

**THE UNIVERSITY
OF ILLINOIS**

LIBRARY

069

ACAE

Sen 2

v. 39-41

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XXXIX.

1916—1919.

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ȘI DEBATERILE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMÂNEASCĂ» ȘI PAVEL SURU

1921.

069
ACAE
ser. 2
V. 39-41

PARTEA I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 3 IUNIE 1916 PÂNĂ LA 15 OCTOMVRIE 1918.

ȘEDINȚA DELA 3 IUNIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l Mihail Sadoveanu se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa de membru corespondent :

„Onorată *Domnule Președinte*,

„Am primit adresa Domniei Voastre, prin care mi se face cunoscut că Academia Română a binevoit a mă alege membru al ei corespondent în Secțiunea literară.

„Acest vot, care consacră o modestă activitate literară, nu poate fi decât o cinste deosebită sau un îndemn pentru un mănuiitor al condeiului.

„Vă rog să primiți și să transmiteți și onoratei Academii mulțumirile mele cele mai vii”.

Dela d-l Pericle Papahagi se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa de membru corespondent :

„*Domnule Președinte*,

„Foarte măgulit de cinstea ce onorata Academie Română mi-a făcut alegându-mă membru corespondent al ei, vă rog să binevoiți a fi pe lângă colegii D-voastre interpretul celor mai calde mulțumiri din parte-mi.

„Mă voi simți fericit, de voi putea corespunde așteptărilor celor cari mi-au făcut această onoare, contribuind cât de puțin la înalta misiune urmărită de onor. Academie Română”.

D-l St. N. Cantuniar mulțumește pentru partea din premiul Constanti-nide ce i s'a acordat.

Dela Ministerul Agriculturii și Domeniilor se primesc două exemplare din scrierea d-lui N. Iorga editată de acel Minister : *Situația agrară, economică și socială a Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu*.

D-l N. Iorga prezintă scrierea d-sale : *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice* și N-rul pe Martie-Maiu 1916 din *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, condus de d-nii N. Iorga, G. Murgoci și V. Pârvan.

Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor înștiințează că d-l Al. Philippide a fost numit prin decret regal membru în Comitetul de lectură al Teatrului Național din Iași.

Dela I. P. P. Sa Părintele Mitropolit Primat se primește înștiințare că Sfântul Sinod a decis de a face în sesiunea din toamna viitoare o serbare solemnă pentru pomenirea de 200 ani dela moartea Mitropolitului Antim Ivireanu. Pentru această sărbătorire se va întocmi și o monografie, în care să se descrie documentat biografia și toate operele însemnate ale marelui Ierarh, atât cele publicate, cât și cele nepublicate. Pentru întocmirea lucrării, P. S. Sa roagă să se delege un membru al Academiei în Comisiunea compusă din I. P. S. Sa și P. P. S. S. Arhierei Antim Botoșeneanu și Var-tolomei Băcăoanu.

— Sunt delegați d-nii N. Iorga și D. Onciul.

D-l Dr. C. I. Istrati expune comunicarea despre *Transformarea lignitului ordinar într'un combustibil superior*.

D-l Vicepreședinte I. Bogdan mulțumește în numele Academiei d-lui Dr. Istrati pentru interesanta comunicare și-i urează să izbutească în lucrarea d-sale, dobândind rezultate practice.

ȘEDINȚA DELA 10 Iunie 1916.

Președința d-lui *I. Bôgdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. C. I. Istrati* zice că, îndeplinind delegațiunea ce i s'a dat de către d-l Președinte *P. Poni*, a reprezentat Academia la serbarea ce s'a făcut la 5 Iunie pentru împlinirea a 100 de ani dela nașterea lui *C. A. Rosetti*. Cu această ocaziune d-sa a rostit următoarea cuvântare :

„Când popoarele destoinice și libere au pentru a le conduce oameni capabili și dornici de binele public, propășirea lor va fi un fapt îndeplinit.

„Este o legătură puternică între conducători și conduși și când ambii acești factori sunt la aceeaș înălțime, progresul mare și dătător de viață e o rezultată fericită, care urmează fără greutate și fără nici o împiedicare, lăsând după el numai roade utile și o epocă de înălțare.

„Poporul român, așa de sbuciumat și împilat prin suferinți seculare, a cunoscut totuș și el o astfel de epocă, cu începerea evenimentelor dela 1848 și mai ales a celor dela 1859.

„Printre fericirile cari au stat în fruntea acestor evenimente se află și *C. A. Rosetti*.

„Numeroși au fost acei cari, dela 1848 și până la 1881, au lucrat pentru binele țerii; mulți au fost hărăziți cu mari daruri și lor le datorim România de astăzi; dar nici unul, priviți mai sus de interesele noastre de neam și considerați în mișcarea mare a omenirii, nici unul nu a fost mai simțitor marilor probleme sociale, cari, câte odată, par a nu se armoniza perfect cu cele naționale.

„Această disonanță însă nu este decât aparentă și de fapt dovedește numai, la cei ce cred și lucrează astfel, o lipsă suficientă de pregătire reală și completă, dar nu o imposibilitate de dogmă. Sentimentele alese, fie ele cât de deosebite în aparență, se unesc între ele cu armonia florilor variate legate în un mănunchiu comun. Tot astfel și iubirea de frate sau de om se contopește în ființa cultă și superioară, care poate face astfel o parte de seamă sentimentelor datorite omenirii, alăturate sentimentului celui mai curat patriotism.

„Așa cugetă și simțiă *Rosetti*; iată cum eră și lucră omul de care-l sărbătorim astăzi.

„Academia Română, cea mai înaltă instituțiune culturală a neamului, este fericită a lua parte la această impunătoare serbare.

„Pentru Academie însă, C. A. Rosetti nu este numai unul din primii ei membri cu care se fălește; nu este el considerat numai ca una din gloriile naționale cele mai curate, care prin patriotismul său luminat, luând o largă parte la înfăptuirea României moderne, are dreptul, cu prisosință, a fi sărbătorit și de ea împreună cu țara întreagă.

„Pentru Academie, Costache Rosetti e ceva mai mult. El este întemeietorul Academiei, creând la 1866 prin un raport, din 12 Martie, către Consiliul de ministri și supus Locotenentei Domnești care-l aprobă la 1 Aprilie : *Societatea Literară Română*, care fu însăș Academia în fașă și în care se și transformă ea în mod hotărît la 1879.

„C. Rosetti puneă astfel bazele Academiei ca Ministru al Învățământului, având ca director general pe V. A. Urechia.

„Iată de ce și recunoștința noastră este eternă față cu memoria marelui om.

„Pentru a se vedea însă încrederea și năzuința acestor buni Români, e bine a se ști, mai ales în momentele de față, că la 1866, prin urmare acum 50 ani, și anume la 22 Aprilie, Locotenenta Domnească, compusă din N. Haralambie, L. Catargiu și General Nicolae Golescu, numiră, în urma raportului ministrului C. Rosetti, ca membri ai Academiei :

2 frați din Maramureș, 3 din Transilvania, 2 din Banat, 2 din Bucovina, 3 din Basarabia și 2 din Macedonia.

„Aceștia, toți de peste hotar, fură primii membri ai Academiei Române, căci cei din țară se numiră numai peste un an, la 2 Iunie 1867, și anume : trei din „România de dincolo de Milcov” și 4 din „România de dincoace de Milcov”.

„Iată cum lucrau în chestiunea mare a neamului premergătorii noștri de acum 50 de ani.

„Ei știau că numai prin încredere, cu curaj și cu hotărîre și lucrând fără șovăire, se pot realiza idealurile naționale.

„C. Rosetti, creatorul și reprezentantul cel mai ideal al democrației române, înființă astfel Academia, în momentul cel mai frământat al vieții noastre moderne de stat.

„Când el și colegii săi, la 1866, erau copleșiți de atâtea chestiuni vitale pentru țară și atunci când activitatea lor eră adese-

ori insuficientă față cu numărul și importanța marilor probleme ce se impuneau zilnic oamenilor noștri de stat, el găsi totuș timpul și mijloacele de a pune bazele Academiei Române, Academii create în alte părți de Regi și Impărați și considerate aproape ca un atribut al claselor ridicate ale societății.

„C. Rosetti o creă însă ca un organ superior al democrației române, ca ceva indispensabil vieții popoarelor moderne libere, indiferent de forma lor de guvernământ.

„El știa că democrația a fost o putere reală în tot timpul și că ea va fi singura putere în viitor a omenirii.

„In democrație rezidă dreptul omului; iar în respectul acestuia, se practică cu adevărat egalitatea de fapt și încurajarea a oricărei inițiative utile și generoase.

„Democrația nu e lipsită de noblețea adevărată, adică de înălțimea sentimentelor celor mai alese, puse în serviciul patriei și al omenirii, nici de respectul adevărului și cultul binelui și frumosului.

„Din contra, această adevărată și singură noblețe care-și merită numele și care cată să fie admisă de toți, nu poate fi decât fructul democrației. Grație acesteia se nasc marile și generoasele sentimente altruiste, renunțarea în mare parte la eul egoist și trufaș, și putem să ne îndrumăm hotărât la împărtășirea desăvârșită a intereselor publice pentru obținerea binelui datorit semenilor noștri.

„Priviți statele cu așezământ democratic, dintre cari unele alcătuite totuș nu tocmai în modul cel mai fericit, dar toate lipsite de piedicile puse individului și inițiativei creatoare de puteri nouă și vedeți acolo câte energii rodnice izvoresc necontenit, câte acte caritabile, câte fundațiuni impunătoare, cu caracter cultural, moral și social, iau zilnic naștere.

„Acolo înflorește adevărata noblețe a inimii, cea mai frumoasă manifestare a ființei omenești, căci acolo găsiți și rădăcina puternică a democrației, grație căreia numai se pot produce astfel de roade.

„C. Rosetti, inimă caldă și generoasă; Rosetti, inteligență superioară; Rosetti cult și dornic de a face ca toți să se împărtășească de farmecul și puterea culturii adevărate; Rosetti, care în tinerețe a suferit de starea socială medievală, și cam primitivă chiar, a mediului în care s'a născut și a copilarit; Rosetti, care ca o sensibilă eră dureros impresionat de orice ne-

dreptate și samavolnicie; el, care vibră puternic în numele ideilor generoase și la durerile unui popor în suferință, a reacționat cu putere.

„Reacțiunea poate depăși scopul, aceasta e în firea lucrurilor, dar ea singură poate crea o stare nouă sufletească, socială și politică.

„Între faptele democratice și naționale datorite lui C. Rosetti, de sigur că Academia creată de el stă în frunte. Ea e produsul și indicațiunea unei stări sociale doritoare de schimbări necesare, mai ales la noi.

„Academia e o putere și o glorie națională. Putere, care va servi țerii; glorie, cu care se va arăta străinătății că și neamul nostru poate contribui la progresele omenirii.

„Ea e o operă măreață, care-și datorește ființa unui om superior.

„Iată de ce aducem aci, în numele Academiei Române, pri-nosul celui mai adânc și cald sentiment de recunoștință acestui mare democrat și patriot al țerii noastre.“

D-l Dr. Istrăți adaoge că membrii Comitetului serbării au exprimat dorința ca să contribuie și Academia la publicarea unei biografii a lui C. A. Rosetti și a scrierilor lui mai de seamă.

— Se recomandă Delegațiunii.

D-l D. Onciul prezintă ultima lucrare din Seminarul de istoria română condus de d-sa, anume: *Bibliografia Domniei Regelui Carol I* de Ion C. Băcilă.

D-l V. Pârvan prezintă un extras din *Jahrbuch des Kaiserlich deutschen Archäologischen Instituts*, despre săpăturile dela Ulmetum și Histria.

— Se exprimă mulțumiri.

Dela d-l Silviu Dragomir se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea d-sale de membru corespondent:

„Stimate Domnule Președinte,

„Vă rog să binevoiți a exprima Academiei Române sentimentele mele de recunoștință pentru alegerea de membru corespondent, cu care m'ați distins.

Să-mi dați voie a crede, Domnule Președinte, că Academia Română a apreciat atât de binevoitor activitatea mea pe terenul istoric, mai mult

spre a mă încuraja în stăruințele mele de a cerceta trecutul poporului românesc din părțile acestea. Voiu continua deci cu îndoită dragoste munca științifică, fiind convins că prin această mă achit de o datorie ce o am față de neamul meu, dar și față de Domniile Voastre, cari ați binevoit a mă alege membru corespondent în Secțiunea istorică.”

Dela Legațiunea țerii la Roma se primește un exemplar din ziarul *Libertas* (număr unic), publicat de studenții din Bolonia în folosul mutilaților în războiu și conținând între altele un articol de profesorul A. Baldacci, care a exprimat dorința ca exemplarul să fie păstrat în colecțiunile bibliotecii.

Dela d-l Al. N. Gane se primește un tablou reprezentând pe decedatul său părinte și lăsat de el Academiei prin actul de ultimă voință.

— Se decide a se exprima mulțumiri d-lui Al. N. Gane.

D-l I. Bianu prezintă Academiei o nouă scrisoare inedită a lui Tudor Vladimirescu, scrisă la Mehădia la 25 August 1815 și adresată lui Nicolae Glogoveanu biv vel Clucer, în ale cărui hârtii a și fost păstrată până acuma, când a fost procurată pentru colecțiunile Academiei. Cuprinsul scrisorii privește afaceri private economice și juridice: arendă de moșie, bani datoriti, bucate și socoteli luate de oamenii lui Glogoveanu cu deasila din ale lui Tudor, în lipsa acestuia de acasă pe când el se află bolnav la Mehădia. Tonul scrisorii este amărit de abuzuri și revoltat de nedreptate și arată clocotul revoltei în sufletul scriitorului pentru nedreptatea și jignirea ce-i făcuse puternicul boier. Aceste simțiminte se arată în felul de a-și apăra dreptul călcat și sunt în deplină nepotrivire cu vorbele de umilință cu cari începe și se încheie scrisoarea. Această scrisoare este un prețios adaos la seria prezentată Academiei de d-l N. Iorga la 20 Iunie 1914 și publicate în *Anale*, XXXVII, *Mem. Secf. Istorice*, pag. 121—146.

Iacă textul întreg al acestei prețioase scrisori :

„Cu multă plecăciune sărut cinstită mâna d-tale cocoane Nicolae.

„Mie așa mi sã pare cã de a grãi cinevaș adevãrul, nu sã va rușină, nici de Dumnezeu, nici de oameni și nici sluga de stăpân. Eu, după părerea mea, niciodată nici un feli de pagubă n'am făcut d-tale și nici am cugetat vreodată, nici sã nu-mi dea Dumnezeu, nici gând, nici putere a gândi vreun rău celui dela carele am mâncat pâine. Iar d-ta, nu știu din ce pricină, ai cugetat a-mi face mie alãta de mare răutate și pagubă cu pricina bleste-

matii de arindă a Cătunului. Și nici într'un chip, nici n'ai făcut, nici nu faci bine de te amesteci d-ta în socoteli streine. D-ta, de nu mă crezi pe mine, întreabă și pe Gigártul, că eu sunt cel mai dintâiu și cu bani și cu însărcinarea acei moșii, cu un cuvânt, eu sunt stăpân și eu am să caut socoteala și să dau sama. Și după ce au fost un cîas rău, că toți banii i-am păgubit din cuviincioasă pricină, apoi te-ai găsit și d-ta de te-ai băgat în socoteli streine, și neavînd eu vreme a-mi căuta, d-ta cu silnicie, după cum au fost voința d-tale, ai apucat pe o fămee ce n'are nici o ștințale (sic!) de socotelile mele cu casa Armașului, și iar d-ta ai dat putere solii Armașului de au mersi (sic!) de au ales și au luat bucatetele câte s'au găsit bune, și mie mi-au rămas cele stricate, care neputîndu-le vinde cu ale anului 1814, s'au luat de Adalăi, și multe alte lucruri mi s'au luat, încât tare m'au păgubit. Apoi acum văz că d-ta mai ceri gloabă pe deasupra o sumă de bani, atît cu zăpîsă date de o fămee, de silă, și aceea nici treabă, nici putere n'au avut a da zăpise pentru socoteli streine, nefiind eu fașă. Această cerere a d-tale este tocmai așa, **după moarte și cal de ginere**. Toate bucatetele ce s'au aflat, s'au luat de Ostroveni, și banii de dijmă s'au luat de către Logofătul Pătru, omul d-tale, iar eu am rămas numai jăfuit din 2 părți, osăbil că mai am a tuă o sumă de bani dela casa Armașului, care n'am avut vreme să-i caut pînă acum. Ci fiindcă eu, ca o slugă, niciodată nu voesc ca să am acest fel de vorbe și judecală cu un stăpân al meu, mă rog d-tale, cinstie cocoane, ce bani vei avea la răposatul Armaș să-i cauți dela casa dumi-sale, că este în stare bună, și pe mine să mă lași în pace, pînă când voi avea vreme ca să-mi caut și eu cu casa răposatului, atît aceste socoteli, cît și banii ce mai am la răposatul, că nu este drept a-mi face d-ta această silă. Jupâneasa Ana de socoteala Cătunului s'au des-făcut, și acele socoteli cari le cauți d-ta au rămas asupra mea, și eu acum mă aflu la băite ot Mehadia bolnav. Ci de vei voi d-ta a nu căuta banii d-tale dela casa răposatului Armașului, ci tot voești a-i căuta dela mine sluga d-tale, și de ești d-ta epîtrop sau clironom acei casă, apoi mă rog d-tale, să binevoești a mă îngădui pînă când mă voi întoarce, și voi veni eu singur la d-ta pentru aceasta madea. Iar pe Jupâneasa Ana să o lași d-ta, că ea n'are nici o trebuință cu socotelile mele, și acele zăpîsă ce s'au silit de le-au dat d-tale, tot asupra mea au rămas, și de vor fi drepte, eu le voi plăti d-tale; osăbil de banii ce am a tuă dela casa răposatului, mi-au mai poprit Armășoala și o ladă cu argintărie.

Mare jaf mi s'au făcut din toate părțile. Ce mi-au scăpat de hoți, mi-au luat alții iar degeaba. Și mă rog să am cinstitul răspunsul d-tale în ce chip va rămâne, și cu multă plecăciune sunt, al d-tale plecat slugă.
1815 August 25.

Theodor Vlădimirescu.

(Adresa :)

*In cinstită mâna dumnealui coconului Nicolae Glogoveanu biv
vel Clucer — cu multă plecăciune.*

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* aduce la cunoștință că, mâine Sâmbătă și poimăine Duminecă, se va ține la Institutul Otteteleșanu examenul de absolvire și că, potrivit precedentelor, urmează ca să se delege membrii cari să asiste dimpreună cu membrii Comisiunii speciale a fondului.

— Sunt delegați d-nii *D. Onciul* și *I. Nistor*.

D-l General *Gr. Crainicianu* face o comunicare despre războiul actual.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 17 Iunie 1916.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *V. Pârvan* cetește comunicarea d-sale despre : *Gerusia din Callatis*.

Dela Părintele Arhimandrit *Dr. Ilarion Pușcariu* se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea Prea Cuvioșiei Sale ca membru onorar :

„*Domnule Președinte,*

„Prin adresa din 25 Maiu (7 Iunie) a. c. Nr. 1047, fiind încunostințat despre alegerea mea de membru onorar al veneratei Academii Române, săvârșită în ședința dela 24 Maiu (6 Iunie) a. c., cu unanimitatea voturilor, am fost prea plăcut surprins -- simțind în sufletul meu o bucurie rară

pentru această distincțiune din partea înaltei instituțiuni de știință și cultură pentru Români.

„Activitatea mea dezvoltată pe terenul bisericesc, didactic și istoric a fost din partea înaltului areopag român de științe apretiată cu multă bunăvoință. De aceea simțindu-mă fericit pentru această considerațiune și pentru primirea mea în rândul celor mai străluciți bărbați devotați științei, aduc prin aceasta venerabilei Academii Române adânca mea mulțumită — implorând binecuvântarea lui Dumnezeu.

D-nii *D. Onciul* și *I. Nistor* arată impresiile ce au căpătat la examenul de absolvire dela Institutul Otteteleşanu, la cari au asistat ca delegați ai Academiei și fac câteva observațiuni cu privire la programe.

D-l *St. C. Hepites* zice că în afară de membrii din Comisiune, d-l *Dr. Babeș* și d-sa, și de delegații Academiei, a luat parte și delegata Ministerului, d-șoara *E. Stratilescu*. D-l *Hepites*, urmând exemplul răposatului *Kalinderu*, a rostit la serbarea făcută la încheierea anului, în ziua de Duminică 12 Iunie, următoarea cuvântare :

„*Iubile Copile,*

„Următor tradițiunii lăsate în acest Institut de către fondatorul său, mult regretatul *Ion Kalinderu*, viu, pentru a patra oară, să vă arăt acum, când fiecare din voi așteaptă recompensa ce i se cuvine, mulțumirea sufletească ce am prin constatarea ce fac de sânguința ce ați depus, și în acest an, pentru a vă însuși învățătura și mai ales practicele gospodărești, cari formează temelia acestei școale care trebuie să ne dea, nu învățătoare bune, căci nu acesta este scopul școalei noastre, ci bune mame de familie.

„Dacă câteva din voi, foarte puține, se cam codesc în îndeplinirea unora din sarcinile ce au, avem siguranța că, odată luată bună deprindere la lucru, ele ne vor dovedi că deviza aflată pe frontispiciul castelului lui *Ioan Otteteleşanu* : „*Labor et Honor*”, nu a fost în zadar pusă acolo în vederea voastră, ci că, prin muncă și cinste, atât în școală, cât și mai cu seamă când veți fi la casele voastre, veți răsplăti îngrijirea ce se dă în acest așezământ al Academiei Române pentru instrucțiunea și educațiunea voastră.

„Și, fiindcă am pronunțat cuvintele de „*Labor et Honor*”, gândul meu se duce cu jale la cea mai desăvârșită femeie, care, toată viața ei, a muncit pentru cinstea neamului nostru și pentru înălțarea sufletului omenirii și al femeii în deosebi.

„A tăcut glasul *Carmen Sylvei*, care a dus departe, departe de tot, poveștile *Peleșului* și cântecelele *Dâmboviței*, dar ne-au rămas dela *Augusta Poetă*

aceste minunate opere și încă multe altele, și mai presus de toate, ne-a rămas amintirea, ce în veci nu se va șterge din mintea noastră, a celei din-tâi regine a României, *Elisaveta*, slăvita proteguitoare a literaturii și a frumoaselor arte, mama răniților, izvor nesecat de bunătate și de caritate. Voi, când Dumnezeu vă va face mame de familie, ca Dânsa să fiți bune și miloase : să vă iubiți copiii și să îngrijiți de ei așa, după cum buna Regină a iubit și a îngrijit de copiii neamului nostru.

„Nu se trecuse încă mirosul florilor cu cari, astă vară, ați împodobit mormântul Marelui nostru Rege *Carol I*, când Regina *Elisaveta* eră coborită în cripta dela Mănăstirea Curtea-de-Argheș, lângă rămășițele Augustului Ei soț și ale neuitatei lor copile Domnița *Maria*.

„Să le fie, la toți, țărâna ușoară !

„Am ascultat cu interes și cu plăcere cuvintele ce, în numele vostru, ne-a adresat, chiar acum, una din colegele voastre mai mari. Rețin dintr'însele recunoștința ce vă legați a avea pentru Instituțiunea care îngrijește de voi. Recunoștință însemnează amintirea afectuoasă de o binefacere primită. Această recunoștință se cuvine s'o îndreptați către acei cari, prin testamentul lor, au pus, mai presus de toate, „creșterea și educațiunea fiicelor românce pentru a deveni bune mame de familie fără pretențiune sau lux”. Către Ioan Otteteleşanu și soția sa Elena se cuvine să îndreptați voi această recunoștință, căci fără marea lor avere — lăsată în favoarea voastră — nu s'ar fi putut fundă această instituțiune, care a împlinit 21 de ani de funcționare.

„Unul din darurile dumnezeiești, care împodobește pe om, este recunoștința ; trebuie să știți însă că numai în sufletele mari se sădește acest dar, și că în sufletele josnice nu este loc pentru această frumoasă însușire ; de aceea, un mare scriitor a zis : „Recunoștința parfumează sufletele mari și acrește pe cele mici”. Sunt deci fericit să constat că, prin cuvintele ce ne-ați adresat, vă legați de a purta recunoștință Institutului nostru, și vă mulțumesc.

„Vă propun însă un mijloc vădit pentru a ne dovedi că această recunoștință este într'adevăr sădită în inimele voastre și că ea nu este numai o vorbă care a ieșit din gura colegei care a vorbit în numele vostru. Voi știți, iubite copile, că, pentru amintirea fericirilor întru pomenire Ioan și Elena Otteteleşanu, celebrăm aci cu toții, în fiecare an la 8/21 Maiu, un parastas pentru odihna sufletelor acestor oameni de bine. Ei bine, propunerea ce vă fac, și îndatorirea ce impun elevelor cari părăsesc Institutul Otteteleşanu, este ca, în fiecare an la 8/21 Maiu, ele să scrie, de ori unde vor fi, direcțiunii Institutului câteva cuvinte de amintire, în care, între altele, să

arate schimbările petrecute în viața lor în cursul anului precedent. Această serisoare, pe lângă dovada plăcută ce ne va face de sentimentele ce purtați Instituțiunii ce v'a îngrijit, ne va pune în situațiune de a cunoaște, în fiecare an, pozițiunea socială, morală și materială a fostelor noastre eleve, căci interesul ce vă poartă Academia Română nu se mărginește numai până la ieșirea voastră din Institut, ci se întinde mult mai departe, dorind a ști în totdeauna binele ce educațiunea voastră aduce neamului nostru.

„Scrisorile ce veți adresa la 8/21 Maiu nu vor mai sosi în mâinile d-nei Directoare care vă călăuzește de trei ani. Chemată de alte îndatoriri, d-na Saegiu a cerut să părăsească, cu sfârșitul acestui an școlar, direcțiunea Institutului ce i se încredințase. În numele Academiei Române, exprim d-nei Directoare mulțumiri pentru îngrijirea dată instituțiunii noastre. Eu în deosebi, care am putut aprecia mai de aproape calitățile sale, arăt părerea mea de rău d-nei Directoare cu care, în toți acești din urmă trei ani, am întreținut relațiunile cele mai cordiale.

„Pe noua directoare o cunoașteți : este d-soara Dimancea care, timp de doi ani, a fost neconținut printre voi ca subdirectoare. Suntem încredințați că, ajutată de corpul didactic, își va da toate silințele ca să ne mulțumească în noul său post, tot așa după cum ne-a mulțumit în postul ce-l părăsește.

„Directoarea, într'un Institut de învățătură și de educațiune ca acesta, este ca și mama tuturor elevelor. Să aveți încredere într'însa, voi, scumpe copile, ce veți continua studiile aci ; dânsa vă va povălui în toate ; la dânsa să alergați a vă spune păsurile și necazurile și a cere sfaturi.

„Regulamentul interior, care arată atribuțiunile și îndatoririle elevelor și ale întregului personal din acest Institut, și care a fost aplicat, pentru întâia oară în cursul acestui an școlar, a dat rezultate satisfăcătoare. Suntem încredințați că respectarea strictă, fără excepțiune, a dispozițiunilor cuprinse într'însul de către toți conlocuitorii acestui Institut, va duce la o viață armonică, așa cum trebuie să fie în familia care formează această școală.

„Știu bine că învățătura ce vi se cere — conform programei ce ne este impusă spre a vi se liberă o diplomă oficială care să dea absolventelor oarecari drepturi, foarte mici, în învățământ — împreună cu numeroasele practice gospodărești ce trebuiesc cunoscute de o bună mamă de familie, reclamă din partea voastră o muncă foarte încordată în toți acești 5 ani ai școlii noastre. Pe deoparte pentru a ușura munca elevelor, iar pe de alta pentru a le da o îndrumare încă și mai gospodărească ca cea de acum, Academia a hotărât ca, cu elevele ce vor intra în noul an școlar, programa să fie modificată în sensul arătat. Prin această modificare elevele ce vor fi

primite aci de acum înainte nu vor mai avea dreptul la o diplomă oficială, dar vor fi mai bine înarmate pentru greutățile conducerii gospodăriei unei bune mame de familie. Acesta a și fost gândul lui Ioan Otteteleşanu și Academia caută să-l realizeze, cât se va putea mai bine.

„Nu cunosc tocmai bine motivele cari au făcut ca să se suprimă, dela școalele Statului, premiile cari se dau drept răsplată elevilor celor mai sânguitori din fiecare clasă. Se pare că ar fi oarecari motive pedagogice. Eu însă, și mulți ca mine, nu putem uita plăcerea ce simțiam când, la sfârșitul anului școlar, un premiu venia să confirme, în chip vădit, că dintre toți conșcolarii noștri, sânguința depusă la învățătură și la observarea strictă a unei bune purtări, a fost apreciată în favoarea noastră de cei cari ne conduceau pe calea binelui. Această încurajare era negreșit un stimulent nu numai pentru cel premiat, dar și pentru toți ceilalți ca să ajungă și dânsii acolo. Aceste considerațiuni ne-au făcut ca, în regulamentul pus în aplicare în acest an, să se prevadă darea unor premii celor mai meritoase elemente din fiecare clasă. Vom saluta deci cu iubire și plăcere pe acele eleve, cari, prin sânguința lor și prin buna lor purtare, au putut fi deosebite printre camaradele lor.

„Acum îmi mai rămân puține cuvinte de spus.

„Mai întâiu pentru a mulțumi d-șoarei Dr. Stratilescu care, ca reprezentanta Ministerului școalelor, a urmărit, cu interes și bunăvoință, rezultatele activității voastre în anul ce încheiem acum.

„În al doilea rând, pentru a mulțumi direcțiunii și corpului didactic pentru osteneala și bunăvoința ce au pus în îndrumarea elevilor noastre în cursul anului trecut. Nu mă pot totuș împiedica de a unii recomanda să nu scape niciodată din vedere că — mai mulți ca oricare alt Institut de cultură — școala noastră trebuie să fie în prima linie un Institut de educațiune și deci ținta tuturor trebuie să fie, mai înainte de toate, de a cultiva sufletul odraslelor ce li sunt încredințate. Prin cultivarea sufletului se ajunge la educațiunea voinței, care este cel mai de căpetenie factor în lupta de toate zilele.

„Vouă, iubite copile, cari veți continua învățătura, vă mulțumesc pentru sânguința ce ați depus la studii și la practicele gospodărești în cursul anului trecut și vă îndemn ca să nu pregețați un moment în munca voastră spre a da mulțumire tuturor acelor cari se ocupă cu interes de progresele ce faceți.

„Vouă în sfârșit, scumpe copile, cari, părăsind școala care v-a adăpostit 5 ani de zile, veți intra într-o viață nouă, vă doresc, vă dorim toți de aci, din tot sufletul, izbândă deplină. Să nu uitați că menirea voastră este să ajungeți bune mame de familie, să fiți exemple vii pentru familiile ce vă

înconjoară și să ne dați copii sănătoși pe cari să-i creșteți în frica lui Dumnezeu și cu sentimente de adevărați Români, iubitori ai neamului și ai pământului strămoșesc. Să nu uitați, ceea ce de mai multe ori v'am spus, că armele de luptă ale femeii în familie sunt trei și numai trei : răbdarea, iubirea și bunătatea ; ele să nu vă lipsească niciodată. Să nu uitați, în sfârșit, că în școala în care ați crescut ca și în Academia Română veți putea găsi în totdeauna un sprijin care vă poate fi de folos.

„Și acum vă zic : să trăiți și să vă dea Dumnezeu bine“.

Elevele premiate :

<i>Clasa</i>	<i>I Premiul</i>	<i>I Pop Otilia.</i>
	„	<i>II Matei Elvira.</i>
	„	<i>III Constantinide Melpomena.</i>
<i>Clasa</i>	<i>II Premiul</i>	<i>I Vlădescu Maria.</i>
	„	<i>II Verzea Emilia.</i>
	„	<i>III Murăroiu Viorica.</i>
<i>Clasa</i>	<i>III Premiul</i>	<i>I Țibu Elisabeta.</i>
	„	<i>II Pop Viorica.</i>
	„	<i>III Șerbănescu Polixenia.</i>
<i>Clasa</i>	<i>IV Premiul</i>	<i>I Pâclea Lucreția.</i>
	„	<i>II Ionescu Eugenia.</i>
	„	<i>III Buzura Emilia.</i>
<i>Clasa</i>	<i>V Premiul</i>	<i>I Gheorghiu Ecaterina.</i>
	„	<i>II Zara Ștefania.</i>
	„	<i>III Pop Laetitia.</i>

Elevele medaliat din clasa V :

Pușcariu Virginia din Tohanul Nou (Făgăraș).
Purșa Eugenia din Csegez (Turda).
Vijelie Floarea din Ciulnița-Eustatia de (Muscel).

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 24 Iunie 1916.

Președința d-lui *Dr. G. Marinescu*.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea : *Alte note despre cultura și viața socială românească sub vechiul regim*.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

Dela Secțiunea istorică se primește propunerea de a se publica în *Anale* lucrarea d-lui *D. M. Teodorescu* : *Cetatea Callatis. — Rezultatele primei campanii de săpături din primăvara anului 1915.*

— Propunerea Secțiunii se aprobă.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 2 SEPTEMBRIE 1916.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni*, deschizând ședința, zice :

Domnilor Colegi,

În timpul vacanțelor am avut durerea de a pierde pe unul din cei mai stimați și mai iubiți dintre colegii noștri, pe *Nicolae Teclu*. El era unul din cei mai vechi membri aleși ai Academiei. Timp de 37 de ani, el venia, aproape în fiecare an, dela Viena pentru a lua parte la lucrările din sesiunile noastre generale. Vă amintiți cu câtă bucurie îl vedeam apărând în mijlocul nostru ca un patriarh plin de bunătate și de blândețe, cu cât interes ascultam cuvintele și sfaturile lui pline de înțelepciune.

Când ne-am despărțit, la sfârșitul lui Mai trecut, era plin de viață. Minteă lui limpede plănuia facerea unor cercetări științifice a căror realizare îi cerea un timp îndelungat de muncă. Cu toată vârsta lui înaintată, el se simțea în stare să lucreze, să pătrundă nouă secrete ale naturii, să ducă mai departe opera sa științifică. Toate aceste speranțe în viitor au fost

stinse într-o clipă. La 13 Iulie, N. Teclu a încetat subit din viață la Viena.

Teclu reprezintă în Academie marea idee a unității culturale a tuturor Românilor. El eră Transilvănean. Născut la Brașov, el făcù acolo școala primară și o parte a gimnaziului real pe care îl termină la Viena. Înainte de a se specializă în chimie, el s'a ocupat cu științele aplicate. Astfel el a urmat ingineria la Politehnicul din Viena, a trecut apoi la Academia de bele-arte din München și mai târziu la Berlin în secția arhitecturii. Numai după aceea, la vârsta de 29 ani, a întreprins studiul chimiei la Universitatea din Viena. Talentele lui, marea lui abilitate ca experimentator, caracterul său leal și nobil i-au atras amiciția lui Ernest Ludwig, celebrul profesor dela Universitatea din Viena. În laboratorul acestuia, unde funcționa ca asistent, Teclu a făcut primele sale cercetări științifice cari l-au făcut cunoscut în lumea învățată.

La 1880 fu numit profesor de chimie la Academia de comerț din Viena și docent pentru chimia colorilor la Academia de bele-arte. În sfârșit la 1888 a fost numit chimist expert al imprimeriei imperiale.

Ceeace caracterizează lucrările lui Teclu este modul ingenios cum știă să pună în evidență, experimental, fenomenele pe cari le descoperiă și studiă. Cu o rară sagacitate, el vedeă apoi aplicațiunile ce puteau să aibă cercetările sale și, cu o adevărată măiestrie, construia aparatele cele mai practice și mai precise.

Studiile sale asupra flacării, urmărite înai bine de douăzeci de ani, sunt și vor rămâneă clasice în știință.

Nu-mi este cu puțință să rezumez aici, cu toată dorința ce aş aveă să o fac, cele 19 memorii sau note publicate de Teclu asupra acestui subiect în „Journal für praktische Chemie”. Mă voiu mărgini să citez numai câteva din ele, deși toate sunt interesante, toate cuprind fapte nouă în știință, în toate găsim descrise aparate din cele mai ingenioase.

Prin o serie de experiențe, Teclu a stabilit procesul chimic al arderii unui amestec de gaz de luminat și de aer. Rezultatele căpătate prin aceste cercetări l-au condus să construească o nouă lampă de laborator. Mai înainte se întrebuintă pentru încălzitul aparatelor de chimie o lampă construită de Bunsen, ilustrul profesor dela Heidelberg. Lampa lui Teclu a

înlocuit aproape peste tot locul lampă lui Bunsen; cu dânsa regularea curentului de aer și de gaz se face cu o deosebită precizie; temperatura obținută este cu mult mai înaltă și poate servi atât la facerea de reducții, cât și de oxidări.

Bazându-se tot pe studiile sale asupra flacărilor, Teclu a izbutit să construească un fotometru din cele mai precise, cu ajutorul căruia a comparat intensitatea luminii în diversele sorginți artificiale de lumină și în lumina solară. Acelaș aparat, cu oarecari modificări, i-a permis să măsoare gradul de diafanitate a corpurilor transparente. Măsurile executate astfel asupra corpurilor lichide din seria grasă și aromatică i-au dat rezultate cu deosebire remarcabile.

Experiențele lui asupra inversiunii flacărilor sunt din cele mai interesante. Printr'însele a demonstrat că nu este nici o deosebire între gazele combustibile și cele comburente. Așa atât hidrogenul poate arde în oxigen, cât și oxigenul în hidrogen.

O altă proprietate a flacărilor, constatată de Teclu, este extraordinara lor sensibilitate față de presiunea aerului atmosferic înconjurător. Un dispozitiv experimental i-a permis să observe cu siguranță o diferență de presiune de 0,000.000.01 mm.

El a studiat de asemenea explozibilitatea amestecurilor gazoase. Aceste cercetări l-au condus să se ocupe și cu exploziile produse în minele de cărbune de pământ de către gazul griză. Pentru a evita aceste explozii, cari costau vieața la mii de lucrători, sir Humphry Davy construisese mai de mult o lampă în care se utilizează proprietatea de care se bucură pânzele metalice de a nu lăsa să treacă flacările prin țesutul lor. Lampă destinată a lumina galeriile era închisă într'o învelitoare de pânză metalică. Gazul griză, venind în contact cu flacăra, explodea în spațiul închis cu pânza metalică, flacăra însă neputând străbate aceași pânză, explozia nu se putea face în gazul din galerie. Astăzi, lămpile lui Davy, cari aveau defectul de a fi puțin luminoase, au fost înlocuite cu lămpi electrice. Explozia, în modul acesta, este înlăturată. Gazul griză însă se poate acumula în cantități mari și poate asfixia persoanele cari se află în mină. Teclu s'a ocupat mai mulți ani cu rezolvirea acestei chestiuni. Soluțiunea ce el a dat constă în construirea unui aparat care ne permite în fiecare moment să vedem care este compoziția aerului din mină. Imdată ce constatăm

prezența gazului griză, se pun în mișcare pompele cari curăță aerul viciat și îl înlocuiesc cu aer curat.

Ori pe unde a trecut Teclu, el a lăsat urmele activității sale conștiințioase. Ca chimist expert la imprimeria imperială din Viena, a construit o serie de aparate foarte ingenioase destinate a constata calitățile hârtiei. Dacă hârtia din care sunt făcute biletele de bancă austriace este una din cele mai solide și mai bune, aceasta se datorește în mare parte lui Teclu. Ca docent la Academia de bele-arte, el a făcut lucrări asupra oleurilor și pigmentelor întrebuințate în pictură.

Această muncă atât de rodnică a luat sfârșit înainte de timp. Supunându-se legii asupra limitei de vârstă, când a împlinit 70 de ani, el a trebuit să părăsească și catedră și laborator, deși era în deplinătatea puterilor fizice și intelectuale. Domniile-Voastre nu vă puteți închipui ce dureros lucru este pentru un chimist să piardă laboratorul său. Acolo, în cursul unei întregi vieți, își organizase mijloacele de lucru. În fiecare aparat aveă un colaborator credincios. Pierderea laboratorului înseamnă pentru dânsul încetarea activității sale științifice.

Teclu nu a fost numai un chimist eminent, un muncitor neobosit; el a fost un bun Român. În jurul lui se grupau studenții români din Viena. El întrețineă în inimile lor focul sacru al patriotismului. Iatr'o întrevorbire ce am avut cu dânsul, înainte de a ne despărți, el îmi spunea, cu lacrămile în ochi, că, deși muzeul din Viena îi ceruse aparatele inventate de dânsul pentru a fi expuse acolo, el le va lăsa orașului Brașov.

Dacă Dumnezeu i-ar fi mai căruit numai câteva luni de viață, el ar fi avut fericirea să vadă orașul său natal, pe care îl iubiă așa de mult, desrobît de jugul unguresc prin vitejia oștilor române.

Academia a pierdut, tot în vacanțele trecute, pe unul din cei mai iluștri membri onorari ai săi, pe Sir William Ramsay.

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea sunt remarcabile în istoria omenirii prin marile și neașteptatele descoperiri științifice efectuate în acest scurt interval de timp. Genialul nostru coleg a luat o parte glorioasă în facerea și studiarea unora din aceste descoperiri.

Compoziția aerului a fost stabilită încă dela sfârșitul secolului al XVIII-lea prin cercetările lui Lavoisier.

Deși aerul a fost studiat după aceea, timp mai bine de o sută de ani, de cei mai însemnați chimiști, nu s'au găsit într'însul alte corpuri decât acele descoperite de nemuritorul fondator al chimiei moderne.

La 1894, un chimist amator englez, lord Rayleigh, a observat faptul că azotul extras din aer are o densitate ceva mai mare decât acel preparat din o combinațiune chimică, precum este azotitul de amoniu. Deosebirea este mică. Așa :

Un litru de azot atmosferic trage 1,2572 gr.

Un litru de azot chimic trage 1,2595 gr.

Cercetând cauza acestei deoseniri de densitate, Ramsay a descoperit că ea este datorită unui nou gaz, numit de el argon, care însoțește azotul în aerul atmosferic.

Puțin după aceea el a găsit în un mineral uranifer, cleveita, un gaz a cărui prezență fusese constatată în soare înainte de a fi cunoscut pe pământ și căruia, din această cauză, i se dăduse numele de heliu.

Continuând cercetările sale, el a constatat că heliul se află și în aer împreună cu alte trei gaze necunoscute până atunci : neon, kripton și xenon.

Toate aceste elemente nouă, numite și gaze rare sau nobile, sunt inerte din punctul de vedere chimic; ele nu se pot combina cu nici unul din celelalte corpuri. Aplicând asupra lor principiile clasificării lui Mendeleiev, găsim că ele nu intră în nici una din grupele celorlalte elemente. Ele formează o grupă separată.

Între marile descoperiri făcute tot la sfârșitul secolului trecut, este și aceea a substanțelor radioactive.

În 1896, Becquerel a descoperit că o sare de uran pusă pe o placă fotografică, acoperită cu o hârtie neagră, sau cu alt corp opac, emite radiațiuni care străbat corpul opac și impresionează placa fotografică. Efectul produs însă este foarte slab.

Doi ani după aceea s'a găsit că și thoriul se bucură de aceeași proprietate ca și uranul.

Ceva mai târziu în sfârșit, d-na Curie a descoperit în un mineral numit pechblendă un nou corp simplu pe care l-a numit radium și care posedază într'un grad mult mai mare proprietatea radioactivității.

Cu descoperirea radiului începe o nouă eră pentru fizică și chimie.

Din mulțimea lucrărilor făcute pentru a pătrunde proprietățile misterioase ale radiului și ale celorlalte substanțe radioactive, vom aminti numai pe acelea în cari Ramsay a luat o parte pre-cumpănitoare.

Dela începutul chimiei moderne atomii au fost considerați ca eterni și immutabili. Această bază, pe care a fost clădit întregul edificiu al cunoștințelor noastre asupra materiei, a fost dărâmat prin descoperirea proprietăților de cari se bucură substanțele radioactive. În adevăr, atomii acestora sunt supuși la o dezintegratiune spontană și continuă, care îi transformă în alte corpuri. Așa Ramsay a dovedit că radiul dă naștere unui gaz care a fost numit întâiu emanatiune și apoi niton. Emanatiunea se prefăce apoi într-o serie de corpuri deosebite, derivând unul din altul și al căror termin ultim este heliul. Se cunosc astăzi cel puțin opt asemenea corpuri intermediare între radiu și heliu, provenind toate din distrugerea atomilor radiului. Fiecare din ele se bucură de proprietăți deosebite: fiecare are o pondere atomică diferită, care merge descrescând dela radiu la heliu.

Un fapt foarte curios și cu totul nou relativ la aceste elemente este că fiecare dintr'insele are o viață mărginită, care variază în limite foarte mari dela unul la altul. Așa, pe când viața radiului este de 1774 ani, aceea a emanatiunii este mai mică de patru zile. Radiul A, care provine din emanatiune, se transformă în trei minute în radiu B, iar acesta în 23 minute în radiu C și așa mai departe. Se cunosc corpuri radioactive, cari nu trăesc decât câteva secunde.

Pentru ca atomii radioactivi să se poată transformă unii în alții, trebuie ca ei să poseadă o cantitate enormă de energie concentrată într'un spațiu foarte mic. Rutherford a găsit că dacă am putea să avem un pfund de emanatiune, aceasta ar produce, timp de o lună, o cantitate de energie corespunzând cu puterea a 60.000 cai vaporii pe zi. Cu alte cuvinte, emanatiunea e capabilă să producă de 10.000 de ori mai multă energie decât explozibilii cei mai violenți pe cari putem să-i preparăm.

Dacă atomii radiului pot fi distruși și transformați prin energia lor proprie, aceeaș energie ar putea fi întrebuințată pentru a transformă și alte elemente cunoscute mai de mult. Plecând dela această idee, Ramsay a supus la acțiunea emanatiunii o sare de cupru și a constatat că ea a fost transformată

într'o sare de litiu. Litiul face parte din grupa cuprului și are ponderea atomică cea mai mică din grupă. Este adevărat că rezultatele acestor experiențe au fost contestate de d-na Curie și d-ra Gleditch, după care litiul putea să se afle în sticla din care erau construite aparatele cu cari operase Ramsay. Această obiecțiune nu mai putea fi adusă lucrărilor ulterioare ale lui Ramsay, în cari el operă cu săruri ale corpurilor din grupa cărbunelui : thoriu, zircon, titan, siliciu. În toate a constatat ca product al dezagregațiunii prezența cărbunelui sub formă de anhidridă carbonică.

În rezumat, Ramsay a dovedit că materia, care era considerată înainte ca immutabilă, se poate degradă; atomii ei se pot distruge și transformă în alții a căror pondere este din ce în ce mai mică.

Mergând din degradare în degradare, putea-vom ajunge la elementul primordial din care a luat naștere materia? Este oare acest element ipoteticul eter cu proprietățile cari i le-a atribuit Fresnel? Sau sunt corpusculele cari transportă electricitatea negativă dela catod?

Rezolvirea acestor întrebări este rezervată viitorului. În tot cazul, bărbatul care a deschis aceste nouă căi investigațiilor noastre, este privit cu drept cuvânt ca unul din marile genii ale omenirii, iar Academia Română se poate mândri că a putut să-l numere între membrii săi.

D-l Dr. G. Marinescu zice :

Prin moartea lui Metchnikoff, dispăre una din cele mai interesante personalități ale științei contemporane. Zoologia, Biologia și Filozofia biologică, Semiologia ca și Terapeutică, au să deplângă moartea acestui profund cugetător, în care se îmbinau calități atât de numeroase, calități de observator sagace, de tehnician abil, de spirit transcendent și de învățat, care prin ipotezele lui îndrăznețe și geniale se ridică cu desăvârșire deasupra celor mai mulți dintre contemporanii săi.

Născut în 1848 în Rusia, moare în anul acesta în luna Iulie în acel templu al științei, care se numește „Institutul Pasteur”, al cărui subdirector a fost numeroși ani. Ca și alți oameni superiori, Metchnikoff se distinge de camarazii lui încă din tinerețe, deoarece la vârsta de 19 ani, pe când lucra în Labo-

ratorul facultății de științe din Petrograd, atrage atențiunea asupra fenomenelor de digestiune intracelulare la protozoare. Descoperirea aceasta genială îi servește de far luminos și constituie firul conducător al tuturor cercetărilor și descoperirilor lui viitoare. Înțelegând importanța embriologiei pentru studiul fenomenelor vieții, el se dă cu pasiune acestei științe, așa încât studiind de o parte ontogenia, iar pe de altă parte filogenia, Metchnikoff a pătruns secretul multor fenomene ale vieții noastre și a descoperit fagocitoza, funcțiune necunoscută până la el, descoperire care unită cu digestiunea intracelulară îl conduc în mod firesc la stabilirea relațiunii dintre digestiune și imunitate. Prin acea intuițiune în adevăr genială, care se întâlnește la spiritele științifice cu o trăsătură forte de filozofie, el a înțeles că : digestiunea, fagocitoza și imunitatea sunt trei inele ale fenomenului fundamental care se numește nutrițiunea. Pentru ca să ajungă la asemenea descoperiri, Metchnikoff se preparase îndelung prin studiile asupra viețuitoarelor mării, făcute la Neapol și la Messina. Imunitatea, spune în rezumat Metchnikoff, nu este altceva decât un capitol al digestiunii. După cum protozoarul are o amibodiastoză analogă cu tripsina, există fermenți proteolitici analogi cu tripsina, cari transformă substanțele, le fac inofensive. Distrucțiunea microbilor în interiorul fagocitelor și digestiunea intraprotoplasmatică arată că este vorba de acelaș proces fermentativ. Formațiunea de anticorpi, pe care se sprijină imunitatea, nu este decât exagerarea unui proces, care se produce în fiecare organism în stare normală. Opiniunea aceasta a lui Metchnikoff a fost adoptată de Ehrlich și de Bordet. Mai mult chiar. După cum există anticorpi, atunci când organismul vrea să se apere în contra unei substanțe străine, se produc în organism antifermentii specifici, ca antitripsina, antitirozina ș. a. Imunitatea exagerează deci oarecari procese, cari se operează la fiecare moment în organismul normal. Metchnikoff, care eră și un distins embriologist, arată că fagocitoza este o funcțiune a mesodermului. El împarte fagocitele după funcțiunea, morfologia precum și după legătura cu țesuturile învecinate în fagocite mobile și în fagocite fixe. Cele dintâi sunt reprezentate prin leucocitele sângelui și ale limfei, dar nu toate leucocitele se bucură de proprietăți fagocitare. Astfel limfocitele, cu mica lor cantitate de protoplasmă și nucleul bazofil, nu posedă această proprietate. Fagocitele fixe

sunt reprezentate prin celule stelate sau ale lui Kupffer din ficat, prin oarecari celule endoteliale, etc. Considerate fagocitele din punct de vedere al volumului și mai cu seamă ca proprietăți speciale, el le împarte în macrofage și microfage. Acestea din urmă corespund leucocitelor polinucleare, a căror protoplasmă are mare alinitate pentru colorile bazice și posedă granulațiuni și în macrofage, cu un nucleu mare, plin de suc, cu un corp celular bogat în protoplasmă, care este mai mult bazofil, pe cât protoplasma microfagelor are și un grad de acidofilie. Macrofagele distrug celulele și resturile de celule, microfagele microbii. Această distincțiune nu este absolută. Din punct de vedere al secrețiunii există deosebire între macro- și microfage. Alexina sau complementul sărurilor bacteriolitice provine din microfage, pe când în altă serie de săruri imune — emolitic sau citolitic — această alexină este secretată de macrofage. Mai mulți autori și în special Behring au combătut opinia lui Metchnikoff relativă la rolul fagocitozei în imunitate, afirmând că aceasta este datorită serului sanguin. Descoperirea opoinelor sau a bacteriotropinelor vine mai mult în sprijinul teoriei lui Metchnikoff.

Metchnikoff în mai multe lucrări succesive, precum și într-o monografie de mare importanță filozofică, a tratat problema cu totul arzătoare a mecanismului bătrâneței și a morții. El arată că diferitele concepțiuni religioase sau sisteme filozofice n'au putut stinge în om frica de bătrânețe și de moarte. Nici renunțarea și drumul de mântuire indicat de Budha, nici credința în nemurirea sufletului, nici doctrinele stoicilor, nici acele ale bisericii și propovăduitorilor creștini n'au schimbat nimic în lipsurile organizațiunii umane. De aceea Metchnikoff, constatând insuccesele acestor diferite mijloace, preconizate de religie și filozofie, își întoarce privirea spre știință și se întreabă dacă această ultimă venită n'ar fi capabilă a ușura unele infirmități ale naturii umane. Își pune întrebarea, dacă nu cumva imensele progrese realizate de științele medicale ar putea da o speranță reală. Fără îndoială nici Tolstoi, nici Brunetiere n'au putut împiedica progresele științei, dar din nenorocire știința nu numai că nu posedă vreun leac contra bătrâneței, dar nici măcar nu cunoaște bine această perioadă a vieții omului, sau a celorlalte animale. Metchnikoff, după ce analizează lucrările făcute de dileriți observatori asupra leziunilor ce se întâlnesc

la bătrâni, a formulat felul său de a vedea, în chipul următor : Degenerescenta senilă este caracterizată prin atrofia elementelor nobile și specifice ale țesuturilor și înlocuirea lor prin țesutul conjunctiv ipertrofiat. În creier elementele ce dispar sunt celule nervoase, adică acelea ce servesc funcțiunilor celor mai înalte de inervație ; și în locul lor se îngrămădesc elementele inferioare cunoscute sub numele de neoroglie, un fel de țesut conjunctiv al centrilor nervoși. În ficat dispar celule hepatice, adică acelea cari îndeplinesc un rol important în nutriția organismului, făcând loc țesutului conjunctiv. În rinichi, acelaș țesut conjunctiv năvălește în organ și înăbușe tubii uriniferi, indispensabili pentru a debarasa organismul de substanțe nocive. În glandele sexuale masculine și femeiești, elementele specifice, ce servă pentru propagarea speciei, dispar și sunt înlocuite prin celulele țesutului conjunctiv.

Cu alte cuvinte, după Metchnikoff, bătrânețea se caracterizează prin o luptă între elementele nobile și elementele simple sau primitive ale organismului, luptă ce se termină în avantajul celor din urmă. Victoria lor se manifestă prin slăbirea inteligenței, prin turburările de nutriție și prin greutatea de a curăți sângele. Această luptă sau mai bine atac contra elementelor nobile ale organismului e întreprinsă de celule mobile, capabile de a devoră orice substanțe solide — elemente cunoscute sub numele de fagocite. Aceste fagocite sunt divizate de Metchnikoff în 2 categorii.

Mai întâiu Metchnikoff își pune întrebarea : există oare moartea naturală în natură ? Autorul crede că fără ca să se vorbească de plante, există în lumea animală exemple de un atare sfârșit al ciclului normal al vieții. Ca moarte naturală Metchnikoff admite, cu drept cuvânt, moartea ființelor a căror organizație e incompatibilă cu o viață ceva mai lungă. Ca urmare nu poate fi de părerea savanților, cari pretind că găsesc exemple de moarte naturală la animale apte de a trăi mulți timp.

O mare greutate ce întâlnim în problema morții naturale e că majoritatea speciilor animale nu sunt apte pentru studiul acestei chestiuni. Pentru animalele superioare, Metchnikoff s'a adresat mai întâiu la șobolani și la șoareci domestici, al căror ciclu vital se știe că e foarte scurt : li se atribue o longevitate de trei până la cinci ani, dar nu a reușit să-i ție în viață atât de mult. După un an până la optsprezece luni, șobolanii ma-

nifestând semne neîndoioase de bătrânețe, muriau mai înainte de a-și ajunge stărsitul lor natural. În imensa majoritate a cazurilor, moartea lor eră provocată de abcese pulmonare datorite unor diplococi. Acest autor adaugă că a putut țineă un șoarece timp de trei ani. A murit de o infecție generalizată, prin mai multe specii bacteriene.

Pentru specia umană, dificultatea e și mai mare, deoarece de cele mai adeseori moartea e datorită unei maladii oarecare și, din această cauză, Oscar Bloch pune la îndoială existența morții naturale în specia umană. Când ne gândim că omul care a trăit cel mai mult, Thomas Carr, mort la vârsta de 152 ani și 9 luni, a murit în urma unei boli intestinale, provocată de o masă foarte copioasă, ne vom decide cu greutate să admitem ca „moarte naturală” exemplele de longevitate cu mult mai mică. Bolile ruinează existența oamenilor la orice vârstă și se pare, după Metchnikoff, că e bine stabilit că în apropierea vârstei de 70 ani se produc cele mai multe decese, făcând abstracție de primii ani ai copilăriei. Încă din timpurile cele mai îndepărtate, regele David proclamase că viața oamenilor e de 70 de ani; peste această vârstă, nu e decât chin și durere. E stiut astăzi că longevitatea e o calitate ereditară. Astfel celebrul inventator al antisipiriei, Lister, a putut atinge vârsta de 85 ani, pentru că aparțineă unei familii ai cărei membri trăiau mult. Tatăl său a murit la 83 ani și bunicul său la 93. Nu tot astfel e cazul lui Metchnikoff. Bunicii săi, părinții săi, frații și sora sa, au murit înainte de a atinge vârsta sa. Metchnikoff e înclinat să-și explice longevitatea prin regimul igienic la care s'a supus de câțiva ani, regim sprijinit pe convingerea nocivității mari a florei noastre intestinale. O părere destul de răspândită pretinde că microbi tubului nostru digestiv s'ar găsi în simbioză cu organismul uman. Metchnikoff susține teza contrarie. El crede că hrănim un mare număr de microbi dăunători, cari ne scurtează existența provocând bătrânețea timpurie și dureroasă. Convins de nocivitatea florei noastre intestinale, a instituit de mai mult de optsprezece ani, cu intenția de a-i combate acțiunea sa nefastă, o experiență asupra sa, anume: se abține de la orice hrană crudă, în plus, a introdus în regimul său microbi capabili de a împiedica putrefacția intestinală. Bine înțeles că aceasta e primul pas în direcția pe care o urmărește. În afară de agenți putrefianți, flora intes-

nală abundă în microbi capabili de a ne fi dăunători. În această privință Metchnikoff citează bacterii producătoare de acid butiric, otravă care ne alterează organele cele mai prețioase.

Dela începutul acestor cercetări Metchnikoff a căpătat convingerea că acumularea de acid butiric nu depinde numai de calitatea hranei. Cu acelaș regim, unele maimuțe au drept oaspe o mare cantitate de microbi, pe când alți indivizi din aceeaș specie nu conțin de loc. Aceste cercetări au convins pe Metchnikoff că flora intestinală suferă o orientare încă din primele momente după încercare. Trebuie deci pentru a obține o bună floră intestinală, să se însămânțeze microbii utili și să se elimine microbii dăunători încă din prima copilărie. Experiențe relative la acest subiect ar trebui făcute în azilele de copii și în crescătoriile de maimuțe. Pe de altă parte azilele de bătrâni ar putea servi pentru studiul regimurilor alimentare capabile a asigura bătrânețea normală și cea mai mare longevitate. Pentru un moment trebuie să ne considerăm ca favorizați, dacă ajungem la șaptezeci de ani încă în stare de a putea continua opera vieții; în viitor, limita actuală va putea să fie întrecută cu mult. Numai că, pentru a ajunge acest rezultat, e nevoie să se facă o lungă lucrare științifică. Alături de aceste cercetări asupra rolului florei intestinale ca agent al bătrâneței precoce cu leziuni musculare, nervoase și altele, macrobiotica științifică, care mai toată trebuie creată, va trebui să studieze maladiile bătrânilor, printre cari pneumoniile și tumorile maligne ocupă primul loc. Ideea adoptată de Institutul Pasteur și atât de bine apărută de Borrel, asupra originii exogene a cancerelor, trebuie să servească de bază cercetărilor nouă. Ar fi locul să se facă întâiu observațiuni în azilele de bătrâni. Dacă cu adevărat există un virus canceros, regimul de alimente sterile și curățenia pielii ar trebui să apere oamenii contra acțiunii funeste a acestui virus.

Cu intenția de a-și continua cercetările asupra morții naturale cu mai multă precizie, Metchnikoff a ales în lumea insectelor un exemplu, care i s'a părut cu mult mai bun, din toată seria animală. S'a adresat la viermii de mătase (*Bombyx mori*). Lipsiți de o trompă cu care să iea vreun aliment, aceste insecte au o organizațiune care nu le permite să trăiască decât un timp limitat. Sunt deci cu siguranță destinați la o moarte naturală. Cultivați în crescătorii în cantități foarte mari, acești

fluturi pot fi observați mai multe luni consecutive. Destul de mari pentru disecțiune și pentru anume cercetări fiziologice, se potrivesc foarte bine la un examen histologic amănunțit. Toate aceste motive îndreptățesc bine alegerea sa.

În monografia sa asupra viermelui de mătase Malpigi stăruie asupra influenței ce are temperatura asupra longevității fluturilor. În timpul anotimpurilor calde mor în interval de 5 până la 12 zile, pe când la începutul iernii vieața lor se poate prelungi până la 1 lună.

După Maillot și Lambert, durata vieții fluturelui e în mijlociu de 12 zile; poate cădea la mai puțin de 24 ore și întrece alte ori 25 și chiar 30 de zile. Fluturile dudului nu se alimentează și deci e incapabil de a trăi mult timp, ceea ce confirmă, după Metchnikoff, că moartea sa trebuie să fie în adevăr naturală. Această presupunere găsește o confirmare în exemplul rotiferilor masculi și efemerelor cari mor fără să fie invadați de microbi.

Metchnikoff a murit, dar opera lui gigantică și atât de fertilă pentru cercetări nouă va rămâne. Nu se poate zice că această operă este de granit, deoarece conține și foarte multe părți hipotetice, din cari unele n'au rezistat timpului. Totuș trebuie să recunoaștem că multe din ideile ilustrului dispărut au fost confirmate de cercetările altor cercetători. În special remarcabilele lui lucrări asupra digestiunii intracelulare și asupra rolului fagocitozei prin imunitatea naturală și imunitatea dobândită, sunt solide și au rezistat numeroaselor atacuri, date de mai mulți autori germani și în special de Behring. În ceea ce privește mecanismul senilității, păreri și cercetări ale lui Metchnikoff, deși interesante din toate punctele de vedere, nu vor supraviețui decât în parte. De mai mult de 19 ani, am arătat că nu există în centrii nervoși și în special în creierul bătrânilor, macrofagocitoza de care vorbește Metchnikoff. Diferiți autori străini: Hansemann, Toigo, Ribert în Germania, Minot în America, Levi, Voisin, etc. în Franța, Cerletti în Italia, etc. au împărtășit părerea mea sau independent de mine au combătut modul de a vedea al lui Metchnikoff. Este adevărat că Metchnikoff a răspuns obiecțiunilor ce i s'au adus, dar acest răspuns n'a fost de natură de a convinge pe adversarii săi. În ceea ce mă privește, Metchnikoff m'a onorat descori cu polemica lui în general foarte urbană, căci citez în această privință pa-

sajul următor : Marinesco, uné autorité pour tout ce qui touche au système nerveux, a combattu ma manière de voir, en se basant sur le fait que, dans les centres nerveux des vieillards, la destruction des éléments spécifiques n'este point l'oeuvre de phagocytes. A l'appui de sa thèse, il a eu l'amabilité de m'envoyer une série de préparations de la moelle épinière des personnes très-âgées, sur lesquelles la destruction par les phagocytes, ou phagocytose, fait complètement défaut. J'ai pu facilement confirmer l'absence de phagocytose sur les préparations de M. Marinesco, mais elles se rapportent aux cellules de la moelle épinière, c'est-à-dire d'un organe dont la dégénérescence sénile est beaucoup moindre que celle du cerveau¹⁾. Iar în ultima sa lucrare, publicată cu ocazia jubileului său de 70 de ani²⁾ — care este un fel de cântec de lebedă — câtvă timp după aceea a murit, — Metchnikoff analizează și discută teoria formulată de curând asupra problemului morții naturale, în care reduce mecanismul morții la fenomene formidabile, consistând în precipitarea și deshidratarea granulelor coloidale. Este de observat că în cercetările acestea asupra morții naturale a fluturului, provenit din viermii de mătase, Metchnikoff nu a găsit fagocitoza pe care el a descris-o la mamifere, iar globuli albi nu ieau contact niciodată în celulele nervoase. Acestea din contra sunt înconjurate de celule pigmentare sau de prelungirile acestora. Așa dar nu poate fi vorba de fagocitoză.

Metchnikoff are un alt titlu la recunoștința noastră. El a fost binevoitor pentru compatrioții noștri cari au lucrat la Institutul Pasteur; iar distinșii mei colegi Cantacuzino și Levaditi și-au format cultura lor în mare parte în laboratorul marelui dispărut. Pe de altă parte se afirmă, aceea ce însă trebuie primit cu rezervă, că Metchnikoff ar fi strănepot de spătar dela Curtea domnească din Iași. Păcat că el, Rus de origine, de la Curtea domnească în vinele lui și devenind cetățean francez, n'a putut să asiste la înfăptuirea alianței franco-româno-ruse, el care întrupă, spre a zice astfel, această alianță. Dar moartea e mai tare decât prevederile și dorințele noastre. Atunci, când el trecu de vârsta de 70, ani cu bucurie privă

1) Extras din *Etudes sur la nature humaine*.

2) Metchnikoff, *La mort du papillon du Murier*. Un chapitre de Thanatologie. *Annales de l'Institut Pasteur*, Octobre 1915.

viitorul nu atât pentru viața lui, dar pentru confirmarea unor teorii scumpe, la făurirea cărora a lucrat mai multe zecimi de ani, cade izbit de secera morții. E poate un exemplu dureros pentru noi, dar judecând mai de aproape, e un exemplu îmbărbătător, care ne îndeamnă la lupte continue în contra celor două flagele cari bântuc omenirea, boala și bătrânețea. Să nu uităm însă, că dacă vom putea cu ajutorul științei evita un mare număr de boale, și îndepărtă în oarecari limite bătrânețea ca și moartea, ele sunt fatalități ineluctabile, în fața cărora trebuie să ne aplecăm cu abnegație. Termin elogiul operei lui Metchnikoff, care nu poate fi schițată într'un timp atât de scurt, înclinându-mă înaintea memoriei marelui dispărut, căruia știința universală îi va fi deapaură recunoscătoare.

D-l B. Delavrancea citește cuvântul următor :

Domnilor,

S'a deschis sesiunea ordinară a Academiei Române în niște împrejurări extraordinare.

Europa se clatină din temelii sub greutatea armelor. De doi ani și mai bine Europa încalță în sânge. Milioane de vieți s'au stins, și se sting, anonim și eroic. Omenirea pare să fie cuprinsă de furie. O veche civilizație, atacată, rănită și împinsă la exasperare, s'a ridicat năprasnic împotriva năvălitorilor. În tot șirul istoriei universale nu se află un flagel comparabil cu cătăclismul la care, din nenorocire, ne este dat să asistăm. Războaiele celor mai mari cuceritori sunt jucării pe lângă cumplitul măcel de astăzi.

Europa a ajuns un vast abatoriu de oameni.

Războiul s'a încheștat pe pământ, pe sub pământ, pe ape, pe sub ape, și în aer, la înălțimi vertiginoase. Nu cunoșc închipuire bolnavă prin care să fi trecut un tablou mai înfiorător.

Nobila Belgie, distrusă. Louvain, Malines, Reims, mândria și mandrețea lumii, nimicite. Subt răvășițele lor, de cenuse și de tăciuni, îngropate de veci capetele-de-operă, la cari călătorii stăteau muți de admirație. Viteaza Serbie, risipită,—și legendarul lor Rege, bătrân și suferind, părășite meleagurile străbunilor lui într'un car cu paie și cu burueni. Populația pașnică, decimată ; femeile tinere, pângărite ; copiii schilodiți ; vâii

să n'ajungă soldați, altele că prea erau frumoase și s'ar fi putut să se mărite și să nască soldați. Dreptul ginților, legile războiului, legile moralei creștine și ale moralei filozofice, în prada unei oștiri mecanic organizate care nu cunoaște altă lege și altă poruncă decât : „*Krieg ist Krieg!*” Pe lângă acest strigăt de cavernă, pe care l-au repetat de mici copii, orice strigăt al conștiinței umane a trebuit să înceteze. Asemenea soldați sunt niște fiare. Ei nu cunosc altă datorie decât să ucidă și să asasineze. Ei nu se întreabă dacă inimiciii sunt armați sau dezarmați. E tot una : „*Krieg ist Krieg!*”

Firește, domnilor, că sistemul de războiu al Puterilor centrale trebuia să revolte lumea. Și lumea s'a revoltat la spuza atrocităților săvârșite în numele Germaniei și al hegemoniei sale asupra celorlalte popoare.

Vorbesc de Germania ca cea mai cultă, ca cea mai răspunzătoare față de sufletul uimit și îndurerat al omenirii. Și ceeace zisei despre ea privește de o potrivă pe Austro-Ungaria, „temnița naționalităților”, — pe Bulgaria ingrătă și sălbatică, — și pe Turcia, spaima lumii de odinioară, și de o sută de ani o paralitică dusă în spinare când de o mare putere când de alta. Și vorbesc de Germania mai mult ca Stat decât ca popor. Cine ar tăgădui cultura poporului german? — Nimeni. — Dar cine nu vede că pătura conducătoare, și cea mai cultă, a părăsit drumul drept al civilizațiunii latino-creștine, zăpăcită de bogății, roasă de ambiția de a domina în lăuntru și în afară, și, neurăsténizată de puterile ei înseși, de răsunsetul armelor ei, de voința ei feroce și absorbantă?

Germania a ajuns la conceptul că omul superior, că „supra-omul”, este funcție numai de voință. S'a rupt echilibrul dintre simțire, cugetare și voință. Omul cu mintea întreagă, omul om este acolo omul inferior, omul uncaltă, omul sclav, supus și organizat polițienește de omul care și-a distrus simțirea și și-a robit cugetarea la o voință imperialistă și fără control. Când Nietzsche a gândit, a scris și-a imprimat, că „a naște, a trăi și a asasină este tot una”, că „vieța stă în jefuirea și distrugerea altora”, că „hainia este cea mai de seamă putere a omului”, *Zarathustra* al lui a fost citit cu aviditate de mulți Europeni ca o operă a unui poet-filozof de mare talent, de alții ca o poemă a unui inspirat halucinant, și de prea puțini ca un produs al unui nefericit bolnav, firește, amestecând tristul lui sfârșit cu

întreaga lui viață. Rari vor fi fost oamenii cari au întrevăzut în Nietzsche pe apostolul Germaniei scoborîtă dela adâncă cugetare a unui Kant la delirul scribilor însărcinați din oficiu cu trâmbițarea celor mai absurde neomenii.

Învățători, profesori secundari și de universitate — iunkerii și ofiteri — nobili, ministri și diplomați — preoți, arhieriei și episcopi — principii, duci, regi și împăratul, — toți au propovăduit poporului că „un războiu victorios sfințește orice cauză”. Ei vorbesc de „un popor ales și uns” al lui Dumnezeu. Împăratul se face că crede la „întroparea providenței” în străbunicul său Frederic, în moșul său Wilhelm, și dă să se înțeleagă, pentru cine vrea să priceapă, că această metempsicosă divină s'a oprit asupra capului său imperial. Statul german — dau în-lături pe Ungurii închipuiți și pe Bulgarii sălbateci — s'a despărțit de lumea creștină. A închis Evanghelia. Evanghelia e bună pentru mulțimea umilită. Pentru conducători, mila, îndurarea și iertarea, sunt stigmatetele înjosirii, inferiorității atavice, lanțuri grele ale unor ființe neliberate încă. Ei se închină doar voinței și forței, voinței unei minorități stăpânitoare și forței brutale a tuturor. „Forța creează dreptul”. Dreptul civilizațiunii romane, limpezit de orice asperități originare, trecut în conștiința lumii ca entitate obligatorie, — supunând forța, oricât de slab ar fi cel care reprezintă dreptatea, — la ei, în relațiunile lor cu celelalte popoare, a ajuns să nu mai fie nimic, deoarece „dreptul ar fi numai un atribut al forței”, o creațiune a ei, o însușire a ei. Și, fără să bage de seamă, vor să întoarcă omenirea la epoca antropoizilor, când, în adevăr, dreptul sta în mușchii un flăcău și în pumnul celui mai tare. „*Faust-Recht*” — dreptul pumnului — este o concepțiune gotică, de care celelalte popoare se scutură ca de o noțiune nedemnă și rușinoasă.

Astăzi pun la încercare forța lor contra dreptului celorlalți. Măcelul universal nu e decât conflictul dintre forță și drept.

Abia porniți la luptă, și un anonim, — poate un consilier de stat, — în orice caz un German cult, publică în „*Badische Landeszeitung*” următoarea inspirațiune versificată: „O! tu, Germanie arată-ți acum puterea urei! Cu sânge rece ca ghiața, măcelărește prășila demonilor. Și să se înalțe ca munții, până'n slava cerului, cărnurile fumegânde și oasele celor căzuți! — O! tu, Germanie, acum, arată-ți puterea urei! — Pune-ți platoșa și treci baioneta prin inima fiecărui dușman. Și să nu faci nici

un prizonier! Să piară cu toții. Și prefă în pustiu brăut de țeri cari te 'nconjură de jur-împrejur." — Iacă răgetul păgân al unui om din sufletul căruia s'a stins „umanitatea". Ca el sunt toți ceilalți cari conduc poporul german. Par'că auzim pe Wilhelm al II-lea adresându-se mareșalului Waldersee: „Nu ne trebuie nouă prizonieri!" Să treceți prin foc și sabie orice veți întâlni în cale, ca „taina și spaima" să cutremure pe oricine și la „numele de german" să-și descopere și să-și plece capul. „Civis germanicus sum!"

Și ca să înțelegem și mai bine cine a îmbrâncit omenirea în această nebunie sanguinară, să deschidem opera din urmă a generalului prusian Bernhardt — „*Deutschland und der nächste Krieg*" — unul din scriitorii favoriți ai curții din Potsdam, un om învățat și cunoscut pe din afară de „iunkerii" și „oberii" Germaniei. El se adresează presei. — „Ea trebuie să atragă luarea aminte asupra semnificării războiului, acest instrument indispensabil al politicei și al culturii." „Kultur"-a se sprijină pe forța armată. Publiciștii au o datorie față de „kultur"-ă, pe care nu o vor desăvârși decât prin sabie." Războiul este o necesitate. Să-ți alegi momentul, „ca să faci un războiu necesar în condițiuni avantajoase." Diplomaților le dă poveștile trebuitoare. I se pare că ei târăgăne, că au scăpat clipa favorabilă. Ii îndeamnă. Ii asmute. Nu că ar avea vr'un drept de apărare. Dreptul lor e forța lor. Suprema forță, supremul Drept. Dar îi silește numai pentru „rolul" pe care Germanii trebuie să-l joace în „politica mondială." — „Să nu sperăm că vom provoca războiul printr'o așteptare molâie. Nici Franța, nici Anglia, nici Rusia nu au trebuință să ne atace, pentru ca să-și valorifice interesele lor. Câtă vreme ne vom da îndărăt dela atac, aceste state ne vor impune voința lor prin mijloace diplomatice. Afacerea marocană ne-a dovedit aceasta. Dacă noi vom constrângem pe inimizii noștri ca să iea ofensiva, ar trebui să începem o acțiune politică, care, fără să constituie un atac contra Franței, să-i vatăme așa de dureros interesele sale și ale Angliei, încât aceste două nații să fie silită a ne ataca. Afacerile din Europa și din Africa ne dau destule ocazii pentru o astfel de acțiune."... „In orice caz noi nu trebuie să mai așteptăm." Și mult n'au mai așteptat. Asasinatul din Serajevo a fost un pretext binecuvântat.

Domnilor, au încercat vreo câțiva să se lepede de învinuirea

că războiul a fost provocat din lăcomia Germaniei de a juca rolul cel dintâiu în politica mondială. Chiar împăratul Wilhelm al II-lea a spus corespondentului ziarului *Daily News* — acum o lună și jumătate : — „Și poporul vostru începe să creadă în acuzarea Angliei că eu sunt pricina războiului. E ciudat cum o asemenea bănuială a găsit crezământ în majoritatea dușmanilor noștri, ba și în statele neutre. Nu invidiez pe omu pe al cărui suflet apasă răspunderea războiului. Pe mine istoria mă va desvinovăți. Într'o anumită măsură *fiecare European civilizat își are partea sa de responsabilitate în declararea războiului*. De ce vorbesc neutrii numai de *militarismul german* și niciodată de despotismul rusesc, de *revanșa Franței* și de trădarea Angliei?” Când acest Cesar, superb altădată, scade glasul la împărtășirea responsabilităților și la mirarea că neutrii nu vorbesc decât de militarizarea prusiană și nu și de „revanșa Franței”, — și când se dă după filele istoriei pentru a-și mermetisi o grație pe care nu o va avea, — desigur că păcatul cade numai asupra sufletului său. Bernhardi i-a surprins gândul, când a scris : „Noi nu trebuie să mai așteptăm !”.

S'a zis că războiul a fost o necesitate pentru Germania. Și știți cuvintele cancelarului german : „Necesitatea nu cunoaște legi !” — Circumstanțe ușurătoare în materie de crimă săvârșită împotriva omenirii ! — Fie. — Care necesitate ? — Germania e sugrumată. Ii trebuie „un loc la soare !”. — Portretul Kronprințului se vinde la toate librăriile din Germania cu autograful său : — „Nu putem obține un loc la soare decât cu o bună sabie, pentru că de bună voie nimeni nu ni-l va cedă ! *Kronprinz Wilhelm*”.

E adevărat că populația prolifică a imperiului a crescut dela 48 de milioane în 1888 la 67 milioane în 1914. Dar, ia să vedem sporul avuției poporului german în ce proporție a crescut ? În ajunul războiului crâncen s'a dat publicității o lucrare colectivă și comemorativă : „*Cultura socială și buna stare a poporului în timpul celor dintâi douăzeci și cinci de ani ai domniei lui Wilhelm al II-lea*”. Dr. Karl Helfferich — fost director la „Deutsche Bank” și de curând ministrul de finanțe al imperiului și vicecancelar — face o expunere, în această lucrare monumentală, a creșterii venitului poporului german, rezumându-se astfel : — „Venitul anual al poporului german a ajuns astăzi la 43 de miliarde de mărci față de 23—25 de miliarde în 1895”.

Și dacă Germania n'ar fi avut „un loc la soare” și ar fi fost prea mică ca să-și sature populația sa, ar fi urmat fatal ca numărul emigranților să fi sporit constant cu creșterea populației. Dar numărul emigranților a scăzut direct proporțional cu creșterea venitului general. Dr. Karl Helfferich ne dovedește că : „dela 1881 până la 1890 au părăsit patria, pe fiecare an, 134.000 de suflete, — dela 1891 până la 1910 numai 52.800 — și în 1912 doar 18.500”. Scurt : față de numărul *emigranților*, care scade din ce în ce, de 15 ani, sporește treptat numărul *imi-graților*. Acest fenomen demografic a făcut pe Helfferich să declare că „Germania este pe cale să ajungă o *Țară de imi-grațiune*”.

Iacă locul pe care-l ocupă la soare imperiul central dela Nord.

Domnilor, din cercetarea de aproape a tuturor actelor diplomatice, publicate de ministerele de externe, reiese limpede și categoric că Germania a vroit războiul. M'am ocupat mai pe larg, într'un alt discurs, despre această problemă pe care și-o pun mereu organele oficioase din Prusia. Dar, dela primele pagine, „Cartea Albă”, a Germaniei, mărturisește fără nici un în-conjur teribilul adevăr :

— „Noi ne dădeam seama că eventualele acte de ostilitate ale Austro-Ungariei contra Serbiei vor pune în scenă pe Rusia și ne vor împinge la un *războiu plănuir cu Austro-Ungaria*, aliata noastră.” . . . „Și de aceea lăsarăm pe Austro-Ungaria absolut liberă de a lucra în voie față de Serbia.” — Este evident pentru orice om — oricât de obtuză i-ar fi priceperea — că războiul l-a voit și l-a declarat Germania, că Bernhardi a fost pus să scrie cum a scris : — „*Noi nu trebuie să mai așteptăm !*” — Cât de departe suntem de cugetările cancelarului de fier, ale unui om rece și holăit ca Bismarck ! Până și Bismarck zicea : — „Chiar războaiele victorioase nu sunt justificabile decât când au fost impuse”. După el, urmară epigonii imperiului. Bethmann și Jagow au deslănțuit războiul, nu fiindcă li s'a impus, nu fiindcă ar fi căutat un „loc la soare”, nu fiindcă Germania ar fi fost „sugrumată”, ci numai cu scopul ca să-și întinză hegemonia asupra lumii în virtutea forței brutale. — Un înfiorător războiu universal pentru satisfacerea unei ambițiuni neîngrijite. Un războiu de cucerire. Un vast plan de a stăpâni lumea. Germania cu Austro-Ungaria au complotat să ro-bească popoarele dela miazăzi, — să prinză Mediterana într'un

uriază circumflex, — să ia Constantinopole, Asia Mică, Persia și — cine știe — mai târziu India, — să reducă și mai mult pe eroica Franță, să-i răpească coloniile, și să împartă cu d'asila stăpânirea mărilor cu Anglia. Culta Germanic și hibrida Austrie au dat mâna cu popoarele turanice : cu Ungurii, cu Bulgarii și cu Turcii.

Domnilor, de pe la jumătatea secolului al XIX-lea a început procesul reconstituirii statelor după naționalități. — Germania și Austro-Ungaria se împotrivesc acestei tendințe istorice și fatale. Popoarele mici trebuie să dispară în fața popoarelor mari, ca și micile industrii față de marile uzine. Idealul omenirii? La pământ. O omenire mai bună, mai blândă și mai dreaptă...? Basme pentru copii! Glorificarea forței în toată oroarea ei, căci forța este dreptul, este adevărul, este binele, pentru implacabilii „supra-oameni” de astăzi și de mâine.

În contra acestui spasm de nebunie canibalică s'au ridicat Franța, Anglia, Rusia, Italia, înscriind pe drapelul lor : dreptate, libertate și așezarea statelor după naționalități. De ele s'au alipit Serbia și Belgia, preferind o moarte bărbătească nesuferitei sclavii cu care le pândia „forța”. rece, oarbă și fără ideal.

Și noi, domnilor, ce trebuia să facem? Alături de Germania, să izhim în marea Rusie? Izbind în Rusia izbiam în Anglia, izbiam în Franța, izbiam în Italia, în rassa noastră, în instinctele noastre, în conștiința noastră de popor latin. Izbind în Rusia am fi ajutat pe Maghiari să triumfe și să sugrume de veci pe un popor-frate, sânge din sângele nostru. Am fi săvârșit un asasinat împotriva obârșiei noastre. Am fi sfâșiat paginile cele mai glorioase din istoria neamului nostru. Am fi abdicat la ființa noastră etnică. Și nimeni pe lume n'ar mai fi prețuit o astfel de turmă de sclavi îmbogățiți și puși la gurile celui mai mândru fluviu din Europa. Toți câți ne-au îndemnat la o așa atitudine vroiau, cu sau fără știință, să asiste la sinuciderea noastră. Noi n'am fi meritat decât ura și disprețul : ura Puterilor aliate și disprețul Puterilor centrale. Ura contra unor trădători de rasă și disprețul contra unor netrebnici fără vlagă. Eră cu neputință. — Puterile latente cari dormitau în gîntea noastră s'ar fi aprins și flăcările ar fi cuprins întregul edificiu al statului românesc.

Noi am fi călcat, ca niște rătăciți, și porunca istorică și porunca etnică. Istoria povestește izbânzile și suferințele, gloria șiurgia, pe cari le-a gustat și le-a îndurat neamul nostru nefericit adeseori și pururea cu acelaș instinct și cu acelaș gând de unire. Cronicari și istorici — moldoveni, ardeleni și munteni — neconținut cu aceeaș grije: să nu uităm că suntem acelaș neam din aceeaș talpină. Etnicește am măcinat și sorbit sămânța străină scuturată de o parte și de alta a munților. Ne-am lipit de Carpați, când au năvălit valurile invaziilor și ne-am sculat iarăș, după cutremurele cari păreau că ne îngroapă, cu aceeaș conștiință întărită că suntem Români și creștini. Ne-am păstrat aceeaș limbă fără deosebiri profunde, fără dialecte, așa ca Moțul din Ardeal să înțeleagă pe Munteanul dela Dunăre și pe plăieșul din Moldova.

Suntem o ființă pe care Carpații nu o despart, ci o întregesc.

Avem acelaș dor, aceleași dureri, aceleași aspirațiuni. Cântăm aceleași cântece, și aceeaș doină se aude dela Tisa până în Marea Neagră. Dărerile și bucuriile celor de dincolo sunt și ale noastre, și ale noastre sunt și ale lor. Dușmanii lor sunt și ai noștri. Tâlharii cari îi pradă și îiucid, ne pradă și neucid. Visul atâtor generații de strămoși, de moși și de părinți, l-am visat și noi, și, acum, îl vedem aevea. N'avem decât să ne sângăram cu bărbăție ca să-l realizăm. Și sângele generos al ostașilor noștri a început să curgă și va mai curge încă.

Un neam nu pieres prin siluire, ci numai prin abdicare. Și noi n'am abdicat nici la trecut, nici la conștiința națională.

Și azi, când harta Europei se va schimbă, noi ce-am fi putut face? După doi ani de grea așteptare ne-am hotărât. Două grupări erau în fața noastră. Una luptând pentru hegemonia Germaniei, Austriei și Ungariei, și cealaltă pentru Drept, pentru Libertate și pentru așezarea tihnită a Europei. Ne-am ales gruparea în fruntea căreia stă rassa noastră, reprezentând civilizația străveche, elocința, ordinea și blândețea neo-latină.

Ni se impută că am trădat tratatul de alianță cu Austro-Ungaria. Această convențiune eră pur defensivă. Din momentul ce Austro-Ungaria a luat ofensiva — neconsultând nici pe Italia, nici pe România — convențiunea a căzut. Am rămas liberi și stăpâni pe hotărîrea noastră. Și eră să dăm ajutor Austriei? Istoria Austriei e plină de perfidie și de înșelăciuni, de crime și de orori. Austria a fost totdeauna împotriva noastră. Și când

ne-a răpit Bucovina ; și când ne-a ocupat districetele Olteniei ; și când s'a opus la alegerea lui Cuza ; și când a vroit să împiedice unirea Moldovei cu Muntenia ; și în 1913, susținând pe furiș pe Bulgaria ingrătă și sălbatecă în contra aliatului ei, România. Dar Ungaria ? Imperialismul maghiar este odios și abject. Șase milioane de Maghiari țin sub călcâiu treisprezece milioane de sclavi : Croați, Sârbi, Slovaci și Români. Ei și-au făcut legi de prigonire, de siluire și de jaf, în deosebi împotriva celor trei milioane și jumătate de Români, izbind în biserica lor, în școalele lor, în limba lor. Prea puțin după înființarea dualismului, în Ardeal, nu s'a mai auzit decât un lung vaet de jale și de durere... Și, noi, liberi de orice legătură, dacă am fi dat ajutorul nostru Austro-Ungariei, ar fi fost ca și cum ar fi înviat din morți Basta și Voevodul Mihaiu, și i-am fi văzut împreună, braț la braț : călăul cu victima, lașitatea cu eroismul, rușinea cu mândria. Steagurile noastre nu puteau să falfăie printre steagurile Austro-Ungariei. Natura are oroare de unele împărecheri monstruoase.

Și de aceea bunul Român, marele Român, Regele nostru Ferdinand... (*Academicienii și publicul se ridică în picioare, aptaudă frenetic, strigând : Trăească Regele nostru !*)... Și de aceea bunul Român, marele Român, Regele nostru Ferdinand, a sintetizat trecutul cu prezentul neamului nostru, când a zis ostașilor săi : „V'am chemat să purtați steagurile noastre peste hotarele unde frații voștri vă așteaptă cu nerăbdare și cu inimă plină de nădejde. Umbrele marilor Voevozi, Mihaiu Viteazul și Ștefan cel Mare, ale căror rămășițe zac în pământurile ce veți desrobi, vă îndeamnă la biruință ca vrednici urmași ai ostașilor cari au învins la Rășboieni, la Călugăreni și la Plevna !” Și România, simțindu-și ochii încăreți cu lacrimi la auzul acestor cuvinte, a binecuvântat și a slăvit pe Suveranul care a izbutit să se învingă pe El însuși pentru a chezașul triumful neamului întreg. Da, domnilor, — sunt sigur că mă înțelegeți, — căci în Regele nostru este și un martir și un erou. Pe fruntea Lui va sta pururea o ramură verde de stejar împletită cu alta de melancolic merișor.

Noi n'am intrat în haosul acestui măcel pentru cuceriri, ci pentru desrobiri... Noi nu vrem ce nu este al nostru, ci vrem unirea cu frații noștri din Ardeal, din Banat și din Bucovina...

Vrem Carpații, cu tot podișul lor, unde ne-a așezat Împăratul Traian ca să fim veghe și strajă civilizațiunii romane împotriva hordelor de barbari năvălitori... Noi nu ne croim cu sabia o Patrie nouă, ci ne-o întregim... Duhul adevărului, al dreptății și al fraternității mână vitezele noastre oștiri... Carpații au fost trecuți într-o clipă, și clipa aceasta o vom prefăce într-o veșnicie... Și vom avea de suferit, și vom suferi muți de admirație în fața jertfelor... Și vom avea de plâns, și ne vom înghiți lacrămile... Și nu ne va covârși durerea, hotărâți să biruim în numele sfintei cauze a neamului nostru...

Orice deosebiri de vederi au încetat. La semnalul dat de Regele Ferdinand ne-am simțit cu toții o apă și-un pământ. Când s'aprinde focul al mare, lumânările se sting. Bisericițele și-au pecetluit ușile, pentru ca tot ce e românesc și simte românește să-și pregătească sufletul și să-și plece fruntea în uriașul templu al României de mâine...

Domnilor; Academia Română — cea mai înaltă instituțiune de cultură, — întemeiată în 1866, a avut ca scop fundamental nu numai unitatea morală și intelectuală a Românilor de pretutindenea. Ea, primind în sânul ei reprezentanți și din Ardeal, și din Banat, și din Bucovina... subț acceas cupolă am văzut neconținut, de o jumătate de veac, imaginea virtuală a României mari. Ea, simbol premergător al aspirațiunilor noastre, a izbatit să întreție flacăra unui patriotism integral care nu recunoaște hotarele artificiale ale României, ci, sîltând peste Carpați, înfrăția de fapt pe cei cari erau frați de drept. Ea, topind istoria suferințelor noastre seculare, a scos din sgura trecutului, nobil și lămur, un singur suflet al unei singure ființe, al românimii de altădată și al românimii de totdeauna...

Domnilor, încheind, să strigăm din adâncul sufletului nostru : Trăească M. S. Regele Ferdinand ! Trăească România Mare ! Trăească oștile românești ! Trăească aliații noștri ! (Aplauze frenetice și îndelung prelungite, și strigăte unanime de : „Trăească „Regele !” „Trăească Aliații !” „Trăească România !” „Trăească „armata română !” 1).

1) Comunicarea a fost publicată și în broșură separată cu titlul *Războiul și datorita noastră*. București 1916.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

Dela d-l I. L. Gherasim, lăcătuș și sculptor în lemn din comuna Buhălnița, județul Neamț, se primește pentru colecțiile Academiei o lucrare de lemn și fier simbolizând România pe creștetul munților, având la spate un vultur și în apropiere doi șerpi — dușmanii ei, — de cari însă nu-i este teamă. Lucrarea este însoțită de o lungă scrisoare plină de simțimente patriotice, ce fac cinste acestui tânăr, care, după cum arată, are numai învătământul primar și este ostaș în regimentul Rășboeni Nr. 15.

— Se decide a se exprima mulțumiri pentru simțimentele bune cu cari a făcut obiectul ce a trimis.

Dela d-l Mario Roques, profesor la Universitatea din Paris și membru corespondent al Academiei, se primește următoarea telegramă :

„Salut cu toată puterea inimii mele latine, cu toată puterea afecțiunii mele pentru România, pe frații noștri, cari s'au ridicat la rândul lor pentru eliberarea sigură a asupriților și pentru cucerirea pe veci a pământului național. Speranță și frăție !”

În numele Academiei d-l Președinte P. Poni a trimis următorul răspuns :

„Academia Română vă mulțumește pentru manifestarea călduroasei prietenii. Intreagă națiunea română își încordează toate puterile pentru realizarea aspirațiunilor sale naționale istorice, fericită de a conlucra cu nobila națiune franceză la marea operă de dreptate, libertate, civilizație“.

D-l D. Onciul prezintă lucrarea d-sale : *În chesliunea Bisericii Domnești dela Curtea de Argeș*, extrasă din *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*. D-l Onciul amintește că la 9 Octombrie 1915 a prezentat Academiei raport, în care a susținut că data de 1262 arătată de d-l O. Tafrali, care ar fi cetit-o pe picturile bisericii, nu este admisibilă. Lucrarea ce prezintă este dezvoltarea aceluia raport și d-l Onciul face un rezumat al cuprinsului ei.

— D-l Președinte mulțumește d-lui Onciul pentru interesanta d-sale comunicare.

Dela I. P. S. Sa Părintele Victor Mihályi, Mitropolitul Albei Iulie și membru onorar al Academiei, se primește în nouă retipărire pe spesele I. P. S. Sale : *Crestomatia sau Analecte literare* de Tim. Cipariu.

— Se decide a se exprima mulțumiri.

D-I Președinte *P. Poni* prezintă primul document tipărit de administrația românească și lipit pe zidurile Brașovului la 17 (30) August 1916; publicația are titlul : *Spre știre*.

D-I *M. C. Sutz* crede că ar fi bine ca, în împrejurările actuale, Academia să se asocieze la mișcarea generală pentru ușurarea și mângâierea celor rămași pe urma ostașilor căzuți în războiu. De aceea propune ca :

1) în cele trei școale (Institutul Otteteleşanu și școalele de agricultură „Anastassi” și „Agarici”) să se primească în viitor numai copii de ai celor căzuți în luptă ;

2) să se dea ca ajutor familiilor acestora valoarea premiilor neacordate până acum ;

3) pentru acelaș scop să se ica 10% din toate premiile. Toate acestea, firește, în principiu, sub rezerva aprobării plenului în viitoarea sesiune generală.

D-I *I. Bianu* zice că întâia propunere a d-lui *Sutz* s'ar putea admite pentru viitor ; anul acesta însă măsura nu se poate aplica, deoarece la cele trei școale nu se țin concursuri de admitere. Chestiunea premiilor este mai dificilă, pentrucă premiile neacordate în trecut s'au capitalizat, conform testamentelor sau regulamentelor Academiei. În tot cazul această chestiune trebuie bine studiată.

D-I *Dr. C. I. Istrati* observă că, potrivit regulamentelor și chiar actelor de fundațiune, suntem obligați să capitalizăm premiile neacordate. În ședințele de peste an nu putem modifica regulamentele și de aceea să amânăm chestia până la sesiunea generală din Maiu viitor. Acum să căutăm a da dela Academie o sumă oarecare, iar noi membrii să dăm ceva din diurnele noastre.

D-I *I. Bianu*, întrebat dacă s'ar găsi o sumă disponibilă în buget, răspunde că mijloace sunt și Delegațiunea ar putea să dea 7, 8, 10.000 lei. În ședința viitoare d-sa va aduce o situație financiară.

D-I *N. Iorga* prezintă următoarea propunere, pe care apoi o subscriu toți membrii prezenți.

„În timpul războiului, membrii Academiei Române oferă diurnele lor și remunerațiile ca șecretari, precum și drepturile de autori pentru memoriile ce publică, pentru ajutarea văduvelor și orfanilor soldaților căzuți. La suma ce va rezultă este să se adauge, firește, și diurna membrilor neprezenți, eventual, la ședințe.

„Gr. Antipa, V. Babeș, I. Bianu, I. Bogdan, Barbu Delavrancea, N. Iorga, Dr. C. I. Istrati, D. Onciul, P. Poni, M. C. Sutz, G. Țițeica”.

D-l D. Onciul propune ca înălțătoarea cuvântare a d-lui *Delavrancea* să se tipărească într'un mare număr de exemplare spre a fi împrăștiate în public.

— Propunerea se aprobă.

ȘEDIȚA DELA 9 SEPTEMBRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Se decide a se pune la ordinea zilei în ședința viitoare propunerea prezentată de d-l *N. Iorga* în ședința trecută cu privire la renunțarea membrilor la diurne și altele pentru ajutarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în luptă. În aceeaș ședință se va hotări și contribuția Academiei în acelaș scop.

ȘEDIȚA DELA 16 SEPTEMBRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l M. G. Bartoli, profesor la Universitatea din Turin și membru corespondent al Academiei, se primesc felicitări și urări pentru intrarea României în războiu.

La ordinea zilei se pune propunerea d-lui *N. Iorga* din ședința dela 2 Septembrie, cu privire la renunțarea membrilor la diurne, etc. pentru ajutarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în războiu — propunere care a fost comunicată tuturor membrilor prezenți în Capitală.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice că d-sa a făcut o mică modificare de redacție la propunerea d-lui *Iorga*, având noua propunere următoarea redacțiune :

„Subsemnații membri ai Academiei Române oferim pentru tot timpul războiului diurnele, remunerațiile ca secretari și onorariul de autori pentru memoriile ce publicăm, pentru ajutarea văduvelor și orfanilor soldaților căzuți.

„Dr. Gr. Antipa, Dr. V. Babeș, I. Bianu, I. Bogdan, I. Caragiani, G. Coșbuc, Barbu Delavrancea, C. Giurescu, Șt. C. Hepites, N. Iorga, Dr. C. I. Istrati, T. Maiorescu, Dr. G. Marinescu, S. Mehedinți, L. Mrazec, I. C. Negruzzi, I. Nistor, D. Onciul, V. Pârvan, A. Saligny, I. Simionescu, G. Țițeica”.

— În urma discuțiunii ce se face și la care ieau parte d-nii *Bianu, Onciul, Dr. Babeș, Nistor, Bogdan*, propunerea se aprobă cu unanimitate și se decide ca textul să fie comunicat spre semuare și membrilor cari n'au luat parte la ședință.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 2 Septembrie, prezidată de d-l *Poni*, s'a propus ca și Academia să se asocieze la subscrierea pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în luptă și a rămas atunci ca d-l *Bianu* să prezente în ședința dela 9 Septembrie o situație a stării financiare. În acea ședință nu s'a luat însă nici o hotărîre, amânându-se pentru ședința de astăzi. Acestea fiind comunicate d-lui Președinte *Poni*, d-sa a răspuns prin următoarea scrisoare :

„Am fost foarte mâhnit că nu s'a putut vota Vineria trecută propunerea privitoare la contribuirea Academiei pentru ușurarea greutăților prin cari trece țara.

„Sper însă că ele vor fi votate Vineria viitoare cu aceeaș căldură patriotică cu care au fost primite în înălțătoarea noastră ședință dela 2 Septembrie. Sumele ce putem oferi sunt mici, însemnătatea lor însă este foarte mare. Ele vor dovedi că cea mai înaltă instituție culturală este de acord cu toată suflarea românească în aceste mari momente ale vieții noastre naționale.“

D-l *Bianu* prezintă apoi situația financiară, din care se vede că Academia dispune și Delegațiunea poate da deocamdată suma de 45.000 lei.

— Se pune la vot acordarea acestei sume pentru scopul arătat și se aprobă cu unanimitate.

SEDINȚA DELA 30 SEPTEMBRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l *Duiliu Zamfirescu* se primește din Galați o scrisoare, prin care exprimă părerea de rău că nu poate lua parte la ședințe și roagă să se iea notă că se asociază la măsurile generale ale Academiei pentru familiile luptătorilor.

— Se iea spre cunoștință.

Dela Secțiunea științifică se primește propunerea de a se tipări în *Publicațiunile Fondului Adamachi* scrierea d-lui *C. Nicolescu-Otin* : *Studiul chimico-tehnic al asfaltului de Mafiza*.

— Propunerea Secțiunii se aprobă.

SEDINȚA DELA 7 OCTOMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela Comitetul Central al Casei de sprijin „Familia Luptătorilor” se primește adresă de mulțumire pentru contribuirea Academiei cu suma de lei 45.000 la ajutorarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în războiu.

D-l *I. Bianu* prezintă Academiei ca omagiu din partea autorului, d-l Ramiro Ortiz, profesor de limba și literatura italiană la Universitatea din București, frumoasa carte: *Per la storia della cultura italiana in Rumania*, publicată în zilele trecute. Cartea este formată din trei studii independente: I. Întâiele atingeri între Italia și România, II. Petre Metastasio și poezii Văcărești și III. Soarta tragediei lui Alfieri în România. Această carte ne arată că putem fi pe deplin mulțumiți atât de înființarea mult prea târzie a catedrei de limba și literatura italiană la Universitatea din Capitală, cât și de chemarea la ea a distinsului profesor Ortiz.

D-l profesor Ortiz a venit cu o serioasă pregătire în filologia romanică și în critica literară și s'a arătat un cercetător neobosit și un cunoscător serios al metodelor de investigare rodnică. Iată ce a venit în țară a învățat temeinic limba noastră și paleografia cihlică românească.

În acest volum sunt cuprinse câteva din luminoasele rezultate ale cercetărilor făcute de d-l Ortiz în cărțile și manuscrisurile noastre vechi. Toate descoper sau readuc la lumină fapte culturale necunoscute sau de mult uitate. Studiul principal despre *Întâiele atingeri între Italia și România* este cea dintâi încercare de a arăta influențele culturale venite din Italia la Românimea de la Carpați până la începutul secolului XVIII. În celelalte două se expun fapte de cel mai mare interes din întâiele încercări de a se răspândi la noi cunoștința despre arta literară italiană la sfârșitul secolului XVIII și începutul sec. XIX — și anume despre cei doi scriitori italieni cu celebritate mondială pe atunci: Metastasio și Alfieri.

Putem deci saluta cu bucurie studiile luminoase ale tânărului profesor italian care introduce în mod așa de laudabil studiile italo-române în Universitatea noastră.

D-l *I. Bianu* prezintă apoi Academiei un portret în ulei, curios și interesant, procurat pentru colecțiile ei. Portretul reprezintă bustul până la brâu al unui bărbat tânăr și blond, cu barba rasă afară de cotelete; figura lui nu este românească, nici orientală, deși este îmbrăcat în anterior și pe cap are o frumoasă cealună; este o figură nordică, germană. Și într'adevăr în mâna dreaptă ține o fâșie de hârtie pe care sunt scrise în slove chirilice câteva cuvinte, nu toate descrifrabile:

Eu săntu mulțămit... eu păn (?) săntu dar (?) trece 'acest cap — Valștain sugravă 183...

Această inscripție pare a spune cu siguranță că avem autoportretul lui Valștain, zugrav dela 1830 și ceva, căci la ultima cifră a anului pictura este stricată. Carol Valștain este o persoană bine cunoscută: el a fost „Profesor de deseniu (sic) în Colegiul Sf. Sava” și a publicat la 1836 o foarte interesantă carte: „Elemente de Deseniu și de Arhitectură — București, în litografia lui Valbaum și Veise”. Cartea are un text de 23 pagine in-4°, tipărit „In tipografia lui I. Eliad” și este dedicată Domnitorului Alexandru D. Ghika II.

SEDINȚA DELA 14 OCTOMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice:

„Domnilor Colegi,

„Din gazetele de azi dimineată și din telegrama întârziată a d-lui colonel Manu, am aflat trista știre a încetării din viață a colegului nostru I. G. Sbiera. El a murit în Cernăuți, la adânci bătrânețe, căci în anul acesta avea să împlinească, dacă nu împlinise chiar vârsta de 80 de ani. Această înaintată vârstă a fost, în anii din urmă, pentru dânsul și pentru cei mai deaproape ai lui, o adevărată povară. Vieța i se redusese aproape numai la funcțiunile lizice elementare, activitatea intelectuală îi încetase. Astfel, moartea i-a fost o mântuire.

„In tinerețele sale, pline de idealism romantic, și la vârsta maturității, Sbiera a fost unul din învățații și scriitorii de frunte ai Românilor din Bucovina, vrednic urmaș al lui A. Pumnul și devotat fiu al patriei sale. Deși autodidact în ale filologiei și modest talent, el a izbutit, prin muncă încordată și susținută de o iubire adâncă pentru trecutul nostru, să producă în domeniul istoriei literare românești câteva lucrări, a căror valoare va fi durabilă.

„Mai însemnate decât aceste lucrări i-au fost lecțiunile de limbă și literatură românească, pe cari le-a ținut la Universitatea din Cernăuți, unde a fost cel dintâiu reprezentant al acestei specialități științifice. Prin lunga sa activitate profesorală, I. G. Sbiera a contribuit la răspândirea culturii românești în Bucovina și la întărirea vieții sociale și politice a Românilor din această provincie, în ale cărei mănăstiri și biblioteci se păstrează până astăzi comori neprețuite din produsele literare ale strămoșilor noștri.

„Slăbiciunile fatale ale vârstei și oboseala rezultată din încordări intelectuale prea mari, l-au făcut pe I. G. Sbiera să tipărească, spre sfârșitul carierei sale, unele copilării pe cari posteritatea le va uita, păstrând numai amintirea faptelor și intențiunilor sale celor bune. Ea va spune despre dânsul cu dreptate că, dacă ar fi putut, ar fi făcut mai mult și mai bine. Noi, colegii lui, îi vom păstra totdeauna o pioasă amintire. Alt-cineva care i-a urmărit mai de aproape activitatea literară și didactică, sau acel care va avea onoarea să-l înlocuească în Secția literară a Academiei noastre, va arăta mai pe larg meritele lui I. G. Sbiera. Pentru moment, noi nu avem altă datorie de îndeplinit, decât să trimitem soției și familiei sale, căreia i-a fost atât de devotat, condoleanțele noastre colegiale.“

SEDINȚA DELA 21 OCTOMVRIE 1916.

Președintele d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* aduce cu întristare la cunoștință că în noaptea trecută a încetat din viață *Alteța Sa Regală Principele Mircea*.

— Se decide a se exprimă condoleanțe **Maiestății Sale Regelui** prin următoarea telegramă :

„Academia Română, îndurerată pentru pierderea suferită de Familia Regală, prin încetarea din viață a Principelui Mircea, roagă pe M. V. să primească expresiunea adâncilor ei condoleanțe.

„Vicepreședinte *I. Bogdan*.“

Sedința se ridică în semn de doliu.

SEDINȚA DELA 28 OCTOMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela Părintele Protopop Dimitrie Dan, membru corespondent, se primește din Cernăuți următoarea scrisoare cu data 10/23 Octomvrie 1916 :

„Primind știrea despre moartea mult meritosului și veteranului academician Dr. Ioan Sbiera, am mers ieri (Duminecă) în ziua înmormântării la casa decedatului, unde neaflând nici pe unul din d-nii membri activi ca delegat al Academiei, lucru explicabil prin referințele timpului actual, am crezut că proced în sensul Academiei, când am exprimat atât văduvei defunctului cât și fiilor lui condoleanțele Academiei. La cînitir am rostit următoarea cuvîntare, care am onoarea a o prezenta :

„*Mult întristată adunare !*

„Profesorul universitar și veteranul academician Ioan Sbiera nu mai este ! După o viață îndelungată de 80 ani și o muncă fără seamăn, el a trecut la cele eterne, unde va afla repausul și liniștea cea veșnică.

„Înainte de a ne despărți de iubitul nostru răposat, voim să schițăm în scurt activitatea lui din viață.

„Răposatul profesor universitar și academician s'a născut în

frumosul sat Horodnicul-de-jos al românescului district al Rădăuților din Valea Sucevei, în 20 Octombrie 1836, dintr'o veche familie românească, care prin timpuri nu odată a jucat rol în istoria românească. După terminarea școlii primare în Rădăuți și gimnaziului din Cernăuți, tânărul Sbiera a plecat la Viena, unde a studiat 4 ani, adică până la anul 1861, juridica, dară și filozofia și limbistica. Întorcându-se în țară, suplini pe fostul său profesor, pe bolnavul Aron Pumnul la catedra de limba și literatura română dela gimnaziul din Cernăuți.

„Tânărul Sbiera, publicând acumă diferite lucrări prin foile românești de pe acel timp, a fost ales în anul 1866 membru al Societății Academice Române (decretul din 11 Iunie 1866, Nr. 975), din 1879 „Academia Română”. În 1871 deveni custode al bibliotecii țerii și în 1875 al celei universitare, când fu numit și docent pentru catedra limbii și literaturii române dela Universitatea din Cernăuți. După câțiva ani fu numit profesor public ordinar pentru amintita catedră, iară în 1886 fu excelat cu conferirea titlului de Dr. philosophiae honoris causa.

„Încă pe când era student în Viena a fost unul din înființatorii Societății academice „România jună” și în Cernăuți al „Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina”, al cărei membru activ și onorar era.

„Întru fericire răposatul marele rege al României Carol I i-a conferit pentru meritele lui literare ordinul „Coroana României” în gradul de Comandor.

„Răposatul prin întreaga lui viață a dezvoltat o mult rodnică activitate literară și națională. El a publicat mai mult de 30 scrieri și opuri de valoare nepieritoare, a fost redactor al „Foi Societății pentru cultura și literatura poporului român din Bucovina”. Nu era foaie românească din țărișoara noastră, din Regat și Ungaria, care să nu fi ținut de onoare deosebită să-l aibă ca colaborator și la care răposatul să nu fi colaborat. În anii din urmă, ca episcop al bisericii Sf. Paraschiva de aici, a fost revendicatorul drepturilor episcopiei bisericii și apărătorul intereselor bisericesti. Ca înfocat naționalist, răposatul a împlântat simțământul național în inima familianților, ascultătorilor săi și tuturor cu cari venia în atingere. El lucră într'acolo ca Românul să fie adevărat Român, să fie activ pe terenul

național, literar, științific și așa să-și dobândească o poziție respectată între națiunile culte din Europa.

„Mult interesante și pline de simțământ național erau prelegerile răposatului la Universitate; ele electrizau așa de mult pe ascultători, că ei îi sorbiau cuvintele de pe buzele lui elocvente, așa cum sorb albinele mierea din floare; și toți câți au avut fericirea, ca și mine, să-l asculte, au devenit aceeași defunctul doriă, adică Români însuflețiți.

„Trecând ilustrul naționalist, profesor universitar și fructiferul academician din mijlocul nostru la cele eterne, ne-a lăsat în urma sa un gol, care rar va fi dat cuivă să-l umple și să-l înlocuească cu atâta însuflețire și dragoste de neam. El ne-a lăsat și un codicil în testamentul său, ca adică noi Românii să nu fim numai după nume Români, ci „Români cu trup și suflet”!

„Academia Română, în numele căreia mi-am luat cinstea să vorbesc astăzi lângă cosciugul care cuprinde trupul rece și neînsuflețit al lui Ioan Sbiera, îi va păstra o neștearsă memorie, căci el a fost un caracter ferm și a dat o neperitoare dovadă de muncă, cinste, iubire de neam, lege, limbă și adevăr.

„Văduva defunctului să se mângâie cu aceea, că jalea d-sale este și jalea întreg neamului românesc de pretutindenea; iară iubirii lui fii să-i urmeze neclintiți pe calea pe care defunctul a călătorit prin întreaga viață, și atunci vor împlini visul iubitelor lor părinte, spre fericirea lor și a întreg neamului românesc.

„Dormi în pace, mult iubite profesor, coleg și amic, și fie-ți țărână ușoară, căci amintirea ta la Români îți va fi eternă!

„Amin“.

— Se decide a se exprima Părintelui Dan mulțumirile Academiei pentru bunul gând ce a avut de a o reprezenta la trista cîrmone.

D-l *Barbu Delavrancea* prezintă din partea autorului, d-l *Nicolae Xenopol*, scrierea: *La richesse de la Roumanie*.

— Se decide a se exprima mulțumiri.

D-l *I. Bogdan* prezintă din partea Comisiei istorice a României următoarele două scrieri ale d-lui *I. A. Candrea*, publicate de curînd de către acea Comisie

a) *Psaltirea Scheiană, comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI și XVII traduse din slavonește*;

b) *Limba textelor rotacizante din veacul XVI-lea*. Extras din Psaltirea Scheiană.

Despre aceste lucrări d-l Bogdan zice :

„Prezent amândouă aceste broșuri, deși a doua este un extras din cea dintâi, spre a avea în biblioteca Academiei Române un exemplar mai mult dintr'o lucrare menită să fie de mare folos tinerimii noastre universitare. Studiul d-lui Candrea asupra limbii în care s'au scris textele rotacizante românești din sec. XVI este, din punctul de vedere al metodei și al informațiunii, cel mai bun studiu ce s'a publicat până acum la noi asupra unor texte vechi românești. El completează în mod fericit fascicola I din vol. II al „Istoriei limbii române” de d-l Ovid Densusianu, consacrată secolului al XVI-lea.

„Broșura cea mare (de 240 pp.) conține volumul I din ediția *Psaltirii Scheiene*, cu care l-a însărcinat Comisia Istorică acum cinci ani. El cuprinde și „critica textelor” cu a căror limbă s'a ocupat d-l Candrea, adică partea paleografică și literară a lucrării sale : descrierea manuscriptelor de psaltiri din sec. XVI și a tipăriturilor lui Coreși și Dosofteiu, raportul dintre Psaltirea Scheiană și celelalte psaltiri, chestiunea locului unde și a timpului când s'a tradus întâiaș dată psaltirea pe românește, precum și a modului cum s'a făcut traducerea.

„Pentru Academia Română, această publicațiune a Comisiei Istorice prezintă un interes deosebit, întrucât ea desăvârșește opera începută de Academie la 1889 prin ediția în facsimile a Ms. A. R. 449, de către colegul nostru d-l I. Bianu. D-l Candrea s'a slujit la ediția sa nu numai de acest manuscris, ci și de toate celelalte, câte s'au descoperit de atunci încoace. D-sa ne-a dat nu numai o ediție îngrijită a textului psaltirii, ci și un studiu foarte anăunțit al limbii, cu două glosare, unul româno-slav și altul slavo-român. Textul și glosarele constituiesc volumul II al ediției sale ; sper să-l pot prezenta în curând și pe acesta Academiei”.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 4 NOEMVRIE 1916.

Președinta d-lui *Barbu Delavrancea*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea : *Din relațiile franco-române : Un scriitor francez despre Români și un scriitor român în Franța, Elias Regnault și Grigore Gănescu.*

Sedința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în sedință intimă.

D-l *I. Bianu* zice :

Cu mâhnire adâncă vă aduc la cunoștință stingerea unei vieți tinere și bogate în cele mai frumoase făgăduințe. În zilele trecute a închis pe veci ochii tânărul arhitect Alexandru M. Zagoriț în urma unei răni grele căpătate pe câmpul de luptă pentru țară și neam. Zagoriț nu a fost membru al Academiei, dar se cuvine să rămână pomenire în Analele acestei instituții stingerea acestei vieți închinată cu totu' cultului artei naționale românești. Mai mult decât alții, Zagoriț a fost un adânc iubitor și înțelegător al elementului curat național din arhitectura românească și în elementele decorative legate de dânsa. Făcuse planul unei întinse lucrări despre această artă, urmărise produsele ei prin mânăstiri, biserici și sate; adunase un bogat material, din care a arătat Academiei mai multe probe. Secția literară a îmbrățișat lucrarea și s'au luat măsuri pentru facerea unei publicațiuni. Tânărul artist se pusese pe muncă cu tot entuziasmul; adeseori venia, arăta nouă deseneuri făcute sau nouă motive adunate. Intreagă această îndrumare în studiul acestei frumoase arte naționale a fost opriată pe veci de gloanțele armatelor vrăjmașe.

Pagubă durereasă pentru noi ! Fie-i veșnică buna lui pomenire !

SEDINȚA DELA 18 NOEMVRIE 1916.

Președinta d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte,

Din partea Comisiunii istorice a României, d-l *I. Bogdan* prezintă vol. II din scrierea d-lui *I. A. Candrea* : *Psallirea Scheiană comparată cu cele-*

Alte psaltiri din sec. XVI și XVII, publicată de acea Comisiune și asupra căreia d-sa zice :

Volumul pe care îl prezent astăzi, conține textul Psaltirii Scheiane, comparat și completat cu manscrisele altor psaltiri din sec. XVI și XVII și cu tipăriturile lui Coressi și Dosofteiu. Ediția d-lui Candrea îmbogățește astfel într'un mod simțitor materialul lexical al limbii noastre pentru sec. XVI. Ea însă îl și explică prin cele două glosare ce urmează textului : glosarul româno-slav și cel slavo-român.

În cel dintâiu se dau toate cuvintele psaltirii cu toate formele gramaticale ce se întâlnesc în manuscrise și cu toate corespondentele lor slave (după psaltirea din Bologna, ser. XII). În al doilea se dau cuvintele slave și corespondentele lor românești. Astfel alcătuite, aceste două glosare sunt o contribuție prețioasă pentru studiul istoric al limbii române, a atât din punctul de vedere lexical, cât și din cel morfologic și fonetic. Ele ne arată și sărăcia de expresii a limbii noastre vechi și ne îndemânarea traducătorilor, ale căror cunoștințe de limbă slavă bisericească erau foarte rudimentare.

Comisiunea istorică și-a dat silința să tipărească această primă edițiune a ei de texte vechi românești într'o formă cât s'a putut mai aleasă, din punctul de vedere tehnic.

Ea constituie incontestabil un progres în arta noastră tipografică, deși are oarecari lipsuri, inevitabile într'o țară în care edițiile complicate de felul acesteia sunt ceva cu totul nou și în care personalul tipografic nu poate ajuta întru nimic pe editor.

Sunt regretabile d. p. cele patru pagine de îndreptări și adaose, și unele inconsevențe în gruparea formelor gramaticale de sub fiecare rubrică a glosarului româno-slav. Aș fi foarte mulțumit dacă alții, luând pildă dela d-l Candrea, ar duce mai departe perfecționarea acestui gen îngust de erudiție filologică, și în deosebi dacă însăși Academia Română ar pune la cale ediții de acelaș fel, din bogatul material de manuscrise ce posedă în colecțiile sale.

SEDINȚA DELA 25 NOEMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan*, deschizând ședința, zice :

Domnilor Colegi,

Am durerea de a deschide ședința noastră de astăzi sub ocupație străină. De șaiszeci de ani, umilirile și pierderile ce însoțesc totdeauna o asemenea ocupație au fost cruate țerii noastre. Ne-a fost dat nouă să le suferim iarăși; le vom suferi cu resignațiune și cu demnitate.

Membrii Academiei Române, rămași aici așa de puțini, nu au nici un fel de mijloace de a contribui măcar la alinarea acestei nenorociri naționale. Ei nu pot, în momentul de față, decât să dorească din tot sufletul ca geniul cel bun al neamului nostru, care ne-a ferit în trecut de atâtea ori de urmările dezaastroase ale ocupațiunilor străine, să ne ferească și de neprevăzutele urmări ale celei de acum.

Cu această dorință fierbinte și cu nădejdea că discuțiunile și hotărârile noastre își vor relua în curând obișnuita lor libertate, începem trista ședință de astăzi.

D-l *I. Bogdan*, ca Președinte al Comisiunii Istorice a României, cetește următoarea scrisoare :

„Am onoare a vă înainta pe lângă aceasta, spre a fi depuse în biblioteca Academiei Române, două manuscrise românești pe cari d-l Alexandru Lăpădatu, secretarul Comisiei Istorice a României, le-a împrumutat din biblioteca răposatului nostru coleg Gr. Tocilescu, pe când se făcea inventarul acestei biblioteci, colegului nostru actual C. Giurescu. Ele au aparținut odată bibliotecii Colegiului Sf. Sava și deci se cuvin acum Academiei Române, odată cu celelalte manuscrise cari parte au fost luate dela Muzeul de Antichități din București, parte au fost predate de subsemnatul, după moartea lui Gr. Tocilescu, Academiei Române.

„a) Primul e un ms. in-folio de 30 ff., scris la 1781, cu titlul „Istoria Țării Românești dintru început, prescrisă de Grigorie

Ierodiaconul din Episcopia Râmnicului, cu cheltuiala monahului Rafail, 1781”;

„b) Al doilea este un codex miscellaneus, scris în parte de „Tudosie dascal dela Slămnice, Fevruarie 24, lt. 1764”.

„Codicilele cuprinde : 1) Minunile Precistii, f. 5—96 ; 2) tâlcul sf. liturghii, f. 96 v.—107 (aici este însemnarea lui Tudosie) ; 3) istorii din otăcinic, f. 107 v. ; 4) istorii dela Metafrast, f. 134, 5) „Pentru suflet când se desparte de trup” și „istoria sf. Mercurie”, f. 158 v.—165 ; 6) istorii din Biblie, f. 165 ; 7) de începerea vechiului neam slovenesc și de numirea lui, f. 182 ; 8) letopisețul Țării-Românești din descălicătoare, f. 190—293, și 9) cronologia „după pisanii, după letopisețe și după hrisoave.” Manuscrisul poartă iscălitura lui Cesar Bolliac și pecetea Bibliotecii Colegiului Sf. Sava.

„Are cu totul 331 ff., din cari s’au păstrat 321, 4 dela început lipsind.

„Ambele manuscrise au fost utilizate de colegul nostru Giurescu în studiile sale despre istoriografia Țării-Românești ; de aceea nu dau o descriere mai amănunțită a lor.”

D-l I. Bogdan zice :

Am onoare să prezent Academiei Române, din partea Comisiei Istorice a României, următoarele trei publicațiuni ale ei :

1) Buletinul Comisiei Istorice a României, vol. 2, cu câteva studii de d-nii C. Giurescu și D. Russo și cu o colecție de documente privitoare mai ales la relațiile noastre cu Secuiei de N. Iorga. Acestea din urmă le prezent

2) și într’o ediție separată, pe care m’am grăbit s’o scot, deși d-l Iorga lipsește din Capitală, spre a o asigura de eventuale pierderi, în niște vremuri ca cele de azi.

3) A treia publicațiune, cea mai importantă, este ediția pregătită de mult de colegul nostru C. Giurescu a celei mai vechi Cronici moldovenesti în limba română, a croniciei cunoscute de obicei sub numele lui Grigore Ureche, care însă, după cercetările d-lui Giurescu, este o compilație alcătuită din cronica acestuia, a lui Istrati Logofătul și din alte izvoare, de Simion Dascălul. Această cronică apare întâiașdată într’o ediție bazată pe toate manuscrisele cunoscute azi.

Vom publica în curând, într'o broșură ce se va anexa volumului, introducerea d-lui Giurescu, care va arată metoda după care a fost alcătuită ediția și rezultatele nouă ce ies dintr'însa pentru studiul istoriografiei moldovenești din sec. XVII-lea.

ȘEDINȚA DELA 9 DECEMBRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea comunicare :

„In aceste zile amare, când sufletele noastre stau apăsate sub durerea ocupației armatelor străine și când toate simțirile noastre sunt îndreptate spre oștirea țerii și spre luptele ei, îmi vine aminte și aduc la cunoștința Academiei existența unei interesante și curioase arme vechi românești. Este o sabie fără mâner cu scene de războiu gravate pe ea și cu o inscripție în limba românească.

„Sunt vreo 30 de ani, de când această sabie a fost adusă la Academie de răposatul N. Kretzulescu dela cineva care voia să o vândă fără să se arate în persoană și dorind să-i rămână numele necunoscut. Eu bănuiesc că vânzătorul era răposatul Nicolae Basarabescu, care avea sabia probabil din colecția rămasă dela Bolliac, al cărui secretar fusese și dela care moștenise mai multe obiecte și documente vechi vândute pe rând. Sabia era înfățișată ca fiind a lui Mihail Viteazul. Academia nu a cumpărat-o (se cerea pe ea — mi se pare — două sau trei mii de lei), dar a fost cumpărată de Regele Carol și se află în colecția de arme vechi și de obiecte de artă ale castelului Regal Peleş.

„Cât a stat la Academie, sabia a fost fotografiată și s'a făcut chiar probă pentru a fi reprezentată pe o stampă în fototipie, destinată să însoțească descrierea ce era să facă răposatul D. A. Sturdza spre a fi publicată în Analele Academiei. Descrierea însă nu s'a făcut din cauza neputinței de a se ceta inscripția de pe una din fețele sabiei.

„Ca să nu rămână pierdută în noianul uitării în care multe

vor cădea în zilele noastre, aduc Academiei această notă, care va putea fi completată sau îndreptată de alții.

„Sabia este lungă de 79.7 cm. și lată de 4.5 cm. la partea cea mai lată lângă mâner.

„Lângă mâner, pe fața dreaptă, este gravată în oțel figura unui rege stând drept în picioare cu coroana pe cap; pe partea stângă este gravată o scenă de războiu: un războinic călare (Tătar? Cazac?) fuge dinaintea unui călăreț care-l gonește; în fugă cel alungat se întoarce pe șea și aruncă din arc o săgeată asupra urmăritorului.

„Pe amândouă fețele, pe mijlocul latului sabiei, dela cele două figuri înainte până la 15 cm. dela vârf, se întinde o inscripție în relief, ale cărei semne sunt bine distinse aproape toate. Atât figura regelui și scena de războiu, cât și inscripția sunt peste tot înconjurate într'un bogat desen de flori gravate în oțelul lamei.

„Inscripția de pe fața dreaptă, în capitale cirilice, este următoarea:

НѢМЬ КАРИЛѢ А ДИШЬ ДѢВ (?) АТРАЧЕСТЕ ПЪРЦА А ЦЪРЖ АС ТРЕКСТ.

(Neamurile în anul 1712(?) într'aceste părți a țării au trecut).

„Semnele inscripției de pe fața stângă a lamei sunt în general mai lămurit ieșite în relief, deci mai vizibile, dar din slovele și din monogramele evidente nu mi-a fost cu putință să descryptez cu siguranță nici un singur cuvânt.

„Forma slovelor din partea cetită arată că meșterul, care a făcut această armă, probabil pentru vreun puternic al vremii de atunci, nu știa carte românească cu slove cirilice; dar știa carte cu litere latine. Aceasta se vede din formele pe care le dă el lui E, pe care îl face de trei ori ca E mare caligrafic latin și odată ca E capital latin de tipar; lui Ѡ, la care nu împreună trăsurile de jos; lui и, la care nu pune sus linia de împreunare a celor două trăsuri verticale; lui ц, la care nu face nici linia de împreunare nici codița din dreapta, și mai ales din greșeala pe care o face la slova с (=S) din cuvântul ачесте, punând un E latin în loc de с cirilic și apoi făcând pe același E la sfârșitul cuvântului iar în formă latină.

„Este probabil, și eu presupun că din cauza necunoștinței limbii și a scrisorii cirilice românești, a încurcat slovele și monogramele de pe fața stângă a lamei, cari formează întâia parte

până acuma nedescifrată a întregii inscripții. Se va găsi poate cineva mai ager, mai ingenios, care va putea descurca și această parte. Colegul I. Bogdan bănuiește că ar fi criptografie.

„Forma „carile“ pentru „carele“ și mai ales ortografia чрѣк (țără) pentru țării sau țerei, cu к (â) la sfârșitul genetivului singular al cuvântului țară, arată că sabia a fost făcută în Moldova, căci această particularitate fonetică și ortografică este proprie limbii din acea parte.

„Despre originea acestei săbii fac ipoteza că este făcută în Moldova, la Iași, pe la 1712 de un meșter armurier suedez rămas pe la noi din rămășițele oastei lui Carol XII, cari au zidit și turnul Colței în București, dărâmat acum vreo 25 de ani și ale cărui forme ne-au rămas în parte cunoscute numai după fotografii. Meșterul armurier va fi făcut această sabie, în amintirea trecerii lor prin țara noastră pentru vreun puternic al acelor vremi, Domn sau boier, și pe ea a gravat figura Regelui lor viteaz, dar nenorocit, Carol XII.

„Această ipoteză se lovește de o greutate care îi slăbește puterea de probabilitate : toată inscripția de pe fața dreaptă se cetește bine și lămurit afară de an. După fotografia directă anul ar părea a fi аѣіѣ (=1712), dar în fototip și în calcul luat acum 5 ani la Peleş chiar de pe sabie de d-l W. Knechte se văd mai lămurit după cuvântul „ANUL” semnele așa : аѣѣ , ceea ce nu ar da nici un înțeles, căci а însemnează 1000, ѣ —90, iar cele două linii verticale între а și ѣ nu au nici un înțeles.

*

„La 10 zile după ce prezentasem Academiei această notă, a venit la mine d-l W. Knechtel, cunoscutul grădinar și autor al mai multor lucrări de numismatică antică apreciate de specialiști, și mi-a spus că de cinci ani se trudește să descifreze inscripția de pe această sabie, pe care a studiat-o în Castelul Peleş, în a cărui colecție de arme vechi se află și aceasta descrisă în catalog la No. 573 (întreagă colecția are după catalog 2878 numere) cu următoarele cuvinte :

„Krummsäbel ohne Scheide (Süd.-Russland) Bronzeschaft. Griffklappe mit Adlerkopf. Die schöne breite und gekrümmte Klinge einschneidig. Auf der Klinge reiche Aetzung-Figuren und ein Spruch in cyrilischer Schrift.—17 Jahrhundert.”

„In nota d-lui Knechtel dată mie, după descrierea amănun-

tită a figurilor de pe sabie, se spune că inscripția în slove cirilice este într'o limbă al cărei înțeles și descifrare nu i-a fost până acum cu putință — românește nu este în nici un caz; după toată aparența numai spre Rusia s'ar putea îndreptă.

„Verbal d-l Knechtel mi-a spus că convingerea d-sale este că sabia este un falsificat modern; că cei doi războinici călări sunt făcuți după figurile celor doi Sciți din antichitățile dela Kerçi, reproduse de Tocilescu în *Dacia înainte de Romani* (Analele Soc. Acad. Rom., tom. X), pag. 494, iar figura regelui este imitată după un portret de rege polon cunoscut de d-sa, dar pe care acumă nu-l poate găsi.

„Nu împărtășesc părerea d-lui Knechtel, deși cetirea anului este așa de îndoielnică, iar descifrarea inscripției pe o întreagă față a sabiei nu este cu putință. Fabricarea sabiei mi se pare că ar fi întâmpinat greutăți mult mai mari decât să fi fost întreprinsă de un falsificator, care nu avea nici o probabilitate de a găsi o vânzare remunerătoare, iar alt scop decât câștigul bănesc nu se poate închipui. Și apoi întreagă lucrarea nu are aspectul unui falsificat modern“.

SEDINȚA EXTRAORDINARĂ DELA 23 IANUARIE 1917.

Președința de vârstă a d-lui *T. Maiorescu*.

D-l *I. Bianu* arată pe scurt motivele pentru cari a fost trebuință să se convoace membrii în ședința extraordinară de astăzi. D-sa adăoge că d-l Vicepreședinte *I. Bogdan* a înștiințat că nu poate lua parte la ședință, fiind chemat ca Prorector al Universității la Muzeul de Antichități pentru ora 3 de către autoritățile militare germane; iar d-l *Gr. Antipa* și-a exprimat prin scrisoare părerea de rău că, din cauză de boală, nu poate ieși din casă.

D-l *Bianu* cetește apoi următoarea expunere asupra celor întâmplate la Academie în noaptea de 9/22—10/23 Ianuarie curent:

„Pe la ora 4 p. m. a sosit un subofițer german de poliție cu un locotenent bulgar în uniformă, care — după cererea mea — mi-a dat scris numele său așa: „Oreschkow Lt. der Bulg. Reserve.“ Mi s'a prezentat un bilet dela Comandantul poliției militare germane, poruncind ca acel locotenent bulgar să fie admis a vizită depozitul manuscriptelor. Am deschis și am intrat

cu ei în depozit. Locotenentul bulgar a cerut să-i arăt unde sunt manuscriptele bulgare; i-am arătat secția manuscriptelor slave.

„La ieșire din depozit, militarul german mi-a luat cheile depozitului și a ușii din spre locuința mea, a pus sentinele și a așezat în scara a doua și în sala de lucru a manuscriptelor un post militar, care eră la dispozițiunea locotenentului bulgar.

„Toți funcționarii și servitorii Academiei au fost înștiințați să părăsească localul. S'au pus sentinele în curți și la porți ca nimenea să nu intre și să nu iasă.

„Pe la ora 7 seara a venit d-l Tzigara-Samurcaș, prefectul poliției, care fusese grabnic înștiințat despre ce se face la Academie. Tzigara mi-a spus, prin ușa *închisă* dela locuința mea, că se vor face demersurile posibile.

„Locotenentul bulgar îmi spusese aproape lămurit că au ordin să ridice manuscriptele „bulgărești”, cu vorba: „Es ist ein hoher Befehl.”

„Pe la ora 8 noaptea s'au auzit din locuința mea pașigrei tropăind în sala de depozit a manuscriptelor, urcând scara de fier și tropăind pe balconul din lăuntru. După o jumătate de oră s'a făcut tăcere, apoi pe la ora 10 alți pași pe acelaș loc s'au auzit bine și aceasta s'a repetat de mai multe ori.

„Pe la ora 1 noaptea am fost deșteptat de o servitoare a mea, spunându-mi să trec la Academie, unde sunt chemat de doi ofițeri. M'am îmbrăcat sumar și am trecut unde eram așteptat. Acolo subofițerul de poliție german mi-a spus că din ordinul șefului poliției militare germane au fost luate din depozitul Academiei și duse de locotenentul bulgar toate manuscriptele „bulgărești”; îmi restituie cheile și mă invită să constat că altceva nu s'a luat. Am răspuns că refuz să fac orice constatare în asemenea împrejurări și la acea oră. Am cerut să mi se dea de dânsii o declarație scrisă despre ce au luat, dar mi s'a răspuns că nu dau nimica. Locotenentul bulgar mi-a spus că lipsesc unele volume și mi-a arătat numerele lor, întrebând unde sunt. Am răspuns că la acea oră și în asemenea condiții nu pot da nici o explicare. El aveă scrise într'un caiet numerele volumelor luate și ale celor cari lipsiau. Am cerut din nou să-mi dea o însemnare de numerele luate pentru justificarea mea față de Academie, dar a refuzat a da orice declarație despre această operație nocturnă.

„Mi-au dat cheile, au ridicat sentinelele și au plecat cu toții.

„Manuscriptele fusese cărate în câteva rânduri cu un automobil.

„După ce se așezase sentinelele, locotenentul bulgar a stat puțin de vorbă cu mine. I-am spus că Academia este instituție culturală și științifică cu totul independentă de Stat, că colecțiile și averea ei nu sunt ale Statului, că ea nu dă nici o socoteală Statului despre activitatea ei. El a răspuns

că i s'a spus, dar că această situație este creată prin legea Statului și acuma tot ce se află pe teritoriul cucerit este afară de competența legilor și ordinii de Stat a României“.

După ce se face un schimb de păreri între membrii prezenți, d-l *Bianu* roagă cu toată stăruința pe d-l *Maiorescu* ca, fiind cel mai vechiu membru al Academiei și bine cunoscut în cercurile germane, să intervină cu prestigiul d-sale pe lângă autoritățile militare germane, pentru ca lovitura ce s'a adus Academiei să fie reparată și manuscrisurile luate să fie înapoiate.

D-l *T. Maiorescu* zice că nu poate face nici o intervenție, dar crede că intervenție s'ar putea face de d-l *I. Bogdan*, ca Vicepreședinte, împreună cu d-l *Bianu*, ca locțiitor al Secretarului general și Bibliotecar. D-l *Maiorescu* adaugă că o intervenție s'ar putea face de d-l Al. Marghiloman, care — fiind Președintele „Crucii Roșii” — are relațiuni în câtvă oficiale cu autoritățile germane. D-sa va merge chiar acum la d-l Marghiloman pentru acest scop.

SEDINȚA DELA 26 IANUARIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

Precum ați văzut din procesul verbal al ședinței extraordinare dela 23 Ianuarie, cetit acum, eu n'am putut lua parte la acea ședință, fiind chemat, ca Prorector al Universității, la Muzeul de Antichități, unde acelaș Locotenent bulgar, însoțit de acelaș subofițer de poliție, a cerut să se deschidă la Muzeul de Antichități, pe care îl ocupase militărește, vitrinele în cari se păstrează manuscrisele mai prețioase ale Muzeului : slave, grecești și românești. Mi-a arătat, ca și d-lui *Bianu* la Academie, un ordin care spune că emană dela șeful poliției militare germane, d-l Amelurg, care eră dat însă „la o poruncă mai înaltă”. În fața mea, locotenentul a ales șapte manuscrise, scrise în limba medie bulgară, le-a pus într'o ladă de fier a Muzeului și le-a dus, precum am aflat a doua zi, la poliția militară germană. A doua zi dimineața am făcut un raport d-lui *Lupu Kostaki*, prin care l-am rugat să intervină pentru înapoierea lor, ceea ce d-l *Lupu Kostaki* a și făcut, sper, nu fără efect.

În ce privește manuscrisele Academiei, îndată ce am aflat Luni seara, la 22 Ianuarie, orele 5 $\frac{1}{2}$, despre cele ce se întâmplase, m'am dus la d-l Lupu Kostaki, Secretarul general al Ministerului de Interne, căruia i-am relatat faptele și cu care am redactat următoarea scrisoare în limba germană, semnată de d-sa și trimisă la orele 7 d-lui Feldmareșal von Mackensen :

„Dați-mi voie să prezint Excelenței Voastre prin această scrisoare o prea supusă rugare.

„Tocmai îmi comunică Vicepreședintele Academiei Române, d-l I. Bogdan, că astăzi după amiază, la orele 5, un ofițer bulgar, al cărui nume regret că nu mi s'a putut comunica, căci numitul ofițer n'a voit să și-l spună, însoțit de trei soldați germani, s'a prezentat în localul Academiei și în numele Excelenței Voastre a cerut toate manuscriptele slavone ale Academiei.

„Cu acest prilej îmi permit a atrage atenția Excelenței Voastre, că toate documentele aflătoare aici sunt scrise cu litere cirilice, că nu sunt de origine bulgară și nu se referă la istoria Bulgariei. Cele mai multe sunt de proveniență din vechile mănăstiri din Moldova și Țara-Românească și sunt proprietatea legală a Academiei Române.

„N'aș fi îndrăznit să mă adresez Excelenței Voastre în această afacere, dacă n'aș fi silit să presupun că ofițerul bulgar a abuzat poate de numele Excelenței Voastre.

„Mai departe îmi permit a aminti Excelenței Voastre, că după art. 56 din Regulamentul anexat la Convenția dela Haga, luarea ca pradă de războiu a documentelor de acest fel este exclusă, chiar dacă ele ar fi proprietatea Statului, ceea ce în cazul de față nu se potrivește, căci Academia Română este o Instituție științifică particulară.

„Rugând pe Excelența Voastră să binevoască a ordona ca această proprietate să rămână neatinsă, rămân cu distinsă stimă“.

A doua zi am și primit vizita d-lui locotenent Kistenfeger dela Statul Major, care îmi spuse că are ordin să facă o anchetă asupra celor reclamate și cu care am mers la localul poliției secrete germane (Creditul Urban), unde fuseseră depuse manuscriptele ; luând și examinând unul câte unul, i-am arătat că aproape toate sunt scrise la noi în țară și păstrate prin biserică, mănăstiri și în alte părți, de unde cu multă trudă au fost adunate la Academie.

Cercetarea aceasta am continuat-o și în ziua următoare, la 24 Ianuarie, tot în prezența d-lui locotenent Kistenfeger și ajutat de d-l Bianu. După ce a văzut jumătate din manuscripte (cu toatele erau 607), d-l locotenent s'a convins că cele cuprinse în reclamația d-lui Lupu Kostaki sunt ade-

vărate și ne-a spus că va face imediat d-lui Feldmareșal un raport, prin care va propune ca toate manuscritele luate, atât ale Academiei, cât și ale Muzeului Național de Antichități, să fie înapoiate instituțiilor noastre. D-sa a luat cu sine ca model, ca să arate d-lui Feldmareșal, cunoscuta evanghelie cu miniaturi și cu portretele lui Matei Basarab și al Doamnei Elena.

Din cele ce mi-a spus până acum d-l locotenent Kistenfeger, care ne-a arătat o deosebită bunăvoință, sunt încredințat că manuscritele luate vor reveni în curând la locul lor, grație spiritului de echitate al d-lui Feldmareșal von Mackensen și grație concursului binevoitor ce ne-a acordat d-l locotenent Kistenfeger, cărora voiu fi fericit să le pot aduce mulțumirile Academiei Române.

D-l I. Bianu zice că, în afară de intervenția d-lui Lupu Kostaki, Academia, printr'o adre ă semnată de d-l Bogdan, ca Vicepreședinte, și de d-sa, ca locțiitor al Secretarului general, a făcut și ea o intervenție în cuprinderea următoare :

„Excelență,

„Subscrișii vin, cu cea mai distinsă onoare, a prezintă Excelenței voastre o dureroasă reclamațiune în numele Academiei Române de științe din București.

„In noaptea de 22—23 Ianuarie curent a fost ridicată și dusă din localul Academiei o foarte prețioasă parte din materialele ei științifice, constând din c. 600 (șase sute) volume manuscrite vechi (din secolii XIV—XVIII), scrise în limba slavonă veche bisericească și adunate în timp de mai mulți ani, aproape exclusiv din vechile mănăstiri ale țerii noastre, în cari aproape toate au fost și scrise.

„Modalitatea cum s'a făcut această răpire este arătată amănunțit în memoriul alăturat.

„Durerea Academiei este, atât pentru paguba ce i s'a adus și pentru lovirea ce s'a dat demnității ei de instituție de știință și cultură, cât și pentru că faptul s'a executat sub protecția baionetelor armatei imperiale germane.

„Academia noastră a fost fondată la 1866 și prin lege a fost recunoscută în 1879 de Stat, că „este și rămâne persoană morală și independentă în lucrările sale de orice natură; ea singură se organizează, își face regulamente și—și administrează averea, și prezintă și viitoare”; scopul ei este „cultura limbii și a istoriei naționale, a literelor, a științelor și a frumoaselor arte”.

„Colecțiile ei științifice și averea Academiei nu pot deci fi socotite ca apar-

ținând Statului Român, ci ele sunt proprietatea unei instituții private.

„Academia a publicat până acum câteva sute de volume științifice și de mai multe zecimi de ani întreține relațiuni colegiale și de schimb de publicațiuni cu aproape toate Academiiile și Instituțiile științifice din Europa și America, începând cu Academiiile dela Berlin, Viena, München. Toate colecțiile ei științifice au fost totdeauna puse la dispoziția învățaților de orice naționalitate, cu toate înlesnirile pentru a le studia.

„Durerea Academiei pentru răpirea ce a suferit în noaptea de 22—23. Ianuarie este cu atât mai mare și mai neașteptată, că dânsa credea bunurile ei pe deplin asigurate prin cuvintele din proclamația dată „către locuitorii orașului București” la 6 Decembrie 1916 de Excelența Sa Comandantul-șef Feldmaresal von Mackensen, cuvinte în deplin acord cu art. 46 și 56 din Regulamentul anexat la Convenția dela Haga din 1907 pentru regulile și obiceiurile războiului pe uscat, articole cari prevăd că proprietatea privată nu poate fi confiscată și că avutul stabiliamentelor consacrate instrucțiunii, artelor și științelor, chiar aparținând Statului, vor fi tratate ca proprietate privată și că orice sechestru, distrugere sau degradare intenționată a sus ziselor stabiliamente, a operelor de artă și de știință sunt interzise.

„Academia Română de științe are încredere că răpirea făcută din colecțiile ei științifice nu poate să fi fost executată cu știrea și aprobarea Inaltelor Autorități militare imperiale germane și speră că manuscrisurile luate i se vor da îndărăt“.

D-l G. Țițeica zice că mulțumiri se cuvin și d-lor colegi *Bogdan* și *Bianu*, cari au pus atâta stăruință pentru ca manuscrisurile să fie înapoiate.

D-l I. *Bianu* prezintă următoarea listă a cărților înscrise până la finele anului trecut la concursul premiilor din 1917:

1. La premiul Asociațiunii Craiovene de 2.000 lei

(prin Comisiune specială):

Bologa (Dr. Vasile), Noțiuni de Poetică și Literatură română. Sibiu 1914.
Popescu-Băjenaru (I.), Cartea omului matur. Ediția II. București 1916.

2. La premiul Constandinide de 4.000 lei. (divizibil)

(prin Secțiunea literară):

Cioflec (V.), Mălureni. București 1916.
Demetrius (V.), Canarul mizantropului. Versuri. București 1916.
„ Cântăreața. Nuvele. București 1916.

- Jean Bart* (Eugeniu P. Botez), Jurnal de Bord. Ediția II-a adăogită. București 1916. Fără petiție.
- „ Datorii uitate. Nuvele. București 1916. Fără petiție.
- Moisiu* (Vasile D.), Știri din Basarabia de astăzi. București 1915.
- Răuleț* (Constantin), Cu perdelele lăsate. București 1916.
- „ „ și George Olărașu, Chemarea cinematografului. București 1915.
- Urechia* (Nestor), Robinsonii Bucegilor. București f. a.

3. La premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil)

(prin Secțiunea științifică):

- Angelescu* (Victor), Studiu asupra remonteii în Țara-Românească. București 1916.
- Bălănescu* (Lt.-Comandor I.), Războiul naval pe înțelesul tuturor. București 1915.
- Cazacu* (Doctor P.) și *I. Constantinescu-Frunză*, Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România. București 1916.
- Constantinescu* (Profesor G.), Experiențe aplicate Cursului de Chimie. Ediția I-a. Ploești 1915.
- Jilianu* (Colonel I.), Patru studii militare și Un studiu istoric. Constanța 1916.
- Nișescu* (Dr. Marcel Al.), Represiunea fraudelor în vinicultura și comerțul de vinuri. București 1916.
- „ Selecțiunea fermenților românești și istoricul culturilor pure. București 1916.
- „ Considerațiuni generale asupra stațiunilor oenologice din Franța. București 1916.
- Sebastian* (Nicolae N.), Rachistricnostovainizarea. (Studiu biologic). București 1915.

La Marele premiu Năsturel de 12.000 lei și la premiul Chrissoveloni de 2.000 lei, cari erau să se acorde prin Comisiune specială, precum și la premiile de câte 5.000 lei Hagi Vasile și Eliade Rădulescu — prin Secțiunea istorică — nu s'a prezentat nici o lucrare.

La unul singur din cele cinci premii cu subiecte date s'a prezentat un singur manuscris, anume la premiul Adamachi de 5.000 lei — prin Secțiunea istorică — cu subiectul: *Valurile (troiane), drumurile și cetățile romane din toate țările locuite de Români.*

Celelalte patru la cari nu s'a prezentat nici o lucrare sunt:

a) Alexandru Ioan Cuza de 20.000 lei pentru : *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*;

b) Neuschotz de 2.000 lei pentru : *Istoria costumului la Români până la 1821*;

c) Lazăr de 5.000 lei despre : *Crustaceele din apele interioare ale României din punctul de vedere sistematic, faunistic și biologic*;

d) Năsturel de 5.000 lei pentru : *Climatografia României bazată pe observațiuni până la finele anului 1910*.

D-l I. Bianu zice apoi că, în împrejurările de acum, este cu neputință a se pregăti lucrările pentru sesiunea generală, căci atât Comisiile cât și Secțiunile sunt cu totul necomplete. În fața acestei imposibilități, propune ca înscrierea lucrărilor la premiile din acest an să fie valabilă pentru anul viitor.

D-l Gr. Antipa observă că nici concurență propriu zis nu există, deoarece mulți din autorii, cari pregăteau lucrări, au fost ori mobilizați, ori plecați din București și deci în neputință de a le termina și de a le prezenta la premii. De aceea d-sa este de părere să se aprobe propunerea d-lui Bianu.

— Propunerea se aprobă.

SEDINȚA DELA 2 FEBRUARIE 1917.

Președinta d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte I. Bogdan amintește că în ședința precedentă și-a exprimat credința că manuscriptele luate din depozitul Academiei și dela Muzeul de Antichități vor fi în curând aduse la locul lor. În adevăr, chiar în seara zilei de Vineria trecută; d-l locotinent Kistenfeger a adus la Academie, în lipsa d-lui Bianu, manuscriptul prezentat ca model d-lui Feldmareșal von Mackensen, adică unul din cele șapte luate dela Muzeu. Pentru d-l Bianu și pentru mine aceasta a fost un semn vădit că se dăduse ordin de restituire. Am trimis dar a doua zi de dimineață o scrisoare de mulțumire d-lui locotinent Kistenfeger și l-am rugat să solicite pentru noi doi o audiență la d-l Feldmareșal. A doua zi, Duminică la ora 6 seara, m-a fost primit de d-l Feldmareșal, căruia i-am mulțumit pentru binevoitoarea atitudine pe care a avut-o în chestia manuscriptelor luate dela Academie și dela Muzeu. „Se cuvenia să vi le dăm” a spus d-l Feldmareșal, dar a continuat : „Ai d-v. n'au făcut oare ceva analog la Brașov ? Cunoașteți chestia ?”. I-am răspuns că este adevărat că din Arhivul municipal

al Brașovului s'au ridicat o sumă de documente ce reprezintă corespondența dintre Domnii Terii-Românești și ai Moldovei cu Brașovenii. Analogia nu este perfectă, deoarece pentru ridicarea documentelor dela Brașov se putea invoca cel puțin motivul că ele au fost scrise toate de Domnii noștri, pe când între manuscrisurile dela Academie și dela Muzeu nu se găsește nici unul care să fi fost scris în Bulgaria. Cu toate acestea noi credem că documentele dela Brașov nu trebuiau aduse la București, deoarece ele sunt proprietatea orașului, și că prin urmare ele vor trebui să fie înapoiate. La întrebarea d-lui Feldmareșal dacă știm unde se găsesc ele acum, am răspuns că, după informațiile noastre, ele au fost depuse la Arhivele Statului; nu știm însă dacă au rămas acolo sau au fost trimise în Moldova împreună cu altele. D-l Feldmareșal ne-a rugat să luăm informațiuni precise asupra acestui lucru și să i le comunicăm și d-sale. Audiența luând sfârșit, am făcut cercetări a doua zi și am aflat că documentele brașovene au fost trimise la Iași, de teama incendiilor de aeroplane. Rezultatul acesta l-am comunicat d-lui locotenent Kistenfeger spre a-l aduce la cunoștința d-lui Feldmareșal. El a fost comunicat și d-lui Lăpu Kostaki, Secretarul general al Ministerului de Interne, care eră gata să dispună înapoierea documentelor brașovene, dacă ele s'ar fi găsit în București.

D-l *I. Bianu*, completând cele spuse de d-l Bogdan, zice că Luni, 29 Ianuarie, după audiență, au fost aduse la Academie, de către cinci soldați germani, cele 607 manuscrise ridicate în noaptea de 22—23 Ianuarie. Soldații erau comandați de acelaș subofițer german, care comandase garda în acea noapte. S'a dat acestuia, după punerea în rânduială a manuscrisurilor, adeverință de primirea lor. Manuscrisurile dela Muzcu au fost duse acolo, afară de acela care fusese adus înainte la Academie de d-l locotenent Kistenfeger.

D-l *I. Bogdan* adăoge că se cuvine ca, în procesul verbal al ședinței de astăzi, să se consemneze faptul că ni s'a dat din partea d-lui Feldmareșal von Mackensen o satisfacție deplină și că-i suntem recunoscători că ne-a scăpat astfel de umilința pe care încercase să ne-o impună Bulgarii.

D-l *C. Giurescu* zice: Să mulțumim d-lor Bogdan și Bianu pentru stăruința ce au pus ca manuscrisurile să fie înapoiate.

SEDINȚA DELA 9 FEBRUARIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* face o comunicare despre: *Mișcarea culturală românească la începutul secolului XVIII.*

ȘEDINȚA DELA 9 MARTIE 1917.

Președinta d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește a treia comunicare despre activitatea culturală dezvoltată în Țara-Românească în timpul domniei lui Brâncoveanu (1688-1714). Această comunicare tratează despre o lucrare literară și artistică nepublicată și până acum necunoscută a Mitropolitului Antim Ivireanu. Lucrarea este scrisă la 1709 și are titlul: *Chipurile vechiului și noului Testament*.

Ea cuprinde genealogia persoanelor însemnate din Biblie cu povestiri despre viața și faptele lor. Ceeace dă lucrării o deosebită valoare este faptul că este ilustrată cu figurile tuturor persoanelor pomenite, desemnate de Mitropolitul Antim cu finețea cunoscută din alte lucrări ale acestui neobosit cărturar al acelei strălucite epoci în trecutul cultural al neamului nostru.

ȘEDINȚA DELA 16 MARTIE 1917.

Președinta d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* cetește o comunicare: *Despre stratul delimitant al lobulului hepatic*, comunicare al cărei rezumat este următorul:

Autorul atrage atențiunea asupra unui strat de celule hepatice cari prin regularitatea, prin forma și legătura celulelor, prin produsele sale formând un înveliș în jurul lobului, arată că avem a face cu o dispozițiune corespunzând unei funcțiuni particulare.

Mai cu seamă în stări patologice acest strat este sediul unor modificări caracteristice.

În cazuri de degenerescență profundă a lobului se constată o vitalitate și o proliferabilitate particulară a acestui strat. În stări de ciroză, la început, de multe ori numai unde acest strat este sediul grăsimii, celulele fiind în același timp în stare de o vitalitate pronunțată. În stări de diabet acest strat e sediul de multe ori exclusiv de grăsime sau de glicogen. În stări de carcinom difuz al ficatului, acest strat arată o asemenea grăsime și semne de proliferație.

În alte stări patologice din contra lobulul întreg este în stare

de infiltrație sau de degenerare grasă, stratul delimitant nu are grăsime și se găsește în stare de proliterație.

Se poate deci admite că acest strat are o funcțiune regenerativă și de nutriție a țesutului din jurul său.

— D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* mulțumește d-lui *Dr. Babeș* pentru comunicarea d-sale.

D-l *G. Țițeica* depune la biurou spre a se publica în *Buletinul Secțiunii științifice*, când se va putea, nota : *Suprafețe desfășurabile*. D-sa adaugă că va mai prezenta în același scop și alte asemenea comunicări.

ȘEDINȚA DELA 23 MARTIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *G. Țițeica* prezintă a doua notă, pentru publicare la timp în *Buletinul Secțiunii științifice* : *O teoremă din teoria rețelelor periodice*.

D-l *I. Bianu* aduce la cunoștință că la 19 Martie s'a primit dela Ministerul de Interne comunicarea că d-l Profesor *Dr. Heinz Braune*, Conservator al Galeriilor Statului Bavariei la München, a fost însărcinat de Administrația militară să viziteze toate instituțiunile și colecțiunile noastre artistice și să ia măsurile necesare pentru asigurarea lor, ca unele ce constituiesc una din bogățiile noastre naționale. În vederea acestei însărcinări, Academia este rugată să înlesnească d-lui Profesor *Braune* vizitarea instituției și să-i înainteze un raport asupra situațiunii ei. Ca urmare, s'a trimis la 20 Martie d-lui Profesor *Braune* un raport, în care s'a arătat că Academia, înființată la 1866 și recunoscută apoi prin lege la 1879, are scopul și câmpul de activitate fixate prin art. 2 al acelei legi, adică : „cultura limbii și a istoriei naționale, a literelor, a științelor și frumoaselor arte”; că până acum Academia nu și-a întins cercul ei de activitate asupra domeniului Artelor frumoase, ci numai asupra filologiei, literaturii, științelor istorice și celor pozitive ; că această instituție nu posedă colecții de opere de artă, ci numai cărți, manuscripte vechi, hărți geografice, portrete în gravură, xilografie, litografie sau fotografie, — toate aceste colecții formate fiind din punctul de vedere special al istoriei și etnografiei Românilor și popoarelor înconjurătoare.

D-l *I. Bianu* prezintă un volum manuscript de curând procurat pentru Biblioteca Academiei. Volumul are titlul : „Cores-

pondență literală” și cuprinde câteva scrisori de Cesar Bolliac și una de Maiorul Voinescu II. În ele se discută chestii literare contemporane și erau destinate să fie publicate în revista literară a lui Bolliac numită *Curiozul*. Din această revistă au apărut 4 numere, din cari Biblioteca Academiei are numai n-rele 2 și 3. Scrisorile au rămas nepublicate și tipărirea lor acum este o prețioasă contribuție la cunoașterea mișcării și a ideilor literare la noi în epoca atât de însemnată dintre anii 1830-1840.

ȘEDINȚA DELA 6 APRILIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *G. Țițeica* prezintă, pentru publicare la timp în *Buletinul Secțiunii științifice*, a treia notă intitulată : *Din teoria rețelelor cu invarianți legali*.

ȘEDINȚA DELA 27 APRILIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare: *Despre mitozele specifice degenerative*.

ȘEDINȚA DELA 4 MAIU 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă Academiei un exemplar din *Viețile Sfinților* din lunile Dechemvrie - Fevruarie, tipărite în limba slavă probabil la Moscva la 1690. Foaia cu titlu lipsește. Volumul are 763 foi. Prețios este pentru noi acest volum din cauza unei însemnări scrise pe marginea de jos a fețelor întâie dela întâiele opt foi. Însemnarea începe cu subscrierea originală a Mitropolitului Țării-Românești Teodosie (1668 - 1709), apoi urmează așa :

„Lët 7209 (1701) Iul. 1.

„Această sfântă Carte numită *Viața Sfinților* | dăruită iaste Sfintei Mitropolii Țării Rumânești | din București de cinstitul Dumnealui Ioan Mazepa | Marele Hetman Ucrainiei spre vécnica Dumnélui pomenire | și s'au adus în zilele smereniei noastre Mitropolitului | Țării Rumânești Theodosie, carele cu

mare blestem | și groăznică afurisanie las, ca nimené să nu îndrăsnescă | a o înstreina dela Sfânta Mitropolie aiasta.”

Din aceste rânduri iese la lumină un fapt necunoscut până acum, anume că Hatmanul Cazacilor Zaporojeni Ivan Mazeppa, atât de cântat de poeți mari ca Lord Byron și Victor Hugo și reprezentat în tablouri de pictori mari ca Horace Vernet, a dat un semn de prietenie țerii noastre, trimițând Mitropoliei în dar această carte poate împreună cu altele cari au fost pierdute sau nu s’au găsit până acum. Aceasta s’a întâmplat în vremea când Hatmanul era în mare favoare la Țarul Petru cel Mare. Ocazia poate să o fi dat vreo delegație sau chiar vreo misiune românească trimisă la puternicul Țar, dela care ai noștri sperau mântuirea de sub jugul din zi în zi mai apăsător al Turcilor. Toate s’au schimbat câțiva ani în urmă. Din mare prieten al Țarului Petru, Mazeppa a trecut în rândul vrășmașilor lui și aceasta i-a adus pierderea a tot ce avea. Apoi după ruina totală - vântul aventurilor lui fără noroc l-a adus să moară pe pământul românesc și oasele lui se odihnesc până astăzi într’o biserică din Galații noștri.

D-l Dr. V. Babeș face o comunicare despre: *Câteva experiențe asupra tifosului recurent.*

Autorul insistă: 1) asupra metodelor de a pune în evidență spirochetei și descrie corpusculii metacromatici și rezistenți; 2) asupra epidemiilor asociate cu mortalitate mare, pronunțându-se în mijlocul epidemiei generale, produse de nefrite, pneumonii, etc, la oameni trăind în mizerie; 3) asupra formei meningee; 4) asupra formei hepatice; 5) asupra raportului spirochetei cu boala lui Weil și cu tifosul biliar.

D-l Babeș prezintă apoi, în limba germană, textul comunicării, spre a fi publicat la timp în *Buletinul Secțiunii științifice.*

SEDINȚA DELA 11 MAIU 1917.

Președinta d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l I. Bianu observă că astăzi este ultima ședință ordinară și ar urma ca Luni 1(14) Maiu să înceapă sesiunea generală. După cum s’a constatat

și în prima ședință din Ianuarie, când s'a prezentat lista scrierilor intrate la concursul premiilor, tot astfel constatăm și azi că de fapt nu putem avea anul acesta sesiune generală, deoarece sunt prezenți în București numai zece membri, dintre cari un singur Vicepreședinte și un singur Secretar de Secțiune. Urmează deci, în mod natural, ca ședințele ordinare să continue în fiecare Vineri.

Asupra situației financiare a Academiei, d-l Bianu dă câteva scurte lămuriri și zice că într-o ședință viitoare va aduce un referat mai larg asupra acestei chestiuni.

— După ce mai ieau cuvântul d-nii *Antipa* și *Țițeica*, toți membrii prezenți, în număr de șase, hotărăsc să se continue Vineria ședințele ordinare.

D-l V. Babeș face o comunicare despre : *Corpusculii lui Negri în turbare*.

SEDINȚA DELA 18 MAIU 1917.

— Președința d-lui *I. Bogdău*, Vicepreședinte.

D-l I. Bianu face două comunicări bibliografice : una despre un exemplar din Biblia lui Luther tipărită la Frankfurt pe Main la 1583, exemplar care a aparținut Diaconului Coresi și familiei lui și a ajuns în biblioteca Academiei între cărțile fostei Biblioteci Centrale a Statului; cealaltă despre un exemplar de aceeași proveniență din Evanghelia arabă tipărită la Alep în 1708, în tipografia făcută cu cheltueala lui Vodă Brâncoveanu, căpătată de Patriarhul Antiohiei Atanasie, fost predicator la Curtea Domnească din București. Din această Evangheliie Academia mai avea un exemplar dăruit în anii trecuți de Părintele Ciril Karalevski (Charon). Exemplarul găsit acum are însă un titlu arab deosebit și pe dosul titlului o stemă a Hatmanului Căzăcesc Mazeppa cu inițialele lui și pe întâia față a foi următoare o dedicație către Mazeppa în versuri grecești. Toate acestea lipsesc în exemplarul adus din Siria de Părintele Ciril Karalevski. Acest exemplar este frumos legat și fără îndoeală a fost trimis de Patriarh ca omagiu lui Vodă Brâncoveanu, căci în două locuri este aplicată în fum pecetea mică a lui Grigorie Brâncoveanu cu anul 1762.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* exprimă d-lui *Bianu*, în numele Academiei, mulțumiri pentru interesantele d-sale comunicări.

D-l *I. Bianu* cetește apoi următorul raport asupra situațiunii financiare a Academiei :

„Situația în care se află țara din cauza evenimentelor răboiului a adus în mod inevitabil adâncă turburare și în funcționarea Academiei. În București, în urma ocupației dela 6 Decembrie (23 Noemvrie), au rămas numai 10 membri activi și alții nu pot veni. În ședința dela 26 Ianuarie s'a constatat de membrii prezenți că din această cauză sesiunea generală anuală din 1917 nu se poate ține și s'a hotărât ca scrierile prezentate la concursurile premiilor din acest an să fie considerate ca bine prezentate pentru cea mai apropiată sesiune generală ce se va putea ține. Până atunci cred de trebuință să aduc la cunoștința colegilor prezenți următoarele :

„I. Serviciile centrale ale Academiei au funcționat fără întrerupere, pe cât a fost cu putință, dată fiind în împrejurările în cari ne aflăm și numărul foarte scăzut al personalului rămas la serviciu : Cancelaria cu un funcționar din 5, Serviciul bunurilor fără funcționar, Cassieria și Contabilitatea cu un funcționar din 5, având împreună 5 oameni de serviciu din 9, Biblioteca cu 6 funcționari din 19 și 2 oameni de serviciu din 8.

„Pentru ca această funcționare să fie cu putință cât mai departe în viitor, Delegațiunea, reprezentată prin singurul membru prezent — d-l Vicepreședinte *I. Bogdan*, — a aprobat la 16 Februarie propunerea făcută, prin raportul cu No. 48 dela 15 Februarie, de subscrisul ca Director al administrației și locțiitor de Secretar general, pentru regularea întrebuințării mijloacelor bănești disponibile. Raportul în care s'a formulat acea propunere arată următoarele :

„Cassa Academiei are un numerar de lei 87.276,47. Din această sumă, lei 9.200 fac parte din capital, fiind rezultați din încassarea de efecte ieșite la sorți într'un timp când nu a mai fost cu putință să se cumpere efecte pentru înlocuirea celor ieșite la sorți.

„Cred totuș că putem dispune pentru trebuințele curente de întreaga sumă în numerar de lei 87.276,47, rămânând ca în timpuri normale să se cumpere din venituri efectele ieșite la sorți, încassate și cheltuite acuma.

„In împrejurările actuale toate izvoarele de venituri sunt cu totul secate, căci pentru un timp, al cărui sfârșit nu se poate prevedea, nici un ban nu se va putea încasa nici din averea în efecte, aflătoare în depozit la Banca Națională, nici dela moșii, nici din subvențiile dela Stat.

„Este deci necesar să fie întrebuințată suma disponibilă cu cea mai mare cruțare posibilă spre a depărta cât mai mult ziua grozavă a sfârșitului acestei sume.

„Pentru aceste motive, am propus și au fost aprobate plățile lunare ale personalului, cari — după scăderile și adaosele făcute în urmărindeciziunile pe rapoartele și petițiile înregistrate la No. 55, 65, 84 și 97 — au rămas să fie următoarele :

1. Funcționarilor prezenți — opt — lefile întregi . . .	lei 3.705,74
2. Oamenilor de serviciu — șapte — lefile întregi . . .	„ 792,40
3. Pregătirea ediției Alecsandri — diurnă — . . .	„ 200,—
4. Lucrător — legător la Bibliotecă, plătit cu 3 lei pe zi de lucru . . .	„ 80,—
5. Pensionarilor — șase — pensiile întregi . . .	„ 1.124,48
6. Familiilor celor mobilizați, aflătoare în București . .	„ 1.094,50
7. Obligații către două persoane (d-na Obedenaru și N. Istrati) . . .	„ 500,—
8. Personalul Institutului Otteteleșanu, care are locuință, încălzit și hrană în Institut, 50% din leafă — șapte persoane — . . .	„ 730,50
9. Oameni de serviciu rămași la Institut — nouă persoane — . . .	„ 330,—
Total lei 8.557,62	

La această sumă lunară s'a mai adăos ajutorul de chirie de Sf. Gheorghe 1917 pentru personalul prezent. lei 4.417,50

„II. La suma din casă la 15 Fevruarie de . . lei 87.276,47
s'au adăos încasări de . . . „ 8.165,08
Total lei 95.441,55

Asupra casei s'au făcut cheltueli în sumă de lei 21.436,25
A rămas deci disponibil . . . „ 74.005,30

„Aceasta este singură sumă pe care o avem sigură pentru întâmpinarea trebuințelor.

„Toate fondurile în efecte fiind duse împreună cu tezaurul Băncii Naționale, nu se poate încasa dela ele nici un venit. Moșiile aflătoare în partea ocupată a țerii — trei sunt căutate în regie (Măgurele, Chiselet, Olteni), alte trei mai mici arendate la obști sătești. Cum se arată în alăturatul tablou, dela toate am avea de primit rămășițe din anul agricol trecut 1916 suma de lei 56.994,30 iar pentru anul curent 1917 „ 236.106,34

Total lei 293.100,64

„Este însă cu neputință a se prevedea — din cauza împrejurărilor războiului — cât și când se va putea încasa din această sumă. De aceea se impune toată restrângerea posibilă a cheltuelilor și prin urmare trebuie să rămână — cum a fost și până acum — suspendate toate publicațiunile. Această suspendare se impune și din cauza altor dificultăți impuse de actuala situație a țerii și a Academiei.

„III. Din cauza nesiguranței veniturilor viitoare, nu se poate întocmi un buget pentru anul viitor. Totuș s'au înscris în alăturatul tablou pe de o parte cheltuelile indispensabile în sumă de lei 197.458,62, pe de alta veniturile cari ar trebui să fie încasate în sumă de lei 293.100,64, pe lângă suma arătată aflătoare în casă de lei 74.005,30.“

D-l Dr. V. Babeș recunoaște că într'adevăr continuarea publicațiunilor nu este cu putință, pentru motivele arătate de d-l Bianu; dar sunt unele comunicări, cari, în interesul autorului și al științei, trebuie să fie publicate cât mai repede spre a asigura prioritatea. Astfel sunt comunicările d-sale făcute în ședințele dela 16 Martie, 27 Aprilie și 4 Maiu. D-l Dr. Babeș întreabă că, dacă d-sa ar găsi mijlocul de a le tipări, Academia ar fi dispusă să iea sub auspiciile ei aceste publicațiuni, cari ar apărea separat cu indicația timpului? Costul tipăriturii l-ar plăti d-sa.

La discuție ieau parte d-nii *Țițeica, Bogdan, Antipa*, după care d-l *Bianu* propune să se publice comunicările d-lui Babeș ca continuare a *Buletinului Secțiunii științifice*, trăgându-se 50 exemplare ca extrase, pe cari autorul le va putea împărți la specialiști, spre a-și asigura prioritatea. Ultima pagină a *Buletinului* precedent fiind 138, ar urmă să se continue cu pagina 139.

— Propunerea d-lui *Bianu* se aprobă.

— Raportul d-lui *Bianu* asupra stării financiare a Academiei se iea spre cunoștință și se aprobă.

Veniturile proprietăților din teritoriul

No. curent	NATURA VENITURILOR	Datorie din trecut	Venitul pe 1917-18	TOTAL	OBSERVAȚII
1	Moșia Olteni	850 85	38.798 70	39.649 55	
2	" Fundu-Chiselet	36.617 70	95.447 21	132.064 91	
3	" Măgurele	6.239 30	28.603 83	34.848 13	
4	Casa din Str. Sculpturii, 5 .	2.375 —	4.150 —	7.125 —	
5	Moșia Năsturel		32.500 —	32.500 —	
6	" Lămotești		6.000 —	6.000 —	
7	Moara dela Fundu-Chiselet .	300 —	600 —	900 —	
8	Pescuitul dela F.-Chiselet .	2.567 50	5.135 —	7.702 50	
9	Moara dela Măgurele		3.105 —	3.105 —	
10	Moșia Bălcești	1.025 —	1.000 —	2.025 —	
11	" Bătășani	357 35	6.000 —	6.357 35	
12	" Ottetelișu	5.000 —	12.500 —	17.500 —	
13	Conacul dela Ottet., (Prefectură)	1.661 60	1.661 60	3.323 20	
	De incasat lei	56.994 30	236.106 34	293.100 64	

ocupat și cheltuelile pe anul 1917-18

No. curent	NATURA CHELTUELILOR	Articol bugetar	ANUAL	TOTAL	OBSERVAȚII
1	Diurnele ședințelor (ordinare. . .	2	5.880 —		42 Ședințe a Lei 140.—
2	Diurna unui membru delegat . . .	3	250 —		
3	Diurna Secret. Sect. literare . . .	5	1.100 —		
4	Remunerarea funcționarilor. . .		52.392 —		
5	" personalului serv. . .	6	15.705 60		
6	Ajutor de chirie		8 835 —	84.162 60	
7	Cheltueli 'de cancelarie, încălzit și luminaț	8	7.000 —		
8	Intreținerea localului, asigurări, apă, gunoiu, etc.	10	6.000 —		
9	Mobilier	12	200 —		
10	Legatul cărților.	17	1.000 —		
11	Cărți cumpărate	18	800 —		
12	Scrierile V. Alecsandri	25	2.400 —		
13	Asigurări și impozite, casa din Str. Sculpturii 5.	50	746 35		
14	Asigurarea Aga ici	56	468 45		
15	" Radiana	61	87 75		
16	Administrația moșiei Olteni	62	11.514 06	30.208 61	
17	Pensionarilor	63	14.169 84		
18	Asigurarea caselor din Galați	84	129 50		
19	Asigurări Roșiori	84	129 50		
20	" Călimănești	94	19 50		
21	Ajutor d-nei A. N. Ștefan	6	1.200 —	15.648 34	
22	D-lui Th. Istrati	92	1 200 —		
23	Impozitele moșiilor arendate	100	4 500 —		
24	Asigurări	10	66 90		
25	Pădurarii.	10	1.000 —		
26	Administr. moșiei Măgurele	106	7.845 20		
27	" " F-Chiselet	107	20.458 22	35.070 52	
28	Inst. Otteteleșanu, personal.	109	11.100 —		
29	Hrana 6 pers. lei 1.— pe zi		2.125 —		
	" 9 elevi " 0.80 " "		2.592 —		
	" 8 serv. " 0.80 " "	110	2.346 —		
	" 2 " " 2.— " "		1.440 —		
30	Luminat și încălzit	111	3.500 —		
31	Vite, trăsuri	112	200 —		
32	Intreținerea local	114	1.000 —		
33	Diverse	11	100 —		
34	Câmpul și Parcul	119	1.500 —		
35	Asig. Inst. Han și Grajd		581 90	26.477 90	
36	Asigurări școala Tigănești		571 40		
37	" " Călmățui		157 40		
38	" cant. Tigănești		85 10		
39	adm. moșiei Tigănești	121	71 50		
40	loc Prig. silvic "		15 —		
41	ecaratele viei "		20 25		
42	adm. moșiei Călmățui		172 0	1.092 85	
43	D-nei M. Obedenaru	132	4.800 —	4.800 —	
	De cheltuit lei			197.458 62	

Cheltuelile moșiilor pe 1917—18.

No. curent	NATURA CHELTUELILOR	SUMA		TOTAL	OBSERVAȚII
		Lei	B.		
	MOȘIA OLTENI				
1	Salariul Administratorului	2.400	—		
2	Remiza 10% peste 22.000 lei	1.679	85		
3	Logofăt pe un an	840	—		
4	Un pândar a lei 50	600	—		
5	Doi pădurari, 9 luni a lei 40	720	—		
6	Registre și imprimate	150	—		
7	Reparația ecaretelor	150	—		
8	Impozitele moșiei	4.4	4 06		
9	Asigurarea ecaretelor	200	15		
10	Leafa pădurarului	300	—	11.514	06
	MOȘIA MĂGURELE				
1	Un supraveghetor.	1.080	—		
2	Doi pândari pe 9 luni	720	—		
3	Registre, etc.	45	—		
4	Întreținerea pepinierii	50	—		
5	Impozite	3.401	45		
6	Asigurarea ecaretelor moșiei	488	75		
7	Pădurari	90	—		
8	Cheltueli neprevăzute	100	—	7.845	20
	MOȘIA FUNDU-CHISELET				
1	Salariul Administratorului	2.400	—		
2	Remiza 10% încasări peste 73.000 lei	2.244	70		
3	Un logofăt pe an	1.200	—		
4	Un pândar pe an a lei 45 lunar	540	—		
5	Șase pândari pe 9 luni a lei 50 lunar	2.700	—		
6	Un paznic pe an a lei 40 lunar	480	—		
7	Registre, imprimate, etc.	150	—		
8	Reparația ecaretelor	300	—		
9	Asigurarea ecaretelor și mobilier	157	—		
10	Impozite	9.986	52		
11	Neprevăzute	500	—	20.458	9

ȘEDINȚA DELA 25 MAIU 1917.

Președința d lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *G. Țițeica* depune la biurou, pentru publicare la timp în *Buletinul Secțiunii științifice*, a patra notă intitulată : *Rețele patralice cu invarianți egali*.

D-sa prezintă apoi 12 lucrări ale d-sale, cari lipsesc din Biblioteca Academiei și cari au fost publicate în străinătate ; mare parte au fost extrase din *Bulletin des sciences mathématiques* și din *Rendiconti del Circolo matematico di Palermo*. Intre lucrări este și teza de doctorat susținută la Paris la 30 Iunie 1899.

D-l *I. Bianu* zice că în ședința precedentă a cetit un raport asupra situațiunii financiare a Academiei cu propuneri pentru anul 1917—18 și că raportul a fost aprobat de unanimitatea membrilor prezenți. Totuș d-sa crede că este bine și se roagă ca acel raport să fie dat spre examinare Comisiunii financiare, care este reprezentată prin doi din cei trei membri ai ei, anume d-nii *Antipa* și *Țițeica*.

— Se aprobă.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* amintește că, în ședința dela 2 Septembrie 1916, membrii au renunțat la diurnele de ședințe și de Secretari precum și la remunerarea de autor, spre a se da ca ajutor familiilor celor căzuți în războiu. Până la finele lunii Octomvrie sumele astfel adunate au fost trimise în scopul arătat „Familiei Luptătorilor”. Din cauza evenimentelor cari au urmat însă, sumele reținute posterior au rămas la cassă, căci nu-și mai puteau ajunge ținta. D-l *Bogdan* crede că ar trebui să se iea o hotărîre asupra acestei chestiuni.

— In urma unei mici discuții la care ieau parte d-nii *Onciul*, *Țițeica*, *Babeș*, *Giurescu* și *Bianu*, se decide ca diurnele și celelalte onorarii să se iea de cei în drept cu începere dela epoca de când nu au mai fost trimise la destinație.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare: *Despre corpusculii lui Negri. (parazitul turbării ?)*

SEDINȚA DELA 1 Iunie 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* spune că, în urma autorizării ce i s'a dat în ședința trecută, s'a înțeles cu tipografia Carol Göbl asupra modalității de a se tipări fără întârziere, pentru *Buletinul Secțiunii Științifice*, comunicările făcute de d-sa Academiei în ședințele trecute.

D-l *C. Giurescu* expune lucrarea sa despre *Plăeși*, atribuțiunile și organizarea lor în trecut în țerile românești.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* mulțumește d-lui Giurescu pentru foarte interesantul studiu, în care se expune așa de luminos o instituție a trecutului nostru puțin cunoscută până acum.

SEDINȚA DELA 8 Iunie 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește o scrisoare cu data 12(25) Aprilie primită la 4 Iunie st. n. dela d-l Președinte P. Poni, care spune că pe la sfârșitul lui Ianuarie scrisese o altă scrisoare, care însă nu s'a primit, arătând dispozițiile luate de d-sa pentru conducerea afacerilor Academiei din partea țerii neocupată. Pe lângă scrisoarea primită acum d-l Poni trimete copie de pe testamentul lui Constantin G. Vernescu, decedat la Iași, la începutul lunii Fevruarie. Prin testament, răposatul lasă Academia legatară universală asupra nudei proprietăți a averii sale, cu condițiune să respecte anumite legate particulare și să execute unele însărcinări. D-l Poni spune că atât d-sa, cât și ceilalți doi membri ai Delegațiunii, cărora a putut comunica dispozițiile testamentului — d-nii Delavrancea și Negruzzi — sunt de părere că Academia nu poate primi situația ce i se face prin acest testament. D-l Vicepreședinte *I. Bogdan*, după ce a luat cunoștință de scrisoarea d-lui Poni și de textul testamentului, a dat în scris declarația că se unește cu părerea membrilor Delegațiunii aflători în Moldova. Astfel Delegațiunea, în conformitate cu art. 85 din Regulamentul general, a decis a nu se primi legatul făcut prin testamentul Vernescu.

— Se iese spre cunoștință.

ȘEDINȚA DELA 15 Iunie 1917.

Președinta d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* expune rezultatele ultimelor sale cercetări despre formațiuni particulare semănând cu „Sichelkeime” din *Coccidii* și *Eineria*, găsindu-se în rădăcinile posterioare și anterioare ale măduvei spinării la pelagrosi.

ȘEDINȚA DELA 29 Iunie 1917.

Președinta d-lui *Dr. V. Babeș*.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere, pe care o face pentru a se regulă cât mai bine se poate bunul mers al administrației Academiei; această propunere o face în calitate de locțiitor de Secretar general și de Director al administrației Academiei și în înțelegere cu colegul Vicepreședinte *I. Bogdan*, plecat din oraș pentru îngrijirea sănătății sale sdruncinate :

„Dintre cei patru membri ai Delegațiunii, aleși de Academie în sesiunea generală din Maiu 1916 pentru a conduce împreună cu Secretarul general afacerile administrative și financiare ale Academiei în anul 1916—17, a rămas în București, în timpul ocupațiunii militare, unul singur — colegul *I. Bogdan*, ceilalți împreună cu Secretarul general, aflându-se toți în Moldova. Asupra subscrisului — ca Secretar al Secției literare — cade după Regulament sarcina de a îndeplini funcțiunile Secretarului general în timpul absenței titularului.

„Când s'a încheiat exercițiul bugetar 1916—17, cu sfârșitul lunii Maiu, am prezentat spre aprobare membrilor prezenți la ședința dela 18 Maiu un proiect de buget provizoriu, în care s'au înscris veniturile posibile și cheltuelile indispensabile de acum înainte. Acest proiect a fost văzut și aprobat de singurii doi membri prezenți din Comisia financiară și bugetară — d-nii *Gr. Antipa* și *G. Țițeica*, și aprobat de toți membrii prezenți la ședință.

„Pentru punerea în aplicare a acestui buget provizoriu, verificarea conturilor și rezolvirea altor chestiuni în legătură cu bugetul, cred că se impune a se da delegație extraordinară celor doi membri numiți în Comisia financiară și bugetară — d-nii *Gr. Antipa* și *G. Țițeica*, — ca împreună cu

d-l Vicepreședinte I. Bogdan să formeze o Delegațiune provizorie. Acești Delegați să fie prin chiar această însărcinare autorizați să subscrie la caz de trebuință pentru Președintele Academiei“.

D-l Președinte V. Babeș zice că din delegațiunea astfel formată trebuie negreșit să facă parte și d-l Bianu ca locțiitorul Secretarului general.

— Propunerea d-lui Bianu subscrisă și de d-l I. Bogdan, împreună cu adaosul propus de d-l Babeș se aprobă.

D-l Vicepreședinte Dr. V. Babeș observă că ședința de astăzi este cea din urmă din Iunie; Academia intră deci în vacanță, iar ședința viitoare se va ține la 7 Septemvrie viitor.

ȘEDINȚA EXTRAORDINARĂ DELA 6 IULIE 1917.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l I. Bianu zice :

Duminecă dimineăta, la 1 Iulie, a încetat din viață T. Maiorescu, și în aceeași zi spre seară trupul lui neînsuflețit a fost dus în capela cimitirului Șerban Vodă. La localul Academiei s'a arborat drapelul negru și s'a dispus pregătirea unei coroane de flori naturale, spre a fi pusă a doua zi lângă sicriu în numele acestei instituții, în mijlocul căreia timp de peste o jumătate de secol răposatul a fost unul dintre membrii cei mai străluciți. A doua zi Luni, la 2 Iulie, la ora 4 p. m., s'a făcut slujba înmormântării în cripta familiară lângă rămășițele pământești ale părintelui său Ioan Maiorescu. D-l Coleg Onciul pregătise o cuvântare în numele Academiei. Programul fixat însă a prevăzut să nu se rostască cuvântări la înmormântare. D-l Onciul va citi deci în această ședință intimă extraordinară cuvântarea pregătită pentru dureroasă veșnică despărțire.

D-l D. Onciul citește următoarele :

„Domnilor Colegi,

„Cu inima îndurerată în obștească jale, am dus la locul de veșnică odihnă, Luni în 2 Iulie, pe veneratul nostru coleg și marele învățător al neamului, care a fost Titu Maiorescu.

„Cu dânsul a intrat în mormânt, trecând la nemurire, unul din făuritorii României contemporane, unul din colaboratorii cei mai de frunte ai Regelui Carol I, pe care vai!, atât de curând, după nemăsurata pierdere ce în zile de grea cumpănă am suferit prin moartea prea dureroasă pentru noi a înțeleptului Intemeietor al Regatului Român, s'a dus să-l însoțească în Panteonul României.

„Impreună cu Țara și cu tot neamul românesc Academia Română plânge pe marele Român și magistrul al Națiunii, cel mai luminos și fecund învățător ce a ilustrat catedra românească, neîntrecutul maestru al cuvântului și al tribunei; pe învățatul și scriitorul care, în nobilă luptă pentru Adevăr, pentru Bine și Frumos, și-a cucerit un loc din cele mai de frunte în istoria culturii românești; pe un ilustru membru ce i-a fost, chiar dela întemeierea ei acum 50 de ani, și înțelept îndrumător în activitatea ei literară.

„Marea și binefăcătoarea influență ce Titu Maiorescu a exercitat asupra desvoltării literaturii și culturii românești în ultima jumătate de secol e în conștiința publică, pretutindeni unde se cetește și se scrie românește, pretutindeni unde se știe de mișcarea noastră intelectuală. Incepând cu conferințele publice ce ca tânăr profesor le-a inaugurat la Iași, și cu întemeierea revistei *Convorbiri Literare*, acum cincantenară, al cărei părinte sufletesc eră, activitatea lui în ogorul culturii naționale: ca scriitor, în clasicele *Critice* literare, deschizătoare de căi și orizonturi nouă; ca profesor în mult instructivele și încă mai mult cultivătoarele cursuri, pentru cari cea mai spațioasă sală a Universității nu eră destul de încăpătoare; ca parlamentar care în *Discursurile* sale măestre, publicate cu introduceri istorice la fiecare din cele cinci volume apărute (al șaselea inedit eră lucrarea lui cea din urmă), ne lasă opera cea mai însemnată — alături de memoriile Regelui Carol — asupra istoriei noastre contemporane și adevărate monumente ale retoricei românești; ca om de Stat, care ori și când și ori unde eră în măsură să o facă, a servit și promovat marile probleme ale culturii românești și interesele culturale ale Românilor de pretutindeni; — această activitate, neobosită și binecuvântată, strălucitoare pildă a unei vieți de om bine rânduie și bine folosite, lasă în urma ei cele mai frumoase și mai prețioase roade intelectuale neamului româ-

nesc. Aprețuirea ei cuvenită rămâne rezervată istoriei, ce se va scrie de aci înainte.

„Activitatea lui Titu Maiorescu în Academia Română am avut onoarea să o schițez, cu prilejul aniversării lui de 70 de ani, în ședința noastră de la 12 Februarie 1910. Partea lui la lucrările acestui Institut de cultură națională, cu sfatul lui înțelept și cu bunele lui îndrumări, mai ales în ce privește *Dicționarul limbii române*, instituirea publicațiunii de *Documente privitoare la istoria Românilor*, și în deosebi regularea ortografiei noastre, este de un merit ce o clasează printre cele mai dintâi și mai de seamă servicii.

„Cu bunul simț și cu dreapta măsură ce întotdeauna au distins fecunda lui activitate pe toate terenurile unde s'a manifestat, Titu Maiorescu a fost un adevărat salvator al limbii literare și al scrierii românești, când exagerările așa zișilor „latinști“ și „etimologiști“ de altă dată, ale căror rătăcirii le combăteau cu toată puterea convingerii sale mai bune, amenințau să ne înstrăineze literatura nouă de limba vie a poporului și de tradiția literară, așa încât limba românească eră să devie o ruină. Și cu acelaș bun simț și cu aceeaș dreaptă măsură, el a pus apoi stavilă și exagerărilor din partea adversă, scoțând astfel scrierea românească din haosul în care ajunsese prin cele două curente opuse, și readucând-o la văgășul unei dezvoltări raționale.

„Literatura românească îi rămâne deapururea recunoscătoare.

„Din activitatea lui Titu Maiorescu ca om de Stat, fie-mi îngăduit să menționez aci numai opera cu care și-a încheiat cariera politică acum patru ani aproape. Când Regele Carol împlinîa anii celei mai lungi și mai glorioase domnii ce a fost în istoria română înainte de dînsul, anii de domnie ai lui Ștefan cel Mare, primul său ministru, care eră Titu Maiorescu, prezidând la încheierea păcii din București ce puneă capăt neliniștitorului războiu balcanic prin intervenția impunătoare de pace a României, înscria în istorie o nouă pagină de glorie a domniei Regelui victorios, punctul ei culminant. Geniul bun al României l-a predestinat să fie mereu în frunte la actele mari ale țării.

„In zorii zilei de 1 Iulie, după scurtă suferință, s'a stins senin, în zarea unei lumini nouă, această vieată bogat roditoare, închinată Adevărului, Binelui și Frumosului, desfășurată în ar-

monie clasică și cu echilibru filozofic în toate manifestările ei.

„Când îl coboram în mormânt, luându-ne cu durere mută rămas bun dela dânsul, o privighetoare îi ținu discursul fulebru — mai înduioșător decât toate discursurile ce în alte împrejurări le-ar fi rostit oamenii.

„Paseri lăutari“.... ca în minunata poemă a geniului poporului, pe care cu atâta căldură l-a știut să-l aprețuească în memorabilul său răspuns la un discurs de recepție, una din cuvântă-ile maestrului, dela care cine a asistat la acea ședință solemnă nu va uita în viață impresia ce a luat cu sine.

„Paseri lăutari“..., care să ne aducă aminte că

„A căzut o stea“,

un strălucitor luceafăr pe cerul României.

„Depunând cununa lacrimilor și recunoștinței noastre pe mormântul lui Tițu Maiorescu, i-am zis un duios Adio !

„El s'a dus. Dar suflul ce ni l-a lăsat în opera sa nemuritoare rămâne între noi și va rămâne între urmașii noștri, cât timp va fi literatură și istorie românească.

„Bună și frumoasă și binecuvântată, cum i-a fost viața, fie amintirea lui !“

SEDINȚA DELA 7 SEPTEMBRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar dela d-na E. A. Catargi un album legat în piele (marochin) roșie, având în față stema țării în bronz și smalt și cuprinzând zece fotografii, în cari se văd formele vaporului „Meteor“, cumpărat de Statul Român la Londra la 26 Septembrie 1895, și cu care s'a început serviciul maritim al României.

— Se exprimă d-nei E. Catargi mulțumirile Academiei.

D-l *D. Onciul* expune o comunicare despre două vechi volume manuscrise găsite între cărțile și hârtiile lăsate la Mănăstirea Antim din București de fostul Episcop de Argeș, care le-a adus cu sine spre a fi puse în siguranță pe timpul ocupațiunii. Episcopul murind, manuscriptele au fost depuse la Casa Bisericii. Între ele se află vechiul pomelnic al Epis-

copiei de Argeș, scris la 1651 după altul mai vechiu, și condica de pomelnice a Mitropoliei din București. În aceasta se află și pomelnicul Episcopiei de Râmnic. În ambele aceste pomelnice sunt trecuți Domnii, începând cu Basarab, după care urmează Domnii constatați prin documente în secolii XIV și în succesiunea lor exactă.

ȘEDINȚA DELA 14 SEPTEMBRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *G. Țițeica* prezintă o comunicare despre *Sisteme ciclice*.

— Se va avea în vedere, spre a fi tipărită în *Memoriile Secțiunii științifice*.

D-l *Dr. V. Babeș* expune o comunicare despre rezultatele ultimelor sale cercetări asupra *scorbutului* și asupra deosebirilor acestei boale de *pelagră*.

ȘEDINȚA DELA 21 SEPTEMBRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *D. Onciul* aduce aminte că la 6/19 a lunii curente s'au împlinit o sută de ani dela nașterea lui *M. Kogălniceanu*. În împrejurările actuale nu se poate comemora după cuviință această aniversare; propune să se hotărască ca în anul viitor, la aceeași dată, Academia să onoreze memoria marelui bărbat și fostului ei președinte printr'o ședință solemnă.

D-l *G. Țițeica*, unindu-se cu propunerea d-lui *Onciul* zice ca până la ședința solemnă, d-l eolog *Onciul* să facă în viitoarea ședință intimă o scurtă expunere despre activitatea lui *Kogălniceanu*.

— Propunerile d-lor *Onciul* și *Țițeica* se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 28 SEPTEMBRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *D. Onciul* cetește întâia parte a expunerii despre viața și activitatea lui *M. Kogălniceanu* (Tinerețele și activitatea literară), dela a cărei naștere s'a împlinit un secol la 6/19 a acestei luni Septembrie.

În ședința viitoare va continua, vorbind despre *M. Kogălniceanu* ca om politic.

ȘEDINȚA DELA 5 OCTOMBRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. Gr. Antipa* prezintă articolul : *Die Fischerei Rumäniens*, scris de *Dr. K. Marcus*, conducătorul secției pescăriei în Statul-major economic din Administrația militară în România, articol extras din publicațiunea „*Fischerboten*“, anul IX, 1917, No. 7-8, care apare la Hamburg.

D-l *Dr. D. Onciul* cetește partea a doua din expunerea sa despre viața și activitatea lui *M. Kogălniceanu*, privitoare la faptele lui principale pe terenul politic.

ȘEDINȚA DELA 12 OCTOMBRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* amintește că alaltăieri, la 10 Octombrie, s'a oficiat la Curtea de Argeș parastasul pentru a treia aniversare a încetării din viață a Regelui Carol. Academia, a cărei desvoltare și activitate s'a făcut până acum întreagă în timpul domniei de aproape o jumătate de secol a întâiului nostru Rege, nu putea lipsi dela serbarea acestei triste aniversări. Regele Carol a arătat Academiei Române totdeauna un interes atât de viu, încât de mai multe ori a onorat ședințele ei cu cetirea de comunicări, din cari unele au mișcat puternic simțimintele noastre naționale,

Marele Rege a dat mijloacele necesare și a îndemnat cu neîncetate stăruințe Academia să ridice limbii naționale, pe care Dânsul o studiază fără încetare, cu interes totdeauna viu și cu neadormită dragoste, acel monument indispensabil pentru dezvoltarea ei ca limbă de înaltă cultură, care este *Dicționarul* național, lucrare împreună cu mari greutăți, care de trei ori a fost începută la noi în timpul domniei Lui, fără să fi ajuns să o vadă sfârșită. Academia a fost reprezentată la parastasul de alaltăieri de cinci membri, cari au depus o coroană de flori în numele ei lângă locașul de veșnică odihnă a rămășițelor Lui pământești. Trista solemnitate s'a dezvoltat în cadrul măreț al văii Argeșului, în mijlocul căreia strălucea minunata biserică luminată de o frumoasă zi de toamnă.

D-l Dr. V. Babeș expune o comunicare despre *Microorganismele safraninoșle*.

ȘEDINȚA DELA 26 OCTOMVRIE 1917.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

Se citește scrisoarea primită dela d-l Dr. Alfred N. Bernath, membru onorar al Academiei, fost Director al Institutului de Chimie al Universității din București, care declară că dăruiește Academiei biblioteca sa formată din aproape 6000 legături de cărți de știință și de literatură în limbile germană, română și franceză.

— Academia decide a se primi biblioteca dăruită și a se exprima d-lui Dr. Bernath cele mai călduroase mulțumiri, printr'o scrisoare care îi va fi dusă de d-nii I. Bogdan și I. Bianu.

ȘEDINȚA DELA 2 NOEMVRIE 1917.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte I. Bogdan zice că, după înțelegerea luată în ședința trecută, a mers cu d-l I. Bianu la d-l Dr. Bernath, căruia i-a citit și predat scrisoarea de mulțumire a Academiei pentru darul bibliotecii sale. Biblioteca însăși va fi adusă în zilele acestea. D-l Bernath a spus că cărțile de chimie au fost aproape toate dăruite în anii trecuți — după stăruința d-lui Dr. C. Istrati — pentru biblioteca Institutului de Chimie, pe care îl conduce d-sa.

ȘEDINȚA DELA 9 NOEMVRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* expune o comunicare despre metodele întrebuințate la Institutul de Bacteriologie condus de d-sa, pentru a produce vaccinul antitific și antiholeric.

Metoda întrebuințată la Institut, adică inducerea clondirelor mari rezistente cu un strat subțire de geloză a fost completată prin un procedeu, pentru a regenera mediul de cultură epuizat prin cultura respectivă. Pentru aceasta se spală geloză cu ser fiziologic și se introduce o cantitate proporționată de pepsină din stomac de porc. După sterilizare, din nou, se înseminează și crește bacilul holerei și tific, întocmai ca pe substanțe nouă. Astfel se poate economiza și geloză și peptona, ambele substanțe foarte scumpe și chiar imposibil a se procura în cantitate necesară. Prin acest procedeu putem obține aproape fără cheltueli și cu personal restrâns cantități mari de vaccină.

ȘEDINȚA DELA 23 NOEMVRIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* comunică cercetări asupra formei cerebrale ale malariei pernicioase.

D-sa a putut constată că forma tropică a malariei devine pernicioasă, mai cu seamă atunci când ciclul de dezvoltare a parazitului se petrece în creier.

În acest caz alte organe, ca splina și ficatul, deși pigmentate, nu conțin, sau conțin puține forme de dezvoltare. Întreaga Schizogonie se petrece în aceste cazuri în creier.

Cauza acestei localizări este că, prin influența (toxică) a parazitului, se produce în capilarele creierului o stăgnațiune de sânge favorabilă dezvoltării ciclului de dezvoltare asexuată. Aici se infectează toate globulele roșii, se produce pigment, care, fiind înglobat în celulele endoteliale, acestea se umflă, cad în lumenul vasului și astupă vasele. Și alte celule din sânge

se adună în vasele mici ale creierului, producând mici tromboze și o stagnațiune de sânge, conducând repede la comă și moarte.

În capilarele creierului în cari sângele e imobilizat, mai cu seamă ale substanței grize, se pot bine observa în cazuri potrivite proaspete toate fazele de dezvoltare a parazitului, anume intrarea merozoitului nepigmentat în globulul roșu, care poate să devie direct pigmentat sau, devenind ameboid, poate să intre în diviziune directă sau indirectă, înainte de a produce rozeta schizontilor. În timpul acestor modificări globulul roșu de regulă devine eritrofil și apoi mai mare și mai palid, ca un fel de vacuolă, în mijlocul globulilor nemodificați.

Sunt 2 feluri de rozete, cu 8 schizonți și cu 20—24 schizonți. Cei dintâi rămân mai mult izolați, pe când cei din urmă formează masse confluențe, cari umplu de multe ori în mod complet capilarele, astfel încât dispar cu totul globuli roșii.

În nivelul trombozelor se produc mici hemoragii în teaca vaselor, pe când țesutul cerebral iritat răspunde prin producerea unor serii de celule cu nuclee mari rotunde înșirate dealungul vaselor.

SEDINȚA DELA 21 DECEMBRIE 1917.

Președinta d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* zice :

Academia a ajutat cu toată puterea mijloacelor ei reștrânse și a urmărit cu cel mai viu interes explorările arheologice făcute de colegul nostru d-l *V. Pârvan* în Dobrogea, mai ales la Ulmetum și Histria; iar rezultatele descoperite au fost publicate în *Analele* noastre. Războiul a oprit și acele explorări, conduse cu atâta zel și pricepere și atât de bogate în rezultate.

La Histria s'au făcut însă oarecari explorări și în toamna acestui an 1917 de Germani cu ajutorul autorităților militare de ocupație și cred că interesează Academia să iea despre acest fapt cunoștința, ori cât ar fi de necompletă.

Faptul aflat de mine este următorul :

În zilele trecute a venit la Biblioteca Academiei, trimis de Arhiepiscopul catolic Netzhammer, d-l Dr. *Johannes Jacobs*,

unul din custozii Muzeului Național Bavarez din München și acum soldat glotaș în armata germană. D-l Dr. Jacobs doriă să consulte câteva cărți și să procure lucrările publicate în Analele Academiei de colegul Pârvan despre rezultatele explorărilor făcute de dânsul în Dobrogea la Ulmetum și la Histria.

Cu această ocaziune d-l Dr. Jacobs mi-a spus că dânsul a făcut în această toamnă săpături la Histria, având la îndemână prizonieri de războiu dați pentru lucrări, și eră foarte mulțumit de rezultatele dobândite.

Intre alte descoperiri, a descroptat o grămadă de amfore, în număr de peste 200, cele mai multe mai mult sau mai puțin stricate și mai ales cu țeartele rupte, dar și câteva întregi. Este evident că s'a dat peste depozitul unui negustor de asemenea vase de diferite forme și mărimi.

S'a săpat apoi o groapă în formă de puț până la pământul nemișcat, spre a se vedeă toate straturile suprapuse în solul orașului dela cele din urmă din sus până jos la cele mai vechi, dela întâiele așezări omenști pe pământul acelei insule.

Rezultatele acestor explorări vor fi natural publicate de d-l Dr. Jacobs în Germania.

ȘEDINȚA DELA 25 IANUARIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

Sunt dator ca în această ședință, cu care începem seria celor din 1918, să vă vorbesc despre știrile triste găsite în ziare privitoare la pierderea a doi membri onorari ai Academiei. Acești membri sunt : Mitropolitul *Dr. Victor Mihályi* dela Blaj și Profesorul *Constantin Jireček* dela Viena.

Mitropolitul *Dr. Victor Mihályi*, Arhiepiscopul bisericii unite românești din Ungaria cu reședința în Blaj, ales Membru Onorar la 12 Aprilie 1894, a trecut la cele veșnice la 21 Ianuarie curent și a fost înmormântat ieri. Știrea se găsește în ziarul „Pester Lloyd“ dela 22 Ianuarie,

Răposatul arhipăstor a fost crescut în atmosfera intelectuală din care ieșise Șincai, Petru Maior, Cipariu. Nu a fost scriitor, nu a dezvoltat o activitate literară sau științifică; a fost însă bărbat de o cultură superioară, care înțelegea și aprecia cu căldură activitatea altora. Eră neobosit în lucrarea zilnică pentru a ajuta și a apăra activitatea culturală a neamului, prin organele bisericii și ale școalei de sub conducerea lui. Această activitate a dezvoltat-o cu stăruință și demnitate ca Episcop al Diecezei Lugojului timp de 22 de ani (1873—1894) și ca Arhiepiscop și Mitropolit la Blaj alți 23 de ani (1894—1918). Activitatea Academiei noastre o urmăria cu viu și statornic interes și o ajuta ori de câte ori se prezentă ocaziunea.

Numărul dela 12 Ianuarie 1918 al ziarului „Neue Freie Presse“ ne aduce, printr'un articol al profesorului Hans Uebersberger, dureroasa știre că la 10 Ianuarie a încetat din viață la Viena, în vârstă de 63 de ani, în urma unei lungi suferințe de o boală de inimă, profesorul *Constantin Jireček*, ales Membru Onorar al Academiei noastre la 29 Maiu 1914.

Prin moartea lui Jireček dispăre nu numai unul din cei mai mari istorici și unul din cei mai distinși profesori universitari de astăzi, ci și un binevoitor prieten al Românilor.

Specialitatea lui Jireček a fost istoria popoarelor slave, și în deosebi a celor din Peninsula Balcanică, cu toate științele ei ajutătoare: geografie, etnografie, arheologie, filologie, literatură, ș. a. m. d. Erudițiunea lui vastă și temeinică pe toate aceste terenuri nu-și are seamăn; deaceia pierderea lui Jireček pentru știința istorică va rămâne pentru foarte multă vreme ireparabilă. Tot atât de superior a fost Jireček prin forma aleasă ce a știut să dea scrierilor sale, atât celor de cuprins general, cum este d. p. „Das Fürstentum Bulgarien“, cât și celor cu totul speciale, cari sunt nenumărate.

Pentru istoricii viitori ai popoarelor din sudostul Europei, al căror trecut nu poate fi studiat fără o foarte întinsă erudiție în disciplinele istorice și filologice cele mai variate, Jireček va servi de model neîntrecut.

Erudiția și arta lui de a scrie au mers mână în mână cu o obiectivitate de judecată, cu o lipsă de tendințe preconcepute și de pasiuni, cum foarte rar se întâlnește la istoricii contem-

porani. Această înaltă însușire explică desăvârșita încredere ce au în rezultatele cercetărilor sale învățații tuturor națiunilor, cu a căror istorie s'a ocupat el. Ea ne explică de ce numele lui Jireček este tot atât de venerat de Bulgari ca și de Sârbi, cari cu tot antagonismul lor sunt deopotrivă recunoscători marelui învățat ceh pentru cele trei opere clasice : *Istoria Bulgarilor* (1876), *Istoria Sârbilor* (vol. I, 1911), *Statul și Societatea în Serbia Medievală* (3 fasc., 1912—1914). Aceste două din urmă nu sunt încă tipărite întregi ; erau însă redactate aproape gata acum cinci ani, când l-am văzut pe Jireček pentru ultima oară și l-am auzit spunând că speră să înceapă fără multă întârziere tipărirea vol. II din *Istoria Sârbilor* și a fasc. IV din *Statul și Societatea în Serbia Medievală*.

Noi Românii trebuie să regretăm că Jireček n'a avut vreme să se ocupe mai de aproape și cu istoria noastră, pe care o cunoștea foarte bine și pentru care a publicat, precum se știe, câteva studii prețioase. Jireček urmărea cu mult interes publicațiile istorice române și despre unele a făcut dări de seamă amănunțite pline de observațiuni interesante, deopotrivă de fine și de erudite.

În lecțiunile sale, în seminarul de limbile slave dela Universitatea din Viena și în cel de istoria Europei Răsăritene, la a cărui întemeiere a contribuit foarte mult, Jireček a tratat de multe ori chestiuni din istoria, istoriografia și literatura noastră veche, cari au o strânsă legătură cu disciplinele similare la popoarele slave din Peninsula Balcanică. De aceste discuții au profitat mult cei câțiva studenți români, cari au avut fericirea să-l asculte.

Moartea lui Constantin Jireček este pentru noi Românii o adevărată pierdere.

SEDINȚA DELA 1 FEBRUARIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea Arhiepiscopului catolic de București R. Netzhhammer două volume legate :

unul este *Catalogus Codicum manuscriptorum qui in Bibliotheca Monasterii Einsidlensis O. S. B. servantur Descripsit P. Gabriel Meier O. S.*

B. Bibliothecarius. Tomus I complectens centurias quinque priores. Einsidlae, 1899;

celălalt volum are pe scoarța din față imprimate cuvintele „Regionator Einsidlensis“ și este format din 39 fotografii, de pe foile unui vechiu manuscript latin (fără altă explicație), lipite pe carton și legate împreună. în două părți : întâia de 25 fotografii cu titlul *Itinerarium urbis Romae*, a doua de 14 fotografii cu titlul *Inscriptiones Romanae*.

D-l I. Bianu prezintă apoi o legătură de acte de preț pentru istoria contemporană a României, procurate pentru colecțiunile Academiei, și anume :

1. Un dosar de telegrame, scrisori și rapoarte, din 1861, relative la niște arme dela Galați.
2. Telegramme, scrisori către Cuza Vodă din 1860—1866.
3. Rapoarte 21, dela 14/26 Maiu—15 Iunie 1866, către Domnitorul Carol, scrise de Ulysse de Marsillac despre presa românească de atunci.
4. Scrisori 26 și 6 telegrame din 11 Septemvrie 1866—15 Februarie 1867 către Emile Picot, Secretarul Cabinetului Domnitorului Carol.

D-l Gr. Antipa prezintă spre a se publica în *Buletinul Secției Științifice* o expunere a sa în limba germană despre *Organizarea Muzeului de istorie naturală din București*.

SEDINȚA DELA 8 FEBRUARIE 1918.

Președinta d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l D. Onciul amintește că Miercuria viitoare, la 31 Ianuarie stil vechiu (13 Februarie stil nou), se împlinesc 500 de ani dela moartea lui Mircea Voevod cel Bătrân, Domnul Țerii-Românești (1386—1418). Un parastas se va oficia în acea zi la Cozia, unde se află înmormântate rămășițele pământești ale marelui Domnitor, și altul la Mitropolia Țerii în București. Nepuțându-se face, în actualele împrejurări, participarea cuvenită la parastasul dela Cozia, rămâne ca noi, membrii Academiei aflați aici, să fim cu toții de față la parastasul dela Mitropolie.

— Propunerea d-lui Onciul se primește.

SEDINȚA DELA 15 FEBRUARIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

Domnilor Colegi,

Am din nou neplăcuta datorie de a vă anunța încetarea din viață a unuia din colegii noștri, a *D-rului C. Istrati*, despre a cărui înmormântare, întâmplată la 2 Februarie a. c. în Paris, am aflat din ziarul francez „*Le Temps*“.

Dr. Istrati s'a stins în vârstă de 68 de ani. Despre boala dânsului primiserăm o știre cu vreo două luni mai înainte din Stockholm, dela colegul nostru St. Hepites, care spunea că Dr. Istrati a plecat de acolo bolnav la Paris. Vestea morții sale a fost totuș neașteptată pentru noi, întrucât Dr. Istrati se bucură în ultimul timp de o bună sănătate și a luat parte la toate mișcările politice, cari au dus România în războiul actual.

Situațiunea foarte grea în care a fost aruncată țara prin acest războiu poate să ne împiedecă astăzi de a aprecia după merit rostul activității sale, care nu s'a mărginit numai la lecții și lucrări de laborator în domeniul chimiei, ci a îmbrățișat, cu mai multă sau mai puțină stăruință, o sumă de alte terenuri, cum sunt : igiena, sociologia, economia politică, pedagogia, etnografia, arheologia.

Colegul nostru a fost câtvă timp inspector general al învățământului, a fost de câteva ori deputat și senator, iar de trei ori ministru ; a fost organizatorul expoziției dela 1906 ; el e autorul unui proiect de lege a învățământului, iar ca președinte al Academiei a făcut un plan pentru modificarea Statutelor noastre.

O activitate așa de variată va trebui să fie apreciată la timpul său de cineva mai competent decât mine, mai aproape prin specialitatea sa de răposatul și într'o sferă mai senină, mai lipsită de griji și de dureri decât cea de astăzi. Acum noi nu putem decât să trimitem, în țara depărtată în care peste rămășițele colegului nostru abia s'a închis proaspătul său mormânt, expresiunea durerii ce a cauzat Academiei Române pierderea acestui membru și fost președinte al ei.

D-l D. Onciul amintește că, după programul anunțat în ședința trecută, s'a oficiat alaltăieri Miercuri, în Biserica Mitropoliei, de I. P. S. Sa Mitropolitul Primat, înconjurat de înaltul cler, parastasul pentru a 500-a aniversară a morții lui Mircea Voevod, Domnul Țerii-Românești. După serviciul divin, d-l Onciul a rostit asupra marelui Domnitor o cuvântare comemorativă, pe care o prezintă Academiei spre publicare.

Se ieau următoarele deciziuni :

1. Să se publice fără întârziere cuvântarea d-lui Onciul, împreună cu anexele ce d-sa va crede folositoare ;

2. D-l Onciul să fie însărcinat a publica în edițiunea Academiei un studiu asupra domniei lui Mircea Vodă, împreună cu o culegere completă de toate documentele Domniei lui, rămase în original sau în traducere.

ȘEDINȚA DELA 22 FEBRUARIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l Inginer Nestor Urechia se primește în dar, făcut în memoria părintelui său V. A. Urechia, fost membru și Secretar general al Academiei, un dosar cuprinzând diferite acte și documente contemporane, dela 1864 încoace, tipărite și manuscrise, privitoare mai ales la activitatea sa literară și politică ; împreună cu acest dosar d-sa dăruiește o fotografie făcută tot de răposatul Urechia înainte de 1900, reprezentând pe câțiva membri ai Academiei în vechea sală de ședințe din actualul local.

— Se exprimă mulțumiri d-lui Nestor Urechia.

ȘEDINȚA DELA 8 MARTIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă următoarele daruri primite dela d-na Eufrosina A. Catargi pentru colecțiunile Academiei :

1. Câteva acte manuscrise sau tipărite din anii 1874 și 1875, relative la proprietățile Statului român și la pământurile locuitorilor în Basarabia românească, retrocedată Moldovei prin tratatul de Paris din 1856.

2. Acte și note manuscrise și tipărite din anii 1875—76 relative la moșiile Statului român.

3. Reproducerea în facsimile fotochromografic a Evangheliei slavosârbești din secolul XII, numită a Cneazului Miroslav, reproducere făcută la 1897 la Viena în atelierele Angerer-Göschl și Holzhausen.

— Se vor exprima d-nei E. A. Catargi călduroase mulțumiri pentru prețioasele daruri.

ȘEDINȚA DELA 29 MARTIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* expune o comunicare despre *Anomaliile congenitale ca dispozițiuni pentru boale*.

ȘEDINȚA DELA 12 APRILIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan*, ridicându-se în picioare deodată cu membri prezenți, rostește următoarele cuvinte :

„Intre ultima noastră întrunire și cea de astăzi s'a petrecut un eveniment politic de covârșitoare importanță pentru soarta Regatului român și a României : este unirea Basarabiei cu România, cerută la 9 Aprilie de aproape unanimitatea Sfatului Terii din Chișinău.

„Votul dat la 9 Aprilie de Basarabeni ne dovedește că, cu toată stăpânirea rusească de un secol, stăpânire care a devenit din zi în zi mai apăsătoare, Basarabenii au rămas Români și vor să rămână Români și de aci înainte. La întâia ocazie, când au putut să hotărască de soarta lor, ei au hotărât de bună voie să și-o unească cu a Românilor din Regat, ca să conlucreze cu aceștia la înălțarea viitoare a României întregi.

Bucuria noastră e mare, căci după suferințele și decepțiunile ce le-a îndurat România de dincoace de Prut în cei din urmă

doi ani, o puternică rază de speranță i se arată din România de dincolo de Prut, pe care mulți dintre noi o uitaseră cu totul.

„Actul Basarabenilor dela 9 Aprilie este semnul reînvierii lor la viața națională românească, este nădejdea de mai bine ce se revărsă în inimile celorlalți Români, este glasul care ne spune că oricât de mari ar fi dezamăgirile prezentului, încrederea în puterea de viață a poporului nostru nu trebuie să ne părăsească nici un moment.

„Plini de această încredere, să strigăm dar cu toții : Trăească România, unită pentru totdeauna cu Basarabia !“

Cuvântarea d-lui Vicepreședinte este primită cu adâncă emoțiune de membri Academiei.

D-l *I. Bianu*, locțiitorul Secretarului general, propune și Academia primește cu unanimitate a se trimite următoarea telegramă :

„*Domnului Alexandru Marghiloman,*

Președintele Consiliului de Miniștri.

„Înștiințarea dată de Domnia Voastră că Sfatul Țării dela Chișinău, cu aproape unanimitatea voturilor, a hotărât unirea Basarabiei cu România a avut răsunet puternic în toată țara și nu mai puțin în sânul Academiei Române. Această instituțiune, fiind păzitoarea desvoltării și unității culturii naționale a neamului românesc, a destinat chiar dela înființarea ei la 1866 trei locuri pentru frații Basarabeni, și au fost numiți Alexandru Hajdeu, Constantin Stamati, Ioan Străjescu. Stăpânirea asupritoare însă nu îngădui niciodată niciunuia participarea la lucrările ei. Acuma, când după o sută șase ani de despărțire, Basarabia, prin ajutorul lui Dumnezeu și voința fiilor ei, se întoarce la patria mamă, Academia, adânc mișcată, vă roagă să transmiteți fraților noștri mult doriți salutările ei călduroase și încrederea că, prin virtuțile lor și puterea lor de viață, vor contribui la înaintarea și întărirea patriei și neamului nostru.

„In numele Academiei Române,
Vicepreședintele *I. Bogdan*“.

D-l I. Bianu zice :

După aceste minute de înălțare și de bucurie, sunt dator să vă aduc la cunoștință o știre tristă. Chiar acum primesc o scrisoare dela colegul și Secretarul nostru general d-l I. C. Negruzzi, care ne spune că colegul A. Naum a încetat din viață la Iași înainte cu câteva luni, în al 89-lea an al vieții, stingându-se fără boală, blând și liniștit, cum a trăit.

ȘEDINȚA DELA 19 APRILIE 1918.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

Dela d-l Președinte al Consiliului de Miniștri A. Marghiloman s'a primit următoarea telegramă ca răspuns la telegrama Academiei, trimisă cu ocaziunea unirii Basarabiei cu România :

„D-lui Profesor I. Bogdan,

Vicepreședinte al Academiei Române. București.

„Telegrama D-v. mi-a sosit în timpul mesei, la care adunasem reprezentanți ai tuturor organelor Statului pentru a sărbători pe delegații Basarabiei. Cetirea ei a dat loc la manifestațiunile cele mai calde pentru Academia Română și d-l Inculeț, Președintele Sfatului Țerii, m'a rugat se vă transmit expresiunea recunoștinței fraților basarabeni pentru cuvintele de îmbrățișare ce le trimiteți. Cu toții ne exprimăm încrederea că Academia, reluând firul dela 1866, va da unirii sufletești și politice ce s'a înfăptuit în ziua mare de 28 Martie (9 Aprilie) consacrațiunea unei ehemări în sânul ei.

„A. Marghiloman,

- Președintele Consiliului de Miniștri”.

D-l Vicepreședinte I. Bogdan zice :

O scrisoare a colegului nostru Negruzzi ne-a adus Vineria trecută dureroasa știre că încă unul din colegii noștri a trecut la cele veșnice. Anton Naum a adormit în Domnul la Iași în vârstă de 89 de ani. Am pierdut un scump coleg.

Icoana lui se va lega totdeauna în mintea noastră de însușiri alese : o perfectă urbanitate, o admirabilă corectitudine, o blândețe și o modestie unită cu o timiditate rară. Deaceea a fost foarte iubit și stimat printre noi.

Ca literat, Naum a fost un admirator al poeziei idealiste franceze, atât clasice, cât și romantice. Având un gust rafinat pentru frumusețile formei, el a îmbogățit literatura noastră cu poezii originale, cu traduceri și imitațiuni, cari i-au câștigat un loc onorabil într'înșă. Trăind pentru ideal, el și-a sfârșit viața într'un chip fericit și și-a asigurat pentru viitor o bună memorie.

SEDINȚA DELA 26 APRILIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

„Din câteva izvoare denune de credință ni se confirmă știrea, ajunsă mai de mult la București, că colegul nostru *Ioan Tanoviceanu* a căzut victima unei boale de inimă în Rusia.

„*Ioan Tanoviceanu* este un vechiu membru corespondent al Secțiunii istorice. Deși jurist de profesiune — în ultimii ani a publicat o operă în trei volume asupra dreptului penal, — el a dezvoltat totuș o fecundă activitate istorică, ocupându-se în deosebi cu istoria Moldovei. Ar fi putut să mai aducă încă servicii însemnate istoriografiei noastre, deoarece eră unul din cei mai buni cunoscători ai documentelor moldovenesti, pe cari le cetia cu mare pasiune, adunându-și din ele notițe pentru genealogia familiilor boierești, pentru studiul boieriilor și al altor așezăminte vechi din Moldova. El lucră de ani de zile la un repertoriu biografic foarte amănunțit asupra neamurilor de boieri din această țară. Ar fi o mare pagubă dacă materialele adunate de dânsul pentru acest repertoriu s'ar pierde ; sperăm însă că ele vor fi fost puse la adăpost și vor servi la timp altor specialiști. Articolele și studiile tipărite de *Tanoviceanu* în reviste și în *Analele Academiei Române* ne-au dovedit că în exactitatea cercetărilor lui putem avea toată încrederea.

„Noi membrii Secțiunii istorice, cari îl stimam foarte mult pentru munca lui neobosită, pentru prudența și onestitatea scrierilor lui, regretăm adânc pierderea acestui coleg. El a dus cu sine în mormânt o comoară de cunoștințe speciale, pe cari cu greu și le va însuși altcineva. Pierderea lui Tanoviceanu este pentru mulți ani ireparabilă“.

ȘEDINȚA DELA 10 MAIU 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

„Vă este cunoscută noua și neașteptata pierdere care a lovit Academia noastră prin moartea poetului *Gheorghe Coșbuc*, ales membru în Secțiunea literară în cea din urmă sesiune generală din 1916. El părăsește deci în floarea vârstei locul la care fusese chemat în mijlocul nostru, fără să fi apucat măcar o singură sesiune generală. În fața acestei nenorociri s'au luat obișnuitele dispoziții de doliu, rămânând să se mai hotărască reprezentarea Academiei la trista ceremonie de mâine“.

— Se decide ca membrii aflători în Capitală să asiste toți, și d-l Vicepreședinte *I. Bogdan* să rostească cuvântarea funebă în numele Academiei.

ȘEDINȚA DELA 17 MAIU 1918.

Președința d lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

Moartea se arată foarte neîndurată cu noi. N'a trecut o săptămână, de când am petrecut la mormânt pe poetul *Coșbuc*, și ziarele din Iași ne-au adus știrea despre încetarea din viață a lui *Barbu Delavrancea*. Academia Română pierde în cursul acestui războiu pe al șaptelea membru activ al său, iar țara pierde un scriitor de frunte și un mare orator. Colegii din Iași au reprezentat de sigur Academia la înmormântarea lui *Delavrancea*.

D-l I. Bogdan prezintă textul următoarei cuvântări funebre rostite în numele Academiei la înmormântarea lui Gheorghe Coșbuc.

„În numele Academiei Române vin să exprim nemărginita durere ce a cuprins pe membri ei, când au aflat că neîndurata moarte a secerat dintre dâșii cu iuțeala fulgerului pe Gheorghe Coșbuc, pe care l-au avut în mijlocul lor încă la ultima întrunire dela 26 Aprilie.

„Privirea lui blândă eră de câtva timp acoperită cu un văl de tristețe neobișnuită, iar firea lui comunicativă făcuse loc unei rezerve, ce părea că prevestește tăcerea din urmă.

„Sănătatea lui Coșbuc eră de mult șubredă. Cei ce l-am cunoscut însă mai de aproape știm că el a murit și de durere pentru România și de durere pentru acei Români, cari în existența și întărirea României vedeau garanția existenței lor în viitor.

„Coșbuc eră născut în Transilvania. Venit aici din frageda tinerețe, el n'a încetat a iubi pe Românii din monarhia Austro-Ungară mai mult decât oricare din poeții și scriitorii noștri. El a prevăzută încercările ce va aduce asupra lor războiul și a fost cuprins dela începutul lui de acea tristețe și desnădejde, care fără îndoială i-a grăbit moartea.

„Membrii Academiei Române pierd un coleg, ale cărui înalte și nobile însușiri ei au avut fericirea să le aprecieze prin relații personale prea puțină vreme. Țara întreagă și Românimea pierde un poet, în sufletul căruia s'au reflectat mai bine de un sfert de veac toate aspirațiunile sănătoase ale neamului, în vorba căruia s'au întrupat, în cea mai frumoasă și mai curată formă, idealurile și durerile acestui neam.

„Coșbuc a fost cel mai mare între poeții noștri de astăzi: mare prin simțirea sa profundă și delicată, prin puterea sa de creațiune, prin cultura sa întinsă și prin adâncă cunoaștere a sufletului românesc și a literaturii în care acest suflet s'a oglindit în cursul vremii. Aceste calități l-au făcut inițiatorul și reprezentantul de frunte al unui nou curent în literatura noastră, curentul optimismului sănătos, în deosebire de pesimismul perioadei anterioare, eminesciene.

„Și această glorie a neamului a închis ochii tocmai acum, când cuvântul lui ar fi putut să răspândească mângâierea și încurajarea de care sufletele românești sunt însetate,

„Dar așa a fost voia lui Dumnezeu. Părintele nostru al tuturor a iubit prea mult pe acest fiu al său, a vrut să-l învrednicească mai degrabă de odihna pe care n'a cunoscut-o în viață și l-a chemat la sine. Ne închinăm în fața voinței dumnezeiești și zicem rămășițelor colegului nostru : „Ușoară să-ți fie țărâna, veșnică îți va fi pomenirea între noi“ !

D-l Dr. Gr. Antipa prezintă publicațiunea sa : *Die Organisationsprinzipien des naturhistorischen Museums in Bukarest. Ein Beitrag zur Museumskunde*. Textul este reprodus din *Buletinul Secției Științifice* și este însoțit de 28 ilustrațiuni, reprezentând vederi din muzeul nostru de istorie naturală.

D-l Dimitrie Onciul prezintă publicația sa : *Mircea cel Bătrân — Comunicare comemorativă la cinci sule de ani dela moartea lui*, apărută în ediția uneia Academiei.

SEDINȚA DELA 24 MAIU 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l N. I. Dumitrașcu, culegător și publicist de folclor, se primește o culegere de 215 foi de documente dintre anii 1830—1860, împrăștiate prin valurile războiului din arhivele comunale sau județene din Ialomița și adunate de dânsul de pe drumuri și de prin cârciume.

Dela d-l I. Huszar se primește în dar o scrisoare originală a răposatului D. Sturdza cu data „București, în 6 Maiu 1876“, adresată probabil lui Gr. Cozadini.

D-l I. Bianu cetește următoarea notă privitoare la înapoierea unei părți din manuscriptele slavone ale Academiei, din cari cealaltă parte a fost luată de autoritățile administrației militare germane și trimisă la Sofia spre a fi studiată :

„În ședința dela 23 Ianuarie 1917 s'a arătat cum, în noaptea de 9/22—10/23 Ianuarie 1917, au fost luate din localul Academiei manuscriptele slavone, iar în ședința dela 2 Februarie 1917 s'a arătat că, la 29 Ianuarie 1917, manuscriptele luate, în număr de 607 volume, au fost înapoiate de poliția militară germană în urma hotărârii și ordinului dat

de Mareșalul Mackensen după ancheta dispusă pe baza reclamației Academiei, făcută prin Girantul Ministerului de Interne, d-l Lupu Kostaki.

„La 20 Fevruarie a fost adus la Academie Profesorul Goetz dela Universitatea din Bonn, prezentat de Prefectul Poliției Al. Tzigara-Sămurcaș, asistat de Locotenentul Volk dela Poliția militară germană. D-l Goetz a fost prezentat ca însărcinat de Comanda Supremă (Oberkommando) din România să studieze în amănunte manuscriptele slavone. A lucrat dela 21 Fevruarie până la 17 Iunie 1917.

„Din întâiele zile d-l Goetz a pretins cu stăruință, că Academia trebuie să-i dea o descriere a volumelor manuscripte, despre cari un catalog descriptiv nu există, căci tocmai începuse a se face înainte de războiu de d-l Nicolaescu din însărcinarea Academiei. După ce i-am spus că lucrarea cerută de dânsul o poate face numai d-l I. Bogdan, profesor de slavistică și actual vicepreședinte al Academiei, a stăruit ca d-l Bogdan să facă această lucrare. În dorința de a apăra manuscriptele Academiei, d-l Bogdan a lucrat șase săptămâni, făcând pe bilete descrierea sumară a fiecărui volum, lucrare pe care a dat-o d-lui Goetz spre folosire și care după multe stăruințe, după aproape un an, a fost restituită d-lui Bogdan.

„În zilele de 18 și 23 Iunie s'a prezentat, pe lângă profeso. ul Goetz, Șeful Statului Major administrativ, Baronul von Welser, însoțit de Colonelul bulgar Stancioff și de locotenentul bulgar Oreskow. Subscrisul, ca bibliotecar, am fost chemat înaintea lor, și baronul von Welser mi-a spus că s'a hotărât ca o parte din manuscriptele slavone ale Academiei să fie luate și predate delegaților bulgari, ca să fie trimise la Sofia spre a fi studiate — fără să se prejudece prin aceasta dreptul de proprietate asupra lor — și că despre această operațiune se va face protocol (proces verbal).

„Am cerut să se ia la protocol declarația mea ca bibliotecar răspunzător de colecțiile Academiei : că Academia este instituțiune privată recunoscută prin lege, că aceste manuscripte sunt toate adunate din mănăstirile și din bisericile țerii noastre, că ele formează o parte prețioasă din materialul științific al Academiei, și că din aceste motive aceste manuscrise nu pot fi luate din localul Academiei.

„Baronul Welser mi-a răspuns că această declarație nu se înscrie în protocol, dar că o putem face la Oberkommando.

„Am replicat că dacă această declarație nu se înscrie în protocol, nu mi se va cere să fiu de față la operațiunea luării, nici să subscriu acel protocol.

„Baronul Welser a răspuns că aceasta nu mi se cere — și eu am plecat.

„La 25 Iunie am primit, pe lângă comunicarea cu No. 7.348, copie de pe

protocoalele făcute la 18 și 23 Iunie împreună cu listele manuscriselor luate, în număr de 305 volume.

„Celelalte volume manuscrise au rămas închise în localul Academiei în odaia Numismaticei, pusă sub pecetea și sub lacătul administrației militare germane.

„La 16 Aprilie 1918, când pacea era încheiată în principiile ei generale, s'a adresat din partea Academiei cererea către Administrația militară germană, ca : 1) să deschidă odaia închisă, rupând pecetea și descuind lacătul ; 2) să dea manuscrisele aflătoare aici în primirea bibliotecarului Academiei, și 3) să iea măsurile necesare spre a se înapoia manuscrisele duse la Sofia, în Iunie 1917, pentru a fi studiate.

„O cerere analoagă a fost adresată la 19 Aprilie Primului Ministru român, rugând guvernul să susțină drepturile Academiei cu ocazia tratărilor de pace.

„La 14 Maiu Vicepreședintele nostru d-l Bogdan a fost chemat pentru informație de Consilierul Dr. Kuhn dela Statul Major administrativ, care a însărcinat pe d-l Bogdan să mă cheme și pe mine pentru a doua zi pentru acelaș scop.

„La 22 Maiu un delegat al Administrației militare d-l von Kameke, însoțit de Prof. Goetz și de un ofițer german de poliție, au venit la Academie, care era reprezentată prin d-l Vicepreședinte I. Bogdan și Bibliotecarul I. Bianu. Au fost rupte pecetea și lacătul și ne-au fost restituite manuscriptele slavone aflătoare aci, în număr de 308 volume (unul al Muzeului).

„Pentru această operațiune s'a făcut protocol subscris de toți delegații numiți. Așteptăm copia care ni se va trimite oficial.

„Rămâne acum să se restituie și volumele manuscrise duse la Sofia spre a fi studiate, a căror proprietate este a Academiei după precise și neîndoioase texte de drept internațional.

SEDINȚA DELA 14 Iunie 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* expune o comunicare despre *pelagra* ivită în lunile din urmă în populațiunea din București.

ȘEDINȚA DELA 20 SEPTEMBRIE 1918.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

Ministerul Instrucțiunii cere să se delege un membru al Academiei în comitetul de ceterie dela Teatrul Național în locul d-lui *Duiliu Zamfirescu*, care nu se poate întoarce în Capitală.

— Se decide a se delega d-l *D. Onciul*.

D-I Dr. V. Babeș expune o comunicare despre : *Gripa, boala spaniolă, și complicațiunile lor grave pulmonare și hemoragice.*

ȘEDINȚA DELA 27 SEPTEMBRIE 1918.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-I Dr. V. Babeș comunică din partea d-lui Dr. N. Mețianu următoarea lucrare intitulată : *Otoscleroza progresivă, cauza, urmările și tratamentul ei :*

„Nu este afecțiune mai desperată atât pentru medic, cât și pentru bolnav, decât această scleroză progresivă a organelor auditive, care începe cu fenomene catarale și termină cu pierderea completă a auzului. Inceputul ei se face la vârsta relativ tânără, între 20—30 ani, și de aceea adevărata ei denumire ar trebui să fie : „*Otita cataro-scleroză a persoanelor tinere*“; scleroza otică cu surditate la bătrâni nu ar fi decât urmarea ei.

„Cauza boalei în vârsta copilăriei : putem privi *Vegetațiunile adeonide* cari prin obstrucția trompei lui Eustache produc otite catarale; cari adesea duc la supurațiuni. După vârsta de 20 ani, aceleași otite catarale, prin caracterul lor cronic, duc la scleroză.

„Afecțiunea adesea este *ereditară*, predispoziția se transmite la copii; sunt numeroase cazuri, în cari *bunicul* este ajuns în faza de surditate completă prin scleroza otică; tatăl atins de catarscleros, cu auzul redus deja la jumătate, ne aduce pe copilul său sub 10 ani cu otite catarale repetate, în timpul cărora nu aude bine. Părintele ne spune : Voesc să iau măsuri din vreme, pentru ca să nu fie și copilul nenorocit ca noi, de oarece vedem că această surditate se moștenește.

„Examinând pe copil constatăm că este purtător de vegetațiuni adenoide.

„Dacă la copii vegetațiunile adenoide produc otita, la adulți sunt urmele și consecințele lor : *Insuficiența și reaua dezvoltare a narinelor și nasofaringelui* prin lipsa lor de funcțiune, de oarece copiii cu adenoide nu respiră pe nas. Căile de aerațiune a urechei medii, prin intermediul trompei lui Eustache fiind insuficiente, cu drept cuvânt se întrebuințează tratamente ca : Insuflațiune de aer după metoda lui Politzer, voind prin aceasta să completăm o lipsă, lucru pe care organismul nu-l poate face în mod natural.

„La aceste persoane găsim *cornele mari hipertrofiate și resturi de vegetațiuni adenoide*. Extirparea lor aduce imediată îmbunătățire a auzului și suprimarea simptomului celui mai supărător, „văjiiturile de urechi“.

„Deci *tratamentul chirurgical*, pe care-l propunem și care în numeroase cazuri ne-a dat rezultate bune, constă din : *Resecțiunea cornetelor inferioare*, mai ales partea lor posterioară care se învecinește cu trompa lui Eustache, — și *raclarea resturilor de vegetațiuni adenoide*.

„De sigur că *tratamentul preventiv* ar fi ca la *toți copiii, purtători de vegetațiuni adenoide*, acestea să fie îndepărtate cât mai de timpuriu.

„Prin această intervențiune chirurgicală în totdeauna obținem o ameliorare, și în orice caz se produce o oprire în mersul progresiv al boalei. Prin urmare în orice stadiu s'ar găsi boala, această intervențiune se impune.

„Mai este o categorie de bolnavi la cari, în loc să avem scleroza cauzată de catarul produs prin o rinită hipertrofică, avem contrariul, *adică scleroză ce urmează unui catar, unei rinite cu totul atrofice*. Aci avem un catar cu secrețiuni uscate pe pereții narinelor și ai nasofaringelui, cari cavități, deși nu sunt mari ca volum, prin lipsa de dezvoltare a scheletului nazal, dar lasă spațiul liber prin atrofia cornetelor și a mucoaselor.

„La aceste cazuri fenomenele de scleroză se accentuează mult mai repede și nu putem face alt tratament decât : *Aplicațiuni medicamentoase pe mucoase, insuflațiuni de aer și masajii pneumatice la timpane*.

„Succesul la aceste din urmă cazuri este mult mai puțin evident ca la prima categorie de bolnavi ; nu putem decât să întârziem prin *tratamente repetate mersul progresiv al boalei, care în totdeauna duce la pierderea completă a auzului*.”

ȘEDINȚA DELA 18 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice :

În ziare se anunță că la 14 Octomvrie curent a murit la Budapesta Mitropolitul greco-oriental român dela Sibiiu *Vasile Mangra*, membru activ al Academiei în Secțiunea istorică, ales la 1909.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ EXTRAORDINARĂ

ȚINUTĂ LA IASI

DELA 8/21 PÂNĂ LA 15/28 OCTOMVRIE 1918.

ȘEDINȚA DELA 8 21 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* arată că împrejurările extraordinare, prin cari a trecut țara noastră, ne-au împiedecat de a ne întruni în sesiune generală ordinară, atât în Maiu 1917, cât și în Maiu 1918.

Restabilindu-se circulația între Moldova și partea ocupată a țării și trebuind rezolvite unele chestiuni de ordin administrativ ale Academiei, s'a gândit la o adunare generală extraordinară numai în acest scop. A avut pentru aceasta consimțământul nu numai a o treime din membrii Academiei, treime cerută de Regulament, ci consimțământul tuturor membrilor ei.

Salută sosirea membrilor Academiei în vechea Capitală a Moldovei.

Expune programul lucrărilor :

1. Alegerea delegațiunii, al cărei mandat a expirat în 1917.
2. Alegerea biurourilor în secțiuni.
3. Alegerea comisiunilor.
4. Raportul Comisiei financiare asupra gestiunii dela București și Iași.
5. Votarea bugetului.
6. Regularea premiilor, deoarece au intrat cărți atât la Iași, cât și la București.

7. Alegerea de membri în locul celor decedați, deoarece Secțiunea literară, care a suferit cele mai grele pierderi, s'a descompletat.

8. Chestiuni mici administrative, ca vinderea unor locuri virane ș. a., pentru cari se oferă acum o bună ocazie.

9. Modificări în conducerea școalelor întreținute de Academie.

D-l Președinte Toagă apoi plenul să decidă dacă se poate lucra numai cu 18 membri prezenți, căci din cauza îmbolnăvirii d-lor Mehedinți, Giurescu și Xenopol, nu se poate forma în majoritatea cerută de Regulament.

Cetește apoi următoarea telegramă trimisă de Societatea Istorico-Literară din Chișinău :

„În numele Societății Istorico-Literare din Chișinău salutăm cu adâncă venerațiune și curat entuziasm cel mai înalt așezământ cultural al Daco-României și urăm ca lucrările sesiunii, care se deschide în anul unirii Basarabiei cu România în Iași pribegiei eroice și al mărilor nădejdi românești, să se încheie odată cu mult așteptata sărbătoare a unirii naționale și politice a tuturor Românilor”.

— Se aprobă de către plen să se răspundă la acea telegramă următoarele :

„Academia Română mulțumește Societății Istorico-Literare din Chișinău pentru salutul său binevenit ce i-a trimis și îi urează prosperare desăvârșită. Intrunită în acest an în orașul de unde a purces idea unirii Moldovei cu România, Academia Română unește speranțele sale cu acelea ale Societății Istorico-Literare pentru îndeplinirea visului tuturor Românilor”.

D-l Secretar General I. Negruzzi arată că nu poate prezenta sumarul activității Academiei dela sesiunea trecută până astăzi, deoarece a trăit în tot timpul acesta, într'o izolare desăvârșită. Spune însă că d-l Bianu, care a rămas tot timpul la București, va face o expunere asupra celor petrecute până acum.

D-l I. Bianu cetește următorul raport :

„Domnilor Colegi,

„După cea din urmă sesiune generală din Maiu 1916, colegul și Secretarul nostru general d-l I. C. Negruzzi a fost ținut de evenimente de parte de Academie. De aceea — după prescrierile Statutelor Academiei (art. 16 al.3) — a rămas asupra mea, ca Secretarul Secțiunii literare, sarcina de a-l suplini în îndatoririle serviciului său. În această calitate, vă prezent, la în-

ceputul acestei sesiuni generale extraordinare, o scurtă expunere a faptelor principale întâmplate de atunci până acum în viața instituțiunii noastre.

„Evenimentele cari s'au desfășurat în țara noastră după sesiunea generală din Maiu 1916 au turburat adânc și activitatea Academiei.

„Ședințele ordinare s'au urmat în 1916, ca și în anii trecuți, până la 11 Noemvrie. După aceea zi, ocupația militară străină a despărțit Capitala dimpreună cu țara, până la Siret, de partea răsăriteană a Regatului. De atunci zile dureroase și amare am trăit despărțiți unii dincolo și alții dincoace de zidul de foc, cațe făcea cu neputință orice comunicație între noi.

„In Capitală rămăsese zece membri: Coșbuc, Maiorescu, Bianu, Bogdan, Giurescu, Mehedinți, Onciul, Antipa, Babeș, Țițeica. Șase din cei rămași s'au întrunit în ședință ordinară la 18 Noemvrie, întâia Vineri după ocupație, și au hotărât să țină regulat ședințele săptămânale obișnuite spre a nu lăsa ca viața instituției să înceteze cu totul.

„Inainte de ocupație se ținuse 15 ședințe, din cari 5 publice; după ocupație s'au ținut până acum 77 ședințe intime, în cari s'au făcut diferite comunicări, socotindu-se tot acest timp greu și lung ca un singur an academic, prelungit până la deschiderea celei mai apropiate sesiuni generale.

„In acest timp Academia a suferit pierderi multe și grele în personalul membrilor ei; cu deosebire a fost greu lovită Secția literară, pierzând pe unii din membrii ei activi, în fruntea cărora doi dintre cei numiți la întemeiere în 1866.

„Ioan Sbiera s'a stins la Cernăuți în toamna 1917, după o îndelungată suferință și după o viață de muncă rodnică, atât pe terenul istoriei culturii românești, cât și pe terenul dezvoltării culturii și conștiinței naționale la Românii din Bucovina. Un cuvânt de pioasă aducere aminte a fost rostit de colegul Vicepreședinte I. Bogdan în ședința dela 14 (27) Octomvrie.

„T. Maiorescu a încetat din viață în Capitală la 1 Iulie 1917. Membrii s'au adunat în ședință extraordinară de doliu și au însoțit cu toții spre veșnicul lăcaș rămășițele pământești ale aceluia care, o jumătate de secol, a fost îndreptătorul fericit al vieții culturale a neamului nostru. Colegul Onciul pregătise o cuvântare, spre a fi rostită în numele Academiei, dar dispozițiile oficiale nepermițând rostire de discursuri funebre, cuvântarea a fost cetită în ședința Academiei și publicată în ziare.

„A. Naum se stinsese la Iași cu aproape un an înainte la adânci bătrânețe. Colegii cari s'au aflat în apropierea lui au dat cinstea cuvenită — pe cât eră cu putință în aceste zile de grozave îngrijiri — celui neuitat coleg, care a trăit o viață lungă în cea mai curată atmosferă de idei, exprimate de dânsul în cele mai alese și mai senine forme literare.

„Plecarea dintre noi a acestor trei dispăruți în vârstă înaintată, după ce fiecare și-a dus până la capăt drumul deplin al vieții, a fost dureroasă și a lăsat în sânul Secțiunii literare a Academiei goluri greu de împlinit. Cu atât mai dureroasă a fost însă pierderea neașteptată a celorlalți doi colegi pierduți în floarea vârstei: *Barbu Delavrancea* și *G. Coșbuc*.

„*Barbu Delavrancea*, după o tinerețe literară în genul novelei, de o strălucire ca puține altele, a sguđuit în anul din urmă publicul printr'o serie de drame istorice. Eram în tot dreptul să așteptăm dela puternicul său talent încă o lungă și bogată activitate pe terenul literaturii, atât în sânul Academiei, cât și ca scriitor și ca îndreptător al tinerelor talente. Coardele inimii lui însă s'au rupt în mijlocul marilor dureri căzute asupra țării și neamului nostru.

„*G. Coșbuc*, de abia chemat în sânul Academiei, ne-a părăsit în mijlocul aceluiași grozave dureri. După ce în tinerețe a cântat cu un farmec neasemănă! poezia adâncă a poporului român, în anii bărbăției și-a pus în lucrare toate puterile talentului, ale minții și ale culturii lui, spre a pătrunde și a da Românilor putința de a cee și înțelege rostul adânc al marelui oglinditor al sufletului omenesc din evul mediu, *Dante Alighieri*.

„Secția științifică a suferit și ea pierderea a doi din membrii de aceeași specialitate a chimiei: *Nicolae Teclu* și *Constantin Istrati*.

„*N. Teclu* a încetat din viață la Viena în vara 1916. În întâia sedință după vacanța de vară, Președintele nostru d-l Poni a exprimat în cuvinte mișcătoare durerea noastră a tuturor pentru pierderea colegului atât de iubit și de stimat, care prin știința lui adâncă, prin munca lui științifică stăruitoare și prin înșușirile alese ale caracterului său, a făcut onoare numelui de Român departe de hotarele patriei noastre.

„*Constantin Istrati*, care de abia încheiase trei ani ca Președinte al Academiei, a murit la Paris în pribegia dureroasă, pricinuită de evenimentele nenorocite căzute asupra țării.

„In zilele trecute ziarele au adus știrea că a încetat din viață la Budapesta Mitropolitul român dela Sibiu *Vasile Mangra*, fost membru activ al Academiei în Secțiunea istorică, ales la 1909.

„Dintre membrii Onorari Români Academia a pierdut pe Mitropolitul

dela Blaj *Dr. Victor Mihályi*, care a condus cu vrednicie și a apărut peste 40 de ani cu zel neadormit instituțiile culturale și viața intelectuală a Românilor uniți de peste Carpați, ca Episcop al Lugojului și ca Mitropolit la Blaj.

„Dintre membrii onorari străini au încetat din viață trei personalități de întâia mărime în știință: chimistul *Ramsay*, fiziologistul *Melchnikoff* și istoricul *Jireček*.

„Colegii Poni, Marinescu și Bogdan au arătat în linii scurte și precise marile merite științifice ale acestor trei învățați, pe cari Academia se mândria a-i număra între membrii ei onorari.

„Dintre membrii corespondenți români Secția istorică a piercut pe profesorul *I. Tanoviceanu*, adânc cunoscător al dreptului penal, care, pe lângă studiul acestei specialități juridice, și-a câștigat prin cercetări istorice asupra vechilor documente românești un loc de frunte între studioșii istoriei naționale, cu deosebire în privința genealogiilor vechilor familii moldovene și a vechilor instituții ale țerii.

„Academia a luat partea cuvenită ei la comemorarea a trei zile de doliu național.

„La 10 Octombrie 1917 toți membrii aflători în Capitală au luat parte la parastasul serbat la Curtea de Argeș la mormântul Regelui Carol I, care a lăsat vii și neșterse amintiri în sânul Academiei prin interesul statornic ce a arătat totdeauna instituțiunii noastre și prin participarea directă și personală la activitatea ei științifică și culturală.

„Cu un an înainte Academia asistase în corpore la trista slujbă a înmormântării la Cotroceni a Principelui Mircea.

„Iar la 13 Februarie (31 Ianuarie vechiu) din anul acesta 1918, membrii Academiei au fost de față la parastasul solemn sfințit în catedrala Mitropoliei întru pomenirea marelui Domnitor Mircea cel Bătrân, cu ocazia împlinirii a 500 de ani dela moartea lui. Colegul nostru d-l D. Onciul a rostit, cu ocaziunea acestui parastas, o cuvântare despre viața și faptele Marelui Domnitor, cuvântare care a fost publicată de Academie în deosebită broșură.

„O legătură tainică pare că unește cele două morminte, cari închid rămășițele celor două trupuri domnești ale purtătorilor aceluiaș nume — unul închis la Cozia, acum o jumătate de mileniu, celălalt închis ieri la Cotroceni în preajma reședințelor Regale. Această legătură arată că stăpânirea întemeiată de cel dintâiu „până la marea cea mare“ va fi apărută de sufletul îngeresc al celui sburat dintre noi acum în ajunul marilor sguduiri, din cari nu suntem încă ieșiți, dar sperăm că este apropiată ieșirea cu bine și cu înălțare spre mai bine.

„In Septembrie 1917 s'a împlinit o sută de ani dela nașterea lui Mihail Kogălniceanu, fost membru, și Președinte al Academiei, stea de întâia mărime în aurora deșteptării noastre naționale, a cărui parte covârșitoare la toate faptele mari; la toată lucrarea pentru înălțarea culturală și politică a neamului și a țerii dinainte de 1840 și până după 1880 îl pune în rândul întâiu al patrioților renașterii noastre culturale și politice. Neputându-se sărbători pomenirea lui, după cum s'ar fi cuvenit și cum ar fi fost folositor culturii neamului, colegul Onciul a rostit în sânul Academiei, în două ședințe, o cuvântare de pomenire, care a fost tipărită și ea în broșură.

„Din ziua ocupației a fost suspendată toată lucrarea tipăririi publicațiilor Academiei. De abia după un an s'au făcut excepții pentru câteva mici comunicări, prezentate de colegii V. Babeș și Gr. Antipa, cari au declarat comunicările lor de urgentă utilitate actuală și din această cauză au fost tipărite în două numere din *Buletinul Secției Științifice*. Celelalte comunicări cetite, expuse sau prezentate în ședințe, au rămas să fie tipărite după întoarcerea stării normale în țară.

„Vieța în teritoriul ocupat s'a urmat într'o atmosferă grea — firească unei asemenea situații.

„Localul Academiei a fost pus sub bună pază cu ajutorul autorităților românești rămase. Un deosebit interes a arătat pentru aceasta d-l Lupu Kostaki, rămas gerant al Ministerului de Interne. Din primele zile au fost ridicate telefoanele, apoi bicicletele, mașinile de scris, mai târziu ventilatoarele electrice din sala de ședințe.

„Localul păzit în permanență de poliția românească și colecțiunile științifice ale Academiei aflate într'însul au fost respectate până la 9/22 Ianuarie. In seara acelei zile, localul a fost ocupat de un post de poliție militară germană comandat de un plutonier, pus la dispoziția unui locotenent bulgar. Localul a fost golit de funcționari și de servitori, iar eu am fost închis în locuința mea cu jandarm la ușă, după ce mi se luase din mână cheile depozitului manuscriptelor, a cărui deschidere mi se ceruse de plutonierul numit, cu ordin scris dela poliția militară germană. Peste noapte — între orele 8—2 — manuscriptele slavone, în număr de 607 volume, au fost ridicate și duse la poliția militară germană (în localul Creditului funciar urban din strada Paris—Doamnei).

„A doua zi — pe de o parte — membrii Academiei au fost chemați în ședință extraordinară, spre a li se comunica faptul și a se hotărî demersurile de făcut pentru a se obține înapoierea manuscriptelor luate; pe

de altă parte, o scrisoare de reclamație a fost adresată mai întâiu—după stăruința d-lui I. Bogdan — de d-l Lupu-Kostaki Feldmareșalului Mackensen, apoi alta de reprezentanții legali ai Academiei. Un ofițer din cartierul general al Feldmareșalului a fost însărcinat de dânsul îndată să cerceteze faptele, și opt zile în urmă manuscriptele au fost înapoiate toate la Academie.

„Liniștea produsă prin această restituire a fost însă de scurtă durată. La 20 Februarie a fost adus la Academie de Prefectul de poliție român, însoțit de un ofițer de poliție german, un profesor universitar german, însărcinat să examineze cu deamănuntul manuscriptele slave. S'a instalat într'o încăpere lângă depozitul manuscriptelor, din care cele slave au fost scoase și așezate în încăperea ocupată și pusă sub cheia și paza lui. Acest profesor a pretins, și colegul Bogdan i-a făcut, pentru folosința lui, o descriere și determinare a tuturor manuscriptelor. Lucrarea profesorului german a ținut până la 17 Iunie 1917, când a venit Șeful Statului Major administrativ german, însoțit de un ofițer de poliție și de profesorul slavist împreună cu un colonel bulgar, însoțit de locotenentul care făcuse ridicarea manuscriptelor în noaptea de 9/22 Ianuarie. Au făcut și un proces verbal între ei, în care se arată că Germanii predau Bulgariilor din manuscriptele slave ale Academiei 305 volume, spre a fi duse la Sofia pentru studii — fără a se prejudica dreptul de proprietate. Fusesem chemat să asist la această operațiune, dar m'am retras și nu am subscris actul de predare, după ce nu s'a admis ca în acel act să se înscrie protestarea mea, că Academia fiind instituțiune privată și manuscriptele fiind material științific—din amândouă aceste motive, ele nu pot fi luate. Copie de pe actele dresate atunci au fost trimise în urmă în mod oficial Academiei. Manuscriptele neluate (308 volume) au rămas în aceeaș încăpere, pusă sub cheile și sub pecetile autorităților militare germane.

„La 16 Aprilie 1918—după subscrierea păcii, și după cererea Academiei—au venit reprezentanți ai autorităților militare germane, cari au deschis acea încăpere și au restituit cele 308 volume manuscripte slave rămase (unul este al Muzeului de antichități). Pentru restituirea celor trimise la Sofia s'a făcut cerere la autoritățile germane și la Guvernul țerii, prin d-l Prim-Ministru, să intervină ca să fie restituită Academiei această parte prețioasă din materialul ei științific, a cărui proprietate este apărută prin textele de drept internațional în vigoare. Până acuma demersurile făcute nu au ajuns însă scopul dorit.

„Biblioteca cărților tipărite a fost redeschisă la 9 Decembrie 1916. Celelalte secțiuni : manuscripte, stampe, etc. au rămas închise până după

demobilizarea armatei și întoarcerea funcționarilor mobilizați și refugiați.

„Partea cea mai prețioasă din colecțiunile științifice ale Academiei fusese trimisă la Iași în 19 lăzi de odată și, împreună cu arhivele și colecțiile Statului, expediate de Guvern înaintea căderii Capitalei sub ocupația armatelor străine. Acele colecțiuni au fost primite toate de Președintele nostru d-l Poni și așezate în acest palat al Universității din Iași. Sperăm că ele se vor reîntoarce iar aici și apoi în localul Academiei, de unde au fost aduse.

„Se cuvine să pomenim aici o faptă de dărnicie față de Academie de un caracter mișcător: Un devotat și credincios slujitor al științei, chimistul Dr. Bernath, care, viața lui întreagă, a muncit în laboratoriele științei sale, ajuns acum la bătrânețe și rămas cu totul lipsit de vedere, a dăruit Academiei biblioteca sa, pentru ca și în acest fel să continue a servi știința și răspândirea ei în țara noastră.

„Partea din averea externă a Academiei aflătoare în teritoriul ocupat a fost într-o vreme în oarecare pericol. Se și dăduse porunci de autoritățile militare de ocupație din Vâlcea pentru a se pune în tăiere și a se vinde lemne din pădurile Academiei de acolo, incassându-se de Comandanturile locale prețul lemnurilor vândute; se dăduse asemenea ordine ca obștiile arendașe ale moșiilor de acolo să le plătească tot lor sumele datorite Academiei. S'au luat însă grabnice măsuri de apărare, arătându-se autorităților superioare militare situația juridică a Academiei ca instituție științifică privată și independentă. Datorim stăruințelor colegului Antipa, că această situație a fost recunoscută și Academia lăsată liberă în administrarea averilor sale de orice natură.

„Din cele 4 școli ale Academiei una — Institutul Otteteleșanu — se află în teritoriul ocupat; elevele și personalul fusese aduse în Capitală în zilele luptelor dela Argeș, înainte de venirea armatelor străine, și numai în Iulie 1917 s'au întors iar la Măgurele, unde rămăsese pentru pază numai câteva persoane de serviciu, la cari s'a adăos în curând și economul. Localul, întâiu ocupat de trupe germane, a fost până acum de curând reședința unui pluton de jandarmi. Mobilierul a fost aproape întreg stricat sau prădat și localul a suferit mult, așa încât are nevoie de reparații mari și de o nouă, aproape întreagă, înzestrare, pentru ca școala să poată fi iar de chisă.

„Cele două școli „Tache Anastassi“, cea primară dela Călmățui și cea de agricultură dela Țigănești, amândouă în județul Tecuciu, au suferit mai puțin de valurile războiului, și funcționarea lor, după restabilirea liniștei, a putut reîncepe.

„Fără întrerupere și aproape fără pagube a funcționat Școala de Agricultură „Agarici” dela Moara Grecilor lângă Vaslui, grație energiei și devotamentului directorului ei.

„Ingrijirea ne cuprinsese la începutul anului 1917 pentru asigurarea mijloacelor bănești necesare pentru susținerea personalului rămas la serviciu, pe când nu se putea prevedea încă nimica asupra viitorului. S'au luat măsurile necesare dictate de împrejurări, iar pentru conducerea afacerilor s'a hotărât de membrii prezenți a se constitui o Dolegațiune ad-hoc, adăogându-se, pe lângă Vicepreședintele Bogdan, cei doi membri prezenți din Comisia financiară Gr. Antipa și G. Țițeica, împreună cu locțiitorul de Secretar general și director al administrației I. Bianu.

„Toată ingrijirea de interesele și de afacerile Academiei din partea țerii rămas liberă a fost purtată de d-l Președinte Poni în tot timpul cât țara a fost despărțită prin linia dela Siret -- până la 20 Iulie 1918 stil vechiu. Trei școli, cinci moșii și alte administrații rurale, precum și personalul funcționarilor mobilizați sau refugiați au răzemat în grija Președintelui nostru, care i-a condus timp de 17 luni cu ajutorul numai a doi funcționari, dar cu zel neobosit, încât Academia îi datorcește recunoștință și admirațiune. La sfârșitul lui Iulie 1918, relațiile începând a fi cu puțință între țara de dincolo și de dincoace de Mărășești, d-l Poni a trimis arhiva și conturile administrației sale la serviciul central al Academiei.

„În toamna 1916 s'au prezentat câteva cărți pentru concursul premiilor din 1917; s'a hotărât ca acele cărți să fie socotite ca prezentate la viitoarele concursuri, când Academia își va relua funcționarea ei normală.

„Toate zilele despre cari vorbim au fost zile grele de durere. Între ele ne-a venit o singură zi luminoasă și încălzitoare pentru sufletele amărite: ziua unirii Basarabiei, ziua în care sora dintre Prut și Nistru a scăpat din lanțul răpitorului, sub a cărui apăsare a trăit 106 ani, și s'a întors iar în brațele patriei mame, dela care fusese smulsă. Cu emoțiune adâncă am trimis fraților niciodată uitați de Academie și totdeauna doriți salutarea noastră frățească“.

D-l *Iacob Negruzzi* face propunerea să se treacă la alegerea autorităților Academiei.

Se alege d-l *P. Poni* Președinte cu unanimitate.

Se alege Vicepreședinți: d-l *Duiliu Zamfirescu* din Secția literară, d-l *I. Bogdan* din Secția istorică, d-l *Dr. V. Babeș* din Secția științifică.

SEDINȚA DELA 9/22 OCTOMBRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *D. Onciul* comunică că a întâlnit pe d-l Duca, fostul Ministru de Culte, care i-a confirmat întru toate cele spuse de un funcționar al Băncii Naționale cu privire la siguranța în care se găsesc documentele și colecția monetară a Academiei.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere :

„Pe lângă activitatea literară, științifică și culturală, prevăzută în legea de înființare dela 1879, Academia are și o însemnată activitate administrativă.

„Partea principală din această activitate cuprinde averea imobilă și domenală, primită prin acte de generozitate, izvorîte din prestigiul câștigat și din încrederea inspirată de Academie, atât prin înaltele scopuri naționale pentru cari lucrează, cât și prin buna ei administrare.

„De o însemnată parte din fondurile cari compun această avere sunt legate sarcini scrise în actele de generozitate pe cari Academia le-a primit și este îndatorată să le respecte cu sfințenie. Intre aceste îndatoriri locul întâiu îl ocupă cele patru școale : Otteteleșanu, Tache Anastassiu și Agarici.

„Dela 1883 port sarcina de întâiul funcționar al Academiei și, pe lângă funcțiunea de Bibliotecar, conduc atât cancelaria Secretariatului general, cât și administrația cu care am fost și formal însărcinat la 1909, când s'a înființat funcțiunea de Director al administrației prin regulamentul serviciilor votat atunci.

„Cunosc prin urmare de aproape întreagă această administrație.

„Cele patru școale ale Academiei cuprind peste 300 de elevi — dând cam 100 absolvenți pe an, și cheltuelile lor trec peste 400.000 lei anual.

„Cu toate silințele ce mi-am pus totdeauna ca administrațiile Academiei să fie cât mai lipsite de scăderi, totuș cu cât afacerile s'au înmulțit, am simțit și am văzut că în diferite servicii, mai ales externe, și cu deosebire în administrația complicată a școalelor, s'au strecurat și s'au înrădăcinat slăbiciuni și chiar abuzuri, pentru a căror împiedecare și stărpire este trebuință de o supraveghere, de un control mult mai încordat, decât acela care s'a făcut până acum, și se poate face cu organizarea defectuoasă și neîndestulătoare pe care o avem.

„Această rea stare de lucruri are pentru Academie două serii de urmări păgubitoare : Una este paguba morală, căci cu drept cuvânt lumea așteaptă și pretinde ca administrațiile Academiei să fie ferite de scăderile

și păcatele altor administrații, tocmai fiindcă Academia este o instituție cu statornicie, neatinsă de cauzele schimbărilor din alte părți, și compusă și condusă de bărbații cei mai luminați și cu mai mare prestigiu moral ai neamului. Alta este paguba materială, căci se cheltuesc fără necesitate sume cari ar trebui și ar putea fi întrebuințate pentru scopurile științifice și culturale urmărite de Academie.

„Din această cauză trebuiesc, fără întârziere, luate măsuri de îndreptare, tocmai acum când evenimentele pun o mare stavilă de despărțire între trecut și viitor.

„Intâia măsură care cred că trebuie și propun să fie luată chiar de acum este înființarea pe lângă Delegațiune a unui organ de control special și permanent pentru școli. Acest organ să fie compus din două elemente: un membru al Academiei delegat cu supravegherea administrativă și didactică a școlilor Academiei, și o comisiune de trei membri, specială pentru chestiile de organizare și pentru controlul funcționării lor didactice.

„Comisiunea școlilor să fie aleasă chiar de acum și să fie însărcinată să prepare și să prezente la viitoarea sesiune generală un regulament special pentru funcționarea amânduror acestor organe de control și de supraveghere a școlilor”.

D-l Președinte *P. Poni* întreabă plenul dacă admite ca acest ultim punct din program, adică modificarea conducerii școlilor, la care se referă propunerea d-lui *Bianu*, să fie adus acum în discuție, sau să se procedeze în ordinea prevăzută de program.

D-l *General Crainicianu* află întemeiată propunerea d-lui *Bianu*. D-sa este de părere ca, pe lângă Delegațiune, să se înființeze o comisiune de trei membri, având însărcinarea de a se ocupa de partea didactică și organizarea școlilor.

D-l *I. Bianu* declară că nu s'ar fi gândit de loc să vină cu o astfel de propunere, acum când avem așa de puțin timp la dispoziție, dacă nu ar avea convingerea că măsurile propuse sunt absolut necesare și urgente. Spune că nu poate arăta mai pe larg motivele pentru cari o astfel de reformă se impune. Cere însă, ca unul care aproape întreaga viață s'a ocupat de gospodăria Academiei și care vede că nu mai poate stavili răul, care se încuibă și în administrația școlilor ei, să i se descarcă conștiința și să nu se permită ca autoritatea Academiei să slăbească. De aceea crede necesar ca un alt membru să fie delegat al Academiei, care să controleze aceste școli.

D-l *I. Simionescu* spune că este exact de părerea d-lui *Bianu*, în ce privește schimbarea propusă în conducerea școlilor. D-sa cere unificarea

conducerii acestor școli, pentru ca ele să nu mai fie supuse la doi stăpâni. Face o scurtă privire asupra mersului acestor școli. Arată că numai Institutul Otteteleșanu a dat greș, școlile de agricultură însă sunt un model chiar pentru școlile statului. Comisiunile numite pentru inspecția școlilor de multe ori nu puteau să iea măsurile ce le credeau de cuviință, pentru că propunerile lor trebuiau să treacă mai întâiu prin Delegațiune, care — după cum se întâmplă adesea — nu acceptă propunerile comisiunii. D-sa cere în recințarea conducerii tuturor acestor școli sau unei singure persoane, răspunzătoare în fața noastră de mersul lor, sau — ceea ce crede că e mai bine — fiecare școală să-și aibă conducătorul ei, astfel ca fiecare școală să-și poată desvoldă particularitățile ei, conform cu regiunea și condițiunile de viață în cari se află. Are intențiunea să vie cu un memoriu în privința aceasta.

D-l *Zamfirescu* se raliază la propunerea integrală a d-lui *Bianu*. Totodată se simte dator de a exprima d-lui *Bianu*, în numele tuturor membrilor, cea mai adâncă recunoștință pentru munca și devotementul depus de d-lui în serviciul Academiei.

D-l *General Crainicianu* crede că propunerea d-lui *Simionescu* e mai bună ca a d-lui *Bianu* și ca cea făcută de d-sa.

D-l *Simionescu* arată încă odată, că conducerea școlilor printr'o comisiune ar fi o conducere de biuro și crede că dispozițiunile luate pentru o școală nu s'ar potrivi de loc pentru cealaltă, fiecare școală având atribuțiunile ei.

D-l *Antipa* cere punerea la vot a propunerii d-lui *Bianu*. D-sa crede că a sosit vremea să-l mai descărcăm pe d-l *Bianu* și să ni-l păstrăm pentru alte lucrări mai de valoare decât administrația Academiei.

D-l *Duiliu Zamfirescu* crede că d-l *Simionescu* cere prea mult. Un singur membru delegat al Academiei va ajunge pentru a împiedica abuzurile administrative. Iar comisiunea de trei va elabora programul școlilor.

D-l *Bianu* insistă din nou asupra propunerii d-sale. D-sa arată că Academia are un singur organ administrativ : Delegațiunea. Acest comitet lucră până la 1909 în bloc. De fapt d-l *Bianu* pregătea lucrările, iar Delegațiunea le aprobă. La cererea d-lui *Saligny* s'a înființat directoratul administrației. Directorul însă nu este un organ suficient pentru control. De aceea cere cu insistență crearea unui organ special de control pentru școli, care să iea sarcina de pe umerii celui ce n'o mai poate duce.

D-l *Dr. V. Babeș* arată greutatea cu care funcționează comisiunea pentru Institutul Otteteleșanu.

D-l *Bianu* declară că va da tot sprijinul său noului organ de control.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că d-l *Bianu* renunță la comisiunea de

trei. Comisiunile actuale se desființează și Academia își va alege un membru delegat pentru control.

D-l *Onciul* cere mântinerea comisiunilor actuale.

D-l *D. Zamfirescu* observă că ele, ori de sunt sau nu sunt, ele și așa nu există.

D-l Președinte *Poni* protestează. Și eu — declară d-sa — am făcut parte dintr-o astfel de comisiune și eu am lucrat.

D-l *Simionescu* observă că un singur membru delegat nu-și va putea îndeplini însărcinarea sa

D-l *I. Nistor* e de părere ca situația actuală să se mântie, până când o comisiune aleasă în acest scop va elabora un program de organizare a școalelor Academiei. Până atunci s'ar putea da un ajutor d-lui *Bianu* pentru a-i ușura sarcina. Dacă însă e vorba de vreo schimbare, d-sa e de părerea d-lui *Simionescu*.

D-l *Zamfirescu* spune că, dacă s'ar primi propunerea d-lui *Nistor*, ar urmă să numim un director peste alt director. D-sa întreabă pe d-l *Țițeica*, dacă ar primi să fie un organ de control pentru toate cele 4 școale ale Academiei.

D-l *I. Țițeica* crede că un singur membru ajunge.

D-l *Bianu* declară din nou că nu are nici timpul necesar pentru a exercita un control și apoi nici vârsta înaintată nu-i mai permite aceasta. Crede că un singur organ de control e prea suficient pentru a împiedeca neregule în administrație și pentru a armoniza activitatea școalelor. Propunerea ce o face e singura bună.

D-l *D. Onciul* e de părere ca comisiunile actuale să funcționeze mai departe. Delegațiunea însă să mai numească un inspector al școalelor și nu rămână decât aprobarea sumelor necesare pentru diurne și cheltueli de transport.

D-l *I. Caragiani* spune că d-l *Bianu* a făcut diagnoza școalelor. Dânsul cunoaște toate simptomele acestor bolnavi și prin urmare este cel mai competent în a propune măsuri de îndreptare. Roagă să se admită propunerea d-lui *Bianu* și să se arate persoana, care ar putea fi numită inspector al școalelor Academiei.

D-l *V. Pârvan* cere închiderea discuției, căci nu e vorba de școale bune sau rele, ci e vorba de școale, cari să facă o mai mică risipă de bani. Transformarea lor e opera comisiunii.

D-l Președinte *P. Poni* cetește redactarea explicativă cerută dela d-l *Bianu* asupra propunerii sale, care e următoarea: „Comisiunea școlară să fie aleasă în fiecare an și membrii ei să poată fi realeși. Atribuțiunile ei să fie: Intocmirea programelor, cari vor fi supuse la aprobarea plenu-

lui, și controlul didactic al școalelor, asistând la examene de primire și fine de an și controlând în cursul anului funcționarea didactică. Delegatul școlar va fi însărcinat să controleze toate actele de administrație a școalelor, precum și mersul lor didactic”.

D-l *I. Simionescu* cere să se aleagă o comisiune cu însărcinare permanentă, iar delegatul să se ocupe numai de administrație. D-sa revine la propunerea d-sale, adică darea fiecărei școli în sama unui membru fără retribuție.

D-l *Antipa* face altă propunere, și anume : Pe lângă Delegațiune se crează o direcțiune specială a școalelor, în capul căreia se numește un membru al Academiei ales de Delegațiune. Atribuțiunile directorului învățământului sunt administrarea și controlul școalelor și îngrijirea funcționării lor regulate, conform cu programele și regulile stabilite.

— Se pune la vot propunerea d-lui *Simionescu* privitoare la școli, care, întrunind șapte voturi, este respinsă.

— Se pune la vot propunerea d-lui *Antipa*, care, întrunind 9 voturi, este și ea respinsă.

— După propunerea d-lui *Duiliu Zamfirescu*, se pune la vot propunerea primitivă a d-lui *Bianu*, care întrunește 11 voturi pentru, 7 contra.

— Propunerea se primește.

D-l *Simionescu* cere însă ca delegatul Academiei însărcinat cu controlul să fie neretribuit.

D-l *Bianu* declară că renunță, la retribuția sa de 200 lei ca Director al Administrației în folosul viitorului inspector al școalelor.

D-l Președinte *P. Poni* declară discuția închisă.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* citește următoarea propunere din partea d-lui Dr. Ioan Jianu, chirurgul Spitalului 15 de evacuare :

„Respectuos aduc la cunoștința Domniei Voastre următoarele :

„Spitalul de evacuare No. 15, al cărui chirurg am fost în timpul războiului, a îngrijit un mare număr de răniți în Localul școlii de agricultură dela Țigănești, întreținută de Academia Română.

„Un număr de 55 bravi, cu toate îngrijirile stăruitoare, și-au dat prețiosul lor suflet între zidurile acestei instituțiuni de pregătire agricolă.

„Cum ori și ce școală, înainte de toate, trebuie să crească tineretul în cultul eroilor, îmi permit a propune, ca numele cuprinse în lista alăturată să fie săpate pe o placă comemorativă, care să-și aibă locul în interiorul școlii.

„Lista nu va fi completă fără numele aviatorilor Texier din aviația franceză și Simeon Radu din cea română, cari deși nu au fost îngrijiți în localul școalei de agricultură, zac cu toții împreună în pământul Țigăneștilor, sacrificându-se pentru acelaș sfânt ideal“.

Bucătaru C.	20. Alinchi Iordache.	Dimache M.
Paisa V.	Sarchi Gh.	40. Dănilă C.
Negoescu P.	Zamfirescu Ilie.	Florea I.
Cocoș C.	Bogatu N.	Antache Gh.
5. Ilașcă Iordache.	Gurău Tănase.	Dumitrache Gh.
Toma Cristea.	25. Ifichi C.	Dogaru Voicu.
Roman Ilie.	Mărgărit Andrei.	45. Dumitru Vasile.
Drăgătescu I.	Priceputu Gh.	✓ Cristea Grigore.
Corbu Gh.	Fulga D.	Topeica Ilie.
10. Ivănescu I.	Oancea I.	Olaru Marin.
Găureanu D.	30. Ilinca I.	Achim D.
Georgescu D.	Nica Preda.	50. Dragunoiu Grigorie.
Ațig M.	Filipescu Gh.	Dorânca Stere.
Negru C.	Dinu I.	Țarca Chirila.
15. Enache M.	Ciobotaru N.	Teleanu I.
Spiridon Gh.	35. Alinchi D.	S-lt Locusteanu.
Nițescu M.	Rotaru Gh.	
Vlad I.	Bărnat I.	
Pastramagiu V.	Dumitru Ilie.	Aviatorii { Texier.
		{ Simeon Radu.

D-l Președinte *P. Poni* spune că a dat mai înainte în grija tuturor directorilor de școală, ca să aștepte pe toți aceia, cari au murit aici în timpul războiului, pentru a face o placă comemorativă. Asemenea urmează să se facă o placă pentru foștii elevi ai școalelor, cari au căzut pentru patrie.

D-l Președinte *P. Poni* cere să se reguleze situația comisiunilor speciale, cari au să lucreze până la viitoarea sesiune.

D-l *Onciul* zice că comisiunile să rămână așa cum au fost alese în ultima sesiune din 1916. Dacă vreun membru din comisiune va lipsi, vor lucra cei prezenți.

Se decid următoarele :

Comisiunea permanentă a Bibliotecii rămâne.

Membrul conservator al Colecțiunii numismatice rămâne.

Comisiunile premiilor anuale se vor regăsi la sesiunea viitoare.

Comisiunea financiară rămâne compusă din d-nii : Gr. Antipa, V. Pârvan, G. Țițeica

În comisiunea bugetară sunt așteși d-nii : A. Saligny, D. Onciul, General Crainicjanu.

Comisiunea Fundațiunii Adamachi rămâne compusă din d-nii : I. C. Negruzzi, P. Poni, I. Simionescu.

Comisiunea Fondurilor Ioan Fătu și I. Scorțeanu rămâne compusă din d-nii : I. Bogdan, I. C. Negruzzi, D. Onciul.

În Comisiunea Dictionarului rămân aceiași membri, iar în locul d-lui *T. Maiorescu* se alege d-l *D. Onciul*.

Comisiunea pentru localul bibliotecii se amână.

Comisiunea pentru monumentul lui *V. Alecsandri* rămâne aceeași, fără *Dr. C. Istrati*.

Comisiunile Fundațiilor *Otteteleșanu*, *Agarici* și *Tache Anastassi* se desființează.

În comisiunea școlară, a cărei înființare s'a hotărât astăzi, sunt aleși d-nii : *C. Giurescu*, *S. Mehedinți*, *D. Onciul*.

D-l *I. C. Negruzzi* amintește că, din cauza evenimentelor, Academia n'a putut serba la 1916 împlinirea unei jumătăți de secol dela înființarea ei și propune să se facă această serbare în Maiu viitor de odată cu serbarea de 10 Maiu, de care sunt legate așa de multe și glorioase amintiri. De acum până atunci se vor pregăti lucrările pentru acea serbare.

D-l *Onciul* observă că în anul viitor se vor împlini 40 de ani dela organizarea actuală a Academiei și 53 de ani dela întemeierea societății academice, din care s'a format actuala Academie.

— Propunerea d-lui *I. C. Negruzzi* se primește cu unanimitate.

SEDINȚA DELA 10/23 OCTOMVRIE 1918.

Președinta d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* prezintă Academiei o serie de documente, între cari un hrisov dela *Iancu Sasu* din 1581 (7089), dăruite de *Părintele Constantin Știubei*, care la rândul său le-a primit dela d-na *Ruxandra Filaret*, și cere să i se mulțumească pentru acest dar.

D-l *I. Simionescu* prezintă Academiei o danie importantă dela d-na *Sturdza*, danie care cuprinde, în cea mai mare parte, scrisori adresate lui *C. Negri* de *V. Alecsandri*, *Ion Ghica* și *Domnitorul Alexandru Ioan Cuza*. De o însemnătate deosebită este o scrisoare a lui *Ion Ghica* adresată lui *C. Negri* la 1855. Prezintă apoi lucrarea d-lui *N. A. Bogdan* : *Regele Carol și a doua a sa Capitală* și cere pentru modestul autor al acestei scrieri o scrisoare de mulțumire.

D-l Președinte *P. Poni* prezintă testamentul original în limba greacă a Doamnei văduve a lui *Constantin Mavrocordat* din 1776 Iunie 25, cumpărat

la indemnul d-lui Iorga; o mapă cu hârtii rămase dela Grigore Buicliu spre a fi dăruite Academiei, aduse acum de Ioan Buicliu, fratele răposatului; între ele se află documentele comunității armene din Moldova din 1841—1852.

D-l P. Poni dăruiește apoi Academiei o proclamație a guvernului provizoriu din 1848, un număr din „Pruncu Român” și un afiș de teatru dela 1844, pe care-l avea ca dar dela d-l Naum.

D-l I. Negruzzi mulțumește în numele plenului d-lui P. Poni pentru darurile sale.

D-l I. Nistor cetește procesul verbal a Secțiunii istorice dela 8/21 Octombrie 1918, prin care Secțiunea propune a se alege membru corespondent d-l D. Gusti.

D-l V. Pârvan cetește raportul următor asupra lucrărilor și activității științifice a d-lui profesor D. Gusti:

„Dimitrie Gusti e profesor titular de sociologie și etică la Universitatea din Iași încă din Aprilie 1910. El și-a făcut toate studiile superioare în Germania. A urmat întâiu filozofia și anume în special filozofia socială, iar apoi, special, și dreptul, la Lipsca și Berlin, făcând studii temeinice de psihologie, economie politică și drept (cele trei fundamente ale oricărei științe sociale) în Institutul de Psihologie al profesorului Wundt, în Seminariile unite de științe de Stat cu Bücher, în Seminarul de economie politică al lui Schmoller și în Seminarul criminalistic al lui v. Liszt. Prima lucrare științifică a lui Gusti, teza sa de doctorat din 1903, *Egoismus und Altruismus. Zur soziologischen Motivation des proklischen Wollens*, sprijinită pe un foarte bogat material comparativ de psihologie etnică, stabilește că individul nu este — fie din punctul de vedere psihologic, fie din cel etic — nici egoist, nici altruist și deci nici „ego-altruist”. Cele două concepte nu-și pot găsi o aplicare decât în conflictul dintre voința individuală și voința socială. Această primă lucrare a lui Gusti a fost hotăritoare atât pentru activitatea sa viitoare, cât și pentru bunul său nume între filozofii sociali contemporani (v. *Revue Philosophique* pe 1906, I, p. 551; E. V. Zenker, *Soziale Ethik*, Leipzig, 1905, p. 57 și, mai ales, Küpe, *Einleitung in die Philosophie*, ultima ediție. Invitat imediat să colaboreze la revista *Vierteljahreschrift für wissenschaftliche Philosophie und Soziologie*, el a publicat aici în curs de patrusprezece ani un șir de studii și recenzii, printre cari sunt în special de remarcate studiul teoretic-critic despre: *Die soziologischen Bestrebungen in der neueren Ethik* și *Ein Seminar für Soziologie, Politik und Ethik an der Universität Jassy. Ein Beitrag zur Universitätspädagogik* (v. *Archives Soziologiques*,

1912, p. 1499 și *Zeitschrift für Hochschulpädagogik* pe 1915) și recenziile asupra lucrărilor lui v. Liszt și Schmoller, care sunt adevărate sistematizări originale sociologice ale teoriilor strict economice ori juridice, încă neformulate sau necomplet formulate filozofic de cei doi învățați. (Recenzia asupra lui Schmoller a fost utilizată în special de von Below în polemica sa cu Schmoller în *Vierteljahresschrift für Social- und Wirtschaftsgeschichte* pe 1904). Tot în 1901 Gusti devine colaborator la *Preussische Jahrtücher* ale lui Hans Delbrück, unde publică în acest an, cu prilejul apariției colecției franceze de documente relative la libertatea de navigație a Dunărei de D. A. Sturdza studiul său : *Die Donaufrage*, rămas ca una dintre principalele lucrări asupra acestei chestiuni și citată ca atare în *Handwörterbuch der Staatswissenschaften* la art. *Donaufrage*, în *Oesterreichisches Staatswörterbuch* (de Striszower) și de v. Liszt în ultima ediție a cărții sale *Völkerrecht*. Profesorul Schmoller cheamă și el, tot în 1904, pe Gusti să colaboreze la al său *Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft*, unde tânărul filozof român (avea atunci douăzeci și cinci de ani), în afară de diferite recenzii, publică în 1905 o schiță asupra vieții și activității lui *Gabriel Tarde*, care pentru expunerea critică precisă și bogăția informației istorico-bibliografice este azi citată alături de puținele monografii bune asupra marelui sociolog francez (v. d. p. Spann, în *Wirtschaft und Gesellschaft*, Dresden 1907, p. 212). Ca și la *Vierteljahresschrift* cu Barth, Gusti lucrează până în prezent și la *Jahrbuch*,¹ cu Schmoller (ultima sa contribuție e din 1915 : recenzie asupra cărții lui Barth, *Geschichte der Erziehung*). În afară de aceste reviste, Gusti lucrează și la *Bücher für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre*, ș. a. În 1910 Gusti a publicat însemnatul său studiu : *Sozialwissenschaften, Soziologie, Politik und Ethik in ihrem einheitlichen Zusammenhang. Prolegomena zu einem System*. Ca o manifestare a activității sale sociologice în direcția juridică avem de citat lucrarea lui Gusti, *Die Grundbegriffe des Pressrechts*, apărută la Berlin încă în 1908 în *Abhandlungen des kriminalistischen Seminars* al lui Franz v. Liszt, foarte favorabil apreciată atât în Germania (v. înținsa recenzie a lui Tessar în *Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik* pe 1910, p. 99, sqq.), cât și în Franța (*Revue philosophique* pe 1911).

„Activitatea lui Gusti ca profesor la Universitatea din Iași a fost deosebit de rodnică în trei direcții. La cursurile sale Gusti începe a trata pentru întâia oară la noi un sistem de Sociologie, Etică și Politică din punctul de vedere al unității științelor sociale ca element al filozofiei practice. În Seminarul său Gusti pornește o serie de studii asupra realității sociale românești și asupra diferitelor curenți ale sociologiei con-

temporane, dintre cari au apărut în 1915 primele două volume de—împreună — 425 pag., cuprinzând exclusiv studii ale școlarilor lui Gusti — studii deplin la nivelul cercetărilor din Apus. În acelaș an Gusti publică lucrarea sa *Sociologia Răsboiului* și începeă pregătirea definitivă pentru tipar a lucrării sale—întreruptă din cauza împrejurărilor actuale—*Introducerea în sociologia generală*. În sfârșit în a treia direcție, cea a organizării vieții generale-universitare, Gusti începe o acțiune energică pentru reorganizarea Bibliotecii Universității din Iași, publicând în 1913 comunicarea sa unversitară : *Necesitatea reorganizării bibliotecii centrale de pe lângă Universitatea din Iași*, iar în 1914 darea de seamă : *Intemeierea bibliotecii și seminariilor de pe lângă Universitatea din Iași, un sistem de propuneri cu numeroase documente și planuri în anexe*. Gusti pe de o parte s'a pus în legătură cu arhitecții și bibliotecari specialiști în materie de biblioteci universitare din Germania, obținând dela ei planuri și consilii, pe de altă parte a propus aici Universității o serie de reforme, pe baza cărora nu numai Universitatea, ci și cultura generală a țerii, să capete o viață nouă.

„Gusti e în concepția sa despre lume un realist critic. În activitatea sa științifică el și-a luat ca motto : „lucrarea cu care ne prezentăm în public trebuie să fie asemenea picăturii de esență de roze, care e scoasă din douăzeci de mii de trandafiri“. În viața socială el vede ca singurul vrednic al năzuințelor omenești personalitatea socială—ceea ce e națiunea, — iar ca valoare supremă, cea culturală : personalitatea socială, creatoare de valori nouă spirituale“.

Punându-se la vot propunerea, d-l profesor D. Gusti se alege ca unanimitate de 18 voturi membru corespondent în Secțiunea istorică.

D-l I. Nistor cetește procesul verbal al Secțiunii istorice din 9/22 Octomvrie 1918, prin care Secțiunea propune a se alege membru activ, în locul răposatului V. Mangra, d-l Alex. Lepădatu :

„D-l Alexandru Lepădatu, născut în 1876 în Săcele lângă Brașov, și-a făcut studiile la Universitatea din București. Dragostea sa pentru trecutul nostru istoric, împerechială cu un larg spirit de observație și pătrundere critică, s'a dovedit în mod așa de strălucit în prima sa lucrare istorică „Istoria Breslelor la Români“, care fu premiată cu marele premiu Hillel, și monografiile „Radu cel Frumos“ (1902) și „Vlad Vodă Călugărul“ (1903). Studiile acestea denotă la autorul lor o stăpânire deplină a materiei, o concepție istorică clară și o tratare metodică a subiectului dat. Aceasta este nota caracteristică a tuturor lucrărilor d-lui Lepădatu.

„După terminarea studiilor a intrat ca funcționar la Biblioteca Aca-

demiei Române. În calitate aceasta a avut prilej să cunoască literatura noastră istorică în toate amănuntele ei și să-și dedice timpul liber pentru studiarea izvoarelor inedite. Rodul acestor studii anevoioase sunt luminoasele sale contribuții la istoria noastră veche și anume : „Documente istorice din Arhivele Brașovului“ (1903), „Manuscrisele dela Biserici și Râșca“ (1906), „Damaschin Episcopul și Dascălul“ (1906), „Episcopia Strehaiei și tradiția scaunului bănesc de acolo“ (1906), „O nouă publicație de documente slavo-române cu privire la relațiile Țării-Românești cu Ardealul“ (1907), „Catagrafia bisericilor bucureștene la 1810“ (1908), „Din zilele de cădere ale lui Mihai-Vodă Viteazul“, care la 1915 fură revăzute și adunate la un loc în „Un mănunchiu de cercetări istorice“. În această serie de publicații intră „Doi cărturari brașoveni din secolul XVIII“ și „Câteva documente împotriva unirii“ (1915), „Documente și lămuriri istorice cu privire la desfacerea proprietăților de peste Prut după pierderea Basarabiei“ (1916) și „Activitatea istorică a lui Nic. Densușianu“ (1912). În studiile acestea autorul atinge diferite probleme și le tratează pe fiecare după metoda sa, ajungând la rezultate cari vor rămâne. Apreciind aceasta, Academia Română l-a ales Membru corespondent la 10 Maiu 1910.

„Ca Secretar al Comisiunii Monumentelor Istorice redactează dela 1908 „Buletinul“ acestei Comisiuni, în care a publicat însuș, pe lângă o serie lungă de articole și notițe, și mai multe studii mai dezvoltate asupra vechilor cetăți românești : Poenari, Dâmbovița, Hotin, Soroca, Cetatea-Albă și în deosebi asupra cetății dela Suceava (două studii, 1913 și 1914) și asupra mănăstirilor Hurez, Aron Vodă, Hlincea, Bălteni ș. a. Prin stăruința sa „Buletinul“ a ajuns un adevărat tezaur pentru cunoașterea vechii arte românești și s'a ridicat la înălțimea celor mai bune publicațiuni similare din străinătate. Claritatea stilului și rarul dar de povestire face ca d-l Lepădatu să fie unul dintre cei mai apreciați popularizatori ai istoriei noastre naționale. Aceasta o dovedesc pe deplin scrierile sale de popularizare Ștefan cel Mare (1904), Mihai Viteazul (1915) și lecturile sale ilustrate : Monumentele noastre istorice (1914).

„Paralelă cu această mănoasă activitate științifică, d-l Lepădatu a dezvoltat și o intensă activitate culturală prin numeroasele sale articole, recenzii și informațiuni, cari au apărut în „Convorbiri Literare“, „Revista Generală a Învățământului“, „Sămănătorul“, „Neamul Românesc“, etc., etc.

„Deși lucrând de aproape douăzeci de ani în mijlocul nostru, d-l Lepădatu nu s'a despărțit sufletește de țara sa de origine. Fiind în permanente legături culturale cu cei de acasă, dânsul e azi acolo unul din publiciștii cei mai prețuiți. Aceasta și pentru că, prin îngrijita sa lucrare is-

torică, cinstește un nume foarte iubit peste munți — numele poetului Ioan Lepădatu (1845—78), părintele său, care a lăsat, se știe, una din cele mai frumoase opere literare, ce s'a produs în a doua jumătate a secolului trecut în literele române din Transilvania.

„Apreciind în mod cuvenit meritele d-lui Alexandru Lepădatu pentru aprofundarea și îmbogățirea cunoștințelor noastre istorice și arheologice, munca sa zeloasă pentru popularizarea istoriei naționale, și rodnică sa activitate culturală în curs de 20 de ani, credem că d-sa merită să ocupe scaunul de membru activ al Academiei Române, rămas vacant în urma încetării din viață a unui Ardelean“.

D-l *Iorga* cetește raportul său asupra lucrărilor d-lui Alexandru Lepădatu, membru corespondent al Academiei :

„Intre membrii corespondenți cei mai merituoși ai Secției istorice este d-l Alex. Lepădatu.

„Lucrările sale reprezintă un întreg șir de prețioase contribuții la istoria noastră în curs de aproape douăzeci de ani. Veacul al XV-lea a fost luminat prin cele dintâi; monumentele noastre istorice prin cele mai nouă și trebuie să insistăm și asupra rolului de conducător pe care l-a jucat ca adevărat director al revistei Comisiunii respective.

„Pentru locul rezervat unui Ardelean, pe care avem a-l împlini astăzi, el se recomandă și prin originea sa de dincolo de munți și prin reputația de poet și sfătuitor cultural al părintelui său și prin continuul interes pe care l-a dovedit vieții seculare a Românilor din Transilvania. Dela tatăl său Alex. Lepădatu a moștenit și o grijă pentru formă, care face din scrierile sale, a căror listă urmează, o adevărată plăcere și pentru un public mai larg cât al specialiștilor.“

Propunerea se pune la vot și d-l Alexandru Lepădatu, membru corespondent al Academiei, se alege cu unanimitate de 18 voturi, membru activ al ei.

D-l *I. Bianu* cetește procesul verbal al Secțiunii literare din 9/22 Octomvrie 1918, prin care se propune alegerea de membri activi a d-lor *I. Brătescu-Voincești* în locul răposatului *A. Naum* și *Șt. Ciobanu* în locul răposatului *I. Sbiera*.

D-l *Bianu* cetește următorul raport asupra scrierilor d-lui *Ciobanu* :

„D-l *Ștefan Ciobanu*, actualul director al învățământului în Basarabia, a făcut studii filologice, literare și folkloristice la Universitatea din Kiev. Încă de când eră student și-a îndreptat studiile și cercetările asupra literaturii neamului din care face parte și a publicat în limba rusă o fru-

moasă monografie despre vestitul Mitropolit al Moldovei Dosofteiu, unul din marii noștri cărturari din a doua jumătate a secolului XVII; altă lucrare a publicat despre legendele Maicii-Domnului și în sfârșit diferite alte studii despre credințele și vechea literatură a Românilor. Deși departe de pământul și de graiul românesc, fiind profesor secundar în Rusia la Jitomir, d-l Ciobanu nu a încetat a întreține relații de studii cu știința românească, iar când imperiul rusesc țarist s'a prăbușit și patria sa de naștere Basarabia a scăpat de sub jugul greu care o apăsă și o ținea în întunecul lipsei de cultură, d-l Ciobanu a alergat în sânul patriei sale și toate puterile și le-a pus în serviciul organizării învățământului național în Basarabia".

Propunerea se pune la vot și d-l Șt. Ciobanu se alege cu unanimitate de 18 voturi membru activ al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cetește următorul raport asupra lucrărilor literare ale d-lui Ioan Brătescu-Voinești :

„D-l Brătescu-Voinești este autorul destul de cunoscut de toți cetitorii și iubitorii de literatură.

„Neavând o bibliotecă la dispozițiune, nu pot menționa numele lucrărilor sale (și îmi rezerv a face un raport complet asupra activității sale). Astăzi îmi va fi destul să vă raportez la referatele ce s'au făcut în trecut asupra activității sale, și nu mai departe decât la ultima alegere, când a venit în concurență cu colegul răposat Coșbuc".

D-l Brătescu-Voinești se alege membru activ al Academiei în Secțiunea literară cu unanimitate de 18 voturi.

D-l *I. Simionescu* cetește procesul verbal al Secțiunii științifice din 9/22 Octomvrie 1918, prin care se propune alegerea de membru activ a d-lui I. Inculeț în locul răposatului N. Teclu.

D-l *I. Inculeț* se alege cu unanimitate de 18 voturi membru activ al Academiei în Secțiunea științifică.

SEDINȚA DELA 11/24 OCTOMVRIE 1918.

Președinta d-lui *Duiliu Zamfirescu*, Vicepreședinte.

D-l *I. Negruzzi* cetește următoarea telegramă a d-lui Șt. Ciobanu, Directorul învățământului din Basarabia, ales membru al Academiei :

„Mulțumesc pentru deosebita onoare ce mi-o face Academia. Primind invitația, prin muncă și tot ce pot, voiu cercă să recompensez aceea ce mi se oferă”.

D-l *Simionescu* comunică că d-l I. Inculeț nu poate lua astăzi parte la sedința Academiei, pentru că a fost chemat telegrafic în Basarabia.

D-l *G. Țițeica* prezintă Academiei un manual de aritmetică, manuscris românesc din anul 1795, dăruit de d-l Alexandru N. Gane.

— Se vor exprima mulțumiri donatorului.

D-l *Duiliu Zamfirescu* salută prezența în mijlocul Academiei a noului membru Alexandru Lepădatu și-i dorește ca unanimitatea de voturi, cu care a fost ales, să-i fie un îndemn de muncă spornică și pentru viitor.

D-l *Alexandru Lepădatu* răspunde următoarele :

„Cu adâncă recunoștință, vă mulțumesc, Domnule Președinte și Domnilor Membri, pentru bunavoința și încrederea ce mi-ați acordat, chemându-mă în mijlocul Domniilor-Voastre. La râvna și dragostea mea pentru cercetarea și înfățișarea trecutului, D-v. ați adaos, prin această chemare, autoritatea morală și științifică pe care acest înalt așezământ de cultură o dă membrilor săi. Prețuind, după toată importanța ei, această autoritate, mă voiu sili s'o păstrez și s'o merit prin lucrări cât mai bune și mai folositoare din domeniul studiilor mele istorice și — întrucât necesitatea va cere și priceperea mă va ajuta, din alte domenii ale culturii naționale. Căci, negreșit, vremea de așezare, ce va urmă actualei fundamentale prefaceri a mai tuturor formelor de organizare și de manifestare a vieții omenești, va impune, cel puțin generației noastre, o activitate destul de intensă și în afară de îndeletnicirile ei speciale. Aceasta și pentru că Academia Română nu va mai fi, ca azi încă, numai un simbol cultural al unității noastre naționale, ci o vie și înaltă expresie a acestei unități, — ea însăși o *completă și definitivă realitate*”.

D-l *G. Țițeica* cetește următoarele rapoarte ale Comisiunii financiare asupra administrațiunii și situațiunii fondurilor Academiei în anii bugetari 1915—16, 1916—17 și raportul asupra administrațiunii financiare făcute la Iași de d-l Președinte P. Poni dela Noemvrie 1916 până în Iunie 1918.

I. Raport asupra administrării și situației diferitelor fonduri ale Academiei în anul bugetar 1 Iunie 1915—31 Maiu 1916.

Subsemnatul, membru în Comisiunea financiară, însărcinat de Delegația Academiei să cercetez scriptele și actele referitoare la veniturile și chel-

tuelile diferitelor fonduri ale Academiei pe anul bugetar 1915—16, am onoarea să vă comunic rezultatul cercetărilor mele.

I.

1. Mai întâiu, pentru ca să fie un punct de sprijin real pentru cercetarea gestiunii pe anii 1916—17 și 1917—18, am început prin a controla numerarul cassei față de registrul respectiv și l-am găsit în bună regulă.

2. De oarece sumele dela venituri și cheltueli n'au fost trecute toate de către Contabil în Cartea mare, am renunțat de a controla acest registru. Mi-a fost mult mai ușor să mă servesc de registrele curente ale contabilității, precum și de rapoartele pregătite de Contabil să fie prezentate Delegației.

În fine m'am servit de diferitele situații de casă, pe temeiul cărora s'a făcut controlul cassei Academiei, la începutul lunii Iunie 1916, de Comisia financiară (D-nii Antipa, Pârvan și subsemnatul).

3. Am controlat, pe cât omeniește s'a putut, fiecare sumă care figură la cheltueli, cu mandatul de plată al cassei, cu actele cari au hotărât cheltueala și cu actele cari arată cum și în ce fel s'a făcut acea cheltueală. Am controlat însumările parțiale, ca și pe cele generale.

N'am făcut acelaș lucru și la venituri, deoarece acolo nu sunt acte justificative. M'am mărginit să fac numai sumele și să controlez sumele dela veniturile incassate față de cele prevăzute în buget, lucru pe care l-am făcut de altminteri și la cheltueli.

Mărturisesc că munca nu mi-a fost ușoară și pentru întâia oară am reușit să pătrund în bună parte mecanismul destul de complicat al operațiilor noastre contabile.

II.

4. *Incassări.* Numesc „Incassări” toate sumele intrate în cassa Academiei între 1 Iunie 1915 și 31 Maiu 1916, inclusiv numerarul care se află în casă la 31 Maiu 1915. Potrivit cu această definiție, totalul incassărilor, în curgerea anului bugetar de care ne ocupăm, se urcă la suma de lei 2.698.907,24. Dacă lăsăm la o parte numerarul rămas din anul precedent, care a fost de lei 414.270,37, atunci incassările propriu zise făcute în 1915—16 sunt de lei 2.284.636,87.

Această din urmă cifră pare enormă față de veniturile prevăzute în buget, anume lei 1.433.834,82. Cu toate acestea o analiză sumară arată că disproporția dintre cifra veniturilor prevăzute în buget și a sumei incassate în cursul anului e mai mult aparentă decât reală. Deosebirea cu-

prinde, pe lângă măritri reale de venit, încassări din sume rămase neachitate, aconturi asupra anului următor, și mai ales efecte ieșite la sorti. Dacă celelalte sume încassate pot fi socotite ca venituri, apoi acestea din urmă nu sunt de loc venituri, ci e o parte din capital care devine lichid și trece astfel pe la cassă.

5. *Cheltueli*. Numesc „cheltueli” toate sumele ieșite din cassa Academiei între 1 Iunie 1915 și 31 Maiu 1916. Acestea se însumează la lei 2.260.272,41, cari și ele par disproportionale față de cifra bugetară lei 1.470.177, 72. Și aici disproporția e numai aparentă, deoarece cuprinde, pe lângă aconturi, avansări și asigurări, cari se restituie mai târziu, dar mai ales cumpărări de efecte ca înlocuire a celor ieșite la sorti.

6. *Numerarul cassei*. Dacă scădem din încassarile de lei 2.698.907,24 cheltuelile de lei 2.260.272,41 obținem suma de lei 438.634,83, care s'a găsit în cassa Academiei la 31 Maiu 1916, și anume :

Lei 251.728,39	la fondurile Academiei,
„ 71.755,36	„ Fondul Adamachi,
„ 47.373,92	„ „ Otteteleșanu,
„ 67.777,16	„ „ Tache Anastassiou
Lei 438.634,83	

7. *Averea Academiei în efecte*. La sfârșitul anului bugetar precedent, adică la 31 Maiu 1915, averea Academiei în efecte a fost *nominal* de 9.368.400 lei, iar după cursul de atunci de 11.934.600 lei.

La sfârșitul anului bugetar de care ne ocupăm, adică la 31 Maiu 1916, averea nominală în efecte a fost de 10.282.100 lei, iar după cursul zilei de 13.019.040 lei.

Creșterea nominală de 913.700 lei a averii în efecte vine mai înfrântă din capitalizările făcute în cursul anului la diferitele fonduri și care se ridică la suma nominală de lei 366.200, precum și din adaogerea la averea Academiei a noului fond *Regele Carol I* în valoare nominală de 580.500 lei. Capitalizările și noul fond fac împreună 946.700 lei. Din această sumă se scade suma nominală de 33.000 lei de efecte vândute dela fondul de rezistență al moșilor spre acoperirea deficitelor și pagubelor ivite. Rămâne deci creșterea de 913.700 lei menționată.

8. Se constată că s'au amortizat în cursul acestui an 3.000 lei din datoria de lei 29.428,70, pe care o avea Fondul *Donici* împrumutată dela Fondul *Adamachi*. Mai rămân de achitat lei 26.428,70.

De asemenea s'au amortizat din veniturile Fondului *Agarici* lei 10.113,50 din datoria de lei 78.954,65, pe care o avea împrumutată dela Fondul *Adamachi*. Mai rămân de achitat lei 68.841,07, la care se adaogă im-

prumutul de lei 54.000 dela Fondul Macinca. Fondul Agarici rămâne deci dator cu lei 122.841,07.

9. *Excedent.* Incassările peste prevederile bugetare s'au ridicat în anul 1915—16 la suma de lei 185.861,93.

III.

10. Toate operațiile contabile pe care le-am cercetat le-am găsit în bună regulă. Cheltuelile făcute au fost sau hotărâte prin buget sau încuviințate de Delegația Academiei; în amândouă cazurile ele sunt dovedite prin acte justificative în regulă.

În privința încheierilor Delegației în chestiuni bănești aș avea o propunere de făcut. Socotesc că ar fi bine ca în sesiunea generală Academia să iea cunoștință de motivele pentru cari Delegația a fost nevoită să încuviințeze cheltueli peste sau în afară de cifra bugetară. Un raport anual al Delegației ar arăta în linii generale aceste cheltueli, cari n'ar trebui, în total, să treacă peste o anumită sumă, 10.000 lei de exemplu. Numai astfel răspunderea Delegației își capătă în acelaș timp îngrădire și sancțiune.

1 Martie 1918.

G. Țițeica.

II. Raport asupra administrării fondurilor Academiei în anul bugetar 1 Iunie 1916—31 Maiu 1917.

Darea de seamă care urmează nu este și nu poate fi completă, deoarece dela ocuparea Bucureștilor administrarea fondurilor Academiei s'a despărțit în două părți: o parte a continuat aici în București, o a doua, sub supravegherea d-lui Președinte *P. Poni*, s'a făcut la Iași.

În cele ce urmează mă voiu ocupa de veniturile și cheltuelile făcute de Administrația din București. O comparație cu bugetul întocmit de Academie pentru anul bugetar 1916—17 și prin urmare o încheiere deplină în privința mișcării fondurilor în acel an nu se poate face decât când vom avea scriptele referitoare la administrația făcută la Iași.

Până atunci suntem nevoiți să ne mulțumim cu constatarea, că toate operațiile financiare ce s'au făcut aici, pe cari le-am controlat și verificat, sunt în ordine și bună regulă și că pentru toate cheltuelile se găsesc la dosar acte justificative pe cari, în bună parte, le-am controlat.

* * *

Suma totală a incassărilor în curgerea anului bugetar
1916—17 s'a ridicat la lei 1.277.246,15
în care se cuprind și soldurile rămase în casă din
1915—16;

Suma totală dela cheltueli s'a urcat la lei	965.583,03
Rezultă prin urmare o sumă în cassă de	311.663,12

Această din urmă sumă se găsește parte la Banca Națională, parte la Academie în numerar și acțiuni, și anume :

la Banca Națională lei	169.924,19
la Academie (numerar și acțiuni) . . .	141.738,93
	<u>311.663,12</u>

E de folos să se știe că la două din fonduri, Otteteleșanu și Tache Anastasiu, cheltuelile au întrecut veniturile, și anume la Fondul Otteteleșanu cu lei 2.071,05, la Fondul Anastasiu cu lei 7.207,07. Cu toate că deficitul dela Fondul Tache Anastasiu pare mai mare, aceasta e numai o aparență, căci el a fost desigur acoperit cu veniturile încassate la Iași. Nu tot așa stau lucrurile cu Fondul Otteteleșanu, căci la Iași nu se puteau încasa venituri pentru acest fond — poate s'au făcut ceva cheltueli în sarcina lui.

* * *

Nu cred fără folos să ne dăm seama de cheltuelile pe cari le-a absorbit *Institutul Otteleșanu* în anul 1916—17, cu toate că n'a funcționat ca școală, ci numai ca adăpost pentru câteva eleve din Ardeal și Bucovina.

Adunând toate sumele cari s'a cheltuit pentru Institut, am găsit suma totală de lei 73.645,65, din care lei 35.664,07 pentru *personalul didactic și de serviciu* și lei 15.472,85 pentru *hrană*.

Acestea fiind rezultatele cercetărilor pe cari le-am făcut, socotesc că se poate da Administrației descărcare pentru gestiunea anului 1916—17.

21 Iunie 1918.

G. Țițeica

III. Raportul Comisiunii financiare asupra administrării la Iași a fondurilor Academiei din Noemvrie 1916 până în Iunie 1918.

Domnilor Colegi,

Imprejurările grele prin cari a trecut țara au avut înrăurire și asupra administrării fondurilor Academiei. Din Noemvrie 1916 și până în Iunie 1918 administrația Academiei a fost despărțită în două: una la București, alta la Iași.

D-l *Duiliu Zamfirescu* ia act de constatările Comisiunii financiare, care a aflat toate în regulă.

D-l *I. C. Negruzzi* zice că Academia dădă din fondul donațiunii Gr. Buicliu o sumă de lei 12.000 la doi frați și la două surori. Murind doi din ei, octogenarul Ioan Buicliu roagă Academia să lase suma întreagă lui și surorii sale, singuri rămași în viață, deoarece condițiunile de traiu sunt excepțional de grele.

— Cererea și propunerea se aprobă.

D-l *G. Țițeica* prezintă procesul verbal din 8/20 Octombrie 1918 al Secțiunii științifice cu privire la alegerea biuroului în persoanele d-lor Dr. *G. Marinescu* ca Președinte și *I. Simionescu* ca Vicepreședinte.

Punându-se la ordinea zilei chestiunea premiilor, d-l *Negruzzi* e de părere să se amâne până la Maiu anul viitor.

— Academia primește propunerea.

SEDINȚA DELA 12/25 OCTOMBRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* salută în numele Academiei pe d-l *Dimitrie Gusti*, ales cu unanimitate de voturi membru corespondent al ei, care s'a distins prin studii de filozofie și sociologie. Crede că numai lucrările d-sale valoroase au fost acelea cari au determinat votul tuturor membrilor Academiei. Il salută și-i urează să lucreze cu aceeași vigoare ca și până acuma.

D-l *D. Gusti* mulțumește pentru încrederea ce i-a arătat Academia prin votul ei. Zice că-și va pune toată râvna pentru a fi la înălțimea acestei încrederi.

D-l *I. C. Negruzzi* citește testamentul decedatului *Ilie R. Boroș*, prin care acesta lasă Academiei suma de lei 25.000, pentru a se formă un fond, din al cărui venit, după moartea a două nepoate, cărora se lasă uzufructul, se va formă un premiu pentru lucrări nouă de medicină hirurgică.

— Primirea legatului se aprobă de Academie.

D-l *I. C. Negruzzi* citește hotărîrea Academiei, luată în ședința ținută la Iași la 4 Iunie 1917, cu privire la legatul făcut Instituțiunii noastre de răposatul *Const. Vernescu*.

— Se decide a se răspunde d-lui Sc. Corbeanu, curator-administrator al averii Const. Vernescu, în teritoriul ocupat, că Academia a respins acel legat, și a se comunica din nou Ministerului de Culte deciziunea luată.

D-l Președinte *P. Poni* prezintă spre aprobare propunerea Delegațiunii de a se vinde unele bunuri mici ale Academiei prin licitație publică.

— După explicațiile cerute de unii membri și date de Delegațiune, propune ea se aprobă.

D-l *G. Țițeica* cetește următorul raport al Comisiunii financiare asupra proiectului de buget pentru anul financiar 1918/19 :

„*Domnilor Colegi,*

„Proiectul de buget pe 1918—19 se prezintă, în comparație cu ultimul buget regulat al Academiei, cel pe 1916—17 cu următoarele deosebiri :

Veniturile pe 1916—17 au fost de Lei 1.475.354,80

„ „ „ 1918—19 sunt de „ 1.447.681,17

„Mica diferență în minus nu este reală, ci ea provine din trecerea excedentelor diferitelor fonduri nu ca în trecut la venituri, ci la un capitol special intitulat Fondurile de rezistență ale cheltuelilor generale ale Academiei și celor trei fundațiuni Adamachi, Otteteleşanu și Țache Anastassiu.

Cheltueile pe 1916—17 au fost de Lei 1.474.425,68

„ „ „ 1918—19 sunt de „ 1.456.800,11

„In această sumă de cheltueli pe 1918—19 intră și sumele cari stau la dispoziție pentru cheltueli extraordinare în cursul anului, ca de pildă la Fondul Otteteleşanu suma de lei 120.505,05, care rămâne disponibilă după scăderea cheltuelilor ordinare în acest an cu totul reduse, Institutul ne mai putând funcționa.

„La cheltueli ca sporuri :

„La personalul Academiei atât interior, cât și exterior, s'a adăos un spor de 30% pentru scumpirea traiului. Totodată meseriașilor și personalului inferior și de serviciu dela școalele Academiei s'a crescut și leafa inițială și s'a aplicat și sporul, lefurile fiind așa de mici, că nu se mai poate găsi personal care să primească a lucra pe o astfel de remunerație.

„In schimb s'au făcut câteva mici reduceri de personal acolo unde împrejurările au permis.

„Situația veniturilor dela fondurile cu destinație generală și a cheltuelilor generale ale Academiei se prezintă astfel :

„In 1916—17 Lei 412.791,67, din cari stăteau la dispoziția Secțiilor Lei 105.929,12.

„In 1918—19 avem numai Lei 378.303,28, deci cu Lei 34.488,39 mai puțin, ceea ce face că celelalte cheltueli ale Academiei, crescând chiar față de 1916—17 și în special pentru diurna și remunerarea funcționarilor, nu mai rămân pentru Secțiuni decât Lei 67.500, ceea ce face de fiecare Secțiune câte 22.500 lei.

„E drept că Academia câștigă prin crearea fondului pentru rezistența cheltuelilor generale ale Academiei suma de Lei 446.475,42. Această sumă însă e un câștig de războiu, care a fost numai acum, pe viitor cheltuelile revenind la normal, și deci aceste venituri nu puteau fi puse cu nici un cuvânt la cheltuelile posibile ale anului 1918—19.

* * *

„La veniturile pe 1918—19 se adaoage deci un capitol al diferitelor excedente rezultate din lipsa cheltuelilor în timpul celor doi ani de războiu :

I. — La Fondul cheltuelilor generale ale Academiei avem	
un plus total de	Lei 446.475,42
II. — La Fondul Adamachi, idem	„ 171.722,51
III. — La Fondul Otteteleşanu, idem	„ 223.271,25
IV. — La Fondul Tache Anastassiu, idem	„ 71.422,42
Total	Lei 915.891,60

„Aceste fonduri de rezistență, izvorâte din faptul că în cursul anilor 1916—1918 nu s'au făcut o mulțime din cheltuelile normale ale fondurilor, sunt de absolută necesitate. Ele vor servi mai întâiu să acopere cheltuelile neprevăzute ce se vor ivi la fiecare din fonduri și al doilea pot servi pentru nevoile culturale pe cari Academia trebuie să le acopere. Comisiunea financiară ar dori ca pentru fondul de rezistență al cheltuelilor generale ale Academiei fiecare Secțiune să-și spună cuvântul. pentru ca din acel fond să răsară un nou îmbold de activitate rodnică.

„G. Țițeica, V. Pârvan”.

„Considerațiile de caracter general asupra sumelor prevăzute prin buget pentru scopurile științifice și culturale ale Academiei în comparație cu celelalte cheltueli, și pe cari aş fi dorit să le fac de comun acord cu întreaga Comisie financiară, rămâne să le desvolt în discuția generală a bugetului.

„V. Pârvan”.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cere lămuriri cu privire la fondul de rezistență. D-sa nu admite pentru o societate de cultură, ca Academia Română, un fond de rezervă de Lei 446.475,42. Acest fond nu poate fi decât o disponibilitate, nici de cum o rezervă.

D-l *G. Țițeica* zice că nomenclatura e lucru secundar. Deoarece această sumă este rămasă din timpul războiului, nu putea fi pusă sub nici un cuvânt la cheltuielile ordinare ale anului 1918—19. Academia și Secțiunile vor hotărî întrebuintarea acestui fond.

D-l *V. Pârvan*, ca membru al Comisiunii financiare, zice că Academia, cu toată bogăția ei aparentă, e una din cele mai sărace instituții culturale din țară și străinătate. Academia nu are în acest buget pentru scopurile sale culturale decât suma de 378.000 lei, dintre cari 25.500 Lei consumă numai personalul Bibliotecii. Există o sumă de legate, de pe urma cărora nu putem lua, afară de prelevările regulamentare, nici un ban. Prelevările aduc Academiei un venit de 168.000 lei. Pentru a mări fondurile Academiei pentru scopurile sale culturale, ar trebui să prelevăm mai mult și — fără să încetăm de a realiza cinstite intențiile testatorilor — să împăcăm organizarea școalelor cu nevoile noastre culturale. Reforma școalelor și urcarea prelevărilor nu se pot face fără studiul întregului buget. Iar până când o comisiune, aleasă anume în acest scop va studia bine reforma școalelor în legătură cu bugetul, aflând modalitatea de a crește veniturile Academiei pentru scopurile sale propriu zise, acest fond de rezistență ne va ajuta să trecem peste epoca de tranziție, în care vom sana finanțele Academiei. Din acest fond se va da și Secțiunilor, când se va cunoaște care le este planul lor de lucru. Incheie spunând că trebuie să dovedim lumii că în Academie domnește încă acel aspru spirit de extraordinară corectitudine, care i-a făcut numele ci cîl bun.

D-l *I. Bianu* zice că nu are nimic de adăos la expunerile luminoase făcute de d-nii Pârvan și Țițeica. Unele capitalizări se impun pentru a asigura stabilitatea în venituri. Fondul de rezistență nu este o idee nouă. La moșiile cultivate în regie se puneau totdeauna 10% din venit la fondul de asigurare al moșiilor. În ce privește executarea dorințelor din testamentele cari au adus legate Academiei, ea a fost de o generozitate excesivă. Făcând cheltuieli mai restrânse pentru școale, se vor putea avea sume mai mari pentru scopurile științifice ale Academiei.

D-l Președinte *P. Poni* declară discuția generală asupra bugetului închisă.

— Se pune la vot și se aprobă proiectul de buget al veniturilor în suma de lei 2.376.391 și 19 bani.

D-l *G. Țițeica* cetește proiectul de buget pentru cheltuieli.

D-l *I. Simionescu* recunoaște Comisiunii financiare munca depusă pentru studiarea chestiunii bugetului și cere să se voteze, fără ca proiectul să fie cetit.

D-l *G. Țițeica* cetește capitolele bugetului, cari se aprobă.

D-l Președinte *P. Poni* pune la vot bugetul în totalitatea lui, care se primește.

D-l *I. C. Negruzzi* propune ca pentru Duminică ora 3 p. m. să se fixeze o ședință publică pentru comemorarea centenarului lui Mihail Kogălniceanu. D-l Onciul va citi memoriul său.

— Propunerea se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 13/26 OCTOMBRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* salută pe d-l *I. Brătescu-Voinești*, noul membru al Academiei Române. Unanimitatea de voturi cu care a fost ales, zice d-l *P. Poni*, e cea mai vie dovadă de modul cum sunt apreciate în sânul Academiei Române lucrările sale literare.

D-l *I. Brătescu-Voinești* mulțumește pentru onoarea ce i s'a făcut. Zice că-i lipsesc cuvintele pentru a exprima toată fericirea și măgulirea ce o simte de altfel fiecare om, când își vede munca sa pe acest teren al literaturii, „care nu produce nimic“, așa de frumos apreciată.

D-l Președinte *P. Poni* zice că se simte foarte fericit că i-a fost dat să primească în sânul Academiei pe unul din reprezentatii culturali ai Basarabiei unite cu patria-mamă. Academia a căutat să realizeze, chiar dela înființarea ei, unitatea culturală a tuturor Românilor. Ea a chemat din toate țerile locuite de Români bărbații, cari s'au distins prin lucrările lor pe terenul culturii noastre naționale. D-l Ciobanu, care intră astăzi în Academia Română, este un demn urmaș al lui Alexandru Hăjdău, Constantin Stamate, Ioan Străjescu și Bogdan Petriceicu Hasdeu. D-l Ciobanu este dovada cea mai vie că în Basarabia s'a întâmplat un lucru extraordinar: cu tot jugul apăsător, cum n'a existat vreodată pe lume, cu toată lipsa de orice legătură cu țara noastră, vieța românească de acolo nu s'a stins. Vigoarea poporului român de peste Prut a învins toate dificultățile. D-l *P. Poni* roagă pe d-l *St. Ciobanu* să primească salutările sale și ale tuturor colegilor. Il îndeamnă să continue a lucra pentru deviza: Totul prin știință pentru patrie.

D-l Ștefan Ciobanu zice : Mă aflu sub-stăpânirea unei îndoite emoțiuni. A vorbi în fața acestei instituțiuni mari, care are menirea de a întrupa ideile înalte ale Românilor și nevrednicia și puterile mele modeste față cu datoria la care sunt chemat și pe care am meritat-o atât de puțin, prin tot ce am făcut până acum. Văd aici pe îndrumătorii mei la munca pe terenul național, dar cu atât mai nevrednic mă simt, când mă gândesc că umbra lui Bogdan Petriceicu Hasdeu va acoperi încă multă vreme figurile modeste ale Basarabenilor. Numele acestui om, care întrupează legăturile sufletești ale Basarabiei cu țara-mamă, îmi va fi un izvor de îmbărbătare și un impuls pentru munca mea mai departe. Trăim în ajunul unei zile mari, când acest locaș sfânt va fi o legătură pentru întreg neamul românesc. Nu cunosc o dorință mai mare, decât să-mi fac datoria aici unde m'ați chemat, și voiu depune tot devotamentul pentru a lucra pentru cultura neamului nostru.

D-l I. Simionescu cetește următoarea propunere :

„Domnule Președinte

„Vremurile de prefacere, în preajma cărora trăim, vor cere în chip imperios atât întinderea, cât și adâncirea culturii în mulțime. Națiunile scoase dela pericolul desnaționalizării vor fi însetate după cultură națională ; mulțimea, devenită stăpână pe soarta ei, trebuie ajutată de toți, pentru ca să iea parte la progresul țării și să înlocuească timpul pierdut, cât a fost ăsată în întunec, prin o muncă mai intensă.

„Dacă ne restrângem numai în granițele țării de azi, una din caracteristicile ei negative este negrul cernelei cu care e acoperită, pe o hartă cu răspândirea culturii în Europa. Numai din acest punct de vedere facem parte din Peninsula Balcanică, de care ne despart toate celelalte condițiuni de viață. La noi analfabetismul este în floare ; sunt județe în ca i 64% din bărbați — dela sate — nu știu ce e darul scrisului și al cetitului ; sunt multe județe în cari nici 10% dintre femei nu știu ceti. În zece județe din 32, populația rurală numără peste 70% analfabeți. Acestai analfabetism oficial se adaoage însă și cel cultural cu mult mai întins. Mulți din cei cari au trecut prin școalele primare au uitat să mai cetească, reținând cel mult mecanica iscălirii și a silabisirii. Analfabetismul cultural, adică necunoaște ea totală a mijloacelor cari dau vlagă și valoare mai mare muncii omenești, fără exagerare, trebuie socotit cel puțin cu 85% din populația țării, restul cuprinzând în mare parte pe străini (Dobrogea întreagă are numai 54,80% analfabeți, mai puțin decât restul țării). Noi ne găsim acum, cam în aceeași fază în care se gă-

siã Italia la 1872 cu 68,8% analfabeți, dar cu provincii (cum erã Caltanissetta din Sicilia cu peste 90% analfabeți). Prin mijloace eroice, ea a ajuns în 1911 (deci în 40 ani) sã nu aibã decãt 37,6% analfabeți, neavând decãt o singurã micã provincie cu 70,6% (Reggio di Calabria) neștiutori de carte, dar cu unele și sub 10% (Toino, Como). Bibliotecile populare au luat în Italia în ultima jumãtate de veac o desvoltare însemnatã sub diferite forme: pentru copii, pentru lucrãtori, pentru maturi; biblioteci fixe, ambulante, împãrtiri gratuite de cãrți, etc. În 1861, din inițiativa lui Antonio Bruni, s'a instituit prima bibliotecã popularã în Prato. În 1908 s'a creat „Federazione italiana delle biblioteche popolari“. Rezultatul a fost cã, dupã un an de viațã, s'au instituit 221 de biblioteci pãporale federate. La noi nu existã nimic din așã cevã. Numai cine a putut sã examineze mai în de aproape o așã zisã bibliotecã de pe lângã școalele de sat, își dã seamã de cum am tratat noi chestiunea în 50 de ani de viațã. Tot ce nu se puteã vinde pe piațã, se cumpãra de Minister, care trimitea cãrțile la sate, fãrã sã se intereseze dacã puteau sau nu fi cetite.

„Incercãri mai serioase s'au fãcut tot de Minister, care a subvenționat Biblioteca „Steaua“ și revista „Albina“; din cauza unor dezinteresãri generale și din lipsa totalã a unui sistem de colportaj potrivit țerii, nu și-au ajuns decãt pe departe scopul. Incercãri rezlețe au mai fost. S'au tipãrit foi sãptãmãnale în graiul popular, dar n'au durat din lipsa fondurilor și a colaboratorilor. Meritã în aceastã incintã a fi pomenitã—mãcar ca un omagiu postum—strãduința unui vrednic învãțãtor N. Stoleriu dela Baia (Suceava), mort vitejește în fruntea companiei sale, pe vârful munților Sucevei pe cãri-i iubiã, și care a scos „Vestitoriul Satelor“ ani dearãndul cu cheltuiala sa.

„Biblioteca pentru toți“ sau alte biblioteci similare nu pot fi cuprinse aici, cãci sunt fãcute mai mult în vederea comerțului și fãrã un program bine hotãrît.

„Ministerul de Instrucție, cu veșnica schimbare de persoane — cari vin fiecare cu ideile proprii, — nu poate luã inițiativa pentru o durabilã activitate în aceastã direcție. Pildã avem cu școalele de adulți și Șezãtorile culturale, cari nu au mers decãt sub ministeriatele celui care le-a dat sprijin.

„În inițiativa particularã iarăș nu putem avea mari speranțe. În chestiunile economice și abia, abia, a ajuns pe calã bunã. Trebuie vreme îndelungatã, pãnã ce se va interesã și de chestiuni culturale. Nu neg sprijinul ce l'ar puteã însã da. Tocmai de aceea e nevoie de un centru de

atracțiune, de un început care să nu fie lăsat ușor, de un îndemn cu o deosebită autoritate morală și culturală.

„Numai Academia Română ar putea să puie pe calea cea adevărată problema întinderii culturii în mulțime, p. în înființarea, dacă nu a unei reviste săptămânale de popularizarea cunoștințelor folositoare, imperios însă prin întemeierea unei biblioteci de popularizare cu broșuri ieftene, cu conținut restrâns istoric, economic și științific. Autoritatea morală, de conducere, nu poate intra în discuție. Academia o are cu prisosință și aceasta tocmai este chezașia că inițiativa luată va putea găsi sprijinitori chiar în cercurile industriale și financiare. Se va obiecta, poate, că menirea Academiei e alta. În principiu de sigur că rostul ei este a lucra la dezvoltarea științei în genere. Rostul unei instituțiuni nu este însă acelaș pretutindeni; el poate varia după mediul în care ea își duce viața. Știința curată, înaltă, la noi, în lumea covârșitoare de analfabeți culturali, ar fi ca și o clădire bogată în mijlocul unui câmp de bordeie. De aici necesitatea imperioasă ca și Academia să conlucreze la asanarea mediului în care trăiește, neprielnic chiar dezvoltării proprii.

„Ar veni chestiunea materială, mai principală. Academia nu e bogată; mai ales pentru scopuri culturale ea este chiar săracă. Din sărăcia întreagă însă s'ar găsi 10—12.000 de lei pe an pentru un prim fond de începere a unei acțiuni așa de importantă pentru cultura națională. La urmă s'ar putea face ceva economii și dela tipăriturile ordinare ale Academiei. S'ar putea modifica redactarea Desbaterilor, de unde s'ar scoate câteva broșuri, după cum s'ar putea renunța la sistemul de a tipări aceaș comunicare în limba franceză și română, de unde iarăș ar ieși destul de numeroase broșuri pe fiecare an. În acest chip cheltuelile ar fi reduse la minimul posibil. Rămâne însă chestiunea importantă a răspândirii, care a dat greș la toate întreprinderile particulare și nu e pe deplin satisfăcută nici chiar cu lucrările tipărite de Academie, cari, din această cauză, nu sunt nici cunoscute după importanța lor, nici nu scot cheltuelile de tipărire, cum s'ar putea la unele. Tipăriturile Academiei sunt date spre desfacere librăriilor Socec și Sfetea, iar în ultima vreme și librăriei Pavel Suru. Dintre acestea nu e de pus speranță de oarecare trageră de inimă, decât din partea celei din urmă, căci conducătorul ei, intrat de curând în întreprinderea de librărie, știu că are pentru moment în vedere și partea națională, pe lângă cea comercială. Despre cele dintâi slabă nădejde. Cărțile rămân în depozitele lor, ca și în ale Academiei, căci sunt preocupate mai mult pentru desfacerea tipăriturilor ieșite din editura proprie. Nu rar mi s'a întâmplat să întreb chiar la casele centrale din București de oarecari lucrări ale Academiei—vroiam să

am o colecție completă a discursurilor de recepție — fără să le găsească. De provincie nici nu mai vorbesc. Lucrările Academiei sunt chiar în Iași, centru universitar, aproape necunoscute prin librării. Creșcă influența culturală a Academiei este prea mică, dacă publicațiile ei nu sunt răspândite în cercuri mai largi decât acelea ale specialiștilor. Sunt multe din ele cari ar răspunde unei cerințe generale de cultură și deci ar fi lesne cumpărate. Nu citez decât discursurile de recepție, Colecția „Din viața poporului român“, „Creșterile colecțiilor“, cari ar aduce un mare folos, fiind răspândite și apărând la intervale mai scurte, apoi comunicările făcute la Secția literară și istorică, ba chiar și unele cu caracter general dela Secția științifică.

„Prin urmare ar fi chiar în interesul Academiei, dacă s'ar căuta să se ajungă la un sistem de colportaj, prin care să se răspândească lucrările ei cât mai mult; cu aceeași ocazie s'ar putea găsi și modalitatea pentru răspândirea cât mai largă — chiar și gratuit — a broșurilor de popularizare, seminte sănătoase asvârlite într'un ogor rodnic.

„Chestiunea aceasta o supun aprecierii și discuției onor. Delegații și mai ales onor. Comisiuni școlare instituite în sânul Academiei. Mi se pare mie de o importanță tot așa de mare ca și răspândirea gustului pentru știința în sine. Nevoia se simte în granițele vechi ale țării, unde analfabetismul cultural e una din marile dureri ale ei, se simte poate și mai imperios în Moldova de peste Prut, unde dorința mare există de a celi în românește, ceea ce mai înainte se putea celi într'o limbă străină. Dacă până acum răspândirea culturii în mulțime eră o necesitate culturală, acum, când vremurile s'au schimbat, ea devine o necesitate de viață națională, căci traiul sănătos al națiunii române nu se poate concepe fără mijloacele, cari i-ar da puterea de a trăi. În acest scop, conlucrarea tuturor, mari și mici, savanți și cu cultură mai puțină, o socot ca o imperioasă datorie către țară“.

D-l Duiliu Zamfirescu roagă pe d-l I. Simionescu să dea unele explicațiuni de felul cum crede că s'ar putea pune în practică propunerea sa.

D-l I. Simionescu zice că s'a gândit mai întâiu la marea autoritate a Academiei, care ar patrona această mișcare. Ce privește programul, el să fie cât se poate de restrâns. Să se tipărească cărți cu cuprins economic, istoric, literar. Prețul să fie foarte mic. Aceste cărți să se trimită gratuit la câțiva din absolvenții școalelor primare din fiecare comună, pentru a le deschide gustul pentru citit. Ce privește colportajul, crede că această chestiune să se lase în sama inițiativei celui însărcinat cu acest lucru. E de părere ca această lucrare să se dea în sama Comisiunii școlare.

D-l Onciul e de părere să se numească o nouă comisiune pentru

chestiunea această, care să cuprindă reprezentanți din toate trei secțiunile și propune din partea Secțiunii istorice pe d-l Iorga, care a dezvoltat și până acum o activitate atât de bogată în această privință.

Secțiunea științifică propune pe d-l I. Simionescu.

D-l I. C. Negruzzi propune din Secția literară pe d-l I. Brătescu-Voinești.

D-l Duiliu Zamfirescu cere să i se arate mijloacele bănești pentru această frumoasă întreprindere.

D-l N. Iorga crede că mijloacele materiale se vor găsi. Sunt o mulțime de oameni, cari dau bucurios banul lor pentru scopuri de felul acesta. D-sa iea cu plăcere asupra sa de a face un apel către toți aceștia. Afară de aceasta, cărțile s'ar putea vinde, căci țărutul plătește; el desprețuește cărțile dăruite și privește cu mândrie la o carte pe care a plătit-o. D-l Iorga spune că această experiență a făcut-o cu „Neamul Românesc pentru popor“. Nu e nevoie ca noi să redactăm. Sunt o mulțime de lucruri admirabile, cari s'ar putea retipări în broșuri pentru popor. Bani se vor găsi cu siguranță. Dacă vom apela la cei de jos, vom face un fond strălucit în scurtă vreme. Broșurile se vor putea tipări în tipografia Societății dela Vălenii de Munte, plătindu-se numai lucrătorii. Întreprinderea va reuși, întrucât între noi sunt atâția gata să lucreze și cari vor îmbrățișa chestiunea cu o fierbinte dragoste.

D-l V. Pârvan face propunerea ca această comisiune pentru popularizarea științei să între în legătură cu Comisiunea Fondului Ioan Fătu pentru tipărirea de cărți didactice și să lucreze împreună.

D-l I. Simionescu spune că chestiunea e complet simplificată. Nu rămâne decât să se facă un larg apel la toți cei cari susțin o astfel de întreprindere.

D-l Gh. Țițeica spune că chestia popularizării științei este foarte însemnată, dar Academia nu poate decât să patroneze o astfel de întreprindere. Colportajul să-l facă altcineva. D-sa zice că a fost membru în Societatea „Steaua“ și știe ce înseamnă a răspândi cărți pentru popor și ce greu lucru este acesta.

D-l V. Pârvan zice că Academia va patrona numai întreprinderea. Comisiunea aleasă de plenul Academiei va alege cărțile, iar colportajul se va face de oameni pregătiți pentru aceasta.

D-l N. Iorga observă că d-sa a urmărit mersul Societății „Steaua“ din primele momente și cunoaște cauzele pentru cari nu a putut funcționa mai departe: acolo a lipsit dragostea, dar noi pornim tocmai din dragostea de a lumina poporul nostru.

D-l I. Nistor propune să se verse banii din Fondul Fătu, cu cari se

tipăriau cărțile ce se trimiteau peste hotar, la fondul pentru tipărirea de cărți pentru popor.

D-l *Șt. Ciobanu* amintește că în Basarabia e un număr mai mare de analfabeți ca în țară și se simte o mare nevoie de cărți. În Basarabia s'a înființat un Comitet de propagandă tocmai în vederea tipării de cărți pentru popor. D-l *Ciobanu* roagă Academia în numele Basarabiei să primească propunerea d-lui *Simionescu*.

D-l Președinte *P. Poni* pune la vot următoarea propunerea a d-lui *I. Simionescu* :

„Academia va face numai un larg apel către toți acei care doresc să sprijinească această întreprindere de popularizare a științei și de editare de cărți pentru popor și va pătrona mișcarea aceasta. Întreprinderea însă este condusă de o comisiune în afară de Academie. Această comisiune va avea câte un membru din fiecare Secțiune și, la propunerea d-lor *P. Poni* și *N. Iorga*, și un Basarabean“.

— Propunerea se primește.

Se aleg membri în această comisiune d-nii : *I. Brătescu-Voinești* din Secțiunea literară, *N. Iorga* din Secțiunea istorică, *I. Simionescu* din Secțiunea științifică, *Șt. Ciobanu* din Basarabia.

D-l *I. Nistor* propune din nou ca o parte din Fondul Fătu să se verse acestei comisiuni.

D-l *P. Poni* zice că Fondul *I. Fătu* nu poate fi atins, întrebuințarea lui fiind hotărâtă prin testament.

D-l *I. Nistor* citește procesul verbal al Secțiunii istorice din 13/26 Octomvrie 1918, prin care Secțiunea recomandă plenului alegerea de membru corespondent a d-lui *Sever Zotta*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 14/27 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *D. Onciul* citește memoriul său despre activitatea lui *Mihail Kogălniceanu* întocmit pentru serbătorirea împlinirii unui secol dela nașterea marelui bărbat, fost membru și președinte al Academiei. Ca introducere rostește următoarea alocuțiune :

„Domnilor Colegi,

„Doamnelor și Domnilor,

„La 6 Septemvrie anul trecut s'au împlinit 100 de ani dela nașterea lui *Mihail Kogălniceanu*. E cel mai de frunte om de stat și cel dintâiu istoric critic ce a născut neamul românesc.

„Academia Română, care se mândrește de a fi avut pe Mihail Kogălniceanu ca membru și prezident, comemorând la timpul său acest centenar, în ședință intimă, în cercul restrâns al puținilor membri ce erau la București, a hotărât atunci ca o comemorare solemnă să se facă peste un an, prin o ședință publică, cecace în împrejurările din anul trecut nu se putea face.

„Intrunindu ne acum în sesiune generală extraordinară, în capitala Moldovei și actuala capitală a României, chiar în locul de naștere a lui Mihail Kogălniceanu, care aci a început prodigioasa și roditoare sa activitate culturală și politică, de aci radiind razele ei asupra pământului românesc întreg, de aci luminând, deșteptând și însuflind neamul românesc întreg; aci, în fața monumentului pe care națiunea recunoscătoare i l-a ridicat în bronz, la poarta acestui templu al culturii românești, cuvine-se cu atât mai mult să comemorăm, cu acest prilej centenarul marelui Român, care a fost Mihail Kogălniceanu.

„Popoarele cari nu știu să prețuească și să onoreze pe oamenii lor mari nu merită să-i aibă. Poporul românesc a știut și va ști să dea dovadă că i-a meritat și-i merită.

„Onorând aci memoria lui Mihail Kogălniceanu, onorăm Academia Română, al cărei membru și prezident a fost, onorăm Iașii cari ni l-au dat, onorăm neamul românesc care l-a născut și pentru a cărui înălțare el a lucrat și luptat, închinându-i activitatea și viața. Gloria lui este gloria noastră.

„Imprejurările actuale nu îngăduesc ca această comemorare să se facă cu o solemnitate deosebită. Căci nu pentru solemnități e încă pregătit astăzi sufletul românesc, când „noi privim“ — cum zice cronicarul — „cumplite vremi și cumpănă mare pământului nostru și nouă“.

„Cu credință vie în viitorul ce în aceste vremi de acum se făurește neamului nostru, să ne reamintim astăzi cine a fost Mihail Kogălniceanu, prin câteva cuvinte despre viața și opera unuia din marii înainte-mergători ai viitorului ce ei l-au visat și pregătit“.

D-l N. Iorga citește o serie de comunicări nouă relative la activitatea culturală și politică a lui Kogălniceanu.

SEDINȚA DELA 15/28 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *Dr. Victor Babeș*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *V. Babeș* salută pe d-l Ministru Inculeț, marele luptător al Românilor de peste Prut, care a fost ales cu unanimitate de voturi membru al Academiei Române.

D-l I. Inculeț mulțumește pentru prea marea cinste ce i s'a făcut. Zice că abia acum se află în atmosfera, care i-a plăcut mai mult decât chestiunile politice, de cari se ocupă acum numai în mod întâmplător. A înființat două jurnale la Petrograd pentru popularizarea științei și promite că și aici va lucra în această direcție.

D-l I. Bianu citește procesul verbal al Secțiunii literare dela 13/26 Octomvrie, prin care Secțiunea propune alegerea ca membru activ a d-lui Ovid Densușianu, în locul răposatului B. Defavrancea, și ca membri corespondenți alegerea d-lor Pantelimon Halipa și Garabet Ibrăileanu.

D-l I. Bianu citește raportul său asupra lucrărilor filologice ale d-lui Ovid Densușianu :

„D-l Ovid Densușianu a fost ales membru corespondent la Secțiunea literară la 1903, după ce publicase la Paris în limba franceză 1-a fascicolă din *Istoria limbii române*. Din această operă au apărut de atunci tomul I întreg, cuprinzând istoria limbii noastre dela origini până în secolul XVI. și 1-a fascicolă din tomul II, cuprinzând expunerea stării limbii așa cum se prezintă în cele mai vechi monumente literare, cari sunt cărțile religioase și bisericești manuscrite și tipărite din acel secol. Fiind publicată în limba franceză, lucrarea d-lui Densușianu a fost cunoscută de toți specialiștii, și aproape toți fruntașii filologiei romane s'au pronunțat asupra ei, apretind-o în modul cel mai elogios. Calitățile de metodă, de informațiune deplină și sigură, de claritate în expunere, pe cari le-am constatat cu admirație în fascicola 1-a la 1903, când l-au propus la alegere de membru corespondent, nu numai s'au continuat, dar s'au potențat în cele următoare. Opera aceasta a d-lui Densușianu este un strălucit monument înălțat limbii noastre și singura dorință ce putem avea față de ea este să o vedem cât mai curând terminată și publicată și românește pentru, a putea fi înțeleasă de toți cărturarii români.

„D-l Densușianu și-a îndreptat studiile sale și asupra dialectologiei românești. Opera sa despre limba din valea Hațegului, unde este cuibul familiei sale, este întâia lucrare pe acest teren la noi, îndeplinind toate condițiunile științifice.

„Pe amândouă aceste terenuri de studii filologice, adică al istoriei limbii și al dialectologiei române, d-l Densușianu ca profesor a creat o bună școală filologică în Universitate. Alegându-l membru activ legăm de activitatea Academiei întreagă această școală solidă și sănătoasă, tocmai când în sânul Academiei filologia românească are trebuință să fie regenerată și întărită“.

Propunerea Secțiunii literare se pune la vot și d-l Ovid Densușianu se alege cu unanimitate de 18 voturi membru activ al Academiei.

D-l Șt. Ciobanu face un raport asupra scrierilor și activității culturale a d-lui Halipa. D-sa zice că d-l Halipa a scris în rusește o istorie a Basarabiei, care este foarte mult apreciată în toate cercurile. A editat ziarul „Cuvânt Moldovenesc” cu mare succes, pentru țărani din Basarabia și o revistă pentru răspândirea scrierilor celor mai de seamă scriitori ai noștri. D-l Halipa este unul din cei mai de seamă luptători ai neamului românesc din Basarabia. În timpul din urmă intenționează să scoată un volum de poezii.

— Procedându-se la vot, d-l P. Halipa se alege cu unanimitate de 18 voturi membru corespondent al Academiei Române.

D-l I. Brătescu-Voinești zice că-i pare rău, că lipsește d-l Philippide, care ar avea autoritatea, pe care d-sa mărturisește că nu o are, de a ruga Academia Română să aleagă pe d-l Ibrăileanu membru corespondent al Academiei pentru studiile sale neîntrecute de critică literară, ce pot sta alături de studiile celor mai de frunte critici străini.

— Se pune la vot propunerea Secțiunii literare și d-l Garabet Ibrăileanu întrunește 7 voturi pentru, 11 contra, 1 vot alb.

— Propunerea se respinge.

D-l D. Onciul cetește raportul său asupra scrierilor d-lui Zotta, propus de Secțiunea istorică spre a fi ales membru corespondent.

— Punându-se la vot, propunerea întrunește 9 voturi pentru, 8 contra, 2 abțineri.

— Propunerea, neîntrecând majoritatea voturilor, este respinsă.

D-nii I. Bianu, N. Iorga, Iancu Nistor, P. Poni și Ștefanelli propun alegerea I. P. S. S. Mitropolitului Moldovei Pimen Georgescu de membru onorar al Academiei.

— Propunerea se pune la vot și I. P. S. Mitropolit Pimen se alege membru onorar al Academiei.

D-nii Șt. Ciobanu, I. Bianu, N. Iorga, Iancu Nistor și P. Poni propun alegerea de membru onorar al Academiei Române a Arhiepiscopului nicodem, Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului.

— Propunerea se pune la vot și P. S. Arhiepiscop Nicodem se alege membru onorar al Academiei.

D-l I. Bianu cetește cererea d-lui V. Pârvan, prin care d-sa roagă să se prevadă în bugetul anual al Academiei o sumă globală pentru săpătu-

rile arheologice întreprinse sub conducerea d-şale, şi deciziunea Delegaţiunii de a se pune la dispoziţia d-lui V. Pârvan suma de 30.000 lei în trei ani consecutivi, sume cari se vor lua din fondul excedentului constatat în 1918, din care se va pune spre acest scop la o parte suma de 90.000 lei.

„Delegaţiunea decide — sub rezerva aprobării plenului — să se pună la dispoziţia d-lui Pârvan pentru săpături arheologice în ţară suma de 30.000 lei în trei ani consecutivi. Aceste sume se vor lua din fondul excedentului constatat în 1918, din care se va pune spre acest scop la o parte suma totală de 90.000 lei din fondul excedent al cheltuielilor înscris în bugetul pe 1918—19

P. Poni, V. Babeş, I. Bogdan, Duiliu Zamfirescu, I. Negruzzi.

„De oarece prin situaţia actuală a Statului român subsemnatul pentru multă vreme nu se mai poate întemciă pe un ajutor real din partea Ministerului Cultelor, în ce priveşte săpăturile arheologice, şi pentrucă, de altă parte, despărţirea — temporară — a Dobrogei de Patria-mamă nu poate constitui un motiv de încetare a lucrului, ci dimpotrivă trebuie să ne facă a utiliza această vacanţa rău venită în chipul cel mai intensiv prin lucrări în Dacia Malvensis (Oltenia şi Muntenia) şi nu mai puţin în celelalte părţi ale ţerii, cuprinzând antichităţi preistorice şi greco-romane, regiuni şi antichităţi lăsate în oarecare părăsire până acum din cauza superiorităţii prea mari în rezultate de prima mână a săpăturilor în Dobrogea, — vă rog să binevoiţi a pune în discuţiunea sesiunii generale extraordinare a Academiei — care e să înceapă în curând la Iaşi — şi următoarea chestiune :

„Fondul pe care subsemnatul îl prinuă p în bugetul special al Secţiunii istorice a Academiei Române putând fi — din cauza sumei mai modeste ca se poate acordă la acest capitol — mai cu folos întrebuinţat, nu la luccări pe teren, ci pentru publicarea unui Buletin arheologic în limba franceză, astfel în cât rezultatele descoperirilor făcute de ştiinţa română să nu mai fie aduse la cunoştinţa Apusului numai pe căi laterale, ori prin învăţaţi străini, adesea neşpecialişti în materie, — *ce sumă globală statornică poate fi fixată în bugetul anual, pentru săpăturile arheologice în România, întreprinse sub conducerea subsemnatului, şi anume la capitolul cheltuielilor generale ale Academiei, iar nu la cel al Secţiei istorice, de unde s'ar plăti Buletinul?*“

D-l I. Simionescu zice că se deschide acum la finele sesiunii o chestiune care va trebui mai bine discutată. Vă spuneam, zice d-sa, într'o şedinţă din sesiunea trecută, că scopul Academiei nu poate fi numai acela de a se publică diferite comunicări, ci de a ajuta cercetările originale, şi

vă citam în privința această alte țeri din lume, unde se afectează de către Academie mari sume cercetătorilor în toate ramurile de știință. Prin acordarea sumei acesteia d-lui V. Pârvan se dă și la noi o soluțiune practică acestei chestiuni. Cere însă, dacă e vorba ca acest fond de rezervă să se cheltuească, să se facă distribuirea banilor după un plan oarecare de activitate pe toate terenurile științifice. În afară de săpăturile arheologice ar mai fi o mulțime de cercetări de făcut, cum ar fi chestiunile de etnografie și folclor din Basarabia. D-sa cere explicațiuni asupra principiului împărțirii acestei sume.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cere plenui să acorde acea sumă d-lui V. Pârvan, întrucât, după explicațiunile date de d-l Pârvan Delegațiunii, d-sa are nevoie de acea sumă, deoarece nu se mai poate întemeia pe un ajutor real din partea statului.

D-l *I. Simionescu* zice că d-sa a cerut numai studiul împărțelei raționale a sumei disponibile pentru diferitele ramuri ale activității științifice.

D-l *V. Pârvan* e de părere că d-l Simionescu a venit prea târziu. Când a făcut proiectul de buget d-l Pârvan a cerut ca Secțiunile să-și arate planul lor de lucru, tocmai pentru a fi subvenționate din acel fond de rezervă.

D-l *General Crainicianu* e de părerea d-lui Simionescu și cere un buget special pentru distribuirea acelei sume pentru a intra în regulă.

— Propunerea Delegațiunii se pune la vot și se primește.

D-l *V. Pârvan* citește procesul verbal al Secțiunii istorice din 13/26 Octomvrie 1918, prin care se acordă arhitectului Spiridon Cegăneanu suma de 1.000 lei pentru cercetări la Sânicosară, d-lui N. Iorga 2.000 lei pentru tipărirea istoriei Rusiei și Poloniei, pentru tipărirea istoriei literaturilor române suma de 4.000 lei, și o subvențiune de 1.000 lei pentru „Revista istorică”.

— Se ia act de propunerile Secțiunii istorice.

D-l *Dr. V. Babeș* și d-l *I. Bianu* propun să se mulțumească d-lui Președinte P. Poni pentru zelul cu care a condus desbaterile acestei sesiuni extraordinare a Academiei.

Academia în unanimitate votează mulțumiri d-lui Poni.

D-l Președinte *V. Poni* declară închisă sesiunea generală extraordinară.

PERSONALUL
ACADEMIEI ROMÂNE
LA 28 (15) OCTOMVRIE 1918.

MEMBRII ACADEMIEI.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

- Bârseanu *Andrei* (Sibiu) — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu *Ioan* (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Brătescu-Voinești *Ioan* (București). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Caragiani *Ioan* (Iași). — Numit la 22 Aprilie 1866.
5. Cioabănu *Ștefan* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densușianu *Ovidiu* (București). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Negruzzi *Iacob C.* (București). — Ales la 26 Martie 1881.
Philippide *Alexandru* (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1900.
Pușcariu *Sextil* (Cernăuți). — Ales la 19 Maiu 1914.
10. Zamfirescu *Duiliu* (București). — Ales la 1 Aprilie 1908.
— Loc vacant.
— Loc vacant.

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

- Bogdan *Ioan* (București). — Ales la 29 Martie 1903.
Giurescu *Constantin* (București). — Ales la 14 Maiu 1914.
Iorga *Nicolae* (București). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpădatu *Alexandru* (București). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. Lupaș *Ioan* (Seliște). — Ales la 17 Maiu 1916.
Mehedinți *Simion* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Nistor *Ioan* (Cernăuți). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul *Dr. Dimitrie* (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan *Vasile* (București). — Ales la 15 Maiu 1913.

10. *Stefanelli T. V.* (Cernăuți). — Ales la 26 Maiu 1910.
Sutzu Mihail C. (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
Xenopol Alexandru D. (Iași). — Ales la 11 Martie 1893.

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ:

- Antipa Dr. Gr.* (București). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeș Dr. Victor (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainiclanu General Gr. (București). — Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites St. C. (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
 5. *Inculeț Ion* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu Dr. G. (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec L. (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni Petre (Iași). — Ales la 30 Iunie 1879.
Saligny Anghel (București). — Ales la 7 Aprilie 1897.
 10. *Simionescu Dr. I.* (Iași). — Ales la 18 Maiu 1911.
Țițeica Gheorghe (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
 — Loc vacant.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAȚI.

- Alecsandri (Vasile).* — Numit la 2 Iunie 1867. † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.) — Ales la 9 Sept. 1871. † 24 Ianuarie 1909.
Babeș (Vincențiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil). — Ales la 29 Iunie 1879. † 30 August 1891.
 5. *Barlîiu (Gheorghe).* — Numit la 22 Aprilie 1866. † 21 Martie 1893.
Brândză (Dr. Dimitrie). — Ales la 30 Iunie 1879. † 3 August 1895.
Bunea (Augustin). — Ales la 28 Maiu 1909. † 18 Noemvrie 1909.
Chițu (Gheorghe). — Ales la 27 Iunie 1879. † 28 Octomvrie 1897.
Cipariu (Timoteu). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 22 August 1887.
 10. *Cobălcescu (Grigorie).* — Ales la 29 Martie 1886. † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 21 August 1868.
Coșbuc (Gheorghe). — Ales la 20 Maiu 1916. † la 26 Aprilie 1918.
Delavrancea (Barbu). — Ales la 19 Maiu 1912. — † la ...
Dimitrovici (Ambrozio). — Numit la 22 April 1866. † 3 Iulie 1866.
 15. *Eliade-Rădulescu (Ioan).* — Numit la 2 Iunie 1867. † 27 April 1872.
Erbiceanu (Constantin) — Ales la 8 Aprilie 1899. † 7 Martie 1913.
Fălcolanu (Ștefan). — Ales la 13 Septemvrie 1876. † 22 Ian. 1905.
Fătu (Dr. Anăstasie) — Ales la 11 Sept. 1871. † 3 Martie 1886.

- Felix (Dr. Iacob). — Ales la 30 Iunie 1879. † 20 Ianuarie 1905.
20. Fontaninu (Gheorghe M.). — Ales la 10 Sept. 1870. † 24 Aprilie 1886.
- Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874. † 22 Aprilie 1897.
- Gane (Nicolae). — Ales la 1 April 1908. † la 16 Aprilie 1916.
- Grecescu (Dr. D.) — Ales la 17 Aprilie 1907. † 2 Octomvrie 1910.
- Haret (Spiru C.) — Ales la 31 Martie 1892. † 17 Decemvrie 1912.
25. Hasdeu (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. † 9 Noemvrie 1872.
- Hasdeu (Bogdan P.). — Ales la 13 Sept. 1877. † 25 August 1907.
- Hodosiu (Iosif). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 28 Noemvrie 1880.
- Hurmuzaki (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 8 Martie 1871.
- Hurmuzaki (Eudoxiu). — Ales la 2 August 1872. † 29 Ianuar. 1874.
30. Ionescu (Nicolae). — Numit la 2 Iunie 1867. † 24 Ianuarie 1905.
- Istrati (Constantin). — Ales la 7 Aprilie 1899. † la 17 Ianuarie 1918.
- Kalinderu (Ioan). — Ales la 13 Martie 1893. † 11 Decemvrie 1913.
- Kogălniceanu (Mihail). — Ales la 16 Septemvrie 1868. † 20 Iunie 1891.
- Kretzulescu (Nicolae). — Ales la 9 Sept. 1871. † 26 Iunie 1900.
35. Laurian. (August Treb.). — Numit la 2 Iunie 1867. † 25. Fevr. 1881.
- Maiorescu (Titu). — Numit la 20 Iulie 1867. † la 1 Iulie 1917.
- Mangra (Vasile). — Ales la 27 Maiu 1909. † 1 Octomvrie 1918.
- Maniu (Vasile). — Ales la 12 Septemvrie 1876. † 10 Martie 1901.
- Marian (Simeon Fl.) — Ales la 26 Martie 1881. † 11 Aprilie 1907.
40. Marienescu (At. M.). — Ales la 26 Martie 1881. † 7 Ianuarie 1814.
- Massimu (Ioan C.). — Numit la 2 Iunie 1867. † 2 Iunie 1877.
- Melchisedec (Episcop). — Ales la 10 Septemvrie 1870. † 16 Maiu 1892.
- Mocioni (Andrei). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. † 24 Aprilie 1880.
- Moldovanu (Ioan M.). — Ales la 11 Aprilie 1894. † la 7 Sept. 1915.
45. Munteanu (Gavril). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 17 Decemvrie 1869.
- Naum (Anton). — Ales la 11 Martie 1893. † la 28 August 1917.
- Negruzzi (Constantin). — Numit la 2 Iunie 1867. † 25 August 1868.
- Odobescu (Alexandru) — Ales la 10 Sept. 1870. † 11 Noemvrie 1895.
- Ollănescu (Dimitrie C.). — Ales la 11 Martie 1893. † 20. Ian. 1908.
50. Papadopol Calimach (Alex.) — Ales la 12 Sept. 1876. † 18 Iunie 1898.
- Paplu-Iliarianu (Alex.). — Ales la 16 Sept. 1868. † 11 Oct. 1878.
- Poenaru (Petre). — Ales la 10 Sept. 1870. † 2 Octomvrie 1875.
- Popea (Nicolae Episcop). — Ales la 8 Aprilie 1899. † 26 Iulie 1908.
- Porcius (Florian). — Ales la 10 Martie 1882. † 17 Maiu 1906.
55. Pușcariu (Ioan). — Ales la 4 Aprilie 1900. † 24 Dec. 1911.
- Quintescu (Nicolae Ch.). — Ales la 14 Sept. 1877. † 12 August 1913.

- **Roman** (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 15 Sept. 1897.
Rosetti (Constantin A.). — Numit la 2 Iunie 1867. † 8 Aprilie 1885.
Sbiera (Ioan). — Numit la 11 Iunie 1866. † la .. Octomvrie 1916.
60. **Sion** (Gheorghe). — Ales la 16 Sept. 1868. † 1 Octomvrie 1897.
Stamati (Constantin). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 26 Maiu 1876.
Ștefănescu (Grigorie). — Ales la 12 Sept. 1876. † 20 Fevr. 1911.
Străjescu (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar
la 21 Septemvrie 1870. † 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.). — Ales la 16 Septemvrie 1871. † 8 Oct. 1914.
65. **Teclu** (Nicolae). — Ales la 2 Iulie 1879. † la .. Iulie 1916.
Tocilescu (Gr. G.). — Ales la 22 Martie 1890. † 28 Septemvrie 1909.
Urechă (Vasile A.). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 23 Noemvr. 1901.
Vasiciu (Dr. Paul). — Ales la 2 Iulie 1879. † 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif). — Ales la 30 Martie 1891. † 26 August 1907.
-

MEMBRII ONORARI

M. S. FERDINAND I, *Regele României.*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

(15 Martie 1890.)

M. S. MARIA *Regina României.*

(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III. *Regele Italiei.*

(6 Martie 1890.)

- Appel Paul** (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
5. **Arion C. C.** (București). — Ales la 22 Maiu 1912.
- Arrhenius Svante A.** (Stockholm). — Ales la 27 Maiu 1913.
- Babelon Ernest** (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
- Baldacci Antonio.** (Bologna). — Ales la 29 Maiu 1913.
- Barozzi General C.** (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
10. **Bernát-Lendway Dr.** (București). — Ales la 4 Aprilie 1908.
- Blanchard Dr. Raphaël** (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
- Blaserna Pietro** (Roma). — Ales la 27 Maiu 1913.
- Bormann Eugen** (Viena) — Ales la 9 Aprilie 1897.
- Bouchard Ch.** (Paris). — Ales la 18 Maiu 1911.
15. **Bury I. B.** (Cambridge). — Ales la 25 Maiu 1913.
- Capellini Cav. Ioan** (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.
- Cichorius Conrad** (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
- Crookes William** (Londra). — Ales la 27 Maiu 1913.
- Darboux Jean Gustave** (Paris). — Ales la 27 Maiu 1913.
20. **Domaszewski Alfred de** (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
- Duparc Louis** (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
- Ehrlich Dr. Paul** (Frankfurt a. M.). — Ales la 18 Maiu 1911.
- Enescu Gheorghe** (București). — Ales la 26 Maiu 1916.
- Fischer Emil** (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.

25. *Foerster Wilhelm* (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.
Fröhner Wilhelm (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
Grădișteanu Petre (București). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume Baron (Bruxelles). — Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye Filip (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
30. *Haller Albin* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
Hann Julius de (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head Barclay (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld Otto (Berlin). — Ales la 13 Aprilie 1894.
Jagić Vratoslav (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
35. *Klein Felix* (Göttingen). — Ales la 29 Maiu 1913.
Laveran Ch. L. A. (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Léger Louis (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann Gabriel (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
Lorenz Anton Hendrik (Leyda). — Ales la 29 Maiu 1913.
40. *Ludwic Dr. Ernst* (Viena). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Marie Pierre (Paris). — Ales la 28 Maiu 1912.
Meyer-Lübke W. (Viena). — Ales la 28 Martie 1906.
Mironescu Atanasie, fost Mitropolit Primat (Buc.). — Ales la 25 Maiu 1909.
Nicodim, Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului (Chișinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
45. *Picard Emil* (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.
Pick Behrend (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.
Pimen. Georgescu, Mitropolitul Moldovei (Iași). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Popovici Eusebie (Cernăuți). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Rayleigh Lord John William Strutt (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
50. *Rosetti Teodor* (București). — Ales la 26 Martie 1891.
Roux Dr. E. (Paris). — Ales la 24 Maiu 1911.
Schlumberger G. L. (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.
Schuchardt Hugo (Graz). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Stroescu Vasile (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.
55. *Sturdza-Scheianu Dimitrie G.* (București). — Ales la 16 Aprilie 1907.
Volterra Vitto (Roma). — Ales la 29 Maiu 1913.
Waldeyer W. (Berlin). — Ales la 28 Maiu 1902.
Wilamowitz-Moellendorff Ulrich de (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI.

M. S. CAROL I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septembrie 1867.

† *la 27 Septembrie 1914.*

M. S. ELISABETA, *Regina României (Carmen Sylva),*

Proclamată la 30 Martie 1891

† *la 18 Februarie 1916.*

- Adrian** (General Gheorghe). — Ales la 13 Sept. 1875. † 15 Oct. 1889.
Ascoli (Graz. Isaia). — Ales la 13 Sep. 1877 † Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe). — Ales la 7 Septembrie 1871. † 14 Octom-
vrie 1904.
Baccelli (Guido). — Ales la 22 Martie 1906. † 10 Ianuarie 1916.
Baillon (H.). — Ales la 28 Martie 1887. † 7 Iulie 1895.
Bataillard (Paul). — Ales la 30 August 1872. † 1 Martie 1894.
Béchamp (A.). — Ales la 28 Martie 1906.
10. **Beernaert** (August M F). — Ales la 25 Martie 1906. † 6 Oct. 1912.
Benndorf (Otto). — Ales la 12 Aprilie 1894. † 20 Ianuarie 1908.
Berthelot (Marcellin P. E). — Ales la 28 Martie 1906. † 5 Mar-
tie 1907.
Biondelli (Bernandino). — Ales la 7 Sept. 1871. † 29 Iunie 1886.
Boek (Dr. Francisc). — Ales la 9 Sept. 1871. † 19 Aprilie 1899.
15. **Bosianu** (Constantin). — Ales la 30 Iunie 1879. † 21 Martie 1882.
Brătlanu (Ioan C.). — Ales la 19 Martie 1885. † 4 Maiu 1891.
Câmpeanu (Petre). — Ales la 10 Sept. 1871. † 15 Aprilie 1893.
Cecchetti (Bartolomeo) — Ales la 22 Martie 1890. † 4 Martie 1890.
Chasles (Philarète). — Ales la 9 Sept. 1871. † 18 Iulie 1873.
20. **Cihac** (Alex). — Ales la 30 August 1872. † 29 Iulie 1887.
Cihac (Dr. Iacob) — Ales la 30 August 1872. † 17 Noem. 1888.

- Crețianu (Gheorghe) — Ales la 22 Martie 1882 † 6 August 1887.
- Cuciureanu (Dr. Gheorghe). — Ales la 10 Sept. 1871. † 10 Ianuarie 1886.
- Dahn (Felix). — Ales la 12 Aprilie 1894. † 3 Ianuarie 1912.
25. De Gubernatis (Angelo). — Ales la 22 Martie 1895. † 14 Fevr. 1913.
- Desjardins (Ernest). — Ales la 9 Sept. 1871. † 9 Oct. 1886.
- Diefenbach (Lôrenz) — Ales la 15 Apr. 1880. † 16 Martie 1883.
- Diez (Frederic). — Ales la 30 August 1872. † 17 Maiu 1876.
- Egger (Emil). — Ales la 7 Sept. 1871. † 18 August 1885.
- Gaudry (Albert). — Ales la 23 Martie 1904 † 14 Noemvrie 1908.
30. Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat al României. — Ales la 21 Maiu 1901 † 24 Iunie 1909.
- Gonata (Ștefan). — Ales la 12 Septemv. 1870. † 18 Septemv. 1896.
- Grădișteanu (Grigorie). — Ales la 30 Iunie 1879. † 28 Februarie 1892.
- Grant Duff (Sir Mountstuart). — Ales la 12 Sept. 1875. † 12 Ianuarie 1906.
- Grecianu (Ștefan D.). — Ales la 9 Aprilie 1905. † 1 August 1908.
35. Grigorescu (Nicolae). — Ales la 8 Aprilie 1899. † 21 Iulie 1907.
- Haynald (Cardinal Ludovic). — Ales la 2 Aprilie 1883. † 4 Iulie 1891.
- Henry (Louis). — Ales la 28 Maiu 1909. † 23 Februarie 1913.
- Harmuzaki (Nicolae). — Ales la 2 Aprilie 1883. † 19 Sept. 1909.
- Jireček (Constantin). — Ales la 29 Maiu 1914. † la 28 Decemvrie 1917.
40. Ioanid (Gheorghe). — Ales la 10 Sept. 1871. † 27 Decemv. 1888.
- Ionescu (Ioan). — Ales la 1 Aprilie 1884. † 17 Decemvrie 1891.
- Kotzebue (Wilhelm de). — Ales la 1 Aprilie 1884. † 24 Oct. 1887.
- Kretzulescu (Constantin). — Ales la 10 Sept. 1871. † 20 Martie 1884.
- Krumbacher (Karl). — Ales la 28 Martie 1906. † 29 Noemvrie 1909.
45. Lamprecht (Karl). — Ales la 25 Maiu 1913. † în Aprilie 1915.
- Lahovari (Gheorghe). — Ales la 25 Martie 1901. † 13 Iunie 1909.
- Lasteyrie (Comite Ferdinand de). — Ales la 9 Sept. 1871. † 14 Maiu 1879.
- Lepsius (Richard) — Ales la 30 August 1875. † 10 Iulie 1884.
- Linas (Charles de). — Ales la 9 Sept. 1871. † 14 Aprilie 1887.
50. Longperrier (Adrien de). — Ales la 7 Sept. 1871. † 14 Ian. 1882.
- Mangiuca (Simeon). — Ales la 22 Martie 1890. † 22 Noemvrie 1890.
- Marsy (Comite de). — Ales la 12 Aprilie 1894. † 16 Maiu 1900.
- Metchnikoff (I.) Ales la 24 Maiu 1911. † Iulie 1916.
- Mihályi (Dr. Victor), Arhiepiscop. — Ales la 12 Aprilie 1894. † la 17 Ianuarie 1918.
55. Miklosich (Dr. Franz de). — Ales la 15 Aprilie 1880. † 7 Martie 1881.

- Mommsen** (Teodor). — Ales la 3 Iulie 1879. † 19 Octomvrie 1903.
- Monlau** (Filip). — Ales la 12 Sept. 1870. † 16 Fevruarie 1871.
- Müller** (Max). — Ales la 12 Sept. 1875. † 15 Octomvrie 1900.
- Mureșianu** (Iacob). — Ales la 17 Sept. 1877. † 17 Septemvrie 1887.
60. **Naniescu** (Iosif), Mitropolit Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. † 26 Ianuarie 1902.
- Petruszewicz** (Canonicul A. S.). — Ales la 22 Martie 1890. † 11 Septemvrie 1913.
- Picot** (Emil). — Ales la 31 Maiu 1879. † 23 Septemvrie 1918.
- Polncaré** (Jules-Henri). — Ales la 28 Maiu 1909. † 4 Iulie 1912.
- Polizu** (Dr. Gheorghe A.). — Ales la 10 Sept. 1871. † 18 Oct. 1886.
65. **Quinet** (Edgar). — Ales la 15 Sept. 1869. † 27 Martie 1875.
- Rimbaud** (Alfred). — Ales la 22 Martie 1895. † 10 Noemvrie 1905.
- Ramsay** (Sir William). — Ales la 29 Maiu 1913. † 1916.
- Sella** (Quintino). — Ales la 2 Aprilie 1883. † 15 Martie 1884.
- Siaguna** (Mitropolitul Andreiu). — Ales la 7 Sept. 1871. † 16 Iunie 1873.
70. **Silasi** (Dr. Gr.) — Ales la 13 Sept. 1877. † 5 Ianuarie 1897.
- Stanley of Alderley** (Lord Henry). — Ales la 7 Sept. 1871. † 10 Decemvrie 1903.
- Steenstrup** (Johannes Japetus Smith). — Ales la 12 Sept. 1870. † 8 Iunie 1897.
- Suruceanu** (Ioan Cassian). — Ales la 11 Aprilie 1888. † 18 Noem. 1897.
- Szabo** (Dr. Iosif). — Ales la 30 August 1872. † 15 Decemvrie 1874.
75. **Tobler** (Adolf). — Ales la 30 August 1875. † 5 Martie 1910.
- Torma** (Carol). — Ales la 22 Martie 1882. † 17 Fevruarie 1897.
- Ubcini** (A.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. † 15 Octomvrie 1884.
- Uvaroff** (Alexis S.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. † Fevruarie 1885.
- Vegezzi-Ruscala** (G.). — Ales la 15 Sept. 1869. † 17 Decemvrie 1885.
80. **Virchow** (Rudolf). — Ales la 6 Aprilie 1902. † 23 August 1902.
- White** (Sir William A.). — Ales la 17 Martie 1885. † 16 Dec. 1892.

MEMBRII CORESPONDENȚI.

I. La Secțiunea Literară.

Români :

- Bărbulescu *Ilie* (Iași). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Bassarabescu *I. A.* (Ploești). — Ales la 25 Maiu 1909.
Bengeșcu *Gheorghe* (București). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Burada *Teodor T.* (Iași). — Ales la 25 Martie 1887.
5. Dan *Dimitrie* (Cernăuți). — Ales la 23 Martie 1904.
Goga *Octavian* (Sibiiu). — Ales la 29 Maiu 1914.
Gorovei *Artur* (Fălticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
Halipa *Pantelimon* (Chișinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Hodoș *Enea* (Sibiiu). — Ales la 23 Martie 1904.
10. Murnu *Gheorghe* (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
Papahagi *Pericle* (București). — Ales la 26 Maiu 1916.
Sadoveanu *Mihail* (Iași). — Ales la 26 Maiu 1916.
Speranția *Teodor D.* (București). — Ales la 31 Martie 1891.
— 2 locuri vacante.

Străini :

- Bartoli *Mat.* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *Mat.* (Frankfurt pe Main). — Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales la 28 Maiu 1879.
5. Roques *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Rosny *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga). — Ales la 18 Maiu 1911.
Schrader *Otto* (Jena). — Ales la 30 Martie 1891.
Weigand *Dr. Gustav* (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
10. Zauner *Ad.* (Graz) Ales la 19 Maiu 1914.

II. La Secțiunea Istorică.

Români :

- Bogdan-Duică *Gheorghe* (București). — Ales la 25 Maiu 1913.
 Broșteanu *Petre* (Reșița). — Ales la 1 Aprilie 1889.
 Cuza *A. C.* (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 Docan *N.* (București). — Ales la 26 Maiu 1915.
 5. Dragomir *Dr. Silviu* (Sibiu). — Ales la 26 Maiu 1916.
 Filitti *I. C.* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
 Ghibănescu *Gh.* (Iași). — Ales la 11 Aprilie 1905.
 Hârjeu *General C. N.* (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
 Longinescu *Ștefan* (București). — Ales la 24 Maiu 1910.
 10. Negulescu *P.* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
 Popovici *Gheorghe* (Lugoș). — Ales la 29 Maiu 1909.
 Slavici *Ioan* (București). — Ales la 22 Martie 1882.
 Ursu *Ioan* (Iași). — Ales la 25 Maiu 1910.
 — 2 locuri vacante.

Străini :

- Ghedeon *Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
 Guillaouard *Louis Vincent* (Caen). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 Nys *Ernest* (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 Radonić *Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
 5. Romstorfer *Karl A.* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
 Strzygowski *Iosif* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
 Tamm *Traugott*. — Ales la 2 Aprilie 1891.

III. La Secțiunea Științifică.

Români :

- Atanasiu *I.* (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
 Botezat *Eugeniu* (Cernăuți). — Ales la 25 Maiu 1913.
 Cantacuzino *Dr. I.* (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
 Cîlmescu *C.* (Iași). — Ales la 31 Martie 1892.
 5. Cosmovici *Leon* (Iași). — Ales la 11 Martie 1893.
 Gerota *Dr. D.* (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
 Hurmuzescu *Dr. Dragomir* (București). — Ales la 24 Maiu 1916.

- Levaditi *Dr. C.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Pompeiu *D.* (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
10. Racoviță *Emil* (Paris). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Riegler *Dr. Em.* (Iași). — Ales la 23 Martie 1904.
Robescu *C. F.* (București). — Ales la 10 Septembrie 1871.
Suțu *Dr. Alexandru* (București). — Ales la 11 Aprilie 1888.
Ștefănescu *Sabba* (București). — Ales la 11 Martie 1893.
15. Teodorescu *Em. C.* (București). — Ales la 25 Maiu 1909.

Străin:

- Martonne *E. de* (Paris). — Ales la 26 Maiu 1912.
Montandon *A. L.* (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore *Fernand de* (Chili). — Ales la 28 Maiu 1913.

MEMBRII CORESPONDENȚII DECEDAȚI

- Assaky (Dr. G.). — Ales la 20 Martie 1890. † 22 Aprilie 1899.
- Asser (T. M. C.). — Ales la 1 Aprilie 1903. † 6 Iunie 1914.
- Bamberg (Dr. Felix). — Ales la 2 Aprilie 1891. † 31 Ian. 1893.
- Barcianu (Sava Popovici). — Ales la 15 Sept. 1869. † 17 Mart. 1879.
5. Bolu (Zaharia). — Ales la 13 Sept. 1877. † 24 Octomvrie 1903.
- Brătianu (General C. I.). — Ales la 10 Aprilie 1899. † 6 Ian. 1910.
- Codrescu (Teodor). — Ales la 2 Aprilie 1886. † 22 Martie 1894.
- Cullianu N. (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1889. † 28 Noemvrie 1915.
- Demetriescu (Anghel). — Ales la 6 Aprilie 1902. † 22 Iulie 1903.
10. Densușianu (Aron). — Ales la 13 Sept. 1877. † 4 Sept. 1900.
- Densușianu (Nicolae). — Ales la 6 Aprilie 1880. † 25 Martie 1911.
- Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. † 10 Iulie 1914.
- Ellad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912. † 24 Maiu 1914.
- Esarcu (Constantin). — Ales la 1 Aprilie 1881. † 8 Iunie 1898.
15. Gogu (Constantin). — Ales la 3 Aprilie 1889. † 30 Ianuarie 1897.
- Goldiș (Episcop Iosif). — Ales la 22 Mart. 1882. † 23 Mart. 1902.
- Ionnesco-Gion (G. I.). — Ales la 1 Aprilie 1899. † 29 Iunie 1904.
- Janka (Victor). — Ales la 22 Martie 1882. † 9 August 1890.
- Jung (Dr. Julius). — Ales la 13 Septemvrie 1877. † 1910.
20. Kalinderu (Dr. N.). — Ales la 29 Martie 1890. † 16 Aprilie 1902.
- Kaŕuzniacki (Dr. Emil). — Ales la 20 Martie 1890. † 21 Iunie 1914.
- Kanitz (August). — Ales la 22 Martie 1882. † 30 Iunie 1896.
- Lambrior Alexandru). — Ales la 2 Martie 1882. † 20 Sept. 1883.
- Laurian (D. Aug.). — Ales la 13 Sept. 1877. † 25 Oct. 1906.
25. Lecomte du Noüy (Ăndreiu). — Ales la 25 Martie 1887. † 11 Noem 1911.
- Legrand (Emil). — Ales la 13 Sept. 1877. † 15 Noemvrie 1903.
- Mărgărit (Apostol). — Ales la 3 Aprilie 1889. † 22 Iulie 1903.
- Meșlota (Ioan). — Ales la 13 Sept. 1877. † 19 Ianuarie 1878.
- Mihályi (Ioan). — Ales la 15 Martie 1901. † 1 Octomvrie 1914.
30. Negreanu (Dimitrie). — Ales la 11 Mart. 1893. † 30 Aprilie 1908.
- Nențescu (Ioan). — Ales la 18 Martie 1896. † 23 Fevruarie 1901.
- Obedenaru (Dr. Mihail G.). — Ales la 10 Sept. 1871. † 9 Iulie 1885.

- Odhner (C. T.). — Ales la 20 Martie 1890. † 1904.
Oniț (Virgil). — Ales la 3 Aprilie 1902. † 8 Octomvrie 1915.
35. Petrescu (Dr. Z.). — Ales la 18 Martie 1885. † 16 Dec. 1901.
Petrino (Dimitrie). — Ales la 17 Sept. 1877. † 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril). — Ales la 7 Sept. 1871. † 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan). — Ales la 13 Sept. 1877. † 3 Martie 1892.
Popovici (Gh.). — Ales la 11 Aprilie 1905. † 12 Iulie 1905.
40. Roman (Visarion). — Ales la 13 Sept. 1877. † 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.). — Ales la 20 Martie 1890. † 1 Maiu 1915.
Romniceanu (M.). — Ales la 23 Martie 1904. † 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons). — Ales la 3 Aprilie 1902. † 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen). — Ales la 12 Martie 1885. † 16 Iulie 1890.
45. Șerbănescu (Colonel T.). — Ales la 12 April 1894 † 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu (Ioan). — Ales la 9 Aprilie 1897 † 1917.
Vărgolici (Ștefan). — Ales la 25 Martie 1887. † 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.). — Ales la 7 April 1897. † 25 Dec. 1902

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE IN ANUL 1918-1919.

A. DELEGAȚIUNEA.

Președintele Academiei Române	Poni P.
Asesori (Vicepreședinți) din Secțiunea Literară . . .	Zamfirescu Duiliu.
din Secțiunea Istorică . . .	Bogdan I.
din Secțiunea Științifică . . .	Babeș Dr. V.
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922)	Negruzzi I. C.

B. OFICIILE SECȚIUNILOR.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

Președinte	Caragiani I. (Iași).
Vicepreședinte	Negruzzi I. C. (București).
Secretar (pe 7 ani, 1914—1921).	Bianu I. (București)

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Președinte	Xenopol A. D. (Iași).
Vicepreședinte	Onclul D. (București).
Secretar (pe 7 ani, 1913—1920)	Iorga N. (București).

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Președinte	Marinescu Dr. G. (București).
Vicepreședinte	Simionescu I. (Iași).
Secretar (pe 7 ani, 1911—1918)	Hepites St. C. (București).

C. COMISIUNILE.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:

D-nii: Bianu I., Iorga N., Hepites St. C., Secretarii Secțiunilor.

II. Membru conservator al Colecțiunii numismatice: Sutzu M. C.

III. Comisiunea pentru marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917, pentru premiul Asociațiunii Craiovene din 1917 și premiul Năsturel de 4.000 lei din 1919:

din Secțiunea Literară :

D-nii: **Blanu I., Densușianu O., Negruzzi I. C., Zamfirescu D.**

din Secțiunea Istorică :

D-nii: **Bogdan I., Nistor I., Iorga N., Onciul D.**

din Secțiunea Științifică :

D-nii: **Antipa Gr., Crainicianu Gr., Marinescu Dr. G., Poni P.**

IV. *Comisiunea financiară :*

D-nii: **Antipa Gr., Pârvan V., Țițeica G.**

V. *Comisiunea Fundațiunii Adamachi și a bursei :*

D-nii: **Poni P., Simionescu I., Secretarul General Negruzzi I. C.**

VI. *Comisiunea Fondurilor Ioan Fălu și I. Scorțeanu :*

D-nii: **Bogdan I., Negruzzi I. C., Onciul D.**

VII. *Comisiunea Dicționarului :*

D-nii: **Bogdan I., Glurescu C., Hepites St. C., Onciul D., Negruzzi I. C., Zamfirescu Duiliu.**

VIII. *Comisiunea pentru monumentul lui V. Alecsandri :*

D-nii: **Bianu I., Negruzzi I. C.**

IX. *Comisiunea școlară :*

D-nii: **Mehedinți S., Onciul D., Pârvan V.**

X. *Comisiunea pentru popularizarea științei :*

D-nii: **Iorga N., Simionescu I., Brătescu-Voinești I. Al., Clobanu St.**

XI. *Comisiunea Premiului Al. I. Cuza de 20.000 lei din 1917 cu subiectul: Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor :*

D-nii: **Bogdan I., Onciul D., Xenopol A. D.**

XII. *Comisiunea Premiului Principesa Alina Știrbei din 1918 :*

D-nii: **Densușianu O., Brătescu-Voinești I. Al., Iorga N.**

XIII. *Comisiunea marelui Premiu Militar General Ioan Carp și Maria Carp :*

D-nii: **Crainicianu Gr., Iorga N., și trei Militari desemnați de M. S. Regele.**

P A R T E A III.

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 1 14 NOEMVRIE 1918 PANĂ LA 9/22 MAIU 1919.

ȘEDINȚA DELA 1/14 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* amintește că alaltăieri am avut durerea de a ne despărți pentru totdeauna de tânărul și mult prețuitul coleg C. Giurescu. Academia, și împreună cu dânsa studiile istoriei naționale, au pierdut pe unul din cei mai devotați și mai ageri muncitori. Spre a îndeplini greaua însărcinare ce mi-ați dat, am rostit în numele Academiei și al Universității următoarele cuvinte, cu mult mai slabe decât durerea colegilor și a studenților cari l-au pierdut :

«Intristată Adunare,

«Cu inima frântă de durere viu să aduc aici, în fața rămășițelor lui Constantin Giurescu, omagiile celor două înalte instituții de cultură cari l-au pierdut: Universitatea și Academia Română. Giurescu a avut, sub titlul modest de conferențiar pentru istoria modernă a Românilor și din nenorocire pentru scurtă vreme, o rodnică activitate de profesor la Facultatea noastră de filozofie și litere, unde a făcut o serie de lecții, neobișnuite până la el, asupra vechilor instituțiuni ale noastre. El era chemat, prin cunoștințele sale întinse, prin munca sa neobosită, prin dragostea sa de știință, cu adevărat, să umple un gol de mult simțit în învăământul nostru superior. Moartea l-a răpit tocmai în floarea vârstei și în toiul studiilor sale, când foștii lui profesori și actualii lui colegi așteptau mai mult dela dânsul. Câteva zile mai înainte se înființase o catedră, pe care, dacă ar fi trăit, ar fi ilustrat-o și ca profesor și ca om de știință. Fatalitatea a vrut să-l pierdem și pierderea lui o deplâng deopotrivă atât colegii lui, cât și foștii lui elevi, cari au știut să-i aprecieze înaltele însușiri.

«Disparația lui Constantin Giurescu o va simți și Academia Română, în sânul căreia el era foarte stimat pentru publicațiile sale asupra izvoarelor istoriei noastre, în deosebi asupra cronicelor, pe cari de ani de zile le studia cu pătrundere și cu un rol vrednic de admirat, și a căror ediție o pregătea cu cea mai mare minuțiozitate. Comisia istorică a României, al cărei membru foarte activ a fost Giurescu, a publicat o parte din aceste lucrări. Colegii lui din Comisie erau încredințați că dânsul va avea fericirea să le ducă la bun sfârșit și să încununeze astfel opera nemuritorului M. Kogălniceanu, editând din nou, după mai multe manuscrise și cu o metodă mai severă, cronicile noastre din sec. XVII și XVIII. Moartea a pus prea de vreme sfârșit și acestor lucrări, pentru continuarea cărora cu greu i se va găsi urmașul.

«In *Analele Academiei Române* Giurescu începuse să dea la lumină studiile sale asupra organizațiunii vechi a principatelor noastre, studii bazate pe o adâncă cunoștință a documentelor interne, a căror explorare în această direcție promite cele mai interesante rezultate.

«Pe răposatul nostru coleg l-am prețuit însă nu numai pentru activitatea sa didactică și științifică așa de bogată, ci și pentru caracterul său integru, pentru calitățile sale distinse.

«Corect și sincer în relațiile sale cu colegii și în activitatea sa publică, Giurescu era omul care ar fi putut să aducă țerii, precum a dovedit scurta lui trecere pe la Administrația Ministerului de Instrucție, servicii însemnate și pe alte căi decât cele ale științei. Ca profesor și director de liceu, ca șef al Arhivei la Ministerul de Externe, el a fost un model de funcționar conștiințios, punctual, zelos, având mereu în vedere numai interesele statului. O scrupulozitate dusă la extrem îl stăpâna în cele mai mici fapte ale sale. Insușire rară și foarte prețioasă, în mediul nostru lesne iertător și ușuratic.

«Pierderea unor astfel de oameni este totdeauna o pierdere mare pentru țară; ea este cu atât mai mare acum, când războiul ne-a răpit o sumă de astfel de forțe, cari și-ar fi dat fiecare munca sa la refacerea țerii. Giurescu și-ar fi dat partea sa de contribuție într-o largă măsură și ar fi înscris pagină nouă și frumoasă la cariera sa.

«Noi cei cari l-am cunoscut ca elev, coleg și prieten, îi vom păstra o pi-oasă amintire.

«Ușoară să-i fie țărâna!».

D-l I. *Bianu* prezintă în dar din partea d-lui General P. V. Năsturel o colecție de 129 bucăți de corespondență dintre Petre Poenaru și unchiul său Iordache Oteteleșeanu din Craiova din anii 1822—1854.

— Se exprimă mulțumiri.

ȘEDINȚA DELA 2/15 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *Dr. V. Babeș*.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* amintește că aceasta este prima ședință a Academiei după părăsirea de către armata de ocupațiune a Capitalei și exprimă bucuria pentru acest eveniment fericit.

D-l *I. Bogdan* zice că la 25 Noemvrie 1916 d-sa a prezidat cea dintâi ședință sub ocupațiunea străină. Atunci a exprimat atât amărăciunea pentru umilintele și durerile ce însoțesc totdeauna o asemenea ocupație, cât și nădejdea unită cu dorința fierbinte de a vedea reîntronându-se obișnuita libertate; astăzi se asociază cu deosebită satisfacție la cele spuse de d-l Secretar general.

D-l *Dr. V. Babeș* spune că în timpul din urmă s'au petrecut evenimentele cele mai mari cari au determinat vreodată evoluția omenirii.

Această ședință este memorabilă, pentru că este cea dintâi dela plecarea din București a armatelor inimice. Libertatea, pe care n'am prețuit-o nici odată îndeajuns, și-a făcut din nou apariția. Sabia lui Damocles, atârnată timp de doi ani asupra libertății și existenței Terii-Românești, s'a ridicat. Suntem iarăși liberi! Români liberi în toate acțiunile și aspirațiunile noastre și mai aproape ca oricând de înfăptuirea idealului național.

I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei și Sucevei, *Pimen*, mulțumește prin scrisoare pentru alegerea *I. P. S. Sale* de membru onorar al Academiei.

P. S. Sa Arhiepiscopul Chișinăului și al Hotinului, *Nicodem*, mulțumește prin telegramă pentru alegerea *P. S. Sale* de membru onorar al Academiei.

D-l *Dr. V. Babeș* prezintă pentru a se tipări în *Anale* lucrarea d-sale: *Contribuțiuni la studiul febrei recurente*, cetită în ședința Academiei dela 4 Maiu 1917, precum și alte lucrări ale d-sale, publicate în *Buletinul Secțiunii științifice* în limbă străină.

ȘEDINȚA DELA 8/21 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* prezintă o lucrare în manuscris a d-lui *Pamfil Polonic* despre «*Valurile troiane, drumurile și cetățile romane din*

toate țerile locuite de Români,» al cărei subiect a fost pus de Academie la concursul premiului Adamachi pentru anul 1917. Autorul roagă ca lucrarea să fie publicată de Academie și, dacă se va găsi meritorie, să i se dea și premiul.

D-l V. *Pârvan* spune că cunoaște această lucrare; ea este foarte folosită pentru informațiile și materialul însemnat adunat din diferite părți ale țerii. Arată apoi că d-l Pamfil Polonic a intrat în comunicație cu Academia din Heidelberg, prin mijlocirea d-lui profesor Hofmann, pentru publicarea ei și că însuș d-l Hofmann i-a afirmat că, dacă Academia Română nu publică lucrarea, ea se va publica de Academia din Heidelberg.

D-l Gr. *Antipa* spune că d-l Pamfil Polonic a lucrat mulți ani la Muzeul Tocilescu; fiind harnic și bun topograf, d-l Polonic a cules și după plecarea sa delă acel muzeu mult material de arheologie pe care l-a coordonat în această lucrare după îndemnul d-sale și al d-lui V. Pârvan; adaoge apoi că d-l Polonic în timpul cât a lucrat la Muzeul Tocilescu a cunoscut mulți arheologi străini și că în timpul ultim eră în strânse legături cu d-l profesor Hofmann.

ȘEDINȚA DELA 9/22 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *Dr. V. Babeș*.

D-l S. *Mehedinți* zice că Academia trebuie să intervină pe toate căile pentru a se restitui de Bulgari manuscriptele slavone, cari au fost luate prin silnicie în timpul războiului din biblioteca Academiei.

D-l I. *Bianu* arată că s'au făcut intervenții la timp pentru restituirea manuscriptelor ridicate delă Academie de autoritățile militare germane de ocupație și trimise la Sofia și speră că ele vor intra din nou în patrimoniul Academiei. De mult mai mare valoare sunt însă documentele trimise la Iași, cari de acolo au fost duse cu tezaurul țerii la Moscova.

D-l S. *Mehedinți* insistă că această intervenție este necesară acum din nou. Plângerea s'ar putea face către M. S. Regele, Președintele de onoare și Protectorul Academiei. Maiestatea Sa ar putea arăta cazul Soveranilor și Conducătorilor țerilor aliate și astfel purtarea neomenoasă a vecinilor noștri, chiar față de instituțiunile culturale, ar ajunge la cunoștința aceloră cari vor așeza omenirea pe baze nouă.

SEDINȚA DELA 16/29 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan*, deschizând ședința, zice: Domnilor Colegi, salut, în numele Domniilor-Voastre, prezența în mijlocul nostru a d-lui Ovid Densușianu, ales membru activ al Academiei Române în sesiunea generală extraordinară ținută la Iași. Alegerea d-lui Densușianu în Secțiunea literară va fi sper de mare folos nu numai pentru lucrările obișnuite ale Academiei, ci mai ales pentru ducerea la bun sfârșit a lucrărilor pentru Dicționarul limbii române. Am regretat totdeauna lipsa de colaborare a d-lui Densușianu la Dicționarul Academiei. Redactarea acestei importante opere academice, întreruptă atâta timp din cauza evenimentelor cari frământă omenirea va fi reluată în curând cu mai mare avânt, și ajutată sper de colaborarea prețioasă a noului ales.

Dorese d-lui Densușianu cea mai frumoasă activitate în sânul Academiei și îl asigur de prietenia colegială a celor ce l-au chemat între dânșii.

D-l *Ovid Densușianu* zice: La chemarea de a fi alături de D-voastre vin să vă aduc toate mulțumirile mele, mulțumiri ce nu pleacă din șoapte ale vanității, ci din putința pe care mi-o dați să adaug, pe un drum nou, stăruința mea la stăruințele D-voastre pentru înaintarea culturii românești.

În clipa pe care o trăim, de înălțări, de înfăptuiri dincolo de ce a fost numai un vis pentru alții, fiecare din noi trebuie să aducă primosul energiei lui, să arate că e dintre aceia ce nu cunosc odihna și clătînările gândului. Vremile nouă se fac cu muncă, cu ce e mai bun în sufletul nostru. Tot ce e șovăire, tot ce e pierdere de vreme prin ascunzișuri, tot ce turbură buna înțelegere trebuie să dispară din viața noastră. Și ori unde ne găsim mai mulți la un loc, ori unde suntem chemați să fim străjerii și îndrumătorii culturii noastre, se cade să ne aducem aminte că instituțiile nu trec decât prin consacrările pe cari le împart, ei și prin stimulările la muncă pe cari le dau și celor cari fac parte din ele și altora. Consacrările sunt pentru ceea ce a fost, stimulările pentru ceea ce va fi. Dacă alegerea D-voastre a ținut să dea răsplată unei activități ce a trecut cu mulți ani peste începuturile ei, ea a avut de sigur să fie pentru mine și un îndemn mai departe la muncă, la afirmare de convingeri. Așa o socotesc și eu mai mult, și pentru că așteptările cari se leagă de fiecare din noi suntem datori să nu le desmințim niciodată, m'as abate dela această datorie, dacă aș desminți încrederea pe care mi-ați arătat-o.

D-l *A. Lăpădatu* spune că are bune informațiuni despre colecțiile Academiei trimise cu tezaurul țerii la Iași și mai târziu dela Iași duse la

Moscova. Ele sunt depozitate în Cassa de Depuneri a Statului de acolo și sunt în siguranță. D-sa a însoțit lăzile cu documente în drumul până la Moscova, a asistat la instalarea lor în Cassa de Depuneri și a luat copii formale de pe toate actele încheiate cu ocaziunea transportului și depozitării în Moscova a colecțiilor. Cheile dela localul depozitului au fost încredințate la început Consulului român din Moscova, apoi au trecut succesiv în păstrarea consulilor francez, danez și norvegian. Ar fi bine ca un delegat din partea Academiei să meargă la Moscova pentru a asista la luarea în primire și a însoți lăzile cu documente în timpul transportului în țară, când Guvernul va avea posibilitatea să le aducă dimpreună cu tezaurul țerii.

ȘEDINȚA DELA 23 NOEMVRIE (6 DECEMVRIE) 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice: Domnilor Colegi, astăzi fiind cea dintâi ședință după declararea unirii cu Regatul a tuturor Românilor de peste Carpați, să luăm act cu entuziasm de această unire și să trimitem o telegramă Președintelui Consiliului Național Român la Sibiu.

Se decide a se expedia următoarea telegramă:

«Academia Română care reprezintă, dela întemeiere, unitatea culturală a Românilor de pretutindeni, trimite salutul ei frățesc Comitetului Național și Adunării, care a proclamat unirea politică a Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească cu Regatul, realizând prin actul lor gândul statornic al neamului nostru.

«*Dr. G. Antipa, Dr. V. Babeș, I. Bianu, I. Bogdan, Ovid Densusianu, A. Lăpălatu, S. Mehedintzi, I. C. Negruzzi, D. Onciul, V. Pârvan, P. Poni, G. Țițeica.*»

D-l *I. Bianu* aduce ca dar din partea d-lui N. Mișu, Ministrul plenipotențiar al țerii la Londra, cartea: *The Total discourse of the Rare Adventures, and painfull Peregrinations of long nineteene yeares Travuyles from Scotland to the most Famous Kingdomes in Europe, Asia and Africa by William Lithgow, London 1632.*

Din această rară și prețioasă carte a celebrului călător, în care se vorbește și despre țerile românești, Biblioteca Academiei posedă numai ediția engleză dela 1692 și traducerea olandeză tipărită la Amsterdam în 1656. Darul d-lui N. Mișu este deci cu deosebire prețios.

SEDINȚA DELA 21 DECEMBRIE 1918 (3 IANUARIE) 1919

Președința d-lui *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* zice: Vă aduc la cunoștință că chiar astăzi d-l Țițeica și cu mine am avut bucuria să primim la Academie delegațiunea basarabeană, venită în capitală ca să prezente M. S. Regelui actul unirii Basarabiei în mod necondiționat cu patria-mamă. Delegațiunea era condusă de d-l Pantelimon Halippa, Președintele Sfatului țerii și membru corespondent al Academiei noastre, și compusă pe lângă d-sa din: d-nii A. Crihan, I. Buzdugan, M. Miniciună, I. Codreanu și C. Noe. Frații basarabeni au venit să viziteze localul și colecțiile Academiei, în care văd cel mai înalt organ al culturii unitare a neamului românesc. Această gândire a fost spusă în cuvinte alese și calde de colegul nostru d-l Halippa. După scurtă convorbire asupra unor chestii de cultură națională, au vizitat biblioteca și încăperile pentru ședințele Academiei.

D-l *I. Bianu* prezintă apoi darul arătat în următoarea scrisoare, primită dela d-l Al. T. Dumitrescu, Bibliotecar-ajutor al Academiei, acuma bolnav:

«După datina celor bătrâni, pe care mai ales o practică fostul Secretar general al Academiei, D. A. Sturdza, dăruind la zile mari câte ceva pentru colecția Academiei, mă grăbesc și eu a vă înainta un manuscris și o carte vechi românească tipărită. Trebuie să vă lămuresc însă, că acest dar nu provine direct dela mine, ci dela un modest preot de sat, care, fiind în vîrstă, mi-a încredințat manuscrisul și cartea în 1909, cu dorința de a le da Academiei la o zi mare.

«Manuscrisul este Pomelnicul bisericii din satul Celeiu, jud. Romanați, zidită la 1832, prin osărdia preotului Radu Șapcă, întâiul ctitor al bisericii: iar cartea este un Kyriacodromion, tipărit la 1748, care conține pe filele sale unica scrisoare de mână a aceluiaș preot Radu Șapcă, cel care a slinit steagul revoluției din 1848.

«La pomelnic am adaus o notiță a mea, incompletă, despre Popa Șapcă.»

Pe lângă acest manuscris, d-l Dumitrescu a trimis în dar cartea Kyriacodromion, tipărită în București la 1748, exemplar defectuos, dar având pe el scrierea autografă a preotului Radu Șapcă dela Celciu, cunoscut prin participarea lui la începutul revoluției din 1848.

ŞEDINȚA DELĂ 11/24 IANUARIE 1919.

Președinta d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Nistor* prezintă în dar pentru colecțiunile Bibliotecii o hartă veche a Bucovinei și procesul verbal încheiat de Adunarea națională bucovineană cu ocaziunea declarațiunii de unire a Bucovinei cu Regatul Român.

D-l *I. Bianu* prezintă lista lucrărilor publicate și în manuscris, înscrise până la 31 Decembrie 1918 pentru concursurile premiilor ce sunt a se acorda în viitoarea sesiune generală.

D-l *I. Nistor* zice că din cauza împrejurărilor în situațiunea actuală mulți autori, necunoscând intențiunea Academiei de a acorda premii în viitoarea sesiune generală și nici condițiunile în cari se vor acorda, n'au prezentat lucrări la concursuri. Crede că este bine și propune ca termenul pentru prezentarea lucrărilor la concursuri pentru acest an să se prelungească.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* se unește cu părerea d-lui *Nistor*.

— Se decide ca termenul pentru înscrierea la concursurile premiilor de acordat în sesiunea generală din Maiu 1919 să se prelungească în mod excepțional în acest an până la 28 Fevruarie 1919; această deciziune să fie publicată prin ziare împreună cu premiile ce sunt de acordat și condițiunile în cari se vor acorda.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea d-lui *Al. T. Dumitrescu* un caiet cuprinzând mai multe poezii-romante în limba franceză. Caietul a fost dăruit cuiva de + Ana Zătreanu la 1838 și este și el un document al înrădăcinării influenței limbii și literaturii franceze la noi.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 18/31 IANUARIE 1919.

Președinta d-lui *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește o comunicare despre: *Georgia și România*.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată cu titlul: *Contribuție la istoria mai nouă a literaturii românești*.

ȘEDINȚA DELA 25 IANUARIE (7 FEBRUARIE) 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă un prețios document biografic privitor la poetul Costachi Conachi. Este o notă autografă scrisă pe *Wiener Universitäts-Schematismus für das Jahr 1800. Herausgegeben von Anton Phillebois, Subpeditell der Wienerischen Universität*. Nota scrisă de mâna lui Conachi este următoarea:

«La 20 Octobris Deo juvante incepti Wienensem Academiam in Philosophia frequentare. 1800. 8 bis 18-a. Constantinus Konaky manu propria».

Această notă spune un fapt până acum necunoscut: că Conachi — la vârsta de 23 de ani (născut fiind la 1777 Octombrie 14) — a început a urina cursurile Universității dela Viena. Este probabil că cercetându-se în arhiva acelei Universități s-ar putea găsi și alte informațiuni: cari cursuri au fost ascultate și cât timp, dacă mai erau și alți Români la studii în acel timp.

D-l *N. Iorga* înfățișează un exemplar din Dictionarul limbii grece de Varinus Phavorinus — ediția Basilea 1538, exemplar care a fost al familiei Greceanu, cunoscuții traducători și cronicari din timpul lui Șerban Vodă și al lui Brâncovănu. Pe această carte se află în mai multe locuri note autografe scrise de Șerban Greceanu, ca aceasta: Κτῆμα Σεβάνου δεύτερου λογοθέτου și altele de acelaș fel.

ȘEDINȚA DELA 1/14 FEBRUARIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă următoarele două volume manuscrise românești, dăruite Academiei de d-l P. Gârboviceanu:

Unul cuprinde:

- a) «Arc bine încordat» (scris după 1800) — 49 foi in-folio;
- b) «Însemnare a călătoriei mele în scurt a Ierusalimului Chiriac, când am mers dela Moldavia spre părțile Răsăritului, adevă în Sfântul Munte Athon și în Ierusalim» — 50 foi in-folio.

Al doilea este: «Începutul creștinătății și al ierarhiei în Moldova», scris la 1851 (?) — 34 foi in-folio.

Un alt volum manuscris românesc in-folio este dăruit de anticarul Albert Zwiebel și cuprinde: «Elementurile Dreptului Roman după întocmirea

Instituțiilor, alcătuite de Ioan Gottlieb Aineccie» — 1 volum in-folio de 846 pagine, scris pe la 1840 probabil în Ardeal.

— D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* mulțumește în numele Academiei pentru volumele manuscrite dăruite.

D-l *D. Onciul* prezintă în dar dela d-l Paul Gore din Chișinău, Președinte al Comisiunii Arhivelor Basarabiei, următoarele două cărți rusești despre Paleografia slavă: *Paleografia slaveano-rusească*, lecții de A. I. Sobolenski. St. Petersburg 1908; *Alegere paleografică din manuscrite iugo-slave, bulgare și sârbești*, fascicula I, secolii XI—XIV, de P. A. A. Lavrov (fără loc și an).

D-l Onciul, prezentând acest dar, zice că d-l Paul Gore este bine cunoscut ca unul din puținii Români din Basarabia, cari s-au ocupat în deaproape cu studiul limbii și istoriei Românilor. Are o bibliotecă bogată cu cărți despre istoria Românilor și o colecție frumoasă de documente privitoare la familiile românești din Basarabia și istoria Basarabiei. Este un istoric de valoare. Nu este un altul dintre Basarabeni care să cunoască mai bine decât d-sa limba românească și Istoria Românilor. Are o lucrare proprie tipărită, intitulată *Covoare românești*, care cuprinde o foarte frumoasă colecție de desemnuri de covoare din Basarabia. Prin stăruința d-lui Gore s'a adunat pentru Muzeul din Chișinău o colecție bogată de ștergare cu cusături din Basarabia. A pus să se desemneze cusăturile depe ștergarele adunate și în prezent lucrează pentru publicarea acestor desemnuri într'un volum. Academia Română, aducând mulțumiri d-lui Gore pentru cărțile dăruite, ar putea să-i exprime și recunoștința sa pentru interesul viu ce d-sa poartă istoriei, literaturii și culturii românești.

D-l *N. Iorga* prezintă următoarele două publicații ale d-sale:

- 1) *Cărți reprezentative în viața omenirii*. Volumul I. București 1916;
- 2) *Acte privitoare la politica externă a României sub Regele Carol I.* 1. Serbia la 1871: — 2. Memorii ale lui Teodor Văcărescu, agent diplomatic al României la Belgrad. București 1916.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 8/21 FEBRUARIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată despre: *Poporațiunea românească din Dobrogea la 1859 după manuscrisul dela Zăclău (Dobrogea)*.

D-l Dr. V. Babeș comunică rezultatele unei lucrări a d-lui Dr. G. Banu, intitulată: *Studii asupra unei forme particulare a dezenteriei observate în timpul războiului, neobservată până acum, precum și tratamentul ei prin vaccinare.*

ȘEDINȚA DELA 15/28 FEBRUARIE 1919.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l N. Iorga prezintă publicațiunile d-sale: *Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais* și *Revista istorică* — Dări de seamă, documente și notițe, anul IV, numerele 11—12 Noemvrie—Decemvrie 1918.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 22 FEBRUARIE 7 MARTIE 1919.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l N. Iorga expune comunicarea sa despre: *Sfătuitorul bizantin al lui Mihail Viteazul: Mitropolitul Dionisie Rali Paleologul.*

ȘEDINȚA DELA 1/14 MARTIE 1919.

Președința d-lui I. Bogdan, Vicepreședinte.

D-l I. Nistor prezintă în dar pentru Biblioteca Academiei colecția completă a ziarului *Glasul Bucovinei*, care apare în Cernăuți sub conducerea d-lui Sextil Pușcariu.

D-l I. Bianu prezintă următoarea scrisoare primită dela d-l de Montessus de Ballore, membru corespondent la Secțiunea științifică, ales la 1913, Directorul serviciului sismologic din Chili.

«Domnule Președinte și Scumpe Coleg,

«Acum când România a scăpat pentru totdeauna de barbarii ei vecini de la Miazănoapte, dela Răsărit și dela Miazăzi, mă simțesc dator să vă spun cât de adeseori, în acești patru ani, m'am gândit la țara D-voastre așa de încercată, cu tot eroismul armatei voastre trădate de vecinii Slavi, sau crezuți astfel, a căror purtare prefer să nu o calific. Totuș, după zile de greutate fără margini, iată că se înalță aurora unor timpuri mai bune, și după

o suferință egală cu a Belgiei, a Serbiei și a Nordului Franței, România este pe cale de a se întinde până la fruntariile sale naturale și de a-și redobândi fiii săi *irredenți* de dincolo de Carpați, după cum noi ne-am regăsit frații de dincolo de Vosgi; cel puțin văd că Bucovina și Transilvania vă revin și, foarte sigur, Conferința păcii nu va putea decât să recunoască dreptatea acestei cauze, întărind avântul acestor populațiuni așa de doritoare de a reintra în sânul patriei, România Mare. Permiteți-mi deci să vă felicit, ca și pe stimații mei colegi din Academia Română, căci făcându-mi einstea de a mă alege membru, eu am contractat o datorie de recunoștință, de care sunt fericit să mă pot plăti astăzi. În sfârșit blestemații Kaiserii vor fi reușit ca să fie îndeplinite dorințele de veacuri ale Românilor.»

D-l *I. Bianu* zice că răposatul D. Sturdza, voind a continua și după trecerea sa din viață darurile cu cari în așa mare măsură a îmbogățit colecțiunile Academiei, a lăsat în păstrarea d-sale, între altele, un pachet cu manuscrise și corespondență din anii 1849—1885, în limbile franceză și polonă, rămase dela Mihail Czayka Czaykowski, cunoscut și sub numele de Sadyk Pașa. În evenimentele cari au precedat și au urmat războiului Crimice, acest Polon a jucat un rol în Orient ca agent al Prințului Adam Czartoryski, care umblă după coroana Poloniei și prin urmare lucră în contra politicii rusești. În activitatea sa dezvoltată în Turcia, Czaykowski a avut legături cu mulți Români cari lucrau la scăparea țărilor de sub influența rusească. Manuscrisele și corespondența rămase după dânsul au fost procurate în anul 1907—1908 de răposatul D. Sturdza spre a fi mai târziu adăose la manuscrisele istorice ale Academiei.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 11/24 Ianuarie trecut s'a hotărât, după propunerea d-lui I. Nistor, ca în acest an, din cauza împrejurărilor extraordinare, termenul pentru prezentarea cărților la concursurile premiilor Academiei să fie prelungit, în mod excepțional, până la 28 Februarie. Până la acest termen s'au prezentat următoarele serii la premiile ce sunt a se decerne în sesiunea generală din Maiu viitor:

A. — PRIN COMISIUNI SPECIALE.

1. La Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917:

Burada (Teodor T.), XII Studii pentru violină (fără loc și dată).

Codreanu (Mihai), Statui; Sonete. Iași 1914.

Georgescu (Colonel T.), Problema militară și forțele morale. București 1914.

» Războiul ca fapt social. București 1914.

- Georgescu* (Colonel T.), Cele trei regulamente. București 1916.
- Iliescu* (Mihail O.), Antitipsina în serul normal și patologic. București 1915.
- Iscu* (Vasile), Industria și comerțul petrolului cu aplicațiune la rentabilitate și administrație. Câmpina 1916.
- Leonida* (Dimitrie), Studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar (lângă Bicaz). București f. a.
- Mândru* (A.), Floarea Tibrului — Poem în 13 cânturi. București 1916.
- Peretz* (Ion), Curs de istoria dreptului român. Partea I. Originile dreptului român. București 1915.
- Tabuță* (A.), Poezii, 1880—1915. București 1915.

2. La premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei (1917):

- Bologa* (Dr. Vasile), Noțiuni de poetică și literatură română. Sibiu 1914.
- Moșu* (Vasile S.), Curs de agricultură pentru școalele normale, seminare, licee și agricultură practică. București 1916.
- Popescu-Băjenaru* (I.), Cartea omului matur. Ediția II. București 1916.

3. La Premiul Năsturel de 4.000 lei din 1919:

- Băgulescu* (Căpitan G.), Zile de energie. Impresii și povestiri de pe front, 1916—1917. Tg.-Neamț 1918.
- Burileanu* (D. N.), Note din închisoare sub ocupațiunea germană. București 1918.
- Crivetz* (Teodor), Demonstrația Postulatului lui Euclide. București 1918.
- Demetriade* (Profesor Dr. G.), Clinica dermatologică din Iași (1909—1918). Iași 1918.
- Drăgușanu* (V.), Noul dor și amor. Iași 1918.
- Găvănescu* (Generalul C.), Epopeea română. Războiul nostru pentru întregirea neamului (August 1916—Aprilie 1918). Iași 1918.
- Moșoiu* (Alfred), Toader Nebunul. Nuvele. București f. a.
- Nenițescu* (Stefan I.), Denii. București 1918.
- Peretz* (Ion), Bimbașa Sava. București 1918.
- Rădulescu-Codin* (C.), Școalele din județul Muscel în timpul războiului și ocupațiunii, 1916—17 și 1917—18. Câmpulung 1918.
- Rosetti* (Radu D.), Da capo. București 1919.
- Săineanu* (Const.), Ce îndrumare să dăm fiilor noștri? București 1918.
- Tutuc* (I.), Imprumuturile publice ale României (1864 — 1916). Studiu de matematică financiară. București 1918.

B. — PRIN SECȚIUNEA LITERARĂ.

1.—*La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil) din 1917:*

Cioflec (V.), Mălureni. București 1916.

Demetrius (V.), Canarul mizantropului. Versuri. București 1916.

» Cântăreața. Nuvele. București 1916.

Jean Bart (Eugeniu P. Botez), Datorii uitate. Documente omenești. Nuvele. București 1916.

» Jurnal de bord. Ediția II-a adăogită. București 1916.

Moisiu (Vasile D.), Știri din Basarabia de astăzi. București 1915.

Moldovanu (Corneliu) și D. *Nanu*, Poliect. Traducere. București f. a.

Prie (Octavian), Jertfe. Piesă dramatică în 2 acte. Blaj 1914.

Rădulescu-Codin (C.), Vine roata la știrbină. Povești, legende și snoave din popor. București f. a.

» | Ghiță Bondoc. Schițe și povești din popor. București f. a.

» Făt-frumos. Povești. București f. a.

Răuleț (Constantin), Cu perdelele lăsate. București 1916.

» și George *Olărașu*, Chiemarea cinematografului. București 1915.

Urechia (Nestor), Robinsonii Bucegilor. București f. a.

2.—*La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil) din 1918:*

Botez (Demostene), Munții (Versuri), 1919.

Georgescu (Colonel T.), Chestiuni militare actuale. Comandamentul. București 1915.

» Note de Comandament, Tactică, Fortificație. București 1916.

Munteanu (Victor), Spre zări de ideal. Poezii patriotice. Iași 1917.

Rebreanu (L.), Golanii. Nuvele și schițe. București 1916.

Sanieiervici (H.), Icoane fugare. Documente omenești. București 1916.

Teodorescu (Constantin C.), Iluzie fecundă. București 1916.

3.—*La premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1919:*

Braiesku (Const. C.), Mircea. Poem eroic în versuri. Iași 1918.

Candrea (I. A.), Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI—XVII, traduse din slavonește. I. Introducerea. II. Textul și glosarele. București 1916.

Moldovanu (Corneliu), Cetatea Soarelui și alte poeme. București f. a.

» Majestatea morței. Pagini din refugiu. București f. a.

Moldovanu (Corneliu), Sărbătoarea pâinei. Pagini din refugiu. București f. a. *Vissarion* (I. C.), Florica. București 1916.

C.—PRIN SECȚIUNEA ISTORICĂ.

1.—*La premiul Hagi-Vasile de 5.000 lei din 1917:*

Angelescu (Prof. Dr. I. N.), Evoluția economică a Țărilor Românești. Vol. I. București 1916.

2.—*La Premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1917:*

Oletelișanu (Alexandru), Studii critice de drept și jurisprudență. Piatra-N. 1915.

« Câteva examene doctrinale. București 1913.

3.—*La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil) din 1918:*

Minescu (Constantin N.), Istoria poștelor române. Originea, dezvoltarea și legislațiunea lor. București 1916.

Rădulescu-Codîn (C.), Chemarea noastră. Constatări, îndrumări, dorințe. Câmpulung 1916.

4.—*La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil) din 1919:*

Condurachi (Ioan D.), Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara Românească până la Regulamentul Organic. București 1918.

Dumitrescu (Al. T.), Hommage et salut fraternel à notre glorieuse armée et à nos braves alliés entrant à Bucarest. Bucarest 1919.

Ionescu-Berbecaru (M.), Condițiunea legală a societăților comerciale străine în alte țări decât țara lor de origină. București 1918.

Leon (Dr. George N.), Problema financiară și chestiunea banului. București 1918.

Meteș (Stefan), Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Volumul I. Arad 1918.

Motololescu (Dumitru D.), Jus valachicum în Polonia. București 1916.

Velescu (Alex. M.), Unificarea dreptului privat. București 1916.

D.—PRIN SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

1.—La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil) din 1917:

Angelescu (Victor), Studiu asupra remonteii din Țara Românească. București 1915.

Bălănescu (Lt.-Comandor I.), Războiul naval pe înțelesul tuturor. București 1915.

Cahani (Augustin), Urmele domniei romane în Ardeal. Câteva pagini din istoria și arheologia romană. Blaj 1915.

Cazacu (Dr. P.) și I. *Constantinescu-Frunză*, Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România. București 1916.

Constantinescu (Profesor G.), Experiențe aplicate cursului de chimie pentru toate clasele de băeți și fete. Ploești 1915.

Enescu (Ion) și Iuliu *Enescu*, Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic. Ediția II-a completată. București 1915.

Fratostitzeanu (G.), Contribuțiuni teoretice și practice la studiul brevetelor de invențiuni. Craiova 1916.

Jitiacu (Colonel I.), Patru studii militare și un studiu istoric. Constanța 1916.

Nițescu (Dr. Marcel Al.), Represiunea fraudelor în vinicultură și comerțul de vinuri. Partea I-a legislativă. București 1916.

» Selecțiunea fermentilor românești și istoricul culturilor pure. București 1916.

» Considerațiuni generale asupra stațiunilor oenologice din Franța. București 1916.

Sebastian (Dr. Nicolae N.), Rachistricnostovainizarea. Studiu biologic. București 1915.

Zaharescu (Petru), Geografie pentru clasa I-a secundară. Ediția IV. București 1916.

» Geografia Continentelor fără Europa. Ediția I-a. București 1916.

2.—La Premiul Lazăr de 5.000 lei din 1918:

Burileanu (General St.), Descrierea sumară a tunului de 57 mm antiaerian cu tragere repede sistem «Colonel Burileanu». Iași 1917.

» Utilizarea tunurilor de 57 mm antiaeriane sistem «Colonel Burileanu» în războiul din 1916—18.

Rotman (David), Das Eruptivmassiv von Greci (Dobrogea, District Tulcea). Bukarest 1916.

3. La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil) din 1919:

Borcescu (Alexandru C.), Contribuțiuni la studiul antropologic al craniului la Români. București 1918.

Pitulescu (Dr. P.), Pericolul «Secret». Sifilisul general-nervos. București 1918.

Teodoru (Doctor V.), Băile Govora. București 1916.

La Premiile *N. Chrissoveloni* de 2.000 lei din 1917 și *Năsturel* de 4.000 lei din 1918, cari aveau a se acorda prin Comisiuni speciale, nu s'a prezentat nici o publicațiune.

La premiile cu subiecte date s'au prezentat următoarele manuscrise:

a) Pentru premiul *Principesa Alina Știrbei* din 1918 — prin Secțiunea literară — cu subiectul: *Povestiri morale pentru copii între 10 — 14 ani* — s'a prezentat un singur manuscris cu motto: «O seamă de cuvinte, ce nu sunt scrise în letopisețe, etc. Cronicarul Ion Niculce»;

b) Pentru premiul *Adamachi* de 5.000 lei din 1917 — prin Secțiunea istorică — cu subiectul: *Valurile (troiane), drumurile și cetățile romane din toate ferile locuile de Români* — s'a prezentat un singur manuscris cu motto: «Valca Impăratului»;

c) Pentru *Marele Premiu militar General Ioan Carp și Maria Carp* de 7.000 lei — prin Comisiune specială — cu subiectul: *Până unde și în ce direcțiune este folositor a se împinge militarismul și militarizarea în națiune și întru cât ostirea poate fi «Școala națiunii?»* — s'au prezentat două manuscrise sub motto: «Un adevăr nu se impune de dreptul masselor prin raționament, etc.» (Gustave Loisel); și celălalt sub motto: «Binefăcătorii umanității sunt în general cei mai credincioși păzitori ai sentimentelor izvorâte din familie și patrie, etc.»

Celelalte premii la cari nu s'a prezentat nici un manuscris sunt:

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

1. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Frumosul în poezia populară românească*.

2. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru un: *Studiu asupra limbii și stilului cronicarilor români*.

3. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru o lucrare despre: *Adverbul în limba română, studiu sintactic*.

4. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*.

5. Premiul Neuschotz, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria costumului la Români până la 1821.*

6. Premiul San-Marin, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Categorii economice și dezvoltarea lor în istoria comerțului român.*

7. Premiul Năsturel, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Bibliografia istoriei Românilor.*

8. Premiul Lazăr, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Crustaceele din apele interioare ale României din punctul de vedere sistematic, faunistic și biologic.*

9. Premiul Năsturel, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Climatografia României, bazată pe observațiunile până la finele anului 1910.*

10. Premiul Adamachi, de 5.000 Lei (divizibil), pentru: *Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice și biologice ale țărâmului român.*

11. Premiul Lazăr, de 5.000 Lei, pentru: *Studiul unuia din cele trei râuri: Siretul, Argeșul, Ialomița.*

12. Premiul Bodescu, de 1.500 Lei, pentru: *Studiul geografic al unei regiuni din Basarabia.*

13. Premiul Neuschotz, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Flora unuia din cele două județe din noua Dobroge, după alegerea botanistului.*

14. Premiul Dacia-România pentru o lucrare despre: *Istoria contractului de asigurare și în special a introducerii lui în România.*

SEDINȚA DELA 8/21 MARTIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* prezintă ultimele sale două publicațiuni:

1. *Histoire des Roumains de la Péninsule des Balkans (Albanie, Macédonie, Epire, Thessalie, etc.).*

2. *Revista Istorică.* Anul V, numerele 1—2, Ianuarie — Februarie 1919.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 15/28 MARTIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea sa intitulată: *Note despre relațiile literare greco-române.*

SEDINȚA DELA 22 MARTIE 4 APRILIE 1919.

Președința d-lui *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* prezintă publicațiunea intitulată: *La Dobrogea Roumaine. Etudes et documents*, cuprinzând 7 lucrări despre Dobrogea, extrase din Buletinul Institutului pentru studiul Europei Sud-estice.

D-l *I. Nistor* cetește comunicarea telegrafică următoare, primită dela d-l Sextil Pușcariu :

«*Domnule Ministru,*

«Ofițerii Diviziei I Cavalerie au adunat documente și obiecte de valoare, istorice și etnografice, nu numai din satul Creștinești în Basarabia, ci și dintr'o parte mare a județului Hotin. Am rugat și mi s'a acordat ca lada cu aceste documente, în drum spre Corpul 4 Arm. Iași, să mi se lase câteva zile spre cercetare în Cernăuți. — După ce le-am răsfoit în grabă, cu onoare vă comunic că această colecție cuprinde multe acte, dosare, stări civile, etc. scrise în parte românește, în parte rusește, cele mai multe din primele decenii ale veacului trecut. Din ele se poate urmări mișcarea populației și caracterul românesc al acestui ținut pe timpul răpirii Basarabiei, precum și rusificarea lui forțată. — Cred că ar fi folositor și actual să se dea unui istoric spre studiere imediată, iar bravii noștri ofițeri să fie îndemnați a continua cu opera lor de strângere și în celelalte ținuturi ale Basarabiei. Cele câteva cărți bisericești adunate sunt cunoscute și se găsesc toate și în colecția Academiei Române, afară de două: Un octoih tipărit la 1783 în Blaj și o rândueală a Sfintei Biserici tradusă din slavonește și tipărită la 1820 în Chișinău în Exarhiceasca tipografie a Basarabiei. — În casa lui Hasdeu în Creștinești s'au aflat trei sigilii valoroase. Cele trei tablouri reprezintă pânze ale pictorului Leca. Intre fotografiile sunt și reproducerile câtorva documente vechi, între ele unul necunoscut dela Ștefan cel Mare. — Am rugat Divizia I, ca o copie fotografică să se trimită lui Ion Bogdan. — Documentele sunt întovărășite de un raport amănunțit, făcut de cinci ofițeri. Pe lângă un inventar complet al documentelor, el cuprinde date interesante și o colecție de poezii populare. O copie a inventarului o păstrez eu. Lada cu documente va fi transportată Marți, 1 Aprilie, la Iași la Corpul 4 Armată.»

— Se decide a se face intervenire oficială, pentru ca documentele găsite să fie dăruite Academiei.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește comunicarea primită dela Universitatea din Gand, privitoare la intreruperea funcționării ei în timpul ocupației aceluia oraș de trupele germane.

— Se decide a se răspunde, felicitând Universitatea pentru reluarea activității ei.

D-l *I. Bianu* prezintă lucrarea d-lui *M. C. Sutz*, publicată la Paris cu următorul titlu : *Les origines des monnaies. Conférence faite le 14 juin 1917.*

D-l *N. Iorga* prezintă o foaie volantă, tipărită în limba engleză, primită dela Legațiunea Italiană, în care se cuprinde lista tuturor Italienilor omoriți de Austriaci dela 1848 încoace.

D-l *I. Bianu* amintește că într-una din ședințele trecute d-l Secretar general a exprimat idea ca să se pregătească din vreme un program pentru sărbătorirea la viitoarea sesiune generală a jubileului de 50 de ani al Academiei împreună cu marile evenimente fericite prin cari s'a îndeplinit idealul național al unirii tuturor Românilor într'un singur Stat. Inceputul sesiunii se apropie și este timpul ca Academia să ia dispozițiunile cerute de împrejurări. D-sa, împreună cu un alt coleg, a întocmit o schiță de program pentru solemnitatea deschiderii viitoarei sesiuni. Il cetește numai pentru a putea servi ca punct de plecare în discuțiune. Crede că ar fi practic să se facă chiar astăzi o discuțiune pregătitoare și să se aleagă o comisiune care să întocmească un proiect de program.

În urma discuțiunilor urmate, la cari au luat parte aproape toți membrii prezenți, d-l *N. Iorga* prezintă următoarea moțiune :

«Academia Română, în momentul întemeierii unei Românii unite prin sacrificiul, într'un războiu fericit, al tuturor fiilor ei și în pragul jubileului său de 50 de ani, reîntregindu-se cu membrii săi împiedicați până acum de a lua parte prin ocupația străină la lucrările sale, înfiercăză, în unanimitate, orice legătură de solidarizare cu dușmanii țerii care s'ar fi putut produce, oriunde ar fi, în aceste triste împrejurări, și gândindu-se numai la interesele permanente ale neamului, reiea misiunea sa de a da științei în toate domeniile ei interpretarea națională, care a fost și până acum misiunea sa.»

— Moțiunea se pune la vot și se primește de unanimitatea membrilor prezenți.

ȘEDINȚA DELA 29 MARTIE (11 APRILIE) 1919.

Președința d-lui V. Babeș, Vicepreședinte.

Dela Societatea Regală de Literatură din Londra s'a primit, încă din primăvara anului 1918, următoarea scrisoare, care — din cauza împrejurărilor de atunci — nu s'a putut comunica Academiei, ci a stat la Iași în păstrarea d-lui P. Poni, Președintele Academiei:

«Domnul meu,

«Aflarea luptei eroice, pe care patria D-voastre o poartă de un timp așa de îndelungat în fața unor ne mai pilduite dificultăți, deșteaptă nu numai admirație în inimile tuturor Englezilor, dar și hotărîrea de a-și aduce aminte de sacrificiul României la încheierea socotelor finale.

«Noi, Direcțiunea Societății Regale de Literatură, ce are scopul de a înlesni o înțelegere intelectuală între popoare, simțim dorința de a vă aduce asigurarea că, pe lângă eforturile armatelor noastre, s'au organizat și alte forțe pentru a îndreptă victoria finală spre acele idealuri de dreptate și libertate a națiunilor, pentru cari România și-a vărsat sângele și și-a jertfit avutul.

«Și mai mult decât atâta. Cunoscând situația particulară a poporului român, ca o rasă deosebită în ceea ce privește limba și caracterul printre vecini agresori sau nesiguri, simțim o datorie mare să veghem ca aspirația sa spre o dezvoltare intelectuală deosebită să fie îndeplinită.

«E dorința noastră de a conlucra la acest scop sfânt în marginile puterilor noastre și nu ne lipsese planurile prin cari sperăm că în scurt timp s'ar putea realiza scopul nostru comun. Suntem mișcați și admirăm eroismul patriei voastre în lupta ei inegală. Când momentul încercărilor celor amare va fi trecut, vom fi gata să lucrăm cu voi împreună la realizarea acelor nobile idealuri, pentru cari ați făcut sacrificii atât de nemărginite.»

— Se decide a se trimite următorul răspuns:

«Din cauză că o mare parte a României a fost ocupată timp de doi ani de armate dușmane și că, chiar în urma eliberării teritoriului, dezorganizarea în care se găsea patria noastră era așa de mare, încât mai nici un serviciu public nu funcționa în mod normal, scrisoarea din 22 Februarie 1918 ce ați binevoit a ne trimite a parvenit Academiei Române cu întârziere de aproape un an.

«Recunoașterea marilor sacrificii ce patria noastră a făcut, simpatia pe care Onor. Societatea Regală de Literatură o exprimă pentru mult încercatul nostru popor și asigurarea ce ne dă că, înlăuntrul puterilor sale, va

căută să susție drepturile României, când se va încheia socoteala finală, este pentru noi o mare mângâiere și o mare încurajare.

«În aceste zile, când tocmai se discută soarta popoarelor, nu ne îndoiți că cuvântul Onor. Societății Regale de Literatură va atârna greu în cumpană pentru noi în areopagul ce hotărăște forma viitoare a lumii.

«Academia Română este măgulită și fericită să vadă că o corporație așa de ilustră ca Societatea Regală de Literatură se interesează de poporul român, a cărui unitate culturală o reprezintă Instituția noastră de peste o jumătate de secol. Membrii Academiei Române sunt mari admiratori ai poporului englez și ai operelor sale intelectuale în toate domeniile științelor și literaturii.

«Marii autori englezi s'au considerat la noi ca autori nu numai ai unui popor, ci ai omenirii întregi și ne sunt așa de familiari ca ai noștri proprii.

«Academia Română mulțumește încă odată Societății Regale de Literatură pentru încurajarea și speranțele ce-i dă și-i exprimă cea mai profundă recunoștință.»

Dela Ministerul Afacerilor Străine se primește în copie următorul raport al Legațiunii Române din Atena.

«Am onoare a vă ruga să binevoiți a comunica Academiei Române, că am primit dela d-l Tombazi Mavrocordat, domiciliat la Atena, scrisoarea aci alăturată în original și în copie, pe care vă rog să binevoiți a o transmite Academiei.

«D-l D. Tombazi Mavrocordat se trage prin mamă dela vechii noștri Domni, și în această calitate e depozitarul acestor scrisori de familie.

«Acum câțiva ani, d-sa mi-a arătat acest pachet de scrisori și după ce le-am cercetat, i-am arătat că ar fi păcat ca ele să se piardă, putând fi folositoare istoricilor noștri. L-am sfătuit dar a le dăruî Academiei Române.

«Sunt fericit că d-l Tombazi Mavrocordat și-a însușit această idee și că a găsit tocmai acum, când ne-am întregit neamul, momentul de a o realiza.

«Documentele sunt în păstrarea mea și voiu profita de întâia ocaziune prielnică sigură pentru a le înainta Academiei.»

Și scrisoarea d-lui Tombazi Mavrocordat:

«Vă trimit, cu rugăciunea de a remite Academiei Române sau oricărei alte instituții, pe care o veți crede competentă, această culegere de scrisori autografe (cam 212) din secolii XVII și XVIII, din cari cea mai mare parte au raport cu Moldova și Valahia. Aceste scrisori, pe cari le-am găsit printre hârtiile noastre de familie, vor găsi, sper, o bună primire, precum și un loc folositor poate în Institutul vostru național.»

— Se decide a se exprimă d-lui Tombazi Mavrocordat călduroasele mulțumiri ale Academiei pentru prețiosul dar.

D-l N. Iorga prezintă scrierea sa: *Histoire des Relations entre la France et les Roumains*, cu prefață de Charles Bémont, publicată la Paris în 1918.

D-l N. Iorga prezintă apoi din partea autorului cartea d-lui Eugène Pittard: *La Roumanie — Valachie — Moldavie — Dobroudja*. Paris 1917.

D-l V. Părvan zice: Domnilor Colegi, în numele colegului nostru d-l Gusti, am onoare a oferi Academiei primul număr din *Arhiva pentru știința și reforma socială* și totodată, în semn de omagiu din partea d-sale, vă ofer și Domniilor-Voastre în parte câte un exemplar.

D-l I. Bianu cetește următoarea scrisoare, primită dela d-l St. C. Hepites:

«În dorința ce am de a lua parte la lucrările Academiei, în sesiunea sa generală care se va deschide la 1 Maiu, am cerut, deja de mai mult timp, Legațiunii noastre din Paris să intervină la locul competente spre a autoriza călătoria mea în țară cu trenul militar, așa că la începutul lui Maiu să mă aflu în București. Până acuma nu am cunoștință de ceeace s'a făcut în această privință; și după cum este posibil ca autorizațiunea cerută să nu sosească la timp, am onoare pe de o parte de a vă exprima adâncă mea părere de rău, dacă nu voi putea lua parte la sesiunea generală a Academiei României Mari, iar pe de alta mă cred dator a vă supune cele ce am făcut aci pentru intrarea Academiei noastre în cerul Academiiilor interaliat.

«Cunoașteți negreșit că, dela 9 la 11 Octomvrie 1918, s'a ținut la Londra prima sesiune a Conferinței interaliat a Academiilor științifice, la care au luat parte reprezentanții Angliei, Statelor-Unite, Italiei, Belgiei, Serbiei și Braziliei. Într'această sesiune, după ce s'a hotărât denunțarea tuturor asociațiunilor internaționale în cari figurau și reprezentanți de ai Puterilor Centrale, afară de unele asociațiuni rezultând din convențiuni diplomatice, așa după cum este aceea a Convențiunii Metrului. s'au discutat bazele unui plan general de organizațiuni internaționale, pentru satisfacerea trebuințelor diverselor ramuri de cercetări științifice și industriale, și s'a întocmit o «Comisiune de studii» pentru alcătuirea acestui plan.

«Această Comisiune aveă să expună rezultatul studiilor sale în a doua sesiune a Conferinței interaliat a Academiilor științifice, care aveă să se țină la Paris spre sfârșitul lui Noemvrie 1918.

«Am crezut că este în interesul Academiei noastre și al țerii noastre ca și Academia Română, pentru Secțiunea ei de Științe, să iea parte la desba-

terile ce aveau să se urmeze în sânul acestei a doua sesiuni, unde aveau să se pună bazele viitoarelor întocmiri științifice internaționale. De aceea am crezut a face bine să cer admiterea Academiei noastre în cercul Academiiilor științifice interaliatate, în care scop am adresat, prin colegul nostru d-l Hurmuzescu, alăturata în copie scrisoare, care a mai fost semnată și de colegul nostru d-l M. Sutzu, care se află la Paris.

«În temeiul acestei cereri, subsemnatul, ca și colegii noștri Dr. Marinescu, Mrazec, Sutzu și Hurmuzescu, am fost invitați a lua parte la lucrările Conferinței ce avea să se țină dela 26 la 29 Noemvrie 1918 la Paris, în localul Academiei de științe. Starea sănătății mele nu mi-a permis, cu mare părere de rău, de a mă transporta la Paris, dar ceilalți colegi au luat cu succes parte la lucrările Conferinței, în care se găseau reprezentanți din următoarele state: Belgia, Brazilia, Franța, Anglittera, Italia, Japonia, Polonia, Portugalia, România, Serbia și Statele Unite.

«După ce s'au votat dispozițiunile generale aplicabile la constituirea tuturor Asociațiunilor științifice internaționale, Conferința a întocmit «Uniunea astronomică» și «Uniunea geologică internațională». Cea dintâi este o asociațiune internațională, având drept scop progresul general al Astronomiei, și al științelor și artelor conexe, și aceasta mai cu seamă provocând și înlesnind realizarea operelor în această ordine, care necesitează o cooperațiune. A doua este o asociațiune care are de scop de a provoca, de a coordona și de a înlesni, pe terenurile lor respective, executarea tuturor lucrărilor de utilitate generală interesând una sau alta din ramurile Fizicei globului. Această uniune cuprinde două secțiuni: una relativă la Geologia cu anxele sale, mai cu seamă studiul marcelor (fluxului și refluxului) și Cartografia matematică; a doua e Secțiunea de Meteorologie, care mai cuprinde magnetismul pământesc, sismologia și vulcanologia.

«În fine Conferința a hotărât formarea unui «Comitet executiv» de 5 membri, însărcinat cu studiul chestiunilor științifice sau tehnice cari i s'ar cere de către Consiliul internațional, al cărui rol, până la nouă dispozițiuni, va fi îndeplinit de «Comisiunea de studii», despre care am menționat deja. În Comitetul executiv au fost aleși d-nii: Hale (America), Lecomte (Belgia), Emile Picard (Franța), Schuster (Anglia) și Volterra (Italia).

«Îmi rămâne să arăt că, în temeiul art. 1 din «Dispozițiuni generale aplicabile la constituirea tuturor asociațiunilor științifice internaționale, redactat în termenii următori:

„Vor putea participa la fundarea asociațiunilor științifice atașate Consiliului internațional de cercetări sau să adereze ulterior la aceleași asociațiuni țările al căror nume urmează: Belgia, Brazilia, Statele Unite, Franța, Noua Britanie și Irlanda, Australia, Africa de Sud, Canada, Ze-

„landa Nouă, Grecia, Italia, Japonia, Polonia, Portugalia, România, Serbia ;
„România intră printre țările cari au dreptul de a participa la fondarea
„asociațiunilor științifice internaționale.“

„Documentele privitoare la lucrările acestor două sesiuni ale Conferinței
interaliatate a Academiiilor științifice voiu avea onoarea a le prezenta Academiei
cu altă ocaziune.»

Scrisoarea d-lui *Hepites* către Președintele Biroului Academiiilor științifice interaliatate :

„România, ale cărei sentimente pentru cauza aliaților sunt bine cunoscute prin dovezile pe cari le-a dat, este în acest moment, și va fi câtva timp încă în neputință de a putea face să revină la căminurile lor personalitățile cari au trebuit să se refugieze înaintea hoardelor barbare, cari invadară și terorizară cea mai mare parte a teritoriului său.

„Academia Română, al cărei sediu este, cum știți, la București, este din pricina aceasta în neputință de a reuni numărul voit de membri pentru a putea lua o deciziune cu privire la intrarea sa în Academiiile interaliatate.

„La cererea sa, acum mai bine de o jumătate de secol, Academia Română a chemat în sânul ei pe toți învățații români din toate provinciile locuite de Români. În afară de Țara-Românească și Moldova, Basarabia, Bucovina, Transilvania și chiar Macedonia aveau și au încă în Academia noastră pe reprezentanții lor. Aceasta numai pentru a vă spune, Domnule Președinte, că învățații români, ca și de altminteri orice bun Român, îmbrățișau totdeauna populațiile române desprinse dela patria-mamă și scopul lor a fost totdeauna de a reuni pe Români într'un tot, care va forma îndată — grație glorioasei victorii a aliaților — Marea Românie de mâine.

„Din nefericire nu am autorizarea de a vorbi în numele Academiei Române, pentru motivul arătat mai sus, dar am certitudinea că toate sentimentele de înaltă stimă și simpatie pe cari le am eu față de aliați sunt de o potrivă împărtășite de către colegii mei din Academie.

„Această certitudine mă autoriză să vă cer respectuos, Domnule Președinte, să binevoiți a admite Academia Română în cercul Academiiilor interaliatate, cu obligația pentru mine de a vă prezenta, îndată ce lucrul va fi cu putință, adeziunea sa oficială.

„Și acum în aceste zile de veselie universală, când, grație jertfelor incalculabile ale aliaților, egemonia care hrănea spiritul celui mai brutal dintre popoare s'a prăvălit sub forța pusă în serviciul ideii, să-mi fie permis a zice: «Glorie Frantei eterne ! Glorie aliaților !»

Se recomandă Secțiunii științifice pentru a lua în deapropoe cunoștință.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* amintește că, în urma hotărârii din ședința trecută, urmează să se aleagă o comisiune care să alcătuească programul ședinței solemne de deschiderea sesiunii generale viitoare.

— Sunt aleși d-nii: *I. C. Negruzzi*, *D. Onciul*, *N. Iorga*, *I. Bianu*, *V. Părvan*.

SEDINȚA DELA 2/15 MAIU 1919.

Președința d-lui *General Crainicianu*, apoi *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* comunică trista știre primită de d-l *Iorga* despre încetarea din viață la Paris a lui *Emil Picot*, membru onorar al Academiei, ales din 1879. Răposatul *Picot* a fost unul din prietenii statornici ai neamului nostru. A învățat de tânăr limba română și a propus-o ca profesor la Școala de limbi orientale moderne din Paris; a publicat scrieri prețioase despre poezia populară românească, despre istoria Românilor și despre vechea noastră literatură. Cu dânsul pierdem pe unul dintre cei mai buni și mai statornici prietini ai noștri.

— Se decide a se exprima familiei *Picot* condoleanțele Academiei.

D-l Contra-Amiral *Gragoski* comunică două publicațiuni ale Comitetelor de ajutor pentru prizonierii români dela Berna și Geneva.

Dela Ministerul Afacerilor Străine se primește publicațiunea d-lui *Louis Le Nain*, *Rapport succinct sur l'état du palais des Académies après le départ des Allemands*, Bruxelles 1919.

D-l *N. Iorga* prezintă scrierile sale, *Pages Roumaines*, tipărită la Paris în 1918, cu prefață de *Ch. de la Roncière*, și *Istoria Românilor din Peninsula Balcanică*, ediție românească, București 1919.

D-l *I. Bianu* prezintă memoriul primit dela Paris intitulat: *Les Macédo-Roumains devant le Congrès de la Paix*.

D-l Profesor *N. Cosăcescu* dăruiește Academiei colecțiunea sa de monete vechi compusă din 107 bucați, cari au și fost date custodelui numismat al Academiei.

D-l Profesor T. Crivetz trimite studiul său intitulat: *Postulatul lui Euclid*
— *Metoda a doua.*

Ministerul Afacerilor Străine, răspunzând cererilor Academiei pentru restituirea manuscriptelor slave ale Academiei luate de Germani în timpul ocupației și predate Bulgarilor, cari le-au dus la Sofia, înștiințează că Ministerul Franței la București d-l De Saint. Aulaire a comunicat că Legațiunile Franței, Angliei, Italiei și Statelor Unite au înștiințat la timp guvernelor lor despre jaful comis de Bulgari în dauna Academiei și că trebuie să așteptăm ca autoritățile aliate din Sofia să înștiințeze guvernele lor despre măsurile ce vor fi luat pentru satisfacerea cererilor Academiei.

Dela Ministerul de Răsboiu se primește răspuns la cererea Academiei că s'au dat ordine Corpului 4 de Armată să trimită la Arhivele Statului în București toate documentele găsite în comuna Creștinești, județul Hotin.

D-l N. Iorga prezintă pentru publicare o culegere de poezii populare de pe fronturile sârbesc, rusesc și român, culese din batalionul de voluntari ardeleni din Regimentul Vânătorii de munte de preotul D. Nicolaescu, sub titlul: *Lacrămi din Ardeal.*

D-l Vicepreședinte Dr. V. Babeș salută în sânul Academiei pe vechiul și statornicul prieten al Românilor, profesorul I. Jarnik, decanul membrilor corespondenți ai Academiei, ales la 1879. D-l Babeș salută în d-l Jarnik nu numai pe prietenul vechiu și neclintit al neamului nostru de mai bine de 40 de ani, ci și pe reprezentantul națiunii cehe, care în același timp cu realizarea unității naționale a Românilor și-a recăpătat viața de stat independent, pe care o perduse de câteva secole. Amândouă națiunile cehă și română au mare interes ca să se lege prin relațiuni frățești atât pe terenul economic, cât și pe cel politic, pentru a-și apăra independența și a-și asigura prosperitatea statelor lor naționale ieșite din marile evenimente ale războiului terminat acum.

D-l Jarnik mulțumește pentru primirea călduroasă ce i se face în sânul Academiei și socotește ca un noroc foarte mare de a fi față la aniversarea a 50-a Academiei. Acum 40 de ani a fost față la desbateri și, când a mulțumit pentru alegerea sa de membru corespondent, cuvintele sale au fost primite cu aplauze.

ȘEDINȚA DELA 9/22 MAIU 1919.

Președința d-lui *General Gr. Crainicianu*.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare cu subiectul: *Cercetări asupra gripei*.

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre: *Întăia încercare de cristalizare politică a Românilor*.

D-l *St. C. Hepites* cetește următoarele :

„Domnilor Colegi, Reluându-mi locul printre Domniile Voastre, după o absență de mai bine de doi ani și jumătate, silit a pleca din Capitala țării din pricina modului barbar și crâncen cum dușmanii a toată suflarea, care nu are deviza : puterea primează dreptul, au înțeles rășboiul în contra lumii pașnice din orașe și sate, mă găsesc dator să fac două declarațiuni :

«Mai întâiu voesc să stigmatizez acest mod crunt, sistemul de hoție organizat în armatele cari ne-au invadat, sistem a cărui victimă am fost eu însumi ;

„In al doilea rând voesc să aduc prinosul meu de admirațiune și recunoștință soldatului român, pe care-l cunoșteam bine din luptele ce am susținut împreună pe pământul bulgăresc și care niciodată nu a fost învins, căci apărând cu pieptul său de oțel bucățica de pământ ce ne mai rămăsese virgină de piciorul dușmanului, dar nu și de mulțimea gloanțelor și a obuzelor lui, nu s'a umilit să ceară pacea, după care alergară barbarii cari porniseră la cucerirea lumii, prin anihilarea mai întâiu a statelor mici, printre cari figură și al nostru.

„In fine vreau să glorific ajungerea visului nostru de aur, pentru care Academia Română a luptat din chiar momentul înființării sale : adunarea la oaltă a toată suflarea românească prin formarea României Mari, una și nedespărțită.

„Mai înainte de a termina, să mi dați voie, stimati Colegi, ca omagiu ce pot aduce mult regretatului nostru coleg Istrati, încetat din viață, după cum bine știți, la Paris, la 16/29 Ianuarie 1919, să spun că ultimul său gând s'a dus la întregirea neamului și mărirea Academiei Române.”

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea d-nei Nica Teodor Căpitanovici (fostă Petre Grădișteanu) manuscriptul autograf al lui V. Alecsandri: *Legenda Rândunicăii*, cu data 1875, având la început un *Envoi* în limba franceză, de două strofe de câte 6 versuri.

P A R T E A I V .

SESIUNEA GENERALA DIN ANUL 1919.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 14 MAIU 1919.

Președintele de onoare a **Maiestății Sale Regelui**, însoțit de **M. S. Regina** și de **A. S. R. Principele Moștenitor**.

M. S. Regele, deschizând ședința, rostește următoarea cuvântare :

Evenimentele rășboinice ne-au împiedecat să prăznuim așa cum am fi dorit, în anul 1916, jubileul Academiei Române. O putem face azi cu inimă recunăscătoare către Pronia cerească, când visul atâtor generații de vrednici Români s'a înfăptuit. Am venit dar cu deosebită bucurie în mijlocul Domniilor Voastre, împreună cu Regina și cu Principele Moștenitor, ca după acești ani de lupte grele și mari să reluăm firul însemnatelor preocupări de cultură ale Academiei Române, sărbătorind roadele unei activități de jumătate de secol.

În lupta sfântă pentru unirea tuturor Românilor, Academia Română și-a avut partea ei importantă pe terenul cultural; de aceea, izbânda Terii este și izbânda ei. Când din îmboldul lui N. Kretzulescu și al lui C. A. Rosetti s'au pus bazele Societății literare cu scopul de a se ocupa mai ales de limba și literatura română, alegerea întâilor membri ne arată gândul de înalt patriotism ce a călăuzit generația din 1866, care, bine îndreptată că numai pe baza unității de limbă și cultură se poate clădi trainic viitorul unei națiuni, a reunit în cercul restrâns al viitoarei Academii pe bărbații luminați din toate ținuturile românești, și astfel România Mare de azi își găsiu de o jumătate de secol patria comună sub acoperișul tânărului așezământ.

Aruncând privirile asupra istoriei noastre, rămânem uimiți, cum neamul românesc a putut ieși biruitor din atâtea greutăți, din atâtea primejdii, și cum n'a fost înghițit de prăpastia ce adeseori se deschideă în drumul lui. Căutând și recetind însă poezia populară, găsim cheia acestei extraordinare puteri de împotrivire. În doinele și cântecele lui se oglindește toată durerea acestui popor, care cu atâta trudă s'a luptat cu vremurile întunecate ce stânjeniau sborul lui spre soare, dar în clipele de cele mai negre restrîște tot din poezia populară trăgea nădejdea într'un viitor mai fericit, în ea găsiu forțe nouă ce-l îmbărbătau în lupta uriașă pentru existență. În ea se poate ceti, ca într'o carte deschisă, toată gândirea, toată simțirea, întreagă filozofia, atât de simplă și totodată atât de adâncă, a unui popor care azi ca plugar trage brazda cea adâncă în ogorul său, punând într'însa toată nădejdea anului, mâine ca ostaș credincios Terii și Tromului, făcând scut din pieptul său, luptă și moare ca un erou cu un zâmbet pe buze. I-am urmat la muncă pașnică pe acești copii ai unui sol roditor, și am admirat răbdarea lor; i-am văzut în luptă, și am binecuvântat avântul lor; dar când pe front am ascultat doinele lor, atunci

în inima mea s'a înfipt încă mai tare convingerea neștrămutată că un popor care în toată luptei își tălmăcește cugetul și simțirea în versuri, că un atare popor nu poate peri. Și multe dintre aceste poezii, culese sub bubuitul tunului, sunt așa de frumoase ca cugetare și ca limbă, că ele merită să fie cunoscute mai pe larg.

Academia Română, prin menirea ei, era chemată să fie păzitorul credincios al limbii și al culturii naționale, în timpul când întemeietorul dinastiei, atât de strâns legată de institutul nostru științific, își închină toată munca pentru câștigarea neatrănării și clădirea Regatului, sprijinit fiind în opera sa de o pleiadă de bărbați luminați, dintre cari un număr însemnat au fost podoba aceste învățate adunări. Dumnezeu a binecucântat munca Domniilor Voastre, atât de roditoare pe terenul istoric, științific și literar. Semințele aruncate, cu credință și cu dragoste, în ogorul întelenit al culturii românești, în curgera de jumătate de veac și-au adus rodul însușit. Iar lupta pentru unitatea limbii ne-a condus prin vitejia ostașului român la sfărâmarea granițelor vitrege dintre frați și la întregirea Statului Român în hotarele sale firești până la marginile graiului românesc. Doina de jale a marelui poet Eminescu :

„Dela Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a'!”

a erut Domnul să se preschimbe în cântec de viteză și de biruință. Au căzut lanțurile cari ne împiedeau mersul liber, s'an prăbușit hotarele cari ne înnăbușau, respiră-vom în voie și mai larg, după măsura întregului nostru neam.

Dar față de acest mare eveniment istoric al realizării visului de unire națională a tuturor Românilor în același Stat, și datoriile noastre se sporesc într-o măsură neînchipuită. Cele mai grele probleme de organizare economică și culturală ne stau înaintea, și pentru a păși cu sorți de izbândă la sănătoasa lor deslegare, se cere, mai presus de toate, unirea în cugete și

hotărîre la muncă fără răgaz a tuturor forțelor ce ne-au mai rămas în urma grelelor jertfe ale războiului.

Nu mă îndoiesc că Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pacinic al culturii unitare române, ne va da și în viitor pilda înălțătoare a unirii tuturor la muncă pentru trainica așezare a României Nouă pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu.

M. S. Regele binevoeste a da cuvântul următorilor membri ai Academiei pentru rostirea cuvântărilor înscrise la ordinea zilei :

D-l D. Onciul, despre « Fazele dezvoltării istorice a poporului și Statului român dela origine până în zilele noastre » :

Sire,

Mărită Doamnă,

Domnia Maiestăților Voastre a fost menită să inaugureze o nouă epocă în istoria României și a neamului românesc, epocă ce se înfățișează ca cea mai însemnată, cea culminantă, în succesiunea fazelor de dezvoltare istorică prin cari au trecut până acum poporul și Statul român.

Această epocă încheie, ca sinteză istorică, o dezvoltare de 18 secole ce s'a desfășurat pe pământul Daciei Traiane, și deschide o eră nouă în viața neamului românesc, unind sub sceptrul Maiestății Voastre pământul străbun al patriei românești ce moștenire ne-au lăsat legionarii lui Traian Împăratul.

După șase secole de formațiune a naționalității române, plântă de împărații Romei la Dunărea romană și în cetatea Carpaților mării unde a înfruntat furtunile năvălirilor barbare, și după alte șase secole de lupte pentru existența națională sub stăpâniri străine, poporul românesc a ajuns să-și întemeieze un Stat național în Principatele surori Țara-Românească și Țara-Moldovei, Stat care, după iar șase secole de lupte pentru viață și libertate, de lupte și străduințe pentru civilizațiune și progres, a devenit azi Regatul tuturor Românilor din *Dacia Traiana rediviva*.

În această desfășurare istorică prin trei mari perioade de câte șase secole, epoca Maiestății Voastre, Sire, încoronează 18 veacuri de lupte eroice ale străbunilor, părinților și fraților noștri, reunind pentru totdeauna într'un Stat național Patria ro-

mână, cucerită pentru latinitate de Traian Impăratul și recucerită acum întreagă Coroanei române de Maiestatea Voastră. E cel mai mare act ce s'a înscris în analele istoriei române, după cucerirea ce a creat Dacia latină și dela întemeierea Statului român al Basarabilor și Mușatinilor.

Ingăduiți, Sire și Mărită Doamnă, ca, serbătorind acest mare act istoric, odată cu aniversara de jumătate de secol a institutului nostru ce dela înființarea sa reprezintă unitatea culturală a tuturor Românilor și care mereu a cultivat și susținut vie conștiința unității naționale, — ingăduiți ca, din culmea la care ne-ați condus, să facem o privire asupra fazelor dezvoltării istorice a poporului românesc și a Statului său, asupra rostului său în istorie prin veacuri de lupte și năzuințe, până la încoronarea lor prin unirea lui politică de azi, fericit îndeplinită în domnia Maiestăților Voastre.

I

Domnilor Colegi,

Fazele dezvoltării istorice a poporului și Statului român, privite din perspectivă, se înfățișează într-o succesiune de o regularitate deosebită, desfășurându-se în serii simetrice, caracteristice dela epocă la epocă, încât par a fi determinate de o lege sau ordine inerentă fenomenelor istorice. În această ordine se înfățișează de asemenea, urmând cu minunată precizie, și marea epocă a Unirii naționale ce încheie dezvoltarea de până acum și deschide o eră nouă pentru destinele neamului românesc și rostul său în viitor.

Dar mai înainte de toate, să ne lămurim asupra punctului de plecare al istoriei române, asupra începutului ei.

«Originea naționalității române» — zice renumitul linguist Miklosich în cercetările sale asupra limbii românești — «pleacă din timpul depărtat când piciorul Romanului a călcat prima dată pământul Illyricului.»

În adevăr, prin cucerirea romană a ținuturilor ilirice dela țărmul răsăritean al mării Adriatice până la Dunăre, locuite de vechii Iliri, străbunii Albanezilor de astăzi, cucerire începută încă din timpul

Republicei (în epoca războaielor punice și macedonene) și desăvârșită sub Octavian August, s'a aruncat prima sămânță a naționalității române în provinciile dunărene dintre Adriatică și Marea Neagră.

Pentru răspândirea elementului roman în Illyricum și romanizarea acestei provincii eră de însemnătate hotărîtoare împrejura-rea că, la împărțirea imperiului între potențații triumviratului al doilea, țara Ilirilor supuși fu unită cu Occidentul latin atribuit lui Octavian, a cărui parte eră Italia, Gallia, Hispania și Illyricum. În această unire administrativă, legăturile naturale dintre Italia și țărmul răsăritean al Mării Adriatice au devenit cu atât mai strânse și cu atât mai hotărîtoare pentru expansiunea elementului roman la răsărit de Adriatică și pentru romanizarea provinciilor dunărene. În Illyricum, cea dintâi provincie răsăriteană cucerită pentru latinitate, romanizarea a pătruns de timpuriu, mai ales pe litoralul adriatic cu partea din basinul Dunărei; iar în partea de miazăzi, unde influența latină se încrucișă cu cea greacă, predominantă în sudul peninsulei chiar și sub stăpânirea romană, s'a păstrat un rest semi-romanizat al vechiului neam iliric, poporul semi-romanice al Albanezilor, neam înrudit mai aproape cu Românii.

Illyricul astfel cuprins în sfera latină urmând să fie baza pentru expansiunea elementului roman la Dunăre, romanizarea a înaintat de aci în provinciile dunărene din răsărit, întinzându-se până la Marea Neagră și până în Carpați. În această legătură, provinciile romane dela Dunăre, cucerite elementului latin, plecând dela țărmul iliric al Adriaticei, au fost cuprinse, ca unitate geografică și etnică, cum și sub raportul militar și administrativ, sub denumirea generală de Illyricum.

La Dunărea răsăriteană, în părțile locuite de neamuri de seminiție tracă, aproape înrudite cu Ilirii, limba romană a pătruns mai întâiu după cucerirea Moesiei, țara dintre Dunăre și muntele Hemului, cucerită definitiv în domnia lui August. Tot atunci, oastea romană a călcat prima dată pământul Daciei dela nordul fluviului, unde războinicii Daci, de aceeaș seminiție și limbă (ἐμόγλωττοι) cu locuitorii supuși ai Moesiei, neliניștiau nouăle hotare ale Imperiului. Oastea lui August, înaintând până la Mureș, sili pe reprimatul vecin să țină apoi mai mult timp pace și să respecte temutul limes roman. Raporturile pașnice cu Imperiul erau potrivite să favorizeze și un început de infiltrațiune latină la nordul Dunărei, încă înainte de așezarea stăpânirii romane în această parte.

Dacă mai întâiu sub August, la începutul erei creștine, a fost plântată vița latină la Dunăre dela care a purces formarea naționalității române, apoi întemeierea poporului românesc în patria sa istorică nu s'a făcut decât un secol mai târziu prin geniala creațiune a lui Traian, cuceritorul Daciei. Cucerirea și colonizarea Daciei, încheind expansiunea elementului roman spre răsărit, a îndeplinit stabilirea lui definitivă la Dunăre și în Carpați, unde se va desfășura viața și istoria poporului românesc, rămas veghe a latinității la marginea nord-estică a lui *orbis Romanus*.

Intru apărarea acestei pozițiuni expuse contra barbariei din miază-noapte și răsărit, Traian a luat măsuri excepționale. El aduse în Dacia cucerită un extraordinar de mare număr de colonii din toate părțile Imperiului spre a popula țărinele și orașele (*ex toto orbe Romano infinitas copias hominum transtulerat ad agros et urbes colendas*), după ce în urma crâncenului război, susținut de Daci cu admirabilă vitejie în luptă pe viață și pe moarte, țara fusese în mare parte istovită de oameni (*viris exhausta*).

Țara cucerită la nordul Dunărei se întindea între Tisa și Nistru cu țărmul Mării Negre până la gura Bugului, unde vechea colonie grecească Olbia eră punctul extrem al stăpânirii romane în această parte. Totuș teritoriul colonizat mai intensiv, după mărturiile istorice și arheologice, cuprindea numai Oltenia cu malul răsăritean al Oltului, Banatul și Ardealul, în întindere aproximativă de 1000 mile romane (1500 km.) în circumferință.

Pe acest teritoriu, colonizat și romanizat în timpul stăpânirii romane de peste un secol și jumătate, s'a pus temelia poporului românesc în Dacia lui Traian. El s'a format în unitate teritorială și etnică cu elementul roman din provinciile dela sudul Dunărei și în legătură neîntreruptă cu lumea latină din Occident. Această unitate s'a mănținut și după ce Dacia a fost pierdută pentru Imperiu la începutul năvălirilor, când o parte a populațiunii romane din provincia lui Traian, cedată Goților ca federați ai Imperiului, fu strămutată de Aurelian peste Dunăre, în provincia numită de atunci Dacia Aureliană, așezată drept în fața Olteniei. Legăturile etnice între ambele maluri, favorizate și prin raporturile federale ale Goților și apoi ale Gepizilor din Dacia cu Imperiul, au durat până la așezarea Slavilor și Bulgarilor la miazăzi de Dunăre, în secolul al VII-lea, când se încheie faza de formațiune a naționalității române în legătură cu latinitatea întreagă.

Chestiunea originilor românești a fost mult discutată, de un secol și ceva încoace. Tradițiunea istorică despre originea Românilor, constatată mai întâiu la scriitori bizantini din secolul al XI-lea și al XII-lea, cum și la cei dintâi cronicari ai Ungariei din secolul al XII-lea și al XIII-lea, ca și în acelaș timp în cancelaria papală, consideră în general pe Români ca urmași ai Romanilor sau ai colonilor romani din părțile Daciei; un scriitor bizantin din secolul al XI-lea îi pune chiar în legătură cu cucerirea Daciei de Traian, cunoștință ce reapare apoi în istoriografie abia dela secolul al XV-lea încoace, din epoca Renașterii umaniste (mai întâiu la Enea Silvio și Bonfini). Și tradițiunea națională, cum o arată cronicile indigene și alte mărturii, a păstrat conștiința originii romane; călugării din mănăstirea Deal știau să spună unui vizitator italian (Francesco dalla Valle), la 1532, că «Traian Impăratul, cucerind această țară, o împărți ostașilor săi și o făcu colonie de Romani».

Această tradițiune istorică, mai mult sau mai puțin dezvoltată prin studii ulterioare, a fost general admisă în istoriografie până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea. Numai de atunci s'a scornit teoria imigrațiunii Românilor dela sudul Dunărei, ca popor format în peninsula Balcanică, de unde ei ar fi populat în evul mediu Dacia Traiană, exact în întinderea stăpânită de Romani și părăsită de ei cu mai multe secole mai înainte. Controversa istorică ce această ipoteză prea îndrăzneată a provocat în cele din urmă a adus incontestabil un serviciu însemnat chestiunii, în jurul căreia nu s'a închis încă definitiv discuțiunea. Însă fără mărturii directe în sprijinul unei transmigrațiuni de acest fel, cari până acum n'au putut fi produse, nu putem părăsi țărâmul real al tradițiunii istorice, adevărită chiar dela cele dintâi mărturii asupra Românilor ca popor propriu.

Așa fiind, punctul de plecare al istoriei române, desfășurată pe pământul Daciei Traiane locuite de Români, nu poate fi altul decât cucerirea romană ce a pus temelia poporului românesc în țara care este patria lui istorică și unde s'a dezvoltat Statul național al Românilor.

Dar și la miazăzi de Dunăre trăește din vechime o ramură mai puțin numeroasă a neamului românesc, ramură ce s'a manifestat mai puțin în istorie în mod activ. Inceputurile acestor Români pleacă învederat dela cucerirea și colonizarea romană a provinciilor iliro-trace dela sudul Dunărei, unde ei s'au format ca naționalitate în unitate

teritorială cu frații lor dela nordul fluviului. Invaziunile Slavilor și Bulgarilor i-au silit — într'un timp când «sânge curgea ca apa» — să se retragă spre miazăzi, în munții Hemului, Macedoniei, Epirului și Tesaliei, unde se găsesc pe urmă locuințele lor în Imperiul bizantin. Încă în secolul al XI-lea, Bizantinii știau că locuințele mai vechi ale acestor «Vlahi» au fost în părțile de miazănoapte ale peninsulei, lângă Dunăre și Sava, de unde ei s'au mutat spre miazăzi.

Așezarea Slavilor și Bulgarilor în peninsula Balcanică a despărțit cele două ramuri dela nordul și dela sudul Dunărei ale neamului românesc, izolându-le una de alta ca și de Occidentul latin. Doar în partea unde Carpații și Balcanii își întind mâna prin Porțile-de-Fier ale Dunărei, s'a mai păstrat câțva timp vreo legătură teritorială între frații dintr'o parte și dintr'alta; însă legătura ce a existat până atunci cu Occidentul latin a fost ruptă cu totul.

Până la așezarea Slavilor în părțile de miazănoapte ale peninsulei Balcanice, la începutul secolului al VII-lea, provinciile ocupate de ei între Adriatică și Marea Neagră, romanizate în curs de șase secole de stăpânire romană, erau locuite de o populațiune romanică. Limba romană era aci limba țerii (ἐπὶ γῆς γλώσσα, παρρη. φωνή), limba oficială în Stat și Biserică (episcopatele dela Dunăre cu arhiepiscopatul Iustinianei-Prime erau latine), limba de comandă în armată. Ea fu înlocuită, ca limbă oficială a Imperiului și în armată, prin cea greacă, în domnia lui Foca (602-610), chiar pe timpul când provinciile dunărene fură pierdute către Slavi, rămânând în stăpânirea efectivă a Imperiului numai părțile meridionale ale peninsulei, unde era predominant elementul grec.

Până la această epocă despărțitoare între perioada romană și cea următoare, formațiunea esențială a limbii românești, ca limbă deosebită de cea latină vulgară și de celelalte limbi romanice, era indeplinită. Ea s'a format pe ambele maluri ale Dunărci, în unitatea teritorială de până atunci, ca limbă unitară, diferențiată doar în dialecte. Faptul că, din elementele slave intrate în limbă, numai trei cuvinte au suferit modificarea grupului *an* devenit românește *ân* (precum *român* din *romanus*), (1) pe când în celelalte cuvinte de origine slavă s'a păstrat *an* nemodificat, arată că limba românească era la sfârșitul acestei faze de modificare fonetică, când

1) *Jupân* (жупанъ), *smântână* (смаѣтана), *stână* (сѣтанъ). *Stăpân* (după Cihac, element slav), este, după Miklosich, de origine albaneză (*stopan*).

a început să împrumute elemente slave. Influenței numelui de *Rumân*, cum se numiau locuitorii găsiți de Slavi în provinciile dunărene, e de atribuit negreșit și forma *Rumene* (ρoυ-mene) pentru *Romani*, ce întâlnim în texte paleo-slave. (1)

Astfel se stabilește că formatiunea naționalității române în provinciile romanizate dela sudul Dunărei ca și în Dacia Traiană, colonizată în mare parte cu element roman din aceste provincii, s'a îndeplinit, în unitate teritorială cu latinitatea întreagă, până la epoca așezării Slavilor în peninsula Balcanică, la începutul secolului al VII-lea. În această perioadă de formațiune, Românii au primit și creștinismul, cum arată terminologia creștină de origine latină, formată după regulile fonetice ale limbii românești. Invazia Bulgarilor turanici, slavizați în cele din urmă în mijlocul Slavilor supuși de ei, și întemeierea Statului bulgar la Dunăre, spre sfârșitul secolului al VII-lea, au urmat să desăvârșească izolarea deplină a elementului român din Dacia Traiană, rămas apoi în afară de orice legătură directă cu Imperiul și cu lumea latină.

Așa se încheie prima fază de mai mult sau mai puțin șase secole a istoriei române, timpul de formațiune a naționalității române pe ambele maluri ale Dunărei. Ea este caracterizată prin puterea creatoare a Imperiului roman, în care și sub a cărui influență s'a născut poporul românesc, format ca naționalitate în neîntreruptă unitate teritorială cu Occidentul latin.

II

Faza următoare, cuprinzând de asemenea aproximativ șase secole, e caracterizată prin începuturile de organizațiune politică a poporului românesc până la formarea Statului național, sub influența predominantă a Statului bulgar în prima jumătate a acestei faze, apoi a Regatului ungar în a doua jumătate.

Între popoarele năvălitoare la Dunăre cari au schimbat raporturile politice și etnice în provinciile romane ocupate de ele, Bulgarii turanici au fost cei dintâi cari au întemeiat aci un Stat de durată mai lungă (679—1018). Așezându-se în Moesia, după ce această provincie fusese ocupată de Sloveni și apoi nominal din nou

1) Miklosich, *Lexicon palaeo-slovenico-graeco-latinum* (1862—1865), pp. 146 (ρpακκ), 805 (ρoυακκιννα); ρoυ-mene и ρpακκ.

supusă Imperiului Romaniei, ei au luat-o în stăpânire ca federați ai Imperiului, care le-a cedat-o sub această formă convențională. În lupte ulterioare cu Bizanțul, Statul bulgar s'a întins și la miazăzi de Balcan, până în Macedonia, Epir și Tesalia de Nord, cuprinzând aproape tot teritoriul locuit de Români în peninsula Balcanică. Slavizându-se în mijlocul Slovenilor supuși cu cari s'au contopit după creștinarea lor, Bulgarii au urmat să exercite asupra neamului românesc, prin Stat și Biserică (cu limba bisericească și oficială cea slovenească), în cea mai mare parte acea influență slavă ale cărei urme au rămas întipărite organizațiunii românești ulterioare, atât politice, cât și bisericești. Această influență s'a manifestat și la nordul Dunărei, asupra Românilor din Dacia lui Traian.

Aci, puterea Avarilor turanici, cari pe urma Hunilor congeneri luase în stăpânire Dacia, după Gepizii germanici, fu frântă de Carol cel Mare, la sfârșitul secolului al VIII-lea. Intinzând Imperiul Frâncilor până la Dunărea de mijloc și până la Sava, în vechea Pannonie, de unde scoase pe Avari, Carol sparse și centrul lor dintre Dunăre și Tisa, unde apoi se află «pustietatea Avarilor». Rămășițele lor la răsărit de Tisa fură nimicite de Bulgari în unire cu indigenii numiți «captivii Avarilor» (τῶν Ἀβάρων αἰχμάλωτοι, între cari, în secolul al VII-lea, se găsesc «creștini romani»). (1) Pe urmă, Bulgarii sunt arătați, în mărturii contemporane, ca vecini răsăriteni ai Frâncilor. În așa condițiuni, Statul bulgar dela sudul Dunărei a cuprins în sfera puterii sau influenței sale și părțile Daciei liberate de sub Avari, care influență covârșitoare a urmat a se manifesta, mai mult sau mai puțin, în toate ținuturile locuite de Români, și dincolo și dincoace de hotarul dunărean.

Când Statul bulgar eră în culmea puterii sale, veniră Ungurii, la sfârșitul secolului al IX-lea, să pună stavilă egemoniei lui la nordul Dunărei. Noii năvălitori turanici, ocupând «pustietatea Avarilor» și Pannonia slovenească dependentă de Imperiul Frâncilor, cu țara Slovacilor cuprinsă în Statul morav, supuseră succesiv și părțile Daciei dintre Tisa și Carpați. Aci ei găsiră, după mărturiile celor mai vechi cronici rusești și ungurești, o populațiune compusă din «Vlahi și Sloveni,» cu alcătuiri politice naționale pe cari

1) *Suidae Lexicon*, ed. Bernhardt (1853), I, 14, 1017. — Cf. *Acta S. Demetrii* (din secolul al IX-lea), ed. Migne, *Patrologia Graeca*, t. 116, p. 1361 ș. d., unde așa numiții «captivi ai Avarilor», cari se compuneau din «creștini romani» strămutați (în secolul al VII-lea) din Imperiu la nordul Dunărei și din indigeni convertiți de aceștia la creștinism, erau cunoscute ca uniți cu Bulgarii contra Avarilor.

le-au supus în mai multe lupte. Pe acești Vlahi cronicarii ungurești îi prezintă, după tradițiunea istorică ce le era cunoscută, ca foști «coloni și păstori ai Romanilor» (*Romanorum coloni et pastores*).

Secolul de liniște ce a urmat în Dacia, după risipirea Avarilor și până la invaziunea Ungurilor, a creat aci condițiuni deosebit de priincioase pentru prosperarea și dezvoltarea națională a elementului român. Nouăle condițiuni de viață ale populațiunii liberate de jugul barbar au urmat să atragă, după toată probabilitatea, și element român dela sudul Dunărei, pus în mișcare prin invaziunea slavo-bulgară și strâmtorat prin stăpânirea străină, ca și prin traiul greu în munții ce i-au rămas singurul adăpost.

Întărit prin admigrațiunea dela miazăzi, elementul român din Dacia, cât s'a mântinut și format aci după părăsirea provinciei sub Aurelian, a sporit așa încât a putut să absoarbă cu totul pe Slovenii conlocuitori, veniți mai ales cu invaziunea Avarilor în secolul al VI-lea și găsiți aci încă de Unguri. Dela acești Sloveni ne-au rămas, în mare parte, elementele slave în limbă și numeroasele numiri topografice de origine slavă, răspândite peste tot teritoriul Daciei, ca mărturie a existenței lor de altădată.

Când Ungurii au pătruns în Ardeal, locuit pe atunci de «Vlahi și Sloveni», Vlahii, numiți înainte de Sloveni în cronicile respective, erau aci populațiunea principală, cum de alminterea îi arată cronicile ungurești și în raport cu Secuii.

Pe când în Carpați, pe teritoriul colonizațiunii romane, elementul român, întărit prin admigrațiunea dela miazăzi ce a urmat să hotărască romanizarea Daco-Slovenilor cari ne-au lăsat atâtea urme în limbă și toponimie, a sporit așa încât e arătat aci ca precumpănitor la venirea Ungurilor; în peninsula Balcanică, unde mai înainte elementul latin eră atât de numeros ca populațiune a țerii (ἐπιχθόνιος) în provinciile dunărene, el a scăzut până la rămășița Macedo-Românilor de astăzi, fără a lăsa urme însemnate în limba Sârbilor și Bulgarilor. Acest raport invers în dezvoltarea etnografică la nordul și la sudul Dunărei, după așezarea Slavilor și Bulgarilor în peninsula Balcanică și după desființarea stăpânirii Avarilor în Dacia, nu putea să fie decât urmarea acestor prefaceri adânci în condițiunile de viață ale elementului român de o parte și de alta.

În secolul dintre risipirea Avarilor și invaziunea Ungurilor s'au putut face și cele dintâi alcătuiri de organizațiune politică proprie la Românii din Dacia. Ea pare să fi fost promovată și prin ele-

mentul român venit de peste Dunăre, care aducea o cultură cetățenească mai dezvoltată, formată îndelung în Imperiu.

Vechea organizațiune națională a Românilor era cea judecească sau cnezească, pe care cele dintâi mărturii certe o arată și la Români din Dacia și la cei din peninsula Balcanică. Ei trăiau sub conducători naționali, numiți *judeci* sau, cu nume slav, *cnezi* (în documente sârbești: *кнези*; în documente ungurești: *kenezii*, *iudices vel kenezii*). Aceste denumiri vechi s'au păstrat până târziu: în documente românești, «judeci» și «cnezi», cu acelaș înțeles, însemnând judecători sătești sau moșneni (ca urmași de foști judeci sau cnezi); în Banat, încă și astăzi primarii sătești se numesc *chinezi* (sau *chineji*).

Vechii cnezi sau judeci ai Românilor erau însă ceva mai mult. Documentele medievale ungurești îi arată ca conducători și judecători naționali ai satelor românești autonome (*villae olachales*) de pe domeniile coroanei (mai rar și mai târziu, și pe domenii private), de obicei ereditari și asimilați în câțva nobililor. Mai multe sate cnezești sau «cnezate» (*kenezatus*) se găsesc unite într'un district autonom, cu drept propriu românesc recunoscut din vechime (*antiqua lex districtuum volachicalium*), formând o «țară» (*terra*), în unele părți, sub conducerea unui *voivod* (ridicat dintre cnezii mai cu vază). Cnezii români cari treceau la catolicism sau se distingeau prin merite pentru Stat, mai ales în războaie, deveniau nobili și proprietari ai posesiunilor lor cnezești (*possessiones keneziales*), contopindu-se astfel cu nobilimea ungurească, în care mulți erau de origine românească (*nobiles olahi*). Atari familii de cnezi români trecuți în clasa nobililor au dat Ungariei pe ilustrii Corvini, pe arhiepiscopul primat Nicolae Oláh și mulți alți bărbați însemnați.

«Judecia», după numele ei latin, era o moștenire romană: ea ne reamintește organizațiunea comunală autonomă a coloniilor și municipiilor romane, conduse de *duumviri iuri dicundo*, adică «judeci» (*iudices*). Această instituțiune a urmat să se păstreze, cum se vede, ca organizațiune autonomă a Românilor sub stăpâniri străine, adaptându-se nouălor împrejurări. Sub influență slavă, care va fi atins întru câțva și instituțiunea însăș, s'a introdus denumirea slavă, sub forma mai târzie *cnez* (paleo-slav *князь* = principe), alături de vechea denumire românească *judece* (mai târziu «judec», din plural «judeci», sau «jude») și cu acelaș înțeles, neobișnuit la Slavi. Din această veche instituțiune românească s'a

desvoltat, probabil, și voivodatul românesc, prin unirea mai multor judecii sau cnezate sub conducerea unui cap de judeci sau cnezi, cu atribuțiuni analoge, numit cu termen slav *voivod* (=duce, cu înțeles deosebit de *voievoda* la Slavi), alături de denumirea românească *domn*.

Organizațiunea judecească sau cnezească-voivodală, care se găsește în Regatul ungar numai în părțile locuite de Români între Tisa și Carpați (dela cari au împrumutat-o și Rutenii conlocuitori în regiunea Tisei superioare), eră învederat anterioară cuceririi ungurești. Cam astfel de voivodate, alcătuite din uniuni de cnezate, se pare că erau «ducatele» Vlahilor și Slovenilor pe cari, după cronicile ungurești, Ungurii le-au găsit în părțile Daciei ocupate de ei. Ele fiind supuse de Unguri, urmele lor s'au păstrat în organizațiunea autonomă a Românilor sub stăpânirea ungurească, până în secolul al XVI-lea, cu vechile lor denumiri ce s'au perpetuat și după desființarea acelei organizațiuni.

*
* *
*

Regatul ungar catolic, întemeiat la a. 1000 prin creștinarea Ungurilor sub egida Bisericii latine, în vreme ce Statul bulgar fu desființat prin Bizantini cari și-au întins stăpânirea până la Dunăre, a înlocuit influența bulgară la nordul fluviului, până atunci încă susținută mai ales prin Biserică. El a determinat apoi istoria poporului românesc în vechea Dacie, unde ținuturile locuite pe atunci de Români au fost, în cea mai mare parte, cuprinse în noul Stat turanic ce se alătură de civilizațiunea creștină occidentală.

Ultimele voivodate cunoscute dintre cele găsite de Unguri între Tisa și Carpați au fost supuse de ei, după cronicile ungurești și alte mărturii, sub Stefan cel Sfânt, întemeietorul Regatului și al Bisericii latine în Ungaria. Un atare voivodat s'a înăunțat până atunci în Banat, cu populațiune creștină de «rit grec» și în legături bisericești cu episcopatul «grec» (fost bulgar) din Vidin; altul e menționat, ca «ducat bulgar» (probabil pentru legăturile cu Statul și Biserica bulgară), în părțile muntoase (sud-estice) ale Ardealului, unde apoi se găsește ținutul autonom «țara Românilor» (*terra Blacorum*) și de unde tradițiunea noastră istorică aduce pe legendarul Negru Vodă ca descălecător al Țerii-Românești.

Prin supunerea acestor voivodate, Regatul ungar, întinzându-se până la Carpații răsăriteni, a urmat să cuprindă în sfera influenței sale și părțile românești dincoace de munți, unde mai ales Oltenia

eră din vechime țară românească, cunoscută ca atare (după documente ungurești și papale) sub numele de *țara Severinului*.

Pe când dincolo de munți, Ungurii, ca singurul popor din câte au adus valurile năvălirilor în părțile Daciei, au fost capabili să întinzeze o organizațiune politică durabilă, pe temelia dată prin formațiunile ce ei au găsit acolo și le-au supus; dincoace de munți, Românii au fost aceia cari, prin întemeierea celor două Principate surori Țara-Românească și Moldova, au dat țărilor acestora însemnătate istorică, cucerindu-le pentru civilizațiune din mâinile barbariei milenare a năvălirilor. Câmpia răsăriteană a Daciei rămăsese, după retragerea legiunilor romane, pustiu loc de trecere a hor-delor barbare de pe vremuri, până când Românul creștin, adăpostit în părțile de peste munți și de peste Olt ce au fost colonizate și romanizate sub dominațiunea romană, veni să o iea în stăpânire, descălecând sate și orașe și înființând voievodate cari s'au constituit în Stat, alcătuind cele două Principate românești.

După tradițiunea noastră istorică, ambele țeri își trag originile de peste munți, de unde, după toate versiunile ei, ele au fost descălecate și întemeiate ca State de către voievozii descălecători, Țara-Românească mai întâiu, Moldova mai pe urmă. Însă în Țara-Românească, descălecatul din Ardeal se mărginează, după tradițiunea păstrată în cronicile noastre, la partea dela răsărit de Olt; iar partea apuseană, Oltenia, e arătată ca fiind descălecată cu «multă vreme» mai înainte, de peste Dunăre, ca și părțile românești dincolo de munți, «izvodindu-se de Românii carii s'au despărțit de Romani», cum zice cronica.

Tradițiunea despre descălecatul Moldovei din «Țara-Ungurească», în special din «țara Maramureșului» (*terra Maramorisiensis*), se adeverește în fond și prin documente contemporane, cum și prin mărturia cronicilor ungurești. Tradițiunea despre descălecatul mai vechiu al Țerii-Românești în partea dela răsărit de Olt, de asemenea din «Țara-Ungurească», în special din «țara Românilor» (*terra Blacorum*) din Ardeal, pentru care lipsesc mărturii contemporane directe, se confirmă prin dezvoltarea Statului dela munte spre Dunăre, cum și prin raporturile analoge ale ambelor Principate cu Regatul ungar.

Fără să intrăm aci în amănuntele chestiunii, luăm descălecatul tradițional drept punct de plecare pentru expansiunea românească și întemeierea organizațiunii politice românești, și în Țara-Româ-

nească și în Țara-Moldovei. Acest descălecat a început însă cu mult mai înainte de data pusă în cronicile noastre.

Primele așezări românești la răsărit de Olt-și de Carpați sunt constatate în secolul al XII-lea. Condițiuni favorabile pentru descălecatul de peste munți s'au produs aci numai după mijlocul secolului al XI-lea. Până atunci, câmpia răsăriteană a Daciei, unde s'au perindat toate neamurile năvălitoare la Dunăre unul după altul, eră ocupată, dela sfârșitul secolului al IX-lea, de neamul turec al Pecenegilor. Pe la mijlocul secolului al XI-lea, hordele lor stăpânitoare mutându-se peste Dunăre, Moldova și partea răsăriteană a Țerii-Românești au trecut sub stăpânirea nominală a Cumanilor, neam de aceeaș seminție, fără ca ei să se așeze aci în mod statornic, rămânând cu centrul puterii lor între Don și Nipru.

În acelaș timp, cucerirea Ardealului — fortăreață naturală a românismului în timpul năvălirilor — de către Unguri, îndeplinită în secolul al XI-lea, și așezarea consecutivă a Secuilor la hotarele răsăritene, ca colonii de grăniceri, colonizare urmată de aducerea în țară a Sașilor pe la mijlocul secolului al XII-lea, și unii și alții ca națiuni privilegiate în Stat, strâmtorau vieața Românilor peste munți. Astfel strâmtorat, elementul român din Regatul ungar trimitea excedentul său de populațiune să-și cucerască altă țară la miazăzi și răsărit de Carpați, unde descălecătorii găseau pășuni întinse pentru turmele lor și pământ bogat roditor pentru plugul lor. Și așa «începutau a face țară nouă», cum zice tradițiunea descălecatului.

Descălecătorii aduceau cu dâșii și vechea lor organizațiune națională, sub judecii și voivozii lor. Așa s'au înființat cele dintâi judecii sau cnezate și voivodate românești în părțile descălecate dincoace de munți. Peste Olt, în vechea țară românească a Severinului, ele existau mai de mult, cum arată și tradițiunea descălecatului, punând începutul organizațiunii naționale a Olteniei «multă vreme» înainte de descălecatul de peste munți al părții dela răsărit de Olt.

Cele dintâi organizațiuni politice în Țara-Românească, constatate documentar pe la mijlocul secolului al XIII-lea ca existente de mai înainte, erau — ca și voivodatele Românilor de peste munți, precum le arată documentele ungurești — voivodate alcătuite din uniuni de cnezate, cum se vede mai ales la voivodatul Românilor din țara Severinului (*terra Zeurini*), după cunoscuta diplomă a regelui Bela IV din 1247 pentru ordinul Hospitalierilor Ioaniți.

De acelaș fel eră, probabil, și voivodatul român din țara Muntenescă (*terra Transalpina*, mai înainte *Cumania*) dela răsărit de Olt, constatat în acelaș timp.

Abia pe la sfârșitul secolului al XIII-lea se face unirea celor două voivodate în unul singur, unire pusă în cronicile țerii la a. 1290 și atribuită legendarului descălecător Negru Vodă. Ca cel dintâu «Domn singur stăpânitor a toată Țara-Românească», mărturiile contemporane ca și pomelnicele mai vechi din țară arată pe Basarab Voivod, întemeietorul dinastiei Basarabilor și al Principatului unit, cu scaunul de domnie la Argeș.

Dacă întemeierea Statului a purces dela descălecatul de peste munți, totuș organizațiunea lui arată influență bizantino-bulgară. Această influență se datorește, pe lângă elementele primite direct din Bizanț, mai ales Imperiului vlaho-bulgar al Asanilor din peninsula Balcanică, întemeiat spre sfârșitul secolului al XII-lea, cu care Stat voivodatele din Țara-Românească au intrat în oarecari legături politice și bisericești, sub dinastia românească a Asanilor, «împărați ai Bulgarilor și Românilor» (*Bulgarorum et Blacorum*), dinastie domnitoare până după mijlocul secolului al XIII-lea.

În Moldova, primele organizațiuni românești, înființate, odată cu descălecatul de peste munți, sub cnezi și voivozi teritoriali, nu s'au putut constitui ca Stat decât abia după mijlocul secolului al XIV-lea. Năvălirea Tătarilor, cari după Cumani au luat în stăpânire această țară pentru mai bine de un secol, a oprit aci organizarea Statului național, până când hordele tătărești au fost scoase din țară de oștile Ungariei, în cari au luptat și Românii de peste munți (pe la 1345—1346). După o primă încercare a lui Dragoș Vodă din Maramureș de a întemeia apoi un voivodat în «țara Moldovei», în atârnare de Regatul Ungariei, Bogdan, voivodul Românilor din Maramureș, trecând cu o seamă din cnezii și oamenii săi dincoace de munți, a întemeiat Principatul Moldovei ca Stat independent și dinastia moldovenească a Bogdan-Mușatinilor, cu' scaunul de domnie la Suceava. Anul 1359 ce cronicile moldovenești dau pentru decălecatul țerii, atribuit de tradițiune lui Dragoș Vodă, concordă cu începutul domniei lui Bogdan Voivod.

Ambele Principate surori au fost întemeiate în lupte cu Regatul Ungariei, care făcea pretențiuni de supremație asupra ținuturilor descălecate de peste munți. Faptul că Românii din Regatul ungar s'au întins dincoace de munți a dat Ungurilor motivul de a socoti «părțile transalpine» (cun ei numiau ținuturile româ-

nești de dincoace) ca dependente de Regat. Aceste pretențiuni se întemeiau pe dreptul feudal din evul mediu, după care orice teritoriu ocupat sau cucerit de un vasal eră socotit ca luat de el în stăpânire în numele suzeranului.

În războiu cu Ungurii pentru pretențiunile de suzeranitate, Basarab Voivod, la sfârșitul domniei sale întemeietoare, învingător asupra regelui Carol Robert, la 1330, apoi și Bogdan Voivod, în repetate lupte, au consacrat întemeierea țărilor lor ca State independente.

Unirea sub o singură domnie a voivodatelor mai vechi alcătuite din uniuni de cnezate, întemeierea dinastiilor naționale și cucerirea neatârării în lupte vitejești contra supremației ungurești, aceste fapte au îndeplinit întemeierea Statului național, și în Țara-Românească și în Moldova.

Cu această epocă întemeietoare, după șase secole de rezistență a poporului românesc sub stăpânirile și influențele străine ce au condiționat dezvoltarea organizațiunii lui politice până la formarea Statului național, istoria română intră în a treia fază a desfășurării sale, cea a Statului român.

III

Faza din urmă, încheindu-se, de asemenea după șase secole, cu întregirea Statului național prin unirea tuturor Românilor din cuprinsul Daciei Traiane, prezintă, ca și cea precedentă, două perioade de câte trei secole, fiecare cu dezvoltarea ei caracteristică.

Prima perioadă e caracterizată prin domnia dinastiilor naționale în ambele Principate, a Basarabilor în Țara-Românească, a Bogdan-Mușatinilor în Moldova. Ea se încheie cu unirea trecătoare a țărilor surori sub Mihaiu Viteazul, ultimul din rândul domniilor ce până atunci, în ambele Principate, s'au succedat în continuitate dinastică, în linie bărbătească aproape neîntreruptă.

Idea dinastică ce caracterizează această perioadă eră fundamentală pentru concepțiunea Statului până în domnia lui Mihaiu Viteazul. În negociațiunile acestuia cu împăratul Rudof II, a cărui suzeranitate ca împărat roman și rege al Ungariei o recunoscuse, punctul principal al cererilor formulate de dânsul eră domnia ereditară, cu drept de moștenire «și pre feciori și pre fete» în Țara-Românească

și Moldova, iar în Ardeal (cu părțile până la Tisa ce le-ar cuceri în viitor dela Turci) numai în linie bărbătească. Eră o concepțiune întemeiată pe tradițiunea dinastică de până atunci, cum ea nu se mai manifestează apoi sub Domnii din diferite familii cari fără succesiune ereditară au urmat în ambele Principate. Și dacă se mai iviau oarecari tendințe dinastice, ele au rămas izolate și fără efect: idea dinastică, ca idee fundamentală în Stat, a apus cu ultimul reprezentant măreț al vechilor dinastii, până când Renașterea națională de mai târziu aduse și renașterea ei.

Epoca lui Mihai Viteazul ca încheiere a acestei perioade e caracterizată și prin faptul că luptele lui cu Turcii spre a scutura jugul suzeranității turcești, la cari au luat parte și Domnii Moldovei aliați cu dânsul (Aron Vodă și Ștefan Răsvan), au fost ultimele lupte proprii pentru neatârnare ale Românilor până la războiul Independenței, condus victorios de întemeietorul nouăi dinastii a României și al Regatului român.

Luptele pentru neatârnare prin cari s'a îndeplinit întemeierea Statului în Principatele surori caracterizează întreaga perioadă a dinastiilor naționale. Epocile ei culminante după întemeiere sunt domniile lui Mircea cel Bătrân, a lui Ștefan cel Mare, a lui Mihai Viteazul. Fiecare din aceste epoci încheie, la rândul lor, câte o subdiviziune de aproximativ un secol de dezvoltare caracteristică dela o epocă la alta.

După lupte vitejești ale lui Băsarab Intemeietorul și Vladislav I, în Țara-Românească, ale lui Băgdan Intemeietorul și Ștefan I, în Moldova, contra pretențiunilor de supremație ale regilor Ungariei, Mircea cel Bătrân — «principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager», cum îl caracterizează cronicarul turcesc al timpului — susține cele dintâi răboaie mari ale Românilor pentru creștinătate în luptă cu Semiluna. De patru ori învingător în războaiele lui cu Turcii sau opunându-le vilejească rezistență, numai odată învins și de două ori împărțășind înfrângerea cu aliații creștini cărora le-a venit în ajutor, el ilustrează glorios primul secol al Statului român.

Dar lupta eră prea inegală pentru ca el s'o poată susține neînduplecat până la sârșit. La mijlocul domniei sale, după 16 ani de rezistență în lupte eroice pentru neatârnare și credință, istovitoare de putere, el încheie, pe la 1402, capitulațiunea cu Poarta otomană, învoindu-se să plătească tribut, în schimbul căruia se garantă autonomia și integritatea țerii. Eră o măsură de prevedere

politică prin care înțelepciunea lui Mircea a căutat să asigure viitorul țării sale de către o fatală supunere prin arme.

Secolul următor, după lupte de natură schimbătoare cu Turcii, Ungurii și Polonii, pentru pretențiunile lor de supremație, cum și, din nenorocire, înlăuntru, este luminat de mărețea figură a lui Ștefan cel Mare. În cea mai lungă domnie ce a fost dată țării lui, el a dominat scena istoriei române prin aproape jumătate de secol, slăvit ca erou al neamului românesc și al creștinătății. «Toate gurile te numesc, și toți într'un gând prea mult te laudă», îi scria papa Sixt IV. Chiar cronicarul turcesc îl prețuește: «Mare bărbat și Turcilor asemenea, de ai noștri neînvins». Iar un cronicar polon, între laudele ce-i aduceau contemporanii, zice: «Fostau bărbat care, pentru inima lui cea mare, pentru înțelepciunea și iscusința lui în ale războiului și pentru faptele lui războinice cu noroc săvârșite, în veci vrednic este să se pomenească».

Aceste laude Ștefan și-le-a câștigat prin războaiele lui glorioase pentru neatârnnare, prin lupta lui eroică pentru Cruce și civilizațiune creștină, ca și prin faptele mari ale păcii. «Poartă a creștinătății» numia el Moldova sa; «și dacă această poartă ar fi pierdută de mine», scria el principilor creștini, «toată creștinătatea ar fi amenințată». Iar medicul său venețian, plecând dela patul de moarte al apărătorului creștinătății, scria dogelui: «Ferească Dumnezeu ca nu cumva Turcul să iea această țară, căci atunci Polonia și Ungaria ar fi măturate, și în urmă toată Italia și creștinătatea».

Iată rolul Principatelor românești în luptele ce ele au susținut pentru creștinătate, în epoca lui Ștefan cel Mare, ca și mai înainte sub Mircea cel Bătrân și pe urmă sub Mihail Viteazul, cum și sub alți Domni din această perioadă eroică.

Dar la sfârșitul glorioasei sale domnii, marele luptător al creștinătății a înțeles, ca și mai înainte de dânsul Mircea cel Bătrân, că nu putea să lase urmașilor o țară destul de apărată în afară și liberă înlăuntru, decât admitând suzeranitatea turcească, pe care, după sfatul său înțelept, o recunoscu fiul său Bogdan III, urmându-i la 1504 în domnie. Astfel, pe când celelalte State creștine din Sud-estul Europei au căzut victimă cumplitei furtuni musulmane, Principatele românești le-au supraviețuit în greaua luptă, urmându-și fără întrerupere o viață politică a lor proprie și stând timp îndelungat în fruntea creștinătății ortodoxe, drept scut al Bisericii Răsăritului și adăpost al tradițiunilor ei.

Al treilea secol din perioada dinastiilor naționale prezintă un început de decadență politică sub domniile fiilor naturali de Domni în lupte cu pretendenți la domnie, după stingerea liniilor legitime în ambele Principate. În acelaș timp, căderea Regatului ungar (desmembrat în Ungaria apuseană sub Habsburgi, părțile centrale și meridionale sub Turci, și Principatul Transilvaniei sub suzeranitate turcească) a adus creșterea puterii și influenței turcești, care a contribuit cu atât mai mult la decadența politică în Principate. La sfârșitul secolului însă se înalță, ca o ultimă flăcărare strălucită a vechilor dinastii, eroul unității naționale: Mihaiu Viteazul.

Și mărirea lui începe cu lupta pentru neatarnare și creștinătate. Țerile românești erau pentru dânsul «baștele și apăratură a toată creștinătatea», cum zicea în instrucțiunile date solilor săi către împăratul Rudolf, scrise românește. În lupta împotriva dușmanului creștinătății, el căută sprijin la principii creștini și mai ales la împăratul, capul ligei creștine contra Turcilor. Liberându-se de apăsătoarea suzeranitate turcească, el recunoscă suzeranitatea protectoare a împăratului. Dar politica imperială i-a fost fatală.

Invingător asupra principelui unguresc al Transilvaniei Andreiu Báthory și asupra Domnului Moldovei Ieremia Moghila, cari urmău o politică turcofilă, el s'a înălțat la gloria de erou al unității politice a Românilor, unind sub sceptrul său cele trei țeri surori liberate de suzeranitatea turcească. Eră prima încercare de a uni într'un Stat național patria Românilor dintre Nistru și Tisa. Dar unitatea națională intrupată de Mihaiu Viteazul, acum 319 ani, eră datorită numai sabiei lui și ținută numai prin sabia lui, neputând fi susținută de concepțiunea națională a acelor timpuri, încă nepregătite pentru aceasta.

Trădat de generalul imperial care eră însărcinat să-i fie de ajutor împotriva Ungurilor vrăjmași, Mihaiu căzu jertfă, drept erou al ideii mântuitoare căreia el i-a dat ființă. El căzu jertfă, pentru ca să se împlinească adevărul cuvântului: *Nici o idee mare dela care purcede mântuire nu învinge fără jertfă*. Cu el căzu și unitatea intrupată prin dânsul. Ideea însă rămâneă vie, ca moștenire generațiunilor următoare și problemă altor timpuri: ideal care a urmat să însuflețească generațiunile ce s'au succedat, până la înfăptuirea lui după trei secole de stăruință în sperarea și credința mântuirii ce va să vină.

Perioada dinastiilor naționale ce se încheie cu Mihaiu Viteazul prezintă, cum vedem, trei subdiviziuni de câte un secol, caracteristice din punct de vedere politic: 1) până la recunoașterea suzeranității turcești în Țara-Românească, la mijlocul domniei lui Mircea cel Bătrân (1402); 2) până la stabilirea suzeranității turcești în Moldova, după moartea lui Ștefan cel Mare (1504); 3) până la unirea și căderea lui Mihaiu Viteazul ca vasal al împăratului creștin (1600/1). Câteșitrele subdiviziuni au ca epoce culminante domniile strălucite ale celor trei Dărnici cari le-au ilustrat mări alese.

Pe lângă dezvoltarea politică, precumpănitoare sub domniile dinastice, această perioadă nu e neînsemnată și din punct de vedere cultural. Dezvoltarea culturală e caracterizată mai ales prin organizațiunea bisericească, întemeiată la începutul ambelor Principate, sub Alexandru Basarab în Țara-Românească, sub Alexandru cel Bun în Moldova, cu pioasele fundațiuni bisericești ale Basarabilor și Mușatinilor, venerabile așezăminte de cultură și neprețuite monumente istorice ale artei religioase românești. În aceste locașuri de cultură și edificare sufletească s'au făcut și începuturile istoriografiei naționale, dela secolul al XV-lea încolo. Biserica română, întreținând unitatea bisericească a Românilor prin vechi legături bisericești (cu jurisdicțiunea mitropolitului Ungrovlahiei, ca «exarh al Plaiurilor și a toată Ungaria», asupra Românilor de peste munți), a fost și principala susținătoare a conștiinței de unitate națională, în perioada dinastiilor. Spre sfârșitul acestei perioade s'au tipărit peste munți cele dintâi cărți românești pentru uzul religios, în limba străbună și viguroasă care a urmat să fie limba literară a Românilor de pretutindeni. Astfel s'a afirmat mai întâiu unitatea culturală a tuturor Românilor ce a precedat prima încercare de unire politică.

* * *

Perioada a doua a fazei ce cuprinde istoria Statului român până la unirea politică de azi a patriei românești e caracterizată prin dezvoltarea ideii naționale ce la sfârșitul perioadei precedente începuse a se manifesta prin formarea limbii literare și concretizarea ideii de unitate națională. Ea se încheie cu îndeplinirea unității politice a Românilor, ca sinteză istorică a dezvoltării naționale de până acum.

Pe când în perioada precedentă, dezvoltarea istorică eră predominată de idea religioasă care o caracterizează mai ales prin lupta pentru creștinătate, în perioada aceasta se afirmă, chiar din primul secol, idea națională, prin cultivarea limbii și scrierii românești, în legătură cu idea latinității. Idea națională a latinității a fost aceea prin care mai ales s'a dezvoltat și întărit idea unității naționale; iar ambele idei învietoare, una fecundând pe cealaltă, au creat România de astăzi.

În această perioadă deosebim de asemenea trei subdiviziuni caracteristice de câte aproximativ un secol fiecare: 1) timpul Domnilor pământeni din diferite familii (1600—1711/16); 2) timpul Fanarioților (1711/16—1821); 3) Renașterea națională sub domniile pămâtenilor dela 1821 încoace și realizarea aspirațiilor naționale sub noua dinastie a României.

În timpul Domnilor pământeni până la Fanarioți a urmat, după războaiele istovitoare de putere din perioada precedentă, o reculegere înăuntrul. Decadența politică fu compensată prin o înflorire a culturii naționale, începută cu mișcarea literară din epoca lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu și continuată până în domniile lui Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu. Această mișcare literară a cultivat, în legătură cu istoriografia, cu deosebire idea latinității, prin scrierile asupra originilor românești ale lui Miron Costin, Nicolae Costin și Dimitrie Cantemir, în Moldova, și ale unui autor necunoscut, în Țara-Românească, contemporan cu Miron Costin (presupus Constantin Cantacuzino). Idea latinității propagată prin aceste scrieri, rod al Renașterii umaniste din Occident, înălțând sufletele și deșteptând conștiința națională, eră semănta Renașterii române.

În același timp, Principatele românești s'au afirmat ca cele mai de seamă focare de cultură creștină în Orientul supus stăpânirii turcești și ca ocrotitoare ale creștinătății ortodoxe din Imperiul otoman, căreia ele i-au dat generos cel mai larg sprijin material și moral.

Domnia Fanarioților, începând aproape simultan în ambele țeri, le-a dus la ultimul grad de decadență politică, pricinuind totdeauna și o decadență a culturii naționale în Principate.

Dar curentul literar de deșteptare națională din timpul Domnilor pământeni a găsit continuatori însuflețiți la Românii de peste munți. Scrierile istorice și filologice ale marilor scriitori ardeleni dela sfârșitul secolului Fanarioților, Samuil Clain, Gheorghe Șincai

și Petru Maior, formați sub influența latină a unirii bisericești cu Roma, au inaugurat o nouă epocă de înflorire în istoria culturii românești. Curentul cultural naționalist, creat de acești apostoli ai ideii latinității și propagat dincoace de munți prin însuflătorul dascăl Gheorghe Lazăr și urmașii săi, eră cel mai puternic motor al Renașterii naționale ce se va afirma prin redesteptarea politică și culturală în Principate.

Dar și aci s'a format, chiar sub influența Fanarioților, un nou curent cultural, deșteptător la nouă viață. Ca foști dragomani la Poartă, Fanarioții, cunoscători de limbi străine, au introdus influența limbii și literaturii franceze, cultivate de ei cu predilecțiune. Prin aceasta, societatea cultă românească s'a apropiat de civilizațiunea occidentală latină, cu nouăle ei idei sociale și politice, semănate de marea Revoluțiune franceză.

Ambele curente culturale unite au adus Renașterea următoare, semnalată prin mișcarea revoluționară din 1821, care a pus capăt domniei umilitoare a Fanarioților și a inaugurat restaurațiunea politică și culturală sub domniile pământene.

Spre sfârșitul domniei Fanarioților se manifestă în Principate și idea unității naționale, găsind expresiune în literatura acelei epoce. *Istoria României* (Ἱστορία τῆς Ρουμανίας, 1816) și *Geografia României* (Γεωγραφικὸν τῆς Ρουμανίας, 1816) ale lui Dimitrie Philippide, cel dintâiu scriitor care întrebuițează numele de «România» ca noțiune etnografico-geografică, cuprindeau sub această denumire toate ținuturile locuite de Români în marginile Daciei vechi. De asemenea Dionisie Fotino, în *Istoria Daciei* (Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, 1818—1819), avea în vedere «Transilvania, Țara-Românească și Moldova», cuprinse ca patrie românească în istoria Românilor.

Iar dincolo de munți, Bănățeanul Dimitrie Țichindeal (*Făbule*, 1814), într'un gând cu scriitorii contemporani din Ardeal, chemând tot neamul românesc la cultură și unire, zicea cu credință de apostol: «Mărită nație daco-românească, în Banat, în Țara-Românească, în Moldova, în Ardeal, în Țara-Ungurească, când te vei lumina cu învățătura, cu luminatele fapte bune te vei uni, mai aleasă nație nu a fi pre pământ înaintea ta.»

Astfel începea a se formă unitatea sufletească a Românilor de pretutindeni, pentru ziua cea mare a Unirii ce Renașterea națională urmă s'o pregătească.

Desvoltarea din ultimul secol, cel al Renașterii, în care nea-

mul românesc a luat avântul măreț spre marele rezultat la care am ajuns, înfățișează, în continuă linie ascendentă, cu toate neajunsurile aparente, cea mai însemnată epocă de înflorire a vieții naționale, în toate manifestările ei.

În timpul restaurațiunii sub domniile pămâtenes după Fanarioti, aspirațiunile naționale erau îndreptate mai ales asupra a trei dorințe de căpetenie: unirea țărilor surori, întemeierea unei dinastii și neatârănarea. În acelaș timp, idea națională se afirmă puternic și la Românii de peste munți, unde revoluțiunea din 1848 a ridicat steagul libertății naționale sub care ei au urmat să susțină neînduplecați lupta ce i-a dus la izbândă. Mișcarea revoluționară a făcut să se manifesteze mai viu și idea unității naționale, care, găsim în Principate răsunet însuflețitor în literatura acelei epoci, înflăcăra sufletele românești, și dincoace și dincolo de munți.

Unirea Principatelor într'un singur Stat România, realizată sub ultimul Domn ales dintre pămâtenii, Alexandru Ioan Cuza, a fost prima cucerire națională în această direcțiune. Dinastia și neatârănarea, încoronate cu regala coroană de oțel, ni le-a adus binecuvântata domnie a întemeietorului dinastiei României și al Regatului român, Carol Intemeietorul. Urmașul său, Maiestatea Sa Ferdinand I, Regele glorios al tuturor Românilor, a îndeplinit cea mai înaltă aspirațiune de până acum a neamului românesc întreg: ideea unității naționale.

Secolul Renașterii înfățișează cel mai înalt grad de dezvoltare a neamului românesc și din punct de vedere cultural. Înflorirea culturii naționale în acest secol a fost determinată și întreținută mai ales prin idea latinității ce caracterizează dezvoltarea culturală în perioada după Mihail Viteazul. Ideea latinității însufleția scrierile marilor noștri cronicari, istorici și filologi: dincoace de munți, în epoca deșteptării naționale înainte de decadența urmată sub Fanarioti; dincolo de munți, la sfârșitul epocii Fanariotilor, aducând Renașterea națională următoare. În epoca Renașterii, idea latinității ne-a apropiat tot mai mult de civilizațiunea occidentală latină, determinând un puternic curent de emancipare de orientalism și acea înflorire a literaturii și culturii naționale care, sub influența fecundă și invietoare a culturii latine occidentale, a transformat atât de adânc viața românească intelectuală și caracterul culturii românești.

Și când întemeietorul Regatului român, învingător asupra dușmanului secular, la Rahova, la Plevna, la Smârdan, se întorcea

triumfător din războiul ndependenței în care ostașul român a făurit coroana de oțel a primului Rege al României, — cântărețul lui «Peneș Curcanul», însuflețitorul bard al Renașterii care cu glas de proroc a vestit «Deșteptarea României» spre libertate și unire, «peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați», cel care ca nime altul a pătruns și desvelit sufletul românesc, repurtă la Montpellier victoria de poet încununat al «Gintei Latine», ca rege al poeziei române.

Apropierea culturală de Occidentul latin, prin care România urmă să devină — după cuvântul Regelui Carol — «un centru de lumină» și «focarul civilizațiunii în Orient», a determinat și o nouă orientare politică, alături de națiunile-surori latine. Cu ajutorul lor — al Franciei sub Napoleon III, propugnatoare a principiului naționalităților, și al Italiei ce renăște prin triumful acestui principiu, aliate cu Marea-Britanie contra Rusiei cotropitoare în numele ocrotirii creștine — cu ajutorul lor puternic, liberându-ne de «protectoratul» rusesc ce încătușă avântul Renașterii noastre, am îndeplinit unirea Principatelor cu care am făcut primul pas spre unitatea națională, și ne-am întemeiat dinastia sub care s'au realizat aspirațiunile naționale ale Renașterii, împotriva tuturor uneltirilor vrăjmașe ale dușmanilor seculari dimprejur cari ne stăviliau calea spre libertate, progres și unire. Ideea latinității ne-a indicat și calea ce trebuiam să urmărim la marea răspântie în care ne-a pus cumplitul războiu din urmă, în ceasul cel mare ce avea să hotărască soarta și viitorul neamului întreg, calea care, alături de marile surori latine și de puterile aliate în uriașa luptă pentru drept și libertate, ne-a dus la biruință și mântuire.

«Biruitau gândul!» — putem zice cu cronicarul nostru care cel dintâiu a ridicat steagul latinității: biruitau idea care de atunci mereu a însuflețit generațiunile ce s'au succedat până în zilele noastre, idea care a deșteptat la vicia nouă neamul românesc și a creat România liberă și unită dela Nistru până la Tisa.

În acest semn am invins.

Și dacă privim minunata ordine în succesiunea seriilor în cari s'a desfășurat istoria poporului românesc, dela începutul său până la încoronarea de astăzi a luptelor sale pentru viață, civilizațiune și progres, ar părea că, la plinirea secolelor, generațiunea noastră eră predestinată, cu necesitate istorică, să vadă această încoronare a luptelor și aspirațiunilor generațiunilor trecute.

Domnilor Colegi,

Cu altă ocaziune, am atras aci luarea aminte asupra teoriei pe care istoricul Ottokar Lorenz, fostul meu profesor la universitatea din Viena, a emis-o în opul său: *Die Geschichtswissenschaft in Hauptrichtungen und Aufgaben* (Berlin 1886). (1) Cercând să stabilească un sistem natural de perioade istorice, el arată secolul ca măsura de timp cea naturală a fenomenelor istorice, măsură dată prin legătura intelectuală și materială dintre trei generațiuni omenеști: tată, fiu și nepot. Ca unități mai mari de măsură, el admite perioade de 300 și de 600 de ani, sau de trei ori trei și de trei ori șase generațiuni, drept perioade naturale. El întemeiază acest sistem pe fapte din istoria universală și din istoria germană.

Cum am văzut, istoria română prezintă un exemplu clasic pentru această teorie: prima fază de șase secole, cuprinzând formațiunea naționalității române; a doua fază de șase secole, cu două perioade caracteristice de câte trei secole, cuprinzând începuturile de organizare națională și formațiunea politică a poporului românesc; a treia fază de șase secole, faza Statului național până la unirea politică a patriei străbune, având două perioade de câte trei secole, fiecare cu trei subdiviziuni caracteristice de câte un secol.

În așa desfășurare, se vede că și fenomenele istorice — deși determinate, pe lângă condițiunile fizice și împrejurările timpului, de acțiunea individuală sau colectivă a oamenilor și în special a marilor personalități — urmează, în linii generale, după o lege a u ordine supremă, cu necesitate istorică.

Cu inspirațiune de profet, poetul incununat al Renașterii, luminosul Alecsandri, în credința idealului ce două generațiuni pe urmă eră scris să se înfăptuească, vestia:

«E scrisă'n ceruri sfânta Unire,
E scrisă'n inimi cu foc ceresc.
O Românie, l'a ta mărire
Lucrează brațul dumnezeesc.»

1) *Epocile istoriei române și împărțirea ei*. Discurs de recepțiune, 1906.

Sire,

Pronia care a condus astfel destinele poporului românesc Va menit să prezidați la marele act istoric ce cu glorie ați îndeplinit: unirea tuturor Românilor din cuprinsul Daciei străbune în Statul lor național, întregit sub înțeleapta și vitejeasca conducere a Maiestății Voastre. În nemărginită recunoștință și admirațiune, cu credință vie în viitorul urzit României unite ce ați intențiat, se închină Vouă, Sire și Mărită Doamnă, inimile românești de pretutindenii, și preamărită va fi domnia Maiestăților Voastre în istoria neamului românesc deapănarea.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* rostește următoarea cuvântare despre țelurile Academiei în întâia jumătate de secol de activitate dela 1866 până astăzi:

Sire, Mărită Doamnă, Alteță Regală,

Domnilor Colegi,

După patriotica și învățata comunicare făcută de confratele nostru D. Onciul despre istoria Românilor dela Originea lor și până în zilele acestea, dați-mi voie ca astăzi când Academia Română serbează împlinirea unei jumătăți de secol dela înființarea ei, să expun în puține cuvinte mersul instituției noastre. Voiu arăta țelul pe care Academia l-a urmărit, cum a căutat să-l îndeplinească și cum lucrează astăzi la unificarea și dezvoltarea culturii românești.

În luna Martie 1866, cam vreo lună înaintea sosirii în țară — aș zice cu cronicarii — a descălecării lui Carol I, Ministrul Instrucției publice de pe vremuri C. A. Rosetti, printr'un referat contrasemnat și de Secretarul general V. A. Urechia, și probabil chiar din inițiativa acestui profesor iubitor de știință și învățătură, propune Locotenenței Domnești să decreteze înființarea unei Societăți literare oficiale. Scopul acestei Societăți eră mai întâiu stabilirea unei ortografii, căci atunci se înlocuise, oarecum în mod instinctiv, slovele cirilice cu alfabetul latin, pe care apoi Ion Ghica, regretatul nostru coleg îl declarase, ca ministru, obligator pentru lumea oficială. Nedumerirea în privința modului de a scrie cu un alfabet nou eră foarte mare și trebuia găsită o regulă statornică. Societatea aveă apoi să facă o gramatică și mai cu seamă un dic-

ționar ale limbii române. În urma acestui referat, Locotenența Domnească în ziua de 1 Aprilie decretează un regulament al Societății și numește direct pe cei dintâi membri ai ei, între cari Eliade-Rădulescu, poreclit părintele literaturii române — ales imediat Președinte, — apoi Treboniu Laurian — ales secretar, — Vasile Alecsandri, Bariț, Cipariu, Hodoș, Massim, Vincențiu Babeș.

Societatea fu compusă după toate provinciile române din 4 membri aleși din Țara-Românească, 3 din Moldova, 3 din Transilvania, 3 din Basarabia, 2 din Maramureș, 2 din Banat, 2 din Bucovina și 2 din Macedonia. Membrii numiți la început, între cari Vincențiu Babeș, tatăl învățatului nostru coleg; Alexandru Hasdeu, tatăl lui Bogdan Petriceicu și Costache Negruzzi, părintele meu, de mult au încetat din viață cu toții afară de unul: confratele nostru Ioan Caragiani, care reprezintă Macedonia și pe care-l pot felicita în numele Academiei că i-a fost dat să asiste la serbarea semiseculară a instituției noastre, după ce a luat parte la inaugurarea ei.

Societatea astfel compusă trebuia să-și înceapă lucrările la 1 August 1866, dar nu s'a putut întruni. Anul 1866 era un an turbure în toate privințele. Războiul între Austria și Prusia ne îndușmănisese vecina împărăție dela Vest din cauza alegerii ce făcusem în persoana lui Carol de Hohenzollern și voia să împiedice cu orice preț urcarea unui Prinț, înrudit cu familia domnitoare a Prusiei în scaunul domnesc al României. Turcia, prevăzând și ea că cu un asemenea Domnitor și cu o dinastie statornică, în locul Domnilor vremelnici de mai nainte, vor lua un avânt mai mare aspirațiile noastre spre o deplină independență politică, declară că nu recunoaște alegerea făcută și adună trupe pe malul drept al Dunărei, gata, la cel dintâiu ordin, să năvălească în țara noastră. Rusia în sfârșit fomentă în Iași o mișcare separatistă pentru a avea între dânsa și Turcia, dușmana sa statornică, două țeri mici și slabe în locul uneia mai tari și mai bine organizate. Pe lângă aceste greutatea de ordine politică, dacă mai punem și seceta ce săcătuisese țara și în sfârșit și izbucnirea unei teribile epidemii de holeră care seceră populația fără milă, ne vom face o idee de starea în care se găsea România în 1866 și înțelegem pentru ce inaugurarea Societății literare a trebuit să fie amânată.

În anul următor, anume în ziua de 1 August 1867, Societatea literară se adună în sfârșit și încep lucrările sale. Dela cea

dintâi ședință se desemnează în mod vădit, pe lângă scopurile culturale, și ținta politică ce urmăria noua societate. După ce vorbеше Ministrul Instrucției publice Dimitrie Brătianu și Vasile Alex. Urechia, iea cuvântul Cipariu și zice următoarele: «Bărbații de stat ai Românilor vor îngriji pentru eliberarea perfectă a patriei române. Sunt de convingere că ei își vor îndeplini cu sanctitate înalta lor misiune și patria română în urmă va deveni liberă.»

Iar până atunci, oarecum ca o pregătire, Cipariu zice că «Societatea literară va îngriji pentru conservarea unității limbii în toate provinciile locuite de Români.»

Vedeți țelul unirii tuturor provinciilor române într'un singur stat se dă pe față dela început fără înconjur și fără temere, deși România se găsea încă sub suzeranitatea Turciei, iar Transilvania fusese jertfită Ungariei chiar în acel an prin înființarea așa zisului dualism austro-maghiar.

A trebuit să treacă o jumătate de secol ca țelul urmărit să se îndeplinească, iar în ceea ce privește unirea culturală, activitatea societății începuse imediat. Dar întocmirea unei ortografii nouă nu era un lucru așa de lesnicios cum se credea și dăduse loc la mari controverse. Dela început sistemul scrierii etimologice se izbi de sistemul fonetic. Filologii Transilvaniei susțineau principiul etimologic pur, cei din Bucovina pe cel fonetic, iar cei din România se plecau mai de grabă spre un sistem mixt care ar fi ținut seama și de fonetism și de etimologism. Nu ne putem închipui astăzi cu câtă pasiune, pot zice cu câtă înverșunare se ducea lupta. Cipariu, Laurian, Massim, Hodoș, Bariț și alți învățați de peste Carpați nu admiteau nici o concesie; scrierea pentru ei nu mai era simplul mijloc de a-și exprima și comunica gândirea cât mai repede și cât mai limpede, ci avea scopul să sprijine latinitatea neamului nostru, mai ales contra celor cari o contestau. Membrii unei societăți literare private «Junimea» din Iași, care discutase îndelung chestiunea scrierii limbii române și la urmă nu admisesese principiul etimologic fură declarați antipatrioți, cosmopoliți. Negreșit că astăzi pasiunea ce se pune într-o chestiune de pură teorie ne pare neînțeleasă, dar ea avea oarecum explicarea ei. Mai întâiu o seamă de tineri români din biserica unită, fiind crescuți la Roma, se întorseseră în patrie cu imaginația plină de măreția latinității, apoi guvernul și clasele dominante din Ungaria căutau prin toate mijloacele să maghiarizeze pe Români, tratându-i oarecum ca o rasă inferioară. Această apăsare, această atingere a demnității naționale

și lovire în sentimentele lor cele mai intime provocă o naturală și dreaptă reacțiune. Românii își înălțau noblețea originii în toate felurile față de un neam asiatic ce năvălise peste dâșii. Tot așa presupun că vor căută generațiile viitoare să-și explice neînțelegerile pasionate ivite în zilele aceastea într'un număr însemnat de bărbați culti ai neamului nostru.

Societatea literară, luând printr'un decret domnesc numele de «Societatea Academică Română», adoptă ortografia etimologică, însă toate regulile scrierii erau departe de a fi bine precizate. Ortografia propusă de comisiunea academică nu fu primită nici de școale, nici de jurnale, nici de autoritățile publice, nici de publicul cel mare, nici chiar de mulți Academicieni, așa că rămase întrebuințată numai în cercul restrâns al câtorva membri și la publicațiile societății.

În curând ortografia a trebuit să fie supusă unei revizuiri. După 14 ani, la 1881 eu însumi am luat parte la discuțiuni ortografice, chiar în ședințe prezidate de M. S. Regele, dar toate punctele îndoelnice nu fură definitiv hotărâte nici atunci și abia în anul 1904 — deci după 37 de ani dela începerea discuțiunii, o comisiune compusă din Maiorescu, Hasdeu, Quintescu, Bianu și cu mine prezentă un proiect complet care, după o scurtă discuțiune, fiind primit de Academia întreagă, a rămas ortografia oficială, ne mai contestată și definitivă a limbii române — pe cât poate fi ceva definitiv pe lumea aceasta.

Gramatica lucrată de Cipariu fusese adoptată dela început, iar în privința dicționarului se iviră mari dificultăți.

După multe deliberări, Academia a însărcinat să prezente un proiect de dicționar o comisiune, compusă din membrii etimologiști și latinizatori, din cari doi, Treboniu Laurian și mai ales Massim, se pot considera ca autori ai operei, cu mare hărnicie lucrată, dar considerată astăzi oarecum ca o curiozitate literară.

Deși dicționarul, după chiar cuvintele autorilor, trebuia să cuprindă: «tot ce a cugetat, a simțit, a pățit și a făcut națiunea; «vieța colectivă, marele suflet al întregii națiuni», Laurian și Massim, stăpâniți tot de idea latinității, excludeau pur și simplu din limbă toate cuvintele așa zise «străine prin originea și forma lor, ba chiar și cele de origine îndoioasă» și alcătuiră o listă de cuvinte ale unei limbi, nu cum eră vorbită de popor, ci cum credeau ei că ar fi trebuit să fie vorbită, adică așa cum filologii voiau să o creeze și să o impue.

Așa ceva nu se făcuse în nici o țară și la nici o epocă. Chiar autorii aveau oarecare nedumerire în privința lucrării lor, căci pe lângă proiectul pretinsului dicționar, cuprinzând limba latinizată a erudiților, ei adăosera și proiectul unui așa zis *glosar*, cuprinzând cuvintele numite străine, adică limba vorbită de masa poporului. Negreșit că discuțiunea în Acedemie asupra acestui proiect nu duse la nici un rezultat, căci lucrarea eră greșită nu numai în execuție, dar în însăși concepția ei. Dicționarul limbii române adevărate, reale, rămase deci nefăcut și Societatea Academică se ocupă cu alte lucrări.

La 1879, sunt acum 40 de ani — serbăm deci astăzi și acest jubileu — interveni legea, propusă de Ministrul de Instrucție și mai târziu membru activ al nostru Gheorghe Chițu, care constitui Academia Română în forma ei actuală. Prin acea lege instituțiunea noastră se declară «Institut Național», și după art. 3 ea este și rămâne persoană morală și independentă în lucrările sale de orice natură și are de scop cultura limbii și a Istoriei Naționale, a Literelor, a Științei și Frumosașelor Arte. Independența Academiei a fost respectată totdeauna și de toate guvernele, afară — o spun cu părere de rău — de o singură dată în timpul din urmă.

Astfel reformată și reconstituită, Academia reluu discuțiunea Dicționarului. M. S. Regele Carol intervine direct în această chestiune prin frumoasa cuvântare ținută în ședința din 23 Martie 1884, ședința la care mai suntem în viață membri cari am asistat.

Regele face atunci o donație importantă pentru Dicționar pe care îl numește: «Magnum Etymologicum Romaniae» și indeamnă pe Membrii Academiei să facă toate chipurile ca lucrarea să se săvârșească cât mai curând.

Citez cu plăcere un pasaj din frumoasa cuvântare a M. Sale: «Trebue să ne ocupăm de limba noastră care s'a păstrat neatinsă în câmpiile roditoare ale Dunărei, în plaiurile mărețe ale Carpaților, aceste ținuturi încântătoare, descrise cu măiestrie într-o limbă așa de curată de poetul nostru popular V. Alecsandri. Ce sarcină mai dulce poate aveă Academia decât a luă sub paza sa această limbă veche, pe care poporul o înțelege și iubește. Mănținem dar aceste frumoase expresiuni, întrebuințate de străbuni și nu ne temem de cuvinte cari au căpătat de veacuri împământenirea. *Superflua non nocent*». Așa vorbea Regele Carol!

Sunt 35 de ani de atunci. Intăiu lucrarea, după însărcinarea pri-

mită de la Academie, fu începută de Bogdan Petriceicu Hasdeu, 17 ani mai târziu, după ce făcî o lungă și laborioasă culegere a cuvintelor, ea fu reîncepută de colegul nostru Philippide și în urmă, pe baza tezaurului de cuvinte adunat de acest învățat coleg, ea fu reluată a treia oară de confratele nostru Sextil Pușcariu. Cu ajutorul mai multor colaboratori, profesori, linguiști competenți, două volume apăruse și lucrarea mergea acum pe cale bună și regulat înainte, când izbucni războiul și negreșit, ca și întreaga viață culturală, totul fu întrerupt. Academia avea însă grija și pot zice norocul să scape lăzile cu fișe, adică întregul material de cuvinte al Dicționarului ce se găsea la Cernăuți, oraș de atâtea ori cucerit și recucerit în cursul războiului de armatele în luptă.

Avem incredința că la intrarea în viața normală, lucrarea fiind reluată, va fi dusă la bun sfârșit.

Dar nu numai la operele de cari am vorbit se mărgini activitatea Academiei Române. Multe persoane făcîră instituției noastre însemnate donații între vii și testamentare prin cari îi procurară mijloacele să dea o mai mare extensiune lucrărilor sale. Cum de s'a bucurat Academia de o așa de mare incredere în lumea noastră cultă și patriotică, încât a căpătat ajutoare materiale din atâtea părți? Eu cred că trei cauze au contribuit mai ales la liberalitatea ce s'a manifestat față de instituția noastră. Întăiu fiindcă alegerea membrilor s'a făcut totdeauna numai și exclusiv după valoarea lucrărilor celor aleși pe tărâmul literar, istoric, științific *în afară de orice considerație de altă natură*. Al doilea, din cauza dezinteresării materiale a membrilor ei cari, pentru înlăturarea oricărei bănneli posibile, au admis propunerea făcută de câțiva dintre noi — quorum pars magna fui — să nu se poată premia niciodată un membru activ al Academiei, oricât de mare va fi meritul unei cărți sau altei scrieri a sale, și al treilea — pot spune fără falsă modestie — pentru că administrația instituției noastre se poate prezenta în toate privințele ca un model de corectitudine. Nu voiu cită pe toți donatorii, dar trebuie să menționez numele lui Cuza Vodă și Evanghelie Zapa, cu cari s'a făcut începutul, al lui Năsturel Herescu, Adamachi, Otteteleșanu, Prințesa Alina Știrbei, Tache Anastassi, al prietenului meu Grigore Buiuciu și al marelui nostru protector Regele Carol I, care a lăsat Academiei o sumă însemnată prin neuitatul său testament.

Cu mijloacele date, Academia a fost în stare să remunereze traduceri făcute în limba română ale multor autori clasici latini

și greci; a putut să trimită misiuni la arhive străine pentru studii privitoare la limba și istoria noastră, a avut putința să tipărească un foarte mare număr de cărți originale — mă gândesc în deosebi la frumoasa ediție a documentelor, așa zise Hurmuzaki, privitoare la istoria Românilor; Academia a îmbogățit biblioteca sa, mărită prin luarea în stăpânire și a bibliotecii Statului după fericita dispoziție a Ministrului de Instrucție și coleg al nostru Spiru Haret; ea împarte un număr însemnat de burse la studenți harnici, cari ies biruitori la concurs și trimite absolvenți ai Universităților noastre în străinătate ca să se perfecționeze în deosebite specialități, ea îmbracă copii de școală săraci, procură cărți de școală la fii de săteni în comunele rurale; ea și-a mărit colecțiunile de documente, stampe, portrete, hărți, monete; dă ajutoare la lucrări arheologice, publică în deosebite limbi străine buletinele secțiunilor sale, a înființat și conduce în mai multe județe școli din cari câteva de agricultură, și una foarte însemnată de fete, cu scopul de a face din ele bune mame de familie, iar pe absolvente le înzestrează la măritare și dă un mare număr de premii pentru cele mai bune cărți publicate și pentru scrieri lucrate după subiecte alese de Academie.

Războiul negreșit a întrerupt activitatea și a adus pagube și Academiei Române. Clădirea mărețului edificiu al bibliotecii, menit să înlocuească localul primitiv și neîncăpător de astăzi, clădire pentru care planul și toate lucrările pregătitoare erau făcute, n'a putut fi începută; statua lui Vasile Alecsandri, pentru ridicarea căreia sunt strânse fondurile necesare, a rămas în stare de proiect; în vremea ocupației străine a Capitalei vreo 300 volume de documente slave răpite din arhiva noastră de Bulgari și cari ne fusesse restituite în urma stăruitoarelor reclamațiuni ale colegilor noștri, rămași în București, în special ale d-lui Bianu, au fost până la urmă relicate de Bulgari cu titlu de împrumut și transportate la Sofia. Cu toate insistențele ce am pus și punem într'una, ele nu ni s'au restituit până acum; la școli, la moșii, la păduri s'au făcut devastări cari trec peste 3 milioane. Însemnata colecție de monete ce au fost bătute din timpurile cele mai depărtate în întreg teritoriul Daciei vechi, care este România de astăzi, stampe, cărți și documente de mare valoare, tipărituri bisericești bogate, toate acestea se găsesc la Moscova, de unde nu putem avea îndoială că ne vor fi restituite când luptele între popoare vor lua sfârșit.

Acest sfârșit se apropie. M. S. Regele Ferdinand va îndeplini — putem zice — a îndeplinit țelul cel mare ce urmăria poporul nostru și în special Academia Română. Rănila se vor vindeca, jertfele și suferințele fără de cari nimic mare nu se poate înlăptui, se vor uita sau vor rămâne ca amintiri depărtate și poate din însuș sânul Academiei va răsări odată un poet care va descrie luptele sângeroase de acum. El va cânta izbânzile cele mari, strălucite, și gloria lui Ferdinand I, el va cânta sacrificiile cele mari și devotamentul fără margini ale Reginei Maria, dar va descrie și zilele de amărăciune și dăruire ale lor și ale noastre și ca un nou Virgiliu va esclama:

«Tantae molis erat Romanam condere gentem.»

În a doua jumătate a vieții sale seculare, Academia va lua de sigur proporții mai mari în România Unită, întregită și nedespărțită. Ea va urma exemplul marilor sale surori din apus și va căuta să arăte popoarelor de altă origine ce ne înconjoară ceea ce înseamnă și ce poate produce cultura latină. Pentru aceasta trebuie muncă încordată, muncă continuă și dezinteresată, dar mai trebuie ca Academia să aibă și sprijinul autorităților publice constituite. Suntem siguri că acest sprijin îl vom găsi în persoana M. S. Regelui Ferdinand. M. S., după ce a unit sub sceptrul său toate provinciile române, știe că un popor pentru a fi în adevăr mare, pe lângă un teritoriu întins — ceea ce au și popoarele asiatice — trebuie să creeze pe acel teritoriu o civilizație a sa proprie, că el trebuie să strălucească prin calitățile sale intelectuale, prin producerile sale culturale. Această activitate a sa nu trebuie combătută, ci în toate chipurile ajutată și sprijinită, și noi știm că M. S. Regele tuturor Românilor, urmând calea apucată de neuitatul său predecesor, va fi marele protector al acestui focar de cultură și lumină ce se numește Academia Română.

Trăească M. S. Regele Ferdinand I!

Trăească M. S. Regina Maria!

Trăească A. S. R. Principele Moștenitor și întreaga Dinastie!

Trăească Academia Română!

D-l N. Iorga rostește cuvântul de bună venire către membrii din țările surori unite cu Regatul:

Pentru întâia oară membrii Academiei Române, cari vin să participe la lucrările ei, închinată în cea mai mare parte cunoașterii

limbii și trecutului românesc, n'au de trecut granița pe care mari nenorociri îngreuiate de povara veacurilor și cumplite fatalități împotriva cărora s'au pornit în zadar puterile slabe ale înaintașilor noștri le-au însemnat, ca niște sângeroase șanțuri în carne, peste cuprinsul, de o așa de evidentă unitate, al pământului românesc.

Și, totuș, astăzi când Basarabeanul Inculeț, Bucovineanul Nistor, Ardeleanul Bărseanu stau lângă noi liberi să rostească tot ce le spune inima, fără nici o teamă de răspundere față de vreun stăpân străin, când sentimentul tuturor se poate rosti cu aceeaș sinceritate înaintea Regelui care e al lor, ca și al nostru, al celor de aici, înaintea Reginei a cărei miloasă bunătate are dreptul să cerceteze și suferințele lor, și înaintea Moștenitorului de tron sub conducerea căruia copiii noștri vor îndeplini aceeaș operă națională românească, nu e nimic care, — într'o bucurie așa de firească, deși nu caută, după datina unui popor cuviincios, discret, cuvintele tari — să samene cu o uimire sau măcar cu cea mai de așteptat mirare.

Eră așa de natural să ajungem aici, la cea dintâi revizuire rațională a hărții lumii, ca aceea la care se procedează astăzi, sub ocrotirea unor arme biruitoare pentru drept și cu înțeleaptă chibzuire a unor șefi de state și unor miniștri cari sunt cugetători, scriitori politici, istorici și profesori de Universitate!

Nenaturale au fost numai hotarele pe cari le-au tras, niciodată cu sabia, în luptă, ci prin încete infiltrări violente, ca în Ardeal și Banat, ori prin intrigi la masa verde a diplomației, pe suferitoarea hârtie, ca în Bucovina și Basarabia, râvnitorii de pământuri străine și de robi. Ele n'au intrat niciodată în conștiința poporului, căci Ardelenii, Bănățenii au venit aici și mai departe, dealungul veacurilor, ca «în țară», Bucovina a fost privită numai ca un «Cordon», după cordonul sanitar în dosul căruia s'a făcut actul de corupție și de brigandaj, iar Basarabenii, cari n'au vrut să știe de firma scrisă în slovo rusești sub icoana pasării hrăparețe, nu s'au crezut vreodată altfel de Moldoveni decât ceilalți.

Cărturarii cred, ce e drept, în forme, și în alte forme decât acelea, urite, ale intereselor lor personale, cari-i pot duce, când sufletul e slab, la picioarele străinului cuceritor, de unde, cu oricâtă pocăință, omul nu se mai ridică întreg. Au fost de sigur Români cu studii și Români de însemnătate în viața politică și socială, cari au admis ceea ce conștiința populară a respins, adesea în tăcere, uneori însă cu indignata mișcare pe care a făcut-o în 1918,

când călăii poporului nostru, barbarii culturali și cei naturali, ne-au înfățișat spăimântătoarea figură diformă a unei Româнії fără munți și fără mare, simplu ogor de lucru pentru negrii albi ai Europei Centrale, fără a-și da seama că desființau pentru totdeauna un hotar și că hotarul nedrept, în epoca naționalităților, poate face loc la orice alta decât la unul și mai nedrept decât dânsul.

Dar, de câte ori s'a întreprins o acțiune mai vastă în ordinea politică și tot așa și în ordinea culturală, ea a dus în chip firesc la unitatea primitivă, la unitatea necesară, la unitatea inevitabilă.

Cel dintâiu Stat Românesc la Dunăre, în veacul al XI-lea, s'a numit în limba slavă a cancelariilor Țara-Românească, una singură pentru toți. Fundațiunea dela Argeș, în veacul al XIV-lea, a fost o «Domnie a toată Țara-Românească». Moldova, întemeiată de străini ca Stat de concurență, a tins, în veacul al XIV-lea și în al XV-lea, către desființarea hotarului absurd. Dacă în Ardeal s'a ridicat, fie și în armura nobilului ungur, Ioan Corvinul, el a căutat să întrebuinteze pentru aceeaș operă, cu atât mai românească, cu cât eră mai creștină, puterile militare ale celor trei țeri, și Ștefan cel Mare, stăpân peste Secui, creator de Domni la București, în timp ce luptă cu Turcii pentru Cruce, nu făcea decât să urmeze aceeaș tradiție. Aceasta a fost și linia de conduită a lui Petru Rareș, care-și mărită fetele la Munteni, care-și făcea intrările domnești în Bistrița ardeleană și-și adăpostia pribegia în cetatea Ciceului, după ce luase vamă la Prejmerul brașovean și-și așezase dregătorii săi, pe urmele puternicului părinte, în inima însăș a Ardealului, la Cetatea de Baltă. Și, când, după decăderea Moldovei, norocul care adusese în Scaun pe Mihaiu Viteazul dădă Principatului muntean călăuzirea avântului românesc, în ciuda sfătuitorilor cari-i înfățișau coroana bizantină, deschizându-i prin răzcoale balcanice drumul către Sfânta Sofia, Voevodul trecătoarelor îndepliniri s'a îndreptat, furat de marile puteri ascunse ale neamului, spre pasurile Carpaților, chiar dacă erau să-l ducă la osîteneli, la suferință și moarte.

Iar apoi, unul după altul, Domnii unei țeri și ai celeilalte, Radu Șerban, năvălitorul în Ardeal, Movileștii, cari domnesc în ambele țeri de aici, Radu Mihnea, care din Moldova își pune feciorul Domn în București și ale cărui oase se aduc din Curțile dela Hâr-lău la mănăstirea lui din acest oraș al nostru, petrecute de boierii unui principat, ca și de ai celuiilalt, Gașpar Grațiani, Morlacul care viscăză de Transilvania, Vasile Lupu, care, deși solicitat și el ne-

conținut să fie Impărat pentru Greci, râvnește Muntenia și ocheste cu o lăcomă privire Ardealul însuș, ce sunt altceva decât succese unelte ale unei voințe mai tari decât dâșii!

La capătul veacului care începuse văzând martiriul lui Mihai la Turda, Constantin Brâncoveanu, dispunând de tronul Moldovei și hotărînd situația Ardealului, unde cumpără pământuri, tipărește cartea românească pentru toată Românimea, în acelaș timp când Munteanul Constantin Cantacuzino Stolnicul cetează a scrie istoria acestei Românimi până în Pind și Moldoveanul Dimitrie Cantemir pregătește Hronicul Româno-Moldovlahilor. Fanarioții înșii, mutându-se dintr'o țară în alta, cu boieri cu tot, erau, pe neștiute, în slujba sortii, și, de câte ori rășboalele Turcilor i-au dus în Ardeal, și, un Mihai Racoviță, ca și un Nicolae Mavrogheni, n'au rămas nesimțitori față de sensul pământului pe care-l călcau și de sufletul acelora cari salutau pe modestele steaguri nouă vechile steme ale cuceririlor glorioase.

Grecul Fotino scria la București Istoria Daciei, treizeci de ani după ce Rusul Potemchin voise Dacia pentru el și zece ani abia după ce Constantin Vodă Ipsilanti fusese din mila rusească un fel de rege al Daciei dunărene.

Iar, îndată ce puterile ne-au revenit în veacul al XIX-lea, cel dintâiu avânt a fost acela de unire, și Kogălniceanu a pus numele Daciei în fruntea primei opere mari de cultură conștientă. Casa de țară a Bucovineanului Hurmuzaki a strâns în cultul aceluiaș ideal pe Alecsandri și Kogălniceanu, ca și pe Bariț, și Basarabeanul Stamati a venit în Iași delă 1840 și în Suceava robită, ca la altarul jertfelor pentru un mai fericit viitor, și s'a întors și el apostol al unității neamului, deschizând astfel calea unui Iasdeu. Și când, la 1859, Moldova și Muntenia se îndreptau spre unitatea de Stat, diplomația austriacă s'a însărcinat ca însăș să spuie Europei întregi că următoarele capitoare nu pot fi decât: Bucovina, Ardealul și Banatul.

Ca și Statul, Biserica ea însăș, oricare ar fi fost misiunea ei deosebită, fixată prin așezămintele ei proprii, a fost adusă, delă începutul acțiunii sale de cultură până în momentul când această misiune a intrat în alte mâni, să joace rolul îndeplinătoarei și, firește, păștrătoarei de unitate națională. Prin mijloacele ei, Domnii moldoveni, delă Ștefan cel Mare îcoace au legat sufletește de Românii de dincoace pe Ardelenii ascultători de Vlădica Vadului pe Someș, și Domnii munteni, poate încă delă Mircea cel Bătrân,

stăpânitor al Făgărașului și al satelor de peste Olt, deasupra Sibiiului, și-au alipit prin alte Scaune episcopale, la Galații olteni, la Prislop și la Geoagiu, cealaltă parte din Românimea ardeleană. Mihailu Viteazul, care n'a strălucit numai ca un fulger pe cerul ursitelor noastre, ci a făcut să crească roadă din pământul românesc prin apriga ploaie a furtunilor sale, a legat bisericește Maramurășul de Ardeal și Ardealul de Mitropolia lui, a Ungrovlahiei. Pe baza acestei unități ierarhice s'a dezvoltat o întreagă cultură unitară. Și, când influențe străine urmăreau ingenuncherea și sub acest raport a fraților de peste munți, în numele lor contra Habsburgului, ajuns Domn în Ardeal pentru a rupe legăturile cu Domniile noastre, a protestat, tare și îndrăzeț, Teodosie, Mitropolitul din București. Iar, după un veac, când s'a pornit printr'un străin, format însă la școala moldovenească a lui Varlaam și Dosofteiu, prin Paisie, reforma călugăriei, prefăcută iarăși în slujitoare a cărții, aceeași lumină s'a aprins în chiliile dela Dragomirna, dela Neamț și Secu și în acelea dela Poiana Mărului, Cernica și Căldurășani, și, trecând în episcopii, Veniamin Costachi a fost însuflețit de același spirit românesc mai mult decât bisericesc, ca și un Dionisie Lupu și un Grigorie. Și acest spirit le-a îngăduit să cheme Ardeleni, fie și de altă confesiune, Bucovineni pentru a întemeia, potrivit cu nevoile vremii, seminariile dela Socola și Buzău. Iar ucenicii acestor Seminarii au fost călduroși luptători pentru Unirea dela 1859.

De șapte veacuri, de când s'au desfăcut statornicele note dominante ale cântecului popular: baladă întru slava Domnilor luptători, doină pentru rostirea nădejdlor și durerilor fiecărui suflet omenesc, el n'a cunoscut hotar; această dintâi producție de frumusețe a sufletului românesc a străbătut, delă primii alcătuitori cari n'au fost țărani, întru cât pe vremea aceea putea fi cineva care nu eră țaran, tot întinsul Țerii-Românești fărâmițate de domnii interioare și de cotropiri străine. Nicio deosebire provincială, decât între Românii izolați ai Sudului balcanic și noi, cești de aici, nu se poate observa în cântecul mulțimilor, cea mai adevărată rostire a ființei noastre morale. Dela o curte la alta treceau vechii, lăutari, vechii zicători, cimpoeșii cari întovărășiau versurile cântecului bătrânesc în clipa chiar care încheia luptele, — o, dacă am avea astăzi pe urmașii lor! Și, odată intrat în mintea păstorilor, ei l'au dus acest cântec din sat la munte pentru a se întoarce adesea din munte cu alt vers pentru șes.

Putin, după 1400, într'un colț maramurăan sau în marginea vecină a Ardealului, un cleric necunoscut: preot, călugăr, poate din vechiul lăcaș-dela Peri, îndemnându-se de pornirea husită a preschimbării Scripturilor în graiul viu, făcând să fie românesc și Cuvântul lui Dumnezeu, după ce era acum de mult românesc rostul biruințelor domnești. Așa se nascu proza românească. Îndată Moldovenii o copiază în alte mănăstiri, unde s'au găsit fărâmele operei inițiale, și acel care a pus în slovă de tipar pentru o largă răspândire Psaltirea, Evanghelia husită, a fost, peste un secol, un diacon muntean, fugăr în Ardeal și «scriind» cu meșteșugul său pentru Românii din toate părțile, Coresi.

Spuneam că în chip deosebit se întemeiasă bisericile noastre, cari, dela început, ținură să nu fie simple sucursale constantinopolitane. Dar monahii cărturari dela Tismana fură întemeietorii Prislopului în Ardeal și Neamțului în Moldova. Și, îndată ce în viața bisericească a Românilor pătrunse limba țerii, cărțile se alcătuiră și se tipăriră pentru Românii din toate provinciile. Până astăzi Cazania Mitropolitului moldovenesc Varlaam, fiu de țăran din Părțile Putnei, aproape de hotarul muntean și lângă Vrancea mocânească, unde a răsunat balada Mioriței, este învățătura religioasă cea mai iubită, pentru sătenii de peste munți. Și din truda comună a cărturarilor cari, ficcare în țara lui, lucrau la aceasta de aproape două veacuri, din ostenele lui Dosofteiu, ale lui Nicolae Milescu, ale urmașilor munteni ai lui Udriște Năsturel, sub ocrotirea unui Domn care-și avea rudele în amândouă domniile și care hrăniă ambiții împărătești, a luat ființă Biblia lui Șerban Vodă dela 1688. Meșterul de tipar la Buzău era în zilele acelea Mitrofan Moldoveanul, și Ardealul își luă de aici tipăritori, până ce Mihailu Ișvanovici Ardeleanul ajunse meșter al cărților Brâncoveanului, ca să lucreze apoi pe seama lui versuri românești și cu literă georgiană în Caucas.

Ideile lui Miron Costin sunt ale lui Constantin Cantacuzino; ale acestuia sunt ale lui Dimitre Cantemir. Toți vorbesc de unitatea românească neconținută și absolută. O legiune de modești ostași ardeleni ai luptei gândului, călugări și preoți, ieau asupra lor, întărindu-se și prin contactul cu vechea lume romană a strămoșilor, propovedania națională.

Pe când aici poezia nouă răsare spontan eu în aceeaș clipă aproape prin versul lui Ienăchiță Văcărescu Munteanul și al lui Costachi Conachi Moldoveanul, cântecul nou umblând apoi dela o

țară la alta, crezul unitar național, îndrăzneț roman, venind la noi cu Lazăr, nu face decât să se întoarcă de unde plecase și, fără a derivă dintr'insul aceeaș învățătură, aproape o dă în acelaș moment sub aceeaș formă la Iași Gheorghe Asachi, pe care altă soartă cu alt scop îl dusesse la aceeaș Romă. Când Lazăr se va duce, Eliad îl va urmă, și cei doi educatori ai neamului vor luptă alături, iar, din partea lui, Ardealul va da dela sine sub aceeaș povață a timpului un om de acelaș temperament pentru aceeaș misiune, Bariț. Iar, într'o generație nouă, Mihail Kogălniceanu, ca și V. Alecsandri vor fi oamenii, «Daciei literare» și ai unei singure «Românii».

Pornită cu un program de critică, mișcarea dela «Convorbiri Literare» e întrecută îndată în intențiile sale prin covârșitoarea personalitate a celui Eminescu, pe care o putere nevăzută pare a-l fi dus dela Botoșani prin Cernăuți la Blaj și de acolo la Viena, unde se pregătește, în mediu panromănesc, omagiul României întregi adus împărăteștei umbre a lui Ștefan cel Mare, la mormântul său robitor. Iar Academia noastră, întemeiată pentru restrânse scopuri de ortografie, de dicționar, de adunare a materialelor istorice, se preface prin aceeaș misterioasă și irezistibilă forță, oricare ar fi rezistențele individuale, într'un organ de rostire fățișă și energică a credinței în necesara unitate națională. Nu eram iredentiști în totalitatea noastră, dar fiindcă înfățișam neamului redempțiunea, mântuirea însăș în cultura făcătoare de minuni.

Ea și-a făcut datoria, pretutindeni : și aici. Când urmașii își vor închipui România Mare, cum zugravii vechi înfățișează fundațiunile sfinte de pe vremuri, purtate pe mâinile ctitorilor, la dreapta va sta, în locul Domnului ziditor, Regele Ferdinand I, șef de oaste biruitoare; la stânga însă, unde apare în smerite haine mohorite Vlădica pregătitor, sfătuitor și consacurator, cerem un loc, cerem acest loc din stânga, pentru cărturarul român, propovăduitor neobosit dealungul secolelor, al unității naționale.

D-l *Ion Inculetz* răspunde în numele Basarabiei următoarele:

Sire,

Doamnă,

Altetă Regală,

Doamnelor și Domnilor!

Mă simt mulțumit de cuvintele așa de bune, adresate în numele

Academiei Române către noi, țerile unite, de învățatul nostru, profesorul Nicolae Iorga.

Mă simt fericit găsindu-mă ca reprezentantul Basarabiei în mijlocul fraților români, adunați de pretutindeni, acum într'adevăr dela Nistru până la Tisa.

Cu mult mai fericit mă simt, găsindu-mă în sânul celui mai înalt așezământ al României, Academia Română.

Acestui așezământ înalt eu, fiul Basarabiei, fiicei celei mai neașteptate și celei mai dintâi venite în brațele mamei sale, aduc cuvintele de recunoștință, de mulțumire, de încredere și de speranță.

Noi, Basarabenii, recunoaștem meritele înaltului așezământ, care prin oamenii cei mai de seamă ai neamului românesc în totdeauna a reprezentat idea unității acestui neam, care idee acum este un fapt îndeplinit. Visurile cele mai îndrăznețe au luat ființă. Neamul nobil românesc este întregit sub sceptrul Marelui Rege românesc Ferdinand I, pe care tot noi, Basarabenii, pentru dragostea lui nemărginită față de popor, cei dintâi l-am numit «Regele Țăranilor».

Noi, Basarabenii, mulțumim Academiei pentru munca depusă în urmărirea sfântului scop de a uni neamul românesc, despărțit de nemiloasa istorie în mai multe părți.

Noi, Basarabenii, avem toată încrederea că Academia Română și de aci înainte va duce cu aceeași demnitate steagul unității culturale a neamului românesc.

Noi avem toată speranța că Academia Română, dezvoltând știința românească, va pune toată stăruința ca din paharul științei să poată bea toți fiii României Mari.

Știința atunci își atinge scopul, atunci este tare, când ideile și descoperirile ei domină pretutindeni, în tot poporul.

Poporul atunci este mare și tare, când este în adâncimile lui pătruns de ideile științei și se bucură în viața lui de rezultatele dobândite de știință.

Noi, Basarabenii, credem și avem speranță că Academia Română va pune piatra ei pentru clădirea pe fundamentul științei a unei vieți a poporului român care, prin suferințele, prin munca, prin deșteptăciunea și purtarea lui minunată în momentele cele mai grozave, prin cari trece omenirea întreagă, a arătat că este demn de o viață fericită.

Să trăească poporul român, în frunte cu Dinastia sa!

D-l I. Nistor răspunde în numele Bucovinei următoarele:

*Sire,
Mărită Doamnă,
Alteță Regală,
Domnilor Colegi,*

Eră în toiul războiului ruso-turc dela 1774, când Austria, îndată după împărțirea Poloniei, ceru Porții o fâșie din pământul Moldovei pentru a-și deschide un drum între Galiția de curând răpită și Ardealul subjugat de mai nainte. Consimțământul Porții fu cumpărat cu bani grei și cu daruri bogate. Când veni însă la delimitare, Austria nu se mulțumi cu o fâșie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinse în «Cordonul» ei blestemat întreg Ținutul Cernăuților și cea mai mare parte din Ținutul Sucevei, cu vechea cetate domnească dela Suceava, cu gropnițele descălecătorilor dela Rădăuți și cu însuș mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt dela Putna: cu un cuvânt, pământul cel mai bogat în urme din trecut și în amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

În zadar protestară strămoșii noștri contra încălcării hotarelor țerii, demonstrând Porții că Austria a cuprins două ținuturi întregi, în loc de o fâșie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicație. Protestările lor răsunau în pustiu, fiindcă diplomația austriacă vărsă aur din belșug pentru a face pe Turci a nu le băga în seamă. Și așa s'a întâmplat ceea ce după contestația de atunci nu se putea împiedica: cesiunea celor două ținuturi de hotar, pe cari Austria le boteză cu un nume impropriu «*Bucovina*», pentru a acoperi prada în ochii diplomației europene.

Amintirea acestor întâmplări este deopotrivă de dureroasă, atât pentru noi, cei ce fusesem robiți, cât și pentru voi, fraților mai mari, din brațele cărora am fost răpiți. Știm bine cât de mult ne-ați jelit, ca pe niște frați desmoșteniți. De asemenea avem cunoștință că ursita n'a fost prea darnică nici față de voi, că prin multe cumpene ați trecut și că năprasnice furtuni s'au descărcat și asupra capetelor voastre, de când ne-am despărțit.

Dar, oricum, voi ați rămas stăpâni în țara voastră, cărmuindu-vă după obiceiul strămoșesc, în vreme ce țărișoara noastră, îndată ce fu smulsă din corpul sângerând al Moldovei, fu încorporată Galiției și guvernată după rigoarea legilor austriecești, cari nu țineau seama de noi și de drepturile noastre de băștinași. Limba voastră n'a fost scoasă din viața publică, din oficii, din școală și pe alocurea și din biserică, pentru a fi înlocuită prin o limbă străină, neînțeleasă de ai noștri. La noi, îndată după răpire, pământeni fură izgo-

niți din slujbele lor și înlocuiți cu slujbași străini chiar în acele slujbe pentru cari se cerea neapărat cunoștința limbii, datinelor și obiceiurilor noastre strămoșești. Din gura slujbașilor străini noi n'auziam niciodată un cuvânt bun și prietenos, ci numai vorbe răstite și cuvinte de ocară.

Dar Austria nu s'a mulțumit numai să ne desbrace de drepturile noastre moștenite, să ne răpească pământurile cele mai mănoase, să ne înlăture limba în viața publică; ea a încercat și toate mijloacele pentru a ne altera firea și a ne înstrăina sufletul românesc, căutând să zădărnicească zămislirea conștiinței de neam. Dar cu aceasta n'a izbutit. Această conștiință am păstrat-o ca o comoară, bine ascunsă în inimile noastre, fiindcă atât ne-a mai rămas *curat* și neprihănit din zestrea noastră moldovenească.

Și, cum această conștiință se alimentează pururea din amintirile trecutului și găsește expresia în limba națională, Austriacii căutau chip și fel de a șterge din inimile noastre amintirile istorice și de a face să ne uităm limba pentru a ne folosi de limba lor, de a gândi ca ei și de a simți ca ei. Cu acest gând ascuns s'au grăbit a ne trimite prelați străini, cari ne slavizară numele de familie, și funcționari străini cari își băteau joc de limba noastră. Ce alta, dacă nu desființarea noastră ca neam, urmăria Austria prin închiderea vechilor școli moldovenești și prin osândirea copiilor români de a purta chipul unui măgar la gât, atunci când săracii de ei îndrăzniau să vorbească în școală românește între ei.

Dar măsurile acestea draconice n'au produs efectul dorit de asupritorii noștri. Ne-am păstrat limba cu sfințenie. Sunetele armonioase le îngână copilul la sânul maicei sale, ele încremenesc pe buzele bătrânilor cari-și ieau rămas bun dela lumea aceasta. Nu este putere în lume care să facă să amuțească o limbă pe care o deslușim de veacuri din freamătul codrilor noștri frunzoși și din murmurul apelor noastre curgătoare.

În momente critice, când forța noastră de rezistență eră aproape de istovire, când încrederea în drepturile noastre începea să se clatine în sufletele unora, când însăși existența noastră ca neam eră serios amenințată, se produceau ca prin minune anumite evenimente politice cari, prin forța lucrurilor, dărau zăgazurile de izolare și ne puneau în legătură directă cu voi, făcând ca aceeași simțire și aceeași viață să pulseze slobod dincoace și dincolo de Molna.

Prin contactul acesta vremelnice reînnoam vechile legături cu voi, ne premeniam sufletele, ca și prin atingerea sfintelor moaște, dobândind astfel puteri nouă pentru lupta noastră națională.

Așa ne-am unit în mod trecător cu voi la 1789, când Austria cuprinsese Hotinul și ținuturile limitrofe din Moldova de Nord. Așa am ajuns în contact direct cu voi la 1821, când mișcarea de aici umplu Bucovina cu refugiații din Moldova, cari se întâlniră la Cernăuți la un mare sfat politic.

Petrecerea pribegilor moldoveni la noi a contribuit foarte mult la înprospătarea vechilor legături cari ne uniau și la întărirea conștiinței noastre naționale. Evenimentele anului 1848 ne-au dat fericitul prilej de a găzdui la noi tot ce Moldova, Basarabia și Ardealul aveau mai distins ca sentiment, talent și dragoste de neam. În vremea aceea avurăm cinstea de a saluta la Cernăuți pe Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, pe Alexandru Cuza, Costache Negri, Anastasie Panu, Gheorghe Sion și pe scriitorul basarabean Alecu Russu. La noi la Cernăuți a redactat Kogălniceanu «Dorințele partidei naționale din Moldova». Prin sosirea Ardelenilor: Gheorghe Bariț, Timoteiu Cipariu și Aron Pumnul, adunarea dela Cernăuți primiă înfățișarea unui adevărat Congres al intelectualilor români de pretutindenți, în care pulsă o viață comună națională și frățească, literară și artistică, a prietenilor români din toate părțile. *Sufletește* Bucovina eră din nou alipită la Moldova, la întreaga Românie.

După 48 vine reacțiunea. Deșteptarea noastră națională nu cadra cu interesele stăpânitorilor noștri hrăpareți. Un sistem diabolic de oprimare și înăbușire a conștiinței naționale se introduce în Bucovina. Austriacii ghiciseră taina sufletului nostru și de aceea se puseră pe lucru ca să ne stărpească înainte de a ne vedea realizat visul. De atunci încoace traiul nostru a devenit un adevărat chin. Nu puteam pomeni de voi, fără să nu fim bănuți ca trădători și urmăriți ca răsvrățitori ai ordinii publice. Modestele noastre revendicări naționale rămăsese fără a fi băgate în seamă, iar drepturile noastre cele mai elementare fură călcate în picioare.

În năcazul nostru fără nume ne gândiam veșnic la voi, și vă așteptam să veniți pentru a ne desrobl. Copleșiți de acest tainic dor ne-au murit părinții, cari v'au așteptat în zăr la 1866. N'ați venit, pentru că ați avut multe de făcut și de îndreptat la voi acasă. Aveați de făurit Unirea Principatelor, aveați de scuturat jugul turcesc și de pus temelie Regatului Român. Dar cu toate năcazurile și greutatea voastre, n'ați uitat de noi, ci ni-ați trimis meru soli de mângâiere și trezitori de conștiințe. Scriitorii voștri cei mai de seamă, ca Alecsandri, Eminescu, Hasdeu, Sion, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga

și Transilvăneanul Bogdan-Duică, s'au interesat totdeauna de soarta noastră, găsind totdeauna cuvinte duiosase de mângâiere și încurajare pentru noi. La opera acestor mari cugetători se asociază și fruntașii scenei românești, cari dela 1874 încoace își luase osteneala de a trece în Bucovina și de a contribui și ei din prisosul artei și nobilei lor însuflețiri la trezirea și întărirea conștiinței noastre și la cimentarea legăturilor noastre cu voi.

Așteptarea noastră dela 1866 n'a fost cu totul zadarnică. În studiul de desvoltare a vieții voastre politice de atunci, nu vă puteați gândi la desrobirea noastră și la făurirea Unității politice a tuturor Românilor. Ceeacă însă nu puteați realiza atunci în domeniul politic, ați știut să realizați în domeniul cultural prin crearea Academiei Române, un măreț așezământ de cultură, menit să propovăduiească Unitatea Culturală a tuturor Românilor. Și eră lucru firesc ca această unitate să premergeă unității politice, făurită astăzi, prin vitejia ostașului român și înțelepciunea și hotărîrea marelui Rege al tuturor Românilor, vrednicul urmaș al lui Ștefan cel Mare.

Vă datorăm veșnică recunoștință, că la crearea Academiei v'ați gândit și la noi cei asupriți, chemându-ne să colaborăm cu voi la marea operă de unitate culturală a neamului nostru, despărțit prin hotare nelegiuite.

Am răspuns la apelul vostru, trimițându-vă pe intelectualii cei mai distinși din rândurile noastre. Au reprezentat Bucovina în acest înalt areopag al gândirii și simțirii românești Ion G. Sbiera, Eudoxie Hurmuzaki, Simion Florea Marian, și azi, noi, modeștii urmași ai merituosilor noștri înaintași. Eudoxie Hurmuzaki s'a îndeletnicit cu studii istorice și a pus temelia impozantei colecțiuni de documente privitoare la istoria Românilor, care poartă până azi numele marelui nostru compatriot. Răposatul Simion Florea Marian a colindat ținuturile românești și a adunat cu hărnicia unei albine obiceiurile și datinele la naștere, la nuntă și la înmormântare, precum și volume întregi de tradiție populară, lăsând în urma sa un bogat material folkloristic, de care se folosesc și se vor folosi cu recunoștință toți câți vor îndrăgi studiile de limbă și folclor. I. G. Sbiera a fost unul dintre cei mai harnici bibliografi români, care prin studiile și cercetările sale conștiințioase a lăsat în urma sa contribuțiuni prețioase la istoria limbii și istoria românească. Vrednic de relevat este faptul că la noi, la Cernăuți, capitala Bucovinei, se lucrează marea operă lexicografică: Dicționarul limbii române, editat de Academie și patronat de Maiestatea sa Regele României.

Mă mărginesc a constată că, în ciuda greutăților și împrejurărilor neprielnice, s'au găsit și în rândurile noastre oameni cari au contribuit la îmbogățirea capitalului nostru de cunoștințe istorice și literare și prin aceasta la făurirea unității culturale a întregului nostru neam.

Inrăurirea Academiei asupra dezvoltării vieții noastre naționale și culturale a fost covârșitoare. Hotărârile Academiei cu privire la limbă și ortografie au fost pentru noi lege care nu putea fi călcată. Studiile publicate în *Analele Academiei* au dat directiva pentru orientarea noastră științifică. Apretierile competente ale lucrărilor venite la premiile Academiei ne-au servit totdeauna drept îndrumare pentru dezvoltarea gustului nostru literar. Academia a încurajat în totdeauna încercările literare și studiile științifice ale scriitorilor noștri, decernând și premii pentru unele din ele. Pururea îmi vor rămâne vis în memorie cuvintele cu cari unul dintre ai noștri a fost întâiu primit de Academie la intrarea sa în sânul acestui matur corp, prin rostul domnului Iorga, cu îndemnul de a spune și altora cu câtă bucurie este privit în Academie, «pentru locul de unde vine, pentru durerile lui de azi și speranțele lui de mâine». «Speranțele de mâine», pe cari Academia le-a propovăduit și întărit în sufletele noastre, s'au împlinit. Azi Românii din Bucovina, întorși din robia austriacă și reuniți cu frații lor mai mari, aduc prin rostul Academiei Române, cu prilejul aniversării semicentenare dela înființarea ei, omagii de mulțumire și adâncă recunoștință pentru ajutorul și încurajarea ce ne-a dat în timpurile posomorite ale robiei noastre, și-i urează și pentru viitor spor la marea operă de cultură și civilizație pentru luminarea și propășirea întregului neam românesc.

Să trăiți, Maiestate! Voastre!

Să trăiți, Alteță Regală!

Trăească, crească și înflorească Academia Română!

Trăească, în veci, trăească România întregită, una și nedespărțită!

D-l *Andrei Bârseanu* răspunde în numele Ardealului următoarele :

Maiestate Voastre,

Alteță Regală,

Domnilor Colegi,

Cu inimile înălțate și pline de încredere în viitorul neamului,

pășim de astădată noi, membrii din afară de granițele vechiului Regat, pragul acestei înalte instituții culturale naționale, ce-și serbează intrarea într'a doua jumătate de veac a existenței sale.

Ce e drept, și până acum, ziua când ne eră dat a ne întruni în sânul Academiei Române cu colegii mai fericiți decât noi, din România liberă, spre a contribui și noi cu modestele noastre puteri la înaintarea culturii naționale, eră pentru noi o zi de bucurie, de reculegere, de întărire a sufletelor.

Cu toate acestea, bucuria noastră nu se putea numi deplină. Chiar și în clipele cele mai frumoase, ea eră întunecată de o umbră, ce ne apăsă sufletele și ne readuceă mereu din visurile cele mai fermecătoare pe tărâmul rece și pustiu al realității.

Eră umbra convingerii că sborul sufletelor noastre este priponit, că avântul nostru spre atingerea celor mai înalte culmi ale idealelor omenești trebue să se oprească la anumite limite; eră teama că, cu toate sbuciumările noastre și ale altora mai vrednici decât noi, neamul acesta este urzit a rămâne pe veci îmbucătățit, veșnic supus capriciilor celor mari, ce se păreau atotputernici, veșnic nesigur de soarta sa și de viitorul său.

Astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne vedem mântuiți de această umbră apăsătoare; teama, ce ne chinuia și care de multe ori ne încătușă voințele și ne zădărniciă avânturile cele mai nobile, a dispărut ca prin farmec. Zidurile puternice, ce ne despărțiau unii de alții, s'au prăbușit pentru totdeauna, și plini de fericire venim în această zi mare, noi, fiii liberați ai României întregite, a vă aduce salutul nostru frățesc și a oferi toată dragostea inimilor noastre descătuseate și recunoscătoare ca prinos la această serbare semicentenară a celei mai înalte instituțiuni culturale românești și care este totodată sărbătoarea desrobirii noastre politice și a unirii pe vecie a întreg neamului românesc.

Fericiți ne simțim astăzi, noi, membrii din Ardeal, Banat, Crișana și din Maramureș ai acestei înalte corporațiuni, că de aici înainte ne vom putea întâlni fără piedici cu colegii noștri din celelalte ținuturi ale României întregite și împreună cu dâșii vom putea lucra fără teamă și fără rezerve, întru cât ne iartă puterile, la dezvoltarea literaturii și științei românești și la înaintarea culturii naționale.

Fericiți suntem noi, Românii din Dacia Superioară, cum numim părțile de peste munți neuitatul Alexandru Papiu Ilarian, că de aici înainte cultura noastră națională se va putea dezvoltă fără îngăduirile și fără zăgăzurile de până acum, că cuvântul lui Dumnezeu

va putea răsună neimpiedecat în bisericile noastre străbune, că școalele noastre nu vor mai fi amenințate cu distrugerea din partea oricărui ministru dușman, că învățământul nostru se va putea face până la gradele cele mai înalte în limba moștenită dela strămoși, că cugetele, simțirile și aspirațiunile noastre le vom putea da la iveală cu graiul și în scris fără teama de a fi prigoniți și fără să fim siliți a ne înfățișa altfel, de cum suntem în adevăr în adâncul inimilor noastre.

Fericiți, de trei ori fericiți suntem toți aceia cari am apucat zilele senine de azi și cărora ne este dată puțința de a lucra în deplină libertate pe toate terenurile și a ne croi singuri viitorul, fără a mai fi expuși la înjosirea de a rămâne slugile altora și a hrăni cu sudoarea noastră îngâmfarea și tirania asupraitorilor. Și suntem pe deplin încredințați că în împrejurările nouă ce ne așteaptă de aici înainte în marginile Statului român întregit, poporul nostru nu numai că-și va putea asigura existența sa viitoare, ci totodată își va aduce, în urma însușirilor cu cari e înzestrat, cu prisosință partea sa la progresul general al omenirii, îndeplinindu-și astfel menirea pentru care a fost plantat în aceste părți ale lumii de marele său întemeietor.

La inaugurarea «Societății literare române», din care a răsărit cu timpul Academia noastră, zicea, între altele, eruditul Timoteiu Cipariu:

«Domnilor, simțul național s'a deșteptat în toată românia. Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei: ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate.»

Dacă la 1 August 1867 s'au putut rosti aceste cuvinte, când zorile unor zile mai bune abia începuse să mijească, cu atât mai îndreptățite sunt ele astăzi, când, mulțămită înțelepciunii, hotărârii și abnegațiunii fără seamăn a Augustei și neîntrecutei noastre Perechi Regale, mulțămită vitejiei și devotamentului fără pereche al ostașului român și jertfelor de sânge și avere ale unei țeri întregi, soarele libertății și unității naționale a răsărit cu atâta strălucire, răspândind peste tot lumină, bucurie, nădejde și încredere în viitor.

Da, vom zice și noi cu eruditul canonic de acum o jumătate de veac și mai bine:

«Simțul național s'a deșteptat în toată românia și nu mai este astăzi făptură omenească, care să poarte numele de Român și să nu fie mândră că poartă acest nume.

«Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei; ea va face toți pașii conveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate.»

În adevăr, prin vitejia dovedită, prin suferințele îndurate, prin serviciile pe cari le-a adus și le aduce și astăzi umanității și civilizației, națiunea noastră a izbutit a-și cuceri o poziție respectată între celelalte neamuri, și de bună seamă ea va căuta de aci înainte a-și păstra și a-și întări tot mai mult această poziție, atât în privința politică, cât și în privința culturală și economică. Și, spre ajungerea acestui scop, avem toată nădejdea că atât Statul, cât și societățile și particularii își vor face pe deplin datoria.

În deosebi în ceea ce privește înaintarea culturală, nu ne îndoim o singură clipă, că Academia Română, care și în prima jumătate de veac a ființării sale a contribuit așa de mult, cu deosebire prin studiarea limbii și istoriei naționale, nu va încetă a fi și pe mai departe un izvor nesecat de lumină și un mijloc de întărire a unității noastre naționale.

Noi, membrii ei de peste munți, cari cinstim între înaintașii noștri, pe lângă Timoteiu Cipariu și Al. Papiu Ilarianu, pe un Gheorghe Barițiu, Gavril Munteanu, Andreiu Mocioni, Iosif Hodoș, Alexandru Roman, Vincențiu Babeș, pe un Dr. Pavel Vasici, Florian Porcius, episcopul Nicolae Popea, Dr. Atanasie Marienescu, Ioan cavaler Pușcariu, Iosif Vulcan, Nicolae Teclu, pe un Dr. Augustin Bunea și Ioan Micu Moldovan, și pe ceilalți tovarăși de muncă și de credință ai lor, cari acum se bucură împreună cu noi din plaiurile senine ale veșniciei, promitem în mod sărbătoresc, că nu vom pregeta a-i da tot sprijinul de care suntem destoinici.

Să trăiți, Maiestate! Voastre!

Să trăiți, Alteță Regală!

Trăească, crească și înflorească Academia Română!

Trăească, în veci trăească România întregită, una și nedespărțită!

M. S. Regele declară ședința închisă, iar **Maiestatele Lor Regele și Regina**, precum și **A. S. R. Principele Moștenitor** convorbesc cu membrii Academiei.

ȘEDINȚA DELA 15 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

Dela d-l Iuliu Maniu, Președintele Consiliului Dirigent din Ardeal, se primește următoarea telegramă:

«Din prilejul primei sesiuni în care Academiă Română se întrunește după unirea tuturor Românilor, trimit celei mai înalte instituțiuni de cultură românească urările de bine ale Românilor transilvăneni, dornici de lumina culturii, care nu poate fi decât națională. Românii transilvăneni urmăreau și în timpurile oprimării lor cu adâncă mișcare lucrările acestui îndrumător al culturii românești de pretutindinea. Astăzi, când visul lor secular de a fi un trup cu toți Românii se îndeplinește, își îndreaptă privirile lor spre el, știind că trupului cultura românească o să dea suflet. Vă rog, Domnule Președinte, să fiți interpretul nostru pe lângă Academia Română și să-i tâlmăciți dorința noastră fierbinte ca lucrările ei să fie rodnice și să-și reverse binefacerile lor asupra întreg neamului românesc unit pe veci.»

După propunerea d-lui Președinte *P. Poni* se decide a se răspunde prin următoarea telegramă:

«Cu adâncă bucurie a primit Academia în ziua solemnă caldă D-voastre salutare, trimisă în numele fraților transilvăneni. Fiii Ardealului, învingând greutatea stăpânirii străine, avură mare parte la întemeierea Academiei și la activitatea ei în întâia jumătate de secol. Academia este încredințată că dărâmarea hotarelor nefirești despărțitoare între frați va fi urmată de înălțarea și întărirea culturii naționale prin conlucrarea tuturor fraților ținuți atâtea secole despărțiți sub apăsarea stăpânirilor străine. Această încredere este temelia activității care începe pentru viitoare secole. Vă rugăm să comunicați tuturor fraților salutările frățești ale membrilor Academiei, iar D-voastre vă urăm deplin succes în greaua și frumoasa sarcină ce ați luat asupra D-voastre.»

D-l *I. Bogdan* anunță prin scrisoare că nu poate lua parte la lucrările sesiunii, fiind bolnav.

D-l Președinte *P. Poni* zice: Boala d-lui Bogdan ne-a întristat pe toți și dorim din tot sufletul ca d-sa să se însănătoșeze cât mai curând și să vină să lucreze în sânul Academiei.

D-l *Al. Lăpădatu* înștiințează dela Paris prin scrisoare că nu va putea lua parte la lucrările din această sesiune și face urări ca opera de cultură, pe care Instituțiunea noastră e chemată s'o îndeplinească în viitoarea ei fază de activitate, să contribuie în cea mai largă măsură la consolidarea noului Stat român al Unirii Naționale -- unire prin care s'a îndeplinit acum, după o mie opt sute de ani, destinul istoric al colonizației romane la Dunărea de jos.

D-l *Duiliu Zamfirescu* telegrafiază că interese personale îl împiedică de a lua parte la lucrările sesiunii până la 20 Maiu.

Dela d-l Dr. Ilarion Pușcariu, Vicar arhiepiscopesc la Sibiu și membru onorar al Academiei, se primește următoarea scrisoare:

«Serbarea jubilară a Academiei Române, după 50 de ani ai existenței ei, coincide cu timpul formării României Mari, care are să cuprindă toate ținuturile locuite de Români. Această împrejurare este de cel mai bun augur pentru înalta noastră instituțiune culturală; pentrucă dacă în trecut Academia Română, dela înființarea ei până astăzi, după modestele ei puteri, a dezvoltat o activitate rodnică pe terenul științei și literaturii și membrii ei s'au distins prin colaborarea la producerea lucrărilor de valoare pe acele terenuri, putem cu siguranță spera, că prin lărgirea granițelor Regatului român, puterile de muncă să se sporească, mijloacele materiale să crească și membrii Academiei din toate ținuturile române — bucurându-se de sfânta libertate — să poată neîmpiedecați participa la ședințe și contribui fiecare cu luminile sale la prosperarea înaltei instituțiuni și la avântul ei tot mai mare.

«Trăească Maestatea Sa Regele nostru Ferdinand I, marele protector al Academiei Române; trăeasca Maestatea Sa, înțeleapta noastră Regină Maria; trăească Înălțimea Sa Prințul de Coroană Carol și întreagă de Dumnezeu binecuvântata Dinastie! iară strălucita Academie Română crească și înflorească!»

D-l Președinte *P. Poni* prezintă următoarea Programă a lucrărilor pentru această sesiune:

1. Ședința solemnă de deschidere la 14 Maiu 1919.
2. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1916—19.
3. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1918—19.
4. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1916—19.
5. Alegerea a patru membri activi: doi în Secțiunea literară în locul răposaiților *T. Maiorescu* († 1/14 Iulie 1917) și *G. Coșbuc* († 9 Maiu/26

- Aprilie 1918), unul în Secțiunea istorică în locul răposatului *C. Giurescu* († 28/15 Octomvrie 1918), unul în Secțiunea științifică în locul răposatului *C. Istrati* († 30/17 Ianuarie 1918). (Art. 22—24 Stat., 62 Reg.)
6. Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru 1916—19.
 7. Raportul Comisiunii Fundațiunii Adamachi pentru 1916—19 și alegerea a doi membri, cari, împreună cu Secretarul general, să formeze Comisiunea pentru 1919—20. (Art. 16 Reg. Adam.)
 8. Raportul Comisiunii școlare asupra Institutului Otteteleşanu și asupra școalelor Tache Anastassiu și Agarici în 1916.—19 și alegerea Comisiunii pentru 1919—20.
 9. Raportul Comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din Fondurile Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu în 1916—19 și alegerea Comisiunii pentru 1920.
 10. Raportul și propunerile Comisiunii Dicționarului limbii române.
 11. Darea premiului I. Lecomte du Nouÿ elevilor Școalelor de Arte Frumoase din București și Iași pentru anii 1917, 1918 și 1919. (Art. 8 Reg. special.)
 12. Discursurile de recepțiune ale membrilor activi aleși în sesiunile trecute.
 13. Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1916—19.
 14. Chestiunea localului Bibliotecii Academiei.
 15. Schimbări în Regulamentul pentru serviciile Academiei.
 16. Regulamentarea premiului «Anastase Stolojan.»
 17. Schimbarea propusă de Secțiunea istorică în 1916 la art. 94 din Reg. gen., privitoare la Fondul Cuza.
 18. Regulamentarea Fondului Urlățeanu.
 19. Regulamentarea Fondului «Ionel C. Istrati.»
 20. Deciziune asupra Fondului Monumentului Vasile Alecsandri.
 21. Deciziune asupra Fondului «G. Ghițu.»
 22. Deciziunile *Comisiunii speciale* pentru acordarea premiilor (Art. 8, 9, 13, 16 Reg. Prem.):
 - *Marele Premiu Năsturel* de 12.000 lei din 1917,
 - Premiul *Năsturel* de 4.000 lei din 1919,
 - Premiul *didactic Craiovean* de 1.500 lei din 1917.
 23. Deciziunile *Secțiunii literare* pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):
 - *Constantinide* de 4.000 lei (divizibil) din 1917,
 - *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1918,
 - *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1919.
 24. Deciziunile *Secțiunii istorice* pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):

- *Hagi-Vasile* de 5.000 lei din 1917,
 - *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1917,
 - *Constantinide* de 5.000 lei (divizibil) din 1918,
 - *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1919.
25. Deciziunile *Secțiunii științifice* pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem):
- *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1917,
 - *Lazăr* de 5.000 lei din 1918,
 - *Constantinide* de 4.000 lei (divizibil) din 1919.
26. Deciziunea *Secțiunii literare* asupra lucrării prezentate la premiul Principesa Alina Știrbei de 7.500 lei din 1918: *Povestiri morale pentru copii între 10—14 ani.*
27. Deciziunea *Secțiunii istorice* asupra lucrării prezentate la premiul *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1917 despre: *Valurile [troianele], drumurile și cetățile romane din țările locuite de Români.*
28. Deciziunea asupra lucrărilor prezentate la Marele Premiu militar General Ioan Carp și Maria Carp cu subiectul: *Până unde și în ce direcție este folositor a se împinge militarismul și militarizarea în națiune.*
29. Ședința solemnă pentru proclamarea premiilor acordate (Art. 17 Reg. Prem.)
30. Subiecte alese de *Secțiunea literară* pentru următoarele premii:
- *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1922,
 - *Adamachi* de 5.000 lei din 1922,
 - *Năsturel* de 5.000 lei din 1924,
 - *Bodescu* de 1.500 lei din 1924.
31. Subiecte alese de *Secțiunea istorică* pentru următoarele premii:
- *Năsturel* de 5.000 lei din 1922,
 - *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1921,
 - *Adamachi* de 5.000 lei din 1923,
 - *Alina Știrbei* de 8.500 lei din 1922,
 - *Neuschotz* de 2.000 lei din 1923,
 - *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1924,
 - *San-Marin* de 2.000 lei din 1922,
 - *Toncoviceanu* de 1.000 lei din 1922.
32. Subiecte alese de *Secțiunea științifică* pentru următoarele premii:
- *Năsturel* de 5.000 lei din 1923,
 - *Lazăr* de 5.000 lei din 1923,
 - *Adamachi* de 5.000 lei din 1924.
33. Subiect pentru scriere militară, fixat de comisiunea de șapte generali și

ofițeri superiori, numită de Ministerul de Răsboiu pentru «Marele Premiu General Ion Carp și Maria Carp» de 7.000 lei din 1924.

34. Subiecte (chestiuni de asigurare, alese de comisiunea de trei membri pentru «Premiul Dacia-România» din 1921 și 1924. (— Reg. special).
35. Alegerea Comisiunii financiare pentru cercetarea conturilor din 1918—19.
36. Alegerea Comisiunii de 12 membri pentru *Premiul Năsturel* de 4.000 lei și al *Asociațiunii Craiovene* de 1.500 lei din 1920 (Art. 13 Reg. prem.)
37. Alegerea Comisiunii de 7 membri pentru premiul *Chrissoveloni* de 2.000 lei din 1920.
38. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din *Secțiunea istorică* pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile din 1920 (Art. 20 Reg. Prem.):
 - *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil): *Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol*;
 - *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei despre: *Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române*.
39. Alegerea Comisiunii de 3 membri din *Secțiunea științifică* pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile *Năsturel* de 5.000 lei din 1920 despre: *Valoarea alimentară a porumbului*.
40. Alegeri de membri onorari și corespondenți.
41. Formarea bugetului pentru anul 1919—20.
42. Alegerea Președinților și Vicepreședinților Secțiunilor pentru 1919—20 (Art. 15 Stat.).
43. Alegerea Secretarului Secțiunii științifice pentru 1919—1926.
44. Alegerea Președintelui și Vicepreședinților Academiei pentru 1919—20 (Art. 15 Stat.).
45. Raportul Secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale din 1919.

D-l Secretar general I. C. Negruzzi citește următorul *Raport asupra activității Academiei din anii 1916—1919*:

„Domnilor Colegi,

«Am serbat ieri cu cea mai mare solemnitate intrarea Academiei în noua epocă de activitate, după încheierea unei jumătăți de secol dela înființarea ei.

«Veșnică este și va fi recunoștința noastră, recunoștința neamului românesc, a cărui cultură o reprezentăm aici, pentru înalta bunăvoință a MM. LL. Regelui și Reginei, cari — însoțiți de A. S. R. Principele Moștenitor — au binevoit să dea ședinței Academiei toată strălucirea, prin prezența Lor.

«Dela trecuta sesiune generală ordinară, ținută în Maiu 1916, s'au petrecut evenimente de o măreție nemaipomenită până acum nu numai în scurta

vieată de o jumătate de secol de activitate a acestei instituțiuni, dar chiar în întreg trecutul neamului nostru.

«Răsboiul cel mare al lumii, aprins în vara anului 1914, și-a întins flăcările lui grozave până împrejurul țerii noastre, și în luna August 1916 ne-a cuprins și pe noi în vârtejul lui. În avânturi și încordări ale puterilor neamului, în biruințe și înfrângeri, în dureri și suferințe grozave de tot felul, pretutindenea și pentru toți, ne-am frământat doi ani lungi și grei. Toate au fost însă încoronate, din darul ceresc, cu realizarea desrobirii tuturor provinciilor românești de sub stăpânirile străine și cu unirea lor cu Regatul Coroanei de oțel.

*

«În timpul acestor adânci frământări, activitatea Academiei a fost cu totul amortită. Membrii au fost împrăștiați, unii au rămas aici și au scăpat de pieire comorile adunate cu muncă și zel în curs de o jumătate de secol, alții s'au refugiat în Moldova, iar câțiva spre apus în țările depărtate, mai ales în Franța. Cei rămași în capitală au ținut numai ședințe intime, cu scopul și cu grija de a păstra neatinse instituția și colecțiile ei, ferindu-le de primejdiile acelor zile grele.

«La deschiderea sesiunii extraordinare, ținută cu câți membri s'au putut adună la Iași în Octomvrie trecut, colegul nostru d-l I. Bianu, care rămăsese în capitală, și a îndeplinit funcțiunile de Secretar general, a arătat într'un deosebit raport puținul ce s'a putut face la Academie în tot timpul cât activitatea ei normală a fost suspendată.

*

«După închiderea acelei sesiuni extraordinare, ședințele ordinare săptămânale și-au reluat mersul lor prescris de Statute și de Regulament.

«Aceste ședințe însă au fost inaugurate în mod dureros. La întoarcerea dela Iași am găsit întins pe patul de veșnică odihnă pe tânărul nostru coleg *Constantin Giurescu*, care rămăsese aici bolnav și nu putuse lua parte, din această cauză, la sesiunea dela Iași. A căzut asupra colegului Vicepreședinte I. Bogdan greaua sarcină de a exprima durerea Academiei pentru pierderea aceluia tânăr coleg, chemat în sânul Academiei deabia la 1914, și pe care l-am pierdut înainte să-și fi făcut chiar discursul de intrare ce avea în pregătire. *Constantin Giurescu* era înzestrat nu numai cu adânci și bogate cunoștințe istorice: el avea pătrunderea, agerimea și independența spiritului critic într'o rară măsură, ceea ce împingea cercetările sale pe drumuri neumblate și în adâncuri nepătrunse de alții. Ediția cronicii Moldovene de Ureche și Simion Dascălul, făcută de dânsul, este lucrare fără pe-

reche în literatura noastră istorică. Durerea Academiei, pricinuită prin pierderea lui Giurescu, a fost cu atât mai vie, cu cât calitățile lui se întâlnesc foarte rar și cu cât aveam dreptul — după vrâsta lui — să așteptăm dela dânsul încă zeci de ani lucrarea spornică pe terenul istoriografiei naționale.

«Deabiă acum în primăvară s'a aflat aici că, încă din toamna trecută, Academia pierduse pe membrul onorar *Emil Picot*, încetat din viață la Paris în toamna anului trecut 1918. Vieța întreagă și aproape toată activitatea sânguitorului învățat i-a fost strâns legată prin iubire de istoria, de limba și de vieța neamului nostru. De tânăr, dela 1866, a trăit între noi; ne-a învățat limba, a studiat poporul, a adunat poezia populară; și-a făcut din răspândirea cunoștinței noastre în Franța o misiune a vieții sale întregi, a studiat și a cunoscut adânc atât istoria noastră și izvoarele ei, cât și documentele și textele vechi noastre limbi și literaturi. Din cauza acestor legături cu vieța noastră națională și pentru aceste merite deosebite, Academia a ales pe *Emil Picot* Membru, onorar al ei, chiar în sesiunea de constituire dela 1879. Memoria lui va fi totdeauna înconjurată cu coroana florilor recunoștinței în Academie și în oricare organizare de studii istorice românești.

*

«In ședința dela 2/15 Noemvrie, colegul nostru Vicepreședintele I. Bogdan a exprimat și s'a înscris în procesul verbal al ședinței marea bucurie de a fi scăpat de ocupațiunea străină, sub care am fost apăsați doi ani lungi și amari, cum, la 25 Noemvrie 1916, acelaș coleg a exprimat și s'a înscris în procesul verbal al zilei durerea de a fi văzut acea ocupațiune venită asupra capitalei.

«Răsunet puternic de mare bucurie au avut în sânul Academiei zilele mult dorite, când țerile românești au proclamat eliberarea de sub stăpânirile străine și unirea lor cu Regatul României. Cu deosebire a fost adâncă bucuria zilei de Duminecă 18 (5) Noemvrie, când adunarea națională a Românilor de peste Carpați a proclamat la Alba Iulia despărțirea lor de Statul Unguresc și unirea cu România, pentru că Academia a avut în sânul ei o întreagă pleiadă de fruntași ai vieții culturale, chemați dintre Români de acolo: Cipariu, Bariț, Babeș, Popea, Moldovan, Bunca și alții mulți, cari au lăsat urme neșterse în Analele instituției noastre.

«Cu deosebită bucurie a fost primită la 21 Decemvrie trecut delegațiunea basarabeană, venită să prezente M. S. Regelui actul unirii necondiționate a Basarabiei cu România, delegațiune condusă de colegul nostru corespondent Pantelimon Halipa și care venia la Academie ca la cea mai înaltă instituție culturală a neamului.

«*Sedințele săptămânale* după sesiunea extraordinară din Octomvrie trecut la Iași au fost ținute regulat. Au fost publice cinci, în cari d-l *N. Iorga* a făcut comunicări despre diferite chestii istorice, iar d-l coleg *Dr. V. Babeș* a adăos câteva comunicări din câmpul cercetărilor sale bacteriologice.

«*Publicațiile Academiei* nu au putut fi încă puse în lucrare; deabia s'a putut termina volumul XXXVIII din *Anale*, cuprinzând *Desbaterile* din anul 1915—16, volum care fusese în cea mai mare parte tipărit înainte de războiu. Atât lipsa hârtiei, care nu s'a putut procura până acum, cât și criza generală și în deosebi criza prin care trece industria tipografiei în toată țara ne silește să amânăm continuarea tipăririi unor publicațiuni începute dinainte de războiu și să ținem în așteptare numeroase lucrări aprobate și gata de tipar.

«Pregătirea ediției lui Alecsandri, la care lucrează d-l G. Bogdan-Duică, după hotărîrea Secțiunii literare, se află în acest stadiu: S'au cules toate variantele la *Doine și Lăcrimioare* și la *Mărgăritărele*; și părți din *Pasteluri*, *Legende*, etc. S'a scris comentarul poeziilor; el constă din note relative la originea, soarta și efectul *fiecărei* poezii. Comentarul se adăoge treptat, după descoperirile cari se mai pot face. Pentru comentar d-l G. Bogdan-Duică a terminat, în timpul ocupației, răsfoirea *întregei* prese literare și politice a timpului dintre 1840 și 1890.

«S'a scris la *Doine și Lăcrimioare* o prefață voluminoasă, istorică, nu estetică. Ediția nu va cuprinde controverse estetice, dar ea aduce multe precizări istorice nouă.

«Afară de aceasta, s'au cules pentru o anexă mare poezii neprimite în edițiile poetului. Și acestea vor fi comentate. Împreună cu cele franceze, din toate timpurile, ele ar putea forma un mic volum.

«Din teatru s'a colaționat textul primelor două piese de teatru; și s'a scris o bogată prefață la *Coconu Iorgu dela Sadagura*, la ale cărui variante se lucrează paralel cu lucrarea asupra poeziilor.

«Ar fi de dorit ca publicarea să înceapă cu *Doine și Lăcrimioare*. Poeziile vor fi publicate astfel: Introducerea la volum; textul ediției din 1875 al poeziei ca text final al autorului; variantele, cari ating fondul de o parte, forma, stilul, de alta; apoi notele poetului; în fine notele editorului, comentarul nou.

«*Colecțiunile Academiei* au fost ținute în ordinea de mai nainte; creșterea lor a fost aproape cu totul oprită în acești doi ani de războiu; lucrările de

catalogare au fost continuate, pe cât au îngăduit împrejurările, iar acum, după restabilirea în parte a stărilor normale, ele se continuă cu toate puterile disponibile.

«Trei prețioase părți din aceste colecțiuni au fost scoase din localul Academiei din cauza războiului și până acum nu sunt înapoiate :

«1. *Colecția documentelor originale* istorice românești, împreună cu câteva din cele mai prețioase manuscrise, au fost trimise la Iași dimpreună cu arhivele Statului, spre a fi ferite de pericolele ce amenințau capitala după trecerea armatelor inimice înlăuntrul hotarelor țerii ; la Iași au fost primite de însuș d-l Poni, Președintele nostru, și așezate sub a d-sale îngrijire în localul Universității. De acolo mai târziu și, spre a fi ferite de acelaș pericol, împreună cu ale Statului, au fost trimise la Moscova, unde se află și acum. Avem încrederea că în curând vor fi înapoiate.

«2. *Colecția numismatică*, din aceleași cauze, a urmat acelaș drum și se află în acelaș loc cu documentele.

«3. Dintre colecțiile rămase aici, aceea a *manuscriselor slavone* a suferit o mare împrumtare. După ce — în contra textelor precise de drept internațional — localul Academiei a fost violat și ocupat de poliția militară germană în luna Ianuarie 1917, în vreme de noapte, între orele 8—2, manuscrisele slavone — în număr de 607 volume — au fost ridicate și duse, apoi, după reclamațiile noastre, înapoiate, dar în Iunie acelaș an au fost din nou ridicate, cu acte formale, de aceleași autorități militare germane, cam jumătate din ele (305 volume împreună cu 7 volume de mare preț luate din Muzeul Național de Antichități) și date Bulgarilor ca să le ducă la Sofia, sub pretextul de a fi studiate. Cu toate reclamațiile făcute, până acum nu s'a putut încă obține restituirea lor. Avem însă și în această privință speranța că dreptatea va birui și că manuscrisele Academiei, răpite în contra tuturor drepturilor, vor fi înapoiate în curând.

«Comisiunea Bibliotecii vă va da, cu privire la colecțiuni, informațiuni mai amănunțite.

«O necesitate imperioasă, care cere acum rezolvire cu deosebire grabnică, este construirea localului bibliotecii Academiei. Comorile ei de cărți, manuscrise, documente și altele nu mai pot fi lăsate în nesiguranța și strâmtoarea localului de acum cu totul neîndestulător și nepotrivit trebuințelor unui asemenea serviciu. Biblioteca Academiei trebuie să devină cât mai curând un adevărat serviciu central pentru studiile superioare din România întregită și, printr'un serviciu bine organizat de împrumutări, cărțile să poată circula cu ușurință și fără încetare atât spre Iași, Cernăuți, Chișinău, cât și spre Brașov, Sibiu, Blaj, Cluj, Caransebeș și Oradea-mare. Pentru aceasta este grabnică trebuință să se construească localul îndestu-

lător și potrivit. Având în mână noastră mijloacele de comunicație — posta și căile ferate, — organizarea și funcționarea unui asemenea serviciu central al Academiei se va putea face ușor, și prin aceasta se va îndeplini o imperioasă datorie a Statului, făcându-se un mare serviciu activității pentru dezvoltarea culturii neamului, cu sacrificii relativ mici.

«*Premiile Academiei* au rămas și ele în așteptare după sesiunea din 1916 și s'au adunat astfel pentru sesiunea de acum toate premiile celor doi ani trecuți, 1917 și 1918, împreună cu ale acestui an 1919. Spre a înlesni cea mai largă participare posibilă la concursurile acestor premii, s'a decis în ședință ordinară ca — în acest an — în mod excepțional și cu abatere dela dispozițiile Regulamentului — termenul de prezentare să fie prelungit dela 31 Decembrie până la 28 Februarie. Astfel s'au putut prezenta numeroasele scrieri trimise secțiunilor și comisiunilor, cari au să decidă asupra lor.

«*Bursele din Fondul Adamachi* și din celelalte fonduri, ale căror acte de fundațiune le prescriu, au fost și ele în cea mai mare parte suspendate. După restabilirea vieții normale în învățământul superior în țară, s'au putut da bursele Adamachi atât pentru elevii Școlii de poduri din București, cât și pentru studenții Facultăților de științe și de medicină dela Universitatea din Iași. Toate bursele pentru studii superioare afară din țară sunt vacante și așteaptă să fie date după propunerile ce vor fi făcute de Comisiunea specială, care va țineă seamă de câteva cereri primite dela tineri doritori de a se folosi de ele pentru deosebite specialități. Așa sunt bursele Adamachi pentru străinătate, bursele Stolojion, Sturdza, Urlățeanu.

«*Școalele Academiei* numai în mică parte au putut funcționa în timpul războiului. Unele au suferit mult. Trei au putut fi aduse la starea aproape normală; una — Institutul Otteteleșanu — trebuie să aștepte încă îmbunătățirea împrejurărilor, spre a-și deschide iar porțile pentru elevele pe cari are destinația să le crească. Celor două școli de agricultură «Agarici» și «Tache Anastassiu» li s'a rezervat, cu ocazia exproprierii moșiilor, pământ îndestulător pentru buna lor dezvoltare viitoare.

«Comisiunea școlară, aleasă în sesiunea extraordinară din Octombrie trecut, vă va arăta în amănunte starea lucrurilor și vă va propune măsurile ce vor trebui luate.

«*Contribuiriile Academiei* pentru ușurarea greutăților războiului au fost următoarele :

a) sume dăruite :

pentru Familia luptătorilor (în 1916 Septemvrie)	Lei	45.000,—
» Prizonierii de războiu (în 1917 Maiu) . . . »		5.000,—
» » » » (în 1917 Decemvrie) . »		5.000,—
» Victimele din Ungaria (în 1919 Aprilie) . . »		5.000,—
» Familia Luptătorilor		
din diurnele membrilor . . 1916—1917 »		2.835,40
» Familia Luptătorilor — din Fondul Secției		
științifice (în Septemvrie 1916) »		13.000,—
Sume dăruite . . . Lei		75.835,40

b) localul din Calea Victoriei No. 135 în 1916 — 18 la		
dispoziția Comitetului sanitar și Crucii Roșii		
— 2 ani — valoare »		40.000,—
acelaș local Crucii Roșii pentru infirmii de războiu —		
2 ani (1918—20) »		40.000,—

c) rufărie și îmbrăcăminte în 1916—18 la Crucea Roșie,		
azile, spitale, date dela Institutul Otteteleşanu		
— valoare »		43.000,—
Total . . . Lei		123.000,—

Totalul valorilor dăruite este de . . . Lei 198.835,40

d) la împrumuturile Statului Academia a participat cu următoarele sume :

la Imprumutul Național 1916 cu Lei	157.713,25
« bonuri de tezaur (1917) cu »	400.000,—
« Imprumutul Unirii cu »	457.936,75
Totalul îlesnirilor bănești . . . Lei	1.015.650,—

« Vanzarea bunurilor mici, autorizată prin deciziunea dela 25/12 Octomvrie 1918, s'a făcut aproape în întregime. S'au vândut prin licitație 65 imobile pentru suma totală de 544.026,25 lei. Prețul lor a variat între 190 și 205.000 lei, 62 fiind mici parcele de pământ și locuri de case sau vii vândute sătenilor. Venitul total adus de toate aceste imobile eră de 14 399 lei, iar capitalul rezultat din vânzarea lor va aduce un venit de 28.175 lei la fondurile din cari fac parte.

« În timpul și din cauza războiului și a ocupației inamicilor, Academia a

suferit pagubă în averea ei, evaluate la 3.138.595 lei, pentru cari s'au cerut despăgubiri.

*

«*Exproprierea moșiilor* a adus o mare schimbare în averea Academiei. Din cele 12 moșii au fost expropriate 10.401 Ha. 7.000 m. p. Au mai rămas terenurile rezervate pentru cele două școale de agricultură, casele și grădinile administrației, câteva locuri băltoase sau bălți necuprinse în expropriere, precum și pădurile în întindere totală de 2.024,5 ha. Toate acestea urmează să fie vândute, afară de pădurile de lângă localitățile unde funcționează școalele de agricultură.

«Avem încrederea că, în urma exproprierii, veniturile Academiei nu vor suferi scădere.

*

«Acestea sunt, Domnilor Colegi, amintite pe scurt, faptele principale din viața Academiei dela ultima sesiune din 1916 până acum.

«S'a încheiat, între cele mai sguuitoare și mai mărețe evenimente, întâia jumătate de secol de activitate a Academiei. Această Academie este întâiul organ de unire a Românilor din toate părțile, mai întâiu printr'o unire sufletească, culturală, care avea să pregătească unirea deplină a neamului întreg. Emoțiunile de adâncă și puternică bucurie pentru unirea neamului, înfăptuită în zilele noastre mărețe prin virtuțile lui de rassă și cu deosebire prin virtuțile fiilor săi, nicăieri nu pot răsună cu mai multă putere decât în sânul Academiei Române. Academia are dreptul să fie mândră de a fi contribuit la pregătirea acestei uniri.

«De acuma îndatoriri nouă se impun Academiei de a contribui la dezvoltarea și la unificarea culturii naționale pe terenul consolidat al României întregite și — precum această patrie a noastră, mărită în hotarele ei firești, este una din cele mai frumoase țeri, tot așa astăzi suntem datori a face din cultura neamului nostru una din cele mai strălucite. Problemele activității viitoare pentru îndeplinirea acestei mari datorii se impun imperios Academiei Române în viitoarea jumătate de secol.»

După propunerea d-lui Președinte *P. Poni* se procede la alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în anii 1916—1919.

— Sunt aleși d-nii: *I. Brătescu-Voinești, I. Lupaș, I. Inculetz.*

D-l Președinte *P. Poni* cetește următoarea propunere pentru modificarea Statutelor:

«În conformitate cu art. 46 din Statute, subscrișii șapte membri propunem să se facă în Statutele Academiei următoarele schimbări:

«1. — La art. 7 al. 1: Sesiunea generală să înceapă la 15 Maiu stil nou.

«2 — La art. 35 al. 3: Din veniturile fondurilor cu destinațiune specială, Academia să preleve pentru spesele generale 20% (douăzeci la sută). Această schimbare nu va fi aplicată acelor fonduri primite în trecut, ale căror acte de fundațiune fixează cuantul prelevărilor.

«*I. Bianu, St. Hepites, N. Iorga, I. C. Negruzzi, D. Onciul, V. Pârvan, G. Țițeica.*»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* cetește următoarea propunere pentru înființarea de publicațiuni:

«Propunem ca Academia să înființeze două serii nouă de publicații :

«Una în limba română cu titlul general: *Biblioteca științifică*, cealaltă în limbile străine, înscrise în regulamentele Academiei, cu titlul general: *Académie Roumaine — Bibliothèque scientifique*.

«1. — În *Biblioteca științifică* să se publice scrieri mai voluminoase decât întinderea fixată în regulament pentru memoriile cari se pot publica în *Anale*. Fiecare scriere să formeze un volum deosebit, tipărit în acelaș format în 8 de cel puțin 300 și cel mult 600 pagine. Scrierile pot fi din oricare specialitate științifică, trebuiesc însă să fie originale și nepublicate; ele pot fi scrise atât de membrii Academiei, cât și de persoane străine. Deciziunea pentru publicarea lor se ia de Academie în ședință plenară, după hotărârea motivată luată de o Secțiune, cu majoritatea voturilor.

«Autorului se dă remunerare de 100 lei pentru fiecare coală de tipar de 16 pagine.

«Cheltuelile de tipar și remunerare de autor să fie acoperite din sumele anume prevăzute în buget la cheltuelile generale sau din excedentele bugetare.

«*Biblioteca științifică* să înceapă cu cele două scrieri ale d-lui N. Iorga, aprobate în sesiunea ținută în Octomvrie la Iași: *Istoria literaturilor române și Istoria Rusiei și Poloniei*.

«2. — În *Bibliothèque scientifique* se vor putea publica scrieri privitoare la pământul românesc, cu preferință, și produsele lui, la istoria Românilor, la etnografia, starea sanitară și materială a țaranului român, limba, literatura românească; asemenea scrieri de acelaș cuprins, cu preferință privitoare la țările și popoarele vecine cu țările și neamul românesc sau înrudite cu dânsul. Aceste opere pot fi scrise de Români sau de străini și ele pot fi nepublicate sau traduse din limba română sau dintr'alte limbi, afară de limbile mondiale prevăzute în regulamentele Academiei.

«Modalitatea admiterii publicației va fi aceeaș ca și pentru *Biblioteca științifică*. Remunerarea se va hotărî de Secțiunea respectivă pentru fiecare caz în parte; ea nu poate fi însă mai mare decât pentru scrierile originale, cari se publică în *Biblioteca științifică*.

«Dr. Gr. Antipa, I. Bianu, N. Iorga, G. Țițeica.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* cetește propunerea Delegațiunii ca, în vederea scumpetei extraordinare în capitală, în mod excepțional, diurna membrilor prezenți la sesiune în acest an să fie de 100 lei de ședință pentru cei veniți din afară și de 50 lei pentru cei domiciliați în Capitală.

— Propunerea Delegațiunii se aprobă.

D-l *St. C. Hepites* aduce la cunoștința Academiei că în timpul războiului au încetat din viață doi membri onorari străini, și anume : Gaston Darboux dela Paris în 1917 și William Crookes dela Londra în 1919.

ȘEDINȚA DELA 16 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Profesor *I. Iarnik*, membru corespondent, zice:

„Onorată Academie,

„Stimați Colegi,

«Mă simt afară din cale fericit, prilejindu-mi-se să mă găsesc în capitala Țerii-Românești tocmai în vremea când cea mai înaltă Instituțiune culturală serbează aniversarul al 50-lea al înființării ei ! Și cum să nu mă simt fericit, dacă mi se dă prilejul să serbez și eu, în mijlocul acestui corp ilustru, jubileul meu de 40 ani, de când mi se făcuse însemnata cinste să fi fost ales membru corespondent al ei, tocmai în cea dintâi adunare generală a sa, va să zică sunt cel mai vechiu dintre membrii corespondenți ai clasei filologice.

«Domnii membri ai Societății Academice Române, văzându-mă zi de zi lucrând în încăperile menite a deveni cel puțin deocamdată sediul Academiei și dorind să răsplătească oarecum râvna și setea sufletească a mea, mi-au dat voie să iau față la desbaterile lor cu privire la statute, hatâr, pe care

eu Cehul din Țara Cehului, am știut să-l prețuesc cum se cade. Și' dacă m'am văzut ales de membru, știam cât se poate de bine că, nu pentru vrednicia mea, acei domni cari, afară de unul singur, ne-au și părăsit, dormindu-și somnul cel veșnic, au făcut-o, ci s'au lăsat conduși de cuvintele poetului latin: Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas, va să zică: Puterile chiar dacă lipsesc, voința totuș e vrednică de laudă.

«Dacă însă cumva — și cam bănuiesc c'asa o fi — urmașii membrilor de atunci își vor fi dând cu părerea cum că eu în cei 40 ani nu prea am împlinit așteptarea alegătorilor mei de odinioară, îi rog să mă ierte: de o parte, în calitatea mea de profesor universitar al limbilor romanice, aveam datoria să mă îndeletnicesc cu studiul și al celorlalte limbi și nu numai cu cel ce-mi plăcea mai mult; de altă parte însă eram stingherit în studiile mele prin lipsa de cărți, de izvoare mai cu seamă, cu privire la limba și literatura poporului, cari chiar dela început au stârnit mai mult băgarea mea de seamă.

«La dreptul vorbind am adunat și eu, tocmăi în privința aceasta, oarecari materiale, pe cari vârsta mea înaintată n'are să-mi dea voie să le prelucrez; avui însă parte de un noroc mare, rar, acela de a avea lângă mine pe altul mai tânăr, tot atât de îndrăgit de toate câte privesc limba strămoșească a Domniilor Voastre, care, după cum nădăjduesc, are s'o facă în locul meu.

«Acum dați-mi voie să rostesc felicitarea unei instituțiuni-soră, cea a Academiei Cehice din Praga, al cărei membru din clasa filologiei am cinste să fiu.

«Când în anul 1911, cu prilejul aniversarului de 50 ani al Universității din Iași, am rostit, ca delegatul celei din Praga, felicitările ei, am constatat cu oarecare mândrie îndreptățită c'o fac în numele unei Universități, care fiind înființată pentru fiii patriei de către Împăratul Carol IV, chiar în anul 1348, prin urmare în anul 1911, a fost cu 513 ani mai veche decât sora ei mai tânără, cea din Iași.

«În schimb Academia Cehă din Praga a fost înființată cu vre'o 30 ani mai târziu decât Academia Română din București, va să zică în 1900; își datorește viața inițiativei și dărniceii arhitectului Iosif Hlarke, cunoscut și în câteva obștii românești ca ziditorul mitropoliei române din Cernăuți.

«La dreptul vorbind am avut și noi Cehii o instituțiune culturală, care se asemuește Societății literare și mai târziu celei Academice din România, așa numita Societate învățată sau savantă, care își văzuse lumina zilei în anul 1773 și când eră vorba să se înființeze Academia Cehă, atunci câțiva d'ai noștri își deteră cu părerea, că Societatea învățată s'ar putea schimba în Academie, încetând apoi să ființeze întocmai cum aceasta avusese loc în România. Poate că propunerea aceasta s'ar fi fost primit, au fost însă niște împrejurări, cari nu îngăduiau să se facă la fel: piedica cea mai mare a fost

că societatea noastră a fost bilingvă, având cele două limbi ale țerii, cea cehă și cea germană, aceleași drepturi, Academia cehă însă nu putea să rabde lângă sine altă limbă, de vreme ce scopul de căpetenie, să nu zic unic, al ei fu și este de a cultiva literatura și știința numai în graiul strămoșesc al nostru. Într'adevăr nu se poate, ca vreun neam să atingă treapta cea mai înaltă a culturii, dacă nu e destoinic să-și însușească și să pună în lucrare, și cu privire la lucrul acesta atât de însemnat, lozinca cuprinsă în cuvintele cunoscute: «Prin noi înșine.»

«Nu-mi rămâne decât să rostesc din inimă, și în numele Academiei Cehă din Praga, felicitarea sinceră că Academia Rămână, în niște vremuri atât de însemnate, și-a sfârșit cu bine cea dintâi jumătate a veacului și urăm ca, încordându-și toate puterile și învingând toate piedicile ce i s'ar putea pune în cale, să-și ajungă ținta măreață a sa, înălțându-se până la stele, sau mai pe scurt în limba mamă, cea latină: per ardua ad astra!»

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* mulțumește d-lui Iarnik pentru simțimintele de prietenie statornică față de Academie și neamul românesc. Suntem fericiți de a vedea printre noi pe d-l Iarnik, pe care l-am văzut și cu 40 de ani în urmă, când a fost ales membru corespondent, și îi suntem recunoscători pentru activitatea desfășurată cu privire la limba și literatura română. Sperăm că asemenea legături de strânsă prietenie vor lua naștere între Statul român și Statul ceh, pentru siguranța și prosperitatea ambelor popoare.

Delegațiunea face următoarea propunere:

«Ținând seamă de experiența făcută și de împrejurările timpului, credem că pentru buna dezvoltare a serviciilor interne ale Academiei este necesar să se facă următoarele schimbări și adaoase la regulamentul serviciilor, votat la 23 Maiu 1909:

«1. — La art. 15 și 17: *Cassierul să fie mutat dela gradul III la gradul II.*

«2. — La art. 17: *Tabela salariilor tip pe lună să fie fixată, precum urmează, pe grade și clase:*

Funcțiunea	singură clasă	clasa I	clasa II	clasa III
Gradul I				
Șefii de serviciu	600	—	—	—
Gradul II				
Ajutori de serviciu, advocați,				

corectori de publicații, cassier, contabil.	—	450	400	350
Gradul III				
Arhivar-registrator, ajutor de, contabil și de cassier	—	330	300	280
Gradul IV				
Custozi, scriitori definitiv	—	260	240	220
Gradul V				
Scriitori provizorii	200	—	—	—

«La art. 19 să se adauge următorul alineat după alineatul 2:

«Un funcționar care nu are altă funcțiune afară de serviciul Academiei, după 20 ani de vechime în serviciul Academiei, poate fi înaintat la gradul și lea de șef de serviciu, după propunerea motivată a șefului de serviciu din care face parte, susținută în scris de Secretarul general.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într-o ședință viitoare.

Se cetește și se aprobă procesul verbal al ședinței Secțiunii istorice dela 15 Maiu.

D-l *S. Mehedinți* zice că la solemnitatea jubileului de 50 ani al Academiei și al Unirii tuturor Românilor s'a relevat că această sărbătorire corespunde și unui mare act istoric, împlinirea a 18 secole dela moartea Împăratului Traian, colonizatorul Daciei. În aceste momente fericite, făuritorul granițelor României de azi nu trebuie uitat. Regretatul Dr. C. I. Istrati a propus odată să se facă o statuie pentru imortalizarea memoriei lui. Această propunere este greu de adus la îndeplinire, dar ar trebui ca Academia să țină o ședință publică de comemorare, în care d-l V. Pârvan să expună activitatea glorioasă a marelui Împărat.

D-l *I. C. Negruzzi* arată că cu mulți ani în urmă Al. Odobescu a propus să se reproducă Columna lui Traian în București. Academia nu are posibilitatea să facă o astfel de lucrare; Guvernul însă o poate face și ar fi timpul potrivit să se gândească la înfăptuirea aceluia monument care simbolizează luptele dintre Daci și Romani.

D-l *I. Bianu* este de părere că nu trebuie să așteptăm totul dela Guvern. Academia ar trebui să ia inițiativa pentru îndeplinirea acestei reproduceri în București sau Alba Iulia, pe care ar putea-o face, dacă s'ar ocupa cu tot dinadinsul.

D-l *I. Nistor* zice că evenimentele mari se pot sărbători fără a privi înapoi. Sunt timpuri potrivite să privim evenimentele din jurul nostru. Clasicismul trebuie apretiat pentru educație, dar suntem datori să ținem seamă de cerințele timpului modern. Ar fi mult mai bine să se facă un monument al Unirii neamului, care să reprezinte alipirea Transilvaniei, Bucovinei și Basarabiei la patria mamă. Aprobă însă și susține chiar idea ținerii unei ședințe comemorative cu ocaziunea împlinirii a 18 secole dela moartea colonizatorului Daciei.

D-l *D. Onciul* propune formarea unei Comisiuni compuse din 2 membri din Regat, 1 din Transilvania, 1 din Bucovina și 1 din Basarabia, care să studieze chestiunea și să prezinte un raport plenului.

D-l *Onciul* amintește apoi că în acest an se împlinesc 100 de ani dela nașterea lui N. Bălcescu. Programul lucrărilor sesiunii este prea încărcată, dar după închiderea sesiunii ar trebui să se țină o ședință publică de comemorare.

— Punându-se la vot propunerile d-lor S. Mehedinți și D. Onciul se ieau următoarele decizii :

a) Să se țină ședință publică în prima. Vineri după vacanța de vară, în care d-l V. Pârvan să țină o cuvântare pentru comemorarea Împăratului Traian ;

b) să se formeze o comisiune compusă din d-nii : A. Saligny și V. Pârvan pentru Regat, O. Desușianu pentru Ardeal, D. Onciul pentru Bucovina și I. Inculetz pentru Basarabia, care să studieze și să prezinte plenului raport asupra propunerii pentru monumentul comemorativ ;

c) să se țină o ședință publică după terminarea sesiunii generale, în care d-l O. Desușianu să facă o comunicare pentru comemorarea lui Nicolae Bălcescu.

D-l *I. Simionescu* arată că programul lucrărilor din acest an este foarte încărcată și roagă a se lua hotărîrea de a se rezolvă zilnic câte o chestiune și a se termina astfel mai curând, într-un cât unii membri, cari nu locuiesc în capitală, au interes să plece.

Ședința se ridică și membrii se grupează pe Secțiuni și Comisiuni pentru pregătirea lucrărilor.

ȘEDINȚA DELA 17 MAIU 1919.

Președintele d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* zice : Am onoare să prezint Academiei două lu-

când călăii poporului nostru, barbarii culturali și cei naturali, ne-au înfățișat spăimântătoarea figură diformă a unei Români fără munți și fără mare, simplu ogor de lucru pentru negrii albi ai Europei Centrale, fără a-și da seama că desființau pentru totdeauna un hotar și că hotarul nedrept, în epoca naționalităților, poate face loc la orice alta decât la unul și mai nedrept decât dânsul.

Dar, de câte ori s'a întreprins o acțiune mai vastă în ordinea politică și tot așa și în ordinea culturală, ea a dus în chip firesc la unitatea primitivă, la unitatea necesară, la unitatea inevitabilă.

Cel dintâiu Stat Românesc la Dunăre, în veacul al XI-lea, s'a numit în limba slavă a cancelariilor Țara-Românească, una singură pentru toți. Fundațiunea dela Argeș, în veacul al XIV-lea, a fost o «Domnie a toată Țara-Românească». Moldova, întemeiată de străini ca Stat de concurență, a tins, în veacul al XIV-lea și în al XV-lea, către desființarea hotarului absurd. Dacă în Ardeal s'a ridicat, fie și în armură nobilului ungur, Ioan Corvinul, el a căutat să întrebuițeze pentru aceeaș operă, cu atât mai românească, cu cât eră mai creștină, puterile militare ale celor trei țeri, și Ștefan cel Mare, stăpân peste Secui, creator de Domni la București, în timp ce luptă cu Turcii pentru Cruce, nu făcea decât să urmeze aceeaș tradiție. Aceasta a fost și linia de conduită a lui Petru Rareș, care-și mărită fetele la Munteni, care-și făcea intrările domnești în Bistrița ardeleană și-și adăpostia pribegia în cetatea Ciceului, după ce luase vamă la Prejmerul brașovean și-și așezase dregătorii săi, pe urmele puternicului părinte, în inima însăș a Ardealului, la Cetatea de Baltă. Și, când, după decăderea Moldovei, norocul care adusese în Scaun pe Mihaiul Viteazul dădu Principatului muntean călăuzirea avântului românesc, în ciuda sfătuitorilor cari-i înfățișau coroana bizantină, deschizându-i prin răscoale balcanice drumul către Sfânta Sofia, Voevodul trecătoarelor îndepliniri s'a îndreptat, furat de marile puteri ascunse ale neamului, spre pasurile Carpaților, chiar dacă erau să-l ducă la osteneți, la suferință și moarte.

Iar apoi, unul după altul, Domnii unei țeri și ai celeilalte, Radu Șerban, năvălitorul în Ardeal, Movileștii, cari domnesc în ambele țeri de aici, Radu Mihnea, care din Moldova își pune feciorul Domn în București și ale cărui oase se aduc din Curțile dela Hârlău la mănăstirea lui din acest oraș al nostru, petrecute de boierii unui principat, ca și de ai celuiilalt, Gașpar Gâțiani, Morlacul care visează de Transilvania, Vasile Lupu, care, deși solicitat și el ne-

conținut să fie Impărat pentru Greci, râvnește Muntenia și ocheste cu o lacomă privire Ardealul însuș, ce sunt altceva decât succesive unelte ale unei voințe mai tari decât dâșii!

La capătul veacului care începuse văzând martiriul lui Mihai la Turda, Constantin Brâncoveanu, dispunând de tronul Moldovei și hotărînd situația Ardealului, unde cumpără pămînturi, tipărește cartea românească pentru toată Româniimea, în acelaș timp când Munteanul Constantin Cantacuzino Stolnicul cutează a scrie istoria acestei Româniimi până în Pind și Moldoveanul Dimitrie Cantemir pregătește Hronicul Româno-Moldovlahilor. Fanarioții înșii, mutându-se dintr'o țară în alta, cu boieri cu tot, erau, pe neștiute, în slujba sortii, și, de câte ori războaiele Turcilor i-au dus în Ardeal, și, un Mihaiu Racoviță, ca și un Nicolae Mavrogheni, n'au rămas nesimțitori față de sensul pămîntului pe care-l călcau și de sufletul acelora cari salutau pe modestele steaguri nouă vechile steme ale cuceririlor glorioase.

Grecul Fotino scria la București Istoria Daciei, treizeci de ani după ce Rusul Potemchin voise Dacia pentru el și zece ani abia după ce Constantin Vodă Ipsilanti fusese din mila rusească un fel de rege al Daciei dunărene.

Iar, îndată ce puterile ne-au revenit în veacul al XIX-lea, cel dintâiu avânt a fost acela de unire, și Kogălniceanu a pus numele Daciei în fruntea primei opere mari de cultură conștientă. Casa de țară a Bucovineanului Hurmuzaki a strâns în cultul acelui ideal pe Alecsandri și Kogălniceanu, ca și pe Barit, și Basarabeanul Stamati a venit în Iași delă 1840 și în Suceava robită, ca la altarul jertfelor pentru un mai fericit viitor, și s'a întors și el apostol al unității neamului, deschizând astfel calea unui Iasdeu. Și când, la 1859, Moldova și Muntenia se îndreptau spre unitatea de Stat, diplomația austriacă s'a însărcinat ca însăș să spuie Europei întregi că următoarele capitole nu pot fi decât: Bucovina, Ardealul și Banatul.

Ca și Statul, Biserica ea însăș, oricare ar fi fost misiunea ei deosebită, fixată prin așezămintele ei proprii, a fost adusă, delă începutul acțiunii sale de cultură până în momentul când această misiune a intrat în alte mâni, să joace rolul îndeplinătoarei și, firește, păstrătoarei de unitate națională. Prin mijloacele ei, Domnii moldoveni, delă Ștefan cel Mare încoace au legat sufletește de Români de dincoace pe Ardelenii ascultători de Vlădica Vadului pe Someș, și Domnii munteni, poate încă delă Mircea cel Rătrân,

stăpânitor al Făgărașului și al satelor de peste Olt, deasupra Sibiiului, și-au alipit prin alte Scaune episcopale, la Galații olteni, la Prislop și la Geoagiu, cealaltă parte din Românimea ardeleană. Mihaiu Viteazul, care n'a strălucit numai ca un fulger pe cerul ursitelor noastre, ci a făcut să crească roadă din pământul românesc prin apriga ploaie a furtunilor sale, a legat bisericăste Mararamurășul de Ardeal și Ardealul de Mitropolia lui, a Ungrovlahiei. Pe baza acestei unități ierarhice s'a desvoltat o întreagă cultură unitară. Și, când influențe străine urmăreau ingenuncherea și sub acest raport a fraților de peste munți, în numele lor contra Habsburgului, ajuns Domn în Ardeal pentru a rupe legăturile cu Domniile noastre, a protestat, tare și îndrăzeț, Teodosie, Mitropolitul din București. Iar, după un veac, când s'a pornit printr'un străin, format însă la școala moldovenească a lui Varlaam și Dosofteiu, prin Paisie, reforma călugăriei, prefăcută iarăși în slujitoare a cărții, aceeași lumină s'a aprins în chiliile dela Dragomirna, dela Neamț și Secu și în acelea dela Poiana Mărului, Cernica și Căldurășani, și, trecând în episcopii, Veniamin Costachi a fost însuflețit de același spirit românesc mai mult decât bisericesc, ca și un Dionisie Lupu și un Grigorie. Și acest spirit le-a îngăduit să cheme Ardeleni, fie și de altă confesiune, Bucovineni pentru a întemeia, potrivit cu nevoile vremii, seminariile dela Socola și Buzău. Iar ucenicii acestor Seminarii au fost călduroși luptători pentru Unirea dela 1859.

De șapte veacuri, de când s'au desfăcut stătornicele note dominante ale cântecului popular: baladă întru slava Domnilor luptători, doină pentru rostirea nădejdlor și durerilor fiecărui suflet omenesc, el n'a cunoscut hotar; această dintâi producție de frumusețe a sufletului românesc a străbătut, dela primii alcătuitori cari n'au fost țărani, întru cât pe vremea aceea putea fi cineva care nu eră țaran, tot întinsul Țerii-Românești fărâmițate de domnii interioare și de cotoropiri străine. Nicio deosebire provincială, decât între Românii izolați ai Sudului balcanic și noi, cești de aici, nu se poate observa în cântecul mulțimilor, cea mai adevărată rostire a ființei noastre morale. Dela o curte la alta treceau vechii, lăutari, vechii zicători, cimpoeșii cari întovărășiau versurile cântecului bătrânesc în clipa chiar care încheia luptele, — o, dacă am avea astăzi pe urmașii lor! Și, odată intrat în mintea păstorilor, ei l-au dus acest cântec din sat la munte pentru a se întoarce adesea din muncă cu alt vîiers pentru șes.

Puțin, după 1400, într'un colț maramurăan sau în marginea vecină a Ardealului, un cleric necunoscut: preot, călugăr, poate din vechiul lăcaș dela Peri, îndemnându-se de pornirea husită a preschimbării Scripturilor în graiu viu, făcù să fie românesc și Cuvântul lui Dumnezeu, după ce erà acuma de mult românesc rostul biruințelor domnești. Așà se născù proza românească. Indata Moldoveni o copiază în alte mănăstiri, unde s'au găsit fărâmele operei inițiale, și acel care a pus în slovă de tipar pentru o largă răspândire Psaltirea, Evanghelia husită, a fost, peste un secol, un diacon muntean, fugar în Ardeal și «scriind» cu meșteșugul său pentru Românii din toate părțile, Coresi.

Spuneam că în chip deosebit se întemeiasă bisericele noastre, cari, dela început, ținură să nu fie simple sucursale constantinopolitane. Dar monahii cărturari dela Tismana fură întemeietorii Prislopului în Ardeal și Neamțului în Moldova. Și, îndată ce în viața bisericească a Românilor pătrunse limba țerii, cărțile se alcătuiră și se tipăriră pentru Românii din toate provinciile. Până astăzi Cazania Mitropolitului moldovenesc Varlaam, fiu de țăran din Părțile Putnei, aproape de hotarul muntean și lângă Vrancea mocânească, unde a răsunat balada Mioriței, este învățătura religioasă cea mai iubită pentru sătenii de peste munți. Și din truda comună a cărturarilor cari, ficcare în țara lui, lucrau la aceasta de aproape două veacuri, din ostenele lui Dosofteiu, ale lui Nicolae Milescu, ale urmașilor munteni ai lui Udriște Năsturel, sub ocrotirea unui Domn care-și aveà rudele în amândouă domniile și care hrănià ambiții împărătești, a luat ființă Biblia lui Șerban Vodă dela 1688. Meșterul de tipar la Buzău erà în zilele acelea Mitrofan Moldoveanul, și Ardealul își luà de aici tipăritori, până ce Mihaiu Iștvanovici Ardeleanul ajunsse meșter al cărților Brâncoveanului, ca să lucreze apoi pe seama lui versuri românești și cu literă georgiană în Caucas.

Ideile lui Miron Costin sunt ale lui Constantin Cantacuzino; ale acestuia sunt ale lui Dimitre Cantemir. Toți vorbesc de unitatea românească neconținută și absolută. O legiune de modești ostași ardeleni ai luptei gândului, călugări și preoți, ieau asupra lor, întărindu-se și prin contactul cu vechea lume romană a strămoșilor, propovedania națională.

Pe când aici poezia nouă răsare spontan eu în aceeaș clipă aproape prin versul lui Ienăchiță Văcărescu Munteanul și al lui Costachi Conachi Moldoveanul, cântecul nou umblând apoi dela o

țară la alta, crezul unitar național, îndrăzneț roman, venind la noi cu Lazăr, nu face decât să se întoarcă de unde plecase și, fără a derivă dintr'însul aceeaș învățătură, aproape o dă în acelaș moment sub aceeaș formă la Iași Gheorghe Asachi, pe care altă soartă cu alt scop îl dusesese la aceeaș Romă. Când Lazăr se va duce, Eliad îl va urmă, și cei doi educatori ai neamului vor luptă alături, iar, din partea lui, Ardealul va da dela sine sub aceeaș povață a timpului un om de acelaș temperament pentru aceeaș misiune, Bariț. Iar, într'o generație nouă, Mihail Kogălniceanu, ca și V. Alecsandri vor fi oamenii, «Daciei literare» și ai unei singure «Românii».

Pornită cu un program de critică, mișcarea dela «Convorbiri Literare» e întrecută îndată în intențiile sale prin covârșitoarea personalitate a celui Eminescu, pe care o putere nevăzută pare a-l fi dus dela Botoșani prin Cernăuți la Blaj și de acolo la Viena, unde se pregătește, în mediu panromănesc, omagiul României întregi adus împărăteștei umbre a lui Ștefan cel Mare, la mormântul său robit. Iar Academia noastră, întemeiată pentru restrânse scopuri de ortografie, de dicționar, de adunare a materialelor istorice, se prefăce prin aceeaș misterioasă și irezistibilă forță, oricare ar fi rezistențele individuale, într'un organ de rostire fățișă și energică a credinței în necesara unitate națională. Nu eram iredentiști în totalitatea noastră, dar fiindcă înfățișam neamului redempțiunea, mântuirea însăș în cultura făcătoare de minuni.

Ea și-a făcut datoria, pretutindeni : și aici. Când urmașii își vor închipui România Mare, cum zugravii vechi înfățișează fundațiunile sfinte de pe vremuri, purtate pe mânile ctitorilor, la dreapta va sta, în locul Domnului ziditor, Regele Ferdinand I, șef de oaste biruitoare; la stânga însă, unde apare în smerite haine mohorite Vlădica pregătitor, sfătuitor și consacurator, cerem un loc, cerem acest loc din stânga, pentru cărturarul român, propovăduitor neobosit dealungul secolelor, al unității naționale.

D-l *Ion Inculeț* răspunde în numele Basarabiei următoarele :

Sire,

Doamnă,

Alteță Regală,

Doamnelor și Domnilor !

Mă simt mulțumit de cuvintele așa de bune, adresate în numele

Academiei Române către noi, țerile unite, de învățatul nostru, profesorul Nicolae Iorga.

Mă simt fericit găsindu-mă ca reprezentantul Basarabiei în mijlocul fraților români, adunați de pretutindeni, acum într'adevăr dela Nistru până la Tisa.

Cu mult mai fericit mă simt, găsindu-mă în sânul celui mai înalt așezământ al României, Academia Română.

Acestui așezământ înalt eu, fiul Basarabiei, fiicei celei mai neașteptate și celei mai dintâi venite în brațele mamei sale, aduc cuvintele de recunoștință, de mulțumire, de încredere și de speranță.

Noi, Basarabenii, recunoaștem meritele înaltului așezământ, care prin oamenii cei mai de seamă ai neamului românesc în totdeauna a reprezentat idea unității acestui neam, care idee acum este un fapt îndeplinit. Visurile cele mai îndrăznețe au luat ființă. Neamul nobil românesc este întregit sub sceptrul Marelui Rege românesc Ferdinand I, pe care tot noi, Basarabenii, pentru dragostea lui nemărginită față de popor, cei dintâi l-am numit «Regele Țăranilor».

Noi, Basarabenii, mulțumim Academiei pentru munca depusă în urmărirea sfântului scop de a uni neamul românesc, despărțit de nemiloasa istorie în mai multe părți.

Noi, Basarabenii, avem toată încrederea că Academia Română și de aci înainte va duce cu aceeași demnitate steagul unității culturale a neamului românesc.

Noi avem toată speranța că Academia Română, dezvoltând știința românească, va pune toată stăruința ca din paharul științei să poată bea toți fiii României Mari.

Știința atunci își atinge scopul, atunci este tare, când ideile și descoperirile ei domină pretutindeni, în tot poporul.

Poporul atunci este mare și tare, când este în adâncimile lui pătruns de ideile științei și se bucură în viața lui de rezultatele dobândite de știință.

Noi, Basarabenii, credem și avem speranță că Academia Română va pune piatra ei pentru clădirea pe fundamentul științei a unei vieți a poporului român care, prin suferințele, prin munca, prin deșteptăciunea și purtarea lui minunată în momentele cele mai grozave, prin cari trece omenirea întreagă, a arătat că este demn de o viață fericită.

Să trăească poporul român, în frunte cu Dinastia sa!

D-l I. Nistor răspunde în numele Bucovinei următoarele:

*Sire,
Mărită Doamnă,
Alteță Regală,
Domnilor Colegi,*

Eră în toiul războiului ruso-turc dela 1774, când Austria, îndată după împărțirea Poloniei, ceru Porții o fâșie din pământul Moldovei pentru a-și deschide un drum între Galiția de curând răpită și Ardealul subjugat de mai nainte. Consimțământul Porții fu cumpărat cu bani grei și cu daruri bogate. Când veni însă la delimitare, Austria nu se mulțumi cu o fâșie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinse în «Cordonul» ei blestemat întreg Ținutul Cernăuților și cea mai mare parte din Ținutul Sucevei, cu vechea cetate domnească dela Suceava, cu gropnițele descălecătorilor dela Rădăuți și cu însuș mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt dela Putna: cu un cuvânt, pământul cel mai bogat în urme din trecut și în amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

În zadar protestară strămoșii noștri contra încălcării hotarelor țerii, demonstrând Porții că Austria a cuprins două ținuturi întregi, în loc de o fâșie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicație. Protestările lor răsunau în pustiu, fiindcă diplomația austriacă vărsă aur din belșug pentru a face pe Turci a nu le băga în seamă. Și așa s'a întâmplat ceea ce după contestația de atunci nu se putea împiedica: cesiunea celor două ținuturi de hotar, pe cari Austria le boteză cu un nume impropriu «*Bucovina*», pentru a acoperi prada în ochii diplomației europene.

Amintirea acestor întâmplări este deopotrivă de dureroasă, atât pentru noi, cei ce fusesem robiți, cât și pentru voi, fraților mai mari, din brațele cărora am fost răpiți. Știm bine cât de mult ne-ați jeli, ca pe niște frați desmoșteniți. De asemenea avem cunoștință că ursita n'a fost prea darnică nici față de voi, că prin multe cumpene ați trecut și că năprasnice furtuni s'au descărcat și asupra capetelor voastre, de când ne-am despărțit.

Dar, oricum, voi ați rămas stăpâni în țara voastră, cărmuindu-vă după obiceiul strămoșesc, în vreme ce țărișoara noastră, îndată ce fu smulsă din corpul sângerând al Moldovei, fu încorporată Galiției și guvernată după rigoarea legilor austriecești, cari nu țineau seama de noi și de drepturile noastre de băștinași. Limba voastră n'a fost scoasă din viața publică, din oficii, din școală și pe alocurea și din biserică, pentru a fi înlocuită prin o limbă străină, neînțeleasă de ai noștri. La noi, îndată după răpire, pământeni fură izgo-

niți din slujbele lor și înlocuiți cu slujbași străini chiar în acele slujbe pentru cari se cerea neapărat cunoștința limbii, datinelor și obiceiurilor noastre strămoșești. Din gura slujbașilor străini noi n'auziam niciodată un cuvânt bun și prietenos, ci numai vorbe răstite și cuvinte de ocară.

Dar Austria nu s'a mulțumit numai să ne desbrace de drepturile noastre moștenite, să ne răpească pământurile cele mai mănoase, să ne înlăture limba în viața publică; ea a încercat și toate mijloacele pentru a ne altera firea și a ne înstrăina sufletul românesc, căutând să zădărnicească zămislirea conștiinței de neam. Dar cu aceasta n'a izbutit. Această conștiință am păstrat-o ca o comoară, bine ascunsă în inimile noastre, fiindcă atât ne-a mai rămas *curat* și neprihănit din zestrea noastră moldovenească.

Și, cum această conștiință se alimentează pururea din amintirile trecutului și găsește expresia în limba națională, Austriacii căutau chip și fel de a șterge din inimile noastre amintirile istorice și de a face să ne uităm limba pentru a ne folosi de limba lor, de a gândi ca ei și de a simți ca ei. Cu acest gând ascuns s'au grăbit a ne trimite prelați străini, cari ne slavizară numele de familie, și funcționari străini cari își băteau joc de limba noastră. Ce alta, dacă nu desființarea noastră ca neam, urmăria Austria prin închiderea vechilor școli moldovenești și prin osândirea copiilor români de a purta chipul unui măgar la gât, atunci când săracii de ei îndrăzniau să vorbească în școală românește între ei.

Dar măsurile acestea draconice n'au produs efectul dorit de asupritorii noștri. Ne-am păstrat limba cu sfințenie. Sunetele armonioase le îngână copilul la sânul maicei sale, ele încremenesc pe buzele bătrânilor cari-și ieau rămas bun dela lumea aceasta. Nu este putere în lume care să facă să amuțească o limbă pe care o deslușim de veacuri din freamătul codrilor noștri frunzoși și din murmurul apelor noastre curgătoare.

În momente critice, când forța noastră de rezistență eră aproape de istovire, când încrederea în drepturile noastre începea să se clatine în sufletele unora, când însăși existența noastră ca neam eră serios amenințată, se produceau ca prin minune anumite evenimente politice cari, prin forța lucrurilor, dărau zăgazurile de izolare și ne puneau în legătură directă cu voi, făcând ca aceeași simțire și aceeași viață să pulseze slobod dincoace și dincolo de Molna.

Prin contactul acesta vremelnic reînnoam vechile legături cu voi, ne premeniam sufletele, ca și prin atingerea sfintelor moaște, dobândind astfel puteri nouă pentru lupta noastră națională.

Așa ne-am unit în mod trecător cu voi la 1789, când Austria cuprinsese Hotinul și ținuturile limitrofe din Moldova de Nord. Așa am ajuns în contact direct cu voi la 1821, când mișcarea de aici umplu Bucovina cu refugiații din Moldova, cari se întâlniră la Cernăuți la un mare sfat politic.

Petrecerea pribegilor moldoveni la noi a contribuit foarte mult la înprospătarea vechilor legături cari ne uniau și la întărirea conștiinței noastre naționale. Evenimentele anului 1848 ne-au dat fericitul prilej de a găzdui la noi tot ce Moldova, Basarabia și Ardealul aveau mai distins ca sentiment, talent și dragoste de neam. În vremea aceea avurăm cinstea de a saluta la Cernăuți pe Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, pe Alexandru Cuza, Costache Negri, Anastasie Panu, Gheorghe Sion și pe scriitorul basarabean Alecu Russu. La noi la Cernăuți a redactat Kogălniceanu «Dorințele partidei naționale din Moldova». Prin sosirea Ardelenilor: Gheorghe Bariț, Timoteiu Cipariu și Aron Pumnul, adunarea dela Cernăuți primiă înfăptuirea unui adevărat Congres al intelectualilor români de pretutindeni, în care pulsă o viață comună națională și frățească, literară și artistică, a prietenilor români din toate părțile. *Sufletește* Bucovina eră din nou alipită la Moldova, la întreaga Românie.

După 48 vine reacțiunea. Deșteptarea noastră națională nu cadră cu interesele stăpânitorilor noștri hrăpareți. Un sistem diabolic de oprimare și înăbușire a conștiinței naționale se introduce în Bucovina. Austriacii ghiciseră taina sufletului nostru și de aceea se puseră pe lucru ca să ne stârpească înainte de a ne vedea realizat visul. De atunci încoace traiul nostru a devenit un adevărat chin. Nu puteam pomeni de voi, fără să nu fim bănuți ca trădători și urmăriți ca răsvrătitori ai ordinei publice. Modestele noastre revendicări naționale rămăseseră fără a fi băgate în seamă, iar drepturile noastre cele mai elementare fură călcate în picioare.

În năcazul nostru fără nume ne gândiam veșnic la voi, și vă așteptam să veniți pentru a ne desrobi. Copleșiți de acest tainic dor ne-au murit părinții, cari v'au așteptat în zăr la 1866. N'ați venit, pentrucă ați avut multe de făcut și de îndreptat la voi acasă. Aveați de făurit Unirea Principatelor, aveați de scuturat jugul turcesc și de pus temelie Regatului Român. Dar cu toate năcazurile și greutatea voastre, n'ați uitat de noi, ci ni-ați trimis mereu soli de mângâiere și trezitori de conștiințe. Scriitorii voștri cei mai de seamă, ca Alecsandri, Eminescu, Hasdeu, Sion, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga

și Transilvăneanul Bogdan-Duică, s'au interesat totdeauna de soarta noastră, găsind totdeauna cuvinte duioase de mângâiere și încurajare pentru noi. La opera acestor mari cugetători se asociază și fruntașii scenei românești, cari dela 1874 încoace își luase osteneala de a trece în Bucovina și de a contribui și ei din prisosul artei și nobilei lor însuflețiri la trezirea și întărirea conștiinței noastre și la cimentarea legăturilor noastre cu voi.

Așteptarea noastră dela 1866 n'a fost cu totul zadarnică. În studiul de dezvoltare a vieții voastre politice de atunci, nu vă puteați gândi la desrobirea noastră și la făurirea Unității politice a tuturor Românilor. Ceeace însă nu puteați realiza atunci în domeniul politic, ați știut să realizați în domeniul cultural prin crearea Academiei Române, un măreț așezământ de cultură, menit să propovăduiască Unitatea Culturală a tuturor Românilor. Și eră lucru firesc ca această unitate să premeargă unității politice, făurită astăzi, prin vitejia ostășului român și înțelepciunea și hotărîrea marelui Rege al tuturor Românilor, vrednicul urmaș al lui Ștefan cel Mare.

Vă datorăm veșnică recunoștință, că la crearea Academiei v'ați gândit și la noi cei asupriți, chemându-ne să colaborăm cu voi la marea operă de unitate culturală a neamului nostru, despărțit prin hotare nelegiuite.

Am răspuns la apelul vostru, trimițându-vă pe intelectualii cei mai distinși din rândurile noastre. Au reprezentat Bucovina în acest înalt areopag al gândirii și simțirii românești Ion G. Sbiera, Eudoxie Hurmuzaki, Simion Florea Marian, și azi, noi, modeștii urmași ai merituosilor noștri înaintași. Eudoxie Hurmuzaki s'a îndeletnicit cu studii istorice și a pus temelia impozantei colecțiuni de documente privitoare la istoria Românilor, care poartă până azi numele marelui nostru compatriot. Răposatul Simion Florea Marian a colindat ținuturile românești și a adunat cu hărnicia unei albine obiceiurile și datinele la naștere, la nuntă și la înmormântare, precum și volume întregi de tradiție populară, lăsând în urma sa un bogat material folkloristic, de care se folosesc și se vor folosi cu recunoștință toți câți vor îndrăgi studiile de limbă și folclor. I. G. Sbiera a fost unul dintre cei mai harnici bibliografi români, care prin studiile și cercetările sale conștiințioase a lăsat în urma sa contribuțiuni prețioase la istoria limbii și istoria românească. Vrednic de releyat este faptul că la noi, la Cernăuți, capitala Bucovinei, se lucrează marea operă lexicografică: Dicționarul limbii române, editat de Academie și patronat de Maiestatea sa Regele României.

Mă mărginesc a constata că, în ciuda greutăților și împrejurărilor neprielnice, s'au găsit și în rândurile noastre oameni cari au contribuit la îmbogățirea capitalului nostru de cunoștințe istorice și literare și prin aceasta la făurirea unității culturale a întregului nostru neam.

Inrâurirea Academiei asupra dezvoltării vieții noastre naționale și culturale a fost covârșitoare. Hotărârile Academiei cu privire la limbă și ortografie au fost pentru noi lege care nu putea fi călcată. Studiile publicate în *Analele Academiei* au dat directiva pentru orientarea noastră științifică. Aprețierile competente ale lucrărilor venite la premiile Academiei ne-au servit totdeauna drept îndrumare pentru dezvoltarea gustului nostru literar. Academia a încurajat în totdeauna încercările literare și studiile științifice ale scriitorilor noștri, decernând și premii pentru unele din ele. Pururea îmi vor rămâne vis în memorie cuvintele cu cari unul dintre ai noștri a fost întâiu primit de Academie la intrarea sa în sânul acestui matur corp, prin rostul domnului Iorga, cu indemnul de a spune și altora cu câtă bucurie este privit în Academie, «pentru locul de unde vine, pentru durerile lui de azi și speranțele lui de mâine». «Speranțele de mâine», pe cari Academia le-a propovăduit și întărit în sufletele noastre, s'au împlinit. Azi Românii din Bucovina, întorși din robia austriacă și reuniți cu frații lor mai mari, aduc prin rostul Academiei Române, cu prilejul aniversării semicentenare dela înființarea ei, omagii de mulțumire și adâncă recunoștință pentru ajutorul și încurajarea ce ne-a dat în timpurile posomorite ale robiei noastre, și-i urează și pentru viitor spor la marea operă de cultură și civilizație pentru luminarea și propășirea întregului neam românesc.

Să trăiți, Maiestățile Voastre!

Să trăiți, Alteță Regală!

Trăească, crească și înflorească Academia Română!

Trăească, în veci, trăească România întregită, una și nedespărțită!

D-l *Andrei Bârseanu* răspunde în numele Ardealului următoarele :

*Maiestățile Voastre,
Alteță Regală,
Domnilor Colegi,*

Cu inimile înălțate și pline de încredere în viitorul neamului,

pășim de astădată noi, membrii din afară de granițele vechiului Regat, pragul acestei înalte instituții culturale naționale, ce-și serbează intrarea într'a doua jumătate de veac a existenței sale.

Ce e drept, și până acum, ziua când ne eră dat a ne întruni în sânul Academiei Române cu colegii mai fericiți decât noi, din România liberă, spre a contribui și noi cu modestele noastre puteri la înaintarea culturii naționale, eră pentru noi o zi de bucurie, de reculegere, de întărire a sufletelor.

Cu toate acestea, bucuria noastră nu se putea numi deplină. Chiar și în clipele cele mai frumoase, ea eră întunecată de o umbră, ce ne apăsă sufletele și ne readuceă mereu din visurile cele mai fermecătoare pe tărâmul rece și pustiu al realității.

Eră umbra convingerii că sborul sufletelor noastre este priponit, că avântul nostru spre atingerea celor mai înalte culmi ale idealelor omenesti trebuie să se oprească la anumite limite; eră teama că, cu toate sbuciumările noastre și ale altora mai vrednici decât noi, neamul acesta este urzit a rămâne pe veci îmbucătățit, veșnic supus capriciilor celor mari, ce se păreau atotputernici, veșnic nesigur de soarta sa și de viitorul său.

Astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne vedem mântuiți de această umbră apăsătoare; teama, ce ne chinuia și care de multe ori ne încătușă voințele și ne zădărniciă avânturile cele mai nobile, a dispărut ca prin farmec. Zidurile puternice, ce ne despărțiau unii de alții, s'au prăbușit pentru totdeauna, și plini de fericire venim în această zi mare, noi, fiii liberați ai României întregite, a vă aduce salutul nostru frățesc și a oferi toată dragostea inimilor noastre descătuseate și recunoscătoare ca prinos la această serbare semicentenară a celei mai înalte instituțiuni culturale românești și care este totodată sărbătoarea desrobirii noastre politice și a unirii pe vecie a întreg neamului românesc.

Fericiți ne simțim astăzi, noi, membrii din Ardeal, Banat, Crișana și din Maramureș ai acestei înalte corporațiuni, că de aici înainte ne vom putea întâlni fără piedici cu colegii noștri din celelalte ținuturi ale României întregite și împreună cu dâșii vom putea lucra fără teamă și fără rezerve, întru cât ne iartă puterile, la desvoltarea literaturii și științei românești și la înaintarea culturii naționale.

Fericiți suntem noi, Românii din Dacia Superioară, cum numia părțile de peste munți neuitatul Alexandru Papiu Ilarian, că de aici înainte cultura noastră națională se va putea desvoltă fără îngăditiurile și fără zăgazurile de până acum, că cuvântul lui Dumnezeu

va putea răsună neîmpiedecat în bisericile noastre străbune, că școalele noastre nu vor mai fi amenințate cu distrugerea din partea oricărui ministru dușman, că învățământul nostru se va putea face până la gradele cele mai înalte în limba moștenită dela strămoși, că cugetele, simțirile și aspirațiunile noastre le vom putea da la iveală cu graiul și în scris fără teama de a fi prigoniți și fără să fim siliți a ne înfățișa altfel, de cum suntem în adevăr în adâncul inimilor noastre.

Fericiți, de trei ori fericiți suntem toți aceia cari am apucat zilele senine de azi și căroră ne este dată puțința de a lucra în deplină libertate pe toate terenurile și a ne croi singuri viitorul, fără a mai fi expuși la înjosirea de a rămâne slugile altora și a hrăni cu sudoarea noastră îngâmfarea și tirania asupritorilor. Și suntem pe deplin încredințați că în împrejurările nouă ce ne așteaptă de aici înainte în marginile Statului român întregit, poporul nostru nu numai că-și va putea asigura existența sa viitoare, ci totodată își va aduce, în urma însușirilor cu cari e înzestrat, cu prisosință partea sa la progresul general al omenirii, îndeplinindu-și astfel menirea pentru care a fost plantat în aceste părți ale lumii de marele său întemeietor.

La inaugurarea «Societății literare române», din care a răsărit cu timpul Academia noastră, zicea, între altele, eruditul Timoteiu Cipariu:

«Domnilor, simțul național s'a deșteptat în toată românia. Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei: ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate.»

Dacă la 1 August 1867 s'au putut rosti aceste cuvinte, când zorile unor zile mai bune abia începuse să mijească, cu atât mai îndreptățite sunt ele astăzi, când, mulțămită, înțelepciunii, hotărârii și abnegațiunii fără seamăn a Augustei și neîntrecutei noastre Perechi Regale, mulțămită vitejiei și devotamentului fără pereche al ostașului român și jertfelor de sânge și avere ale unei țeri întregi, soarele libertății și unității naționale a răsărit cu atâta strălucire, răspândind peste tot lumină, bucurie, nădejde și încredere în viitor.

Da, vom zice și noi cu eruditul canonic de acum o jumătate de veac și mai bine:

«Simțul național s'a deșteptat în toată românia și nu mai este astăzi făptură omenească, care să poarte numele de Român și să nu fie mândră că poartă acest nume.

«Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei; ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate.»

În adevăr, prin vitejia dovedită, prin suferințele îndurate, prin serviciile pe cari le-a adus și le aduce și astăzi umanității și civilizației, națiunea noastră a izbutit a-și cuceri o poziție respectată între celelalte neamuri, și de bună seamă ea va căuta de aci înainte a-și păstra și a-și întări tot mai mult această poziție, atât în privința politică, cât și în privința culturală și economică. Și, spre atingerea acestui scop, avem toată nădejdea că atât Statul, cât și societățile și particularii își vor face pe deplin datoria.

În deosebi în ceea ce privește înaintarea culturală, nu ne îndoim o singură clipă, că Academia Română, care și în prima jumătate de veac a ființării sale a contribuit așa de mult, cu deosebire prin studierea limbii și istoriei naționale, nu va încetă a fi și pe mai departe un izvor nesecat de lumină și un mijloc de întărire a unității noastre naționale.

Noi, membrii ei de peste munți, cari cinstim între înaintașii noștri, pe lângă Timoteiu Cipariu și Al. Papiu Ilarianu, pe un Gheorghe Barițiu, Gavril Munteanu, Andreiu Mocioni, Iosif Hodoș, Alexandru Roman, Vincentiu Babeș, pe un Dr. Pavel Vasici, Florian Porcius, episcopul Nicolae Popea, Dr. Atanasie Marienescu, Ioan cavaler Pușcariu, Iosif Vulcan, Nicolae Teclu, pe un Dr. Augustin Bunea și Ioan Micu Moldovan, și pe ceilalți tovarăși de muncă și de credință ai lor, cari acum se bucură împreună cu noi din plaiurile senine ale veșniciei, promitem în mod sărbătoresc, că nu vom pregeta a-i da tot sprijinul de care suntem destoinici.

Să trăiți, Maiestate! Voastre!

Să trăiți, Alteță Regală!

Trăească, crească și înflorească Academia Română!

Trăească, în veci trăească România întregită, una și nedespărțită!

M. S. Regele declară ședința închisă, iar **Maiestatea Lor Regele** și **Regina**, precum și **A. S. R. Principele Moștenitor** convorbesc cu membrii Academiei.

ȘEDINȚA DELA 15 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

Dela d-l Iuliu Maniu, Președintele Consiliului Dirigent din Ardeal, se primește următoarea telegramă:

«Din prilejul primei sesiuni în care Academia Română se întrunește după unirea tuturor Românilor, trimit celei mai înalte instituțiuni de cultură românească urările de bine ale Românilor transilvăneni, dornici de lumina culturii, care nu poate fi decât națională. Românii transilvăneni urmăreau și în timpurile oprimării lor cu adâncă mișcare lucrările acestui îndrumător al culturii românești de pretutindinea. Astăzi, când visul lor secular de a fi un trup cu toți Românii se îndeplinește, își îndreaptă privirile lor spre el, știind că trupului cultura românească o să dea suflet. Vă rog, Domnule Președinte, să fiți interpretul nostru pe lângă Academia Română și să-i tălmăciți dorința noastră fierbinte ca lucrările ei să fie rodnice și să-și reverse binefacerile lor asupra întreg neamului românesc unit pe veci.»

După propunerea d-lui Președinte *P. Poni* se decide a se răspunde prin următoarea telegramă:

«Cu adâncă bucurie a primit Academia în ziua solemnă calda D-voastre salutare, trimisă în numele fraților transilvăneni. Fiii Ardealului, învingând greutatea stăpânirii străine, avură mare parte la întemeierea Academiei și la activitatea ei în întâia jumătate de secol. Academia este încredințată că dărâmarea hotarelor nefirești despărțitoare între frați va fi urmată de înălțarea și întărirea culturii naționale prin conlucrarea tuturor fraților ținută atâtea secole despărțiți sub apăsarea stăpânirilor străine. Această încredere este temelia activității care începe pentru viitoarele secole. Vă rugăm să comunicați tuturor fraților salutările frățești ale membrilor Academiei, iar D-voastre vă urăm deplin succes în greaua și frumoasa sarcină ce ați luat asupra D-voastre.»

D-l *I. Bogdan* anunță prin scrisoare că nu poate lua parte la lucrările sesiunii, fiind bolnav.

D-l Președinte *P. Poni* zice: Boala d-lui Bogdan ne-a întristat pe toți și dorim din tot sufletul ca d-sa să se însănătoșeze cât mai curând și să vină să lucreze în sânul Academiei.

D-l *Al. Lăpădatu* înștiințează dela Paris prin scrisoare că nu va putea lua parte la lucrările din această sesiune și face urări ca opera de cultură, pe care Instituțiunea noastră e chemată s'o îndeplinească în viitoarea ei fază de activitate, să contribuie în cea mai largă măsură la consolidarea noului Stat român al Unirii Naționale -- unire prin care s'a îndeplinit acum, după o mie opt sute de ani, destinul istoric al colonizației romane la Dunărea de jos.

D-l *Duiliu Zamfirescu* telegrafiază că interese personale îl împiedică de a lua parte la lucrările sesiunii până la 20 Maiu.

Dela d-l Dr. Ilarion Pușcariu, Vicar arhiepiscopesc la Sibiu și membru onorar al Academiei, se primește următoarea scrisoare:

«Serbarea jubilară a Academiei Române, după 50 de ani ai existenței ei, coincide cu timpul formării României Mari, care are să cuprindă toate ținuturile locuite de Români. Această împrejurare este de cel mai bun augur pentru înalta noastră instituțiune culturală; pentru că dacă în trecut Academia Română, dela înființarea ei până astăzi, după modestele ei puteri, a dezvoltat o activitate rodnică pe terenul științei și literaturii și membrii ei s'au distins prin colaborarea la producerea lucrărilor de valoare pe acele terenuri, putem cu siguranță spera, ca prin lărgirea granițelor Regatului român, puterile de muncă să se sporească, mijloacele materiale să crească și membrii Academiei din toate ținuturile române — bucurându-se de sfânta libertate — să poată neîmpiedecați participa la ședințe și contribui fiecare cu luminile sale la prosperarea înaltei instituțiuni și la avântul ei tot mai mare.

«Trăească Maestatea Sa Regele nostru Ferdinand I, marele protector al Academiei Române; trăeasca Maiestatea Sa, înțeleapta noastră Regină Maria; trăească Înălțimea Sa Prințul de Coroană Carol și întregă de Dumnezeu binecuvântata Dinastie! iară strălucita Academică Română crească și înflorească!»

D-l Președinte *P. Poni* prezintă următoarea Programă a lucrărilor pentru această sesiune:

1. Ședința solemnă de deschidere la 14 Maiu 1919.
2. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1916—19.
3. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1918—19.
4. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1916—19.
5. Alegerea a patru membri activi: doi în Secțiunea literară în locul răposaților *T. Maiorescu* (+ 1/14 Iulie 1917) și *G. Coșbuc* (+ 9 Maiu/26

mijloacele de informație cu privire la istoria noastră monetară din această epocă. Așa că lucrarea ce propunem s'ar putea face în cele mai bune condițiuni. Se înțelege că ea ar cuprinde și monetele bătute sub Cuza Vodă și cele emise în primii doi ani după moartea regelui Carol, și astfel ar îmbrățișa întreagă perioada statului modern al României, până la înțemeierea României Mari.

«Realizarea unității naționale a tuturor Românilor impune Cabinetului nostru numismatic să intre în legături mai strânse cu cabinetele numismatice și cu colecționarii din țerile surori alipite. Aceste legături trebuie să aibă de scop în primul rând crearea unui curent mai activ pentru colecționarea de monumente numismatice, izvoare atât de importante pentru cunoașterea trecutului nostru. Pentru acest scop cabinetul nostru ar trebui să meargă mână în mână cu Societatea Numismatică Română, susținând acțiunea ce întreprinde această societate pentru cunoașterea și încurajarea descoperirilor monetare din întreg regatul românesc.

«În vederea realizării dezideratelor de mai sus, cred că este necesar, ca:

1) Să se fixeze în bugetul anului viitor suma de 10.000 lei pentru achiziționarea de monete și tezaure monetare;

2) Să se dea însărcinare subsemnatului ca să pregătească lucrarea referitoare la Monetele Regelui Carol I, care să fie apoi publicată de Academie;

3) Să fie autorizat și ajutat subsemnatul, ca în cursul verii acesteia să viziteze colecțiunile publice și particulare, mai însemnate, din tot regatul, pentru a putea lua măsurile necesare în scopul stabilirii unor relații mai strânse între toți numismații și colecționarii din România Mare.

„Numismat ajutor, *Const. Moisi*.”

— Neluând nimenea cuvântul, concluziunile raportului se aprobă.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește următoarea propunere :

«Experiența din timpii din urmă a arătat că este necesar să se adauge la *art. 41 din Statute* următorul alineat :

«Academia este reprezentată în justiție prin Președintele ei sau prin orice membru al Academiei, care va fi autorizat printr'o încheiere specială a Delegațiunii ei să semneze actele de dispoziție și de administrație.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l *I. Bianu* amintește că în această sesiune se face recepțiunea solemnă a d-lor *I. Inculetz*, *O. Densușianu* și *St. Ciobanu*, aleși în sesiunea generală extraordinară ținută la Iași în luna Octomvrie 1918. Conform art. 63 din Regulamentul general, discursurile de recepțiune și răspunsurile din partea membrilor însărcinați de Delegațiune se revizuesc de o comisiune

înainte de a fi cetite în public. Urmează deci să se numească comisiunea care să examineze discursurile și răspunsurile din sesiunea curentă.

Sunt aleși:

a) pentru discursul d-lui I. Inuletz și răspunsul d-lui P. Poni d-nii: *St. C. Hepites, General Gr. Crainicianu, G. Țițeica*;

b) pentru discursurile d-lor: O. Densușianu și St. Ciobanu și răspunsurile d-lui I. Bianu, d-nii: *I. C. Negruzzi, I. Caragiani, Duiliu Zamfirescu*.

D-l *St. C. Hepites* zice:

«Dați-mi voie să vă prezint o carte purtând semnele invaziunii Hunilor în țara noastră, cu rugămintea de a fi păstrate ca o dovadă mai mult de ne-respectarea convențiilor internaționale privitoare la modalitatea conducerii războaelor

«Afară de busturi inocente cari au fost împușcate în biuroul meu de către subofițerii germani cari luase în stăpânire casa mea, ei s'au mai îndeletnicit și cu împușcarea a mai multor cărți, pe cari le-au scos din biblioteca mea foarte mult devastată.

«Volumul ce vă prezint—Oeuvres de Pierre Curie—face parte dintre aceste cărți martire. Numeroasele găuri din zidurile biuroului meu arată înversunarea cu care voinicii ostași se năpustise asupra sărmanelor cărți și busturi, dintre cari unul al lui Victor Hugo.

«Cărțile mele formează avutul meu, și cu toate acestea, în *Apelul către lumea cultă*, cei 93 de învățați germani nu s'au sfiit să scrie în contra adevărului:

«Nu e adevărat că soldații noștri s'ar fi atins fără imperioasă necesitate de legitimă apărare de vieața și avutul unui singur cetățean.»

D-l *Dr. V. Babeș* zice: În timpul ocupațiunii a venit la mine mama d-nei Dr. G. Marinescu, soția colegului nostru, și m'a rugat să intervin la autoritatea militară de ocupație pentru a da ordine să înceteze devastarea avutului soțului său. M'am dus la locuința d-lui Dr. Marinescu și am văzut starea tristă în care se află. În casa colegului nostru, în loc de ofițeri, cum s'ar fi convenit pentru o casă frumoasă și confortabilă, erau încuartați vreo 20 soldați germani, cari au prădat și stricat tot ce le-a căzut la îndemână. D-l Dr. Marinescu a avut o bibliotecă de specialitate de mare valoare, în care se cuprindeau și seriile complete ale mai multor reviste importante. Această bibliotecă a fost nimicită mai mult de jumătate. Revistele, în loc de a fi luate pe grupe, au fost luate pe numere, din fiecare serie, astfel că n'a mai rămas nici o revistă completă. Nu știu cum d-l Dr. Marinescu își va putea continua activitatea fără această bibliotecă.

D-l I. Simionescu zice :

«Imi permit a face în scris propunerea pe care am avut cînslea a o face verbal, în ședința de Sămbătă 4/17 Maiu. Academia tipărește o prețioasă lucrare, intitulată: «Creșterea colecțiilor», în care trimestrial sau bianual se aduce la cunoștința pușinilor, cari știu că apare o asemenea folositoare lucrare, nu numai tot ce vine Bibliotecii Academiei din țară, dar și ce s'a cumpărat sau s'a căpătat în schimb.

«Fără nici un adaos de muncă ori de cheltueli, îmi permit a propune o simplă modificare în redactarea acestei tipărituri spre a fi—sper—și mai folositoare, dacă va fi mai răspândită;

«Anume:

«Să se scoată în fascicule lunare, cu regularitatea caracteristică lucrărilor Academiei, numai enunțarea a tot ce se tipărește în țară, bine înțeles atît cît ajunge la Biblioteca Academiei, ținându-se în seamă, poate, la unele capitole de o diviziune mai mare a materiei. Acestei publicațiuni lunare să se dea o cît mai mare răspândire. In acest chip s'ar ajunge, după cum a observat drept d-l Antipa, ca și autorii ori editorii să se îngrijească a păzi actuala lege mîi cu strictete, fiind în interesul lor ca tipăriturile scoase de ei să capete o mai largă răspândire. La trei luni sau la o jumătate de an, fasciculele scoase ar putea conține și celelalte publicațiuni, manuscrise, etc., căpătate de Academie pe alte căi decăt aceea de trimitere conform legii. In acest chip, sunt convins că s'ar aduce un real folos publicului cetitor, răspândirii publicațiunilor românești și înlesniri modeștilor lucrători din orașele de provincie, cari nu au de unde află ce s'a scris și unde a apărut. Mai mare folos vor trage și Românii de peste granițele vechi, aflând ce și cît se tipărește la noi, mai ales că unii dintre ei — cei din Basarabia — nu au putut fi în curent până acum cu publicistica din vechiul Regat.

«Treptat, treptat se va putea astfel pași chiar către înfăptuirea acelei Bibliografii românești, în sensul dorit de toată lumea.»

— Se pune la vot și se aprobă.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că n'a avut posibilitatea să asiste la ședințele Academiei din sesiunea curentă până astăzi. A cetit însă dările de seamă și a văzut că s'a discutat chestia documentelor ridicate de Germani și predate Bulgarilor, chestie care s'a discutat și în sesiunea extraordinară ținută la Iași în toamna trecută. Ar vrea să știe care este răspunsul primit dela Guvern la intervenția Academiei pentru restituirea acestor documente, mai ales că Guvernul s'a amestecat și a împiedicat unele manifestări ale acestei Instituțiuni culturale, de care nu s'a atins nimeni vreodată dela înființarea ei.

D-l Președinte *P. Poni* în cunoștiință pe d-l Zamfirescu despre răspunsul primit.

D-l *G. Titeica* citește următorul raport asupra activității școalelor Academiei în anii 1916 — 1919 :

«*Domnilor Colegi,*

I.

«În sesiunea generală extraordinară dela Iași din Octomvrie 1918 și după propunerea colegului nostru d-l Bianu, s'au desfășurat din Administrația centrală a Academiei toate chestiile cari privesc școalele create și întreținute din fondurile Academiei și s'au încredințat unui delegat al D-voastră.

«Colegii noștri cari au fost la Iași și-aduc aminte de motivele de supraîncărcare administrativă pe cari le-a adus d-l Bianu în sprijinul acestei despărțiri și de discuțiile amănunțite ce s'au făcut cu această împrejurare.

«Pe lângă aceasta, pentru ca în administrarea școalelor să fie unitate de vederi, Academia a mai hotărât tot atunci, ca în locul comisiilor deosebite, după fondurile de cari depind, să fie o singură comisie școlară. Administrația școalelor Academiei a căpătat, cel puțin în principiu, o formă organică unitară. S'a stabilit astfel o legătură între toate aceste școale, cari, pe lângă pregătirea deosebită după școală, trebuiesc să dea aceeaș pregătire sufletească, aceeaș conștiință a datoriei și aceeaș dragoste de muncă.

«Comisia școlară s'a ales la Iași. Ea s'a compus la început din d-nii Giurescu, Mehedinți și Onciul, dar, prin încetarea din viață a colegului nostru Giurescu, a fost rugat d-l Pârvan s'o completeze.

«Ca delegat al Academiei, însărcinat cu administrarea și inspectarea școalelor, onor. Delegație mi-a făcut cinstea să mă desemneze pe mine și să-mi fixeze și o diurnă de 500 lei pe lună. Primind această însărcinare, retribuită din banii Academiei, m'am încărcat fața de D-v. cu o răspundere de care trebuie să vă dau și D-v. seama, cum mi-am dat seama în fața conștiinței mele. Voiu căuta prin urmare să vă arăt întru cât am putut aduce la îndeplinire intențiile Academiei.

II.

«Administrația școalelor cere rezolvarea aproape zilnică a o mulțime de lucrări. Plăți de salarii, achitări de întreținere, schimbări de personal, cereri de concediu, toate aceste lucrări curente trebuiesc rezolvate zi cu zi. Multe din aceste lucrări cer corespondență specială, pentru că în sumele de cheltuieli

sau de venituri sunt greșeli, nepotriviri cu bugetul sau cu normele stabilite de Academie. Toate acestea cer o muncă aproape regulată în fiecare zi, și de aceea d-l Bianu, supraîncărcat de administrația moșiilor, a bibliotecii și a funcționării întregi a Academiei, a voit să se desfacă de partea privitoare la școale. Dar sunt dator să spun, că la cea mai mică greutate de rezolvare ce întâmpinam, tot la stălpul veteran al Administrației Academiei trebuia să recurg. Căci d-l Bianu nu numai că cunoaște toate firele Administrației noastre, dar le urmărește pe toate cu o dragoste, o stăruință și o vigoare, pe cari mă simt dator să le menționez aici. Așa dar, în fiecare moment m'am sfătuit cu d-sa asupra hotărârilor ce trebuiau luate în aceste vremuri de grea gospodărie.

„Pe lângă aceste lucrări curente și pentru ca să-mi dau seama de desfășurarea firească a fiecărei școale, am început să studiez dosarele școalelor. Am început cu dosarul școalei «Tache Anastassi» dela Țigănești. Am văzut cum s'au schimbat la rând directorii, mi-am dat seama de jertfele mari ce s'au făcut cu înzestrarea și întreținerea acestei școale, am urmărit experiențele dureroase ce s'au făcut cu unii dintre absolvenți.

«În acest timp a trebuit, împreună cu celelalte Administrații ale Academiei, să ne ocupăm de desbăgubirile cuvenite pentru pagubele și stricăciunile aduse școalelor noastre din cauza războiului. Aceasta a cerut o întreagă corespondență cu direcțiile școalelor și lucrări migăloase pentru fixarea tablourilor cu sumele de despăgubirile cerute.

III.

«Așa dar, în delegația ce mi s'a dat, am avut de lucru. Cu toate acestea sarcina de căpetenie pe care trebuia să o îndeplinesc, recunosc drept că nu am făcut-o. N'am făcut nici o inspecțiune școalelor dela Țigănești, dela Moara Grecilor și dela Călmățui. N'am făcut deci nici controlul în funcționarea acelor școale, nici mai ales n'am dat îndrumarea ce s'ar fi cuvenit și s'ar fi așteptat dela crearea delegațiunii. Și n'am făcut-o, pentru că mi-a fost cu neputință să o fac. Toată lumea știe în ce condiții pline de primejdie pentru sănătate s'a putut călători și se mai călătorește încă pe căile ferate. Dela București la Iași și dela Iași la București se poate călători relativ ușor, dar până la o stație intermediară nu știe nimeni când ajunge, nici mai ales când se poate întoarce. De aceea am renunțat de a face vreo inspecție. Dar atunci cum rămâne cu retribuiția mea de 500 lei lunar? Căci se știe că la Iași s'au ridicat obiecții serioase împotriva retribuirii acestei delegații.

«În privința aceasta am să fac două declarații cari, cred, că au să limpezească deplin chestiunea.

«1. Eu socotesc că orice muncă și pricepere trebuiesc răsplătite, mai ales când sunt însoțite de răspunderi administrative.

«2. În chestii de retribuții, membrii Academiei sunt datori să fie cu multă băgare de seamă, căci ei, având îndatorirea de a controla pe funcționarii Academiei, nu pot face acest control cu toată autoritatea decât primind retribuții numai pentru servicii și muncă reală depusă în folosul Academiei.

«Potrivit acestor principii de cari m'am călăuzit statornic, am renunțat la retribuția mea pe toate lunile, afară de luna Decembrie, când, pe lângă lucrările obișnuite, pe cari vi le-am descris, am fost în trei zile la Măgurele, la Institutul Otteteleșanu.

«Și cu aceasta cred că am lămurit complet situația mea. Am primit dela 1 Noembrie 1918 și până astăzi suma de 500 lei, nici mai mult, nici mai puțin.

IV.

«Și acum să vă dau pe scurt o idee de funcționarea școalelor noastre dela 1916 și până astăzi.

«Voiu începe cu școala de agricultură „Ioan Costache Agarici“ dela Moara Grecilor din județul Vaslui.

«Localul școalei a fost ocupat din Noembrie 1916 și până în Maiu 1918 de Spitalul mobil No. 5, la început pentru răniți, apoi pentru convalescenți tifici, iar în timpul din urmă pentru convalescenți tuberculoși.

«Localul și mobilierul școalei, întrebuințat pentru spital, s'a păstrat în general în bună stare, căci Directorul școalei a funcționat multă vreme ca administrator al spitalului, iar soția d-sale ca directoare.

«Terenurile de cultură și împrejurimile școalei au suferit foarte puțin, din cauza vegherii neobosite a directorului, care a apărut școala și avutul ei cu toată energia.

«În tot timpul războiului școala a funcționat ca în timpurile normale, s'a făcut poate ceva mai puțin la cursurile teoretice, în schimb s'a muncit ceva mai mult la lucrările agricole, deoarece șase dintre elevi au fost mobilizați. Tot terenul de cultură al școalei s'a cultivat ca și în timpuri normale, numai cheltuelile de cultură au fost ceva mai ridicate.

«În anul acesta școala a funcționat cu 30 elevi, din cari 10 în anul I, primiți la 1 Oct. 1918, 12 în anul II și 8 în anul III, cari au să termine școala la 1 Oct. 1919.

«La 25 Septembrie 1918 s'a ținut examen practic cu elevii din anul al treilea, cari trebuiau să termine atunci școala. În urma acestui examen au absolvit școala o serie de 9 elevi, cari au astăzi următoarele ocupațiuni: unul e secretar la Regiunea agricolă Romanati, altul magaziner practicant a școală, al treilea e practicant la pepiniera Țintea, al patrulea secretar la

Regiunea agricolă Răducăneni, trei sunt agenți agricoli la regiuni și doi gospodari. Așa încât nici unul nu e fără ocupație.

«In afiră de cursurile teoretice și lucrările practice obișnuite, elevii au plantat în primăvara aceasta, în livada de pomi de lângă vie, aproape 1.000 de pomi roditori, cari sunt toți bine prinși.

«In urma exproprierii, onor. Delegație, împreună cu Comisia școlară și financiară, a hotărît ca, pe lângă fiecare școală, să se mai adăoge teren de cultură, potrivit cu desvoltarea ce școala va putea lua în viitor. De aceea, pe lângă terenul de 120 ha 69 a., pe care-l avea școala dela Moara Grecilor, s'au mai adaos 80 ha, din cari 70. ha. teren de cultură și 10 ha. fâneată.

«In privința cheltuelilor de întreținerea școalei, am să spun numai câteva cuvinte. Vieața excesiv de scumpă pretutindeni, a silit Academia să acorde sporuri de salariu și, cu toate acestea, personalul, ademenit de câștig mai mare în altă parte, a părăsit serviciul și a trebuit să admitem alt personal cu alte condiții decât cele bugetare. Intreținerea întreagă a școalei a trecut astfel prin mari greutăți. Cu toate acestea, Directorul școalei a reușit să conducă așa de bine gospodăria școalei, încât până la 1 Aprilie, din cifra bugetară totală de 66.320 lei, nu cheltuise decât 38.769,04 lei. Care va fi situația, la încheierea anului bugetar, nu putem ști. Sigur e că d-l Cotea merită toată lauda pentru felul cum a condus școala, al cărei director este.

V.

«Trec acum la a doua școală de agricultură a Academiei, școala «Tache Anastassi» dela Țigănești județul Tecuciu.

«Așezată lângă orașul Tecuciu, nu departe de Mărășești, școala dela Țigănești a fost în drumul trupelor române și ruse, precum și al tuturor convoiurilor de retragere din toamna anului 1916. Aș depăși cu mult marginile acestui raport, dacă m'aș încumeta să descriu chiar numai în linii generale toate stricăciunile și prădăciunile, la cari a fost supusă această școală. Mă mărginesc să vă dau cifra de despăgubiri numai pentru clădiri și mobilier, pe care am înscris-o în declarația de pagube pe care am adresat-o Ministerului de Finanțe, și care se ridică la suma de 106.971,30 lei, iar pentru distrugerile din parcul școalei la suma de lei 22.720.

«Din cauza ocupării școalei de către trupe, elevii și vitele au fost trimiși la Moara Grecilor și readuși mai târziu. Totuș Directorul școalei a îngrijit ca culturile să se facă. Cheltuelile au fost mai mari, deoarece nu se putea face toată munca cu cei 15—20 elevi ce mai rămăsese.

«Începând din toamna anului 1918, școala funcționează cu greutățile de întreținere pe cari le-am pomenit și la cealaltă școală: Se adaog aici și greutățile venite din cauza stricăciunilor, precum și din alte cauze.

«S'au alăturat și aici, pe lângă terenul propriu zis al școalei, încă 216 ha din moșia Academiei, supusă exproprierii, și anume 200 ha suprafață arabilă și 16 ha islaz.

«Gospodăria acestei școale a mers anul acesta greu. Cu toate creditele acordate pentru hrană și semințe de cultură, în valoare de peste 23.000 — precis 23.632,40, — cifra bugetară, care s'a urcat astfel la 136.933,60 lei, a fost aproape atinsă la 1 Martie, căci se cheltuise până atunci 127.327,13 lei. Ce va fi la încheierea anului bugetar, se va vedea mai târziu.

«Mă mărginesc să spun că, sub toate raporturile, această școală merge greu.

VI.

„Și școala primară din Călmățui «Tache Anastassi» a avut să sufere mult de pe urma războiului. În special jafurile rusești au fost cu adevărat sălbătice. Suma totală la care se ridică pagubele școalei este de 163.715 lei, în afară de păduricea școalei, unde s'au tăiat fără rost 725 salcâmi, evaluați la suma de 21.750 lei. Anul acesta școala funcționează regulat, cu greutățile de aprovizionare cunoscute. De aceea până la 1 Martie, din suma bugetară de 29.345 lei, s'au cheltuit 19.714,95 lei.

VII.

«Institutul Otteteleşanu nu mai funcționează din toamna anului 1916. D-ra Directoare, cu un personal didactic restrâns și cu elevele din Ardeal și Bucovina, s'au refugiat în București, unde au fost adăpostite la Școala de menaj «Filipescu» din vecinătatea Academiei. Localul a fost ocupat de trupe germane, cari au adus stricăciuni mari atât corpurilor de clădire, cât și mobilierului. Suma totală a despăgubirilor cerute se ridică la 407.685,10 lei. Caloriferul întreg e stricat, afară de cuptorul și cazanul de încălzire, ascuns în pivniță, unde n'au putut pătrunde Germanii.

«Elevele din Ardeal au plecat în Ianuarie 1918, iar eleva din Bucovina a fost admisă să urmeze în școala normală de învățătoare. Ea se găsește în institutul Mangăru pe socoteala Academiei și va ieși în curând o bună învățătoare.

«Personalul didactic rămas a fost licențiat din serviciu, dându-i-se despăgubire remunerarea pe un an, deoarece nu se putea păstra într'un serviciu neexistent persoane, cari-și puteau găsi aiurea altă ocupație.

«Una dintre chestiile cele mai grele va fi pentru noi restaurarea Institutului Otteteleşanu și reînființarea lui.

«Cu scumpetea grozavă de material de acum nu ne putem gândi la o reparație radicală a acestei școale. Numai pentru repararea acoperișului, pe

care am fost siliți s'o facem în toamna trecută, a trebuit să plătim aproape 10.000 lei. Vă puteți închipui la cât s'ar urcă o reparație completă și o instalație de școală cu toate cele necesare.

VIII.

«Acesta e, foarte pe scurt, mersul școalelor noastre dela 1916—1919. Răsbolul, care a turburat mersul tuturor întreprinderilor publice și particulare a stânjenit în mersul lor și școalele noastre.

«Să sperăm că pe viitor, cu efortări din partea tuturor și cu dorința fiecăruia de a contribui la făurirea unei Români mai harnice și mai fericite, școalele noastre își vor avea rolul lor de frunte.»

D-l V. *Pârvan* zice că raportul d-lui Țițeica cuprinde două părți: una care se referă la d-sa personal, ca Inspector al școalelor, și cealaltă la activitatea școalelor. În ce-l privește personal, d-l Țițeica renunță la diurna de 500 lei pe lună ce i se cuvine, sub cuvânt că nu și-a făcut complet datoria, întrucât din cauza greutăților de transport, extraordinar de mari, nu a putut inspecta școalele la fața locului. D-l Țițeica a lucrat însă în fiecare zi pentru școale, ca un funcționar din Administrația Centrală a Academiei, și dacă împrejurări de forță majoră l-au împiedecat de a-și completa activitatea prin inspecții la sediul școalelor, nu este un motiv să renunțe la diurnă fixată de Academie. Este drept și de aceea îl roagă s'o primească.

D-l G. Țițeica declară că hotărîrea sa este neschimbată.

D-l *Duiliu Zamfirescu* zice că, întrucât raportul d-lui Țițeica are valoare reală, d-sa a lucrat și deci este drept să primească diurna cuvenită. D-l Țițeica poate donă suma ce i se cuvine, dar trebuie s'o primească.

D-l Dr. V. *Babeș* spune că d-l Țițeica și-a împărțit în două atribuțiunile sale de Inspector al școalelor, lucrări la centru și inspecții la sediul școalelor. Partea întâia a îndeplinit-o cu prisosință. Dacă împrejurările îi vor permite să îndeplinească și pe cea de a doua, d-l Țițeica va trebui să-și primească diurna, chiar după cea mai mare scrupulozitate de conștiință.

D-l G. Țițeica zice că rămâne neînduplecat în hotărîrea luată și roagă a se închide discuția.

— Se procede la alegerea Comisiunii școlare pentru anul 1919—20. Sunt realeși d-nii: D. *Onciul*, S. *Mehedinți*, V. *Pârvan*.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 21 MAIU 1919.

Președința d-lui P. *Poni*.

D-l Dr. V. *Babeș* face următoarea comunicare despre *Raphaël Blanchard* (1859—1919):

„În anul 1883, fiind preparator de bacteriologie în laboratorul de anatomie patologică al Facultății de medicină dela Paris, lucrând împreună cu neuitatul meu amic și colaborator Prof. Cornil la crearea bacteriologiei medicale ca știință independentă, pentru prima oară am întâlnit în laboratorul meu un tânăr de făptură athletică și de o frumusețe remarcabilă, plin de focul tinereții și de dorința de a lucra. Raphaël Blanchard era preparatorul lui Paul Bert, cu care împreună a publicat deja la 25 de ani «Elemente de zoologie». M'a întâmpinat cu oarecare rezervă cu cuvintele:—D-ta prepari împreună cu Cornil primul manual de bacteriologie, creând prin aceasta o știință nouă, adunând toate faptele cunoscute și mai cu seamă cele stabilite de d-voastră, pentru a le organiza, a le lega împreună și cu alte științe naturale și medicale, cu scopul de a elucidă raportul acestei științe cu etiologia, cu patologia și cu anatomopatologia.

—«Vreau să întreprind și eu aceeași operă și pentru parazitologie animală. Au existat, este adevărat mai multe tratate de parazitologie, de Duval, de Leuckart, de Nermann, etc., însă acestea, în mare parte, nu erau decât istoria naturală a viermilor și antropozilor paraziți. Pe atunci însă a început să se accentueze din ce în ce mai mult importanța protozoarelor în etiologia boalelor și Blanchard, prin o concepție largă și prin o muncă încordată, a contribuit mult de a găsi legăturile acestor ființe cu boalele. Astfel am întreprins paralel cu dânsul opera mare a așezării etiologiei boalelor pe o bază solidă și a stabilirii în mod metodic al rolului microbilor și al paraziților animali în producerea boalelor.

«Blanchard s'a născut la Saint-Christopol în 28 Februarie 1857. Și-a făcut doctoratul în medicină la 1880, iar licența în științe la 1882. A fost numit preparator în laboratorul lui Charles Robin și apoi în laboratorul lui Paul Bert și deja în anul 1883, la 27 ani, a fost numit profesor agregat la Facultatea de medicină dela Paris, membru al Academiei de medicină la 37 ani, și profesor la Facultatea de medicină zoologică generală în 1897.

«Blanchard, cu educațiunea sa aleasă, cu experiența sa largă, cunoscând toate continentele pe cari le-a cucerit pentru studiul faunei parazitare a diferitelor popoare și cu interes arzător pentru toate științele, pentru bele-arte, pentru antropologie, pentru literatura diferitelor popoare și vorbind perfect 7 limbi, a profitat de toate aceste cunoștințe pentru a-și forma cunoștințe solide enciclopedice, insistând mai mult, în afară de zoologie, asupra antropologiei, istoriei în raport cu medicina, despre cari științe a publicat asemenea lucrări de valoare. A întreprins o epigrafie medicală, însă opera sa principală a fost de a fi pus temeliiile parazitologiei medicale moderne în Franța, și care doctrină s'a propagat în toată lumea științifică.

«Până atunci nu s'a predat în facultate decât zoologia generală, pe când

lui se datorește învățământul specializat al paraziților animali, paralel cu creațiunea nouă a bacteriologiei medicale, ca doctrină independentă și specializată, ca știință medicală din cele mai fertile în rezultate practice. Lecțiunile sale de parazitologie, pline de idei sugestive și de fapte nouă de importanță practică, dar și înfățișarea sa și expunerea sa captivantă, entuziasmul său pentru doctrina sa, au avut un succes crescând și în scurt timp asigurau acestei doctrine nouă un loc preponderent în științele medicale.

«În anii 1883—92 a publicat tratatul său clasic de zoologie medicală și în anul 1897 a devenit profesor titular de această doctrină. Tocmai în această epocă s'au făcut cele mai importante descoperiri în parazitologia animală prin o tehnică și o concepțiune cu totul nouă. S'au descoperit nu numai agenții malariei, dar s'a stabilit și modul lor de transmisiune prin anumiți țânțari, astfel încât s'a impus studiul condițiunilor particulare ale transmisiunii și mijloacele de a o evita. Prin cercetări minuțioase Blanchard a contribuit la lămurirea acestor chestiuni prin monografia sa admirabilă: «Histoire naturelle et médicale des Moustiques». Dar descoperirea paraziților intermediari a fost mai veche. Deja în anul 1887, descoperind eu clasa mare a Babesiozelor, paraziții cei mai importanți ai animalelor domestice, s'a putut stabili că acești paraziți ai sângelui se transmit prin paraziții intermediari, adică prin căpuși, și în determinarea condițiunilor de contaminare prin acești intermediari, Blanchard a putut să aducă asemenea contribuțiuni valoroase.

«Eu personal și știința română trebuie să fim mai cu seamă recunoscători lui Blanchard, căci condus de simțământul său de dreptate și cu spiritul său critic și combativ, am găsit în dânsul și elevii săi apărători înfocați ai priorității mele și ai științei române în descoperirea Babesiozelor în contra adversarilor mei Germani, Americani și Români. În fine cu ajutorul lui Blanchard, în Congresul internațional pentru priorități și pentru nomenclatura zoologiei, s'a admis cu unanimitate denumirea de Babesioze pentru noua clasă de protozoare, recunoscându-se astfel pentru totdeauna prioritatea și méritul meu în descoperirea acestor paraziți atât de importanți.

«În timpul acestor lupte, aflându-mă odată la Paris, Blanchard mi-a cedat o parte din cursurile sale atât de apreciate dela Facultatea de medicină, pentru ca să expun într-o serie de conferințe descoperirea mea și importanța ei în economia națională a tuturor popoarelor, mai cu seamă a țărilor calde, atât de încercate prin babesioze. La 1912, venind la Paris, l-am căutat în laboratorul său dela Ecole de médecine și l-am găsit tocmai preparându-se pentru cursul său. Mă întâmpină cu cuvintele: —Tocmai mă gândiam la d-ta și la ideile d-tale despre combaterea modernă a malariei de care vreau să vorbesc, dar fiindcă ai venit în persoană, te rog să ții d-ta

acest curs în locul meu. În urma insistențelor amicului meu, m'am executat și, fără nici o pregătire, am expus această chestiune (atât de discutată și așa de rău pricepută la noi în țară) înaintea unui public numeros, compus din specialiști veniți din toată lumea spre a ascultă pe marele savant. În urma acestei conferințe, Blanchard și publicul mi-au mulțumit călduros, declarând că s'au convins de superioritatea metodei noastre.

«În Congresul de Pelagră din Bergamo, d-sa, cu toată autoritatea d-sale, a apărut lupta mea, bazată pe o vastă experiență în potrivea afirmațiunii lui Sambou, că simulia ar fi parazitul sau intermediarul acestei boale. Astfel Blanchard a fost susținătorul meu în mai multe din descoperirile mele parazitologice.

«În general m'a surprins în totdeauna simțul de dreptate, aprecierea și apărarea științei române în orice chestiune, unde din cauza țerii noastre tinere, necunoscută până la cercetările mele pe terenul științelor medicale, — am fost amenințat ca să fiu combătut și să mi se iea din mână prioritatea descoperirilor mele. Această tendință generoasă a întins-o asupra tuturor lucrărilor și cercetărilor savanților români, manifestând în totdeauna o preferință pronunțată pentru Români, cari au găsit în totdeauna deschis laboratorul său pentru lucrări serioase. A venit de mai multe ori în România pentru a vedea pe prietenii săi, pentru a studia fauna parazitologică din țară și pentru a completa frumosul său muzeu parazitologic, pe care l-a dăruit Facultății de medicină dela Paris, punându-l în serviciul numeroșilor săi elevi francezi și străini.

«În afară de activitatea sa pur științifică, descoperind un mare număr de fapte nouă și paraziți importanți, publicând o serie de lucrări pentru a întări și a lărgi cadrul științei așezate de d-sa pe baze moderne, s'a manifestat și ca un organizator științific de prima ordine. D-sa a creat deja în 1876 Societatea Zoologică franceză, unde și publică cele mai multe lucrări. În anul 1889, împreună cu Milne-Edwards, organizează Congresul internațional de zoologie. În anul 1898 a fost ales președinte al Comisiunii internaționale permanente pentru determinarea priorităților și nomenclaturii zoologice. D-sa a fost în timpul din urmă Secretarul general al Academiei de medicină. Academia Română l-a ales în anul 1914 membrul său onorar.

Bl anchard a murit subit în 7 Februarie 1919, binemeritând pentru știință și omenire, lăsând în urma sa o știință nouă de cea mai mare importanță pentru «unoașterea și combaterea atător boale la om și animale».

ȘEDINȚA DELA 22 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *V. Pârvan* prezintă procesul verbal al Comisiunii instituite la Școala de Arte-frumoase din București pentru acordarea prin concurs între elevii acelei școale a premiului I. Lecomte du Nouÿ de 499, 85 lei, din 1918. Comisiunea propune a se împărți premiul în patru părți egale de câte 124,96 lei și a se acorda două părți, adică 249, 92 lei, elevului Aurel Bordenachi pentru desemnurile sale depe natură și antic, și câte o parte elevilor Liviu Teclu și Lucreția Mihăilescu pentru desemnurile lor depe antic.

— Se ia spre cunoștință și se aprobă.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește următoarea propunere :

«Numărul *membrilor corespondenți români* a fost fixat, în 1891 (Art. 68 Regulament), la 15 pentru fiecare Secțiune; al celor străini a rămas — ca și înainte — nelimitat.

«Credem că în împrejurările de acum este trebuincios și folositor ca numărul membrilor corespondenți români să fie mărit, spre a putea distinge și atrage la activitatea Academiei mai mulți specialiști, cari s'au distins prin lucrările lor în anii din urmă.

«Propunem deci ca *numărul membrilor corespondenți români* să fie urcat la 20 (douăzeci) pentru fiecare Secțiune.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într-o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că trebuiesc fixate zilele în cari să se țină ședințe solemne pentru intrarea în Academie a d-lor I. Inculetz, O. Densușianu și St. Ciobanu.

— Se decide a se ține ședințe solemne, precum urmează :

- a) Luni 26 Maiu, pentru primirea d-lui I. Inculetz,
- b) Miercuri, 28 Maiu, pentru primirea d-lui St. Ciobanu,
- c) Sâmbătă, 31 Maiu, pentru primirea d-lui O. Densușianu.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* propune ca Academia să dea un banchet către sfârșitul sesiunii, la care să fie invitați a lua parte, pe lângă membrii onorari și corespondenți din Capitală, d-l Ministru al Instrucțiunii și d-nii Miniștri ai provinciilor alipite la vechiul Regat. O astfel de manifestare se impune în sesiunea actuală, când Academia și-a sărbătorit 50 ani de activitate.

— Se decide ca Delegațiunea să se ocupe cu această chestiune.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 23 MAIU 1919.

D-l I. C. Negruzzi expune comunicarea anunțată cu titlul: *Autografe române*.

La sfârșitul comunicării d-l Negruzzi dăruiește pentru colecțiunile Academiei un mare număr de scrisori autografe dela diferiți fruntași ai literaturii române.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă activitatea în ședință intimă.

D-l Vicepreședinte *Duiliu Zamfirescu* ocupă scaunul prezidențial.

D-l N. Iorga prezintă pentru colecțiunile Bibliotecii următoarele scrieri :

1) *Pentru sufletele celor cari muncesc*, conferință ținută de d-sa lucrătorilor și lucrătoarelor dela fabrica de chibrituri în ziua de 1 Maiu 1919 ;

2) *Ce sunt și ce vor Sașii din Ardeal — Expunere din izvor competent*. Acest izvor competent se știe că este Consiliul național săsesc din Transilvania ;

3) O broșură conținând numerele 1 - 5 din *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, anul al 5-lea și al 6-lea.

D-l Vice președinte *Duiliu Zamfirescu* mulțumește d-lui Iorga, pentru publicațiunile dăruite.

D-l N. Iorga roagă a se țineă ședință publică Marți, 3 Iunie, pentru a face o comunicare despre : *Locul Românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice*.

— Se aprobă.

D-l I. Bianu cetește următoarea propunere :

«Subscripții propunem să se facă următorul adaos la Art. 4, alineatul 3 din *Regulamentul premiilor* :

«Această mutare se poate însă face prin deciziunea Secțiunii sau Comisiunii care decide asupra acordării premiilor.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într-o ședință viitoare.

D-l V. Pârvan zice că a fost dat un comunicat prin ziare, în care se spuneă despre o Uniune a tuturor Academieiilor, la care ar fi aderat și Academia Română. Roagă a i se comunica dacă afirmația privitoare la Academia noastră este adevărată și în acest caz cine a aderat în numele ei.

D-l I. Bianu zice că la 25 Aprilie s'a primit dela d-l M. C. Sutz din Paris o scrisoare din partea d-sale, împreună cu o altă scrisoare din partea Academiei de Inscripțiuni și Frumoase-litere din Paris și un proiect al unei

Uniuni academice interaliatate pentru cercetări arheologice, filologice și istorice. Academia de Inscriptiuni și Frumoase-Litere a invitat Academia Română să trimeată reprezentanți la conferința preliminară pentru constituirea Uniunii, care se va ține în luna Maiu. Academia noastră fiind atunci în vacanța de Paști și răspunsul trebuind să ajungă la Paris înainte de luna Maiu, Delegațiunea a rugat pe d-l M. C. Sutz, singurul membru din Secțiunea istorică, care se află la Paris, să reprezinte Academia la conferința preliminară, în care avea să se elaboreze un anteproiect relativ la compoziția și activitatea Uniunii. Anteproiectul elaborat urmă să fie remis tuturor Academiei reprezentate în comitetul provizoriu, spre a lua cunoștință de conținutul lui, a-l studia și a face propunerile și modificările necesare într-o adunare plenară a tuturor Academiei, care urmă a se fixa ulterior și în care aveau a se lua hotărâri definitive pentru alcătuirea Uniunii. Scrisorile primite și răspunsul dat au fost prezentate în ședința dela 2 Maiu curent.

D-l St. C. Hepites zice că din inițiativa Societății regale din Londra și a Academiei de științe din Paris s-au ținut două conferințe în toamna trecută, din care una la Londra în luna Octombrie și alta la Paris în luna Noemvrie, cu scopul de a face o asociațiune internațională a Academiei de științe interaliatate. La conferința ținută la Paris au fost invitați și câțiva Români, cari se aflau în Franța. D-sa, fiind atunci la Nisa, n'a putut răspunde invitației: au luat parte însă d-nii M. C. Sutz și Dragomir Hurmuzescu. Asociațiunea are de scop desființarea tuturor asociațiilor internaționale diplomatice dinainte de războiu, afară de cea de măsuri și greutăți, uniunea postală și de căi ferate, și înființarea altei uniuni a Academiei de științe, în scopul unei cooperări internaționale, în care Academiei de științe ale țărilor aliate intră de drept. Arată că a scris la timp Academiei noastre despre această chestiune; plenul a trimis scrisoarea Secțiunii științifice, care urmează a se pronunța. În urmă a citit că și alte Academii din Paris au început a face același lucru.

D-l Dr. V. Babeș spune că este bine că s'a desființat vechea Asociațiune internațională a Academiei. Răzbatul D. Sturdza a încercat să introducă Academia noastră în acea Asociație, dar n'a reușit, cecace l-a mâhnit foarte mult. Spune însă că nu s'au desființat toate vechile asociații, într-un cât de existență unora nici nu se știe. D-sa face parte din trei asociații internaționale cari n'au fost desființate.

D-l St. C. Hepites zice că d-sa a vorbit de Asociațiunile internaționale diplomatice, susținute și întreținute de State, nu și de cele private.

ȘEDINȚA DELA 24 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* propune și Academia aprobă a se alege o comisiune compusă din d-nii: *I. Bianu*, *Gr. Antipa* și *I. Simionescu* pentru regulamentul premiului Stolojیانu și a Fondurilor Urlățeanu, Chițu și Istrati.

D-l *I. Bianu* cetește propunerea pentru modificarea art. 15 și 17 din Regulamentul pentru serviciile Academiei, prezentată în ședința dela 16 Maiu.

În legătură cu aceasta, d-l *I. Simionescu* face următoarea propunere, pentru modificarea art. 23 din acelaș regulament:

«Art. 23 din regulament se modifică în chipul următor:

«Oamenii de serviciu pentru biourile Academiei se numesc și se revocă de către Delegațiune conform art. 6.

«Ei sunt de trei clase: supraveghetori cu salarii dela 110 la 150 lei pe lună, odăiași cu 100 până la 120 lei pe lună și rânduși cu 80 până la 100 lei pe lună.»

—După mici discuțiuni, la cari ieau parte d-nii *Duiliu Zamfirescu*, *O. Denusianu* și *I. Bianu*, amândouă propunerile sunt puse la vot și primite de unanimitatea membrilor prezenți.

D-l *I. Bianu* cetește propunerea făcută în ședința dela 15 Maiu, pentru înființarea a două serii nouă de publicațiuni.

D-l *G. Țileica* propune următoarele amendamente:

«Propun:

«1) Ca cele două biblioteci să cuprindă lucrări originale numai ale membrilor Academiei;

«2) Ca biblioteca în limbi străine să cuprindă și subiecte de altă natură decât cele privitoare la istoria, limba, geografia României, tratate de Români.»

D-l *Dr. V. Babeș* propune următoarele amendamente:

«Propun:

«1) În loc de «Bibliothèque scientifique»: «Collection de monographies publiées par l'Académie Roumaine;»

«2) Înșirându-se subiectul publicațiunilor, să se adauge după «se vor publica»: «cu preferință;»

«3) După: «la pământul românesc»: «cu preferință;»

«4) Printre subiecte să se înșire și starea sanitară și medicală a țărilor românești.»

D-l *St. C. Hepites* nu este contra cuvântului «Bibliothèque» din titlul publicației în limbi străine, dar crede că cuvântul «scientifique» este impropriu, căci în acea publicație se vor tipări tot felul de subiecte și nu se poate zice că literatura face parte din grupul științelor.

D-l *O. Densușianu* este și d-sa contra termenului «scientifique». Titlul unei publicațiuni indică în general materiile ce ea tratează și termenul «scientifique» referindu-se mai ales la științele exacte, este impropriu pentru o publicațiune cu caracter enciclopedic. Se asociază la amendamentul d-lui G. Țițeica de a se lărgi cadrul publicațiunii în limbi străine.

D-l *I. Lupaș* face următoarea propunere :

«La propunerea semnată de d-nii Antipa, Bianu și Iorga îmi permit a face următorul adaos :

«Pe lângă cele două biblioteci, proiectate în punctele 1 și 2 ale sus zisei propuneri, Academia Română va publica și o *bibliotecă de popularizare*, în care vor apărea, pe lângă opere originale, scrise în limba română, și traduceri potrivite din cele mai valoroase opere ale literaturii universale.»

D-l Președinte *P. Poni* zice că partea I a acestei propuneri a fost discutată și rezolvată în sesiunea generală extraordinară ținută la Iași, când s'a și numit o comisiune pentru popularizarea științei, compusă din d-nii N. Iorga, I. Brătescu-Voinești, I. Simionescu și St. Ciobanu.

D-l *I. Simionescu* spune că între ceeace s'a stabilit la Iași și propunerea d-lui Lupaș este o deosebire fundamentală. La Iași chestiunea s'a rezolvat numai în principiu, fără ca Academia să se angajeze cu vreo sumă, deaceea crede că nu se va ajunge la nici un rezultat. Propunerea de acum cere Academiei fonduri și, în consecință, trebuie pusă în concordanță cu deciziunea dela Iași.

D-l *I. Bianu* spune că la Iași s'a stabilit că este cu neputință ca popularizarea științei să intre în atribuțiunile Academiei. Academia se ocupă cu lucrări originale pentru înălțarea culturii; pentru popularizarea științei, Instituțiunea noastră nu are nici fonduri și nici timpul de a se ocupa.

D-l *Gr. Antipa* spune că publicațiile Academiei de până acum sunt neîdestulătoare pentru viața de astăzi. Este nevoie de o răspândire cât mai întinsă a culturii în toate straturile societății. Propunerea d-lui Lupaș răspunde unei nevoi reale și trebuie aprobată.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că Academia are și posibilitatea și fondurile necesare de a publica o lucrare serioasă, când se prezintă, și deaceea nu vede necesitatea de a se înființa publicații nouă cu titluri pompoase. Propunerea nu i se pare destul de bine studiată și deaceea roagă a se amâna discuția pentru câteva zile.

—Propunerea de amânare se pune la vot și se respinge.

D-l *N. Iorga* zice că, întru cât se poate tipări deosebit de *Anale*, nu importă titlul sub care ar apărea publicate lucrările. Hotărîrea luată în sesiunea generală extraordinară din toamna trecută, privitoare la popularizarea științei nu este nici completă și nici conformă cu propunerea d-lui Lupaș. Pentru Academie este o datorie a contribui la cultivarea poporului și aceasta nu se poate face decât prin răspândirea scrierilor necesare publicate de ea, singura instituție care stabilește normele păstrării și cultivării limbii. Dacă Academia are fonduri, trebuie să contribuie la popularizarea științei, căci numai astfel își va face complet datoria.

D-l *Gr. Antipa* spune că fonduri sunt și Academia trebuie să iea conducerea acestei importante lucrări, ca să mergem înainte.

D-l *I. Bianu* arată importanța înființării publicațiilor propuse și crede că se poate mări cadrul publicației în limbi străine, cum s'a cerut de d-l Țițeica.

D-l *D. Onciul* prezintă un amendament cu privire la titlul publicațiunii de : *Studii și Cercetări*.

Se pun la vot amendamentele propuse de d-l Țițeica :

a) se respinge propunerea ca cele două publicații să cuprindă lucrări originale numai de ale membrilor Academiei ;

b) Se aprobă propunerea ca publicațiunea în limbi străine să cuprindă și subiecte de altă natură decât cele privitoare la istoria, limba, geografia României, tratate de Români.

D-l *I. Inculetz* propune următoarele amendamente :

«In *Biblioteca științifică în limba română* se tipăresc lucrări de oricare specialitate științifică de autori români și străini.

«II . . . In *limba franceză* se tipăresc lucrări de autori români și străini despre pământul și poporul românesc.»

D-l *A. Bârseanu* cere a se pune de acord amendamentul d-lui Țițeica cu cel al d-lui Inculetz privitor la conținutul publicației în limbi străine.

D-l Președinte *P. Poni* spune că amendamentul d-lui Țițeica s'a votat și primit.

Se pun la vot amendamentele d-lor Dr. V. Babeș și D. Onciul :

a) se respinge amendamentul d-lui Dr. V. Babeș, referitor la titlul publicațiilor ;

b) se aprobă amendamentul d-lui D. Onciul ;

c) se aprobă amendamentul d-lui Dr. V. Babeș, de a se introduce printre subiectele de publicat și «starea sanitară și medicală a țărilor române.»

D-l A. Bârseanu propune următorul amendament :

«În publicațiunea «Etudes et recherches de l'Académie Roumaine» se vor putea publica lucrări mai mari, cari ar contribui la înaintarea științelor, mai cu seamă însă scrieri privitoare, etc.»

D-l Președinte P. Poni, rezumând rezultatul desbaterilor, arată că propunerea a ajuns la următorul cuprins :

«Propunem ca Academia să înființeze două serii nouă de publicații :

«Una în limba română, cu titlul general de : *Studii și Cercetări publicate de Academia Română*, cealaltă în limbile străine, înscrise în regulamentele Academiei, cu titlul general : *Etude et Recherches publiées par l'Académie Roumaine*.

«1. — În *Studii și Cercetări publicate de Academia Română* se vor publica scrieri mai voluminoase decât întinderea fixată în regulament pentru memoriile cari se pot publica în *Anale*. Fiecare scriere să formeze un volum deosebit, tipărit în acelaș format in-8° de cel puțin 300 și cel mult 600 pagine. Scrierile pot fi de oricare specialitate științifică, trebuiesc însă să fie originale și nepublicate ; ele pot fi scrise atât de membrii Academiei, cât și de persoane străine. Deciziunea pentru publicarea lor se ia de Academie în ședință plenară, după hotărîrea motivată luată de o Secțiune cu majoritatea voturilor. Autorului se dă o remunerare de lei 100 pentru fiecare coală de tipar de 16 pagine.

«Cheltuelile de tipar și remunerarea de autor să fie acoperite din sumele anume prevăzute în buget la cheltuelile generale sau din excedentele bugetare.

«*Studii și Cercetări publicate de Academia Română* vor începe cu cele două scrieri ale d-lui N. Iorga, aprobate în sesiunea ținută în Octomvrie la Iași : *Istoria literaturilor romanice* și *Istoria Rusiei și Poloniei*.

«2. — În *Etudes et Recherches publiées par l'Académie Roumaine* se vor putea publica scrieri privitoare la pământul românesc și produsele lui, la istoria Românilor, la etnografia, starea sanitară și medicală a țărilor române, limba, literatura românească ; asemenea scrieri de acelaș cuprins privitoare la țările și popoarele vecine cu țările și neamul românesc sau înrudite cu dănsul. Aceste opere pot fi scrise de Români sau de străini și vor fi ori inedite ori traduse din limba română sau dintr'alte limbi afară de limbile mondiale prevăzute în regulamentele Academiei. În această publicație se vor putea tipări și subiecte de altă natură decât cele enumerate mai sus, când vor fi tratate de Români.

«Modalitatea admiterii publicației va fi aceeaș ca și pentru *Studii și*

Cercetări publicate de Academia Română. Rémunerarea se va hotărî de Secțiunea respectivă pentru fiecare caz în parte; ea nu poate fi însă mai mare decât pentru scrierile originale, cari se publică în *Studii și Cercetări publicate de Academia Română.*»

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 26 MAIU 1919.

Președinta d-lui *Duiliu Zamfirescu*, Vicepreședinte.

D-l *I. Inculetz* cetește *Discursul de recepțiune.*

D-l *P. Poni* cetește *Răspunsul* la discursul d-lui Inculetz.

Sedința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

D-l *I. Bianu* zice că, cu ocazia modificării art. 15 și 17 din Regulamentul pentru serviciile Academiei, s'a votat și propunerea făcută de d-l *I. Simionescu*, de a se modifica art. 23 din acelaș regulament, mărindu-se și salariile oamenilor de serviciu. S'a scăpat însă din vedere a se spune că pentru oamenii de serviciu se proiectase a li se mări salariile cu 50%, adică mai mult decât în propunerea aprobată, căci altfel, în aceste timpuri de scumpețe extraordinară, n'ar mai putea fi menținuți în serviciu. Roagă a se reveni asupra deciziunii luate și a se mări salariile acestor oameni cu 50%, așa cum se proiectase și cum s'a înscris în proiectul de buget, aprobându-se următoarea redacțiune :

«Art. 23. Oamenii de serviciu pentru biourourile Academiei se numesc și se revoacă de către Delegațiune, conform art. 6. Ei sunt de trei clase : Supraveghetori cu salarii dela 135 până la 180 lei pe lună, odăiași cu 120 până la 150 lei pe lună și rânduși cu 90 până la 120 lei pe lună.»

—Propunerea se aprobă și se va pune în aplicare cu ocazia votării bugetului.

D-l *I. Bianu* amintește că, în urma deciziunii luate în ședința dela 22 Martie trecut, s'a intervenit la Ministerul de Răsboiu, pentru a se trimite la Academie tot materialul istoric adunat de ofițerii Diviziei I de cavalerie din Nordul Basarabiei. În ședința dela 2 Maiu s'a cetit. răspunsul Ministerului, că s'a dat ordin ca acel material să fie adus la Arhivele Statului în București. Ministerul de Răsboiu înaintează acum o nouă adresă — însoțită de un referat în copie al d-lui profesor G. Ghibănescu asupra conținutului și importanței acelui material, — prin care arată că I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei și alte autorități doresc și insistă ca obiectele să fie înapoiate de unde au fost luate sau să se păstreze în muzeele locale ale Moldovei.

ȘEDINȚA DELA 27 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare, pentru ședința dela 26 Maiu, prin care Secțiunea propune plenului, spre a fi aleși membri activi d-nii G. Bogdan-Duică în locul răposatului Titu Maiorescu, și Octavian Goga în locul răposatului G. Coșbuc.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii istorice, pentru ședința dela 26 Maiu, prin care Secțiunea propune plenului pe d-l Dr. D. Gusti, pentru a fi ales membru activ în locul regretatului C. Giurescu.

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință după cel puțin trei zile libere, așa cum prescrie art. 62 din Regulamentul general.

Se cetește propunerea pentru înființarea a două serii nouă de publicațiuni, așa cum a rezultat din desbaterile ședinței dela 24 Maiu.

— Renunțându-se la amendamentele cari au rămas nediscutate, propunerea se pune la vot cu modificările introduse și se aprobă cu unanimitatea de 22 voturi.

Se cetește propunerea făcută în ședința dela 15 Maiu, pentru modificarea art. 35, alineatul 3, din Statute.

— Se pune la vot și votează pentru propunere unanimitatea membrilor prezenți, în număr de 22.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că, conform art. 46 din Statute, modificările în Statute trebuie să întrunească votul aprobativ /a două treimi din numărul total al membrilor Academiei, adică cel puțin 24 voturi. În ședința de astăzi fiind prezenți numai 22 membri, urmează ca modificarea propusă să fie din nou pusă la vot după 3 zile.

D-l *V. Părvan* cetește următoarea propunere :

«Propunem ca și prelevarea pentru Fondul de pensii al funcționarilor Academiei să fie de 2‰, în loc de 1‰ ca până acum.»

— Se pune la vot și se aprobă cu unanimitatea de 22 voturi.

Se cetește propunerea făcută în ședința dela 15 Maiu, pentru, modificarea art. 7, alineatul 1 din Statute.

— Se pune la vot și întrunește unanimitatea voturilor membrilor prezenți, în număr de 22.

D-l Președinte zice că, și în acest caz, se va procede conform art.46 din Statute.

Se cetește propunerea făcută în ședința dela 20 Maiu, de a se adăoge un nou alineat la art. 41 din Statute.

— Se pune la vot și obține unanimitatea voturilor membrilor prezenți, în număr de 22.

D-l Președinte *P. Poni* zice că, pentru motivele arătate, se va procede în conformitate cu art. 46 din Statute.

Se cetește propunerea făcută în ședința dela 22 Maiu de a se modifica art. 68 din Regulamentul general, mărindu-se numărul membrilor corespondenți români dela 15 la 20 pentru fiecare Secție.

— Se pune la vot și se aprobă cu unanimitate.

Se cetește propunerea prezentată în ședința dela 23 Maiu, pentru adaogerea unei dispozițiuni nouă la art. 4, alineatul 3, din Regulamentul premiilor.

— După o mică discuție, la care ieau parte d-nii: *S. Pușcariu*, *I. C. Negruzzi*, *G. Țițeica* și *P. Poni*, propunerea este pusă la vot și aprobată de unanimitatea membrilor prezenți.

Se cetește propunerea prezentată în ședința dela 19 Maiu, pentru modificarea art. 4, alineatul 1, din Regulamentul premiilor.

— După o lungă discuție, la care ieau parte aproape toți membrii prezenți la ședință, propunerea se pune la vot și se aprobă cu unanimitate.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice, pentru ședința de astăzi 27 Maiu, prin care se arată că Secțiunea, neputând cădea de acord asupra propunerii de făcut pentru locul vacant de membru activ din Secție, și neavând nici posibilitatea de a obține consimțământul înscris al unor persoane ce se aveau în vedere, a hotărît, în unanimitate, să se amâne alegerea pentru anul viitor.

— Se ieă spre cunoștință.

D-l *V. Pârvan* prezintă publicațiunea d-lui *D. M. Teodorescu*, intitulată: *Monumente inedite din Tomi*. Această lucrare are o însemnătate cu totul deosebită, pentru că toate monumentele descrise într'însa au fost ridicate de Bulgari în timpul ocupației și duse la Varna, așa încât ea este singura publicație în situație de a face față descrierii unor monumente, cari nu mai există în țară.

D-l *I. Bianu* propune să se cumpere pentru trebuințele Academiei 100 exemplare din această lucrare.

ȘEDINȚA DELA 28 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *St. Ciobanu* cetește discursul d-sale de recepțiune cu subiectul: *Contribuțiuni privitoare la originea și moartea Mitropolitului Dosofteiu*.

D-l *I. Bianu* cetește *Răspunsul* la discursul d-lui *St. Ciobanu*.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

— După propunerea d-lui Președinte *P. Poni*, se decide ca Vineri, 29 Maiu, să se pună pentru a doua oară la vot propunerile pentru modificările de introdus în Statute și, Miercuri, 4 Iunie, să se pună la ordinea zilei alegerile membrilor propuși de Secțiunile literară și istorică pentru locurile vacante din acele Secțiuni.

ȘEDINȚA DELA 29 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *N. Iorga* spune că în vara anului 1917, după intervenția d-lui Robert de Flers, convenind cu librăria Hachette din Paris, a alcătuit o lucrare cu titlul: *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, pentru a servi la justificarea cauzei noastre naționale, pe care numita librărie urmă să o publice în volum cât mai neîntârziat. Manuscriptul lucrării a fost predat îndată, dar librăria Hachette nu l-a publicat nici până astăzi, pretextând că este mai mare decât s'a convenit. Acum acea librărie cere a se reduce manuscriptul la jumătate spre a-l publica. D-l Iorga roagă Academia să restituie librăriei Hachette suma de 1.000 franci, ce d-sa a primit ca avans asupra lucrării, și să tipărească ea lucrarea în publicațiunea: *Etudes et Recherches publiées par l'Académie Roumaine*, pentru care scop prezintă un duplicat de pe manuscript.

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* spune că astăzi toată românimea este în fierbere pentru neșocotirea drepturilor noastre asupra Banatului. Este un moment care nu poate trece, fără ca Academia să-și spună cuvântul, după cum și l-a spus și cu câțiva ani în urmă, când guvernul unguresc luase măsuri drastice,

cari tindeau la desnaționalizarea elementului românesc din Ardeal. Academia trebuie să intervină cât mai grabnic la cei 4 conducători ai conferinței pentru tratativele de pace, la Președintele Wilson, precum și la Societatea Regală din Londra, la Academia de științe și la Academia de Inscripțiuni și Frumoase-litere din Paris, cari au invitat Instituțiunea noastră să facă parte din proiectatele asociațiuni internaționale, cu rugămintea de a interveni ca drepturile noastre asupra Banatului să fie recunoscute în întregime.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* spune că, din informațiunile culese, drepturile noastre n'ar fi nesocotite numai în Banat, dar și în alte ținuturi locuite de Români, precum în Nordul Bucovinei, în Basarabia, prin reîntregirea Rusiei în vechile hotare, etc.

D-l *N. Iorga* este de părere ca Academia să se manifeste în public printr'o conferință, în care să se arăte drepturile Românilor și limitele etnografice ale neamului. La întrunire să se voteze o moțiune, care să fie înaintată Guvernului spre a o prezenta conducătorilor dela Conferința pentru pace. Crede că este necesar să ne adresăm mai ales Academiei.

D-l *Gr. Antipa* se asociază la propunerea d-lui Iorga de a se manifesta printr'o acțiune publică demnă de Academie.

D-l *V. Pârvan* este de părerea d-lui Iorga pentru manifestație publică și crede necesar să ne adresăm și Academiei, dar nu numai celor indicate de d-l Bianu, ci tuturor Academiei aliate, precum și celor din țările neutre, dintre cari unele joacă un rol important la conferința pentru pace. Mulți dintre membrii acestei Instituțiuni au cunoștințe în Academii străine, la cari s'ar putea adresa pentru susținerea cauzei.

D-l *St. Ciobanu* se unește cu părerea pentru manifestație în public și este de părere să se alcătuească un memoriu către toate Academii și instituțiunile culturale din țările neutre și aliate, dar nu numai pentru chestia Banatului, ci pentru neștirbirea drepturilor neamului asupra tuturor ținuturilor locuite de Români.

D-l General *Gr. Crainicianu* este foarte mulțumit de propunerea, ca Academia noastră să se manifeste în public, după cum s'a manifestat și Academia franceză înainte de începerea războiului. Crede însă că intervenția trebuie făcută numai pentru Banat, pentru a avea mai mulți sorți de izbândă.

D-l *St. C. Hepites* se unește cu părerile de a ne adresa atât Academiei, cât și direct conducătorilor conferinței pentru pace.

D-l *Dr. V. Babeș* crede că este necesar să se intervină și prin presă.

D-l *Duiliu Zamfirescu* dă câteva explicațiuni asupra modalității de a ne adresa conducătorilor conferinței pentru pace. Crede apoi că intervenția trebuie făcută numai prin telegramă, întru cât memoriile ar ajunge prea târziu.

D-l Președinte *P. Poni*, făcând rezumatul desbaterilor, se iau următoarele deciziuni :

a) se alege o comisiune compusă din d-nii: *I. Bianu*, *N. Iorga* și *G. Țițeica*, care să alcătuească un proiect de intervenție telegrafică către toate Academiiile țărilor aliate și neutre, pentru recunoașterea integrală a drepturilor noastre asupra tuturor ținuturilor locuite de Români ;

b) Să se țină o întrunire publică Sâmbătă, 31 Maiu, la ora 9 seara, în sala ședințelor, în care d-l *N. Iorga* să țină o conferință ocazională și d-l Președinte *P. Poni* să cetească o moțiune, care apoi să fie înaintată Guvernului, cu rugămintea de a o prezenta conducătorilor conferinței pentru pace.

Se cetește procesulverbal al Secțiunii Istorice pentru ședința dela 27 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a fixat subiecte, pentru premii ce sunt a se decerne în anii viitori, precum urmează :

1. Pentru premiul *Năsturel* de 5.000 lei din 1922 : *Istoria militară a Românilor din țerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică*;

2. Pentru premiul *Adamachi* de 5.000 lei din 1923 : *Economia rurală în Basarabia sub regimul rusesc*;

3. Pentru premiul *Alina Știrbei* de 8.500 lei din 1922 : *Populația indigenă a Banatului și colonizările în timpurile moderne*;

4. Pentru premiul *Neuschotz* de 2.000 lei din 1923 : *Starea comercială și industrială a Bucovinei sub stăpânirea austriacă, cu specială privire la Români*;

5. Pentru premiul *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1924 : *Examinarea critică a teoriilor privitoare la dezvoltarea stării țărănești la Români*;

6. Pentru premiul *San-Marin* de 2.000 lei din 1922 : *Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic*;

7. Pentru premiul *Țoncoviceanu* de 1.000 lei din 1922 : *Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate*.

— Se iea spre cunoștință.

Se procede la alegerea Comisiunii pentru fixarea subiectului pentru premiul «Dacia-România» din 1921 :

— Sunt aleși d-nii : *I. C. Negruzzi*, *St. C. Hepites*, *V. Pârvan*.

Președinția d-lui *P. Poni*.

Se cetește procesul verbal al Comisiunii instituite de Ministerul de Războiu, după intervenția Academiei, potrivit dispozițiunii din testamentul ge-

neroasei Maria General I. Carp, prin care se arată că Comisiunea a fixat următorul subiect pentru *Marele Premiu militar General Ion Carp* de 7.000 lei din 1924: *Principii și metode pentru educațiunea națiunii în vederea viitoarei organizări militare a României Mari.*

Desvoltarea subiectului:

1. Stabilirea nouălor metode de educațiune a poporului românesc în vederea puterii sale militare, ținând seamă de toți factorii sociali, economici, politici, etnografici, fizici, etc.

2. Indrumarea și sistematizarea contribuțiunii națiunii și tuturor instituțiilor pentru pregătirea de războiu a armatei.

3. Bazele pe cari trebuie să se clădească viitoarea organizare militară a României Mari.

— Se ia spre cunoștință și se aprobă.

Comisiunea Fondului «Dacia-România» propune următorul subiect pentru premiul «Dacia-România» din 1921: *Studiul asupra asigurării unui capital fix în schimbul unor plăți succesive, precum și studiul asupra asigurării unei rente în schimbul plății unui capital fix odată pentru totdeauna.*

— Se ia spre cunoștință și se aprobă.

D-l N. Iorga prezintă pentru biblioteca Academiei lucrarea d-sale: *Călăuza în România veche pentru frații Basarabeni.*

D-l Președinte P. Poni mulțumește, în numele Academiei, d-lui Iorga.

Secțiunea literară propune să se tipărească în *Anale* următoarele lucrări:

a) Iosif Popovici: *Fiziologia vocalelor ă și î (â)* — *Studiu de fonetică experimentală*;

b) Dr. N. Drăgan: *O carte veche (1633).*

— Propunerile Secțiunii se aprobă.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 27 Maiu, prin care Secțiunea propune pentru alegerea de membri corespondenți în locurile vacante pe d-nii: I. Rădulescu-Pogoneanu, I. Agârbiceanu, Onisifor Ghibu, Alexie Procopovici și Const. Sandu-Aldea.

— Se decide a se pune la ordinea zilei într-o ședință viitoare.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 26 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a decis, în unanimitate, a se acorda premiul Lazăr de 5.000 lei din 1918 d-lui General St. Burileanu, pentru lucrările sale: *Descrierea sumară a tunului de 57 mm antiaerian cu*

tragere repede, sistem «Colonel Burileanu» și Utilizarea tunurilor de 57 mm antiaeriane sistem «Colonel Burileanu.»

— Deciziunea Secțiunii se ia spre cunoștință.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 29 Maiu, prin care se fac următoarele propuneri :

a) Să se tipărească în *Publicațiunile Fondului Adamachi* lucrarea d-lor Dri. C. Bacaloglu și I. A. Scriban, cu subiectul: *Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudo-hipertrofice*, după ce se vor reduce figurile la absolutul necesar ;

b) Să se publice în *Anale* lucrările d-lor G. Demetrescu cu titlul: *Asupra sondațiilor aeriene cu balonul pilot. Relațiuni între direcția vântului în înălțime și înălțarea de balonului*, și Dr. G. Z. Petrescu despre: *Pericolul tuberculozei și invalizii de războiu.*

— Se aprobă propunerile Secțiunii.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că pentru ședința de astăzi sunt la ordinea zilei, pentru a doua votare, propunerile pentru modificarea art. 7, alineatul 1, art. 35, alineatul 3, și adaogerea unui nou alineat la art. 41 din Statute, cari n'au întrunit numărul de 24 voturi în ședința dela 29 Maiu.

— Punându-se la vot, propunerile întrunesc unanimitatea voturilor membrilor prezenți, în număr de 20.

D-l Președinte *P. Poni* spune că, de oarece propunerile n'au întrunit nici astăzi numărul de 24 voturi, prevăzut de art. 46 din Statute, ele vor fi puse din nou la ordinea zilei Luni, 1 Iunie, conform dispoziției din acelaș articol, când pentru aprobarea lor trebuie două treimi din numărul membrilor prezenți.

D-l *G. Țițeica* cetește următorul proiect de telegramă către Academiiile țărilor aliate și neutre, alcătuit de comisiunea aleasă în ședința precedentă :

«Au moment où la coalition morale contre la force et l'injustice cherche à donner au monde un régime de liberté stable, basé sur l'inébranlable droit des nations, le peuple roumain, dont notre Académie cultive pieusement les souvenirs et la langue, attend la réalisation intégrale des aspirations qu'il a nourries pendant de longs siècles de douleurs et de sacrifice et dont il peut se croire digne après le suprême effort qu'il vient d'accomplir.

«Nous venons d'apprendre cependant que des considérations tout à fait étrangères aux nouvelles conceptions d'un idéalisme supérieur, qui ont été invoquées pour amener le changement des frontières, arbitraires, cherchent à empiéter sur ce qui est dû à une nation de quatorze millions, seule

héritière de la romanité d'Orient, créatrice d'une civilisation originale dans laquelle se confondent des éléments empruntés à l'Occident aussi bien qu'à l'Orient et pendant longtemps protectrice de l'Europe civilisée contre les assauts des Turcs Ottomans.

«Dans le **Banat**, territoire d'une parfaite unité géographique et formant un organisme économique solidaire, dans cette province historique fondée pour les Roumains et défendue par les forces roumaines, on cherche à nous arracher au profit d'éléments de colonisation récente des territoires contenant des groupes roumains florissants et des colons souabes qui ont déclaré plus d'une fois préférer au régime hongrois et au régime serbe celui de Grande Roumanie.

«Au Nord de la rivière du Murăș (Maros), la frontière assurée par le traité formel de 1916 serait rejetée arbitrairement vers l'Est pour conserver à la race magyare un territoire qu'il lui serait matériellement impossible de maintenir.

«Dans la **Bucoyine**, qui n'est que l'ancienne Moldavie septentrionale, ravie sans coup férir à la Principauté moldave par la rapacité autrichienne en 1775, on nous refuse la seule frontière qui pourrait être défendue.

«La **Bessarabie**, qui n'est que la Moldavie orientale, usurpée en 1812 par le Tzar aux dépens de cette même principauté dont il ne pouvait pas se considérer comme un ennemi victorieux, cette Bessarabie, ayant 80% de population roumaine et qui a solennellement proclamé son union avec la Roumaine en 1918, n'est pas encore attribuée formellement au royaume à la veille des négociations avec le gouvernement sibérien qui prétend rétablir l'ancienne Russie unitaire.

«Notre Académie croit de son devoir de réunir aux efforts du Gouvernement roumain sa protestation au nom du droit éternel et de la vérité inéluctable et elle est convaincue que son appel à la conscience universelle trouvera un écho sympathique et un appui moral actif auprès des corporations consacrées au même culte de l'idéal par la science.

«L'Académie Roumaine, qui depuis sa fondation représente l'union de l'esprit et le l'âme de toute la nation roumaine, partagée jusqu'ici entre plusieurs dominations étrangères, réclame maintenant devant tout le monde civilisé l'union intégrale de cette nation.»

—Se aprobă cu unanimitate.

1) *Le Sextil Pușcariu* citește următorul raport al Comisiunii pentru Dicționarul limbii române :

«Domnilor Colegi,

«Războiul a întrerupt publicarea Dicționarului limbii române. Se împlinesc tocmai cinci ani, de când a apărut cea din urmă fasciculă. Din fericire, întregul material de fișe și biblioteca specială au fost salvate. Colegul nostru d-l Bianu, căruia Dicționarul are să-i mulțumească atât de mult, a îngrijit încă în anul 1914 ca fișele și cărțile să fie aduse din Cernăuți la București.

«Acum, când vitejia bravilor noștri ostași și credința biruitoare a înțeleptului nostru Rege ne-au adus întregirea neamului, lucrarea, care a format grija de căpetenie a Academiei Române dela înființarea ei, trebuie continuată și dusă la bun sfârșit.

«Cunoașteți cu toții greutateile pe cari Dicționarul le-a întâmpinat. Ele sunt în definitiv greutateile pe cari am avut să le învingem în toate direcțiile dezvoltării noastre în deceniile din urmă, grăbiți cum eram ca, într'un timp scurt și fără să avem destui specialiști și lucrările pregătitoare din cari se poate încheia o operă de sinteză să ajungem acolo, unde alte popoare s'au ridicat încet, treptat și printr'o dezvoltare firească.

«Cu atât mai mare trebuie să ne fie satisfacția văzând cât de bine a fost primit Dicționarul nostru, pe care unul dintre romaniștii cei mai de seamă ai străinătății l-a numit cea mai bună lucrare lexicografică, ieșită până acum din vreo Academie a țărilor surori.

«Cred dar, că greutateile începutului fiind învinse, nu e voie să ne mai abatem de la principiile stabilite și, îndată ce împrejurările vor permite, să continuăm cu redactarea în felul cum a fost pornită.

«Nu trebuie însă să uităm că între granițele largite și firești ale României întregite avem de îndeplinit datorii mai mari decât cele de până acum. Nouăle provincii alipite la patria-mamă aduc României nouă un trecut în parte deosebit, cu cultură, instituții și străduințe proprii, cari se reflectă și în limbă. Dicționarul va trebui deci să țină în mai mare măsură seama de bogăția reală pe care o aduc limbii române aceste provincii nouă. Pe de altă parte, în toate ramurile vieții publice, terminologia specială fiind alta în diferitele regiuni, iar tendința noastră a tuturor fiind unificarea sufletului românesc de pretutindeni, Dicționarul limbii române va trebui să devină și un sfătuitor bine întormat, care să dea o orientare înțeleaptă celor ce doresc ca aceiași termeni buni și românești prin origine și prin consfințirea uzului să poată pătrunde pretutindeni. Prin crearea celor două universități românești în Cluj și Cernăuți, vom avea nouă focare de cultură românească, cari vor da în toate ramurile științei, și deci și în filologie, un număr mai mare de bărbați pregătiți, cari-și vor putea pune cunoștințele și munca în serviciul Dicționarului, pe care cu toții dorim să-l facem cât se poate de bun

«Dacă deci pe de o parte chemarea vremii ne impune îndatoriri nouă și pentru Dicționar, împrejurările schimbate în cari ne aflăm astăzi sunt mai favorabile pentru o activitate științifică mai prielnică.

«Ținând seamă de toate acestea, iată planul pe care l-am conceput și care dă soluția practică pentru perfecționarea lucrării, fără a-i altera forma și a-i stânjeni mersul:

«Consiliul dirigent din Sibiu mi-a oferit catedra de limba și literatura română în Cluj și a admis cererea mea de a creă un Institut în stil mare pentru cultivarea limbii române, un Muzeu al limbii române pe lângă această catedră. În acesta se va adună și se va cataloga în mod sistematic bogăția limbii române și se vor face toate lucrările lexicografice pregătitoare, cari ne lipsiau când s'a început editarea Dicționarului. Prin publicarea de dicționare speciale, pentru terminologia diferitelor ramuri ale științei și vieții publice, prin alcătuirea de glosare, prin trimiterea de chestionare, extragerea de fișe din cărți vechi și nouă, etc., și prin angajarea la această lucrare a filologilor tineri și a studenților, materialul lexicografic al limbii noastre nu va fi numai mai bogat, ci el va ajunge în mâna redactorilor Dicționarului prelucrat, scutindu-i de o mare parte din munca istovitoare, pe care trebuiau s'o facă până acum singuri. În acest institut se vor crește și filologii noștri viitori cari, având o școală sistematică, vor putea deveni mai târziu colaboratorii pregătiți, de cari avem nevoie la Dicționar.

«Deocamdată Dicționarul va continua a fi redactat ca până acuma, în aceeaș extensiune, cu aceiași colaboratori și după aceleași principii fundamentale. Îndată ce voi crede că vreunul dintre elevii pe cari îi voi educa la Universitate va putea fi angajat în calitate de colaborator, îl voi propune Academiei. E evident că numai prin sporirea numărului de colaboratori bine pregătiți, iar nu aleși la întâmplare, se va putea accelera mersul lucrării.

«Deși Dicționarul va rămâne și mai departe o publicație a Academiei și colaboratorii lui vor sta în afară de Muzeul limbii române, care va fi un institut al Universității din Cluj, e necesar a se creă dela început legătura firească între aceste două instituțiuni, cari se întregesc una pe alta, Muzeul fiind oarecum atelierul în care se fac lucrările pregătitoare pentru Dicționar.

«De aceea propun Academiei și rog să se accepte următoarele:

«1. Tot materialul de fișe adunat până acuma să fie pus la dispoziția Muzeului limbii române. Îndată ce mijloacele vor permite, vom tinde a face o copie a întregului material de fișe, depunând un exemplar la Academie. Fișele nouă se vor scoate dela început în două exemplare.

«2. De asemenea se pune la dispoziția Muzeului biblioteca specială a Dicționarului, completându-se lucrările lexicografice indispensabile. Academia va dota din dubletele bibliotecii ei în primul rând biblioteca Muzeului.

«Spre ușurarea lucrării Dicționarului am de gând să concentrez la Cluj, pe cât se poate, pe colaboratorii actuali și viitori ai Dicționarului. Rog Academia să-mi dea tot concursul în ajungerea acestui scop.

«Pregătirile pentru reluarea lucrărilor de Dicționar le fac de pe acum, pentru ca la toamnă să se poată începe iar cu redactarea și eventual și cu tipărirea lucrării. Colaboratorii rămân deocamdată aceiași ca în 1914, și adică :

«D-nii prof. universitari: I. Rădulescu-Pogoneanu și D. Evolceanu, pentru neologisme și revizuirea redacției.

«D-nii prof.: C. Lacea, T. Capidan și A. Procopovici, pentru prima redacție.

«Un colaborator pentru revizia traducerii franceze.

«Un corector.

«Doi extractori de fișe.

«Afară de aceștia voi avea nevoie și de un secretar, care să mă desărcineze de toată munca mecanică, precum corespondență, trimiterea materialului la colaboratori și la tipografie, etc. Acesta ar fi singurul post nou, care ar trebui creat pe lângă cele vechi. Secretarul Dicționarului va fi și organul de legătură cu Muzeul limbii române.

D-l I. *Bianu* spune că materialul de fișe și biblioteca specială a Dicționarului nu pot fi date Muzeului limbii române dela Cluj. Ele vor fi puse și în viitor la dispoziția d-lui S. Pușcariu la Cluj, după cum au fost și la Cernăuți; pot fi puse la dispoziția Muzeului limbii române pentru a scoate copii, dar sunt și rămân proprietatea Academiei și nu pot fi cedate nici unei alte instituțiuni.

—Se pun la vot și se aprobă concluziunile raportului, cu rezervele propuse de d-l I. *Bianu*.

Se procede la alegerea Comisiunii Dicționarului pentru anul 1919—1920.

—Sunt aleși d-nii: I. *Bogdan*, St. C. *Hepites*, D. *Onciul*, I. C. *Negruzzi*, *Duiliu Zamfirescu*, I. *Bianu*.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 31 MAIU 1919.

Președintele d-lui P. *Poni*.

D-l Ovid *Densusianu* citește discursul de recepțiune despre *Barbu Delavrancea*.

D-l I. *Bianu* citește Răspunsul la discursul d-lui Ovid *Densusianu*.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

D-l Președinte *P. Poni* zice: Domnilor Colegi, dați-mi voie să salut, în numele Domniilor-Voastre, prezența în mijlocul nostru a d-lui George Enescu, membru de onoare al Academiei. D-l Enescu este gloria muzicală a neamului românesc. În zilele grele trecute la Iași, pe timpul marelui războiu, d-l Enescu ne-a ridicat inimile și moralul prin frumoasele sale producții muzicale. În organizarea Instituțiunii noastre nu avem secție specială pentru arte, de aceea d-sa a fost ales membru de onoare.

D-l G. Enescu mulțumește d-lui Președinte pentru cuvintele adresate și călduroasa manifestare de simpatie din partea tuturor membrilor Academiei.

Dela d-na Ana Aman, văduva pictorului Th. Aman, se primește o scrisoare, prin care d-sa arată că dăruiește Academiei toate documentele și manuscrisurile privitoare la viața și opera marelui pictor, pe cari le dăduse înainte de războiu regretatului Dr. C. I. Istrati pentru a face o lucrare. D-na Aman roagă ca aceste acte să fie puse la dispoziția celor cari ar voi să se ocupe cu viața și opera marelui artist.

D-l *I. Bianu* spune că toate documentele și manuscrisurile, arătate în lista care însoțește scrisoarea d-nei Aman, au fost primite spre a fi încorporate în colecțiunile Academiei.

D-l Președinte *P. Poni* declară că Academia primește cu cea mai mare bucurie darul d-nei Ana Th. Aman, căreia i se vor exprima mulțumiri prin scrisoare.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 30 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a ales o comisiune compusă din d-nii *Gr. Antipa*, *Dr. V. Babeș* și *P. Poni*, pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiul Năsturel de 5.000 lei din 1920 cu subiectul: *Valoarea alimentară a porumbului*.

— Se ia spre cunoștință.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi 31 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a fixat subiecte pentru premii, destinate a se acorda în anii viitori, precum urmează:

a) pentru premiul Năsturel de 5.000 lei din 1923: *Climatografia unei regiuni a României*;

b) pentru premiul Lazăr de 5.000 lei din 1923: *Crustaceele din apele interioare ale uneia din regiunile mari ale României*;

c) pentru premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1924: *Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice ale țărânului român*.

— Se ia spre cunoștință.

D-l *I. Bianu* cetește lista de Academiiile cărora urmează a se trimite telegrama aprobată în ședința precedentă pentru afirmarea drepturilor noastre asupra tuturor ținuturilor locuite de Români.

Dela d-l *I. Brătescu-Voinești* se primește scrisoare că, fiind bolnav, nu poate lua parte la întrunirea ce se va țineă astă seară la ora 9, dar că «aderă la orice moțiune sau apel ce Academia va decide să adreseze, în scopul de a ajuta recunoașterea integralității drepturilor neamului românesc, câștigată prin atât de dureroase jertfe».

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 30 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a hotărît următoarele subiecte pentru premii din anii viitori :

a) pentru premiul *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1922: *Vieța păstorească la Români*;

b) pentru premiul *Adamachi* de 5.000 lei din 1922: *Studiu dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei*;

c) pentru premiul *Năsturel* de 5.000 lei din 1924: *Elementul slav în dialectul aromân*;

d) pentru premiul *Bodescu* de 1.500 lei din 1924: *Opera literară a lui Caragiale*.

— Se ia act.

ȘEDINȚA EXTRAORDINARĂ PUBLICĂ DELA 31 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*

D-l *N. Iorga* face următoarea expunere, asupra drepturilor noastre istorice și etnice, pe cari le au Românii asupra ținuturilor românești, cerute să fie încorporate la Regatul României:

I

«În momentul când e vorba să se dea României întregite prin sacrificiul cel mai mare pe care-l putea aduce în lupta comună cu aliații ei hotare, cari nu corespund, nu numai cu nevoile economice cele mai firești ale unui Stat modern și cu cerințele cele mai elementare ale apărării naționale, dar nici cu așezarea etnografică a poporului nostru și cu drepturile istorice cele mai evidente — cari, întru cât cuprind constatarea unei necesități de fapt mai presus de schimbarea vremurilor, trebuie să fie ținute în samă și de

cel mai exclusiv apărător al teoriilor celor mai moderne sprijinite pe singurele realități actuale, — în momentul când granița ei răsăriteană pare a se lăsa la discreția bunăvoinței unei Rusii reconstituite, Academia Română, oricare ar fi soarta protestului ce se ridică de un popor întreg, crede că e de datoria ei să aducă opiniei publice din țară, ca și judecății cercurilor din Apus, pe cari le privesc și le interesează problemele marei păci dela capătul marelui răboiu, constatări a căror răspundere poate fi luată științific, în contra obiecțiunilor unei propagande interesate.

«Unitatea elementară a pământului strâns între Dunăre, Nistru și Tisa se impune dela prima vedere. Cele două mari râuri dela Răsărit și dela Apus, curgând în acelaș sens, ca și cele cari curg între ele două, alcătuesc una din cele mai perfecte configurații geografice cari se întâlnesc pe lume, impunând unitatea politică neapărată. Toate aceste regiuni legate astfel prin aceeaș îndoită înfășurare de ape care le strânge de linia Dunărei, iar în Dobrogea le razimă pe Mare, constitue un singur bulz care găsește tot ce-i trebuie înlăuntrul lui și nu mai are nevoie, oricare ar fi hazardul expansiunilor și peste acest hotar ale unei rase viguroase, de nimic în afară, dând, iarăș, o ideală saturare economică.

«Se vorbește astăzi de o Dacie refăcută, de fundația lui Traian care învie. O întreagă școală la noi a răspândit această părere, așa de adânc înrădăcinată în suflete, încât abia de se mai poate smulge. După crezul ei entuziast, Traian apare, nu numai ca începătorul neamului, de origine latină, dar și ca acela care între Tisa, Dunăre și Nistru, cu Carpații ca osatură interioară, a mărginit un teritoriu deplin.

«De fapt însă România Mare s'ar micșorâ foarte simțitor, dacă am reduce-o la granițele, relativ destul de înguste, ale Daciei Traiane. Și proporțiile mai restrânse ale acesteia, *sprijinită totuș pe Banatul unguresc de ieri, mai mult decât pe Oltenia noastră și pe jumătatea de Apus a Ardealului*, se explică foarte ușor, când se gândește cineva că n'avem a face cu un organism politic de sine stătător, format spontan pentru urmărirea unor scopuri proprii, ci cu o simplă prelungire oficială, în urma unei expansiuni etnice, tăcută și îndelungată, a elementului roman din Sudul Dunărei, unde rămânem *temeiul*. Această Dacie n'avea nimic cu Pontul Euxin care eră, ca țerm și ca ape, al Grecilor, și tot așa de puțin cu tot ce e stepă, până în Carpații Moldovei, și peste toate văile muntene, și care eră a Sciților. Singurul teritoriu dacic — nici cel vechiu, dunărean, al Goților — intră în considerație. Eră vorba nu de o țară în adevăratul înțeles al cuvântului, ci de un teritoriu de exploatare și de o cetățue, la hotare, de o *marginie*.

«Astfel va fi mai târziu când puteri din sus, având baza lor în Carpați, își vor căută hotare pentru nouă fundațiuni de Stat. *O bază are altă întindere*

altă cristalizare, altă delimitare geografică naturală decât un post înaintat. O Dobroge poate subsista un timp necompletă, ca Dobrogea dela 1878 la 1913; termul drept al Dunărei, locuit în mare parte de Români, poate rămâne în afară de viața noastră politică; mulțimea de sate din valea Timocului poate fi privită numai ca un loc de influență culturală pe care nici un om cuminte nu cugetă a-l răpi unui prieten și aliat, a cărui eroică luptă o admirăm și-i respectăm nespusele suferințe. Dar *provinciile de pe malul stâng cer imperios un Stat între liniile pe cari natura le-a tras însăși, pentru ca între ele o viață politică să fie apărută altfel decât prin valurile, imposibile și inutile astăzi, pe cari le-au tras Romanii.*

«Când nu erau Ungurii prin aceste părți, organizarea patriarhală românească, a cnezilor și voievozilor, a cuprins tot acest pământ conceput de popor, cu noțiunea lui înăscută de unitate politică *more romano*, ca o singură *Țară-Românească*. Ea se întindea asupra tuturor teritoriilor locuite dela Nordul Dunărei, și cercetarea unui act regal unguresc dela 1075 arată că pe cursul Tisei erau pescari, plugari, păstori români, chiar după ce puterea Suveranului apostolic, cu misiune de cruciată, trecuse râul și-și impusese autoritatea dincolo de dânsul. Și acest riveran al Tisei nu se simțea mai puțin Român decât locuitorul din preajma Nistrului și aceia cari de ambele părți mărgineau Dunărea. Erau cei nesupuși regalităților barbare, cei rămași în legătură cu «domnul», cu «Împăratul», cu «Chesarul» — acuma în «Roma cea nouă» a Constantinopolei, — cei cari continuau a face parte din *ordo romanus*, cu toată neconținută slăbire a acestuia.

«Ungurii, ajungând aici, au vrut o *Dacie întreagă*. La început, când feudalismul nu dădea mijloacele lui, mai acceptabile, de a stabili legături cu neamurile vecine, impuindu-le hegemonia delegaților perpetui ai Scaunului roman, se caută o cucerire formală, apoi, când se alcătuiră nexurile feudale, acestea fură socotite ca îndestulătoare pentru o prezidenție politică în stare a măguli vanitatea. În veacul al XV-lea Matiaș Corvinul, care privește pe Domnii noștri ca pe niște simpli „căpitani“ ai săi, fie ei și de talia lui Ștefan cel Mare, umblă după stăpânirea de fapt, modernă. Dar un Ardeal fără toate ținuturile românești nu se putea înțelege de principi, cărora li se făcea de învățații lor străini, de humaniștii lor italieni lecții de organizare regală a țărilor lor, ca în Apusul cu State unificate, la îndemâna Suveranilor.

«Cu iluzia că așa ceva se poate, a murit Ungaria veche în lupta dela Mohács, și, îndată ce-și relua misiunea tradițională, noua Ungarie din Ardeal și «părțile exterioare» înnodă iarăși, cu prințul Sigismund Báthory, firul. I se pareă că el nu poate fi «rege» fără toate «teritoriile exterioare», cu cetățile cu toți, Oradea-Mare, Sătmar, Muncaciul, ca și fără ținuturile dunărene.

«Când Mihail Viteazul arată prin victoriile sale unde e centrul de gra-

itate al întregii întreprinderi de restaurare, planul fu al unei Dacii întregi, în hotarele dorite astăzi. Și idea dură și când Mihaiu făcù loc altor doritori de Ardeal, mai mulți decât credem între urmașii lui — și din Moldova. Toți au în vedere, cu Moldova întreagă, cu Țara-Românească, păstrând amintirea marilor momente, o nouă concentrare românească deplină. Eră o condiție neapărată de existență modernă.

II

«Aceste concepții s'au schimbat sau mai bine au ieșit din uz, pentru un timp, prin două fapte: infiltrarea turcească și, mai ales, colonizările.

«Cu Turcii la Severin, la Turnu-Măgurele, la Giurgiu, la Brăila, la Chilia și Cetatea-Albă, la Bender și cândva și la Hotin (1713), cu dărâmarea cetăților noastre înseși, se ajunge la impunerea vieții de vasalitate, din ce în ce mai lipsită de ideal. Și totodată încep colonizările.

«Să ne oprim mai îndelung asupra lor, fiindcă, fără a creă un drept de pus în cumpănă alături cu cele ale vechilor locuitori, au dat situații de fapt, cari vorbesc azi atât de energic contra noastră.

«Se poate privi ca întâie colonizare opera de împetritare — căci nu merită alt titlu, odată ce nu poate domină satele și nu este în stare să domine orașele — pe care o îndeplinește silnic așa numita cucerire maghiară în părțile locuite de Români. Ea nu înseamnă altceva decât un număr de cetăți regale (Dej, Turda), exploatarea câtorva mine și crearea unui episcopat, cel de Alba-Iulia, mai mult al Papei decât al Regelui. Cât privește adevărata locuire a țerii, ea a fost încredințată nu numai în Ardealul propriu zis, dar în Maramurăș, la Hust, în Crișana, la Sătmar, care e în ungurește Szathmár Némethy, Sătmarul nemțesc, — lângă cetatea regală, *Oradea*, dela *vîr* (de unde Wardein, Várad) — Sașilor renani. Și ei nu erau nici ostași, nici burghezi, ei dela început simpli țărani.

«Așa de puțin eră Ardealul al regelui unguresc și mai ales al rassei maghiare din acele castele și din satele colonizate de episcop, într'o vreme când în Panonia însăș dăinuiau resturi din vechii Slavi și o expansiune etnică naturală eră deci oprită, încât a fost nevoie de colonizarea Cavalerilor Teutoni, cari pe la 1200 au căutat să-și facă aici Prusia, săvârșită câtva timp după aceasta aiurca. Dar acest fapt singur presupune prezența ca supuși ai lor a unor indigeni, a unor indigeni dușmani și păgâni sau shismatici, — ca Prusienii aborigeni de la Baltica. Și unitatea românească a acestui substrat eră recunoscută de regele însuș, când se îngăduia întinderea peste munți într'acoace, fără hotare, a cavalerilor.

«Neavînd numărul trebuitor față de rezistența, ce eră de așteptat, a zișilor

indigeni și a dominatorilor lor păgâni, Pecenegii, Teutonii colonizează la hotarul Moldovei de azi pe Secui, al căror nume înseamnă numai oamenii din județe, ceea ce arată că ei se așezau pe un pământ care avea dela noi pentru noi această organizare proprie nouă a «juzilor» și «județelor.» Ei au luat dela Români felul de a clădi casa, de a lucra pământul, de a se îmbrăca, datinele, superstițiile, poveștile. Așa crede și cântecul și jocul. Dacă nu s'au confundat cu noi, *aceasta se datorește privilegiului pe care-l aveau și care ar fi dispărut odată cu confundarea în mijlocul populației localnice, supusă și desbrăcată de drepturi.* Tot de aceea mai târziu, când ceilalți Unguri s'au făcut calvini, ei au rămas, deși lipsiți puțința unor adevărate și lesnicioase legături ierarhice, catolici. Relația dintre Secui și Teutoni o arată și numele de localități, cu pomenirea sfinților, întocmai ca în Prusia orientală și în alte regiuni de colonizare catolică.

«Pentru ca să apere granița maramurașană contra unei revanșe tătărești, regele Ludovic al Ungariei a introdus acolo pe la 1360 massa ruteană a pribegilor conduși de Alexandru și Teodor Coriatovici, prinți litvani de limbă rusească.

«Pe aceeaș vreme Sudul ardelean eră încă așa de slab locuit, încât acelaș rege făcù și altă margine, care la el se chemă după exemplul francez (Ludovic fiind un Angevin): ducat, la Făgăraș, chemând pe Domnul muntean să întărească populația aici.

«Și tot Ludovic și tatăl său Carol Robert, care stă adesea în Timișoara și se poartă și el cu gândul de a cuceri Transalpina românească, organizată acum deosebit, sunt creatorii adevărați ai Banatului în discuție azi, care întâiaș dată pe la 1250 fusese fundat în părți românești, la Severinul românesc, poate și în legătură cu amintirea Sfântului Severin, dar cu orientarea către Bulgarii imperialiști ai lui Ioan Asan, pe când acum eră creat contra Sărbilor imperialiști ai lui Dușan, — Românii până atunci păstrând toată întinderea vechiului lor pământ unitar.

«Altă colonizare, cu Unguri la Vest, cu Sârbi la Sud, se datorește la doi factori, cari căutau să-și întărească hotarele prin coloniști militari: Turcii dela Seghedin, Solnoc și Timișoara, de o parte, și de alta, regii unguri, apoi prinții unguri din Ardeal, în pază, acești din urmă, față de acei Turci, dar și față de Imperialii austriaci cu drepturi asupra Coroanei Sfântului Ștefan. La Pașa, la beg, alergau țărani șerbi din alte părți, după libertate; la regele ungur, la prințul ardelean cu acelaș titlu se înscriau luptătorii de hotar contra păgânului și fugari din țara acestuia. Din astfel de elemente, având privilegii și trăind separat numai de aceia s'au alcătuit sutele de mii de străini, cari până azi, împestritănd caracterul țerii, s'au mântinut încă osebiți, cât a existat privilegiul, dar cari s'ar pierde fără acest privilegiu în mulți-

mea românească de care sunt înconjurați, a cărei limbă o înțeleg adesea și ale cărei datine le-au acceptat în cea mai mare parte.

«Casa de Austria, ajungând de la 1684 încoace, în aceste părți, în rost de cuceritoare, a procedat și după acest exemplu, prin colonizări ostășești — în Confiniile Militare, întinse dealungul Savei și Dunărei de jos, — și printr'o formă nouă, de *colonizări fiscale*, în marea fermă-model de oameni «crescuți» *gezuchtet*, pentru a spori quantumul impozitelor. Pentru apărarea graniței și pentru sporirea veniturilor s'a ordonat deci marea colonizare a Banatului și cu Alsacieni, dar mai ales cu Șvabi, în rândul întâiu însă cu Sârbi aduși cu vâldicii și «patriarhul» în frunte, din țara lor balcanică încă din cursul războiului. Privilegii extraordinare țineau pe aceștia strânși într'un bloc opus Românilor, și cu tendința ofensivă de a domina măcar religios, ierarhic și Ardealul.

«Așa a vrut să facă Austriacii și în Oltenia smulsă pe vreo douăzeci de ani principatului muntean, și în Bucovina, căpătată fără războiu, în 1775, și imediat colonizată prin aducerea de Rutheni la sate și de Evrei în orașe. O populație ruteană se strecurase aici, în proporții mici, printr'o altă încercare de colonizare mai veche, a regelui polon Sobieski. Aceasta eră pe vremea când eroul creștin credeă să poată smulge Turcilor Moldova toată și poate și Muntenia până la Dunăre, făcând aici Dacia polonă, cum Sigismund Bathory credeă la 1595, că a realizat o Dacie maghiaro-ardeleană și cum la 1790 Patiomchin, generalul Ecaterinei a II-a, va umbla pentru sine după o Dacie rusească, în timpul când o școală întreagă de scriitori români, în Ardealul însuș, hrăniți cu amintiri romane, cereau Dacia românească.

«Sistemul colonizării fiscale l-a întrebuințat și Rusia, când a smuls Basarabia unei Turcii care n'avea dreptul să dea această Moldovă răsăriteană. Oamenii de toate neamurile au fost așezați în Bugeacul părăsit de Tătarii colonizați acolo de către Turci încă din secolul al XVI-lea. La Hotin, ocupat de aceiași Turci la 1713, Pașa de Camenița, apoi și cel de Hotin atrăsese, prin obișnuitele privilegii de libertate, țărani rutheni din provinciile de șerbie ale Poloniei în decădere.

«Colonizări au schimbat, în sfârșit, și vechiul caracter al pământului dintre Dunăre și Mare, care nu e decât complinirea firească a teritoriului românesc de pe malul stâng al râului, care odată avea alt curs decât cel de acum și cuprindea toată această regiune în hotarul tăiat de un curs drept.

«*Colonizările* însă, cari nu trebuie confundate cu expansiunile etnice, probe de vitalitate și inițiativă, dau, potrivit cu ideile de acum, dreptul la autonomii, când sunt vechi și reprezintă o însemnată populație compactă; ele nu pot servi însă ca să întemeieze pretenții din partea acelor cari au fost strămutați astfel pe cale administrativă. Privilegiul lor însuș îi desli-

pește de pământul pe care-l ocupă : acel privilegiu ține locul acestui pământ Neavându-l sub alt raport decât al utilizării lui condiționate și garantate, coloniștii pot cu atât mai puțin să creeze prin simpla lor prezență drepturi Statului, pe care congenerii lor l-au creat aiurea și dându-i o altă direcție. Altfel Franța și Italia ar avea și ele pretenții teritoriale și în Banat și în Basarabia de Sud.

«Academia Română supune și cunoștinței lumii întregi aceste constatări, cari nu pot fi tăgăduite, și aceste concluzii, cari nu pot fi infirmate».

D-l Președinte *P. Poni* cetește, în numele Academiei, următoarea moțiune :

«Academia Română reunește glasul științei despre drepturile poporului român cu protestarea acestui popor întreg contra închiderii lui în hotare nedrepte, nefirești și imposibile, și afirmă cu autoritatea pe care i-o poate da cercetarea obiectivă și dezinteresată necesitatea de a se recunoaște statului român național hotarele pe cari i le-a dat natura și pe cari nu colonizări întâmplătoare ori infiltrări sporadice i l-ar putea știrbi.»

— Moțiunea este primită cu aplauze și ovațiuni de membrii prezenți ai Academiei și de public.

ȘEDINȚA DELA 2 Iunie 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* zice : Domnilor Colegi, am dureroasa datorie de a anunța încetarea din viață a iubitului nostru coleg și Vicepreședinte Ioan Bogdan. Golul lăsat în Instituțiunea noastră prin pierderea acestui specialist de mare valoare va fi cu greu completat. Bogdan a făcut lucrări foarte importante asupra documentelor slave și eră unul din membrii destoinici și sârguincioși ai Academiei. Fire blândă, caracter nobil, distinsul coleg a plecat dintre noi pentru totdeauna. Moartea nemiloasă l-a secerat la o etate când încă multă vreme putea fi folositor societății și instituțiilor la cari colaboră, prin munca sa rodnică, prin lucrările sale atât de însemnate. Măine fiind înhumarea rămășițelor sale pământești, ședința Academiei se suspendă și noi vom merge cu toții pentru a-l însoți până la locul de veșnică odihnă.

Membrii Academiei, adânc mișcați, ascultă cuvintele pline de duioșie ale d-lui Președinte.

— Se decide ca d-l I. Bianu să țină cuvântarea ocazională din partea Academiei, arătând meritele dispărutului.

În legătură cu acest eveniment, se iau următoarele decizii:

1) Se amână masa pentru serbarea semiseculară a Academiei pentru ziua de Sâmbătă 7 Iunie, ora 8¹/₂ seara;

2) Ședința publică, care urmă a se ținea mâine, în care d-l N. Iorga avea să facă o comunicare despre: *Locul Românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice*, se amână pentru ziua de Vineri, 6 Iunie, când va face și d-l Dr. V. Babeș o comunicare, cu titlul: *Concepțiunea nouă asupra importanței asociațiunilor microbiene*.

Dela d-na Aglaia Istrati se primește o scrisoare, prin care d-sa arată că regretatul său soț, Dr. C. I. Istrati, avea intențiunea ca Fondul «Ionel C. Istrati» să fie lăsat să se mărească prin capitalizarea dobânzilor, până va atinge suma de 25.000 lei și numai după aceea venitul lui să fie întrebuințat pentru acordarea de premii.

— Se iea act.

D-l Președinte P. Poni anunță că astăzi sunt la ordinca zilei pentru a treia votare propunerile făcute în ședințele dela 15 și 20 Maiu, pentru modificările la art. 7, alineatul 1, art. 35, alineatul 3, precum și pentru adăugarea unui nou alineat la art. 41 din Statute.

— Punându-se la vot, propunerile se aprobă de unanimitatea celor 18 membri prezenți la ședință.

D-l Președinte declară că, conform art. 46 din Statute, modificările și adăugarea propusă sunt introduse în Statute.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 31 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele decizii:

1) Să fie trecute scrierile «Canarul Mizantropului» și «Cântăreața» de V. Demetrius dela premiul Constantinide și scrierea «Florica» de I. C. Vissarion dela premiul Eliade-Rădulescu la premiul Adamachi;

2) Să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1918, precum urmează:

a) Lei 2.500 d-lui I. C. Vissarion pentru scrierea sa: *Florica*;

b) „ 1.000 „ H. Sanielevici pentru publicațiunea sa: *Icoane fugare*;

c) „ 1.000 „ d-lui V. Demetrius pentru lucrările sale: *Canarul Mizantropului* și *Cântăreața*;

d) „ 500 „ Demostene Botez pentru broșura sa de versuri; „*Munții*“;

3) să se propună pentru a fi aleși membri corespondenți în locurile vacante d-nii: M. Simionescu-Râmniceanu, I. A. Candrea și Carol Drouhet.

— Se iau spre cunoștință deciziunile specificate la punctele 1 și 2 și se decide a se pune la ordinea zilei într-o ședință viitoare propunerile dela punctul 3.

D-l *I. Bianu* amintește că Academia dispune de un fond adunat prin subscripție publică, pentru a se face un monument poetului național Vasile Alecsandri. Facerea monumentului a fost amânată, până se va putea începe clădirea noului local pentru bibliotecă. În anul 1914, nepoatele lui Alecsandri au dăruit Academiei grădina dela Mircești, împreună cu casele și mormântul marelui poet, cu dreptul de folosință pentru văduva poetului — cât va trăi. — Înainte de război, acel imobil a fost întreținut prin mici reparațiuni făcute din fondul adunat pentru monument. În sesiunea generală din 1916 s'a luat deciziunea de a se face o capelă la mormântul lui Alecsandri, care să nu coste mai mult de 30.000 lei. Pe de o parte ofertele din partea concurenților, cari întreceau cu mult înălțimea acestei sume, pe de alta evenimentele cari au urmat, au împiedicat aducerea la îndeplinire a acestei decizii. În luna Martie trecut, a fost numit custode onorific al imobilelor dela Mircești d-l C. Lungulescu, agronom regional în localitate, care s'a oferit să facă acest serviciu numai dintr'un simțământ de pietate pentru cele rămase de pe urma Bardului dela Mircești. D-l Lungulescu arată că casa are nevoie de reparații urgente; construcția de scânduri care apără mormântul poetului este foarte stricată, din care cauză apa în timpul ploilor pătrunde înăuntru. Dacă nu se iau măsuri grabnice pentru reparații, peste puțin timp va fi prea târziu. Pentru reparațiile absolut necesare, d-l Lungulescu a înaintat Academiei un deviz în suma totală de lei 6440, care confirmă impresia bună ce a făcut dela început acest tânăr dezinteresat. Propune ca Academia să dea autorizare specială Delegațiunii ca, din veniturile fondului adunat pentru monument, să se cheltuească sumele necesare pentru întreținerea imobilelor dela Mircești, mai ales că fondul este destul de mare pentru a satisface și această cerință.

— Propunerea d-lui Bianu se pune la vot și se aprobă.

D-l Președinte *P. Poni* pune la ordinea zilei punctul 14 din programa lucrărilor, chestiunea localului bibliotecii Academiei.

D-l *I. Bianu* arată că din relațiile date la începutul sesiunii și cu ocazia cetirii raportului Comisiunii permanente a Bibliotecii, s'a văzut că nu se poate uita chestiunea localului pentru bibliotecă, care trebuie să fie una din preocupările de căpetenie ale Academiei. Până la vremuri mai bune, actualul local mai poate servi pentru ținerea ședințelor și pentru celelalte servicii ale Academiei; pentru serviciul de bibliotecă este absolut impropriu. Cărțile celei mai mari biblioteci din țară se află într'o nesiguranță permanentă. Biblioteca Academiei, mărită cu Biblioteca Statului, crește mereu prin multiplele publicațiuni cari apar, și dacă 5—6 ani se va mai

găsi, cu greutate, loc pentru plasarea lor, după acest interval de timp e sigur că ele nu vor mai încăpea în localul actual, mai ales că numărul publicațiunilor va crește, mulțumită rezultatului fericit al războiului prin care am trecut. Personalul de serviciu este neîndestulător și nu poate fi mărit, fiindcă n'ar avea unde să lucreze. În 1912 s'a votat legea specială prin care Statul puneă la dispoziția Academiei suma de 3 milioane pentru construirea unui local propriu. Lucrările pregătitoare, ca planuri, devize, etc., au fost făcute îndată și au costat 140.000 lei, din cari Statul a dat atunci 100.000. Incepând războiul balcanic, toate rezervele Statului au fost puse la dispoziția Ministerului de Războiu și Academia a fost înștiințată să înceteze orice lucrare, deoarece nu i se mai poate da nici o sumă. Localul trebuie însă să se facă, și dacă lucrările nu vor putea începe în 1920 sau în 1921, noi trebuie totuș să luăm de pe acum toate măsurile ca ele să înceapă îndată ce va fi posibil și de aceea d-l Bianu face următoarele propuneri:

- a) să se ceară dela Stat creditul votat de 3.000.000 lei;
- b) să se deschidă subscripție publică pentru contribuțiuni și să se facă propagandă în țară pentru această subscriere;
- c) Academia să destine chiar acum pentru acest scop tot sporul de venit, care va rezultă din exproprierea moșiilor.

D-l *General Gr. Crainicianu* spune că necesitatea clădirii unui local de bibliotecă este evidentă, dar mijloacele propuse pentru înfăptuirea lui nu vor da nici un rezultat. Este sigur că Statul nu va da nimic, neavând de unde în situația grea de acum. Suma pe care ar putea-o destina Academia pentru acest scop este absolut neîndestulătoare, chiar pentru timpurile normale. Pe lângă aceasta, veniturile Academiei vor fi mai mici în viitor, căci este știut că proprietarii sărăcesc, nu se îmbogățesc prin expropriere. Dacă Academia are absolută nevoie, să intervină deocamdată la Stat pentru a-i pune la dispoziție un local pentru bibliotecă și dacă nu va reuși în acest mod, să închirieze o clădire în oraș, cum a închiriat Ministerul de Războiu și atâtea alte autorități mari, cari n'au localuri proprii.

D-l *Gr. Antipa* spune că este sigur că acum nu se poate construi, dar nici nu se poate închiria în oraș local pentru bibliotecă. În primul rând trebuie să ne îngrijim de siguranța cărților adunate cu atâta trudă. Pentru înlăturarea inconvenientelor semnalate de d-l Bianu, suma de 50.000—60.000 lei anual ar fi îndestulătoare. În al doilea rând, trebuie să ne îngrijim de construirea unui local propriu, îndată ce va fi posibil. Pentru aceasta, se unește cu propunerile făcute de d-l Bianu, dar este de părere ca suma destinată din veniturile Academiei să se întrebuințeze nu numai pentru localul bibliotecii, ci și pentru cel al Academiei.

D-l *I. Simionescu* împarte chestiunea în două : 1) necesitatea construirii unui local și 2) imposibilitatea de a se clădi în situațiunea actuală. Neputându-se clădi acuma, trebuie să se ia toate măsurile dictate de împrejurări spre a se adună suma necesară pentru mai târziu. Crede foarte nimerită propunerea de a se face un apel către marele public. În România întregită se vor găsi destui generoși, cari să contribuie cu câte o sumă din avutul lor, când se va cunoaște scopul înalt la care concură și pericolul în care se află în prezent colecțiunile de voloare ale celei mai înalte instituțiuni culturale. Nu se unește însă cu propunerea ca Academia să contribuie cu tot sporul de venit ce ar rezultă din exproprierea moșiilor. Acelor sume li s'ar putea da altă întrebuințare, potrivită cu menirea acestei instituțiuni. Academia trebuie să dea numai exemplu și de aceea d-sa propune un amendament, ca ea să contribuie numai cu jumătate din sporul de venit, rezultat prin exproprierea moșiilor.

D-l *St. C. Hepites* crede că grija de căpetenie trebuie să fie siguranța colecțiunilor din actualul local. Pentru aceasta ar trebui să se facă o listă de toate camerele bibliotecii și de toți funcționarii cari lucrează în ele. Funcționarii ar trebui mutați, pe cât e posibil, în camere în cari nu sunt depozitate cărți. Cu modul acesta numărul focurilor ar scădea și pericolul s'ar micșoră.

D-l *G. Țiclea* zice că propunerea d-lui Hepites răspunde la situațiunea actuală ; chestia de viitor nu este însă rezolvată. Se unește cu propunerea de a se adună bani prin apelul către public, pentru care crede necesar să se lanseze imediat liste de subscripții.

D-l *I. Inculetz* spune că trebuie să se ia două feluri de dispozițiuni : unele prin cari să se asigure loc colecțiunilor cari vor veni și altele pentru a se construi un local propriu, îndată ce va fi posibil. Pentru publicațiunile cari vor veni, să se întrebuințeze localul din calea Victoriei 133 ; pentru construirea de local să se pună în practică cât mai neîntârziat măsurile propuse de d-l Bianu, pe cari le găsește bune, pentru a se adună din vreme suma necesară pentru timpul când se va putea clădi.

D-l *I. Bianu* arată că pentru colecțiunile cari vin s'a construit o anexă la actualul local, se va întrebuința localul din calea Victoriei 133 și se va mai face loc și prin distribuția unui mare număr de dublete aflate în depozit, astfel că timp de 5—6 ani primirea este asigurată. Il preocupă însă viitorul și de aceea stăruie în propunerile ce a făcut.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că a fost interpelat de un prieten, om cam de 50 de ani și fără moștenitori sezinari, care dispune de o avere însemnată, dacă Academia ar primi această avere, cu obligațiunea de a face o fermă-model purtând numele donatorului. Crede că ar putea convinge pe

acel bogătaș să schimbe destinația averii sale, dacă Academia l-ar autoriza pe d-sa să-i promită că pe noua clădire s'ar înscrie undeva numele donatorului. Toate mijloacele trebuie contopite spre a se adună sumele pentru scopul propus. Statul are o obligațiune aproape contractuală față de Academia care, ca nici o altă instituție similară din altă țară, îi face unul din serviciile cele mai importante. În consecință, trebuie a se interveni ca Guvernul să se oblige că va da treptat 1—2 milioane, cari împreună cu celelalte sume ce se vor adună, prin mijloacele propuse, să servească pentru clădirea noului local de bibliotecă. Nu s'ar putea da o mai bună întrebuintare sporului de venit rezultat din exproprierea moșiilor decât pentru local de bibliotecă, dar această chestie ar trebui mai întâiu studiată de Comisiunea financiară.

D-l *N. Iorga* spune că pe lista de subscripție către marele public ar trebui să figureze mai întâiu membrii Academiei cu câte o sumă potrivită cu situația fiecăruia.

D-l *D. Onciul* zice că trebuie să se ia două deciziuni : una privitoare la adaptarea localului actual pentru siguranța depozitelor și alta privitoare la modul prin care s'ar putea adună de pe acum sumele necesare pentru clădirea noului local.

D-l *I. Bianu* face rezumatul desbaterilor, după care d-l Președinte P. Poni pune la vot, separat, cele trei propuneri, și anume :

1) — Să se ceară dela Stat creditul votat de 3.000.000 lei.

— Se aprobă cu unanimitate.

2) — Să se deschidă subscripție publică pentru contribuiri, făcându-se propagandă în țară pentru această subscriere.

— Se aprobă cu unanimitate.

3) — Se pune la vot amendamentul d-lui I. Simionescu, ca Academia să contribue numai cu $\frac{1}{2}$ din sporul de venit, care va rezulta din exproprierea moșiilor.

— Se respinge.

Se pune la vot amendamentul d-lui Gr. Antipa, ca întreg sporul de venit rezultat din exproprierea moșiilor să fie întrebuintat nu numai pentru localul bibliotecii, dar și pentru cel al Academiei.

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* comunică, că d-l N. Docan, Secretarul general al Ministerului de Externe, a înapoiat telegrama Academiei către Academiile țărilor aliate și neutre, pentru întregirea neamului, cu înștiințarea că nu poate fi expedită, firele telegrafice fiind în permanentă ocupate.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că-l miră acest răspuns dela d-l N. Docan,

care nu are nici o competență de a lua o astfel de hotărâre. D-l Docan eră dator să supună cererea Academiei Consiliului de Miniștri, căci numai Guvernul are căderea de a lua o astfel de deciziune.

— Se decide ca telegrama să fie trimisă d-lui M. Pherekyde, Președinte al Consiliului de Miniștri și Ministru de Externe ad-interim, dimpreună cu scrisoarea d-lui N. Docan, cerându-se să se dea Academiei răspuns oficial.

D-l I. Bianu prezintă plenului spre aprobare propunerea Delegațiunii, înregistrată la Nr. 1.173 dela 31 Maiu trecut, prin care se cere să fie autorizată Delegațiunea să vândă Casei pădurilor sau prin licitație publică, când va crede mai nimerit, mai multe bunuri mici, rămase de pe urma exproprierilor moșilor, și câteva trupuri de pădure.

— Se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 4 Iunie 1919.

Președința d-lui P. Poni.

Dela Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor se primește în copie nota Legațiunii Belgiei din 20 Maiu 1919 către Ministerul Afacerilor străine, relativă la hotărârile ce urmează a se lua de Asociațiunea Academiilor de științe interaliatate cu privire la convențiunile și asociațiunile internaționale.

— Se trimite la Secțiunea științifică.

D-l Eugène Pittard trimite o scrisoare, prin care confirmă primirea scrisorii de mulțumire pentru volumul ce a publicat în 1917 la Paris asupra României, arătând în acelaș timp interesul ce poartă cauzei noastre naționale, astăzi în discuție.

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii literare pentru ședințele dela 31 Maiu și 4 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a acordat premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1919 d-lui I. A. Candrea pentru lucrarea sa despre Psaltirea Scheiană și a decis a se împărți premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1917, precum urmează:

Lei 1.000 d-lui Virgil Cioflec, pentru scrierea: *Mălurenii*;

» 1.800 » Jean Bart (Botez), pentru publicațiunile sale: *Datorii uitate și Jurnal de bord*;

» 500 » Vasile D. Moisiu, pentru scrierea: *Știri din Basarabia de astăzi*;

» 700 » Nestor Urechia, pentru publicațiunea: *Robinsonii Bucegilor*.

— Se ieau spre cunoștință.

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii științifice pentru ședințele ținute astăzi, prin cari se arată că Secțiunea a hotărât următoarele :

1) Să se acorde premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1919, d-lor Iuliu și Ion Enescu pentru lucrarea: *Ardealul, Banatul, Crișana și Mara-mureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic*;

Să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1917, precum urmează :

2) Lei 1.500 d-lui Dr. N. Sebastian pentru lucrarea: *Rachistrichnostovainizarea*;

„ 1.400 „ Dr. Marcel Al. Nițescu pentru lucrările prezentate asupra *viniculturii și stațiunilor oenologice din Franța*;

„ 700 „ Lt. Comandor I. Bălănescu pentru publicațiunea: *Războiul naval pe înțelesul tuturor*;

„ 700 d-lor Dr. P. Cazacu și I. Constantinescu-Frunză pentru scrierea: *Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România*;

„ 700 d-lui Profesor G. Constantinescu pentru lucrarea: *Experiențe aplicate cursului de chimie* pentru toate clasele de băieți și fete;

3) Să se propună plenului spre a fi aleși membri corespondenți în locurile vacante ale Secțiunii d-nii: General Panaitescu Scarlat, Inginer I. Ionescu, Profesor I. Borcea și Inginer N. Vasilescu-Karpen.

— Se ieau spre cunoștință deciziunile dela punctele 1 și 2 și se decide a se pune la ordinea zilei, în ședința de astăzi, propunerile de alegeri dela punctul 3.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii istorice pentru ședința de astăzi, prin care se arată ca Secțiunea propune, spre a fi aleși membri corespondenți în locurile vacante, pe d-nii: Andreiu Rădulescu, C. Brătescu, G. Vălsan, Zenovie Păclisan, Iustin Frățiman, Demostene Russo, Sever Zotta, C. Moșil, G. Popa-Liseanu, Ștefan Meteș.

— Se decide a se pune la ordinea zilei în ședința de astăzi.

Comisiunea aleasă în ședința dela 24 Maiu pentru regulamentarea Fondurilor G. Chițu, St. Urlățeanu și a premiului Anastasie Stolțianu face următoarele propuneri:

1) Să se dea din venitul Fondului Chițu un premiu trienal pe Secții alternativ de câte 1.000 lei, pentru lucrări tipărite, sau un premiu cvinevenal de aceeaș mărime, pentru lucrări cu subiecte date.

— Se decide ca premiul să fie trienal pentru publicațiuni.

2) Fondul Urlățeanu să fie lăsat a se mări prin capitalizarea dobânzilor,

până va atinge suma de 100.000 lei, când se va putea da bursa hotărâtă de testator.

— Se aprobă.

3) Premiul Anastasie Stolojianu să fie regulamentat în modul următor :

«Sumele rămase neîntrebuințate din Fondul Stolojianu pentru bursă, împreună cu restul rămas din fiecare ciclu de 6 ani, după îndeplinirea tuturor dispozițiilor din actul de dane, se vor capitaliza, până vor ajunge suma de 3.000 lei. Când această sumă va fi atinsă, ea se va întrebuința în întregime pentru a se da un premiu cu numele de Premiul Anastasie Stolojianu.

«Premiul va fi indivizibil și se va da prin comisie specială pentru cea mai bună lucrare publicată asupra unui subiect din domeniul științelor în genere, adică cu cuprins de orice natură, cum sunt premiile Năsturel, sau ca recompensă sau încurajare pentru o descoperire sau invențiune efectuată sau în curs de efectuare de un vădit interes general, apărută sau făcută în cursul ciclului de 6 ani în care se acordă premiul.

«Premiului Anastasie Stolojianu se va acordă prin Comisiunea premiilor Năsturel și al Asociațiunii Craiovene și va fi supus aceluiaș regulament.

«Premiul se va acordă pentru prima dată în sesiunea generală din 1920 pentru lucrări, invențiuni sau descoperiri apărute sau făcute dela 1 Ianuarie 1914—31 Decembrie 1919.

«Sumele rămase prin neacordarea premiului, precum și cele cari ar trece peste suma de 3.000 lei din fiecare ciclu de 6 ani, destinată pentru premiu, vor forma un fond special cu numele de *Fondul Premiului Anastasie Stolojianu*, care se va mări prin capitalizarea dobânzilor, până va ajunge să dea un venit curat anual de 500 lei, când premiul se va da periodic, din 6 în 6 ani.

«La concursul premiului Anastasie Stolojianu vor concura numai autori, descoperitori sau inventatori, Români de origine, fiind excluși cei naturalizați sau din părinți naturalizați.»

— Se aprobă.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că astăzi sunt la ordinea zilei propunerile pentru alegerile de membri în locurile vacante.

D-l *S. Pușcariu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui G. Bogdan-Duică :

«Recomand Secțiunii literare pentru locul vacant de membru ordinar al Academiei Române pe d-l Gheorghe Bogdan-Duică.

«Prin alegerea lui, Secțiunea noastră va câștigă un distins critic literar și pe cel mai bine informat istoric literar pentru epoca nouă a literaturii române.

«Născut în Brașov în anul 1866, Bogdan-Duică a început foarte de vreme să publice, prin foile românești din Ardeal, foiletoanele sale de critică literară, fiind, după întoarcerea sa dela studii din Germania, unul dintre stâlpii vechii «Tribune» de la Sibiiu, la care calaborează cu «Scrisorile» sale «din București», și după ce, din cauze politice, trece munții și se așează în capitala Regatului. Orientarea publicului cetitor asupra scriitorilor de valoare dintre anii 1880-1888, critica aspră a pseudo-celebrităților de pe vremea aceea și mai ales popularizarea scrierilor estetice, ca: *Laocoon* de *Lessing* (1889) și *Filozofia artei* de *Taine* (1888 și 1889) sunt preocupările lui de căpetenie la început.

«Trecând în Bucovina, ca director al *Gazetei Bucovinei*, el trăește în această provincie, pe atunci încă atât de puțin legată de cultura românească din Regat, deșteptând interesul obștesc pentru scriitorii români, și redactează în Cernăuți un bun foileton românesc. A publicat: *Descrierea Bucovinei* de *I. Budai-Deleanu* (1894), *Biografia lui Petru Maior* (1893), un studiu despre: *Autonomia bisericii române bucovinene* (1834) și valoroasa carte: *Bucovina* (1895), cel dintâu studiu temeinic din punct de vedere economic, cultural și politic asupra acestei provincii.

«Trecând din Bucovina în Ardeal, s'a ocupat cu istoria Transilvaniei și a scris monografiile: *Călugărul Visarion Sarai* (1896), *Procesul episcopului I. I. Clain* (1896) și *Statistica Românilor din Ungaria la anul 1733*.

«In ultimele decenii Bogdan-Duică a publicat în aproape toate revistele mai mari românești (Convorbiri Literare, Sămănătorul, Luceafărul, Ramuri, Viața Românească ș.a.) o mulțime de studii literare și de contribuții importante la istoria literaturii române din veacul al XIX-lea.

«Unele din ele, precum *Istoriografia literară* (1906), sunt lucrări prețioase metodice; altele studiază influențele literaturilor străine asupra scriitorilor noștri, astfel: *Influența germană în epoea lui I. Budai-Deleanu* (1901), *Despre S. Gessner în literatura română* (1904), *Relativ la un izvor al lui Vasile Alecsandri* (1904), *Schiller la Români* (1905), *Despre traducătorii români ai lui August de Kotzebue*, etc.; cele mai multe aduc date nouă asupra vieții și scriitorilor români, culese din revistele și gazetele noastre vechi, din mărturiile contemporanilor și din corespondențele autorilor.

«Notițele scurte și nepretențioase, comentariile la corespondența scriitorilor și articolele sale despre: *Grigore Alexandrescu* (1900), *Costache Negruzzi* (1901), *Alec Russo* (1901), *Anton Pann* (1902), *Logofătul Costachi Conachi* (1903), *Gh. Barișiu*, *N. Dimachi*, *V. Cârlova* ș.a. sunt roadele unor lungi, meticuloase studii de bibliotecă, făcute cu abnegația omului de știință care e convins că istoria literară a unui popor nu se poate scrie decât pe baza unei informații bogate și sigure.

«D-l Bogdan-Duică pregătește, din însărcinarea Academiei Române, ediția critică a scrierilor lui Vasile Alecsandri. Suntem siguri că în această operă mare se vor vădi toate calitățile acestui istoric literar, care este, în același timp, cercetătorul neobosit de amănunte și estetul cu un fin simț artistic».

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul : votanți 20 ; voturi pentru 15, contra 5.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l G. Bogdan-Duică membru al Academiei în Secțiunea literară.

D-l A. Bărseanu cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Octavian Goga :

«Avem onoare a propune alegerea poetului Octavian Goga de membru activ al Academiei în Secțiunea literară.

«D-l Oct. Goga este un scriitor prea cunoscut, ca să fie de lipsă o motivație amănunțită a acestei propuneri. Dânsul a fost recunoscut din partea tuturor ca un puternic talent poetic, care a dat expresiune, cu o vigoare deosebită, sbuciumărilor sufletești ale neamului nostru, suferințelor lui și aspirațiunilor de veacuri, înfăptuite acum în chip așa de strălucit.

«Iată cum caracteriză opera lui literară mult regretatul Delavrancea, în propunerea sa del. 29 Maiu 1914, în care-l recomandă să fie ales ca membru corespondent : «Octavian Goga s'a impus atențiunii generale a neamului întreg prin vers și prin proză. Versurile sale sunt ale unui adevărat poet, căci — izvorînd din adâncul unui suflet nobil — înduioșează și revoltă, luminează și uimesc, farmecă și înalță, fie coborîndu-se la viața celor mai umiliți creștini, fie ridicându-se la măsura aspirațiunilor noastre de popor care suferă, luptă și caută să învingă. În el, trecutul, prezentul și viitorul nostru sunt de o singură ființă, cu dureri mari și nepotolite încă. El se adresează și copiilor și tinerilor și bătrânilor, — și toți îl înțeleg ca pe un poet al tuturor, «verbul» lui fiind «verbul» Românilor de pretutindenea. În proză e totdeauna învățat și scânteietor.» — Și încheie propunându-l ca membru corespondent și exprimând convingerea, că : «peste puțin, va trebui să-l prenumărăm ca membru activ în rândurile noastre.»

«Puținul» acesta credeam că s'a împlinit, mai cu seamă, că din Maiu 1914 încoace d-l Goga a adaos la opera sa și alte lucrări în versuri și în proză. Dânsul este unul dintre bărbații cari au contribuit în mod însemnat cu scrisul său, prin graiu viu și prin faptă la realizarea unității noastre naționale.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul : votanți 20 ; voturi pentru 17, contra 3.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit

mai mult de două treimi și declară pe d-l Octavian Goga membru activ al Academiei în Secțiunea literară.

D-l V. *Pârvan* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui D. Gusti:

«E mai puțin de un an de când am avut onoarea de a vă expune activitatea d-lui Dimitrie Gusti, în vederea alegerii sale ca membru corespondent. Deși e așa de scurt timp de atunci, am plăcerea astăzi de a-mi putea continua primul meu raport cu știri nouă asupra activității colegului nostru, pe care Secția istorică vi-l prezintă acum spre a fi ales ca membru activ.

«D. Gusti e azi președintele unei vaste asociații științifice, întemeiate acum un an din îndemnul și subț conducerea sa, cu colaborarea unui mare număr de specialiști în toate domeniile vieții social-economice, social-politice și social-culturale (agrar, industrial, comercial, financiar, juridic, igienic și politico-social, politico-administrativ, statistic-demografic și social-cultural), și am avut ocazia încă de acum două luni să vă prezint primul volum al publicației științifice a acestei Asociațiuni, *Arhiva pentru știința și reforma socială*, condusă de d-l Gusti. Primirea ce s'a făcut acestei publicații atât de intelectuali, cât și de presă, a fost excepțional de bună. Studiul cu care d-l Gusti deschideă acest prim volum al organului științific scos de *Asociațiunea pentru studiul și reforma socială*, cu titlul: *Realitate, Știință și Reformă socială—Câteva indicații asupra metodei*, nu oferă, cum pretinde, modest, autorul, numai o *indicație* de metodă, ci e un adevărat manifest reformist, pe baza întregii experiențe a științelor sociale contemporane, cuprinzând în linii bine definite și însăș concepția personală despre lume și viață a colegului nostru. Valoarea și noutatea acestui studiu au fost de altfel recunoscute fără rezervă atât în Academia noastră, cât și în public, așa că nu cred necesar a mai cită aici apriat părerile emise asupra lui.

«In acelaș timp d-l Gusti, care de multă vreme se ocupă cu chestiunea reformei învățământului nostru, a făcut o prețioasă expunere teoretică, cu indicații de reformă, asupra rolului universităților în general, și la noi în special, într'un discurs inagural, ținut cu prilejul redeschiderii cursurilor Universității din Iași, după încheierea războiului general. Acest studiu e subț presă.

«Secțiunea noastră, când a ales ca membru corespondent pe d-l Gusti, a fost unanim de părere, după ce a considerat activitatea d-sale de până atunci, că d-sa puteă fi avut în vedere încă din anul trecut, chiar direct, pentru un loc de membru activ și s'a exprimat atunci în Secție părerea, simpatie primită de noi toți, ca la primul loc vacant după alegerea colegului nostru d-l Lăpădatu, care eră atunci propus ca activ, să fie avut în vedere d-l Gusti. Greaua pierdere suferită de Secțiunea noastră prin p'ecarea așa de

neasteptată dintre noi a mult regretatului nostru Giurescu, ne îndeamnă a propune în persoana lui Dimitrie Gusti un urmaș, care să poată fi vrednic prin întreaga sa activitate prezentă și viitoare de memoria scumpă a neuitatului nostru coleg.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 15, contra 4.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și declară pe d-l D. Gusti membru activ al Academiei în Secțiunea istorică.

D-l I. Brătescu-Voinești cetește următoarea expunere asupra activității d-lui I. Rădulescu-Pogoneanu:

«Ion A. Rădulescu-Pogoneanu continuă la noi o tradiție. Fiind unul din cei mai distinși elevi ai lui Titu Maiorescu, el ocupă la Universitatea din București catedra de filozofie, urmează a da în Convorbiri Literare articole înțelepte și scrise într'un stil atât de desăvârșit, încât îl clasează printre cei mai de seamă stilisti ai literaturii noastre.

«Ca filozof el pleacă dela Vasile Conta, despre care a scris un minunat studiu, prezentat ca teză de doctorat la Universitatea din Leipzig, unde a fost elevul lui Wundt, asupra operei căruia a scris un studiu vrednic de toată admirația; iar ca pedagog ne-a dat o traducere model a operei lui Pestalozzi, *Leonard și Ghertruda*, însoțind-o de o prefață de mare valoare.

«Deși puține la număr, studiile și criticele sale literare dovedesc o adâncă pricepere, de o rară justeță de vedere și claritate de exprimare; iar paginile pe cari le-a scris despre Eminescu sunt unul dintre cele mai frumoase omagii ce s'a adus poetului

«Ca și maestrul său, Pogoneanu este un fanatic al stilului concis, limpede și curat. Este unul din cei mai rari cunoscători ai limbii noastre și având o rezervă aproape exagerată cu privire la neologismele ce năpădesc încă limba noastră literară, el știe să scoată din comoara graiului nostru popular termenii potriviți pentru a redă cele mai subtile nuanțe ideii.

«La dicționarul limbii române, al căruia colaborator e dela început, partea sa de colaborare constă tocmai în aflarea termenilor românești, cari pot înlocui neologismele, și în stabilirea sinonimiei, prefăcând nuanțele cuvintelor cari au ajuns să exprime idei asemănătoare.

«Pentru toate aceste însușiri, propun pe d-l A. Rădulescu-Pogoneanu membru corespondent în Secția noastră literară.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 16, contra 5.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întru-nit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l I. Rădulescu-Pogoneanu membru corespondent al Academiei în Secțiunea literară.

Cuvinte rostite de d-l I. Bianu la mormântul lui Ioan Bogdan.

Cu sufletele cernite, cu ochii împăinjeniți de lacrimi, stăm în acest amar ceas al despărțirii de veci lângă trupul fără de viață al fratelui nostru iubit.

Acest biet trup, chinuit de misterioasele prefaceri ale firii materiale, a fost părăsit de ce era într'însul suflet, de ce era viață, de ce era minte. Au plecat toate aceste daruri cu cari era înzestrat în excepțional de rară măsură și care făcuse din Ioan Bogdan unul din cei mai luminați învățați ai neamului nostru și îl pusese în rândul învățaților mari ai lumii. A plecat acea conștiință, acel simț drept al datoriei, care l-a făcut să pună bună rânduială în orice serviciu sau însărcinare s'a aflat. A plecat acel simț luminat de dreptate, care inspiră totdeauna încredere deplină tuturor acelor cari aveau să fie judecați de dânsul în orice împrejurări ale vieții, sau cari aveau trebuință de sfat și îndreptare. A plecat acel caracter blând, împăciuitoare și prietenos, care i-a atras și asigurat prieteni statornici români din toate țările și străini din toate limbile, acel caracter bun, care făcea dintr'însul un coleg și un prieten ca frate, lucrând totdeauna pentru bine, pentru pace, pentru dreptate.

Așa a fost sufletul omului, ale cărui biete rămășițe pământești stau înaintea noastră fără de viață și veste, cum stă trunchiul unui crin despărțit de rădăcina vieții lui și căzut jos călit.

Știința, adevărul, lumina adevărului, și dreptatea între oameni au fost singurele ținte, singurele scopuri, spre cari a năzuit toată viața și cu toate puterile fratele nostru Ioan Bogdan.

Dânsul a introdus în această țară cunoștința sistematică a limbilor slave, atât de strâns legate în viața trecută, în cea de acum și din viitor a neamului nostru; cu deosebire a vechii limbi slave, care secole îndelungate a fost la strămoșii noștri limba bisericii și limba oficială a documentelor de Stat.

Prin sădirea la noi a slavisticii, Ioan Bogdan a deschis un bogat câmp de activitate pentru cunoașterea trecutului neamului nostru și pentru așezarea rostului lui în viitor. Lucrările lui Ioan Bogdan pe acest teren sunt modele admirate de toți cunoscătorii români și străini. El a descoperit și a publicat vechile cronicile scrise în limba slavă, ale Moldovei din întâile trei

secole ale existenței ei ca Stat; el a grupat într-o publicație monumentală toate documentele cunoscute ale domniei Marelui Ștefan Voevod.

El a luminat, prin bogata lui știință și prin siguranța metodelor, unele din cele mai însemnate și mai întunecate chestiuni din istoria veche a neamului nostru. Așa au fost: Diploma bărlădeană, Originea Voevodatului la Români, Cnejii români, Organizarea armatei moldovene în secolul al XV-lea, care a adus biruințele lui Ștefan Vodă sguduitoare pentru toată Europa de atunci.

Toate acestea și alte mari chestiuni de istorie națională au fost definitiv lămurite de dânsul, încât fiecare lucrare a lui constituie o mare piatră cioplită armonică în frumoase linii drepte, adăose la marele templu al istoriei neamului românesc.

Nu acum și nu aici se poate apreția opera vieții lui Ioan Bogdan. Ea va putea fi arătată în toată strălucirea ei numai de acel istoriograf, care va putea vedea cu ochiul sigur și arăta cu deplină competență ce eră istoriografia română înainte de Ioan Bogdan și cu câtă lumină a fost ea îmbogățită prin lucrările lui.

Vieța lui Ioan Bogdan s'a petrecut între cărțile lui dragi, între Academie și Universitate. În aceste cercuri de cărturari el ducea totdeauna o colegialitate frățească, un spirit de pace și de dreptate, iubind tot ce este bun, drept și frumos, și neatins de orice polte, de orice vanitate.

Iată pentru ce Ioan Bogdan eră înconjurat de atâta afecțiune colegială și frățească, cum la puțini muritori le este dat.

Iată pentru ce golul ce lasă între noi este atât de dureros. Simțim că pierdem din mijlocul vieții noastre personificarea unor calități morale, cum rar se întâlnesc în viața aceasta plină de buruienile urât mirositoare și de scaietii supărători ai pasiunilor rele, — ai poftelor, ai lăcomiei și vanităților.

Sufletul lui curat ca o picătură de rouă va fi primit în lumea sufletelor de Marele Ștefan Vodă, înconjurat de boierii lui, de Teoctist Mitropolitul, Miruitorul de Domni, de ceilalți arhieri și egumeni dela mănăstirile lui, a căror amintire Ioan Bogdan a înnoit-o prin lucrările lui după o jumătate de mileniu; va fi primit de Macarie, Vlădica dela Roman, istoricul poetic al lui Petru Vodă Rareș cu Marele Logofăt Toader Balș; de Eftimie dela Slatina, cronicarul lui Alexandru Vodă Lăpușneanu, de egumenul Azarie al lui Petru Vodă Șchiopul și al Marelui-Logofăt Ioan Golia, și de alți mulți Domni, boieri și sfinți fețe bisericești și mănăstirești; ale căror nume le-a scos de sub praful gros al uitării veacurilor trecute la viață nouă în amintirea și pentru pilduirea strănepoților.

În cercul vieții lui celei mai intime, în familia lui iubită, adorată, plecarea lui este o catastrofă pentru care nu sunt cuvinte de mângâiere.

În fața unei asemenea dureri stăm neputincioși și nu putem face mai bine decât să urmărim sfatul unui adânc cugetător, care ne sfătuiește :

«Să nu consimțim la moartea celor pe cari i-am iubit, să nu așteptăm mângâierea noastră dela uitare, ci dela amintire.

«Să facem ceva mai bun decât să le împodobim mormintele cu flori, îndată veștejite ; să lăsăm ceea ce este numai praf și cenușă, dar, cu scumpătate, cu îngrijire geloasă, cu o voință îndărătnicită, să culegem ce au fost ei în adevăr : cugetarea lor, virtuțile lor, exemplele pe care ni le-au dat, forma vieții sufletești ; conștiința noastră să rămâie modelul și purtarea noastră ; ceea ce primim dela ei să ne dovedească prezența lor de fapt și statornica lor iubire...

«În acest spirit să ne cinstim morții ; să nu-i plângem, să nu gemem asupra noastră înșine ; să nu irităm durerea noastră ; să le cerem puterea și curajul ; să-i păstrăm cu noi, să-i asociem la binele ce putem face. Mai mult încă, să voim ca ei să lucreze în noi, ca ideile lor, sentimentele lor, credințele lor să fie conștiința noastră, ca viața noastră, în ce are mai înalt, mai viu, să continue viața lor, pe care alții, fără să știe poate aceasta, mulțumită nouă o vor duce și mai departe.

«Să nu lăsăm ca morții noștri să moară !» (*Gabriel Séailles*).

Veșnică să fie între noi și între urmașii noștri cunoașterea și amintirea scumpului nostru Ioan Bogdan !

ȘEDINȚA DELA 5 Iunie 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* zice : Domnilor Colegi, salut în numele Academiei pe d-l G. Bogdan-Duică, noul nostru membru activ. Doresc din toată inima noului coleg să continue și de astăzi înainte cu același succes activitatea sa rodnică în domeniul istoriei literare.

D-l *G. Bogdan-Duică* zice : Domnule Președinte, Mulțumesc pentru cuvintele calde cu cari mă salutați. Vă asigur că, intrând în Academie, voiu continua să mă fac vrednic de salutul D-voastre, lucrând în aceeași direcție a cercetărilor monografice. Este sigur că, în anunțate, multe din viețile scriitorilor români nu sunt încă scurtate ; și că o sinteză mare a istoriei literare române va avea nevoie de multe cercetări speciale, cari să-i ser-

vească drept fundament. Nu cred că eu voi încerca vreodată o sinteză mare. Dar monografiile mele vor urmă neîntrerupt. Aceasta este făgăduința mea. Mulțumesc d-lor Colegi pentru salutul cald de care mi-au făcut parte.

Dela d-l *I. Nistor* se primește următoarea telegramă :

«Cu inima sfâșiată de durere, ieau parte la doliul Academiei de pe urma morții colegului nostru Ioan Bogdan.»

Dela d-l General P. V.-Năsturel se primesc în dar, pentru colecțiunile Academiei, câteva manuscripte și acte vechi.

— Se decide a se exprima mulțumiri.

D-l *N. Iorga* prezintă în broșură cuvântarea ținută în numele Academiei la ședința extraordinară din seara de 31 Maiu despre: *Drepturile Românilor asupra teritoriului lor național unitar* și un volum de poezii, intitulat: *Din vremuri grele*, de Maiorul Virgil Cârtescu, cu o prefață de d-sa.

— D-l Președinte *P. Poni* mulțumește d-lui Iorga.

D-l *G. Țițeica* depune, în numele Comisiunii financiare, proiectul de buget al Academiei pentru anul 1919—1920.

— Se decide a se pune la ordinea zilei Sâmbătă, 6 Iunie.

Secțiunea literară încunoștiințează că a decis a nu se acorda premiul *Principesa Alina Știrbei* de 8.500 lei, din 1918, cu subiectul: *Povestiri morale pentru copii între 10—14 ani* manuscriptului prezentat sub motto : «O seamă de cuvinte ce nu sunt în letopisețe, etc.», de oarece lucrarea nu corespunde condițiunilor premiului.

— Se iea spre cunoștință.

D-l *Gr. Antipa* zice: Domnilor Colegi, Am onoarea a vă prezenta, pentru a fi publicat în colecțiunea «Studii și Cercetări», un studiu intitulat: *Factorii și problemele evoluțiunii poporului român*.

Astăzi când poporul nostru e pe cale de a-și realiza idealul său și a-și constitui un stat unitar pe teritoriul său etnic, am crezut că e de datoria fiecăruia de a contribui cu puterile sale la rezolvirea celei mai mari probleme ce i s'a prezentat vreodată, aceea a organizării noului său stat.

Orice problemă are mai multe laturi din cari poate fi văzută și orice observator o judecă, după cum e deprins crecerul său să gândească. Problema organizării noului nostru stat și asigurarea viitorului poporului nostru în lume are și ea mai multe laturi din cari poate fi privită și din cari se pot trage învățăminte pentru rezolvirea ei. Istoricul, geograful, etnograful, tehnicul, omul de stat, economistul, etc., fiecare o vede prin prisma preo-

cupărilor sale, o cercetează după metodele științei sale și trage cuvenitele consecințe. Ca unul care mă îndeletnicesc cu științele biologice, am încercat ca și din acest punct de vedere — în aparență mai îndepărtat — să examinez, bazat pe metodele acestei discipline și pe legile cari decurg din cercetările ei, această problemă.

Am convingerea că tocmai acest mod de a privi problema ne poate da adevăratele lămuriri și directive, deoarece omul, cu toată libertatea aparentă de a hotărî asupra acțiunilor și destinelor sale, rămâne totuși supus în totul marilor legi ale naturii, care-i indică țelurile și căile dezvoltării sale.

În lucrarea de față am considerat dar* poporul român ca o ființă organică, și bazat pe învățămintele trase din faptele și legile biologice — am analizat cari sunt puterile interne de dezvoltare cari-i hotăresc evoluția și cari sunt cerințele și foloasele mediului său de traiu, în care are el a se dezvolta. Pe baza acestor constatări am căutat să-mi dau seama de factorii naturali cari condiționează dezvoltarea sa și de modul cum trebuie să-i influențăm — dezvoltând pe unii și temperând pe alții — pentru a-i asigura existența și propășirea sa în viitor. Procedând astfel, am căutat apoi pe această bază să stabilesc felul problemelor ce ni se impun și în vederea rezolvirii cărora trebuie să organizăm munca ce urmează să o desfășurăm.

Rezultatele acestor cercetări sunt expuse în lucrarea de față. Ea este împărțită în 2 părți: prima parte tratează despre principiile evoluțiunii popoarelor în general, iar partea a doua despre evoluțiunea poporului român.

În această parte am tratat următoarele capitole:

- I. Formarea poporului român și a firii sale.
- II. Predispozițiunile naturale, însușirile și aptitudinile firești ale poporului român.
- III. Cultura și activitatea culturală a poporului român.
- IV. Mediul de traiu al poporului român și bazele geografice ale vieții și activității sale civilizatorii.
- V. Organizarea puterilor poporului român și întrebuințarea lor. Statul.

— Se recomandă Secțiunii științifice.

Secțiunea istorică propune plenului să aprobe tipărirea lucrării d-lui N. Iorga, cu titlul: *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, în publicațiunea: *Etudes et Recherches publiées par l'Académie Roumaine*.

— Se aprobă.

Se citesc procesele verbale ale Secțiunii istorice pentru ședințele dela 22 Maiu și 4 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni privitoare la premiile de acordat:

1) Să nu se acorde premiile Hagi-Vasile și Eliade-Rădulescu, de câte 5.000 lei, din 1917, și premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1918, nici uneia din lucrările prezentate la concursuri;

2) Să se acorde d-lui Pamfil Polonik întreg premiul *Adamachi* de 5.000 lei, divizibil, din 1917, pentru lucrarea prezentată în manuscris sub motto: «Valea împăratului», tratând subiectul dat despre: *Valurile (troia-nele), drumurile și cetățile romane din toate ținuturile locuite de Români*;

3) Să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1919, precum urmează:

Lei 2.500 Părintelui Ștefan Meteș pentru publicațiunea sa: «Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria.» Vol. I;

« 1.500 d-lui Ioan D. Condurache pentru lucrarea sa: «Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara-Românească până la Regulamentul Organic»;

« 1.000 d-lui Dr. George Leon pentru scrierea sa: «Problema financiară și chestia banului»;

— Se ieau spre cunoștință.

Se cetește următorul proces verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 4 Iunie:

«La ordinea zilei: stabilirea bugetului pe 1911—1920.

«Sumele disponibile pentru Secțiunea istorică sunt:

I. 1) Hurmuzachi, Documente istorice	Lei . . 37.093,55
2) Publicațiunile Fondului Știrbei	„ . . 78.762,55
	<u>Lei . 115.856,10</u>

II. 1) Săpături arheologice (V. Părvan)	
pentru anii 1918-19, 1919-20, 1920-21	Lei . . 90.000.—

III. Pentru alte publicațiuni și remunerații de autor:

1) Disponibil din 1918—19	Lei . . 12.575,85
2) „ „ bugetul 1919—20	„ . . 70.000.—
	<u>Lei . . 82.575,85</u>

«Secțiunea decide a întrebuința suma disponibilă de 82.575 Lei 85 bani pentru următoarele publicațiuni:

1. N. Iorga: Istoria poporului francez.

2. I. Lupas: Studii și cercetări istorice.

3. S. Mehedintzi: Etnografie aplicată cu privire la poporul românesc.

4. St. Meteș: Istoria relațiilor comerciale ale ținuturilor române cu Ardealul.

5. D. Onciul : Românii și Ungurii în trecut, — cu observarea că această din urmă lucrare este menită pentru colecțiunea Studii și Cercetări.

«La propunerea d-lui D. Onciul, Secțiunea decide a introduce în regulamentul pentru premiul Cuza următoarea modificare : «Capitalul rămâne și mai departe neatins, până se va afla vreun istoric să prezinte lucrarea cerută, iar venitul anual să fie destinat pentru publicarea unor studii istorice privitoare la perioada pentru care a fost înființat premiul. Aceste studii pot fi înaintate de membrii Academiei sau de persoane din afară de Academie. Remunerea autorilor se va face din caz în caz, după propunerea Secțiunii istorice.»

— Se ieau spre cunoștință și se aprobă propunerile privitoare la întrebuințarea sumelor disponibile și se decide a se pune la ordinea zilei, într'o ședință viitoare, propunerea pentru modificarea art. 94 din Regulamentul general, privitor la Fondul Cuza.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi, prin care Secțiunea propune ca d-l Eugène Pittard să fie ales membru corespondent străin în acea Secțiune.

— Se decide a se pune la ordinea zilei în ședința de astăzi.

D-l I. Bianu cetește următoarea propunere :

(1) Pentru executarea deciziei dela 6 Maiu 1910, de a se continua cu facerea portretelor membrilor răposați, Comisiunea să fie de *cinci* membri și pe lângă cei doi membri rămași din Comisiunea aleasă atunci (d-nii Negruzzi și Zamfirescu), să se aleagă alți trei.

(2) Să se organizeze de Delegațiune facerea și publicarea biografiilor membrilor activi decedați, scrise atât de către membrii activi, corespondenți sau onorari în viața, cât și de persoane străine. Pentru membrii răposați, cari au avut în viața lor în mare măsură activitate politică, biografia publicată de Academie să se ocupe numai de activitatea lor literară sau științifică și de activitatea lor în Academie. Orice biografie, ca să poată fi publicată, trebuie să fie aprobată de Secțiunea din care a făcut parte defunctul, despre care tratează.

(3) Pentru acei membri cari au fost președinți ai Academiei cel puțin trei ani, Delegațiunea va îngriji să se facă busturi, cari să fie așezate în sala de ședințe a Academiei.

(4) Toate cheltuelile necesitate de aceste lucrări Delegațiunea să fie autorizată a le face din excedentul constatat la încheierea anilor bugetari.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că sunt la ordinea zilei, pentru ședința de astăzi, alegerile membrilor propuși de Secțiuni.

D-l *I. Bîanu* cetește următoarea expunere a d-lui S. Pușcariu asupra activității d-lui I. Agârbiceanu :

«Propunându-vă pe părintele Ion Agârbiceanu de membru corespondent în Secția literară, nu am nevoie a face o dare de seamă amănunțită asupra activității sale. Agârbiceanu e astăzi cel mai de seamă prozator al Ardealului și unul din cele mai viguroase talente între scriitorii generației mai tinere a României întregi. O putere elementară se desprinde din cele mai multe nuvele ale sale, care nu e domolită decât doar de credința binevoitoare în triumful părții bune și morale în om. Stilul său nu e cizelat și limba îi e împestrițată cu un prea pronunțat colorit local, dar stilul acesta svâcnit se adaptează perfect de bine cu figurile sculpturale pe cari ni le înfățișează, iar limba bogată în termeni dialectali cu mediul provincial din care și-l alege: analiza psihologică cam simplistă din romanele sale corespunde sufletului puțin complicat al țăranilor și provincialilor pe cari-i descrie. Dar chiar cel mai rafinat cetitor rămâne adesea surprins de paginile cu adevărat măestre cari se desprind din volumele sale și recunoaște în ele materia primordială de scriitor mare, care nu prin imitația marilor scriitori ai lumii, ci călăuzit numai de scânteia divină ce îi e sădită în suflet, izbutește să creeze opera de artă ruptă din eternitate.

«În cei cinsprezece ani cari au trecut, de când tânărul teolog dela Facultatea teologică din Budapesta a început să publice încercările sale literare și până azi, când, preotul întors din pribegia sa de apostolat din Basarabia, este directorul ziarului Consiliului Dirigent din Sibiiu, următoarele volume ne dau dovadă despre izvorul nesecat al productivului prozator ardelean.

«1. Dela Țară, schițe și povestiri. Budapesta 1906. 2. Două iubiri. Vălenii de Munte 1910. 3. În clasa cultă. Vălenii de Munte 1910. 4. În Intuneric. București 1911. 5. Umblând prin sate, poveste. Cluj 1911. 6. Prăpastia. București 1912. 7. Datoria. «Biblioteca pentru Toți.» București 1912. 8. Povestiri. «Steaua.» București 1912. 9. Schițe și povestiri. Orăștie 1912. 10. Povestiri. «Biblioteca Asociațiunii.» Sibiiu 1913. 11. Dela Sate, povestiri. Sibiiu, ed. Asociațiunii, 1913. 12. Arhanghelii, roman, Sibiiu 1914. 13. Schițe din viața preotească. Arađ 1915. 14. O zi însemnată. «Biblioteca Căminul.» București 1915. 15. Cuvinte către oastea Țerii. București 1918.»

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19, voturi pentru 18, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l I. Agârbiceanu membru corespondentului Române în Secțiunea literară.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea expunere a d-lui S. Pușcariu asupra activității d-lui Onisifor Ghibu:

«Propun ca membru corespondent în Secția literară pe d-l Onisifor Ghibu, actualul Secretar șef al instrucțiunii publice în Ardeal.

«Prin primirea d-lui Ghibu în sânul Academiei câștigăm un distins pedagog, care, deși tânăr încă, are o activitate foarte fecundă literară și a dat dovezi de un mare talent organizator al școalei românești.

«Născut în Săliște în 31 Maiu 1883, d-l Ghibu, după terminarea studiilor secundare, a studiat în București, Budapesta, Strassburg și Iena, unde și-a fost promovat în anul 1909 doctor în filozofie și pedagogie. În anul următor a fost numit inspector al învățământului primar din Arhidieceza ortodoxă de peste munți, iar mai târziu profesor de pedagogie la Seminarul Andreian. Deochiat de guvernul din Budapesta pentru activitatea sa românească, a trebuit să părăsească Ardealul la începutul războiului. Trecând în România, a desfășurat o intensivă activitate literară, pedagogică și o propagandă ziaristică stăruitoare.

«După intrarea României în acțiune, trecând în Basarabia, a fost unul dintre cei mai aprigi apostoli ai redeșteptării naționale, întemeind la Chișinău cel dintâiu ziar pentru unirea politică a tuturor Românilor: *România Nouă*.

«Serieri: 1. *Limba nouălor cărți bisericești*. Sibiu 1905. 2. *O călătorie prin Alsacia-Lorena*, țara și școalele ei. București 1909. 3. *Ziaristica bisericească la Români*. Studiu istoric. Sibiu 1910. 4. *Der moderne Ultrakismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule*. Langensalza 1910. 5. *Câteva probleme ale școalei românești din Ardeal*. Iași 1910. 6. *Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar și la educația populară*. Sibiu 1911. 7. *Despre educație*. Sibiu 1911. 8. *Organizarea bisericească și școlară a Românilor din Transilvania*. București 1915. 9. *Școala românească din Transilvania și Ungaria* (sub pseudonimul G. Sima). București 1915. 10. *Contribuțiuni la istoria literaturii pedagogice: abecedare, cărți de cetire, etc.* în *Analele Academiei Române*. 1916. 11. *Școalele germane din România*. București 1916. 12. *Sărbătoarea Basarabiei*. Chișinău 1917. 13. *Deșteptarea Moldovenilor de peste Nistru*. Chișinău 1918.

«Afară de aceea d-l Ghibu are o sumă mare de articole în cele mai multe reviste și gazete românești din ultimii zece ani, iar în Basarabia a fost Directorul revistei pedagogice: *Școala moldovenească*. Chișinău 1918.

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Onisifor Ghibu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l *I. Bianu* cetește următorul raport al d-lui S. Pușcariu asupra activității d-lui Alexie Procopovici.

«Academia Română a voit să se afirme chiar dela înflințare ca cea mai înaltă instituțiune culturală a românismului întreg, chemând în sânul ei pe cei mai distinși scriitori și bărbați de știință din toate provinciile locuite de Români. Tradiția aceasta frumoasă, a cărei îndreptățire se vedește mai mult decât oricând în zilele unirii integrale pe cari le trăim, m'a îndemnat să vă propun ca membru corespondent în Secția literară pe d-l Alexie Procopovici, cel mai de seamă filolog, pe care îl are Bucovina. Scrierea sa: «Despre rotacism și nazalizare», publicată în *Analele Academiei Române*, nu e numai un studiu întemeiat pe un material bogat, care ajunge la rezultate frumoase, ci și o dovadă de matură pricepere filologică, și autorul ei e pe deplin stăpân pe metoda cercetării. Critica ce i s'a făcut în revistele de specialitate din străinătate e foarte favorabilă și cartea aceasta o aflăm citată în termeni elogioși în cele mai multe studii de fonologie românească din anii din urmă. D-l Procopovici e unul din cei mai harnici colaboratori ai Dicționarului limbii române și împreună cu mine lucrează de opt ani la marea ediție a «Evangheliei cu învățătură» a lui Coresi.»

—Se procede la vot al, cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 18, contra 1,

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l Alexie Procopovici membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui C. Sandu-Aldea:

«D-l C. Sandu-Aldea este unul dintre frunțași maestri ai prozei românești. Adânc cunoscător al vieții românești, cu deosebire a celei dela țară, înzestrat cu o puternică imaginație constructivă, el grupează impresiile și amintirile prinse din mediul ambiant, pe care îl studiază instinctiv și conștient, și din ele construiește acțiuni și tipuri de oameni cu virtuți, cu vicii și cu pasiuni caracteristice.

«Două Neamuri» este o oglindire puternică a slăbiciunii cu care ai noștri cei mari lasă pe cei mici să sufere, ca streini cu energice stăruințe parazitare să pătrundă în organismul nostru, să sugă bogățiile noastre și apoi să ne terfelească tot ce este socotit mai sfânt la popoarele cu demnitate și cu conștiința intereselor lor proprii. Livaridi, dela băiat vânzător de covrigi la hamalii din portul Dunărei, ajunge arendaș de moșii, unde stoarce și batjocorește

atât pe netrebnicul boier român proprietar, cât și pe amărîtul de plugar român muncitor. Pe toți îi suge și se îngrășe parazitul șiret, lacom și stricat, până putrezește și el cu ai lui în grăsimea bogăției astfel stoarse. Tot Românul ar trebui să cetească această carte.

«Vieța de stepă, cea aspră, cu elemente de sălbăticie a vieții Bărăganului, nimeni nu a înfățișat-o așa de viu ca Sandu-Aldea.

«Toate scrierile lui sunt prezentate într-o limbă aleasă, dar fără artificii rafinate.

«Sandu-Aldea este un prozator, un artist de mare valoare, atât prin originalitatea sa, cât și prin forma cristalină a stilului. Locul lui eră de drept de mult în rândul întâiu al literaților români. Alegerea de membru corespondent al Academiei este o distincțiune de mult meritată.»

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 17, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l C. Sandu-Aldea membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l I. *Bianu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Marin Simionescu-Râmniceanu :

«D-l Marin Simionescu-Râmniceanu are o însemnată activitate de critic literar. La 1913 a adunat și publicat într'un volum sub titlul: «Propilee literare,» 7 studii de critică literară și 4 dări de seamă.

«Spirit de o cultură filozofică cu totul superioară, cum poate puțini au avut la noi, d-l Simionescu este înzestrat cu o rară putere de pătrundere și de analiză a elementelor estetice din manifestările literare. Studiile sale despre «Morală în artă», despre «Poporanism», «Din psihologia scenei»; analiza «Caleidoscopului», lui A. Mirea și altele sunt mai pre sus de tot ce s'a scris la noi pe acest teren.

«Ar fi de mare folos ca toți tinerii cari intră pe terenul literaturii, atât ca scriitori, dar mai ales ca educatori — profesori, — să cetească și să recetească cele scrise de d-l Simionescu. Scrierile d-sale sunt însă mult prea puțin cunoscute și autorul pare a nu se preocupa câtuș de puțin de răspândirea lor.

«Academia însă, care trebuie să vadă toate manifestările vieții intelectuale și mai ales a celei literare, trebuie să arate lumii atât scrierile bune, frumoase și folositoare, cât și pe autorii lor, oricât s'ar ținea dânsii ascunși în mantia lor de retragere. Ei trebuiesc scoși la iveală și puși în circulație, spre a-i face să poată da cât mai mare folos neamului, care are drept la contribuția tuturor.

«Pe aceste motive, Secțiunea literară vă propune pe d-l Simionescu-Râmnicănean ca membru corespondent.

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 12, contra 6.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit două treimi și proclamă pe d-l Marin Simionescu-Râmnicănean membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l *Ovid Densusianu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui I. A. Candrea:

«D-l I. A. Candrea a publicat în curs de 28 de ani o serie de lucrări filologice privitoare la limba noastră și celelalte limbi romanice, urmând în studiile sale metodele riguroase ale filologiei moderne și aducând lumină în înțelegerea multor probleme din istoria limbii noastre. Cele dintâi cercetări ale d-sale s'au referit la luminarea atâtor elemente ale trecutului nostru și legături cu prototipurile latine și aceleași cercetări au fost duse mai departe în mai multe studii apărute în reviste dela noi și din străinătate, precum și în Dicționarul etimologic. Alături de acestea, d-l Candrea a adus ceva contribuții interesante în cunoașterea dialectelor noastre prin materialul pe care l-a publicat în *Graiul din țara Oașului* și în *Graiul nostru*.

«Lucrarea din urmă a d-lui Candrea, *Psallirea Scheiană*, a pus și mai mult în evidență însușirile sale de învățat, de cercetător conștiințios și pătrunzător,—publicația aceasta dându-ne cea dintâi ediție de texte vechi cu un aparat critic din cele mai bogate. Pentru aceste motive eu cred că d-l I. A. Candrea poate fi ales membru corespondent al Academiei Române.»

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 8, contra 10.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea n'a obținut majoritatea și o declară respinsă.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Carol Drouhet:

«D-l *Carol Drouhet*, profesor de limba și literatura franceză la Facultatea de filozofie și litere din capitală, este fiu de francez și mamă română, cari amândoi au lucrat toată viața lor în învățământ la Bârlad.

«D-l Drouhet este Doctor în litere dela Sorbonna și de zece ani în învățământul nostru universitar.

«Teza sa principală de doctorat, despre poetul François Ménard, a avut onoarea de a fi premiată de Academia Franceză.

«D-l Drouhet a publicat o serie de cercetări foarte serioase, ca metodă și ca cuprins, despre influența franceză asupra teatrului și poeziei române și în special a lui Alecsandri.

«În aceste scrieri se arată atâta erudiție literară și atâta siguranță de metodă, încât dau dreptul să sperăm alte multe lucrări de valoare în viitor. Din aceste motive Secțiunea propune pe d-l Drouhet să fie ales membru corespondent.»

—Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 7, contra 11.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea n'a întrunit majoritatea și o declară respinsă.

D-l *General Gr. Crainicianu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui General Panaitescu Scarlat:

«Am onoare a propune ca membru corespondent al Academiei Române pe Generalul de divizie Scarlat Panaitescu din rezervă, ale cărui titluri și numeroase lucrări științifice sunt următoarele:

«Generalul Scarlat Panaitescu, născut în Iași în anul 1867, Ianuarie 30, a intrat la școala primară în 1873, în Liceul Național din Iași la 1877, în Școala militară din Iași la 1880 și apoi la cea din București în 1883; a fost trimis la studii în Franța, întâiu la Paris în 1885—1889 (Școala politehnică, Facultatea de Științe dela Sorbonna) și Observatorul dela Montsouris, apoi la Fontainebleau, 1889—1891 (Școala de aplicație de Artilerie și Geniu).

«Dela 1892 și până în prezent, cu foarte puține întreruperi, a profesat pe rând (1892 — 1903) la Școalele militare de Artilerie și Geniu, la Școala Superioară de războiu (1899 — 1913), la Școalele militare de Infanterie și Cavalerie (1900 — 1909), la Universitatea din Iași, în 1906 și 1919.

«Scriitor (autor) și conferențiar, membru în mai multe societăți științifice și literare: de geografie, istorie, matematici, ingineri, «Tinerimea Română», și alte societăți de sport și de educație.

«Titlurile:

«*Absolvent al Școalei Politehnice din Paris și al Școalei de aplicație de Artilerie și Geniu din Fontainebleau, Licențiat în Matematici dela Facultatea de Științe din Paris, Asistent al Observatorului de Astronomie din Montsouris (Paris), Profesor militar în epoca dela 1892 — 1913 la Școalele de Artilerie și Geniu, Școala Superioară de războiu și Școala militară de Infanterie de, Matematici, Fortificații și Topografie, Conferențiar liber la*

Universitatea din Iași, de Astronomie practică și Geodezie în 1906 și de Cartografie în 1919, Inspector General al Geniului și Șeful Serviciului Fortificațiilor pe timpul războiului.

«Cursuri profesate:

«Curs de Matematici elementare (Manuscris) 1891—1892. Exerciții și probleme de aritmetică, algebră, geometrie, trigonometrie și mecanică, — înființat și profesat la Școala de aplicație de Artilerie și Geniu, diviziunea preparatoare, trei ani de-a rândul, pentru a reorganiza școala pe o bază mai științifică decât era în trecut.

«Curs de Astronomie și Geodezie (1892 — 1895), litografiat. Școala de aplicație de Artilerie și Geniu, diviziunea preparatoare. Scopul cursului: punerea în vază și rezolvirea problemelor de competență din știință, cu ajutorul matematicilor superioare.

«Cursul de Calcul diferențial și integral, litografiat în două edițiuni, (1895 — 1899), Școala de aplicație de Artilerie și Geniu, diviziunea preparatoare. Scopul cursului: îndrumarea elevilor în mărirea mijloacelor științifice procurate prin matematicile superioare, pentru rezolvirea diferitelor probleme, ce cariera militară cere să fie deslegate de ofițeri. Generațiunile ce au frecventat școala în acea epocă au radiat și produs lucrări științifice, cari au înălțat mult nivelul științific în armată.

Cursul de Construcțiuni (1891—1897), părți din curs litografiate. Școala de aplicație de Artilerie și Geniu, Diviziunea de aplicație.

«Cursuri de regulamente militare (1893 — 1897), manuscris pentru Secția Geniului.

«Cursuri de Fortificații:

«Curs elementar de Fortificații, la Școala de Infanterie, 1905 — 1908, litografiat și manuscris.

«Curs de Fortificație, pentru ofițerii de Artilerie și Geniu, la Școala de Artilerie și Geniu, 1898 — 1904, litografiat și manuscris.

«Curs de Fortificație, pentru ofițerii de Stat-Major la Școala Superioară de război, 1907 — 1912, litografiat și manuscris.

«După strălucita pleiadă de profesori de fortificație, cari au prezidat la organizarea defensivă a țării noastre, acest învățământ a intrat într-o perioadă de eclipsă față de mijloacele recente, preconizate atunci în tehnica militară.

«În perioada de prefacere, în care am găsit acest învățământ, statornicirea lui pe principiile în curs a constituit meritul acestor cursuri profesate.

«Cursuri de Topografie :

«*Curs de Topografie*, pentru ofițerii de Infanterie, 1899 — 1904, curs litografiat. .

«*Curs de Topografie*, pentru ofițerii de Stat-Major, 1900—1906, manuscris.

«Cursurile inaugurate au avut de scop învățământul sprijinit pe practică și menținut într'un cadru riguros științific din punctul de vedere al artei ridicărilor.

«De acest învățământ s'a resimțit în special Serviciului Geografic al armatei, care și-a recrutat și selecționat un corp numeros și bine pregătit de ofițeri dintre absolvenții acestui curs pentru ridicarea hărții țării.

«*Curs practic de Astronomie și Geodezie*, 1906, Universitatea din Iași, manuscris. S'au pregătit studenții Facultății de științe, anul III, cu observațiunile astronomice și geodezice, făcute cu teodolitul în stațiile improvizate.

«*Curs de Cartografie*, ca anexă a *Cursului de Geografie*, 1919, Universitatea din Iași, manuscris.

«Scopul acestui învățământ e de a familiariza pe studenții cu critica și cunoașterea construcției hărților.

«Conferințe:

«Conferințe și comunicări militare științifice la Cercurile militare din Iași, Focșani, Târgoviște și București, precum și la Congresele noastre de științe din 1906 și 1909.

«Delegat la Congresul internațional de Geografie din Geneva.

«*Lucrări tipărite*, — Broșuri și Volume :

«Lt.-Col. Sc. Panaitescu: *Educațiunea militară a Națiunii*. Revista «Viața Românească», 1907 și «Memorialul Geniului», 1907. București, Tip. Speranța.

«Maior Sc. Panaitescu: *Învățământul cursului de Topografie*, Școala militară de Infanterie și Cavalerie. «România Militară», Buc. C. Göbl 1903.

«Col. Sc. Panaitescu: *Curs de Topografie: «Cetirea Hărților»*. «Revista Armatei.» — Instit. de Arte Graf. Eminescu Buc. 1909.

«Col. Sc. Panaitescu: *Principiile fundamentale ale Topografiei*. Revista «V. Adamachi», «Revista Podurilor» și «Revista Armatei.» Buc. Inst. de Arte Graf. Eminescu, 1911.

«Lt.-Col. Sc. Panaitescu și Lt. C. Fontescu: *Cursul de Fortificație al Școlii militare de Infanterie: Comunicațiuni*,—împreună cu Lt. C. Fomețescu: In 2 ediții. Inst. de Arte Graf. «Speranța» Buc. 1910.

«Col. Sc. Panaitescu : *O problemă geografică cu privire la Văile Ialomiței și Mostiștei*. «Bul. Soc. Geogr. Rom.» Buc. 1909.

«Col. Sc. Panaitescu : *Chestiuni de Toponimie*. «Annales scientifiques de l'Université de Iassy» și «Revista Armatei» Iași și Buc. 1913.

«Col. Sc. Panaitescu : *Din Istoria «Fortificației*. Bul. Soc. istorice» și «Revista Armatei» Buc. 1913.

«General Sc. Panaitescu : *Raportul Secțiunii militare asupra activității ei geografice în cursul anului*. «Bul. Soc. Geogr. Regale Rom.» Socec 1915.

«General Sc. Panaitescu : *Rezerva morală a națiunii și Războiul, Inaltul nostru Comandament*. Rev. «Renașterea Română» Dacia. Iași 1918.

«General Sc. Panaitescu : *Din Istoricul Cartografiei*. «Bul. Soc. Reg. Rom. de Geografie.» Socec. Buc. 1919.

«General Sc. Panaitescu : *Rolul României în Războiul mondial*. Revista «Democrația.» Imprim. Independența. Buc. 1919.

«Articole și Studii în Reviste și Gazete :

«Aceste articole au fost publicate în revistele: Cercul Publicațiilor Militare, România Militară, Revista Infanteriei, Memorialul Geniului, Revista Armatei, Revista Adamachi, Annales de l'Université de Iassy, Viața Românească, Buletinul Societății Geografice, Buletinul Societății Istorice, Buletinul Societății Politehnice, Gazeta Matematică, Amicii Științelor Matematice, Revista Podurilor, Revista «Renașterea Română», Revista Democrația, și în diferite ziare cotidiene.

«Precum se vede, activitatea științifică a Generalului Panaitescu este foarte însemnată și, adăugând la aceasta caracterul, educațiunea și înaltele sale sentimente de adânc patriotism, este sigur că admiterea sa ca membru corespondent al Academiei ar fi o meritată recompensă și o bună achizițiune pentru Academia Română.

«Propunerea sa în Secțiunea științifică a fost admisă cu unanimitate de 6 voturi.

Se procedează la vot, al cărui rezultat este următorul : votanți 19 ; voturi pentru 10, contra 8.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea, întrunind numai majoritatea, se va pune din nou la vot în ședința de mâine.

D-l G. Țițeică cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Inginer Ion Ionescu :

«Un membru corespondent al Academiei noastre trebuie să reprezinte, cred, în specialitatea sa, nu numai o muncă stăruitoare cu rezultate cunoscute și prețuite, dar și o înrăurire culturală de oarecare însemnătate,

«D-l Ion Ionescu, Inginer-Inspector, pe care am cinstea să vi-l recomand ca să-l alegeți ca membru corespondent al Secțiunii științifice, îndeplinește în cel mai înalt grad aceste două cerințe.

«Ca inginer a publicat articole de mecanică aplicată la rezistența materialelor; articole și un volum despre Betonul armat, cu formule și tabele nouă; studii și experiențe asupra încărcării construcțiilor cu oameni. Lucrarea sa de căpetenie a fost studiile asupra regimului Dunărei și a hărții ei hidrografice, pentru care a depus o muncă, de care rari oameni sunt capabili, și o pricepere deosebită.

«Ca profesor la Școala de poduri și șosele a condus multă vreme lucrările de proiecte ale elevilor. Acum e titularul catedrei de Poduri. Cursul magistral pe care-l face asupra acestei materii a făcut să fie numit Director al construcțiilor de poduri metalice.

«Dar pe lângă această specialitate tehnică pe care a îmbogățit-o prin numeroasele lucrări publicate în *Buletinul Societății politehnice*, d-l Inginer Ionescu a contribuit într-o largă măsură la răspândirea culturii științifice la noi.

«De abia ieșit din Școala de poduri, el a întreprins, în anul 1895, împreună cu alți colegi, publicarea *Gazetei Matematice*, care apare continuu de 24 ani. Toți cei cari cunosc această publicațiune, știu rolul ce ea a avut într-o mai bună pregătire științifică a elevilor dela Școala de poduri și de la secția matematică a Facultăților noastre de științe și mai știu încă despre activitatea d-lui Ionescu la această revistă. Inzestrat cu o putere extraordinară de muncă d-sa a publicat articole, note, probleme și soluțiuni mai în fiecare număr al *Gazetei* și, ceace e esențial, a ținut cu elevii o corespondență dându-le îndrumări de cel mai mare folos. Articolele sale sunt originale, altele au scopul să facă cunoscute, sub formă elementară, teorii nouă.

«Trebuie să adaog că d-l inginer Ionescu are și un dar deosebit de a scrie sub formă frumoasă și interesantă chestiuni științifice delicate. Revista «*Natura*» a publicat deseori astfel de articole, datorite d sale.

«A fost președinte al Societății Române de științe și comunicările sale tehnice și științifice au fost totdeauna de mare interes. De asemenea a prezidat în 1911 Congresul Asociației Române pentru înaintarea științelor în România și a dovedit și cu acea împrejurare talentul d-sale de organizator. Cei cari au luat parte la acel congres — la Târgoviște — au fost interesați de expunerea sa în privința putinței de a naviga pe Ialomița. Un studiu analog a publicat d-l Ionescu și despre Siret.

«Așa dar, inginer distins, profesor eminent, scriitor ales, luptător pe câmpul cultural, d-l Ionescu socotesc că are toate însușirile spre a fi ales membru corespondent al Academiei.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18, voturi pentru 18.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Inginer Ion Ionescu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l I. Simionescu cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Profesor I. Borcea:

D-l I. Borcea este profesor la Universitatea din Iași; fost bursier al Academiei Române (Fondul V. Adamachi), licențiat al Universității din Iași, și-a trecut doctoratul în științe la Universitatea din Paris. De cum s'a întors în țară n'a pregetat să se ocupe cu știința; an cu an a adus lucrărilor sale anterioare lucrări nouă relative mai ales fauna țerii.

«Numai rășboiul l-a întrerupt, ca pe toată lumea, din activitatea sa științifică rodnică și importantă.

«Lucrările sale în număr de 24 sunt publicate în Comptes rendus Ac. sc. Paris, Bull. Soc. zool. France, în Archives de Zool. expér. Paris, în Publicațiunile Fond. V. Adamachi, în Buletinul Soc. med. și nat. din Iași, ca și în Ann. scient. de l'Université de Iassy. Lista lor până în 1914 este publicată în *Analele Academiei* din 1913—14 (vol. 36).

«Pe lângă această activitate științifică d-l Prof. Borcea a condus primii doi ani din «Revista științifică V. Amandachi» în care, până la întreruperea apariției revistei prin rășboiu, a publicat numeroase articole științifice.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 17, contra 1.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a obținut mai mult de două treimi și proclamă pe d-l Profesor I. Borcea membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l St. C. Hepites cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Inginer N. Vasilescu-Karpen:

Domnilor Colegi,

«Institutul Franței, care a servit de model la constituirea Academiei Române, a făcut, iarna trecută, un pas înainte în cece privește recrutarea membrilor cari compun această înaltă instituțiune.

«Ținându-se seama de marea importanță ce a căpătat și capătă pe fiecare zi partea tehnică și industrială în viața actuală, Academia de științe a aceluia Institut a lărgit în acest sens recrutarea membrilor prin formarea unei secțiuni compuse din personalități tehnice. Acest singur fapt este suficient

pentru a explica că știința inginerască a căpătat și în Franța importanța ce noi îi dăsem deja prin admiterea în sânul nostru, ca membri activi și corespondenți, a persoanelor distinse în această ramură.

«Secțiunea științifică găsește însă că numărul persoanelor tehnice în sânul ei trebuie sporit, mai ales acum când gândul nostru al tuturor este îndreptat către industrie, unde una din ramurile sale a căpătat deja la noi o mare întindere și care negreșit are dinaintea sa un câmp cu totul deschis: industria electrică. De aceea Secțiunea științifică a hotărât, cu unanimitatea de opt a votanților, de a prezenta plenului Academiei, pentru a fi ales membru corespondent, pe d-l Inginer-Inspector general, Președintele Consiliului tehnic superior, N. Vasilescu Karpen.

«D-l Vasilescu-Karpen, născut la Craiova la anul 1870, după ce a terminat cu succes Școala noastră de poduri și șosele, a urmat cursurile Școalei superioare de electricitate din Paris, a lucrat în laboratorul de fizică al d-lui Lippmann dela Sorbona, unde a luat mai întâiu diploma de licențiat și apoi aceea de doctorat în științele fizice cu o foarte însemnată lucrare: *Cercetări asupra efectului magnetic al corpurilor electrizate în mișcare*.

«Acum dânsul este profesor de electro-tehnică la Școala de poduri și șosele, unde a fost elev.

«D-l Vasilescu-Karpen este autorul a mai multor lucrări științifice de înaltă valoare, lucrări pe care autorul le continuă încă. Toate lucrările sale au într'adevăr caracterul științific; iar multe dintr'insele au fost prezentate Academiei de științe din Paris și publicate în ale sale *Comptes-rendus*.

«Afară de aceste lucrări propriu zise d-l V-K. a alcătuit un aparat, care reproduce în mod mecanic fenomenele prezentate de conducătorii electrici și ilustrează teoria lui Maxwell, după care fenomenele electrice ar fi datorite unor deformațiuni electrice ale eterului.

«Tot d-sa a mai imaginat un nou receptor pentru telegrafia fără fir, bazat pe acțiuni electrostatice și este posesorul a câtorva brevete de invențiune: unul pentru un voltmetru pentru tensiune înaltă, altul pentru un alternator cu tensiune maximetrică, destinat a înlocui bobina Rhumkorff, în sfârșit unul pentru un nou motor electric.

«D-l V-K. a mai studiat în câteva lucrări sborul zis «vol à la voile» și a întocmit mai multe proiecte pentru centrale electrice și distribuțiune de energie, dintre cari s'au executat la unele din orașele: Constanța, Câmpulung, Câmpina, R.-Sărat și Vaslui.

«D-l V-K. a fost admis de a ține o serie de conferințe de electrotehnică la Facultatea de științe din Lille și de 15 ani este profesor de această știință la Școala de poduri și șosele.

«Stațiunea de telegrafie fără fir, înființată de d-sa Băneasa, cu mijloace găsite și executate exclusiv în țară este bine cunoscută și dă dovada întinselor sale cunoștințe teoretice și aplicate.

«În fine d-l V.-K. a publicat într'unul din ultimele numere ale Buletinului Secțiunii noastre o lucrare originală relativă la aderența cimentului la fier în construcțiunile de beton armat, atât de mult răspândită acum ; autorul dă adevărata explicațiune și modul de calcul al acestei aderențe.

«Pentru toate aceste motive, Secțiunea științifică cu unanimitate de 8. voturi recomandă Academiei pe d-l V.-K. spre a fi ales membru corespondent în această Secțiune.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18, voturi pentru 13, contra 5.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Inginer N. Vasilescu-Karpen membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l *T. V. Stefanelli* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Andreiu Rădulescu:

«D-l Andreiu Rădulescu, pe care propunem să-l alegeți membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică, s'a distins ca jurisconsult și a îmbogățit literatura juridică cu scrieri de necontestată valoare cari lămuresc multe controverse și ușurează înțelegerea spiritului legii, ratio legis, care este chestia principală pentru justa aplicare a voinței legislatorului, și prin urmare pentru împărțirea dreptății.

«Literatura juridică la noi este până acuma săracă în acest fel de studii și publicațiuni, și de aceea îmbrățișăm cu bucurie scrieri valoroase de acest gen și știm să apreciem munca fără altă răsplată decât cea morală a autorului.

«D-l Rădulescu este unul din cei puțini, cari, rari nantes în curgite vasto, a înțeles că nu este de ajuns să fii un bun judecător, un consumat cunoscător de legi și un comentator apreciat al spiritului legilor, ci că este și de nevoie să împărtășești și altora vederile și luminile tale, petruică înțelepciunea ta, oricât de adâncă ar fi, nu ajută nimănui, cât timp rămâne închisă în creerii tăi, și sentințele unui judecător, oricât de bine motivate și oricât de drepte ar fi ele, rămân în mâinile împričinaților și nu ajung la cunoștința celor se doresc să se lumineze și ei și să cunoască și vederile altora în chestii controversate și în labirintul vast, dar foarte întunecos al jurisprudenței.

«Călăuzit de aceste vederi d-l Rădulescu a publicat până acuma:

1. Cercetări asupra învățământului dreptului în Țara-Românească (1913).
2. Chestiuni privitoare la embatic și otașniță (1911).
3. Privire asupra organizării judecătorești în Dobrogea veche (1914).
4. Sindicatul falimentelor în București (1914).
5. Studii de drept civil (1915), scriere premiată de Academia Română.
6. Vieța și activitatea logofătului dreptății Nestor (1910).
7. Adunarea de legi, regulamente și deciziuni privitoare la petrol și mine (1907).
8. Din vieța și activitatea lui Andronachi Donici (1906).

«Afară de aceste lucrări publicate în broșuri, d-l Rădulescu a mai publicat foarte numeroase și apreciate studii în revista *Dreptul*, în *Curierul judiciar*, în *Revista judiciară* și în *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, dintre cari vom numi numai pe cele mai însemnate, precum:

9. Dreptul de protimisii la arendarea moșilor.
10. Actele de paupertate în justiție.
11. Dispozițiuni din dreptul vechiu moldovenesc privitoare la testamente.
12. Legea consolidărilor și drepturile proprietarilor de terenuri petrolifere.
13. Câteva cuvinte despre art. 108 din legea învoelilor agricole.
14. Din judecățile moșnenilor Vultureni.

«Deosebit de aceste studii a mai publicat în *Curierul judiciar* foarte multe sentințe judecătorești ale sale cu motivele lor.

«Afară de aceste studii din domeniul Dreptului, d-l Rădulescu a publicat și o scriere cu cuprins istoric: *Luptele lui Ștefan cel Mare cu Turcii în anii 1475 și 1476*.

«Nu am însemnat toate scrierile ce a publicat d-l Rădulescu, dar și din cele ce am arătat aici, putem vedea că activitatea d-sale este vastă și rodnică, și nu ne îndoim că veți vota propunerea noastră de a-l alege membru corespondent al acestei Academii.»

Se procedează la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 13, contra 5.

«D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Andrei Rădulescu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l V. Pârvan citește următoarea expunere a d-lui S. Mehedinți asupra activității d-lui Profesor C. Brătescu:

«D-l C. Brătescu este, alături de Cerna, cel primul Dobrogean, care a luat o parte mai vie la munca pentru cultura românească.

«Cea dintâi lucrare a autorului privește regiunea dela Câmpulung din Muscel, unde a urmărit în deosebi probleme de paleogeografie. Mai târziu, într'un studiu amănunțit asupra Deltei Dunărene și altul asupra golfului dela Mangalia, tânărul geograf a dovedit o înțelegere deplină a nouărilor metode

geografice — în acelaș timp, etnografia, și în deosebi chestiunile privitoare la Dobrogea, i-au atras din ce în ce mai mult luarea aminte. Harta etnografică a Dobrogei și a Bucovinei, precum și studiul asupra purtării vaselor pe cap dovedesc că d-l Brătescu e un cercetător serios, care va continua a fi un real sprijin al mișcării noastre științifice.

«Pentru aceste motive, socot că e un act de dreptate, ca Academia Română să cheme pe tânărul geograf și etnograf între membrii săi corespondenți.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 15, contra 3.

—D-l Președinte *P. Poni*, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Profesor C. Brătescu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea expunere a d-lui S. Mehedinți asupra activității d-lui Profesor G. Vâlsan:

«D. Gh. Vâlsan, profesor-agregat la Universitatea din Iași, e unul dintre tinerii geografi cari au dovedit în această ramură o activitate vrednică de laudă; începând cu studiul șesului dimprejurul Bucureștilor, cercetările sale s'au întins asupra întregii câmpii românești. Rezultatul a fost o monografie care reprezintă un pas însemnat în cunoașterea pământului românesc.

«Alături de această lucrare mai întinsă, d-l Vâlsan o tratat și o sumă de probleme mai restrânse: chestiunea Porților de-Fer, o Denivelare în șesul românesc, etc., în care a dovedit o deplină înțelegere și o abilă aplicare a metodei geografice moderne.

«Pe lângă studii de geografie fizică, s'a mai ocupat apoi și de probleme etnografice, — în deosebi de vechea distribuie a populației și de Românii, din Craina, unde a făcut anume călătorii, în acest scop.

«Pentru toate aceste motive, socot că e un act de dreptate ca Academia Română să cheme pe tânărul geograf și etnograf între membrii săi corespondenți.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 17, contra 1.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l G. Vâlsan membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității Părintelui Zenovie Păclișan:

«Dintre tineri clerici, cari din Ardeal în ultimele decenii au cercetat istoria poporului lor în acea patrie încă neliberată și cu slabe nădejdi de apropiată liberare, dacă alții au adus mai mult entuziasm, mai multă căldură și seninătate, d-l Zenovie Păclișan din Blaj a dovedit o deosebită putere dialectică în susținerea energică, adesea pasionată până la nedreptate, a părerilor sale. Foarte bine informat, lucrând neconținut la adaogerea notelor sale, având cunoștința perfectă a limbi maghiare și o foarte bună inițiere de literatură respectivă, d-l Păclișan a dat nu odată științei noastre rezultate nouă.

«Alegându-l membru corespondent, vom arăta prețuirea noastră pentru aceste rezultate, și relațiile cu noi va adăugi de sigur metodei sale acea liniște și obiectivitate care, făcând știința mai plăcută, n'o fac mai puțin utilă.

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 15, contra 3.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe Părintele Zenovie Păclișan membru corespondent al Academiei în Secțiunea istorică.

ȘEDINȚA PUBLICA DELA 6 Iunie 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată despre: *Locul Românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice*.

D-l *Dr. V. Babeș* expune comunicarea următoare despre: *Concepțiunea nouă asupra importanței asociațiunilor microbiene*.

«Pasteur și Koch întemeietorii bacteriologiei, au crezut necesar, pentru a da o temelie solidă bacteriologiei, să facă abstracție de tot ce se întâmplă în jurul infecțiunii și să stabilească specificitatea germenilor patogeni, afirmând invariabilitatea atât mortologică, cât și biologică a germenului, precum și că fiecare boală infecțioasă are microbul ei, care explică toate manifestările boalei și că pentru fiecare boală este responsabil câte un singur microb. Inșă această știință, odată solid întemeiată, a venit timpul de a abandona acest punct de vedere exclusiv și schematic și a studia din contră condițiunile în

cari microbul variază, consecințele acestor variațiuni, precum și condițiunile cari fac ca boalele infecțioase să se manifeste la diferiți indivizi și în mod diferit și pentru ce acelaș microb produce manifestări de un grad și întindere foarte variată; trebuie mai departe să se studieze și receptivitatea sau rezistența individului care influențează microbul, astfel încât produce la diferiți indivizi manifestări deosebite. Aceste studii, lărgind mult concepția noastră asupra etiologiei și manifestărilor boalelor infecțioase, au fost în mare parte începute și dezvoltate de mine și de colaboratorii mei, de multe ori luptându-mă chiar cu întemeietorii bacteriologiei științifice, cari tot mereu insistau asupra invariabilității formei și manifestățiunile microbului și asupra specificității excluzive a microbului în producerea boalelor. Întâia dată mi s'a impus abandonarea acestui punct de vedere rigid și schematic în timpul înjghebării primului tratat al bacteriologiei publicat de mine în colaborare cu Prof. Cornil la anul 1883. Precum de o parte printr'o vastă experiență asupra microbilor am putut dovedi că nici forma, nici activitatea microbilor nu este stabilă și că acelaș microb după împrejurări poate produce diferite boale și poate deveni inofensiv sau din contră de-o virulență excesivă, așa și în diferite boale infecțioase, făcând un studiu amănunțit asupra invaziunii, localizării sau generalizării unui microb la diferite boale infecțioase, microbul specific se comportă în diferite cazuri în mod foarte variat. Koch anume a căutat să explice acest aspect variat al boalelor prin particularitățile individului bolnav. O singură dată dânsul a găsit, pe lângă bacilul tuberculozei, și un alt microb necunoscut până atunci, despre care credea că poate contribui la oarecare fenomene ale boalei; și Ehrlich a găsit odată într'o febră tifoidă un alt microb, care s'a introdus printr'o injecție făcută bolnavului, și care a influențat bolnavul, contribuind la manifestările boalei. La aceasta se reduc primele observațiuni ale unei asociațiuni microbiene până la cercetările mele. Erau adică niște microbi rari, și cari din întâmplare s'au introdus în organism și au contribuit la fenomenele boalei. În cercetările mele, cari au cuprins de odată cele mai multe boale infecțioase, examinând întreg organismul bolnavului sau al celor sucombați de această boală, am găsit că asociațiunile microbiene nu sunt niște întâmplări rare, excepționale și că de regulă infecțiunea și fenomenele boalei nu se produc dola început până la sfârșit de un singur microb și putem zice că microbul specific se combină aproape în totdeauna cu acțiunea unui alt microb; am stabilit chiar regulile cari prezidă la aceste asociațiuni, cari au devenit clasice și adoptate de toți bacteriologii, cari și astăzi ele se potrivesc pentru toate asociațiunile microbiene. Primele constatări asupra asociațiunilor microbiene sunt următoarele:

«1) Sunt boale infecțioase cari se produc prin asociațiunea diferitelor varie-

tăți ale aceleiaș specii de microbi; ca atare am constatat asociațiunea febrei tifoide cu alți microbi din grupul tifoideilor (paratific, etc.); asociațiunea stafilococului auriu și alb în supurații, asociațiunea bacilului tuberculozei umane și bovine, etc.

«2) Există boale produse prin asociațiunea constantă a diferitelor specii de microbi, astfel bacilul tetanosului cu bacilul puroiului, bacilul difteriei cu streptococi, angina Vincent prin bacilul fuziorm și spirochet. Numai prin acțiunea unor microbianerobi pe un teren preparat de obicei prin microbul pojarului. Prin aceste constatări s'a înfirmat afirmațiunea bacteriologistilor, că orice boală specifică nu are, pentru a se produce, trebuință decât de acțiunea unui singur microb.

«3) Foarte frecvente sunt produse prin microbi patogeni dintr'un acelaș grup, adică prin streptococi, stafilococi și diplococi.

«4) Cel mai frecvent tip de asociațiune microbiană este aceea al boalelor generale prin streptococi, anume în septicemii sau în septicopiemii în febră tifoidă, holeră, ciumă, scarlatină, rușeolă și anume se poate constata că aceste complicații agravează aceste boale. Cele mai frecvente asociațiuni ale streptococului le formează bacilul tuberculozei, pleumococul, pneumobacilul, microbul lui Pfeiffer, stafilococi precum și alți microbi cari nu aparțin bacterilor.

«5) Există asociații între microbi inofensivi și microbi patogeni, în cari microbul inofensiv capătă prin această asociație caracterele microbilor patogeni

«6) Bacteriile se găsesc adeseori asociate cu paraziți mai superiori. Tuberculoza cu aspergillus, bacilul dezinteriei cu amibe.

«7) Există o asociație și a altor microbi decât bacterii între diferite protozoare cu viermi, astfel sunt frecvente asociațiunile diferitelor varietăți ale parazitului malariei cu filaria sanguinis, cu tripanozoma, asociațiunea Leischmaniei cu tripanozoma.

«Pe lângă aceste forme stabilite de noi, prin pătrunderea mai profundă asociațiunilor microbiene, am reușit, în timpul din urmă, să formulez și următoarele legi generale:

«1) Asociațiunile microbiene nu sunt simple amestecături întâmplătoare de microbi, nu sunt întâmplări rare, ci sunt aproape o regulă în cele mai multe boale infecțioase, naturale și regule generale în toate acele boale infecțioase în cari boala a deschis porțile organismului pentru învazia microbului.

«Am stabilit de mult pe cale experimentală că asociațiunile se produc după anumite legi, pe cari le am stabilit prin o experimentare particulară creată pentru acest scop, ori cultivând diferiți microbi împreună, pe anume medii de cultură. Se stabilește prin aceste experiențe, că sunt microbi cari se ajută unii pe alții în producerea boalei, pe când alții se împotrivesc acțiunii celui alt microb, astfel încât pe baza acestor constatări s'a încercat vin-

decarea anumitelor boale, ceace însă nu a dat rezultate încurajatoare. Mai bune rezultate a dat influența microbului patogen prin produsele sale specifice și toxice; neapărat că aceste rezultate se explică printr'o acțiune vaccinală cu singura deosebire că în aceste cazuri nu s'au întrebuițat produsele aceluiaș microb, ci a diferitelor microorganisme. În alte cazuri din contră produsele diferiților microbi au agravat acțiunea primului microb. Am găsit anume produse microbiene, cari au avut acțiune asupra unui anumit microb, pe când sunt alte atari produse microbiene cari lucrează asupra mai multor diferite grupuri de microbi.

«3). Există asociațiuni între microbi inofensivi, cari prin această asociațiune devin patogeni; astfel am găzit în angina descoperită de mine, dar numită angina lui Vincent, o asociațiune a unor microbi inofensivi, asemenea și în multe gangrene se găsesc microbi cari în urma asociațiunii devin patogeni, în alte cazuri acești anaerobi capătă prin acțiunea unui microb patogen posibilitatea de a pătrunde în organism.

«4). Mai cu seamă importante sunt asociațiunile microbilor cunoscuți cu microbii invizibili; astfel în enterita porcilor microbul reputat până atunci ca acela al boalei nu este decât asociatul unui microb invizibil.

«5). Sunt asociațiuni între microbi, cari amândoi produc aceeaș boală sau o boală asemănătoare, așa încât în aceste boale de obicei s'a considerat numai unul din microbii asociați, descriindu-se de unii ca boala fiind produsă de diferiți microbi; astfel microbul enteritei porcilor se găsește de multe ori asociat cu cel al pneumo-enteritei porcilor, încât autorii au descris la această boală când unul, când celalalt din acești doi microbi; în adevăr însă nici unul, nici celalalt nu sunt microbii enteritelor porcilor, ci un alt microb, care este invizibil. Acelaș lucru se întâmplă în cazuri de febră recurentă și tifus exantematic; în o serie de tifus exantematic găsindu-se spirocheta Obermayer, aceste cazuri au putut fi considerate drept cazuri atipice de febră recurentă.

«Și mai complicate sunt asociațiunile în gripa spaniolă; am constatat că în 80% din cazuri se găsește microbul Pfeiffer, care este reputat de a fi agentul gripei ordinare; în aceste cazuri însă pulmonul este invadat de un streptococ particular, hemoragic sau de un mucojer cari explică cazurile grave ale boalei, dar nici unul nu este microbul boalei, ci un microb filtrabil, adică invizibil.

«6) Foarte frecvente sunt asociațiunile de mai mulți microbi de cât doi și în această privință există o selecțiune a microbilor după anumite organe, după cum anumite organe au o afinitate pentru anume microbi și în aceste asociațiuni; spre exemplu într'o febră tifoidă se vor găsi într'un decubit sau într'o rană un anaerob, sau o asociațiune de atari microbi, în pulmon o aso-

ciațiune a pneumococului cu bacilul febrei tifoide, în intestine o asociațiune cu bacilul febrei tifoide cu paratific, în ulcere și flegmoane streptococul sau stafilococul, în capsula suprarenală toți acești microbi împreună.

«7) Este foarte greu de stabilit în fiecare caz rolul diferiților microbi; mai ușor este de constatat care este microbul, care a deschis porțile organismului micrebilor asociați; intrând al 2-lea microb, se va localiza aprnape de această parte de intrare. Altă dată însă se întâmplă contrariu, adică primul microb rămâne localizat la partea de intrare, al 2-lea microb invadează întregul organism; în alte cazuri în fine amândoi microbi rămân localizați sau se generalizează. Unul din ei se localizează din nou cu preferință în ganglioni sau în capsula suprarenală.

«8) Foarte importante sunt asociațiunile unor microbi, cari au ca rezultat reînvierea sau deșteptarea virulenței unui microb latent printr'un alt microb. Întâiu am stabilit acest lucru prin tuberculoza ganglionară sub influența unui sau mai multor microbi asociați. Astfel tuberculoza latentă a ganglionilor mediastinali se deșteaptă sub influența streptococilor cari invadează organismul prin calea deschisă de către bacilul tuberculozei și făcând împreună drumul spre pulmon. În pojar acest proces este mai complicat, întru cât aci intervine al 2-lea microb necunoscut al pojarului, așa încât rolul streptococului rămâne în planul al 3-lea. Tot astfel se deșteaptă bacilul paratific frecvent la animale și oameni sănătoși sub influența altor microbi, producând microbul asociat deșteptarea paratifosului și de multe ori ivirea epidemiei de paratifus sau de enterita porcilor.

«9) Am arătat că microbii unor infecțiuni locale se pot generaliza și formă o a doua localizare spre ex, în pulmoni unde deșteaptă și exagerează microbi latenți, cari produc apoi boale grave și mortale, astfel pneumoniile se produc pe această cale.

«Este deci în teză generală foarte probabil, că și alte boale pot să se producă nu numai prin purtători de microbi, dar și prin alți microbi asociați să se deștepte germenul latent al unor epidemii. Astfel trebuie presupus că asociațiunile microbiene nu numai că pregătesc terenul pentru epidemia de difterie, dar și produc o epidemie într'un organism purtător de bacili de difterie. Cred că prin cercetări amănunțite se va constata acest mod de infecțiune și de producție de epidemii și pentru alte epidemii, căpătând deci o importanță mare în etiologia epidemiilor.

«10) Am stabilit existența epidemiilor asociate, în cari microbul asociat are un alt rol. Epidemia în aceste cazuri este produsă de un microb, care de obicei nu produce epidemie decât numai în anume împrejurări, fiind de o virulență exagerată și trecând prin organisme bolnave și predispuse. Anume în spitale se vede de multe ori că rănila la un moment dat se

complică de infecțiuni grave; se vorbește în aceste cazuri de un genic us epidemius, în alte cazuri de boale interne, diferitele boale se complică cu fenomene particulare de o raritate excepțională. Scarlatina devine hemoragică și mortală, pneumonia devine mortală, diferite interite devin dezinterice, în anume servicii se înmulțesc în mod epidemic casurile de febră, erisipel, parotitele, etc.

«Pe când deci la începutul descoperirilor asociațiilor microbiene nu s'a putut constata decât diferitul mod, diferitele raporturi între microbi asociați între ei și cu organismul, astăzi cercetările noastre au lărgit mult nu numai cazuistica asociațiilor, ci legile și regulile cari prezidă la ivirea acestor asociațiuni. S'a constatat anume rolul important al asociațiilor pentru a deșteptă gemenii latenți și pentru a produce epidemii, în cari numai rare ori bacilii asociați joacă rolul principal, de mai multe ori însă un microb latent sau atenuat al unei epidemii cunoscute și care prin acțiunea microbului asociat își recapătă toată activitatea și virulența, devenind agentul provocator al unei nouă epidemii; astfel, pe lângă descoperirea importanței purtătorului de microbi, trebuie introdusă în etiologia modernă și deșteptarea epidemiilor prin acțiunea microbilor asociați, cari de obicei intră prin porțile deschise ale organismului prin microbul specific unei epidemii și influențează microbul devenit latent și atenuat, pentru a reproduce epidemia ori prin îmbolnăvirea purtătorului, ori prin exagerarea virulenței microbului specific paralizat. Un alt progres însemnat în studiul asociațiilor este localizarea mai multor microbi în diferite părți ale organismului, rămânând fiecare cu caracterele sale, pe când anumite organe devin sediul unui amestec al tuturor microbilor asociați. În fine reiese din cercetările noastre importanța produselor microbiene asupra microbilor asociați, precum și exagerarea sau atenuarea microbilor patogeni prin produsele altor microbi asociați.

«Vor trebui revăzute noțiunile noastre fundamentale ale bacteriologiei pentru a da asociațiilor microbiene locul care îi convine în etiologia și vindecarea boalelor infecțioase și anume a epidemiilor.»

ȘEDINȚA DELA 7 Iunie 1919.

Președintele d-lui Președinte *P. Poni*.

Dela d-l Inginer N. Vasilescu-Karpen se primește scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa de membru corespondent.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că pentru ședința de astăzi sunt la or-

dinea zilei, în continuare, propunerile Secțiunilor pentru alegerile de membri corespondenți, precum și acelea cari se vor face pentru alegerile de membri onorari.

— Se pune la vot, pentru a doua oară, propunerea Secțiunii științifice de a se alege membru corespondent d-l General Panaitescu Scarlat, care în ședința dela 5 Iunie a obținut majoritatea de 10 voturi din 18 votanți, și se obține următorul rezultat: votanți 19; voturi pentru 16, contra 3.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l General Panaitescu Scarlat membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui *Iustin Frățiman*:

«A se ocupa cineva de istoria moldovenească în Basarabia Rușilor, care obișnuia să trimeată pe cercetător în depărtate locuri de exil, eră de sigur dovada unei aplecări speciale către jertfă. Și mare cră norocul acelora cari puteau măcar, prigonirile și rătăcirile lor, să păstreze o parte din materiale așa de greu adunate și păstrate cu atâta iubire.

«D-l *Iustin Frățiman* s'a îndărătnicit, într'un asemenea mediu, să strângă știri privitoare la trecutul bisericii românești, și el a putut să le aibă la îndemână în momentul când și prin îndemnul său s'a format la Chișinău Societatea istorică «B. P. Hasdeu». pe care o prezidează.

«A-l alege membru corespondent înseamnă a ne arăta și încredere față de această tânără și râvnitoare societate.»

Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l *Iustin Frățiman* membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui profesor *Demostene Russo*:

«De mulți ani de zile, d-l *Demostene Russo* e așezat în țara noastră, în care arată să fi găsit o mulțumire deosebită și liniștea trebuitoare pentru a urmări studii greco-române, cari formează obiectul de căpetenie al vieții sale.

«Începând ca filolog, cu toate însușirile sale rare de perfect cunoscător al tuturor dialectelor elenice actuale și de cercetător neobosit al întregii literaturi istorice, d-l *Russo* s'a preocupat de monumentele literare ale trecutului nostru, exprimând ipoteze interesante în chestia, pe care deschis-o, a

autorului «Invățăturilor lui Neagoe Băsarab», și a ajuns a pătrunde tot mai adânc în domeniul istorie propriu zise. Pe lângă aceasta a enunțat idei originale în ce privește metoda istorică pe care o recomandă și o practică în forma cea mai riguroasă necruțându-și chiar oșteneli de cari s'ar fi putut lipsi fără a-și atrage critica unui om cuminte, convins de relativitatea fatală a lucrărilor noastre în delicatul domeniu al tocmirilor omenești.

«Alegerea d-lui Russo ar fi și o recunoaștere a netăgăduitelor sale merite și asigurarea unei colaborații prețioase în specialitatea sa. N'aș zice și un îndemn, fiindcă avem a face cu un bărbat a cărui siguranță de metodă aduce dela sine și o conștiință de siguranță în ce privește rezultatele atinse până acum și acelea pe cari se știe în măsură a le atinge.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20, voturi pentru 16, contra 4.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l *Demostene Russo* membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Sever Zotta:

«In sesiunea dela Iași s'a propus de Secția istorică alegerea ca membru corespondent a d-lui Sever Zotta, Directorul Arhivelor Statului din Iași.

«Propunerea eră îndreptățită prin adâncă știință a d-lui Zotta în domeniul acelei genealogii istorice care, cu însemnătatea pe care au avut atâta timp la noi marile familii, este de cel mai mare ajutor istoriei propriu zise, confundându-se uneori chiar cu dansa, prin răbdarea cu care și-a alcătuit repertorii, din cari numai o mică parte a servit la redactarea studiilor sale apărate până acum, prin numărul de fapte cu totul nouă pe care-l aduc toate aceste studii și prin speranțele de muncă viitoare pe care le aduce vârsta încă tânără a acestui călduros cultivator modest al științei.

«Luând pe seama mea această propunere, nu înțeleg de cât să adaog, și în numele colegilor mei, al tuturor, o mărturie de prețuire deosebită la aceea pe care ați mai auzit-o din partea d-lui D. Onciul, în sesiunea trecută.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Sever Zotta membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui C. Moisil:

«Printre tinerii profesori secundari cari acum douăzeci de ani, după o serioasă pregătire istorică la școala cea nouă critică, a triadei Iorga, Bogdan, Onciul, intrau în activitate didactică și științifică cu cele mai frumoase promisiuni, eră și Constantin Moisil. Ca și colegul său mai vechiu din învățământul secundar, harnicul și entuziastul iubitor al clasicismului, Popa-Liscanu, Moisil n'a avut norocul să-și poată desăvârși prin specializarea în străinătate cunoștințele de istorie generală antică, arheologie, epigrafie și antichități, astfel încât, când el, adus de situația lui de profesor în Dobrogea, începui a scrie despre prețioasele resturi greco-thraco-romane, cari zi de zi, chiar fără săpături, ies la lumina zilei, în chip firesc, studiile sale sufereau de anume lipsuri de metodă și informație, cari scădeau din valoarea comunicărilor ce le făcea prin *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice* ori prin *Convorbiri Literare*. Criticile ce i s'au făcut de cei în măsură a cunoaște mai bine aceste materii, l-au făcut pe Moisil să iea o atitudine dușmănoasă față de ei, dar în aceeași vreme l-au silit să se mărginească la un domeniu mai restrâns și mai ușor de stăpânit, chiar fără studii prea îndelungate de specializare, anume la domeniul numismaticii

«Ca numismat, Moisil se ocupă de o potrivă de epoca daco-romană ca și de cea românească; o serie întreagă de studii și articole publicate în» *Convorbiri Literare*», «*Buletinul Societății numismatice Române*», «*Arhiva Dobrogei*» și «*Analele Academiei Române*» au adus interesante contribuții la cunoașterea monetelor românești și greco-romane.

Ca profesor secundar, Moisil a desfășurat o activitate pedagogică și didactic-națională, vrednică de luare aminte. Ca numismat al Academiei Române, el publică anual pentru «Creșterea colecțiilor Academiei», raportul descriptiv al achizițiilor cabinetului numismatic. Ca secretar al Societății Numismatice Române, el desfășură o activitate foarte laudabilă, publicând *Buletinul* acestei Societăți. De asemenea el conduce și publicația «*Arhiva Dobrogei*» cu specială atențiune la istoria, etnografia și geografia Dobrogei

«Pentru toate aceste dovezi de activitate rodnică am onoarea a vă propune alegerea d-lui Moisil ca membru corespondent în Secțiia istorică a Academiei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți; 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l C. Moisil membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l V. Pârvan cetește următoarea expunere asupra activității d-lui G. Popa-Liscanu:

«Dintre elevii pe cari i-a avut acum aproape treizeci de ani fostul nostru coleg Grigore Tocilescu, desigur cel mai bine înzestrat pentru a se specializa în antichitățile clasice eră tânărul Gheorghe Popa. Din nenorocire Tocilescu n'a dat acestui fervent admirator al lumii antice puțința să se specializeze. Popa deveni un bun profesor secundar, care prin îngrijite lucrări de popularizare afirmă și mai departe interesul său pentru studiile clasice și din când în când publică și încercări științifice mai întinse, precum e aceea asupra Silistrei și asupra orașelor greco-romane din Cadrilater, în cari el căută «să facă cunoscute și să popularizeze cercetările învățăților străini» și români asupra materiilor studiate.

«Această iubire statornică a lui Popa Liseanu pentru clasicism l-a adus de o parte să alcătuească excelente manuale didactice, în cari explicațiile de viață antică sunt făcute cu o interesantă documentare provincială daco-romană, ceea ce conferă cărților lui chiar o notă originală, iar de alta să lucreze cu cel mai mare zel pentru colecția de traduceri din clasicii greco-latini începută de Casa Școalelor prin administratorul ei, Mihail Popescu

«Academia Română, care sprijină cultura românească în toate formele ei, nu cred că poate lăsa nerăsplătită o așa de statornică muncă idealistă, fie ea chiar și numai de popularizare a științei antichității, atunci când aproape treizeci de ani la rând Popa Liseanu a fost un așa de dezinteresat luptător pentru cultura antică. De aceea am onoarea de a vă propune să alegeți pe d-l Popa Liseanu membru corespondent în Secția istorică.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l G. Popa Liseanu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l D. Onciul cetește următoarea expunere asupra activității Părintelui Ștefan Meteș:

«În mișcarea literară și științifică dela frații de peste munți s'a făcut remarcabil, de câțiva ani încoace, preotul Ștefan Meteș, prin publicațiunile sale istorice. Acestea sunt:

1). Episcopia de Vad, în «Revista ortodoxă», 1912—1913. 2). Cronica popii Vasile din Șcheii Brașovului, în «Drum Drept», 1913. No. 3. 3). Bibliografia scrierilor lui N. Iorga, 1913. 1 vol. 4). Șerban Vodă Cantacuzino și biserica românească din Ardeal, 1914. 1 broșură, 1914. 5). Contribuții nouă privitoare la familia boerească Buhuș din Moldova, în «Analele Academiei Române», Mem. Sect. Ist. XXXVIII. 6). Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I până la 1750. 1918.

Lucrările d-lui Meteș se disting prin o conștițioasă folosire a materialului istoric, prin expunere limpede și obiectivă, ca și prin o formă îngrijită,

«Rezultatele obținute, deși nu prezintă soluțiuni originale ale chestiunilor tratate, sunt totuș apreciable prin serviciile aduse istoriografiei naționale.

«Pentru aceste motive, Secția istorică recomandă alegerea d-lui Ștefan Meteș ca membru corespondent.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe Părintele Ștefan Meteș membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *St. C. Hepites* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Eugen Pittard:

«D-l Eug. Pittard, profesor de antropologie la Universitatea din Geneva, a publicat numeroase studii (21) asupra antropologiei poporului din vechiul regat atât în Buletinul Societății de științe din București, în Comtes rendus ale Academiei de științe din Paris, în Anthropologie, Bull. Soc. anthropol., Revue Anthropol.

«În timpul din urmă d-sa a publicat un volum «La Roumanie», prin care cu multă căldură a luat apărarea cauzei românești și a poporului nostru. Tot din dragostea ca are pentru țara noastră, în care a trăit o bucată de vreme și a vizitat-o deseori, a ținut o conferință în Paris asupra Dobrogei și în Geneva asupra Transilvaniei.

«De aceea Secțiunea l-a propus ca membru corespondent străin la Secțiunea științifică.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Eugen Pittard membru corespondent străin al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Dr. Karel Kadlec, pe care Secțiunea istorică îl propune pentru a fi ales membru corespondent străin al ei:

«Propun Secțiunii istorice a Academiei Române să aleagă membru corespondent străin pe d-l Dr. Karel Kadlec, profesor la Universitatea din Praga. D-l Kadlec este un specialist în istoria dreptului slav și are la acti-

vul său o sumă de studii, de ediții și de recenziuni privitoare la această specializare. Între slaviști este apreciat ca unul din cei mai buni cunoscători de astăzi ai dreptului slav.

«Dar d-sa s'a ocupat în acelaș timp și cu istoria dreptului românesc și a publicat în ediția Academiei cehe o scriere foarte importantă despre: «Românii și Dreptul românesc în țările slave și ungurești.» (Praga 1916, 539 pag. ¹) Cartea această ne aduce un mare serviciu, deoarece ea pune din nou pe tapet înaintea lumii slave chestiunile atât de controversate privitoare la originile noastre și la situațiunea juridică a Românilor în țările străine.»

«Ea are două părți: în cea dintâi se ocupă 1) cu origine și însemnarea cuvântului *Vlah* (Valah), 2) cu începuturile poporului român și 3) cu întemeierea celor două principate ale noastre.

«În capitolul al II-lea se dă un rezumat complet și conștiințios al tuturor teoriilor, începând cu Thunmann și termină cu scriitorii unguri de astăzi Karécsonyi și Szádecky.

«Intemeierea Principatelor este expusă după ultimele cercetări ale isoricilor noștri și după colecțiunile noastre de documente, pe cari le cunoaște foarte bine.

«În partea II-a a lucrării sale, d-l Kadlec studiază situațiunea socială și juridică a populației românești în Peninsula Balcanică, în deosebi în țările sârbești, unde documentele și legislațiunea lui Dușan ne dau știri mai precise despre ei, apoi în Ungaria, în Galiția, Silezia și Moravia. D-sa analizează toate documentele mai importante ungurești și polone în cari este vorba de așezări după dreptul românesc și caută să arate în liniamente generale care era natura acestui drept. Ajunge la concluzia că populația românească în epoca de care se ocupă dânsul (secolul XIII—XVI), ducea o viață mai mult pastorală decât agricolă, de unde se și explică diferențele de întocmire a satelor românești în raport cu cele ungurești, rusești sau polone.

«Într'un capitol intitulat «Concluzie», revine asupra chestiunii originii și celor mai vechi locuințe ale noastre în evul mediu și admite că poporul român s'a născut în Peninsula Balcanică și că la Nordul Dunărei începe să se arate abia în secolul al XII-lea.

«Argumentele sale sunt însă slabe; cel mai puternic este argumentul a silentio. Cu toate că concluziile d-lui Kadlec sânt pentru noi inadmisibile, putem să recunoaștem că a ajuns la ele în mod obiectiv și neinfluențat de nici un prejudiciu contra noastră. Cartea sa informează pe slaviști cât se

1). Valaši a valašské právo v zemích slovanských a uherských.

poate de complet despre chestiuni fundamentale din istoria noastră și ține cont de tot ce s'a scris în istoriografia română asupra lor. D-l Kadlec cunoaște foarte bine limba română pe care o și scrie. Acum când schimbările politice produse de marele războiu ne-au apropiat așa de mult de Cehi, când relațiile noastre politice și comerciale cu acest popor foarte înaintat în cultură vor deveni din ce în ce mai intime, e bine ca și Academia Română să caute a intra în legături mai strânse cu Academia cehă, de aceea cred că Secția istorică a Academiei Române va alege pe d-l Kadlec membru corespondent al ei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Karel Kadlec membru corespondent străin al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *S. Mehedinți* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Em. de Martonne:

«De mulți ani, pământul românesc este obiectul de predilecție al studiilor geografului francez d-l de Martonne.

Publicând monografia *La Valachie*, iar mai târziu o teză de doctorat asupra evoluției morfologice a Alpilor Transilvaniei, d-sa a proiectat o vie lumină asupra multor probleme.

«In deosebi, chestiunea ghețurilor din Carpați, abia prin studiile d-sale și-a căpătat în literatura științifică locul ce i se cuvenia. În sfârșit, cercetările asupra populației și harta desimeii sale a apropiat pe fecundul geograf și de latura etnografică și demografică a studiilor privitoare la Români.

«Nu numai atât. Cu ocazia marelui războiu, cere a atras și Statul român în conflagrația europeană, d-l de Martonne a fost un cald apărător al intereselor neamului românesc.

«Pentru toate aceste considerații, socot că e o reală datorie pentru Academia Română de a oferi titlul de membru onorific savantului, care s'a legat atât de strâns cu interesele culturii românești.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Ed. de Martonne membru onorar al Academiei Române.

D-l *D. Onciul* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Paul Gore:

«Considerând însemnata activitate culturală dezvoltată în Basarabia de d-l Paul Gore propunem să fie ales Membru onorar al Academiei.»

«Avem onoarea de a propune ca membru onorar pe d-l Paul Gore, Directorul Muzeului național din Chișinău și președinte al Comisiunii Arhivelor din Basarabia. D-l Gore este mai de mult unul din cei mai de frunte reprezentanți ai culturii românești în Basarabia. D-sa dă o deosebită luare aminte istoriei naționale și genealogiei familiilor românești din Basarabia, în care scop a adunat un număr însemnat de documente și acte istorice privitoare la istoria Românilor Basarabeni și și-a format cea mai bogată și prețioasă bibliotecă românească și privitoare la Români, ce se află până acum în România de peste Prut

Ca Director al Muzeului, a adunat o frumoasă și prețioasă colecție de co-voare, ștergere ș. a., produse ale industriei de casă românești și a început publicarea unui album asupra acestora, din care a apărut vol. I la 1912, cu o prefață românească și rusească. Acest album este cea mai însemnată publicație apărută până acum cu privire la arta populară românească. Afară de aceasta, d-l Gore a publicat și un studiu asupra răzeșilor moldoveni, în limba rusă, și are în pregătire o lucrare mai mare asupra familiilor românești din Basarabia, pentru care a adunat un bogat material istoric.

«Pentru aceste motive, credem că alegerea d-lui Paul Gore ca membru onorar al Academiei Române este pe deplin justificată.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Paul Gore membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l *I. Urban Jarnik*:

«Ținând seamă de meritele deosebite pe cari d-l *I. Urban Jarnik* le are prin activitatea sa de peste 40 de ani pentru poporul român, a cărui limbă o cunoaște atât de profund, propun ca Academia să-l aleagă de membru onorar al ei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l *I. Urban Jarnik* membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onor. d-l H. Tiktin:

«Considerând marea însemnătate a activității filologice asupra limbii române de d-l H. Tiktin, propunem să fie ales Membru onor. al Academiei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l H. Tiktin membru onor. al Academiei Române.

D-l *Gr. Antipa* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onor. d-l C. N. Hurmuzaki:

«Considerând însemnata activitate științifică a d-lui Const. N. Hurmuzaki din Cernăuți în cercetarea faunei și florei Bucovinei, propunem alegerea sa ca membru onor. al Academiei Române.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l C. N. Hurmuzaki membru onor. al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onor. d-l G. Dima:

«E aproape o jumătate de veac de când G. Dima s'a întors ca elev al lui Iadasson și Reineke dela Conservatorul de muzică din Leipzig în Ardeal, unde a rămas un harnic desțelenitor al artei căreia i s'a dedicat, deși trecând în alte părți, cu centre muzicale, ar fi aflat de sigur și recunoștința mai grabnică și mediul mai potrivit. A preferit însă să rămână în Sibiu și în Brașov, unde a întemeiat vestitele coruri cari erau fala acestor orașe și de unde a urmat să ne dea an de an compozițiile sale măiestre, cari se caracterizează printr'o fericită inspirație și printr'o adâncă pricepere muzicală. Mai ales corurile sale, în special cele două leturghii, și operele mai mari, ca *Salvum fac regem*, îi vor păstra numele în generațiile viitoare. Dar și cântecele populare culese și câteva cântări vechi reînviată de el sunt, prin felul cum au fost prelucrate, opera de artă superioară.

«Acum când Georghe Dima, la vârsta de 71 de ani, a părăsit temnița Clujului, unde trufia maghiară îl ținuse închis un an și jumătate și unde el a găsit totuș concentrarea sufletească să scrie câteva dintre cele mai fru-

moase compoziții ale sale, Academia Română, alegându-l ca membru onorar al ei, ar încunună în cel mai fericit mod o activitate largă și mănoasă și ar aduce omagiul ei unui adevărat talent.»

— Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l G. Dima membru onorar al Academiei Române.

D-l A. Bârseanu cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar Părintele Metodiu Zavoral:

«Avem onoare a propune alegerea de membru onorar al Academiei Române a P. S. Sale Părintelui abate Metodiu Zavoral.

«Părintele Zavoral, superiorul mănăstirii Premonstratensilor din Strahov lângă Praga, e unul din preoții cei mai erudiți și mai cu vază ai poporului ceho-slovac. În acelaș timp, dânsul, ca și d-l Dr. I. U. Jarnik, e unul din cunoscătorii cei mai adânci ai limbii noastre și un bun prietin al neamului, din care facem parte.

«În cursul războiului din urmă, părintele Zavoral, îndemnat de sentimentele sale filantropice, a deschis în mănăstirea condusă de dânsul un spital, în care a primit și a îngrijit rânduri-rânduri de ostași din fosta armată austro-ungară. Între aceștia erau și numeroși Români, cari nu se prea puteau înțelege cu persoanele ce-i îngrijiau.

«Bunul abate, voind să vină în ajutorul acestor ostași români, cu o hărnicie fără seamăn, se apucă de învățarea limbii noastre, și în scurtă vreme, fiind și un adânc cunoscător al limbii latine, precum și al celorlalte limbi romanice, o deprinse pe deplin, încât de prezent o stăpânește în tocmăi ca compatrioții săi, d-nii Jarnik, tatăl și fiul. Cu iubire în adevăr părintească, dânsul îngrijă de feciorii noștri depărtați așa de tare de vetrele părintești, îi mângăie în suferințele lor, le înlesni corespondența cu cei de acasă și căută să-i facă a-și uita necazurile, cetindu-le și povestindu-le românește în «Șezătorile românești de pe Muntele Sion din Praga», descrise așa de viu de d-l I. U. Jarnik în broșura sa din 1915.

«Mai mult decât atât. Dânsul aduse ca instructor la spitalul său pe tânărul scriitor Dr. Horia Petra-Petrescu și îngrijă, ca cei neștiutori de carte să fie deprinși cu scrisul și cu cetitul. Apoi în colaborare cu d-l H. Petrescu, încearcă a traduce lucrări literare din românește în ceheste și din ceheste

în românește. Din aceste lucrări s'a publicat în limba noastră broșura: «Despre caritatea creștinească» (trei predici, Sibiu 1916), și s'a pregătit spre tipărire o colecțiune de povești cehe traduse românește.

«Părintele Zavoral e unul din acei bărbați, prin cari se poate face legătura dela popor la popor, și prin alegerea dânsului de membru onorar al Academiei credem că se vor întări și mai mult legăturile poporului nostru cu vrednicul popor ceho-slovac.

— Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă membru onorar al Academiei Române pe părintele Metodiu Zavoral.

D-l *T. V. Stefanelli* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar Părintele Mitropolit al Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta.

«Propunem să-l alegeți ca membru onorar al Academiei Române pe I. P. S. S. Mitropolitul Bucovinei Dr. Vladimir cav. de Repta.

«Dintre ierarhii bisericești de peste hotarele României vechi, una din cele mai luminoase figuri este cea a Mitropolitului Bucovinei Dr. Vladimir cav. de Repta, care atât ca profesor al Facultății teologice dela Universitatea din Cernăuți, cât și ca Mitropolit, a desfășurat o deosebită activitate culturală pentru propășirea neamului nostru, și a lucrat pentru a susține neștirbit caracterul național românesc al bisericii ortodoxe din Bucovina.

«În decursul războiului mondial, guvernul austriac, din cauza simpatiilor filoromâne ale acestui Mitropolit, l-a sechestrat, și Guvernorul Bucovinei, ridicându-l din reședința sa de scaun din Cernăuți, l-a târît cu sine, întâiu la Dorna, unde se stabilise întâiul popas de refugiu al Guvernului Bucovinei, apoi în Ungaria, Praga și Viena, pe unde a îndurat un adevărat martiriu pentru convingerile sale, pe cari octogenarul principe al bisericii, cu tot regimul aspru căruia eră supus, și cu toate sentinelele ce-l înconjurau, nu le-a schimbat, ci a rămas neîncovoiat până la ultimul pas de samavolnicie al Guvernului, prin care a fost destituit, luându-i-se brusc și contrar canoanelor conducerea diecezei sale. În această stare de depresiune psihică și de suferințe fizice l-a găsit prăbușirea monarhiei habsburgice și Unirea Bucovinei cu patria mamă. Administrația românească a Bucovinei însă i-a dat satisfacția meritată și l-a reintegrat în toate drepturile sale, iar Mitropolitul Repta, apreciind plin de bucurie noua situație creată prin întoarcerea țerii sale la sânul mamei, a fost unul dintre cei dintâi, cari împreună cu fruntașii români ai țerii, a supus M. S. Regelui Ferdinand omagiul său de mulțumire și admirație și a prestat jurământul în numele bisericii ortodoxenaționale din Bucovina.

«Dar și pe câmpul literar-științific, activitatea Mitropolitului Repta a fost rodnică și pilduitoare. El a scris:

1) Psihologia în însemnătatea ei pentru deșteptarea, cultivarea și înaintarea virtuții religioase (1888). 2) Datinele, ceremoniile și deprinderile religioase în însemnătatea lor pentru dezvoltarea culturii. 3) Ca Inspector școlar al orașului Cernăuți, a scris dela 1877—1896 cincisprezece broșuri, cuprinzând dări de seamă asupra școalelor primare din orașul Cernăuți. 4) Multe articole în revistele ecleziastice.

«Ca profesor la Facultatea teologică din Cernăuți, el și-a câștigat un nume foarte apreciat ca teolog învățat, și foarte mulți din elevii săi ocupă astăzi, în toate ținuturile locuite de Români, cele mai însemnate demnități ierarhice.

«Fiind timp îndelungat Președinte al Societății culturale din Bucovina și Președinte al Comisiunii pentru cercetarea manuscriselor de cărți românești pentru învățământul secundar din Bucovina, I. P. S. Sa a desfășurat o activitate neobosită și foarte rodnică pentru cultura poporului românesc din Bucovina.

«Pentru toate aceste merite vă rugăm să-l alegeți membru onorar al Academiei Române.»

— Se procedează la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea voturilor și proclamă pe Părintele Mitropolit al Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta, membru onorar al Academiei Române.

D-l I. Lupăș cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar Părintele Episcop al Caransebeșului Dr. Miron Cristea:

«P. S. S. Episcopul ortodox-român al Caransebeșului, ca unul dintre arhierii cei mai distinși și mai populari ai Românilor din Transilvania, Banat și ținuturile ungurene, vă este de sigur cunoscut D-Voastre. Căci activitatea mănoasă, ce a desfășurat pe teren bisericesc, cultural și literar, a avut darul nu numai de a trezi în sufletul poporului credincios dragoste, alipire și încredere față de dânsul, ci și pe acela de a atrage atențiunea celor mai însemnați factori ai vieții noastre publice asupra nobilelor scopuri, de cari eră și este călăuzită munca lui stăruitoare pentru înaintarea morală și culturală a poporului nostru.

«Episcopul Dr. Miron Cristea s'a născut la 20 Iulie 1868 în Toplița română ca fiu al țăranilor Gheorghe și Domnița Cristea. Studiile secundare le-a făcut în liceul evanghelic-săseșc din Bistrița și în cel românesc din

Năsăud. A urmat apoi cursurile teologice la seminarul Andreian din Sibiiu și după terminarea acestora a ascultat timp de 4 ani cursuri de filologie modernă și de filozofie la Universitatea din Budapesta, unde a obținut gradul de doctor în filozofie. A tipărit atunci teza sa de doctorat, tratând despre: *Vieța și activitatea lui Mihail Eminescu*.

«După terminarea studiilor universitare a ocupat posturile de secretar și asesor la consistorul arhidiecezan ortodox-român din Sibiiu, iar la 21 Noiembrie 1910 a fost ales episcop la Caransebeș în locul devenit vacant prin decedarea merituosului episcop Nicolae Popea, fost membru al Academiei Române.

«În primăvara anului 1910, când și-a ocupat scaunul episcopesc, a mărturisit în mod pătrunzător, cum înțelege el chemarea și datoria conducătorilor poporului nostru, despre care zicea, că trebne să fie ca ploaia bine-cuvântată, care face să rodească pământul. «Să ne străduim — zicea Episcopul Cristea — a revărsa asupra poporului toată roada muncii noastre neobosite; pentru întărirea și înaintarea poporului românesc să ne jertfim toate frământările minții și toate sbuciumările inimii.» Astfel a propovăduit și astfel a lucrat Episcopul Dr. Miron Cristea, promovând totdeauna, cu cuvântul și cu fapta, interesele bisericii ortodoxe-române și ale poporului, din sânul căruia s'a ridicat.

«Pe lângă munca desfășurată în interesul bisericii și al școalei confesionale române, Episcopul Cristea a fost un bun sprijinitor al publicisticii române, colaborând la mai multe ziare și reviste de dincolo și dincoace de munți. Trei ani de zile a fost el însuș redactor al ziarului înființat la Sibiiu de Andreiu Șaguna: «Telegraful Român.» — A scris o schiță biografică despre Alexandru Roman, fost profesor la Universitatea din Budapesta și membru al Academiei Române, o lucrare despre «dotațiunea clerului român din Transilvania,» iar la 1905 a publicat o carte voluminoasă despre: «*Iconografia și întocmirile din interiorul bisericii răsăritene.*»

«Iar cuvântările sale ocazionale, conferințele ținute în adunările generale ale «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» sau ale «Societății» pentru crearea unui fond de teatru român, precum și lumeninoasele sale pastorale arhieresti ne dau dovada statornicilor preocupăți de ordin religios, moral și cultural, de care a fost și este stăpânit acest luminat arhieru român.

«Aceste considerațiuni ne îndeamnă a propune alegerea P. S. Sale ca membru de onoare al Academiei Române.»

— Se procedează la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe Părintele Episcop Dr. Miron Cristea membru onorar al Academiei Române.

D-l T. V. *Stefanelli* cetește următoarea propunere pentru a fi ales P. S. Arhiereul Iacov Antonovici membru onorar:

«P. S. S. Arhiereul Iacov Antonovici dela Huși, pe care-l propunem să-l alegeți membru onorar al Academiei Române, nu ne este necunoscut, pentru că Academia a premiat anii trecuți «Documentele Bărlădene», publicate de P. S. S.

«Acest teolog a înțeles că nu numai cu Crucea și Evanghelia poți fi folositor neamului tău, ci și prin alte mijloace, menite să servească culturii și luminării neamului românesc, și astfel s'a pus cu zel și cu multă trudă să desgroape o parte din trecutul nostru prin publicarea documentelor eminate dela strămoșii noștri.

«Documentele din trecut sunt izvoare neprețuite pentru cunoașterea datinelor și obiceiurilor noastre de demult, a vieții private a poporului nostru, a întocmirilor sale sociale, politice și administrative, a dreptului privat român, în scurt a întreg trecutul istoric al neamului românesc, și cine contribuie să cunoaștem acest trecut și să întemeiem pe el istoria neamului nostru, a adus servicii reale culturii acestui popor.

«Comorile ascunse nu folosesc nimăruia, și documentele vechi ale neamului nostru sunt comori neprețuite, dar numai atunci când ajung să fie desgropate și date la lumină.

«P. S. S. arhiereul Antonovici a desgropat o mare parte din trecutul nostru istoric prin publicarea de documente ce le-a scos din noianul uitării, și a contribuit astfel la studiarea temeinică și documentală a vieții din trecut a poporului românesc.

«Prin aceasta a adus P. S. S. servicii mari culturii românești și în deosebi istoriei neamului nostru.

«Recunoscându-i pe deplin aceste merite, propunem să binevoiți a-l alege membru onorar al Academiei Române.»

«Considerând valoarea însemnată a lucrărilor și publicațiunilor părintelui Arhiereu Iacov Antonovici asupra istoriei naționale românești, propunem să fie ales membru onorar al Academiei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit

nit peste două treimi și proclamă pe P. S. S. Părintele Arhiepiscop Iacov Antonovici membru onorar al Academiei Române.

D-l N. Iorga cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l V. Goldiș:

«În grelele condiții din Ardeal se întâmplă deseori că personalități cheamă a desvoltă o activitate științifică și având toate însușirile pentru aceasta sunt silite a-și petrece viața, a și-o stoarce în modesta muncă fără strălucire și răsunset a profesorului de liceu.

«Valoarea reală a acestora se poate recunoaște însă întâmplător prin lucrările cari, în legătură cu activitatea lor mai restrânsă, apăreau din când în când. În această formă, de sigur mai puțin impunătoare, se întâlnesc mari calități de judecată și de stil.

«Acesta e rolul pentru cărțile de istorie universală, așa de îngrijit prelucrate, ale d-lui V. Goldiș.

«Propunând să-l alegem ca membru de onoare, avem în vedere însă și pe cel dintâiu Român, care s'a învrednicit a fi conducător al școalelor și culturii în Ardealul desrobuit, căruia și pe această cale putem să-i dăm un semn de frățescă prețuire.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l V. Goldiș membru onorar al Academiei Române.

D-l I. Lupăș cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Dr. Valeriu Branisce:

«Am onoare a propune alegerea d-lui Dr. Valeriu Branisce ca membru de onoare al Academiei Române.

«Născut la 10/22 Ianuarie 1869 în Cincul mare, județul Târnava mare, ca fiu al judecătorului Moise Branisce, a absolvit studiile universitare la Budapesta, unde a luat la 1891 doctoratul în filozofie și diploma de profesor pentru școalele secundare. A funcționat timp de 3 ani ca profesor la liceul ortodox român din Brașov. Chemat apoi de marile mișcări politice ale ultimului deceniu din secolul trecut, a părăsit cariera de profesor și a devenit ziarist. Așezându-se la 1894 în Banat, unde aveau cei mai mulți prietini de principii, a fondat la Timișoara ziarul „Dreptatea“, dar în 1895, fiind condamnat în 23 procese de presă la 2 ani temniță de stat, a părăsit ziarul, ca să-și facă osânda în temnița dela Vaș. Scăpat din temniță, nu și-a mai

putut continuă activitatea ziaristică în Banat. Dând ascultare prietenilor săi din Bucovina, a întemeiat acolo ziarul „*Patria*” (1897), ducând o luptă grea contra perfidului guvernământ austriac, până când a fost expulzat din Bucovina la 1900, când a încetat și apariția ziarului «*Patria*».

«Reîntors în Banat, a înființat la 1901 ziarul „*Drapelul*”, pe care l-a condus fără întrerupere până ce în Februarie 1918 a fost arestat și aruncat în temnița din Seghedin, de unde a putut scăpa abia în Octomvrie a. tr., în preajma debandadei puterilor centrale. Adunarea națională din Alba Iulia (18. XI. 918) l-a ales membru în Consiliul Dirigent al Transilvaniei. Dela 20 Martie 1919 i s'a încredințat conducerea resortului de Culte și Instrucțiune publică.

«Activitatea literară a d-lui Branisce s'a desfășurat mai ales pe teren ziaristic, purtând timp de un sfert de veac o energică și impunătoare luptă pentru apărarea intereselor politice și culturale ale românismului greu amenințat. Afară de aceea, a ținut peste 200 conferințe publice din domeniul istoriei, literaturii și estetice, din cari o parte considerabilă a apărut în ziare, reviste și în anuarele Societății teatrale din Transilvania. Din domeniul istoriei, literaturii și folclorului a publicat «*File din trecut*» (1901-3), *Corteșul* (1902) *Horea bea* (1903), *Cântăreții noștri la București* (1906), *Ciprian Porumbescu* (1908) *Alexandru Mocsonyi* (1909), *Paparuda* (1909); apoi nume roase foiletoane cu tendințe politice ca: *Seghedinul* (1903), *Dela Cluj* (1894) și 1904 și multe altele resirate prin ziare și semnate cu diferite pseudonime (ca *Bill-A-Zam*, *Ler pogaucello*, etc.) Are adunat material important pentru istoria Banatului și pentru o biografie a lui Emanuil Gojdu. Aceste lucrări însă nu le-a putut termina din cauza luptelor politice, cari i-au absorbit cea mai bună parte a energiilor.»

«In general putem afirma însă, că d-l Dr. Valer Branisce atât ca profesor cât și ca publicist și ca membru al tuturor corporațiunilor bisericești, culturale și politice ale Românilor din Transilvania și Banat, a fost și este unul din cei mai de seamă oameni ai școalei, ai bisericii și ai orientării prin presă a publicului românesc.

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Dr. Valeriu Branisce membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Iuliu Maniu:

«În viața Românilor ardeleni, chemați la o dezvoltare liberă, d-l Iuliu Maniu s'a impus ca șef al întâiului Guvern românesc după declarația de alipire dela Alba Iulia prin valoarea culturală și morală superioară a personalității sale.

«Orice manifestare a sa, înainte și după acest moment culminant din existența sa, care e și unul din marile momente ale istoriei neamului, a scos la iveală, mai presus de orice, rolul pe care-l va avea în progresele noastre ca neam și ca Stat, munca în domeniul sufletesc, lămurirea conștiinței naționale și întrebuițarea chibzuită a calităților noastre de rasă.

«A proclama ca membru de onoare pe d-l Iuliu Maniu înseamnă să afirmăm și noi aceste calități în persoana aceluia care le vădește așa de frumos și pe care vrednicia sa în această privință l-a așezat atât de sus la un ceas atât de mare.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a obținut unanimitatea și proclamă pe d-l Iuliu Maniu membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Charles Dela Roncière:

«D-l de la Roncière este istoricul, pe bazele strânse răbdător de un medievist, al Marinei franceze, de care e legat, și prin frumosul nume pe care-l poartă. Stăruința sa neobosită în toate domeniile istoriei, unde și-a căutat informația, l-a făcut să ajungă astăzi șeful Departamentului imprimatelor la Biblioteca Națională din Paris.

«În timpul războiului a dovedit cele mai călduroase simpatii pentru cauza românească și cea mai sinceră prețuire pentru jertfa adusă de noi.

«În nouăle noastre legături cu Franța, care trebuie să fie tot mai strânse, d-l de la Roncière va avea de sigur un mare rol.

«Il propun ca membru onorar al nostru.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 18, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Dela Roncière membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Dr. Fridrich Teutsch:

«Imprejurările politice cu totul nouă, pe cari le-a produs marele războiu, au făcut, și prin declarația de unire cu România din partea reprezentanților îndreptățiți ai poporului săsesc din Ardeal, ca în cuprinsul Statului românesc celui nou să se găsească vechea și meritoasa populație de sânge german și de limbă germană din acea provincie.

«Fruntașii intelectuali ai acestei populații au cheltuit totdeauna cele mai mari osteneli pentru a se cunoaște cât de bine un trecut de opt sute de ani plini de muncă și de spor economic și cultural. Lucrările de amănunte au fost strânse la un loc în marea sinteză populară datorită Episcopului Bisericii luterane (I. D. Feutach. Ful său Friedrich, și el episcop, i-a fost și urmașul în ce privește cultivarea istoriei naționale, și astăzi nu se află între ai săi nimeni care să se bucure de un nume mai venerat între noii cetățeni români de limba germană din Ardeal.

«Nu odată lucrările sale mi-au folosit în cercetările noastre. Societatea Săsească, prin «Archiv» al ei mi-a fost totdeauna de mare ajutor pentru cunoașterea istoriei relațiilor dintre cele două popoare menite de acum a trăi în aceeași formă constituțională.

«Cred că ne facem o datorie către compatriotul nostru și că-i dăm și o veste bună, proclamându-l ca membru de onoare al Academiei noastre.»

— Se procedează la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Friedrich Teutsch membru onorar al Academiei Române.

D-l I. Simionescu citește următorul raport al Comisiunii Fondului Adamachi:

«Ne facem o plăcută datorie a vă arăta, ca și în trecut, modul cum s'au îndeplinit dispozițiile testamentare ale veșnic neuitatului donator V. Adamachi. În timpul dela 1916, când s'a făcut ultimul raport, și până azi, aducându-vă tot odată spre cuoștință și aprobare propuneri pentru viitor.

«Evenimentele, cari s'au desfășurat dela data mobilizării, au adus o tulburare în mersul normal. Bursele pentru străinătate au fost întrerupte, iar cele pentru țară nu s'au dat decât în parte, acolo unde școalele — vremelnice — au putut funcționa. Mai toți bursierii Academiei s'au făcut datoria către țară, iar unii dintre ei și-au jertfit tinerețea pentru înfăptuirea năzuințelor noastre naționale. Sentimentul de pietate și de slavă pentru ei ne împune să ne oprim măcar o clipă în amintirea lor. Propunem ca numele lor cu o notiță biografică să fie trecute în cea dintâi pagină din *Publicațiunile Fondului Adamachi*, când va începe să apară. Abia în cursul lunii Februarie din 1919 s'a putut ține concurs de bursă la Facultatea de medicină

din Iași, acordându-se burse următoarelor studenți: V. Gărcineanu, Clelia Rașcu, N. Grigorescu, E. N. Renescu și Sofia Harnagea.

«La sfârșitul lunii lui Martie s'a ținut concurs și la Facultatea de Științe, dându-se burse următorilor studenți: G. A. Maxim, Victor Armanu și I. N. Florescu.

«La Școala de Poduri și Șosele s'au acordat burse, începând cu luna Octombrie 1918, următorilor 8 studenți: Popescu Al., Andreescu Raul din anul preparator, Zamfirescu Gh., Mircea Elefterie, Păsărică Ion din anul II; Hagi Ivanov I., Chițulescu I., din anul III., Cazacu C. din anul IV.

«Școala de agricultură «Agarici» din Moara Grecilor, funcționând neîntre-rup, cele 10 burse acordate conf. art. 12 din regulamentul fondului, s'au acordat regulat.

«Scumpetea extraordinară din țară crescând, suma de 100 lei pe lună, dată ca bursă studenților, s'a socotit insuficientă. De aceea Onor. Delegație, prin încheierea dela 7 Decembrie 1918, a mărit bursele, începând cu Ianuarie 1918, dela 100 lei la 150 lei. Comisiunea vă roagă să aprobați și să mențineți această decizie, până când viața normală va permite să ne întoarcem la starea din trecut.

«Pentru stațiunea zoologică dela Roscoff s'a plătit în toamnă 1917 subvenția de 1500 franci, după cum s'a plătit și subvenția pe 1916 — 17 de 1000 lei Revistei științifice «V. Adamachi din Iași.

«S'au împărțit haine și cărți elevilor săraci ai Școalei primare «V. Adamachi» din Iași pentru suma de 5.550 lei; aceeași sumă s'a cheltuit pentru ajutoare la sărăcimea din Iași spre pomenirea numelui și odihna sufletului generesului A. Adamachi.

«Propuneri pentru viitor.

«Până când vor trece timpurile grele, se înțelege că cheltuelile din Fondul V. Adamachi vor fi mai mari, pentru că cea mai mare parte din el este afectat pentru burse, iar în condițiunile actuale nu se mai pot trimite în străinătate bursieri numai cu 300 lei lunar. Noroc însă de disponibilitățile anilor trecuți, cari măresc sumele din anul acesta.

«De aceea propunem ca suma disponibilă de 8.078,74 lei dela tipărituri din anul trecut să fie adăugată la suma bugetară de 8.350,70, pentru a putea face față oricăror eventualități. De asemenea suma de 50.000 dela burse să se adăoge la cei 82.985,85 din anul acesta, căci altfel nu ar merge. Să se păstreze disponibil fondul de rezistență al cheltuelilor generale ale fondurilor de 171.722,51, necapitalizându-se.

«a). Pe lângă numărul de burse la Universitatea din Iași și Școala de Poduri din București, stabilite până acum, s'au introdus două burse pentru

doctorat în țară. Noi vă propunem ridicarea la 4 a acestor burse, și anume 2 la Facultatea de științe din Iași și 2 la cea din București. Din cauza scumpetei fiecare bursă să fie de 250 lei lunar, atâta vreme cât bursele studenților vor fi de 150 lei lunar. Mărirea numărului acestor burse este motivată nu numai din dorința de a lega mai strâns de laboratoarele din țară pe tinerii râvnitori de știință, dar și prin nevoia de înmulțire a elementelor pregătite, cerută prin mărirea suprafeții țării.

«*Dispoziții.* Bursele de doctorat vor fi puse la dispoziția facultăților respective. Ele se vor da pe 3 ani și se vor putea acorda, după alegerea facultății, oricărui licențiat merituos, chiar când este și preparator de laborator. Bursierului i se va cere obligațiunea de a nu avea tot timpul bursei nici o altă ocupațiune în afară de laborator, devotându-se numai cercetărilor sale. Când întrerupe — fără motive de boală — peste o lună cercetările, după avizul profesorului conducător, i se va ridica bursa.

«b), Se institue patru ajutoare de câte 1000 lei pentru cercetări restrânse, relative la cunoașterea țării noastre, aceasta ca un prim și slab pas către îndeplinirea, din partea Academiei, a unei ținte mai îndepărtate, aceea de a provoca și sprijini cercetări nouă științifice. Aceste patru ajutoare se dau în următoarele condițiuni :

«1). 1000 lei se va pune la dispoziția laboratorului de zoologie dela Universitatea din Iași pentru a se face cercetări, cari să contribuie la cunoașterea insectelor de apă dulce din iazul Cristești-Iași.

«2). 1000 lei la dispoziția laboratorului de botanică dela Universitatea din Iași pentru a se cercetă flora stâncilor de calcar dintre Ștefănești-Ripiceni (Jud. Botoșani), eventual și a celor de pe malul basarabean al Prutului.

«3). 1000 lei la dispoziția laboratorului de zoologie și morfologie din București pentru contribuțiuni la cunoașterea insectelor cari trăesc în scoarța arborilor din o pădure din jurul Bucureștilor.

«4). 1000 de lei la dispoziția seminarului de geografie din București pentru cercetarea amănunțită a așezămintelor omenesti din Câmpia Română după harta rusească dela 1837, aflată în colecțiile Academiei (copia procurată de d-l Vâlsan dela Berlin), în comparația cu harta actuală.

Dispoziție. Subiectele sunt alese de Academie. În viitor, dacă aceste ajutoare vor da, cum e de sperat, roade, subiectele vor fi alese tot de Academie, din o listă de subiecte date de facultățile de științe ale Uniwersităților române. Ajutorul se dă odată pentru totdeauna. El se va trimite profesorului respectiv spre a fi dat unui student, licențiat ori vreunuia din personalul laboratorului, care vrea și poate să se ocupe de chestiune. Numai în lipsa lor va putea fi folosit de profesor tot pentru subiectul indicat. Singura obligație ce se pune e că în timp de doi ani dela darea ajutorului,

cel ajutat să trimeată o lucrare spre a fi publicată numai în *Publicațiunile Fondului V. Adamachi*. Ajutorul se va trimite imediat spre a nu se perde campania de lucru din vacanță.

«c). De oarece stațiunea zoologică dela Neapole nu are lămurită situațiunea ei, până la lămurire, subvențiunea ce i se acordă de către Academie se va capitaliza aparte, ca prim fond pentru crearea, când condițiunile vor fi prielnice, a unei stațiuni zoologice în țară.

«d). Se acordă, ca și în ceilalți ani, subvențiunea de 1.500 franci pentru stația zoologică dela Roscof, ca și cei 1000 lei pentru «Revista științifică V. Adamachi.»

«e). Ținându-se seamă de nevoile imediate ale țerii mărite, Comisiunea, luând înțelegere și cu organele competente din Ministerul Lucrărilor publice, vă propune stabilirea următoarelor burse pentru străinătate. Dându-se scumpetea vremiei, e absolut necesar ca bursele pentru străinătate să se ridice dela 300 lei la 600 lei, ceea ce face conform valutei de azi puțin mai mult de 300 franci.

«1). Burse pentru licențiații Facultății de știință din Iași, conf. art. 7 din regulament:

«a). Continuarea bursei de fizică, întrerupte prin războiu. Studiile se vor face în Paris sau în Anglia și vor dura numai un an.

«Dispoziții. In cazul când d-l Bedreag, titularul bursei, nu va putea să-și reia studiile, Comisiunea propune ca această bursă să fie menținută, de oarece în țară la noi se simte mare nevoie de fizicieni bine pregătiți. Concursul se va ține între 1 și 15 Septemvrie s. n., pentru a se câștiga timp. Bursa va fi pentru fizica generală, în special însă pentru studiul opticei și acusticei. Locul de studiu va fi stabilit de facultate și va fi făcut cunoscut Academiei odată cu rezultatul concursului. De asemenea facultatea va putea indica mai înde aproape specializarea candidatului, cunoscând mai bine nevoile. Concursul va constă din materia de licență pentru fizică, iar afișările se vor face de pe acum și cât mai larg publicate.

«b). O bursă de perfecționare în geologie și geografie fizică, pe timp de 18 luni, pentru un doctor în geologie dela Universitatea din Iași.

«Dispoziții. Concursul se va ține între 1—15 Septemvrie s. n. la Facultatea din Iași. Candidatul reușit va fi obligat să urmeze primele 6 luni la seminariile d-lui Profesor E. de Martonne și E. Haug din Paris; cele 6 luni de vară la Lausanne, spre a lua parte la excursiile în Alpi ale d-lui Profesor Lugeon; ultimele 6 luni le va trece fie la Lyon ori Greuoble sau în ori care alt centru își va alege, făcut cunoscut din vreme Academiei, cu condiție însă ca profesorul respectiv să se ocupe de probleme și cercetări de așa natură, în cât bursierul să capete cunoștințe aplicabile la țara noastră,

Examenul de bursă va constă din geologie, paleontologie și geografie fizică.

«c). O bursă de antropologie și preistorie paleolitică în Franța, pentru un licențiat în științele naturale dela Facultatea de științe din Iași.

«Dispoziții. Se va lăsa latitudine facultății ca să indice în amănunțimi programul de lucru al bursierului, cât și locul de studiu, făcându-se în prealabil cunoscut Academiei. Concursul, ce se va ține tot între 1—15 Septemvrie la Iași, va constă din zoologie (mamifere), paleontologia (mamiferelor) și geologie (neogenul și cuaternarul). Condițiunile de bursă se vor face cunoscut imediat.

«2) Burse pentru absolvenții Școalei de poduri și șosele din București:

«a). O bursă pe timp de 2 ani pentru perfecționarea în specialitatea hidroelectrică în Franța de sud, Italia de nord și Elveția. Dacă candidatul reușit va cunoaște limba engleză, va putea în al 2-lea an să-și facă studiile în Norvegia și Suedia.

«b). O bursă pe timp de 2 ani pentru studiul construcțiunilor navale în Anglia.

«c). O bursă pe timp de 1 an pentru studiul amenajerii și utilajului porturilor marine și mai ales a celor fluviale în Franța și Anglia.

«Dispoziții. Comisiunea de examinare va putea da indicațiuni mai precise asupra locurilor de studiat. Concursul se va ține în București între 1—15 Septemvrie, iar reușii vor fi obligați a trimite lunar rapoarte de activitatea lor. Netrimeterii rapoartelor timp de trei luni consecutiv, va urmă suspendarea bursei.

«3). Burse pentru bacalaureați. (Concursul se va ține, potrivit regulamentului, în anul acesta la Iași):

«a). O bursă de 3 ani la Școala de mine din Birmingham (Faculty of Science, Metallurgy) pentru studiul metalurgiei în special a fierului și cuprului.

«b). O bursă de trei ani la aceeaș școală pentru studiul minelor (University, Faculty of Science, Mining), în special a minelor de cărbuni.

«c). Continuarea bursei pe timp încă de un an d-lui Iliescu Ion, care a întrerupt studiile sale din cauza războiului. Ne mai putându-se duce la Friedberg, ca până acum, d-sa va urmă studiul mecanicii la Politecnicul din Turin, iar bursa va fi de 500 lei, în loc de 250 lei ca mai înainte.

«Dispoziții. Data concursului între 1—15 Septemvrie st. n. Locul: Iași Facultatea de științe.

Materia concursului: a). O lucrare scrisă, constând din o problemă de matematică cu aplicațiuni din fizică, de puterea ultimelor clase superioare reale.

«b). O probă orală, constând din matematică generală fizică și chimia organică (p. bursa b); anorganica (p. bursa a) și geologie generală.

«c) Înțelegerea cărților engleze. Se va da o largă publicitate imediat la toate liceile reale din țară.

«In privința burselor din țară, date la Facultățile de științe și medicină din Iași, ca și acele date la Școala de poduri și șosele din București, Comisiunea propune a se face o largă publicare, încă din Iunie, a condițiilor de examnene, pentru ca selecționare bursierilor să se facă dintr'un număr cât mai mare de concurenți. Să fie hotărâte următoarele dispozițiuni, în afară celor cuprinse în actualele publicațiuni:

«1). Pentru Facultatea de științe vor fi două probe:

a). O probă scrisă (2 ore) din șt. naturale, fizică și chimie ori matematică generală după specialități, din programa cursului superior de liceu.

«b) O probă orală, care va constă.

Pentru șt. naturale	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Zoologie,} \\ \text{Botanică,} \\ \text{Anatomie și fiziologie umană,} \\ \text{Geologie.} \end{array} \right.$
Pentru Fizicieni	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Fizica, Chimia ca principal,} \\ \text{Matematica generală ca secundar.} \end{array} \right.$
Pentru Matematică	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Matematica (principal),} \\ \text{Fizica (secundar).} \end{array} \right.$

«Toate cu materia din programa cursului superior de liceu.

«2). Pentru bursele de medicină nu se vor primi decât sau bacalaureați sau studenți în medicină, cari au trecut examenele anului I. Pentru toți se va țineă concurs, constând:

«1). O probă scrisă (2 ore) cu un subiect din zoologie, botanică ori fizică;

«2). O probă orală din următoarele materii; zoologie, botanică, fizică și chimie, după materia cuprinsă în programul cursului superior de liceu.

«3). Pentru Poduri și șosele:

«a) O probă scrisă din matematică ori fizică;

«b) O probă orală din : matematică, fizică, chimie și geologie, după materia din programul cursului superior de liceu.

«Se vor trimete publicațiunile, tipărite în cursul lunii Iunie, la toate liceele din țară, arătându-se actele ce au nevoie, locul și data înscrierii, ca și condițiunile arătate ale examenului.

«Comisiunea mai propune să se invite decanatele Facultăților de științe și medicină din Iași, cât și Direcția Școalei de poduri din București, a țineă câte un

registru special asupra situațiunii bursierilor, spre a se evita unele neînțelegeri și greutăți ivite în timpul din urmă, tocmai din cauza lipsei acestei situațiuni.

«Comisiunea aducându-vă la cunoștință, spre aprobare, propunerile sale, are credința că și-a îndeplinit cum trebuie misiunea ce o avea și că a înaintat cu câțiva pași către îndeplinirea gândului lui Adamachi, [donatorul chibzuit, al cărui nume este strâns legat de propășirea nu numai a științei, dar și a economiei din România.

«Membrii Comisiunii: *I. C. Negruzzi, P. Poni, I. Simionescu.*»

— Se pun la vot și se aprobă concluziunile raportului, hotărându-se ca chestiunea înființării unei stațiuni zoologice în România să fie dată în studiu Secțiunii științifice.

Se precede la alegerea Comisiunii Fondului Adamachi pentru anul 1919—20. Sunt realeși d-nii: *P. Poni* și *I. Simionescu*.

Se cetește procesul verbal al Comisiunii speciale pentru examinarea lucrărilor prezentate la concursurile premiilor Năsturel și al Asociațiunii Craiovene, prin care se arată că Comisiunea, în ședința dela 9 Iunie, a decis ca aceste premii să se acorde precum urmează:

a) d-lui Al. Vlahuță *Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei* diu 1917 pentru volumul său cu titlul: *Poezii, 1880—1915*, București 1915;

b) d-lui I. Popescu Băjenaru *Premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei* din 1917 pentru: *Cartea omului matur*, Ediția II, București 1916;

c) d-lui General C. Găvănescul *Premiul Năsturel de 4.000 lei* din 1919 pentru: *Epopoea română. Războiul nostru pentru întregirea neamului (August 1916—Aprilie 1918)*, Iași 1918.

— Se ieau spre cunoștință.

Părintele *I. Lupaș* cetește următorul raport al Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în anii 1916—1919:

«*Domnilor Colegi,*

«Comisiunea aleasă de Domniile Voastre pentru examinarea lucrărilor Academiei în anii 1916—1919 se unește cu părerea d-lui Secretar general, că veșnică este și va fi recunoștința tuturor membrilor acestei instituțiuni pentru înalta bunăvoință a M. M. L. L. Regelui și Reginei, cari, însoțiți de A. S. R. Principele Moștenitor, n'au pregetat să dea prin prezența Lor toată strălucirea ședinței festive, prin care s'a inaugurat actuala sesiune a Academiei Române și a intrat instituțiunea noastră în a 2-a jumătate de secol a existenței și activității sale.

«În legătură cu cele comunicate în raportul general despre urmările inevitabile ale marelui războiu al lumii, în cursul căruia s'a shuciumat atât de greu și neamul nostru românesc între cele mai frumoase speranțe și cele mai amare decepțiuni, între biruințe și înfrângeri, în dureri și suferințe grozave, suntem datori a mulțami Atotputernicului Dumnezeu, că n'a lăsat să rămână zadarnice jertfele Românilor de pretutindeni, ci le-a răsplătit cu măsura judecății și dreptății sale veșnice. «De șapte ori va cădea dreptul și nu va pieri.» Grele căderi și înfrângeri a pățimit neamul nostru, însă nu a pierit, ci dreptatea lui s'a înălțat biruitoare peste toate valurile însângerate; iar în mormântul, pe care neamurile protivnice și lacome ni l-au săpat cu atâta stăruință îndărătnică, am văzut prăbușindu-se trufia lor fără seamăn.

«Clădirea libertății și a unității noastre naționale, la temelia căreia a știut să așeze și Academia Română o piatră în capul unghiului, se va desăvârși deacum prin noi înșine, ocrotind sub mărețul ei acoperământ pe toți Românii dela Nistru până la Tisa.

«Binecuvântat să fie în veci numele Domnului, care înalță pe cei smeriți și surpă pe cei îngâmfați!».

«Comisiunea a luat cu adâncă durere la cunoștință moartea atât de timpurie a valorosului și mult promițătorului membru activ al Secțiunii istorice, profesorul *Constantin Giurescu*, a cărui pregătire solidă, neobosită râvnă de muncă și pricepere erau menite să taie brazde adânci în ogorul istoriografiei noastre naționale.

«Tot astfel regretă pierderea membrului onorar *Emil Picot*, a cărui activitate a îmbrățișat cu iubire și cu înțelegere dreaptă istoria, limba și viața nemului nostru.

«Manifestările de bucurie obștească atât de legitimă, de care au fost stăpâniți Românii din provinciile subjugate când, la sfârșitul anului 1918, s'au sfărâmat lanțurile robiei seculare, au avut răsunet viu și în sânul Academiei Române, ai cărei membri cu domiciliul în București s'au întrunit în ședință spre a fixa și în analele așezământului nostru cultural importanța și măreția evenimentelor istorice, cari au contribuit la înfăptuirea unității noastre naționale.

«Comisiunea a luat act cu bucurie de lucrarea, pe care o săvârșește colegul nostru G. Bogdan-Duică pentru pregătirea ediției lui Alecsandri și își exprimă dorința de a vedea cât mai curând istoria literaturii române îmbogățită prin rezultatele acestei lucrări stăruitoare și pricepute.

«Cu privire la colecțiunile Academiei s'au luat din bun timp toate măsurile necesare, ca ele să poată fi ferite din calea vandalismului cutropitor.

Astfel colecțiunea documentelor originale istorice românești și colecțiunea numismatică au fost transportate la Iași, de unde au fost trimise mai târziu la Moscova spre păstrare. Acolo se află și în timpul de față.

«Iar dintre manuscrisurile slavone poliția germană a luat în Ianuarie 1917 în timpul nopții, 607 volume, pe cari le-a înapoiat mai târziu, dar în Iunie acelaș an a luat din nou 305 volume și împreună cu alte 7 volume de mare preț, luate dela Muzeul Național de antichități, le-a dus la Sofia, sub pretext de a fi sudiate din partea Bulgarilor. Deși s'au făcut reclamațiuni stăruitoare, ele n'au fost restituite până acum. Comisiunea exprimă mulțumirile sale tuturor factorilor conducători ai Academiei pentru solicițudinea, de care au dat dovadă în acești ani de încercări grele, punând în lucrare toate mijloacele pentru salvarea tezaurului Academiei Române și-i invită a reclama din nou restituirea volumelor înstrăinate de Germani și Bulgari.

«Celelalte puncte ale raportului general Comisinnea le iea la cunoștință și le recomandă ședinței plenare spre aprobare, exprimând speranța de a se înlătura cât mai în grabă urmele tristei epoci de ocupațiune germană și de a se creă toate mijloacele necesare, ca în a doua jumătate de veac a existenței sale Academia Română să poată contribui în măsură tot mai însemnată la dezvoltarea și unificarea culturii naționale, chemând la muncă luminată și conștientă pe toți factorii capabili de a contribui la progresul științific și silindu-se a răspândi binefăcările culturii naționale în cele mai largi cercuri ale patriei române întregite.»

— Se aprobă.

D-l *General Gr. Crainicianu*, Președintele Comisiunii pentru examinarea lucrărilor prezentate la Marele Premiu militar Ioan Carp și Maria Carp de 7.000 lei din 1918, arată că Comisiunea a decis ca premiul să nu fie acordat nici uneia din lucrările prezentate la concurs.

— Se iea spre cunoștință.

Se primesc propuneri pentru a fi aleși membri onorari al Academiei d-nii Charles Diehl și Robert des Flers.

— Se decide a se pune la ordinda zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că astăzi s'au împlinit 25 zile dela deschiderea sesiunii generale. Lucrările neliind terminate, d-sa propune, conform art. 24 din Regulamentul general, ca sesiunea să fie prelungită cu trei zile.

— Se aprobă.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 10 Iunie 1919.

Peședința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni*, cetește următoarea expunere asupra premiilor din această sesiune:

«Evenimentele urmate dela 1916 încoace au împedecat Academia de a țineă cele două sesiuni generale din anii 1917 și 1918. Din această cauză premiile cari erau să se dea în acei ani au rămas să se dea împreună cu ale anului 1919; astfel s'au adunat asupra acestei sesiuni premiile din trei ani.

«Pentru scrieri publicate erau 15 premii între 1500 - 12.000 lei, în sumă totală de lei 70.500; pentru lucrări cu subiecte alese de Academie erau 17 premii între 1500 și 20.000 lei, în sumă totală de 89.800.

«La concursul unora din aceste premii se prezentase câteva lucrări înaintea de evacuarea capitalei în toamna 1916 și Academia a hotărît ca ele să fie considerate bine prezentate, pentru când se va putea țineă cea mai apropiată sesiune generală.

«După eliberarea Capitalei și a țerii Academia a decis a se deschide cât mai largi porțile concursului și a prelungit cu două luni termenul de prezentare, dela 31 Decemvrie 1918 până la 28 Fevruarie.

«I. Premiile pentru scrieri publicate.

«Numărul scrierilor tipărit a fost excepțional de mare: 71 de autori cu 85 scrieri.

«Secțiunile și Comisiunea premiilor Năsturel și a Asociațiunii Craioveno au luat în cercetare toate aceste cărți și a simțit necesitatea de a se lua pentru viitor următoarele dispoziții nouă în regulamentul premiilor:

«a) Membrii Academiei să poată prezenta și dănsii la premii scrierile unor autori cari nu și le vor fi prezentat chiar ei.

«Comisiunea sau Secțiunile cari au dreptul de a decide acordarea premiilor să aibă facultatea de a mută o scriere dela un premiu la care s'au prezentat mai multe lucrări cari merită să fie premiate la un alt premiu la care cărțile prezentate sunt de o valoare inferioară.

«După stabilirea acestei din urmă norme de producere s'au luat următoarele hotărâri:

«1. Comisiunea premiilor Năsturel.

«a) *Marele Premiu Năsturel* de 12.000 lei, după raportul d-lui I. C. Negruzzi, s'a dat d-lui *Alexandru Vlăduță* pentru volumul său: *Poezii, 1880—1915*, cinstind astfel—după precedentele stabilite cu Alecsandri, Odobescu și alții, —marele talent și munca unei întregi vieți a unuia dintre fruntașii poeziei române de aproape o jumătate de secol.

«b) *Premiul Năsturel* de 4.000 — lei a fost dat—după raportul elogios al d-lui N. Iorga—d-lui *General C. Găvănescul* pentru scrierea: *Epopoea Română—Războiul nostru pentru întregirea neamului (August 1916—Aprilie 1918)*.

«c) *Cu premiul Asociațiunii Craiovene* pentru înaintarea învățământului de 1.500 lei a fost răsplătit d-l *I. Popescu-Băjenaru* pentru folositoarea sa scriere: «*Carte a omului matur*».

«2. Secțiunea literară.

«d) *Premiul Constantinide* de 4.000, lei din 1917 a fost împărțit între următorii autori:

1.800 lei d-lui *Jean Bart* (Eugeniu Botez) pentru volumul: *Datorii uitate*;

1.000 „ d-lui *V. Cioflec* pentru volumul: *Mălureni*;

700 „ d-lui *Nestor Urechia* pentru: *Robinsonii Bucegilor*;

500 „ d-lui *V. D. Moisiu* pentru: *Știri din Basarabia de astăzi*;

«e) *Premiul Adamachi* din 1918 a fost împărțit astfel:

2.500 lei d-lui *I. C. Vissarion* pentru: *Florica*;

2.000 „ d-lui *H. Sanielevici* pentru: *Icoane fugare*;

1.000 „ d-lui *V. Demetrius* pentru: *Canarul Mizantropului*;

500 „ d-lui *Dem. Botez* pentru: *Munții*.

«f) *Cu Premiul Eliade-Rădulescu* s'a distins d-l *I. A. Candrea* pentru publicația sa despre: *Psaltirea Scheiană*.

«3. Secțiunea istorică.

«g) Lucrările prezentate atât la premiile Hagi-Vasile și Eliade-Rădulescu de câte 5.000, lei din 1917, cât și la premiul Constantinide de 4.000, lei din 1918, au fost judecate de Secțiunea istorică de prea puțină valoare spre a fi premiate. De aceea acele premii nu s'au dat și valoarea lor va fi adaosă la fondurile de cari se țin.

«h) *Premiul Adamachi* de 5.000, lei din 1919 a fost împărțit precum urmează:

Lei 2.500 preotului *Ștefan Meteș* pentru tomul I din scrierea sa despre: *Istoria bisericii Românilor din Ardeal și Ungaria*;

Lei 1.500 d-lui *I. D. Condurachi* pentru scrierea sa despre: *Condiția juridică a străinilor în Moldova și Țara Românească până la Regulamentul organic*;

Lei 1.000 d-lui *Dr. G. N. Leon* pentru: *Problema financiară și chestiunea banului*.

«4. Secțiunea științifică.

«i) *Premiul Adamachi* de 5.000 lei divizibil, din 1917, a fost împărțit precum urmează:

Lei 1.500 d-lui *D-r. N. N. Sebastian* pentru lucrarea sa *Rachistricnostovainizarea. Studiu biologic*;

„ 1.400 „ *Dr. Marcel Al. Nițescu* pentru lucrările sale prezentate la concurs asupra *Viniculturii și oenologiei*;

„ 700 „ *Lt. Comandor I. Bălănescu* pentru publicațiunea: *Războiul naval pe înțelesul tuturor*;

„ 700 „ *G. Constantinescu* pentru scrierea: *Experiențe aplicate cursului de chimie pentru toate clasele de băieți și fete*;

„ 700 d-lor *Dr. P. Cazacu* și *I. Constantinescu-Frunză* pentru scrierea: *Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România*.

«j) *Premiul Lazăr* de 5.000 lei din 1918 a fost dat d-lui *General St. Burileanu* pentru invențiunea sa la tunul de 57 mm. antiaerian. folosit în războiu.

«k) *Premiul Constantinide* de 4.000 lei din 1919 a fost dat d-lor *Ion* și *Iuliu Enescu* pentru scrierea: *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic*.

«Nici un concurent nu s'a prezentat la 2 din cele 15 premii—adică la premiul *Chrisoveloni* de 2.000, lei din 1917 pentru scrieri asupra comerțului și la premiul *Năsturel* de 4.000, din 1918 pentru scrieri de orice natură.

«Astfel pentru scrierile tipărite au fost date 10 premii în valoare totală de lei 50.500, care au fost împărțite la 22 autori în părți de câte 500—12.000, lei.

«II. Scrieri despre subiecte puse la concurs de Academie.

«Mult mai puține rezultate s'au obținut pentru premiile cu subiecte date de Academie. Anii războiului au făcut cu neputință studiile și cercetările cari ar fi trebuit întreprinse pentru pregătirea lucrărilor puse la concurs. Din această cauză, din 17 premii puse la concurs cu subiecte date, numai la 3 s'au prezentat lucrări și una singură a fost judecată vrednică de a fi

premiată și publicată. Aceasta este studiul d-lui *Pamfil Polonic* despre: *Valurile (troiane), drumurile și cetățile romane din toate ținuturile locuite de Români*, căruia Secțiunea istorică i-a acordat premiul Adamachi de 5.000 lei.

«Această expunere va fi completată prin citirea rapoartelor asupra lucrărilor premiate.

«Terminând, aducem felicitările noastre autorilor, ale căror serieri prin talentul și știința cu care au fost făcute, au meritat onoarea premierii; tot odată facem urări ca ei să continue activitatea literară și științifică și alții să-i urmeze și să-i întrecă, pentru ca astfel arta și știința românească să se înalțe an cu an tot mai sus spre planul la care se află arta și știința la popoarele cele mai culte ale pământului.

D-l *I. C. Negruzzi* citește raportul asupra volumului de *Poezii, 1880-1915*, de d-l *Al. Vlahuță*, căruia s'a acordat Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917.

D-l *I. Brătescu-Voinești* citește raportul asupra lucrării d-lui *I. Popescu-Băjenaru: Cartea omului matur.*, ediția II, pentru care s'a dat premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei din 1917.

D-l *N. Iorga* citește raportul pentru publicațiunea: *Epopoea română. Războiul nostru pentru întregirea neamului, August 1916—Aprilie 1918*, de d-l General *C. Găvănescul*, pentru care s'a dat premiul Năsturel de 4.000 lei din 1919.

D-l *I. Brătescu-Voinești* citește raportul asupra serierii: *Datorii uitate* de *Jean Bart*, pentru care s'a acordat 1.800 lei din premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1917.

D-l *I. Brătescu-Voinești* citește raportul despre publicațiunea *Mălureni* de d-l *Virgil Cioflec*, pentru care s'au dat 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *S. Mehedinți* citește raportul asupra lucrării d-lui *Nestor Urechia: Robinsonii Bucegilor*, pentru care s'au acordat 700 lei din pomenitul premiu.

D-l *A. Bărseanu*, în lipsa d-lui *St. Ciobanu*, citește raportul asupra lucrării: *Știri din Basarabia de astăzi* de d-l *Vasile Moisiu*, pentru care s'au acordat 500 lei din acelaș premiu.

D-l *I. Brătescu-Voinești* citește raportul asupra publicațiunii: *Florica* de d-l *I. C. Vissarion*, pentru care s'au acordat 2.500 lei din premiul Adamachi de 5000 lei, divizibil, din 1918.

D-l *I. Bianu*, citește raportul d-lui *S. Pușcariu* pentru publicațiunile: *Cântăreala și Canarul Mizantropului* de d-l *V. Demetrius*, pentru cari s'au acordat 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *I. Bianu* citește raportul făcut de d-l *P. Negulescu*, membru corespondent, asupra lucrării d-lui *H. Sanielevici* intitulată: *Icoane fugare—Documente omenesti*, pentru care s'au acordat 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cetește raportul asupra broșurii de versuri a d-lui Demostene Botez cu titlul: *Munții*, pentru care s'a dat suma de 500 lei din premiul Adamachi din 1918.

D-l *I. Biamu* cetește raportul asupra lucrării despre: *Psaltirea Scheiană* de d-l I. A. Candrea, căruia s'a acordat premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1919.

D-l *D. Onciul* cetește raportul pentru lucrarea: *Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria* de Părintele St. Meteș, pentru care s'au dat 2.500 lei din premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1919.

D-l *N. Iorga* cetește raportul asupra lucrării d-lui Jean Condurachi, cu titlul *Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara-Românească până la Regulamentul Organic*, pentru care s'au acordat 1.500 lei din pomenitul premiu.

D-l *St. C. Hepites*, în lipsa d-lui G. Țițeica, cetește raportul pentru: *Problema financiară și chestiunea banului* de d-l Dr. George N. Leon, pentru care s'a dat suma de 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *Dr. V. Babeș* cetește raportul pentru lucrarea: *Rachistrichnostorainizarea* de d-l Dr. N. Sebastian, pentru care s'a acordat suma de 1.500 lei din premiul Adamachi de 5.000 lei divizibil, din 1917.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cetește raportul asupra lucrărilor d-lui Dr. Marcel Al. Nițescu: *Represiunea fraudelor în vinicultura și comerțul de vinuri. Partea I-a legislativă; Selecțiunea fermentilor românești și istoricul culturilor pure; Considerațiuni generale asupra stațiunilor eonologice din Franța*, pentru cari s'au dat autorului 1.400 lei din acelaș premiu.

D-l *P. Poni* cetește raportul asupra scrierii: *Experiențe aplicate cursului de chimie pentru toate clasele de băieți și fete* de d-l G. Constantinescu, pentru care s'au acordat 700 lei din pomenitul premiu.

D-l *St. C. Hepites* cetește raportul făcut de d-l G. Țițeica asupra scrierii: *Războiul naval pe înțelesul tuturor* de d-l Lt. Comandar I. Bălănescu, pentru care s'a acordat suma de 700 lei tot din premiul Adamachi.

D-l *Dr. V. Babeș* cetește raportul pentru lucrarea d-lor Dr. P. Cazacu și I. Constantinescu-Frunză, intitulată: *Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România*, pentru care s'a dat suma de 700 lei din acelaș premiu Adamachi.

D-l *General Gr. Crainicianu* cetește raportul asupra lucrărilor d-lui General St. Burileanu despre *Tunul de 57 mm. antiaerian*, pentru cari s'a acordat premiul Lazăr de 5.000 lei din 1918.

D-l *V. Pârvan* cetește raportul d-lui S. Mehedinți pentru lucrarea d-lor Ion și Iuliu Enescu, cu titlul: *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul*

din punct de vedere agricol, cultural și economic. Ediția II-a. pentru care s'a acordat în întregime premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1919.

D-l V. *Pârvan* cetește raportul asupra lucrării în manuscris despre: *Valurile (troiane), drumurile și cetățile romane din toate ținuturile locuite de Români*, pentru care s'a acordat d-lui Pamfil Polonic întreg premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1917.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

Se aprobă propunerea d-lui Președinte de a se prelungi sesiunea cu două zile, lucrările nefiind încă terminate.

D-l D. *Onciul* amintește că unul din membrii misiunii franceze de profesori, care se află în Capitală, d-l Ed. de Martonne, este membru onorabil al Academiei Române, altul, d-l Charles Diehl, este acum propus pentru a fi ales. Crede că este bine cu și ceilalți, și anume d-nii: Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Joseph Bédier, Paul Janet, Gustave Fougères, Meynial și Balthazar să fie aleși membri onorari ai Academiei noastre.

— Se iau următoarele decizii:

1). propunerea pentru alegerea de membri onorari ai numiților delegați francezi să se pună la ordinea zilei în ședința de mâine;

2). să se țină ședință solemnă, în onoarea misiunii franceze, Joi 12 Iunie; d-l Președinte P. Poni să salute pe membrii misiunii și d-l N. Iorga să expună o conferință ocazională în limbile română și franceză.

ȘEDINȚA DELĂ 11 IUNIE 1919.

Președința d-lui P. *Poni*.

Dela I. P. S. S. Părintele Mitropolit al Moldovei Pimen se primește pomelnicul mănăstirii Pângărați din județul Neamțu, scris în 1793, legat în scoarțe de lemn învelite cu piele.

— Se decide a se exprima mulțumiri.

D-l I. *Simionescu* prezintă numerele 5, 6, 7 și 9 din «Biblioteca de popularizarea științei» conținând lucrări de ale d-sale.

D-l I. *Bianu* prezintă copiile în culorile și mărimea originalului după 3

miniaturi din cunoscutul *Chronicum pictum* din Biblioteca imperială din Viena, care reprezintă trei scene din războiul lui Alexandru Basarab în contra regelui Ungariei Carol Robert în anul 1330.

Ministerul Afacerilor Străine înapoiază telegrama Academiei Române către Academiiile țărilor aliate și neutre, referitoare la întregirea neamului în hotarele sale naturale, cu arătarea că starea comunicațiilor telegrafice este atât de deplorabilă, încât depozitarea telegramei la oficiu n'ar atinge scopul urmărit de Academie.

— Se decide ca telegrama să fie multiplicată după numărul Academiiilor, cărora urmează a se expedia și să se trimită astfel la Paris, de unde să fie expediată Academiiilor.

Asociațiunea generală a medicilor din țară invită Academia în ziua de 15 Iunie, ora 2, la al 22-lea congres al ei, în care se va discuta chestiunea protecțiunii copiilor.

— Se decide ca d-l Dr. V. Babeș să reprezinte Academia la congres.

Dela d-nii I. Rădulescu-Pogoneanu și G. Popa-Liseanu se primesc scrisori de mulțumire pentru alegerea d-lor de membri corespondenți.

Dela d-l C. Moisil se primește o scrisoare, prin care mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent și dăruiește pentru cabinetul numismatic 10 monete antice din orașele noastre pontice.

Dela d-l General St. Burileanu se primește următoarea mulțumire pentru acordarea premiului Lazăr de 5.000 lei din 1918, pentru lucrările d-sale asupra tunului de 57 mm. antiaerian, sistem «Colonel Burileanu»:

«Mă simt foarte măgulit de onoarea ce mi-ați făcut, premiându-mi invențiunea mea, închinată apărării naționale și inspirată de nevoile ei, și rog pe d-nii Membri ai Academiei să binevoască a primi expresiunea sentimentelor mele de vie recunoștință pentru această distincțiune, care constituie pentru mine o satisfacțiune morală din cele mai înalte.

«Pentru a doua oară Academia Română mă onorează cu premiile ei. Dacă asupra importanței obiectului premiat astăzi nu mi se cuvine să fac vreo aluzie, chiar dacă n'aș intenționa decât să mai atenuez din impresia lăsată de raportul așa de elogios al d-lui General Crainicianu, care apasă greu asupra sentimentelor mele de modestie, îmi veți da voie să reîmprospătez în puține cuvinte amintirea celui dintâiu premiu ce ați binevoit a-mi oferi în 1911, cu ocazia prezentării lucrării mele intitulată «Calculul Probabilităților și aplicațiunile lui la tragerile de infanterie și de artilerie.»

«Dacă fac aceasta, e că doresc să aduc Academiei Române omagiile mele de admirațiune pentru înalta competență cu care apreciază lucrările ce i se

prezintă, întru cât întreaga lume științifică din Apus s'a rostit asupra valorii lucrării mele privitoare la Probalități, la fel cu d-l General Crainicianu, referentul meu din 1911, întocmai după cum este și cel de astăzi.

«Tradusă în franțuzește, această lucrare a fost primită spre a fi publicată în volum separat de către L'Encyclopédie scientifique de Paris, care în acelaș timp și în aceleași condițiuni a publicat și lucrarea, intitulată: «La Cellule nerveuse» a distinsului D-voastre coleg, d-l Dr. Marinescu, profesor universitar.

«Din documentele ce mi s'au trimis de către editor și anume: Revue générale des Sciences, Revue militaire suisse, Revista di Artilharia din Lisabona, Danzer's Armee Zeitung din Viena, Artilleristische Monatshefte și Jarbücher für die deutsche Armee und Marine din Berlin, — am văzut cu o vie mulțumire sufletească, că lucrarea mea a fost în mod unanim primită cu interes și apreciată.

«Iată, ca o probă, ce serie în această privință o revistă franceză și una germană:

«Revue générale des Sciences publică în numărul ei din 15/7/912 la pagina 521: «L'auteur de cet excellent ouvrage a eu pour but de mettre entre les mains des officiers de toutes les armes un livre contenant une exposition élémentaire des principes de la théorie des Probabilités, en même temps que le développement complet des applications de cette théorie au tir du canon et du fusil.

«Ce double but paraît avoir été atteint de la façon la plus heureuse par le capitaine Burileanu; les points les plus délicats de la partie théorique de l'ouvrage, relative au Calcul des Probabilités, ont été exposés par lui avec une clarté qui fait honneur au mathématicien et à l'écrivain.

«Chacun des deux chapitres de cette partie est suivi d'un résumé permettant tant au grand public d'acquérir facilement des notions théoriques suffisantes pour être mis à même de suivre aisément la seconde partie, exclusivement consacrée aux applications.

«Cette dernière, très développée, traite des divers problèmes que l'officier d'artillerie ou d'infanterie est appelé à solutionner en campagne ou au polygone. Un grand nombre d'exemples numériques, judicieusement choisis, facilitent la compréhension des théories comprises dans les deux premiers chapitres. A cet égard, il convient de citer tout particulièrement une note relative à la surveillance des fabrications.

«L'impression est, comme pour tous les ouvrages de L'Encyclopédie Scientifique, très soignée.»

«Cunoscuta revistă germană Danzer's Armee Zeitung, No. 43 din 26/10/911,

publică la rândul ei, la pagina 13, următoarele, traducând pe românește: «O cercetare plină de spirit asupra Calculului Probabilităților, care explică mai aprofundat ca toate lucrările similare de până acum teoria tragerii. Cartea începe cu introducerea teoriei abstracte, ale căreia rezultate sunt rezumate într'un mod elementar, spre a fi înțelese cu ușurință. Apoi tratează exemple care sunt discutate în întregime. Ar trebui atrasă atențiunea asupra acestei lucrări pentru predarea științei matematice în școalele militare.»

«Aceste elogioase aprecieri ale străinătății ilustrează în mod luminos spiritul de pătrundere și de largă perspicacitate ce prezidează la toate lucrările Academiei noastre Române.

«De aceea, Domnilor, stăpânit de emoție și dorind să vă adresez din inimă un cuvânt simplu, dar care să vă exprime toate sentimentele ce mă însușească în momentul acesta, îmi iau libertatea de a vă zice «să trăiți.»

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii istorice pentru ședințele dela 6 și 10 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a format următoarele comisii pentru examinarea manuscriselor cari se vor prezenta la premiile-cu subiecte date din 1920:

a) d-nii *N. Iorga*, *D. Onciul* și *I. Lupaș* pentru lucrările cari se vor prezenta la premiile Adamachi de 5000 lei, divizibil, cu subiectul: «Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol» și Eliade-Rădulescu de 5.000 lei, cu subiectul: «Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române;»

b) d-nii *D. Onciul*, *N. Iorga* și *V. Pârvan* pentru manuscrisele cari se vor prezenta la premiul Alexandru Ion Cuza de 20.000 lei, cu subiectul: «Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.»

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii științifice pentru ședințele dela 5 și 10 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a decis a supune aprobării plenului următoarele propuneri:

1) Să se tipărească în «Studii și Cercetări,» publicate de Academia Română lucrarea d-lui Gr. Antipa, cu titlul *Factorii și problemele evoluțiunii poporului român*:

2) Academia Română, prin Secțiunea științifică, să se asocieze la fundarea organizațiilor științifice internaționale prin mijloacele aprobate în conferințele ținute la Londra și Paris de Academii interaliatate, să se aducă la cunoștința Guvernului această hotărâre, cerându-i-se concursul pentru îndeplinirea scopurilor urmărite de aceste asociațiuni științifice internaționale.

—Se aprobă.

D-l Președinte anunță că în ședința de astăzi sunt la ordine a zilei propunerile pentru alegeri de membri onorari.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Robert de Flers :

«Unul din prietenii noștri francezi, care, în timpul războiului european, ne-a dovedit o dragoste caldă și sinceră, luând condeiul pentru apărarea intereselor țării și neamului nostru în toate ocaziile, este d-l Robert de Flers. Și azi continuă, fiind director al marelui ziar parizian «Figaro», să scrie articole favorabile cauzei noastre. D-l de Flers este autorul dramatic, a cărei fecundă operă a încântat și încântă atâtea suflete.

«Academia Română, alegându-l ca membru onorar și-ar îndeplini o datorie de recunoștință față de un mare artist, din al căruia orice rând scris cu privire la țara noastră răsare o dragoste de frate.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 22.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Robert de Flers membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar I. P. S. S. Mitropolitul bisericii greco-catolice din Transilvania și Ungaria Dr. V. Suciu:

«Propunem ca membru de onoare al Academiei Române pe arhiepiscopul bisericii greco-catolice din Ardeal, Banat și Țara-Ungurească Dr. Vasile Suciu, în semn de călduroasă prețuire a meritelor sale bisericești și culturale naționale.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 22.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe I. P. S. S. Mitropolitul Dr. V. Suciu membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Lacour Gayet:

«D-l Lacour Gayet, istoric al Romanilor, membru al Institutului, a fost de la începutul războiului, unul din statornicii prietini ai României și apărătorul intereselor noastre cu orice prilej.

«E o datorie să-i arătăm recunoștința noastră pe calea care ar putea fi mai plăcută acestui fruntaș cărturar al Franței.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 22 ; voturi pentru 22.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Lacour Gayet membru onorar al Academiei Române.

— Se decide, în unanimitate, ca membrii delegațiunii universității din Paris, aflați în Capitală, propuși în ședința de ieri să fie aleși membri onorari, să fie votați în bloc, prin aclamațiuni.

D-l D. Onciul citește următoarele propuneri pentru d-nii Charles Diehl și Dr. Meynial:

«Avem onoarea de a propune ca membru onorar pe d-l Charles Diehl, profesor de istoria bizantină la Universitatea din Paris, renumit prin scrierile sale asupra istoriei bizantine și a artei bizantine, în care a dat luare aminte și artei noastre religioase.»

«Avem onoarea de a propune ca membru onorar pe d-l Meynial, profesor la Facultatea de drept din Paris și membru al misiunii universitare franceze, care a venit să ne fie de ajutor cu sfatul ei pentru reorganizarea învățământului nostru superior.»

D-l G. Țițeica citește următoarea propunere pentru d-nii Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Paul Janet și Dr. Balthazard:

Domnilor Colegi,

«Avem onoarea să vă propunem alegerea ca membri onorari a d-lor Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Paul Janet și Dr. Balthazard, oameni de știință de mână întâi și membri ai Comisiunii de profesori universitari veniți în Capitală.»

D-l N. Iorga citește următoarea propunere pentru d-l Joseph Bédier :

«Propun ca membru onorar al Academiei noastre pe oaspetele de astăzi al României, d-l profesor Joseph Bédier dela Universitatea din Paris.

«Studiile sale asupra epopeei franceze a evului mediu au contribuit esențial să renoveze cunoștințele ei. Cercetându-i fără preocupare, cu cea mai severă critică și cu atâta revenire doveditoare asupra propriilor sale rezultate, așa a izbutit să arăte, și pe baza tradițiilor locale, a datinelor de pelerinagiu, a concurenței dintre mănăstirile cari căutau să atragă lume la hramurile lor, de unde, din ce mediu material au venit acele puternice curente epice cari au topit în toată Europa latină și dincolo de hotarele ei o mișcare de poezie războinică necunoscută până acum. Astfel pe o cale neabătută încă

s'a înlăturat definitiv părerea greșită despre originea germană pe care ar fi avut-o vestitele *chansons de geste*.

«Dar aceasta e numai o parte din opera sa, care în ultimele timpuri a căutat nevoile de apărare ale Franciei, publicând dosarul probelor de criminalitate a oștilor dușmane cari-i invadaseră teritoriul.

«Noi cari avem atâtea de lămurit în ce privește propriul nostru epos popular, avem încă un motiv de a aduce în această formă și un omagiu științific și un salut ospitalier fruntașului învățat francez, istoric nu mai puțin decât filolog prin subiect și prin metodă.»

D-l V. *Pârvan* cetește următoarea propunere pentru d-l Gustave Fougères:

«Propunem ca membru de onoare al Academiei Române pe profesorul Gustave Fougères dela Universitatea din Paris, ca elenist și arheolog, — a cărui viață a fost în întregime închinată cercetării pe teren a culturii antice grecești, în înseși urmele lăsate sub pământ de viața elenă, în toată strălucita ei varietate și frumusețe. Pornind ca filolog, dela textele literare, și găsindu-le așa de necomplete și adesea așa de puțin doveditoare pentru marea noutate a vieții grecești în evoluția spiritului omenesc universal, Fougères, întâiu ca discipul, apoi ca maestru al Școalei franceze din Atena, a simțit nevoia de a lua contact direct, prin săpături, cu cei antici, — și ziua în care ochiului său nerăbdător i se vor fi arătat din dărâmături și moloz figurile așa de subtil armonioase ale Muzelor din Mantinea, va fi fost sositrea răspunsului de prietenosă primire, de către zeii eleni, a ofrandei vieții sale de studiu, pe altarul lor de lumină.

— Procedându-se la vot, d-nii Charles Diehl, Dr. Meynial, Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Paul Janet, Dr. Balthazard, Joseph Bédier și Gustave Fougères sunt aclamați, în unanimitate, membri onorari ai Academiei Române.

D-l G. *Țițeica* cetește proiectul de buget pentru anul 1919—1920, care cuprinde la venituri suma de lei 2.630.491,38 și la cheltuieli suma de lei 2.630.310,57, rămânând un excedent de lei 180,81.

D-l I. *Bianu* spune că Academia a făcut exces de generozitate cu cele trei școli dela Țigănești, Călmățui și Moara Grecilor. Cetește testamentul filantropului Tache Anastassiou și arată cât de mult face Instituțiunea noastră peste prevederile testamentare. Din această cauză directorii acelor școli, încredințați că Academia are fonduri nesecabile, se dedau la cheltuieli peste măsură de mari. După prevederile admise în bugetele de cheltuieli pentru anul viitor, un elev dela Țigănești costă 3.140 lei și unul dela Moara Grecilor 2.650 lei anual. Din tot venitul Fondului Tache Anastassiou de lei 377.615,60 dacă se scad prelevările de 22%, rămâne disponibilă numai

suma de lei 13.508,65, iar Fondul Agarici, cu un venit de lei 91.636,15 rămâne cu un deficit de lei 17.328,50, cu toate reducerile făcute în proiectele de bugete ale acestor școli. Roagă Comisiunea școlară și în special pe d-l G. Țițeica, Inspectorul școlilor, să ia toate măsurile ca această stare de lucruri să înceteze.

D-l *P. Poni* spune că cunoaște bine chestiunea ridicată de d-l Bianu și se unește cu propunerea d-sale de a se lua în de aproape cercetare cheltuielile și a se face toate reducerile posibile. Comisiunea școlară trebuie să supravegheze cu mare băgare de seamă bunul mers al școlilor și d-l Inspector să facă inspecțiuni inopinate și amănunțite la fața locului. Chestia școlilor de agricultură trebuie luată din nou în studiu și pusă în concordanță cu starea creată prin noua reformă agrară. Asupra acestui punct atrage atențiunea Comisiunii școlare și a d-lui Inspector al școlilor. Proprietatea mare aproape dispare prin noua reformă agrară și de aceea elevii trebuie deprinși a produce nu în mod extensiv, ca până acuma, ci în mod intensiv, pe porțiuni mici de teren. Crede necesar a se înființa pe lângă școlile de agricultură câte o fermă mică de câte 5 hectare.

D-l *S. Mehedinți* adaugă că împrejurările au făcut să cunoască aceste școli. Pentru buna reputație a Academiei, trebuie schimbată radical concepția directorilor școlilor și reforme serioase, în sensul propus de d-l Poni, sunt necesare cât mai în grabă.

— Proiectul de buget se pune la vot și se aprobă cu unanimitate.

— Se procedează la alegerea Comisiunii bugetare pentru anul 1919—1920.

Sunt aleși d-nii *P. Poni*, *I. Simionescu*, *Gr. Antipa*, *G. Țițeica*, *S. Mehedinți*.

D-l *I. Bianu* cetește propunerea prezentată în ședința dela 5 Iunie relativ la portretele și biografiile membrilor răposați și la busturile președinților cari au funcționat cel puțin 3 ani.

D-l *P. Poni* nu se unește cu propunerea ca biografiile membrilor să nu se ocupe și cu activitatea lor politică. Face o deosebire între oamenii politici și politicieni și arată apoi că despre unii membri s'ar spune prea puțin, dacă în biografii nu se va trata și despre activitatea lor politică.

D-l *I. Bianu* spune că propunerea a formulat-o astfel, pentru ca biografiile să se ocupe mai ales cu activitatea membrilor în legătură cu Academia, după cum spune art. 23 din Statute. Față cu cele arătate de d-l *P. Poni* este de părere să se scoată din propunere fraza: «Pentru membri răposați, cari au avut în viață în mare măsură activitate politică, biografiile publicate de Academie să se ocupe numai de activitatea lor literară sau științifică, și de activitatea lor în Academie.»

— Se pune la vot propunerea astfel modificată și se aprobă cu unanimitate.

— Se procedează la alegerea Comisiunii pentru portretele membrilor răposați și busturile președinților.

Sunt aleși d-nii: *I. C. Negruzzi, Duiliu Zamfirescu, I. Bianu, M. C. Sutz* și *St. C. Hepites*.

— Se pune la vot propunerea Secțiunii istorice pentru modificarea art. 94 din Regulamentul general, cu privire la Fondul Cuza, făcută în ședința dela 5 Iunie și se aprobă cu unanimitate de 22 voturi.

— Se procede la alegerea Comisiunii speciale pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile Năsturel, al Asociațiunii Craiovene și Stolojanu din 1920:

Sunt aleși d-nii: *A. Bărseanu, O. Densușianu, S. Pușcariu* și *G. Bogdan-Duică* din Secțiunea literară; *D. Onciul, V. Pârvan, D. Guste* și *S. Mehedinți* din Secțiunea istorică; *Dr. V. Babeș, I. Simionescu, A. Saligny* și *St. C. Hepites* din Secțiunea științifică.

— Se procede la alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiul Chrissoveloni din 1920:

Sunt aleși d-nii: *I. C. Negruzzi, N. Iorga, I. Nistor, Gr. Antipa, G. Țițeica, I. Simionescu, D. Mrazec*.

Secțiunea literară încunoștințează că și-a constituit biurul pentru 1919-1920, alegând Președinte pe d-l *I. Caragiani* și Vicepreșed. pe d-l *I. Brătescu-Voinești*.

Se citește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 10 Iunie, prin care se arată că Secțiunea și-a constituit biurul pentru 1919-1920, alegând Președinte pe d-l *D. Onciul* și Vicepreședinte pe d-l *T. V. Stefanelli*, iar ca Secretar pe 7 ani pe d-l *V. Pârvan*, conducerea Buletinului francez al Secțiunii rămânând mai departe în sarcina d-lui *N. Iorga*.

Se citește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele decizii:

- 1) a ales Secretar pe 7 ani pe d-l *Gr. Antipa*;
- 2) și-a constituit biurul pentru 1919—1920, alegând Președinte pe d-l *Dr. G. Marinescu* și Vicepreședinte pe d-l *I. Simionescu*.

— Se ieau spre cunoștință.

Secțiunea științifică prezintă spre aprobare următorul proiect de buget pentru anul 1919—1920:

Buletinul Secțiunii, tipar, remunerări și expediție	10.000
Memoriile Secțiunii, idem	15.000
Participarea la asociațiunile științifice internaționale și altele	5.000
Volumele asupra coalelor din Dr. Istrati 4000 lei, rezervați din bugetul 1916—17	
Totalul cheltuelilor	30.000
De capitalizat	84.993.79
Total disponibil	114.993,79

— Se aprobă.

— Se pune la ordinea zilei alegerea delegațiunii pentru anul 1919—20.

D-l *P. Poni* este ales Președinte cu unanimitate de voturi.

Vicepreședinți sunt aleși d-nii: *I. Brătescu-Voinești* din Secțiunea literară, *D. Onciul* din Secțiunea istorică și *St. C. Hepites* din Secțiunea științifică.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* citește următorul raport asupra lucrărilor sesiunii generale din 1919:

«Sesiunea generală în acest an a avut o însemnătate cu totul deosebită în viața Academiei. În ea au trebuit rezolvite lucrările pentru 3 ani, fiindcă în cei 2 ani precedenți evenimentele războiului au împiedecat activitatea normală a acestei instituțiuni. Pe de altă parte, cu această sesiune, Academia a intrat într-o jumătate de secol a activității ei.

«Ședințele noastre au început cu una din cele mai solemne pe care le-a avut Academia. M. L. L. Regele și Regina, împreună cu A. S. R. Principele Moștenitor, au binevoit să onoreze cu prezența Lor începutul lucrărilor noastre, dând astfel o nouă dovadă despre viul și statornicul interes, pe care Augusta Familie Regală—urmând pilda dată de neuitatul Rege Carol—il are pentru viața culturală a neamului și în special pentru activitatea Academiei Române.

«Idea unității culturale a neamului, pe care a fost întemeiată Academia la 1866, a ajuns la realizarea ei și a contribuit la pregătirea unirii politice, îndeplinită atât de fericit în zilele noastre. Am avut dar fericirea să primim în mijlocul nostru ca concetățeni ai României întregite nu numai pe frații de peste Carpați și din Bucovina, cari până acum puteau veni aici numai cu pasapoarte și cu învoirea autorităților statelor cărora erau supuși, dar și pe acei frați ai noștri, cari niciodată n-au putut lua parte la activitatea și la viața culturală a neamului și a Academiei, adică a fraților Basarabeni, al căror glas a răsunat întâia oară în sânul acestei instituțiuni.

«Astfel Academia reprezintă cele mai înalte interese culturale ale întregului neam și nimica nu-i mai stă în potrivă ca să dea culturii lui impulsivitatea și îndreptarea cea mai puternică și mai sănătoasă. Aceasta ni s'a spus nu numai prin glasul viu al colegilor din toate ținuturile românești, dar și prin telegrama calduroasă primită de la conducătorul organizării administrației de Stat a Românilor de peste Carpați.

«Am avut plăcerea să salutăm în mijlocul nostru pe unul din cei mai statornici și mai vechi prieten ai Românilor, pe d-l Jarník de la Praga, colegul nostru corespondent de 40 ani, căruia Academia a voit să-i dea titlul de membru onoror pentru marile servicii aduse neamului românesc.

«Ședințele au fost în mare parte ocupate de comunicări: trei ședințe so-

lemne au fost ocupa'te cu discursurile de intrare ale colegilor Inculeț, Ciobanu și Ov. Densușianu și de răspunsurile d-lor Poni și Bianu.

«Alte 4 ședințe publice au fost ocupate cu comunicările colegilor Lupaș, Bârseanu, Babeș Pârvan, Iorga și a Secretarului D-Vcastru General.

«Lucrările noastre au fost umbrite de o zi de adâncă întristare: ziua în care a trebuit să ne despărțim pentru totdeauna de colegul atât de iubit și atât de prețuit de noi toți, care a fost I. Bogdan. Activitatea lui în Academie și în știința istoriei românești lasă urme neperitoare; în sânul Academiei plecarea lui lasă un gol adânc.

«Tot în cursul acestei sesiuni Academia a primit informațiuni despre pierderea în vremea anilor de războiu a membrilor onorari Gaston Darboux și William Crooks.

«Pentru umplerea golurilor rămase din anii trecuți ați ales membri activi pe d-nii: G. Bogdan-Duică în locul lui T. Maiorescu, pe Octavian Goga în locul lui Coșbuc și pe D. Gusti în locul lui Giurescu. Avem deplină încredere că prin aceste alegeri Academia va câștiga puteri și talente nouă, cari vor contribui mult la îndeplinirea marilor ei îndatoriri și înaltei ei misiuni.

«Pentru a lărgi mai mult decât până acum activitatea Academiei și a atrage la activitatea ei cât mai multe puteri nouă, ați hotărât a ridica numărul membrilor corespondenți români dela 15 la 20 pentru fiecare secțiune. Ca urmare a acestei hotărâri, ați ales, după propunerea secțiunilor, numeroși membri corespondenți și anume:

«La Secțiunea literară pe următorii:

I. Rădulescu-Pogoneanu, I. Agârbiceanu, Onisifor Ghibu, Alexie Procopovici, C. Sandu-Aldea, Marin Simionescu-Râmnicu;.

«La Secțiunea istorică, pe următorii:

Andrieu Rădulescu, Profesor C. Brătescu, G. Vălsan, Zenovie Păclișan, Iustin Frățiman, Profesor Demostene Russo, Sever Zotta, C. Moisil, G. Popa-Liscanu, Preotul Ștefan Metes și dintre străini Dr. Karel Kladek.

«Ea Secțiunea științifică, pe următorii:

General Panătescu Scarlat, Inginer I. Ionescu, Profesor I. Borcea, Inginer N. Vasilescu-Karpen, iar dintre străini pe Eugène Pittard.

«Pentru a arăta recunoștința Academiei către acei bărbați de știință, ale căror simțimente de prietenie statornică pentru Români s'au manifestat și s'au dovedit mai ales în anii grei de dureri și de speranțe mari, ați ales membri onorari pe următoarele persoane:

Em. de Martonne, Paul Gore, J. Urban Jarnik, H. Tiktin, C. N. Hurmuzaki, G. Dima, Metodi Zavoral, Mitropolitul Dr. Vladimir Cavaler de Repta,

Păr. Episcop Dr. Miron Cristea, P. S. S. Arhiepiscopul Iacob Antonovici, V. Goldiș, Dr. Valeriu Branisoe, Iuliu Maniu, De La Roncière, F. Teutsch.

«Ați ascultat rapoartele diferitelor Comisiuni, cari v'au informat asupra deosebitelor servicii ale Academiei, precum și asupra modului cum toate acestea au trecut prin anii grei ai războiului. Ați dat hotărâri asupra direcțiunii ce este de urmat în viitor și ați ales comisiuni cari să controleze și să conducă aceste lucrări.

«Ați examinat în Secțiuni și în Comisiuni multele scrieri, mari și mici, cari au fost prezentate la premiile ce erau de dat. Numărul acestor premii eră excepțional de mare din cauză că aveau să se dea în acest an premiile pentru anii 1917, 1918 și 1919. În expunerea făcută la începutul ședinței de astăzi am recapitulat hotărârile luate și premiile date.

«Pentru a înlesni o și mai bună funcționare a acestui însemnat mijloc de încurajare a talentelor și a muncii literare și științifice ați introdus în regulamentul premiilor câteva modificări pe cari le-ați crezut folositoare pentru viitor.

«Ați introdus asemenea câteva schimbări sau adăosuri în statute și în diferitele regulamente ale Academiei.

«Pentru amintirea marilor și fericitelor evenimente, la cari am asistat și prin cari s'au realizat dorul secular al Românilor de a se vedea întruniți într'un singur stat național, ați hotărât în principiu ridicarea unui monument comemorativ pentru colonizarea Daciei de împăratul Traian și ați ales o comisiune, care să studieze în cursul anului chestiunea aceasta și modalitățile pentru realizarea ei.

«De asemenea v'ați preocupat de însemnata chestiune a localului Academiei și în special a localului Bibliotecii și ați luat hotărâri cari să realizeze cât se poate mai curând satisfacerea acestei trebuințe atât de mari pentru dezvoltarea întregii activități viitoare științifice și culturale în România întregită.

«Domnilor Colegi,

«Sosiunea pe care o închidem astăzi a fost una din cele mai grele și în acelaș timp din cele mai rodnice. Avem drept să sperăm cu deplină încredere, noi cei mai în vârstă, că în modul cum ați îngrijit a se ocupa locurile vacante și hotărârile pe cari le-ați luat pentru îmbunătățirea statutelor și regulamentelor, vor asigura pentru viitor o activitate tot mai bogată și prin aceasta înălțarea tot mai sus a prestigiului acestei Instituțiuni atât de scumpă neamului și nouă, cari avem fericirea a face parte dintr'însa.»

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 12 Iunie 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

Sunt primiți în ședință următorii Profesori universitari francezi, cari compun misiunea chemată în țară de Ministerul Instrucțiunii publice pentru a ajuta la reorganizarea învățământului superior în România, și cari toți au fost proclamați Membri onorari ai Academiei Române în ședința de ieri, anume: d-nii L. Poincaré, Ch. Diehl, Gustave Fougères, Dr. Balthazard, Daniel Berthelot, Paul Janet, Joseph Bédier, Em. de Martonne, Ed. Meynial. Dânșii sunt însoțiți de Marchizul de Saint-Aulaire, Ministrul plenipotențiar al Franței la București.

D-l Președinte *P. Poni* salută pe membrii eminenti ai misiunii - universitare franceze și-i înștiințează că Academia Română i-a ales membri de onoare ai ei.

D-l L. Poincaré răspunde într-o cuvântare caldă și mulțumește în numele membrilor misiunii pentru onoarea ce Academia Română le-a făcut.

D-l *N. Iorga* expune în limba franceză următoarea comunicare:

Faire à des maîtres de l'enseignement français et de la science française l'éloge de la France, de sa civilisation et de son héroïsme, c'est ajouter à ce qui existe depuis longtemps dans la conscience du monde entier, y compris ceux qui ont eu un moment l'idée folle et criminelle de vouloir la détruire, un hommage superflu.

Le vrai hommage est celui de faire preuve devant nos hôtes du sentiment précis d'une mission qui correspond, dans la mesure des moyens beaucoup plus modestes, qui n'ont cependant rien à faire avec une infériorité de race, que, sans aucun orgueil déplacé, nous ne saurions pas reconnaître même devant notre grande sœur la France, qui

A face unor maestri ai învățământului francez și ai științei franceze elogiul Franței, al civilizației sale și al eroismului său, înseamnă a adăoga la ceea ce există de mult timp în conștiința lumii întregi, cuprinzând și pe aceia cari un moment au avut idea nebună și criminală de a voi s'o distrugă, un omagiu superflu.

Adevăratul omagiu e acela de a face dovadă înaintea oaspeților noștri de sentimentul precis al unei misiuni care să corespundă—în măsura mijloacelor mult mai modeste, cari n'au totuș nimic a face cu o inferioritate de rasă, pe care, fără nici un orgoliu deplasat, n'am putea-o recunoaște nici chiar înaintea mării noastre surori, Franța,—care să.

corresponde, dis-je, à la mission civilisatrice, d'un caractère latin si harmonieux, qui forme la raison d'être même du peuple français.

A vous, Monsieur le vice-recteur, qui, avec un nom qui sera souvent mentionné dans le souvenir reconnaissant de l'humanité, êtes venus chez nous pour nous apporter, avec toute l'autorité de votre situation et de votre talent, un message de latinité future triomphant au milieu des barbares du cœur, pires que les barbares de l'ignorance, à vous, représentants de cette science de la nature, si française dans son origine aussi bien que dans sa plus belle et plus sereine interprétation philosophique, ainsi qu'à M. Fougères, qui de la souriante Athènes de son école est venu dans ces régions des anciens Gètes et Daces où l'âme thrace vibrerait d'éclats inconnus à l'hellénisme serein, à M. Diehl, qui pourrait trouver à l'appui de ses conclusions sur l'art byzantin dans chaque vieux village roumain des traces de cet art du moyen âge dont nous sommes restés dans tout l'Orient chrétien à travers les siècles seuls dépositaires, continuateurs et transformateurs, à M. Joseph Bédier, qui découvrirait dans nos chansons épiques, si rapprochées de celles des Serbes, une influence lointaine des chansons de geste dont il est arrivé à fixer le point de départ et le caractère exact, à M. de Martonne, qui a fixé sous tant de rapports le caractère de cette terre

corespundă, zic, misiunii civilizatoare, de un caracter latin așa de armonios, care formează rațiunea însăși de a fi a poporului francez.

D-voastră, Domnule Vicerector, care, cu un nume ce va fi adesea menționat în amintirea recunoscătoare a umanității, ați venit la noi spre a ne aduce, cu toată autoritatea situației d-voastre și a talentului d-voastre, un mesagiu de latinitate viitoare, triunfând în mijlocul barbarilor inimii, mai răi decât barbarii ignoranței, d-voastre, reprezentanți ai acelei științe a naturii, așa de franceză în originea sa, ca și în cea mai frumoasă și mai senină a sa interpretare filozofică, ca și d-lui Fougères, care din încântătoarea Atenă a școalei sale a venit în această regiune a vechilor Geți și Daci, în care sufletul trac vibrează de aventuri necunoscute elinismului senin, d-lui Diehl, care ar putea găsi în sprijinul concluziilor sale asupra artei bizantine în fiecare sat românesc urme ale acelei arte a evului mediu ai căreia păstrători, continuatori și transformatori în decursul veacurilor am rămas noi singuri în tot Orientul creștin, d-lui Joseph Bédier, care ar descoperi în cântecele noastre epice, așa de apropiate deale Sărbilor, o înrăurire îndepărtată a acelor *chansons de geste*, al căror punct de plecare și caracter exact a izbutit să-l stabilească d-sa, d-lui de Martonne, care a fixat sub atâtea raporturi caracterul acestui pământ românesc, pe care mărturia sa va contribui de sigur a-l consolida

roumaine que son témoignage servira certainement à consolider dans son unité, qu'il a recommandée jusqu'ici de toute son incontestable autorité, à vous tous, désormais nos collègues dans cette république des lettres qui juge les nations, non pas d'après le nombre et le territoire, ni même d'après l'œuvre accomplie, mais d'après les difficultés qu'elles ont dû vaincre pour arriver à leur but, nous avons au moins ici, à l'Académie de tous les Roumains, le devoir de dire un mot sur l'unité de la race, sur la valeur historique et sur la place qui lui revient dans le développement de l'humanité. Ce n'est pas une tentative vaine et déplacée de présenter notre propre éloge, que je n'ai guère l'intention de risquer devant votre esprit critique, mais bien de faire mieux voir que, en nous choisissant pour alliés et pour camarades dans la mission qu'elle s'est si glorieusement choisie, de préférence à d'autres, elle n'a pas, pour des motifs de famille, fait fausse route.

Tels que nous sommes, les quatorze millions de Roumains, habitant aussi bien dans la Dacie, entre la Theiss, le Danube et le Dniester, qu'au delà de cette rivière dans les profondeurs de la Russie, au delà du Danube, le long de la rive droite et jusque dans les gorges du Pinde et dans les villages du Mont Olympe, séjour de nos dieux thraces aussi bien que de leurs frères, les dieux de l'Hellade, nous représentons tout

în unitatea lui, pe care a recomandat-o până acum cu toată autoritatea sa incontestabilă, d-voastre tuturor, colegi ai noștri de aici înainte } în această republică a literelor care judecă națiunile, nu după număr și teritoriu, nici chiar după opera îndeplinită, ci după greutățile pe cari au trebuit să le învingă pentru a ajunge la scopul lor, avem, cel puțin aici, în Academia tuturor Românilor, datoria de a vă spune un cuvânt asupra unității rasei, asupra valorii istorice și asupra locului care i se cuvine în dezvoltarea umanității. Nu e o încercare zadarnică și ne la locul ei de a înfățișa propriul nostru elogi, pe care n'am de loc intenția de a-l încerca înaintea spiritului d-voastre critic, ci una de a arăta că, alegându-ne ca aliați și ca tovarăși în misiunea pe care Franța așa de glorios și-a ales-o, de preferință față de alții, ea nu și-a greșit, din motive de familie, de loc drumul ei.

Astfel precum suntem, cele patru-sprezece milioane de Români, locuind și în Dacia, între Tisa, Dunăre și Nistru, ca și dincolo de acest fluviu, în adâncimele Rusiei, dincolo de Dunăre, de-a lungul țărmului drept și până în văile Pindului și în satele Muntelui Olimp, cămin al zeilor noștri traci ca și al fraților lor, zeii Eladei, noi reprezentăm toată moștenirea politică a vechilor Traci, amestecați adesea cu Galii din Panonia și

l'héritage politique des anciens Thraces, mêlés souvent aux Gaulois de la Pannonie et des régions orientales, et tout ce que les Romains étaient arrivés à fonder en Orient. Dans des proportions restreintes par les vicissitudes d'une histoire qui n'est pas pour nous une déplorable suite de malheurs, nous donnant le droit de mendier aujourd'hui la charité d'ânés plus heureux que nous, mais bien un sujet d'orgueil pour toutes les difficultés que nous avons su vaincre pour être aujourd'hui le peuple le plus nombreux du Sud-Est européen et le plus apte pour développer, avec le concours de nos amis, une civilisation supérieure à celle de nos voisins, nous sommes héritiers de cette Romanie d'Orient dont nous avons conservé pieusement le nom dans celui de notre langue, *românească*, et de notre peuple, au-dessus des distinctions provinciales, *Români*.

Des éléments de cette latinité orientale se sont perdus au milieu des barbares envahissants, mais il n'y a eu jamais un Etat formé par nos ancêtres réunis à leurs maîtres et sous le nom même de ces maîtres. Nous sommes restés retranchés dans nos souvenirs et dans nos espérances, forts du droit des aborigènes et des premiers colons, dédaigneux de la sécurité, de la gloire même que nous aurions pu gagner par la fréquentation des intrus et par le mélange avec leur sang. Être des *Romani* n'avait rien de grand que

din regiunile orientale, și tot ceea ce Romanii ajunseseră a întemeia în Orient. În proporții restrânse, prin vicisitudinile unei istorii care nu este pentru noi un deplorabil șir de nenorociri, dându-ne astăzi dreptul a cerși mila fraților mai mari, mai înaintați decât noi, ci un subiect de mândrie pentru toate greutățile pe cari am știut a le învinge pentru a fi astăzi poporul cel mai numeros din Sud-Estul european și cel mai potrivit pentru a desvoltă, cu concursul amicilor noștri, o civilizație superioară aceleia a vecinilor noștri, noi suntem moștenitorii acelei *Romania* din Orient, al căreia nume l-am păstrat cu pietate în acela al limbii noastre, *românească*, și al poporului nostru, mai presus de deosebirile provinciale, *Români*.

Elemente ale acestei latinități orientale s-au pierdut în mijlocul barbarilor năvălitori, dar n'a fost niciodată un Stat format de strămoșii noștri, reuniți cu stăpânii lor și sub numele chiar al acestor stăpâni. Noi am trăit retransați în amintirile noastre și în speranțele noastre, tari pe dreptul băștinașilor și al primilor coloniști, desprețuitori ai siguranței, ai gloriei chiar, pe care am fi putut-o câștiga prin relațiile cu intruzii și prin amestecul cu sângele lor. A fi *Romani* n'avea nimic mare decât pentru conștiința populară, și

pour la conscience populaire, et nos antécédents ont préféré ce titre à tout autre orgueilleuse qualification nouvelle.

Bien que coupés de tout contact avec la nouvelle Rome de Constantin, devenue une Byzance à demi hellénique et à demi orientale, par des infiltrations slaves, par des États de rude et prétentieuse imitation romaine, les paysans des plaines, et des vallées roumaines, restés seuls sur les ruines des villes détruites par l'invasion, négligèrent dans leur noble bon sens qu'ils ont transmis à leurs successeurs les oripeaux de fausse pourpre dont se paraient les Tzars et les Krala des Balcani, simples copies des empereurs d'Orient et des Carolingiens d'Occident, pour conserver avec un sûr instinct politique dans la pensée profonde des masses l'idée impériale romaine. Ils ont eu, d'après la coutume des temps où l'« Empire » existait pour eux aussi, des juges, des ducs et des *domni*, des « domini » au caractère manifestement impérial.

Ils ne voulurent pas figurer au moyen âge ni à côté, ni à la suite des nations qui, appartenant à une autre race, servaient un autre idéal politique. Ils préférèrent se faire oublier dans leur vie patriarcale dont les fastes, souvent orageux, se sont pour toujours perdus. Ils payèrent la dîme et fournirent leur contingent aux chefs des lignées scythes de la steppe, tout en continuant leur vie d'une parfaite unité populaire, basée sur

înaintașii noștri au preferat acest titlu la orice altă mândră denumire nouă.

Deși tăiați de orice contact cu noua Romă a lui Constantin, devenită un Bizanț pe jumătate elenic și pe jumătate oriental, prin infiltrații slave, prin State de aspră și pretențioasă imitație romană, țărani câmpiiilor și văilor românești, rămași singuri pe ruinele orașelor distruse de năvăliri, neglijară, în nobilul lor bun simț pe care l-au transmis urmașilor lor, zdrențele de falsă purpură cu care se împodobeau Țarii și Craii Balcanilor, simple copii ale Împăraților din Orient și ale Carolingienilor din Occident spre a păstra, cu un singur instinct politic, în gândirea adâncă a maselor, ideea imperială romană. Ei au avut după obiceiul timpurilor când „*Imperiul există*” și pentru ei, juzi, duci și domni, *domini* cu caracter vădit imperial.

Ei nu voiau să figureze în evul mediu, nici alături, nici în urma unor națiuni, cari aparținând altei rase, serviau un alt ideal politic.

Preferară a se face uitați în viața lor patriarhală, ale căreia faste, adesea ori furtunoase, s'au pierdut pentru vecie. Plătiră dijma și dădură contingentul lor șefilor dinastiilor scitice din stepă, continuându-și fără întrerupere viața de o perfectă unitate populară, întemeiată pe o dătină

une coutume inébranlable. J'oserais penser que l'agitation vaine d'un peuple destructeur, aujourd'hui, de la civilisation qu'il singera maladroitement demain vaut un peu moins que ce grand calme des races nobles qui se reposent pendant des siècles pour pouvoir mieux reprendre une œuvre qu'ils se sentent le devoir de continuer sur la même terre.

Lorsque les Roumains réapparaissent au XI-e siècle, leurs chefs fondant de petits États éphémères sur la rive droite du Danube, en liaison avec Byzance, du côté de Silistrie et de la Dobrogea, aussi bien qu'au XIII-e, d'autres chefs jetant dans les Carpathes les fondements d'une vie politique que s'est depuis continuée, elle seule dans tout cet Orient à travers toutes les crises passagères, cet établissement, qui s'intitulait „Terre roumaine“, *Țara Românească*, Vlachia, en slavons, „toute la terre roumaine“, avait en même temps sous ses *domni* le caractère impérial de l'ancienne tradition romaine et le caractère moderne de l'Etat fondé pour une nation entière sur son territoire naturel.

Avant ce dernier moment de cristallisation, dès l'invasion magyare, et après, pendant sept siècles d'épreuves, les rivaux de cette nation ont réussi à détacher des lambeaux de ce pays roumain. Après l'occupation de la Transylvanie par les soldats du roi magyar, plénipotentiaire pour la croisade du Saint Siège, après la colonisation de cette

nesdruncinată. Și aş îndrăzni să cred că agitația deșartă a unui popor distrugător, astăzi, al civilizației pe care mâine o va maimuțări cu stângăcie, prețuiește ceva mai puțin ca acest mare calm al rasselor nobile care se odihnesc timp de secole spre a putea mai bine relua o operă pe care își simt datoria de a o continua pe acelaș pământ.

Când Românii reapar în al XI-lea secol, căpeteniile lor întemeind mici State efemere pe malul drept al Dunărei, în legătură cu Bizanțul, în părțile Silistriei și ale Dobrogei, ca și într'al XIII-ea secol, alte căpetenii aruncând în Carpați temelile unei vieți politice care a continuat apoi, ea singură în tot acest Răsărit, peste toate crizele trecătoare, această fundație care se intitulă *Țara Românească*, Vlașca, în slavonește *toată Țara Românească*, avea în acelaș timp sub *domnii* săi caracterul imperial al vechei tradiții romane și caracterul modern al Statului întemeiat de o nație întrecăpă pe teritoriul ei firesc.

Înainte de acest din urmă moment de cristalizare, încă dela năvălirea Ungurilor, și apoi, timp de șapte veacuri de încercări, rivalii națiunii noastre au reușit să deslipească bucăți din această Țară Românească. După ocuparea Transilvaniei de soldații regelui ungur, împuternicit pentru cruciata Sfântului Scaun, după colonizarea acestei provincii cu Un-

province avec des Magyars bientôt submergés par les indigènes, avec des Saxons du Rhin Flamands ou Alsaciens, avec les Chevaliers Teutons et les Szekler, gardiens de montagnes, il y eut un essai de Roumanie vassale dans la nouvelle principauté moldave, qui devint bientôt un autre foyer de vie roumaine indépendante. Une longue compétition sépare le sort des deux principautés et les empêche d'atteindre fraternellement leur but commun. La Bucovine fut arrachée par l'Autriche en 1775, la Bessarabie en 1812; il y eut un moment où les Habsbourg plantèrent leurs drapeaux dans l'Olténie, bientôt revenue cependant à l'État valaque.

Mais, à l'encontre de ces inimitiés et malgré ces partages, la conscience unique du peuple roumain, vivant au Nord du Danube sur un territoire d'une parfaite unité, avec la même langue, les mêmes coutumes, le même esprit persévéra. Les mêmes villages à l'ombre des arbres séculaires, souvent au milieu de la forêt protectrice les mêmes maisons recouvertes de chaume ou de bardeaux, le même enclos de treillage fleuri pendant l'été, les mêmes fleurs aux fenêtres et à l'intérieur le même échafaudage de tissus d'un admirable art ancien. Les mêmes chants et les mêmes danses. Les mêmes institutions et les mêmes goûts. Partout le sentiment fier d'appartenir à une seule et grande race. Toute l'influence de l'administration et de

guri, îndată covârșiți de băștinași, cu Sași dela Rin, Flamanzi sau Alsacieni, cu Cavalerii Teutoni și Săcui, păzitori ai munților, a fost o încercare de Românie vasală în noul principat moldovenesc, care deveni îndată un alt focar de viață românească neatârnată. O lungă luptă desbină soarta celor două principate și le împiedică de a atinge frățește scopul lor comun. Bucovina fu răpită de Austria în 1775, Basarabia în 1812; a fost un moment când Hasburgii si-au împlântat steagurile în Oltenia, întoarsă totuș curând la Statul muntean.

Dar împotriva acestor dușmăanii și cu toate aceste împărțiri, conștiința unică a poporului românesc, trăind la Nordul Dunărei pe un teritoriu de o perfectă unitate, cu aceeași limbă, aceleași obiceiuri, acelaș spirit, perseveră. Aceleași sate la umbra arborilor seculari, adesea în mijlocul pădurii apărătoare, aceleași case învelite cu stuf sau cu șindrilă, ceeaș îngrăditură de cătină înflorită în timpul verii, același flori la ferestre, iar în interior aceeași podoabă de țesături de o admirabilă artă veche. Aceleași cântece și aceleași jocuri. Aceleași așezăminte și aceleași gesturi. Pretudindeni simțimântul mândru de a aparține unei singure și mari rase. Toată influența administrației și școalei străine n'a putut schimba nimic din aceste fapte

l'école étrangère n'a pu rien changer à ces faits fondamentaux et immuables. Le paysage roumain est partout le même, inoubliable, et on a la conviction de fréquenter le même type humain du Pinde ou au moins du Danube jusqu'au fond du Marmoros, des frontières de la steppe pannonienne à celles de l'immense steppe russe.

Sis entre des civilisations différentes, qui partent de principes opposés, ce peuple ne s'est pas borné à emprunter au hasard les éléments de sa civilisation aux uns et aux autres; il a montré ses qualités créatrices en harmonisant les courants qui se rencontraient sur son territoire et pénétraient dans son âme, aussi réceptive pour certaines des influences que capable de se défendre contre les autres.

Qu'on me permette de rappeler ce que, dans des circonstances si difficiles, sur la grande route des peuples—les rameaux toujours déchirés et toujours pleins de fruits,— nous avons réussi à produire, enrichissant au milieu même de la tourmente qui n'est pas encore apaisée le capital moral de l'humanité. Si nous avons joui d'une plus large attention de la part de ceux que nous avons défendus de nos corps saignants, pas n'aurait été besoin de rappeler des faits que la science aurait depuis longtemps enregistrés. Mais ce travail, au moment où toutes les nations affirment leurs droits, au

fundamentale și imutabile. Peisagiul românesc e pretutindeni acelaș, de neuitat, și ai convingerea de a întâlni acelaș tip omenesc din Pind, sau cel puțin dela Dunăre, până în fundul Maramureșului, dela marginile stepei panonice până la acelea ale imensei stepe rusești.

Așezat între civilizații deosebite, cari pleacă dela principii opuse, acest popor nu s'a mărginit a-și împrumută la întâmplare elementele civilizației sale dela unii și dela alții; el și-a arătat însușirile creatoare, armonizând curențele cari se întâlneau pe teritoriul său și cari pătrundeau în sufletul său, tot așa de primitiv față de unele înrăuriri, pe cât de capabil de a se apăra împotriva altora.

Să mi se îngăduie a aminti ceea ce, în împrejurări așa de grele, pe marele drum al popoarelor—cu ramurile mereu rupte, mereu pline de fructe—am reușit a produce, îmbogățind, în mijlocul chiar al furtunii, care nu s'a potolit încă, capitalul moral al umanității. Dacă ne-am fi bucurat de o mai mare atenție din partea aceloră pe cari i-am apărut cu corpurile noastre însângerate, n'ar fi fost de sigur nevoie de a aminti fapte pe cari știința le-ar fi înregistrat de mult. Dar această muncă, în clipa în care toate națiunile își afirmă drepturile, cel puțin spre a-și întări energia, dacă nu

moins pour raffermir leur énergie, sinon pour voir leurs buts atteints, il faut que nous le fassions nous-mêmes.

Sans les Etats organisés par les Roumains au XIV-e siècle, la civilisation byzantine, chassée par les Turcs presque complètement de ses anciens foyers et rendue impossible sur son propre territoire, n'aurait pas trouvé d'abri et aurait disparu dès le moment des grands effondrements politiques dans les Balcanes.

Cette civilisation byzantine comprend, en dehors d'un art sans nuances nationales, aussi bien les manifestations littéraires en langue slave que celles en langue grecque. Car les principes sont immuables et la forme reste toujours égale à elle-même. Ce n'est que par un hasard qu'à un certain moment le slavon devint une nouvelle langue liturgique en Orient. Aucun phénomène psychologique, aucune révélation d'une autre âme nationale n'accompagna et ne suivit cette oeuvre de traduction, bornée presque exclusivement au domaine de la littérature sacrée ou théologique. Au contraire, par cet emploi dans l'Eglise et en relation avec la seule Eglise du dialecte macédonien qui fut choisi par Méthode et Cyrille pour de simples buts de propagande favorisée par le Saint Stépe, ce vulgaire des envahisseurs balcaniques parut s'enkyloser et devenir incapable d'une expression littéraire spontanée. Pour l'apprécier sans exagération nationale

spre a-și vedeă scopurile atinse, trebue s'o facem noi înșine.

Fără Statele organiza'te de Români în secolul al XIV-lea, civilizația bizantină, alungată de Turci aproape complet din vechile sale sălașuri și făcută imposibilă pe propriul său teritoriu, n'ar fi găsit adăpost și ar fi dispărut încă din momentul marilor prăbușiri politice în Balcani.

Această civilizație bizantină cuprinde, în afară de o artă fără nuanțe naționale, și manifestații literare în limba slavonă cași în limba grecească. Căci principiile sunt neschimbate și forma rămâne totdeauna egală sie înseși. Numai printr'o întâmplare la un anumit moment slavona deveni o nouă limbă liturgică în Răsărit. Nici un fenomen psihologic, nici o revelație a unui alt suflet național n'a întovărășit și n'a urmat această operă de traducere, mărginită aproape exclusiv la domeniul literaturii sacre sau teologice. Din contra, prin această întrebuințare în Biserică și în relație cu singura Biserică a dialectului macedonean care a fost ales de Metodiu și Chiril pentru simple scopuri de propagandă favorizată de Sfântul Scaun, această vulgară a năvălitorilor balcanici părû că se anchilozează și că devine incapabilă de o expresie literară spontană. Pentru a aprecia fără exagerare națională modernă trebue să ne gândim la ceea ce a fost îndeplinit

moderne, il faut penser à ce qui fut accompli au service de la propagande arienne sur le Danube inférieur par le célèbre Ulphilas au profit de son rude parler gothique: est-ce que sa Bible du IV-e siècle est le point de départ d'une littérature nouvelle, et peut-elle être considérée comme l'apport d'une nouvelle race dans la civilisation du moyen-âge? Aussi bien les prétentions slaves, tout dernièrement, et avec une note d'orgueil brutal, les prétentions bulgares sur les origines de la civilisation roumaine, qui dans l'Eglise et dans les chancelleries d'État dépouilla le latin pour le grec et le grec pour le slave, suivant la coutume, n'ont-elles aucun vrai fondement.

Nous avons reçu sur la rive gauche du Danube aussi bien les chefs, persécutés par les émirs conquérants ou bien écartés des affaires dans un monde étranger, des Serbes, des Bulgares que ceux de la Byzance grecque. Les grandes familles constantinopolitaines, les Cantacuzène, les Paléologue et d'autres encore, se confondirent avec l'aristocratie naissante qui se détachait lentement du milieu primitif paysan. Avec nos premiers Métropolitains d'Argeș, dans la montagne valaque, et de Severin, de l'autre côté de l'Olt, nous accueillîmes les traditions grecques de l'Empire en décadence, qui pénétrèrent presque au même moment dans la Moldavie voisine. La forme slave du byzantinisme s'imposa cependant

în serviciul propagandei ariene pe Dunărea inferioară de celebrul Ulphilas în folosul asprei sale limbi gotice: este oare Biblia sa din veacul al IV-lea punctul de plecare al unei literaturi nouă, și poate ea fi considerată ca aportul unei rase nouă în civilizația evului mediu? Astfel și pretențiunile slave acum în urmă, și cu o notă de orgoliu brutal pretențiile bulgare asupra originilor civilizației românești, care în Biserică și în cancelariile de Stat schimbă latina cu greaca și greaca cu slavona, după obicei, n'au nici un temei adevărat.

Noi am primit pe malul stâng al Dunărei și pe frunțașii, prizonieri de emirii cuceritori sau înlăturați din afaceri într-o lume străină, ai Sârbilor, ai Bulgarilor, ca și pe cei ai Bizanțului grecesc. Marile familii constantinopolitane, Catancuzinii, Paleologii și alții încă se contopiră cu aristocrația născândă care se desfăcea încet din mediul primitiv țărănesc. Cu primii noștri Mitropoliti, din Argeș, în muntele Terii-Românești, și din Severin, de cealaltă parte a Oltului, noi primirăm tradițiunile grecești ale Imperiului în decadentă, cari pătrunseră cam în același timp și în Moldova vecină. Forma slavă a bizantinismului se impuse totuș din ce în ce mai mult în paguba formei primitive, și literatura religioasă co-

de plus en plus au dépens de la forme primitive, et la littérature religieuse correspondante eut un nouvel et grand essor dans les deux principautés. L'école du Serbe Nicodème, premier fondateur des cloîtres pour des moines lettrés, continuée par les chefs de l'Église moldave, eut une prospérité brillante, qui dura jusqu'à la fin du XVI-e siècle. Le livre slavon gagna donc chez les Roumains et par les Roumains encore deux siècles d'existence.

On ne bâtissait plus dans les Balcans sous le régime des Sultans, qui ne touchait pas au passé, mais n'entendait pas favoriser l'avenir des races vaincues. L'art byzantin, cultivé tour à tour par toutes les nations participant à la vie de l'Empire d'Orient, se réfugia entièrement sur notre sol. Tout dernièrement, M. Diehl, vous signaliez dans une conférence à Paris l'intérêt de ces monuments dont la série ne fut interrompue que de nos jours, vers la moitié du XIX-e siècle, telle était la vitalité de cette ancienne tradition dans l'architecture, la peinture, la sculpture ornementale. Des milliers de ces monuments, d'une délicate, parfois d'une exquise harmonie dans des proportions le plus souvent très modestes se rencontrent dans tous les hameaux d'un bout à l'autre du territoire roumain, car les prêtres et les paysans des provinces non libres participèrent à une activité commencée sous l'égide des princes indépendants de ce côté des montagnes. Et plus d'une fois

respunzătoare avu un nou și mare avânt în amândouă principatele. Școala Sărbului Nicodem, cel dintâiu întemeietor de mănăstiri pentru călugări cărturari, continuată de fruntașii Bisericii moldovenești, avu o prosperitate strălucită, care dură până la sfârșitul veacului al XVI-lea. Cartea slavonească câștigă deci la Români și prin Români încă două veacuri de existență.

Nu se mai clădia în Balcani sub regimul Sultanilor, care nu se atingeă de trecut, dar nu înțelegeă să favorizeze viitorul raselor învinse. Arta bizantină, cultivată rând pe rând de toate națiunile cari participau la viața Imperiului de Răsărit se refugie pe de-a întregul pe pământul nostru. Acum în urmă, Doamnă Diehl, d-voastră semnalati într-o conferință la Paris interesul acestor monumente, a căror serie n'a fost întreruptă decât în zilele noastre, pe la jumătatea veacului al XIX-lea, atât de mare eră vitalitatea acestei vechi tradiții în arhitectură, pictură, sculptura ornamentală. Dar mii de monumente ca acestea, de o delicată, uneori de o gingașă armonie, în proporții de cele mai multe ori foarte modeste, se întâlnesc în toate cătunele dela un capăt la celălalt al teritorului românesc, căci preoții și țărani provinciiilor nelibere participară la o activitate începută sub egida Domnilor independenți de dincoace de munți și nu odată ați pu-

vous pourriez rencontrer dans les détails de vrais surprises.

Et nous ajouterons, sans insister, qu'au défaut des Roumains toute cette civilisation byzantine aurait été empêchée d'agir sur les Russes, nos voisins de l'Est, auxquels le Moldave Pierre Movilă-Mogila donna une littérature théologique au commencement du XVII-e siècle, un autre Moldave, Nicolas Miclescu un commencement de littérature scientifique à la fin de ce même siècle, le prince de Moldavie Démétrius Cantemir une initiation dans la science moderne après 1711, Antiochus, fils de ce dernier, la forme de la poésie classique française, et un Valaque, Herescu-Chéraskov, les premières œuvres de théâtre au cours du XVIII-e siècle.

Mais ce ne fut pas seulement du côté de l'Orient chrétien, plus tard même de l'Orient musulman, auquel les XVII-e et XVIII-e siècles empruntèrent quelques éléments de décoration, que fut tournée l'attention vivace d'une nation très éveillée et primesautière. Dès le XIII-e siècle, par la Hongrie, pénétrée d'influences germaniques et italiennes dès le XV-e, par la Pologne, où, à la suite du développement latin au moyen-âge, la Renaissance gagna aussitôt du terrain, la civilisation de l'Occident eut prise sur les Roumains aussi. Il y eut même sous le règne moldave de l'aventurier grec Jacques Héraclide, dit le Despote, un bref épisode, terminé

teă întâlni în amănunte adevărate surprize.

Și vom adaoge, fără a insista, că în lipsa Românilor toată această civilizație bizantină ar fi fost împiedecată de a lucra asupra Rușilor, vecinii noștri dela Răsărit, căroră Moldoveanul Petru Movila-Moghilă le dădă o leturghie teologică la începutul secolului al XVII-lea, un alt Moldovean, Nicolae Miclescu, un început de literatură științifică la sfârșitul aceluiaș secol, Domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir, o inițiere în știință modernă după 1711, Antioh, fiul acestuia din urmă, forma poeziei clasice franceze, și un Muntean, Herescu-Cherascov, cele de d'întâi opere de teatru în cursul secolului al XVIII-lea.

Dar nu numai în spre Răsăritul creștin, mai târziu și în spre cel musulman, căruia veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea îi împrumutară oarecari elemente de împodobire, fu îndreptată atenția vie a unei națiuni foarte agere și iscusite. Din secolul al XIII-lea, prin Ungaria, străbătută de influențe germanice și italiene, din al XV-lea, prin Polonia, unde, în urma desvoltării latine din evul mediu, Renașterea câștigă îndată teren, civilizația Apusului se întinde și asupra Românilor. A fost chiar, sub Domnia moldovenească a aventurierului grec Iacob Héraclide, zis Despotul, un scurt episod, terminat cu o revoluție politică, de Renaștere latină pe pământul nostru. Și, când greci-

par une révolution politique, de Renaissance latine sur notre terre. Et, lorsque la grécité du XVII-e siècle, quittant Constantinople déchue et les colonies perdues ou apauvries de Venise en Orient, Chypre et Crète, s'installa, avec ses écoles et ses imprimeries, avec ses moines et ses lettrés, à Jassy et à Bucarest, elle n'apportait plus des traditions byzantines, mais bien le nouvel esprit classique formé dans ce même Occident par le même mouvement vivifiant de la Renaissance latine.

Sous des princes comme Constantin Brâncoveanu, régnant plus d'un quart de siècle sur la Valachie, à l'époque de Louis XIV, dont il cherchait, très riche lui-même et très ambitieux, sur ces lisières de l'Orient, d'imiter la splendeur, chez nous se refugia, plus que sous ses antécresseurs aux couronnes impériales et au caractère de Césars, protecteurs eux aussi de l'Eglise d'Orient jusqu'au Mont Athos et à Jérusalem, toute la vie consciente de cette chrétienté orthodoxe. Ses livres, admirablement imprimés en s'avon, en grec, en arabe, en géorgien, allèrent porter chez toutes les nations chrétiennes du Levant un message de fraternité et d'hégémonie charitable de la part de cette race roumaine, qui, à travers toutes les misères quotidiennes de son existence, continuait à vivre pour les autres. La France sait bien, par tous les bienfaits de son passé,

tatea secolului al XVII-lea, părăsind Constantinopolul decăzut și coloniile pierdute sau sărăcite ale Veneției în Orient, Ciprul și Creta, se instalează, cu școalele sale și cu tipografiile sale, cu călugării săi și cu cărturarii săi, la Iași și la București, ea nu mai aducea tradiții bizantine, ci noul spirit clasic format în acest Occident chiar, prin aceeași mișcare înviorătoare a Renașterii latine.

Subt Domni cum e Constantin Brâncoveanu, domnind mai bine de un sfert de veac peste Muntenia, în epoca lui Ludovic al XIV-lea, pe care a căutat, foarte bogat el însuși și foarte ambițios, să-l imite în splendoare în aceste margini ale Orientului, la noi s'a refugiat, mai mult decât subt predecesorii săi cu coroane imperiale și cu caracterul de Cezari, protectori și ei de altfel ai Bisericii de Răsărit până la Muntele Athos și până la Ierusalim, toată viața conștientă a acestei creștinătăți ortodoxe. Cărțile lui admirabil tipărite, în slavonește grecește, în limba arabă, în georgiană, porniră să ducă la toate neamurile creștine din Răsărit o solie de frăție și de hegemonie caritabilă din partea acestei rase românești, care, cu toate miseriile zilnice ale existenței sale, continuă să trăiască pentru alții. Franța știe bine, prin toate binefacerile trecutului său, hărăzite prietenilor și străinilor, ce

prodigués aux amis et aux étrangers, ce que peuvent signifier ces largesses de l'esprit et de l'art.

Mais, en conservant pieusement le dépôt sacré de la civilisation orientale du moyen-âge, en devenant le foyer du nouveau classicisme hellénique, les pays roumains remplirent aussi le rôle de transmettre l'esprit français du XVIII-e siècle aux autres nations de ce Sud-Est européen.

Car la riche littérature de traductions et de compilations en langue grecque qui surgit à cette époque, préparant la résurrection hellénique, est due aux relations avec la Transylvanie, la Hongrie, avec Pesth, Vienne, Trieste, Venise, avec Paris et Londres mêmes, que rendaient possibles seules la situation politique et l'activité économique des deux Principautés. L'argent des marchands roumains du Pinde, aussi bien que les dons des princes et des boïars danubiens, provoquèrent et soutinrent toute cette éclosion littéraire. Et, si pour les Serbes de Hongrie le nouvel esprit occidental put pénétrer directement dans la Serbie turque, les commencements du renouveau bulgare doivent être cherchés ici, où furent reçus toujours comme des frères les apôtres modernes de la vie nationale de ces mauvais voisins d'aujourd'hui.

Conserver et transmettre sont des services qu'un peuple rend à la civilisation, mais en remplissant ces

pot însemnă. aceste dărnicii ale spiritului și ale artei.

Dar, păstrând cu pietate depozitul sacru al civilizației orientale a evului mediu, devenind focarul noului elasicism elenic, țerile române împliniră și rolul de a transmite spiritul francez al secolului al XVIII-lea celorlalte neamuri din acest Sud-Est european.

Căci bogata literatură de traduceri și de compilații în limba elenă care se ivi în această epocă, pregătind renașterea grecească, este datorită legăturilor cu Transilvania și Ungaria, cu Pesta, Viena, Trieste, Venetia, cu Paris și Londra chiar, pe care le făceau posibile numai situația politică și activitatea economică a celor două Principate. Banii negustorilor aromâni din Pind ca și ai Domnilor și boierilor dela Dunăre provocară și susținură toată această înflorire literară. Și dacă, prin Sârbii din Ungaria noul spirit apusean a putut pătrunde direct în Serbia turcească, începuturile renașterii bulgare trebuiesc căutate aici, unde au fost primiți totdeauna ca frați apostolii moderni ai vieții naționale a acestor răi vecini de astăzi.

A păstra și a transmite sunt servicii pe cari un popor le face civilizației, dar, împlinind aceste funcții,

fonctions, on ne donne pas une preuve trop évidente de sa valeur morale, qui peut consister seulement dans la création propre.

Ce mérite nous pouvons le revendiquer.

Dans l'art d'abord, les éléments orientaux et occidentaux se sont mélangés en une synthèse qui nous appartient. La petite chapelle de couvent, copiée au XIV-e siècle, sur celle du Mont Athos, fut bientôt transformée en Moldavie sous l'influence de l'art gothique de la Transylvanie et de la Pologne. Les encadrements des portes et des fenêtres, les voûtes du naos font partie de ces innovations. Mais, en même temps et dès ce moment, des notes originales apparaissent: dans la manière dont la tour du Pantocrator s'appuie sur les murs de soutien, dans les ornements en terre cuite qui dessinent les lignes intérieures de ces églises moldaves, dans le style selon lequel alternent sur les façades en deux registres ornés de niches la brique nue et la pierre taillée.

Et cet art nouveau, uhe fois ses bases établies, évolue pendant presque trois siècles. Les murs extérieurs présentent après 1500 une riche peinture d'un intérêt relevé tout dernièrement par les archéologues autrichiens, Strzygowski et ses élèves. En Valachie le portique ouvert, appuyé sur des colonnes délicatement sculptées, remplace le mur fermé, dans lequel s'ouvriraient

el nu dă o probă prea evidentă a valorii sale morale, care nu poate constă decât în creația proprie.

Acest merit putem să-l revendicăm.

În artă mai întâiu, elementele orientale și occidentale s'au amestecat într'o sinteză care ne aparține. Biserița de mănăstire, copiată în secolul al XIV-lea. după aceea din Muntele Athos, fu în curând transformată în Moldova sub influența artei gotice din Transilvania și din Polonia. Privazurile ușilor și ale ferestrelor, bolțile naosului fac parte din aceste inovații. Dar, în acelaș timp, încă din acest moment, note originale apar: în felul cum turnul Pantocratorului se razimă pe bolțile de sprijin, în ornamentele de cărămidă cari desemnează liniile interioare ale acestor biserici moldovenești, în stilul în care alternează pe fațadele în două registre, împodobite cu ocnțe, cărămida goală și piatra cioplită.

Și această artă nouă, odată bazele ei stabilite, evoluează în timp de aproape trei secole. Zidurile interioare prezintă după 1500 o bogată pictură de un interes relevat în timpul din urmă de arheologii austriaci Strzygowski și elevii săi. În Muntenia, pridvorul deschis, sprijinit pe coloane fin sculptate, înlocuește zidul închis, în care se deschideau roza-cele gotice, atunci când intrarea în

les rosaces gothiques, alors que l'entrée du pronaos était pratiquée discrètement à droite. La ligne entortillée qui sépare les deux registres est de plus en plus artistiquement compliquée. Les fleurs de l'Orient, plus tard même les menus détails de la Perse, reproduits aussi dans l'enduit qui recouvre le mur extérieur, s'ajoutent aux autres parures de la coquette petite église. Et la sculpture, de plus en plus expérimente, raffine sur le travail des colonnes, comme dans ces églises bucarestoises de Colțea et de Văcărești. L'orfèvrerie suit aussi ce mouvement ascendant, alors que la peinture, de plus en plus soumise aux influences vénitiennes, varie ses fonds de couleur claire et accumule les scènes sacrées.

Notre littérature populaire, qui, comme ses sœurs de l'Occident, a souvent à l'origine des modèles fournis par les lettrés, qui sont les initiateurs nécessaires, est à peine connue, et surtout dans le monde des dilettanti en Occident. Elle contient cependant, non seulement ce fonds oriental et byzantin qui a contribué essentiellement à former la littérature française du moyen-âge, inspiratrice des autres littératures romanes, mais dans sa partie épique dont vos études, M. Bédier, ont renouvelé la connaissance, on y reconnaît facilement l'empreinte de votre chanson de geste, qui, par la Morée grecque, par la Dalmatie vénitienne, par l'Épire angevin, ainsi

pronaos se faceà discret prin dreapta. Brăul care desparte cele două registre e complicat din ce în ce mai artistic. Florile Orientului, mai târziu chiar micile amănunte ale Persiei, reproduse în tencueala care acopere zidul exterior, se adaug la celelalte podoabe ale cochetei bisericuțe. Și sculptura, din ce în ce mai îndemănatecă, devine tot mai fină ca în bisericile bucureștene dela Colțea sau Văcărești: argintăria urmează și ea această mișcare ascendentă, în timp ce pictura, supusă tot mai mult înrăurilor venețiene, își variază fondurile de culoare deschisă și îngrămădește scenele sacre.

Literatura noastră populară, care, ca și surorile sale din Apus, are adesea la origine modele datorite cărturarilor, cari sunt inițiatorii necesari, e de-abia cunoscută, și mai ales în lumea diletanților în Occident. Ea conține totuș nu numai acel fond oriental și bizantin, care a contribuit în mod esențiale la formarea literaturii franceze a evului mediu, inspiratoare a celorlalte literaturi romanice, dar, în partea sa epică, a cărei cunoaștere au reînnoit-o studiile d-voastre d-le Bédier, se recunoaște ușor urma acelei *chason de geste* a d-voastre, care, prin Moreia grecească, prin Dalmația venețiană, prin Epirul argevin, ca și prin Ungaria, pătrunde în aceste regiuni îndepăr-

que par la Hongrie, pénètre dans ces régions lointaines. Et une âme nouvelle se manifeste dans ces formes d'emprunt qui encore une fois se recontrent et s'harmonisent sur ce chemin des races dont nous avons fait un abri pour les autres et une patrie pour nous.

Cette âme est avant tout populaire. Un évêque du XVIIe siècle, Dosithée donnait aux Psaumes de David le vêtement simple des chansons de berger. Les grands chroniqueurs initiés à la civilisation de la Renaissance écrivent dans le langage des paysans. Leurs successeurs sont des moines, de pauvres prêtres de village dans la Transylvanie serve, qui s'adressent à leur humble nation entière. Dès la fin du XVIIe siècle, de riches et savants boïars, conseillers des princes, interrogent pour faire fonction d'historiens la chanson populaire. Les poètes du siècle suivant la recueillent et l'imitent. Non sans une influence de romantisme français, leurs successeurs ont le même point de départ, franchement rural. Et la prose garde toujours un caractère qui rappelle son origine populaire. Une littérature moderne surgit dans ces conditions qui ne sent pas le besoin de s'isoler pour s'élever.

Les glorieuses littératures de l'Occident, comme la vôtre, à laquelle nous devons tant, ressentent aujourd'hui plus que jamais le besoin de renouveler leurs sources, et le

tate. Și un suflet nou se manifestă în aceste forme de împrumut, cari, încă odată, se întâlnesc și se armonizează pe acest drum al rasselor din care am făcut un adăpost pentru alții și pentru noi o patrie.

Acest suflet e înainte de toate popular. Un episcop din secolul al XVII-lea, Dosofteiu, dădea Psalmilor lui David haina simplă a doinelor. Marii cronicari inițiați în civilizația Renașterii scriu în limba țăranilor. Urmașii lor sunt călugări, bieți preoți de sat în Transilvania iobagilor cari se adresează umilei lor națiuni întregi. Dela sfârșitul secolului XVII-lea, boierii bogați și învățați, sfetnici ai Dömnilor, întreabă pentru a scrie istoria, cântecul popular. Poeții veacului următor îl culeg și-l imită. Nu fără o influență a romanticismului francez, urmașii lor au acelaș punct de plecare, hotărît rural. Și proza păstrează continuu un caracter care amintește originea ei populară. O literatură modernă se ivește în aceste condiții, care nu simte nevoia de a se izola spre a se înălța.

Glorioasele literaturi ale Apusului ca a d-voastră, căreia îi datorim atâtă, resimt astăzi mri multă când trebuința de a-și reînnoi izvoarele, și marea mișcare democratică

grand mouvement démocratique inscriera sans doute dans son programme d'avenir la littérature capable, comme celle des temps classiques, de représenter toute une nation dans des formes intelligibles pour chacun de ceux qui le composent. En même temps, dans la vie mondiale qui reprendra avec une intensité extraordinaire, chaque nation devra entendre un peu la voix des autres. Or une inspiration nouvelle ne se présente pas souvent dans une forme assimilable, et c'est un grand avantage, à mon avis, si elle a été préalablement préparée dans une littérature appartenant à la même race et dominée par le même esprit.

Et je me demande si, dans la littérature française de demain, dans l'art aussi qui lui correspondra, nous n'avons pas le rôle de répondre par cette modeste offrande d'une civilisation originale à tout ce que nous a donné fraternellement la France, inspiratrice toujours et, à cette grande heure, libératrice et rédemptrice.

va înscrie fără îndoeală în programul său de viitor literatura capabilă, ca aceea a timpurilor clasice, de a reprezenta o națiune întreagă în forme inteligibile pentru fiecare din cei ce o alcătuiesc. În acelaș timp în activitatea care va reîncepe cu o intensitate extraordinară, fiecare națiune va trebui să audă puțin vocea celorlalte. Dar o inspirație nouă ni se înfățișează adesea într'o formă asimilabilă, și e un mare folos, după părerea mea, dacă ea a fost în prealabil pregătită într'o literatură aparținând aceleiaș rase și dominată de acelaș spirit.

Și mă întreb dacă, în literatura franceză de mâine, în arta care-i va corespunde, noi n'avem rolul de a răspunde prin acest modest prinos al unei civilizații originale la tot ceea ce ni-a dat frățește Franța, inspiratoare totdeauna, și, în acest ceas, liberatoare și răscumpărătoare.

D-l Președinte *P. Poni* declară închisă sesiunea generală din 1919.

COMISIUNEA PREMIILOR NĂSTUREL.

Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917.

A. Vlăhuță, Poezii 1880—1915. București 1915. — Raport de I. C. Negruzzi.

Lessing, unul dintre cei mai mari autori—critici ai tuturor timpurilor scrie următoarele, vorbind despre omul de geniu:

«Când un spirit îndrăzneț, cu deplină încredere în propria sa forță, străbate în templul gustului prin o nouă poartă de intrare, se găsesc sute de spirite imitătoare care sperează să se furișeze și ele prin spărtura făcută, însă în zadar! Prin aceeași putere prin care a deschis poarta, el o închide după sine.»

Această comparație, aș putea zice axiomă, fără îndoială adevărată pentru imitatori servili, nu se poate aplica la acei autori a căror bogăție de inspirație a fost poate mărită de predecesorul lor, dar cari au știut să-și păstreze pe deplin personalitatea proprie.

Deaceea fac o afirmație greșită acei critici care, vorbind despre poeziile lui Vlăhuță, susțin că și acest autor—ca mulți alții—face parte din așa zisă «Școală a lui Eminescu.» Advărul este că poeziile lui Eminescu au făcut asupra lui Vlăhuță un efect profund și poate i-au deschis orizonturi nouă, dar ceea ce a produs Vlăhuță nu este—ca să zic așa—o moștenire Eminescană ci o creație a propriei și bogatei sale imaginații.

Eu cunosc poeziile lui Vlăhuță de când au fost scoase întâi la lumină.

Nu cred să mă înșăl când afirm că am tipărit în *Convorbiri Literare* cele dintâi versuri ale sale, apreciind pe tânărul lor autor după adevărata sa valoare.

Vlăhuță este un poet liric în sensul strict al cuvântului. Ode, himnuri, fabule, balade, pastorale, elegii, satire, idile, epistole, epopee, tot ce nu este strâns legat de sentimentele cele mai adânci

și mai intime sunt concepții străine lui. Ceea ce domină în versurile sale este dragostea patimașă, este credința religioasă pătrunsă de îndoială și tristeță, este sbuciumul sufletească pe care îl produce ideea morții, e lipsa de speranță că o înviere sub orice formă ar fi posibilă:

«Să nu mai revin în viață niciodată, *niciodată!*
 «E grozavă vorba asta... Limbă ne'mai desghețată,
 «Humă ne mai încălzită de simțiri și de idei!
 «Nu de moarte mă cutremur ci de *vecinicia ei!*

Chiar gândul mângâietor pentru unii că, după moarte, va mai trăi opera lor, este exprimat de Vlahuță cu multă melancolie:

«La voia ta sunt, însă, Puternice Părinte,
 «Să nu treci cu vederea smerita-mi rugămintă:
 Indură-te și lasă pe pagina aceasta
 Gândirea-mi să palpitate când hărb îmi va fi țeasta.
 «Înțepenește-mi dreapta și închide-mi-o 'n sicriu
 «Dar nu 'nghete, stăpâne și versul ce-aici scriu.

Da, Vlahuță este trist în cugetările sale.

Pe când Voltaire cere ca poetul să fie vesel, să nu comunice altora decât plăcerile sale:

«En fait de sentiments l'art n'a rien qui nous plaise
 «Ou chantez vos plaisirs on quittez vos chansons»

Vlahuță ca și de altminteri majoritatea poeților moderni nu ne comunică decât gânduri negre și simțiri dureroase.

Chiar când arareori o plăcere mare îl inspiră, lui nu-i vine să creadă în realitatea ei și nota dominantă este tot tristă:

Mă 'ntreb de nu-i o nebulie
 Să cred că tu ai resărit
 În existența mea pustie,
 De nu visez că's fericit.
 O frică de copil m'apucă
 Și tremurând te strâng la piept
 Să nu-mi dispari ca o nălucă
 Și singur ear să mă deștept. (În fericire)

Sau în altă poezie: «Iubire»

«Pustie, nesfârșit de lungă
 «S'așterne vremea înainte
 «Și de pe-acum încep să-mi pară
 «Povești, aducerile-aminte
 «E-atâtă fericire'n urmă,
 «Ș'atâta-mi pare de departe,
 «Încât mă 'ntreb dac'am trăit-o
 «Sau am cetit-o într'o carte..

Ceea ce este încă de notat în poeziile lui Vlahuță este forma admirabilă, impecabilă a versurilor. În tot volumul ce cuprinde peste optzeci de poezii — printre care, spre mirarea mea, lipsesc vre-o șapte foarte frumoase, tipărite în anii 1881, 1885 și 1884 în Convorbiri Literare — nu se vor găsi rime incorecte; se vor căuta înzadar neglijențe limbistice sau ritmice ori comparații prea des întrebuințate și usate sau lipsite de imagini sensibile. Așa zise licențe politice de care n'au știut câteodată să se ferească nici chiar unii din poeții cei mai de seamă de la noi și dela alte popoare sunt străine lui Vlahuță și este știut cât de mult mărește valoarea unei poezii corectitudinea formei pe lângă înalțarea ideii, bogăția imaginației și puterea sentimentului. Este ca un buchet de flori prezentat, nu într'o oală ordinară ci într'un vas frumos ci-selat.

Cum ridică de exemplu valoarea Sonetului «Dar nu 'nțelegi» frumoasele rime și admirabila comparație din ultimele două strofe:

Uitare, vin cu liniștea ta dulce
 Zi gândului că-i ciasul să se culce
 E noapte, *stinge lampa amintirii*
 Lumina-i bate în cripte de morminte
 Intunec'o, s'adorm de-azi 'nainte
 C'am zis de mult adio fericirii.

Ce frumoase și ca formă sunt versurile din cunoscuta poezie «Dormi în pace» când la patul de moarte al femeii tinere și iubite poetul e apucat de mânie contra celui «ce lumile cârmuește.»

Doamne, dacă nu se mișcă nici un paiu de pe pământ
 Fără știrea și voința ta și dac'al tău cuvânt
 Este singura poruncă, cărei toate se supun,
 Dacă tu ești drept, puternic și nemărginit de bun,

Spune, pentruce adesa lovitura ta-i nedreaptă.
 Pentruce ne surpi credința'n judecata ta 'nțeleaptă?
 Dece—fulger—cazi pe-un templu, spinteci bolta ta sfințită
 Și în țănduri crapi icoana Măicei Domnului trăsniță?
 Dece-așterni omătul erneli peste floarea lui April,
 Ș'un lîțoliu pe obrazul visătorului copil?
 Pentruce iai două inimi căror tată zici că ești
 Și, topindu-le în focul tinereții, le ursești
 Dor cu dor să și împletească, prinse'n dragoste nebună
 Și când se iubesc mai dulce și-si fac visuri împreună
 Din senin îți vine o toană: svârli țărâna peste una
 «Ear pe cea stingheră—neagră jale pentru totdeauna?

Dar când poetul «părăsește odaea plină de înghețul morții» și
 ese «sub minunata boltă instalat'a nopții» când vede luna «pluti-
 toare în văzduhuri care revarsă atâta farmec și i s'arată în așa
 sfântă splendoare» cum lunecă pîntre stele fără să le atingă, el se
 infioară și se întreabă...

«Cine

«Mân 'atătea lumi cu pază pe cărările senine

.....

«A! Ce mic și ce netrebnic m'am simțit atunci 'naintea

«Marei străluciri ce'n raza-i inima-mi scalda și mintea?

«Și adânc smerit, cucernic, pocăit în fața lunii

«Slavă ș'inchinare-adus-am bunului stăpân al lumii.

«Dormi, iubito, dormi în tihnă. N'am venit să-ți turbur somnul.

«Am venit să-mi plec genunchii ș'a mea inimă spre Domnul.»

Acestea sunt poeziile lui Vlahuță.

Cu greu s'ar putea pune alături cu versurile sale acele ale vre
 unui alt poet Român în viață. Premiul «cel mare» Năsturel care
 după litera testamentului este destinat mai cu seamă pentru scrieri
 de pură literatură română în proză și versuri s'a acordat pân
 acum la cinci autori, lui Vasile Alexandri, Al. Odobescu, Coșbuc,
 Sârbu pentru istoria lui Mihai Viteazu și în sfârșit lui Murnu
 pentru admirabila sa traducere în hexametre a Iliadei lui Homăr.

Acum îmi pare indicat să încoronăm pe poetul nostru Vla-
 huță și propun să-i acordăm marele premiu Năsturel ca o dreaptă
 recunoaștere a frumosului său talent.

T. T. Burada, XII Studii pentru violină (fără loc și dată). — Raport de *G. Enescu*.

Cele 12 studii pentru violină de Teodor Burada (op. 9) posedă un real merit didactic și muzical, și Academia Română, cărei i-au fost prezintate de către autor, ar putea să decerne acestuia o mențiune pentru meritoasa-i lucrare.

Mihail O. Iliescu, Antitripsina în serul normal și patologic. București 1915. — Raport de Dr. *V. Babeș*.

Tripsina sucului pancreatic în mediul alcoolic al intestinului digeră albuminele fără a ataca pereții intestinului. Asemenea și diferite celule din sânge și din țesături fiind expuse acțiunii tripsinei s'ar digeră dacă nu ar exista o substanță, «antitripsina» care paralizează acțiunea tripsinei.

Astfel antitripsina dacă este în cantitate prea mare ea va distruge și tripsina de care avem nevoie pentru digestiunea intestinală, iar dacă antitripsina este în cantitate prea mică, tripsina se acumulează în organism, digerând și distrugând nu numai substanțele alimentare dar și celulele și țesuturile organismului. Organismul normal este în echilibru nutritiv nu posedând nici prea mare cantitate de tripsină nici de antitripsină. Însă în diferite boale acest echilibru e turburat.

Antitripsina joacă deci un rol foarte important în fisiologie și în patologie.

Autorul a contribuit prin cercetările d-sale la stabilirea naturii antitripsinei a raporturilor între aceste două substanțe și a posibilității de a diagnostică anume boale, mai cu seamă cancerul cu ajutorul stabilirii indicelui tripsina-antitripsina.

Constatările noi mai însemnate făcute de autor pe acest teren sunt următoarele: 1) a introdus în dozarea antitripsinei metoda calorimetrică; 2) a constatat că antitripsina e fixată pe cărbunele animal; 3) Ea este inactivată prin agitare prelungită; 4) a constatat după alți autori că reacțiunea antitripsică e pozitivă în supurația, în pneumonie, în cancer; însă cea din urmă boală poate fi diagnosticată prin aceea că reacțiunea în celelalte boale este trecătoare, pe când în cancer ea este perpetuă respectivă până la moarte sau până la extirparea cancerului.

Dacă după operație reacțiunea devine normală după operație autorul crede că bolnavul este definitiv vindecat.

Deși cu toată sârguința și cu numărul mare de cazuri studiate nu putem trage din ele concluziuni cu totul sigure, totuși nu se poate nega că lucrarea este de valoare însemnată și că a rezolvit unele din chestiunile pendinte concernând această substanță atât de importantă pentru echilibrul fiziologic.

Propun mutarea acestei lucrări la premiul mic Năsturel și să fie premiată.

Dimitrie Leonida, Studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar (lângă Bicaz). București f. a. — Raport de *A. Siligny*.

Domnul Inginer Leonida a prezentat la marele premiu «Năsturel» studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar lângă Bicaz.

Domnul Leonida în urma unor cercetări amănunțite găsește la Izvorul Muntelui un punct favorabil pentru construcția unui baraj de 24 metri înălțime care împreună cu diferența de nivel de 71 metri până la Stejar poate da o cădere de apă de 95 metri. Cu cantitatea de apă disponibilă și cu această cădere s'ar putea realiza după d-l Leonida în minimum 47000 cai putere iar în mijlociu 152000 cai putere.

Costul total al instalațiilor și conductelor electrice ar fi de maximum 8.000.000 lei iar costul unui cal putere ar fi numai de 166 lei.

De o cam dată se prevede că s-ar putea vinde în orașele Piatra Neamț, Bacău, Roman, Tg. Neamț, Fălticeni etc., 3 milioane K. W. O. — Pentru fabricile de pe valea Bistriței și a Trotușului inclusiv o fabrică pentru ciment și una pentru pastă lemnoasă ar fi nevoie numai de 47 milioane K. W. L.

Pentru lucrări agricole 5 milioane K. W. L.

Pentru iluminatul și forța motrice în orașele din sudul Moldovei pentru nevoile și industriile metalurgice din Galați, Brăila aproximativ 60 milioane K. V. L.

În total 137 milioane K. W. L.

Autorul arată că pentru industria Românească va rezulta prin aceste lucrări o economie de aproximativ 6.850.000 lei anual.

Problema pusă de d-l Leonida adică instalarea unei uzini hidroelectrice în condițiunile cele mai economice menținându-se și plătirea pe Bistrița comportă multe soluțiuni. Dacă cea aleasă este cea mai bună nu se poate spune fără planuri fotografice detaliate cu curbe de nivel și un studiu amănunțit la fața locului. — Stu-

diul prezentat se bazează numai pe date foarte aproximative după cum arată și autorul. — În special nu se arată cum se va face plutirea la diferite nivele a apei din rezervoriu, iar volumul de apă admis nu se pare mult prea mare. Ori cum ar fi d-l Leonida prin studiul său arată că este cu desăvârșire la înălțimea problemei ce și-a pus și merită să fie încurajat pentru a îndemna și pe alți a se ocupa cu astfel de cercetări care interesează în gradul cel mai înalt țara noastră, cu atât mai mult că chestiunea este cu totul de actualitate acum când cărbunii sunt așa de scumpi.

Propun deci a se acorda d-lui Leonida premiul solicitat.

Premiul Năsturel de 4.000 lei din 1918.

General *C. Găvănescu*, Epopea română. Războiul nostru pentru întregirea neamului (August 1916 — Aprilie 1918), Iași 1918. — Raport de *N. Iorga*.

În cele mai grele zile dela Iași, generalul Găvănescu dădea în *Calendarul Regina Maria*, care a fost mângâierea atâtor răniți și indemnul atâtor descurajați, cea d'întăi expunere pe scurt a războiului nostru pentru unitatea națională, oprindu-se atunci, în primăvara anului de speranțe 1918, la pregătirea unei ofensive răsunătoare, care, dacă nu și-a ajuns scopul, dând afară de pe pământul nostru un dușman odios, a prilejit măcar oștilor noastre, reconstituite ca prin minune, gloria nemuritoare a eroicei rezistențe dela Mărășești, după avântul cutezător al zilelor dela Mărăști.

Expunerea a reluat-o mai târziu, adăugind-o și cu povestirea acestor mari fapte de arme, cu înfățișarea trădării rusești, una din cele mai rușinoase în istoria tuturor războaielor. S'a ajuns astfel la o importantă lucrare, vrednică de recunoașterea și răsplătirea noastră.

Am analizat de două ori: întâiu la apariția în *Calendarul* citat a părții celei mai întinse, și apoi la întregirea operei, această carte, care nu e numai, cu toate informațiile, uneori greșite, care au și fost relevate prin presă, — ca în cazul luptelor de pe Jiu și a participării la ele a ofițerului Pătrășcoiu, — o călăuză sigură pentru militar ca și pentru cetitorul obișnuit, dar și una din cele mai potrivite scrieri de educație națională și, tot odată, și o cetire din cele mai plăcute prin puritatea stilului, care iea uneori un avânt vrednic de lucrurile cele mari care se prezintă.

Nu vom repeta analiza strânsă din «*Neamul Românesc*», repro-

dusă, în prima parte, și în Calendarul dela Bârlad al poetului Vla-huță. Mă voiu mulțumi să adaog însă câteva rânduri în ce privește elementara datorie a Academiei Române față de asemenea cărți.

Avem, nu numai chemarea de a recunoaște merite științifice și calități literare, a căror prețuire ni se impune în chipul cel mai firesc. Ci rostul nostru în noua lume sufletească la a cărei alcătuire n'avem să asistăm numai, ci să și colaborăm, în chipul cel mai esențial, este să alegem, luminând astfel un public din nenorocire încă nedeplin orientat și une ori chiar rătăcit cu voință, tendințele bune din cele rele, pentru a combate hotărât pe cele din urmă și a sprijini din răspuțeri pe cele dintâi, fără a căror biruință vom fi suferit fără folos tot ceea ce au suferit și soldații noștri, martiri, ai celei mai nobile cauze, ar fi murit în zadar. Noi nu suntem o asociație de specialiști și profesioniști din deosebite ramuri, aducând și în manifestarea noastră de aici simple păreri personale relativ la întrebările capitale pentru nația românească, ci, în obștea noastră, reprezentanții unui ideal unic, pe care ni-l arată întreaga desvoltare a poporului nostru și dela care nici un om inteligent și nici un suflet nobil nu se pot depărta.

Cu un sănătos spirit critic, care nu exclude căldura, ci o face statornică și sigură, cu convingerea unei conștiințe clare, generalul Găvănescu ni dă în cea dintâia carte despre războiul cel mai mare pe care l-a purtat neamul nostru pentru cel mai mare scop și cu cele mai mari sacrificii o mărturisire de credință.

Stima noastră nu-i poate lipsi.

Profesor Dr. G. *Demetriade*, Clinica dermatologică din Iași (1909—1918).
Iași 1918. — Raport de V. *Babeș*.

Această lucrare este un raport asupra activității clinicei dermatologice dela Iași pe anii 1909—1918 și trebuie să ne întrebăm dacă o atare lucrare care nu conține nici o lucrare științifică desvoltată și documentată ci numai rezumate greu de judecat în lipsă de documente, poate fi premiată chiar dacă printre aceste lucrări s'ar găsi și de acele cari merită premiare.

Pe lângă lucrarea aceasta Autorul prezintă o Monografie despre *Rhinosclerom*, boală destul de rară și despre care nu se știa înainte publicățiunilor subsemnatului că există în România, cu toate că Autorului i-a scăpat aceste cercetări, altfel lucrarea e bine în-

grijită, conține observațiuni și constatări originale și constituie deci o contribuțiune utilă la studiul acestei boale.

Rămâne întrebarea dacă aceste lucrări și această expunere a activității autorului în clinica d-sale merită să fie premiată cu marele premiu. Ași propune să se treacă această lucrare la un premiu mai mic care nu s'a acordat, cum ar fi premiul Constantinide.

Premiul didactic Craioveanu de 1.500 lei din 1917.

I. Popescu-Băjenaru. Cartea omului matur. — Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

Lucrarea d-lui I. Popescu-Băjenaru este un abecedar și o carte de cetire în acelaș timp.

Intențiunile laudabile din care a isvorât hotărârea autorului de a o compune sunt arătate în prefață:

«In dorința de a scurtă drumul pe care omul matur analfabet să poată ajunge mai degrabă în stare să scrie, să cetească și să socotească, am alcătuit lucrarea de față. Ea este rezultatul unei scrupuloase experiențe făcută cu ostașii neștiutori de carte din regimentul Mihai Viteazu No. 6. La rânduirea materiei am pornit pe o cale nouă, părăsind cu totul calea urmată de autorii abecedarelor de curs primar. La acest drum nou m'a determinat atât puținul timp pe care omul vârstnic îl poate sacrifica pentru învățătura de carte, precum și puterea superioară de pricepere a omului matur, pricepere care întrece cu mult pe aceea a elevului de curs primar.»

Pornind dela așa de frumoase intențiuni, autorul, care este directorul școalei de băeți No. 29 și institutor la școala de adulți a regimentului 6 Mihai Viteazu, și le-a realizat în mod minunat prin alcătuirea *Cărții omului matur*.

Trei sute și mai bine de pagini, cuprinzând o mare varietate de cunoștinți utile, foarte dibaci gradate, dela primele litere ale alfabetului, până la noțiuni de cosmografie. Sfaturi înțelepte, îndemnuri morale, proverbe, poezii, pagini de istorie, noțiuni din ramurile tuturor științelor, fericit alese și așezate într'o succesiune metodică și rațională. Cartea cuprinde 126 de ilustrații, 58 de portrete și de hărți, lucrate cu cea mai scrupuloasă îngrijire. Nu mă înșel afirmând că atât prin ilustrații, cât și prin îngrijirea tiparului *Cartea omului matur* se deosibește mult de toate cărțile noastre de cetire.

Ministerul de Război și cel de Instrucțiune publică au aprobat lucrarea d-lui Popescu-Băjenaru. Imi permit s'o recomand pentru premiul Asociațiunei Craiovene.

Dr. V. Bologa, Noțiuni de poetică și literatură română. Sibiu 1914. — Raport de I. Bianu.

D-l Bologa este un pedagog cu o pregătire sistematică și cu o practică școlară îndelungată; iar în literatura didactică are scrieri de valoare recunoscută.

Cartea aceasta are calitățile cari rezultă în mod firesc din o asemenea pregătirea a autorului. Unele definițiuni din partea I. «Noțiuni generale» sunt cam nebuloase pentru mintea elevelor cărora este cartea destinată. Incolo este frumos spus, bogat exemplificat cu strofe și poezii, întregi cari prin ele însele sunt cele mai puternice mijloace de educație atât din punctul de vedere al culturii literare, cât și din al dezvoltării simțimintelor și conștiinței naționale.

Cartea aceasta este vrednică de premiul Craioveanu.

SECȚIUNEA LITERARĂ.

Premiul Constantinide de 4.000 lei din 1917.

V. Cioflec, *Mălureni*.—Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

Volumul *Mălureni* de V. Cioflec, cuprinde 16 novele și schițe, care de care mai bune și prin alegerea subiectului și prin tratarea lui. Iată un scriitor care-și dă seama că un tablou sau o situație sunt cu atât mai vădețe, cu cât sunt spuse în mai puține cuvinte. Nici o lungime de prisos, nici o descriere, care să nu fie absolut necesară pentru înaintarea povestirii începute.

Și ce bine, ce fără ocoliri, începe fiecare din bucățile sale :

«Pe tată-său îl chiemă Ciumpei, lui îi zice Bobircă. Scundac, cu picioarele încovoiate, cu un umăr lângă ureche, săltăreț și glumici, cu mutra lui de iepure speriat, Bobircă e bărbierul satului..... Și povestea urmează, sclipitoare, ca un film de cinematograf.

Când bucata se începe cu o descriere, e pentru că e în legătură imediată cu subiectul bucății. Așa bunăoară *Socoteala*.

«Peste noapte dase un priscău de zăpadă cu îngheț. Pe unde trecuseră oile, în urmele unghiilor se închiegase stropul și pojghița albicioasă de pe deasupra cu luciri de sîdef, părea o resipă de scoici desghiocate, semănate în lungul lăsătoarei, de la adăpoi până la târla de șovar țuguiată»...

Imediat avem explicația descrierii acestui tablou de început de iarnă :

«Porumbac spusese de cu vară celor care-l sâcăiau cu răfuiala muncilor :

— Socoteala, mă băeți, la zăpadă. V'o spui să n'avem vorbă, mie cicăleala nu-mi place.

Oamenii puseseră ochii pe fărâmița asta de fulguială și de bună credință, cum a deschis argatul poarta, pâș! pâș! pe lângă gard, strângând oticul la subțioară s'au strecurat în curte....»

Cu greutate mă opresc dela citarea întregii bucăți.

Sunt la acest scriitor multe însușiri vrednice de admirat : bogăția vocabularului, originalitatea comparațiilor, dar mai presus de toate un mare meșteșug în succesiunea povestirii. D-l Cioflec știe că nu e indiferent în ce ordine ai să spui ce ai de spus, că de această ordine depinde perfecțiunea unei povestiri. Un instinct sigur îl povățuește să ne spună despre o anumită persoană întâi cutare lucru, pe urmă cutare altul și că nu s'ar putea interverti fără consecințe succesiunea descrierii.

Pentru toate însușirile acestea propun să se premieze volumul D-lui Cioflec, acordându-i-se o parte din premiul Constantinide.

Jean Bart. Datorii uitate.—Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

Autorul volumului *Datorii uitate* este bine cunoscut Academiei Române, care într-o sesiune trecută i-a acordat un premiu pentru volumul intitulat *Jurnal de Bord*. Volumul *Datorii uitate* ce d-l Jean Bart prezintă acum la premiul Constantinide dovedește încă odată că domnia-sa este unul din cei mai de seamă prozatori ai literaturii românești.

Marca însușire a scrisului D-lui Jean Bart este simplitatea, naturala, lipsa de orice artificiu, de orice meșteșugire. Cu mijloace extrem de simple, cu vorbirea de toate zilele știe să pună stăpânire deplină pe atențiunea cititorului.

I-ți pare când începi să cetești una din bucățile sale, că s'a așezat cineva lângă dumneata și a început să-ți povestească.

Un scriitor nu ajunge la acest ton firesc, la această lipsă de preocupare de a-și făuri un stil original și particular, decât când a ajuns la deplina maturitate a talentului, — și cetirea fiecăreia din bucățile cuprinse în volumul *Datorii Uitate* dovedește că autorul a atins această culme.

Bucățile: *Scrisorile tati, Acasă și 'n război, In ziua despărțirii*, cuprind evocarea unor icoane duioase dintr'o viață patriarhală, senină ca și stilul în care sunt scrise.

Volumul se încheie cu nuvela *După douăzeci de ani*, una din cele mai frumoase bucăți din literatura românească. E povestea dragostei curate a unui tânăr pentru o femeie măritată, de lângă care pleacă în lume, fără s'o fi îmbrățișat vre-o dată, dragoste de care și după 20 de ani își simte sufletul îmbălsămat ca de un par-fum nepieritor.

Fără îndoială lucrarea d-lui Bart merită să fie distinsă prin acordarea unei părți din premiul Constantinide.

Vasile D. Moisiu, Știri din Basarabia de astăzi. București 1915. — Raport de *St. Ciobanu*.

Basarabia despărțită de Patria mamă timp de un veac a fost foarte puțin studiată, atât de români cât și de străini. Această țară a fost și este încă «terra incognita» din multe privințe. Ceva mai bine a fost studiată din punct de vedere naturalistic de către câțiva profesori și specialiști ruși, ca Sințov, Mihailovschi, Lascarev, Nabochih și alții, iar despre starea ei economică s'a scris câte ceva de ucraineanul Mohileauschi și alți.

În ce privește partea etnografică, limba și literatura română de acolo, în afară de lucrarea mică dar destul de importantă a lui Weigand asupra dialectului basarabean, de studiul lui Zamfir Arbore «Basarabia în secolul XIX-lea» și de frumoasele și pline de adevăr impresii ale profesorului N. Iorga «Neamul românesc în Basarabia» nu avem aproape nimic important. La 1912 cu ocazia împlinirii unui secol de subjugare s'au scris și aici și în Basarabia mai multe broșuri, dar aceste broșuri, în afară de cartea d-lui N. Iorga «Basarabia noastră», nu adaogă nimica la ceea ce s'a știut până atunci. Ceea ce s'a scris de către ruși despre românii din Basarabia este cu totul tendențios, neexact.

Din puținele lucrări cari au apărut înainte de războiu în țara veche despre Basarabia face parte și lucrarea d-lui Vasile D. Moisiu, intitulată «Știri din Basarabia de astăzi» (București. 1915).

D-l Moisiu a făcut o călătorie prin Basarabia într'un timp foarte primejdios pentru o așa călătorie (probabil în anii 1912, 1913), d-sa a stat mai mult timp la sate, a studiat pe cât s'a putut graiul poporului, starea lui socială și economică, «literatura moldovenească», d-sa a căutat se ridice, cum spune el însuși, «puțin pânza întunericului, ce acoperă o realitate atât de scumpă și atât de apropiată nouă» (p. 8). Toate lucrurile autorul le-a văzut prin prisma unui român bun, pe care îl doare inima pentru frații lui înstrăinați. Și autorul și-a atins scopul până la oarecare măsură.

În articolul «Ceva despre populația Basarabiei. Date interesante» (pp. 4-35) autorul culege datele statistice despre populația Basarabiei din «Cartea de informații a eparhiei din Chișinău («Справочная книга» Кишиневской епархии. Кишиневъ 1907, 1911), care sunt foarte departe de realitate chiar în comparație cu datele statistice rusești dela 1897. Acestea fiind alcătuite de către preoți după registrele bisericesti, unde sunt înscrise numai ortodocșii, ele foarte

mult greșesc și din punct de vedere național, fiindcă mulți din preoți erau străini neamului nostru, care intenționat îi introduceau în liste pe români ca ruși.

Foarte interesante sunt impresiile autorului despre preoți, învățători, despre biserică și școala basarabeană (p. 37-62, 85-87, 97-99, 104-117). Aici autorul cu mult temei a arătat înstrăinarea acestor intelectuali în majoritate români, ideile lor greșite despre țara mamă, despre cultura ei, precum și despre superioritatea culturii rusești. Aceste idei au pătruns prin preoți și învățători și în popor, care cu toate că și-a păstrat limba și obiceiurile strămoșești, a fost însă și este încă și acuma, lipsit de conștiință națională.

D-l Moisiu se oprește puțin și asupra obiceiurilor românilor din Basarabia la naștere, înmormântare și nuntă (pp. 66-75, 94-97). D-sa spune ceva și despre ocupația țăranilor, despre organizația lor socială (pp. 75-79). Foarte interesante și destul de exacte sunt știrile autorului despre tipăriturile moldovenești în Basarabia (pp. 104-110), despre viața religioasă a poporului etc. În articolul «Limba basarabenilor» (pp. 124-149) autorul se oprește câțva asupra dialectului basarabean, însă datele autorului și aci nu sunt tocmai precise. În sfârșit d-l Moisiu a publicat și câteva poezii populare din Basarabia (pp. 172-184), din care cea mai interesantă este balada lui Novac.

Autorul, după cum se vede, n'a venit în contact cu puțini intelectuali, care se ocupau cu chestiile naționale, d-sa pare că n'a făcut cunoștință cu nici unul din studenții basarabeni, cari împreună cu puținii intelectuali români începuseră atunci să se grupeze în jurul revistei «Cuvânt moldovenesc.»

În schimb autorul s'a interesat de viața poporului, de conducătorii lui cei mai de aproape, iar impresiile lui redată simplu și fără nici o idealizare asupra poporului și vieții lui sunt foarte drepte. El a dat o serie de icoane foarte sincere a vieții din Basarabia, ceea ce era o necesitate în regatul vechiu, cred că autorul să fie premiat cu o parte din premiul Constantinide căci cartea d-sale aduce o frumoasă contribuție pentru cunoașterea poporului din Basarabia.

Nestor Ureche, Robinsonii Bucegilor (Intâmplările a trei cercetași). — Raport de *S. Mehedinți*.

Lucrarea, după cum o arată și titlul, e o povestire pentru co-

pii. Autorul, un bun cunoscător al vieții dela munte, cearcă să deștepte interesul tineretului pentru excursii și viața în aer liber.

Sub privigherea unui cioban, trei băetani pornesc din Câmpina, urcă culmea Bucegilor și se infundă în Valea Seacă, unde sunt nevoiți din pricina unei punți să zăboviască mai multe zile.

Situația asta dă prilej povestitorului să imagineze un fel de mică robinsonadă — copii caută să se ajute cum pot în ce privește culcușul și hrana, scotocind plantele bune de mâncat și ajutându-se cu vânătoarea.

Lucrarea nu are pretenția unei opere de artă. Chiar stilul — cu toată silința autorului de a-l face popular — rămâne pe alocurea în urma intenției. La pag. 85 se vorbește de iarba «inmușchiată» ! La pag. 90, un vânător (țăran) spune că «ursul mănâncă fructe»... La pag. 97, acelaș țăran zice : «m'o ajută Dumnezeu și cu sfântul Hubert».... La pag. 210, cercetașii spun că au «băut fundul laptelui de puțină, etc.

Evident — disonanțe care turbură tonul scrierii ce vrea să păstreze nota literară, ba încă cu nuanță populară.

Totuși, lucrarea D-lui N. Urechie e de un mare merit educativ. Decât romanele blestamate aduse dela marginea pământului sau isprăvile detectivilor și alte bazaconii și înșanități cari se furișează în ghiozdanul copiilor, o povestire ca «Robinsonii Bucegilor» e o adevărată binefacere.

De aceea, socot că o parte din premiul Constantinide poate să fie atribuită cu dreptate autorului.

Premiul Adamachi de 5.000 lei din 1918.

I. C. Visarion, Florica. — Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

Dela Ioan Creangă, literatura română nu a produs un povestitor mai fermecător decât I. C. Visarion, autorul volumului *Florica*, depus la premiul Eliade Rădulescu.

Visarion locuiește la țară în comuna Costești, județul Dâmbovița, unde are două — trei pogoane de pământ și unde a îndeplinit felurite slujbe: scriitor la primărie, agent de percepție, agent sanitar, învățător suplinitor, sbătându-se cu greutățile și cu nevoile unei familii numeroase, căci n'are mai puțin de 8 copii, măcar că e om de abea de 32—33 de ani. E o adevărată minune de nepătruns cum în atât de grele condiții de viață poate să-și păstreze seni

nătatea sufletească din care isvorește fecundul său talent; căci Visarion nu e numai autorul acestui volum, ci și al altor două volume: *Privighetoarea neagră*, — și *Nevestele lui moș Dorogan*, în afară de o mulțime de alte bucăți publicate prin feldefel de reviste, dar neadunate în volume.

Cetind o bucată de a lui Visarion, îți vine să crezi că n'a scris-o, ci a povestit-o înaintea unei plăci de gramofon, care i-a reprodus cu fidelitate, nu numai cuvintele, dar până și intonațiile; nu lipsesc decât gesturile povestitorului. E greu să citești cu glas tare o poveste de a lui, dacă nu ești tu însuși un povestitor dibaci: îți taie răsufierea atât e de plină de vervă.

O să-mi permit să vă vă citesc la întâmplare o pagină — două.

Iată bunăoară din bucata *Sufletul Păcătosului*. Povestește Ionică Bălășoiu cum i s'a arătat lui o vedenie într'o noapte. când prindea pește cu halăul pe Răstoaca în dosul cimitirului:

«... Pește luam mereu și asvârleam pe mal într'o gropiță făcută mai de mult. Apa vâjâia binișor pe sub pătiuc și luna aruncă pe deasupra ochiului de apă o strălucire, de par'că mai eră și acolo un cer și o lună plină. Mi era cam frig și mă cam sgarceam sus pe pătiuc.

Cum stam eu acoloa, auzii la deal de mine, la începutul ochiului, o fifiitură ... «fi fi fi ... fififi ...» ca de boboc de găscă.

Ascultai mai bine și mă 'ncredințai că boboc eră ... Imi făcui socoteala: «De unde să fie bobocul ăsta pe gărlă, acum, în vremea nopții? O fi vreunul rătăcit de cu ziua, ori scăpat din gheara vreunei coscăi și acuma se lasă și el pe gărlă la vale, ori ce-o fi? Fifiala se apropia mereu. Mă uitai și văzui bine un boboc de găscă, ciortan colea, când încep să le dea tuleele. Ce gândii eu? «O să-l prinz în halău și o să duc acasă și pește și carne de boboc». Mă așezai dar la pândă nemișcat. Bobocul veni în raza lunii din ochiu, începui să se dea la fund, ieșea, turbură strălucirea apei, o increțea și o făcea să joace ca niște flăcări care s'ar stinge și s'ar aprinde într'una. «Stai că tot al meu ești», gândeam eu și nu mai ridicai halăul de loc, deși peștele izbea în pânza lui una 'ntr'alta.

Bobocul veni la ostrețe și se opri cu ochii la mine; veni apoi în gura halăului și se opri pe loc în vierul apei. Ședeă ca ținuit acolo, nu-l mișcă repezul apei nici într'o parte nici în alta. Lucrul ăsta mi se părui ciudat. Boboc care să stea pe loc în vierul apei să nu fie mișcat câtuși de puțin, nu se putea; sub pânza halăului

nu eră venit, că ași fi ridicat. Așteptam să se mai lase o leacă și să ridic. El însă plecă drept la picioarele mele și iar se opri.

Mă uitai țintă la el; îl vedeam așa de bine, de-ași fi fost în stare să-i număr fulgii. Mă pomenii că începu la mine: «Câsss... câsss!...» «Măi... un boboc așa mic să știe căsăi ca găștile ale bătrâne». Veni până sub mine câssând. Eu.. hap! să-l apuc cu mâna. El bloc! afundu. Ptiu! mânca-te-ar baraoanili!. Eră gata-gata să caz în gârlă dupe pătiuc.. Mă gândii: asta nu pare să fie boboc.. asta e altă parascovenie... Eși iar în dreptul halăului și iar stătù și câssăi la mine.

— Du-te! și ridicai halăul și-l lăsaî de trecu la vale.

Mă uitai dupe el, se duceă glonț pe jumătatea apei...

Mai trecu așa, cât ai bea o țigare și auzii, tot la începutul ochiului și la cotul malului buuu!.. de parcă ar fi căzut un mal.. Ce zisei cu: «Malul.. s'a dărâmat undeva». Pește iar începui să scot. Auzii iar: buuuu! și văzui că se ridică apa în sus, sul ca butia, și când căzu jos, veni valurile plescăind până sub piciorul meu. «Măi ce să fie? Denamită d'aia de care asvârlă la pește... Cine s'a asvârle? » Pește luam mereu. Nu se potoliseră valurile bine și iar: buuu! se ridică apa în mijlocul ochiului, la cinci pași de mine și căzu iar, de asvârli valurile de udară și blana pătucului.. «Asta na — gândii eu — numai lucru curat nu e». Dar tăcui Mie urât nu-mi e noaptea, iar în draci, stafii, ori alte bălăncăni nu credeam. „stai s'o vedem și p'asta“ — gândii eu — și-mi dibuii cuțitul la brâu. Până să se liniștească talazurile, mă pomenii că la malul de dincolo, lângă ostrețe: călc! eși un om din apă și se ridică până la brâu...» Și așa mai departe.

Se poate închipui o povestire mai limpede, mai naturală, mai vorbită decât aceasta? Și ce viață îi dau expresiile onomatopeice *bloc!* pentru afundarea sub apă, *călc!* pentru ieșirea la suprafața apei!

V'am cetit 2 pagini, toate 262 pagini ale volumului tot așa sunt scrise.

Visarion are un auz în care se tipărește exact dialogul persoanelor, de aceea vorbirea lor te face nu numai să le auzi, dar parcă și să-le vezi înaintea ochilor.

Acest raport nu s'ar mai sfârși dacă ar trebui să citez toate frumusețile fermecătoare de care e plin volumul lui Visarion. Citirea lui îți dă impresia că ai petrecut câteva săptămâni de vacanță, undeva la țară, în sânul naturii vindocătoare și mângâietoare.

Ceeace este vrednic de tot atâta admirație este desăvârșita ne-

părtinire cu care Visarion arată însușirile și cusururile acelor a căroră viață o cunoaște și o descrie atât de minunat.

Cum zice nea Vasile, din bucată *Vizitiul subprefectului*: «—Măi, feții tachii, pe la țară așa e viața, nu e cum o cetiți voi în hrisoavele voastre. . Sunt fiecare și așa și așa; zi-le oameni și dă-le pace».

Nu știu dacă am reușit să dovedesc că avem de a face cu un scriitor care face mare cinste literaturii noastre și care merită fără nici o îndoială să i se acorde premiul Eliade Rădulescu la care și-a depus volumul; dar sunt convins că dacă nu i l-am acordă, ne-am simți mai târziu foarte jenați.

V. *Demetrius*, Canarul mizantropului, versuri, București (fără an). Cântăreața, nuvele, București, Steinberg, 1916. — Raport de *Sextil Pușcariu*.

În cele două volume, de versuri și proză, ale scriitorului care se ascunde sub pseudonimul V. Demetrius se găsesc bucăți care denotă un talent remarcabil. Poezia, «Codrul» bunăoară, în care se arată înstreinarea omului de codrul ce i-a fost odinioară lăcașul, e operă de artă adevărată și evocarea primului nebun ce a înfiorat tăcerea pădurii e de o putere neobicinuită. Tot astfel nuvela «Trufie», care descrie ultimele zile ale căsuței dărăpănate, rămase ca un anahronism între casele cele nouă ce s'au zidit în jurul ei, e în acelaș timp opera unui observator fin și a unui psiholog de seamă. În «Giovanii și Marinescu» sau în «Incendiul», găsim de asemenea pagini frumoase.

Alături de ele întâlnim însă bucăți întregi fără nici o valoare literară, care ne fac impresia unor fapte diverse cetite printr'un jurnal, glyme fără spirit, sau pagini crude și respingătoare, precum e descrierea, cu toate amănuntele desgustătoare a unui avort forțat. Aceeași neegalitate se remarcă în volumul său de poezii, cu frumuseți presărate printre strofe banale cu imagini originale și bine prinse alături de comparații nepotrivite și de umpluturi fără rost și chiar cu bucăți întregi din care nu poți desluși un înțeles. Iată bunăoară după o strofă frumoasă din poezia Ioniță Nalbă, urmând alta, aproape trivială:

Picurile ploii grele
Ciugulesc scormonitoare!
Moartea neagră prin perdele
Stă 'n perdele gânditoare.

«Dormi adânc, Ioniță Nalbă,
Pân' s'o făce ziua albă,
De trei nopți n'ai odihnit,
Ai oftat și ai drăgostit.

Exemple de acestea, de care s'ar putea cită mai multe, sunt dovada lipsei de autocritică. Uneori avem chiar impresia că nepotrivirile acestea sunt intenționate și prin ele autorul voește să sfindeze oarecum pe cetitor care-l crede un filistean deprins să admire numai calapoadele vechi ale poeziei consacrate. Căci ce e alta decât așezarea unei haine între sine și cetitor însuși titlul volumului de poezii «Canarul mizantropului»?

Poetul se aseamănă pe sine cu greerele:

Boerii și săracii vor liniște deplină,
Nepricepându-mi vorba, nebună li se pare!
Cântare-mi turburată, rămân 'n van, streină,
Și moare cântărețul, strivit de nepăsare!

În aceste vremuri cetim o mărturisire. Poetul, după o activitate de douăzeci de ani, simte că între el și cetitor nu se poate stabili acea legătură intimă, care duce dela suflet la suflet versul în care se încheagă o credință. E firesc ca vina s'o arunce publicului nepricepător și nepăsător. Nouă ni se pare că vina o poartă în mare parte poetul însuși, înstreinându-se de acea mulțime care nu merită disprețul său, fiindcă dela fire e dorită după adevărata poezie.

Demetrius e o fire de artist foarte sensibilă și un observator subtil, se închide prea mult între cei patru pereți ai camerei sale, care-l izolează de lume și-l face mizantrop. Impresiile din afară, care îi zgudue sufletul și imaginile pe care ochiul său le reține în trecerea prin viața reală, pierd din vioșia lor și iau proporții și forme forțate în singurătatea în care s'a deprins să trăiască. Asociații bizare de idei din lumea sa imaginară fac ca să piardă contactul cu realitatea, versul său devine greoiu și neînțeles, fiindcă imaginile ce le întrebuințează nu sunt în stare să ne trădeze tot șirul de gândiri pe care l-a depănat în singurătatea sa, înainte de a se încheagă versul.

Iată de exemplu poezia «Pe țarm». Poetul vrea pe cât se pare să ne arate pe un pescar ce-și pune toată nădejdea în plasa aruncată în mare, care are să culeagă, ca o grapă, peștii sclipitori.

El așteaptă flămând la țărm, ca bogăția apei să-i umple plasa. Urmează însă desamăgirea și pescarul scui-pă a necaz:

Pe 'ntinderea de apă
Ce oglindea neantul,
Par'că treceă o grapă
S'adune diamantul.

Pescarul: o îngăimare
De vrere și neștire, —
Pe țărm prima visare,
Scui-pă desamăgire.

Economia e o mare calitate literară, dar când ea e exagerată, duce la bizarerii ca poezia citată.

Cred că Academia Română ar trebui să încurajeze pe autorul care a dovedit că poate scrie pagini cu adevărat frumoase. Cum însă acestea nu alcătuiesc decât o mică parte din cele două volume prezentate la premiu, sunt de părere ca d-lui Demetrius să i se acorde numai o parte din premiul divizibil Constantinide.

H. Sanielevici. Icoane fugare, documente omenești. București, Steinberg, 1916.—Raport de P. P. Negulescu.

Atât titlul volumului, cât și subtitlul care îl precizează, sunt caracteristice pentru cuprinsul lui. Schițele care îl compun sunt, în cea mai mare parte, descrieri—repezi și sumare, deși uneori pline de sentiment—ale lucrurilor pe care autorul le-a văzut în călătoriile sale: icoane fugare. Dar scopul lor trece peste marginile genului descriptiv pur. Dela lucruri autorul trece numai decât la oameni, și ne dă asupra lor o sumă de observări, tot atât de reduse cași descrierile pe care se întemeiază, dar mai totdeauna pline de miez și uneori foarte interesante: documente omenești.

Prima schiță și cea mai lungă, e intitulată: în Dobrogea. Din geografie, toată lumea cunoaște această provincie. Dar datele geografice sunt uscate și reci, — iar provincia au vizitat-o puțini. Descrierile d-lui Sanielevici oferă pe alocuri un material concret, care ar putea servi multora să-și îmbrace scheletul cunoștințelor mai vechi cu o haină nouă și plină de culoare. Amănuntele pitorești — asupra aspectului fizic al locurilor, asupra felului de clădire al satelor, asupra caracterului raselor diferite ce locuiesc într'însele, —

sunt numeroase și bine prinse. Din când în când, câte o aluzie arheologică sau antropologică trezește curiozitatea cititorului și o îndreptează către preocupări teoretice. Toate acestea într'un stil simplu firesc și viu, care se citește ușor și cu plăcere.

Seria de schițe intitulate : impresii din Germania, au o valoare documentară deosebită, — mai ales fiindcă sunt scrise cu o remarcabilă obiectivitate. Cași astăzi, după războiu, — acum câțiva ani, în timpul neutralității noastre, când și-a publicat d-l Sanielevici volumul, eră foarte greu să vorbească cineva de Germania «fără ură și fără părtinire». Tonul autorului nostru rămâne însă totdeauna calm și egal, — chiar când notațiunea sa nu e lipsită de colorit afectiv. Îl covârșește uneori admirația pentru minunata organizare a vieții, care a dat roade așa de fericite pentru ridicarea nivelului maselor adânci ale poporului german. Cu aceeași liniște și seninătate însă ne arată și defectele, uneori foarte mari, ale caracterului acestui popor, — pe care unii îl laudă iar alții îl defaimă «în general». D-l Sanielevici nu urmează această cale, care trece mai totdeauna prin... cărțile altora. D-sa ne povestește numai lucruri văzute și auzite, nu schematizează și nu generalizează, lăsând observărilor sale, al căror obiect e uneori cu totul neînsemnat, caracterul documentar nestirbit. De unde, o impresie de sinceritate, uneori indiferentă, alteori ironică, ce câștigă fără greutate încrederea cititorului.

Mai puțin reușite sunt «Maximele» dela sfârșitul volumului. Genul e mai greu : o cugetare nouă, și dacă se poate și profundă trebuie prinsă într'o frază scurtă, lapidară, de o limpezime cristalină și de o formă impecabilă. Aceste calități lipsesc celor multe din maximele d-lui Sanielevici. De altfel, unele dintr'însele nici nu sunt, propriu vorbind, maxime, ci simple anecdote. Ca bunăoară, cea dela pagina 271 : gluma grosolană făcută de împăratul german pe socoteala regelui danez, — după povestirea inginerului de marină. Strecurată în corpul uneia din schițele intitulate «impresii din Germania», această anecdotă ar fi putut să treacă — presupunând că e autentică, — ca titlu documentar. Pusă printre maxime, ea constituie o scădere pentru volum.

Cu toate acestea, volumul d-lui Sanielevici posedă, cum am zis, calități serioase, și merită, ca atare, atenția Academiei. Propun deci să i se acorde o parte din premiul Adamachi.

Demostene Botez Munții (versuri), 1919. — Raport de *Duiliu Zamfirescu*.

Printre multele versuri pe care le-a produs războiul, — cele șase bucăți ale d-lui Botez răsar ca un pom înflorit într'un pustiu. Sunt numai șase. Dar fiindcă premiul Adămachi este divizibil, iar «munții» ne sunt atât de dragi și indivizibili de naționalitatea noastră, să dăm o dovadă de mulțumire, poetului, care a găsit aceste accente duioase și o estetică orografică nouă, pentru a însufleți cu simțiri românești piscurile Carpaților noștri.

Cu cât ne depătam de ei mai tare,
Așa cum sunt de veci, pietroși și goi,
Pornesc și dâșii parcă după noi,
Mutând încoace depătata zare

Premiul Eliade-Rădulescu de 5000 lei din 1919.

I. A. Candrea, Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI și XVII traduse din slavonește. Edițiune critică. Publicație făcută de Comisia Istorică a României. 2 tomuri: I. Introducerea, II. Textul și glosarele. București 1916. — Raport de *I. Bianu*.

Când răposatul G. Sbiera a publicat, la 1885, în ediția Academiei, *Codicele Voronețean*, toți cunoscătorii vechii limbi și literaturi românești au văzut că în acel text, ajuns până la noi așa de mutilat, se arată limba dintr'o epocă mult mai veche și dintr'un ținut — adică într'un dialect — cu totul deosebit de documentele de limbă până atunci cunoscute și cari erau cărțile tipărite în epoca Coresi 1560 — 1582 în formele limbei vorbite în Țara Românească între Târgoviște și București. Răposatul Sbiera, publicând fragmentul din Noul Testament cuprins în manuscriptul găsit la Voroneț, l'a însoțit de un studiu, ale cărui concluzii s'au depărtat prea mult dela realitățile constatabile științificește; dar a deschis un nou câmp studiilor asupra istoriei limbei. Particularitățile dialectale principale cum este rotacizarea lui *n* între vocale schimbat în *r* — au fost găsite în vorbirea Moșilor, asupra cărora un prea interesant volum a fost făcut de doi Moși adevărați Teofil Frâncu și Gheorghe Candrea — un Candrea cu totul deosebit de autorul scrierii de față.

Cățiva ani în urmă, am primit biblioteca adunată în casa boerească dela Scheia pe Siret, bibliotecă care fusese cedată de membrul nostru onorar d-l D. C. Sturdza Statului și de Stat Aca-

miei. Între manuscriptele venite am găsit un manuscript gros, de format mic, care cuprindeă *Psaltirea* în limba română.

Dela întâia vedere am văzut că în acel text de Psaltire se reflectează limba din aceeași epocă și din același ținut ca și cea din Codicele Voronețean. Însemnătatea lui pentru istoria limbei eră deci foarte mare. M'am grăbit din această cauză a pune prețiosul text în mână tuturor specialiștilor. Am găsit puțința de a publică la 1889 în edițiunea Academiei manuscriptul întreg reprodus în facsimile însoțit de o transcriere în față în litere latine, adăogând lângă ea toate deosebirile față de textul din Psaltirea slavo-română tipărită de Diaconul Coresi la 1577, singurul text cunoscut pe atunci.

Plănuisem firește un studiu asupra textului descoperit, pe care îl socoteam scris la 1482 după o descifrare ipotetică a unei note până astăzi nedescifrate. Studiul dorit nu l'am putut face. L'a făcut însă acuma d-l I. A. Candrea.

Preparația filologică a d-lui Candrea îl puneă în puțință de a face lucrarea după toate cerințele științei. Și întru adevăr așa este făcută.

Cartea d-lui Candrea are două părți: Textul Psaltirii din manuscrisul dela Scheia ocupă tomul II. Lângă acel text s'au dat deosebirile tuturor celorlalt psaltiri românești tipărite sau manuscripte, al căror text este aceeaș veche traducere după traducerea slavonească. Toate confruntările și însemnările deosebirilor sunt făcute cu cea mai sigură minuțiozitate.

Publicarea textului ar fi câștigat însă mult, dacă ar fi fost nu numai reproducerea lecturii manuscriptului pus alături cu variantele celorlalte versiuni, ci ar fi fost reconstituirea textului primitiv așa cum a fost tradus din slavonește și cum ar fi rezultat din confruntarea variantelor.

Partea cea nouă, importantă și de mare valoare în această lucrare este însă volumul de 240 pagine, care cuprinde *Introducerea*.

Această introducere este cel mai complet, mai bogat și mai sigur studiu asupra limbei românești din secolii XV — XVI.

Sunt studiate toate textele cari au legătură cu Psaltirea veche slavo-română, arătându-se la fiecare, caracterele limbii, și deosebirile de textul scheian, starea și proveniența isvorului în care s'a păstrat.

Studiul asupra grafiei și ortografiei manuscriptului și mai ales studiul asupra limbii din textele înrudite ating perfecțiunea prin minuțiozitatea, preciziunea și metoda cu care sunt făcute.

Repet este nu numai întâiul studiu amănunțit al unui text românesc din secolul XVI, dar este studiul unei întregi familii de texte din aceea epocă.

Fonetismul limbei este tractat punct cu punct, morfologia cu toate părțile cuvântului, apoi sintaxa, care întâia oară este studiată pentru acea epocă.

Este cea mai perfectă monografie despre limba noastră în întâia ei epocă literară. Într'însa se pun baze solide studiilor de istoria limbei, iar pentru unele părți — cum este sintaxa — ea cuprinde începutul acestor studii.

Pentru atâta muncă, făcută cu atâta metodă, cu atâta știință, în cât constituie un adevărat monument pentru istoria limbei noastre, autorul merită premiul la care concurează.

SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Premial Adamachi de 5000 lei din 1919.

Stefan Meteș, Istoria Bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I până 1700. Arad, 1918. 411 pag. — Raport de *D. Onciul*.

În cartea aceasta, autorul tratează despre istoria bisericească a Românilor de peste munți până la unirea cu Roma. Scrierea are în vedere, cum se spune în prefață, mai înainte de toate scopul de a servi pentru orientare în materie, atât preoților cât și studenților în teologie.

Ea umple o lacună mult simțită până acum în această privință, dând o expunere bună și limpede a ultimelor rezultate în chestiune. Abstracție făcând de unele amănunte, mai ales cu privire la începutul creștinismului la Români, influența Bisericii bulgare și introducerea limbei slovenești în Biserica română, unde autorul susține oarecare păreri neîndestul întemeiate, cu unele mici scăpări din vedere și erori mai mult sau mai puțin neînsemnate (la pag. 27 sunt trecute ca «cuvinte slavone» elemente grecești din terminologia creștină, ș. a.), faptele istorice sunt în general bine studiate și expuse, cu folosirea conștiincioasă a materialului istoric cunoscut. Astfel cartea va putea să aducă bune servicii pentru orientarea ușoară în materie. Ar fi însă de dorit ca, la sfârșitul lucrării ce va urma, să se completeze bibliografia privitoare la chestiune, necesară atât preotului cât și studentului care ar dori să se informeze mai de aproape asupra chestiunilor tratate aci în mod mai sumar.

Având în vedere valoarea acestui întâiu volum, care justifică așteptarea că autorul, continuând lucrarea începută, va aduce un serviciu real istoriografiei în chestiune, scrierea d-lui Meteș merită să fie recompensată și încurajată, acordându-i-se o parte mai mare din premiul Adamachi.

Jean D. Condurachi, Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara-Românească până la Regulamentul Organic. București 1918. — Raport de *N. Iorga*.

O carte foarte bine informată, de o împărțire potrivită și într-o formă clară. Și introducerea, care tratează despre condiția străinilor în alte timpuri și la alte societăți, e pe atât de justă, pe cât de concisă. Am prefera doar la d-l Jean D. Condurachi întrebuintarea unor cuvinte românești ca acelea cu care suntem obișnuiți când ni se vorbește de «fief», care la noi se zice feud. Iubirea pentru nobila nație franceză, căreia-i datorăm atâta din libertatea și unitatea noastră, nu trebuie să ne ducă, așa cum nici Francezii n'o doresc și n'au dorit-o niciodată, la francizarea numelor. Chiar când instituția, specială Franciei, aduce numele ei, putem cere ca acest nume să fie presintat altfel decât, la pagina 20, «*aubainul*».

Partea românească a scrierii dă icoana exactă a situației străinilor la noi, arătând de câtă bună voință s'au împărțășit subt vechiul regim, cu o condiție: să fie utili, deci «dezirabili», după expresia curentă astăzi. Rare ori e câte ceva de corectat, ca atunci când, pe baza unui act pe care critica istorică îl respinge de mult, se admite că o episcopie catolică există la Milcov încă din 1096 (p. 28). În ce privește așa-numitele «capitulații» cu Turcii, s'a arătat în ultimele timpuri în ce condiții și sub ce nevoi ele au fost fabricate pe baza amintirilor și a stării de fapt (cf. p. 32). Draxin nu e un nume străin (p. u. 6), și Iani n'a fost «eumnat cu Pătrașcu-cel-Bun»; dar prilejul acestor observații de amănunte e rar.

Cine va avea în mână această mică lucrare se va lămuri pe deplin asupra libertății de cult și de comerț de care se bucurau străinii la noi, precum și asupra importanței lor politice și a situației lor în drept și în justiție, asupra scutirilor fiscale ce li fuseseră acordate.

Prețuesc așa de mult această lucrare, încât cred că autorul, chemat a mai folosi științei, ar trebui să dea o ediție franceză, care ar înlătura unele din prejudecățile intenționat răspândite în străinătate pentru a primejdui bunul nostru renume.

Doresc să i se dea o parte din premiu, dacă o lucrare tot așa de importantă împiedecă acordarea în întregime a premiului Adamachi.

Dr. *George N. Leon*, Problema financiară și chestiunea banului. București 1918. — Raport de *G. Țițeica*.

Această lucrare, prezentată la premiul Adamachi, face parte din

biblioteca Analelor statistice și economice (No: 3). Ea se ocupă de problema fundamentală, care preocupă astăzi pe toți economiștii, a ideii și însemnătății banului.

După cum spune însuși autorul «problema banului este una din cele mai grele probleme care s'au pus vreodată în domeniul științelor financiare.» Și, adaug eu, e firesc să fie așa, de oarece banul, ca tot ce depinde de organizările omenești, e un element economic convențional, care a evoluat, care și-a schimbat continu natura în curgerea vremii. Banul nu este astăzi ce a fost ieri, și nu va fi mâine ce e astăzi. Din acest punct de vedere un studiu științific desăvârșit ar trebui să fie făcut după metoda economistului Sombart, care a luat de curând la Berlin locul lui Schmoller. Metoda istorică, de urmărire pas cu pas, a evoluției firești a banului, ne poate singură duce la idei clare despre ce a însemnat banul în trecut și despre rolul lui în viitor.

D-l Leon, în seria de articole strânse în această broșură de aproape 60 de pagini, urmărește alt scop. Precum mărturisește dela început, vrea să arate «care sunt concepțiunile cele mai noi ale științei, indicând literatura pe cât se poate mai complet», prin urmare fără pretenție deosebită de originalitate, căci în teoria banului, spune autorul, «fiecare crede că a descoperit ceva nou, când de fapt, tot ce se scrie s'a mai scris, tot ce se gândește s'a mai gândit.»

Autorul desfășoară problema banului în trei capitole: 1) Mobilizarea solului ca bază de emisiune monetară, 2) Hărtia monedă și politica de deize și 3) Hărtia monedă și moneda metalică.

Dacă m'aș încumeta să fac o clasificare a teoriilor despre bani aș putea zice că avem față în față trei teorii, după cum se socoteste banul ca marfă, ca credit sau ca înfățișând o parte din autoritatea statului.

Autorul cercetează aceste teorii, și se ocupă în special de hărtie bazată pe averea națională.

Concepția autorului este că banul e marfă și plecând dela acest punct de vedere, care se poate susține, D-l Leon judecă diferitele concepții despre bani. O analiză aprofundată arată greșala sistemului lui Law. E interesantă cercetarea teoriilor adhoc aduse la lumină de economiștii germani. Era firesc ca războiul mondial, care a sgu-duit toate organizările omenești, să schimbe și concepțiile despre bani. Autorul dă astfel elementele teoretice de aiurea necesare pentru înțelegerea mai de aproape a fenomenelor financiare dela

noi. Păcat că o analiză a acestor din urmă fenomene lipsește din programul acestei lucrări. Ea ar fi arătat că banul, fiind un element nu numai economic dar și social, e în acelaș timp marfă, credit și autoritate de stat.

În orice caz lucrarea scrisă curgător, dovedește din partea autorului o orientare deplină în literatura economică modernă, și o putere de analiză critică la lumina unor concepțiuni economice proprii. care, socotesc, că nu sunt ajunse încă la maturitate.

Aș fi prea sever dacă aș propune înlăturarea acestei lucrări pentru lipsă de originalitate. Rămâne să se stabilească prin comparație, dacă și cât din premiul Adamachi, se poate acorda unei lucrări economice delicate, care nu e lipsită de merite reale.

SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Premiul Adamachi de 5000 lei din 1917.

Dr. *Nicolae N. Sebastian*, Rachistricnostovainizarea. Studiu biologic. București 1915. — Raport de *V. Babeș*.

Sistemul de anestezie prin injecțiunea anumitelor substanțe în canalul rachidian urmat și de Prof. Toma Ionescu și de elevii d-sale în spitalele Bucureștilor pe o scară întinsă a dat rezultate încurajatoare și laboratoarele Clinicelor au căutat să întărească din ce în ce mai mult baza științifică a acestui procedeu atât de discutat.

În adevăr cercetările și observațiunile făcute de autor asupra mai multor bolnavi cari au fost anestezați după această metodă sunt admirabile prin examinarea bolnavilor din toate punctele de vedere și cu metodele cele mai noi.

Asemenea d-sa a examinat cu îngrijire și cadavrele celor cari au murit după operație.

În fine publică o serie de experiențe pe animale pentru a studia mai de aproape caracterul intim al acestei anestezie. Din toate aceste cercetări autorul deduce că 1) ea este numai de rareori urmată de ușoare modificări trecătoare și de scurtă durată cari însă nu viciază întru nimic starea bolnavului anterioară anesteziei, 2) că ea este ușor de executat de orice practicean și impusă de câteori împrejurarea ar cere o anestezie. Nu aș putea subscrie această din urmă concluziune decât cu oarecare rezerve, bazate tocmai pe acele rari insuccese, datorite din cauza unor operatori neexercitați, producând chiar anume infecțiuni mortale. În adevăr, chiar în străinătate unde s'a încercat această metodă, sa stabilit că pentru că rezultatele bune descrise în serviciile din București să se obține, trebuie o mare dibăcie și o mare experiență în executarea ei. Chiar autorul recunoaște (pag. 2) că mai multe insuccese se datoresc greșelilor comise de chirurg.

Alte accidente precum sunt paraliziele trecătoare sunt foarte rare și ușoare.

Lesiunile sistemului nervos la persoane și animalele de experiență cari au murit cu semne nervoase sau la cari s'au găsit oare cari leziuni ale celulelor nervoase nu sunt doveditoare, nu sunt caracteristice nici pentru accidente concomitente sau secundare nici pentru consecințele anesteziei.

Rămâne ca incontestabilă constatarea că într'o serie foarte mare de cazuri bine studiate organismul abia se resimte și nu rămâne nici un inconvenient pentru cel tratat, în urmă Rachistrichino-Stovanizării, astfel încât această metodă este o adevărată binefacere pentru acele persoane cari nu ar suporta anestezia cu anestezice obișnuite. Meritul autorului este de a fi considerat prin cercetări foarte îngrijite a da o bază solidă științifică acestui procedeu.

Premierea lucrării prin o parte din premiul ar fi deci o încurajare bine meritată pentru această lucrare.

Dr. *Marcel Al. Nițescu*, Selecțiunea fermentilor românești și istoricul cultivei pure. București 1916. — Raport de *Duiliu Zamfirescu*.

D-l Dr. Marcel Al. Nițescu a prezentat Académiei Române (premiul Adamachi 1917) trei lucrări, care conțin cercetări personale foarte serioase:

a) *Represiunea fraudelor în vinicultură și comerțul cu vinuri.*

b) *Considerațiuni generale asupra stațiunilor oenologice în Franța.*

c) *Selecțiunea fermentilor românești.*

Din prima lucrare ni se dă numai partea I (legislativă); s'ar cuveni, prin urmare, să așteptăm și partea a II (chimică) înainte de a ne rosti.

Dar chiar așa cum ni se prezintă, adică incompletă, lucrarea are merite, fiind un compendiu al legislațiunii românești asupra fabricării vinurilor și a băuturilor spirtoase, în comparație cu legislația străină.

În noua fază de industrializare către care tinde țara noastră, în urma fragmentării marii proprietăți, orice încercare de a studia o ramură a acestei industrii (mai cu seamă dacă este în strânsă legătură cu agricultura) și a-i codifica materialul juridic corespunzător, este meritorie. Și este cu atât mai meritorie această încercare, atunci când e vorba de produse alimentare, în cari fraudă dă loc nu numai la pagube materiale, ci atinge sănătatea publicului.

Nu există câmp mai vast pentru fașificare, în țara românească, decât vinicultura și comerțul vinului. Cu toate dispozițiunile legii sanitare, care, într'o lume civilizată, ar fi îndestulătoare pentru a împiedica fraudă, — la noi s'a simțit nevoie să se alcătuiască o lege și un regulament (1915) pentru *combaterea fraudelor în vinicultură și în comerțul vinului*, care conțin aforisme ca acesta: «vinul este un produs provenit exclusiv din fermentarea strugurilor proaspeți.» Atât eră de mare — și este încă — deprinderea de a fabrica vin din toate stafidele, din toate drojdiile, din toate gunoaiele și esențele sintetice, amestecate cu zahăr și cu apă, — încât legiuitorul a fost silit să afirme adevărul acesta naiv, că vinul este zeamă de struguri.

D-l Nițescu studiază chestiunea pe laturea juridică, cu metodă și destul de obiectiv, pentru a veni în ajutorul proprietarilor de vii, a publicului consumator și a comerciantului cinstit.

În legătură directă cu studiul fraudelor vinului, D-l Nițescu a mai prezentat Ministerului de Agricultură un alt raport, asupra *Stațiunilor oenologice din Franța*, unde a fost trimis să studieze organizarea lor. Și raportul acesta este interesant.

Dar mai serios și mai personal ni se pare studiul său asupra *Selecțiunii fermenturilor românești*.

Toată lumea știe că țara noastră produce vinuri foarte bune, dar nimeni nu a ajuns să formeze un tip permanent, care să nu varieze decât în cadrul calitativ al fiecărei recolte. Vinul de Bordeaux are ani renumiți și ani mediocri; dar tipul rămâne același. În general, vinul roșu de Bordeaux provine din strugurii numiți *caberne sauvignon*, *cabernet franc*, amestecați cu un colorant altul de cât *alicante*; Medocul provine din varietățile numite *merlot* și *malbec*, vinul alb de Bordeaux, ca sauternul și altele, provine din varietățile *semillon*.

Sunt români, cari, replantând viile, au făcut cele mai mari sacrificii pentru a obține tipul vinului francez. Au adus din Franța vița cea mai selecționată; au analizat pământul, pentru a-l egaliza cu acela de pe malul stâng al Garonnei; au adus viticultori, vinicultori, pivniceri francezi. Răposatul Simulescu, d-nii frați Brătieni, Al. Em. Lahovary, Bagdat, Bibescu dela Corcova, subsemnatul și alții, și-au pierdut timpul și banii. S'a obținut un vin de calitate superioară, dar care nu eră vinul de Bordeaux și care, mai cu seamă, nu-și menține tipul.

Atunci s'a ajuns la convingerea că e chestiune de *climă* și de *fermenți*, — dar mai ales de *fermenți*.

Se observase că varietățile importate din Ungaria, precum Rieslingul, Furmintul și mai cu seamă varietatea numită *mezeșfeher* (alb de miere), își mențin tipul și dau un vin remarcabil. Furmintul este singurul tip care pare a fi unguresc, din podgoriile dela Presburg; celealte sunt importate, Rieslingul de pe Rin, iar Mezeșul (care este vin de Burgundia) din Franța. Aceste varietăți s'au comportat la noi tot așa de bine ca și în Ungaria, nu numai ca viță, ci și ca vin. Cert este că produsul cel mai reușit al vinificației românești este astăzi Rieslingul, Furmintul și Mezeșul. Cotnarul este, desigur, importat pe vremuri din Presburg de Roznovănești, și-a rămas egal cu sine însuși, și în trecut și astăzi.

Cauza acestei mențineri a tipului se datorește climei și fermentiilor. Aclimatați pe versantul celălalt al Carpaților, fermentiile se mențin și la noi, în tipul lor, prin selecțiune naturală.

Iată ce credem că a observat d-l Nițescu și unde lucrarea sa este interesantă și originală.

D-sa a luat câte 50 kilograme de struguri din următoarele varietăți românești: grasă de Cotnari, grasă de Pietroasa, fetească albă, frâncușe, galbenă, tămâioasă de Odobești (care, deși există la noi în țară de sute de ani, este identică la gust cu faimosul *muscat de Frontignan*, cu deosebire că a noastră e aurie, pe când cea franceză e roză), crâmpoșie, neagră moale și neagră vârtoasă, — le-a transformat în must, cu cea mai mare îngrijire, — le-a lăsat să fermenteze, — a scos vinul de pe drojdie, — a luat drojdia din fiecare varietate, în sticle astupate și ceruite, și a plecat cu ele la Paris, unde, în laboratoriile de fermentațiune ale Institutului Pasteur și sub direcțiunea d-lui profesor Auguste Fernbach, a procedat la studiul morfologic și fiziologic al fermentiilor.

Oenologia modernă a stabilit că gradul de alcool al vinului depinde de puterea alcooligenă a fermentiilor. Intr'o bună și viguroasă vinificație, alcoolul nu este singurul și cel mai de căpetenie agent al calității vinului. Dar în țara noastră se știe că tăria vinului, este hotăritoare: cu cât vinul e mai tare, cu atât e mai scump. Cauza trebuie căutată în numeroasele plantații dela câmp și în lăcomia proprietarilor, cari, spre a produce cantități mari, lasă coarde prea multe și obțin vin slab.

Prin urmare este de un interes capital a cunoaște fermentiile cei mai puternici în consumarea zahărului și transformarea lui în al-

cool. Dar dacă mustul nu are zahăr? Atunci nici fermenții diabetici nu-l salvează.

Fermenții de calitate superioară transformă 100 grame de zahăr în 51—60 grame alcool, sau, pentru a obține un grad de alcool, vor trebui 16 grame zahăr, sau un gram de zahăr poate da 0,607 dintr'un centimetru cub de alcool.

Fermenții d-lui Nițescu aveau cam această putere alcooligenă.

Urmează acum ca fermenții varietăților noastre românești să fie studiați aci, în clima noastră și într'o serie de ani, pentru a constata variațiunile puterii lor alcooligene.

Sunt de părere să se acorde o parte a premiului Adamachi d-lui Nițescu.

Lt.-Comandor I. Bălănescu. Războiul naval, pe înțelesul tuturor. București 1915. — Raport de G. Țițeica.

Această lucrare, publicată în anul 1915, tipărită cu îngrijire și cu ilustrații interesante, a avut ca scop să popularizeze cunoștințe folositoare despre tot ce privește marina de războiu, cât și să facă propagandă pentru flota națională despre care se vorbea așa de mult acum vreo 4 ani.

Ea cuprinde material bogat — peste 300 de pagini — de informație competentă despre clasificarea vaselor de războiu, despre rolul vedetelor în luptele fluviale, despre vasele submarine, despre artileria navală, despre diferitele instalații tehnice pe vasele de războiu, cât și despre construcția și stabilitatea acelor vase. Autorul a dat în aceste capitole amănunte cu intenția de a orienta pe necunoscători în ale marinei și a-i face să se intereseze mai de aproape de această ramură de apărare a Țării.

Unele din capitole sunt scrise cu așa căldură pentru viața marinarilor, în cât au să hotărască vocația în această direcție la mulți din cetitorii mai tineri. Peste tot stilul e limpede și curgător, iar cuprinsul interesant.

Totuși, pentru a ne da seama de valoarea reală a popularizării, nu trebuie să ne mărginim la părțile chestiunii, care se puteau trata relativ ușor și unde meritul stă în strângerea, coordonarea și înfățișarea materialului, ci trebuie să cercetăm părțile științifice, a căror expunere cere o sfortare și un meșteșug deosebit spre a fi înțelese de cititorii nepregătiți.

În această privință am oarecare rezerve de făcut. Așa bunăoară

partea care privește construcția și stabilitatea vaselor lasă de dorit. De și toate elementele chestiunii se găsesc, ele nu sunt însă înfățișate așa ca să fie ușor înțelese de un cititor care nu cunoaște mecanica.

E adevărat că dacă autorul ar mai fi așteptat câtva timp, ar fi avut material și mai bogat de popularizare pe care ar fi putut să-l întrebuințeze. Căci, cam în aceeaș vreme cu lucrarea sa au apărut în reviste sau în broșuri, o mulțime de articole în legătură cu toată partea științifică și tehnică a războiului.

Ca încheiere, lucrarea e interesantă, cu un cuprins fără multă pretenție de originalitate și care, în lipsa unei alte lucrări mai bune, merită o parte din premiul Adamachi.

D-l G. Constantinescu, Experiențe aplicate cursului de Chimie pentru toate clasele de băieți și fete. Ploști. 1915.— Raport de P. Poni.

Învățământul Chimiei, pentru a corespunde scopului în care se face, trebuie să fie experimental. Profesorul trebuie să facă, pe de o parte, în cursul său toate experiențele prin care se pun în evidență și se demonstrează faptele și legile ce expune, iar pe de alta să deprindă pe școlari să mănucască ei însuși aparatele de Chimie, să facă prepararea corpurilor ce studiază și să constate proprietățile lor.

Lucrarea d-lui Constantinescu este făcută pentru a satisface acestei necesități didactice.

La început sunt reprezentate prin 32 figuri, neînsoțite de vreo descriere sau explicație, vasele și aparatele întrebuințate în lucrările practice de Chimie.

Restul cărții e împărțit în patru părți: 1) Operații generale, 2) metaloizi, 3) metale și 4) chimie organică. Pentru fiecare corp să descrie modul de a face o experiență fără să se arate fenomenele ce se produc și reacțiunile ce au loc; se recomandă numai profesorului să explice acele fenomene și reacțiuni.

În unele cazuri descrierea experiențelor este urmată de exerciții și probleme. Problemele date însă nu pot fi rezolvite decât cunoscând reacțiunile care au avut loc.

În genere descrierea experiențelor este făcută cu claritate și precisiune. În unele cazuri numai s'au strecurat unele erori, care pot fi îndreptate în o nouă ediție. Vom cită câteva exemple:

Pagina 29, problema 2: autorul zice că un atom de oxigen se combină ca doi atomi de fer, ceea ce nu este exact.

Pagina 44. În aparatul reprezentat prin figura 62 este cu neputință să se producă vapori de apă în flaconul cu două tubularii.

Pagina 47. La exercițiul 1) autorul pune școlarilor întrebarea: dacă e nevoie, la prepararea hidrogenului, ca gâtul pâlniei să fie introdus până la fundul vasului. 2) D-sa uită însă că în descrierea experienței pentru prepararea hidrogenului (pag. 30) nu a întrebuințat tubul cu pâlnie, necesar pentru a evita o absorbțiune.

Pagina 116. Formula $\text{CO}^2 \text{H}^2 \text{Na}^2$ și pondarea moleculară 168 sunt greșite.

Pagina 159. Formula (Fe OH) , este de asemenea greșită.

Așa cum este, cartea d-lui Constantinescu umple un gol în literatura noastră didactică, de aceea sunt de părere că autorul trebuie încurajat dându-i-se o parte din premiul Adamachi.

Dr. P. Cazacu și I. Constantinescu-Frunză, Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România București 1916. — Raport de V. Babeș.

Autorul a adunat un material bogat în ce privește farmaciile din România cu scopul de a arăta necesitatea, a șterge privilegiile farmaciștilor. Dar acest scop se vede aproape numai din moto și din prefață, pe când lucrarea însăși nu revine asupra chestiunii decât publicând discuțiile la tribunale și în Camera deputaților cu ocazia discuțiunii legilor respective.

Nu este însă mai puțin adevărat că materialul documentar cules este o operă utilă pentru a servi ca bază pentru studierea chestiunii atât de încurcate a farmaciilor, a privilegiilor străinilor cari și astăzi rețin cele mai multe și cele mai importante farmacii cu dreptul de a le cedă și de a le lăsa în moștenirea familiei.

Cumpărătorul nu trebuie să fie român și lasă farmacia asemenea moștenitorilor săi.

Astfel în cât absolvenții școalelor sau facultăților de farmacie și chiar doctorii în farmacie eșiți din facultățile noastre nu au dreptul de a posedă și de a dirige farmaciile cari cele mai multe sunt în mâinile străine și nu să vând decât cu sume mari pe cari tânărul absolvent nu le poate plăti. În anul 1864 erau în toată România 155 farmaciști proprietari printre cari 147 străini.

Acuma s'a mai schimbat acest raport, însă totuș putem spune că farmaciile cele mai bogate sunt în mâna străinilor și a persoane necompetente în detrimentul științei farmaceutice și a absolvenților școalelor noastre naționale de farmacie.

Deci, deși autorii nu intră în studierea apropiată a părții juridice a acestei chestiuni arzătoare, totuș prin colecționarea documentelor fundamentale pentru resolvirea chestiunii, autorii au publicat o lucrare utilă pentru care merită a fi premiați cu o parte a premiului Adamachi.

Premiul Lazăr de 5000 lei din 1918.

General *St. Burileanu*, Descrierea sumară a tunului $57^m/m$ cu tragere repede sistem «Colonel Burileanu». Iași 1917. Utilizarea tunurilor de $57^m/m$ antiaerian «Colonel Burileanu» în războiul din 1916—18 (fără loc și an). — Raport de General *Gr. Crainicianu*.

Deja înainte de războiul mondial, existau în armatele străine tunuri antiaeriane, mari și mici, pentru tragerea contra dirijabilelor și aeroplanelor inimice. Noi nu aveam nici unul. Numai în pragul războiului, Ministerul de război a însărcinat pe colonelul Burileanu să studieze și să realizeze un asemenea tun, utilizând tunurile mici din forturi de calibru $57^m/m$ și $53^m/m$.

Admițând, a priori, puțința transformării tunului de $57^m/m$ în tun antiaerian, trebuia mai întâiu a se găsi formulele balistice ale tragerilor antiaeriane, formule asupra cărora nu se publicase încă nimic nicăieri.

Astfel, trebuia a se ști, în cazul special, dacă tunul de $57^m/m$ va putea bate dincolo de 3.000 m., sub un unghi de tragere verticală mergând până la 80° și cât timp va pune proiectilul, ca să ajungă la această înălțime.

Acest timp determină durata de ardere a focoaselor fuzante ale obuzelor de cari dispuneau tunurile $57^m/m$, urmând, ca, în caz când durata de ardere a acestor fuzante nu ar corespunde, atunci a căuta puțința și mijloacele de a modifica și focoasele fuzante, spre a le da durata de ardere ce ar reclama tragerea verticală la distanța obicinuită a aeroplanelor, când aruncă bombe.

După îndelungate și laborioase studii, colonelul Burileanu a reușit în 1915 a rezolvi toate problemele balistice ale tragerilor antiaeriane. Astfel, a găsit, că bătaia maximă a tunului de 57 sub un unghi de tragere de 80° este de 4.000 m., iar durata de ardere a focoasei fuzante este de 24° , etc.

Experiențele ulterioare făcute la Iași în tragerile de încercare au confirmat în totul rezultatele teoretice ale problemei, spre marea mulțumire a autorului și a armatei.

Odată stabilit prin calcule, că țeava tunului nostru de 57^m,_m este bună pentru crearea unui tun antiaerian, iar de alta parte, că focóasele disponibile, având o durată de ardere numai de 15 secunde, trebuiesc modificate, spre a dobândi o durată de ardere de 24 secunde sau aproape, colonelul Burileanu procedează la realizarea tunului antiaerian și a focóasei proiectilului.

Autorul reușește complet în proiectul său, realizând tunul antiaerian român pe care îl descrie în broșura depusă la Academie.

De asemenea, colonelul Burileanu reușește a modifica focóasa pentru o durată de ardere de 22 secunde, regultată din experiențele făcute. Această focóasă poartă numele său, ca și tunul.

Misiunea tehnică franceză de pe lângă armata noastră a recomandat-o spre a fi întrebuințată în orice sistem de tun antiaerian. Ea a devenit astăzi o focóasă universală pentru trageri, având calitatea deosebită de a funcționa fără rateuri, pentru orice viteză a proiectilului până la viteza de 400 m., pe secundă.

Tunul antiaerian poate trage 25 lovituri pe minut, sub unghiuri verticale până la 80°, iar orizontale dela 0°—360°, pentru ochirea în înălțime și în direcție.

Tunul este așezat pe un picior vertical de fontă, ce se poate fixa pe o platformă, fie pe fundul unui camion automobil, fie pe pământ.

Pentruca tunul să fie cu trageră repede și să poată trage de pe un picior fix, rigid, se puneă autorului problema înghițirii reculului țevei în timpul tragerii.

Pentru aceasta, și după fixarea prin calcule a reculului la 30 cm., autorul a prevăzut tunul cu două frâne elastice, una în dreapta și alta în stânga țevii, fiecare frână fiind formată din: un cilindru umplut cu apă și glicerină, un piston cu coada și valve de admisiune, bare de obsurație și un resort recuperator.

Această organizație este cu totul originală a autorului, de oarece nu se găsește la nici unul din tunurile antiaeriane în ființă.

În fine, tunul a fost prevăzut cu aparate speciale de ochire, imaginate și construite de autor, precum și cu tablele de trageră experimentale, după tragerile efectuate în poligonul dela Copou în Iași.

Autorul a construit și a încercat la București 2 tunuri model și un număr de 10 focóase cu durată de ardere calculată. Experiențele au reușit complet și Ministerul de război a aprobat construirea a încă 40 de tunuri și un prim stoc de 12.000 de focóase.

Războiul ne-a surprins în curs de execuție, neputându-se executa, până la ocuparea capitalei de către inamic, de cât 8 tunuri. Din acestea două au fost instalate la Buftea, 2 la Peris, 1 la Pirotehnie și 3 pe Dealul Mitropoliei, câteva zile înainte de părăsirea Capitalei. Când aeroplanele inimice au venit pentru a doua oară spre Buftea, ele au fost primite cu focuri bine îndreptate și au fost respinse spre Mogoșoaia, unde și-au asvârlit bombele.

Construirea restului tunurilor și focoaselor s'a continuat la Iași sub privegherea directă și personală a generalului Burileanu. Pentru întrebuințarea lor, s'a pus în legătură cu misiunea militară franceză, care le-a dat toată importanța ce meritau. Marele nostru Cuartier general, neputând satisface necesitatea automobilelor pe cari trebuia să se monteze tunurile, Maiorul francez Humbert a imaginat un cărucior pe 4 roate, pentru transport, urmând ca tragerea să se facă de pe platforma pe pământ. Astfel, tunurile au fost trimise pe front, unde au adus mari servicii armatei noastre.

În raportul Marelui Cuartier General către Ministerul de războiu No. 12128 din 1918, se zice:

«Peste tot, în special pe front, tunul antiaerian sistem Burileanu, și-a arătat valoarea lui netăgăduită, pe aceeași linie ca și tunurile antiaeriane franceze (în număr de 12 mobile).

«Prin tragerile ce a executat totdeauna, mai ales în luptele de la Mărășești, avioanele inimice au fost gonite și impiedicate de ași îndeplini misiunea lor. Balioanele noastre captive au fost totdeauna la adăpost de atacurile avioanelor inimice.

«Acest material a fost încununat și de mari succese. Astfel, în regiunea Pădureni, N. de Mărășești, la 27 Sept. 1917, o secție de 2 tunuri, prin tragerile bune, ce au executat, a reușit a doborî la pământ, între linii, un aeroplan inamic... La P. Neamțu, în ziua de 22 August 1917 s'a doborât la pământ în flacări un aeroplan german în regiunea satului Roznov. etc.

«Tunul, — adaoge raportul, — a fost lucrat absolut după planurile d-lui colonel Burileanu. Misiunea franceză a apreciat foarte bine acest material, punându-l pe aceeași linie cu cel francez și propunând a fi montat și pe vagoane de cale ferată, ceea ce a fost admis.

«Acest prețios material, — conchide raportul, — face fală țerii și ne-a adus și ne va aduce și pe viitor reale și apreciable foloase.»

Astăzi, 2 tunuri, montate pe camioane automobile, iar alte 20 pe cărucioare Humbert sunt trimise pe frontul transilvănean.

În vederea acestor mari merite ale d-lui general Burileanu, învățat artilerist și Doctor în Matematici din Paris, subsemnatul, însărcinat de Academie cu studiul tunului «sistem Burileanu», propun ca să i se acorde premiul-Lazăr la care concură.

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1919.

A. Premii pentru cărți publicate.

I. Premii generale.

Evenimentele războinice din ultimii ani au împiedecat Academia Română de a-și urma activitatea regulată pentru timpurile normale.

Astfel obișnuitele sesiuni generale anuale din luna Maiu n'au putut fi ținute în anii 1917 și 1918 și din această cauză premiile, pe cari Academia avea să le acorde în aceste sesiuni pentru lucrări literare, istorice sau științifice, publicate sau în manuscris, au rămas neacordate pentru acei doi ani.

În viitoarea sesiune generală din Maiu 1919 urmează să se decidă asupra premiilor din anii 1917, 1918 și 1919. Pentru ca să poată lua parte la aceste concursuri cât mai mulți concurenți, Academia a decis că **terminul de înscriere** fixat de regulament la 31 Decembrie, să se **prelunghească** în acest an în mod excepțional, până la 28 Februarie 1919.

*Premiile de acordat în sesiunea generală din Maiu 1919
sunt cele următoare :*

A. Premii pentru cărți publicate.

1. *Marele Premiul Năsturel*, de 12.000 Lei, pentru o carte scrisă în limba română, *cu conținut de orice natură*, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate în anii 1913—1916.

2. *Premiul Asociațiunii Craiovene* pentru dezvoltarea învățământului public, de 1.500 Lei, pentru o carte didactică în limba română tipărită în anii 1914—1916.

3. *Premiul N. Chrissoveloni*, de 2.000 Lei (divizibil), pentru lucrări asupra comerțului, publicate în limba română în anii 1914—1916.

4. *Premiul Năsturel*, de 4.000 Lei, pentru o carte scrisă în limba română, cu conținut de orice natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate în anul 1917.

5. *Premiul Năsturel*, de 4.000 Lei pentru o carte scrisă în limba română, cu conținut de orice natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate în anul 1918.

6. *Premiul Constantinide*, de 4.000 Lei (divizibil), pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă, cari se vor judeca mai meritorie printre cele publicate în anii 1914—1916.

7. *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), pentru scrieri de literatură sau de filologie, cu cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contra moralei), cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate în anii 1915—1917.

8. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, pentru o scriere de literatură sau de filologie, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate în anii 1916—1918.

9. *Premiul Hagi-Vasile*, de 5.000 Lei, pentru scrieri privitoare la comerțul român în trecut și în prezent publicate în anii 1912—1916.

10. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, pentru scrieri istorice, economice, juridice, filosofice, cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate în anii 1913—1916.

11. *Premiul Constantinide*, de 4.000 Lei (divizibil), pentru scrieri sociale sau istorice, cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate în anii 1915—1917.

12. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru scrieri istorice, economice, juridice, filosofice, de cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate în anii 1916—1918.

13. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru scrieri cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică,

chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate în anii 1914—1916.

14. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru o scriere cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), care se va judecă mai meritorie printre cele publicate în anii 1916—1917 sau pentru cea mai importantă invențiune științifică făcută în acei ani.

15. *Premiul Constantinide*, de 4.000 Lei (divizibil), pentru scrieri cu conținut științific, cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate în anii 1916—1918.

Notă. — Operele publicate vor fi prezentate la concurs de autorii lor în câte 15 exemplare pe lângă o cerere scrisă în care se va arăta premiul la care concurează.

Un autor nu poate prezenta aceeași scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă ci și o parte dintr'o operă, cu condițiunea ca această parte să fie completă.

La premiile Eliade-Rădulescu, Lazăr, Adamachi sunt admise și opere scrise de autori români sau străini într'una din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă întreg cuprinsul operei va trata despre pământul sau neamul românesc, despre istoria, limba sau literatura românească.

Toate lucrările prezentate la vre-unul din premiile Academiei, trebuie să fie scrise cu ortografia Academiei.

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

1. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Frumosul în poezia populară românească*.

2. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru un: *Studiu asupra limbii și stilului cronicarilor români*.

3. *Premiul Principesa Alina Stirbei*, pentru o scriere cuprinzând: *Povestiri morale pentru copii între 10—14 ani*.

4. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru o lucrare despre: *Adverbul în limba română. Studiu sintactic*.

După programul stabilit de Academie.

5. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.*

După programul stabilit de Academie.

6. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru o lucrare despre: *Valurile (troiane), drumurile și cetățile romane din toate ținuturile locuite de Români.*

După programul stabilit de Academie.

7. *Premiul Neuschotz* de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria costumului la Români până la 1821.*

După programul stabilit de Academie.

8. *Premiul San-Marin*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Categoriile economice și dezvoltarea lor în istoria comerțului român.*

9. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Bibliografia istoriei Românilor.*

10. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Crustaceele din apele interioare ale României din punctul de vedere sistematic, faunistic și biologic.*

11. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Climatografia României bazată pe observațiunile până la finele anului 1910.*

După programul stabilit de Academie.

12. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru: *Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice și biologice ale țăranului român.*

După programul stabilit de Academie.

13. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru: *Studiul unuia din cele trei râuri: Siretul, Argeșul, Ialomița.*

După programul stabilit de Academie.

14. *Premiul Bodescu*, de 1.500 Lei, pentru: *Studiul geografic al unei regiuni din Basarabia.*

După programul stabilit de Academie.

15. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Flora unuiia din cele două județe din noua Dobroge, după alegerea botanistului.*

16. *Premiul Dacia-România* pentru o lucrare despre: *Istoria contractului de asigurare și în special a introducerii lui în România.*

Valoarea premiului va fi reprezentată prin venitul pe trei ani al fondului de 13.000 lei în efecte și al capitalizărilor ce se vor putea face eventual, micșorat acest venit cu prelevările prevăzute în Statutele și Regulamentul Academiei și cu costul tiparului pentru maximum 5 coale de tipar. (Art. 2 din Regulamentul special).

17. *Marele Premiu militar General Ioan și Maria Carp*, de 7.000 Lei, pentru o lucrare asupra subiectului:

Până unde și în ce direcțiune este folositor a se împinge militarismul și militarizarea în națiune, și întru cât oștirea poate fi «Școala națiunii»?

Notă. — Concurenților la această a doua serie de premii se pun în vedere următoarele:

Manuscrisele se vor prezenta la concurs, fără nume de autor, purtând o deviză sau *motto*; ele vor fi însoțite de un plic sigilat pe care va fi produsă deviza sau *motto* din fruntea manuscrisului și în care se va afla închis numele autorului. Acest plic se va deschide numai dacă lucrarea va fi premiată.

Manuscrisele cari nu vor fi scrise curat și lizibil nu vor fi luate în ceretare.

Valoarea premiului acordat unei lucrări în manuscris se va număra autorului, numai după ce lucrarea premiată va fi tipărită.

Manuscrisele nepremiate vor fi restituite autorului, cari le vor cere și își vor dovedi proprietatea la cancelaria Academiei prin deschiderea plicului cu numele lor; manuscrisele nereclamate în timp de un an dela pronunțarea rezultatului vor rămânea proprietatea Academiei și vor fi încorporate în Bibliotecă, în colecțiunea manuscrisurilor.

PERSONALUL
ACADEMIEI ROMÂNE

LA 12 Iunie 1919.

MEMBRII ACADEMIEI.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

- Bărbănu Andreiu (Sibiu). — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu Ioan (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Bogdan-Duică Gheorghe (Cluj). — Ales la 4 Iunie 1919.
Brătescu-Voinești Ioan A. (București). — Ales la 10 Octombrie 1918.
5. Caragiani Ioan (Iași). — Numit la 22 Aprilie 1866.
Ciobanu Ștefan (Chișinău). — Ales la 10 Octombrie 1918.
Densușianu Ovidiu (București). — Ales la 15 Octombrie 1918.
Goga Octavian (București). — Ales la 4 Iunie 1919.
Negruzzi Iacob C. (București). — Ales la 26 Martie 1881.
10. Philippide Alexandru (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1900.
Pușcariu Sextil (Cluj). — Ales la 19 Maiu 1914.
Zamfirescu Duiliu (București). — Ales la 1 Aprilie 1908.

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

- Iorga Nicolae (București). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpădatu Alexandru (Cluj). — Ales la 10 Octombrie 1918.
Lupaș Ioan (Cluj). — Ales la 17 Maiu 1916.
Mehedinți Simion (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
5 Nistor Ioan (Cernăuți). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul Dr. Dimitrie (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan Vasile (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
Gusti Dimitrie (Iași). — Ales la 4 Iunie 1919.
Stefanelli T. V. (Folticeni). — Ales la 26 Maiu 1910.
10. Sutzu Mihail C. (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
Xenopol Alexandru D. (București). — Ales la 11 Martie 1893.
— Loc vacant.

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

- Antipa *Dr. Gr.* (București). — Ales la 14 Maiu 1910.
 Babeș *Dr. Victor* (București). — Ales la 11 Martie 1893.
 Crainicianu *General Gr.* (București). — Ales la 18 Maiu 1911.
 Hepites *St. C.* (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
 5. Inuleț *Ion* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
 Marinescu *Dr. G.* (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
 Mrazec *L.* (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
 Poni *Petre* (Iași). — Ales la 30 Iunie 1879.
 Saligny *Anghel* (București). — Ales la 7 Aprilie 1897.
 10. Simionescu *Dr. I.* (Iași). — Ales la 18 Maiu 1911.
 Țițeica *Gheorghe* (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
 — Loc vacant.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAȚI.

- Alecsandri (Vasile). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 22 August 1890.
 Aurelian (Petre S.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 24 Ianuarie 1909.
 Babeș (Vincențiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 Ianuarie 1907.
 Bacaloglo (Emanoil). — Ales la 29 Iunie 1879. — † 30 August 1891.
 5. Barițiu (Gheorghe). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 Martie 1893.
 Bogdan (Ioan). — Ales la 29 Martie 1903. — † 1 Iunie 1919.
 Brândză (Dr. Dimitrie). — Ales la 30 Iunie 1879. — † 3 August 1895.
 Bunea (Augustin). — Ales la 28 Maiu 1909. — † 18 Noemvrie 1909.
 Chițu (Gheorghe). — Ales la 27 Iunie 1879. — † 28 Octomvrie 1897.
 10. Cipariu (Timoteu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 22 August 1887.
 Cobălcescu (Grigorie). — Ales la 29 Martie 1886. — † 21 Maiu 1892.
 Cozacovici (Dimitrie). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 August 1868.
 Coșbuc (Gheorghe). — Ales la 20 Maiu 1916. — † 26 Aprilie 1918.
 Delavrancea (Barbu Șt.). — Ales la 19 Maiu 1912. — † Aprilie 1918.
 15. Dimitrovici (Ambrozie). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 3 Iulie 1866.
 Eliade-Rădulescu (Ioan). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 27 Aprilie 1872.
 Erbiceanu (Constantin). — Ales la 8 Aprilie 1899. — † 7 Martie 1913.
 Fălcoianu (Ștefan). — Ales la 13 Septemvrie 1876. — † 22 Ianuarie 1905.
 Fătu (Dr. Anastasie). — Ales la 11 Septemvrie 1871. — † 3 Martie 1886.
 20. Felix (Dr. Iacob). — Ales la 30 Iunie 1879. — † 20 Ianuarie 1905.
 Fontanu (Gheorghe M.). — Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 24 Aprilie 1886.
 Giurescu (Constantin). — Ales la 14 Maiu 1914. — † 15/28 Octomvrie 1918.
 Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874. — † 22 Aprilie 1897.
 Gane (Nicolae). — Ales la 1 Aprilie 1908. — † 16 Aprilie 1916.
 25. Grecescu (Dr. D.). — Ales la 17 Aprilie 1907. — † 2 Octomvrie 1910.

- Haret** (*Spiru C.*).—Ales la 31 Martie 1892.—† 17 Decemvrie 1912.
- Hasdeu** (*Alexandru*).—Numit la 22 Aprilie 1866.—Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870.—† 9 Noemvrie 1872.
- Hasdeu** (*Bogdan P.*).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 25 August 1907.
30. **Hodosiu** (*Iosif*).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 28 Noemvrie 1880.
- Hurmuzaki** (*Alexandru*).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 8 Martie 1871.
- Hurmuzaki** (*Eudoxiu*).—Ales la 2 August 1872.—† 29 Ianuarie 1874.
- Ionescu** (*Nicolae*).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 24 Ianuarie 1905.
- Istrati** (*Constantin*).—Ales la 7 Aprilie 1899.—† 17 Ianuarie 1919.
35. **Kalinderu** (*Ioan*).—Ales la 13 Martie 1893.—† 11 Decemvrie 1913.
- Kogălniceanu** (*Mihail*).—Ales la 16 Septemvrie 1868.—† 20 Iunie 1891.
- Kretzulescu** (*Nicolae*).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† la 26 Iunie 1900.
- Laurian** (*August Treb.*).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 25 Februarie 1881.
- Maiorescu** *Titu*.—Numit la 20 Iulie 1867.—† 1 Iulie 1917.
40. **Mangra** (*Vasile*).—Ales la 27 Maiu 1909.—† 1 Octomvrie 1918.
- Maniu** (*Vasile*).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—† 10 Martie 1901.
- Marian** (*Simeon Fl.*).—Ales la 26 Martie 1881.—† 11 Aprilie 1907.
- Mariencescu** (*At. M.*).—Ales la 26 Martie 1881.—† 7 Ianuarie 1914.
- Massimu** (*Ioan C.*).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 2 Iunie 1877.
45. **Melchisedec** (*Episcop*).—Ales la 10 Septemvrie 1870.—† 16 Maiu 1892.
- Mocioni** (*Andrei*).—Numit la 22 Aprilie 1866.—Ales membru onorar 12 Septemvrie 1870.—† la 23 Aprilie 1880.
- Moldovanu** (*Ioan. M.*).—Ales la 11 Aprilie 1894.—† 7 Septemvrie 1915.
50. **Munteanu** (*Gavril*).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 17 Decemvrie 1869.
- Naum** (*Anton*).—Ales la 11 Martie 1893.—† 28 August 1917.
- Negruzzi** (*Constantin*).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 25 August 1868.
- Odobescu** (*Alexandru*).—Ales la 10 Septemvrie 1870.—† 11 Noemvrie 1895.
- Ollănescu** (*Dimitrie C.*).—Ales la 11 Martie 1893.—† 20 Ianuarie 1908.
55. **Papadopol-Calimach** (*Alex.*).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—† 18 Iunie 1898.
- Papiu-Ilarianu** (*Alex.*).—Ales la 16 Septemvrie 1868.—† 11 Octomvrie 1878.
- Poenaru** (*Petre*).—Ales la 10° Septemvrie 1870.—† 2 Octomvrie 1875.
- Popea** (*Nicolae Episcop*).—Ales la 8 Aprilie 1899.—† 26 Iulie 1908.
- Porcius** (*Florian*).—Ales la 10 Martie 1882.—† 17 Maiu 1906.
60. **Puşcariu** *Ioan*.—Ales la 4 Aprilie 1900.—† 24 Decemvrie 1911.
- Quintescu** (*Nicolae Ch.*).—Ales la 14 Septemvrie 1877.—† 12 August 1913.
- Roman** (*Alexandru*).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 15 Septemvrie 1897.
- Rosetti** (*Constantin A.*).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 8 Aprilie 1885.
- Sbiera** (*Ioan*).—Numit la 11 Iunie 1866.—† Octomvrie 1916.

65. **Sion** (Gheorghe).—Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 1 Octomvrie 1892.
Stamati (Constantin).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 26 Maiu 1876.
Ștefănescu (Grigorie).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—† 20 Fevruarie 1911.
Străjescu (Ioan).—Numit la 22 Aprilie 1866.—Ales membru onorar la 21 Septemvrie 1870.—† 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.).—Ales la 16 Septemvrie 1871.—† 8 Octomvrie 1914.
70. **Teclu** (Nicolae).—Ales la 2 Iulie 1879.—† Iulie 1916.
Tocilescu (Gr. G.).—Ales la 22 Martie 1890.—† 28 Septemvrie 1909.
Urechiă (Vasile A.).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 23 Noemvrie 1901.
Vasiciu (Dr. Paul).—Ales la 2 Iulie 1879.—† 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif).—Ales la 30 Martie 1891.—† 26 August 1907.

MEMBRII ONORARI.

M. S. FERDINAND I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române

Președinte onorar.

(15 Martie 1896.)

M. S. MARIA, *Regina României.*

(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei.*

(6 Martie 1890.)

Antonovici Episcopul Iacov (Huși). — Ales la 7 Iunie 1919.

5. *Appell Paul* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.

Arion C. C. (București). — Ales la 21 Maiu 1912.

Arrhenius Svante A. (Stockholm). — Ales la 27 Maiu 1913.

Babelon Ernest (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.

Baldacci Antonio (Bologna). — Ales la 29 Maiu 1913.

10. *Balthazard Dr. W.* — (Paris). Ales la 11 Iunie 1919.

Barozzi General C. (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.

Bédier Ioseph (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.

Bernát-Lendway Dr. (București). — Ales la 4 Aprilie 1908.

Berthelot Daniel (Paris) — Ales la 11 Iunie 1919.

15. *Blaserna Pietro* (Roma). — Ales la 27 Maiu 1913.

Bormann Eugen (Viena). — Ales la 9 Aprilie 1897.

Branisce Dr. Valerin (Sibiiu) — Ales la 7 Iunie 1919.

Bury I. B. (Cambridge). — Ales la 25 Maiu 1913.

Capellini Cav. Ioan (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.

20. *Cichorius Conrad* (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.

Cristea Episcopul Dr. Miron (Caransebeș). — Ales la 7 Iunie 1919.

De Flers Robert (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.

Martonne Emanuel de (Paris) — Ales Corespondent la 26 Maiu 1912,

Onorar la 7 Iunie 1919.

- De la Roncière *Charles* (Paris). — Ales la 7 Iunie 1919.
25. Diehl *Charles* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
 Dima *Gheorghe* (Braşov). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Domaszewski *Alfred de* (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
 Duparc *Louis* (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
 Enescu *George* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
30. Fischer *Emil* (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.
 Foerster *Wilhelm* (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.
 Fougères *Gustave* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
 Fröhner *Wilhelm* (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
 Goldiş *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
35. Gore *Paul* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Grădişteanu *Petre* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
 Guillaume *Baron* (Bruxelles). — Ales la 16 Aprilie 1907.
 Guye *Filip* (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
 Haller *Albin* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
40. Hann *Julius de* (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
 Head *Barclay* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
 Hirschfeld *Otto* (Berlin). — Ales la 13 Aprilie 1894.
 Hurmuzachi *Constantin* (Cernăuţi). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Jagić *Vatroslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
45. Janet *Paul* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
 Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Klein *Felix* (Göttingen). — Ales la 29 Maiu 1913.
 Lacour *Gayet* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
 Laveran *Ch. L. A.* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
50. Léger *Louis* (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
 Lipmann *Gabriel* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
 Lorenz *Anton Hendrik* (Leyda). — Ales la 29 Maiu 1913.
 Maniu *Iuliu* (Blaj). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Marie *Pierre* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1912.
55. Meyer-Lübke *W.* (Frankfurt pe Maiu). — Ales la 28 Martie 1906.
 Meynial *Dr. E.* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
 Mironescu *Atanasie*, fost Mitropolit Primat (M-rea Cernica). — Ales la 25 Maiu 1909.
 Nicodim, Arhiepiscopul (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
 Picard *Emil* (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.
60. Pick *Behrend* (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.
 Pimen *Georgescu*, Mitropolitul Moldovei (Iasi). — Ales la 15 Octomvrie 1918.

- Poincaré *Lucien* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
- Popovici *Eusebie* (Cernăuți). — Ales la 4 Aprilie 1908.
- Pușcariu *Arhimandritul Ilarion* (Sibiiu). — Ales la 24 Maiu 1916.
65. Rayleigh *Lord John William Strutt* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
- Rosetti *Teodor* (București). — Ales la 26 Martie 1891.
- Roux *Dr. E.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1911.
- Schlumberger *G. L.* (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.
- Schuchardt *Hugo* (Graz). — Ales la 13 Septembrie 1877.
70. Stroescu *Vasile* (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.
- Sturdza-Scheianu *Dimitrie C.* (București). — Ales la 16 Aprilie 1907.
- Suc *Dr. Vasile, Mitropolit* (Blaj). — Ales la 11 Iunie 1919.
- Teutsch *Dr. Friedrich* (Sibiiu). — Ales la 7 Iunie 1919.
- Tiktin *H.* (Galați). — Ales la 7 Iunie 1919.
75. Vladimir *Cavaler de Repta, Mitropolitul Bucovinei* (Cernăuți). — Ales la 7 Iunie 1919.
- Volterra *Vitto* (Roma). — Ales la 29 Maiu 1913.
- Waldeyer *W.* (Berlin). — Ales la 28 Maiu 1912.
- Wilamowitz-Moellendorf *Ulrich de* (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.
- Zavoral *Metodiu* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
-

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI.

M. S. CAROL I, Regele României,

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septembrie 1867.

Decedat la 27 Septembrie 1914.

M. S. ELISABETA, Regina României (Carmen Silva),

Proclamată la 30 Martie 1891.

Decedată la 18 Februarie 1916.

- Adrian** (General Gheorghe).—Ales la 13 Septembrie 1875.— † 15 Octombrie 1889.
- Ascoli** (Graz. Isaia).—Ales la 13 Septembrie 1877.— † Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe).—Ales la 7 Septembrie 1871.— † 14 Octombrie 1904.
- Baccelli** (Guido).—Ales la 22 Martie 1906.— † 10 Ianuarie 1916.
- Baillon** (H.).—Ales la 28 Martie 1887.— † 7 Iulie 1895.
- Barclay** (Head).—Ales la 22 Maiu 1914.— † 30 Maiu (12 Iunie) 1914.
- Bataillard** (Paul).—Ales la 30 August 1872.— † 1 Martie 1894.
10. **Béchamp** (A.).—Ales la 28 Martie 1906.— † . . . ?
- Beernaert** (August M. F.).—Ales la 25 Martie 1906.— † 6 Octombrie 1912.
- Benndorf** (Otto).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 20 Ianuarie 1908.
- Berthelot** (Marcellin P. E.).—Ales la 28 Martie 1906.— † 5 Martie 1907.
- Biondelli** (Bernardino).—Ales la 7 Septembrie 1871.— † 29 Iunie 1886.
15. **Blanchard** (Dr. Raphaël).—Ales la 22 Maiu 1911.— † 7 Februarie 1919.
- Boek** (Dr. Francisc).—Ales la 9 Septembrie 1871.— † 19 Aprilie 1899.
- Bosianu** (Constantin).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 21 Martie 1882.
- Bouchard** (Dr. Charles).—Ales la 18 Maiu 1911.— † . . . 1917.
- Brătianu** (Ioan C.).—Ales la 19 Martie 1885.— † 4 Maiu 1891.
20. **Câmpeanu** (Petre).—Ales la 10 Septembrie 1871.— † 15 Aprilie 1893.
- Cecchetti** (Bartolomeo).—Ales la 22 Martie 1890.— † 4 Martie 1890.

- Charles (Philarète).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 18 Iulie 1873.
- Cihac (Alex.).—Ales la 30 August 1872.— † 29 Iulie 1887.
- Cihac (Dr. Iacob).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Noemvrie 1888.
25. Crețianu (Gheorghe).—Ales la 22 Martie 1882.— † 6 August 1887.
- Crookes (William).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1919.
- Cuciureanu (Dr. Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 10 Ianuarie 1886.
- Dahn (Felix).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 3 Ianuarie 1912.
- Darboux (Jean Gustave).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1917.
30. De Gubernatis (Angelo).—Ales la 22 Martie 1895.— † 14 Februarie 1913.
- Desjardins (Ernest).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 9 Octomvrie 1886.
- Diefenbach (Lorenz).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 16 Martie 1883.
- Diez (Frederic).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Maiu 1876.
- Egger (Emil).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 18 August 1885.
35. Ehrlich (Dr. Paul).—Ales la 18 Maiu 1911.— † 7/20 August 1915.
- Gaudry (Albert).—Ales la 23 Martie 1904.— † 14(27) Noemvrie 1908
- Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat al României. — Ales la 21 Maiu 1901. — † 24 Iunie 1909.
- Gonata (Ștefan).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 18 Septemvrie 1896.
- Grădișteanu (Grigorie).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 28 Februarie 1892.
40. Grant Duff (Sir Mountstuart). — Ales la 12 Septemvrie 1875. — † 12 Ianuarie 1906.
- Grecianu (Ștefan D.).—Ales la 9 Aprilie 1905.— † 1 August 1908.
- Grigorescu (Nicolae).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 21 Iulie 1907.
- Haynald (Cardinal Ludovic).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 4 Iulie 1891.
- Henry (Louis).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 23 Februarie 1913.
45. Hurmuzaki (Nicolae).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 19 Septemvrie 1909.
- Jireček (Constantin).—Ales la 29 Maiu 1914.— † 28 Decemvrie 1917.
- Ioanid (Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 27 Decemvrie 1888.
- Ionescu (Ioan).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 17 Decemvrie 1891.
- Kotzebue (Wilhelm de).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 24 Octomvrie 1887.
50. Kretzulescu (Constantin).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 20 Martie 1884.
- Krumbacher (Karl).—Ales la 28 Martie 1906.— † 29 Noemvrie (12 Decemvrie) 1909.
- Lamprecht (Karl).—Ales la 25 Maiu 1913.— † în Aprilie 1915.
- Lahovari (Gheorghe).—Ales la 25 Martie 1901.— † 13 Iunie 1909.
- Lasteyrie (Comite Ferdinand de). — Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Maiu 1879.
55. Lepsius (Richard).—Ales la 30 August 1875.— † 10 Iulie 1884.
- Linas (Charles de).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Aprilie 1887.

- Longperrier** (Adrien de).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 14 Ianuarie 1882.
- Ludwig** (Dr. Ernst).—Ales la 4 Aprilie 1908. — † 1/14 Octomvrie 1915.
- Măngiuca** (Simeon).—Ales la 22 Martie 1890.— † 22 Noemvrie 1890.
60. **Marsy** (Comite de).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 16 Maiu 1900.
- Metchnicoff** (I.).—Ales la 24 Maiu 1911.— † Iulie 1916.
- Mihályi** (Mitropolitul Dr. Victor).—Ales la 12 Aprilie 1894. — † 17 Ianuarie 1918.
- Miklosich** (Dr. Franz de).—Ales la 15 Aprilie 1880.—† 7 Martie 1891.
- Mommsen** (Teodor).—Ales la 3 Iulie 1879.— † 19 Octomvrie 1903.
65. **Monlau** (Filip).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 16 Februarie 1871.
- Müller** (Max).—Ales la 12 Septemvrie 1875.— † 15 Octomvrie 1900.
- Mureșianu** (Iacob).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 17 Septemvrie 1887.
- Naniescu** (Iosif), Mitropolit Moldovei.—Ales la 16 Aprilie 1888. — † 26 Ianuarie 1902.
- Petruszewicz** (Canonicul A. S.). — Ales la 22 Martie 1890. — † 11 Septemvrie 1913.
70. **Picot** (Emil).—Ales la 31 Maiu 1879.— † 13 Septemvrie 1918.
- Poincaré** (Jules-Henri).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 4 Iulie 1912.
- Polizu** (Dr. Gheorghe A.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 18 Octomvrie 1886.
- Quinet** (Edgar).—Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 27 Martie 1875.
- Rambaud** (Alfred).—Ales la 22 Martie 1895.— † 10 Noemvrie 1905.
75. **Ramsay** (Sir William).—Ales la 29 Maiu 1913.— † 1916.
- Sella** (Quintino).—Ales la 2 Aprilie 1883. — † 15 Martie 1884.
- Șiaguna** (Mitropolitul Andreiu). — Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 16 Iunie 1873.
- Silași** (Dr. Gr.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 5 Ianuarie 1897.
- Stanley of Alderley** (Lord Henry).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 10 Decemvrie 1903.
80. **Steenstrup** (Johannes Japetus Smith).—Ales la 12 Septemvrie. 1870.— † 8 Iunie 1897.
- Suruceanu** (Ioan Cassian). — Ales la 11 Aprilie 1888. — † 18 Noemvrie 1897.
- Szabo** (Dr. Iosif).—Ales la 30 August 1872.— † 15 Decemvrie 1874.
- Tobler** (Adolf). — Ales la 30 August 1875.— † 5 Martie 1910.
- Torma** (Carol).—Ales la 22 Martie 1882.— † 17 Februarie 1897.
85. **Ubicini** (A.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 15 Octomvrie 1884.
- Uvaroff** (Alexis S.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † Februarie 1885.
- Vegezzi-Ruscala** (G.).—Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 17 (29) Decemvrie 1885.
- Virchow** (Rudolf).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 23 August 1902.
- White** (Sir William A.).—Ales la 17 Martie 1885.— † 16 Decemvrie 1892.

MEMBRII CORESPONDENȚI

I. LA SECȚIUNEA LITERARĂ.

Români:

- Agârbiceanu *Ioan* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bărbulescu *Ilie* (Iași). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Băsarabescu *I. A.* (Ploești). — Ales la 25 Maiu 1909.
Bengescu *Gheorghe* (București). — Ales la 2 Aprilie 1883.
5. Burada *Teodor T.* (Iași). — Ales la 25 Martie 1887.
Dan *Dimitrie* (Cernăuți). — Ales la 23 Martie 1904.
Ghibu *Onisifor* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Gorovei *Artur* (Folticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
Halipa *Pantelimon* (Chișinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
10. Hodoș *Enea* (Sibiiu). — Ales la 23 Martie 1904.
Murnu *Gheorghe* (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
Papahagi *Pericle* (Siliștria). — Ales la 26 Maiu 1916.
Procopovici *Alexe* (Cernăuți). — Ales la 5 Iunie 1919.
Rădulescu-Pogoneanu *Ioan* (București). — Ales la...
15. Sadoveanu *Mihail* (Iași). — Ales la 26 Maiu 1916.
Sandu-Aldea *Constantin* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Simionescu-Râmniceanu *Marin* (Focșani). — Ales la 5 Iunie 1919.
Speranția *Teodor D.* (București). — Ales la 31 Martie 1891.
— 2 locuri vacante.

Străini:

- Bartoli *Mateiu* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *M. H.* (Frankfurt pe Main). — Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Jarnik *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales la 28 Maiu 1879.
5. Roques *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Rosny *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga). — Ales la 18 Maiu 1911.

- Schrader Otto* (Jena). — Ales la 30 Martie 1891.
Weigand Dr. Gustav (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
 10. *Zauner Ad.* (Graz). — Ales la 29 Maiu 1914.

II. LA SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Români:

- Brătescu Constantin* (Constanța). — Ales la 5 Iunie 1919.
Broșteanu Petre (Reșița). — Ales la 1 Aprilie 1889.
Cuza A. C. (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Docan N. (București). — Ales la 26 Maiu 1915.
 5. *Dragomir Dr. Silviu* (Cluj). — Ales la 26 Maiu 1916.
Filitti I. C. (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Frățiman Justin (Chișinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Ghibănescu Gh. (Iași). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Hârjeu General C. N. (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
 10. *Longinescu Ștefan* (București). — Ales la 24 Maiu 1910.
Meteș Preotul Ștefan (Boholt). — Ales la 7 Iunie 1919.
Moisil Constantin (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Negulescu P. (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Păclișan Preotul Zenovie (Blaj). — Ales la 5 Iunie 1919.
 15. *Popa-Liseanu Gheorghe* (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Popovici Gheorghe (Lugoș). — Ales la 29 Maiu 1909.
Rădulescu Andreiu (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Russo Demostene (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Slavici Ioan (București). — Ales la 22 Martie 1882.
 20. *Ursu Ioan* (Cluj). — Ales la 25 Maiu 1910.
Vâlsan Gheorghe (Cluj). — Ales la 5 Iunie 1919.
Zotta Sever (Iași). — Ales la 7 Iunie 1919.

Străini:

- Ghedeon Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
Guillouard Louis Vincent (Caën). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Kadlec Karel (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
Nys Ernest (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 5. *Radonić Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
Romstorfer Karl A. (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Strzygowski Iosif (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Tamm Traugott. — Ales la 2 Aprilie 1891.

LA SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Români:

- Atanasie I. (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
Borcea Ioan (Iași). — Ales la 5 Iunie 1919.
Botezat Eugeniu (Cernăuți). — Ales la 25 Maiu 1913.
Cantacuzino Dr. I. (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
5. Climescu C. (Iași). — Ales la 31 Martie 1892.
Cosmăvici Leon (Iași). — Ales la 11 Martie 1893.
Gerota Dr. D. (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
Hurmuzescu Dr. Dragomir (București). — Ales la 24 Maiu 1916.
Ionescu Ioan (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
10. Levaditi Dr. C. (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Panaiteescu General Scarlat (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Pompeiu D. (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
Riegler Dr. Em. (Iași). — Ales la 23 Martie 1904.
Robescu C. F. (București). — Ales la 10 Septemvrie 1871.
15. Suțu Dr. Alexandru (București). — Ales la 11 Aprilie 1888.
Ștefănescu Sabba (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Teodorescu Em. C. (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
Vasilescu-Karpen Nicolae (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
— 2 locuri vacante.

Străini:

- Montandon A. L. (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore Fernand de (Chili). — Ales la 28 Maiu 1913.
Pittard Eugène (Geneva). — Ales la 7 Iunie 1919.
-

MEMBRII CORESPONDENȚI DECEDAȚI.

- Assaky** (Dr. G.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 22 Aprilie 1899.
- Asser T. M. C.** — Ales la 1 Aprilie 1903. — † 6 Iunie 1914.
- Bamberg** (Dr. Felix).—Ales la 2 Aprilie 1891.— † 31 Ianuarie 1893.
- Barcianu** (Sava Popovici) —Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 17 Martie 1879.
5. **Boiu** (Zaharia).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 24 Octomvrie 1903.
- Brătianu** (General C. I.).—Ales la 10 Aprilie 1899.— † 6 Ianuarie 1910.
- Codrescu** (Teodor).—Ales la 2 Aprilie 1886.— † 22 Martie 1894.
- Culianu** (N.). — Ales la 1 Aprilie 1889.— † 28 Noemvrie 1915.
- Demetriescu** (Anghel).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 22 Iulie 1903.
10. **Densușianu** (Aron).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 4 Septemvrie 1900.
- Densușianu** (Nicolae).—Ales la 6 Aprilie 1880.— † 25 Martie 1911.
- Dobrescu** (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 10 Iulie 1914.
- Eliad** (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912. — † 24 Maiu 1914.
- Esarcu** (Constantin).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 8 Iunie 1898.
15. **Gogu** (Constantin).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 30 Ianuarie 1897.
- Goldiș** (Episcop Iosif).—Ales la 22 Martie 1882.— † 23 Martie 1902.
- Ionnescu-Gion** (G. I.).—Ales la 1 Aprilie 1889.— † 29 Iunie 1904.
- Janka** (Victor).—Ales la 22 Martie 1882.— † 9 August 1890.
- Jung** (Dr. Julius).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 1910.
20. **Kalinderu** (Dr. N.).—Ales la 29 Martie 1890.— † 16 Aprilie 1902.
- Kaluzniacki** (Dr. Emil). — Ales la 20 Martie 1890. — † 21 Iunie 1914.
- Kanitz** (August).—Ales la 22 Martie 1882.— † 30 Iunie 1896.
- Lambrior** (Alexandru).—Ales la 2 Martie 1882.— † 20 Septemvrie 1888.
- Laurian** (D. Aug.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 25 Octomvrie 1906.
25. **Lecomte du Noüy** (A). — Ales la 25 Martie 1887.— † 11 Noemvrie 1914.
- Legrand** (Emil).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 15 Noemvrie 1903.
- Mărgărit** (Apostol).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 22 Iulie 1903.
- Meșlota** (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 19 Ianuarie 1878.
- Mihályi** (Ioan). — Ales la 25 Martie 1901. — † 1/14 Octomvrie 1914.

30. **Negreanu** (Dimitrie).—Ales la 11 Martie 1893.—† 30 Arilie 1908.
Nenițescu (Ioan).—Ales la 18 Martie 1896.—† 23 Fevruarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 9 Iulie 1885.
Odhner (C. T.).—Ales la 20 Martie 1890.—† 1904.
Oniț (Virgil).—Ales la 3 Aprilie 1902.—† 8, 21 Octomvrie 1915.
35. **Petrescu** (Dr. Z.).—Ales la 18 Martie 1885.—† 16 Decemvrie 1901.
Petrino (Dimitrie).—Ales la 17 Septemvrie 1877.—† 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 3 Martie 1892.
Popovici (Gh.).—Ales la 11 Aprilie 1905.—† 12 Iulie 1905.
40. **Roman** (Visarion).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.).—Ales la 20 Martie 1890.—† 1 Maiu 1915.
Romniceanu (M.).—Ales la 23 Martie 1904.—† 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons).—Ales la 3 Aprilie 1902.—† 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen).—Ales la 12 Martie 1885.—† 16 Iulie 1890.
45. **Șerbănescu** (Colonel T.).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu Ioan (București).—Ales la 9 Aprilie 1897.—† 1917.
Vârgolici (Ștefan).—Ales la 25 Martie 1887.—† 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.).—Ales la 7 Aprilie 1897.—† 25 Decemvrie 1902.
-

OFICILE ACADEMIEI ROMÂNE ÎN ANUL 1919—1920.

A. PERSONALUL DELEGAȚIUNII.

Președintele Academiei Române	Poni P.
Asesori (Vicepreședinți) din <i>Secțiunea Literară</i> .	Brătescu-Voinești I.
din <i>Secțiunea Istorică</i> .	Onciul D.
din <i>Secțiunea Științifică</i>	Hepites St. C.
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922)	Negruzzi I. C.

B. PERSONALUL SECȚIUNILOR.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

Președinte	Caragiani Ioan (Iași)
Vicepreședinte	Brătescu-Voinești I. (București)
Secretar (pe 7 ani, 1914—1921)	Bianu I. (București)
Membri: Bărseanu Andreiu (Sibiiu), Bogdan-Duică G. (București), Ciobanu St. (Chișinău), Densușianu Ovid (București), Goga Octavian (Sibiiu), Negruzzi I. C. (București), Philippide Alex. (Iași), Pușcariu Sextil (Cluj), Zamfirescu Duiliu (Focșani).	

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Președinte	Onciul D. (București).
Vicepreședinte	Stefanelli T. V. (Folticeni)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926)	Pârvan V. (București)
Membri: Gusti D. (Iași), Iorga N. (București), Lăpădatu Al. (București), Lupaș I. (Sibiiu), Mehedinți S. (București), Nistor I. (Cernăuți), Sutzu M. C. (București), Xenopol A. D. (Iași), (un loc vacant).	

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Președinte	Marinescu Dr. G. (București)
Vicepreședinte	Simionescu I. (Iași)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926).	Antipa Gr. (București)
Membri: Babeș Dr. V. (București), Crainticianu General Gr. (București), Hepites St. C. (București), Inculetz I. (Chișinău), Mrazec L. (București), Poni P. (Iași), Saligny Anghel (București), Țițeica G. (București), (un loc vacant)	

C. PERSONALUL COMISIUNILOR.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:

Bianu I., Pârvan V., Antipa Gr., Secretarii Secțiunilor.

II. Membru Conservator al Colecțiunii numismatice: Sutzu M. C.

III. Comisiunea pentru premiile: Năsturel de 4.000 lei, Anastasie Stoiloianu de 3.000 și al Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei din 1920:

Din Secțiunea Literară:

Bârseanu A., Bogdan-Duică G., Densușianu O., Pușcariu S.

Din Secțiunea Istorică:

Gusti D., Onciul D., Pârvan V., Mehedinți S.,

Din Secțiunea Științifică:

Babeș Dr. V., Hepites St. C., Saligny A., Simionescu I.

IV. Comisiunea pentru premiul N. Chrissoveloni de 2.000 lei (divizibil):

Antipa Gr., Iorga N., Mrazec L., Negruzzi I. C., Nistor I., Simionescu I., Țițeica G.

V. Comisiunile pentru lucrările intrate la următoarele premii din 1920:

a) Alexandru Ioan Cuza, de 20.000 lei, despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*:

Iorga N., Onciul D., Pârvan V.;

b) Adamachi, de 5.000 lei (divizibil): cu subiectul: *Ediția românească a memoriilor Regelui Carol I.*

c) Eliade Rădulescu, de 5.000 lei despre: *Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române*:

Iorga N., Lupaș I., Onciul D.

d) Năsturel, de 5.000 lei, cu subiectul: *Valoarea alimentară a porumbului*:

Antipa Gr., Babeș Dr. V., Poni P.

VI. Comisiunea financiară:

Antipa Gr., Mehedinți S., Țițeica G.

VII. Comisiunea bugetară:

Antipa Gr., Mehedinți S., Poni P., Simionescu I., Țițeica G.

VIII. Comisiunea Fundațiunii Adamachi:

Negruzzi I., Poni P., Simionescu I.

IX. Comisiunea școlară:

Mehedinți S., Onciul D., Pârvan V.

X. Comisiunea Fondurilor I. Fătu și I. Scorțeanu:

Bârseanu A., Inculetz I., Negruzzi I. C., Onciul D., Pârvan V.

XI. Comisiunea Dicționarului:

Bianu I., Hepites St. C., Onciul D., Negruzzi I. C., Zamfirescu Duiliu.

XII. Comisiunea pentru localul Bibliotecii:

Antipa Gr., Bianu I., Poni P., Saligny A.,

XIII. Comisiunea pentru monumentul lui V. Alecsandri:

Bianu I., Negruzzi I. C.

XIV. Comisiunea pentru popularizarea științei:

Brătescu-Voinești I., Ciobanu Șt., Iorga N., Simionescu I.

XV. Comisiunea pentru monumentul comemorativ al Unirii:

Densușianu O., Inculetz I., Onciul D., Pârvan V., Saligny A.

XVI. Comisiunea pentru potretele membrilor răposați și busturile foștilor președinți:

Bianu I., Hepites St. C., Negruzzi I. C., Sutz M. C., Zamfirescu Duiliu.

CUPRINSUL

PARTEA I.

Sedințele ordinare

dela 3 Iunie 1916 până la 18 Octomvrie 1918.

Pagina

1. Sedința dela 3 Iunie 1916.

D-nii Mihail Sadoveanu și Pericle Papahagi mulțumesc pentru alegerea lor de membri corespondenți 3

D-l St. N. Cantuhari mulțumește pentru premiul acordat 4

Ministerul Agriculturii și Domeniilor trimite scrierea d-lui N. Iorga: *

Situația agrară, economică și socială a Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu »

D-l N. Iorga prezintă o scriere a sa și *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* pe Martie—Maiu 1916 »

D-l Al. Philippide numit membru în comitetul de lectură al Teatrului Național din Iași »

I. P. S. S. Mitropolitul Primat înștiințează că Sfântul Sinod a hotărât să serbeze 200 de ani dela moartea Mitropolitului Antim Ivireanu și să se facă o biografie a lui »

D-l Dr. C. I. Istrati despre: *Transformarea lignitului ordinar într'un combustibil superior* »

2. Sedința dela 10 Iunie 1916.

D-l Dr. C. I. Istrati despre serbarea de 100 de ani dela nașterea lui C. A. Rosetti 5

D-l D. Onciul prezintă Bibliografia Domniei Regelui Carol I de I. C. Băcilă. 8

D-l V. Pârvan prezintă un extras din Anuarul Institutului arheologic german din Roma despre Ulmetum și Histria »

D-l Silviu Dragomir mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent. »

Legățiunea țerii la Roma trimite un exemplar din ziarul *Libertas*. 9

Dela d-l Al. N. Gane se primește portretul în ulei al lui N. Gane »

D-l I. Bianu prezintă o scrisoare inedită a lui Tudor Vladimirescu »

D-l I. Bogdan anunță începerea examenelor la institutul Otteteleșanu . . 11

D-l General Gr. Crainicianu: comunicare despre războiul actual »

3. Sedința publică dela 17 Iunie 1916.

D-l V. Pârvan despre: *Gerusia din Callatis* »

Arhimandritul Dr. Ilarion Pușcariu mulțumește pentru alegerea sa ca membru onorar. »

	Pagina
D-nii <i>D. Onciul</i> și <i>I. Nistor</i> despre examenul de absolvire la Institutul Oteteleșanu	12
D-l <i>St. C. Hepites</i> : cuvântare rostită la Institutul Oteteleșanu	•
4. Ședința publică dela 24 Iunie 1916.	
D-l <i>N. Iorga</i> comunică <i>Alte note despre cultura și viața socială românească sub vechiul regim</i>	17
Decisiune de a se publica în <i>Anale</i> lucrarea d-lui <i>Teodorescu</i> : <i>Cetatea Calatis</i>	•
5. Ședința publică dela 2 Septemvrie 1916.	
D-l <i>P. Poni</i> despre <i>N. Teclu</i> și <i>Sir William Ramsay</i>	•
D-l <i>Dr. G. Marinescu</i> despre <i>Metchnikoff</i>	23
D-l <i>B. Delavrancea</i> despre: <i>Războiul și datoria noastră</i>	31
D-l <i>I. L. Gerasim</i> dăruiește o lucrare de lemn și fier simbolizând România pe creștetul munților	41
D-l <i>Mario Roques</i> : telegramă cu ocaziunea intrării României în războiu, cu răspunsul Academiei	•
D-l <i>D. Onciul</i> despre biserica domnească dela Curtea de Argeș	•
<i>I. P. S.</i> Sa <i>Părintele Victor Mihály</i> , Mitropolitul Albei Iulie dăruiește « <i>Crestonatia</i> » lui <i>Cipariu</i> retipărită pe speșele <i>I. P. S. Sale</i>	•
D-l <i>P. Poni</i> dăruiește primul manifest tipărit de administrația românească din Brașov la 17 (30) August 1916	42
Membrii Academiei dau ajutoare pentru văduvele și orfanii soldaților căzuți în războiu	•
Deciziune pentru publicarea cuvântării d-lui <i>B. Delavrancea</i>	43
• Ședința dela 9 Septemvrie 1916.	
Ajutorarea văduvelor și orfanilor de războiu	•
7. Ședința dela 16 Septemvrie 1916.	
<i>M. G. Bartoli</i> trimete felicitări și face urări pentru intrarea României în războiu	•
Ajutorarea văduvelor și orfanilor de războiu	•
8. Ședința dela 30 Septemvrie 1916.	
D-l <i>Duiliu Zamfirescu</i> se asociază la măsurile pentru ajutorarea familiilor luptătorilor	44
Deciziunea de a se tipări în <i>Publicațiunile Fondului Adamachi</i> scrierea d-lui <i>C. Niculescu-Otin</i> : <i>Studiul chimico-tehnic al asfaltului de Matifa</i>	•
9. Ședința dela 7 Octomvrie 1916.	
Dela «Familia Luptătorilor» se primesc mulțumiri	45
D-l <i>I. Bianu</i> prezintă o scriere a d-lui <i>Ramiro Ortiz</i>	•
D-l <i>I. Bianu</i> prezintă portretul în ulei al profesorului <i>Carol Valștain (1830)</i>	46
10. Ședința dela 14 Octomvrie 1916.	
D-l <i>I. Bogdan</i> despre moartea lui <i>I. G. Sbierea</i>	•
11. Ședința dela 21 Octomvrie 1916.	
D-l <i>I. Bogdan</i> despre moartea <i>A. S. R. Principelui Mircea</i>	47
12. Ședința dela 28 Octomvrie 1916.	
Cuvântarea <i>Părintelui Dimitrie Dan</i> la immormântarea lui <i>I. G. Sbiera</i>	48
D-l <i>Barbu Delavrancea</i> prezintă o lucrare a d-lui <i>Nicolae Xenopol</i>	50
D-l <i>I. Bogdan</i> prezintă două lucrări ale d-lui <i>I. A. Candrea</i>	•

13. Ședința publică dela 4 Noemvrie 1916.	
D-l N. Iorga despre: <i>Din relațiile franco-române</i>	52
D-l I. Bianu despre moartea arhitectului Alexandru Zagoriț	"
14. Ședința dela 18 Noemvrie 1916.	
D-l I. Bogdan prezintă un volum a d-lui I. A. Candrea	"
15. Ședința dela 25 Noemvrie 1916.	
D-l I. Bogdan deschide ședința în timpul ocupației dușmane	54
D-l I. Bogdan dăruiește Academiei manuscrise și publicații	"
16. Ședința dela 9 Decemvrie 1916.	
D-l I. Bianu cetește o comunicare despre o sabie veche românească	56
17. Ședința extraordinară dela 23 Ianuarie 1917.	
D-l I. Bianu cetește expunerea asupra celor întâmplate la Academie în noaptea de 9/12-10/23 Ianuarie curent	59
18. Ședința dela 26 Ianuarie 1917.	
D-l I. Bogdan despre cele întâmplate la Muzeul de Antichități	61
D-l I. Bianu despre intervenția făcută la comandantura germană	63
Cărțile inscrite la concursul premiilor din 1917	64
19. Ședința dela 2 Fevruarie 1917.	
D-l I. Bogdan despre manuscrisele Academiei luate de Bulgari	66
D-l I. Bianu despre înapoierea manuscriselor slave ale Academiei	67
20. Ședința dela 9 Fevruarie 1917.	
D-l I. Bianu despre: <i>Mișcarea culturală românească la începutul secolului XVIII</i>	"
21. Ședința dela 9 Martie 1917.	
D-l I. Bianu comunicare despre activitatea culturală în Țara Românească în timpul domniei lui Brâncoveanu	68
22. Ședința dela 16 Martie 1917.	
D-l Dr. V. Babeș comunică: <i>Despre stratul delimitant al lobului hepatic</i>	"
D-l G. Țițeica prezintă spre a se publica în <i>Buletinul Secțiunii științifice</i> : <i>Suprafețe desfășurabile</i>	69
23. Ședința dela 23 Martie.	
D-l G. Țițeica prezintă spre a se publica în <i>Buletinul Secțiunii științifice</i> : <i>O teoremă din teoria rețelelor periodice</i>	"
D-l I. Bianu despre vizitarea colecțiilor științifice ale Academiei de către profesorul Dr. Heinz Braune, din München	"
D-l I. Bianu prezintă corespondență literară inedită de Cesar Bolliac	"
24. Ședința dela 6 Aprilie 1917.	
D-l G. Țițeica prezintă spre a se publica în <i>Buletinul Secțiunii științifice</i> : <i>Din teoria rețelelor cu invarianți egali</i>	70
25. Ședința dela 27 Aprilie 1917.	
D-l Dr. V. Ba'eș face comunicarea: <i>Despre mitozele specifice degenerative</i>	"
26. Ședința dela 4 Maiu 1917.	
D-l I. Bianu prezintă un exemplar din <i>Viețile Sfinților</i> cu notă despre Mazepa	"
D-l Dr. V. Babeș face comunicare despre: <i>Câteva experiențe asupra tifosului recurent</i>	71

	Pagina
27. Ședința dela 11 Maiu 1917.	
D-l I. Bianu despre sesiunea generală	71
D-l V. Babeș despre: <i>Corpusculii lui Negri în turbare</i>	72
28. Ședința dela 18 Maiu 1917.	
D-l I. Bianu face comunicări bibliografice	„
D-l I. Bianu cetește raportul asupra situațiunii financiare a Academiei	73
Veniturile proprietăților din teritoriul ocupat și cheltuelile pe anul 1917—18.	76
Cheltuelile moșiilor pe 1917—18	78
29. Ședința dela 25 Maiu 1917.	
D-l G. Țițeica prezintă spre a se publica în <i>Buletinul Secțiunii științifice</i> : <i>Rețele patratice cu invarianți egali</i> , și 12 lucrări ale d-sale	79
D-l I. Bianu despre situația financiară a Academiei	„
D-l I. Bogdan despre ajutorarea «Familiei Luptătorilor»	„
D-l Dr. V. Babeș: comunicare <i>Despre Corpusculii lui Negri</i> (parazitul turbării?)	„
30. Ședința dela 1 Iunie 1917.	
D-l Dr. V. Babeș despre tipărirea <i>Buletinul Secțiunii Științifice</i>	80
D-l C. Giurescu despre <i>Plăeși</i>	„
31. Ședința dela 8 Iunie 1917.	
D-l I. Bianu despre testamentul lui C. Vernescu	„
32. Ședința dela 15 Iunie 1917.	
D-l Dr. V. Babeș despre ultimele sale cercetări	81
33. Ședința dela 29 Iunie 1917.	
D-l I. Bianu propunere pentru bunul mers al Academiei	„
34. Ședința dela 6 Iulie 1917.	
D-l I. Bianu despre moartea lui T. Maiorescu	82
D-l D. Onciul: cuvântarea despre moartea lui T. Maiorescu	„
35. Ședința dela 7 Septemvrie 1917.	
D-l I. Bianu prezintă un album dăruit de d-na E. A. Catargi	85
D-l D. Onciul despre două vechi manuscrise	„
36. Ședința dela 14 Septemvrie 1917.	
D-l G. Țițeica comunicare despre <i>Sisteme ciclice</i>	86
D-l Dr. V. Babeș expune rezultatele cercetărilor sale despre scorbut	„
37. Ședința dela 21 Septemvrie 1917.	
D-nii D. Onciul și G. Țițeica despre comemorarea a 100 de ani dela nașterea lui Mihail Kogălniceanu	„
38. Ședința dela 28 Septemvrie 1917.	
D-l D. Onciul despre viața și activitatea lui Mihail Kogălniceanu	87
39. Ședința dela 5 Octomvrie 1917.	
D-l Dr. Gr. Antipa prezintă articolul: <i>Die Ficherei Rumăniens</i> scris de d-l Dr. K. Marcus	„
D-l D. Onciul despre viața și activitatea lui Mihail Kogălniceanu	„
40. Ședința dela 12 Octomvrie 1917.	
D-l I. Bianu despre parastasul oficial la Curtea de Argeș pentru a treia ani- versare a morții Regelui Carol	„
D-l Dr. V. Babeș despre: <i>Microorganismele safraninofile</i>	88
41. Ședința dela 26 Octomvrie 1917.	
D-l Dr. Alfred N. Bernath-Landwey dăruiește Academiei biblioteca sa	„

	Pagina
42. Ședința dela 2 Noemvrie 1917.	
D-l I. Bogdan despre darul d-lui Dr. Bernath Lendweiy	88
43. Ședința dela 9 Noemvrie 1917.	
D-l Dr. V. Babeș despre vaccinul antitific și antiholeric	89
44. Ședința dela 23 Noemvrie 1917.	
D-l Dr. V. Babeș despre forma cerebrală a malariei pernicioase	"
45. Ședința dela 21 Decemvrie 1917.	
D-l I. Bianu despre săpăturile arheologice făcute de Germani în Dobrogea .	90
46. Ședința dela 25 Ianuarie 1918.	
D-l I. Bogdan despre moartea Mitropolitului Dr. Mihály și a lui Const. Jireček.	91
47. Ședința dela 1 Fevruarie 1918.	
D-l I. Bianu prezintă cărți dăruite de Arhiepiscopul catolic R. Netzhammer	93
D-l I. Bianu prezintă acte relative la istoria contemporană a României . .	94
D-l Dr. Gr. Antipa prezintă spre publicare în <i>Buletinul Secțiunii Științifice</i> :	
<i>Organizarea Muzeului de istorie naturală din București</i>	"
48. Ședința dela 8 Fevruarie 1918.	
D-l D. Onciul despre împlinirea a 500 de ani dela moartea lui Mircea cel	
Bătrân	"
49. Ședința dela 15 Fevruarie 1918.	
D-l I. Bogdan despre moartea D-rului C. Istrati	95
D-l D. Onciul despre parastasul pentru a 500-a aniversare a morții lui Mircea	
cel Bătrân	96
Hotărâre pentru publicarea unui studiu asupra domniei lui Mircea cel Bătrân.	"
50. Ședința dela 22 Fevruarie 1918.	
D-l Inginer Nestor Urechia dăruiește acte	"
51. Ședința dela 8 Martie 1918.	
D-l I. Bianu prezintă daruri dela d-na Eufrosina A. Catargi	"
52. Ședința dela 29 Martie 1918.	
D-l Dr. V. Babeș despre <i>Anomaliile congenitale ca dispozițiuni pentru boale</i> .	97
53. Ședința dela 12 Aprilie 1918.	
D-l I. Bogdan despre unirea Basarabiei cu România	"
Telegrama către Sfatul țerei din Chișinău pentru Unirea Basarabiei cu România.	98
Moartea lui A. Naum	99
54. Ședința dela 19 Aprilie 1918.	
Telegrama dela d-l Alexandru Marghiloman cu ocazia Unirei Basarabiei .	"
D-nul I. Bogdan despre moartea lui A. Naum	"
55. Ședința dela 26 Aprilie 1918.	
D-l I. Bogdan anunță moartea lui Ioan Tanoviceanu	100
56. Ședința dela 10 Maiu 1918.	
D-l I. Bogdan anunță moartea lui Gheorghe Coșbuc	101
57. Ședința dela 17 Maiu 1918.	
D-l I. Bogdan anunță moartea lui Barbu Delavrancea	"
58. Ședința dela 18 Octomvrie 1918.	
D-l I. Bogdan anunță moartea lui Vasile Mangra	108

PARTEA II.

Sesiunea generală extraordinară ținută la Iași

dela 8/21 până la 15/28 Octomvrie 1918.

	Pagina
1. Ședința dela 8/21 Octomvrie 1918.	
D-l Președinte <i>P. Poni</i> expune programul lucrărilor	109
Societatea istorico-literară din Chișinău	110
D-l <i>I. Bianu</i> cetește raportul despre activitatea Academiei (Iunie 1916—Septemvrie 1918)	•
Noua Delegațiune a Academiei pentru 1918—19	117
2. Ședința dela 9/22 Octomvrie 1918.	
D-l <i>D. Onciul</i> despre siguranța în care se află la Moscova documentele și colecția numismatică a Academiei	118
D-l <i>I. Bianu</i> propune reorganizarea administrației școalelor Academiei	•
Propunerea d-lui Dr. Ioan Jianu, chirurgul spitalului 15 de evacuare (Școala Țigănești) de a se înscrie pe o placă comemorativă numele morților de războiu din acel spital	•
D-l Președinte <i>P. Poni</i> despre situația comisiunilor speciale	123
D-l <i>I. C. Negruzzi</i> despre jubileul Academiei de o jumătate de secol	124
3. Ședința dela 10/23 Octomvrie 1918.	
D-l <i>P. Poni</i> prezintă documente vechi dăruite de d-na Ruxandra Filaret	125
D-l <i>I. Simionescu</i> prezintă corespondență modernă și o lucrare a d-lui N. A. Bogdan	•
D-l <i>P. Poni</i> dăruiește documente istorice vechi și moderne	•
Alegerea de membru activ a d-lui D. Gusti	•
D-l <i>V. Pârvan</i> despre lucrările și activitatea științifică a d-lui D. Gusti	•
Alegerea ca membru activ a d-lui Alex. Lăpădatu	127
D-l <i>N. Iorga</i> despre lucrările d-lui Alexandru Lăpădatu	129
Alegerea ca membri activi a d-lor St. Ciobanu și I. A. Brătescu-Voinești	•
D-l <i>I. Bianu</i> despre scrierile d-lui St. Ciobanu	•
D-l <i>Duiliu Zamfirescu</i> despre scrierile d-lui I. A. Brătescu-Voinești	130
Alegerea ca membru activ al d-lui I. Inculeț	•
4. Ședința dela 11/24 Octomvrie 1918.	
D-l <i>St. Ciobanu</i> mulțumește prin telegramă pentru alegerea sa	•
D-l <i>I. Inculeț</i> chemat grabnic în Basarabia	131
D-l <i>G. Țițeica</i> prezintă în dar dela d-l Al. N. Gane un manuscris de aritmetică din anul 1795	•
D-l <i>Duiliu Zamfirescu</i> salută pe d-l Alex. Lăpădatu	•
D-l <i>Alex. Lăpădatu</i> mulțumește pentru alegerea sa	•
D-l <i>G. Țițeica</i> cetește rapoartele Comisiunii financiare a Academiei pe anii 1915—18	•
D-l <i>I. C. Negruzzi</i> despre fondul Gr. Băileșu	137
Biuroul Secțiunii Științifice pentru 1918—19	•

5. Ședința dela 12/25 Octombrie 1918.

D-l P. Poni salută pe d-l D. Gusti, care mulțumește	137
Testamentul lui Ilie R. Boroș	"
Hotărîrea Academiei dela 4 Iunie 1917 despre testamentul lui Const. Vernescu . .	"
Deciziune pentru vânzarea unor bunuri ale Academiei	138
Bugetul pe anul 1918—19	"

6. Ședința dela 13/26 Octombrie 1918.

D-l P. Poni salută pe d-l I. A. Brătescu-Voinești, care mulțumește	141
D-l P. Poni salută pe d-l Ștefan Ciobanu, care mulțumește	"
D-l I. Simionescu face propunere pentru publicarea unei biblioteci de popularizare	"
D-l I. Nistor prezintă propunerea Secțiunii istorice pentru alegerea d-lui Sever Zotta ca membru corespondent	147

7. Ședința publică dela 14/27 Octombrie 1918.

D-l D. Onciul: memoriul despre activitatea lui Mihail Kogălniceanu	"
D-l N. Iorga: comunicări relative la activitatea culturală și politică a lui Kogălniceanu	148

8. Ședința dela 15/28 Octombrie 1918.

D-l Dr. V. Babeș salută pe d-l I. Inuleț, care mulțumește	149
Alegerea ca membru activ a d-lui Ovid Densușianu și ca membri corespondenți a d-lui Pantelimon Halipa și propunerea pentru d-l Garabet Ibrăileanu .	"
D-l I. Bîanu despre lucrările d-lui Ovid Densușianu	"
D-l Ștefan Ciobanu despre lucrările și activitatea d-lui Halipa	150
D-l I. Brătescu-Voinești pentru alegerea d-lui Ibrăileanu	"
D-l D. Onciul despre scrierile d-lui Zotta	"
I.P.S.S. Mitropolitului Moldovei Pimen este ales membru onorar	"
P. S. Sa Arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Nicodem, este ales membru onorar	150
D-l V. Pîrvan cere o sumă pentru săpături arheologice	"
Personalul Academiei Române la 23 (15) Octombrie 1918	153
Oficiile Academiei Române în anul 1918—1919	167

PARTEA III.

Ședințele ordinare

dela 1/14 Noembrie 1918 până la 9/22 Maiu 1919.

1. Ședința dela 1/14 Noembrie 1918.

D-l I. Bogdan despre moartea lui C. Giurescu	169
D-l I. Bîanu prezintă în dar, dela d-l General P. V. Năsturel, scrisori din anii 1822—1854 de Petru Poenaru	170

2. Ședința dela 2/15 Noembrie 1918.

D-nii I. C. Negruzzi I. Bogdan și Dr. V. Babeș își exprimă bucuria pentru eliberarea Capitalei de sub ocupația dușmană	171
--	-----

I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei Pimen și P. S. S. Arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Nicodem, mulțumesc pentru alegerea de membri onorari	171
D-l Dr. V. Babeș prezintă pentru publicare în <i>Anale</i> lucrarea <i>Contribuțiuni la studiul febrei recurente</i>	"
3 Ședința dela 8/21 Noemvrie 1918.	
D-l I. Bogdan prezintă lucrarea în manuscris a d-lui Pămfil Polonic despre <i>Valurile (troianele), drumurile și cetățile romane din toate ținuturile locuite de Români</i>	"
D-nii V. Părvan și Gr. Antipa despre lucrarea d-lui Polonic	172
4. Ședința dela 9/22 Noemvrie 1918.	
D-nii S. Mehedinți și I. Bianu despre restituirea manuscriselor slave luate dela Academie de Bulgari în timpul ocupației	"
5. Ședința dela 16/29 Noemvrie 1918.	
D-l I. Bogdan salută pe d-l Ovid Densușianu, care mulțumește	173
D-l A. Lăpădatu dă știri despre colecțiile Academiei duse la Moscova	"
6. Ședința dela 23 Noemvrie (6 Decemvrie) 1918.	
D-l I. Bogdan exprimă bucuria Academiei pentru unirea tuturor Românilor. Dela d-l N. Mișu, Ministru plenipotențiar la Londra, se primește în dar o carte rară	"
7. Ședința dela 21 Decemvrie 1918 (3 Ianuarie 1919).	
D-l I. Bianu despre vizitarea Academiei de către delegația basarabeană	175
D-l I. Bianu prezintă o carte și un manuscris dăruite de d-l Al. T. Dumitrescu	"
8. Ședința dela 11/24 Ianuarie 1918.	
D-l I. Nistor dăruiește o hartă veche a Bucovinei și procesul verbal pentru unirea Bucovinei cu Regatul Român	176
D-l I. Bianu prezintă lista lucrărilor prezentate la premiile din 1919	"
Prelungirea termenului pentru prezentarea cărților la premii	"
D-l I. Bianu prezintă un manuscris al d-lui Al. T. Dumitrescu	"
9. Ședința publică dela 18/31 Ianuarie 1919.	
D-l I. Bianu despre: <i>Georgia și România</i>	"
D-l N. Iorga : <i>Contribuție la istoria mai nouă a literaturii românești</i>	"
10. Ședința dela 25 Ianuarie (7 Fevruarie) 1919.	
D-l I. Bianu prezintă un document privitor la poetul Costachi Conachi	177
D-l N. Iorga înfățișează un Dicționar al limbii grece din 1538 fost al familiei Greceanu	
11. Ședința dela 1/14 Fevruarie 1919.	
D-l I. Bianu prezintă două volume manuscrite vechi românești dăruite de d-l P. Gârboviceanu	"
D-l D. Onciul prezintă în dar dela d-l Paul Gore două cărți rusești	178
D-l N. Iorga prezintă scrieri de ale sale	"
12. Ședința publică dela 8/21 Fevruarie 1919.	
D-l N. Iorga despre: <i>Poporațiunea românească din Dobrogea la 1859</i>	"
D-l Dr. V. Babeș despre rezultatele lucrării d-lui Dr. G. Banu	179
13. Ședința dela 15/28 Fevruarie 1919.	
D-l N. Iorga prezintă publicațiuni de ale sale	"

14. Ședința publică dela 22 Fevruarie (7 Martie) 1919.	
D-l N. Iorga despre: <i>Sfătuitorul bizantin al lui Mihail Viteazul: Mitropolitul Dionisie Rali Paleologul</i>	"
15. Ședința dela 1/14 Martie 1919.	
D-l I. Nistor dăruște colecția ziarului <i>Glasul Bucovinei</i>	"
Scrisoare dela d-l Montessus de Balore	"
D-l I. Bianu despre manuscrisele lui Mihail Czayka Czaykowski (Sadyk Pașa) lăsate Academiei de D. Sturdza	180
Lista scrierilor prezentate la premii până la 28 Fevruarie 1919	"
16. Ședința dela 8/21 Martie 1919.	
D-l N. Iorga prezintă scrieri de ale sale	186
17. Ședința publică dela 15/28 Martie 1919.	
D-l N. Iorga : <i>Note despre relațiile literare greco-române</i>	"
18. Ședința dela 22 Martie (4 Aprilie) 1919.	
D-l N. Iorga prezintă publicațiuni de ale sale	187
D-l Sextil Pușcariu, telegramă despre documentele găsite la Cristinești, județul Hotin	"
Comunicare primită dela Universitatea din Gand	188
D-l I. Bianu prezintă o lucrare a d-lui M. C. Sutz	"
D-l N. Iorga prezintă o foaie cu lista Italienilor omoriți de Austriaci dela 1848 încoace	"
D-l I. Bianu despre Jubileul de 50 de ani al Academiei	"
D-l N. Iorga prezintă moțiunea aprobată pentru Jubileul Academiei	"
19. Ședința dela 29 Martie (11 Aprilie) 1919.	
Scrisoare dela Societatea Regală de Literatură din Londra	189
D-l Tombazi Mavrocordat dela Atena dăruște 212 scrisori autografe din secolii XVII și XVIII privitoare la Moldova și Valachia	190
D-l N. Iorga prezintă o carte a sa și una a d-lui Eugène Pittard	191
D-nul V. Pârvan prezintă primul număr din <i>Arhiva pentru știința și reforma socială</i> publicată de d-l D. Gusti	"
D-l St. C. Hepites: scrisoare despre conferința interaliată a Academiiilor de științe	193
Comisiune aleasă pentru alcătuirea programului ședinței solemne a Academiei .	194
20. Ședința dela 2/15 Maiu 1919.	
D-l I. C. Negruzzi despre moartea lui Emil Picot	"
D-l Contra-Amiral Grașoski comunică două publicațiuni	"
Ministerul Afacerilor Străine trimite publicațiunea d-lui Louis le Nain	"
D-l N. Iorga prezintă scrieri de ale sale	"
D-l I. Bianu prezintă un memoriu despre Macedo-Români primit dela Paris .	"
D-l N. Cosăcescu dăruște monete vechi	"
D-l T. Crivetz trimite o lucrare a sa	195
Ministerul Afacerilor Străine răspunde Academiei relativ la manuscrisurile slave luate de Bulgari în timpul ocupației	"
Ministerul de Războiu despre documentele dela Cristinești, județul Hotin .	"
D-l N. Iorga prezintă spre publicare o culegere de poezii populare: <i>Lăcrămi din Ardeal</i>	"
D-l Dr. V. Babeș salută pe d-l Jarnik	"
D-l Jarnik mulțumește pentru primirea ce i se face	"

21. Ședința dela 9/22 Maiu 1919.

Pagina

D-l Dr. V. Babeș despre: <i>Cercetări asupra gripei</i>	196
D-l N. Iorga despre: <i>Intăia încercare de cristalizare politică a Românilor</i>	»
D-l St. C. Hepites despre întoarcerea sa în mijlocul Academiei și despre moartea lui C. I. Istrati	»
D-l I. Bianu prezintă manuscrisul autograf al lui V. Alecsandri: <i>Legenda Rândunicăi</i> , dăruit de d-na Nica Teodor Căpitanovici	»

PARTEA IV.

Sesiunea generală din anul 1919.

1. Ședința solemnă dela 14 Maiu 1919.

Președința Maiestăței Sale Regelui, însoțit de M. S. Regina și de A. S. R. Principele Moștenitor	197
M. S. Regele: cuvântare de deschidere	»
D-l D. Onciul despre: <i>Fazele d'evoluției istorice a poporului și statului român de la origine până în zilele noastre</i>	200
D-l I. C. Negruzzi, despre țelurile Academiei în intăia jumătate de secol de la 1866 până astăzi	224
D-l N. Iorga: cuvânt de bună venire către membrii din țările surori unite cu Regatul	231
D-l Ion Inculetz răspunde în numele Basarabiei	237
D-l I. Nistor răspunde în numele Bucovinei	238
D-l Andrei Bârseanu răspunde în numele Ardealului	243

2. Ședința de la 15 Maiu 1919.

Dela d-l Iuliu Maniu, Președintele Consiliului Dirigent din Ardeal, se primește o telegramă	247
Telegrama de răspuns d-lui Iuliu Maniu	»
D-l I. Bogdan anunță că este bolnav	»
D-l Al. Lăpădatu înștiințează de la Paris că nu poate lua parte la ședințele Academiei	248
D-l Duiliu Zamfirescu anunță că nu poate lua parte la ședințele Academiei	»
D-l Dr. Ilarion Pușcariu: scrisoare despre serbarea jubileului Academiei	»
Programa lucrărilor pentru sesiune	»
Raportul asupra activității Academiei din 1916—1919	251
Comisiunea pentru examinarea lucrărilor făcute în anii 1916—1919	258
Propunere pentru modificarea statutelor	»
Propunere pentru înființarea de publicațiuni	259
Propunerea delegațiunii pentru mărirea diurnei membrilor Academiei	260
D-l St. C. Hepites anunță moartea membrilor onorari Gaston Darboux și William Crookes în 1919	»

3. Ședința de la 16 Maiu 1919.

Cuvântarea d-lui I. U. Jarnik membru corespondent străin	260
Propunere pentru schimbare în regulamentul serviciilor	262

	Pagin
D-l S. Mehedintzi, propune ca d-l V. Pärvan să expună activitatea glorioasă a Impăratului Traian	263
D-l I. C. Negruzzi despre reproducerea Columnei lui Traian la București . . .	»
D-l D. Onciul despre împlinirea a 100 de ani dela nașterea lui N. Bălcescu. 264	
4. Ședința de la 17 Maiu 1919.	
D-l P. Poni prezintă două lucrări ale d-lui G. D. Creangă	»
Raportul Comisiunilor Fondurilor Fătu și Scorțeanu	265
Comisiunea Fondurilor Fătu și Scorțeanu pentru anul 1919—20	266
Raportul Comisiunii financiare pentru 1918—19	»
Comisiunea Financiară pe anul 1919—20	268
Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pe anii 1916—19	»
Despre manuscrisurile slave luate de Bulgari	276
Discuțiune despre publicarea unui buletin bibliografic lunar și măsuri ca toate publicațiile românești să fie primite la Academie	277
5. Ședința publică dela 19 Maiu 1919.	
Părintele I. Lupaș despre: <i>Cea mai veche revistă literară românească în Ungaria</i>	278
D-l A. Bărșanu citește poemul său: <i>Grădește Marea</i>	»
Dela Societatea istorică și literară «B. P. Hasdeu» din Chișinău se primește o telegramă, pentru care Academia mulțumește	279
Propunere pentru modificarea art. 4 din Regulamentul premiilor	»
D-l St. C. Hepites despre colecțiile D-rului C. I. Istrati	»
6. Ședința dela 20 Maiu 1919.	
Raportul asupra activității Cabinetului Numismatic în anii 1916—19	280
Propunerea pentru a se adăoge un alineat la art. 41 din Statute	281
Comisiunea pentru revizuirea discursurilor de recepție	»
D-l St. C. Hepites despre devastarea de către germani a bibliotecii sale . . .	282
D-l D-r V. Babeș despre devastarea bibliotecii lui D-r G. Marinescu	»
D-l I. Simionescu despre publicarea unui buletin bibliografic lunar	283
D-l Duiliu Zamfirescu despre răspunsul Guvernului relativ la manuscrisurile slave luate de Bulgari	»
D-l G. Țițeica despre activitatea școalelor Academiei în anii 1916-19	284
Comisiunea școlară pentru 1919-20	189
7. Ședința publică dela 21 Maiu 1919.	
D-l D-r V. Babeș despre Raphaël Blanchard (1859-1919)	289
8. Ședința dela 22 Maiu 1919.	
D-l V. Pärvan prezintă propunerea comisiunii dela Școala de Arte frumoase din București pentru acordarea premiului I. Lecomte du Nouÿ din 1918 . . .	293
Propunere pentru mărirea numărului membrilor corespondenți români . . .	293
D-l I. C. Negruzzi propune un banchet cu ocazia împlinirii a 50 de ani de ac- tivitate a Academiei	»
9. Ședința publică dela 23 Maiu 1919.	
D-l I. C. Negruzzi despre <i>Autografe române</i>	294
D-l N. Iorgu prezintă scrieri de ale sale	»
Propunere pentru un adăos la <i>Regulamentul Premiilor</i>	»
Uniunea Academieiilor înalteluate	»

10. Ședința dela 24 Maiu 1919.

Comisiune pentru reglementarea premiului Stoloianu și a fondurilor Urlățeanu, Chița și Istrati	296
Propunere pentru modificarea art. 15, 17 și 23 din Regulamentul pentru serviciile Academiei	»
Propunerea pentru înființarea a două serii nouă de publicațiuni (Studii și cercetări). Discuțiune.	296

11. Ședința solemnă dela 26 Maiu 1919.

D-l I. Inculețz cetește <i>Discursul său de recepțiune</i> urmat de răspunsul d-lui P. Poni	300
Modificarea art. 23 din Regulamentul pentru serviciile Academiei	»
D-l I. Bianu despre materialul istoric strâns de ofițerii Diviziei I de cavalerie din Nordul Basarabiei ce trebuia trimis Academiei	»

12. Ședința dela 27 Maiu 1919.

Propunerile Secțiunilor literară și istorică pentru alegerea membrilor activi:	
G. Bogdan-Duică, Octavian Goga, D. Gusti.	301
Deciziune pentru înființarea publicațiunii «Studii și cercetări».	»
Modificări în Statute: art. 35 alin. 3, art. 7 alin. 1, art. 41, — întâia votare . . .	»
Prelevarea pentru fondul de pensuni se urcă dela 1% la 2%	»
Numărul membrilor coresp. români se urcă la 20 dela 15 (art. 68 Reg. gen.)	302
Regulamentul premiilor — dispoziții adăogite la art. 4, alin. 3 și art. 4 alin. 1 . .	»
Secțiunea științifică amână alegerea de membru activ în locul vacant	»
D-l V. Pârvan prezintă scrierea d-lui D. M. Teodorescu despre <i>Monumente inedite din Tomis</i>	»

13. Ședința solemnă dela 28 Maiu 1919.

D-l St. Ciobanu cetește <i>Discursul său de recepție</i> urmat de răspunsul d-lui I. Bianu	303
--	-----

14. Ședința dela 29 Maiu 1919.

D-l N. Iorga propune să se publice de Academie lucrarea sa <i>Histoire des Roumains et de leur civilisation</i>	»
D-l I. Bianu propune intervenirea Academiei pentru recunoașterea drepturilor noastre asupra Banatului. Discuții și deciziuni.	»
Secțiunea istorică: Subiectele hotărâte pentru premiile din anii viitori . . .	305

15. Ședința dela 30 Maiu 1919.

Subiectul fixat de Comisiunea Militară pentru premiul Carp din 1921	»
Subiectul pentru premiul «Dacia-România» din 1921.	306
D-l N. Iorga prezintă o scriere a sa	»
Deciziune a se tipări în <i>Anale: Fiziologia vocalelor ă și î (â)</i> de d-l Iosif Popovici; și <i>O carte veche (1639)</i> de Dr. N. Drăgan.	»
Membrii corespondenți propuși de de Secțiunea literară	»
Secțiunea științifică acordă premiul Lazăr de 5000 lei din 1918 d-lui General St. Burileanu	307

Deciziuni a se tipări în <i>Publicațiunile Adamachi: Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudohipertrofice</i> , de C. Bacaloglu și I. A. Scriban; în <i>Anale: Asupra sondagiilor aeriene cu balonul pilot</i> , de G. Demetrescu; <i>Pericolul tuberculozei și invalidizii de războiu</i> de Dr. G. Z. Petrescu	307
Modificări în Statute — a doua votare	"
Proiectul de telegramă către Academiiile țerilor aliate.	"
Raportul comisiei Dictionarului limbii române	308
D-l I. Bianu despre materialul de fișe și biblioteca specială a Dictionarului.	311
16. Ședința solemnă dela 31 Maiu 1919.	
D-l Ovid Densușianu citește discursul său de recepțiune despre <i>Barbu Duvrancea</i> urmat de răspunsul d-lui I. Bianu	"
D-l Președinte P. Poni salută pe d-l George Enescu membru onorar, care mulțumește	312
D-na Ana Aman dăruiește Academiei documente și manuscrise privitoare la viața și opera lui Th. Aman	"
Comisiunea premiului Năsturel din 1920 cu subiectul: <i>Valoarea alimentară a porumbului</i>	"
Subiectele hotărâte pentru premiile științifice din 1921—1925	"
Lista Academiiilor cărora este a se trimite telegrama pentru afirmarea drepturilor noastre asupra ținuturilor locuite de Români	313
Subiectele hotărâte pentru premiile literare din 1922—1924	"
17. Ședința extraordinară publică dela 31 Maiu 1919.	
D-l N. Iorga expune drepturile istorice și etnice ale Românilor asupra ținuturilor românești.	"
D-l Președinte P. Poni citește în numele Academiei o moțiune în acest sens.	319
18. Ședința dela 2 Iunie 1919.	
D-l Președinte P. Poni despre moartea lui Ioan Bogdan	"
Deciziune ca d-l I. Bianu să ție cuvântarea funeabră din partea Academiei	"
D-na Aglaia Istrati exprimă dorința ca Fondul «Ionel C. Istrati» să se mărească prin capitalizare până la suma de 25.000 lei	320
Votarea modificărilor în statute la art. 7, 35 și 41	"
Premii date de Secțiunea literară	"
Propuneri de membri corespondenți	"
Casa lui V. Alecsandri dela Mircești și monumentul lui	321
Chestiunea localului bibliotecii Academiei	"
Inapoierea dela Ministerul Afacerilor Străine a telegramii adresată Academiiilor din țerile aliate și neutre	324
Deciziune de a se vinde mai multe bunuri mici	325
19. Ședința dela 4 Iunie 1919.	
Dela Ministerul Instrucțiunii se primește nota Legațiunii Belgiei privitoare la Asociațiunea Academiiilor de științe interaliatate	"
Premii date de Secțiunea literară	"
Premii date de Secțiunea științifică	326
Membri corespondenți propuși de Secțiunea științifică	"
Membrii corespondenți propuși de Secțiunea istorică	"

	Pagină
Decizii pentru Fondurile G. Ghiță, St. Urlățeanu și premiul Anastasie Stolojanu	»
Alegeri de membri activi:	327
D-l G. Bogdan-Duică	»
D-l Octavian Goga	329
D-l D. Gusti	330
Alegerea de membru corespondent a d-lui I. Rădulescu-Pogoneanu	331
Cuvântarea rostită de d-l I. Bianu la mormântul lui Ion Bogdan	332
20. Ședința dela 5 Iunie 1919.	
D-l Președinte P. Poni salută pe d-l G. Bogdan-Duică, care mulțumește	334
D-l I. Nistor trimite o telegramă cu ocazia morții lui Ioan Bogdan	335
Dela d-l General P. V. Năsturel se primesc în dar manuscrite și acte vechi	»
D-l N. Iorga prezintă în broșură <i>Drepturile Românilor asupra teritoriului lor național unitar</i> și un volum de poezii <i>Din vremuri grele</i> de Maiorul Virgil Cârtescu cu prefață de d-sa	»
D-l G. Țițeica depune proiectul de buget al Academiei pe anul 1919-20	»
Secțiunea literară nu acordă premiul <i>Principesa Alina Știrbă</i> de 8.500 lei din 1918, manuscriptului prezentat la concurs	»
D-l Gr. Antipa prezintă spre a fi publicată în „Studii și cercetări” scrierea sa „Factorii și problemele evoluției poporului român”	»
Se aprobă tipărirea lucrării d-lui N. Iorga, <i>Histoire des Roumains et de leur civilisation</i> în publicațiunea Academiei <i>Etudes et Recherches</i>	336
Deciziunile Secțiunii istorice privitoare la premiile de acordat	337
Bugetul Secțiunii istorice pe 1919-20	»
Propunere pentru modificarea art. 94 din Regulamentul general (Fondul Cuza)	338
Propunere pentru alegerea d-lui Eugène Pittard ca membru corespondent străin	»
D-l I. Bianu: propunere privitoare la portretele membrilor morți și busturilor pentru foști președinți	»
Alegeri de membri corespondenți la Secțiunea literară:	
D-l I. Agârbiceanu	339
D-l Onisifor Ghibu	340
D-l Alexie Procopovici	341
D-l C. Sandu-Aldea	»
D-l Marin Simionescu-Râmnicăneanu	342
Propuneri pentru d-nii I. A. Candrea și Carol Drouhet	343
Alegeri de Membri Corespondenți la Secțiunea științifică:	
D-l General Panaitescu Scarlat	344, 360
D-l Inginer Ion Ionescu	347
D-l Profesor I. Borcea	349
D-l Inginer N. Vasilescu-Karpen	»
Alegeri de membri corespondenți la Secțiunea istorică:	
D-l Andrei Rădulescu	351
D-l Profesor C. Brătescu	352
D-l Profesor G. Vălsan	353
Părintele Zenovie Păclișan	354

21. Sedința publică dela 6 Iunie 1919.

D-l N. Iorga despre: *Locul Românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice*

D-l Dr. V. Babș despre: *Conceptiunea nouă asupra importanței asociațiilor microbiene*

22. Sedința dela 7 Iunie 1919.

D-l Inginer N. Vasilescu-Karpen mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent 359

Alegeri de membri corespondenți români la Secțiunea istorică :

D-l General Panaitescu Scarlat 360

D-l Iustin Frățiman

D-l Demostene Ruso

D-l Sever Zotta 361

D-l C. Moisil

D-l G. Popa-Liseanu 362

Părintele Ștefan Metes 363

D-l Eugène Pittard ales membru corespondent străin la Secțiunea științifică 364

D-l Karel Kadlec ales membru corespondent străin la Secțiunea istorică . . .

Alegeri de membri onorari:

D-l Em. de Martonne 366

D-l Paul Gore

D-l I. Urban Jarník 367

D-l H. Tiktin 368

D-l C. N. Hurmuzaki

D-l G. Dima

Părintele Metodiu Zavoral 369

Mitropolitul Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta 370

Episcopul Caransebeșului Dr. Miron Cristea 371

Arhiereul Iacov Antonovici 373

D-l V. Goldiş 374

D-l Valeriu Branisce

D-l Iuliu Maniu 375

D-l Charles de la Roncière 376

D-l Dr. Friedrich Teutsch

D-l I. Simionescu citește raportul Comisiunii Fondului Adamachi 377

Acordarea premiului Năsturel și al Asociațiunii Craiovene 383

Părintele I. Lupaș citește raportul despre lucrările făcute în 1916—1919 . .

D-l General Gr. Crainicianu arată că marele premiu militar Ioan Carp și Maria Carp din 1918 nu s'a acordat 385

Propuneri pentru a fi aleși Membri onorari d-nii Charles Diehl și Robert de Flers.

Prelungirea sesiunii

23. Sedința solemnă dela 10 Iunie 1919.

D-l Președinte P. Poni citește expunerea premiilor din această sesiune 386

Cetirea rapoartelor despre scrierile premiate 389

Prelungirea sesiunii 391

	Pagina
Propunere să fie aleși membri onorari ai Academiei toți membrii misiunii universitare franceze aflătoare în Capitală	391
24 Ședința dela 11 Iunie 1919.	
Dela I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei se primește pomelnicul mănăstirii Pângărați din județul Neamțu, din 1793	391
D-l I. Simionescu prezintă numere din „Biblioteca de popularizarea științei” conținând lucrări de ale sale	391
D-l I. Bianu prezintă copiile a 3 miniaturi ce reprezintă scene din războiul lui Alexandru Basarab cu regele Ungariei Carol Robert în 1330	»
Telegrama expediată Academiiilor din țările aliate	392
D-l Dr. V. Babeș delegat la Congresul medicilor	»
D-nii I. Rădulescu-Pogoneanu, G. Popa-Liseanu și C. Moisil mulțumesc pentru alegerea lor ca membrii corespondenți	»
D-l General St. Burileanu mulțumește pentru premiul Lazăr de 5000 lei din 1918 acordat pentru lucrările sale	»
Comisiunile Secțiunii istorice pentru examinarea manuscriselor ce se vor prezenta la premii în 1920	394
Propunerile Secțiunii științifice: publicarea scrierii d-lui Gr. Antipa și asocierea Academiei la organizațiunile științifice internaționale	»
Alegeri de membri onorari:	
D-l Robert de Flers	395
I. P. S. S. Mitropolitul bisericii greco-catolice din Transilvania Dr. V. Suciu.	»
D-l Lacour Gayet	»
D-l Charles Diehl și D-r Meynial	396
Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Paul Janet și Dr. Balthazard	»
Joseph Bédier și Gustave Fougères	397
Bugetul pe 1919-20	»
Comisiunea bugetară pe 1919-20	398
Propunere relativă la portretele și biografiile membrilor răposați și la busturile președinților	»
Modificarea art 94 din Regulamentul general (Fondul Cuza)	399
Comisiunile pentru examen a lucrărilor prezentate la premiile Năsturel, Stoiliciu, al Asociațiunea Craioveană și Chrissoveloni din 1920	399
Birourile Secțiunilor literară, istorică și științifică pe 1919-20	»
Bugetul Secțiunii științifice pe 1919-20	»
Delegațiunea pe 1919-20	400
Raportul asupra sesiunii generale din 1919	»
25. Ședința solemnă dela 12 Iunie 1919.	
D-l Președinte P. Poni salută pe membrii misiunii universitare franceze	403
D-l L. Poincaré mulțumește în numele misiunii	»
D-l N. Iorga expune în limba franceză o comunicare	»

COMISIUNEA PREMIILOR NĂSTUREL.

Marce Premiul Năsturel din 1917.

<i>A. Vlăhufă</i> , Poezii 1880-1915.—Raport de <i>I. C. Negruzzi</i>	421
<i>T. T. Burada</i> , XII Studii pentru violină.—Raport de <i>G. Enescu</i>	425
<i>Mihail O. Ilescu</i> , Antitripsina în serul normal și patologic.— Raport de Dr.	
<i>V. Babeș</i>	"
<i>Dimitrie Leonida</i> , Studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar (lângă Bicaz).	
— Raport de <i>A. Saligny</i>	426

Premiul Năsturel din 1919.

General <i>G. Găvănescu</i> , Epopea română. Războiul Pentru întregirea neamului (August 1916—Aprilie 1918).— Raport de <i>N. Iorga</i>	427
Profesor Dr. <i>G. Demetriade</i> , clinica dermatologică din Iași (1900—1918).—	
Raport de <i>V. Babeș</i>	428

Premiul didactic Craiovean din 1917.

<i>I. Popescu-Băjenaru</i> , Cartea omului matur. — Raport de <i>I. A. Brătescu-Voinești</i> .	429
Dr. <i>V. Bologa</i> , Noțiuni de poetică și literatură română. — Raport de <i>I. Bianu</i> .	430

SECȚIUNEA LITERARĂ.

Premiul Constantinide din 1917

<i>V. Cioflec</i> , Mălurenii. — Raport de <i>I. A. Brătescu-Voinești</i>	431
<i>Jean Bart</i> , Datorii uitate. — Raport de <i>I. A. Brătescu-Voinești</i>	432
<i>Vasile D. Moisiu</i> , Știri din Basarabia de astăzi. — Raport de <i>St. Ciobanu</i> .	433
<i>Nestor Ureche</i> , Robinsonii Bucegilor (Întâmplările a trei cercetași). — Raport	
de <i>S. Mehedinți</i>	434

Premiul Adamachi din 1918

<i>I. C. Visarion</i> , Florica. — Raport de <i>I. A. Brătescu-Voinești</i>	435
<i>V. Demetrius</i> , Canarul Mizantropului, Versuri; Cântăreața, nuvele. — Raport	
de <i>Sextil Pușcariu</i>	438
<i>H. Sanielevici</i> , Icoane fugare, documente omenești. — Raport de <i>P. P. Negulescu</i>	440
<i>Demostene Botez</i> , Munții (Versuri). — Raport de <i>Duiliu Zamfirescu</i>	442

Premiul Eliade-Rădulescu din 1919.

<i>I. A. Candrea</i> , Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI și XVII traduse din slavonește. Edițiune critică. Publicație făcută de Comisia Istorică a României. 2 tonuri: I Introducerea, II Textul și glosarele. — Raport de <i>I. Bianu</i>	442
--	-----

SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Premiul Adamachi din 1919.

<i>Ștefan Metez</i> , Istoria Bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I până la 1700. — Raport de <i>D. Onciul</i>	445
---	-----

	Pagin
<i>Jean D. Condurachi</i> , Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara Românească până la Regulamentul Organic. — Raport de <i>N. Iorga</i>	446
<i>Dr. George N. Leon</i> , Problema financiară și chestiunea banului. — Raport de <i>G. Țițeica</i>	447

SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Premiul Adamachi din 1917.

<i>Dr. Nicolae N. Sebastian</i> , Rachistrichestovainizarea. Studiu biologic. — Raport de <i>V. Babeș</i>	449
<i>Dr. Marcel Al. Nițescu</i> , Selecțiunea fermenților românești și istoricul culturai pure. — Raport de <i>Duiliu Zamfirescu</i>	450
<i>Lt. Comandor I. Bălănescu</i> , Războiul naval, pe înțelesul tuturor. — Raport <i>G. Țițeica</i>	453
<i>G. Constantinescu</i> , Experiințe aplicate cursului de Chimie pentru toate clasele de băeți și fete. — Raport de <i>P. Poni</i>	454
<i>Dr. P. Cazacu și I. Constantinescu</i> — <i>Frunză</i> , Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România. — Raport de <i>V. Babeș</i>	455

Premiul Lazăr din 1918.

<i>General St. Burileanu</i> , Descrierea sumară a tunului 57 ^m /m cu tragere repede sistem «Colonel Burileanu». Utilizarea tunurilor de 57 m/m antiaerian «Colonel Burileanu» în războiul din 1916—1918. — Raport de <i>General Gr. Crainicianu</i>	456
---	-----

Concursuri pentru premii — 1919	460
Personalul Academiei la 12 Iunie 1919	465

ÎNDREPTĂRI ȘI ADĂOGIRI:

Pag. 31 rând 14 : cuvântarea *în loc de* cuvântarea

» 46 » 9—10 : inscripția pe portretul lui Valstain în caracter cîrilec descî-
frabile este :

ЕШ СЪНТЬ МІСАЦЪМІТ... ЕШ ПЪН (?) СЪНТЬ — ДАР (?) ТРЕМ
АЧЕСТ КАР — ВАЦІАНІ СЪПРЕЗ 183...

Pag. 53 rând 15 : atât *în loc de* a at

» 53 » 32 : ingrat *în loc de* ingust

» 127 » 3 : publică *în loc de* publică

» » 13 : bibliotecarii *în loc de* bibliotecari

» 337 » 20 : 1919—20 *în loc de* 1911—1920

» 339 rândul din jos stricat : corespondent al Academiei.

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XXXIX.

1916—1919.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

CU 1 STAMPĂ

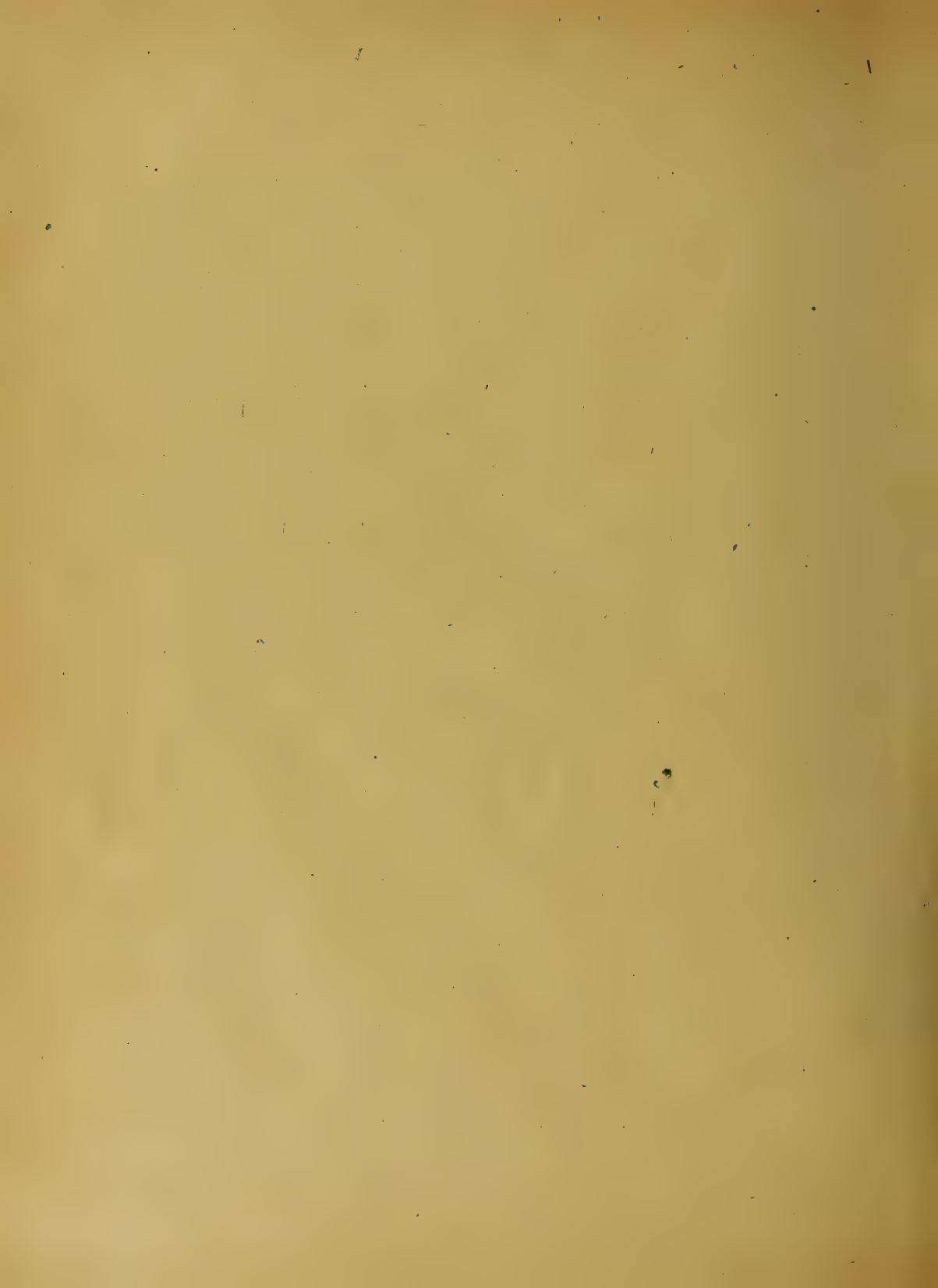

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMÂNEASCĂ» ȘI PAVEL SURU

1922.

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Alte note despre cultura și viața socială românească sub vechiul regim, de <i>N. Iorga</i>	1
Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie — cu note asupra familiei Hurmuzaki, de <i>N. Iorga</i>	35
Gerusia din Callatis, de <i>Vasile Pârvan</i>	51
Din relațiile Franco-Române. Un scriitor francez despre Români și un scriitor român în Franța: Elias Regnault și Grigorie Gănescu, de <i>N. Iorga</i>	91

ALTE NOTE

DESPRE

CULTURA ȘI VIEȚA SOCIALĂ ROMÂNEASCĂ SUBT VECHIUL REGIM

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 24 Iunie (7 Iulie) 1916.

Vechiul regim e la noi tot ceea ce se petrece până departe după 1848 chiar, până ce, adică, viața răzimată pe o tradiție de mai multe secole a fost înlocuită printr'o alta, care-și găsiă îndreptarea, nu în amintirea locală, ci în inovația străină.

Acest vechiu regim va trebui să fie cândvă studiat în întregimea lui, arătându-se unitatea perfectă pe care-o alcătuiesc elementele în cari se desface, aspectele sub cari se înfățișează. Se va vedea atunci că el constituie marele nostru merit istoric, titlul nostru de glorie în trecutul omenirii, nota noastră proprie în concertul de glasuri ale lumii. Se va înțelege câte silințe și câtă dibăcie, cât simț innăscut de potrivire și armonie a trebuit pentru a se face din vechi transmisiuni indigene și din aporturile cele mai deosebite o formă cristalină a culturii.

Până când se va putea încerca această sinteză, care va trezi, fără îndoială, interesul cercetătorilor de oriunde, e de folos să se adune răbdător tot ce contribuie la cunoștința culturii și vieții în genere a acestui vechiu regim. Cu atât mai mult, cu cât de mai multă vreme un vânt de furioasă distrugere bate asupra rămășițelor lui și dorința de a le mântui nu află destul sprijin în spiritul public al unui popor care, nefiind civilizat ca pentru averea și nevoile sale, nu este îndestul de civilizat.

I.

Acum câteva zile am revăzut biblioteca, astăzi clasată și adăpostită cu îngrijire, prin râvna prea sfințitului episcop Nicodim, a Scaunului episcopal al Hușilor. Ea cuprinde mai multe sute de volume, vechi în covârșitoarea lor majoritate și cari merită o atenție deosebită. Prin însemnările de pe cărțile de slujbă tipărite la noi ea lămurește asupra vechii vieți de mănăstire din Moldova, prin acelea de pe cărțile străine, ba chiar prin însăș alegerea acestor cărți străine, ea ne deschide nouă perspective asupra orientării înaintașilor noștri în cultura universală; în sfârșit unele publicații necunoscute sau neaflăte la noi până acum dau prilejul de a se scrie încă un paragraf din istoria vastă a culturii vechiului regim românesc.

Cea mai veche din cărțile de țară e «Indreptarea legii» dela Târgoviște, care nu are a face decât mai târziu cu împrejurările moldovenesti. Ea cuprinde o notiță slavonă, care arată că a fost odinioară a lui Stroe Leurdeanu, dușmanul și pârîșul lui Constantin Postelnicul Cantacuzino: «Stroe Vistierul Fierovici din Leurdeni», pomeneste și pe soția sa, fără a-i da însă numele. Scriitorii munteni au încercat pe hârtia liberă zapise pentru vânzarea închipuită a cărții către «Biserica dintr'o zi». La Moldoveni a trecut pe vremea lui Varlaam, episcopul de Huși, «c-au făcută mănăstirea Brădicești», trecând apoi, provizoriu, în luna lui Aprilie 1728, la egumenul Nicanor dela mănăstirea «Tisu» și apoi la Chiril egumenul de Căpriana, în Basarabia, la 27 Iunie 1754; dela Brădicești a fost înfrumusețată, dar, se pare, pe bani, ca pentru o vânzare făcută, de călugărul Nikon, lui Ursu, fiul vtori-logofătului Stratul Iurașco, vătaf de stolnicei, care ajunsese apoi mare căpitan al acestui hotar fălcian.

Episcop dela 1690 până la 1709, Varlaam dela Secul, rudă al Micleștilor, care purtă numele vestitului Mitropolit, dar nu-i sămănă la dreapta judecată — Antioh Cantemir îl amenință în plin Divan că-i «rade pletele» — și în gospodărie, se înseamnă, de fapt, numai prin această ctitorie a sa dela Brădicești, fosta moșie a «moșului» Bădiciu din vremea lui Alexandru cel Bun. Vechiul schit de lemn, «din sus de Nicorești, pe Crasna», a cărui descripție n'o avem, a primit, precum dovedesc documentele publicate sau rezumate de Melhisedec, multe și însemnate danii dela toți cei ce au avut legături cu Vlădica, și chiar dela Maria văduva Logofătului Nicolae Racoviță, al cărei act de danie e scris de «istoriograful»,

de zugravul, deci, al episcopiei, ieromonahul Teofan (1). I se închinase și un schit basarabeian, din părțile Lăpușnei, lângă Prut, Pojoreni (2).

O *Pravoslavnică mărturisire* de București, 1745, pomenește socotelile unei maice Eupraxia. S'ar putea ca ea să fie dela aceeaș mănăstire Adam, unde stătea la 1840 o călugăriță de neam mare, Elisaveta Sturdza, nepoata Marelui Logofăt Toader Sturdza, care însemnă pe un «Povățuitoriu la Împărăția ceriurilor», tradus de Alexandru Pangal, la 1843, în Odesa, și tipărit la Iași, în 1846, într'o biată scrisoare nesigură sub toate raporturile, cele ce urmează: «Aastă carti me-au dăruit-o moșulū meu, dunnelui Theodorū Sturza, Marele-Logothet și cavalerū, și me-aū legat-o dohovnicesculū nostru părintele Veniaminū, spre pomenire; cine s'a ispiți să me-o ei, să fii neiertat. Elisavet Sturza; 1847, Mart 2. Pentru maica Elisaveta Sturdza, la m[ă]n[ă]stirea Adamū, Eșii, în 23 Săptv. Sionū Păh[a]r[nicū]».

Cărți muntene se mai întâmpină pentru veacul al XVIII: *Evanghelia* din București, 1760, legată de Constantin Chitic, *Triodul* din Râmnic, 1777, cumpărat, și cu bani dela negustorii din Huși, de călugărul Visarion pentru a se da la schitul Vovodeniei, în Ianuarie 1778, și *Evanghelia* din Râmnic, 1794.

E interesantă notița de pe o *Evanghelie* de Iași 1762 (7270). Un preot hușean, Calistrat, o cumpărase dela preotul «sârbesc» Simion, «robit de Turci», în cursul răbsoiului isprăvit la 1739. Știm de aiurea că atunci s'au prădat vechile odăjdii și odoare, precum și bucatele Episcopiei, «de oștile ce s'au petrecut pe acolo, în sus și în jos, fiind drum mare, Turci, Tătari, Căzaci și alte limbi»; Tătarii jăfuiră Brădiceștii, stricându-i și hrisoavele (3). Puțin timp după aceea schitul fu și mai mult sărăcit prin reaua chiverniseală a egumenului Nicanor, care fu înlocuit, la 1758, pentru aceasta (4).

Evanghelia de Râmnic e dăruită de Casandra Costachi la schitul Orgoieștii din aceleași părți fâlcene, unde mai eră doar schitul Crețeștilor, la 1811.

Costăcheștii, proprietari la Roșiești și Mălăiești, dintre cari s'a ridicat marele Mitropolit Veniamin, care aici la Huși eră mai acasă

(1) Melhisedec, *Cronica Hușilor*, I. p. 152, credeă că e vorba de logofătul Scaunului. Dela el luăm toate aceste știri. V. și notița despre schit a părintelui Ursăcescu.

(2) Melhisedec, *l. c.*, p. 160.

(3) *Ibid.*, 2, pp. 208—9.

(4) *Ibid.*, p. 263

decât oriunde aiurea, aveau și târgul Fălciului, cum se vede dintr'un sir de însemnări ale lui Șerban, fratele Mitropolitului, pe cărți date la Sf. Gheorghe al Mocanilor, bisericuța de lemn sau la biserica Pogorîrea Duhului Sfânt. Se poate ca schitul Orgoieștilor sau Orgoieștilor-Noi să fie o ctitorie a lor. La 1812, în Martie, Mitropolitul Veniamin îi dăruia un *Chiriacadromion*, ieșit în anul precedent la mănăstirea Neamțului. Dela ieromonahul Teodor acelaș schit avea un *Minieu* de Buda, și un «nacealnic» local dădeă, în 1848, *Apostolul* de Iași. Veniamin pare să fi adus la Huși și un Checragariu, pe care se înseamnă că este al «obștii» lui Paisie.

Propriu zis hușene sunt în bibliotecă numai două cărți românești: *Octoiul* de Neamț, 1836, dăruit la 1841, de episcopul Sofronie, pe care l-am întâlnit mai sus ca arhiereu, și un *Mineiu* de Neamț, danie bisericii Intrării în biserică din partea Slugerului Nicolae Cerchez din acest oraș. Pentru episcopie pare a fi cumpărat la 1843 o *Evanghelie* de Buzău arhimandritul Epifanie. Se pare că avem și o noutate, *Alfavită sufletească* (purtând data de 1747; editată apoi la Iași în 1785, la Sibiu în 1803). Ea poartă aceste însemnări: «totu omulŭ daca moarea», «ex libris ierodiakoni». Găsesc notată și o «Învățătură creștină» din 1784. Biblioteca posedă și un *Evloghiu* al lui Strilbilțchi, din 1785.

II.

Cărți slavone, din Galiția Polonilor sau din Rusia Țarului, se află și ele în această bibliotecă episcopală adunată din multe părți (1).

Cea mai veche e *Evanghelia* din Lemberg, 7154, contemporană cu Mitropolitul Varlaam. Ea încăpuse, se pare, în mânile Tătarilor, oaspeți obișnuiți în aceste părți, de unde o răscumpără doi preoți din Ruseni, «dinŭ fundulŭ Tutovei», cu 6 lei, la 1700.

Pe *Octoiul* rus din Chiev, 1731, se iscălește foarte frumos un «Theodosie d[u]h[o]vnicŭ». Un «Grigore Sinaitul» e copiat la Chiev în 1739.

Se știe că tocmai pe atunci, prin Macarie dela Pocrovul Neamțului, începuseră strânse legături, mai ales ale pustnicilor, între Moldova și Rusia apuseană.

O «Posleadovanie» pentru Învierea lui Iristos, Chiev 1754, a aparținut Episcopiei, având însemnarea: «acăstă cârticică iaste a

(1) Este și un *Chiriacadromion* slavon din 1806, Râmnic.

sfinței episcopii Huși». Mai notăm, din acelaș veac: Rânduiala spovedaniei din Moscova 1766, Catehismul pe scurt tipărit în acelaș oraș la 1777, Cuvintele lui Macarie, din Petersburg 1775 (aparținând la noi unui «ieromonahă Theofană»), un Tipicon rus de Moscova 1785, care a trecut dela Neamț, dela starețul Sofronie, la Huși, la ecli-siarhul Nicandru, un Pateric de Chiev din 1799, cu interesante pomeniri de gospodărie românească, la care se adaugă notița, cine știe de unde luată, că s'a început «a să zidi cesorneculă la Curte domnescă», în 30 Septemvrie 1654 (*sic*), subt Vasile Lupu, ispră-vindu-se subt Gheorghe Ștefan. O gramatică rusească manuscrisă e de pe la 1800. Nu lipsește nici o scriere profană, rarissima poemă epică «Vladimir» din Moscova, 1787. Pe Cuvintele Papei Ipolit, de Pahomie Potoțchi, se înseamnă că ele au fost scrise la 11 Iunie 1809, la schitul Rudeni, al Sfintei Treimi, în Ținutul Sorocăi. Să nu uităm în sfârșit Patericul de pe la 1820 care a fost al lui «Grigorie Mol-[doveanul], poslușnicu răposatului arhimandritului Methodii», și apoi al «maicăi stăriții Axanii», poate tot dela mănăstirea Adam.

III.

Cărțile grecești încep printr'un frumos Tipic de Veneția din veacul al XVI-lea: el a fost dăruit la 1642 de Antim arhimandritul de Ierusalim «mănăstirii lui Petru Voevod» (Șchiopul), Galata; o însemnare vorbește de trecerea, la 2 Maiu 1743, al lui Procopie egumenul dela Barnovschi la Galata; se pomenesc și lucrări făcute acolo de un Constantin Turculeț.

Se cuprinde și o bogată culegere de ediții ale Bibliei și de comentarii la textul ei, cari au servit Mitropolitului Veniamin. Numele marelui ierarh se întâlnește pe o samă din ele: cutare a aparținut întâiu lui Anania Adamide Cuzano, nomophylaxul Moldovei, care o adusese din Leipzig, pentru a trece dela dânsul, după moartea lui, în stăpânirea lui Veniamin; lucrarea lui Constantin Economu din Atena despre Septanți (1844) e închinată de autor, în 1841 și 1844, Mitropolitului, ca unui «părinte și stăpân».

Câte o carte, ca Evanghelia greco-română dela Snagov, Mineiul grec din Veneția, 1795 sau Octoihul (Παρακλητική) din Veneția 1816 ori Slujba Sf. Paraschive, este din cele vechi ale Episcopiei. Pentecostariul dela Veneția (1778) poartă însemnarea: «Aăsta este ală mănăstiri Sfinti Vineri». Dela biserica Sf. Spiridon din Lițcani avem o «Acolutie a Sfinților Manuil, Savel și Ismail» (Viena 1803). Anto-

loghiul venețian din 1805, care poartă numele lui Gherman Esfigmenitul, e dela mănăstirea Florești, care aveă și ea numele lăcașului din Athos unde eră închinată, și dela Nil, urmașul acestuia, vine traducerea greacă (Viena 1807) a Istoriei Eladei de Goldsmith (1). Ediția din Veneția 1754 a lui Teofilact poartă încă însemnarea vechiului proprietar, Nicolae sau Nifon Bălășescu («Nic. Balasiescu m. propria, theol. professoris, '851»), ca și un Νέον Μαρτυρολόγιον din Veneția 1799 («Nicolai Balasesku, rectoris seminarii bucores-tiensis, 1842»). Gheorghe Vasiliu Sluger aduse din Iași la Huși, unde se «alcătuî» cântăreț la episcopie, cartea lui Petru Lampadariul, Σύντομον δεξαστάριον (București 1820), închinată lui Alexandru Vodă Suțu de Petru M. Efesianul, reprezentantul muzicei nouă, de Ștefan D. Archichrysochoos din Linotopion și de Hagi Teodosie Serghiu din Naussa, adică Linotopi și Nevesca, vechi centre aromânești. Foarte multe opere, între altele rarul «Enchiridiu» al pedagogiei de Iosif Moesiodax (București 1800), dedicat lui Alexandru Scarlat Ghica Voevod (2), și «Enciclopedia filologică» (Veneția 1795), au aparținut unui Petru Ioan Kyrza sau Cârjă, care trăia în Galați la începutul veacului al XIX-lea. Un Dimitrie Panaiot Gunaris din aceeaș vreme și-a pus numele și pe o publicație intitulată «Carte zisă Prescurtare contra ateilor și necucernicilor» (Veneția 1792) (3).

Și alte cărți din domeniul teologiei se întâlnesc în colecție, unele destul de rare, ca *Mărgăritul* din Veneția 1730, ori scrierea despre azimă (Σύνταγμα κατὰ ἀζύμων) de doctorul Eustratie Arghenti din Chios (Leipzig 1760). Să notăm «Enchiridiul» cu privire la Ierusalim al lui Hrisant Notara (București 1768).

Opere de gramatică se întâlnesc destule, și ele vor fi servit la învățătura tinerilor din acest timp.

«Introducerea în limba greacă» de Aromânul Dimitrie Nicolae

(1) Unul din acești Greci, Grigorie de Irinupole, își are biografia, de Sofocle Economu (Βίος Γρηγορίου Μητροπολίτου Ειρηνοπόλεως καὶ Βατοπαιδίου, Atena 1810): născut în Efes la 1761, el ridică la 1805 biserica dela Bărboiu și e îngropat la Chișinău în biserica Mitropoliei, lângă «arhiepiscopul Dimitrie», la 3 Ianuarie 1806 (pp. 46, 51).

(2) *Bibliografia românească veche* necunoscând această carte, îi dăm aici titlul întreg: Ἐγχυρίδιον περὶ τῆς πατρικῆς καὶ διδασκαλικῆς παιδαγωγίας, συντεθὲν παρ' Ἰωσήφου ἱεροδίακόνου τοῦ Μοισιῶδακος καὶ ἀφιερωθὲν τῷ ὑψηλοτάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ ἀθλόεντι καὶ ἡγεμόνι πάσης Ὀγκροβλαχίας, κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Ἀλεξάνδρῳ Σκαρλάτῳ Γκίκα Βοεβόνδα, ἐν τῇ Μητροπόλει τοῦ Βουκουρεστίου καὶ προβητεῖα τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου κυρίου κηρύου Γρηγορίου, ἔτει 1800, Ἰουνίου 24.

(3) Βιβλίον καλοῦμενον ἐλέγχος κατὰ ἀθέων καὶ δυσσεβῶν.

Darvari din Clisura, editată la Viena de fratele lui, Ioan Nicolae Darvari, în 1798, a fost a lui Dimitrie Panaioti Gobdelas, acel dascăl din Iași care, dela 1813, a avut să lupte, fără folos, împotriva școalei de inginerie românească a lui Asachi. Se întrebuițau iarăș: gramatica veche, vestită, a lui Laskaris (ediția din Veneția, 1805), pe care iscălește un «Nicolae Costandinovici», Gramatica din Viena, 1811, intitulată *Φερουγής γραμματικὴ πρακτικὴ τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης*, în care se pomeneste de un Eftimie Kostantziotul, «Liniile limbii grecești», *Στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης*, în trei volume, cari apărură la Viena în 1812. Avem apoi un Lexicon al lui Varinus, ediția din Veneția, 1805, și un Dicționar în trei limbi al lui Gheorghe Vendoti, amândouă foarte bine cunoscute, ca și un Dicționar grec-latin-italian, în care căutau călugării dela Neamț, pe la 1800, și Dicționarul grec-rus-francez (*ἑλληνο-ρώσικο-γαλλικὸν λεξικόν*) al lui Dositeiu Coma arhimandritul, carte apărută la Moscova în 1801. Dela un Grec din Rusia, G. K., vine, tipărită la Moscova, în 1808, o «diatribă» în folosul limbii vulgare, *Διατριβὴ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐνεστώσης κοινῆς ἡμῶν γλώσσης*.

Din ale lui Coridaleu avem: Epistolariul (*Ἐπιστολικάων τόπον*) din Halle 1768. Metrica lui Zenobie Pop, fiul marelui negustor din Sibiiu, dedicată dascălului său, Lambru Fotiadi, nu putea lipsi.

Pe cele două cărți de «Bibliotecă elenică» (*Βιβλιοθήκης ἑλληνικῆς βιβλία δύο*) a lui Antim Gazi (Veneția 1807) iscălește boierul Matei Milo, *Mathey Millot*.

În materie de pedagogie, se găsește numai *Ἀποθήκη τῶν παιδῶν*, de Spiridon Vlanti (Vladi), Viena 1790, care vine din biblioteca lui Kyrza.

Din istorie, se studiau vremea veche în liniile generale după Istoria universală (*Πάγκοσμος ἱστορία τῆς οἰκουμένης*), dedicată la Veneția, în 1759, lui Constantin Brâncoveanu, ori după *Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων*, tradusă din germană de C. M. Cuma (Viena 1830), pe care iscălește: «Anton von Haykul».

Se învăța vremea veche din Goldsmith tradus de medicul Dimitrie Alexandridi, care eră să publice foaia «Telegraful elenic», ori după cutare traducere, din Ramsay, a cărții despre călătoria lui Cir (*Ἡθικὴ περιήγησις Κύρου*), apărută la Viena, în 1783, cu o dedicație către Alexandru Ioan Vodă Mavrocordat, pe care Polizoii Lampanitziotul din Ianina, cunoscutul compiler, spune că l-a cunoscut la Constan-

tinopol. Istoria Americii a lui Robertson, carte vestită, care a făcut gloria autorului, se află în grecește, prin ostenele lexicografului Gheorghe Vendoti (*Ἱστορία τῆς Ἀμερικῆς* Viena 1794). O Istorie a Chinei (*Ἱστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Κίνας*), ieșise în Veneția la 1763.

Despre împrejurările nouă ale Rușilor se putea lămuri cineva prin scrierea, azi foarte rară, a lui Anastase Mihail din Filipopol, apărută în 1796 la Moscova, sub titlul «Noți și zile ale Rusiei» (*Νότια καὶ ἡμέραι Ῥωσσίας*). La Lipsca, în 1809, se dăduse «Miscelane de istorie bisericească și politică» (*Ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας σύμμικτα*). Un Ianacachi Economu cetia după *Ἀραβικὸν μυθολογικόν*, «Mitologia arabă», apărută la Veneția în 1803. Cu uimire găsim și cartea veche despre Sinodul din Florența a lui Sguropulo și Istoria Ciprului de arhimandritul Ciprian (Veneția 1788). «Geografia României» (1816) de Dimitrie Filipide, ediția grecească a lui Florus de acelaș se cuprind în bibliotecă, precum și cele trei volume ale lui Fotinò despre «Istoria Daciei», pe cari semnează un Gherman arhimandritul. Iar pentru cetirea celor simpli se putea răsfoi în vechiul *Βιβλίον ἱστορικόν*, hronograful lui Ieroteiu de Monembasia, reeditat și în 1798 la Veneția. În acest domeniu, de altfel, oamenii aveau pe atunci o bogată lectură în limbi occidentale, franceză și italiană.

Filozofia făcea parte din materiile pe cari trebuia să le străbată orice om bine crescut. Aristotel rămăsese ca bază, și biblioteca din Huși cuprinde, în legătură cu vestitul filozof elenic, «Cercetări cu privire la logica lui Aristotel» (*Εἰς πᾶσαν τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα καὶ ζητήματα*), revăzute de cunoscutul Alexandru Kankellarios (Veneția 1729), apoi, de Teofil Coridaleu, profesorul școalei din București pe vremea lui Constantin Brâncoveanu, și «Introducere la ascultarea fizicii după Aristotel» (*Εἰσὸδος φυσικῆς ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην*, Veneția 1779). Condillac, reprezentantul școalei materialiste franceze, apără în traducerea lui Daniil Filipide, și Francisc Soave, moralistul italian, în aceea, din Veneția, 1804 (*Στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας*), a lui Grigorie ierodiaconul Costandă din Milo, pe care și-o cumpără Serdarul Mihail Curt. Iar, dacă eră vorba de apărat credința împotriva pseudofilozofilor — Caragea luă în 1817, prin noul regulament al școalelor, măsuri și contra impietății și contra spiritului revoluționar —, stătea la îndemână publicația anonimă din Viena, 1804, *Σπάρτιον ἔντρυτον κατὰ τῶν ἐπηγεραστῶν τῆς εἰς Χριστὸν ἀμωμῆτου πίστεως ψευδοφιλοσόφων* (1).

(1) *Ἐγκόλπιον λογικόν* a cunoscutului Chesarie Daponte (Veneția 1770) are alt rost,

În materie de drept este ediția din Veneția 1766 a lui Armenopulo.

Științele erau însă, într-o vreme când pentru studiul lor mai lesnicios se introduse, în 1818, la București, limba românească în școalele publice, mândria oricărui ucenic și a oricărui om cult.

Tot Filipide fu acela («D. D. Philippide din Μηλιαῖς») care traduse pe Lalande, astronomul, cartea fiind apoi editată (Ἐπιτομή ἀστρονομίας) de Antim Gazi la Viena, în 1803 (1). La 1807 C. M. Cumă înfățișă publicului lecții de matematică și fizică în acelaș timp (Σείρα: στοιχειώδεις τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν πραγματειῶν; Viena).

IV.

Venim acum, în marginile bibliotecii ce studiem, la cărțile pe cari încă dela începutul veacului al XVIII-lea ni le trimetea Apusul.

În latinește sunt numai scrieri răslețe: Gramatica latină a lui Melanchthon (Leipzig 1689), Istoria eclesiastică a lui Filostorgiu (Geneva 1642) și, din biblioteca Iezuiților dela Iași, cari o luaseră sau dela cari se luase cu 2 lei, 20 (2), o carte de îndemnuri creștine de Iosif de Barzia: *Compendium excitatoris christiani* (Colonia 1724).

Literatura italiană e reprezentată prin ediția venețiană din 1763 a Vocabularului «dela Crusca», printr-o Logică din Veneția, 1746, tradusă din franceză («La logica tradotta dal francese»), pe care face o însemnare probabil boierinașul Vasile Buhăiescul de pe la 1760 («Vas. Buh. S...»), prin Geografia anonimă din acelaș oraș, 1788 («Prospetto dell' Asia, dell' Affrica e dell' America...», opera di M. L. A. R.) și prin cărți de pietate: a lui Paul Segneri, vestit predicator («Il cristiano istruito nella sua legge», 1709) (3), cu note grecești indiferente, și prin «Instrucția pastorală despre Sacramente» a arhiepiscopului de Tours (Veneția 1751), care se notează grecește a fi fost cumpărată cu 3 lei, 20. Cu alte broșuri e legată *Alceste, tragedia per musica* (a lui Metastasio, —tradus și de Ardeleanul Crișan—, Viena 1770). De niște «Antichități romane» va fi vorba mai departe.

(1) Ἐγκύκλιον λογικόν a cunoscutului Chesarie Daponte (Veneția 1770) are alt rost.

(2) «Missionis iassiensis soc. Iesu, γ. 2, 20» (cf. și p. 771).

(3) Cf. Ramiro Ortiz, *Per la storia dela cultura italiana in Romania*, București 1916, p. 75 și urm.

Nimic în limba germană, dar din această limbă unele traduceri, ca «Agathon» al lui Wieland, de C. M. Cuma (Viena 1814), care a aparținut lui Nicolae Haret; — interesantă carte și prin lista, pe care o dăm aiurea (1), a negustorilor din Cetatea-Albă, din Ismail, a doua zi după pierderea Basarabiei.

Vecinătatea Poloniei de odinioară explică prezența cărțicei, din Lublin, 1754, «Mysli albo reflexye chrzescianskie roztozone», pe care un om fără ocupație începuse a scrie: «Sănătate dumitale chir Enachi», și dela Ungurii din Corni, peste râpa Dresleucei, vine un *officium rákóczyanum*, cu subtitlu maghiar, din Cașovia 1786, cu nota ἐκ τῶν ἐμῶν, «din ale mele», — ale vreunui cleric răsăritean dela Episcopie.

Literatura franceză predomină însă, venind îndată după cea grecească.

Incepând cu teologia, găsim întâiu o carte de un mare preț. Pe ediția din Paris 1704 a discursurilor celebrului predicator Mascaron («Recueil des oraisons funebres prononcées par messire Jules Mascaron») se cetește o iscălitură care nu e alta decât a lui Scarlat, fiul lui Nicolae Mavrocordat, învățatul «cilibiu» care fu crescut la bogata Curte a Brâncoveanului și ajunsse ginerele acestuia, murind apoi, după scurtă vreme, la Târgoviște.

Ex bibris barali Mavrocordati

Nu lipsesc nici predicile lui Bourdaloue (ediția din Lyon, 1712), ale lui Massillon, vestitul «Petit Carême» (ediția din Paris, 1770), pe care eră să-l traducă în românește Efrosin Poteca la 1846, și chiar cutare cuvântări religioase engleze, ale lui Thomas Chalmers, traduse de Eduard Diodati (Paris 1825).

Gramatici franceze nu s'au păstrat, dar e o notă de distincție pentru Românii din acest timp că recurgeau la cărți de Sinonime, ca ale abatelui Roubaud («Synonymes français», Paris 1796). Într-înm și un «Dicționar italian-francez» care a aparținut lui Nicodim dela Vatoped din Athos, dar apoi Moldoveanului Gheorghe Lupășcu.

(1) *Miscelaneae de istorie* tipărite din fondul Alina Știrbei, de Academia Română, I.

Pedagogia doamnei de Genlis, preceptoarea copiilor ducelui de Orléans, faimosul Philippe Égalité, a găsit un bun traducător la noi în era nouă românească; la începutul veacului al XIX-lea se cetia în Moldova «cursul ei de morală pentru copii», *les Veillées du château* (Berlin 1794). Și «Călătoria tânărului Anacharsis», pe care o traduse în grecește și Rhigas, crainicul redeșteptării grecești, eră o carte favorită: întâlnim ediția din Deux-Ponts (Zweibrücken), 1790, prescurtarea («Abrégé») din Paris, 1805 și extrasele («Esprit») din Regensburg, 1794. Dintre cărțile grecești nu lipsia, firește, traducerea lui «Anacharsis» de Hrisoverghi Curopalatul din Anhiat, dedicată lui Mihai Vodă Suțu (Viena 1819).

Cum eră de așteptat după ce am văzut la alte biblioteci boierești, literatura e reprezentată prin clasici și prin comedii și romane contemporane. Din cei dintâi avem pe Molière (ediția din Amsterdam, 1722) (1), pe Corneille, tipărit tot la Amsterdam (Amsterdam-Leipzig 1762), pe care proprietarul moldovean arată când și-a început lecțiile de franceză cu un «maitre des leçons» (*sic*) (2), pe Terențiu tradus de abatele Le Monnier (Paris 1771), pe Ovidiu, «Metamorfosele». Voltaire e reprezentat numai prin «Henriada» și prin «Lettres secrettes» (*sic*).

Din cei noi, cari s'au înscris între clasici, avem pe Le Sage, acel «Gil Blas», pe care la 1836—7 (6 vol, in-12) Eliad îl tipăria în grecește la București, în tipografia sa și a fraților Hristidi, și care găsea un traducător român în persoana lui «Matzukoglu (Georgesku)», la 1855, precum și teatrul său (ediția din Maestricht, 1774) (3). Apoi pe nenorocitul Gilbert, *Odes nouvelles et patriotiques* (Amsterdam 1774). Să adăugim o comedie a lui Destouches, *Le dissipateur* (Lyon 1773).

Din literatura frivolă, care, cum știm, trimetea la noi pe Faublas, avem, într'o bibliotecă episcopală, «La Vie d'Olympe ou les aventures de Madame la marquise de * * *, histoire véritable» (Utrecht 1741), «La fée Urgèle ou ce qui plaît aux dames» (Avignon 1766) și «Les noms perdus ou l'histoire d'Adélaïde» (Viena 1776).

Foarte numeroase sunt scrierile istorice. Să începem cu «Les éléments de l'histoire» ale lui P. L. L. de Vallemont (Paris 1701): ea a aparținut lui Ioan Donici treti Postelnic, și vom vorbi mai

(1) În legătură: «...are ce nu-și da... sama... tretină au peritū, 1 calū murg zinău».

(2) «A cinq jour de novembre j'ai commencé pour m'étudier de cet maitre des leçons Le nouveau» (*sic*).

(3) Aici avem ediția din 1824, cu iscălitura: «M. Kallergi».

departe de însemnările lui. Avem apoi «Memoires historiques et critiques sur divers points de l'histoire de France et plusieurs autres sujets curieux» (Amsterdam 1732) și cele măcar șase volume din «Histoire prophane» (Paris 1716). Să notăm «Lettres à Sophie sur l'histoire» ale lui Fabré d'Olivet (Paris 1801). Nu lipsesc dicționare, ca «Dictionnaire des origines» (Paris 1777), al cărui titlu e tradus de proprietar în grecește (1). Însemnări grecești, din 1772, are și Istoria bisericească a abatelui Fleury (ediția Haga, 1692) (2). Istorii speciale sunt: pentru America, a lui Robertson (ediția din Amsterdam, 1779) ori apărarea lui de P[aw] pentru ale sale «Recherches philosophiques sur les Américains» (Berlin 1774); pentru Evrei, de Prideaux (Amsterdam 1722), iarăș cu note grecești; pentru Țerile de jos, patru volume de «Révolutions» (1754). Din tratarea epocelor speciale găsim «Testament de Louis XV» (Bruxela 1787), care a aparținut unui călugăr la 1844 (3), scrisorile Papei Clement al XIV-lea (2 vol., Paris 1777), Istoria lui Carol al XII-lea de Adlerfeld — foarte rară (Amsterdam 1740) —, corespondența, încă mai rară, a prințului Gustav de Suedia cu contele de Scheffer (Greifswald 1772) și lămuririle lui Necker asupra celebrului său «Comptendu» (Paris 1788). Ciudate sunt cărți ca: «La science des personnes de Cour, d'épée et de robe» a lui Cherigni și Limiers (Amsterdam 1752), în legătura căreia sunt foi de tropar. Operele lui Saint-Réal (ed. 1722) se află întregi.

Științele ne dau Aritmetica și Geometria lui Ozanam din 1720 și «Elementele de Geometrie» ale călugărului Bernard Lamy din 1731. S'a strecurat cumvă și un raport din 1786 al Academiei de Științe din Paris, despre clădirea noului «Hôtel Dieu» de acolo.

Să adăugim că răspândirea cărții franceze eră așa de mare, încât pe un exemplar din rara scriere arheologică «Constantiniade ou description de Constantinople ancienne et moderne, composée par un philologue et archéologue, traduite du grec par M. K.» (Constantinopol 1846), egumenul de Florești, Nil, despre care a fost vorba și mai sus, nu pune numai o notiță greacă, ci și una franceză (4).

(1) Αεξικὸν περὶ ἀρχῶν ἡ γεννέσεως.

(2) Μαΐου λά-τη: ἡ τοῦ Παπακλήτου χάρις.

(3) «Acestă cârtică este a mō, Florești, dinū Țînt. Vasluiului, dela anulū 1844, Iuni 12. M. C. A.».

(4) «Et cet avec les autres appartient à Sa Réverence l'archimandrite Nylus, prieur du monastère de Floresty, le 22 janvier 1847, Jassy», și: καὶ τὸδε πρὸς τοῖς ἄλλοις, Νήλος ἀρ. Ἐσφυγμένου.

V.

Cartea franceză de istorie elementară a lui Ioan Donici al treilea Postelnic (1) arată prin unele note marginale preocupării lexicе. Tânărul cetitor vrea să știe sensul unor cuvinte franceze. El înseamnă că *παρουσία* înseamnă proverb și încearcă a explica *blason* din *blasen* germanicul, introducând și echivalente latine: Τὸ *blason* γερμανιστὶ σημαίνει τὸ *flare, spirare*; ὅθεν *blason* γαλλιστί.

E de sigur o treaptă superioară a culturii față de cetirea unei cărți străine cu neînțelegerea, poate, a atâtor cuvinte. Donici ține samă de limbile clasice și de limba franceză. S'ar putea crede că în astfel de cazuri trebuie să se vadă încă o probă a neglijării de tineri instrăinați prin școală a limbii naționale. Dar nu e așa. Tot între cărțile episcopiei din Huși este una care ne arată pe alt tânăr, îngrijit să redea și în românește sensul cuvintelor străine.

Anume un exemplar din Epicele lui Voltaire, ediția din 1764 (2), a aparținut lui Gheorghe Balș, care iscălește Mare Agă și ispravnic de Soroca (3), dar și alți membri ai familiei sale, ca Nicolae Balș («N. Balcha»), se iscălesc pe carte, punând și notițe germane (4). Un Iordachi Balș se întâlnește la începutul veacului al XIX-lea, dar aici e vorba de un înaintaș, acela pe a cărui piatră de mormânt, la biserica Sf. Dumitru a Balșilor din Iași, se cetesc rândurile ce urmează: «Iordache Balș Marele-Visternic, fecor Lupului Balș, carele au fost Logofet-Mare: acesta s'au născut la anii dela Zidirea Lumii 7250 (1742), Fevr[uarie] 12, și s'au săvârșit la anii 7320 (1812), Martie 23; s'au așezat aice în mormint suptă această marmoră, rugându-să la toți să roage pe milostivul D[u]mnezeu pentru ertarea păcatelor»: el a fost soțul Pulheriei Ianculeu, moartă în Ianuarie 1794 (5). Nicolae Balș Spătarul fu soțul Mărioarei, sora poetului Conachi (6).

1) El scrie: «Ioan Dontzi», apoi Ἰωάννης Δόν[ι]τζη γ'τος ποστέλνικον, Ioanū Donici 3-ti. Postelnicū.

(2) «Collection complete des œuvres de M. de Voltaire, Poèmes épiques avec pièces relatives à l'épopée».

3) «Le (sic) Monsieur Georgi Balcha Grand-Aga et ispravnique de Soroca.»

4) «Ich bin eurer Diener.» Și românește: «cu multă frățescă dragoste».

5) *Studii și documente*, XVI (= *Inscripții*, II), p. 122, n-rele 323-4. O fată măritată după Răducanu Roset, moartă în Septembrie 1798: *ibid.*, p. 123, no. 326.

6) *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, pp. 339. 496.

Cetind pe Voltaire, Gheorghe simte nevoia de a-și desluși în românește anume cuvinte rare sau întorsături neobișnuite. Le dăm în ordine în care le înfățișează volumul însuș:

Κατὰ τὴν τάξιν μου, εἰς τὴν τάξιν του, λατινικῶς: ordine, vicibus, à mon tour, à son tour, suo quilibet ordine, sua vice, *la rîndul mieu, la rîndul său.*

P. 60: ἀπότομος πέτρα, stîncă.

P. 106: frimats, νιφετός, *promoroacă, polegniță.*

P. 110: chaumière, *casă acoperită cu pae.*

P. 119: le dais, οὐμπρέλλα βασιλική.

P. 151: hameaux, *sălișoare.*

P. 248: les Minimes, minimi, τάγμα μοναχῶν παπίστων.

P. 253: bouffon, *mascaragiū.* Balladins, κυρίως *umplutoriū de cărnați, apoī nebunū καὶ saltator.*

P. 260: ici gisant, *care zace.*

P. 261: écharpe, *podoabă oarecarea ofițărească de taftă.*

P. 262: bossu, *ghebos.* Vaudeville, *cîntec bătrînū, obișnuitū în gura obștii.*

P. 263: greffier, *vătafū de izvoade.*

P. 265: colets parfumés, *poșulū în care își leagă Europeii (εὐροπεῖν) gîtulū.*

P. 266: bulles d'eau, *bube, abcès, umflătură cu punoi.*

P. 267: nièce, *nepoată.*

P. 272: estropié, *sfărâmatū, frântū.*

P. 273. *mătușă.*

P. 274: un bas de toile, *cămașă, marqueur, arătătorū, dascălū de joculū palmelorū.*

P. 276: petite allée, *hudiță, tindă.*

P. 306: à brevet, *anume.*

P. 307: fièvre double-tierce, *îndoită a treia zi mai multă decîtū în alte zile.*

P. 329: crayonner, dessiner avec du craion, *a însemna cu cridă.*

P. 335: pour le moins, *prea puținū nu.*

P. 337: laiton, orichalcum, *tumbacū.*

P. 346: ourdir, *urzescū.*

P. 357: mappa seu linea seu bombycina..., *bohăoa în care leagă tulpanele și altele.*

P. 402: harpe, *la noī κύμβαλον.*

(1) Grecește numai. explică boussole, piste, etc. La p. 167 citează pe Strabon.

Un exemplar din Valeriu-Maxim, care se pare a fi fost și al unui călugăr (1), a aparținut apoi și lui Vasile Balș, care-și scrie numele în românește și în grecește (2). E vorba de boierul care a rămas după 1774 în Bucovina, a fost ajutător românesc la guvernul austriac și a jucat un rol de distrugător al vechilor așezăminte religioase, de cari ajunsese străin prin tocmai această cultură voltairiană pe care și-o însuși apoi la Viena. Alături de note latine și grecești, acest Balș sau acelaș Gheorghe înseamnă o serie de echivalente românești, pe cari le lăsăm să urmeze (3):

πῖνος, *cinteză*, latinește *fringilla*.

σκαθί, *cinteză de iarnă*.

παραζάριζ, *sfeclă*.

καρδερίνα, *stigleț*.

φριζούνη, *botă grosă*.

μπεχάτζι, *sitariu*, *pasăre*.

φλόρι, *presuri*.

P. 46: *gingrina*, *copuză*.

P. 63: *propiusve passus mille*, *mai aproape decîtă o mie de paîș*.

La urmă: *vimen*, *răchită*.

frange f., *fimbria*, *canafuri*.

arcenal ou *arcenar*, *armamentorium*.

épi m., *spica*, σπαχὺς, *spicu* (4).

Să notăm, în sfârșit, că pe un tratat de antichități romane: «*Trattato delle cose più memorabili di Roma, tanto antiche, come moderne, parte prima*», aceeaș îngrijită mână, capabilă de o perfectă caligrafie în ambele alfabete, scrie:

faux, instrument à faucher, *falx*, *coasă*.

VI.

De această cultură occidentală, revoluționară, impie, cu tendințe spre lux și vieță destrăbălată, desrădăcinată din tradiție fără a fi prins rădăcini în moralitatea modernă, erau mulți însă cari nu se

(1) «*Ex libris monach.*» Indată apoi această maximă: «*Ma passion voit tout eternal, mais la nature humaine veut que tout finisse*».

(2) Καὶ τότε τὸν τοῖς ἄλλοις ἐκ τῶν τοῦ Βασιλείου Μπαλσα. Vasile Balș c.m.

(3) *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, pp. 21, 26, 505. Conachi, înrudit cu Bălșeștii, a deplâns în versuri moartea lui Vasilică Balș.

(4) Se înseamnă și prețul cărții: 1 leu, 20.

bucurau. Încă de atunci se proclamă cu glasul iritat al satirei o decadere a moravurilor. Subt acest raport, al unei eurenepenizări superficiale, fără nici un efect asupra conștiinței și a inimii, prin dascăli străini, prin lecturi fără alegere și prin frecventarea ofițerilor armatelor de ocupație, germani și mai ales ruși, cari intrară din nou în Principate la 1789, ca să rămâie, unii din ei, și până în 1793,—își face apriga critică în versuri un Grec pe care-l cunoșteam până acum numai printr'o bucată de laudă închinată, la 1789, lui Vodă Mavrogheni, al cărui Comis Mare eră, Alexandru Calfoglu (1).

Biblioteca din Huși posedă și ea (2) un exemplar din broșura lui, de un aspect elegant, fără loc de tipărire, Ἡθικὴ στιχογραφία τοῦ περιωνόμου Ἀλεξάνδρου Καλφόγλου, Βουζαντίου, πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνεψιὸν αὐτοῦ, εὐρεθῆσα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ ἔτους 1797, ἐκδίδεται εἰς κοινὴν ὠφέλειαν («Poezie morală a vestitului Alexandru Calfoglu, Constantinopolitanul, către nepotul său din București, aflată în Constantinople, în anul 1797, se publică spre folosul de obște»).

Deci un nepot al lui Calfoglu — nu i se dă numele — vine în aceste locuri de îmbogățire pe cari el însuș le cunoaște dintr'o dureroasă, dar poate și răsplătitoare experiență (3). Tânărul cere să fie informat, luminat, condus și, fiindcă unchiul e poet, pe calea înflorită, fie și cu floarea de spini critică, a poeziei (εἰς μίαν ἠθικὴν ῥημάδα). Deși bătrân și obosit, va încercă să zugrăvească această «minune» (τέρας), acest «monstru» al «Vlahiei». Va spune adevărul, chiar de ar scandaliză pe vreunul, 'pentru care dinainte-și cere iertare:

Ἄν τινὰς καὶ σκανδαλίσω, τὴν συχώρησιν ζητῶ.

Țara-Românească e, spune el cu cinism, o vacă de muls pentru străini, «o vacă chioară cu ugerul doldură de lapte, mare și lat»:

Μία μονόφθαλμη γελάδα
Ἐγεννήθη'ς τὴν Βλαχίαν,
Μὲ θυζιὰ γεμάτα γάλα, καὶ μεγάλα καὶ παχιά.

(1) *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, p. 102.

(2) Ca și Biblioteca Academiei.

(3) P. 58: ἀντόπηξ.

V. și p. 19: εἶμαι μάρτος ἀληθείας.

Cf. și p. 14:

Ἐγὼ πείραν τῶν πραγμάτων, φιλαλήθως ὁμιλῶ.

Ἀπὸ ἄρχοντας μεγάλους ἀπατήθη καὶ καλῶ.

Deși are văcari aleși, «ea-și dă blând ugerul oricui.... Orice străin află adăpost acolo și se oploșește în voie pe șesurile vitei».

În dreapta și în stânga stau doi cari o pândesc; înțelegem: Austria și Rusia. Văcarii fac ce pot. A fost unul îndrăzneț, deși neînvățat, care a pierdut-o și a pierit; înțelegem pe Mavrogheni:

Εἶχε τζόμπανον ἀνδρεῖον, ἀμαθῆ καὶ τολμερόν,

Ὅστις ταύτην ὑπερέβη καὶ μεθ'ἀνάτον οἰκτρόν.

«Eroul» de acum, Mihai Suțu (1), face și el ce poate.

Moravuri nu există în acest mare bielsug neapărat și năvălit din toate părțile. Țăranul e prăpădit de boieri din neamul său, cari, prin judecăți îndelungate și pline de curse, îi răpesc moșiile. Se găsește oare cineva ca să osândească pe înaltul dregător pentru-că a desbrăcat văduva și orfanul? Doar Dumnezeu dacă ține sama nelegiuirilor! Judecătorul e plătit așa de-i ajunge, cu luxul obștesc, doar pentru «ciubuc și cafea»; pentru rest, fură. Sentințele nedrepte sunt pecetluite de Domn, care-și spală mâinile: «veți vedeă voi» (ὁμαῖς ὁψεστε) (2).

«Vlahi nedreptătesc pe Vlahi», scrie indignat străinul; «ca pe dușmani îi tiranisesc; pedepsesc pe cei de un sânge cu dânșii, și de loc nu-i doare»:

Βλάχοι. Βλάχουτ ἀδικοῦσιν, ὡς ἐχθροὺς τοὺς τυραννοῦν,

Τοὺς ὁμογενεῖς παιδεύουν, παντελῶς δὲν τοὺς πονοῦν (3).

Noroc de Domni, cari, întru cât nu sunt înșelați, apără pe săraci, căci altfel li s'ar lua și sufletul (4)!

Clerul nu e mai bun, după socotința criticului. Sunt tot țărani bețivi, fără nici-o învățătură. Stăruința unui Văcărescu, unui Cornescu ajunge pentru sfîntirea lor. Protopopii, adevărați «seimeni», își cumpără slujba pe bani și caută să-și răsplătească asupra bieților popi, pe cari-i bagă în fiare și-i târăsc pe uliți. Având grija păcatelor față de morală, a desugubinelor — nu dă numele, dar zugrăvește lucrul —, ei văd pretutindeni o călcare de canoane, care trebuie plătită în mâinile lor lacome: de aceea gem temnițele de femei și fete cinstite cărora li se inscenează afaceri urite pentru a le globi.

(1) Se spune că a fost și la Iași și apoi la București, ceea ce dă identificarea (p. 19). Lauda lui și pe pp. 18—9.

(2) Pp. 16—7.

(3) P. 17.

(4) Pp. 17—8.

Mitropolitul, un străin, nu plătește mai mult decât subordonații săi. Simigiu de obârșie, călugăr de faimă rea (*καλογεράκης*), lingușitor și «învățat ipocrit» (*σοφὸς ὑποκριτής*) el împarte, din motive de corupție, slujbele de preoți și chiar episcopii. «Lingușitor a trei Domni, lângă al Grebenelor, a răpit cărja Mitropoliei»:

Κόλαξ τῶν τριῶν ἀρχόντων, εἰς τὸν Γρεβενῶν κοντά,
Μητροπόλεως τὸ σκήπτρον ἄρπαξε σὰν σιολουντά (1).

E, de sigur, o nedreaptă caracterizare a aceluia harnic Vlădică iubitor de cultură care a fost, pe vremea lui Mihai Vodă Suțu, cel de-al doilea Filaret (2).

Și critica merge mai departe, atingând întreaga Biserică răsăriteană, care, desprețuind oamenii de valoarea unui Evghenie Bulgaris, se lasă cucerită de pierzătoarele idei catolice, aduse de vântul, pretutindeni năvălitor, al Apusului (3).

Trecem acum la cei de sus. În general, toată această societate suferă de o lipsă de caracter și de sinceritate pe care autorul n'o recunoaște la Grecii săi, ori și dacă s'ar găsi la aceștia, cum spun localnicii, atunci ucenicii și-au întrecut învățătorii. «Ei spun că doar Constantinopolitani ne-au învățat odată, dar întrec așa de mult pe dascăli ucenicii»:

Λέγουν ὅτι οἱ πολῖται μᾶς ἐδίδαξαν ποτέ,
Μὰ νὰ υπερβαίνουν τόσως διδασκάλους μαθηταί (4).

«Fără interes nu e nici un prieten», spune el; crucea se înneacă la trecerea Dunărei. «Prietenul de-ți va spune bună ziua fără interes, crede că a făcut o greșeală sau crede că e o rușine. Fiecare poartă o mască de maimuță și înșeală pe mici și pe mari, unde vrea să răsbată»:

Φίλος χωρὶς ἰντερέσο καλημέρ' ἂν σὲ εἰπῇ,
Τὸ νομίζει ἁμαρτίαν, ἢ τὸ ἔχει ἐντροπή.
Πεπλασμένον προσωπεῖον πιθηκοῦ καθεὶς φορεῖ
Καὶ πλανᾷ μικροὺς μεγάλους ὅπου θέλει προχωρεῖ.

Lingușirea e calea pe care se ajunge, și trufia impune pe om. «Șal, butcă, mulți robi și samuri dacă porți, îți faci zeci de mii de

(1) P. 39.

(2) V. *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, p. 373.

(3) P. 53 și urm.

(4) P. 14.

prieteni și înaintezi unde vrei... Îți fac curte, te numesc beiu, lumina mea»:

Σάλι, μπούτκα, πολλοὺς δούλους καὶ σαμύρι' ἂν φορῆς,
Μυριάδας κάμεις φίλους, ὀπουθέλης, προχωρεῖς...
Πάντες ἐσέ κάμουν κούρτην, μπέτην, φῶς μου σὲ καλοῦν (1).

Lumea se pleacă până la pământ înaintea celui ce are intrare la Curte; și orice meșteșugar a purtat odată caftan nu se mai întoarce la lucru.

Dar să nu se încreadă nimeni în aceste trecătoare dovezi de dragoste. Ele dispar odată cu favoarea domnească. «Nerecunoștința neprietenească e caracterul Vlahiei»:

Ἄριλος ἀχαριστία τῆς Βλαχίας χαρακτηρ (2).

Nu ești pentru prietenul tău un om, ci «copoiul cu care se prinde iepurele»:

Σὲ μετέρχεται κοπόι γιὰ νὰ πιάσῃ τὸν λαγών (3).

Omul e în stare să-și iea înapoi și darurile când nu mai însemni nimic pentru interesul lui!

Dregătoriile se urmăresc pentru singura ființă sau pentru câștig. Judecătorii știu doar «cinci cuvinte de drept» și se cred Soloni, Licurgi. «Vine dreptatea legată la mezat».

Νομικὴν δικαιοσύνην στὸ μεζάτ' ἐκεῖ πωλοῦν (4).

Vieața obișnuită n'are nici o muncă, deci nici o adevărată plăcere. Stau «ca niște curcani pe saltele», având în față pe «ciocoiul cu ciubuc și dulceață»; la o bătaie din palme aleargă robi țigani de cea mai ticăloasă speță (5): bucătari, slugi, «dimoni negri».

Principala distracție au luat-o dela străini, «ale căror scăderi le imită, dar nu le văd cele bune»:

Ἐλαττώματα μιμοῦνται, τὰ καλὰ δὲν θεωροῦν (6).

E jocul de cărți, cu toate varietățile lui, pe cari le vom vedea îndată.

(1) Pp. 9, 12.

(2) P. 14.

(3) P. 13.

(4) P. 16.

(5) Pp. 20—4

(6) P. 15.

Altfel, mai este, pentru acești «Sardanapali în toate», o singură plăcere: a mesei, a mesei mari, cu oaspeți mulți, din locuri străine. Le place «orice mincinos, șarlatan» (κάθε ψεύστης-τζαρλατάνος), orice «mucalit» (μουκαλίτης), orice «farfară ciudată» (τρελὸς φαρφαράς). «Le place Frânc, Neamț pentru petrecere, și Francezul *luminat*, libertinul fără evlavie»:

Ἀγαποῦσι Φράγκον, Νέμτζον, διὰ μιὰ διατριβή,
Καὶ Φραντζέζον φωτισμένον λιθερτίνον ἀσεβή (1).

Acum se dă tabloul copiilor, tinerilor cari cresc în acest mediu de lene, nesupunere și lipsă de caracter. «Învăță zece ani o vorbă două elinești și tot atâția ani la Francez cinci cuvinte franțuzești»:

Καὶ μανθάνουν δέκα χρόνους ἓνα δύο ἑλληνικά,
Ἄλλους τόσους στὸν Φραντζέζον πέντε λέξεις γαλλικά (2).

Socotindu-se «ucenici ai filozofilor», ei cetesc cu pasiune romane franțuzești» (ῥωμάντζα γαλλικά), devin tineri romanțoși» (ῥωμαντζόλογοι νέοι), cunosc pe Lucian, vorbesc numai de «Mirabeau, Rousseau și Voltaire», chiar dacă nu i-au cetit, nu țin posturile, nu merg la biserică, se întreabă dacă mai e ceva după moarte, râd de bieții buni boieri săraci.

Moșiile nu și le-ar căută pentru nimic pe lume: le arendează la ἀρεντάσοι, pe câte șase-șapte ani. Apoi, «plimbându-se coconășul ca un beizadea»:

Ὁ κοκονάσος περπατεῖ σὰν μπεϊζαδές;

înfățișându-se ca un «coconăș procopsit» (κοκονάσον προκοψίτου) pe lângă dame — αἱ δάμαις —, el pune să i se caute zestre, de mijlocitoare cari spun fetei în taină, arătând însușirile tânărului lor client — cuvintele sunt date pe românește —: «mare dar ai găsit».

După merite strălucitoare, vieața conjugală începe, ciudată. El, cu o sută de oameni pentru afaceri în anticameră, cere «tablă și cărți de joc» — τάβλι καὶ χαρτιά —, și începe «sindrofie de banc» (μπάγκο συντροφιά): faraon și ghiordum. Acasă, femeia se trezește târziu: «nu e gata coconița» — iarăș se intercalează cuvintele românești —, spune «dada», fata în casă, vizitatorului; Lipscani cu stofe așteaptă afară; ei dau pe veresie ca și «cei șapte, opt Evrei», luând dobânzi

(1) P. 15.

(2) P. 24.

mari și sinete cu garanția moșilor: «cărți, lux, risipă și sardanapalism»:

Χαρτιά, λουξον, ἀσωτεία καὶ σαρδαναπαλισμός (1).

Petrecerile se țin lanț, și pentru ele se dau bani pe haine, pe mese — un stolnic anume fiind plătit pentru aceasta —, pe carăte:

Διὰ γούναϊς καὶ καρέτας καὶ τραπέζια καὶ χαρτιά (2).

Lăutarii (λαουτάροι) cântă, la «balul nemțesc», danțurile nouă se invârt:

Εἰς τὸν νέμιτζικον τὸ μπάλο νὰ χωρεύωμεν κ' ἐμεῖς.

Pe când el merge după havadișuri sau «belele» (μπελιά) la curte, ea «se plimbă în caleașcă nemțească»:

Ἡ κοκόννα μὲ καλέσι: νέμιτζικον περιπατεῖ,

la chindie, la «serian» (σεργιάνι), la grădină, cu o leotă de Țigani după dânsa, ori face vizite, «la mama».

Totul ține două trei luni până se întesc creditorii. Atunci conicița fuge acasă de se plânge: «Taică, mă tirănește; iubește ți-găncile și mă urăște pe mine; fără rușine îmi spune: inglindisește-te și tu cu alții; el mănâncă, bea și pe mine mă lasă în tovărășie de tineri străini»; nu-i iea «mantila cu samuri, cu iacă lungă și lată», «benișul și tatarca (τατόρικα) cu samur», cele optsprezece rochii ce-i trebuie în permanență ca să le împartă la fete, la doice (δόικα) și la «dade», cele «zece dramuri de suliman».

Τυραννοῦμαι, τάϊκα,

Ἀγαπᾷ ταῖς κατζίβέλες καὶ ἐμένα μὲ μισεῖ,

Χωρὶς ἐντροπὴν μὲ λέγει: μ' ἄλλους γλένδιζε καὶ σύ...

Τρώγει, πίνει καὶ μεθᾷ

Καὶ ἐμένα μὲ ἀφίνει ξένους νέους συντροφιά.

Dacă nu vrea ca fiica să meargă la Metropolit, socrul plătește datoriile și ține acasă pe cei doi ușurateci.

Deci nepotul e înștiințat. Aici, în «Vlahia», nu e țara economiilor, a modestului traiu cu puțin, a desăvârșitei ascultări către bărbat. Bărbatul ascultă la București. Dacă el se împotrivește la un capriciu,

(1) P. 22.

(2) P. 23.

(3) P. 29.

fără să fie de neam mare, soția aristocratică-i strigă măcar: «Sunt fată de Căminar și nepoată de Clucer».

Εἶμαι κόρη Καμινάρη καὶ Κλουτζάρη ἀνεψιά (1).

Îi va strigă — textul o dă din nou pe românește —: «calicule, Grecule, moicicule»; va fi amenințat să-l «gonească gol»; va fi întrebat de ce nu-și iea o isprăvnicie să câștige; dacă va crâcni ceva, se poate să capete «un papuc în cap»:

μὲ παπούτσι στὸ κεφάλι.

Și unde se mai pune că, în această societate a «iubirilor dobitocești», cu «amorezi» și «metrese» (ἀμορέζος, μετρέσσα), se poate să dea tânărul Grec de vreo bătrână fără dinți, care, tot timpul, caută în cutia cu bomboane (ζαχαράτα' ε τα κουτιά) și joacă și ea cărțile ca un bărbat (2).

Acestea sunt binefacerile «moralei Nemților și Rușilor», ale căror scăderi se zic modă europeană. Și încă «damele» din București sunt geloase pe cele din Iași, Rușii fiind mai cocheti, mai harnici la joc, pe când vizitele corecte ale Nemților din Muntenia plictisesc:

Στὴν Βλαχίαν τώρα λάμπει Νέμτζων, 'Ρούσων ἠθικά...

Κατ' ἐλάττωμα τὸ λέγουν μόδον εὐρωπαϊκὴν...

Τὴν Μολδόδον ἐφθονοῦσαν, εἶχε 'Ρώσους πετεινοῦς,

Καὶ αὐταῖς, δι' ἀτυχίαν, εἶχον Νέμτζους ταπεινοῦς,

Δάμαις τοῦ Γιασιοῦ χορεύουν, λέν, μὲ 'Ρούσους κ' εὐθυμοῦν,

Κ' ἐδὼ Νέμτζοι μᾶς κοιτάζουν καὶ τὴν κούρτην τοὺς κρεμνοῦν (3).

VII.

Pentru îndreptarea acestei stări de lucruri ar fi fost un singur mijloc: școala. Se știe că ea eră grecească, și prin aceasta chiar lipsită de eficacitatea pe care o poate avea, într'o prefacere morală, singură școala în limba înțeleasă de toată lumea, în limba națională.

Cunoștințele privitoare la școala grecească din București s'au îmbogățit acum în urmă prin utilizarea revistei grecești care apărea în Viena la 1818, «Telegraful filologic» (4). O altă revistă grecească

(1) P. 32.

(2) P. 32.

(3) P. 36.

(4) V. în aceste «Anale», partea întâiu din memoriul «Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea».

din acest timp, apărând și ea la Viena, crește încă aceste știri despre «liceul» muntean și dă altele despre școala similară din Iași, pe cari nu le întâlnim în «Telegraf».

Avem numai anul al II-lea, 1820, din «Kalliope, vestitoare filologică», publicată la Viena, în tipografia lui Zweck, de Atanasie Stagiritul, care se intitulează profesor de limba elină la Academia chesaro-crăiască de limbi orientale din Viena Austriei (Καλλιόπη, ἀγγελίας φιλολογικῆς ἐπαγγέλλεται περιοδικῶς ἀναγγέλειν ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Σταγαιρίτου, καθηγητοῦ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας καισαροδυναστικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐκδόδομένη, περίοδος β', ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐκ τῆς ἐλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰωαν. Βαρθ. Τσβεκίου; înăuntru: Καλλιόπη φιλολογικῶν ἀγγελιῶν, I). Eră o publicație, opusă și ea, ca și «Telegraful», direcției dela Λόγιος Ἑρμῆς, pe ai cărei redactori îi numește «simbriasi» și «tigri» (1).

Școala munteană nu se învrednicește de vreun articol. Dar se publică scrisoarea din București, 1 Septemvrie 1819, a lui Neofit Duca, prin care se atrage atenția «Elinilor învățați» (τοῖς ἐλλογίμοις τῶν Ἑλλήνων) asupra scăderii școalelor neamului, la Constantinopol, la Smirna și chiar la București, cu toată adoptarea marelui titlu de «Academie» (2). În sfârșit o altă scrisoare a lui Neofit, în care iscălește ca διδάσκαλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἀθηντικῆς σχολῆς, către șefii negustorilor din Constantinopol, vorbește de planul său de a edita pe Plutarh și de a crea un fond al editurii naționale (3). În sfârșit, la 23 Iulie 1820, din București, indemnând pe Greci la concordie (Λόγιος προτροπικῶς εἰς ὁμόνοιαν), dascălul Ștefan Kommitas atacă pe marele Corai (4).

În ce privește Iașul, se dă o parte din «tezele» susținute acolo de dascălul Dimitrie Panaioti Gobdelas, la «hellenomuzeul» său (5). Dar, ceea ce e mai important, foaia ne arată, în n-l de 1 Aprilie, prin tipărirea discursului ținut de «arhididascal», la 16 Februarie 1820,

(1) P. 92.

(2) Pp. 87—91.

(3) P. 93 și urm., n-l din 15 Maiu 1820.

(4) P. 161.

(5) Συνέχεια τῶν ἐκ τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἑλληνομουσεῖῳ θέσεων (διακοπεῖσα ἐν τῷ κδ' ἀριθμῷ τῆς παρελθούσης περιόδου), apoi subtitlul: Ἰασίου ἑλληνομουσεῖον (συνέχεια τῆς τῶν ἐξετασθέντων μαθημάτων περιλήψεως).

ce se întâmplase cu acest așezământ la sfârșitul Domniei lui Scarlat Callimachi și la începutul aceleia a lui Mihai Suțu (1).

Chemat acum trei ani (πρὸ τριῶν ἐτῶν) de Scarlat Vodă din Viena, munca lui produsese în câmpul culturii «spice bogate». Deodată se abate însă un frig neașteptat, de «zizanii»; «lăcustele» se lasă asupra semănăturii. Venirea lui Suțu singură readuce primăvara (Iulie). Totuș, când s'a deschis vacanța de patruzeci de zile, reglementară la sfârșitul lui Iulie, nimeni nu credeă că porțile vor rămâne închise șase luni întregi. În acest răstimp știm că, la 8 Noemvrie 1819, de ziua lui Vodă, Gobdelas a făcut să se reprezente o idilă, «Apollon sau întoarcerea Muzelor» (Εἰδὼλλιον, Ἀπόλλων ἢ Μουσῶν ἐπάνοδος), în care Mihai Vodă eră înfățișat, nu numai ca «un om iubit zeilor», dar «încă mai bun decât ei», din «tată divin» (ζάθεος), într'un cuvânt ca «Apollon cel luminos» (2). Acuma cei «șapte ani grași» încep. Să se uite trecutul și să se înceapă din nou munca, sub conducerea lui, care speră să fie «folositor scumpei lor patrii prin mijlocul filozofiei» (3).

O scrisoare a unui Ioan Hagî Dimitriu, datată din București, 28 Martie 1820, arată, făgăduind și alte revelații, câte falsificări lăudătoare se cuprindeau în corespondența din Iași pe care o redactă tipograful Manuil Bernard Cretanul. Acesta atribuisese lui Teodor Negri Comisul, în 1818, un discurs școlar care n'a fost pronunțat niciodată; mai mult, dacă la acel prilej fuseseră de față Mitropolitul Veniamin, Gherasim episcopul de Roman și ierochirixul Sofronie, informatorul însuș lipsia (4).

(1) Gobdelas își zice: ἀρχιδιδάσκαλος.

(2) No. din 15 Aprilie 1820.

(3) Φίλη αὐτοῦ πατρίδα, ὠφέλιμος εἰς αὐτὴν διὰ τῆς φιλοσοφίας γινόμενος; pp. 69—71. Cf. și pp. 79, 197 și urm. Și în vol. I, p. 62, se arată a se află un discurs al lui Gobdelas. Cf. și *ibid.*, p. 149 (o scrisoare a lui Gobdelas).

În Λόγιος Ἑρμῆς, 1818, pp. 196—7, ar fi vorba de cuvântarea, din 3 Martie 1818, la deschiderea cursului de logică și algebră al lui Gobdelas.

(4) P. 97 și urm. Se mai pomenesc: librării din București (Meitani și Radovići), p. 38; intenția lui C. M. Duca din Siatista Macedoniei de a tipări la Viena o aritmetică; pp. 102—3; apariția unei Aritmetice la Iași, pp. 113 și urm., 157 și urm.; intenția lui Gheorghe Teodoropulo din Polopones de a publică la Iași, o Fizică (Φυσικὴ Ἱστορία), lucrată de el (14 Iulie 1820; p. 168), și se dă declarația lui Rusiotti că pentru «Homercul» său strâng subscripții Ștefanachi Meitani și Căminarul Manuil Bernard, pomenit mai sus (p. 222). Se mai publică în foaie părți din Fizica lui Gobdelas (pp. 195 și urm., 206 și urm.) și oda lui beizadea Scarlat Ghica împotriva invidiei (n-l din 15 Iunie 1820, p. 1138; v. aceste *Anale*, I. c., Apendice).

În Biblioteca dela Huși mai avem, în broșuri ocazionale, știri și despre școala grecească, mai nouă din Galați. În 1859 ea-și încheie anul întâiu (v. *Ἐκθεσις περὶ τοῦ ἐν Γαλατσίῳ ἐλληνικοῦ ἐμπαιδευτηρίου ἐπὶ τὸ α'-ὄν σχολικὸν αὐτοῦ ἔτος*, 1858—59), cu discursuri de Șt. Ghionis (Γκιώνη) și C. Zameri. Școala aveă trei clase, cu școlari din «Grecia roabă, ca și liberă» (45), din Moldova (7), din Bulgaria (3), plus un Ceh. Ca profesori se pomenesc: Trauchaud, Neumeister, C. I. Vizo, C. D. Croscelli, C. A. Venier, C. M. Baer, C. Ed. Gillet, C. N. Kolonellos; nici un Român. Din regulamentul greco-francez, apărut în localitate, în tipografia lui F. Monferrato, la 1859 («*Règlement de l'Institut hellénique de Galatz, rédigé d'après les règlements des Instituts publics et privés de la France et de la Grèce*»), aflăm că așezământul fusese creat la 7 Maiu 1857 (1).

VIII.

Aceleași critice cari se făcuseră de un Grec la 1790 erau însă reluate, cu toată desvoltarea culturală pe baze străine, la care de puțin timp numai se adăugase baza firească națională, de un Apusean, Svițerianul Emil Kohly de Guggsberg. Intrebuințat ca preceptor la boierul botușănean Comisul Gherghel, «le Comis de Guerguel», pentru nepoții lui, el își luă sarcina de a expune «principiile sale pedagogice» și a arătă chiar «reformele pe cari starea civilizației le cere», într'un memoriu, terminat la Botoșani în ziua de 1 August st. v. și tipărit în acelaș an la «biroul foii comunale» din Iași («bureau de la feuille communale», sub titlul: «*Le Philodace, aperçu sur l'éducation chez les Roumains, suivi de quelques remarques relatives à la prospérité des Principautés*» (2).

(1) Într'o broșură rară, *Ἀπόδειξις πρώτης ἡ τῶν ἄλλων τοῦ Κ. Π. Ξένου ἐλλ. ὑποπροζένοῦ* (Galați 1834), destinată la lăudă pe viceconsulul grec din Galați C. P. Xeno, se povestește cum un Grec din Argos, Anton Andreas, stabilit la Măcin, se învoește cu Draco Emanuil din Brăila, vărul lui Xenos, ca să cumpere din Măcin făină. Se laudă, și «prea creștina stăpânire a Moldovei» (p. 43).—Elenismul la noi a continuat și până la jumătatea veacului trecut. Am pomenit de tipografia greacă a lui Eliad și a fraților Hristidi. C. Roset Bibica publică la Iași, în 1841 (tip. Albina), un *Ἐγκυρίδιον τῆς παλαιᾶς ἐλληνικῆς ἱστορίας*, închinat lui Mihai Vodă Sturdza. Spătarul Casimir iscălește pe cărți ateniene de prin 1840, și I. D. Exarchos dedică un exemplar din tragedia sa «Marc Botzari» τῷ ἄρχοντι Σπαθάρη Καραμήρη.

(2) Exemplarul bibliotecii dela Huși are această însemnare în două limbi a autorului: «*Laisse ici le 5/17 septembre 1841: l'auteur. Amă lăsată aici, la 5/17 Septemvre 1841: Autorul.*»

«Filodacul» nostru nu vrea să vorbească numai de Moldova. «Dacă am vorbit», spune el, «de România (Roumanie) în general, adică de Țara-Românească și de Moldova, cauza este că m'am încredințat, atât prin producțiile literare, cât și prin apropierile pe cari le-am făcut ale istoriei acestor două nații, că ele nu posedă decât aceleași noțiuni de civilizație. Aceste două Principate, ieșite dintr'o mamă comună, supuse acelorași influențe politice, au trebuit neapărat să primească și să conceapă aceleași idei și să urmeze aceeaș cale; deci ce este adevărat pentru una din aceste țeri e, neapărat, și pentru cealaltă».

Va începe cu creșterea copiilor, în cari vede, firește, viitorul țărilor noastre, pentru a trece apoi la reformele — cum vom vedea, foarte sănătoase — pe cari le are în vedere.

E contra doiceii, «vile créature, mère par suite du libertinage, grosse paysanne», așezată cu celelalte slugi, «într'un colț umed și retras al casei», schimbată de două, trei ori pe lună, bătută cu dânsulele împreună. Roabele, slugile încep, după mărturisirea făcută de mulți autorului, la 10—12 ani, corupția copilului încredințat lor. Toate acestea fac pe acest copil să-și piardă veselia și bunătatea: «De aceea pot spune că n'am întâlnit niciodată între copiii Românilor acea blândă amenitate, acea adevărată bunătate de inimă care se găsește la copiii altor nații, și aceasta numai din cauza relei creșteri ce primesc» (1).

Dascălul, altă slugă, rău ținută, la un loc cu ceilalți oameni de serviciu, des schimbat și el, nu ajută, prin puțină-i știință, la o îmbunătățire.

Se caută atunci mântuirea în preceptorul străin. Ei bine, Kohly se ridică împotriva lui: el nu e legat de țară; alte nevoi și alte simțiri îl chiamă acasă; nu poate transmite o stare sufletească pe care însuș n'o are. «Acest om nu trebuie să fie străin; el trebuie să fie compatriot; dacă ar fi străin, o mie de împrejurări pot să-l recheme în patria sa, în mijlocul lucrărilor sale. În orice educație se formează omul pentru a fi cetățean; dar cum oare un străin, pe care nici un interes nu poate și nu trebuie să-l captiveze, ar putea să inspire ucenicilor săi sentimente așa de vii ca un compatriot? De alminterea, această vocație fiind un act de abnegație față de orice, față de o situație, față de plăceri, sunt puțini străini cari să consimtă a trăi cel puțin douăzeci de ani departe de familiile lor

(1) P. 7.

și de țara lor. Nu vorbesc aici de cosmopoliți; astfel de oameni nu sunt vrednici să între în lista preceptorilor; cel mult pot fi priviți ca profesori de limbă» (1).

Acest om real îndrăznește să se ridice împotriva sistemului de a rezumă toată învățătura în studiul formal al limbii franceze, ea fiind «l'agrément et la mode». El observă că germana, polona, rusa, turceasca și grecească sunt «limbi de întâia necesitate din cauza apropierii (*proximité*) acestor deosebite popoare».

În al treilea rând, călcând prejudecățile timpului, el combate idea trimeterii în străinătate, prin care tinerii ajung a nu se mai putea deprinde cu însăși țara lor, căreia îi sunt astfel — cuvântul se găsește chiar la dânsul — «furați»: «Nu, îmi răspund unii, vom trimete pe copiii noștri în Franța, în Germania sau în Svițera ca să se instruească. Ascultați-mă: *dacă vă creșteți copiii pentru altă țară decât a voastră, trimeteți-i; dacă voiți să-i creșteți pentru patria voastră, de ce să-i trimeteți încă din tinereța lor în țeri unde vor deprinde alte moravuri, alte datini? Intorcându-se, ei sunt străini; ei nu vor vedea decât Franța, Svițera, Germania.* În loc să le fi făcut bucuria, nu veți fi făcut decât nenorocirea lor și, mai mult decât atâta, *veți fi făcut un furt Statului*, care, el, are nevoie *de oameni în adevăr patrioți.*» Fetele singure pot fi trimise, și anume în Svițera, ca să se învețe a nu mai fi «cheltuitoare (*dissipées*), date luxului, plăcerilor ruinătoare».

Cum recomandăm și noi astăzi, acest pedagog svițerian de acum aproape o sută de ani cu ochii așa de inteligent deschiși asupra păcatelor noastre, crede că și călătoriile în străinătate nu trebuie să atingă o singură țară, ci pe toate, și numai pentru a culege dela fiecare însușirile ce o deosebesc. «Tinerii trebuie oare să călătorească? Da, mai ales tinerii Români. Dar să se iea precauțiuni. Să nu stea în țerile pe cari le cercetează. Să viziteze pe savanții Germaniei pentru filozofia lor, să vadă societatea (*le monde*) în Franța pentru a învăța virtuțile sociale, să vadă Anglia pentru mașinile ei, Svițera pentru fericirea ei națională, Italia pentru artele ei și Grecia pentru antichitățile ce cuprinde. Intorși în țara lor, ei vor veni să-i aducă fructul călătoriilor lor și să-l ofere ca un prinos (*un tribut*) Patriei (2).»

Civilizația nouă a Românilor a fost grăbită și e încă neadaptată,

(1) Pp. 13—4.

2) Pp. 29—30.

«neștiind că pentru a merge spre civilizație, trebuie mai puțin să imiți decât să perfecționezi și să îndrepti».

Un șir de reforme se impun. Vom începe cu cele materiale. Robia trebuie desființată; e un anacronism și o rușine. «Veți îndrăzni vreodată să vă numărați printre neamurile civilizate, atâta timp cât se va putea ceti într'unul din jurnalele noastre: de vândut o Țigancă tânără»? Liberați, Țiganii vor putea trăi din îndemănările lor de lemnari și fierari, și cu timpul s'ar putea confunda cu ceilalți locuitori.

La țară sunt lucrători destui. E o greșeală a se gândi cineva la colonii străine, „*străini fiind de ajuns și fără aceasta*” («on a souvent proposé de faire venir des colonies suisses ou bavaoises; grande erreur, plan nuisible à l'État, qui n'a déjà que trop d'étrangers»; p. 37). Cultura însă ar trebui variată, încercându-se și introducerea bumbacului. Minele așteaptă cercetători. «Providența», spune el într'o prea frumoasă propoziție, «a pregătit totul; se cere numai munca» («il ne s'agit que de travailler»).

Neexistența chiar a industriei celei mai elementare, desfacerea în străinătate a materiei prime, importul tuturor fabricatelor întâlnesc o aspră critică. Mobilele se aduc din Viena și Paris, albiturile din Olanda, ghetetele din Viena. «Nici un șervet, nici o perie, nici un scaun, n'au fost fabricate în România; hârtia lor, cerneala lor, condeiele lor, briceagul lor au trebuit să plătească vama de 3% (1).» Și se pot lucra multe de toate: «pânza, postavul, pielăriile, hârtia, lucrările de fontă, de sticlă, de tâmplărie, de lăcătușărie, de armurărie, de cuștărie».

Ar fi de părere să se mai lase plugăria, care află aiurea concurenți, cu căi de transport și debușeuri superioare, și să se lucreze de sârg la o bună creștere a vitelor. În agricultură, problema este „*să se reducă produsele la cel mai mic volum, pentru a scuti cheltuelile de transport*”. Dar nu pe calea velnișelor: *rachiul îmbogățește pe proprietar și otrăvește poporul*.

S'au făcut pentru aceasta un mare număr de velnițe (*brant-vineries*); fiecare le-a cunoscut folosul bănesc, dar fără a se gândi că *prin această industrie s'a corupt poporul, ușurându-i cu preț mic căpătarea acestei periculoase băuturi* (2). Sfecla ar raporta bine; costând $\frac{2}{7}$ din ce costă în Franța, s'ar putea vinde cu $\frac{2}{3}$ din

(1) P. 39.

(2) P. 41.

prețul de acolo. Și viile ar putea rivaliza cu cele de acolo și dela Rin. Oricum, *nimic nu poate prospera fără o dibace legătură între produsele solului și industriile mari, sprijinite pe cele mici și hrănindu-le, la rândul lor*. Comparația lui Kohly e de toată frumuseța; micile ramuri de industrie sunt «ca vinele imperceptibile cari merg dela vasele mari pentru a hrăni extremitățile cele mai depărtate ale membrelor noastre».

Dar nu i-au scăpat din vedere acestui om de o pătrundere profetică și nevoile culturale pe cari le simția «România» lui dela 1840. Limba traducerilor pripite i se pare greșită prin *năvala neologismelor*. Trebuie fixată limba. Pentru aceasta — cine ar crede? — el propune o „*Academie* compusă din Munteni și Moldoveni», lucrând fiecare în țara lor și «adunându-se la epoce hotărâte» — sesiunea generală! — la Focșani, *pentru a stabili gramatica și a face dicționarul*, „*putând propune și premii cu subiecte date, mijlocul cel mai potrivit pentru a stimula pe scriitorii naționali*». Și nici secția noastră istorică nu e uitată; ea ar forma una din ramurile unui Institut, ocupându-se «de istoria României, cuprinzând tot ce poate să se raporteze la istorie, medalii, stampe, tablouri, manuscrite, etc.»; a doua ramură fiind «un departament al inscripțiilor, în care toate descoperirile ar fi înregistrate, precum și faptele moderne, raportoriu al nației», iar al treilea, secția științifică, așa cum o avem.

Lăsăm să urmeze chiar textul francez al așa de remarcabilei propuneri:

«Il serait à désirer que quelques hommes cherchassent à fixer les idées à cet égard, ce qui serait assez facile en formant une Académie composée de Valaques et de Moldaves, qui travailleraient en particulier, chacun dans leur Capitale respective, et qui à des époques réglées auraient des conférences à Fokschane, où ils arrêteraient une grammaire fixe pour les deux nations, ainsi qu'un dictionnaire. Cet utile établissement pourrait aussi proposer des prix, en donnant des sujets à traiter, moyen le plus propre à stimuler les écrivains nationaux.

«Un Institut serait peut-être après une Académie l'effort le plus puissant qu'on puisse faire vers la civilisation. Cet Institut serait divisé en trois départements:

«1. De l'histoire de la Roumanie, comprenant tout ce qui peut se rapporter à l'histoire: médailles, estampes, tableaux, manuscrits, etc.;

«2. De l'histoire naturelle de la Roumanie, comprenant anthropologie, zoologie, minéralogie, botanique, etc.;

«3. Enfin d'un département d'inscriptions, où toutes les découvertes seraient enregistrées, ainsi que les faits modernes: il serait le répertoire de la nation.»

IX.

Între cărțile grecești de cari am vorbit aici, câteva ne ajută a vedea simțitor mai bine în viața, așa de puțin cunoscută și numai din loc în loc, a Românilor din Macedonia.

Între multele și feluritele lucrări ale călugărului Iosif Moesiodax, de loc din Cernavoda, și foarte probabil Român, care a fost învățătorul copiilor lui Alexandru Vodă Ipsilanti, se află și o «Filozofie morală», tradusă din italienește și apărută la Veneția în 1762: Ἠθικὴ φιλολογία μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἰδιώματος παρ' Ἰωσήπου τοῦ Μοισίοδακος..., τυποθεῖς συνδρομῇ μὲν τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Πουλλίου Πουλλοβίτζα, δαπάνῃ δὲ τοῦ ἐντίμου κυρίου Ἰωάννου Μαυροδαίου ἐκ Σισανίων τῆς Μακεδονίας, Ἐνετίῃσι, 1762, παρὰ Ἀντονίῳ τῷ Βάρτολι, «con licenza de'superiori e privilegio».

Cum se vede, cheltuitor a fost un Ioan Mavrodeu din Sisania în Macedonia, care ar părea Grec. Dar «ajutătorul» e un Aromân, Puiu, Puiu, fiul altui Puiu, deci Puiovici. Și o notă a autorului spune că întâiul, un bogat negustor, eră vărul acestuialt, prin urmare și el Român (1).

Volumul II — cel dintâiu nu vorbește, în titlu și în Prefață, decât de Mitropolitul Smirnei, Neofit din Leros, — dă însă și o *listă de subscriitori*, în care întâlnim o *sumă* de nume aromânești, pe cari le vom sublinia; și între celelalte, unele pot să ascundă Români, căci ele se compun numai din nume de botez.

S. Maura: *Gheorghe Puia* (Πούλλια). Cozani: *Dimitrie Mișu Halba* (Μήσιου Χάλμπα). Moscopole: *Constantin Zibu* (Ζήμπουρς), *C. Ionomu*, *Nicolae Turtă* (Τούρτας), *Petru Popovici* (Ποποβίικης), *Stamo Popa Costa* (Κώνστα), *Naum Bendela* (Μπεντέλα), *Dim. Stornare* (Στορνάρς), *Teodor Mihali*, *Const. Țanca* (Τζάνκα), *Ioan Hagi-Adami*, Naum Hagi-Nicola Ciohodarul. Târnova-Mare (Μεγα-

(1) Despre Mavrodeu se spune: Αὐτὸς ὁ ἀξιότιμος καὶ φιλόκαλος πραγματευτὴς οὗτε μὲ ἐγνώριζεν, οὔτε τὴ ἐπιχείρημά μου ἔξευρε, μᾶλλον τοῦτο μὲ πρώτην περιγραφὴν τοῦ συγγράμματος καὶ μὲ πρώτην παρακίνησιν τοῦ εὐγενεστάτου ἐξαδέλφου του, κῆρ Πουλλίου Πουλλοβίτζα, ἐκαταπέσθη ὥστε ἐξ ἰδίας του δαπάνης νὰ τυπώσῃ ὅλον τὸν δεῦτερον τόμον.

τουρναδίται): frații Gheorghe și Ioan Hagi-Anastase, Elefterie Ioannu, Ioan Eustatiu, Atanasie Paraschevâ. Fără localitate: *Puiu Puiovici* (Πουλλοβίκκης), Hristodul Cutcudachi (Κουτκουτάκης), Narangi Ioannu, Dimo Hagi Cociu (Κότζου), Dimitrie Arseniu, Hristu Margariti, Em. Ioannu, C. Tamsu (Τάμσου), Gh. Hagi Patzatzi, Toma Gh. Misoviri (Μισοβίρης), Toma I. Carabibiris, *Andrei Nicolau Tiras* (Τίρας), *Nicolae Gheorghe Peșu* (Πέσου).

N'ar fi cu neputință ca acei negustori din Kozani cari lucrară și tipăriră la Viena în 1818 o «Lanternă a lui Diogene sau Caractere Morale» (Λύχνος τοῦ Διογένους ἢ χαρακτῆρες ἡθικαί), Harisiu Dimitrie Megdan (Μεγδάνου), autorul, și Gheorghe C. Tachiagi (Τακιατζή), să fie Aromâni. -

În listele de prenumerați pe cari le publicăm aiurea, în «Miscelaneele» citate mai sus, nu lipsesc, la Iași, la Galați, Aromâni. Astfel, la Iași, prin 1840, un Gheorghe Vasiliu *Vlachavas*, un Papa Ioannu din Conița și nu Ioan Ghica din Mețovo, un N. Mesu din Clisura, un Marcu N. Lecu din acelaș loc; în Galați, Gheorghe Nicolae zaraful din Mețovo, pe lângă mai mulți din Siatiste, la Focșani și Brăila, între cari frații Nesu.

În sfârșit într'o listă la Tipicul din Constantinopol 1851, aflăm ἐν Μεγλενᾷ (în Meglenia; p. 331) pe grămaticul C. Gh. Tirpsis, Τόρψης, de loc din Ἐξίσου, pe clisiarhul din Florina, Sachelarie popa Costa, bisericile din Patele, Sorovici, Catranița Liupnița, (Liumnița), Osiani (Oșini), Emporion.

X.

Cunoaștem prin povestirile călătorilor, prin poezii și satire, prin mărturisiri proprii partea boierească din vechiul regim. În ce privește pe marii negustori, pe aceleași căi aflăm încă destule lucruri. Vieța sătenilor eră atunci cum este și azi. Dar este o parte din vieța de odinioară care a dispărut fără să fi scris și fără să se fi scris despre dânsa. E vorba de boierii mici și mai ales de lumea de jos, slugi boierești de deosebite grade, preoți de mahală și cântăreți din jurul lor, bărbieri și cârciumari, «ciocoi» cu mai mult sau mai puțin noroc, meșteri, vânzători ambulanți și alții ca dânsii.

Eră natural ca ei să apară o ultimă dată înainte de a dispărea pe scândurile teatrului, în comedia reprezentanților biruitori ai

noului spirit sau în descripția satirică a nuvelistului, a romancierului, care, făcând parte din această lume, ca naștere și ca ocupație, trecuse, prin învățătura și talentul, prin prietenii și legăturile lui, într-o lume superioară.

Așa s'a întâmplat, în ce privește narațiunea, cu Nicolae Filimon, pe care acum în urmă ni-l înfățișează așa de viu, în vechiul lui mediu ce nu mai există, un tânăr preot, părintele Gh. Negulescu (1). «Ciocoi vechi și noi», unită cu operele lui Anton Pann, figură tipică între veseli mici cărturari din preajma bisericilor bucureștene, ne ajută să reconstituim destul de bine această parte vie a societății muntene dela 1830—50. Teatrul lui Alecsandri a încercat să păstreze în forme de artă, fie și mai ușoare, vremea veche la îngroparea căreia poetul asistă, și nu fără plăcere; el a putut schița astfel pe boierul vechiu și boierul nou, abia întors de peste hotare, pe fata de măritat și femeia «voiajată», pe dascălul de școală latină, pe dregătorul «constituțional», pe arendașul grec, pe cărciumarul evreu, pe lângă țăranul în lumină de poezie; dar de lumea despre care am vorbit nu se putea atinge. Fiindcă n'o văzuse prea des, fiindcă nu trăise mai de aproape cu ea, dar, mai ales, pentru că, într-o viață orășenească de mult copleșită de străini, ca aceea din Moldova, tipul nu se putuse caracteriza pe deplin, așa încât să poată servi de material literaturii.

În București și în orașele muntene, el eră însă numeros și plin de viață, și s'a perpetuat în unele privințe și până azi. El trăiește și în mentalitatea lui Eliad, prin hazul lui mucalit și mușcătoarea lui vorbă amară, în Eliad și nu numai în Eliad. Poetul satiric, care să-l prindă pentru noi și pentru cercetătorii ce vor urmă, pareă că lipsește.

El este totuși. Biografiile lui Gr. Popp pomenesc de un I. Dimitrescu, autor de lucrări «istorice și teatrale», rentier de meșteșugul lui. Atât (2); nici ani, nici amănunte. Norocul mi-a scos înainte două piese ale lui, «Badea Deftereu sau voiu să fiu actor la Iași» (București, Kopainig, 1849), și «O toaletă neisprăvită sau obrăznicia slugilor» (București, Winterhalter, 1852).

(1) Revista *Amonul* pe 1916.

(2) D-I D. Teleor a încercat o biografie în «Minerva» pe Iunie 1916. D-sa ar fi cunoscut pe Dimitrescu ca redactor la «România liberă». Dar îi atribue și lucrări cari sunt ale lui Alecsandri. Legătura de înrudire cu familia Movilă îmi pare și ea dubioasă. — În cronicile sale teatrale din «Curierul de Iași», Eminescu găsește și el câteva cuvinte despre acest scriitor, fără a-i aprecia prea mult opera.

Sunt, o spun dela început, din cele mai bune lucrări de observație ce s'au scris în românește. Intriga e indiferentă; poate părea chiar copilăroasă.

În cea dintâi, e vorba de un prostănac de dascăl de biserică bucureșteană din strana stângă, de un *deftereu*, care socoate că are glas și talent dramatic și e înșelat de un student că vine un antreprenor francez spre a-l angaja la teatrul din Iași, care avea pe atunci o mare faimă: la mijloc, prieteni de mahală, recunoașterea unei vechi dragoste, bătaii între psalți, și, la urmă, o căsătorie subt ochii, prostiți, dar nu supărați, ai «deftereului». Iar, dincoace, o cocoană vrea să-și aibă pălărie, și slugile o înșeală și o batjocoresc, cu toată răutatea ei învierșunată, dela un capăt la altul.

Dar ce puternic trăește viața de atunci în acest cerc mijlociu de burghezie mărunță! Psalții aceștia bețivi, leneși, hărăgoși, plămădiți din rusticitate și pretenție, dar plini de haz în tot ce fac; bogătași bulgari din mahalale, al căror limbaj e reprodus într-o caricatură perfectă; cârciumari din colț, cu vinul cel mai bun; femei bătrâne și femei tinere în graiul căroră trăesc cele mai bune datini de limbă familiară, Evrei bocceangii cari vorbesc ca «vestitul» Cilibi-Moise, având la fiecare atac un răspuns care lovește și fuge, care se mlădie și scapă.

Recomandăm cetitorilor mai ales două scene: intrarea lui chir Sfecu, întovărășit de nevastă-sa, și negociațiile diplomatice de cumpăratură neizbutită cu Moise negustorul de «foarfece, pieptene, tabachiere, agraf de piept» și câte altele, precum și explicațiile (p. 39 și urm.) lui Andrei, celălalt psalt, cu privire la cel mai bun meșteșug de a primi la morți pomana de trei ori.

Dincolo, în piesa dela 1852, care-și zice modest numai «farsă» — nu «comedie originală într'un act» —, dacă Dinu Mocănescu, «canțelaristul», e o figură ștearsă de regim mixt, Sultana, soția sa, umple scena de o vieață care, fără a fi forțată ca a cocoanei Chiriței, e tot așa de sgomotoasă și ceva mai hazlie chiar; «domnișorul de modă», Iorgu Șătrărescu, «scriitor», dă în aspectul lui ridicul o prețioasă notă a vremii de schimbare, dar mai ales — și pentru aceasta e piesa—slugile, Gavrilă, Stanca, obraznice, leneșe, nerușinate, având toate viciile Țiganilor robi pe cari-i înlocuiau, dar și o libertate de limbaj care i-ar fi dus pe aceștia la purtarea coarnelor și la bătaia în josul scărilor, acestea apar așa de bine caracterizate încât o piesă ce cuprinde asemenea tipuri nu poate muri.

Reproducerea în vre-o colecție populară ar da o dovadă a judecății de mai sus (1).

Aceste modeste schițe sunt în drumul spre comediile, de o tehnică superioară, dar nu de o mai bună observație, ale lui Caragiale și spre «Hagi-Tudose» al colegului nostru Delavrancea.

(1) «Toaleta neisprăvită» are și distribuția rolurilor, cu «d-l P. Stoenescu, Md. P. Stoeneasca, d-l C. Serghie, d-l I. Vlădicescu și Md. Niculescu», iar, cu creionul și condeiul, exemplarul meu, care a fost al lui Gh. Hagiescu, cunoscutul artist, are altă distribuție, mai nouă.

UN REPREZENTANT AL ELENISMULUI ÎN MOLDOVA SUBT VECHIUL REGIM:

CONSTANTIN EVNOMIE

— CU NOTE ASUPRA FAMILIEI HURMUZAKI —

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române

Sedința dela 24 Iunie (7 Iulie) 1916.

După încetarea învățământului în limba grecească, această limbă n'a fost părăsită, cum nici nu putea să fie față de toate amintirile și tradițiile trecutului și față de perpetuarea modei de a se vorbi și scrie în această limbă, de membri ai clasei dominante. Covârșită, bine înțeles, de limba franceză, «elenica» a fost predată acum, nu ca bază și mijloc al tuturor învățăturilor, ci ca obiect, ca materie.

În ce împrejurări și de cine s'a făcut aceasta, nu e indiferent pentru istoria școalelor noastre și a instrucției în de obște. Pentru Moldova o și putem ști prin păstrarea în arhiva bisericii Tâlpălarilor din Iași a unei părți însemnate a hârtiilor profesorului Constantin Eustatie.

Aici ne vom mulțumi a cercetă pe cele în limbi străine, cari ne pot da totuș note folositoare.

Constantin Eustatie, născut la 1798 (1), pare să fi rămas sărac de părinți. Epitropi — căci aveă oarecare avere — i-au fost rudele: un I. D. Petrowitz, von Petrowitz — o Maria von Petrowitz-Armis, care-i împrumută bani, îi eră mătușă (*Tante*) (2) —, și mai ales Apostol Petrinò.

Acest Petrinò («Ioan Petrinò»), pe care-l vedem în legătură, la 1816, cu negustorul grec Teodori Mustiață și care («I. Apostolo Petrinò») cereă nobleța la 9 Noemvrie 1820 (3), e o personalitate importantă în istoria Bucovinei. Căci el, coboritorul emigranților dela Capelevo, lângă Ianina, proprietarul dela Văscăuți, este tatăl lui Alexandru, însemnat bărbat politic, al lui Nicolae și lui Otto, cari și ei au jucat un rol în viața politică și socială a provinciei,

1) Un act de liberă petrecere din Viena, 20 Noemvrie 1823, îi dă vârsta de 25 de ani.

(2) La 1817 aflau și pe un «chir Matei Petrowitz».

(3) *Studii și documente*, V, pp. 426-7.

și bunicul poetului Dimitrie Petrinò (1). Se vede dintr'o scrisoare că Eustatie eră rudă și a acelui Hristodulo Petrinò («Christodulo Petrinò»), care se află în Iași la 27 Maiu 1817 (2).

De acești protectori e trimes la Viena, dar nu cu gândul de a scoate din el un profesor, ci cu acela, mai modest, de a-l face ajutor în prăvălia bucureșteană a zisului Petrowitz. Încă din Iunie 1813 îl vedem cucerindu-și un atestat dela *Hauptschule* din Bauernmarkt, condusă de Ioan Baptist Dräck. Trecu la «Gimnaziul Academic», distingându-se foarte mult, încă din 1815.

Atunci epitropii se hotărîră a-l lăsa să-și urmeze studiile. Să urmeze medicina, scrie Petrinò, «e singura cale pentru un tânăr din nația noastră, mai ales aici în Moldova, ba chiar și la București, la Constantinopol și aiurea, pentru a-și face mai ușor carieră (*sich leichter fortzuhelfen*). Numai cât pentru aceasta trebuie să poată vorbi curent limba greacă savantă (*die gelehrte griechische Sprache*) și deci să nu zăbovească de loc a o învăța. Fără acest mijloc exterior de recomandatie, un tânăr Grec ar putea numai cu greu să se impuie Moldovenilor noștri și Grecilor ca un învățat, căci, din nenorocire, nația noastră e foarte mult orbită prin strălucirea din afară («weil, leider, unsere Nation sehr viel durch den äussern Glanz geblendet wird»). Cât privește limba franceză, nu cred că e de nevoie să amintească mai întâiu că o cunoaște și pe aceasta.»

Aici, într'o numeroasă societate grecească, doamna Petrowitz, frații «von Oeconomus» ș. a., a petrecut deci «Costachi» încă mulți ani: optsprezece de toți. «Am învățat», spune el, «toate acele cunoștințe cari se cer pentru studiul unei științe: ori a teologiei, ori a dreptului, ori a medicinei. Inarmat cu aceste învățături, vream acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, să încep medicina, care, arhonta, precum bine știi, singura nu și-a pierdut încă trecerea la neamul nostru și se cinstește astăzi mai presus de orice altă știință.» Observă însă că nu-și poate închină tot timpul greului studiu ce și-ar alege, ca unul ce dă lecții acasă prin locuri foarte depărtate, la școlari răi, cari-l umplu de amar. Acest gând l-a făcut să-și piardă sociabilitatea și veselia. Un mic sacrificiu din partea epitropilor, și el ar ajunge iarăș fericit prin conștiința că poate fi de vreun folos pe lume (3). La 12 Noemvrie 1815 i se dădea deci un ajutor de

(1) Sbiera, în *Enciclopedia Română*, III, p. 577.

(2) Soacra lui Petrinò pare a fi fost rudă mai de aproape cu copilul. Acesta avea surori mai mari decât el.

(3) Concept de scrisoare grecească nedată.

50 de florini pe lună până la sosirea aceluia care-i purtă grija.

Nu mai e acum Hristodulo Petrinò, ci ruda, poate fratele lui, Apostol, adevăratul binefăcător al tânărului student, care, în avântul recunoștinței față de acest «respectabil făcător de bine», de acest «părinte», îi zice «Herr von Apostol».

Invățând grecește și urmând pentru religie la preotul grec din Viena, acel «Gregorius Kalagunnis, parochus în ecclesia graeca» dela care și capătă un atestat în latinește, Eustatie continuă studiile sale la gimnaziu, în timpul când la Universitate se puteau vedea Gheorghe Asachi și Gheorghe Lazăr. În momentul când Eteria provocă mișcarea de liberare a neamului său, i se dădeau atestate de foarte bune studii acestui «Moldovean, Ieșcan», din partea Universității din Viena, unde era «auditor de filozofie în anul întâiu». Ascultă și istoria naturală și universală, autorii greci, filozofia dreptului, fizica, metafizica. De pe drumul la lupte cu cinste, la biruință sau la moarte îi scriă în zadar cutare frate, poate și colegi de studii (1). El își pregătiă în liniște cariera.

Încă dela 12 Iunie 1823, din moșia sa dela Văscăuți, în Bucovina, Apostol Petrinò scrie celui care-l «recunoște ca binefăcător al său», arătându-i că «astăzi neamul nostru n'are atâta nevoie de medici, cât, mai mult, de celelalte științe, de cari e lipsit». «Medicina», urmează el, «e cu adevărat folositoare pentru omenire, dar medicii s'au împrăștiat pretutindeni, și unii au avut noroc bun, iar alții, neînvrednicindu-se de el, se poartă pe piețele orașelor, fără să fie întru câtvă folositori omenirii și neamului nostru; iar celelalte științe vor fi în viața de acum mai de folos, mai de obște și mai potrivite cu locul (*τοπωφελεστέρα*) decât medicina...; dacă urmează studiul lor cu stăruință și grăbire neobosită, poate și în trecere de trei ani să le isprăvească, precum m'am înștiințat. Cu toate că în *Hellada* și în alte părți ale *Greciei* va fi mulțime de medici europeni, cari nu cunosc de loc limba elenică, deocamdată ei pot să folosească bolnavilor de acolo prin tălmaci, până vor deprinde limba (2). Și,

(1) Scrisoare din 28 Octomvrie. a unuia care plecase prin Ancona și Livorno spre Pelopones: Ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος μὲ παρακινεῖ ἵνα συναποθάνω μαζῇ μὲ τοὺς ἀδελφούς, μ' ὅλον ὅπου οἱ ἐδῶ Γραικοὶ δὲν βοηθοῦν καθ' ὅλον τὸ γένος· ἐγὼ ἀποφασισμένος εἶμαι· ἢ τὰν ἢ ἐπὶ ἐπὶ τὰν, ἐπὶ ὅτι νὰ περιφέρωμεν ἔνθεν κακεῖθεν κάλλιον εἶναι νὰ ἀπεθάνω ἐντίμως, καὶ ὅχι ἀτίμως. Iscălitura e ruptă; se deslușește totuș: Εὐσταθίου. Adresa: Τῷ ἐντιμωτάτῳ κυρίῳ Στάσιω Χατζῇ Καλαγγιάννῃ πανευτυχῶς. Δωθήτω, παρακαλῶ, εἰς χεῖρας τῷ ἀγαθελφῷ μοι: Κωνσταντίνῳ Εὐσταθίῳ, εἰς Βιένναν.

(2) Μ' ὅλον ὅτι ἱατρός εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Γραικίας θέλει τρέξει πληθὺς ἱατρῶν ἐυρωπαϊῶν, μηδ' ὅπως γνωρίζοντων καὶ τὴν ἐλληνικὴν διάλεκτον, οἵτινες πρὸς καιρὸν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς τοὺς ἐκεῖσε ἀσθενεῖς διὰ διαρρηγμένων, μέχρις ὅπου συνελθίσωσι τὴν διάλεκτον.

în sfârșit, dacă, ferească Dumnezeu, neamul nostru nu va căpăta nădăduita libertate, totuș prin știința sa poate trăi cineva cinstit și folosi omenirii încă mai mult, precum și aici, în Bucovina, unde-ți aflu eu fel și loc să trăiești cinstit și cu câștig» (1). Il sfătuia deci să învețe pe socoteala lui acele științe, luându-și și un preparator practic pentru drept, prin îngrijirile «dumisale grofului signor Petrowitz de Armis» (δὲ Ἄρμις).

Eustatie trecea încă în August examenul de «elocvență practică», dar în toamnă-l vedem înscris — «dom. Constantinus Eustachius (nu Eustathius), Moldavus, Iassyensis», — ca student la drept. La 24 Ianuarie 1824, epitropul, «binevoitorul», îl îndemnă din nou să nu se mai gândească la altceva și să caute a «ieși avocat» (εὐχαίρει εἰς ἄβοκᾶτον).

Dar în 1824 îl vedem și la filozofie, dând examene de istorie austriacă și de drept constituțional — *Staatenkunde* — și studiind cu bune rezultate și la drept. Eră primit în case foarte bune, la baronul Jean Sina, de pildă, care-i trimetea vin și-i recomandă curaj, pentru vreun examen, probabil. Atestatul de absolvire dela Facultatea filozofică i se dedea la 23 Iunie 1827.

După terminarea acestor studii, acela care totuș nu se făcuse avocat trecu în Bucovina. Peste câteva luni numai, în primăvara lui 1828, el se hotărî apoi a se așeză în Moldova, de unde-i veniseră bune oferte.

Un conațional, Constantin Levidis, îi face cu acest prilej, la 22 Maiu st. v., următoarele observații, pe cari le traducem, fiindcă ele ne arată cum eram priviți la această dată de foștii noștri tovarăși în boierii și afaceri, Grecii, dominați acum de un spirit național exclusiv:

«Frățește te sărut. Din Văscăuți, 22 Maiu (3 Iunie) 1828.

Poți să-ți închipuești câtă neîndemânare și supărare a simțit inima mea când, plecând din Iași și ajungând la Inăuți, am aflat dela dumnealui Serdarul pornirea-ți neașteptată ca să părăsești pe bine-făcătorul tău Apostol și să treci în Moldova ca să-ți faci veacul.

(1) Τέλος πάντων καὶ ἂν (ὁ μὴ γένοιτο) ἀποτύχη τὸ γένος τῆς ἐλπιομένης ἐλευθερίας τοῦ πάλιν εἰς ὅτι μέρος διὰ τῶν ἰδίων ἐπιστημῶν δύναται νὰ ἐπιζήσῃ ἐντίμως καὶ νὰ χρησιμεύσῃ, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἔτι μᾶλλον, καθὼς καὶ ἐνθάδε, εἰς Πουκοβίαν, ὅπου ἐγὼ σοι εὗρισκω τρόπον καὶ τόπον τοῦ ζῆν ἐντιμὸν καὶ ἐπικερδῆ. Serisoarea e adresată așa: «Herrn Constantin Eustathius, Akademiker, in der Jägerzeile, No. 514, in Wienn (sic)».

(2) Din acelaș an versuri eroice, εἰς ὀνομαστήρια διδασκάλου, «pentru ziua de naștere a dascălului».

Frate, să nu te superi dacă, sprijinindu-mă pe reciproca prietenie dintre noi și frățeasca iubire, îți voi spune sincer că ai făcut un lucru de care te vei căi cât mai curând și-ți vei aduce aminte că Levidis, nici ca să facă plăcere domnului Apostol, nici dus de vreo patimă, nici râvnind cumva a face meșteșug de Mentor, ți-a dat sfatul să te lași de idea greșită că vei putea vreodată să câștigi în Moldova pâinea ta de toate zilele, afară numai dacă-ți cobori ambiția la treapta de a râvni în acele împrejurări dăscălia în casele boierești din Iași, primind plata pe an de o mie de lei și fiind numărat în rândul Țiganilor. Ai fugit tânăr din locul pe care-l socoteai țară a făgăduinței, neamintindu-ți nici moravurile, nici aplecarea spre naștere a Moldovenilor, și ai crezut că, deoarece i-ai văzut la Viena trufindu-se în îmbrăcăminte și făcând pe prinții (παρθαλονδομένους καὶ πριγκιποκορπάζοντας), vor fi și măreți și liberali (μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἐλευθέρου). Ci te vei trezi din visul cel mai înșelător și vei blăstămă și ceasul și clipa când vreun demon rău, cuibărit în cele de subt pământ ale Iadului, ți-a șoptit numele Moldovei. Mi-ai spus că boierii te cunosc, dar ai să vezi că nici ei nu te cunosc pe tine, nici tu nu-i cunoști pe ei, ca unii ce sunt cu totul deosebiți de aceia pe cari i-ai socotit. Mi-ai spus că moravurile și felul de a fi al celor de acolo sunt anti-europene. Ai să vezi acolo că moravurile nu sunt anti-europene, ci anti-umane, anti-naturale, orientale. Aici te-au prețuit ca pe un om instruit, acolo te vor desprețui ca pe un *dascăl* (cu litere latine), adică nenobil, țigan (γύφτην), prost (ῥήθιον), netrebnic (ἄχρηστον) ori cum vei voi să tălmăcești cuvântul acesta ieșit din gură moldovenească. Și, dacă, puindu-ți speranțele în domnul Hristodul, ai fugit de acolo, iarăș rău te-ai ostenit (ἐπὶ-νίξας), cum ți-am și spus-o în petrecerea-ți de aici. Domnul Hristodul, binefăcătorul tău, este un suflet bun și cu bună aplecare (προαίρεσις), foarte politicoș și într'un cuvânt un om cu reputație (ἀξίολογος); dar la ce să te întrebuințeze? Fetele lui, cărora Domnul să le dea viață și fericire, sunt crescute (ἀθασμένα) și nu mai au nevoie de dascăl; pe Petrachi al lui nu-l va lăsa în Moldova să-și tâmpească sufletul, ci-l va trimete la vreo școală din Germania, ca să fie cândva folositor patriei lui, care are nevoie de tineri instruiți și cu bune moravuri. Să te recomande consulului, cum credeai? Aceasta poate s'o facă, deoarece are trecere și legătură (προαίρεσιν καὶ σχέσιν) la domnul Leslie (Λεσλήν), dar vorba e acuma dacă Excelența (Ἐξοχότης) Sa poate să te întrebuințeze, căci rusește nu știi de loc (οὔτε γάρ). și moldovenește cât și mine, și e vădit că limbile cele

mai de nevoie pentru cel ce vrea să petreacă acolo în slujbă (ἐν ὑπουργήματι) sunt cele mai sus zise.

Nu te-am sfătuit, sincer, să rămâi aici doi-trei ani, să economisești puținii bani, să te lași (ἀφαιῆς) cu totul în voia domnului Apostol, să nu hrănești bănueli fără rost și să te prefaci cât de cât după oamenii cu cari ai să trăești și să ieși din idea că, deoarece ceilalți n'au instrucția ta, sunt și nevrednici de societatea ta? Ai văzut pe domnul Apostol cât de liberal s'a purtat către cei cari-l servesc, pe cari-i priviă, ca în cazul tău, drept oaspeți, deoarece tu erai tot privit ca fiu al lui și, de ai fi stat un an, doi lângă dânsul, purtându-te cum trebuie, de sigur te-ai fi retras cu mulțămire. Și, în sfârșit, lăsând toate la o parte, ai uitat de învățăturile filozofilor că «decât toate e mai bună patria»? Să renegi patria ta, să arunci deasupra-ți numele elenic, pe care oameni ca Thiersch, ca Krug, ca Einard, ș. a., îl primesc dela Elinii recunoscători față de dânsii ca dovadă de cinste și glorie, să te amesteci cu oameni dobitoci (κτηνώδεις), cari n'au o cugetare nobilă (γενναίωφροσύνη), ci numai se tot laudă cu strămoșii (γενεακομπάζουσι), să te depărtezi pentru totdeauna din societatea celor de un neam cu tine și să intri în popasurile (σταθμοὺς) celor de alt neam, să schimbi și melodicele sunete ale limbii tale părintești în bâlbâielele informe (ἄναρθρα ψελλίσματα) ale barbarilor, acestea toate, prietene, nu-ți fac cinste; ele profanează sentimentele pe cari ți le-au insuflat dascălii și te coboară neapărat (ἀποκατασταίνουσι ἀνυπόληπτον), și chiar la acei de alt neam, căci «cel ce-și reneagă patria e în stare de orice lucru rău». Ascultă, prietene, sfatul sincerului tău prieten, care compătimeste auzind nenorocirile tale; lasă socotințele cari sunt inconciliabile cu societatea omenească; să nu crezi că toți oamenii se cade să fie liberi de orice scădere, luând pildă întâiu dela tine însuși. Fiecare-și are partea-i slabă, și particularitatea celui ce filozofează este să economisească pe fiecare așa încât să nu-și câștige dușmani, ci prieteni, de cât de mică treaptă, și, dacă e așa (καὶ ἄν εἶναι), amintește-ți și de parimia de obște «că a trăi cu Dumnezeu nu este capăt» (μὲ τὸν Θεὸν νὰ συζῆσθης δὲν εἶναι τέλος). Cugetă (?) bine câte ți-am spus în petrecerea ta aici și câte le-ai luat asupra-ți atunci, și hotărăște-te în sfârșit odată ce cale ai să iei. Nu te clătină zilnic, odată după Greci, odată după Moldoveni, odată închinându-te Rușilor, odată filozofând, odată făcând falsă înțelepciune (δοξισμῶν), ci adu-ți aminte de vorba lui Ovidiu: *sic stat sententia mea*, și urmează învățăturile filozofilor, nu șoaptele patimilor și ale prevenției. Eu, ca prieten,

tovarăş de studii (συμμαθητής) şi conaţional al tău, mi-am făcut datoria şi ți-am spus câte m'a sfătuit mica mea cunoştinţă, şi, oricare ar fi soarta ta, conştiinţa mea va fi liniştită, căci din vreme te-am sfătuit cu privire la lucrurile pe cari le-am crezut mai bune, ca unul ce le-am văzut cu chiar ochii mei. Mă voi bucura la culme dacă voi auzi de schimbarea soartei tale în mai bine, ceea ce însă mi se pare cu neputinţă în locul unde te afli acum, şi am bună nădejde că nu te vei supăra că, în chip sincer şi ca prieten al tău, ți-am spus cele ce se cuveniau. Iar într'aceasta rămân adevăratul tău prieten, ca un frate:

Constantin Levidis.»

Se pare că Eustatie a dat lecţii întâiu în casa unuia din Ghiculeşti, căci îl vedem la 1833 în corespondenţă cu un tânăr din această familie care se află la München — împreună cu un Cananău — şi se gătia a merge la Paris. Junele făcuse glume pe socoteala căsătoriei recente a «dascălului», şi acesta-l calificase de «homme orgueilleux, vain, fier, polisson et fainéant au milieu d'une ville littéraire (1)». În schimb, i se spunea ca a ajuns «en puissance de femme» şi i se doriau copii «filozofici» ca dânsul. Acelaş însă, primind prin «filozof» vestea marelui foc din Iaşi, se trudiă să-şi însemne impresiile în franţuzeşte, arătându-şi părerea de rău că Dumnezeu apare adesea ca un «Dumnezeu de ruine şi de morminte», care vrea «gemete ca imnuri şi ca templu o lume deşertă şi pustiită», pentru a încheia cu vechea constatare că tot omul e de vină. Aceste scrisori cuprind citaţii felurite din Salustiu, din Horaţiu, din Humboldt şi din Schiller, ba chiar şi din Matissen (2). Dar într'o scrisoare fără dată Eustatie se plânge de receala faţă de dânsul a unei doamne mari căreia-i instruisese el fetele: în adresă o numeşte însă numai «cocoana Marioriţa».

La 1835, Eustatie, care-şi zicea acum «Eunomios», eră «vechil al moşiei Proselnici, pe care o ţinea împreună cu unul din cumnaţi, Atanasie Asimakopulo (3). Şi în 1839 îl vedem, asociat cu Perini, alt cumnat, vânzând porumbul la Evrei din Huşi.

(1) E vorba şi de un Răducanu, care ar fi calomniat pe bunii studenţi din München.

(2) Intr'o scrisoare acelaş, acum insurat, arată că preferă pe Homer oricărui spectacul tragic.

(3) Soţia lui se plângea că fratele ei îşi duce cumnatul la jocurile Madame Carolinei în Iaşi. — Celălalt cumnat Nicolae Chiriacopulo, medic şi arendaş, moare la Oena în 1842, lăsând o văduvă, Mărioara, care descrie acest oraş în 1840 (când vorbeşte de moartea

Dar învățatul, «loghiotatul» de stil apusean din Viena, nu înțelesese a rămâne cu aceste ocupații, hrănite, probabil, din zestrea nevestei. Dădea, la o dată pe care n'o putem fixa mai de aproape, lecții la școala de fete a contesei E. de Grandpré, care, printr'un bilet ce ni s'a păstrat, îi anunță că va lipsi zece zile, rugându-l «să suspende bunele lui lecții, bunele lui îngrijiri pentru miclele lui eleve în acest timp». Și, la 10 August 1836, Κωνσταντῖνος Εὐνόμιος răspândeă această «înștiințare» (εἰδῆσις):

«Cel mai jos iscălit, străbătând (δυνάσας) fericit, după mulți ani și neobosite silințe, pentru instrucție, întreg stadiul științelor la Universitatea din Viena, dorește să se consacre numai creșterii tinerimii. Pentru aceea va deschide în această Capitală a Moldovei o școală, unde petrecând copiii subț nemijlocita lui îngrijire și priveghere, vor aveă fără plată (*sic*) hrană și spălat și vor învăță întâiu dogmele sfintei și imaculatei noastre credințe, apoi, împreună cu limba greacă, limba franceză și germană, și, pe lângă ele geografia, istoria, aritmetica și orice alta contribue la împodobirea și buna lor creștere (κοσμίοντα καὶ χριστοθήθειαν).

«Fiecare școlar plătește pe an pentru învățatură (δίδασκτρον) cincizeci de galbeni, din cari jumătate dă celui mai jos iscălit cu anticipație pentru întâiul semestru, iar ceilalți la începerea semestrului al doilea, aducând de acasă cărțile de nevoie pentru învățatură și altele cari nu mai puțin îi sunt de folos: precum: haine, așternut, ș. a.

«Câți deci dintre părinți voesc a încredința creșterea fiilor lor celui mai jos iscălit, sunt îndemnați prin cea de față a se adresa către mine însumi.»

I se oferi însă ocazia de a-și arăta în condiții superioare destoinicia. Jupâneasa căreia-i pregătiă copiii iscăli o recomandatie, redactată de Evnomie el însuș, către Mitropolitul Veniamin, arătând că acest «tânăr împodobit cu un roiu (ἔσμύον!) de bune moravuri și știutor de multe limbi și științe», după un studiu de cinsprezece ani la Viena, ar fi potrivit, și după socoteala celorlalți doi epitropi

unei Buhuș) ca un ἐρπεπαζαράκη. O petiție franceză a Mariei arată că soțul ei a fost optsprezece ani în serviciul țerii: «savoir, 5 ans à l'hôpital de Roman, plus de deux ans, en temps de peste, à l'hôpital des troupes de S. M. l'Empereur de Russie; neuf ans dans le district de Kowourloui, où il exerça ses fonctions en qualité de médecin du district pendant le choléra-morbus, d'abord à la quarantaine de Galatz, ensuite dans cette même ville..., enfin à la Kamara d'Okna, où, après deux ans de service, il plut à Dieu de le délivrer de ses peines». La 16 Septemvrie 1836, ea scriă cununatei Luxandra că a fost la Galați Domnul și Curtea și că s'a dat «un bal foarte frumos».

ai școlilor, Logofătul Nicolae Cantacuzino și Gheorghe Asachi — care-i încredință la 12 Maiu 1838 traduceri din grecește (1) — pentru catedra de limba și filologia grecească la Academie. Véniamin eră rugat ca «prieten cunoscut al bunei creșteri și călduros râvnitor și sprijinitor al muzelor divine și nemuritoare», să-l binecuvinteze întru aceasta.

Numirea se și făcù, Evnomie urmând celor dintâi profesori de grecește ai înaltei școale: Păharnicul Nicolae Cuculi (Κουκούλη) și Eustatie Carinu (Καρίνου). Aveà întâiu trei clase, apoi, dela 1838, și cele două ce se adăugiră. Dar se plângeà că primește numai o treime din leafa predecesorilor săi. Și, deci, și pentru aceasta, într'o petiție către Domn, datată Decemvrie 1840, el cereà să fie așezat și în rândul boierilor.

Eră și profesorul Domniței Hariclia Vogoridi, sora Doamnei lui Mihai Vodă Sturdza, și ni s'au păstrat câteva urări redactate de el în frumoasă grecească de modă clasică, pentru zilele mari ale Domnului (2). Deci cererea-i fu primită, și fostul student din Viena, menit a fi advocat la Cernăuți, intră în arhondologia Moldovei, în rang de Căminar.

Dela el ca profesor avem bilete de examen — d. ex.: «care litere caracteristece (*sic*) vor avè în futurul II verburile care în prezent vor avè pre *z* literă caracteristică?» —, foi de catalog — și pentru «sholerii de clasul al IV colegial (3)». Mai avem, în sfârșit, innuri

(1) «Domnule profesor. Binevoește alăturata anaforă în limba grecească a o prescrie (*sic*) pe hârtia care o triimăt inpreună cu ia și cât să poate mai degrabă a mi-o triimite prin aducătorul, rămăind al dumitale indatorit slugă: Gh. Asachi; 838, Mai 12. — Domnului Evnomie, profesor la Academie.» — Este și o scrisoare franceză a Elenei Asachi care trimete trandafiri.

(2) Ca stil de temă franceză, abiă îndreptată de profesor, cetim: «Le culte religieux est digne de soumission de notre à Dieu. Est le culte religieux interne et externe. Et la interne culte religieux consiste dans le Dieu amour, dans la crainte de Dieu, etc.» Evnomie scrie răvașul grecesc al Hariclei către părintele său, arătând ce bucuroasă e la Iași și ce bine petrece în școala «contesei» (de Grandpré, adică), unde se dă cea mai mare luare aminte religiei și moralei (16 August 1838).

(3) Avem pe: Cozadin Grigorie, Chinezu Nicolai, Hrisochefal Gheorghie, Hotineanu Costachi, Balaban Gheorghie, Dragoș Dimitrie, Ghițescu Ilie, Criste Lefter, Radu Gheorghie, Soroceanu Dimitrie și Ioan. Notele, dela 2 la 4.

Iar la 1847 -8, IV: Apostoleanu Gheorghe, Cananău Constantin, Diamant Lascar, Ciolac Ștefan (*sters*), Morțun Constantin, Veisa Teodor; III: Luca Dimitrie și Gheorghe, Angheli Dumitru, Rafail Toma, Cobolschi Grigore, Trissonymos Achile și Gheorghe, Hrisochefal Constantin, Gregoriadi Grigore, Gheorghyadi, Eraclidi, Porfiru; II: Ciolac Carol, Mavrichi, Filipeanu (*sters*) Orazecke (*sters*), Voinov, Negură, Crăiescu Neculai și Petru (*sterși ambii*), Hrisochefal Nicolai, Gheorghiu, Popovici (*sterși ambii*), Carp, Neculcea, — o Maria Neculce eră prietena familiei Evnomie —, Abraham, Bucicov («Butziko») (*sterși ambii*), Voicovici, Garabet, Casian, Chiriac (*sters*), Ciolac Ștefan.

de ocazie, pe cari le schiță și în marginea cataloagelor, și chiar încercări, foarte îngrijite, de dicționar în mai multe limbi.

La 1842 sora lui din Ocna întrebă dacă «fratele mai este la Academie și dacă are lecții și afară». Adresa scrisorii, românește: «cinstițu dumisale domnului Costantină Evnomio, profesoră limbii elinești la Academia Mihailana dină Eșă, cu frățască dragoste, la Eșă». Ea nu venia să-și vadă fratele de frica hoților cari ocupau pădurile (1). Cealaltă soră, Anastasia lui Eustatie Asimakopulo, plânge bolile ei și «copiii pe jumătate goi». Profesorul ieșean se gândia încă prin 1845 la ce părăsise: «prea-glorioasa Eladă, de toți venerata vatră a luminilor și sălaș frumos — ἀγλαόμορφον ἐνδοταίτημα — al tuturor nemuritorilor». Pentru 6.000 de lei pe an el însă urmă să învețe «cu pierderea sănătății sale tinerimea de alt neam» (ἀλλόφυλον) limba recunoscută a fi cea mai grea», elenica, «limba superioară tuturora prin frumuseță», «limba zeilor», precum știe Vodă însuș, crescut și distins în acest studiu, ἐλληνικῇ διαπρέπουσα παιδεία. La 1845, bolnav de o veche fistulă, se gândia a merge la băile minerale de curând descoperite în «Vlahia», — la Balta-Albă, credem. Și dintr'o scrisoare a lui, datată 24 Ianuarie 1848, se vede că el ținea și școala lui deosebită, luând ca «didactru» 20 de florini de Olanda pe patru luni (2). Un C. Mano-l intitulă atunci «Grand-Caminar de Moldavie, *ci-devant* (sic!) membre de l'Académie Michel».

Un cumnat — prin sora lui? — al lui Evnomie eră vătaful de aprozi Mihail Perinos — Mihail Marinovici sin Perini —, care, în 1825, aducea adevăriri ale calității sale dela Leontie Mitropolitul de Belgrad — Μητροπολίτης Σερβίας Αεόντιος —, dela Mitropolitul Grigorie de Ierapole, dela Dimitrie Moruzi, dela Iacovachi Rizu, dela medicul «bizantin» Antonie Fotinò, dela «prince Démètre de Ghica», dela «prince Constantin Caratza», dela I. Schinàs, dela cneazul Cantacuzino, dela consilierul de Stat rus Negri, dela Costachi Manu și dela Costachi Plaghinò.

(1) Ținea, ca văduvă, spițeria, și nu i se plătia de ispravnic, care, «după cât se vede, așteaptă rușfet». Întrebă și de «cocoana Măriorița a lui Răducanachi».

(2) Evnomie făcea petiții grecești, către Domn și Doamnă, ca aceea prin care un Grec care voia să meargă la băile din Brusa oferia acesteia «o jumătate de deget al Sf. Haralamb, o parte din capul Sf. Iefer și alte câteva».

III.

Legăturile dintre familia Pêtrînò și familia Hurmuzaki fac însă a se păstra între aceste hârtii și atâtea cari privesc pe fratele așezat în Moldova al vestitului oaspete al Românii dela Cernauca, pe Alexandru, și pe soția lui, Zoița.

Am tipărit aiurea (1) plângerea, luată din aceeaș colecție, prin care mama lui Doxachi, Luxandra, născută Halepoglu (2), se plânge, la 19 Fevruarie 1804, că acesta a luat fără drept o parte din moștenirea fiilor ei mai mici (3).

Academia Română păstrează actul, din 29 Noemvrie, ce a rezultat din această plângere. Mitropolitul Veniamin, împreună cu alți doi boieri, dădu Serdarului Constantin jumătate din Cernauca și Țigani, rămâind în grija mamei Horodiștea, partea fiului celui mai mic, a lui Alecu, Cârjoaia și Zbierenii. La această vreme Doxachi se făcuse călugăr, luând numele de Dosofteiu (4). Apoi, la 12 Ianuarie 1805, Constantin e acel care capătă cele două moșii din urmă (5).

Luxandra Medelnicereasa nu trăi multă vreme după aceasta. Ea se stânge în Moldova, lăsând, pe lângă moșii, juvaere asigurate la Agenție, depozite la mănăstirile ieșene Galata, Barnovschi și Sf. Sava, precum și la o neașteptată «doctoreasă» — poate văduvă de medic — Catinca Clucereasa (6). La 3 Octomvrie 1818, din Cernăuți, Doxachi Hurmuzachi, așezat la moșie încă de pe la 1805 și

(1) *Revista istorică*, II, pp. 163—4.

(2) Sever de Zotta, în *Arhiva genealogică*, I, la p. 152. Mama ei eră «Elena, fiica lui Hagi Sabini, din Constantinopol»: *ibid.*, p. 153. Pentru dânsa d-l Zotta citează și un act de împărțeală din Bibl. Ac. Rom., LXXVI/70. La 18 August 1796 încă, ea cedează fiului mai mare, *Constantin Sulgerul*, Cernauca, acesta având acum 24 de ani (*ibid.*).

(3) Se deleagă pentru cercetare Logofătul de Țara-de-jos și Vornicul Lupu Balș.

Pentru Matei Hurmuzachi, soțul Victoriei, fiica lui Nicolae II Costin, și socrul, prin fiica Anastasia, al cronicarului Ioniță Canta, v. *Studii și doc.*, V, p. 421. În acel studiu publicat în *Arhiva genealogică*, I, p. 131 și urm., d. Sever de Zotta izbuteste a dovedi că între acești Hurmuzachești, coboritori din Cârstea Pitarul, (poate «nepot de vară primare a Ducăi Vodă», ispravnic la Mira, delimitator cunoscut, Vornic pentru Turci la Iași, în 1711, încă în viață pe la 1730, când îl aflăm călugărit ca Hrisant), prin fiul acestuia, frați: Lupu, Catrina), Logofătul și Vornic de Botoșani Hurmuzachi (nume de botez), căsătorit cu Iilca, fiica lui Ștefan Luca, și Manolachi Hurmuzachi, boierul lui Nicolae Mavrocordat, nu e nici o legătură și că deci cei dintâi nu sunt Greci de obârșie. Matei Hurmuzachi a fost moștenit de fratele Constantin.

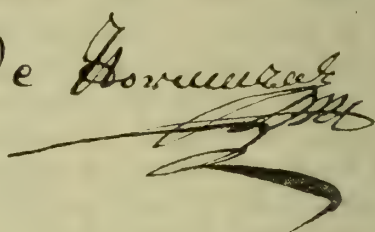
(4) Bibl. Ac. Rom., doc. LXXI/70. Cf. Zotta, *l. c.*, p. 157.

(5) *Ibid.*; *Creșterea Colecțiilor*, 1909, I, p. 48.

(6) În Iași locuia în 1806 și vărul Iordachi (*Studii și doc.*, XI, p. 66).

căsătorit pe la 1810 cu Ileana Murguleț, neam care e înrudit cu Vasile Lupu(1), precum și soțul Anastasiei, surorii sale, Vasile Vasilco, care, când scria românește, sub numele său: «în numele soțului meu

Doxaki de Hormuzachi

Nastasăia Hurmuzachi», nu se gândia ce renegat către Ruteni va răsări din neamul său și al Hurmuzăcheștilor, dau plenipotență pentru căutarea acelei averi fratelui așezat în Moldova, Alexandru sau Alecu (2).

(1) Zotta, *l. c.*, p. 158. — D-sa citează o altă iscălitură cu litere latine, la 1818 (p. 159) și dă (p. 160) cea cu litere cirilice.

(2) «Vollmacht, kraft welcher, wir, Endegefertigte, dem H. Alexander de Hormuzaki, ihm Bruder, und respective Schwager, von Seite des Unterzeichneten Wasil v. Wasylko, als gesetzlichem Vertreter seiner Frau Gemahlin Nastasia, gebohrene v. Hormuzaki, die Macht und das Recht ertheilen, in unsern Nahmen die in der k. k. öst. Agentie zu Jassy in der Moldau von unserer verstorbenen Frau Mutter in Praetiosen und Gold erliegenden Deposita zu erheben; nicht minder wird dem H. Bevollmächtigten ferner das Recht eingeräumt die in den Klöstern in der Moldau, als Gallatha, Barnowski und St. Sawa, gleichfalls von unserer Frau Mutter Ruxanda v. Hurmuzakojă Medelniczerasa erliegenden Deposita ohne Ausnahme abzunehmen; endlich kann der H. Bevollmächtigte auch das von der besagten Frau Mutter bei einer Doctorin, Namens Katinka Kluczerassa, erliegende Depositum in unserm Nahmen erheben, die Erhebung von allen den besachten Depositen gegen Einlag einer vidimirten Abschrift dieser Vollmacht recepissieren und überhaupt alles veranlassen was derselbe mit Bezug auf diese Deposite für nothwendig und nützlich finden sollte. Wir verbinden uns zugleich für alles den betreffenden Partheyen verantwortlich zu seyn, was der H. Bevollmächtigter in der bestimmten Hinsicht in unsern Nahmen abthun wird; indem wir zugleich uns durch die Abquittirung des H. Bevollmächtigten in diesen bestim[m]ten Geschäft[en] im Voraus zufrieden stellen.

Urkund dessen unsere und der H. Zeugen eigenhändige Fertigung.

Czernowitz, den 3-ten September 1818.

Doxaki de Hormuzaki.

Basyli Wasylko,

in numele soțului meu Nastasăia Hurmuzachi
(întăriri oficiale).

Aceasta eră acum o afacere veche la 10 Iulie 1822, când o anume Despina (Δεσπινού) scrie, din Constantinopol, Căminarului Celebî Alecu Hurmuzachi, cumnatul său, arătându-și supărările, venite, după cât se pare, din boală și amintind că a trimes, pentru el și nepoți, «opt testemeli și două perechi de prosoape (προσώφια), înainte de a urmă relele și neorânduilele acestea pe lume (1)». Ea corespunde prin călărașii Moldovei și capuchehaiele (2) și se oferă a găsi cumnatului său ce-i va trebui dela «metohul din Constantinopol» (ἀπὸ τὸ μετόχι τῆς πόλεως) (3).

Și un alt act din ale noastre vine să lămurească rosturi încă necunoscute ale familiei:

La 5 Iunie 1830 Alecu Hurmuzachi arată, printr'un memoriu grecesc, că părintele său, Constantin, lăsase la trei frați (deci el, Doxachi și un al treilea Constantin) și o soră (Nastasia): Cernauca, jumătate din Cârjoaia și din Zbiereni și jumătate din Horodiște, în Ținutul Hârlăului,— aceste trei, moștenire dela strămoșul Crâste Vornicul (4)—, «tot într'un hotar».

«In zilele lui Constantin Moruzi Voevod, deci, fiind eu copil de 12 ani (dela 1777 la 1782), s'au împărțit, făcând Cernauca în trei părți: o parte a mamei noastre, cât va trăi, a doua a *fratelui meu de mijloc, Căminarul Doxachi* (τοῦ μεσσοῦ ἀδελφοῦ Καμινάρι Δοξάκι), și a treia surorii noastre, iar celui mai mare frate, „*Comisul Hurmuzachi*“ — acela de care, și nu de Doxachi, cum am crezut, se plângea bătrâna—, numit de fapt, (5) Constantin, i s'a dat moșia Cârjoaia și jumătate din Zbiereni, pe lângă care a luat și jumătate din Horodiște, sub cuvânt că i s'a dat danie de către unchiul nostru, *Alexandru*

(1) Πρὶν νὰ ἀκολοθήσουν [τὰ] κατὰ καὶ αἱ ἀκαταστασίαι αὐταῖς εἰς τὸν κόσμον.

(2) Τὰ γράμματα σας νὰ τὰ στέλετε με τοὺς καλεσμένους, ἐδῶ εἰς τοὺς καπνιευχιδέες.

(3) Ea se adresează către un Serdar și către ginere: Τὴν Εὐγενείαν της, ἄρχων Σερδάρη καὶ περιπόητε μοι γαμβρέ, ἀδελφικῶς μετασπαζομένη προσκυνῶ. Ζοῖței îi zice: τὴν περιπόητόν μοι καὶ ἐρασμίαν ἀνταδελφὴν μου, κοκκῶνα ζωῖτσα, pe care o dorește toate αἱ φιλονάδες. Se aduc și salutări dela nepoți (ἀνεψιά).

De Paști înainte de «anomalie» eră să-l trimeată pe «Spiru». La urmă însă, numai: της Εὐγενείας της ὅλη διὰ τὰς ἐπιταγὰς της ἀνταδελφῆ της: Δεσπινού.

(4) Zotta, I. c., p. 143.

(5) I. Sbiera, în *Enciclopedia Română*, III, p. 736. Dar un Iordachi, cum afirmă d-sa, nu apare. Cf. Zotta, în *Archiva genealogică*, I. c., care dă numai pe Constantin, Doxachi, Alecu și Anastasia. — Iordachi e (pp. 156-7) fiul lui Ștefan, frate — ca și Alexandru, adăugitorul letopiseturii Moldovei, și Ienachi, cel furat de un Țigan, în copilărie, la 15 ani, și dus la Cetatea-Albă, unde «ca un nemernic au petrecut 43 ani (*)» —, al lui Constantin.

(*) Zotta, în *Archiva genealogică*, I, p. 30 și urm. Eră și o soră.

Hurmuzachi, care eră fratele tatălui nostru, iar mie, ca mai mic din frați, mi-a dat cealaltă jumătate din Horodiște, părintească, despre partea Cotnarilor, cu moară pe apa Bahluiului, cu 25 de pogoane de vie și cu toată părinteasca ἀπατέρε, cum arată țidula împărțelii dela 1805, Ianuarie 12, pe care o am, întărită de veliții boieri ai Divanului și de Marele Logofăt Dimitrie Sturza și de preasfințitul Mitropolit Veniamin, — pe care am stăpânit-o cu pace până la 1820. Iar la 1821, soția răposatului Comis Hurmuzachi, fica Banului Teodor Carp (1), prin petiția ce a dat-o lui Suțu Voevod a cerut să i se dea jumătate din moșia mea Horodiște. La 4 Aprilie 1821, Divanul se pronunțase pentru el. «Anomalia» l-a silit și pe dânsul a fugi în Bucovina, unde stă până la 1823: în lipsă, cumnata îi ieia moșia, partea ei fiind împresurată de vecini. Mai târziu eră să se facă o hotărnicie de Spătarul Mihalachi Canta, dar cumnata pretinde că moșiile-i sunt peste Prut. O hotărnicie e executată de Spătarul Constantin Negre la 1823, dar văduva își mărită o fată după Teodor Aslan Spătarul, nepot al lui Vodă Sturza, dându-i zestrea în acest pământ. Atunci încep prigonirile: atac al jitarilor săi, încercare de omor din partea unui Turc beat, joc de girid al Țiganilor ei la Curtea lui, luare în silă de șaptesprezece stoguri de fân, răpirea unui nepot și legarea cu mâinile la spate a propriei lui soții, falsă hotărnicie a Banului Constantin Holban, «facând Horodiștea a fi Cârjoaie», izgonire a lui cu ciomegile, furtul peștelui din balta Cotnari, pe care-l «trimete cu carele la târguri și-l vinde», prădarea în 1827 a pivniței, de însuș Aslan, cu o sută de țărani, strigând bieteii jupănese: «fugi scroafă» (σχροῦφα), căci m'am hotărit să fac un lucru cum nu s'a mai auzit pe lume, și acuș te pun jos și te bat». O plângere din 1828 mai arată că Aslan a venit la el, în Horodiște, cu Serdarul Costachi Morțun, reprezentant al lui Vasile Brăiescu Aga, cu «țărani» și Țigani, când eră bolnav, ca să-i facă «mascaralăcul» de a dărâma casa asupra lui. În zadar s'a plâns la Vodă, la Minciaky: Logofătul Constantin Catargi a spus în Divan, scurt, că «n'are dreptate». Dar nici dela generalul rus «nu veni răspuns», spune oficialitatea moldovenească (2).

În afară de aceasta el aveă greutatea unor împrumuturi făcute, «în nenorocitele întâmplări a vârstei sale cei copilărești», prin «doi Jădovi telali», la un Ștefan Cașu și la tovarășul său Stolnicul Ioan.

(1) D-l Zotta (*l. c.*) admitea că zisul Constantin a murit înainte de 1827.

(2) Ni s'a păstrat și lista pretențiilor celeilalte părți, către «badea Alexandru».

Fusese convins a primi, în loc de bani, 1.500 de galbeni (= 22.500 lei), «marfă după prețului neguțătoresc, ci eu cu derădicata dela Lipsca, iar nu după cum o vinde dumnealor la dughiană», afară de 900 de lei «în nahtu». Telalii ieau apoi dughiană și vând 500 de ocă de zahăr; restul îl vând așa — el fiind «închisă pentru o năpaste» —, încât aceiași negustori reieau cu 250 de lei marfă de 600. «Și marfă ci dumnealor o vindă la Curte gospod, adică niște rochi, câte cincisprăzaci lei miia, mi-au dat-o înă contă dreptă o sută lei, și nu au vrut să o priimiască. Eu dar, aflându-mă», urmează el, «la o osândă ca aceia, s'au vândut toată acă marfă, denă care nu amă luat mai multă decâtă noă miă lei, înă cuprindire și a celor noă sute lei ci în nahtu am priimit. În vreme de zăci luni și giumatate de zăle ci șădem la osândire temniță, iarăși trebuindu-mă ban; că peremă de foame, amă triimesă pe numiță telali, Iosăbu și Moisă, la dumnealui Ștefană Cașulă să mă agiute cu puțani ban, carili li-au zăsă că, dacă eu i voi da sănet de trei sute galbini, mă va scoate și denă temniță până Sămbătă și-mi va da și șasă sute lei pentru cheltuială, iar, de nu, apoi totă sântă prăpădit. La care cuvinte ale sale, socotindu-le de adivărate și frică fiindu-mă mai multă la o pedeapsă ca aăsta, amă dată sănetă după cerere sa». I se mai cere harta moșiei amanetate, hotarnica, actele, și le dă. I se răpește apoi și contul de mărfuri, tot acolo, în temniță. «Iarășu piste puțani zile au venit la mini ună Grigoriia cală a lui de dughiana sa, au cerută ună sănet de cincizăci galbini, zăcându că elă are putere de a mă și scapa și de a mă și perde, și, de nu-i voi da acă somă prenă sănet, totă voi fi prăpădit; și acela prină grozăviile sale mi-au luat acelu sănet de cincizăci galbini»: aveă rude la Curte, și de aceea eră crezut. «Totă întră aceiașu vreme triimețându la mine dumnealui Velă Armașă pe dumnealui Sardară Gheorghiia Condicariulă, mi-au cerut ună sănetă de șasă miă lei, pe care dându-lă eu, nu l-au priimit, și mi-au luat altă sănet de o miia de galbini, care este știută și de Preasfinția Sa arhipăstoriulă altă Moldaviei sălnica răpire acelu sănet». Acum, în 1823 — hotărîrea Logofătului e dela 10 Aprilie —, el cereă să se strice aceste sineturi smulse «cu sălniciia și înfricoșări de moarte..., ca unulă ce de frică li-am dat, fiindu la acă pediapsă», iar pentru al Evreilor să i se caute vrăsta «prenă dominionă satului Cernăucăi, în Bucovina, la mitrică, unde sântă născută».

După cercetările d-lui Sever de Zotta, numirea lui Alecu în

Căminărie trebuie să se fi făcut după 1819, rămânând titular încă de prin Maiu 1824 (1).

În acelaș an, Alecu Hurmuzachi denunță pe locuitorii «zurbagii» Sofronie Galiș și Silioan Rujan, cari-l pradă și nu-i fac boieresc, «ci umblă totu înu zurbale, băntăluindă totu satu, dinu a căroră pricină și pradare me în vreme răzmeriții au fostu», — Rujan «făcându-să Vornic în Cotnari, fiindu megiiășată cu moșăia me»: el cere «să fie scoși de pe moșăia me și dați cu a lor bir înu satulă Cotnariulă, ci este totu unu sat cu a meă, numai petriile hotară dispărându...: amândoi aceștiia să tragu și să razămă înu Cotnariu» (2).

Și după moartea lui Alecu urmară asemenea necazuri. În 1836, Zoita, văduva lui, se plângea de o năvălire a unui anume Clopoțel (3). Testamentul și-l facea numai în vremea holerei, la 13 Iunie 1848, în prezența lui Constantin Eraclide și a altor trei marturi, lăsând ca legatar universal pe nepotul ei, Dimitrie Mitarachi Prusalis, — autorul unui imn grecesc către Grigore Vodă Ghica, în 1850, — fixând doar 500 de galbeni pentru biserici și săraci și aceaș sumă pentru rudele, neștiute ei, cari s'ar putea prezentă.

Că e văduva acestuia, și nu a lui Constantin Hurmuzachi, care purtă acelaș nume de botez (4), o arată declarația ei formală într'un memoriu privitor la afacerea-i cu un «Căpitan Stavro grafă Levcosias», care petrecea pe atunci în Principate: «la anulă 1825, înu viață fiind barbatulă mieă Camr. Alecu Hurmuzachi» vinde «grăfului» patru sălașe de Țigani între cari și o Potopa). În testament își zice: *Καρονάρεσα Ζωήτζα Χουρμουζάκη*. La 7 August 1849, când se face copia, ea nu se mai află în viață. Eră de sigur Greacă, și iscălitura o arată puțin cultă.

(1) P. 160. — D-se întrebuintează actele semnalate întâiu în «Creșterea Colecțiilor», 1907, Septemvrie-Decemvrie, p. 228.

(2) Rezoluția dela 11 Aprilie.

(3) Ea se adresează către un văr: «ἀδελφός»: (Zotta, *l. c.*).

(4) Aceasta lasă o fiică măritată cu polcovnicul Ottenberg, apoi cu G. Pencovici (Zotta, *l. c.*, p. 83).

GERUSIA DIN CALLATIS

DE

VASILE PÂRVAN

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 17 (30) Iunie 1916.

Printre coloniile grecești dela Pontul Stâng, Callatis, fiica Heracliei Pontice și, prin aceasta, nepoata străvechei Megare doriene, pare a fi jucat prin secolul al IV-lea și în prima jumătate a secolului al III-lea înainte de Hristos rolul de conducătoare a vecinilor sale ioniene: Histria la Nord și Odessus la Sud (Tomi fiind în vremea aceasta încă numai o mică factorie). Înainte de secolul al IV-lea și — în parte — chiar în acest secol, Histria fusese cea mai înfloritoare colonie dintre Istrus și Haemus. Dela mijlocul veacului al III-lea înspre noi, Tomi crescù repede în importanță. În vremea romană Tomi devine metropola Pontului Stâng.

Intinderea puterii macedonene până la Marea Neagră dă orașelor grecești de aici prilejul de a intra, încă dela Filip și Alexandru, în chip direct în vâlmășagul luptelor cari caracterizează vremea elenistică. În special regele Lysimach încercă să robească voinței sale nemijlocite orașele dela Pontul Stâng; acestea însă, folosindu-se de rivalitatea între Antigonos și Lysimachos, caută la rândul lor să iasă de sub neplăcuta tutelă. Subt anul 313 a. Chr. Diodor Sicilianul ne povestește astfel acest conflict, în care Callatienii sunt principalii și proprii zis singurii eroi:

«În anul acesta [313] Callatienii, cari locuiau în părțile Pontului Stâng și cari aveau o garnizoană pusă de Lysimachos, o alungară și își recăstigară neatărnarea. Liberând tot astfel și pe Histriani și celelalte orașe vecine, Callatienii făcură alianță cu toate acestea, spre a lupta împreună împotriva regelui. Mai luând în tovărășie și pe Thracii și pe Scythii vecini cu dânșii, Grecii dela Pontul Stâng

izbutiră să pue în mișcare o ligă foarte respectabilă, în stare să se măsoare cu armate puternice. Aflând de cele întâmplate Lysimachos plecă îndată cu oaste împotriva răsculaților, luând drumul prin Thracia. El trecu peste Haemus și ajungând lângă Odessus se opri, cantonând aici. Apoi, ordonă să se înceapă asediul cetății. Curând însă cei din lăuntru (1), înspăimântați, căzură la înțelegere predând orașul. După aceasta, făcând, în acelaș chip (2), și pe Histriani să treacă de partea lui, porni împotriva Callatianilor. Toemai atunci însă sosiră și Scythii și Thracii cu oaste multă spre a-și ajuta potrivit tratatului pe aliații lor din Pont. Lysimachos le ieși înainte, atăcă pe neașteptate pe Thraci și zăpăcindu-i îi convinse să treacă de partea lui. Birui apoi pe Scythi în luptă regulată, ucise o mulțime dintre dâșii, iar resturile armatei le alungă până dincolo de hotare (3). Pe Callatiani îi înconjură pe urmă de toate părțile și începû asediul cetății, făcându-și un punct de onoare din a pedepsi prin toate mijloacele pe pricinuitoarii răskoalei. În vreme ce Lysimachos eră ocupat cu asediul cetății Callatis, primi vestea că Antigonos a trimis două armate în ajutorul Callatianilor, una pe uscat, iar cealaltă pe mare: că Lycon, comandantul flotei, plutia chiar pe apele Pontului Euxin, iar Pausanias cu o armată numeroasă aveă lagărul la intrarea Bosforului, lângă Hieron, gata de a trece în Europa. Turburat de aceste știri, Lysimachos lăsă, pentru a continuă împresurarea, numai numărul de oameni strict trebuitor, iar cu partea cea mai mare a armatei sale porni grabnic el însuș, nerăbdător de a luă contact cu dușmanul. Ajungând la pasurile peste Haemus Lysimachos găsi pe Seuthes, regele Thracilor, care se dase cu multă oaste de partea lui Antigonos, păzind trecerile. Incepând bătălia, numai după mult timp și pierzând o sumă de-ai săi, dar ucizând și o mare mulțime de dușmani, birui pe barbari. Răsărind dară ca din pământ înaintea armatei lui Pausanias și grămădind-o în locuri strâmte, Lysimachos luă cu asalt toate pasurile și ucizând pe Pausanias, pe o parte din soldații lui îi liberă pe bani, pe ceilalți îi luă în rândurile armatei sale» (XIX 73).

Diodor uită să ne spue ce s'a întâmplat cu armata trimeasă de

(1) Reținem dară că Odessus în a. 313 a. Chr. aveă ziduri de cetate de jur împrejur.

(2) Ar rezultă că și Histria aveă ziduri încă din acest timp: concluzia nu e însă stringentă ca pentru Odessus, și, mai jos, pentru Callatis.

(3) Deci dincolo de Dunăre, întrucât și Histriani intrau tot în lăuntru hotarelor lui Lysimachos. Prin urmare Scythii, cu cari se aliaseră Grecii, erau de dincolo de Dunăre iar nu din Dobrogea: un fapt foarte important care nu trebuie uitat.

Antigonos în ajutorul Callatianilor, pe Mare, sub comanda lui Lycon. Fără îndoială acest ajutor a sosit încă la timp și a avut cele mai neplăcute urmări pentru Lysimachos. Căci tot Diodor ne vorbește încă sub anul 310 (1) (cuprinzând însă în povestire și anii imediat următori), deci la patru-cinci ani după ce începuse răscoala, de Callatianii plecați în exil în țara regelui tauric Eumelos, atât spre a ușura aprovizionarea concetățenilor lor, cât și pentru a nu se expune răsbunării lui Lysimachos, în caz de capitulare a patriei lor. Cel puțin în a. 309/308, când Eumelos ocupă definitiv tronul, Callatis nu putuse deci fi supusă, cu tot asediul aspru al regelui grec.

Diodor zice (XX 25):

«Eumelos fu un adevărat binefăcător pentru Byzantii, pentru Sinopeeni și pentru cei mai mulți dintre Grecii cari locuiesc Pontul Euxin. El primi și pe cei o mie de Callatiani cari plecaseră în exil din pricina lipsei de pâine, patria lor fiind [încă mereu] asediată de Lysimachos și suferind cumplit de împruținarea tuturor celor necesare traiului; acestor fugari Eumelos nu numai le dădu siguranța unui refugiu, ci le dăruî chiar un oraș în care să se așeze — cel care s'a numit după aceea Psoa — și le împărți în loturi teritoriul lui rural. Pentru ocrotirea navigației în Pontul Euxin Eumelos făcu războiul barbarilor Heniochi și Tauri și încă și Achaeilor, cari se dăduseră la obiceiul pirateriei, și curăți marea de hoți, — astfel că nu numai în regatul lui, ci aproape peste tot pământul locuit de oameni, negustorii răspândiră cu recunoștință vestea despre marea lui noblețe și bunătate»...

Cât de mult a rezistat Callatis, nu știm. Prin a. 302 cetatea era însă, de sigur, din nou în stăpânirea lui Lysimachos, precum reiese din Diodor, XX 112, 2, unde vedem pe generalul lui Casandros, Pleistarchos, venind la Odessus «între Apollonia și Callatia», spre a-și pregăti în siguranță trecerea în Asia la Horaclea în ajutorul lui Lysimachos. (Cf. și Niese, *o. c.*, I, 367, 3). Expediția nenorocită a lui Lysimach prin a. 292 împotriva regelui get din Nordul Dunărei, Dromichaites (Niese, *l. c.*, p. 367 sqq.), ne dovedește încă odată mai mult că întreagă «Scythia Minor» era în stăpânirea lui Lysimachos,

(1) Nu 305 (cf. Niese, *Gesch. d. Griech. u. Mak. Staaten*, I 367, n 3) ori 304 (Pick, *Münzen v. Dacien u. Moesien*, I 1, 85), ci 310, precum corectează C. Th. Fischer în noua ediție a lui Diodor, la Teubner, 1906, vol. V, p. 207 sqq., sau mai exact 310—308, precum reiese atât din Diodor, cât și din cronologia regilor taurici, la Minns, *Scythians and Greeks*, p. 583; cf. și pag. 579.

dacă acesta voiă acum să-și întindă regatul și dincolo de gurile Dunărei, în părțile coloniilor grecești Tyra și Olbia — cu interiorul continentului, thraco-scythic.

Cu toată rezistența lor eroică, lovitura dată Callatianilor de Lysimach în a. 313 și cei următori, când o parte așa de mare din populația orașului emigrase în Bosporul Cimmerian (1), slăbi mult puterea înfloritoarei colonii doricе. Incercarea făcută de Callatiani prin a. 260 și cei următori, de a pune mâna pe Tomi și a-l preface într-o factorie a lor, a dat greș. Am arătat cu alt prilej (2), cum Byzantiii au bătut atunci pe Callatiani aliați cu Histrianii și au dat Tomitanilor neatârănarea. Dela această înfrângere istoricul Memnon zice de Callatiani că n'au mai putut să se ridice vreo dată la o bună stare mai remarcabilă (3).

Ar fi însă cu totul greșit să luăm afirmarea lui Memnon strict à la lettre. În adevăr suntem în situația ca tocmai pentru secolul al IV-lea și al III-lea înainte de Hristos să cunoaștem din o serie de documente autentice, cari erau relațiile internaționale și comerciale—continue—ale Callatianilor: aceste relații nu se arată de fel a fi fost influențate prea mult de nesuccesele politice și militare dintre 313 și 250.

Un decret onorific dat de cetățenii din Olbia în sec. IV a. Chr. pentru Nautimos din Callatis, care e proclamat proxenos, arată relațiile strânse comerciale dintre cele două colonii grecești (4). Un alt decret onorific, dat chiar de Callatiani, probabil prin sec. III a. Chr., pentru un cetățean din Chersonesul Tauric, Pasiadas, fiul lui Herodotos (5), ne arată legăturile politice și comerciale, strânse, cari existau între cele două colonii surori, fiice ale Heracleei Pontice: Pasiadas e dăruit de Callatiani cu proxenia, politia, isotelia și libera intrare și ieșire din port, atât în vreme de pace cât și de război, pentru că e binevoitor și îndatoritor atât față de statul Callatianilor, cât și în particular față de cetățenii din Callatis, cari vin cu afaceri în Chersones.

Foarte probabil tot din sec. III a. Chr., ori, cel mai târziu, dela

(1) Cf. la Minns, *Scythians and Greeks*, p. 570, unde se cercetează mai de aproape elementul doric semănat printre cel ionic-milesian în Bosporul Cimmerian.

(2) *Zidul cetății Tomi*, p. 425 sq.

(3) FHG., ed. Müller, III, p. 537, c. XXI.

(4) Minns, *o. c.*, p. 459.

(5) *Arch-epigr. Mitt.*, XVII 99, 41 (Tocilescu), reprodus de Ch. Michel în al său *Recueil d'inscr. gr.*, nr. 333 și datat din sec. II a. Chr.; vezi însă mai jos nota 1 de pe pag. 55.

începutul sec. II, este un alt decret onorific (1), dat de Callatiani pentru doi cetățeni din Mytilene, frații Heronax și Bacchios, fiii lui Calliphanes, cari, întocmai ca și Pasiadas Chersonesitul, îndatorează și ajută pe cetățenii din Callatis cari vin cu afaceri la Mytilene.

Vedem dară pe Callatiani în vii relații comerciale și politice cu Olbia, Chersonesul Tauric și Mytilene, tocmai în timpul când se luptau mai aprig cu Lysimachos pentru libertatea lor și cu Byzantiii pentru supremația politică și economică în Pontul Stâng.

Slăbirea Callatianilor în sec. III și II e de sigur datorită nu numai înfrângerilor lor militare, ci și unor cauze mai generale, cari au transformat simțitor echilibrul forțelor elene din Pontul Euxin.

În adevăr vedem că spre sfârșitul secolului al III a. Chr., Chersonesul Tauric, colonia-soră, se pare mai tânără, a Callatidei, ajunge la o înflorire cu totul excepțională, în special prin comerțul cu cereale (2). Ori tocmai acelaș comerț eră principalul izvor de bogăție și al Callatianilor. Astfel chiar din tipul principal al monetelor lor: cele cu spicul, care este un semn distinctiv al acestor monete, în vreme ce Demeter e una din divinitățile principale ale orașului, dacă nu chiar cea mai însemnată (3), vedem importanța vieții agricole aici. Dar mai ales, precum se va arăta mai jos, Callatis, ca stat agricol, are printre sărbătorile sale publice una închinată direct umezelii roditoare a ploilor de toamnă: *Δεμζρια*, sărbătoare cu totul caracteristică, și, precât știu, până acum necunoscută din alte documente, nu numai în lumea grecească din Pont, ci în toate țările elenice.

Alătura de concurența în comerțul de cereale, creșterea din ce în ce mai mare a plăgii piratilor în apele Pontului a contribuit—fără îndoială—la sărăcirea acelor colonii grecești, cari nu erau direct apărate de flote puternice de rășboiu, precum eră de pildă cazul cu orașele din Bosporul Cimmerian. În adevăr, vedem din inscripții, că după apunerea puterii lui Lysimachos, pe uscat, și a lui Eumelos (vezi mai sus, p. 53) și a urmașilor săi Spartocizi, pe mare, coloniile grecești din Pontul Stâng, rămase libere, sunt de fapt mult mai nenorocite ca pe vremea nelibertății de sub Lysimachos, întrucât atât barbarii de pe uscat, cât și piratii de pe mare, le

(1) Publicat de mine în *Archäologischer Anzeiger*, Berlin 1915, pag. 250 sq. și datat acolo, aproximativ, în sec. II a. Chr., mai probabil însă, după comparația originalului cu inscripția dela Minns, *o. c.*, p. 645, din Chersonesul Tauric, fiind tot din sec. III a. Chr.

(2) Cf. Minns, *o. c.*, p. 517.

(3) Cf. Pick, *Münzen von Dacien und Mösien*, I 1, p. 88 sqq.

atacă și, dacă nu le pustiesc în total, cel puțin pe cetățenii lor izolați îi pradă și îi ucid. O inscripție de pe la a. 100 a. Chr. ne arată pe Callatiani mulțumind călduros Apolloniaților și în special lui Stratonax, fiul lui Lygdamis, pentru că în timpul războiului ce avuse loc—de sigur cu barbarii—Apolloniații «salvaseră» pe Callatiani din primejdia de a fi înfrânți (1). De altă parte avem, se pare chiar din întâia jumătate a sec. II a. Chr., un decret al Olbiopoliților pentru cetățenii greci din insula Șerpilor, și în special pentru unul, al cărui nume s'a pierdut, și pe care în viață ei îl onoraseră cu diferite distincțiuni, iar la moarte îl îngropaseră pe cheltueala statului și îi ridicaseră și o statuie, pentru ca faptele lui să fie pomenite și pentru ca Olbiopoliții să-și arate încă odată și cu acest prilej înalta lor considerație pentru cetățenii din insula Leuce: acest prieten al Olbienilor avuse ca principal merit curățirea de pirați a Pontului (2). Tot pentru o biruință împotriva piraților vedem pe Rhodianul Posideus făcând înspre anii 100 a. Chr. o dedicație lui Achilleus, eroul, domn al insulei Leuce, tot la Olbia,— în legătură cu activitatea comercială a Olbiopoliților și Rhodienilor în Pontul Euxin (3).

Vremile acestea turburate (sec. II—I a. Chr.) (4) ne sunt încă documentate la Callatis și printr'o altă inscripție, foarte importantă pentru lămuririle de caracter economic — finanțe și bănci — pe cari ni le dă. E un decret al unui thiasos în cinstea unui membru mărinimos care a pus bani la dispoziția colegiului în condițiuni cu totul favorabile; decretul (5) vorbește de împrejurările nenorocite prin cari trec cetățenii și accentuează faptul că binefăcătorul lor, Bicon al lui Dioscuridas, care avea la el averea colegiului, deși pierduse [probabil în timpul unui războiu cu barbarii] banii thiasului, din cauze independente de voința lui, și deci ar fi fost scutit de datoria ce o

(1) Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 83 și urm., nr. 94 (cf. și Jireček, AEM., X, p. 197 sqq.).

(2) AEM. XI 37, 41.

(3) Minns, *o. c.*, p. 463.

(4) Cf. și inser. AEM. VI 10, 16:.... τόν τε λιμένα καὶ τὰς ἀκτὰς ἀπολεμήτους ἐτήρησεν...., cu cele observate cu privire la dansa de Pick, *Münzen von Dacien u. Moesien*, I, 1, p. 86, n. 1.

(5) Publicat de Tocilescu fără explicații în AEM. XI 34, 33 împreună cu XIV 32, 75, iar de aici la Dittenberger, *Sylloge*² II 736, unde e interpretat mult mai bine decât de Ziebarth, care nu-l înțelesese de fel (*Griech. Vereinswesen*), totuși încă nu deplin satisfăcător. Acest decret e în sfârșit publicat și de Ch. Michel, *Recueil d'inscr. gr.*, nr. 996, cu datarea: sec. II a. Chr.

avea după lege față de colegiu, el totuș a înapoiat thiasului toți banii pe cari-i avea [spre fructificare] împreună cu dobânzile lor respective, după ce mai înainte el împrumutase totuș colegiul cu o dobândă mică și contribuisese și din banii săi proprii la cheltuelile thiasului.

Evident că dacă Bicon e lăudat pentru că a împrumutat bani cu procent mic, obiceiul comun eră de a împrumuta cu dobândă mare. El e deci unul din acei bancheri, cari înțelegeau ca chiar în afacerile lor materiale să păstreze întreg acel principiu generos al iubirii pentru concetățeni, caracteristic vieții grecești din epoca clasică. De altă parte decretul ne arată că statul callatian avea o lege specială, care fixa raporturile dintre creditori și debitori, fie ei simpli particulari, fie colegii cu colegii și particulari, ori în fine statul cu particularii. Ceeace e însă și mai important, e constatarea că acești bancheri ai sec. II—I a. Chr., la Callatis, primiau depozite și deschideau conturi curente, întocmai ca și astăzi, iar la vreme de războiu aveau puțința de a scăpa de responsabilitate, arătând că depozitele s'au pierdut din împrejurări independente de voința lor.

Avem dară pentru sec. II și I a. Chr. dovedite: de o parte împrejurările grele și adesea cu totul nenorocite în cari trăiau Callatianii, — de alta înflorirea, chiar în aceste împrejurări, a vieții economice, și organizarea ei din ce în ce mai complicată pe baza progreselor făcute în epoca elenistică de întreaga lume greacă.

Cunoscutul decret din Olbia, dat în cinstea lui Theocles al lui Satyros (1), ne arată pe Callatiani—prin ultimii ani ai erei păgâne, ori primii ai erei creștine — în societatea cetățenilor din aproape toate orașele grecești mai însemnate din Pont și acelea din Egee în legătură cu Pontul, onorând — la moartea lui — pe Theocles cu o coroană de aur pentru serviciile, pe cari le adusese — între altele — și clubului Callatianilor, negustori și armatori, cari rezidau pentru afaceri în Olbia. Decretul începe: «cari orașe au încoronat pe Theocles al lui Satyros, eroul, cu coroane de aur: Olbiopoliții, Nicomedienii, Niceenii, Heraclaeoții [Pontici], Byzantii, Amastrianii, Tianeii, Pruseii, Odessitanii, Tomitanii, Istrianii, Callatianii, Miletul, Cyzicul, Apameia, Chersonesul, Bosporul, Tyra, Sinope». Iar în cuprinsul decretului găsim această proclamație pe care o va vesti răsunător pristavul: «consiliul și poporul Olbiei și orașele dela cari

/ (1) CIG. (Boeckh, 2059; cf. pentru revizie Latyschew, IPE. I 22, ap. Minns, o. c., p. 644, app. nr. 10.

avem oaspeți locuind la noi încoronează pe Theocles», — și hotărîrea să i se ridice pe cheltueala lor, a tuturor, și o statuie în arme, având a fi așezată în gimnasiul Olbiei, la a cărei reconstruire Theocles a contribuit cu personala sa priveghere; iar decretul să se scrie pe o stelă de marmoră și să se așeze în locul cel mai în vază al orașului.

Evident că chiar de nu aveau Callatianii legături, ei înșiși, cu toate orașele grecești pe cari le-am văzut enumerate mai sus, orizontul lor panelenic eră totuș considerabil lărgit prin astfel de tovărășii și în special conștiința lor doriană eră simțitor întărită în contactul cu Byzantii, Heracleoții, Chersonesitanii, cu cari se întâlneau aicea ca și în atâtea alte locuri. Ca și Chersonesul Tauric, Callatis păstrează cu scumpătate dialectul doric, cum vom vedea și mai jos, și de sigur la această păstrare nu contribuiă în ultimul rând conștiința despre importanța Dorismului în Pont, înainte de toate reprezentată de Heracleea (1), mamă, și Chersonesul, frate al Callatidei.

Firește, interesele economice și politice-militare ale Callatianilor îi silesc ca, alături de relațiile sentimentale cu Dorienii, să aibă foarte strânse legături utilitare cu centrele ionice. O inscripție, se pare din Odessus, ne arată pe Callatiani onorând în chip deosebit pe un cetățean din acest oraș vecin, prin sec. II—I a. Chr. (2), iar o inscripție din Carystos în Euboea, cam din aceeaș vreme, pomenește pe o Callatiană, Neikeso, înmormântată acolo, de fiul ei — vreun corăbier ori negustor — Comaros (3). Tot cam din acelaș timp întâlnim Callatiani și la Atena: pe un Menandros al lui Doros (4) și pe o femeie, Anthiș (5), înmormântați aici. O altă Callatiană, Euporia, ne întimpină la Smyrna, într'o epocă, poate, ceva mai târzie (6).

De altfel, pentru însușirea Callatianilor, de neobosiți navigatori și cunoscători ai drumurilor mării și ai ținuturilor îndepărtate (7), avem

(1) Încă în a. 155 p. Chr. Heraclea Pontica întrebuință dialectul doric, chiar în inscripțiile puse în Moesia Inferior, cu care ea avea atâtea legături de comerț, și, prin Callatis, de prietenie, încât proclamă pe guvernatorul Moesiei ca patron al Heracleei (AEM. VIII 20, 60).

(2) CIG. (Boeckh) *add.* 2056 *d.*

(3) IG. XII 9, 34.

(4) IG. II 3, 3045; cf. III 2, 2501.

(5) IG. II 3, 3044.

(6) CIG. (Boeckh) 3317.

(7) Cf. de pildă și inscripția funerară în versuri, AEM. VI 6, 10: οὐνεκεν ἐν ζείνῃ Διούσιος ἔφθιτο νοῦσι, | λείψανα δ' ἐς σποδῆς ἤλυθεν εἰς τοκέας.

cea mai strălucită dovadă în activitatea științifică a lui Demetrios Callatianul, care tocmai în vremea ce ne preocupă — sec. III—II a. Chr. — între 216 și 200, scria cele douăzeci de cărți ale sale «despre Asia și Europa» (1), operă bazată pe cercetări și cunoștințe personale și care trecea drept una dintre cele mai bune descrieri geografice și etnografice ale ținuturilor dimprejurul Pontului (2) și a fost apoi utilizată de o sumă de geografi și istorici din vremea elenistică și romană.

Nu am de fel intențiunea de a expune acum mai pe larg și evoluția constituției și a vieții culturale a Callatidei, acest lucru având a fi făcut în Introducerea la Descoperirile arheologice dela Histria. Ceeace vreau să mai accentuez acum, e că statul callatian nu decade nici în vremea romană dela rangul de centru comercial internațional și că până în vremea târzie, romano-byzantină, când creștinismul devine religie de stat, Callatis păstrează o relativă bună stare și tradiționalele sale legături cu străinătatea. Astfel vedem prin sec. IV—V pe un *syrian*, elenizat, de nume roman, Synplikios al lui Kassianos, de meserie avocat-jurisconsult (νομικὸς τὴν ἐπιτήμην), care împreună cu soția lui ajunge aici la bătrânețe, adormind «în speranța învierii» și «a vieții vecinice» (3).

Totuș conducerea trebilor publice în vremea romană o vedem de fapt dată prin sec. II, dela Marcus Aurelius înainte, unor reprezentanți ai puterii, centrale, *curatores rei publicae*, de origine străină, trimiși de imperiu ca să reorganizeze gospodăria dezordonată a Grecilor de aici: O inscripție din Sidyma, în Lycia, ne face cunoscut — prin anii 180 p. Chr. — pe un λογιστὴς Καλλαπιανῶν πέλεως Μυσίας, de nume, cetățenie și demnitate senatorială, romane: Tib. Claudius Telemachus, de origine însă greco-lyciană, din Xanthos, ajuns, e drept, spre sfârșitul veacului al II-lea chiar *consul* (4).

Callatis înflorește dară în vremea Imperiului ca un orașel provincial, iar nu ca un stat autonom grec. Care a fost trecerea dela viața liberă, chiar glorioasă, din epoca elenistică, la această vegetare convenabil avantajoasă, de mici burghezi, ne eră până acum un an un lucru absolut necunoscut. Anul trecut s'a găsit însă un document din sec. I p. Chr. și anume chiar din primul timp al stăpâ-

(1) Cf. F. Susemihl, *Gesch. d. griech. Litt. in der Alexandrinerzeit*, I, p. 681.

(2) Schwartz la P.-W., IV, s. v.

(3) AEM. XI 32, 31.

(4) Cagnat IGR. III 581 și cf. *Histria* IV, p. 629.

nirii romane, efective, în Scythia Minor, document care întrece în bogăția informației sale tot ce se cunoștea până acum din Cal-latis, ba chiar aruncă lumini neașteptate și asupra vieții elene din întregul Pont Stâng.

*
* *
*

Printre pietrele scoase pentru clădirea nouă a bisericii grecești din Mangalia s'au găsit pe rând două fragmente din aceeaș stelă de marmoră, cu o lungă inscripție pe ele. Fragmentele se îmbină perfect și formează împreună partea de mijloc a stelei, aproape completă pe stânga, unde marginea pietrei e păstrată, deși cu multe ciocăniri, dar cu o mare lipsă pe dreapta, unde ar mai fi de întregit printr'un fragment aproape tot așa de mare ca fiecare din cele două găsite până acum.

Bucata de stelă ajunsă până la noi conține, pe o înălțime de c. 0.40 m. și o lățime până la c. 0.62 m., 22 de rânduri. Literele, înalte de 0.012 m., sunt foarte îngrijit gravate, dar cu multe orna-men-tări, ceea ce arată că ne aflăm în epoca romană, și anume, după toate semnele, în sec. I p. Chr.

Cetim:

(Vezi desemnul de pe pag. 61).

Ce literă a urmat în r. 1 după ΝΟΜΗΣΑ, e absolut neclar. R. 2 e cu totul mutilat. Descifrăm la început, pe primul bloc, ce se vede în alăturatul desemn, apoi la capăt o jumătate de O; urmează pe blocul al doilea, sigur, ΦΕΛΗΣ ≡ ΙΜΕΙ ≡ Ι. În r. 3, la mijloc, după ΑΥΤΕΠΙΑΝΤΕΛΤΟΣ, un Ε, spațiu stricat, apoi partea superioară a unui O sau Ω. Sfârșitul r. 4 e neclar: pare a fi un Ε, ros, după care sigur ΕΗ, iar la urmă, poate, un fragment de Σ, dar cu totul nesigur. La începutul r. 5 sigur un Β, la mijloc ΑΤΤΟ ≡ ΕΤΟ, la sfârșit, după ΚΑΤΑ, o bară verticală. R. 6 e limpede. R. 7, la mijloc, unde se unesc cele două blocuri, nu dă un sens clar: ΦΙΛΟ-ΤΙΜΙΑ[Ν ≡]ΑΑΝΙ[?]ΥΝ. Tot astfel, la acelaș loc, r. 8: ΟΔΑΙ ≡ ΤΟΣΟ ≡ ΤΟΣ; la sfârșitul rândului, evident, un Θ. Inceputul r. 9 are întâiu o literă neclară, apoi ΟΝ; la sfârșitul rândului evident un Ρ. La începutul r. 10 de sigur un Σ; la mijlocul rândului probabil ΕΥΗΟ-|ΠΙ|ΑΝ. Dela r. 11 înainte toate începuturile sunt stricate, lipsind fie câte o literă, fie câte două; putem completa sigur în r. 14 un Κ și în r. 15 Ρ, la început, după sensul frazei. La sfârșitul r. 12

05.0

023

035

ΝΟΜΗΣΑΒ
 ΤΟΣΑΥΤΟΧ
 ΚΟΝΑΥΤΕΠΑΝΓΕΛΤΟΣΕ
 ΕΡΟΤΤΟΗΣΑΣΚΑΙΕΧΤΙΑΣΑΖ
 ΖΩΝΤΗΝΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΙΑΝΑΥΤΟ
 ΙΑΛΗΦΗΜΕΝΚΑΙΔΑΦΑΙΕΣΙΝΙ
 ΤΑΝΕΝΑΥΣΙΟΝΦΙΛΟΤΙΜΙΑΝΑΝΙ
 ΙΔΑΦΑΙΕΥΣΑΜΕΝΟΣΟΔΑΙΓΟΣΟ
 ΝΟΝΧΩΡΩΝΠΡΑΤΟΣΕΙΣΗΓΗΣΑΤΟΙ
 ΣΕΙΠΟΤΙΔΙΑΝΕΚΗΔΙΑΤΟΚΩΝΕΥΠΟ
 ΥΧΑΣΔΕΔΟΧΘΑΙΕΠΙΗΝΗΣΘΑΙΜΕΝ
 ΕΣΠΡΑΤΑΣΤΕΙΜΑΙΣΑΣΟΔΑΜΟΣ
 ΑΝΣΤΕΦΑΝΟΥΣΘΕΑΥΤΟΝΔΙΑΒΙΟΥ
 ΚΑΙΕΣΑΡΕΙΟΙΣΚΑΙΤΑΝΑΓΥΡΙΚΑΙΔΙΟ
 ΡΕΥΟΝΤΟΣΤΟΥΚΑΡΥΚΟΣΟΔΑΜΟΣ
 ΔΕΤΑΝΚΑΤΡΑΤΟΝΚΑΤΑΣΑΝΤΑΙΕΡ
 ΝΑΔΕΑΥΤΟΝΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣΚΩΝΩΝ
 ΤΩΤΩΡΩΝΤΟΑΝΑΛΩΜΑΜΗΘΕΝΤ
 ΕΝΟΤΩ
 ΕΤΗΣΑΥΤΟΔΙΕ
 ΜΕΝΕΣΤΟΝΙ
 ΟΣΕΤΟΙΣΝΕΟΙΣΚ
 ΕΛΗΖΑΙΧΙΕΙ
 ΕΤΑΝΕΘΙΜΟΝΤΟ
 ΑΜΟΝΚΑΙΤΟΝΕΣΗ
 ΕΤΟΓΥΜΝΑΣΙΟΝΚΑΤΑΙ
 ΡΠΟΙΙΑΣΑΜΑΚΑΙΘΕΩΡ
 ΥΝΕΝΚΑΙΝΕΣΕΙΤΙΝΟΙΑΙΔ
 ΤΟΣΟΥΔΑΛΛΩΣΑΡΓΟΝΑΤΑ
 ΕΚΚΟΡΟΝΓΗΡΩΣΕΟΡΤΑΝΑΡ
 ΑΝΚΑΙΤΟΛΥΤΕΛΕΣΤΑΤΕΣΕ
 ΕΠΙΤΟΥΤΟΙΣΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ
 ΕΑΥΤΩΚΑΘΕΚΑΣΤΑΝΕΥΑ
 ΚΑΙΚΑΤΑΙΔΙΟΝΕΝΤΕΑΡΧΙΕΡ
 ΜΒΡΙΟΙΣΚΑΔΑΜΟΘΟΙΝΙΕΧ
 ΣΤΕΦΑΝΟΙΤΟΝΓΥΜΝΑΣΙΑ
 ΟΥΣΙΑΝΓΕΡΟΥΣΙΑΡΧΑΝΑΤ
 ΧΑΚΕΩΝΤΕΚΑΙΓΡΑΤΤΩ
 ΟΙΣΔΑΜΟΣΙΟΙΣΠΟΡΟΙΣΕ
 ΦΙΣΜΑΤΟΥΤΟΓΡΑΦΗΜΕΝΙ
 ΑΜΟΤΑΤΟΝΤΟΠΟΝΤΟΥ
 ΒΟΙΣΠΡΕΜΑΘΑ

5

10

15

20

un Φ. La sfârșitul r. 13 se cetesc perfect APXIEP; totuș sensul cere evident APXAIΠ (vezi mai jos, comentarul). R. 15 e limpede. La începutul r. 16 lipsesc două litere, după cari, de sigur, e un Θ; urmează ETANKA, iar nu KAI; mai departe KATAΣANTA, iar nu KATAΣTANTA, după cari, de sigur, ΓΕΡΟΥΣΙΑΝ, deși, altfel, textul e foarte ros. La sfârșitul acestui rând poate un Π. Mijlocul r. 17 este iarăș incurcat: pare a se ceti ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ[ΕΙΚ]ΟΝΩΝ, dar s'ar putea după resturi și: ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ[ΣΚΙ]ΟΝΩΝ; firește sensul cere prima lectură. R. 18 prezintă de asemenea destule dificultăți; la început, după ΤΩΤΟΠΩΩ, pare a urmă un Ν, dar ar fi foarte îngust; mai departe, după ΑΝΑΩΜΑ, probabil ΜΘΕΝ; la sfârșitul rândului un Ε. R. 19 e foarte tare stricat pe blocul din stânga; se mai disting doară câteva litere (vezi mai sus, desemnul); la sfârșitul rândului, de sigur un Ε. R. 20 e numai în parte păstrat, tot începutul lui fiind distrus; lectura lui e însă clară (vezi mai jos). Din r. 21 avem resturi destule pentru a putea restaura partea principală din înțelesul lui: literele ΘΕΕ ΤΟΙΣ ΝΕΟΙΣ Κ[ΑΙ ΕΦΗ]ΒΟΙΣ sunt perfect lizibile. Din r. 22 nu mai avem decât urme cu totul neclare. Pentru descrierea mai în amănunte a înfățișării pietrei și a resturilor de semne scrise, vezi desemnul de mai sus. Pe baza celor fixate aici propunem următoarea lectură a documentului:

νομησα

τος αὐτὸς ο [ὁ]φε(ι)λήσ[ε]ι μὲν]

ξου αὐτεπἀνγελτος ἐπ'ἀγωνοθ[?]έταν ἔθιμον το[.]

ἱεροποιήσας καὶ ἐσιτιάσ[?]ς τὸν δ[?]ᾱμον καὶ τὸν [ἐ]ξῆ[?]ς ἐνιαυτὸν? ἐπιτετραμμένος?
τῶν ἐφ[?]ή[-]

- 5 βων τὴν γυμνασιαρχίαν αὐτό[?]ε τὸ γυμνάσιον κατὰ [πάσας? ἡλικίας? ἐπεχείρησε?] διαληφθῆμεν καὶ δαφιλέ[?]ιν [ἱερο]ποιαῖς ᾱμα καὶ θεωρ[?]αῖς]
τὰν ἐνιαύσιον φιλοτιμίαν? π[?]λανιοῦν ἐν καινῆς ἐπινοαῖς ?διό-
τι δαφιλευσάμενος ὁ δᾱ[?]μος ο[?]ῦ[?]τος οὐδ' [ἄ]λλως ἀργὸν [ἀ]γαθόν τι . . .]
! ΟΝ χωρῶν πρᾶτος εἰσηγήσατο [ν]εωκόρον γήρως ἑορτὰν ἀργ[?]υρίου ἐπιδό-
10 σει ποτὶ διανεκῇ διὰ τόκων [ε]ὑπο[?]ρίαν καὶ πολυτελεστάτες ε[.] ῥυπο-
[δ]οχαῖς, δεδόχθαι ἐπηνῆσθαι [μ]ὲν ἐπὶ τούτοις Ἀπολλώνιον [.]
[?]τ[?]ῆς πρᾶταις τειμαῖς ἄς ὁ δᾱμος αὐτῷ καθ'ἐκάσταν ἐψαφ[?]ίσατο? εὐεργε-
[σί]αν, στεφανοῦσθε αὐτὸν διὰ βίου [κ]αὶ κατὰ ἔθιον ἐν τε ἀρχιερ[?]ετικῇ? ἐκκλησίᾳ
καὶ Κεσαρεῖοις καὶ Παναγύ[?]ρ[?]ει καὶ Διομβρίοις καὶ δαμοθoinίαις [. . . ἀναγο-
15 [ρ]εύοντος τοῦ κάρυκος? ὁ δᾱμος στεφανοῖ τὸν γυμνασιάρχ[?]αν καὶ ἀγω-
[νο]θέταν κα[?]ί πρᾶτον κατασ[?]τάντα [γ]ε[?]ρ[?]ουσίαν γερουσιάρχ[?]αν ἀπ' ἀρχᾶς τι-
μῶν δὲ αὐτὸν ἀναστᾶσει [εἰκ]όνω[?]ν χαλκῶν τε καὶ γραπτῶν. . . .]

[?εν] τῷ τόπῳ ὃ[...?] τὸ ἀνάλωμα [μ]ηθ[ἐ]ν [τ]οῖς δαμοσίαις πόροις ἐ[...]
 ... ENO. . . ΤΘΣ [ἀρ]ετῆς ΑΞ Ξ τὸ δ[ἐ] [ψά]φισμα τοῦτο γραφῆμεν [εἰς τελαμῶ-]
 20 [να λευκόλιθον καὶ ἀναθ]ῆμεν [εἰ]ς τὸν [ἐπισα]μ[ιό]τ[α]τον τόπον τοῦ [γυμνασίου].

. ἔδ]οξε τοῖς νέοις καὶ ἐφ[ή]βοις πρ[ε]
 75 ο

Caracteristică e în acest document frecvența ortografiei $\alpha = \varepsilon$. — În ce privește completările date de noi, avem de observat următoarele: Rândurile 1 și 2 sunt desperate. În r. 3 am crezut să pot da reconstituirea cu ἀγωνοθέταν, sprijinindu-mă pe începutul rândului 16, unde, sigur, e de restaurat acest cuvânt. Sfârșitul r. 4 e, așa cum l-am reconstruit, numai un fel de memento al sensului, fără pretențiunea de a corespunde exact textului primitiv. Tot astfel, dar încă mai ipotetică e repararea r. 5. În r. 7 mi-a fost imposibil să ofer alt cuvânt decât ipoteticul πλανιόν, deși sensul e perfect clarificat de celelalte cuvinte din acest rând. De asemenea n'am putut deslegă începutul r. 9, în vreme ce restaurarea sfârșitului acestui rând, dimpotrivă mi se pare în afară de orice discuție. Dacă însă mi se admite această restaurare, atunci avem sigur câștigată și dimensiunea totală a stelei pe dreapta: anume — în acest loc — cam încă pe jumătate lățimea fragmentului celui mai mic. Că această reconstruire are pentru ea toți sortii de exactitate, se dovedește și prin posibilitatea ce am avut, ca încă în șase rânduri mai jos să pot propune completări ale textului cari să încapă deplin în aceeași lățime a fragmentului pierdut: suma de 10—12 litere, în plus peste cele existente, dau sens deplin documentului nostru. Sfârșitul r. 10 cu începutul r. 11 am socotit să cuprindă cuvântul ὁδοχαῖς, bazat atât pe cuprinsul întreg al inscripției, cât mai ales pe r. 4: ἐστίασας τὸν δῆμον. Sfârșitul r. 12 poate fi nu numai ἐφαρ[ίστατο εὐεργε]||σί|αν, cum pare mai probabil după sens, ci și [...φιλοτι]||μί|αν, cum avem în r. 7: τὸν ἐκαστὸν φιλοτιμίαν. În ce privește sfârșitul r. 13, în afară de controversa ἀρχιερετικῇ > ἀρχαιρετικῇ, pe care o vom discuta mai jos, avem de notat aici, că în niciun caz nu putem completa simplu ἀρχιερ[εσίας] (pentru ἀρχαιρ[εσίας]), din pricină că spațiul disponibil eră mult prea mare spre a fi umplut numai cu șase litere. Cred absolut sigur sfârșitul r. 14 cu începutul r. 15: [ἀναγορ]εόντος. Tot așa și întregirile rândurilor 15, 16 și 20. Dimpotrivă, rândurile 17—19, n'au putut fi reparate decât parțial și ipotetic. R. 16, καταστ(τ)άντα γερουσίαν, ne-a dat mult de gândit

pentru sensul extraordinar de important și excepțional față de alte documente asupra gerusiilor (vezi mai jos), pe care îl introduce în document; totuși, cu cea mai mare bunăvoință, nu se poate scoate din literele sigure KATAΣANTA, cu un T uitat de lapicid (cf. d. p. în același rând, KA în loc de KAI), nici un alt cuvânt potrivit cu sensul inscripției, afară de *καταστάντα*. Odată fixat acest lucru, fi-rește că sfârșitul r. 16 trebuie să sune cum l-am restaurat noi: *γεροσιάρχων ἀ[π' ἀρχαίς]*; cine altul era să fie primul gerusiarch dacă nu însuși Apollonios, întemeietorul gerusiei. [M]ηθ[έ]ν în r. 18 e sigur. Sfârșitul r. 19 și începutul r. 20 sunt restaurate după formularul inscripțiilor din Pontul Stâng. Sfârșitul r. 20 îl credem neîndoios, față de importanța pe care a avut-o Apollonios în organizarea instituțiilor religios-educative ale patriei sale. În r. 21, toate silințele noastre de a mai descifra ceva sigur afară de cuvintele *ἑδοξε τοῖς νέοις καὶ ἐφ' ἑβόαις*, au rămas zadarnice.

Pe baza interpretării și restaurărilor justificate mai sus, cuprinsul documentului nostru ni se lămurește astfel:

Un cetățean bogat din Callatis se oferă singur, ca de obicei în vremea elenistico-romană, din cauza stării financiare precare a orașului (1), să iea asupra sa demnitatea de ἀγωνοθέτης, adică grija și cheltueala jocurilor publice de aici. El face jertfele convenite zeilor și ospătează pe poporul callatian la praznicul care însoția sărbătorile, din averea sa, în chipul cel mai strălucit. Callatianii îl aleg gymnasiarch — spre a se îngriji de educația ephebilor — adică a tinerimii lor în vârsta de serviciu militar. El desparte cu acest prilej gymnasiul din Callatis, folosit deopotrivă, și de sigur la un loc, de bărbații de toate vârstele, potrivit diferitelor serii de exerciții și întreceri — după vârste, — dând astfel fiecărui cetățean, tânăr ori bătrân, puțința de a folosi în întregime gymnasiul orașului, nesupărat de cei cari nu erau de seama lui. Ca gymnasiarch Apollonios aduce sacrificii bogate și organizează ceremonii strălucite zeilor. În fiecare an el continuă la fel binefacerile sale, necedând nimănui pasul în facerea binelui pentru patria sa. El cel dintâi introduce sărbătoarea neocorică (vezi mai jos) a bătrânilor, dând un fond din dobânda căruia colegiul bătrânilor Callatidei (gerusia) să poată în fiecare an, în tot belșugul, celebra această sărbătoare specială a lui, cu cele mai bogate solemnități și ospătări. Pentru toate acestea Callatianii hotărăsc să distingă pe Apollonios în chip public cu cel dintâi ono-

(1) Cf. art. lui Reisch, *Agonothetes*, la P.-W., I, 872 și 873.

ruri ale oraşului, pe cari poporul i le-a tot votat mereu la fiecare nouă binefacere a lui, şi mai hotărăsc să-l încununeze, atât pe vieaţă, cât şi în special la fiecare ocazie: la adunarea cea mare a poporului când se aleg magistraţii pe anul următor, la sărbătoarea Cae-sareelor (vezi mai jos), la sărbătoarea bălciului celui mare (idem), la sărbătoarea pentru ploae (idem), la praznicele publice ale poporului (idem); şi de fiecare dată pristavul oraşului să vestească: «poporul încununează pe gymnasiarchul şi agonothetul şi pe primul întemeietor al gerusiei şi gerusiarchul dintru început al său, cinstindu-l pre dânsul cu înălţarea de statui de aramă şi chipuri pictate...». Decretul prin care poporul decidea această onorare a lui Apollonios; scris pe o stelă de marmoră, aveă a fi expus în locul cel mai de seamă al gymnasiului din Callatis.

După decretul poporului callatian, urmasse pe monumentul nostru hotărîrea specială pe care collegiile unite: al bărbaţilor tineri (οἱ νέοι) şi al flăcăilor (οἱ ἑφηβοί) din Callatis, o luaseră pentru a onora şi ei, pe seama lor, pe binefăcătorul Apollonios. Din nenorocire nu ni s'a păstrat nimic mai departe, întreg monumentul cât îl avem, fiind, de altfel, numai o mică parte din cel care în realitate împodobise gymnasiul din Callatis.

Să luăm pe rând toate aceste ştiri şi fapte nouă privitoare la instituţiile sociale şi religioase din Callatis în sec. I. p. Chr. şi să le explicăm mai de aproape.

Se ştie că încă din epoca elenistică oraşele greceşti, ne mai având bugete mari la dispoziţie aruncă grija jocurilor publice, gloria de pe vremuri a marilor state şi amfictionii elenice, în sarcina particularilor ambiţioşi, cari vor ca prin desfătarea poporului să-şi asigure nemurirea pe stele de marmoră şi în statui de bronz. Agonothetii, cari în vremea mai veche sunt nişte magistraţi, sunt acum nişte filantropi, binefăcători ai concetăţenilor lor (1). În această calitate ei nu mai au numai grija sărbătorii şi a jocurilor legate cu ea, ci oferă concetăţenilor lor şi tot felul de completări ale petrecerii principale, ca de pildă banchetele de cari se vorbeşte în inscripţia noastră. De obicei agonothesia privia o singură sărbătoare. Rar numai eră generală. Decretul onorific al lui Apollonios din Callatis nu pomeneste nicăeri, atât cât e păstrat, de o agonothesie specială. De asemenea nici vreo lămurire asupra agonelor, întrăcerilor, cari

(1) Reisch, art. cit., p. 872.

aveau loc la sărbătoarea sau sărbătorile prezidate de dânsul, nu ne e păstrată.

Decretul precizează însă, în privința agonothesiei lui, două acțiuni: *ἱεροποιήσας καὶ ἐστιάσας τὸν δᾶμον*. Aceste două acțiuni merg împreună; ceremonia religioasă care însoția agonele avea ca punct culminant jertfa de animale pe altarele zeilor; agonothetul care prezida sărbătoarea oferiă, după jertfă, banchetul solemn concetățenilor: eră împărțirea jertfei între zeu și muritori. Cum spune un decret din insula Ceos: *ἐστῖαν δὲ τοὺς τε πολίτας καὶ οὓς ἡ πόλις κέκληκεν καὶ τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθέρους ἔσοι τὰ τέλη φέρουσιν...* (Dittenberger, *Sylloge*² II 522), sau, cum spune un decret athenian, vorbind de colegiul de *ἱεροποιοί*, cari îngrijiau de jertfele dela marile Panathenee, *θύειν δὲ τοὺς ἱεροποιούς τὰς μὲν δύο θυσίας τὴν τε τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἰγυΐαι καὶ τὴν ἐν τῷ Ἀρείῳ πάγῳ θυσιάν καὶ πρῶτον* (urmează porțiunile din jertfă — cărnuri — date pry-tanilor, celor nouă *archonți*, cassierilor sacri ai zeiței, hieropoeilor, strategilor, taxiarchilor, cetățenilor athenieni participanți la procesiunea în onoarea zeiței, și în sfârșit canephorelor), — *τὰ δὲ ἄλλα χρῆα Ἀθηναίοις μερίζειν* (urmează câți boi să se sacrifice pe altarul zeiței, etc.). (Dittenberger, *o. c.*, II 634).

Alegerea agonothetului Apollonios ca gymnasiarch, conducător al educației ephebilor, eră o distincțiune care se impunea dela sine, după strălucita dovadă pe care el o dăduse în ce privește iubirea lui pentru concetățenii săi. În adevăr dela îngrijirea oarecum particulară a unui agon, el trecea acum la conducerea oficială a agonei: ca gymnasiarch el priveghia și conducea toate agonele orașului, date în gimnasiu, care eră, în orașele grecești, mai ales din epoca elenismului încoace, centrul principal al vieții publice și unde nu numai ephebi, de a căror specială educație îngrijia gymnasiarchul, dar și «copiii», «bărbații tineri» și «bătrânii» veniau să se întrunească și deci să aibă partea lor de conducerea ori prezidarea gymnasiarchului. Ca gymnasiarch Apollonios avea firește iarăși de făcut jertfe la agone și de ospătat pe concetățenii săi. Inscriptia ne lămurește astfel asupra activității lui ca gymnasiarch: deși oficial gymnasiarch numai al ephebilor, Apollonios reformă întreaga viață gimnasială a Callatianilor. Se pare că până la el nu fusese o ordine bine stabilită în utilizarea gimnasiului orașului. Firește lucru, gimnasiul eră în primul rând al ephebilor; numai după ei aveau dreptul de a-l folosi ceilalți cetățeni, cari propriu zis nu se mai instruiau, ci numai se amuzau în această clădire de

caracter prin excelență educativ. Se pare că la Callatis, *οἱ νέοι* și *οἱ γέροντες* cam alungaseră din gimnasiu pe *παῖδες* și *ἐφηβοί*, împiedecându-i de a-și împlini datoriile lor de tinerețe în pregătire pentru viața cetățenească. Apollonios despărți gimnasiul după vârste: *παῖδες*, *ἐφηβοί*, *νέοι*, *γέροντες*. Fiecare la timpul și la locul lui. Aceste tovarășii cetățenești după vârstă, cari sunt un semn caracteristic al vremii elenistico-romane ne întâmpină în toate orașele grecești și chiar la noi în Pontul Stâng încă și la Odessus (1), de unde avem știri deosebit de importante asupra organizației colegiilor de *νέοι* și de *ἐφηβοί*, și la Histria, unde cunoaștem în deosebi foarte amănunțit organizația colegiului de *γέροντες* (2).—Dar rolul lui Apollonios ca gimnasiarch nu se mărgini la organizarea și disciplinarea colegiilor cetățenești după vârste. Vedem din inscripția noastră că el făcù încă și alte hieropoeii, deci dădù încă agone cu jertfe bogate, și, mai mult, conduse theorii, deci procesiuni solemne ale ephebilor și de sigur și celorlalte colegii gimnasiale de alte vârste la sărbătorile zeilor orașului. Aceste theorii nu sunt de sigur altceva decât celebrele *pompae* la cari participă întreaga populație a orașelor grecești cu preoții și magistrații în frunte (vezi clasică inscripție dela Magnesia pe Meandru, la Dittenberger, *o. c.*, II 553), cetățenii orânduindu-se după colegiile pe vârste (*συμπομπεῖν δὲ τὴν τε γερουσίαν καὶ... τοὺς ἐφήβους καὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς παῖδας...*: inscripția citată), firește sub conducerea șefului lor al tuturor, ca organizator al lor pe *τάξεις* [militărești] (cf. importanta inscripție din Odessus, documentând această orânduire pe *τάξεις* a' ephebilor, la Kalinka, *o. c.*, col. 111, nr. 115), care eră la noi în Callatis Apollonios gimnasiarchul.

Inscripția ne arată că gimnasiarchia eră și la Callatis, ca la Odessus (Kalinka, *o. c.*, col. 81, nr. 92, r. 10 sq.: *τοὺς καθ' ἕναστων ἐνιαυτὸν γεινομένους γυμνασιάρχους*), și firește într'o mulțime de alte orașe grecești (cf. art. lui Oehler la P.-W., VII, col. 1992), anuală: Apollonios a avut prilejul să dovedească *τὴν ἐνιαύσιον φιλοτιμίαν* concetățenilor săi. Se pare că el a fost reales gimnasiarch; sigur nu se înțelege însă, din ce ne-a rămas în document, nimic în această chestiune. Stabilim dară, că și în privința gimnasiarchiei, orașele din Pontul Stâng nu diferiau în ce privește organizația lor. Deși d. p. Callatis ar fi putut adopta gimnasiarchia semestrială ori tri-

(1) Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.* col. 81, nr. 92; col. 108, nr. 114; col. 111, nr. 115.

(2) *Histria* IV, p. 596 și urm., nr. 20.

mestrială, ca în atâtea centre elenice din Sud, ea păstră pe cea anuală și, de sigur, dacă cel onorat consimția, mereu reeligibilă (cf. Oehler, *l. c.*, col. 1993).

Firește, întreaga carieră a lui Apollonios stă în legătură cu viața socială și religioasă a Callatianilor, concentrată împrejurul gimnasiului lor. Nu e dară de mirare că și noua reformă pe care o introduce «*el întâia dată*», aceea de a institui o sărbătoare specială a bătrânilor, propriu zis, nu e decât o completare a reformelor sale precedente, cari priviau sistematizarea colegiilor pe vârste. Ceeace e însă foarte important în noua instituție social-religioasă, e caracterul ei specific pentru epoca imperială romană. Iată întâiu textul respectiv al documentului nostru (r. 9 sq.): *πρῶτος εἰσηγήσατο [ν]εωκόρον γήρως ἑορτὰν ἀρχιγυρίου ἐπιδόσει ποτὶ διανεκτῇ διὰ τόκων [ε]ὐπορίαν, κτλ.* Acest pasaj trebue alăturat de cel din r. 16: *πρῶτον κατασ(τ)άντα [γ]ε[ρ]ουσίαν γερουσιάρχαν ἀ[π'] ἀρχᾶς...*. Din interpretarea comparativă a celor două citate reiese că, propriu zis, Apollonios este întemeietorul gerusiei din Callatis, prin separarea ei de celelalte colegii după vârste, adică din massa omogenă a cetățenilor, și prin însărcinarea ei cu celebrarea unei anume ἑορτῆ speciale. El asigură colegiului bătrânilor un fond din venitul căruia să se celebreze noua sărbătoare și prin această asigurare el întemeiază și garantează și pe viitor în existența ei nesdruncinată, gerusia, care, altfel, până la el, existase numai ca o posibilitate teoretică.

Odată cu întemeierea gerusiei Apollonios este ales gerusiarches, președinte al ei. Demnitatea aceasta nu e comună în Pontul Stâng. La Histria președinții gerusiei se numiau *συναγωγεῖς* (1). În cele mai multe centre din Sud eră un *γυμνασιάρχος τῆς γερουσίας* (ori τῶν γεραιῶν, τῶν γερόντων, etc.), care conducea colegiul bătrânilor (2), un *προσπάτης* (3), ori alți demnitari onorifici. Totuș, deși rar (4), titlul de gerusiarches e cât se poate de firesc, mai ales în Pontul Stâng. În adevăr colegiile de ephebi de aici își au ca președinți ephebarchi, aleși dintre ei (cf. Kalinka, *o. c.*, col. 108, nr. 114, din Odessus), deși conducătorul lor e gymnasiarchul (5); cu atât mai mult bătrânii, cari n'aveau — propriu zis — nevoie de gymnasiarch își vor

(1) *Histria*, IV, p. 606 sq.

(2) Cf. Oehler, la P.-W., VII, col. 1978 sq.

(3) Cf. Miller, la P.-W., VII, col. 1268, s. v. gerontes.

(4) Odată, la Puteoli: Miller, *l. c.*, col. 1267.

(5) Cf. p. toate acestea și Cagnat IGR., I și III, ind. s. v.

fi ales un președinte dintre ei, cu acelaș nume ca acel al ephebilor, anume de ἀρχων, — ἀρχης al lor: γερουσιάρχης, — gymnasiarchul orașului fiind președintele tuturor colegiilor cetățenești după vârste și în acelaș timp, mai înainte de toate, agonothetul de drept și hieropoeieul *eo ipso*, din vremea elenistico-romană (vezi mai sus).

Rămâne dară stabilit, că în începuturile ei gerusia din Callatis nu adoptă obiceiul comun de a-și alege un gymnasiarch al ei, așa cum își alegeau îndeobște toate colegiile acestea (cf. și Cagnat IGR., I și III, ind. s. v.), ci, ca și la Histria, organizarea gerusiei se prezintă într'o formă deosebită.

Totuș e un alt punct, încă mai caracteristic, al organizării gerusiei callatiane de către Apollonios, punct care trebuie de aproape cercetat, întrucât privește însăș esența și rostul gerusiei în epoca romană. Inscripția zice: πρώτος εἰσιγγήσατο νεωκόρον γήρως ἑορτάν. Ce e această νεωκόρος ἑορτή?

Cuvântul νεωκόρος capătă, se știe, în vremea romană un sens cu mult mai nobil decât în vremea bună greacă: din vechiul servitor al templului, care mătură și curăță, νεωκόρος devine un fel de mare preot, în special al zeităților orientale, ca Sarapis, iar în formă atributivă devine titlul prin excelență onorific acordat orașelor elene pentru cultul purtat de ele Romei și Impăraților-zei în temple și sărbători speciale ale lor: Καισάρεια, Πομπαια, Σεβάστεια, etc. (cf. ind. la Dittenberger, *Syll.*² și OGI., la Cagnat, IGR. I și III, etc.). În special în părțile noastre vedem orașe ca Perinthus ori Philippopolis mândrindu-se cu titlul onorific de νεωκόρος pentru acest cult al Impăraților, și anume, fie d. p. în forma: ἡ λαμπροτάτη τῆς Θράκων ἐπαρχίας μητρόπολις Φιλιππόπολις νεωκόρος (Cagnat IGR. I 1471, 1472), ca alătura pe coasta Asiei, ἡ λαμπροτάτη μητρόπολις τῆς Ἀσίας νεωκόρος Κοζικηνῶν πόλις (*ibid.* 797), fie, de altă parte, d. p. în forma: ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων Περινθίων (*ibid.*, 786) ori Περινθίων νεωκόρων (787).

Heraclea Pontica, patria Callatidei, se mândria și ea cu νεωκωρία aceasta romană (cf. Cagnat IGR. I 890). Nimic mai firesc, în fața curentului general din orașele grecești de adoptare a cultului împăraților romani, decât să se găsească și la Callatis cineva care să facă un act în această direcție. Apollonios întemeează o sărbătoare specială în legătură cu νεωκωρία, celebrată numai de bătrânii din Callatis: noua sărbătoare se numește, cum se numiau orașele elene întregi din Sud, νεωκόρος (1). Apollonios înțelege dară ca *gerusia*

(1) Cf. d. p. și Dittenberger, *Syll.*², II 686: ὁ νεωκόρος Σμυρναίων δῆμος. ...

din Callatis să aibă ca principală grijă a ei cultul împăraților: sărbătoarea ei aniversară fiind o νεώτερος ἑορτή. Această importantă concluzie specială ar părea să ne îndemne a înțelege — în chip general — *gerusia* din vremea imperială romană, înainte de toate, ca un fel de colegiu special pentru cultul Romei și al împăraților. Totuș chiar la Callatis, din însăși inscripția noastră, vedem că existența ori neexistența gerusiei într'un oraș grec nu condiționează de fel cultul oficial al împăraților. În adevăr decretul onorific al lui Apollonios ne arată că *gerusia* din Callatis s'a întemeiat în strânsă legătură cu cultul împăraților, Apollonios însuș fiind cel dintâiu președinte al noului colegiu. Dar cultul împăraților *există la Callatis încă dinaintea gerusiei*. Cum vom arăta mai jos, sărbătoarea Κασιόρεια, tipică pentru acest cult, pomenită în inscripția noastră ca una la care se onoră de Callatiani, în totalitatea lor, cu o coroană și Apollonios al nostru, nu are nimic deaface cu acea νεώτερος ἑορτή a gerusiei, de caracter particular, colegial, înființată de Apollonios. El contribuise, firește, la strălucirea cultului împăraților prin fundația lui: de aceea și eră onorat la Κασιόρεια, dar cultul și sărbătoarea cea mare erau anterioare lui.

Incheierea firească la toate aceste considerații asupra naturii gerusiei din Callatis este aceasta: În legătură cu cultul împăraților, încă dinainte existent la Callatis, Apollonios dă geronților din orașul său un fond, cu venitul căruia, ei, constituiți în colegiu, așa cum se constituiseră οἱ νέοι și οἱ ἑφηβοί, se pare încă dinainte, să serbeze aniversarea împăraților de pe tron, probabil împreună cu preoții templului Romei și al împăraților. *Această sărbătoare nu este însă singura preocupare a gerusiei*. Colegiul geronților, cu un *gerusiarches* în frunte, își ieia asupra lui, ca *gerusia*, toate atribuțiile social-religioase pe cari *gerusia* le avea contemporan în celelalte orașe grecești. Acest lucru reiese perfect evident din titlul președintelui gerusiei callatiane: el e un ἄρχων, un conducător efectiv, iar nu onorific, al colegiului, având deci a lucra continuu cu ei, în felul cum am văzut cu alt prilej că lucrau d. p. președinții gerusiei din Histria (cf. *Histria*, IV, p. 607 și urm.)

Se pune acum întrebarea: eră noua ἑορτή împodobiță și cu agone nouă, precum de drept s'ar fi cuvenit, și cum eră de altfel obiceiul la orice sărbătoare importantă? Sau, toată sărbătoarea se rezumă în rugăciuni și jertfe aduse divinităților imperiale, cu banchetul care urmă de obicei acestor ceremonii?

Cred că răspunsul la această întrebare decurge în chip lămurit din cuprinsul inscripției, atât dinainte cât și de după pasagiul care ne preocupă acum. E evident lucru că un ἀγωνοθέτης și γυμνασιάρχος, cum eră Apollonios, cu caracter general (ca de pildă în inscripția dela Attalea în Pamphylia [Cagnat IGR. III 783]: γυμνασιάρχίσαντα καὶ νέων καὶ γεραιῶν καὶ παίδων καὶ ἀγωνοθετήσαντα τοὺς μεγάλους ἱεροὺς ἀγῶνας τῶν Σεβαστείων), întemeind o nouă ἐορτή, nu putea să priveze această sărbătoare de caracterul cel mai distinctiv al ei, agonele, tocmai în vremea aceasta așa de iubitore de jocuri. Dacă un orașel ca Dionysopolis își permitea luxul, prin sec. II p. Chr., să înființeze agone nouă, conduse de un gymnasiarch special: γυμνασιάρχης καίων ἀγῶνων (Cagnat IGR. I 664), cu atât mai mult se va fi folosit Apollonios la Callatis de ocazia fundării gerusiei și de inaugurarea nouăi ei ἐορτή, pentru a înființa și agone nouă. În adevăr, din r. 13 și urm. vedem că Apollonios e încoronat la toate sărbătorile publice cari aveau și jocuri: la Caesaree, la Panegyris, la Diombrii. Vedem apoi că poporul callatian încoronându-l tocmai ca gymnasiarch, agonothet și gerusiarch, hotărăște ca (după completarea noastră sigură, în r. 20) gymnasiul Callatianilor—localul principal al agonei—să fie și locul de expunere a stelei de marmoră cu lauda lui Apollonios.

Trecem acum la partea a doua a documentului nostru, adică la însăși hotărîrea privitoare la Apollonios. După ce s'au expus în amănunte meritele lui, se conchide la distingerea sa cu diferitele onoruri publice, bine cunoscute nouă din toate decretale grecești analoage. Știrile însă, pe cari ni le dă cu acest prilej decretul callatian, cu privire la instituțiile religioase și sociale, precum și la spiritul public și arta din colonia noastră doriană, sunt până astăzi unice.

Să examinăm iarăși pe rând aceste știri.

Decretul zice: ἐπὶ τῇ σφαιρᾷ..... [τ]ῆς πρώτης τετρακτῆς, ὅς ὁ δῆμος αὐτῷ καθ' ἐκάστην ἐπαφίστατο? εὐεργεσίαν. Această expresie, care ne întâmpină curent și în alte decrete (cf. pentru lămuriri Dittenberger, OGI. II 571), se referă la gradele onorurilor acordate unui cetățean pentru virtuțile sau binefacerile sale: dela o simplă coroană de ramuri verzi (d. p. de măslin) până la statuile de marmoră și de bronz, la coroanele și chipurile sculptate ori gravate, de argint și de aur, sau pictate pe lemn ori pe scuturi de aur, e o întreagă posibilitate de variații ale distincțiunilor, după meritele celui onorat. Callatianii

arată că lui Apollonios i-au decernat, după fiecare binefacere a lui, cele mai înalte onoruri (pe cari le vom vedea mai jos). Firește această distincție a lui Apollonios stătea în raport direct cu demnitățile pe cari le ocupase: aceste demnități erau acum de asemenea «cele dintâi» și cele mai însemnate, din punctul de vedere al cerințelor pe cari le impuneau celui distins cu ele. În adevăr, magistrații principali din Callatis în vremea romană sunt *οἱ στρατηγοί* și *οἱ σύνεδροι* (cf. inscr. AEM. XI 33, 32). Aceste două colegii, *συναρχίαι*, de conducători ai treburilor publice, nu pot însă nici pe departe să se asemene cu demnitățile onorifice, de adevărată patronare a cetățenilor, oferite marilor bogătași ai timpului, evident după numele vechi de magistrați obicinuiți — sub cei cari conduceau adunările publice și afacerile externe — de *ἀγωνοθέτης* ori *γυμνασίαρχος*, dar cu un conținut cu totul deosebit. Acum a fi strateg ori synedru era un lucru aproape fără importanță, în vreme ce a fi agonothet ori gymnasiarch însemnă a fi «părintele și binefăcătorul» orașului.

Decretul prevede ca Apollonios să fie încoronat atât pe viață, cât și în special la diferitele sărbători, cari sunt apoi imediat enumerate. Redactarea decretului e aici puțin cam neprecisă: *στεφανοῦσθε αὐτὸν διὰ βίου [καὶ] κατὰ ἴδιον ἐν τε... κτλ.* Ce înseamnă *κατὰ ἴδιον* înțelegem mai clar, când comparăm textul nostru cu altele analoage, în cari expresia aceasta e altfel redată. De pildă, în decretul olbiopolitan pentru Neiceratos al lui Papias (Dittenberger, *Syll.*² I 324, 29): *στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν ἐν τῇ ἀρχαιρετικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ τιθεμένῳ ἀγωνί τὰ χιλλεῖ κατὰ τὸ πῦθόχρηστον τῆς ἵπποδρομίας, κτλ.*, sau, ceva altfel, în decretul dionysopolitan pentru Acornion al lui Dionysios (*ibid.*, 342, 46): *στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον καθ' ἑκάστον ἔτος ἐν τοῖς Διονυσίαις χρυσῷ στεφάνῳ, κτλ.*

În ce privește zilele la cari Apollonios va fi încoronat, chiar cea dintâi ne face o sumă de dificultăți de lectură și interpretare. Pe piatră avem păstrate numai literele APXIEP. Cu aceste litere nu se poate completa nici un nume de sărbătoare ori de zi solemnă. Dacă însă ne gândim că în conceptul după care a gravat lapidul, AI era foarte des redat cu E și deci și în cazul nostru a fost un APXEP în loc de APXAIP, atunci înțelegem ușor cum lapidul, în loc de APXEP (vezi mai jos) a scris, nebăgând de seamă, APXIEP, cu gândul la APXIEPEIS, etc. APXEP din concept a fost începutul fie dela cuvântul APXEPEΣIEΣ, fie, mai probabil, după spațiul,

liber^{*} pe care avem a-l socoti pe piatră, dela expresia APXE-PETIKH EKKΛΗΣΙΑ. Oricare din cele două completări o admitem, sensul rămâne acelaș. La adunarea cea mare a poporului, spre sfârșitul anului, când se strâneau mai mulți cetățeni ca ori când, spre a alege pe magistrații anului viitor (1), se făcea în o sumă de orașe elene (2) și proclamarea diferitelor distincțiuni ale binefăcătorilor cetății: Callatis vedem că făcea la fel.

A doua sărbătoare la care Apollonios eră încoronat de concetățenii săi eră Caesareele. Această sărbătoare ni-e bine cunoscută în special din insule și din Asia mică: ea eră caracterizată prin agonele cari se dădeau în cinstea casei imperiale și în legătură cu cultul împăraților, pe lângă templele acestora (3). La jocurile dela *Caesarea* (Καίσαρεια) luau parte Eleni din toate părțile și de toate vârstele, după felul întrecerilor cari erau fixate dinainte: stadiu, pentathlu, pancratiu, etc. (4). E foarte caracteristic că la Callatis încă din sec. I p. Chr. se institue astfel de jocuri, după exemplul orașelor grecești din Sud, în vreme ce Tomi, cel puțin pe cât știm până acum, nu aveă o atare instituție religios-politică.—Că Apollonios eră celebrat și la această sărbătoare importantă, e cu totul firesc, dacă ne gândim la ce am cercetat mai sus, că anume el întemeiază gerusia din Callatis, printre altele și cu menirea de a face cât mai strălucitor cultul împăraților în patria sa. Faptul că el numește sărbătoarea gerusiei νεωκόρος ἐορτή, ar fi o dovadă—alături de aceasta, pe care o examinăm acum: existența Caesareelor—că vechea colonie dorică a Callatianilor ținea ea însăș să poarte, ca oraș cu un templu și cu jocuri ale împăraților, titlul onorific de νεωκόρος πόλις.

În ce privește a treia sărbătoare, cu prilejul căreia eră onorat Apollonios, ea poartă numele comun de πανήγυρις. Din context reiese însă că ea e o πανήγυρις κατ' ἐξοχήν: adunarea cea mare, cu serbări, jocuri și bălcu anual. Astfel de πανήγυρις aveau cele mai multe din orașele grecești (cf. de pildă ind. la Dittenberger, *Syll.*², III p. 220): ele erau un fel de sărbători naționale, la cari luă parte tot poporul, cu femeile, copiii și sclavii. Gymnasiul orașului serviă de obicei ca punct central al adunării; jocuri publice însoțiau aceste adunări mari, pe cari le prezidă fie gymnasiarchul, fie

(1) Cf. nota lui Dittenberger, la *Syll.*² I 324, 30.

(2) De pildă la Olbia (*Syll.*² I, l. c.).

(3) Cf. Saglio la Daremberg-Saglio, *Dict.*, I 2, p. 811; cf. și vol. III 2, p. 1368 (Toutain).

(4) Vezi Dittenberger, *Syll.*² II 677 și 678; cf. și Cagnat, *IGR.* III 319 și 804.

un magistrat onorific special, a cărui avere personală trebuia să fie, firește, foarte respectabilă, spre a putea suporta toate cheltuielile jertfelor, jocurilor și banchetelor: panegyriarchul (1). În ce privește Pontul Stâng, avem documentată atât sărbătoarea πανήγυρις, cât și pe respectivul πανηγυρίαρχος, încă și la Tomi (AEM. XI 43, 56: un πανηγυρίαρχήσας τῆς θομελικῆς συνόδου) și la Histria (Dittenberger, *Syll.*² I 325, 22: în vestita inscripție a lui Aristagoras, feciorul lui Apaturios, care a cinstit orașul său și πανηγύρεσι πανδύμοις).

Inscripția onorifică a lui Apollonios nu pomenește, printre demnitățile cu cari l-a împodobit patria sa, pe aceea de πανηγυρίαρχος. E puțin probabil că această demnitate a existat la Callatis în vremea lui Apollonios și a fost ocupată de altcineva, atunci când vedem că, propriu zis, Apollonios a împlinit prin liberalitățile sale din belșug și toate condițiile pentru a fi proclamat și panegyriarch. E mai probabil că la Callatis avem cazul din Ephesos, Epidauros, etc., unde gymnasiarchii prezidau și panegyrele (vezi citatele la Oehler, în P.-W., VII p. 1982).

Să examinăm acum a patra sărbătoare din decretul lui Apollonios: Διόμβρια. Pre cât am putut urmări, această sărbătoare eră până acum total necunoscută în întreaga lume grecească. Numele ei vine, evident, dela adiectivul διόμβρος = «pătruns de ploae», «udat». Dela început dară un înțeles pasiv, iar nu activ, care trebuie să ne îndrepte gândul nu spre cerul care dă ploaia, ci spre pământul care e pătruns de ea și e făcut roditor. Iarăș ca o chestiune prealabilă, numele sărbătorii nu e ceva abstract, «sărbătoarea ploii», ci e o derivație dela un atribut precis al unui zeu, care la Callatis purtă epitetul de διόμβρος, fie în general, fie în chip mystic (numai la anume ceremonii și într'o anumită zi de sărbătoare, special caracterizată prin această calitate a zeului).

Dacă epitetul activ de ὀμβριος se întâmpină destul de frecvent, în special pentru Zeus (2), epitetul de διόμβρος e, altfel, până acum, pe cât știu, necunoscut. Găsim însă alte epitete înrudite ca sens cu acel de διόμβρος. Astfel e atributul ὀμβροχαρής, pe care-l poartă Γῆ (Bruchmann, *o. c.*, p. 72). Ceva mai depărtat e epitetul de εὐχλινος («cu verdeață frumoasă»: care implică însă logic calitatea

(1) Cf. și Oehler, la P.-W., VII, 1982 sq.

(2) Cf. Bruchmann, *Epitheta Deorum Gr.*, (suppl. la Roscher), p. 136; IG. IV 1598 (Corinth), etc. Cf. și epitetul analog ὀέτιος, de asemenea bine cunoscut (v. mai jos în text).

de δῖος), purtat de Δημήτηρ (*ibid.*, p. 74), ca și acelea de γλῶη și γλοῦκαρπος, strâns înrudite cu epitetul de εὔχλος (*ibid.*, p. 77).

È clar, fără multe alte demonstrații, că divinitatea căreia i se cuvine în chip firesc titlul de δῖος e Pământul: fie ca Δημήτηρ, fie, mai firesc, ca Γῆ μήτηρ. Am văzut că de fapt numai această divinitate are epitete analoage cu cel din noua noastră inscripție. Cultul care se documentează printr'un atribut ca δῖος e însă prin excelență rural. E un cult al agricultorilor. Așa precum vedem de pildă pe Ζεὺς Ὑέσιος (*Iupiter Pluvius*) adorat de un colegiu de țărani - din insula Cos: τὸ κοινὸν τῶν συμπορευομένων παρὰ Δία Ὑέσιον, compus din toți cetățenii din Cos, cu interese rurale, cari, împreună cu țăranii, se adună spre a aduce jertfe, la altarul zeului, lui Zeus «dătătorul de ploae» (Dittenberger, *Syll.*² II 735). În acelaș chip, vedem că eră celebrată la Eleusis, la Athena, la Epidauros, etc., Δημήτηρ Προερόςια (1), printr'o sărbătoare numită Προερόςια sau Προερέσια (2), imediat înainte de începerea arăturilor, ca zeiță care pregătește pământul spre a primi bine sămânța. Sărbătoarea Proerosiilor (ἡ ἐρορτή τῶν Προεροσίων: Dittenberger, *Syll.*² II 628, 4 sqq.), se celebră, după cum a dovedit Dittenberger (*l. c.*), rectificând pe A. Mommsen (care o pune în Boedromion: Sept.-Oct.), în luna Pyanepsion (Octomvrie-Noemvrie), „după primele ploi de toamnă“, și anume, jertfa se făcea imediat înainte de începutul arăturilor, ca o inaugurare a muncii de toamnă. Astfel dară „pământul udat“ de cele dintâi ploi ale toamnei e epiphania prin excelență favorabilă a zeiței la care Grecii se închină la Proerosia. Dovada cea mai clară despre aceasta o avem în adorarea Demetrei la această sărbătoare a ei tocmai împreună cu Zeus Ombrios și cu Poseidon Phytalmios (cf. Höfer la Roscher, *o. c.*, III 2999), adică cu cele două divinități supreme, cari dăruiesc pământul însetat cu umezeala roditoare (3).

Astfel dară Γῆ Δῖος, sărbătorită de Callatiani la Δῖος, nu e altceva decât Γῆ Ὀμβροχάρης ori Δημήτηρ Προερόςια, sărbătorită de ceilalți Eleni la începutul semănăturilor de toamnă, după primele ploi. Sărbătoarea noastră dela Callatis are dar a fi înțeleasă ca o nouă numire a Proerosiilor și ca atare trebuie așezată în calendarul callatian tot prin Octomvrie-Noemvrie, ca și Proerosiile din Sud.

(1) Cf. Höfer la Roscher, *Myth. Lex.*, III, 2999.

(2) Vezi la Dittenberger, *Syll.*² II 521, 28 și 628, 6 și cf. Daremberg-Saglio, IV 1, 673.

(3) Vezi textele în Plutarch, *Sept. sap. conv.* 15 (*Mor.* 158 e) și *Adv. Coloten* 22,3 (*Mor.* 1119 f).

Identificarea sărbătorii Diombriilor e pentru istoria Callatidei de cea mai mare importanță: ea ne dovedește, de o parte, însemnătatea extraordinară a agriculturii în viața colonilor dorien de aici, iar de alta, prin denumirea originală dată sărbătorii, independența culturală a acestor coloni, cari nascocesc forme nouă pentru viața lor sufletească, firește, direct derivată din cea a Grecilor din patria primitivă.

Trecem acum la *δαμοθoinία*. Înțelesul acestui cuvânt e comun: «banchet popular, public». Intrebuințarea lui la plural nu presupune de fel o sărbătoare numită astfel, ci dimpotrivă accentuează încă și mai mult caracterul obicinuit al lui. E fără îndoială vorba, în general, de toate banchetele publice. Pus în documentul nostru la urma unei enumerări de sărbători, am fi ispițiți să traducem: «în sfârșit la toate banchetele poporului Callatianilor». Totuș cuvântul *δαμοθoinία* nu e lipsit—de altfel ca în toate actele publice la Greci—de un înțeles religios precis. Acest înțeles se exprimă lapidar într'o inscripție din Delphi zicându-se: «ὥστε θυσίαν καὶ δαμοθoinίαν συντελεῖν τὰν πόλιν τῶν Δελφῶν τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ποσειῶ κατ' ἐνιαυτὸν...» κτλ. (cf. Dittenberger, *Syll.*² I 306, nota la r. 59=*τὰ τέλεα τὰν δαμοθoiniῶν*). La sărbătorile mari, însoțite de jocuri și reprezentații, demothoiniile nu puteau lipsi. O inscripție din Ancyra, notând festivitățile dela jocurile quinquennale ce se dădeau acolo în legătură cu cultul Romei și al lui Augustus, înseamnă: (cutare magistrat, ori președinte al jocurilor, din banii săi) *δαμοθoinίαν ἔδωκεν, θεᾶς καὶ κωνήριον ἔδωκεν* (CIG. (Boeckh) III 4039, r. 9 sqq.), sau: *δαμοθoinίας δις ἔδωκεν, θεᾶς δις ἔδωκεν, ἀγῶνα γυμνικόν...*, κτλ. (r. 14 sqq.), sau: *δαμοθoinίας δις ἔδωκεν θύσι πόλεσιν, ἤλιψε τὰ δῶα ἔθνη δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, θεᾶς ἔδωκε* (r. 56 sqq.), etc., etc. Orice liberalitate a unui particular, care făcea jertfe zeilor, dădea jocuri, ori instituiă reprezentații de circ și hipodrom, rămânea necompletă fără ospățul public, care s'o încheie, spre satisfacerea și recunoștința generală (cf. pe lângă cele citate mai sus, și CIG. (Boeckh) II 2880 din Branchidae; add. 2143 f, din Aegina; add. 2347 k, din insula Syros; în sfârșit, mai ales, add. 2374 e, din insula Paros, unde ni se arată tot mecanismul unei atare *δαμοθoinία*: jertfe zeilor, cu *πανήγυρις*, și ca încheiere *δαμοθoinία*, care, după hotărîrea solemnă a poporului, se ține în gymnasiul orașului).

Onorarea lui Apollonios din Callatis avea deci a fi făcută și la toate banchetele publice date de concetățenii săi, fie în legătură

cu cultul Romei și al Impăraților, fie după ceremoniile și jertfele celorlalți zei, adorați de numeroase thiasuri foarte înfloritoare, precum de pildă eră acel al lui Διόνυσος-Δαδύλλιος pe lângă templul Δαδύλλειον, despre jertfele și ceremoniile căruia avem știre într-o inscripție de mare preț (anume cultul acesta se arată a fi originar, prin Heraclea Pontica, din străvechea patrie dorică, Megara: o legătură intimă sufletească între cele trei orașe) (1), precum eră thiasul cu inițiere în misterii, al zeilor din Samothrake (2), thiasul lui Dionysos Baccheus (3), de sigur și al lui Apollon Agyieus (4), în sfârșit o sumă altele (5), necunoscute nouă după numele zeilor cari le ocrotiau, ci numai după decretelor lor publice, în cari vedem consecvent indisolubila legătură dintre viața orașului, cu formele oficiale ale activității publice, și viața thiasurilor, cu formele neoficiale, dar, ca elemente creatoare, încă mai importante, ale aceleiaș activități publice (cf. AEM. XI 35, 35: εὐεργέταν μὲν τοῦ δᾶμου φιλότιμον δὲ τοῦ θιάσου; XI 34, 33 cu XIV 32, 75, mai sus interpretat; VI 10, 16: ναὺν μακρὰν κατασκευαζόμενος ἐκ τῶν ἰδίων τὸν τε λιμένα καὶ τὰς ἀκτὰς ἀπολαμήτους ἐτήρησεν καὶ τὸ πλοῖον ἐδωρήσατο τῇ πόλει ἀπ' ἀρχῆς τε φιλότιμος ἐὼν τοῦ θιάσου ἐπανγγέλλεται αἰεί τινας ἀγαθοῦ παραίτιος ἐσεῖσθαι τοῖς θιασεύταις...).

Poporul callatian onorează pe Apollonios pentru exercitarea exemplară a trei demnități: *gymnasiarchia* (se pare generală, iar nu numai a ephebilor), *agonothesia* și *gerusiarchia* (aceasta încă crescută în valoare prin faptul intemeierii gerusiei chiar de către Apollonios); pristavul aveă a proclamă lauda lui Apollonios exact în această ordine: ὁ δᾶμος στεφανοῖ τὸν γυμνασιάρχην καὶ ἀγωνοθέταν καὶ (6) πρῶτον καταστάντα [γ]ε[ρ]ουσίαν γερουσιάρχην ἀπ' ἀρχῆς...]. Incoronarea lui Apollonios se făcea la toate ocaziunile solemne pe cari le-am examinat mai sus. Cinstirea cea mai de preț a lui eră însă eternizarea chipului lui prin statui de bronz și picturi, expuse în portice, cari să dea tuturor știre pe viitor de binefacerile lui: τιμῶν δὲ αὐτὸν ἀναστᾶται [εἰκ]όνων [γ] χαλκέων τε καὶ γραπτῶν...].

(1) AEM. XVII 101, 43 a și b.

(2) AEM. XIV 35, 88. XIX 110, 67 cu inscripția din Tomi (nu Callatis; AEM. VI 8, 14= Michel, *Recueil*, 704 (sec. II a. Chr.).

(3) Cf. AEM. XIX 107, 61.

(4) Cf. AEM. XI 33, 32.

(5) Cagnat, IGR. I și AEM., *passim*. Cf. *Histria* I, cap. resp.

(6) În decretelor de dialect doric se găsește adesea *κα* în loc de *καί*, variind indiferent ca ortografie în acelaș document; cf. la Dittenberger, *StU.*² I 306, din Delphi.

Am arătat cu alt prilej (*Histria*, IV, p. 627), cum în vremea elenistico-romană diferitele distincțiuni publice își pierd atât de mult valoarea lor morală, încât ele sunt crescute cantitativ până la absurd. De unde în vremea veche elenică statuile închinate biruito- rilor erau mai mult un fel de ofrande aduse zeilor, neavând a re- prezenta aidoma pe muritorul care se onoră cu ele, în vremea mai târzie mai multe statui se închină simultan, pentru aceeaș faptă, aceluiaș om (1). Potrivit acestei exagerări generale a spiritului pu- blic contemporan, Apollonios primește dară dela concetățenii săi, nu un monument, ci mai multe (cel puțin două); după cum înțelegem din decretale onorifice ale altor gymnasiarhi (v. *Histria*, IV, l. c.), o statue de bronz și un tablou îi vor fi fost de sigur așezate în gimnasiu, acolo unde vedem din decretul lui (r. 20), că-i fusese pusă și stela cu inscripția onorifică; altă statue, ori un chip zu- grăvit îi va fi fost închinat, fie în agoră, fie în vreuna din incintele sacre ale templelor, fie în port.

În ce privește calitatea artistică a chipurilor de bronz ale lui Apollonios, cine ar fi dispus să admită la ele o artă provincială, nedibace și lipsită de originalitate, poate fi întors de pe această cale, de o parte prin considerația că ne aflăm în sec. I al vremii romane, când încă nu se pierduse tradiția bună, de alta însă prin com- parația pe care o avem chiar la Callatis cu arta industrială de aici: teracote din vremea romană, excelent modelate, dovedind o stăpâ- nire încă destul de respectabilă a mijloacelor tehnice mai vechi (cf. comunicarea d-lui D. M. Teodorescu asupra săpăturilor dela Callatis în a. 1915).

Decretul lui Apollonios vorbind la un loc de «chipuri de bronz și pictate» ne silește să examinăm mai de aproape legătura dintre aceste două feluri de monumente, cu cari Callatianii au onorat pe binefăcătorul lor. Expresia εἰκὼν γραπτή, chip zugrăvit, e absolut co- mună în inscripțiile onorifice grecești și nu avem nevoie să dăm aici citate în această privință (cf. d. p. Dittenberger, *Syll.*² III, p. 274 și OGI. II, p. 651). Boeckh în CIG. II p. 662 sqq., la nr. 3068, a cercetat foarte amănunțit chestiunea, dacă prin εἰκὼν γραπτή putem înțelege și sculpturi, și a deslegat-o negativ. Dovezile aduse de Boeckh sunt peremptorii: εἰκὼν γραπτή e, în deobște, un chip zugrăvit. Dim- potrivă εἰκὼν singur are două înțelesuri: acela de ἄγαλμα ori ἀν-

(1) Vezi citatele în *Histria*, IV, p. 627; chiar la *Histria* se constată în sec. II p. Chr. aceeași risipă de laude publice (vezi comentariul la nr. 27 și 28).

ἁπλᾶς (statue întreagă), și acela de προσωρόν, ἀναγλυφή (bust ori relief). Tot astfel εἰκὼν γραπτῇ poate fi numai bust și poate fi și figura întreagă, deși de obicei în acest din urmă caz se adăogă și cuvântul τελεία. Decretul lui Apollonios nu explică dară clar ce fel de chipuri de bronz și pictate i-au fost dedicate. Credem însă că nimic nu se opune ca să admitem că chipurile de bronz erau statui întregi, ci dimpotrivă suntem chiar îndemnați la aceasta prin expresia ἀναστᾶσαι, ridicarea, care se întrebuințează așa de tipic pentru închinarea de statui, încât Boeckh afirmă (*l. c.*, p. 665 col. II), că «nicăieri nu se spune εἰκόνα γραπτῇ ἀναστῆσαι, — ceea ce se zice numai de statui și coloane ori stele de marmoră». Decretul a întrebuințat cuvântul general εἰκὼν spre a se potrivi și pentru chipurile de bronz și pentru cele pictate; legătura de idei a făcut-o prin τὴ καὶ (εἰκόνων χαλκῶν τε καὶ γραπτῶν), indicând astfel raportarea strânsă a cuvântului prim, general, la cele două următoare, speciale.

Mai rămâne acum să examinăm chestiunea, ce anume erau «chipurile zugrăvite» ale lui Apollonios. Uzul comun al limbii grecești și al tradiției literare despre pictura greacă a specializat expresia εἰκὼν γραπτῇ pentru tablourile și picturile independente (pe diferite materiale: lemn, metale, etc.) (1), spre deosebire de picturile parietale, cari împodobiau aceleași temple, basilice și portice greco-romane, unde se expuneau și tablourile (2). Pentru mișcarea artistică din Callatis în epoca de înflorire a stăpânirii romane, inscripția lui Apollonios ne aduce astfel știri de cea mai mare însemnătate. Nu numai sculptura și pictura, dar chiar arhitectura de aici ni se arată într-o lumină foarte favorabilă prin pomenirea dedicațiilor făcute lui Apollonios de Callatiani.

Inscripția dădeă și indicații mai precise asupra locului unde aveau a fi expuse statuile și tablourile, precum și asupra cheltuelilor (e vorba în r. 18 de δαπάναι πόρι): toate aceste lămuriri ne sunt pierdute, piatra fiind aici așa de roasă, încât nu mai poate fi vorba de o restaurare convenabilă a textului.

În ce privește așezarea stelei cu decretul onorific în gymnasiiul din Callatis, am arătat mai sus necesitatea morală a acestei alegeri a locului, Apollonios avându-și întreaga viață legată de instituțiile gimnasiale ale orașului său, atât ca agonothet și gymnasiarch, cât și ca gerusiarch.

(1) Cf. Boeckh, *CIG.* II, p. 664, col. II.

(2) O εἰκὼν γραπτῇ eră totdeauna așezată la adăpost de intemperii, sub un coperis. Cf. pentru toate acestea, Boeckh, *CIG.* II p. 665.

Trecem acum la începutul decretului pe care îl dăduseră cele două colegii cetățenești după vârstă, *οἱ νέοι* și *οἱ ἐφηβοί*, ca instituții autonome, din partea lor, pentru onorarea «președintelui» lor, «gymnasiarchul» Apollonios. Nu ni s'au păstrat decât cuvintele: *ἑδοξε τοῖς νέοις καὶ ἐφήβοις*, în r. 21, restul fiind indescifrabil ori distrus. Simpla existență a acestor corporații ne este însă de cel mai mare preț.

În adevăr, din trei inscripții dela Odessus, ne dăm seama, prin comparație, de însemnătatea pe care o aveau în Pontul Stâng colegiile de *νέοι* și *ἐφηβοί*.

Vedem în una din ele (Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 81, nr. 92), de pe la începutul secolului I a. Chr., pe *νέοι* onorând printr'un decret al lor pe Xenandros al lui Apaturios pentru noblețea lui față de dâșșii: în fiecare an, la sărbătoarea lui Hermes — *ἐν τοῖς Ἐρμιαῖσις* — zeul ocrotitor al gymnasiilor, Xenandros să fie încoronat, pristavul proclamând: *οἱ νέοι στεφανοῦσιν... κτλ.* Hotărîrea colegiului de *νέοι* are a fi executată de înșiși gymnasiarchii cari vor fi în fiecare an, ei având grija de a se face regulat și după datină proclamarea încoronării. Gymnasiarchii sunt însă, precum se știe, magistrații întregului stat și demnitari onorifici de primul rang, ei înșii binefăcători ai patriei, în întregimea ei, prin liturgiile lor bogate. Aceste considerații ne arată că *οἱ νέοι* exercită (precum am dovedit cu alt prilej, despre gerusia) (1), un rol quasi-oficial în viața publică din Pont și deci actele lor au cea mai mare înrăurire asupra vieții comune din orașele grecești de aici.

De altă parte, vedem pe *ἐφηβοί* subt prezidenția unui *ἐφηβοαρχος* dintre dâșșii, făcând la Odessus dedicații pentru marele zeu, thracic, de aici, *θεὸς μέγας Δερξελάτης*, în a. 238 p. Chr. (Kalinka, *o. c.*, col. 108, nr. 114), primul archon, după care se datează închinarea, fiind și preot al zeiței Roma, — iar într'o altă inscripție întâlnim pe aceiași ephebi organizați în companii (*τάξεις*): avem lista de nume a celor din a VII-a *τάξις*, — poate, subt câte un *ταξίαρχος*, — ridicând de sigur (după motivele ornamentale ale reliefului de deasupra inscripției) o închinare pentru un epheb din compania lor, sau pentru întreaga companie, biruitoare la vreunul din agonele odesitane (Kalinka, *o. c.*, col. 111, nr. 115). — Actele publice ale ephebilor, făcute la Callatis, cum am văzut, în tovărășie cu *οἱ νέοι*, sunt pretutindeni în orașele grecești nu mai puțin quasi-oficiale ca

(1) *Histria*, IV, p. 680 sq.

ale celorlalte corporații după vârste, — afară firește de *παῖδες*, cari au rol numai la actele pur gimnasiale ori religioase.

Callatis având colegii deosebite de *γέροντες*, *νέοι* și *ἐφηβοί*, active toate în viața publică, se arată a fi — în sec. I p. Chr. — printre orașele elenice cele mai înfloritoare, ca activitate socială și culturală.

Încă o chestiune înainte de a încheia. Decretul pentru Apollonios e redactat în dialectul doric. Avem documente sigure din Callatis redactate și în *κοινή* (AEM. VIII 3, 6; XIX 108, 63; XIX 109, 64, etc.); marea majoritate însă a inscripțiilor Callatidei (exceptând firește pe cele din AEM. VI, cari sunt mai toate greșit date ca din Callatis), e dorică. Persistența aceasta a dorismului, care eră în special ținut viu la Callatis prin legăturile strânse cu patria mamă, Heraclea Pontica, a contribuit fără îndoială în cea mai mare măsură la păstrarea caracterului primitiv al grecismului de aici — cu instituțiile sale religioase străvechi — și a fost una din cauzele importante ale înfloririi culturale a Callatidei, în continua ei rivalitate cu vecina ioniană, mai fericită, Tomi.

Inscripția lui Apollonios, întemeietorul gerusiei din Callatis, ne deschide o perspectivă excepțional de largă asupra acestei înfloriri sociale, religioase și artistice a Callatidei în secolul I p. Chr.

R É S U M É

La Gérusie de Callatis.

Parmi les colonies grecques du Pontus Sinister, Callatis — fille d'Heraclaea Pontica, et par celle-ci descendante de l'ancienne Mégare dorienne — paraît avoir joué, vers le IVe et la première moitié du IIIe siècle av. J.-Chr., le principal rôle parmi ses voisines, ioniennes: Histria au Nord et Odessus au Sud (Tomi n'étant encore, en ce temps, qu'une petite factorerie). Avant le IVe siècle et, en partie, même pendant ce siècle, Histria avait été la plus florissante colonie, entre l'Istrus et le Haemus. Dès le milieu du IIIe siècle, l'importance de Tomi prend un rapide essor. Au temps des Romains elle devient la métropole du Pontus Sinister.

L'extension de la puissance macédonienne jusqu'à la mer Noire, donne aux villes grecques d'ici l'occasion d'entrer, déjà sous Philippe et Alexandre, directement dans la mêlée des luttes qui caractérisent l'époque hellénistique. Spécialement le roi Lysimaque essaya de soumettre à sa volonté directe les villes du Pontus Sinister; mais celles-ci profitant de la rivalité entre Antigonos et Lysimachos cherchèrent à leur tour à se débarrasser de la désagréable tutelle. Diodore de Sicile nous parle de ce conflit—dont les Callatiens sont les principaux et à vrai dire les uniques héros—d'une manière détaillée dans ses l. XIX 73, XX 25 et XX 112, 2.

Malgré leur héroïque résistance, le coup donné par Lysimaque aux Callatiens, en 313 et les années suivantes, quand une si grande partie de la population de cette ville avait émigré dans le Bospore Cimmérien, affaiblit de beaucoup la puissance de la florissante colonie dorienne. L'essai des Callatiens de prendre Tomi pour en faire une factorerie à eux, vers 260 av. J.-Chr., n'eut point de succès. Les Byzantins battirent les Callatiens alliés aux Histriens, et donnèrent aux Tomitains l'indépendance. A partir de cette défaite, nous dit l'historien Memnon, les Callatiens ne purent jamais plus s'élever à un état de prospérité remarquable.

Mais on ne doit pas prendre à la lettre l'affirmation de Memnon. En effet, nous avons la possibilité, de savoir, justement pour le IVe et le IIIe siècle av. J.-Chr., par une série de monuments authentiques, quelles étaient

les relations politiques et commerciales — continues — des Callatiens ; ces relations n'ont point l'air de s'être trop laissées influencer par les insuccès politiques et militaires entre 313 et 250.

Un décret honorifique du IV-ème siècle a. J.-Chr., par lequel les citoyens d'Olbia proclament Nautimos de Callatis «proxenos», indique les étroites relations commerciales qu'entretenaient ces deux villes (Minns, *Scythians and Greeks*, p. 459). Un autre décret honorifique est rendu par les Callatiens eux-mêmes, probablement vers le III-ème siècle a. J.-Chr., pour un citoyen de la Chersonèse Taurique, du nom de Pasiadas, fils de Herodotos, dont il est dit qu'il est bienveillant et serviable tant à l'égard de l'État des Callatiens que particulièrement pour les citoyens de Callatis obligés par leurs affaires d'aller dans la colonie doriennne soeur (AEM. XVII 99,41 ; Michel, *Recueil*, §33). C'est très probablement vers la même époque, à savoir. III-ème siècle a. J.-Chr., ou tout au plus commencement du II-ème, que se place un autre décret honorifique (Pârvan, *Archäologischer Anzeiger*, J. I. A. I., Berlin, 1915, p. 250 et suiv.) rendu par les Callatiens en faveur de deux citoyens de Mytilène, les frères Héronax et Bacchios, fils de Kal-liphanès, qui, pareils en cela à Pasiadas de Chersonèse, secourent et assistent les citoyens de Callatis venus pour des affaires à Mytilène. Nous voyons donc ces Callatiens entretenir d'actives relations commerciales et politiques avec Olbia, la Chersonèse Taurique et Mytilène, précisément à l'époque où ils défendaient le plus obstinément leur liberté contre Lysimaque et où ils disputaient aux Byzantins la suprématie politique et économique sur le littoral occidental du Pont Euxin („Pontus Sinister“).

Le déclin des Callatiens, aux III-ème et II-ème siècle a. J.-Chr., est dû sans doute non seulement à leurs défaites militaires mais aussi à des causes d'ordre plus général, qui ont sensiblement modifié l'équilibre des forces helléniques de ces contrées.

En effet, vers la fin du III-ème siècle a. J.-Chr., nous voyons la Chersonèse Taurique, la colonie sœur de Callatis, parvenir à une prospérité exceptionnelle, grâce surtout à son commerce de céréales (voir Minns, *o. c.*, p. 517. Or, c'est précisément le même commerce qui formait aussi la principale source de richesse des Callatiens. Une nouvelle preuve de ce fait en plus de celles que nous connaissions jusqu'à présent (voir plus haut p. 55) nous est fournie par l'inscription même dont nous nous occupons ici : parmi ses fêtes publiques, Callatis, comme État agricole, en compte une, *Διόμβρεια*, qui est directement consacrée à la fécondante humidité des pluies d'automne. Nous insisterons plus bas sur le caractère de cette fête.

Outre la concurrence rencontrée dans le commerce des grains, la calamité de plus en plus grande qu'étaient les incursions des pirates dans les eaux

du Pont a contribué sans doute à l'appauvrissement des colonies grecques qui n'étaient pas directement défendues par de puissantes flottes de guerre: c'était le cas des villes du Bosphore Cimmérien. En effet, nous voyons par les inscriptions qu'après le déclin de la puissance de Lysimaque sur terre et de la force d'Eumélos et de ses descendants Spartocides sur mer (voir Minns, p. 579 et suiv.), les colonies grecques du littoral occidental restées libres sont en réalité bien plus malheureuses que du temps de leur soumission à Lysimaque, car les barbares arrivés par terre aussi bien que les pirates venus par mer les attaquent sans cesse et, lorsqu'ils ne les ravagent pas complètement, ils pillent et massacrent du moins leurs citoyens isolés. Une inscription qui date environ de l'an 100 a. J.-Chr., exprime les remerciements chaleureux des Callatiens aux Apolloniates et surtout à Stratonax, fils de Lygdamis, qui, pendant la récente guerre, portée sans doute contre les barbares, avaient «sauvé» les Callatiens de la défaite (Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 83 et suiv.). D'autre part, nous possédons un décret, datant vraisemblablement de la première moitié du II-ème siècle a. J.-Chr., qui est consacré par les Olbiopolites aux citoyens grecs de l'île des Serpents et surtout à l'un d'entre eux dont le nom ne s'est pas conservé, et dont le principal mérite était d'avoir nettoyé le Pont Euxin des pirates qui l'infestaient (AEM. XI 37, 41). C'est toujours pour célébrer une victoire contre les pirates que le Rhodien Posideus dédie vers l'an 100 a. J.-Chr. également à Olbia, un ex-voto à Achilleus, le héros protecteur de l'île de Leuké au sujet de l'activité des Olbiopolites et des Rhodiens dans le Pont (Minns, p. 463).

Un nouveau document de cette époque trouble (II-ème — I-ier siècle a. J.-Chr.; voir AEM. VI 10, 16 et Pick, *Münzen von Dacien u. Mösien*, I 1, p. 86, n. 1) nous est fourni à Callatis par une autre inscription, très importante pour les renseignements de nature économique — finances et banques — qu'elle nous donne. C'est le décret d'un „thiasos“ en l'honneur d'un membre généreux qui avait mis des fonds à la disposition du collège dans des conditions très favorables (AEM. XI 34, 33 et XIV 32, 75; Dittenberger, *Syll.*² II 736; Michel, *Recueil*, 996; II-ème siècle a. J.-Chr.). Le décret parle des circonstances critiques que traversent les citoyens et souligne le fait que leur bienfaiteur Bicon, fils de Dioscouridas, ayant la garde du trésor du thiasos, en avait perdu les fonds, probablement pendant une guerre avec les barbares, et par conséquent pour des causes indépendantes de sa volonté. Cependant, il rendit tout l'argent à lui confié par les Callatiens ainsi que les intérêts, alors qu'il aurait pu ne pas s'acquitter de la dette qu'il avait, d'après la loi, envers le collège. De plus, il avait lui-même, auparavant, prêté au thiasos de l'argent à un taux minime, et supporté sur sa propre fortune une partie des dépenses de son collège.

Tous ces documents prouvent donc, en ce qui concerne les II-ème et I-ier siècle a. J.-Chr., d'une part les circonstances difficiles et souvent très malheureuses où vivaient les Callatiens, d'autre part la prospérité de leur vie économique, en dépit de ces circonstances. Le décret bien connu d'Olbia, rendu en l'honneur de Théoclès, fils de Satyros (CIG. (Boeckh), 2059; Latyschew, IPE. I 22; Minns, *o. c.*, p. 644, no. 10), nous montre les Callatines, vers les dernières années de l'ère païenne, ou les premières de l'ère chrétienne, consacrant, en compagnie des citoyens de presque toutes les villes grecques importantes du Pont et de la mer Egée en relations avec le Pont, une couronne d'or à Théoclès à l'occasion de sa mort, pour les services qu'il avait rendus, entre autres, aussi au club des Callatiens, négociants et armateurs, venus pour affaires à Olbia.

Les intérêts économiques, politiques et militaires des Callatiens les obligent à entretenir des relations très étroites non seulement avec leurs frères doriens du Byzance, de l'Héraclée Pontique, ou de la Chersonèse Taurique (voir pour les relations de l'Héraclée avec la Scythie Mineure, AEM. VIII 20, 60), mais aussi avec les centres ioniens. Une inscription qui semble provenir d'Odessus nous montre les Callatiens rendant des honneurs particuliers, vers le II-ème ou I-ier siècle a. J.-Chr. (CIG. (Boeckh) *add.* 2056 d), à un citoyen de cette ville voisine; une autre inscription, provenant de Carystos en Eubée et datant de la même époque, mentionne une Callatienne, Neikéso, enterrée là-bas par son fils, Comaros, marchand ou nautonier (IG. XII 9, 34). Vers le même siècle nous rencontrons des Callatiens à Athènes: ainsi par exemple un nommé Ménandros, fils de Doros (IG. II 3, 3045; voir III 2, 2501), et une femme Anthis (IG. II 3, 3044), qui y sont enterrés. Une autre Callatienne, Euporia, vit à Smyrne, un peu plus tard peut-être (CIG. (Boeckh) 3317).

D'ailleurs, pour ce qui est des Callatiens comme infatigables navigateurs et connaisseurs des routes de la mer et des contrées lointaines (voir par exemple l'inscription funéraire en vers, AEM. VI 6, 10: οὐνεκεν ἐν ξείνῃ Διονύσιος ἐφθίτο νόσσωι, λείψανα δ' ἐξ σποδίστης ἤλυθεν εἰν τοκέας), nous en avons le plus éclatant témoignage dans l'activité scientifique de Démétrios le Callatien, qui, à l'époque même dont nous nous occupons — III-ème — II-ème siècle a. J.-Chr., — entre 216-200, écrivait ses vingt livres «sur l'Asie et l'Europe» (voir F. Susemihl, *Gesch. d. griech. Litt. in der Alexandrinerzeit* I, p. 681).

A l'époque romaine, Callatis continue à être un important centre commercial. Cependant, à partir du II-ème siècle, sous Marc Aurèle et ses successeurs, la direction des affaires publiques est confiée aux représentants du pouvoir central, *curatores reipublicae*, étrangers d'origine, envoyés par

l'empire pour réorganiser l'administration désordonnée des Grecs habitant ces parages. Une inscription de Sidyma, en Lycie, qui se place vers 180 après J.-Chr., nous fait connaître un λογιστής Καλλατιανῶν πόλεως Μυσίας, qui est romain par le nom, le droit de cité et la dignité sénatoriale: Tib. Claudius Telemachus, mais gréco-lycien d'origine, à savoir de Xanthos; il est vrai que vers la fin du II-ème siècle il réussit à devenir *consul* (Cagnat IGR. III 581; Pârvan, *Histria*, IV p. 629).

Bien plus, même à l'époque tardive romano-byzantine, Callatis conserve un bien-être relatif (voir les intéressantes découvertes de mon collaborateur D. M. Teodorescu, dans les *Annales* de l'Académie Roumaine) et ses relations traditionnelles avec l'étranger. Ainsi, nous trouvons vers le V-ème siècle un Syrien hellénisé, au nom romain de Synplikios, fils de Kassianos, de profession avocat-jurisconsulte (νομικός τὴν ἐπιστήμην) qui, ayant vécu ici jusque dans ses vieux jours avec sa femme, s'éteint «avec l'espoir de la résurrection» et de «la vie éternelle» (AEM. XI 32, 31).

* * *

Le nouveau document, découvert parmi les matériaux extraits des ruines antiques pour servir au nouvel édifice de l'église grecque de Mangalia, est très mal conservé (pour la description et la restauration des deux fragments dont se compose le texte actuel, voir plus haut page 60—64 et le dessin de la page 61, ainsi que la planche hors texte de la fin). Le contenu du document, tel qu'il résulte des restitutions que nous proposons ci-dessus, est le suivant.

Un riche citoyen de Callatis, vu l'état précaire des finances de la ville, offre spontanément d'assumer la charge d'ἀγωνοθέτης. Sur sa fortune, il fait faire brillamment les sacrifices et les repas rituels. Les Callatiens le proclament gymnasiarque. En cette qualité, il réorganise le système d'utilisation du gymnase par les quatre collèges des citoyens, groupés par âges: enfants, éphèbes, jeunes hommes et vieillards; il apporte de riches sacrifices à l'occasion des fêtes et offre de brillantes cérémonies en l'honneur des dieux. C'est lui enfin qui, le premier, institue la fête néocorique des vieillards, et alloue à cet effet un fonds dont les intérêts doivent servir au collège des vieillards de Callatis (gérusie) pour célébrer chaque année cette fête particulière. Pour tous ces bienfaits, les Callatiens décident d'honorer publiquement Apollonios et de lui conférer les premières distinctions de la cité: «Le peuple couronne le gymnasiarque, l'agonothète, le premier fondateur de la gérusie et son premier gérusiarque, et il l'honore en lui érigeant des statues d'airain et en lui consacrant des images peintes...» La proclamation devait avoir lieu aux quatre grandes fêtes que le document

nous révèle maintenant pour la première fois à Callatis: Archairésies, Césariées, Panégyries, que nous trouvons aussi ailleurs, et Diombries, fête dont nous rencontrons la première mention, dans tout le monde grec, à Callatis; en dehors de ces fêtes, la proclamation aurait lieu d'une façon générale à toutes les Damothinies.

Le décret du peuple Callatien était suivi sur notre monument de la décision spéciale que les collèges réunis des $\nu\epsilon\omicron\iota$ et $\epsilon\phi\eta\beta\omicron\iota$ de Callatis avaient prise pour honorer eux aussi en particulier le bienfaiteur Apollonios. Malheureusement, rien ne subsiste de cette décision, car le fragment que nous possédons constitue une petite partie à peine du monument qui ornait le gymnase de Callatis.

Nous ne saurions, dans ce résumé succinct, insister sur les faits nouveaux, concernant les institutions sociales et religieuses du I-er siècle après J.-Chr., dont notre document nous donne connaissance pour la première fois. Nous nous bornerons — pour le reste voir le texte roumain — aux deux faits nouveaux essentiels qu'apporte l'inscription: la fondation de la gérusie de Callatis et la fête, inconnue jusqu'à présent, des Diombries.

Le texte dit 9-ème ligne et suivantes): $\pi\rho\acute{\alpha}\tau\omicron\varsigma\ \epsilon\iota\sigma\eta\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\tau\omicron\ [\nu]\epsilon\omega\kappa\omicron\rho\omicron\nu\ \gamma\acute{\eta}\rho\omega\varsigma\ \epsilon\omicron\rho\tau\acute{\eta}\nu\ \acute{\alpha}\rho\chi\left[\upsilon\rho\iota\omicron\upsilon\ \epsilon\pi\iota\delta\acute{\omicron}\varsigma\epsilon\iota\right]\ \pi\omicron\tau\iota\ \delta\iota\alpha\nu\epsilon\kappa\eta\ \delta\iota\acute{\alpha}\ \tau\omicron\kappa\omega\nu\ [\epsilon]\upsilon\pi\omicron\left[\rho\acute{\iota}\right]\alpha\nu\ \kappa\tau\lambda.$, et plus bas. (16-ème ligne): $\pi\rho\acute{\alpha}\tau\omicron\nu\ \kappa\alpha\tau\alpha\sigma\tau\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\ \left[\gamma\right]\epsilon\left[\rho\right]\omicron\upsilon\sigma\iota\acute{\alpha}\nu\ \gamma\epsilon\rho\omicron\upsilon\sigma\iota\acute{\alpha}\rho\chi\alpha\nu\ \acute{\alpha}\left[\pi'\right]\ \acute{\alpha}\rho\chi\acute{\alpha}\varsigma\ldots$. Il ressort de l'interprétation comparative des deux citations ci-dessus qu'Apollonios non seulement a fondé la gérusie en la séparant des autres collèges groupés par âges, mais aussi lui a donné la mission spéciale de célébrer une $\epsilon\omicron\rho\tau\acute{\eta}$, caractérisée comme $\nu\epsilon\omega\kappa\omicron\rho\omicron\varsigma$. Dès que la gérusie est créée, Apollonios est élu gérusiarque, c'est-à-dire président. Cette dignité n'est pas commune à tout le Pont occidental. A Histria les présidents de la gérusie s'appelaient $\sigma\upsilon\nu\chi\omega\gamma\omega\epsilon\iota\varsigma$ (Pârvan, *Histria*, IV 606 et suiv.). Dans la plupart des centres du Sud fonctionnaient soit un $\gamma\upsilon\mu\nu\alpha\sigma\iota\acute{\alpha}\rho\chi\omicron\varsigma\ \tau\eta\varsigma\ \gamma\epsilon\rho\omicron\upsilon\sigma\iota\acute{\alpha}\varsigma$ (ou $\tau\omicron\nu\ \gamma\epsilon\rho\alpha\iota\omega\nu$, $\tau\omicron\nu\ \gamma\epsilon\rho\acute{\omicron}\nu\tau\omega\nu$, etc.) soit un $\pi\rho\omicron\sigma\tau\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$, dignitaires honorifiques qui dirigeaient le collège des vieillards (P. W. VII, col. 1978 et suiv. et 1268). Qu'est cette $\nu\epsilon\omega\kappa\omicron\rho\omicron\varsigma\ \epsilon\omicron\rho\tau\acute{\eta}$? Nous voyons dans ces contrées des villes telles que Périnthe ou Philippopolis s'enorgueillir du titre honorifique de $\nu\epsilon\omega\kappa\omicron\rho\omicron\varsigma$ qui leur avait été conféré en récompense du culte qu'elles avaient voué à Rome et aux empereurs-dieux en leur dédiant des temples et des fêtes spéciales (Cagnat, IGR. I 1471, 1472, 786, 787 et en général I et II, et Dittenberger, *Syll.*² et OGI., pour Καισάρεια , Πομπία , Σεβάστεια , etc.). La ville de l'Héraclée Pontique, métropole de Callatis, possédait elle aussi la distinction de la $\nu\epsilon\omega\kappa\omicron\rho\iota\alpha$ (Cagnat, IGR. I 890). Rien donc de plus naturel que l'institution par Apollonios, à Callatis, d'une fête spéciale en relation avec la $\nu\epsilon\omega\kappa\omicron\rho\iota\alpha$ et célébrée exclusivement par les vieillards de la ville Apollonios entend que

la gérusie de Callatis ait comme principale mission le culte des empereurs, sa fête anniversaire étant une *νεωκόρος ἑορτή*. Mais le culte des empereurs existait à Callatis déjà avant la gérusie, et la fête des *Καيسάρεια*, qu'on célébrait depuis longtemps lorsque la gérusie fut instituée, n'a rien de commun avec cette *νεωκόρος ἑορτή* de la gérusie à caractère particulier collégial. L'existence ou la non-existence de la gérusie dans une ville grecque ne conditionne nullement le culte officiel des empereurs.

Examinons maintenant la quatrième fête dont nous parle le décret d'Apolonios: *Διόμβρια*. D'après les recherches que nous avons pu faire, cette fête était jusqu'à présent totalement inconnue dans le monde grec. Son nom vient évidemment de l'adjectif *διόμβρος*, «mouillé par la pluie». Il faut donc, dès le début, remarquer le sens passif et non pas actif de ce terme. Ce sens doit diriger notre pensée non pas vers le ciel qui donne la pluie, mais vers la terre qu'elle mouille et qu'elle féconde. Toujours comme question préalable, il convient de remarquer que le nom de la fête n'est pas une notion abstraite, «la fête de la pluie», mais dérive d'un attribut précis d'un dieu qui, à Callatis, portait l'épithète de *διόμβρος*, soit d'une façon générale, soit avec un caractère mystique, c'est-à-dire seulement dans certaines cérémonies et à un certain jour de fête, spécialement caractérisée par cette qualité du dieu.

Si l'épithète à sens actif de *εμβριος* se rencontre assez fréquemment, surtout lorsqu'il est question de Zeus (voir Bruchmann, *Epitheta Deorum Gr.* (Roscher, suppl.), p. 136; IG. IV 1598 (Corinthe), etc.; voir de même l'épithète analogue de *έτιος*, tout aussi bien connue), l'épithète de *διόμβρος* est en échange, à notre connaissance, inconnue jusqu'à présent. Cependant, nous trouvons d'autres épithètes apparentées par le sens à *διόμβρος*. Tel est l'attribut *εμβροχαρής* que porte Γῆ (Bruchmann, *o. c.*, p. 72); telles sont aussi, mais à filiation plus lointaine, l'épithète de *εὐχλος* («à la belle verdure»: (ce qui implique logiquement la qualité de *διόμβρος*) portée par Δημήτηρ (*ibid.*, p. 74), ainsi que celle de *χλόη* et *χλοόκαρπος* étroitement apparentées à *εὐχλος* (*ibid.*, p. 77).

Il est clair, sans que d'autres démonstrations soient nécessaires, que la divinité à qui revient tout naturellement le titre de *διόμβρος* est la terre: soit comme Δημήτηρ, soit, mieux encore, comme Γῆ μήτηρ. Nous avons vu que cette seule divinité possède en fait des épithètes analogues à celle que renferme notre nouvelle inscription. Le culte qui se révèle dans un attribut tel que *διόμβρος* est cependant par excellence rustique. C'est un culte d'agriculteurs. De même que nous voyons par exemple Zeus Έτιος (Iupiter Pluvius) adoré par un collège de paysans de l'île de Cos: τὸ κοινὸν τῶν συμπορευομένων παρὰ Δία Έτιον, collège composé de tous les citoyens à in-

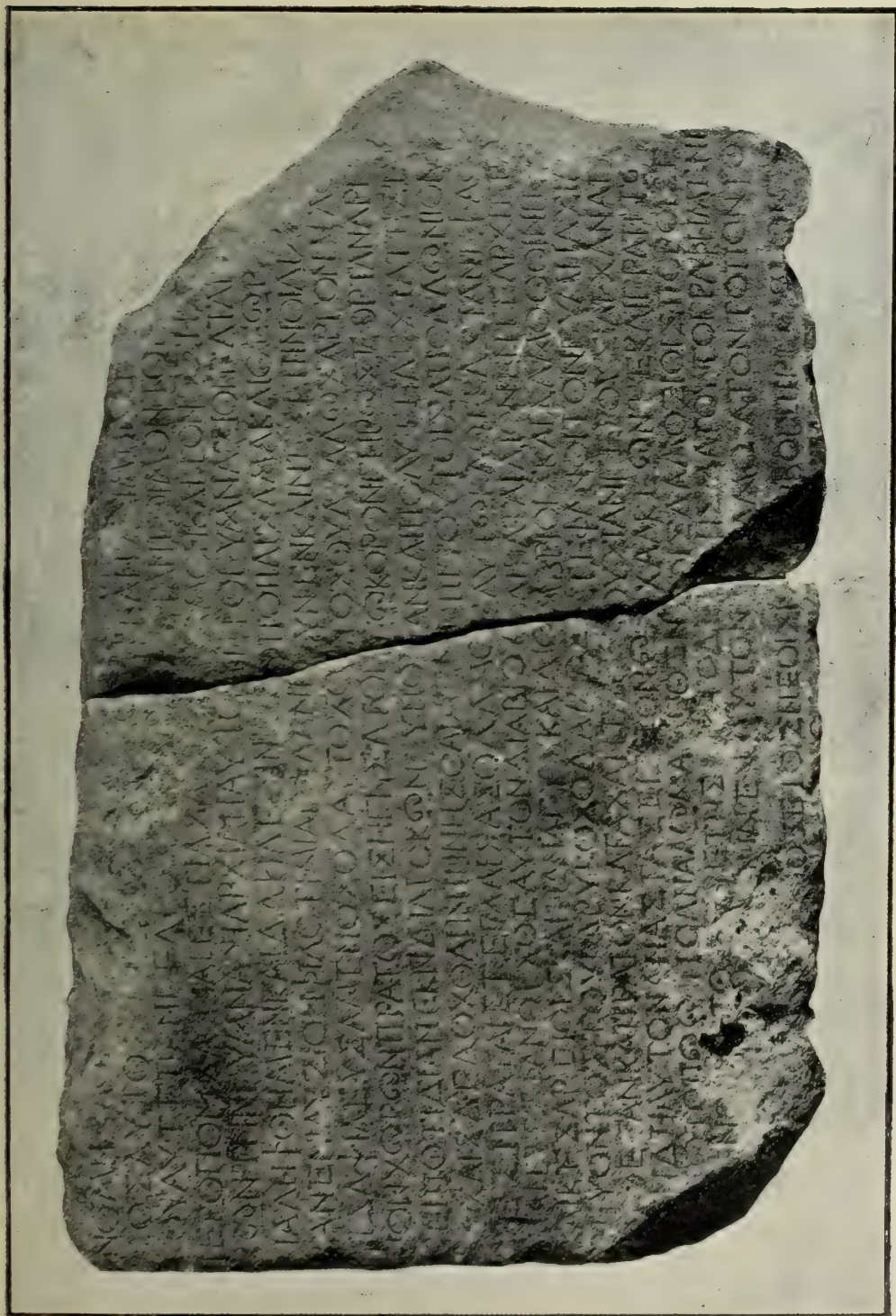
térêts ruraux, qui s'assemblaient avec les paysans pour faire des sacrifices à l'autel du dieu, de Zeus «le dispensateur de la pluie» (Dittenberger, *Syll.*² II 735), de même nous voyons célébrer à Eleusis, à Athènes, à Epidauros, etc... immédiatement avant le commencement des travaux agricoles, la déesse Δημήτηρ Προηρόσια (voir Höfer dans Roscher, *Myth. Lex.*, III 2999) par une fête appelée Προηρόσια ou Προηρέσια (voir Dittenberger, *Syll.*² II 521, 28 et 628, 6, et Daremberg-Saglio, IV 1, 673), comme divinité qui prépare la terre pour bien recevoir la semence. La fête des Proérosies (ἡ ἑορτὴ τῶν Προηροσίων: Dittenberger, *Syll.*² II 628, 4 et suiv.) était célébrée, comme l'a prouvé Dittenberger (*l. c.*) en corrigeant A. Mommsen (qui la place au mois de Boédromion: Septembre-Octobre), au mois de Pyanepsion (Octobre-Novembre) «après les premières pluies d'automne»: on faisait les sacrifices immédiatement avant le commencement du labourage, comme pour une inauguration des travaux d'automne. Ainsi donc, la «terre mouillée» par les premières pluies d'automne est l'épiphanie par excellence favorable de la déesse qu'adorent les Grecs aux Proérosies. La meilleure preuve nous en est fournie par le fait que Déméter est adorée à cette fête, qui est sa fête, précisément en compagnie de Zeus Ombrios et de Poseidon Phytalmios (voir Höfer dans Roscher, *o. c.*, III 2999), c'est-à-dire avec les deux divinités suprêmes qui donnent à la terre desséchée l'humidité fécondante; (voir les textes chez Plutarque, *Sept. sap. conv.*, 15 (Mor. 158, e) et *Adv. Coloten*, 22, 3 (Mor. 1119, f).

Par conséquent, la Γῆ Διόμβρος fêtée par les Callatiens aux Διόμβρια n'est autre que la Γῆ Ὀμβροχαρίς, ou encore Δημήτηρ Προηρόσια fêtée par les autres Hellènes au commencement des semailles d'automne, après les premières pluies. Les „Diombries“ de Callatis doivent donc être considérées comme un autre nom des Proérosies et, comme telles, se placent dans le calendrier callatien vers la même époque que les Proérosies du Sud, à savoir Octobre-Novembre.

Le fait d'avoir pu identifier les Diombries présente une grande importance pour l'histoire de Callatis. En effet, nous apprenons d'une part la place exceptionnelle que tenait l'agriculture dans la vie des colons doriens de l'endroit et, d'autre part, par l'appellation originale donnée à cette fête, l'indépendance spirituelle de ces colons.

Il nous reste à signaler une question encore, avant de finir. Le décret concernant Apollonios est rédigé en dialecte dorien. Nous possédons des documents certains, provenant toujours de Callatis et rédigés en κοινή (AEM. VIII 3, 6; XIX 108, 63; XIX 109, 64, etc.); mais la grande majorité des inscriptions de Callatis est en dialecte dorien, à l'exception, naturellement, des inscriptions AEM. VI qui sont toutes faussement indiquées

comme originaires de Callatis. Cette persistance du dorisme, que maintenaient particulièrement vivant à Callatis les étroites relations entretenues par la cité avec sa métropole l'Héraclée Pontique, a sans doute contribué dans la plus large mesure à la conservation du caractère primitif de l'hellénisme local, avec ses antiques institutions religieuses, et a été une des causes importantes de la florissante civilisation de Callatis, dans sa permanente rivalité avec sa voisine ionienne plus heureuse, Tomi.

DIN RELATILE FRANCO-ROMANE.

UN SCRITOR FRANCEZ DESPRE ROMANI SI UN SCRITOR ROMAN IN FRANTA:

ELIAS RÉGNAULT și GRIGORE GĂNESCU

DE

N. IORGA.

Membru al Academiei Române.

Sediința din 4/17 Noembrie 1916.

În momentele când numele culturii se ia în deșert de oamenii cari distrug la noi mănăstiri străvechi, cuprinzând comorile unei arte unice, și urmăresc cu bombe ucigașe pe o Regină care-și plânge copilul, în momente când aceleași bombe cad la doi pași de moriminteleenerate ale Regelui Carol și Reginei Elisaveta, cred că trebuie să dăm tuturor a priveliștea unei munci în adevăr culturale, care înseamnă și iubire pentru prietenii neamului nostru și lipsă de ură față de acei oameni de știință cari, aparținând poporului care încearcă a distruge un Stat național și viitorul unui popor întreg, rămân membri de onoare ai instituției noastre. De aceea Academia își reîncepe comunicațiile ca în vremile când primejdia nu stătea deasupra capetelor noastre și, ca și poporul pe care-l reprezintă cultural, ea privește cu încredere rezultatul final al sfârșirilor sublime pe cari le face soldatul român.

Élias Régnauld.

I.

La 1855, când, de pe urma războiului Crimeei, se aștepta o nouă organizație, pe baze de libertate și naționalitate, a «provinciilor dunărene», a «Principatelor», o carte apărură pe care o întrebuintăm și astăzi pentru a fi lămuriti mai repede asupra împrejurărilor re-

voluționare dela 1848, «Istoria politică și socială a Principatelor Dunărene» (*Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes*). Indată opera a fost tradusă și în românește, la Iași, de Dr. A. Fătu.

Despre Élias Régnault el însuși — care nu era nici un Michelet, nici un Quinet, prietenii cei mari ai Românilor în sfânta epocă romantică — nu s'a spus nimic. Totuși istoricul lui Napoleon I, al guvernului provizoriu din 1848, al Angliei, al Irlandei, biograful lui O'Connell, *traducătorul cel dintâiu al lui Carlyle*, nu este un necunoscut. Fiu al unui Francez și al unei Engleze, născut și crescut în Anglia, el se bucură de stima generală pentru rectitudinea unui caracter pe care vremile, dușmane regimului liberal dorit de dânsul, nu-l putuse încovoia. Când redactorul dela «Avenir national» muri, de o congestie cerebrală, la 1868, în vârstă de 67 de ani, prietenii plânseră pentru omul bun și amabil, «calm, blând, cam trist», «una din acele figuri *paterne*, cari îndată fac să se nască simpatia», tovarășii de idei putură prețui pe «unul din decanii presei democratice», pe soldatul «care toată viața lui luptase pentru aceleași idei, cari erau idei de libertate», dar oricine a trebuit să și-l păstreze în minte, respectuos, ca pe «unul dintre acei oameni cinstiți a căror viață, aproape obscură, e totodată un exemplu și o mângâiere.» (1)

Încă din 1843 el se ocupase de țerile noastre. Într'un articol din «Revue Indépendante» (25 Iunie), iscălit «Regnault», — nu pare a fi călătorul în Orient M. Regnault, după 1850 bibliotecar la Consiliul de Stat, (2) — el se ocupă de «Principatele Dunărene», de «Romanie» sau «Moldo-Valachie». Sunt aici aceleași idei despre fatala descompunere a Imperiului Otoman, despre nevoia de a nu-l lăsa înlocuit cu altă Putere, despre drepturile naționalităților creștine supuse și datoria Puterilor apusene de a le da sprijinul lor mântuitor. Așteptând un congres la Constantinopole pentru regularea întregii chestiuni a Orientului, el caută deocamdată să explice căderea, în 1842, a lui Alexandru Ghica, discutată, dar, după el, fără înțelegere, și în Camera franceză.

Fără a face citații, dar întrebându-l, ca pentru discursul bătrânului Hăjdău, publicațiile în două limbi ale lui Asachi, scriitorul francez face istoria celor două țeri încă dela începuturile lor pre-

(1) *L'Illustration* pe 1868, I, p. 19. Cf. aceeași publicație pe 1849, II, pp. 238—9 și pe 1851. II, p. 159.

(2) Pentru cartea lui «Voyage en Orient», v. *Revue d'Orient*, seria nouă. II, pp. 191—2.

romane pentru a ajunge apoi la subiectul său. În partea a doua se caută mai ales să se facă dovada că Rusia n'a isprăvit, în realitate, nimic pentru Principate, unde «vrea să închidă intrarea Francezilor și Englezilor» (p. 544), ba chiar cu inconstientul ajutor al acestora. Protecția acestei Puteri, nefiind acceptată formal de protejați, îi pare ilegală. Unele știri, ca refuzul Agențiilor austriace de a primi pasapoartele românești pentru Monarhie (p. 548, nota 1), par să arăte o prezență, fie și trecătoare, a scriitorului la București sau la Iași. El declară apoi că primă scrisori din cea dintâi capitală (p. 548, nota 1).

Soluția la care se opriă el încă de atunci (p. 551) eră independența acestor teritorii de mare importanță pentru Apuseni, putând fi «aliați sinceri și puternici pentru a apăra ideile democratice contra Monarhiilor Nordului». O nație latină, care și-a păstrat așa de îndărătnic lege, limbă, datini, autonomie, o nație «subt două raporturi (*à double titre*)» — el se gândește la amestecul sângelui celtic cu cel trac, — «soră a nației franceze», o nație cu merite istorice mari, o aliată încă din 1396 a «Franței în Orient», o ucenică devotată a nouăi Franțe, nu merită oare măcar atenția de care s'a bucurat de curând Egiptul lui Mehemed-Ali?

II.

Revenim la lucrarea din 1855. Prefața, de mare avânt al cugețării, e și de o libertate a gândirii absolută. Înălăturând calculele diplomaților și grija lor de a ocroti o Turcie, căreia cred că garanția lor îi poate infuza sânge viu, Régnauld vede în războiul ce se urmează un sfârșit mai «onorabil», dar și mai «prompt», al Turciei, condamnată încă din clipa când titlul său de stăpânire față de națiile creștine, puterea, a dispărut. Aceste nații, deci, trebuie să reintre în dreptul lor, înălăturându-se, cum se face, altă forță, altă silă, care încearcă, în numele Crucii chiar, a i se substitui. Astfel, și numai astfel, Franța ar găsi un sprijin acolo chiar unde aduce o așa de mare jertfă.

Între creștinii slavi, Régnauld descopere o insulă latină, «poporul moldo-valah», «între Tisa, Nistru și Dunăre», în număr, exact, de 7.767.000 de oameni, pe lângă cari s'ar adaoage «aproape 2.000.000 de Români împrăștiați în grupuri de 50 la 60.000 în Bulgaria, în Serbia, în Podolia, în Ungaria și în Macedonia». Ei sunt, în energia păstrării lor, pentru latinitate «un noroc», *une bonne fortune*.

Deci «momentul a venit să se întărească această naționalitate și să i se asigure viitorul prin concursul hotărît al Puterilor apusene». Altfel se vor găsi alții, mânați de alt interes, cari o vor face.

O parte dintâi e geografică și istorică. Régnauld a cetit pe Cantemir, Carra, Thornton, Zallony, Desprez, Saint-Marc Girardin, Billecocq, Colson, Ubicini, Aurelia Ghica-Soubiran și Bellanger, dar mai ales pe Vaillant, de unde a luat multe lucruri minunate: nu crede oare că Focșanii înseamnă «hotar» și că a fost fundat, în tovărășie, de Mateiu Basarab și Vasile Lupu? Eliad i-a furnizat date despre instituții. Observații juste sunt amestecate cu amănunte comune: astfel constatarea că răspândirea limbii franceze s'a făcut prin mijlocul ofițerilor ruși, că Bucureștii sunt «o adunătură de sate, fiecare cu biserica lui» (p. 10). Să semnalăm amintirea — după ce izvor? — a petiției îndreptate către Bonaparte ca prim-consul de Banul Ghica, de Brâncoveanu, de Scarlat Câmpineanu, de Moldovenii Catargiu, Sturdza și Beldiman, cerându-i ajutorul Franciei și «autorizația pentru cele două provincii de a se constitui ca Republice» (p. 102). Când e vorba de Mihaiu «Suțu, Domnul dela 1821 al Moldovei, autorul adaoge (p. 117, nota 1) că tot el eră în 1854 «șeful eteriștilor din Atena», agitând pentru realizarea noului Imperiu bizantin.

Pentru vremea, mai nouă, a Regulamentului Organic, se pare că Billecocq, fost consul la București, autor al scrierii: *La principauté de Valachie sous le Hospodar Ribesco* (1847), îi comunicase notele sale. Cartea ajunge deci un izvor de mâna întâia. Povestirea e amănunțită, dramatică, plină de epizode. Avem astfel expunerea întrevederii consulului cu cneazul Miloș — coloarea antirusească e însă din operele lui Eliad și din cartea lui Ion Ghica (G. Chainoi) despre «ultima ocupație». Se vede că s'a ajuns la partea vie, și pentru autor, specialist în istoria agitațiilor, conjurațiilor și revoluțiilor, și pentru aceia cari-l rugaseră să scrie cartea, refugiații din Paris ai revoluției dela 1848.

Că e vorba de apărarea lui Billecocq, care publicase, de altminteră, însuș broșura anonimă: *La Valachie sous le Hospodar Bibesco*, se vede din fiecare pagină, plină de anecdote pipărate despre persoane încă în viață și de revelații inedite, publice și casnice. Aflăm astfel că, în momentul când intrigi femeiești lucrau pentru ca Guizot să înlăture pe supărătorul consul, a fost vorba de numirea în locul lui a lui Ferdinand de Lesseps, el însuș — marele inginer al canalului de Suez — și a lui Adolphe Barrot. Se dă, de

altfel, și comunicarea oficială a înlocuirii (pp. 250—1). Cu indignare Régnauld denunță slăbiciunea Ministerului francez, influențat de legăturile princesei ruse de Lieven cu Guizot: se urmează deci cu apărarea cauzei lui Billecocq. Nu se uită nici cuvintele spuse de Guizot la plecarea noului consul, de Nyon: că a cedat stăruințelor Ducelui de Broglie, prietenul lui Bibescu (p. 252), precum nici muștrările ce așteptau pe acesta la Paris, pentru că, rupând la urmă cu «Hospodarul», urmasa «linia dreaptă». Se arată apoi cu ce măguliri a primit Domnul pe noul consul, făcând a i se găti casa și grădina.

Compilând, Régnauld analizează apoi, pentru a face să se înțeleagă rostul mișcării dela 1848 în Principate, starea deosebitelor categorii sociale, mai ales, firește, după Eliad, sau și după «Question économique» a lui Bălcescu. (1) O grămadă de anecdote, mai mult sau mai puțin autentice — ca aceea a pieptenului de bagă al soției generalului Sébastiani, care ar fi prostit pe boieroaicele din București, — înfloresc viața povestire. Între altele se pretinde că Bouquet n'a putut desemna țărani, decât dacă-l păziau jandarmii și că un Țigan era să omoare pe cunoscutul desemnator, fiindcă săvârșise cine știe ce necunoscut păcat față de dânsul (pp. 280—1). Pentru Țigani, Vaillant «comunică documente inedite» (p. 346, nota 1). Tratatând despre clasa mijlocie, autorul arată cari sunt, relele ce rezultă din caracterul ei străin. «Grecii în Muntenia», spune el, «și Evreii în Moldova nu aparțin nației. Foarte departe de a forma o legătură între popor și boierie, ei sunt o piedecă la orice apropiere și despart, în edificiul social, vârful de bază. Ocupând locul care aparține indigenilor, ei împiedecă poporul de a se ridica, boierimea de a se întări și se lasă asupra amândurora ca păsările de pradă, îngreuiind proprietatea și despoind pe cultivator. Câștigurile ilicite concentrate în mâinile lor nu sunt decât izvoarele altor jafuri și, în loc să se îmbogățească prin activitatea regulată a unui comerț legiuit, țara sărăcește prin meșteșugul de reputație rea al unor agenți vicleni.

«O bună parte din muștrări trebuie să revie boierilor. Trândavi și stricați, nedestoinici a-și supraveghea măcar interesele lor, ei arendează moșiile lor la Greci și la Evrei. Aceștia ieau adesea subarendatori de neamul lor, și câștigurile speculatorilor și subspeculatorilor se ridică asupra plugarului. Plaga așa-numiților *middle-men*

(1) Sunt însă și știri căpătate direct. Un mare boier din Moldova îi spune astfel că cele douăsprezece zile de lucru legal țărănesc înseamnă de fapt 365 (p. 311).

din Irlanda se găsește și în toată întinderea Principatelor. Și încă închirierile nu se bazează nici pe valoarea pământurilor, nici pe întinderea lor, ci pe numărul țăranilor legați de ele; cu alte cuvinte nu arendezi pământul, ci pe țăran. Iată ce se cheamă în aceste țeri marea cultură: e exploatarea în mare a populației agricole.» (1)

Și el cere, hotărît, «excluderea Grecilor și Evreilor dela toate căile comerciale», fie și numai ca o «măsură trecătoare, dar ajunsă neapărată». Căci comerțul, ca să se stabilească cu folos și loialitate, nu lasă să fie necinstit prin odioase exemple. Când nu vor mai fi nici Evrei, nici Greci, localnicii vor îndrăzni a se face și a se zice negustori. (2) Incheierea lui e, în scurt, aceasta: «fără clasă mijlocie, Moldo-Valahia va rămâne ce a fost până aici, o țară cu sclavi, fără putere, fără viață și fără viitor.» (3)

Revoluția dela 1848 e descrisă întâiu în Ardeal, unde «Maghiarul nu vrea să devie Austriac», dar vrea ca naționalitățile să înceteze de a fi ce sunt, pentru a se face maghiare. Gérando, prin scrisoarea lui despre Ardeal, și Dimitrie Brătianu, în «Scrisori ungro-române» din 1841, (3) îi sunt călăuze, iar faptele mișcării ungurești sunt date după Desprez, «Les peuples de l'Autriche et de la Turquie». Pentru momentele de căpetenie din manifestarea Românilor de peste munți în 1848, i s'au tradus părțile respective din «Istoria Românilor din Dacia Superioară» a lui Papiu Ilarian.

(1) «Les Grecs en Valachie, les Juifs en Moldavie n'appartiennent pas à la nation. Bien loin de former un lien entre le peuple et la boyarie, ils sont obstacle à tout rapprochement et séparent, dans l'édifice social, le sommet de la base. Occupant la place qui appartient aux indigènes, ils empêchent le peuple de s'élever, la boyarie de se fortifier et fondent sur tous deux comme des oiseaux de proie, grevant la propriété et dépouillant le cultivateur. Leurs gains illicites concentrés en leurs mains ne sont que les sources de nouvelles rapines, et, au lieu de s'enrichir par l'activité régulière d'un commerce légitime, le pays s'appauvrit par l'industrie mal famée d'astucieux agents.

«Une bonne part des reproches doit revenir aux boyars. Oisifs et dissolus, incapables de surveiller même leurs propres intérêts, ils afferment leurs propriétés aux Grecs et aux Juifs. Ceux-ci prennent souvent des sous-fermiers de leur race, et les bénéfices des traitants et sous-traitants se prélèvent sur le cultivateur. La plaie des *middle-men* de l'Irlande se retrouve dans toute l'étendue des Principautés. Et, encore, ce n'est ni sur la valeur des terres, ni sur leur étendue, ni sur les frais d'exploitation que se fondent ces baux: c'est sur le nombre des paysans qui y sont attachés; en d'autres termes, on n'affirme pas la terre, mais le paysan. Voici ce qu'en ces pays on appelle la grande culture: c'est l'exploitation en grand de la population agricole.»

(2) «Car le commerce, pour s'établir avec profit et loyauté, ne veut pas être deshonoré par d'odieux exemples. Quand il n'y aura plus ni Juifs, ni Grecs, les indigènes oseront se faire et se dire commerçants» — Pp. 349-50.

(3) «Sans classe moyenne, la Moldo-Valachie restera ce qu'elle a été jusqu'ici: un pays à esclaves, sans force, sans morale et sans avenir.» P. 350.

Asupra lucrurilor din Moldova se trece ușor; cele din Țara-Românească sunt înfățișate, în acelaș timp, după Ion Ghica și după Eliad. Ca întâi printre fruntași se înseamnă frații Golești, Tell, Magheru, asemănat cu Teseu ori cu Pirithous, apoi cu «cavalerii din evul mediu» (pp. 391, 393). Omul «cu fața ciudată», «Tătarul» Eliad, «personaj aparte în lumea munteană», vine numai pe urmă, și, ca «istoric nepărtinitor», Régnauld nu îndrăznește a se rosti între lăudătorii și criticii lui Ion Ghica, în primul rând, cari, spune el, au avut totuș motivele lor în «defectele de caracter» și «nedibăciile personale» cari-l deosebesc. Cu dreptate recunoaște ca defect de căpetenie bolnava bănuială a acestuia față de toți, în toate împrejurările, aplecarea lui de a înjosi pe oricine pentru cuvinte egoiste. «Cu Eliad, toți cei ce nu cugetă ca el, ori nu lucrează cu el sunt învinuiți de trădare; când nu urmezi calea lui, ești complicele Rusiei; pare că nu este nimic la mijloc între Eliad și Țar.» (1) «Ar fi fost de dorit să aibă, pe lângă atâtea însușiri, rezervă și bun gust.»

Portretul e foarte exact, pentru un străin mai ales, de o exactitate cu adevărat uimitoare. Foarte bune sunt și medalioanele în cari ni se arată popa Șapcă, Ion Ghica, Brătienii, «despre cari e permis a crede că aveau păcatul de a fi prea de tot Parizieni», (p. 403), Rosetti, asemenea cu ei.

Revoluția dela București e prezentată foarte pe larg și cu mult adevăr, urmându-se ca izvor de căpetenie memoriile franceze ale lui Eliad. Povestirea e însă critică dela un capăt la altul, preocupată de cauze, și de o frumoasă nepărtinire. El regretă că nu s'a cutezat să se trateze «chestia vitală; singura din care putea ieși regenerația țerii: chestia proprietății.» (2) Bălcescu i-a fost aici, cu broșura lui franceză, un bun sfetnic.

Din Desprez și din lucrarea lui Félix Martin, *Guerre de Hongrie en 1848 et 1849*, Régnauld va lua apoi ceea ce privește urmarea împrejurărilor din Ardeal.

În sfârșit pentru «Domniile dela Balta-Liman, el se va adresa la broșura anonimă, nedreaptă și violentă față de administrația lui Știrbei, «Coup d'œil sur l'administration de la Principauté de

(1) «Avec Héliade, tous ceux qui pensent pas comme lui ou n'agissent pas avec lui sont accusés de trahison; quand on ne suit pas sa voie, on est complice de la Russie; il semble qu'il n'y ait pas de milieu entre Héliade et le Czar.» P. 398.

(2) «La question vitale, la seule d'où pût sortir la régénération du pays, la question de la propriété» P. 439.

Valachie de 1840 à 1853, par un Valaque» (Paris 1854). După informații orale, pretinde în plus că, după izbucnirea, în 1855, a războiului, Bibescu, Știrbei, Mihail Sturza și Grigore Ghica s'ar fi unit pentru a oferi, în scris, Principatele Austriei, și că aceasta ar fi trimis la București și la Iași pe «un oarecare maior «Th» [ornton], spre a recruta aderenți (pp. 512-3). Și el știe ceva despre negocierile Românilor revoluționari cu Turcia, când spune că în primăvara anului 1854 «eră gata» un firman de autonomie, «autorizând o insurecțiune națională» (v. și pp. 516-7). De altminteră asupra stăruințelor făcute de emigrați la Șumla ca și la Vidin se vorbește pe larg, și după o foarte bună informație, pe care o putem controla astăzi, mai ales prin corespondența lui C. A. Rosetti. «Banditismul» armatei de ocupație austriacă, ce nu luptase, e exemplificat prin uciderea celor cari nu se dau în lături cu carul, prin spintecarea negustorilor cari nu dau oaspetelui o «șifonieră», pentru că nu știu ce e aceea, prin baterea în stradă a lui Leoni Cerlenti, care oprise două odăi din casă pentru familia lui (p. 152).

Incheierea e foarte interesantă : independența celor două Principate, unite sub un singur șef ereditar, duce, prinț ori rege, ales în sânul unei dinastii europene și sub protecția colectivă a Puterilor, nu i se pare o bună soluție, căci această protecție nu s'ar putea manifesta la momentul singur, când ar fi efectivă. Trebuie altceva, mai solid și mai de folos prin sine însuși «reunirea într'un singur Imperiu a tuturor Românilor» (*réunion en un seul empire de tous les Roumains*), din toate provinciile, pe cari le și enumără: zece milioane de odată într'o țară ce poate hrăni de patru ori atâția, «O mare Românie, soră a Apusului și paznică neadormită a hotarelor sale» (*une grande Roumanie, sœur de l'Occident et gardienne vigilante de ses frontières*. Pp. 538-9. Ea să *apere*, nu să *fie ocrotită*!

Dar el știă bine—și o și spune—că atâta dreptate nu încapă în inima diplomaților și că mintea lor nu e în stare a găsi mijloacele pentru a o îndeplini.

III.

Dar Régnauld urmează propaganda sa. În «Mystères diplomatiques aux bords du Danube» (Paris 1858), el pledează pentru întemeierea cât mai puternică a «unei Belgii orientale» la Dunăre (p. 2). Chestia a fost tratată la încheierea păcii, dar atitudinea unor anu-

mite Puteri a rămas neînțeleasă. Spre a o lămurii ieă el din nou condeiu, cu câteva luni de zile înaintea Unirii.

Analizând tendințele Rusiei și ale Austriei, el socotea că planurile celei dintâi sunt măcar prea mari pentru a putea fi desprețuite, pe când ale celeilalte n'au alt motiv decât să întărească rezistența contra liberalismului năvălitor cu un alt «nou contingent de barbari», asemenea cu acela care, la 1848, a salvat absolutismul prin ridicarea masselor credincioase, pentru că erau necivilizate. În această tendință nimic nu poate opri oarba rostogolire a Monarhiei dunărene. Ea se va ține de Rusia după fiecare lovitură a acesteia pentru a trage folosul ei.

Venind la Unire, el osebește partea pe care o are Rusia în enunțarea și pornirea acestei idei, pe care, la 1848, și Turcia eră dispusă a o primi. În interpretarea evenimentelor dela 1848 se simte o influență a polemicelor pornite din tabăra de partid a lui Eliad.

După tratatul dela Paris, piedeca fățișă a Unirii e Austria. «Cu independența, ea se temeă pe viitor de acțiunea Rusiei; cu suveranitatea, se temeă de spectacolul și exemplul unui popor liber, așezat la hotarele Ardealului și ale Bucovinei, născut din aceiași părinți, vorbind aceeași limbă, trăind cu aceleași moravuri și cu aceleași idei ca Românii supuși Austriei și putând foarte ușor să le întindă mâna.» (1) Până aici e absolut adevărat. Dar de aici înainte, Régnauld calcă pe urmele lui Eliad, și vede în tot ce se face de partidul înaintat, revoluționar, numai o intrigă străină, menită a îndepărtă concursul, așa de folositor, al Turciei.

Lucruri nouă sunt destule. Searată, după un articol al lui Roussol în «Gazeta din Augsburg» (13 Martie 1856), cum ministrul de Culte din Moldova a propus lui Grigore Ghica să supue Divanului un proces cu călugării greci, asigurându-l că Poarta va prinde acest prilej pentru a lovi în acești agenți «greco-slavi», uneltitori de eterii revoluționare. Merg la Constantinopole, deci, acest ministru, un coleg al lui și un al treilea boier, «de familie obscură», ca sfetnic. Apoi pretențiunile acestor delegați se întrebuintează de Internunțitul austriac pentru a le cere părerea în numele conferinței, care tocmai își ținea ședințele în capitala Imperiului. În tovărășia lui Ion Ghica, adus de

1) «Avec l'indépendance, elle redoutait l'action de la Russie; avec la suzeraineté, elle redoutait le spectacle et l'exemple d'un peuple libre, placé aux frontières de la Transylvanie et de la Bucovine, né des mêmes pères, parlant la même langue, vivant des mêmes mœurs et des mêmes idées que les Roumains sujets de l'Autriche et pouvant trop facilement leur tendre la main » P. 13.

ambasadorul englez — Ghica e pentru Régnauld «o speță de pseudo-patriot, care-și dădea aere de persecutat pentru a face să se creadă devotamentul său față de țară,» (p. 19) — ei redactează «un memoriu asupra organizației viitoare a Moldo-Valahiei». Înăuntru s'ar fi cuprins declarații contra Unirii, păreri de rău pentru distrugerea cetăților turcești de pe malul stâng și cererea ca Sultanul să numească doi Domni osebiți. Și acel boier de treapta a două ar fi alergat acasă pentru a denunța ce pregătește contra Românilor.... Turcia, adăogând că are concursul a «doi oameni eminenți printre emigrații dela 1848» (probabil Eliad și Tell).

Autorul arată apoi ce repede s'a trecut asupra Unirii în conferințele dela Paris, grăbite de financieri nerăbdători de a-și reîncepe afacerile. Instanțele fixate acolo nu au făcut decât să zăbovească și să primejduască și mai mult un rezultat care, după autor, s'ar fi putut căpăta printr'o hotărîre francă.

Acum rolul cel mare, față de Divanurile adhoc, e rezervat de Régnauld aceluia O'Connell dunărean, care e Eliad, omul «legalității» și al cumpătării. Extrase din foaia lui, *Conservatorul*, sunt reproduse în lucrare. În schimb, «ultra-liberalii», cerând prea mult, în Divanuri pe cari le prefac în Adunări constituante, ar fi stricat cauzei. Și, cu acest prilej, scriitorul uită propriile sale convingeri, spunind că acel crez revoluționar pe care unioniștii moldoveni, «boieri novici», l-ar fi luat din Franța dela 1789, nu fusese «în de ajuns elaborat», nici în patria sa (p. 45).

Concluzia e: Unirea, dar subț suzeranitatea turcească și cu garanția colectivă a Puterilor. Totul pe baza acelor «vechi tratate dintre Principate și Poartă, la cari se adaoage acuma acel care a încheiat războiul Crimeei: Turcia are tot interesul de a se opri la această soluție.»

Scăzuse mult doritorul de «Imperiul românesc» dela 1855 până la 1858, prin singura apropiere de «conservatismul» lui Eliad.

De alminterea, e ultima oară când se ocupă de noi; de aici înainte atenția prietenului naționalităților apăsate se va îndrepta asupra Poloniei. (1)

(1) V. *La Pologne devant le Parlement anglais*. Paris, 1862; *L'Odyssée polonaise. précédée d'une lettre à M. Proudhon*. Paris 1862; *Mouravieff et les archives du tsarisme*. Paris 1863.

Grigore Gănescu.

I.

Lângă acest Francez pe care sincera lui iubire de libertate—și nu curiozitatea de a cunoaște țeri, popoare și civilizații nouă—l-a făcut să se ocupe de noi, cum s'a ocupat și de Anglia, de Irlanda, și, la sfârșit, de Polonia, să așezăm pe unul dintreai noștri, care pornind dela modesta noastră învățătură, dela strigătoarele noastre nevoi, s'a ridicat la cercetarea problemelor generale de istorie, de viață socială, de cultură, pentru ca, apoi, cucerit cu totul de mediul parizian în care făcuse cercetările sale, să-și aplice spiritul critic asupra vieții aceluia popor care rezumă atunci mai mult din rostul omenirii întregi și, cu o siguranță absolută în credințele sale, cu o vitează îndrăzneală, capabilă de a sfida și de a lovi fățiș totul, să întreprindă în tot restul zilelor sale o campanie de presă, care a dat semnalul unei nouă vieți morale în Franța și a ajutat-o esențial să câștige teren și să biruească.

E vorba de acel uitat gazetar literar și politic, care a fost Grigore Barbu Gănescu.

D-l Iuliu Tuducescu îmi comunică o schiță genealogică, din care se vede că Grigore, născut—spun dicționarele de biografie—in 1833, este odrasla lui Barbu Gănescu Slugerul, Gorjean. Un altul, Ioniță, din generația ce a precedat pe a lui Barbu, e însemnat ca fiind cumnatul Stolnicului Dimitrie Bibescu, care, se știe, nu e decât tatăl Domnilor Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei.

La școalele reformate de acesta și-a făcut studiile tânărul Grigore. Cea dintâi manifestație publică a sa—când eră, probabil, încă numai un școlar—e traducerea vestitei povestiri a lui Chateaubriand, *Le dernier des Abencerrages*. «Aventurile celui din urmă Abense-ragiu», traduse de Grigore B. Gănescu, apărură la București în 1852, cu o dedicație către «onorabilul domn Radu de Roset, Marele Serdar și cavaler», al cărui «recunoscător serv» se recunoaște traducătorul.

Alegerea operei tragice a marelui romantic nu e indiferentă. Într-o lucrare următoare, (1) Gănescu va arăta în răspândirea romanelor, a căror traducere se făcea cu duiumul, sub patronajul editorului Ioanid, una din cauzele decăderii moravurilor în țara sa. Inspirația istorică a lucrării se potrivea, de altfel, cu acea aplecare

1) *La Valachie depuis 1830 jusqu'à ce jour: son avenir*. Bruxelles 1855, p. 92.

de spirit care-l făcu să se inițieze repede în cunoștința evenimentelor mari și caracteristice din desvoltarea omenirii.

El însuș ne va spune că a petrecut câțva timp în biurourile Ministerului de Culte. (1) Pe la 1853, trebui să meargă la Berlin, unde avu convorbiri cu persoane aparținând lumii diplomatice, după mărturisirea sa, care nu e lipsită de oarecare mândrie tinerească.

La întors dă, cu fratele său Barbu și cu un Vasile Petroni, două fascicule dintr'o Istorie generală, de care ne vom ocupa cu alt prilej. (2) Îndată după aceasta, în vremea când oștile biruitoare ale Puterilor apusene pregăteau o altă formațiune a Orientului, Gănescu eră la Paris, și de aici publică el, la o firmă din Bruxelles, unde apăreau cărțile de politică în plină libertate, o scriere franceză destul de întinsă asupra «Țerii-Românești dela 1830 până astăzi, viitorul său». (3)

Este o parte descriptivă, bună, mai ales pentru un autor așa de tânăr. Câteva note de istorie mai vechi, dar, potrivit și cu titlul, ceeace se schițează e epoca Regulamentului Organic. Nu lipsesc statistici (p. 129 și urm.) asupra deosebitelor producții și schimburi. Dar ce e mai interesant sunt notele, foarte bogate și de o precizie remarcabilă, asupra activității literare desfășurate în Principatul muntean dela 1830 înainte: e vorba de Văcărești, de Muleanu, de Cârlova, de Eliad, «patriarhul poeziei românești», de Alexandrescu și de Boliac, de Rosetti, de Bolintineanu și de... Aricescu, de Bălcescu, în care recunoaște, cu emoție, pe creatorul prozei românești, de profesorii și oamenii de știință Eufrosin Poteca, Moroiu, «rigidul istoric», Florian Aaron, de Simion Marcovici, de Laurian și Maxim, de Poienaru și Aristia, de Alexe Marin și Baraș, (4) de Ioan Maiorescu, iar foarte pe larg de Francezul Vaillant, ale cărui merite le înseamnă cu pietate, deși declară că vârsta l-a împiedicat de a-l cunoaște personal. (5) A citit și cronicile din *Magazinul istoric*, și din Istoria Generală citează un pasaj plin de glorificarea trecutului și de speranțele unui viitor asemenea. (6)

(1) *Ibid.*, p. 53, nota 1; p. 234, nota 1.

(2) Vezi *Revista Istorică* pe 1920.

(3) Titlul francez în notă.

(4) P. 108 și urm.

(5) P. 103 și urm. V. p. 107, nota: «Trop jeune pour avoir connu personnellement M. Vaillant.»

(6) P. 154: «O temps passés de ma patrie, o temps de gloire et de patriotisme ! Puissé-je trouver dans l'avenir une espérance égale aux chers souvenirs que vous rappelez à nos générations (l'auteur, Introduction de l'histoire générale écrite en langue valaque).»

Tânărul e încălzit de cele mai frumoase sentimente patriotice. El constată, mișcat, că la fiecare pas din istoria țării sale sunt nenorociri, e sânge, sunt plânsete, uri, invidii, dar, ca și Bălcescu, pe care-l admiră așa de mult, e încredințat că poporul românesc are o misiune divină care-l va împiedica de a peri, și această misiune e acum culturală: «Nimeni nu poate atinge existența acestui neam fără a săvârși un atentat, fără a se face vinovat de crima unei lăse civilizații.» (1) Doar Chiselev însuși a spus că «de multe lucruri frumoase e în stare această nație.» (2)

Preocupațiuni morale, cari s'ar putea aștepta mai puțin, pe această vreme de ușurătate, la unul care va fi avut doar vreo douăzeci de ani, se amestecă adesea. «Regula nouă», adică noul regim, pe care o primește toată lumea, jertfind bucuros o parte poate prea mare din tradiție, îi vădește lipsurile ei, cari sunt: «libertinajul și puținul respect pentru onoarea familiei,» și el crede că a găsit și motivele: instrucția superficială a boierimii, pe care o imită și restul populației orășenești, luxul exorbitant, și sânguincioasa cetire a romanelor ușoare; se neglijează creșterea femeii (3) și se reduce prea mult civilizația serioasă a Apusului la «maniere» (*belles manières*).

Cartea își vădește însă adevăratul scop, care nu e nici expunerea și nici morala. Se prevede sfârșitul marelui războiu, și el eră să hotărască și asupra soartei țărilor dela Dunăre. Tânărul Român nu vrea să facă romantism; el caută să dovedească necesitatea pentru civilizația europeană și interesele ei a existenței noastre politice. Un înfloritor comerț poate răsplăti pe negustorii din Apus.

Dar, dacă atâta nu ajunge — căci acest comerț se poate face, oricare ar fi forma politică, — autorul atrage atenția prietenilor Turciei că această țară nu se poate regenera prin ea însăși, că poare — va zice el aiurea, — ca Bulgarii, Bosniecii și Albanezii sunt prea înapoiate, prea puțin definite și prea defectuoase în credință pentru a îndeplini această operă de refacere a Imperiului. (4) Din potrivă, Românii, cari au interes să meargă alături cu Puterea suzerană, sunt mai înaintați în cultură nu numai decât supușii Sultanului, dar și decât vecinii lor din Rusia. A recunoaște și a

(1) Pp. 8, 10.

(2) Elle est apte à bien de belles choses cette nation.» P. 19.

(3) «Le peu de soins donné généralement à la culture du cœur de la jeunesse.» P. 93.

(4) V. *Diplomatie et nationalité* p. 66.

intări deci aceste «Principautés Roumaines» înseamnă a da Turciei înseș, pe singura cale posibilă, puteri nouă. (1)

Ce formă trebuie să li se dea însă? Aici apare tendința. Li trebuie, pe lângă Unire și recunoașterea vechilor tratate, pe lângă protecțiunea colectivă a Puterilor, pe lângă legi nouă, mai potrivite, — iar, în amănunte, reforma agrară, desființarea sclăviei, secularizarea averilor mănăstirești — un Guvern constituțional, reprezentativ, având în frunte o dinastie *indigenă*. (2)

Orice străin ar chema în minte, spune el, pe Fanarioții așa de urâți. Vechiul τὸ ἑλαιο, Βλάχε al Grecilor li se va părea că reappare în vreun germanic «Was willst du, Walache?». Dacă Domnii de țară, dobândiți prin neuitata mișcare a lui Tudor, n'au avut o stăpânire liniștită, aceasta se datorește numai intrigilor străine, cari, acum, ar fi să înceteze. S'ar găsi, apoi, oameni cari să stea în cale oricărei tentative de a le relua.

Expunerea istorică are scopul să arăte cine ar putea ocupa cu demnitate acest loc de stăpânitor român. Subt Regulamentul Organic, care i se pare o operă legislativă foarte remarcabilă pe vremea ei, o Domnie vrednică de laude, pentru că avea singura grijă a «binelui patriei», a fost a lui Alexandru Ghica, dar ea a căzut prin abuzuri și uneltiri (și aici se vorbește cu simpatie de Billecocq). (3) Speranțele trezite de Bibescu ar fi fost repede înșelate din cauza caracterului acestui prinț, care a lovit în drepturile țăranilor și în limba națională ca bază a învățământului. Revoluția nu pasionează pe scriitor: neavând în fruntea ei un om de autoritate, nesatisfăcând un interes general, nestăpânind de fapt nici o singură clasă, ea s'a stins în «indiferența publică», deși printre tineri erau oameni curați și fără interese personale (rolul lui Eliad e trecut cu vederea; broșura lui Ion Ghica se citează).

Atunci vine administrația, excelentă, a Caimacamului Constantin Cantacuzino, «prinț» după lăudătorul lui, care e și singurul. Se pune în relief afabilitatea și înțelepciunea lui, grija de Finanțe și de Culte — cu semnalarea ajutătorilor, un Belu, un Costescu, — de căile de comunicație, de țărani. Domnia lui Știrbei servește numai pentru a fixa contrastul. (4)

1) P. 60 și urm. Gănescu pare a cită și altă lucrare a lui, «Mémoires sur les conditions d'existence des Principautés Danubiennes» (p. 266, nota 1).

(2) Pp. 176—7.

(3) P. 28.

(4) P. 44 și urm.

Iată deci în ce parte trebuie să se uite Puterile, dacă nu vor să atingă în «Domnia indigenă» «una din cele mai scumpe prerogative ale nației» (1). Ar putea fi vorba de bătrânul Alexandru Ghica, de Logofătul Alexandru Grigore Ghica, (2) dar dinastia este, de fapt, aiurea: într-o familie care, la epoci deosebite, a păstrat numele ei pe cele mai frumoase pagine ale analelor muntene și care astăzi, prin înalta-i poziție socială, prin averea-i considerabilă, prin serviciile aduse Statului, prin purtarea-i totdeauna plină de moderație, și-a câștigat iubirea și stima tuturor. E familia prințului Constantin Cantacuzino». (3) Nu e vorba însă de bătrân, ci de fiul său Ioan, crescut în Franța, care, director la Justiție, ministru la acest departament sub ocupația otomană, a ajuns, la 29 de ani, să poată fi calificat de însuș consulul rusesc Halcinski drept «omul cel mai eminent» din țară.

II.

Planul «cantacuzinesc» al lui Gănescu rămase la un loc cu alte planuri, cari erau mult mai serioase. De altminteră nici scriitorul din 1855 n'avea de gând să stăruie asupra lui. El nu mai tratează măcar chestia românească, a cărei discuție eră să mai dureze patru ani de zile. Gândul lui eră acum la *întreaga* problemă a naționalităților, din care chestiunea românească formă numai un capitol.

Eră îndemnat să-și încerce logica și verva în acest domeniu printr-o îndoită opoziție făcută acestui principiu de naționalitate în care credea. Întăiu printr-o formă degenerată a naționalismului, care e egoismul național exclusiv, gata, în graba de a-și atinge ținta, cu sau fără solisme, să deneghe în acelaș moment acelaș drept altor națiuni. Așa făceau Polonii, pe cari chestia pe care o numiau «basarabeană» îi incurcă în socotelile lor, de oportunism și cari, ca Reczyński, oferiau bucuros, ca din avere străină, Principatele Austriei, în schimb și pentru Italia. Și, în al doilea

(1) «Le gouvernement indigène est devenu pour les Valaques une des plus chères prérogatives qu'ils se soient réservées.» P. 213.

(2) P. 225.

(3) «Une famille qui, à des époques diverses, a conservé son nom sur les plus belles pages des annales valaques et qui aujourd'hui, par sa haute position sociale, par sa fortune considérable, par ses services rendus à l'État, par sa conduite toujours pleine de modération, s'est acquis l'amour et l'estime de tous. C'est la famille du prince Constantin Cantacuzene.» P. 231.

rând, principiul național eră combătut de puternica asociație, care, și după splendorile triumfătoare ale Expoziției universale din 1855, se făcuse între industrialismul, străin, în avântul său, de hotare naționale, între cosmopolitismul comod al claselor îmbogățite și petrecătoare și între calculul rece, de realități, al pozitivismului filozofic la modă. Apărătorii dreptului naționalităților erau priviți mai mult ca niște romantici întârziți, aproape ca niște tăgăduitori ai lucrurilor cari sunt și ca niște dușmani ai civilizației care, ca să înainteze, trebuie să respingă, să calce în picioare și să strivească.

Neexperientul tânăr culese în cartoanele sale, pline de «studii filozofice» pe cari-și propunea să le publice, (1) pentru a da o nouă lucrare, de un caracter superior celei dintâi, mai ales prin aceea că n'avea nici o preocupare practică: «Diplomatie et nationalité» (Bruxelles 1858).

Contra celor ce invocau echilibrul tratatelor din Vestfalia, contra altora cari înțelegeau a lăsa viitorului partea mai grea a tuturor problemelor, el cere dela «marea pace», care este să se încheie, o soluție imediată și deplină.

Această soluție, într-o vreme când războaiele nu pleacă numai din capriciile suveranilor, trebuie să fie inspirată de considerații morale superioare și permanente. «Nu sunt», scrie el, «condiții de necesitate eternă pentru construirea și ființa oricărui corp politic? Aceste condiții nu trebuie să mergem să le căutăm și să le luăm în lumea morală? Și aceasta din urmă nu închide ea porțile celui care ar clădi și ar voi să se mănție fără să fi împrumutat bazele clădirii sale, acelor principii și acelor legi naturale, imutabile și absolute, de dreptate și de rațiune, cari cârmuesc lumea?» (2)

Aceste legi însă impun criteriul național. Autorul nu-l va lua din interesul națiunii sale, din sentimentul timpului ori din metafizica politică. El se desface pentru dânsul din mersul firesc al dezvoltării societăților omenești și produce forme cari le sunt acestora din urmă indispensabile. Munca omenească, impusă de greutatea vieții,

(1) «Mes humbles et modestes études philosophiques que nous espérons publier.» P. 89. Cf. p. 139, nota.

(2) «N'y a-t-il pas des conditions d'une éternelle nécessité pour la construction et l'existence de tout corps politique? Ces conditions ne faut-il pas aller les chercher et les prendre dans le monde moral? Et ce dernier ne ferme-t-il pas ses portes à celui qui bâtirait et voudrait se maintenir sans avoir emprunté les bases de son édifice à ces principes et à ces lois naturelles, immuables et absolues, de justice et de raison, qui régissent l'univers?» P. 15.

n'a permis unitatea vieții rasei noastre; ea a împărțit pe oameni în locuri deosebite, cari le-au dat ocupații deosebite. Și, apoi, aceste ocupații, aducând o specializare utilă, fac ca orice grup omenesc să fie respectabil, îndată ce îndeplinește munca atribuită lui, ca «instrument al civilizației», ca laboratoriu între alte laboratorii.

Aceasta impune însă oricărei nații o condiție, una singură, dar covârșitoare, pentru a putea pretinde dela alții respectul drepturilor ei: acea muncă însăși. «Considerată ca lucrătoare ori ca instrument de civilizație, o naționalitate n'are rațiunea ei de a fi decât atâta timp cât e în stare să lucreze... De aceea, îndată ce o nație, din lipsă de puteri fizice și morale și de multă bătrânețe, stoarcere și oboasă, se găsește în neputință de a urmă opera începută sau de a întreprinde opera ce trebuie începută, e rațional, e drept, e necesar ca această nație să fie înlăturată din cadrul acelor popoare pline de viață, muncitori harnici și stăruitori, și să fie părăsită pe sama ei înseși, ca să aleagă între odihna adâncă și veșnică pe care i-o dă mormântul și supunerea față de un alt popor, la suflarea căruia ea va putea să recâștige o forță oarecare sau, mai curând, cu care confundându-se, ea va ajuta la alcătuirea unei mase compacte și puternice în stare a desvoltă toți germenii progresului.» (1)

Fără «aglomerație silită» și fără «monotonie asfixiantă», popoarele pot lucra astfel deosebit la ce se pricep mai bine și după metoda cea mai potrivită cu temperamentul lor, păstrând totuși în ultima instanță «solidaritatea întregii familii omenesti, marea ei asociație.» (2)

Dar *aceasta muncă nu e pentru sine, nu poate fi pentru sine*. E o condiție, și nu un principiu, un produs, și nu o cauză. «Laurii cu cari industria e împodobită n'o fac să scape de nevoia de a se

1) «Considérée comme ouvrier ou comme instrument de civilisation, une nationalité n'a sa raison d'être que tant qu'elle est en état de travailler... Aussi, dès qu'une nation faute de forces physiques et morales, et à force de vieillesse, d'épuisement et de fatigue, se trouve impuissante à continuer l'œuvre commencée ou à entreprendre l'œuvre à commencer, il est rationnel, il est juste, il est nécessaire que cette nation soit écartée du cadre de ces peuples remplis de vie, ouvriers actifs et assidus, et qu'elle soit abandonnée à elle-même, afin qu'elle opte entre le repos profond et éternel que lui offre la tombe et la soumission à un autre peuple, au souffle duquel elle pourra rattraper une force quelconque, ou plutôt avec lequel, en s'y confondant, elle aidera à la formation d'une masse compacte et vigoureuse, en état de développer tous les germes de progrès». Pp. 62—5

2) P. 79.

recunoaște nedestoinică de a oferi ea singură omenirii pacea, libertatea și bunăstarea.

«...A luă industria, una din manifestațiile, una din icoanele, unul din produsele spiritului și inteligenței, drept spiritul, inteligența însăși nu e oare o greșală pe care rectitudinea raționamentului filozofic nu o tolerează?» (1)... Nici într'o epocă din viața popoarelor, industria, comerțul, bunăstarea materială n'au salvat ele singure demnitatea omului; ele n'au făcut decât să-i ofere un viitor problematic, plin de spini, chinuit de neîncetate dureri» și să provoace mai târziu o «abrutizare intelectuală ce se traduce în excepțională ferocitate.»

«Civilizația care s'ar sprijini pe industria singură ar fi nesănătoasă, bolnăvicioasă, cu glasul răgușit, cu ochiul sălbatec, cu capul tare, cu sufletul amortit.»

Dacă idealul care constă în «a obține cea mai mare sumă de satisfacție morală», în produsele industriei cultivate cu pasiune exclusivă, e un păcat pentru unii din aceia cari formează o societate, mai vrednic de osândă îi pare industrialismul, care—adaogem noi—face din munca industrială singura chemare a întregii societăți. E, după sociologul român, o lăcomie care încearcă «a înghiți tezaurele popoarelor», al său neputând trăi decât prin stoarcerea celor străine. (2) E o împutinare și o înjosire a omenirii.

Și, ca dovadă despre urmările pe cari le poate avea asupra națiilor cari i se lasă robite, el citează mai ales acea Americă, pentru care toate luptele de drept ale vechiului continent nu sunt decât un prilej de a înlătura unele restricțiuni aduse comerțului ei. In foarte frumoase cuvinte se îndreaptă el către cetățenii Statelor Unite pentru a-i mustră astfel: «Intrebați mormintele lui Washington și Franklin, dacă lumea veche, ca să alerge în ajutorul

(1) «Les lauriers dont l'industrie est parée ne la font point échapper à la nécessité de reconnaître incapable d'offrir elle seule à l'humanité la paix, la liberté et le bien-être... Prendre l'industrie, une des manifestations, une des images, un des produits de l'esprit et de l'intelligence, pour l'esprit, l'intelligence elle-même n'est-ce pas une faute que la rectitude du raisonnement philosophique ne tolère pas?... A aucune époque de la vie des peuples l'industrie, le commerce, le bien-être matériel n'ont sauvé à eux seuls la dignité de l'homme; ils n'ont fait que leur offrir un avenir problématique, tout hérissé d'épines, torturé d'incessantes douleurs... La civilisation qui reposerait sur l'industrie seule serait malsaine, malade, à la voix rauque, à l'œil farouche, à la tête dure, à l'âme engourdie.»

(2) «S'étend au-delà de son lit pour dévorer les trésors des peuples, le sien ne pouvant vivre que sur l'épuisement de ceux des autres.» P. 95.

vostru și să vă dea libertatea, a întrebat istoria și geografia asupra datei existenței Americii, asupra plantelor pe cari ea le posedă, asupra colorii locuitorilor cari o împoporează. I-a fost de ajuns Europei să știe că erau în această parte a lumii oameni, oameni apăsăți, oameni demni de a trăi în neatărnare și libertate.» (1)

Insistând și asupra nevoii pe care societățile materialiste o simt de o tiranie în stare să le garanteze mistuirea, Gănescu, care-și mai rezervă la sfârșit un proces cu diplomația de modă veche, vede în *Statele mici naționale o nevoie neapărată a lumii*. Numai ele pot fi prin munca lor un exemplu, prin proporțiile lor o garanție pentru vecini, prin numărul lor și locul unde se află un element de echilibru politic.

III.

Pe atunci pribeagul nostru era numai «un tânăr închis în umilul său cabinet de studiu», venit pentru a-și afla și el locul «lângă un colegiu, o bibliotecă, lângă câțiva oameni adevărați din Paris.» Aiurea (2) ne spune că a fost și preparator de elevi și într'un târziu va cere ministrului Duruy să-i dea voie a ține cursuri libere de istorie.

Doi ani după aceasta ieșea la Paris o foaie, a cărei colecție n'o avem din nenorocire, aici, la București, *Le Courier de Dimanche*, sub conducerea aceluiaș tânăr, care iscălia acum, cu o notă exotica, «Grégory Ganesco».

Nu era o publicație oarecare, nici un mijloc de a-și face, prin contribuția banilor părintești, faimă repede, de a se «lansa», cum se zice cu un barbarism, nici unul de a-și crea o situațiune materială. Omul acesta era o conștiință și una activă, care hrănește spiritul critic din tot ce vede în jurul său și, cu vitejie, preface acest spirit critic în manifestație publică și creează, astfel, un curent moral. Și Dumnezeu știe dacă au fost vreodată societăți, strălucite de

(1) «Un jeune homme renfermé dans son humble cabinet d'étude... Ce n'est point un déal chimérique ou bien une illusion éclosée sous le beau ciel d'Orient qui nous fait quitter nos pays lointains pour venir nous grouper autour d'un collège, d'une bibliothèque, autour de quelques hommes de Paris. On s'y trouve avoir un passé et un avenir; on aime à se rappeler et à espérer.» P. 164.

(2) «On y trouve moins d'érudition que dans les compositions des élèves que je préparais naguère pour la troisième», va spune el mai târziu; *Năin Juune*, seria a 2-a, 1865. Cf. n-l 225: «En sollicitant de M. Duruy, l'an dernier, l'autorisation de faire un cours public d'histoire.»

altfel ca exterior, în cari să se lăfăească mai scandalos păcatul, de toată speța, ca în această lume a Imperiului al doilea, care nu numai că făcea de mai multe ori milionară pe o Marie Colombier, dar îi dădea și curajul de a-și scrie memoriile, și care, provocând și hrănind o literatură ca a lui Zola, primii în fruntea ei oameni ca aceia pe cari condeii cuiva așa de bine informat ca Alphonse Daudet îi schițează în «Le Nabab»!

«Trebue» spune el mai târziu, «mai presus de orice ziaristului o știință variată ca și climatele și popoarele și o largă concepție, nesecată, exercitându-se asupra tuturor subiectelor cu acea repeziciune și acea siguranță care constituie oportunitatea.»

Aceste însușiri le avea și mai avea una, pe care n'o pomeneste: acea credință vitează, dispunând de un fel de expresie franc și limpede, pe care stăruința lui știuse să-l elaboreze din elementul foarte adeseori stângaciu și fără culoare, lipsit de formule și de variație, al începuturilor sale.

Ce a făcut *Le Courrier du Dimanche*, în care au debutat cugeători ca Prévost-Paradol, (1) ni-o spune Gănescu însuș în cel de al doilea jurnal pe care l-a publicat. (2) Venit din Londra la 1854, «necunoscut, tânăr și străin, fundez odinioară *Le Courrier du Dimanche* și în mijlocul glumelor răutăcioase ale unora, a prevențiilor injurioase ale altora, fac din el un organ de publicitate important, prin mijlocul căruia spiritul adormit de mulți ani se trezește cu astfel de aspirațiuni către viitor, încât d-l Emile Ollivier, la Cameră, poate vorbi serios de un nou *program de conduită* și oameni, cum sunt Clément Duvernois, Édouard Hervé și Vermorel,

(1) «Il faut par dessus tout au journaliste... un savoir, varié comme les climats et les peuples et une conception large, intarissable, s'exerçant sur tous les sujets avec cette promptitude et cette sûreté qui constituent l'apropos.» *Nain Janne*, pe 1865, n-l. 226.

(2) *Quelques pages d'histoire contemporaine*. Paris 1862, Prefața: «Inconnu, jeune et étranger, je fonde naguère le *Courrier du Dimanche* et, au milieu des railleries, des uns des préventions injurieuses des autres, j'en fais un organe de publicité important, au moyen duquel l'esprit endormi depuis plusieurs années se réveille. Il se réveille avec de telles aspirations vers l'avenir qu'Emile Ollivier, à la Chambre, peut sérieusement parler d'un nouveau programme de conduite et que les Clément Duvernois, les Édouard Hervé et les Vermorel peuvent sans trop faire rire intituler leurs articles : le parti, des jeunes. N'ayant pas encore atteint l'âge de trente ans, éprouvé et calomnié, je quitte Paris pour Mazas pour fonder à Francfort *l'Europe*, et, bien que pendant huit mois je sois l'unique rédacteur du journal, aidé de la précieuse collaboration hebdomadaire d'un illustre proscrit, *l'Europe* conquiert la place que vous savez et Victor Hugo qui rendit un jour le témoignage que vous n'avez pas oublié.» *Ibid.*

pot, fără să prea rădă lumea, să intituleze articolele lor : partidul tinerilor.»

Gănescu avea pe atunci încă atingeri cu țara, și o criză la această foaie se produse tocmai când el plecă la București pentru alegerea domnească din 1859. Articolele lui iscălite cu inițiale îi atraseră răspunsuri, în 1858 și 1859, din partea consulului Franței la București, Bécлар, ca și din partea ziarului «Naționalul», care-i prezicea că «va însemna odată.» (1)

«Curierul cuprindea, se pare, ca și alte publicații ale lui, nu ziaristică de duzină, ci articole adevărate, mai lungi, în formă de cronică sau de «scrisori». Politica eră firește neconținut atinsă și răbdarea guvernului napoleonian absolutist fu întrecută la un moment. Gănescu merse în temnița dela Mazas. Ne mai putând lucra, cum făcuse până acum, el trecu la ispășirea osândei sale în Germania, la Frankfurt, unde, având și concursul lui Victor Hugo, el scoate o foaie personală, de mare succes, *l'Europe*, pe care n'am putut-o vedea.

Pe atunci începe să apară în Franța, după acelaș model, *Le Nain Jaune*, foaie de «moravuri și de literatură», ascunzând cele mai aspre critici sub veșmântul unei ușoare ironii. La 1865 cu n-l 125, direcția trece asupra lui Gănescu, care e ajutat de un Francez, Castagnary, (2) și de un conațional, J. Floresco, care face cronică «mondenă» (*les petits côtés de la vie*). El se «făgăduiește și ca sfetnic și ca soldat» și de acum înainte adesea «Buletinul» e de dânsul.

Această cronică e de o neobișnuită energie, servită de un talent amar și care nu cruță pe nimeni. În literatură i-e scârbă de «elecubrațiile libidinoase» ale lui Zola începător, de eleganța cu care Feydeau redă o lume pe care nu se gândește a o condamna, de limfatismul virtuos al celorlalți. În teatru combate nimicnicia frivolă a vodevilului, dar și «lipsa de orice originalitate, de orice efortare de imaginație» a autorului la modă Victorien Sardou. În poezie i se pare — și nu greșește — că «singurul adevărat poet francez e Alfred de Musset.» Când mulțimea desperată, doritoare de spectacole la modă se grămădește la Notre Dame ca să asculte pe vestitul predicator Hyacinthe Loyson, el semnalează pedepsitor în asistență lumea cotilionului, a turfului, a scepticismului și

(1) Sturdza, *Acte și Documente*, VIII, p. 999; IX, p. 160. Pasagiile mi-au fost semnalate de d-l Iuliu Tuducescu. — Cf. o notiță din *Le Monde Illustré*, în foiletonul *Neamului Românesc* pe Octombrie 1916.

(2) V. cartea sa citată mai sus, p. 103 și urm.

a tabagiei voltairiene», pe «doctorii tuturor sectelor și tuturor devotamentelor, amestecați cu femeile de tot felul de purtare» și asigură că această «galanterie mistică» nu e «puternica izbucnire a unei credințe nouă, nici a unei credințe întinerite, ci manifestațiile unei credințe intermediare.»

Între colaboratorii lui eră un Philarète Chasles, care a fost membru al Academiei, un Barbey d'Aurevilly, mărime literară de întâia mână, un Aurélien Scholl, cronicar favorit al Parizienilor, un Georges Avenel, istoric de bună reputație, și acel Prévost-Paradol — un adversar al principiului național, (1)—care eră să moară ca ambasador al Imperiului la Washington. Gănescu singur n'ajunse la nimic. Un singur lucru, de altfel, îl cerea și el: puțința de a lucra. «Am spus», scrie el, «altă dată, care a fost, străbătând trei continente, primblarea cea mai plăcută pe care am făcut-o. Eră într'un cimitir, la Roma. Intrând înăuntru, descoperii în aleea cea mai melancolic pitorescă a acestui lăcaș al morților un mormânt pe care cetii, cu o emoție care nu se va sfârși decât odată cu viața mea, acest simplu epitaf: «Plângeți-l; se odihnește.» (2)

Nu știm cât i-a fost îngăduită această dorință. Se stingeă încă tânăr la Montmorency, în ziua de 7 Aprilie 1877, tocmai când poporul moștenirii sale, pe care-l uitase, se ridică în arme, pentru lupta care eră să-l înalțe în stima lumii.

Fusese cândva membru al Consiliului departamental și candidat la deputație în cercul Seine-et-Oise.

Una din foile franceze, cari anunțau moartea lui «Gănescu», cu anecdotele — mai mult crude — cari sunt obligatorii, le precedă cu aceste cuvinte, adevărate: «această stranie personalitate merită, de sigur, câteva paragrafe de studiu psihologic.» (3)

Eră, adaoage acelaș cronicar, «un aventurier politic, care, prin voința, stăruința și activitatea sa» — dar nu numai prin aceste calități, — «ajunsese a-și cuceri un loc la soare.»

(1) «Je vous ai dit autrefois, quelle a été, en parcourant trois continents, la promenade la plus délicieuse que j'eusse faite. C'était dans un cimetière, à Rome. En m'y engageant, je découvris dans l'allée la plus mélancoliquement pittoresque de cette demeure des morts une tombe sur laquelle je lus, avec une émotion qui ne finira qu'avec ma vie, cette simple épitaphe : „Plaignez-le ; il se repose.“ *Ibid.* No. 225.

(2) *Le Monde illustré*, 1877, I, p. 227. *Ibid.*, p. 242.

(3) V. un chip al acestuia în *Le Monde illustré*, 1877, I, p. 342.

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XXXIX.

1916—1919.

MEMORIILE SECȚIUNII ȘTIINȚIFICE

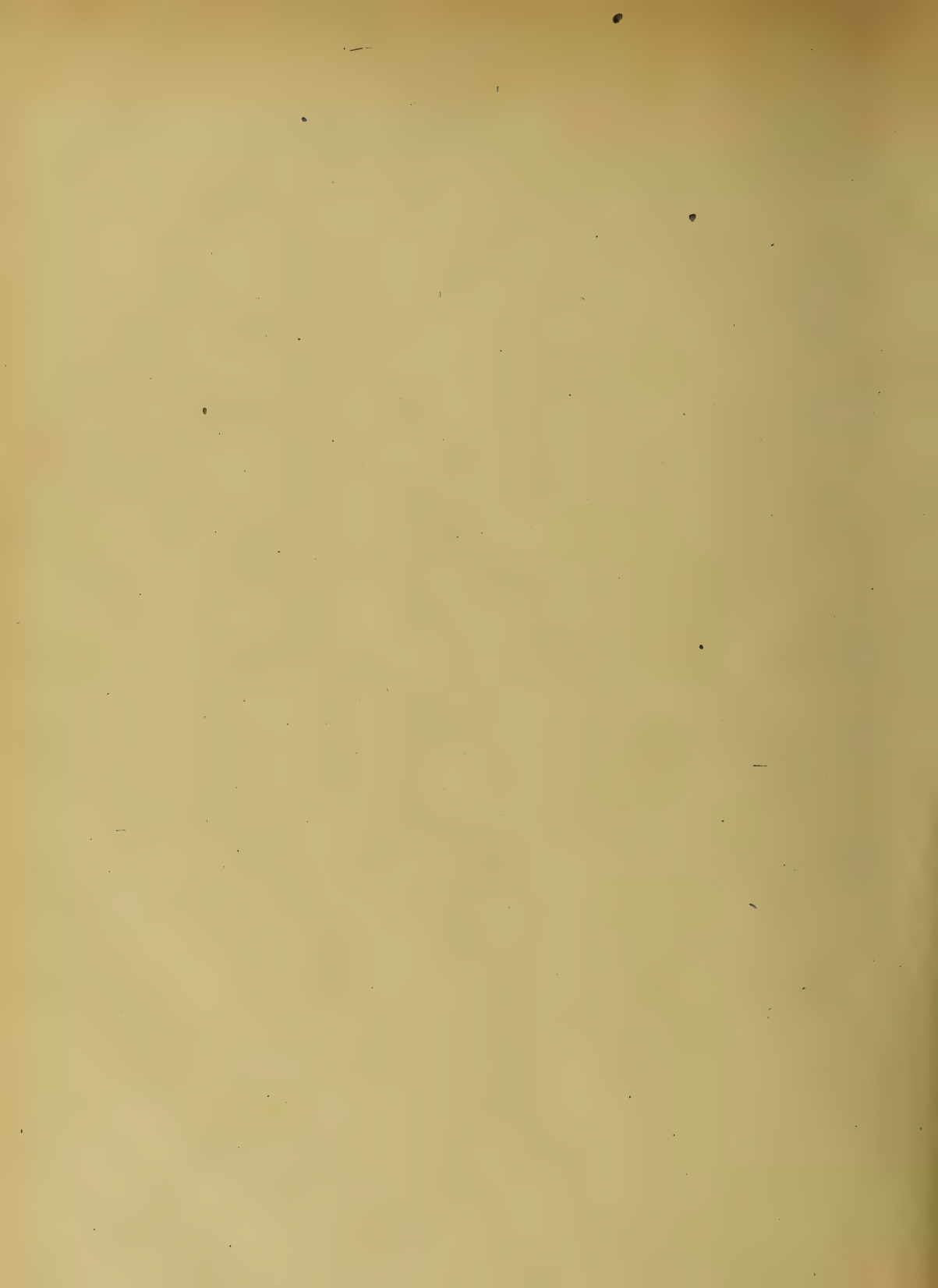
CU 4 PLANȘE ȘI 2 FIGURI ÎN TEXT

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMÂNEASCĂ» ȘI PAVEL SURU
1922.

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Despre stratul delimitant al lobulilor ficatului, de <i>Prof. V. Babeș</i>	1
Contribuțiuni la studiul febrei recurente, de <i>Prof. V. Babeș</i>	4
Constatări asupra corpusculilor lui Negri, de <i>Prof. V. Babeș</i>	7
Observațiuni asupra pelagrei prizonierilor de războiu, de <i>Prof. V. Babeș</i>	13
Observațiuni asupra scorbutului, de <i>Prof. V. Babeș</i>	16
Despre microorganismele safraninofile, de <i>Prof. V. Babeș</i>	20
Observațiuni asupra formei cerebrale a malariei tropicale (febră comatoasă), de <i>Prof. V. Babeș</i>	24
Observațiuni despre seria intermediară (tifocoli) și despre prioritatea descoperirii bacililor paratifici, de <i>Prof. V. Babeș</i>	30
Despre pelagra din București, de <i>Prof. V. Babeș</i>	33
Raphael Blanchard (1857—1919), de <i>Prof. V. Babeș</i>	37
Concepțiuni noi asupra importanței asociațiunilor microbiene, de <i>Prof. V. Babeș</i>	40
Pericolul tuberculozei și invalidizii de războiu, de <i>Dr. G. Z. Petrescu</i>	47
Asupra sondagiilor aeriene cu balonul pilot. Relațiuni între direcția vântului în înălțime și iuțeală de înălțare a balonului, de <i>G. Demetrescu</i>	57

DESPRE STRATUL DELIMITANT AL LOBULILOR FICATULUI

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 16 Martie 1917.

Parenchimul ficatului, învelind ramnificațiunile venei hepatice, produce dispoziția radiară și trabeculară cunoscută; în afară de aceasta parenchismul ficatului este separat de țesutul interstițial de un strat continuu de celule hepatice. Vom da acestei păтури celulare numele de stratul periferic sau delimitant al lobulilor ficatului. Pe când această pătură se deosebește în stare normală greu de restul celulelor hepatice (astfel se explică pentru ce aceasta n'a fost descrisă mai înainte), ea devine evidentă în diferitele stări patologice ale ficatului.

Cu toate acestea putem să stabilim anumite caractere acestor celule care le găsim și la ficaturile normale. Acestea formează o pătură continuă de celule cubice paralelă cu suprafața lobulilor; celulele care o alcătuiesc sunt prevăzute cu prelungiri laterale scurte prin care se unesc unele cu altele; celule așezate mai profund sunt dispuse în mod radiar și fiind limitate spre stratul periferic prin formațiuni de arcade. Aceste celule se unesc cu celulele stratului periferic prin prelungiri protoplasmice mai lungi.

În afară de aceste particularități celulele stratului periferic prezintă tipul celulelor ficatului, și se deosebesc deci în stare normală de celelalte celule ale lobului mai cu seamă prin dispozițiunea lor.

Celulele stratului delimitant par a posedă o rezistență și o vitalitate mai mare decât restul celulelor hepatice, se colorează mai ușor, de asemeni și nucleul să colorează mai intensiv.

Aceste deosebiri sunt, după cât se pare, atât de minime, încât au putut rămâne neobservate până acuma. Eu însumi am văzut aceste deosebiri întâi în stările patologice ale ficatului, în cari stratul trabecular își pierde caracterul în mod cu totul particular în urma unei stări proliferative, trabeculii lund aspectul de conducte glandulare.

Foarte evident apare stratul delimitant în anumite degenerări și scle-

roze ale ficatului, întrucât este de obicei altfel modificat decât restul lobulului. De obicei în degenerarea lobulului să produce aci o proliferare sau o tendință la reparare. În același timp stratul periferic se separă în mod evident de straturile învecinate. Pe când în stare normală stratul periferic pare a fi separat numai alocuri, prin fisuri de restul țesutului hepatic, se vede aici câte un strat fin de țesut conjunctiv de deasupra și pe deasupra acestuia și care poate căpătă o grosime mai mare în anumite stări iritative. În afară de aceasta acest strat mai devine evident prin aceea că anumite infiltrațiuni și degenerări se localizează în această zonă la început ori chiar mai târziu. Astfel am găsit în diabet, dar și fără de aceasta celulele acestea umplute cu glicogen, pe când celulele învecinate ale trabeculilor erau normale sau pline cu grăsime.

Într'un caz de diabet centrul lobulului era degenerat grăsos, lipsit de nucleu și capilarele conțineau depuneri de fibrină. Se putea vedea tot deodată cum picături de grăsime au pătruns din capilare sau din celule în vena hepatică. În un al doilea strat care se întinde până la jumătatea înălțimii lobului, se vede o necroză omogenă, care e limitată în afară de un strat, care conține grăsime. Urmează un strat aproape normal, care ajunge aproape până la suprafața lobulului, capilarele vasculare sunt însă dilatate. La suprafața lobulului stratul delimitant s'a separat în așa fel de celelalte straturi, încât se prezintă ca un înveliș celular al țesutului interstițial, și e separat de trabeculi prin un spațiu liber și puțin țesut conjunctiv.

Această constatare arată în orice caz, că acest strat are legături strânse cu țesutul interstițial. În cazul citat legăturile cu straturile profunde au dispărut, așa încât avem în aparență un strat superficial cu totul independent, juxtapus țesutului interstițial.

Stratul superficial devine mai cu seamă evident la începutul unor forme de ciroză în cari țesutul conjunctiv prezintă o îngroșare relativ mică.

Într'un caz de steatoză hepatică cu lipsa corpului calos, stratul periferic se caracteriză prin aceea că celulele nu conțineau grăsime, făcând impresiunea de celule tinere bine colorate, pe când celulele trabeculilor erau pline de grăsime și în bună parte n'aveau nucleu. Tot aci am mai găsit pe lângă o slabă îngroșare a țesutului conjunctiv, mici focare de țesut de granulație în interiorul lobulilor. Cazul invers se observă mult mai des, așa de exemplu la începutul cirozei interstițiale, unde celulele stratului delimitant sunt cele care mai întâi conțin grăsime. De aci infiltrațiunea grăsoasă nu înaintază în mod uniform, ci merge spre centrul lobulului urmând

de predilecție anumite vase capilare. Aspectul acestei modificări este foarte caracteristic, întrucât nu avem a face cu o infiltrațiune de grăsime care progresează dela periferie la centru, ci stratul periferic își păstrează multă vreme acest aspect și invaziunea de grăsime în interiorul lobulului nu se face decât pe alocuri.

Căpătăm impresiunea că în aceste cazuri stratul periferic formează un rezervoriu pentru grăsime, celulele cu grăsime fiind bine conservate, pe când în centrul lobulului celulele trabeculilor se desagregază și degenerază.

Intr'un caz de ciroză intersticială și diabet, stratul delimitant conține iarăși glicogen, apoi urmează câteva straturi celulare cu grăsime și cu nuclei conservați; spre centru celulele hepatice devin atrofice, lobulul pare a fi umplut cu capilare dilatate și cu hemoragii.

În stări proliferative, în adenomul ficatului se vede de asemenea stratul delimitant fiind în evidență, acesta poate chiar să se separe de lobul, și rămânând fixat de țesutul interstițial. În aceste stări dese ori numai celulele stratului periferic au grăsime, pe când trabeculi sunt proliferati și tot așa țesutul interstițial este infiltrat cu celule și îngroșat.

Când în aceste cazuri se observă în lobuli o neformațiune mai mult glandulară, atunci vedem deseori că tuburile și insulele celulare sunt astfel dispuse că numai stratul celular dela periferia insulelor conține grăsime.

Și mugurirea celulelor ficatului în sifilis sau în adenome să petreacă mai cu seamă în stratul delimitant.

Rezumând cele spuse putem afirma că la limita lobulilor, învecinat cu țesutul interlobular există un strat de celule, separat în parte de trabeculii ficatului și care prezintă relațiuni strânse cu țesutul conjunctiv. Acest strat devine mai evident în diferitele stări patologice, când prezintă modificări particulare și mai ales infiltrațiuni, care nu se observă în restul parenchimului; în alte cazuri reprezintă părțile de ficat care-și păstrează cel mai îndelungat vitalitatea și aspectul lor normal. Trebuie admis că această pătură celulară joacă un rol important în conservarea funcțiunilor ficatului, căci în mai multe cazuri de degenerescență grăsoasă a organului acest strat nu numai că era normal, dar deseori era constituit din celule tinere; pe cale de înmulțire. Faptul că găsim în diferite stări patologice grăsimea și glicogenul localizați ca material de rezervă, exclusiv în această pătură, arată de asemeni importanța pe care o are în funcțiunea și în schimburile nutritive ale ficatului.

CONTRIBUȚIUNI LA STUDIUL FEBREI RECURENTE.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 4 Maiu 1917.

1. Spirocheții febrei recurente se găsesc în sângele scos dela bolnavi de predilecție în timpul febrei și se observă mai cu seamă în stratul serului imediat suprapus stratului care conține globulele roșii.

Păstrarea sângelui într'un loc liniștit până se obține coagularea prezintă dară avantajii pentru căutarea spirocheților. Asemenea și conservarea la o temperatură caldă. Tot aci se găsesc și spirocheți cu o grosime aproape dublă având la distanțe egale unele de altele corpusculi metacromatici, cari sunt separați între ei prin niște umflături ovale palide care seamănă cu niște vacuole sau spori.

Cea mai bună colorațiune rapidă se obține cu violetul de gentiană.

2. Mortalitatea în București a fost în proporția de 1—2 %; însă în epidemiile observate în mediile cu condițiuni igienice proaste, cum de exemplu în închisoarea dela Văcărești și în lagărilor de prizonieri români, mortalitatea s'a urcat până la 10—20 %. In cazurile din urmă cauza morței au fost nefrite, pneumonii, degenerări ale cordului, în câteva cazuri însoțite de purpură și hemoragii ale organelor interne.

3. De obicei spirocheți nu se găsesc de loc, sau numai în mic număr la autopsie. Se observă spirocheți în diferite organe numai în cazurile în care moartea a avut loc în timpul febrei, sau a fost consecința directă a înmulțirii enorme a spirocheților, producând hemoragii în organele cele mai importante; în aceste condițiuni am găsit spirocheți mai cu seamă în interiorul hemoragiilor, în meninge, splină, măduva osoasă, plămân, ficat, sângele cordului etc.

4. Aproape regulat la autopsie pulmonii prezintă focare de pneumonie mai mari sau mai mici. Destul de rare sunt pneumoniile fibrinoase lobare, cel mai des găsim Bronchopneumonii catarale și dequamative, des cu o proliferare și desquamație excesivă a epiteliului bronhiilor, cu mici hemoragii și edem pulmonar.

5. Rinichii sunt totdeauna lezați, fie că sunt măriți și de colorațiune roșie palidă fie că prezintă numai pete mari roșii, epiteliile sunt tumefiate și epiteliile glomerulilor înmulțite. In unele din epide-

miile cu caracter de malignitate, moartea se produce în urma nefritei; în aceste cazuri se observă o nefrită parenchimatoasă, des cu un edem interstițial, nefrită glomerulară, degenerescența grăsoasă și pe alocuri și o proliferațiune a unui țesut embrionar sub formă de infarcte, cilindri, și destul de des mici hemoragii și embolii de grăsime.

6. La cadavru splina e totdeauna mărită, de obicei moale sau chiar difluentă, odată am găsit în febră recurentă o ruptură a splinei. Foliculi sunt puțin măriți. În pulpă se găsesc de obicei numeroase macrofage, cari conțin des pigment, globule roșii, câteodată chiar și spirocheți degenerați. Cu toate acestea și mai des am găsit spirocheți fragmentați sau granuloși în număr mare nu în interiorul celulelor mari, ci între acestea.

7. În luna Maiu 1916 (Bull. de l'Académie Roum.) am descris o formă meningeală a febrei recurente. După ce mai înainte dejă, se observase cazuri cari au prezentat simptome meningeale, dar cari mai în urmă s'au amendat, am avut ocaziunea a face autopsia unui bolnav de febră recurentă, care prezentase astfel de simptome; moartea eră datorită în mod indubitabil unei abundente hemoragie meningeale. În acest caz am găsit numeroși spirocheți nu numai în meningele îngroșate prin hemoragii, dar și în celelalte organe, în splină, ficat, pulmon, măduvă osoasă și sânge. În acest caz au existat și hemoragii în celelalte organe.

8. În cazurile ca cel din urmă. descris, precum și în alte multe cazuri exista hemoragii punctiforme ale pielii. Erupțiunea cutantă e mai puțin pronunțată decât în tifusul exantematic. În primele cazuri observate de mine, e exclusă o confuziune cu acesta sau chiar o asociațiune, căci la această epocă nu se ivise nici un caz de tifus exantematic și cazurile au fost destul de bine caracterizate în timpul vieții prin curba temperaturii și prin existența spirocheților.

9. Des, și în special în anumite epidemii de febră recurentă se observă icter. În cazurile cu icter grav, terminarea letală nu e rară. Se găsește atunci pe lângă focare de pneumonie, degenerescente grase ale cordului și rinichiului, alterațiuni importante ale ficatului. Organul e mărit, galben brun având deseori desemnul lobulilor mai pronunțat, e mai puțin consistent, epitelile trabeculilor sunt tumefiate și prezintă dispozițiuni analoage cu ale glandelor tubulare; aceasta din urmă dispozițiune se observă uneori numai la periferia lobulilor; pe când celulele din centru conțin grăsime, și-au pierdut structura lor, câte odată chiar sunt lipsite de nucleu. Țesutul interstițial e ocupat și îngroșat prin numeroase celule mici mononucleare

rotunde. Pereții vasculari conțin un mare număr de celule și sunt înconjurate de aceleași celule. Celelelalte organe prezentă în cazurile acestea de asemeni icter, miocardul și scoarța rinichiului au o colorațiune galbenă palidă, conținând și hemoragii și suferă o degenerescență grăsoasă.

10. Miocardul deși mai puțin modificat decât în tifusul exantematic, este totuși dilatat, flasc și cu degenerație grasă în cazurile avansate.

11. În afară de cazurile descrise în timpul epidemiei de febră recurentă, se observă numeroase cazuri, în parte mortale, de asociațiune cu tifus exantematic și în care se găsește pe lângă spirocheți și reacțiunea lui Weil-Felix pozitivă. În 10 la sută din cazurile de tifus exantematic s'au găsit spirochete, cel mai des în mare număr. Alte asociațiuni sunt cu septicemii streptococice secundare, grave și des hemoragice, precum și combinațiuni cu alți microbi speciali cari exercită o influență defavorabilă asupra evoluției boalei și fac ca tabloul clinic să devie mai puțin caracteristic.

12. În București apar din când în când cazuri numeroase de icter febril, apoi forme de icter grav în parte cu febră, însoțite de tumefacțiunea ficatului, sau de atropie galbenă sau roșie a ficatului. De oarece însă înaintea războiului în România nu s'au observat cazuri de febră recurentă, sau poate numai n'au fost recunoscute ca atare, decât în 1915; nu putem considera aceste cazuri aproape endemice la noi ca febre recurente.

În epidemia actuală de febră recurentă se observă des icter febril și se pune întrebarea dacă acestea ar aparține tot febrei recurente. Acest lucru ar fi probabil după ce s'au găsit spirocheții febrei recurente pe când în maladia lui Weil spirocheții se deosebesc de cei din febra recurentă. Diferențele constau în o predominantă a formelor de degenerare, în virulența spirocheților pentru cobai și în raritatea lor în ficatul omului bolnav.

12. Eu personal am observat în timpul din urmă atari cazuri mortale în cari n'am putut pune în evidență spirocheți. Unul din aceste cazuri s'a îmbolnăvit cu o lună înainte de moarte de febră recurentă, un un al doilea caz privește pe un bolnav care a fost sănătos cu 4 zile înainte de a muri și a prezentat în a 3-a zi a boalei icter cu o febră ridicată. La autopsie am găsit perihepatită cronică și adezivă și atrofia ficatului, degenerescența grăsoasă a miocardului, nefrită mixtă, haemoliză și numeroase hemoragii în ganglioni limfatici, în miocard, în țesutul retroperitoneal și mai cu seamă în jurul

capsulelor suprarenale. Nu s'a constatat nici în vieată nici după moarte spirocheți, iar reacția lui Weil-Felix a fost negativă. Din splină, ficat, pulmoni și bilă am putut izola un bacil subțire, necunoscut până acum, care va trebui studiat mai departe. Este posibil să fie vorba de un caz cu febră recurentă în antecedente. Se pare că ficatul a fost predispus prin perihēpatita mai veche, pentru afecțiuni ulterioare și astfel febra recurentă sau o altă afecțiune a putut duce la iritarea și atrofia organului. Un cobai injectat în sânge a murit după 3 zile cu o septicenuză cu baccilul în sânge dar fără icter ori leziuni hepalice.

13. Tot atât de importantă este chestiunea relațiunei dintre febra recurentă și a tifoidului bilios, în care unii autori au găsit spirocheți, pe când eu și alții n'am putut pune în evidență spirochetul. În primele cazuri a fost poate o infecțiune cu spirochete febrei recurente însoțită de o degenerare a ficatului. În mai multe cazuri de tifoid bilios am găsit însă o pasteurelă pe care am și cultivat-o din diferite organe.

O viitoare problemă va trebui să fie pentru noi să studiem raportul dintre spirochete și leziuniile ficatului în timpul și după febră recurentă precum și stabilirea raporturilor dintre această pe de o parte și maladia lui Weil, și tifoidul bilios pe de altă parte.

CONSTATĂRI ASUPRA CORPUSCULILOR LUI NEGRI.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 11 Maiu 1917.

După ocuparea Bucureștilor am fost invitat în mai multe rânduri să fac un raport despre starea sanitară a capitalei.

Am sesizat ocaziunea pentru a mă ocupa și de chestiunea câinilor în raport cu epidemia permanentă de turbare a câinilor și pentru a cere cu insistență ca câinii vagabonzi să fie stârpiți.

În urma recomandațiilor mele, autoritățile germane au luat măsuri energice pentru regulamentarea chestiunei câinilor și pentru profilaxia turbărei. Numeroșii câini fără stăpân din teritoriul ocupat au

fost omorâți iar capetele câinilor suspecți de turbare au fost trimise spre examinare Institutului nostru. Creerul acestor câini a fost examinat de mine pentru diagnosticul boalei, am căutat anume noduli rabici și corpusculi lui Negri și pe lângă aceasta în cazurile în care rezultatul a fost negativ am injectat la cobai substanța cerebrală sub dural și în corpul sticlos. Deasemeni s'a injectat pentru control și s'au infectat pe această cale mai mulți cobai cu creerul de câini la care găsisem corpusculi lui Negri. Cobaii din această din urmă serie de experiențe au murit fără excepție de turbare. Dintre 378 de oameni mușcați de 240 de câini suspecți, am găsit la câini în 50 de cazuri corpusculii lui Negri, pe când în restul cazurilor câinele n'a putut fi găsit sau rezultatul examenului a fost negativ. În 25 de cazuri n'au putut fi găsiți corpusculi lui Negri în creieri bine conservați, în restul cazurilor examenul a fost zădărnicit fie prin distrugerea traumatică sau prin o putrefacțiune înaintă a creerului.

Numai într'un singur caz fără corpusculi s'a produs turbarea prin injecțiunea intraoculară de substanță cerebrală (bulb), pe când în toate celelalte cazuri rezultatul a fost negativ.

Așa dar, deși în cele mai multe cazuri trebuie să admitem, că examenul negativ al corpusculilor lui Negri vorbește contra existenței turbărei, cu toate acestea se găsesc în mod excepțional cazuri de turbare, în care lipseau corpusculi lui Negri sau cel puțin nu s'au putut găsi.

În urma acestor fapte am pus diagnosticul de turbare când am găsit corpusculi, iar când aceștia lipseau am recomandat de asemeni ca persoanele mușcate să fie trimise la Institutul nostru pentru tratamentul antirabic, după ce se stabilise că persoana respectivă a putut fi infectată în mod eficace.

Afirmațiunei celui mușcat, cum că câinele n'a fost turbat, nu s'a dat din contra nici o importanță.

Din punct de vedere practic injecțiunile antirabice s'au arătat excelente, întrucât nici unul din persoanele care au fost mușcate în mod eficace de animale sigur turbate, confirmate prin corpusculi lui Negri și în parte prin experiențe de inoculare, nu s'a îmbolnăvit de turbare. N'am avut de înregistrat vre un nesucces nici la vreunul din acei mușcați, la care aceste probe de laborator nu s'au putut efectua. Datorim acest succes absolut metodei noastre propriie de tratament¹⁾ a cărei rezultate întrec cu mult pe acela a celor mai multe institute antirabice.

1) Babeș, *Traité de la rage*. 1912 Baillière, Paris.

Aceste examinări a corpusculilor lui Negri în creerul animalelor suspecte au avut ca rezultat ordonarea măsurilor riguroase pentru întrebuințarea botniței și distrugerea câinilor vagabonzi, măsuri cari în general pot fi aprobate, cu toate că nu am putut constata în urma lor o diminuare sensibilă a turbărei la câni. Considerând că în turbare corpusculii lui Negri nu se găsesc în mod constant, că în numeroase cazuri câinele suspect n'a putut fi găsit și că corpusculii nu pot fi găsiți din cauza destrucțiunii sau putrefacțiunii creerului, se pune întrebarea dacă căutarea corpusculilor are o importanță practică. În multe cazuri am căutat în creerul animalelor suspecte omorâte nodulii rabici descriși de mine, i-am găsit mai rar decât corpusculi, pe când înainte îi găseam aproape fără excepție. Aceasta se explică prin aceea că animalele suspectate trebuiau păstrate conform vechilor dispozițiuni în observație, pe când acum ele se omorau imediat, prin aceasta îi lipsește timpul necesar pentru ca corpusculii să se desvolte.

În urma acestor observațiuni de orientare, cari din motive ușor de înțeles n'au pretențiunea de a fi complete, trec la expunerea observațiunilor mele referitoare la corpusculii lui Negri.

Acești corpusculi cari după cum se știe au fost descriși și desemnați întâi de mine în anul 1890 în analelele institutului Pasteur, formează azi încă subiectul numeroaselor discuțiuni.

Privesc aceste formațiuni ca Chlamidozoare adică ca formațiuni extrem de mici, invizibile sau de abia vizibile, filtrabile, cari s'au înconjurat din partea celulei cu o capsulă homogenă și metacromatică, concepțiune care a fost și admisă de cei mai mulți autori. Negri crede însă că întreaga formațiune ar fi un protozoar având un ciclu particular de dezvoltare, pe când unii cred că corpusculii lui Negri ar fi numai produsul unei iritațiuni a toxinei rabice.

Cercetările mele numeroase în timpul din urmă mi-au procurat noi argumente în favoarea teoriei ce am emis.

Pe când cu procedeele obișnuite nu se poate observa la acești corpusculi nimic particular, am putut să văd cu ajutorul metodei întrebuințată de noi (metoda lui Lenz-Bohne, modificată de noi) câteva particularități interesante. Trebuie să spun mai înainte de toate că corpurile lui Negri se găsesc în cerebel în preparatele care au fost bine colorate în mod regulat; aci, aceștia ocupă celulele lui Purkinje și numărul corpusculelor găsite întrec de multe ori pe cei cari se observă în cornul lui Ammon. Pe când cornul lui Ammon e greu de găsit pe creerul distrus sau putrefiat, cerebelul

se găsește cu cea mai mare ușurință, de aceea recomand ca regulă generală să se caute corpusculii lui Negri și în cerebel. Preparațiunile din cerebel vor trebui colorate puțin mai intensiv cu eozină.

Procedeul acesta mai prezintă avantajul că putem ridica repede cu ferăstrăul calota craniană împreună cu părțile superioare ale creierului, iar cerebelul apare imediat înaintea ochilor noștri. În felul acesta evităm operațiunea căutării cornului lui Amon.

În ce privește topografia corpusculilor lui Negri în celule, putem distinge câteva predilecții a corpusculelor. Cel mai des aceștia se găsesc între nucleu și prelungirea protoplasmică, a celulelor mari piramidali sau ocupă chiar această prelungire sau se găsesc în părțile periferice ale celulei. În acest din urmă caz se văd des corpusculi mici în interiorul unor elemente mici fuziforme descrise de mine, cari pe alocuri sunt direct juxtapuse celulelor nervoase, putându-se uneori depărta de aceștia. Corpusculii ovalari ocupă exact centrul acestor elemente fuziforme și par a fi nucleul acestor elemente mici ale căror natură nu o pot stabili și cari n'au fost descrise de autori.

Atari elemente mici fuziforme asemănătoare se găsesc des în vecinătatea celulelor nervoase, conținând des corpusculi de ai lui Negri mai mari sau mai mici cu aceeași dispozițiune. Câteodată se observă o rețea formată de prelungiri de atari celule, în a cărei puncte nodale se găsesc mici corpusculi. Corpusculii situați la periferia și la unghiurile celulei par uneori a hernia ca și cum ar fi pe punctul de a părăsi celula.

Celulele nervoase ocupate de corpusculii lui Negri sunt des normale; destul de frecuent sunt însă degenerate, găsim atunci umbre de celule, celule palide sau lipsa nucleului. Aceste aspecte le observăm mai ales când celula conține un număr mare de corpusculi. Nu rar se văd și celule, în care protoplasma și nucleul pare a fi înlocuite de mase roșii, hialine conglomerate, cari fac impresiunea de corpusculi de ai lui Negri, măriți, contopiți.

Se pot distinge în preparațiunile colorate după metoda noastră, mai multe feluri de corpusculi; unele de abia colorate, cari fac impresiunea unor vacuole, unele colorate în roz sau în roșu închis și în fine altele care se colorează în brun.

Părerea susținută de unii autori că corpusculii lui Negri au dimensiuni cari variază la diferitele specii de animale, nu corespunde faptelor. Deși găsim des la bovidee și la cai corpusculi mai mari, dar alături de aceștia se văd și corpusculi mici, după cum de asemeni am

văzut la câini mari corpusculi foarte mari, cari depășesc ca mărime dimensiunile unui leucocit.

Eu aş distinge încă următoarele patru tipuri de corpusculi: 1) Corpusculi mici, rotunzi, colorați intensiv, cu centru, ceva mai palid, cari conțin câte odată o mică vacuolă și un corpuscul, excesiv de mic, albastru; 2) Corpusculi ovalari mai mici sau mai mari, colorați în roz cu vacuolă și granulațiuni albastre închise; 2 a) O formă specială pare a fi aceia a corpusculilor ovalari, cari au în centru o vacuolă mică cu margine albastră și lângă care se mai poate deseori distinge încă o granulațiune roșie închisă sau violetă. Această formă are asemănarea cu un mic inel din febra palustră; 3) Corpusculii ovalari se măresc deseori în așa fel încât ocupă $\frac{1}{3}$ sau jumătatea unei celule nervoase mari, devin în acelaș timp mai palide și cu totul homogene. În unele cazuri găsim în cornul lui Ammon aproape exclusiv numai aceste forme excesiv mărite și mai mult rotunde; dar de obicei alături de acestea se observă și alte forme.

4) Corpusculii cei mari sunt în alte cazuri ovali și de culoare brună, bine delimitate și conțin numeroase vacuole, care sunt dispuse fie în mod neregulat, fie așa fel încât găsim în centru o vacuolă mai mare, înconjurată de o coroană de vacuole mai mici; corpusculul capătă în acest din urmă caz un aspect alveolar sau de roseta. În anume cazuri corpusculii se găsesc numai sub această formă, de obicei însă împreună cu formele celorlalte. Aceste forme devin frecvente în special, în cazurile cu evoluție lungă prezentând forma paralică a turbărei la vite, cai și la câini mari.

Se văd câteodată în interiorul vacuolelor granulațiuni neregulate colorate în albastru; n'am văzut niciodată corpusculi interni dispuși sub formă de raze sau regulat piriforme.

Colorațiunea brună a corpusculilor devine dela sine roșie sau roză în preparațiunile microscopice după un timp mai lung.

Nuanța brună așa dar nu este datorită pigmentărei, m'am convins de acest lucru și prin aceea că în preparațiunile proaspete acești corpusculi sunt incolori.

Unii autori au considerat aceste diferite forme ale corpusculilor ca stadii deosebite ale ciclului de evoluție ale parazitului turbărei dar chiar dacă s'ar putea admite o interpretare în sensul unei evoluțiuni nu am totuși impresiunea unui adevărat ciclu de dezvoltare. Unele din formele descrise pot fi considerate ca stadii de dezvoltare, altele trebuiesc considerate ca forme de degenerare, și în fine

ca produse celulare lipsite de vitalitate, produse sub influența toxinelor sau ale însuși parazitului turbării.

În special 2 forme, tocmai cele care se găsesc cel mai frecvent găsindu-se des singure—, par a juca un rol important.

Acestea sunt: 1) inelele mici albastre din centrul corpusculilor roz ovalari și 2) forma care se vede cel mai des și în același timp cea mai importantă ca număr prezentând aspectul descris a unor corpusculi mici de tot, de culoarea roșie intensivă, cu periferia intens colorată. Se văd cazuri în care într-o celulă nervoasă se văd câte doi corpusculi unul lângă altul, și anume unul cu forma 1) iar altul cu forma 2). Această constatare particulară pare a pleda pentru o diferențiere sexuală a parazitului.

Prin aceste fapte ipoteza emisă de atâta vreme de mine cum că parazitul ar putea exista în interiorul corpusculilor în formă de inele sau granulațiuni, capătă o nouă confirmare. Regret că n'am putut încă să rezolv o altă chestiune importantă, adică nu este încă probat că granulațiunile cari se pun în evidență prin metoda Cajal-Livaditi, descrise de mine în turbare, în celulele intens modificate ale măduvei spinării, sunt paraziți și că sunt identici cu granulațiunile din interiorul corpusculilor lui Negri. Acesta nici nu pare probabil în cele mai multe cazuri, întrucât corpusculii interni albaștri nu se pot pune în evidență decât în mod accidental prin impregnarea cu argint; de alt-fel această condițiune nu este indispensabilă, întrucât poate că avem deaface cu deosebite stadii ale parazitului. Ipoteza emisă de mine mai înainte cum că corpusculii interni sub formă de inel n'ar fi o formă de dezvoltare a parazitului turbării, ci numai niște produse celulare sau nucleare care la rândul lor ar conține parazitul invizibil al turbării este mai greu de susținut.

Dacă aceste cercetări au precizat mai exact diferitele forme ale corpusculilor lui Negri și dacă am putut stabili în mod aproape indubitabil pentru unele forme natura parazitară în special pentru corpusculi interiori, rămân totuși nerezolvate o serie de chestiuni teoretice relative la corpusculii lui Negri, asemenea și valoarea practică a punerii lor în evidență.

OBSERVAȚIUNI ASUPRA PELAGREI PRIZONIERILOR DE RĂȘBOIU.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 15 Maiu 1917.

În lagărele dela Cotroceni și în lazaretul dela Seminarul Central s'au observat la începutul lunei Maiu numeroase cazuri de pelagră, pe când între Ruși făcuți prizonieri deasemenea în Dobrogea și fiind internați împreună cu soldații noștri, au trăit în aceleași condițiuni cu prizonierii noștri nu s'a observat nici un caz de pelagră, dar numeroase cazuri de scorbut. La soldații noștri au mai existat pe lângă aceasta câteva cazuri de pelagră asociată cu scorbut.

Printre cei bolnavi români în lagărul de prizonieri, 26 au fost internați înainte în Macedonia, din aceștia numai unul a suferit mai înainte de pelagră, toți ceilalți s'au îmbolnăvit pentru prima oară în iarna sau primăvara anului 1916 și anume ca consecință a frigului intens, a supraoboselei și a nutrițiunii insuficiente. Bolnavii povestesc că au primit ca hrană pâine preparată în bună parte cu porumb, 800 grame pe zi pentru 3 inși. Unii bolnavi ne spun că au mai căpătat pe lângă aceasta și puțin mălai sau un fel de supă care nu era decât apă în care a fiert nește ierburi. La aceasta s'a mai adăogat printr'un frig extraordinar, lipsa hainelor calde și încălțămintelor, marșuri lungi, obositoare, și forțare nemiloasă la lucrări grele, săpături, curățire de zăpezi, etc. Insuficiența alimentară a fost așa de mare la acești prizonieri, încât numai puteau să umble și au fost forțați să stea la pat.

De asemeni 20 soldați români pelagroși cari au fost internați în Germania, spun că s'au îmbolnăvit în condițiuni asemănătoare. O parte din aceștia au căpătat zilnic o pâine preparată din porumb. La mai mulți din aceștia nu s'a putut însă dovedi că au consumat pâine făcută din porumb sau mămligă.

Prizonierii ruși cari au trăit în condițiuni asemănătoare, (au căpătat însă și alimente hrănitoare dela misiuni rusești) nu s'au îmbolnăvit de pelagră.

De asemeni s'au ivit în timpul iernei numeroase cazuri de pelagră între prizonierii români internați în țară, pe când la ruși in-

ternați împreună cu soldații noștri și trăind în aceleași condițiuni cu ei nu s'a observat până acuma nici un caz de pelagră. La aceștia precum și la soldați turci, cari în timpul ernei au trăit în un frig mare sau în umezeală și primind o alimentație insuficientă și unilaterală, s'au observat și la noi în țară numeroase cazuri de scorbut.

Pelagra a apărut la soldații noștrii de obicei cu o formă particulară. Boala a început iarna, în toate cazurile observate cu dureri de șala, dureri musculare ale gambei producând insomnie, lipsă de putere în membrele inferioare și amețeli.

Puțin în urmă au apărut și dureri de stomac cu pirosis foarte pronunțat, dese ori și diaree. Primăvara s'a adăugat la aceste simptome erupțiunea caracteristică a pielii, senzația de arsură, tumefacția, roșeață cu desquamare a obrazului și a regiunii dorsale a mâinilor. Bolnavii erau de obicei excesiv de slăbiți, prezentați deseori desquamare mai ales a pielii gambelor. Deseori reflexul rotulian e scăzut sau exagerat, la mai mulți dintre bolnavi reflexul e complet dispărut, iar la 4 dintre ei exista o anestezie completă la presiune și la dureri, atât superficială ca și profundă. La 6 bolnavi a existat edem al gambelor și picioarelor, iar 4 bolnavi au prezentat o diarice care dura din iarna trecută având zilnic până la 10 scaune lichide.

În 2 cazuri cu edeme exista albuminurie. La intrarea bolnavilor în spital s'a mai găsit la unii bolnavi desquamația, tumefacția și roșeața obrazului, dar care a dispărut după câteva zile, așa încât nu se mai observa decât părți din piele lucitoare și subțiate, în parte cu tendință la desquamare, pigmentare și formațiuni de cicatrice precum și o anumită turgescență a părților atinse.

Aceste observațiuni arată mai întâi o anumită dispozițiune a Românilor de a reacționa prin pelagră față de anumite turburări externe, frigul, supraoboseală, alimentație insuficientă și nu numai în țară dar și în străinătate. Aceleași inconveniente la Ruși și Turci au dat naștere la scorbut. Mai departe s'a văzut că românii se îmbolnăvesc nu rare ori în aceste condițiuni de pelagră și scorbut.

În fine toate cazurile examinate probează neexactitatea teorii lui Raubitschek, după care pelagra e produsă prin acțiunea fotodinamică a razelor solare directe care lucrează asupra unor tegumente făcute sensibile pentru aceste raze prin alimentația cu porumb, căci toți bolnavii au suferit grav de pelagră cu mult înainte de îmbolnăvirea pielii.

Vom numi această formă particulară «Pelagra prizonierilor de

răsboi». O altă serie de studii se referă la cercetările făcute la organele pelagroşilor. Rezultatele lor nu le voi expune aci decât pe scurt.

Afecţiunea gravă a sistemului nervos observată la bolnavi noştri, căreia nu-i s'a dat până acuma importanţa cuvenită ne face să admitem că sistemul nervos este dela început grav alterat şi anume mai ales în sensul unei turburări sensitive şi trofonevrotice ale gambelor.

Am examinat măduva spinărei, muşchii şi nervii gambei la un bolnav care a murit cu diaree, cu o caşexie înaintată şi cu pneumonie hypostatică, precum şi a unui alt bolnav mort cu paralizie şi manie. Aceste organe n'au prezentat în afară de puţin edem şi hiperemie alte modificări caracteristice. Muşchii prezentau o atrofie simplă, sau hialină pe alocure, cu semne de iritaţie sau proliferare. Rădăcinile posterioare conţin multe celule mici rotunde precum şi numeroase celule mai mari de natură nevroglică, aceste din urmă aşezate dealungul fibrelor nervoase. Aceste celule conţin dese ori în protoplasma lor nişte formaţiuni cu totul particulare, mici rotunde sau ovale, până la mărimea unui limfocit, cu limite precise şi la un examen superficial par a fi omogene şi lucioase. Prezintă metacromazie, colorându-se în violet cu tionină şi sunt galbene în preparatele colorate cu Safranină anilinizată şi iod.

Dacă se examinează bine aceste formaţiuni cu grosismente mai puternice, vedem că aceste corpusculi se compun din 2 feluri de substanţe, o substanţă fundamentală palidă în care sunt dispuse nişte bastoane lungi ascuţite şi puţin îndoite, de obicei de lungimea corpusculului însuşi, aşezate unul lângă altul, dese ori însă sunt mai depărtate şi dispuse mai mult izolat. Aceşti corpusculi cari câte odată amintesc formele tinere (germene seceriforme) ale Coccidiilor sau de Eimeria, prezintă deseori în mijlocul lor sau la extremitate părţi mai clare fără însă să se poată distinge o structură internă. Alături de aceşti corpusculi cari după mărimea lor ocupă toată celula sau iau locul nucleului, sau se găsesc în protoplasma celulelor şi mai des se află corpusculi mici liberi sub formă de semilună, de seceră sau în serii paralele.

Trebue să adăogăm că mărimea acestor bastonaşe este foarte variabilă şi corpusculi cei mari sunt formaţi de obicei de bastonaşe lungi, pe când corpusculi cei mici de forme semilunare, în seceră sau fuziforme mult mai mici.

În numeroasele încercări făcute n'am reuşit a pune în evidenţă

aceste formațiuni decât cu ajutorul colorațiilor menționați. Chiar cu aceste procedee elementele aceste corpusculare ce decolorează de obicei repede.

Nu ne putem încă pronunța asupra naturii acestor formațiuni. Până acuma nu le-am putut găsi decât în unele cazuri în rădăcinile măduvei. Această localizare este remarcabilă prin aceea că ar putea confirma natura endogenă a alterațiunilor pelagroase terminale ale măduvei spinărei, pentru care am dovedit odată acest lucru prin numeroase cercetări, în cazurile de față avem deci din nou alterațiuni endogene rădăcinare, având un caracter însă cu totul particular și care ar concorda cu simptomologia acestei forme.

Simptomele inițiale descrise aci precum și formațiunile particulare observate în rădăcinile măduvei spinărei capătă prin aceste cercetări un interes deosebit.

OBSERVAȚIUNI ASUPRA SCORBUTULUI.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 14 Septembrie 1917.

La congresul internațional de igienă din Londra în 1891 am socotit scorbutul ca o maladie toxică și infecțioasă, am accentuat atunci că acele turburări cari sunt considerate drept cauza directă a scorbutului, pot juca rolul de momente predispunătoare servind în acelaș timp de vehicul pentru infecțiune. În scorbut ca și la multe alte boale infecțioase putem distinge o predispozițiune pentru boală, o poartă de invazie și deosebite localizațiuni. Boala atinge de predilecție pe indivizii slăbiți, nutriți rău și în mod unilateral, prezentând turburări ale aparatului respirator și digestiv, pe înfometări, convalescenți, bolnavi de cord și de ochi, bolnavi de nervi, lăuze, mai cu seama dacă atari indivizi au fost expuși unei muncii excesive și frigului.

Grupele mai mari sau mai mici, care sunt atinse de scorbut au trăit de obicei în aceleași condițiuni de alimentație defectuoasă și insuficientă lipsind din alimentațiunea lor anume substanțe care să găsească în alimente proaspete, formând astfel endemii și epidemii. Scorbutul se asociază des cu alte boale și prin aceasta produce tablouri clinice foarte diferite, evoluând acut sau cronic, apiretic sau cu febră, însoțit de afecțiuni intestinale (Disenterie) sau ale aparatului respira-

tor. În special cazurile mortale sunt de rare ori necomplicate, și anume cazurile de septicemii mortale a căror punct de plecare e necroza sau gangrena gingiilor nu par să aparțină direct scorbutului, ci trebuie explicate prin intervențiunea microbilor septici.

Toate faptele pledează pentru rolul important pe care'l joacă în scorbut modificările chimice, produse prin nutrițiunea anormală și prin produsele de natură chimică a microbilor. Pare neprobabil ca scorbutul să fie o simplă avitaminoză, de oarece pentru mine aparițiunea boalei e produsă nu numai prin absența unor anumite substanțe nutritive ci mai intervine și o substauță toxică și iritativă care în mod specific determină aparițiunea boalei cu atributele ei caracteristice. Primele mele cercetări au fost făcute în anul 1893 la soldați îmbolnăviți de scorbut, cari au trăit în timpul unei ierni foarte grele în condițiuni igienice rele primind o alimentație unilaterală și făcând exerciții forțate (D. Med. Woch. No. 43). Aceste cercetări au obținut rezultate, cari au confirmat presupunerile mele.

Înainte de toate am găsit în ulcerăriunile gingiilor o cantitate mare de bacili fuziformi, asemănători cu cei descriși mai înainte de mine în angină (Les Bactéries 1890). Aceștia formează la limita inferioară a țesutului necrotic o împletitură deasă, de deasupra acesteia mucoasa e proliferată în mod particular, vasele mici au pereți infiltrați cu celule, prezentând kariokineze numeroase și mici hemoragii. E în afară de îndoială că aceste modificări sunt determinate prin produse chimice ale microbilor, căci aceștia n'au pătruns atât de profund până la vasele modificate. Acești microbi sunt anaerobi, se cultivă cu greu, culturile n'au reușit decât pe medii cu agar în cari se desvoltase streptococi.

În secțiunile din mucoasa gurei am găsit de asemeni alături de bacili fuziformi și streptococi cari favorizează în culturi creșterea bacililor. Culturile bacililor se desvoltă după mai multe însemnări succesive, și în mod aerob și fără prezența streptococilor. Aci cresc sub formă de colonii mici proeminente, galbene și transparente, acestea injectate intravenos la epuri și cobai produc hemoragii și dese ori abscese banale, în cari găsim aceiași bacili. Emulsiuni făcute cu bucăți mici din gingia scorbuticilor spălate cu îngrijire injectate la epure dau naștere la hemoragii întinse în mușchii, în seroase, în piele și în țesut subcutanat. Aceste din urmă experiențe nu sunt doveditoare, căci împreună cu bacili s'au injectat foarte probabil și streptococi, cari deși injectați singuri au fost inofensivi, dar în asociație cu bacili descriși au produs numeroase hemoragii. La câți-va din

epuri morți s'a găsit și bacilul septicemiei epurilor. Cercetările noastre deși promiteau atâta prin rezultatele căpătate n'au condus la un rezultat sigur. Aproape cu 10 ani în urmă Vincent a descris în angină bacilul fuziform, care fusese deja descoperit de mult de mine în anginele ulcerative împreună cu înmulțirea spirochetei dentare. Acest bacil a fost considerat de Vincent, fără ca să fi avut probabil cunoștința de constatările mele anterioare că cauza așa numitei Angina lui Vincent. În acelaș timp a admis că această constatare este caracteristică pentru angina lui Vincent.

În cazurile în care se găsește în gură la nivelul unei ulcerări bucale și acești bacili fuziformi, și spirochete se pune diagnosticul de «Angina lui Vincent».

Am arătat însă de mult că aceasta constituie o greșală fiindcă găsim o imensă înmulțire a spirochetelor și a bacililor fuziforme în cele mai diverse procese ulcerative și gangrenoase ale gurei așa și în scorbut, așa dar nu e de admis ca în urma acestei constatări să tragem vre-o concluzie.

Am impresiunea că bacilii fuziformi găsiți în scorbut ar fi puțin diferiți de cei descriși mai întâiu de mine în angină; căci bacilii găsiți în scorbut sunt puțin recurbați și cresc după mai mult transplantare deși slab și în mod aerob, dar la început numai în prezența streptococilor sau a produselor acestora, pe când fusurile bacilare din angină sunt drepte sau abia recurbate, fiind strict anaerobe.

În războiul actual au apărut la noi în țară multe cazuri de scorbut la Turcii care au suportat o iarnă gree în condițiuni nefavorabile, dar astfel de cazuri au existat și în lagărele de prizonieri Români și Ruși. Toți acești bolnavi au fost tratați în spitalele din București, unde după scurt timp s'au ameliorat sau erau complet vindecați. Acești bolnavi au prezentat unele simptome ca cele observate în epidemia din 1893, adică o slăbire pronunțată corporală și a forțelor, echimoze, infiltrațiuni hemoragice în diferiți muchii, dar mai cu seamă a gambelor cari erau subțiri, dar prezentau o consistentă mărită și o culoare brună închisă, precum și revărsări sanguine împrejurul și interiorul articulațiilor. N'am găsit însă de cât rar și puțin pronunțate modificările ale gingiilor, ca sângerarea la cel mai mic traumatism, și necrozele grave ale marginii libere a acestora sau căderea dinților. În mod cu totul excepțional am văzut cazuri prezentând o tumefacțiune sanguină și purulentă importantă cu o gangrenă gingivală întinsă, cari uneori s'a terminat cu o septicemie mortală.

La autopsie se observă atunci pe lângă boala care a produs moartea (dizenterie, pneumonie, nefrită etc.) alterațiunile caracteristice ale gingiilor, hemoragii întinse, pigmentare și îngroșarea țesutului conjunctiv în profuziunea pielii, aceleași modificări se văd de asemenea între mușchii gambei, brațelor, și în regiunea genunchiului; nu rare ori găsim hemoragii și în organe și în cavități seroase. În mucoasa modificată a gingiilor se observă numeroși bacili fuziformi în parte forme semilunare, abondente spirochete și leucocite, așa încât în urma părerilor în curs am trebui să diagnosticăm o angină a lui Vincent. E drept că aci spirocheteii sunt de multe ori mult mai frecvenți decât în angină alcătuind adevărate împletituri și cu toate acestea nu pătrund în profunzimea țesutului gingiei. Bacili fuziformi formează în mucoasă mase compacte, după cum le-am descris mai sus.

Pe când de obicei înainte n'am găsit streptococi asociați bineînțeles cu bacili fuziformi decât în culturile făcute din țesuturi; am putut vedea de astă dată mai cu seamă în cazurile cu inflamațiuni hemoragice și necrozante bine pronunțate ale mucoasei, numeroși streptococi, cari pătrund în mare cantitate în profunzimea țesuturilor și chiar mai profund decât bacili fuziformi; aci ocupau de predilecție vasele mici, pe care le umpleau uneori complet. Aceasta a fost într'un caz punctul de plecare a unei septicemii hemoragice, în care am găsit streptococii asociați cu bacili fuziformi în pulmonii necrotici și hemoragici și în focare renale. Am putut cultiva din gingii și de astă dată ca în epidemia precedentă atât streptococi cât și bacili fuziformi.

De oarece în diferitele epidemii de scorbut se găsesc aceiași bacili fuziformi, cari pătrund împreună cu streptococi în adâncimea țesuturilor, unde produc alterațiuni ale vaselor, urmate de hemoragii, bacilii și de astă dată prezentând caractere puțin deosebite de formele fuziforme din angină, și dat fiind că se poate produce la epure atât prin infecțiunea cu acești microbi, cât și prin inocularea de părți mici de tot de mucoasă o stare infecțioasă însoțită de hemoragii, pare cu totul indicat să atragem încă odată atențiunea asupra acestor fapte.

Ar fi puțin nimerit ca a priori să negăm importanța acestor cercetări. Deși este clar că în scorbut avem aface cu o maladie a nutriției provocată prin o nutrițiune insuficientă și anormală, tot la fel de clar este că la aceasta se adaugă o turburare specifică care interesează mai cu seamă gingiile, vasele și sângele, care sunt produse cel puțin în parte prin acțiunea apropiată sau îndepărtată a bacteriilor, cari

pătrund de obicei prin mucoasa gingiilor (mai ales bacili fuziformi și streptococi). Dacă în unele cazuri alterațiunile gingiilor par insignifiante, aceasta se explică prin aceea că aceste turburări au retrocedat, pe când hemoragiile persistă (din cauza încetinelii cu care se face resorpțiunea lor). În fine, insistăm din nou asupra marelui întinderi a hemoragiilor, asupra atrofiei musculare prin îngroșarea excesivă a țesutului conjunctiv și tendința la hemoragii întinse observate în anumite regiuni și în special în articulație, în mușchi și în seroasele.

DESPRE MICROORGANISMELE SAFRANINOFILE.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 11 Octombrie 1917.

Safranina nu este o rozanilină și se deosebesc esențial de coloranții acestei grupe. Ea constituie o formă intermediară între grupul rozanilinei pe deoparte și amidoazobenzol pe de altă parte. Constituțiunea safraninei nu este cunoscută și preparatele produse de deosebite fabrici sunt iarăși deosebite între ele. În luna lui Decembrie 1882 (Arch f. microsc. Anatomie XXII), am recomandat soluțiunea apoasă încălzită precum și soluțiunea alcolică a safraninei pentru punerea în evidență a microbilor, aceștia din urmă colorându-se mai intensiv cu această substanță decât restul preparațiunii (țesuturi). Mai sigură și mai frumoasă e colorațiunea microbilor prin utilizarea metodei mele cu safranină și olei de anilină. (Les Bactéries Paris 1882).

La 100 de părți de apă se adaugă o cantitate până la suprasaturație de pulbere de safranină și 2 părți de ulei de anilină. Amestecul se încălzește până la 60° și se filtrează apoi pe un filtru umed. Cu ajutorul acestui colorant țesuturile și kariokinezele se colorează mai repede și mai bine decât cu safranină simplă. În special dacă tratăm secțiunile în urmă cu soluțiunea de iod-iodurat, obținem o colorațiune frumoasă și electivă, care se deosebesc sensibil de metoda lui Gram. Rezultatele sunt și mai bune în urma unei împregnări mai lungi, tot așa dacă întrebuițăm și acetonă.

Prin această metodă nu se colorează toți microbi, după cum nici toate părțile acestora; frumos es în evidență mai ales corpusculii metacromatici.

După ce eu cel dintâiu am arătat, că miceliile din actinomicoză se colorează într'un mod elegant cu ajutorul metodei lui Gram, pe când măciucile periferice a acestuia rămân necolorate; aceste din urmă formațiuni la rândul lor se colorează cu safranină anilinizată în roșu strălucitor, rețeaua de fire rămânând necolorată.

Aceste 2 metode se comportă deosebit și față de bacili acido-rezistenți. Pe când prin metoda lui Gram și mai ales cu colorația prelungită a acesteia, bacili leprei se colorează bine, iar corpusculii metacromatici ies bine în evidență; cu metoda safranină-anilină-iod baciliile tuberculozei nu se colorează bine și nici corpusculii lor metacromatici; de aci rezultă că această metodă e cea mai potrivită pentru studiul bacililor leprei, ca și pentru diferențierea lor de bacili lui Koch. Acest procedeu mai trebuie recomandat și pentru studiul aspergililor.

Se mai obține cu ajutorul safraninei o colorațiune electivă în degenerescentele calcară și hialină, tot așa a figurilor anormale (degenerative) de cariochineză, a fibrelor musculare și nervoase patologice, a cartilagiului etc.

Aici vreau să insist mai cu seamă asupra unei importante proprietăți a acestui colorant, grație căreia putem să punem în evidență în țesuturi bacterii, cari sau nu se pot colora cu nici un alt procedeu, sau chiar dacă se colorează puțin, se decolorează iară peste puțin.

Deja mai înainte am arătat că cu ajutorul safraninei anilizate se colorează mai bine decât cu alte metode în afară de formele în măștiucă a actinomicozei și anumite forme de *Oidium* precum și ciupercile asemănătoare din *Mycetom* precum și blastomiceti; ba chiar uneori acești diferiți paraziți nu se pot colora decât cu acest procedeu. Nu rare ori nu putem găsi în preparatele din țesuturi colorate cu metodele obicinuite nici un fel de micro-organism, pe când colorând cu safranină-anilină sau cu safranină-anilină și iod apare o floră parazitară abundentă în părțile de țesut prezentând alterațiuni particulare.

În alte cazuri am putut colora bacili sau hifomiceti din abcese și din focare necrotice cu ajutorul metodei lui Gram fie obicinuîtă, fie intensivă. N'am putut însă obține preparațiuni cari să se poată conserva, căci colorațiunea uneori numai parțială, alte ori slabă, nu a întârziat să dispară după câteva ceasuri. În preparațiunile în care am găsit cu alte metode în interiorul focarelor necrotice sau

a abceselor niște mase colorate palid în mod uniform sau grămezi necolorate și puțin granuloase, au apărut câteva sau și mai des mase compacte de bacteri și miceli având în special corpusculi metacromatici frumos colorate. Într'un caz cu abcese multiple ale rinichiului examinat de curând, din care am primit mai multe bucăți ale rinichiului în formol pentru examenul anatomo-patologic dela Dr. Prof. Goebel, chirurgul consultant al armatei de ocupație, am avut din nou ocaziunea să confirm aceste rezultate. Rinichiul extirpat era mărit, palid, suprafața prezentând mici noduli și o capsulă îngorșată. În piesele primite s'a văzut că suprafața rinichiului era palidă, cu injecțiuni vasculare cu părți galbene și albicioase, cari în parte corespundeau cu părțile proeminente dela suprafață, aceste părți deosebit colorate se prelungesc subțiindu-se în profunzimea organului. Substanța corticală e îngroșată cu injecțiuni vasculare neregulate dispuse ca raze pe un fond roșu palid sau galben se rupe în general ușor, pe alocuri fiind mai consistentă.

În profunzime se găsesc focare mai palide și mai mari, iar în acestea se observă granulațiuni galbuie având până la mărimea unei bob de mei, în parte ramolite.

Piramidele sunt colorate în un roșu mai închis și conțin de asemeni fășii galbene mici cu limite puțin precise și cu o dispozițiune de raze.

Papilele sunt colorate mai palid. Mucoasa calicelor renală e injectată.

În secțiunile colorate cu hemaxilină și eozină se văd modificări pronunțate cu tumefacțiune turbure, infiltrațiune grăsoasă și necrobioză elementelor glandulare, atrofie, hipertrofie compensatoare și înmulțirea celulelor glomerulilor, cilindri granuloși și hialini.

Țesutul interstițial e îngroșat, edematos și conține un mare număr de celule mai mult mononucleare. Unele vase mici ale scoarței și piramidelor sunt umplute cu niște mase granuloase slab colorate. Acestea depășesc de obicei peretele necrotic al vasului fiind limitate prin o zonă largă necrotică și un strat de leucocite și de țesut embrionar.

În vecinătatea acestor focare epiteliile canalelor renale sunt tumefiate, fără nuclei, descompuse în granulațiuni, iar țesutul interstițial prezintă edem și e infiltrat cu celule rotunde, mononucleare. Tot aci se mai văd vase cu hiperemie și cu mici hemoragii. Cu ajutorul colorațiunilor lui Van Gieson, cu albastru metilen sau cu tionină căpătăm tablouri microscopice asemănătoare. Numai în pre-

parațiunile colorate îndelungat cu Gram se observă că acele mase granuloase din interiorul și vecinătatea vaselor, cari formează centrul maselor necrotice, sunt constituite din o împletitură deasă de bacili, cari uneri formează niște filamente mai lungi și, prezentând după cât se pare uneori și ramnificațiuni, în special corpusculi metacromatici ai extremităților bacililor se colorează bine cu ajutorul acestei metode. Câteva ceasuri în urmă aceste formațiuni deabia mai puteau fi recunoscute, iar în ziua a 2-a n'au putut fi găsite în nici un chip.

Atunci am colorat secțiunile cu ajutorul safraninei-anilnă cu și fără tratare ulterioară cu soluția de iod-iodurt, cu această metodă, microbi apar mult mai clar, iar restul țesutului se colorează palid.

Pe aceste preparațiuni am căpătat convingerea, că avem aface aci cu un micro-organism mai superior organizat.

Elementele izolate din care sunt compuși acești paraziți, apar ca niște bastonașe palide, având o grosime de 0'6—0'8 μ , sunt puțin rotunjite, cu contururi laterale tot convexe. În mijlocul lor și la extremități prezintă corpusculi rotunzi, metacromatici intens colorați, cu un diametru ceva mai mic decât acela al bastonașului.

Aceste bastonașe formează lanțuri, și pe alocuri și ramificațiuni, semănând cu micelile, cu toate că des se observă în împletitura deasă a coloniilor, numeroase bastoane fără ramnificațiuni. E în afară de orice îndoială că procesul patologic s'a produs aci prin embolia și emigrarea din vas a acestei ciuperci, aceasta distrugând întâi peretele vascular și apoi țesutul învecinat și a produs în felul acesta o iritație a țesutului conjunctiv și a parenchimului renal. Chiar mai multe luni în urmă s'a mai putut studia în aceste preparate, raporturile acestei ciuperci cu țesuturile. Dacă n'aș fi întrebuințat această colorațiune cu safranină anilinizată cauza afecțiunei grave a rinichiului ar fi rămas neexplicată.

Este prin urmare cu totul indicat în cazuri analoage în care presupunem existența unui parazit, și care nu poate fi constatat prin metodele obișnuite, și mai cu seamă în cazurile mai mult cronice în care se poate bănui participarea unor ciuperci superioare, să întrebuințăm această metodă, care în mai multe cazuri m'a lămurit asupra naturii agentului patogen.

OBSERVAȚIUNI ASUPRA FORMEI CEREBRALE A MALARIEI TROPICALE (FEBRĂ COMATOASĂ).

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 23 Noembrie 1917.

Este sigur că printre deosebitele forme ale malariei tropicale forma comatoasă este cea mai periculoasă. Această formă este relativ rară la noi în România, unde altfel febra tropică ori estivo-automnală este frecventă.

Să știe că în această formă tropicală ciclul de dezvoltare asexuat se face în organele interne, în splină, ficat, măduva osoasă, dar mai cu seamă în creier pe când în sânge nu se găsesc de obicei decât inele și formele sexuale, în special semilune. În splină, în ficat și în deosebi în pulpa splinei și în capilarele ficatului, pe lângă celulele fagocite, cari reprezintă celule detașate din pereții vaselor, se mai găsesc endotele și numeroase granulațiuni de pigment și pe alocuri globule roșii conținând paraziți; toate aceste elemente în parte au fost târâte în vase supt forme de grămezi mai mari făcând conglomerate, care, nu rare ori astupă vasele. Nu am observat pe lângă aceste formațiuni aglomerațiuni mai mari de paraziți, și mai cu seamă nu am putut constata aici forme în rozetă. Constatările din forma comatoasă, care devine repede mortală prezintă un interes cu totul deosebit, deosebindu-se de cele aflate în alte organe.

Este cunoscut că în această formă meningele sunt tare iperemice și prezintă des mici hemoragii, substanța cenușie a hemisferelor e de o colorațiune mai mult cenușie închisă, substanța albă prezintă un aspect alb murdar, e foarte iperemică și prevăzută de obicei cu numeroase hemoragii punctiforme. Centrii ovali sunt mai puțin modificați. De multe ori și bulbul are o culoare mai închisă și un desert mai puțin precis, este mai moale și prezintă mici hemoragii.

Cu drept cuvânt sau atribuit toate aceste modificări prezenței numeroșilor paraziți care se află în părțile modificate.

Nu reușisem până acuma să mi explic bine de ce în această formă capilarele sunt pline și astupate cu paraziți și cărui proces se datorește staza pronunțată a creierului, dat fiind că în celelalte forme de malaria prezența paraziților în sânge nu dă naștere la

astuparea vaselor. Deasemeni nu e clar de ce numai în această formă dezvoltarea asexuată a parazitului se efectuează numai în organele interne. N'au fost descrise de asemenea mai precis nici modificările creierului în această formă.

Am avut ocaziunea să studiez 4 cazuri de malarie comatoasă și pernicioasă, unde am putut constata următoarele:

Pe când arterele sunt goale și vinele mai mari pline cu sânge nu conțineau paraziți, vasele precapilare, capilarele și vinele mici erau în cea mai mare parte umplute cu globule roșii conținând parazitul.

În aceste vase mici endotelile sunt tare tumefiate și în parte desquamate. Ele conțin mult pigment granulos negru-brun (Fig. 1) și des globule roșii ratatinate și mai închis colorate (eb.) conținând o mică granulațiune rotundă, cu periferia neagră și brună în mijloc. Cu cât vasul e mai mare, cu atâta paraziții devin mai rari. Aceștia apar întâi în globulele roșii din apropierea imediată a pereților vaselor (Fig. 2. b. p.); tot aci se mai observă pigment, celulele endoteliale tumefiate conținând deasemeni pigment, celule rotunde cu nucleul mare rotund, resturi nucleare și rare leucocite polinucleare.

Aceste elemente, cu pigmentul liber și cu o substanță granuloasă (+) formează adevărați conglomerati, în contact direct cu peretele vascular, care se întind sub formă de mase rotunde (trombusuri) în interiorul vaselor (+').

În domeniul unui astfel de vas se văd în spațiul perivascular globule roșii emigrate (b'); iar în afara spațiului din jurul vasului se văd celule rotunde mononucleare particulare, (Z) dispuse în rânduri.

Substanța cerebrală și în special celule nervoase din vecinătate sunt de abia modificate. În alte cazuri, (Fig. I) globulele roșii ale micilor vine dilatate din substanța corticală și mai ales cele din apropierea peretelui, conțin fiecare câte o granulațiune rotundă de pigment. Avem aface cu o modificare particulară a inelului de tropică, care obicinuît la început sunt fără pigment. În această figură se mai vede cum vasul se dilată în locurile unde s'a produs o acumulare mai mare de celule endoteliale desquamate și pigmentate. Deoarece celule sunt aglomerate prin o masă albuminoasă, care aderă și cu pereții vasului, ele constituiesc adevărate blocuri formând obstacole pentru circulație și fiind acelea care în primul rând cauzează staza vasculară. Această stază pare a fi o condițiune pentru infecțiunea generală a globulelor roșii și pentru formarea de granulațiuni de pigment în interior acestora. În cele mai multe

cazuri mortale vasele cele mici și capilarele sunt dilatate și îndesate și fiecare globul roșu conține un grăunte de pigment. Des globulele roșii se contopesc unele cu altele (Hemoliză) așa încât granulațiunile de pigment se găsesc la distanțe egale unele de altele într'o masă omogen colorată în galben (h) (Stază).

În afară de iritațiunea endolelilor se mai văd în imediata apropiere a vaselor, și a unor celule nervoase grămezi regulate, noduli de celule rotunde, mononucleare mai mari (zw) care provin de sigur dela căptușeala spațiului perivascular. Deasemeni mult înmulțite sunt și celulele satelite (s) ale elementelor nervoase, (n) în fine și periferiile vaselor sunt și ele tumefiate și înmulțite (p). Acești noduli semănând cu nodulii rabici descriși de mine și i-am numit «nodulii malarici».

Hemoragiile punctiforme și mai ales cele din substanța albă se datoresc în cea mai mare parte diapedezei globulelor roșii în spațiile perivasculare. În figura 3 se observă un vas mic cu celule rotunde justă vasculare și globule roșii cu paraziți. (W). Sângele a pătruns din vas în spațiul perivascular (b p.) Tot aci se mai văd pe lângă globule roși normale și eritrociti colorați în albastru (polichromatici) și cu granulațiuni de pigment, apoi câteva leucocite polinucleare, precum și numeroase elemente mononucleare (m) și celule mari, fagocite înglobând (p. h.) globule roșii atrofici, cu paraziți rigmentați și de colorație galbenă închisă.

În mai multe cazuri n'am văzut în secțiunile din creier alte forme de paraziți, pe când în alte cazuri se poate urmări toată seria de evoluție a schizontilor în interiorul vaselor mici și capilarelor. Ca consecință a menționatei turburări circulatorii, circulația e suprimată în teritorii întinse a capilarelor, și atunci în vasele cele mai mici se produce o vie înmulțire a paraziților.

Din cauza stazei sângelui se poate urmări în aceste secțiuni mult mai bine ciclurile de dezvoltare a parazitului decât în sângele care circulă și anume se pot găsi aci acele forme de dezvoltare, care nu se observă în sângele circulant, fiindcă aci cele două cicluri de dezvoltare nu se amestecă între ele. Așa vedem în figura 6 un capilar ramificat, în al cărui punct de bifurcațiune se vede în ser o rozetă cu 8 merozoizi (R) În apropierea ei se observă numeroase globule roșii conținând inelele mici din forma tropicală (V) În una din ramificații se văd grămezi de rozete, de astădată cu câte 16—24 de merozoizi (K') cari astupă vasul pe alocuri. În cealaltă ramură vedem globule roșii normale, pe când în trunchiul

acestor ramificațiuni se observă mai întâiu inele mici care pornesc dela o rozetă iar ceva mai depărtat apare o formă particulară a parazitului, pe care eu o voi numi *Diplasma* sau *Diploplasma*. Aceasta e constituită din două mese plasmatiche mici și egale, cari sunt dispuse una lângă alta și conțin fiecare câte o granulațiune neagră, dispusă exact una în fața celeilalte. *Diploplasma* e înconjurată de o zonă palidă; n'am putut însă să stabilesc dacă această zonă reprezintă restul unui globul roșu sau dacă această formațiune e așezată liber în ser. În cel din urmă caz am avea o dezvoltare liberă și o diviziune în 2 a schizonților.

În figura 7 se văd și mai bine stadiile deosebite ale dezvoltării parazitului forme tropice. Și aci se vede la locul de bifurcație a trunchiului vascular o rozetă (formă de diviziune) cu 8 merozoiti.

În vecinătatea acestuia se observă mai multe globule roșii cu mici inele de tropică. Pe când trunchiul vascular însuși (St) conține în cea mai mare parte sânge normal, cele două ramificațiuni sunt umplute cu paraziți în diferite stadii.

Una din ramnificațiunile vasculare conține: mai întâi grămezi de celule rotunde mari (provenind dela endoteli) și apoi globule roșii ceva mai închis colorate și contopite între ele (Hemoliză), care adăpostesc în interiorul lor câte un mic grăunte de pigment de mărimea unui inel mic de febră tropică, prezentând o parte periferică închisă și un centru mai clar. În părțile cu hemoliză, în care nu se mai disting contururile hematiilor, distanța dintre granulațiunile de pigment corespunde cu cea dintre 2 globule roșii.

Cealaltă ramnificațiune prezintă un tablou cu totul deosebit, întrucât aci vasele puțin dilatate și complet obstruate de numeroase rozete având fiecare între 24 și 36 de merozoiti (R'). În vecinătatea acestuia se vede iarăși rândul de celule descris mai înainte (Zr). În alte capilare nu toate globulele roșii conțin granulațiuni de pigmenti dar în interiorul lor să văd niște formațiuni de stele alcătuite dintr'un pigment fin, a căror rază pornesc dela centrul globulului; aceste formațiuni seamănă cu figurile astrale din diviziunea cariochenetică (s).

Figura 8 reprezintă un capilar din acelaș preparat, aci se găsesc grămezi de celule mononucleare mari, lipite de pereții vasului (de natură endotelială?) și în afara globulelor roșii iarăși 2 *Diploplasme* și o formă plasmatică inelată, înconjurată de o zonă palidă.

Deși n'am reușit să urmăresc procesul de schizogonie în complectă ei continuitate în vasele creierului pot totuși susține:

1) că putem urmări în sângele stagnant din capilarele creierului diversele faze ale parazitului într'un șir pe care natura l'a fixat

nedesvoltându-se din rozete totdeauna aceiași serie de dezvoltare, căci se formează în parte mici inele (F. tropică), cări nu evoluează mai departe în sensul formelor ameboide ci se transformă prin formațiunea de pigment în granulațiuni negre cu centru clar sau în figuri stelate; în acelaș timp globulele roșii îngrămădite să contopesc între ele, putând astupă complet vasul. După cât se pare, în acest caz avem aface cu o degenerare a inelelor.

2) Pe de altă parte se formează des în loc de formele de diviziune izolate, mici grămezi plasmatiche cu pigment, care de obicei se găsesc în stadiul de separare în 2, evoluția ulterioară a acestora n'am putut-o urmări până acuma, probabil reprezintă un stadiu de dezvoltare a formelor sexuate.

3) Se știe că rozetele formeii tropicale a maladiiei arată 8 sau chiar 20 și mai multe forme de diviziune; eu am găsit rozetele cu 8 foi de obicei izolate și înconjurate de o zonă clară, pe când rozetele cu 20—30 de foi erau dispuse la un loc, formând grămezi pe distanțe mai lungi ale capilarelor pe care le umpleă complet.

4) Staza din anumite părți ale creierului se produce cum s'a crezut întâiu nu prin acumularea excesivă a paraziților, ci prin tromboză sau prin o embolie celulară locală. Acestea sunt constituite mai cu seamă din celule mari probabil de natură endotelială hipertrofiate desquamate cari conțin pe lângă pigment și globule roșii atrofiați și hipercromatici cu paraziți și în al doilea rând din leucocite mononucleare mai cu seamă din nuclei, fragmente nucleare, pigment liber și o plasmă care întrunește aceste elemente.

5) De obicei se poate observa, cum trombozurile se formează din tumefacțiunea, înmulțirea și desquamarea celulelor endoteliale, iar în alte părți aceiași emboli rotunzi umple complet și pe o anumită distanță vase de un calibru mai mare. Ca consecință a acestor numeroase bariere celulare formate în vasele mici se produce staza sanguină, care favorizează proliferarea locală a paraziților și produce un fel de cultură a plasmodiului malaric. Aci se pot observa bine diversele stadii ale schizogoniei, n'am reușit însă până acum a proba cu siguranță aci producerea de forme sexuate.

6) Creierul nu rămâne indiferent față cu invaziunea și înmulțirea plasmodiului, dealungul vaselor să produc șiruri și noduli seamănând cu nodulii rabici și asemenea noduli să găsesc și în jurul unor celule nervoase; le-am numit „*noduli malarici*“.

EXPLICAREA PLANȘEI

Plasmodiile, emboliile cerebrale și nodulii malarici în Malaria tropică cu formă comatoasă

Figura 1. Vene mici din scoarța creierului v și v' I. În v se vede o venă dilatată prin acumularea de celule mari cu pigment^(e). Mai multe din aceste celule provin din endotelii și conțin globule roșii ratatinate cu paraziți în interior la (ph), B, globule roșii normale, globule roșii cu granulațiune de pigment. Alte hematii conțin inele mici (Forma tropicală) p celule parietale mărite. V', o venă mică secționată transversal și plină de hematii, cari conțin fie o granulațiune de pigment, fie inele. Lângă această o acumulare de celule rotunde cu nucleu mare rotundⁿ, celule mici nervoase cu celule sate-lite înmulțite (nodul malaric).

Figura 2. v. Venă obliterată în parte prin diferite elemente Trombozul Bp provine în cea mai mare parte din endoteliile peretelui, dar tot aici se găsesc hematii policromatice cari conțin inele sau pigment, celule mari conținând de asemeni pigment și hematiiatrofici și infectați, fragmente nucleare și pigment liber. În t, se vede o altă obstrucție a unui vas; vechiul lumen e traversat de rânduri de celule mari rotunde, e Endotelii: B) globule roșii B¹ globule roșii emigrate în spațiul parivascular. z. celule rotunde din vecinătatea vasului, n. celulă nervoasă cu sateliți.

Figura 3. O venă mică cu endoteliile tumefiate și cu globule roșii policrome și cu paraziți (v.) Vasul e așezat într'un spațiu parivascular foarte dilatat care conține globule roșii b, unele policrome și infectate cu paraziți B. p, celule rotunde mai mari cu protoplasmă colorată în albastru și fagocite mai mari pline de hematii ratatinate și cu pigment. În apropiere se vede o celulă nervoasă cu nucleul decolorat (n).

Figura 4. Un vas mic cu globule roșii, cari conțin în parte inele mici și pigment. Pe lângă aceasta o rozetă cu 9 merozoizi. Globulul roșu a devenit incolor și e tumefiat (B). În d, 2 mici formațiuni protoplasmice cu câte un grup de granulațiuni negri (Diploplasma) și prevăzute cu o zonă palidă sau albastră. O formațiune analoagă la dreapta.

Mai departe urmează globule roșii^(e) intens colorate și dispuse în mod des conținând fiecare câte o formațiune stelată (aster?) În afara vasului se vede un rând de celule mari rotunde (z r.).

Figura 5. În c un capilar sanguin obliterat în parte cu celulele mari rotunde cu pigment (pz) La exteriorul vasului un rând de celule mai mari rotunde (z. v.).

Figura 6. Un capilar ramnificat. La punctul de ramnificație o rozetă cu 8 merozoizi. În d. un diploplasma. Una din ramuri (R') conține numeroase rozete, fiecare cu numeroase, (aproximativ) 16 merozoizi.

Figura 7. Un capilar cu bifurcație. În locul de ramnificație iarăși o rozetă cu 8 schizonți, R. Una din ramuri e complet obliterate cu rozete, cari conțin un număr mare de forme de diviziune aproximativ câte 16 fragmente pe cale de a se separa unele de altele. În trunchiul însuși se recunosc globule roșii în parte policromatice și fără paraziți (r). O parte a vasului este umplută cu o masă homogenă, care conține hemoglobină, în care se observă la distanțe egale granulațiuni de pigment. (Contopirea hematiilor cu paraziți în urma stazei).

Figura 8. Capilare cari conțin celule mononucleare cu pigment precum și o diploplasma (d) fiecare cu câte o granulațiune de pigment.

OBSERVAȚIUNI DESPRE SERIA INTERMEDIARĂ (TIFOCOLI) ȘI DESPRE PRIORITATEA DESCOPERIREI BACILILOR PARATIFICI.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința de la 8 Februarie 1918.

La manualul nostru «Les Bactéries» am descris în 1886 o serie de bacili patogeni cari diferă de bacilul «coli communis». Acești bacili s'au găsit în procese infecțioase, septice, de multe ori letale și sunt patogeni pentru animalele mici de laborator. Vitalitatea și patogenitatea lor diminuează însă prin transplantări repetate pe mediile de cultură aceea ce depinde în parte și de sângele și albumina care se introduce împreună cu bacilul în mediile de cultură favorizând creșterea microbilor în primele însemnări.

În anul 1889 am descris în «Zeitschrift für Hygiene» o serie de bacili (varietăți naturale, neschimbăcioase), cari reprezintă o serie aproape neîntreruptă intermediară între bacilul febrei tifoide și bacilul coli.

Cu toate că pe atunci deosebiri fine între diferitele aceste bacterii nu erau încă cunoscute, totuși puteam declara că există bacili stabili și alții trecători între bacilul febrei tifoide și coli cari însoțesc de obicei bacilul febrei tifoide în epidemiile acestei boale semănătoare cu febra tifoidă și pot conduce la moartea bolnavului. Este deci vorba de bacili cari azi sunt cunoscuți sub numele de «bacili paratifici.»

Este adevărat că n'am putut determina cu mijloacele insuficiente de atunci, toate caracterele acestor bacili.

S'a găsit anume în mai multe cazuri un bacil în organele interne ale persoanelor sucombate de febra tifoidă sau de o boală semănătoare un bacil seamănând cu acela al febrei tifoide dar care se deosebește de dânsul prin următoarele caractere: Colonia pe agor e mult mai abondentă, mai convexă, cu luciu metalic, cu miros aromatic, sau ca sperma, nu însă de putrefacție ca al febrei tifoide sau coli. Pe cartofi crește ca bacilul Ebert. E mai scurt mai mult ovalar cu corpusculi polari, foarte mobil cu mulți cili lungi. Posedă o capsulă mai largă decât bacilul febrei tifoide, nu produce aciditate, și reduce turnesolul, nu produce indol.

Aceea ce-l caracterizează mai mult este marea sa virulența chiar în culturi vechi, pentru șoareci albi cari mor 3 zile după injecțiune subcutanată sau mai târziu cu hemoragie, enterită și tumefacția a aparatului limfatic.

În acelaș an am descris în colaborare cu d-l Dr. Oprescu un caz care în timpul vieții impunea că o septicemie hemoragică sau un tifos exantematic (Ann. de l'Institut Pasteur 1890) organele conțineau în acest caz un singur microb în cultura pură care după caracterele sale nu era altul decât paratificul B. Metodele întrebuițate pentru stabilirea microbului astădată au fost suficiente pentru a putea mai târziu identifica acest bacil.

Mai târziu după descrierea bacilului prin Achard și Schottmüller n'am reclamat prioritatea mea pentru că boala în care am găsit acest bacil nu avea caracterul paratificului B.

După ce însă am constatat în timpul războiului forme hemoragice a paratificului B. fără intervenția unor alți microbi și după ce și alți autori au descris această formă care mai nainte a fost confundată cu tifus exantematic am revenit asupra primei mele constatare din anul 1890 și am putut constata că fără îndoială cazul descris de mine era primul caz descris de paratific B, și a descrițiunei exacte a bacilului paratific B. Prin această publicație am constatat totdeodată primul caz de formă hemoragică a paratificului B.

Cazul dela 20 sept. 1889 privește pe un vizitiu de 22 ani, primit în serviciul intern al spitalului Filantropia, după ce a zăcut deja câteva zile acasă cu fiori, febră mare dela început până la 41°, prostrație, coma, delir cu mici erupțiuni hemoragice pe piele. Deja, 2 zile înaintea morții au apărut dealungul venelor superficiale niște striuri roșe împreună cu o colorare mai închisă a pielii. E

vorba de o hemoliză pe care am observat încă mai multe ori în formă hemoragică a paratifusului B. Această hemoliză eră manifestă și 10 ore după moarte sămănând cu un început de putrefacție chiar edemele a meningelor edemul gâtului și al mediastinului aveau o culoare roză brună. S'au găsit cohimoze a plevrei, a pericardului. Miocardul palid, friabil, splina foarte mărită, ramolită, roșie, brună închisă.

Bacilii seamănă cu bacilii lui Ebert, sunt însă mai groși, cu corpuri polare, de multe ori câte doi (diplobacili) în culturile proaspete, de multe ori se văd forme de bișcote, să colorează cam palid, de multe ori cu niște mici tumefacțiuni terminale rotunde vesiculiforme. Sunt gram-negativi. Mai mobili decât bacilul Ebert, (cili mai mulți și mai lungi). Pe agar cu glicoză au miros fetid și cu desvoltare abondentă de gaze.

În zer de lapte cu turnesol deja a doua zi culoarea devine albastră pronunțată, nu produce indol, nu coagulează laptele. Bacilul e mai resistent la căldură și desinfectare decât bacilul tific.

Aceea ce distinge mai mult acest bacil e marea sa virulență pentru animalele de experiență, este destul să introducem sub pielea șoarecilor sau porceilor de India o urmă pe sârmă de platină, pentru a produce moartea animalelor peste 1-3 zile prin septicemie. Și epurii de casă, porumbei și ciorile sunt aproape tot atât de sensibile față de microb.

La animalele infectate se produce un edem hemoragic. La autopsie găsim mai cu seamă o tumefacție moale cu colorațiune mai închisă a splinei, enterită, degenerescență parenchimotoasă grasoasă și hialină, hemoragii și focare celulare, embolii microbiene abondente și degenerare hialină a pereților vaselor mai cu seamă a celor cari conțin microbi. În fine se găsește și la animale hemoliză și putrefacțiune repede.

Culturi mai vechi produc după 1-2 săptămâni o îmbolnăvire asemănătoare cu simptome analoage mortală, însă și cu o pigmențațiune însemnată nu numai a splinei mărite, mai dure, dar și în celelalte organe. Câinii resistă.

Toate aceste caractere corespund cu acele ale bacilului paratific B și reprezintă fără îndoială o varietate foarte violentă și hemolitică a acestui microb, care se mai deosebește și prin modificările particulare hialine a vaselor și prin hemoragii consecutive și cari caractere explică aparența particulară a boalei.

Am mai găsit în urmă în mai multe rânduri acest bacil în cazuri anoloage dar izolate. Numai în timpul războiului am observat o mică epidemie la soldații Turci cu 2 autopsii cari corespund cu totul acestui complex de simptoame și de leziuni, poate numai caracterul hemoragic mai pronunțat, hemoliza și putrefacțiunea mai puțin pronunțate disting aceste cazuri de cel descris mai sus.

Și aici unicul microb izolat din organe avea toate caracterele unui paratific B. foarte virulent.

Suntem deci îndreptățiți a afirma că cazurile descrise sunt cauzate de un bacil paratific care aparține grupului paratific B. În studiile mele despre acest bacil (Congres intern. de medicină Lisabona, 1906) am arătat toată scara a caracterelor bacililor din acest grup în ce privește caracterele morfologice și biologice la om și la animale astfel încât bacilul descris de mine în analele Inst. Pasteur în 1890 intră absolut în acest grup.

Cu alte cuvinte am descris cel d'întăiu bacilul paratific B și boala determinată exclusiv de dânsul în anul 1890, pecând Achard a descris 5 ani mai târziu bacili cu acelaș caracter, producând însă boale mai puțin grave și numai 10 ani mai târziu Schottmüller a descris acest microb la o boală epidemică întinsă care a fost bine studiată de dînsul sub numele de Paratyphus B.

DESPRE PELAGRA DIN BUCUREȘTI.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 28 Iunie 1918.

În urma ordonanței Administrației militare germane din 27 Februarie 1918, populația din București a căpătat cu cartela de pâine, o pâine care se prepara din mălai amestecat cu făină de grâu. La această epocă deja am recomandat cu insistență ca să se controleze mălaiul înainte de-a fi întrebuințat, lucru care n'a fost luat în considerație, mai în urmă obținând pentru examinare porumb și mălai dela diferite mori am putut constata că acestea erau de o calitate proastă și că porumbul era umed. Afară de aceasta printre 10 probe am găsit totdeauna cel puțin câte una, în care erau mucezite mai mult decât 10 % din grăunte, mai cu seamă embrionul

acestora era mucezit. Tot așa și mălaiul avea un miros pătrunzător și neplăcut, era amar la gust, de o colorație galbenă murdară amestecat cu grăunțe negre și conținea numeroși microbi și ciuperci. Deja dela început am opinat, că trebuie să ne așteptăm la aparițiunea pelagrei atât din cauza acestor alterațiuni, precum și a preparațiunei defectuoase a pâinei mixte, care era formată în mare parte din o masă compactă nefermentată, la toate acestea contribuind și substragerea de făină și de pâine de către brutari și în fine din cauza dificultăților ce aveau locuitorii de a-și procura pâine chiar în cantitate insuficientă.

Și în realitate deja în luna Maiu mai mulți medici mi-ău comunicat că au observat mai multe cazuri de pelagră cari s'au ivit la persoane din București. În urmă mi-a atras atențiunea asupra acestui fapt și D-l Dr. T. Mironescu, șeful consultațiunilor gratuite dela spitalul Colțea, care a observat în serviciul său, pe care l'a reocupat dela 1 Iunie, printre bolnavii veniți la consultație zilnic, mai mulți bolnavi din populația Bucureștilor, prezentând forma incipientă de pelagră pe când în alți ani nu s'au putut constata sau numai cu totul sporadic cazuri de pelagră la locuitorii Capitalei, căci în alți ani bolnavii de pelagră din spitalele Capitalei veneau dela țară aci pentru a fi tratați.

Deasemenea și medicul județului Ilfov, sub a cărui supraveghere se află și periferia Capitalei, mi-a confirmat acelaș lucru căci pe când în toți ani din urmă n'a văzut în zona periferică a Bucureștilor vreun caz de pelagră, de astădată au apărut aci numeroase atari cazuri.

Dela 1-27 Iunie s'au prezentat la tratament numai la serviciul de consultațiuni gratuite dela spitalul Colțea următoarele 34 de persoane locuind în București, suferând de pelagră.

1) Maria Mihăilă	Strada	Alexandru cel Bun No. 10
2) Elena Grigorie	»	Chiristigii No. 80
3) Sura Ilariu	»	Uranus No. 41
4) Marița Dobre	»	Dreptății No. 12
5) Tănase Florea	»	Mașina de Pâine
6) Ștefania Dragodănescu	»	Principesa Ileana No. 17
7) Maria Ivan	Fund.	Banu Manta No. 20
8) Dumitru Raicu	Strada	Vitan No. 6
9) Nastasia Kunia	»	Gogoși No. 33
10) Ioana Sandu Sterie	»	Albei No. 14

11) Anica Stoica	»	Ceair No. 34
12) Gh. Popescu	»	Sabinelor 105
13) Nic. Bărbuceanu	»	Gramont No. 36
14) Tofia Tănăsescu	»	Elena Cuza No. 89
15) Vasile Niculescu	»	Matei Voevod No. 119
16) Alexandrina Ionescu	»	Zahana No. 31
17) Elena Moga	»	Teiul Doamnei No. 38
18) Ghidale Iosefsohn	»	Calărași No. 38
19) Josif Moga	Fund.	Părului No. 30
20) Petre Ștefan Stoica	Șoseaua	Pantelimon No. 1
21) Dumitru Toma	Calea	Văcărești No. 69
22) Elena Rădulescu	»	Șerban Vodă No. 238
23) Costică Niculescu	Strada	Libertății No. 2
24) Gh. Toma	»	Foca No. 19
25) Maria Niculescu	»	Viitor No. 126
26) Dumitru Stănescu	»	Lirei No. 27
27) Florica Petre	»	Baicului No. 14
28) Ioan Dobrescu	»	Labirint No. 131
29) Constantin Popescu	»	Crângași No. 38
30) Marița Ionescu	»	El. Popescu No. 4
31) Ivanca T. Vasilescu	Calea	Rahovei No. 78
32) Stela Krcfare	Strada	Macovei No. 11
33) Petcu Nae	Fund.	Belu No. 3
34) Maria Vasilescu	Strada	Emancipată No. 21

Majoritatea acestor bolnavi s'a îmbolnăvit în timpul postului paștelui, deci la sfârșitul lunii Aprilie și la începutul lunii Maiu, unii dintre ei cari au început să consume înaintea celor-l'alți un porumb necontrolat s'au îmbolnăvit chiar înaintea celor dintâi.

O parte din acești bolnavi au fost văzuți de mine, de asemeni i-a văzut și medicul higienist consultant Prof. Hahn precum și Prof. Dr. Dorendorf, medicul consultant pentru medicină internă al armatelor de ocupație. Am putut convinge pe acești domni că în perioada corespunzătoare a anilor trecuți nu s'a observat la consultațiunile gratuite nici un bolnav de pelagră din Capitală.

De asemeni și în celelalte spitale s'au prezentat în aceeași epocă bolnavi de pelagră din București, bine înțeles alături de numeroși țărani cu pelagră cari au venit aci dela țară pentru a se căuta în spitalele Capitalei.

În urma acestor observațiuni este în afară de orice îndoială, că

pe când în anii precedenți, când nu exista încă o astfel de alimentație generală și obligatorie a populației din București cu porumb stricat, n'a existat pelagra în București, și că epidemia din anul acesta este datorită consumării porumbului stricat ca principalul aliment *obligator* al Bucureștenilor. Pot să adaug că grație acestor constatări ale mele curând s'a schimbat acest regim, s'a furnizat Bucureștenilor pâine bună de grâu și epidemia încetase repede.

În ce privește forma de pelagră observată la populația din Capitală, cele mai multe cazuri incipiente erau ușoare, s'au ivit totuși în anul acesta atât în București cât și în județul Ilfov mai multe cazuri grave și mai multe cazuri mortale decât în alți ani.

Am avut de înregistrat schimbări în aspectul boalei, analoage cu acele cari se observă de obicei la noi în anii când recolta de porumb e proastă și când se consumă mult porumb stricat.

Faptul că o stare de subnutrițiune și aceasta mai ales la convalescenți și la persoane debile joacă un rol, favorizând aparițiunea pelagrei, era cunoscut deja și am putut din nou confirma aceste fapte. Totuși în locurile în cari nu se consumă porumb, nu se produc epidemii de pelagră după cum se știe, nici chiar în timp de foamete.

Aparițiunea pelagrei în București mai prezintă un alt interes, căci s'au realizat condițiuni în care s'a putut preciza durata incubațiunei și începutul boalei. De oarece adaosul de porumb la pâine a început să se practice la începutul lui Martie pe când pelagra a început să apară mai ales la începutul lui Maiu, putem conchide că deja după 2 luni de consumare aproape exclusivă de un porumb mai mult sau mai puțin stricat, (toți bolnavii ne spun că hrana lor era compusă mai cu seamă din pâinea amestecată cu mălai stricat și rea și din un mălai dese ori stricat), poate da naștere la cea mai manifestă formă de pelagră. La aceste cazuri am văzut apărând deja în luna lui Iunie, dureri în membre, dureri sacrale, o dibilitate generală, pirosis, criteriul caracteristic cu arsuri și cu descuamație; acesta din urmă uneori era vindecată cu formațiune de pigmentări, bolnavii aveau și diaree.

Îndată ce m'am convins de aparițiunea pelagrei, am cerut dela locurile competente să se ia următoarele măsuri: 1) Să se suprimă alimentația cu porumb în Capitală; 2) Să se admită o nutrițiune mai bună pentru populațiunea subnutrită; 3) Să se elibereze celor bolnavi în condițiuni de preț avantajoase grășime, lapte, ouă sau brânză sau carne precum și zarzavaturi și să înceteze de a li se mai da porumb; 4). Să se stabilească printr'o anchetă cazurile de

pelagră, cari vor trebui tratate. Aceste propuneri s'au admis în parte și au contribuit neapărat la stingerea epidemiei și la însănătoșirea repede a bolnavilor.

Dacă cumva a mai existat nevoia unei probe, pentru a stabili în mod neîndoios că apariția pelagrei e în legătură cu întrebuințarea porumbului ca aliment de prima importanță, atunci aceste observațiuni pot desigur privi ca atari probe. De asemeni și părerea bine întemeiată că în special porumbul stricat produce aparițiunea pelagrei găsește în aceste studii o nouă confirmare, căci tocmai consumarea de mălai necontrolat sau constatat stricat, au produs în cazurile noastre formele grele de pelagră puțin timp după consumarea acestui porumb.

RAPHAEL BLANCHARD (1857—1919).

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 21 Maiu 1919.

În anul 1883, fiind eu preparator de bacteriologie în laboratorul de anatomie patologică al Facultății de medicină dela Paris, lucrând împreună cu neuitatul meu amic și colaborator Prof. Cornil la crearea bacteriologiei medicale ca știință independentă, pentru prima oară am întâlnit în laboratorul nostru un tânăr de făptură athletică și de o frumusețe remarcabilă, plin de focul tinereții și de dorința de a lucra; era Raphaël Blanchard preparatorul lui Paul Bert, cu care împreună a publicat deja la 25 ani «Elemente de zoologie». M'a întâmpinat cu oarecare rezervă și cu cuvintele: «D-ta prepari împreună cu Cornil primul manual de bacteriologie, creând prin această o știință nouă, adunând toate faptele cunoscute și mai cu seamă cele stabilite de d-voastră, pentru a le organiza, a le lega împreună și cu alte științe naturale și medicale, cu scopul de a elucidă raportul acestei științe cu etiologia, cu patologia și cu anatomopatologia. Vreau să întreprind aceeași operă și pentru parazitologie animală».

Au existat, este adevărat mai multe tratate de parazitologie, de Davaine, de Leuckart, de Neumann, etc., însă acestea, în mare parte, nu erau decât istoria naturală a viermilor și antropozilor paraziți. Pe atunci însă a început să se accentueze din ce în ce mai mult importanța protozoarelor în etiologia boalelor și Blanchard, prin o concepție largă și prin o muncă încordată, a

contribuit mult de a găsi legăturile acestor ființe cu boalele. Astfel am întreprins paralel cu dânsul opera mare a așezării etiologiei boalelor pe o bază solidă și a stabilirii în mod metodic al rolului microbilor și al paraziților animalii în producerea boalelor.

Blanchard s'a născut la Saint-Christopol în 28 Februarie 1857. Și-a făcut doctoratul în medicină la 1880, iar licența în științe la 1882. A fost numit preparator în laboratorul lui Charles Robin și apoi în laboratorul lui Paul Bert și deja în anul 1883, la 27 ani, a fost numit profesor agregat la Facultatea de medicină dela Paris, la 37 ani, membru al Academiei de medicină și în 1897 profesor la Facultatea de zoologie medicală generală.

Blanchard, cu educațiunea sa aleasă, cu experiența sa largă, cunoscând toate continentele pe cari le-a cucerit pentru studiul faunei parazitare a diferitelor popoare și cu interes arzător pentru toate științele, pentru bele-arte, pentru antropologie, pentru literatura diferitelor popoare și vorbind perfect 7 limbi, a profitat de toate aceste pentru a-și forma cunoștințe solide enciclopedice, insistând mai mult, în afară de zoologie, asupra antropologiei, istoriei în raport cu medicina, despre cari științe a publicat asemenea lucrări de valoare. A întreprins o epigrafie medicală, însă opera sa principală a fost de a fi pus temeliile parazitologiei medicale moderne în Franța, și care doctrină s'a propagat în toată lumea științifică.

Până atunci nu s'a predat în facultate decât zoologia generală, pe când lui se datorește învățământul specializat al paraziților animalii, paralel cu creațiunea nouă a bacteriologiei medicale, ca doctrină independentă și specializată, ca știință medicală din cele mai fertile în rezultate practice. Lecțiunile sale de parazitologie, pline de idei sugestive și de fapte nouă de importanță practică, dar și înfățișarea sa și expunerea sa captivantă, entuziasmul său pentru doctrina sa, au avut un succes crescând și în scurt timp asigurau acestei doctrine nouă un loc important în științele medicale.

În anii 1883—92 a publicat tratatul său clasic de zoologie medicală și în anul 1897 a devenit profesor titular de această doctrină. Tocmai în această epocă s'au făcut cele mai importante descoperiri în parazitologia animală prin o tehnică și o concepțiune cu totul nouă. S'au descoperit nu numa agenții malariei, dar s'a stabilit și modul lor de transmisiune prin anumiți țânțari, astfel încât s'a impus studiul condițiunilor particulare ale transmisiunii și a mijloacelor de a o evita. Prin cercetări minuțioase Blanchard a contribuit la lămurirea acestor chestiuni prin monografia sa admirabilă: «Histoire naturelle médicale des Moustiques». Dar descoperirea paraziților intermediari a fost mai veche. Deja în anul 1887, descoperind eu clasa mare a Babesiozelor, paraziții cei mai importanți ai animalelor domestice, s'a putut stabili că acești paraziți ai sângelui se transmit prin paraziții intermediari, anume

prin căpuși și în determinarea condițiilor de contaminare prin acești intermediari, Blanchard a putut să aducă asemenea contribuțiuni valoroase.

Eu personal și știința română trebuie să fim mai cu seamă recunoscători lui Blanchard, căci condus de simțământul său de dreptate și cu spiritul său critic și combativ, am găsit în dânsul și elevii săi apărători înfocați ai priorității mele și al științei române în descoperirea Babesiozelor în contra adversarilor mei Germani, Americani și Români. În fine în urma propunerii lui Blanchard, Congresul internațional dela Londra pentru priorități și pentru nomenclatura în zoologie, a stabilit cu unanimitate denumirea de Babesioze pentru noua clasă de protozoare, recunoscându-se astfel pentru totdeauna prioritatea și meritul meu în descoperirea acestor paraziți atât de importanți.

În timpul acestor lupte, aflându-mă odată la Paris, Blanchard mi-a cedat o parte din cursurile sale atât de apreciate dela Facultatea de medicină, pentru ca să expun într-o serie de conferințe descoperirea mea și importanța ei în economia națională a tuturor popoarelor, mai cu seamă a țărilor calde, atât de încercate prin Babesioze. La 1912, venind la Paris, l-am căutat în laboratorul său dela Ecole de médecine și l-am găsit tocmai preparându-se pentru cursul său. Mă întâmpină cu cuvintele: «Tocmai mă gândiam la d-ta și la ideile d-tale despre combaterea modernă a malariei de care vreau să vorbesc, dar fiindcă ai venit în persoană, te rog să ții d-ta acest curs în locul meu. În urma insistențelor amicului meu, m'am executat și, fără pregătire, am expus această chestiune (atât de discutată și așa de rău pricepută la noi în țară) înaintea unui public numeros, compus din specialiști veniți din toată lumea spre a ascultă pe marele savant. În urma acestei conferințe, Blanchard și publicul mi-au mulțumit călduros, declarând că s'au convins de superioritatea metodei noastre.

La Congresul de pelagră din Bergamo, d-sa, cu toată autoritatea d-sale a sprijinit lupta mea, bazată pe o vastă experiență în potrivea afirmațiunii lui Sambon, că simulia ar fi parazitul sau intermediarul acestei boale. Astfel Blanchard a fost susținătorul meu în mai multe din descoperirile mele principale parazitologice.

În general m'a surprins în totdeauna simțul de dreptate, aprecierea și apărarea științei române în orice chestiune, unde din cauza țerii noastre tinere, am fost amenințați ca să fim combătuți și să ni se ia din mână prioritatea descoperirilor noastre. Această tendință generoasă a întins-o asupra tuturor lucrărilor și cercetărilor savanților români, manifestând o preferință pronunțată pentru Români, cari au găsit în totdeauna deschis laboratorul său pentru lucrări serioase. A venit de mai multe ori în România pentru a vedea pe prietenii săi, pentru a studia fauna parazitară din țară și

pentru a completa frumosul său muzeu parazitologic, pe care l-a dăruit Facultății de medicină dela Paris, punându-l în serviciul numeroșilor săi elevi francezi și străini.

În afară de activitatea sa pur științifică, descoperind un mare număr de fapte nouă și paraziți importanți, publicând o serie de lucrări pentru a întări și a lărgi cadrul științei așezate de d-sa pe baze moderne, s'a manifestat și ca un organizator științific de prima ordine. D-sa a creat deja în 1876 Societatea Zoologică franceză, unde-și publică cele mai multe lucrări. În anul 1889, împreună cu Milne-Edwards, organizează Congresul internațional de zoologie. În anul 1898 a fost ales președinte al Comisiunii internaționale permanente pentru determinarea priorităților și nomenclaturii zoologice. D-sa a fost în timpul din urmă Secretarul general al Academiei de medicină. Academia Română l'a ales în anul 1914 membrul său onorar.

Blanchard a murit subit în 7 Februarie 1919, binemeritând pentru știință și omenire, lăsând în urma sa o știință nouă de cea mai mare importanță pentru cunoașterea și combaterea atâtor boale la om și animale.

CONCEPȚIUNI NOUI ASUPRA IMPORTANȚEI ASOCIAȚIUNILOR MICROBIENE.

DE

Prof. V. BABEȘ

Membru Academiei Române.

Sedinta dela 6 Iunie 1919.

Pasteur și Koch întemeietorii bacteriologiei, au crezut necesar, pentru a da o temelie solidă bacteriologiei, să facă abstracție de tot ce se întâmplă în jurul infecțiunii și să stabilească specificitatea germenilor patogeni, afirmând invariabilitatea atât morfologică, cât și biologică a germenului, precum și că fiecare boală infecțioasă are microbul ei, care explică toate manifestările boalei și că pentru fiecare boală este responsabil câte un singur microb. Însă această știință, odată solid întemeiată, a venit timpul de a abandona acest punct de vedere exclusiv și schematic și a studia din contră condițiunile în cari microbul variază, consecințele acestor variațiuni, precum și condițiunile cari fac ca boalele infecțioase să se manifeste la diferiți indivizi în mod diferit și pentru ce acelaș microb produce manifestări de un grad și de o întindere foarte variată; trebuia mai departe să se studieze și receptivitatea sau rezistența individului care influențează microbul, astfel încât produce la

diferiți indivizi manifestății deosebite. Aceste studii, lărgind mult concepția noastră asupra etiologiei și manifestărilor boalelor infecțioase au fost în mare parte începute și dezvoltate de mine și de colaboratorii mei, de multe ori luptându-mă chiar cu întemeietorii bacteriologiei științifice, cari tot mereu insistau asupra invariabilității formei și manifestățiunilor microbului și asupra specificității exclusivă a microbului în producerea boalelor. Întâia dată mi s'a impus abandonarea acestui punct de vedere rigid și schematic în timpul înjebării primului tratat al bacteriologiei publicat de mine în colaborare cu Prof. Cornil la anul 1883. Precum de o parte printr'o vastă experiență asupra microbilor am putut dovedi că nici forma, nici activitatea microbilor nu este stabilă și că acelaș microb după împrejurări poate produce diferite boale și poate deveni inofensiv sau din contră de o virulență excesivă, așa și în diferite boale infecțioase, făcând un studiu amănunțit asupra invaziunii, localizării sau generalizării unui microb la diferite boale infecțioase, microbul specific se comportă în diferite cazuri în mod foarte variat. Koch anume a căutat să explice acest aspect variat al boalelor prin particularitățile individului bolnav. O singură dată dânsul a găsit, pe lângă bacilul tuberculozei, și un alt microb necunoscut până atunci despre care credea că poate contribui la oarecare fenomene ale boalei; și Ehrlich a găsit odată într'o febră tifoidă un alt microb anecrob, care s'a introdus printr'o injecție făcută bolnavului, și care a influențat bolnavul, contribuind la manifestările boalei. La aceasta se reduc primele observațiuni ale unei asociațiuni microbiene până la cercetările mele. Erau adică niște microbi rari, și cari din întâmplare s'au introdus în organism și au contribuit la fenomenele boalei. În cercetările mele cari au cuprins de odată cele mai multe boale infecțioase, examinând întreg organismul bolnavului sau al celor sucombați de această boală, am găsit că asociațiunile microbiene nu sunt niște întâmplări rare, excepționale și că de regulă infecțiunea și fenomenele boalei nu se produc dela început până la sfârșit de un singur microb și putem zice că microbul specific se combină aproape în totdeauna cu acțiunea unui alt microb; am stabilit chiar regulile cari prezidă la aceste asociațiuni, cari reguli au devenit clasice și adoptate de toți bacteriologii și cari și astăzi se potrivesc pentru toate asociațiunile microbiene. Primele constatări ale mele asupra asociațiunilor microbiene din anii 1883—1890 sunt următoarele :

1) Sunt boale infecțioase cari se produc de obicei prin asociațiunea diferitelor varietăți ale aceleași specii de microbi; ca atare am constatat asociațiunea febrei tifoide cu alți microbi din grupul tifoidelor (paratific, etc.) asociațiunea stafilococului auriu și alb în supurații, asociațiunea bacilului leprei cu diferidei, etc.

2) Există boale produse prin asociațiunea constantă a diferitelor specii de

microbi, astfel prin asociația bacilului tetanosului cu bacilul puroiului, al bacilului difteriei cu streptococi, al bacilului fuziform cu spirocheți și streptococi. (Streptococi și bac. tuberculozei, unor microbi aneroți) pe un teren preparat de obicei prin microbul pojarului. Prin aceste constatări s'a înfirmat afirmațiunea bacteriologilor, că orice boală specifică nu are, pentru a se produce, trebuință decât de acțiunea unui singur microb.

3) Foarte frecvente sunt asociațiile produse prin microbi patogeni dintr'un acelaș grup, adică prin streptococi, stafilococi și diplococi.

4) Cel mai frecvent tip de asociațiune microbiană este acela al boalelor generale cu streptococi, anume în septicemii sau în septico-piemii în febră tifoidă, holeră, ciumă, scarlatină, rugeolă și anume se poate constata că aceste complicații agravează boala. Cele mai frecvente asociațiuni ale streptococului le formează bacilul tuberculozei, pneumococul, pneumobacilul, microbul lui Pfeiffer, stafilococi precum și alți microbi cari nu aparțin bacteriilor.

5) Există asociații între microbi inofensivi și microbi patogeni, în cari microbul inofensiv capătă prin această asociație caracterele microbilor patogeni.

6) Bacteriile se găsesc adeseori asociate cu paraziți mai superiori. Tuberculoza cu aspergillus, bacilul disenteriei cu amibe.

7). Există o asociație și a altor microbi decât bacterii între diferite protozoare cu viermi. astfel sunt frecvente asociațiunile diferitelor varietăți ale parazitului malariei cu filaria sanguinis, cu tripanozoma, asociațiunea Leishmaniei cu tripanozoma, etc.

Pe lângă aceste forme stabilite de noi, prin pătrunderea mai profundă a asociațiunilor microbiene, am reușit, în timpul din urmă, să formulez încă următoarele legi generale:

1) Asociațiunile microbiene nu sunt simple amestecături întâmplătoare de microbi, nu sunt întâmplări rare, ci sunt aproape o regulă în cele mai multe boale infecțioase, naturale și regule generale în toate acele boale infecțioase în cari boala a deschis porțile organismului pentru invazia microbilor.

Am stabilit de mult pe cale experimentală că asociațiunile se produc după anumite legi, pe cari le-am stabilit prin o experimentare particulară creată pentru acest scop, ori cultivând diferiți microbi împreună, pe anume medii de cultură. Se stabilește prin aceste experiențe, că sunt microbi cari se ajută unii pe alții în producerea boalei, pe când alții se împotrivesc acțiunii celui alt microb, astfel încât pe baza acestor constatări s'a încercat vindecarea anumitelor boale, ceace însă nu a dat rezultate încurajatoare. Mai bune rezultate a dat influența microbului patogen prin produsele sale specifice și toxice; neapărat că aceste rezultate se explică printr'o acțiune vaccinală cu singura deosebire că în aceste cazuri nu s'au întrebuințat produsele aceluiaș microb, ci a diferitelor microorganisme. În alte cazuri din contră produsele

diferiților microbi au agravat acțiunea primului microb. Am găsit anume produse microbiene, cari au avut acțiune asupra unui anumit microb, pe când sunt alte atari produse microbiene cari lucrează asupra mai multor diferite grupuri de microbi.

3). Există asociațiuni între microbi inofensivi, cari prin această asociațiune devin patogeni; astfel am găsit în angina descoperită de mine, dar numită angina lui Vincent, o asociațiune a unor microbi inofensivi, asemenea și în multe gangrene se găsesc microbi cari în urma asociațiunii devin patogeni în alte cazuri acești anaerobi capătă prin acțiunea unui microb patogen posibilitatea de a pătrunde în organism.

4). Mai cu seamă importante sunt asociațiunile microbilor cunoscuți cu microbii invizibili; astfel în enterita porcilor microbul reputat până atunci ca acela al boalei nu este decât asociatul unui microb invizibil.

5). Sunt asociațiuni între microbi, cari amândoi produc aceeași boală sau o boală asemănătoare, așa încât în aceste boale de obicei s'a considerat numai unul din microbii asociați, descriindu-se de unii ca boala fiind produsă de diferiți microbi; astfel microbul enteritei porcilor se găsește de multe ori asociat cu cel al pneumo-enteritei porcilor, încât autorii au descris la această boală când unul, când celălalt din acești doi microbi; în adevăr însă nici unul, nici celălalt nu sunt microbii enteritelor porcilor, ci un alt microb care este invizibil. Acelaș lucru se întâmplă în cazuri de febră recurentă și tifus exantematic; în o serie de tifus exantematic găsindu-se spirocheta Obermayer, aceste cazuri au putut fi considerate mai înainte drept cazuri atipice de febră recurentă.

Și mai complicate sunt asociațiunile în gripa spaniolă; am constatat că în 80% din cazuri se găsește microbul Pfeiffer, care este reputat de a fi agentul gripei ordinare; în aceste cazuri însă pulmonul este invadat de un streptococ particular, hemoragic sau de un mucogen cari explică cazurile grave ale boalei, dar nici unul nu pare a fi microbul boalei, ci poate un microb filtrabil, adică invizibil.

6) Foarte frecvente sunt asociațiunile de mai mulți microbi de cât doi și în această privință există o selecțiune a microbilor după anumite organe, după cum anumite organe au o afinitate pentru anume microbi și în aceste asociațiuni; spre exemplu într'o febră tifoidă se vor găsi într'un decubit sau într'o rană un anaerob, sau o asociațiune de atari microbi, în pulmon o asociațiune a pneumococului cu bacilul febrei tifoide sau cu paratific, în ulcere și flegmoane streptococul sau stafilococul cu sau fără bacilul tific, în capsula suprarenală câte odată toți acești microbi împreună.

7) Este foarte greu de stabilit în fiecare caz rolul diferiților microbi; mai ușor este de constatat care este microbul, care a deschis porțile organismu-

lui microbilor asociați; intrând al 2-lea microb, se va localiza aproape de această poartă de intrare. Altă dată însă se întâmplă contrariu, adică primul microb rămâne localizat la poarta de intrare, al 2-lea microb invadează întregul organism; în alte cazuri în fine amândoi microbi rămân localizați sau se generalizează. Unul din ei se localizează apoi din nou cu preferință în ganglionii sau în capsula suprarenală.

8) Foarte importante sunt asociațiunile unor microbi, cari au ca rezultat reînvierea sau deșteptarea virulenței unui microb latent printr'un alt microb. Întăiu am stabilit acest lucru prin tuberculoza ganglionară sub influența unui sau mai multor microbi asociați. Astfel tuberculoza latentă a ganglionilor mediastinali se deșteaptă sub influența streptococilor cari invadează organismul prin calea deschisă de către bacilul tuberculozei și făcând împreună drumul spre pulmon. În pojar acest proces este mai complicat, întru cât aci intervine și al 2-lea microb necunoscut al pojarului, așa încât rolul streptococului rămâne în planul al 3-lea. Tot astfel se deșteaptă bacilul paratific frecvent la animale și oameni sănătoși sub influența altor microbi, producând microbul asociat deșteptarea paratificosului și de multe ori ivirea epidemiei de paratific sau de enterita porcilor.

9) Am arătat că microbii unor infecțiuni locale se pot generaliza și pot forma o a doua localizare spre ex. în pulmoni unde deșteaptă și exagerează microbi latenți, cari produc apoi boale grave și mortale, anume multe pneumonii se produc pe această cale.

Este deci în teză generală foarte probabil, că și alte boale pot să se producă nu numai prin purtători de microbi, dar și prin alți microbi asociați să poate deștepta germenul latent al unor epidemii. Astfel trebuie presupus că asociațiunile microbiene nu numai că pregătesc terenul pentru epidemia de difterie, dar și produc o epidemie într'un organism purtător de bacili latenți de difterie. Cred că prin cercetări amănunțite se va constata acest mod de infecțiune și de producție de epidemii și pentru alte epidemii căpătând deci o importanță mare în etiologia epidemiilor.

10) Am stabilit existența epidemiilor asociate, în cari microbul asociat are un alt rol. Epidemia în aceste cazuri este produsă de un microb, care de obicei nu produce epidemie decât numai în anume împrejurări adecă fiind de o virulență exagerată și trecând prin organisme bolnave și predispuse. Astfel în spitale se vede de multe ori că rănilor, într'un serviciu sau într'o sală la un moment dat se complică de infecțiuni grave; se vorbește în aceste cazuri de un geniu epidemicus, în alte cazuri de boale interne, diferitele boale se complică cu fenomene particulare de o gravitate excepțională. Scarlatina devine hemoragică și mortală, pneumonia devine mortală, diferite enterite devin dezinterice, în anume servicii se înmulțesc în mod epidemic cazurile de febră, erisipel, parotitele etc.

Pe când deci la începutul descoperirilor asociațiunilor microbiene nu am putut constată decât diferitul mod, diferitele raporturi între microbi asociați între ei și cu organismul, astăzi cercetările noastre au lărgit mult nu numai cazuistica asociațiunilor, ci legile și regulile cari prezidă la ivirea acestor asociațiuni. S'a constatat anume rolul important al asociațiunilor pentru a deșteptă germenii latenți și pentru a produce epidemii, în cari nu de rare ori bacilii asociați joacă rolul principal, de mai multe ori un microb latent sau atenuat al unei epidemii cunoscute, prin acțiunea microbului asociat își recapătă toată activitatea și virulența, devenind agentul provocator al unei nouă epidemii; astfel pe lângă descoperirea importanței purtătorilor de microbi, trebuie introdusă în etiologia modernă și deșteptarea epidemiilor prin acțiunea microbilor asociați, cari de obicei intră prin porțile deschise ale organismului din partea microbului specific al unei epidemii și influențează microbul devenit latent și atenuat pentru a reproduce epidemia ori prin îmbolnăvirea purtătorului, ori prin exagerarea virulenței microbului specific slăbit. Un alt progres însemnat în studiul asociațiunilor este demonstrarea noastră a localizării mai multor microbi în diferite părți ale organismului, rămânând fiecare cu caracterele sale, pe când anumite organe devin sediul unui amestec al tuturor microbilor asociați. În fine reiese din cercetările noastre importanța produselor microbiene asupra microbilor asociați, precum și exagerarea sau atenuarea microbilor patogeni prin produsele altor microbi asociați.

Vor trebui deci revăzute noțiunile noastre fundamentale ale bacteriologiei pentru a da asociațiunilor microbiene locul care i se convine în etiologia și combaterea boalelor infecțioase și anume a epidemiilor».

CUPRINSUL

	Pagina
Despre stratul delimitant al lobuliilor ficatului	1
Contribuțiuni la studiul febrei recurente	4
Constatări asupra Corpusculilor lui Negri	7
Observațiuni asupra pelagrei prizonierilor de războiu	13
Observațiuni asupra scorbutului	16
Despre microorganismele safraninofile.	20
Observațiuni asupra formei cerebrale a malariei tropicale (febră comatoasă)	24
Observațiuni despre seria intermediară (tifo-coli). și depora prioritatea descoperirii bacililor paratifici.	30
Despre pelagra din București	33
Raphaël Blanchard (1857-1919)	37
Concepțiuni noi asupra importanței asociațiunilor microbiene.	40

PERICOLUL TUBERCULOZEI ȘI INVALIDIZII DE RĂSBOIU

DE

Dr. G. Z. PETRESCU

Sedința dela 30 Maiu 1919.

În primăvara anului trecut, atât la Congresul medicilor ținut în Iași cât și într'o serie de articole apărute în ziarul „*România*“, d-l Dr. S. Irimescu, a semnalat din nou pericolul ce-l constituie pentru toți extensiunea repede a tuberculozei, atrăgând atențiunea în special asupra numărului neobicinuit de mare al tuberculoșilor și forma acută luată de multe ori de boală, ca consecințe directe ale tuturilor neajunsurilor războiului. Există desigur o mare doză de adevăr, cel puțin din punct de vedere sanitar, în credința d-lui Dr. Irimescu că „*Lichidarea războiului se face în spitalele de tuberculoși*“. Dacă însă este sugestivă, această frază fatidică, pentru noi medicii cari am fost și suntem în măsură de a observa strânsele legături ce două flagele sociale prezintă între ele, ea trebuie să fie un avertisment pentru clasele dirigente în genere și mai cu seamă pentru instituțiunile cu orice caracter, chemate a paliă întru câtva urmările, dureroase dar fatale, ale unei conflagrațiuni atât de grozave ca cea din care încă n'am eșit pe deplin.

De aceea nu este de prisos de a repeta mereu și de a insistă ca 'n toate direcțiunile și ori-care i-ar fi câmpul de activitate, asistența publică sau particulară să nu piardă din vedere că obiectivul principal al operilor sale nu trebuie să fie înlăturarea unor suferințe materiale, cari, dacă nu sunt uneori chiar numai aparente, sunt totuși anodine sau lipsite de consecințe prea grave pentru societate. Obiectivul de căpetenie al străduințelor carității bine organizate se impune a fi preîntâmpinarea relelor mult mai grave, cari printr'un concurs de împrejurări, devin aproape o constantă caracteristică a unei categorii sau stări sociale și, prin resfrângere, o amenințare efectivă pentru societate și un pericol cu atât mai mare cu cât sunt mai puțin cunoscute.

Tuberculoza este cel mai real din aceste rele, iar o nouă stare socială specială vremurilor de *post-bellum*, întrunind cele mai multe condițiuni pentru a oferi un teren prielnic progreselor siguri și repezi ale acestei plăgi, este constituită de acea categorie de luptători pentru patrie și neam cari ar merita totuși o soartă mai bună : invalizii de război.

Dacă ar însemna că nu ne conducem decât după dogme empirice încă nu mi s'ar părea prea riscat de a adăoga la aforismul de mai sus al d-lui Dr. Irimescu, pe un al doilea, servindu-i oarecum de corolar și astfel formulat : „*Invalizii de război formează cea mai bogată pepinieră de tuberculoși*“. Căci, fără a ne mai întinde la discuțiuni nesfârșite asupra circumstanțelor regente ale faptului, în această chestiune ca în toate, lumina deocamdată ne vine din apus și pe experiența unor țări mai înaintate ca a noastră, cel puțin întru atât că tot ce este fapt de experiență, acolo se află încă de mult consemnat cu îngrijire, ne putem forma și noi o părere temeinică, iar în materie de tuberculoză constatările ce aflăm publicate, îndreptățesc propoziția mea de mai sus pe de-a întregul.

Dintr-o dare de seamă întocmită la așezământul «Kaiser Wilhelm» pentru invalizii germani, din Berlin, (1) se constată că 'n intervalul dela 1870 și până la sfârșitul anului 1876, s'au acordat din cassa instituțiunei ajutoare la 609 familii de militari morți în acești șapte ani de afecțiunile cele mai diverse (57 cauze). Ei bine, nu mai puțin de 373 și-au datorit sfârșitul tuberculozei pulmonare !

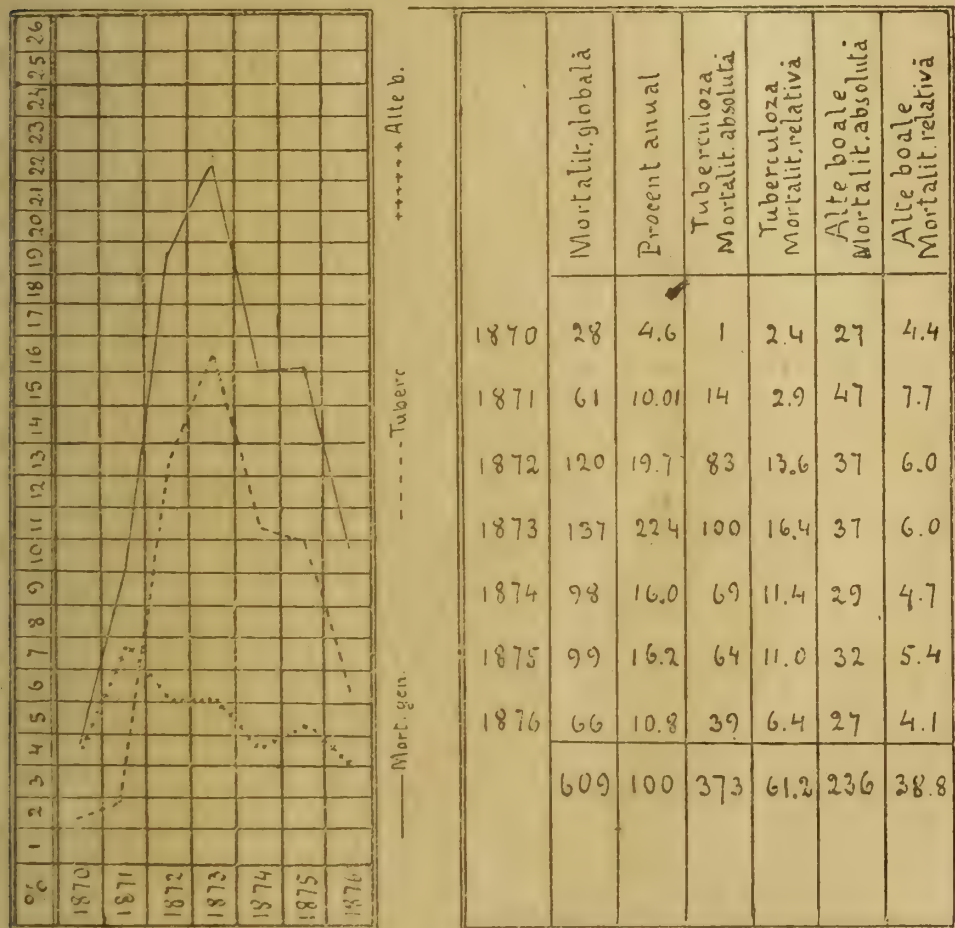
Este înspăimântător de socotit că această boală singură a făcut un număr de victime care atinge proporția de 61.2%, pe când pentru a însuma restul de 38,8 au trebuit 56 diferite alte cauze de moarte, printre cari și tifosul, rămas mult mai prejos cu ale lui 42 cazuri letale. Cu cât este ea prin urmare, nu numai mai omorătoare dar — aș zice — și mai spornică decât toate boalele, chiar contagioase, într'un mediu de odată ce și l'a ales.

Ar fi desigur interesantă relația procentuală în care suma morților de mai sus se află cu numărul invalizilor rămași în fie-care an, dar aceste date lipsind, este de ajuns să considerăm faptul că în Prussia, la acea epocă (1870 — 76), mortalitatea prin tuberculoză se cifră exact la 10% din mortalitatea generală, aceasta fiind de aproximativ 30‰ din locuitori pe an pentru a ne da

(1) Von Bredau, Besprechungen der Todesursachen von ausgeschiedenen Militair-Personen etc. Berlin 1877.

seama că printre invalizi, proporția deceselor, cu totul dominată de ravagiile infecțiunii bacilare, trebuie să fi fost și ea considerabil sporită. (1)

Din alăturata diagramă, coprinzând procente anuale ale mortalității generale față de procente mortalității relative prin tuberculoză, dependența reese în modul cel mai evident.

Vedem ascensiunea repede în primii trei ani după război, a curbei mortalității generale, urmată cu începere din 1873 de o scădere progresivă, cari și una și alta își au explicațiunea lor. Tot de odată apare cert că dacă în primii doi ani această curbă este influ-

(1) Mosse und Tugendreich, Krankheit und soziale Lage, München 1913.

ențată de altă cauză, în speță tifosul izbucnit în campanie, de aci încolo fluctuațiunile ei sunt în strânsă legătură cu acelea ale mortalității prin tuberculoză și cele două curbe prezintă un paralelism desăvârșit.

Iată mai întâi o confirmare strălucită a concluziunilor lui Newsholme în aceeași materie, astfel formulate (1): «Ori-unde scade mortalitatea tuberculozei, se reduce și mortalitatea generală și, în majoritatea cazurilor, proporțional mai repede chiar decât mortalitatea globală din toate celelalte cauze. Maximul creșterii mortalității tuberculozei pare a corespunde unei scăderi a mortalității din toate celelalte cauze reunite. Fluctuațiunile mortalității tuberculozei trebuie prin urmare să fie în legătură cu fluctuațiile unor factori sau grupe de factori, fără vre-o influență apreciabilă asupra sumei cazurilor de moarte din cari s'au scăzut tuberculoșii». Dar de oare-ce este vorba aci de tuberculoși în deobște, în ori-ce loc și în ori-ce clasă, să controlăm statistica de mai sus în amănunte, spre a ne da seamă de valoarea morbidității și mortalității și de comunitatea lor în cazul special al invalizilor.

Dacă'n primii doi ani morții de tuberculoză sunt relativ puțini, aceasta se datorește desigur, după cum observă și v. Bredau faptului că armata, grație alimentației suficiente și antrenării în aer liber și-a păstrat toată vigoarea sa. Apoi, de către ori-cine cunoaște îngrijirea cu care se făcea reviziunea recruților în Germania, (2) se poate admite ușor că, la intrarea în campanie, această armată se compunea din oameni perfect sănătoși.

În urmă apare însă un număr considerabil de cazuri și mortalitatea de tuberculoză ia în anul al treilea proporții îngrijitoare, atingând culmea sa în 1873. Și tocmai în acest timp mortalitatea de alte boale începe un mers descendent pe care-l va continua mereu. Lucru ușor de înțeles: tuberculozele acute (broncho-pneumonii cazeoase, granulii, ftizii galopante) ajung la termen fatal către sfârșitul anului întâi, în al doilea sau cel mult al treilea. Este cert ca acestea sunt cazurile, cari s'au aflat printre morții din 1871—73 și prin deducerea timpului necesar evoluției lor, de respectiv, 2 ani, 1 an sau cât-va luni, putem fi încredințați că toate îmbol-

1) Newsholme, An inquiry into the principal causes of the reduction in the death-rate from Phtisis. — *The Journal of Hygiene*, 1906, p. 304.

2) Ca o dovadă puternică, se poate menționa statistica morbidității în corpurile de armată prussiană, care arată că în timp de 11 ani (1881—1891) nu s'a ivit în aceste rupe nici un singur caz de tuberculoză.

năvirile au urmat după campanie. Firesc este deci ca, pe când mortalitatea de tuberculoză urmează un mers ascendent, cea datorită unui grup de racile sau afecțiuni cu evoluție insidioasă și prognostic mai puțin precis, constituind o predispoziție nemerită pentru contaminare și mai cu seamă pentru accelerarea cursului unei tuberculoze intercurente, să adopte sensul opus; vor muri mai puțini bolnavi cardiaci, reumatizanți, emfizematoși sau nefretici și mult mai puțini «debili» fără leziuni organice aparente, fiindcă cea mai însemnată parte din aceștia au devenit tuberculoși și se sfârșesc etichetați ca atari.

Ei bine, înregistrarea unor antecedente morbide de felul celor de mai sus într'un bilanț al tuberculozei, pune în evidență grupul primordial de factori ce deplasează de vreme cumpăna mortalității generale, ast-fel că avantajul obținut de cumplita infecțiune să corespundă unui deficit în partea ce de obicei le revine în propriu. Invers, se înțelege că și ravagiile în masă ale tuberculozei, așa de repezi și de timpurii când un concurs de circumstanțe le favorizează, la rândul lor au drept efect slăbirea acestuia prin desființarea unei largi porțiuni de teren prielnic desvoltării contagiunii și atunci, forțamente, procentele relative ale mortalității tuberculozei încep a se micșora. Ast-fel, după cum vedem în tablou, de la 1873 încolo, curba corespunzătoare scade, atrăgând după ea și scăderea paralelă, proporțional mai repede, a curbei mortalității generale, iar aceasta reintră curând sub influența mortalității de ori-ce cauze, ale cărei fluctuațiuni au rămas neînsemnate.

În total se poate zice că, de la o vreme, cele trei curbe tind să devină convergente, fără ca să fi intervenit nici un factor nou. De fapt aceasta este toată filosofia evoluției epidemiilor în general; nu însemnează însă că tuberculoza se distruge pe ea însăși, nici chiar că mersul ei ar putea deveni în mod fatal definitiv descendent, căci *tuberculoza seamănă tuberculoză indefinit* și, dacă într'un mediu ales, variola, holera sau tifosul exantematic, după hecatombele debutului lor, se pot stinge singurê și foarte repede, grație însănătoșirii într'un timp destul de scurt a tuturilor celor rezistenți, tuberculoza chiar la cei ce rezistă ani îndelungați nu se vindică neapărat; apoi un caz ferit de moarte, prin chiar prelungirea sa, este un obstacol la o profilaxie radicală.

Dacă prin urmare de la 1873, tuberculoza printre invalizii germani a început a face victime mai puține, nu ne mulțumește concluzia lui v. Bredau simplistă în brutalitatea ei: «*Der Tod hat*

schon aufgeräumt». — Nu. Moartea n'a sfârșit de dereticat ci deretică mai pe'ndelete. Avantagiul este minim, poate numai aparent, în tot cazul trecător: au rămas tuberculoși cronici. Ei vor asigura morții lucru nou și continuu reînnoit, căci *tuberculosul seamănă moarte până departe în jurul său*.

* * *

Din momentul ce constatăm predispoziția neobicinuită de a se tuberculiza ce o prezintă tagma invalizilor, aceasta ni se înfățișază ca extrem de periculoasă pentru sănătatea publică! Dar ce este de făcut? — Trebuie intervenit de urgență și lucrat pe toate căile.

Statului bine înțeles îi incumbă cea dintâi îndatorire: Să știe de acum și ori-când câți sunt, unde sunt și ce viață duc, invalizii războiului reformati din armată.

La noi statistici nu prea s'au făcut; una de felul celei analizate mai sus nu există. Cine poate spune ce soartă au avut invalizii războiului nostru pentru independență de la 1877 — 78?

Dar aceia au fost vre-o mie pe când cei de astăzi se văd la tot pasul. Sunt peste douăzeci și cinci mii.

O catagrafie regională amănunțită va trebui stabilită după matricolele Ministerului de război și fie-care invalid să-și aibă cazierul său cu indicațiile utile asupra constituției, sănătății, cunoștințelor, locuinței și familiei individului. Toate acestea să se păstreze la Direcțiunea generală a serviciului sanitar, care prin medicii sei oficiali le va ține la zi, înființând o tabelă anuală sau semestrială pentru centralizarea datelor asupra mișcării în starea civilă, sanitară și materială a celor înregistrați.

Invalizii lipsiți de avere ar fi ast-fel dați în supravegherea medicilor sanitari, purtându-se grijă înainte de toate de sănătatea lor, urmărindu-se, pe lângă profilaxie, scopul bine determinat ca să fie ținuți în stare de a-și câștiga existența. Ei trebuie ajutați să trăiască dar pe cât se poate, prin propriile lor mijloace, prin muncă.

A fi pierdut aptitudinile cerute pentru serviciul militar nu va să zică a fi incapabil de ori-ce lucru. Se știe prea bine că cu un braț amputat, fără picioare sau chiar lipsit de vedere, un om cu destulă forță și voință își mai poate câștiga o existență modestă, ba chiar și subzistența unei familii. Totul stă în aflarea și rezervarea pentru invalizi a unor ocupații remuneratorii compatibile cu unele infirmități și a unor meserii ușoare de învățat, potrivite cazului fie-căruia.

Aci începe rolul societăților de binefacere și opera lor astfel îndreptată ar avea influența cea mai salutară, izvorând din binefacerile carității o vastă profilaxie morală și sanitară. Cu ori-ce preț invalidizii trebuie împiedicați de a rămâne inactivi și a se deprinde a fi în sarcina altora, fie stat fie familia proprie.

Mai întâi cerșitul să se interzică cu desăvârșire. Nu poate fi nimic mai primejdios pentru societate decât o categorie întreagă de oameni al cărei psihic îl formează aplecarea spre trândăvie, agravată de impresia că exploatarea milei este dreptul său bine câștigat, căci deosebit de exemplul rău pentru semenii de aceeași vârstă, în ordine firească urmează neapărat, ca complemente ale unei atari stări, vagabondagiul simplu sau delinquent, alcoolismul și în fine tuberculoza, pericol de contagiune fizică după amenințarea contagiunei morale. *A opri pe invalizi de a cerși este ai împiedica de a se tuberculiza și de a tuberculiza pe alții.*

Intervenind însă societățile de binefacere, să nu piardă din vedere că n nici un caz generalitatea invalidizilor nu trebuie să devie simplii pensionari, cea-ce ar însemna că s'ar înlocui starea de cerșetorie ambulantă și aventuroasă printr'una de milogie la domiciliu, cu exigențe poate mai mari și consecințe, fără îndoială, tot atât de dăunătoare moralei și sănătăței publice. Apoi o întreținere în masă ar fi și mult prea oneroasă. Ajutoarele bănești fixe și periodice trebuie prin urmare rezervate exclusiv pentru aceia cari, ne mai putând exercita nici o meserie, nu pot fi întreținuți nici de familia lor. Cel mai nemerit, cel puțin ca prevedere sanitară, ar fi adunarea acestora într'un azil.

Celorlalți să li se dea de lucru. Cei cari au avut o meserie de mai înainte, să fie ajutați a și-o relua, dându-li se membre artificiale, unelte, locuințe eftine, sau orice alte ajutoare în natură.

Cei ce pot lucra mai greu sau nu cunosc nici un meșteșug, pot fi învățați diferite arte și meserii ușoare și utile, cari să li poată da ori-când un câștig suficient și neatârnat de caprițiul zilei (1). Fiind la adăpost de nevoi, vor fi de siguri feriți și de boală. Pentru a li se înlezni încă mai mult traiul și ca măsură profilac-

1) Incercările cari s'au făcut în Iași în timpul campaniei nu pot fi considerate nici ca un slab început. Șiraguri de mărgele, ori-cât de artistice și alte asemenea nimicuri, cari azi plac și a căror modă mîne a trecut, nu sunt o ocupație serioasă și sigură. Meserii potrivite sunt: lemnăria măruntă, olăria, pantofăria, impletiturile de răchită și papură, vopsitoria etc. cari găsesc plasament continuu pentru produsele lor. Sunt și întrebuintări în industrie, pentru cari este de ajuns a avea un braț.

tică s'ar putea organiza distribuțiuni de articole variate de hrană substanțială, vestminte călduroase etc. pe prețuri de fabrică, la ocazii chiar și sub-cost.

Această formă de asistență are un bun efect moral și dă roade îndepărtate mult mai sigure decât cea a subsidiilor bănești; este cea mai înțeleaptă întrebuințare care se poate da fondurilor existente sau ce se vor mai strânge.

Un invalid cu o meserie poate, de altă parte, beneficia și de legea asigurărilor muncitorești. Starea de infirmitate definitivă nu sporește în mai nici-un caz coeficientul riscurilor profesionale. Chiar dacă vitalitatea în general ar fi în oare-care măsură scăzută la asemenea indivizi, aceasta nu atrage după sine eventualitatea unor sarcini noi pentru asigurare, întrucât de asistența mai de aproape ce o va întâmpina munca lor, va profita de sigur starea lor fizică și dacă vor fi, pe lângă celelalte, supuși și la o continuă supraveghere medicală, invalizii de război pot constitui un grup selecționat în avantajul ori-cărei casse de ajutor. Cazul lor este asemănător cu acela al rentierilor viageri, a căror viață medie — lucru bine constatat — este mai lungă decât a restului populației (Cheysson) (2), cu deosebirea că prin ocrotire și bune îngrijiri, vitalitatea printre invalizi va reveni numai la ceea ce fusese a fiie-căruia înainte de a fi fost mutilat. Pentru cauza noastră aceasta este de ajuns.

În definitivă problema ajutorării invalizilor de război se poate rezuma în două propozițiuni ce se completează una pe alta și pe cari le unifică finalitatea lor reciprocă:

1) *Să se îngrijească sănătatea invalizilor pentru ca ei să poată lucra.*

2) *Invalizii să muncească pentru a fi feriți de vițiu, mizerie și boală.*

Prin aceste măsuri aplicate cu stăruință se va realiza în mare parte profilaxia tuberculozei.

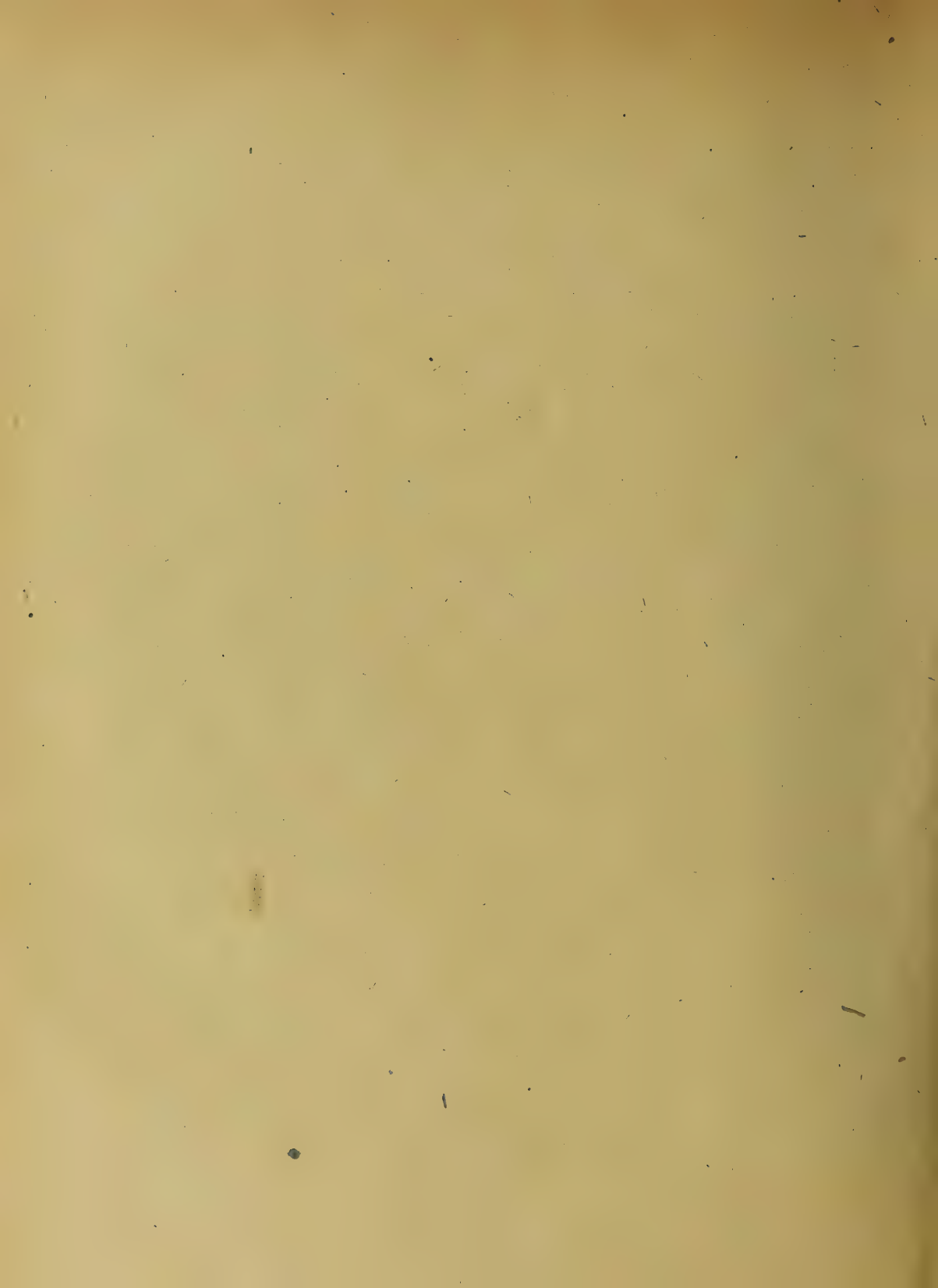
Că se vor afla de la început printre invalizii de război, mai mulți sau mai puțini având de acum plămânii suspecti sau chiar atacați, este foarte probabil. Asemenea cazuri trebuie negreșit descoperite din vreme, încă de la primul examen necesar facerii cazierelor, pentru ca ele să devie obiectul unei atențiuni speciale. Pericolul pentru societate este imediat, dacă n'ar fi decât din punct de vedere economic, socotindu-se bine că acești oameni ajutorați cu

2) Cheysson, Les lacunes de la statistique et les lois sociales. Paris 1891.

puțin mai reprezintă o valoare productivă, iar o tuberculizare a lor în mare număr va să zică o pierdere de *capital—muncă* și o sarcină grea pentru foarte curând, căci este știut că nici-o boală nu invalidează *definitiv* în proporție mai mare decât tuberculoza și afecțiunile pulmonare cronice cari de multe ori o maschează (16—20% din toți aceia ce sunt obligați a păstra repaosul absolut). Totdeodată, din cauza lentoarei evoluției sale, este una din boalele cele mai costisitoare. Cheltuielile de tratament adunate cu pierderile ce reprezintă pentru economia națională invaliditatea și decesele timpurii se cifrează la sume neînchipuite. J. Rochard calculase în 1884 că ftizia mănca anual Europei peste 2237 milioane de franci! (1) Astăzi de sigur se pierde astfel zeci de miliarde.....

Invalidizii atacați sau bănuți de a fi tuberculoși trebuie tratați la el și supravegheați atât ei cât și familiile lor și'n general mediul în care trăesc. Să se semnaleze așa-dar «Societății pentru profilaxia Tuberculozei», care având un program rațional și pe care a dat dovezi că înțelege să'l aplice conștiincios, va ști să facă față și la aceasta noua complicațiune a misiunii sale umanitare. Se va face ast-fel un început, într'un cerc poate cam limitat dar totuși departe de a fi negligiabil, pentru îndrumarea către declarațiunea obligatorie, care, dacă este grea de generalizat cu garanții că se va executa, aci va fi ușor aplicabilă, invalidizii având, față de modalitatea cu care propunem a se face, tot interesul de a nu se sustrage de la această măsură.

1) Comptes rendus du Congrès international d'Hygiène de la Haye, Août 1884.

ASUPRA SONDAGIILOR AERIENE CU BALONUL PILOT. RELAȚIUNI ÎNTRE DIRECȚIA VÂNTULUI ÎN ÎNĂLȚIME ȘI IUȚEALA DE ÎNĂLȚARE A BALONULUI.

DE

G. DEMETRESCU

Sedința dela 30 Maiu 1919

Direcția și iuțeala vântului la diferite înălțimi pot fi determinate foarte ușor prin sondagii aeriene cari constau în lansarea unui balonaș liber în atmosferă și în urmărirea lui, din două puncte deosebite, cu câte un teodolit. Citirile, făcute în mod simultan pe cercurile teodolitelor, dau câte 4 date, din cari 3 sunt de ajuns spre a determina cele 3 coordonate ale balonașului în momentele citirilor. Făcându-se asemenea punctări simultane, la intervale de timp bine definite, se poate determina prin puncte traiectoria balonașului, traiectorie pe care se pot determina în urmă, la înălțimile dorite, cele 3 componente ale mișcării balonului pilot.

Componentele orizontale ale iuțelii acestei mișcări dau componentele orizontale ale vântului, cu alte cuvinte direcția și iuțeala vântului, căci, făcând abstracție de mișcarea proprie de înălțare a balonului, acesta e în repaus relativ față de masele de aer înconjurătoare.

Componenta verticală dă suma iuțelii de înălțare proprii a balonului și a componentei verticale a vântului. Sondagiile aeriene nu dau posibilitatea de a se separa una de alta aceste două cantități afară numai dacă s'ar admite ca riguroase anume ipoteze asupra legii de înălțare a balonului. Cum însă componenta verticală a vântului este mică în general, se poate face abstracție de ea în aplicațiile practice ale meteorologiei și chiar în cele mai multe cercetări științifice.

În timpul războiului toate armatele au organizat servicii meteo-

rologice cari, între altele, au avut de făcut numeroase sondagii aeriene pentru folosul aviației, aerostației și artileriei grele. Cum cerințele armatei nu impun o prea mare precizie, nici prelungirea sondagiilor până la înălțimi prea mari — afară de unele cazuri excepționale — sondagiile se pot face în mod mai expeditiv, cu un singur teodolit, admitându-se ipoteza aproximativă că iuțeala de înălțare a balonului se păstrează constantă până pe la înălțimile de 3.000 metri. În această ipoteză înălțimea e proporțională cu timpul scurs dela lansare și, dacă se cunoaște valoarea iuțelii constante de înălțare, înălțimea e dată de acest timp. Una din cele 3 coordonate ale balonului este astfel cunoscută, citirile cercurilor teodolitului determină celelalte două coordonate.

La serviciul meteorologic al Armatei române am avut de organizat 7 echipe meteorologice cari au efectuat numeroase sondagii aeriene. Aceste sondagii au fost făcute cu câte un singur teodolit, adoptându-se ipoteza că balonul își păstrează o iuțeală de înălțare constantă de 100 metri în 30 de secunde, dacă e încărcat cu hidrogen până la atingerea unei forțe ascensionale de 150 grame. Această ipoteză a fost adoptată după unele date primite de la Serviciul meteorologic al Armatei franceze.

În ipoteza aceasta, reducerile se fac repede, pe cale grafică și chiar în timpul cât durează sondagiul. Înălțimea balonului e dată de timpul scurs dela lansare, o tablă de cotangente în care se intră cu unghiul vertical citit pe teodolit și cu înălțimea balonului, luate ca argumente, dă imediat distanța orizontală dela teodolit până la verticala balonului. Această distanță se poartă imediat pe un grafic, în azimutul citit pe teodolit, cu ajutorul unei rigle azimutale care reproduce întocmai cercul orizontal al teodolitului și proiecția pe orizont a liniei de vizare. Se construiește astfel prin puncte proiecția traiectoriei balonului pe planul orizontal al punctului de observație. Se obține o curbă a cărei tangentă dă direcția orizontală a vântului, iar lungimea unui arc din această curbă, împărțită cu timpul pus spre a fi străbătută, dă iuțeala vântului. În planșele I—IV sunt date proiecțiunile orizontale ale traiectoriilor urmate de câte-va balonașe — curbele reprezentate numai prin puncte, fără trăsături pline.

Legea de înălțare a balonului.

Spre a determina gradul de aproximație al ipotezei înălțării uniforme și spre a găsi un mijloc de corectare a măsurilor făcute

În această ipoteză, am executat la Iași o serie de sondagii cu două teodolite. Natura terenului precum și alte dificultăți, mai cu seamă lipsa unor legături telefonice între cele două posturi de observație, au impus însă alegerea unei baze prea mici, de 958 m., a carei lungime a fost determinată cu toată îngrijirea prin două triangulații.

Pe de o parte însă, micimea bazei, pe de alta dificultățile punerii în legătură, prin semnale optice, a celor două posturi pentru asigurarea simultaneității punctărilor, au făcut să nu poată fi utilizate decât 13 sondagii dintr'o serie mult mai numeroasă (1). De asemenea, au fost pierdute toate sondagiile, și chiar părți din cele 13 utilizate, în cari balonul a mers în direcția bazei, căci, în acest caz, determinările nu pot fi făcute cu destulă precizie.

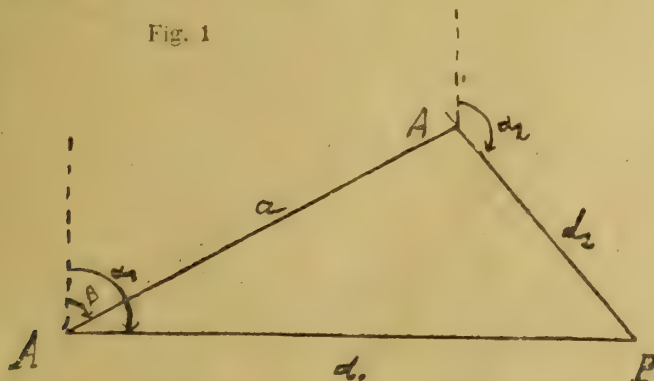
Pentru reducerea observațiilor am procedat în felul următor:

Fie A_1, A_2 cele două posturi de observație, a lungimea bazei, β azimutul postului A_2 văzut din A_1 , α_1, α_2 , azimutele balonului văzut din cele două posturi, d_1, d_2 distanțele de la proiecția orizontală P a balonului la punctele A_1, A_2 . În triunghiul $A_1 P A_2$

$$d_1 = a \frac{\sin (\alpha_2 - \beta)}{\sin (\alpha_2 - \alpha_1)}; d_2 = a \frac{\sin (\alpha_1 - \beta)}{\sin (\alpha_2 - \alpha_1)}$$

și numind z înălțimea balonului și V_1, V_2 unghiurile citite pe cercurile verticale ale teodolitelor, avem: $z = d_1 \operatorname{tg} V_1 = d_2 \operatorname{tg} V_2$.

Fig. 1

S-au calculat în felul acesta înălțimile z ale balonului, rezultate din punctările simultane cu cele două teodolite. Nu voi da aci

(1) Simultaneitatea punctărilor a fost controlată prin semnale optice și nu au fost luate în considerare decât sondagiile pentru cari controlul a dat toată satisfacția.

TABLA I.

Z - 200 f

f	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XII.	Mijecit	£	£c.	zc.
1	-19	-20	-3	0	-34	+83	-75	-29	-7	-20	-36	-12	-14	-15	0.075	0.087	183
2	-27	-54	+133	-45	-66	+151	-162	-166	-44	-146	-77	-31	-34	-44	0.110	0.090	364
3	-55	-12	+122	-93	-77	+227	-273	-202	-81	-122	-111	-30	-51	-58	0.097	0.094	544
4	-140	+18	+447	-156	-122	+311	-381	-284	-110	-165	-161	-83	-72	-69	0.086	0.098	722
5	-170	+19	+421	-169	-184	+339	-271	-347	-139	-202	-169	-169	-91	-87	0.087	0.101	899
6	-215	+10	+417	-198	-181	+253	-253	-392	-187	-234	-207	-127	-126	-108	0.090	0.105	1075
7	-243	+17	+418	-212	-136	+169	-214	-412	-238	-252	-243	-137	-127	-126	0.090	0.108	1249
8	-296	-60	+678	-252	-57	+59	-194	-445	-272	-284	-271	-168	-197	-130	0.081	0.112	1421
9	-339	-133	-204	-295	-185	-7	-194	-492	-337	-315	-296	-194	-210	-250	0.139	0.116	1591
10	-398	-183	-204	-320	-126	-80	-	-513	-454	-345	-326	-194	-210	-273	0.137	0.119	1762
11	-420	-215	-156	-353	-176	-98	-538	-544	-383	-384	-341	-224	-236	-314	0.143	0.122	1932
12	-441	-228	-151	-385	-247	+3	-492	-634	-377	-361	-362	-220	-305	-318	0.133	0.126	2098
13	-446	-211	-265	-435	-109	-92	-585	-657	-286	-426	-382	-226	-371	-337	0.129	0.130	2282
14	-455	-272	+92	-499	-197	-85	-585	-657	-286	-509	-403	-237	-364	-343	0.123	0.133	2426
15	-480	-311	-186	-474	-271	-251	-603	-602	-324	-533	-443	-255	-604	-409	0.136	0.137	2559
16	-279	-378	-322	-504	-85	-	-621	-	-104	-588	-483	-297	-	-366	0.114	0.141	2749
17	-235	-377	-386	-548	-	-	-686	-	-	-607	-379	-312	-	-441	0.130	0.144	2910
18	-	-411	-531	-501	-	-	-759	-	-	-636	-547	-396	-	-541	0.150	0.148	3068
19	-	-	-513	-561	-	-	-734	-	-	-746	-547	-523	-	-620	0.163	0.151	3226
20	-	-	-717	-192	-	-	-786	-	-	-752	-564	-	-	-588	0.147	0.155	3380
21	-	-	-809	-597	-	-	-816	-	-	-911	-555	-	-	-738	0.176	0.159	3533
22	-	-	-922	-561	-	-	-859	-	-	-957	-554	-	-	-771	0.175	0.162	3686
23	-	-	-1034	-716	-	-	-794	-	-	-962	-715	-	-	-844	0.183	0.166	3838
24	-	-	-	-784	-	-	-820	-	-	-1093	-647	-	-	-836	0.174	0.169	3988
25	-1391	-	-	-743	-	-	-770	-	-	-1130	-656	-	-	-938	0.188	0.173	4135
26	-1402	-	-	-687	-	-	-900	-	-	-1247	-608	-	-	-969	0.186	0.177	4282
27	-1427	-	-	-736	-	-	-929	-	-	-1331	-939	-	-	-1072	0.199	0.180	4428
28	-1384	-	-	-744	-	-	-1110	-	-	-1497	-723	-	-	-1092	0.195	0.184	4572
29	-1468	-	-	-816	-	-	-840	-	-	-1755	-621	-	-	-1100	0.190	0.187	4714
30	-1755	-	-	-917	-	-	-925	-	-	-1731	-707	-	-	-1207	0.201	0.191	4856
31	-1549	-	-	-750	-	-	-1041	-	-	-1639	-	-	-	-1260	0.200	0.194	4997
32	-1566	-	-	-771	-	-	-938	-	-	-1832	-	-	-	-1282	0.200	0.198	5134
33	-1546	-	-	-914	-	-	-1089	-	-	-1840	-	-	-	-1347	0.204	0.202	5270
34	-1594	-	-	-930	-	-	-862	-	-	-2005	-	-	-	-1381	0.198	0.205	5404
35	-1800	-	-	-897	-	-	-665	-	-	-2162	-	-	-	-1451	0.202	0.212	5567
36	-1758	-	-	-1027	-	-	-750	-	-	-2269	-	-	-	-1451	0.202	0.212	5667
37	-1968	-	-	-1139	-	-	-752	-	-	-2110	-	-	-	-1739	0.235	0.216	5787
38	-1951	-	-	-991	-	-	-752	-	-	-2472	-	-	-	-1541	0.203	0.220	5927
39	-2108	-	-	-850	-	-	-798	-	-	-2580	-	-	-	-1685	0.208	0.223	6055
40	-2139	-	-	-868	-	-	-901	-	-	-2610	-	-	-	-1630	0.240	0.227	6184
-	-	-	-	-	-	-	-1551	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

detaliul acestor calcule; înălțimile acestea au fost calculate, prin formulele de mai sus, și cu toată îngrijirea, de d-l Georgiadi, calculator al Observatorului din București. — Mă voiu mărgini a da în tabloul I diferențele $z-200 t$ dintre înălțimea adevărată Z a balonului și înălțimea ipotetică $200 t$, calculată în ipoteza înălțării uniforme.

Punctările au fost făcute la intervale egale de câte 30 de secunde, dar nu au fost luate în considerare decât cele făcute la intervale de câte 1 minut, punctările intermediare rămânând a servi numai de control în caz de nevoie.

Pentru scurtarea calculelor am făcut mijlociile diferențelor astfel obținute, de la toate cele 13 sondagii și am obținut numerele înscrise în tabloul I, coloana intitulată *mijlocii*. Am pus apoi, numind t timpul măsurat în minute:

$$(1) \quad \zeta = \frac{z-200 t}{200 t}$$

și am obținut numerele înscrise în coloana ζ . O reprezentare grafică a acestor numere a arătat că relațiunea între ζ și t poate fi reprezentată printr-o funcțiune lineară. Am pus așa dar:

$$(2) \quad \zeta = mt + n$$

și aplicând metoda celor mai mici pătrate am găsit valorile.

$$(3) \quad m = -0,00359 \quad n = -0,08320$$

cu o eroare mijlocie de $\pm 0,015$ asupra unei valori a lui ζ .

Din relațiunile (1), (2), (3) se deduce pentru înălțimea z a balonului expresia:

$$(4) \quad z = -0,818 t^2 + 183,360 t$$

care dă pe z cu o eroare mijlocie, ce poate fi evaluată prin expresia.

$$\pm 200 \times 0,015 t = \pm 3 t$$

ceea ce echivalează cam cu $\pm 1,50m$ la înălțimea de $100m$. și cam cu $\pm 93m$. la cea de 5000 .

În tabloul I am înscris în coloanele ζc și $z c$ valorile câtimilor ζ și z , calculate cu relațiunile (2) și (4).

Relațiunea (4) dă legea de înălțare căutată. Ea dă înălțimea balonului cu mult mai mare precizie decât ipoteza înălțări uniforme. Evident că nici această lege nu dă decât o aproximație

destul de largă, cauzele cari modifică iuțeala de înălțare fiind multiple și variind de la un sondagiu la altul cu condițiunile atmosferice. Legea aceasta trebuie privită așa dar ca exprimând o mijlocie, o normală. Spre a se atinge toată preciziunea pe care o pot da sondagiile aeriene, trebuie să se lucreze neapărat cu 2 teodolite, așezate la capetele unei baze destul de mari, și chiar cu 3 teodolite spre a se evita pierderea observațiilor în cazurile când balonul ar merge în direcția bazei unice.

Observare. Evident ca observațiile discutate aci nu ating preciziunea dorită. Observațiile de felul acesta sunt prin însăși natura lor, puțin precise, dar, repet, ceea ce a introdus cele mai mari erori, a fost dificultatea punerii în legătură a celor două posturi de observație spre a se asigura simultaneitatea punctărilor.

În tabloul I am dat cîtimile $z-200$ t, în loc de a da chiar înălțimele z , tocmai spre a pune mai bine în evidență erorile. În adevăr, pe acest tablou se vede ușor că, în afară de variațiunile cu caracter sistematic, apar variațiuni cu totul accidentale, destul de mari. Cu toate acestea, cum se va vedea mai departe, observațiile acestea permit tragerea câtorvă concluziuni sigure.

Aplicarea legii de înălțare la efectuarea sondagiilor cu un singur teodolit.

Pentru a se da rezultatelor sondagiilor o formă mai concretă și a se înlesni reducerile, este bine să se facă punctările în momentele când balonul atinge înălțimile 100, 200, 300.....m. Tabla II dă aceste momente calculate cu ajutorul relațiunii (4).

Reducerile se fac bine înțeles, cu aceleși table de cotangente ca și în ipoteza înălțării uniforme.

Iuțeala vântului în cazul înălțării uniforme se măsoară pe graficele sondagiilor cu ajutorul unei scări grafice, una și aceeași pentru toate înălțimile. În cazul legii (4) nu se mai poate păstra aceeaș scară de iuțeli pentru toate înălțimile, deoarece punctările nu se mai fac la intervale egale de timp. Se pot construi însă scări convenabile pentru diferite zone de înălțimi.

Dacă pe graficul sondagiului se înseamnă succesiv proiecțiunile balonului la înălțimele 100, 200, 300 . . . m. și dacă, în scara graficului, k mm. reprezintă 100 metri, se vede ușor că, la înăl-

timea atinsă de balon t minute după lansare, mărimea unei trepte a scării de iuțeli este

$$n = 60 k \frac{dt}{dz}$$

număr care dă în milimetri, pe scara de iuțeli, lungimea corespunzătoare iuțelii vântului de 1 metru pe secundă.

Tabla 2.

z	t	z	t	z	t	z	t
m	$m s$	m	$m s$	m	$m s$	m	$m s$
100	0.32	1100	6.9	2100	12.1	3100	18.12
200	1.5	1200	6.43	2200	12.37	3200	18.51
300	1.38	1300	7.17	2300	13.13	3300	19.29
400	2.12	1400	7.52	2400	13.50	3400	20.8
500	2.45	1500	8.27	2500	14.27	3500	20.47
600	3.19	1600	9.2	2600	15.4	3600	21.26
700	3.53	1700	9.37	2700	15.41	3700	22.5
800	4.27	1800	10.13	2800	16.19	3800	22.45
900	5.1	1900	10.49	2900	16.56	3900	23.25
1000	5.35	2000	11.25	3000	17.34	4000	24.5

z	t	z	t	z	t
m	$m s$	m	$m s$	m	$m s$
4100	24.46	5100	31.45	6100	39.19
4200	25.27	5200	32.29	6200	40.7
4300	26.8	5300	33.13	6300	40.55
4400	26.49	5400	33.58	6400	41.43
4500	27.31	5500	34.43	6500	42.32
4600	28.13	5600	35.28	6600	43.21
4700	28.55	5700	36.13	6700	44.11
4800	29.37	5800	36.59	6800	45.2
4900	30.19	5900	37.45	6900	45.53
5000	31.2	6000	38.32	7000	46.44

Tabla III dă valorile raportului $\frac{n}{k}$ pentru înălțimile mijlocii 250, 750, 1250 . . . m. convenabile zonelor 0 -- 500, 500 -- 1000, 1000 -- 1500 . . . m.

Tabla III.

z	t	n/k	z	t	n/k
m	m		m	m	
250	1.36	0.133	3750	22.42	0.397
750	4.17	0.338	4250	25.79	0.410
1250	7.00	0.346	4750	29.27	0.424
1750	9.92	0.355	5250	32.85	0.440
2250	12.92	0.324	5750	36.60	0.458
2750	16.00	0.374	6250	40.52	0.479
3250	19.17	0.385	6750	44.61	0.503
			7250	48.91	0.530

Întrebuințarea legii găsite pentru înălțarea balonului, revine la facerea punctărilor la momentele date de tabla II și la întrebuințarea scărilor de iuțeli construite cu ajutorul tablei III. În felul acesta s'au continuat sondagiile la serviciul meteorologic după facerea acestor experiențe.

Corectarea sondagiilor făcute în ipoteza înălțării uniforme.
Se poate pune problema corectării rezultatelor obținute în ipo-

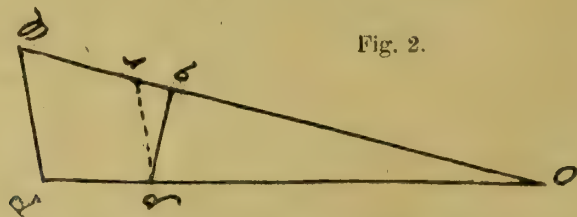

Fig. 2.

teza înălțării uniforme spre a le aduce la ceea ce ar fi fost, dacă se întrebuință legea de înălțare (4). Pentru aceasta, să considerăm în O punctul de observație și în P , Q proiecțiunile balonului obținute prin două punctări succesive, făcute la momentele t și $t + \frac{1}{2}$

după lansare, proiecțiuni calculate în ipoteza înălțării uniforme. Aplicând legea (4) am fi găsit punctele p , q în locul punctelor P , Q . Problema ce ne punem aci, este așa dar de a trece de la direcția și mărimea vectorului $P. Q$ la direcția și mărimea vectorului. $p q$.

Fie W , U , unghiurile verticale citite pe teodolit la momentele t și $t + \frac{1}{2}$. Amintindu-ne că în ipoteza înălțării uniforme balonul se înalță cu 200 metri pe minut și că în a doua ipoteză, înălțimea sa e dată de relațiunea (4), găsim:

$$oP = 200 t \cotg W \qquad oQ = 200 \left(t + \frac{1}{2} \right) \cotg U$$

$$op = z(t) \cotg W \qquad oq = z \left(t + \frac{1}{2} \right) \cotg U$$

Dacă am avea

$$oq = \frac{op}{oP} oQ$$

$p q$ ar fi paralel cu $P Q$ și nu am avea decât să reducem iuțeala vântului în raportul $\frac{op}{oP}$, iar asupra direcției nu am avea de făcut nici o modificare.

Să ducem $p r$ paralel cu $P Q$ și să punem $oQ = D$. Vom avea:

$$rq = -0,0018 D$$

și vom observa ca q e întotdeauna mai apropiat de o ca r fiindcă avem.

$$z \left(t + \frac{1}{2} \right) < z(t) + 100$$

Observația aceasta interpretează semnul — din valoarea vectorului $r q$.

Să numim V iuțeala vântului măsurată în metri pe secundă în ipoteza înălțării uniforme și v iuțeala vântului corestată. Avem:

$$pq = 30 v; P Q = 30 V; pr = \frac{op}{oP} P Q = [-0,1177 t + 2,7504] V$$

Vom mai numi α unghiul făcut în Q de direcția pozitivă a razei vectoare $o Q$ cu direcția pozitivă a proiecției traiectoriei, și x unghiul $r p q$, care e tocmai corecțiunea căutată pentru direcție. Triunghiul $p q r$ da imediat

$$\frac{\sin x}{0,0018 D} = \frac{\sin \alpha}{30 v} = \frac{\sin (\alpha + x)}{[2,7504 - 0,1177t] V}$$

relațiuni cari dau imediat corecțiunile aditive x, y , ale direcției și iuțelii vântului prin relațiunile următoare

$$tg x = \frac{\sin \alpha}{M - \cos \alpha} \quad y = v - V = -N V$$

cantitățile M și N fiind date de expresiile următoare:

$$M = [1528,00 - 65,39 t] \frac{V}{D} \quad N = -1 + (0,9168 - 0,0039 t) \frac{\sin \alpha}{\sin (\alpha + x)}$$

Pentru efectuarea calculelor cu înlesnire se pot construi table foarte scurte pentru calculul cătimilor cari intră în aceste expresii.

Direcțiile și iuțelile vântului, astfel calculate, corespund însă, nu înălțimilor cari rezultă din ipoteza înălțării uniforme, ci celor cari rezultă din relația (4). Ținându-se seamă de faptul ca, la publicarea somagiilor, se dau de obicei mijlociile direcțiilor și iuțelilor vântului pentru intervalele de înălțimi 0—500, 500—1000, 1000—1500....m. și de faptul că punctările au fost făcute din 30 în 30 de secunde, se vede ușor din tabloul I, că e de ajuns a face mijlociile conform tablei IV spre a obține numerele corespunzătoare zonelor dorite.

Tabla IV.

Zone de înălțimi		Punctări	Zone de înălțimi		Punctări
m	m		m	m	
0	100	1 — 5	3500	4000	43 — 48
500	1000	6 — 11	4000	4500	49 — 55
1000	1500	12 — 17	4500	5000	56 — 62
1500	2000	18 — 23	5000	5500	63 — 70
2000	2500	24 — 29	5500	6000	71 — 77
2500	3000	30 — 35	6000	6500	78 — 85
3000	3500	36 — 42	6500	7000	86 — 93

În felul acesta pot fi corectate, în vederea publicării și discutării, sondagiile făcute de Serviciul meteorologic al armatei române, în ipoteza înălțării uniforme.

Relațiuni între accelerația înălțării balonului și direcția vântului.

Vin acum la partea de competență a acestei cercetări, anume la căutarea unor relațiuni între iuțeala de înălțare a balonului și direcția vântului.

În general se caută a se pune în legătură iuțeala de înălțare a balonului cu feluriți factori atmosferici, cu caracter static, precum presiunea, temperatura, umezeala, etc., cari influențează asupra densității aerului. Cum însă direcția și iuțeala vântului sunt în strânsă legătură cu aceiași factori statici, socotesc că sondagiile aeriene constituie cel mai bun mijloc de a pune în legătură acești factori statici, dați oare cum de iuțeala de înălțare a balonului, cu factorii dinamici, direcția și iuțeala vântului, dați de formă traiectoriei balonului.

Plecând de la această idee, am restrâns problema, propunându-mi a căuta relațiuni între accelerația înălțării balonului și forma traiectoriei sale.

Materialul de care dispun aci — cele 13 sondagii făcute la Iași cu două teodolite — este însă prea restrâns și prea puțin precis, ca să permită tragerea unor concluziuni cantitative sigure. Așa fiind am preferat, pentru această cercetare, o cale grafică, mai puțin laborioasă, cu atât mai mult cu cât, în orice caz, ar fi trebuit să recurg la procedee grafice spre a evidenția mai bine concluziunile.

Pentru a studia variațiunile iuței de înălțare am calculat pentru fiecare din cele 13 sondagii, diferențele $z - z_c$ dintre înălțimile adevărate z — numerele din tabloul I mărite cu $200 t$ — și înălțimile corespunzătoare z_c , calculate cu relațiunea (4). Numerele, astfel obținute, sunt înscrise în tabloul V și reprezentate grafic în planșele I — IV, prin niște diagrame în cari s'a purtat timpul în obseisă — 5 mm, pentru 1 minut — iar diferențele $z - z_c$ în

ordonată — scara $\frac{1}{10000}$ Câte o curbă în trăsătură plină reprezintă

variațiunea diferenței $z - z_c$ prin înlăturarea erorilor accidentale.

Tabla V.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII
1	-2	-3	+14	+17	-17	+100	-58	-12	+10	-3	-19	+5
2	+9	-18	+159	-9	-30	+186	-126	-130	-8	-110	-41	+5
3	+1	+44	+178	-47	-21	+283	-217	-146	-25	-66	-55	+26
4	-62	+96	-78	-78	-44	+389	-303	-206	-32	-87	-88	+5
5	-70	+120	-68	-68	-83	+440	-246	-246	-38	-101	-68	+6
6	-90	+165	-73	-73	-86	+378	-127	-261	-22	-109	-85	-68
7	-92	+168	-61	-61	+15	+320	-261	-82	-82	-101	-2	-1
8	-117	+119	-73	-73	+122	+238	-266	-93	-108	-105	-92	+24
9	-130	+76	-86	-86	+24	+202	-283	-128	-98	-106	+21	+18
10	-160	+55	-82	-82	+112	+158	-275	-216	-107	-107	+15	-1
11	-152	+53	-95	-95	+92	+170	-276	-125	-87	-116	+20	+24
12	-139	+74	-84	-84	+55	+299	-292	-87	-87	-59	+112	+3
13	-108	+127	-97	-97	+139	+246	-296	-39	-88	-24	+82	-33
14	-81	+92	-161	-161	+167	+279	-190	+78	-145	-39	+127	+10
15	-19	+73	-63	-63	+140	+160	-270	+87	-132	-32	+156	+154
16	+172	+100	-53	-53	+366	+160	-293	+347	-137	-32	+178	-329
17	+255	+113	-58	-58	-	-	-	-	-	+111	+154	-
18	-	+121	+31	-	-	-	-	-	-	-15	+136	-
19	-	-	+13	-	-	-	-	-	-	+27	-	-
20	-	-	+428	-	-	-	-227	-	-	+56	+97	-
21	-	-	+70	-	-	-	-160	-	-	-172	-	-
22	-	-	+153	-	-	-	-166	-	-	-132	-	-
23	-	-	+46	-	-	-	-149	-	-	-244	-	-
24	-	-	+28	-	-	-	-145	-	-	-243	-	-
25	-526	-	+122	-	-	-	-32	-	-	-200	+47	-
26	-482	-	+231	-	-	-	-8	-	-	-281	+165	-
27	-455	-	+237	-	-	-	+95	-	-	-265	+209	-
28	-356	-	+284	-	-	-	+18	-	-	-329	+310	-
29	-382	-	+270	-	-	-	+43	-	-	-359	+33	-
30	-611	-	+227	-	-	-	-82	-	-	-569	+305	-
31	-346	-	+453	-	-	-	+246	-	-	-669	+465	-
32	-320	-	+495	-	-	-	+219	-	-	-587	-	-
33	-216	-	+416	-	-	-	+162	-	-	-496	-	-
34	-198	-	+466	-	-	-	+328	-	-	-566	-	-
35	-337	-	+567	-	-	-	+241	-	-	-609	-	-
36	-225	-	+506	-	-	-	+634	-	-	-699	-	-
37	-365	-	+464	-	-	-	+798	-	-	-739	-	-
38	-278	-	+682	-	-	-	+783	-	-	-507	-	-
39	-343	-	+895	-	-	-	+921	-	-	-799	-	-
40	-323	-	+948	-	-	-	+947	-	-	-835	-	-
	-	-	-	-	-	-	+915	-	-	-795	-	-
	-	-	-	-	-	-	+820	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	+492	-	-	-	-	-

Pe aceleași planșe se găsesc și proiecțiunile orizontale ale traiectoriilor baloanelor, proiecțiuni cari sunt chiar graficele construite de echipa meteorologică din Iași pentru compunerea buletinelor zilnice. Ele au fost construite în ipoteza înălțării uniforme, utilizându-se punctările făcute, la intervale de câte 1 minut, numai cu un singur teodolit. Spre deosebire de diagramele diferențelor $z-zc$ nu s'au unit punctele prin nici o curbă, dar, atât la proiecțiile traiectoriilor cât și la diagramele $z-zc$, s'au numerotat cu 5, 10, 15.... punctele corespunzătoare punctărilor făcute la 5, 10, 15.... minute după lansarea balonului.

Compararea diagramelor $z-zc$ cu proiecțiile traiectoriilor conduce la enunțarea propozițiunii următoare:

In general la o deviațiune spre dreapta a proiecției traiectoriei corespunde un minim în variația diferenței $z-zc$ și invers în general la o deviațiune spre stânga a proiecției traiectoriei corespunde un maxim în variația diferenței $z-zc$. La deviațiuni brusce ale traiectoriei corespund maxime și minime ascuțite, la deviațiuni largi corespund maxime și minime largi.

Reciproca acestei propozițiuni pare a nu fi adevărată, se pare adică, a nu se putea spune că la maximele și minimele diferențelor $z-zc$ corespund în general deviațiuni ale traiectoriei.

Expresiunile *deviațiuni spre dreapta* și *deviațiuni spre stânga* se precizează foarte bine dacă ne gândim la sensul în care balonul parcurge traiectoria sa.

Înainte de a merge mai departe; socotesc util a da câteva explicațiuni pentru fiecare sondagiu în parte.

Sondagiul I. 1917 Septembrie 9. ora 7.

Comparând proiecția traiectoriei cu variația diferenței $z-zc$ se găsesc corespondențele următoare:

Deviațiune bruscă și bine caracterizată spre *dreapta*, la punctul 9.

Minim la punctul 10.

Deviațiune spre *stânga*, bine caracterizată în regiunea 30 — 40.

Maxim la punctul 34.

Între punctele 18 și 25 curba $z-zc$ nu e trasă de oarece balonul a mers în direcția bazei și nu s'au putut face determi-

nările cu o precizieune acceptabilă. Se vede însă că între aceste puncte există un maxim și un minim cărora, pe proiecțiunea traiectoriei, nu le corespund deviațiuni.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stânga.

Reciproca e infirmată de 2 ori.

Sondagiul II 1917 Septembre 11 ora 15.

Deviațiune spre *stânga*, bine caracterizată la punctul 5.

Maxim la 6 — 7.

Deviațiune largă spre *dreapta* la 11.

Minim la 10 — 11.

Diagrama $z - z_c$ pare a mai prezenta un maxim la 14 și un minim la 16. Nu putem conchide la infirmarea reciprocei, întrucât maximul și minimul acesta pot să nu fie reale, ci datorite unui joc potrivit al erorilor accidentale. Afară de menționări exprese, maximele și minimile de acest fel au fost lăsate la o parte.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stângă.

Sondagiul III. 1917 Septembrie 12 ora 15

Diagrama diferențelor $z - z_c$ nu a putut fi trasă până la punctul 10, de oarece balonul a mers în direcția bazei. Se vede însă după restul curbei că există un minum între 0 și 10.

Deviațiune spre *dreapta* bruscă și bine caracterizată la punctul 4

Minim în regiunea 0 — 10.

Deviațiune bruscă și bine caracterizată spre *stânga* la 17

Maxim bine caracterizat la 15 — 16.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stânga.

Sondagiul IV. 1917 Septembrie 13 ora 7

Deviațiune largă și bine caracterizată spre *dreapta* în regiunea 5 — 15.

Minim larg în regiunea 5 — 15.

S'ar mai putea observa tendința aparițiunii unui minim la 4, a unui maxim la 7 și a unui minim la 14, corespunzătoare unor deviațiuni de sens convenabil la 5, 10 și 15.

Aceste maxime si minime pot fi datorite însă numai unui joc potrivit al erorilor accidentale, de aceea le las la o parte.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul V. 1917 Septembrie 18 ora 7.

Deviațiune bine caracterizată spre <i>dreapta</i> la 5.	<i>Minim</i> la 5.
--	--------------------

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul VI. 1917 Septemvrie 19. ora 15

Proiecțiunea traectoriei nu prezentă ni o deviațiune; diferența $z - z_c$ prezentă însă un maxim la 5 și un minim la 10 și pare a mai prezenta un maxim la 13, dar nu sigur.

Reciproca are cel puțin 2 infirmări.

Sondagiul VII. 1917 Septembrie 20. ora 15

Diagrama $z - z_c$ nu a putut fi consituită între punctele 4 și 11, deoarece balonul a mers în direcția bazei, se vede însă existența unui minim în această regiune.

Deviațiune spre <i>dreapta</i> bine caracterizată, la 5.	<i>Maxim</i> între 4 și 11
---	----------------------------

Deviațiune spre <i>stânga</i> , în re- giunea 20 — 40.	<i>Minim</i> foarte pronunțat dar întârziat, la 40; tendința de minim la 20.
---	--

Se observa aci întârzierea maximului si tendința de a apare un maxim și un minim secundar, minimul tocmai în locul unde deviațiunea spre stângă e mai pronunțată.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stânga.

Sondagiul VIII. 1917 Septembrie 12. ora 15

Punctele ce avem din sondagiu anunță o deviațiune largă spre *dreapta*; punctele ce avem din diagrama $z - z_c$ anunță un *minim* larg în aceeaș regiune.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul IX. 1917 Septembrie 22. ora 15

Deviațiune spre <i>stânga</i> , bine pronunțată la 10.	<i>Minim</i> la 10.
---	---------------------

Propozițiunea are o *infirmare* foarte curioasă pentru o deviațiune spre stânga. S'ar putea însă ca aceasta infirmare să fie numai aparentă și să se prezinte și aci fenomenul întârzierii maximului și al apariției unui minim secundar tocmai în locul unde trebuia să apară maximul, fenomen observat la sondagiile VII, X, XII¹⁾, Lipsesc însă observațiile la înălțimi mai mari, așa încât, pe o simplă ipoteză, nu se poate contesta infirmarea aceasta caracteristică.

Sondagiul X 1917 Septembrie 24 ora 7

Deviațiune spre *stânga* la 8 | *Maxim* întârziat pe la 12.

Se observă fenomenul întârzierii maximului și tendința apariției unui minim secundar chiar în locul unde trebuia să apară maximul.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru a deviațiune spre stânga.

Sodagiul XI 1917 Septembrie 26 ora 7

Deviațiune spre *stânga* bine pronunțată dar foarte joasă la 3. | *Lipsește* maximul corespunzător

Deviațiune largă spre *dreapta* și puțin pronunțată la 11 | *Minim* larg la 8

Propozițiunea are 1 *infirmare* pentru o deviațiune spre stânga și 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul XII 1917 Septembrie 27 ora 7.

Deviațiune spre *stânga* bine caracterizată în regiunea 0 — 15 | *Maxim* întârziat la 15 — 16.

Se observă și aci fenomenul întârzierii maximului și apariția unui maxim și minim secundar la 3 și 6.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre sânga.

Sondagiul XIII 1917 Septembrie 28 ora 7.

Deviațiune spre *dreapta* bine caracterizată și largă | *Lipsește* minimul corespunzător

Propoziția are 1 infirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

(1) Aceasta presupunere e întărită și de faptul ca traiectoria sondagiului IX are oare care asemănare cu ale sondagiilor VII, X, XII.

In rezumat:

Din 9 cazuri de deviațiuni spre dreapta propozițiunea are 8 confirmări și 1 infirmare.

Din 8 cazuri de deviațiuni spre stânga propoziția are 6 confirmări și 2 infirmări — una din aceste infirmări ar putea fi numai aparentă și datorită fenomenului întârzierii maximului,

Reciproca are 4 infirmări caracteristice în afară de alte cazuri în cari rămâne îndoială ca maximele și minimele să nu fie datorite numai unor jocuri potrivite ale erorilor accidentale.

În 3 cazuri — sondagiile VII, X, XII, — se observă fenomenul întârzierii unui maxim corespunzător unei deviațiuni spre stânga și apariția unui minim secundar chiar în locul unde ar trebui să se producă maximul.

Un fenomen analog de întârziere a unui minim corespunzător unei deviațiuni spre dreapta pare a se observa în unele cazuri,

Nici unul însă din aceste fenomene, nici altele cari nu sunt menționate aci, nu este destul de bine caracterizat și nu prezintă cazuri destul de numeroase. așa încât trebuiesc neapărat noi cercetări pentru a se putea afirma ceva cu siguranță. — Singurul fenomen care se desprinde cu siguranță din această discuție este propozițiunea enunțată mai sus, Ea poate fi enunțată și în felul următor:

Dacă, suindu-ne în sus pe verticală dăm peste zone, în cari direcția vântului se rotește de la stânga spre dreapta, în general în acele zone domnesc condiții atmosferice statice de natură a produce minime în iuțela de înălțare a balonului. Invers, dacă dăm peste zone în cari direcția vântului se rotește de la dreapta spre stânga, în general, în acele zone, domnesc condițiuni atmosferice statice de natură a produce maxime în iuțela de înălțare a balonului. La rotații repezi ale vântului corespund de cele mai multe ori maxime și minime ascuțite, la rotații încete corespund maxime și minime largi.

În enunțarea dată am vorbit de condițiuni atmosferice statice de natură a modifica iuțela de înălțare a balonului, întrucât aceste modificări nu pot fi datorite unor curenți aerieni suitori sau coboritori, căci, dacă ar fi așa, ar urma ca minimele și maximele iuțelii de înălțare să fie cu atât mai pronunțate cu cât iuțela vântului ar fi mai mare. Or, examinarea planșelor I—IV arată că de multe ori maximele și minimele sunt mai pronunțate tocmai când vântul e mai slab.

Raționamentul acesta e valabil, căci în condiții obișnuite, ca cele

în cari s'au făcut cele 13 sondagii, și cu vânt de oarecare tărie, nu se poate admite ca vântul să aibă înclinări atât de mari, încât componenta sa verticală s'a întreacă pe cea orizontală.

Alt motiv care mă oprește de a atribui aceste variațiuni ale iuțelii de înălțare componentei verticale a vântului este că rotația vântului de la stânga spre dreapta, când ne urcăm pe verticală, este caracteristică atât regimului ciclonic cât și celui anticiclonic, ori, în primul regim avem curenți suitori, în cel de al doilea curenți coboritori, cari nu ar putea explica decât unele din cazurile cari se prezintă și ar fi în contradicție cu celelalte. Afară de aceasta ciclonii sau anticiclonii, bine caracterizați, au, după toate cercetările, înălțimi mai mari decât înălțimile zonelor în interiorul cărora se constată, de multe ori, și un minim și un maxim în variația iuțelii de înălțare. Așa fiind, curenții suitori ai ciclonilor și cei coboritori ai anticiclonilor nu ar putea explica decât unele porțiuni din traiectoriile baloanelor, rămânând în vădită contradicție cu celelalte, în special cu deviațiunile spre stânga, adică cu rotațiile vântului de la dreapta spre stânga.

Se impune dar concluzia că, în afară de curenții suitori și coboritori ai ciclonilor și anticiclonilor, există alte condițiuni atmosferice, statice, cari influențează asupra iuțelii de înălțare a balonului, având efecte preponderente, și cari produc fenomenul aci pus în evidență.

În ce privește aceste condițiuni atmosferice, observațiile de cari dispun nu dau posibilitatea nici unei precizări.

O explicație foarte plauzibilă a acestui fenomen, o explicație care se impune aproape cu caracterul unui adevăr este următoarea:

Intr'o circulație generală oarecare se pot produce în anume regiuni mici cicloni locali, coexistenți cu anume deformări ale suprafețelor izobare, deformări cari depărtează aceste suprafețe una de alta, dând naștere unor „goluri“.

Circulația ciclonică în acești cicloni explică foarte bine rotația direcției vântului de la stânga spre dreapta, când ne suim pe verticală, iar îndepărtarea suprafețelor izobare, rărirăa aerului, explică minimele observate în variația iuțelii de înălțare.

Maximele se explică la rândul lor prin faptul că deformarea suprafețelor izobare în cuprinsul ciclonilor atrage după sine o alta deformare în sensul comprimării în afară de cicloni; de aci producerea unor „plinuri“ în cari aerul fiind mai dens balonul se

înaltă mai repede. În afara ciclonilor aerul își reia circulația generală și de aci rotația direcției vântului de la dreapta spre stânga.

Se va observa că explicația aceasta nu se folosește de nici un fenomen a cărui existență să nu fi fost dovedită de experiență. Ea lămurește tot odată și formele, atât de capricioase uneori, ale traiectoriilor baloanelor în special deviațiunile spre stânga cari nu corespund nici regimului ciclonic nici celui anticiclonic, dar par a se produce mai des în ultimul regim, în care circulația aerului fiind mai puțin regulată, se ivesc condițiuni mai favorabile deformațiilor suprafețelor izobare.

Explicația aceasta e întărită și de faptul că rotațiile vântului, de cari ne ocupăm aci, sunt cuprinse în zone puțin înalte, și nu sunt de loc persistente și par a nu se întinde decât asupra unor regiuni mici din suprafața pământului, așa încât nu pot fi atribuite unor cicloni sau anticicloni propriu ziși. Afară de aceasta, rotațiile acestea ale vântului se produc și când domnesc tipuri izobarice cari nu sunt bine caracterizate, și în cari nu poate fi vorba de o circulație ciclonică s'au anticiclonică propriu zisă.

Constatările acestea am avut ocazia să le fac cercetând sondagii, destul de numeroase, făcute de echipele meteorologic militare în diferite localități ale țerii. Ciclonii de cari ne ocupăm aci, nu au mai nici odată persistențe mai mari de 1 zi, nu se întind mai nici odată la îndepărtări mai mari de 100 — 200 km. de localitatea în care au fost constatați și, în înălțime, nu se întind mai nici o dată în zone mai largi de 1000 metri.

Fără a intra aci în discuțiuni asupra cauzelor cari produc acești cicloni voi observa ca corespondența dintre sensul rotației vântului și minimul iuțelii de înălțare sprijină ipoteza că aceste fenomene ar fi de origine dinamică.

Fenomenul întârzierii maximului, constatat la unele sondagii, își poate găsi și el o explicare; deasupra unui «gol» curenții aerieni pot lua direcția generală mai repede, mai jos decât zona în care se produce maximul de compresiune a suprafețelor izobare și prin urmare maximul în iuțea de înălțare.

* * *

Evident ca ar fi de cel mai mare interes să se caute a se deduce condițiunile atmosferice statice — sau cel puțin oare cari evaluări ale densității aerului — din variațiunile găsite aci pentru iuțelile de înălțare ale balonașelor. Pe de o parte însă, îmi lipsesc

cu desăvârșire datele necesare pentru această — elasticitatea membranei din care e făcut balonul, gradul de puritate al hidrogenului întrebuințat, etc., precum și hărțile sinoptice cari să dea cu siguranță regimul atmosferic în care s'a făcut fiecare sondagiu — pe de altă parte, condițiunile cari influențează asupra densității aerului sunt atât de multiple și atât de variate, iar elementele meteorologice în înălțime cu totul necunoscute, așa încât, dat fiind numărul restrâns de sondagii considerate, o discuțiune de felul acesta nu ar da nimic sigur.

Mult mai interesant ar fi să se utilizeze concluziunile acestei cercetări pentru discuțiunea tuturor sondagiilor făcute de serviciul meteorologic al armatei.

Foarte interesantă, mai cu seamă pentru prevederea timpului, ar fi de asemeni o discuțiune a tuturor acestor sondagii în vederea determinării caracteristicelor, în țară la noi, a circulației aeriene în înălțime și în diferite sectoare ale ciclonilor și anticiclonilor. Am început o astfel de cercetare, dar nu o pot continua până nu ne vor sosi din străinătate hărțile sinoptice ale zilelor de observație.

* * *

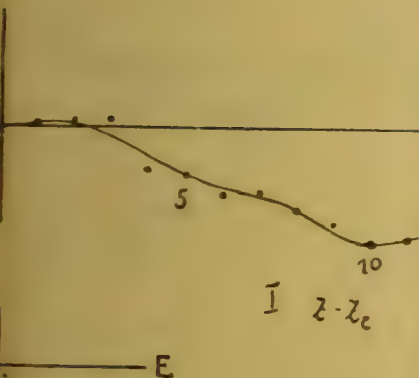
Terminând, voiu aminti că trebuințele războiului au dat o dezvoltare nesperată meteorologiei în toate țările civilizate; în fața primejdiei nu s'au mai precupețit cheltuelile ce se refuzau științei în timpurile fericite ale păcii. De sigur că observațiile făcute în timpul războiului nu vor fi date uitării, iar cercetările, începute atunci vor fi continuate și dezvoltate.

În speranța că nu se va întâmpla altfel nici la noi, îmi permit a atrage atențiunea asupra materialului, destul de bogat, adunat de Serviciul meteorologic al armatei române în anii 1917 — 1918, material care, în afară de observațiile meteorologice clasice, singurele făcute în țară în timpul războiului, conține un mare număr de sondagii aeriene, făcute de 7 echipe meteorologice, sondagii cari constituie un material foarte interesant și cu totul nou în țară la noi.

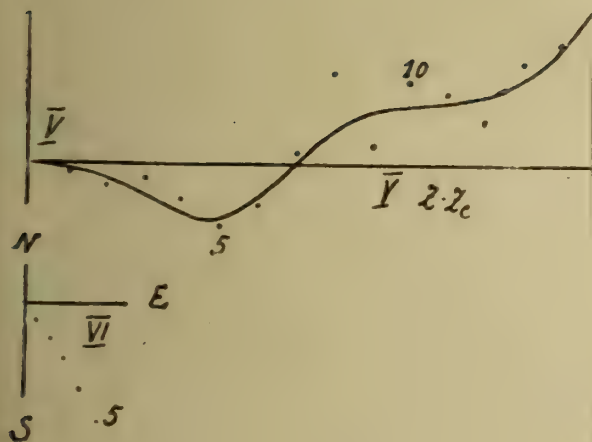
Nota aceasta a fost scrisă tocmai în scopul de a arăta folosul ce se poate trage din acest material, de a arăta felul cum poate fi discutat și publicat și de a face cunoscute câteva din concluziunile ce se pot trage din discutarea lui.

Îmi fac aci cea mai plăcută datorie de a mulțumi colaboratorilor de la Serviciul meteorologic al armatei române, cari au făcut son-

dagiile aci discutate : d-nii Brătescu, Cecropide, Constantinescu, Dumitrescu, Georgiadi, Ionescu, Leantey, Teodosiu. Cei mai mulți veniți de la ocupații cu totul străine de cercetările meteorologice, au ținut totuși, ca, în afară de ceea ce le impunea datoria, să facă și unele observații, une ori destul de dificile, numai în folosul unor cercetări științifice.

THE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

W
1
2

THE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

W_

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XL.

1919—1920.

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ȘI DEBATERILE

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE «CARTEA ROMANEASCĂ» ȘI PAVEL SURU

1921.

P A R T E A I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 13 IUNIE 1919 PÂNĂ LA 14 MAIU 1920.

ȘEDINȚA DELA 13 IUNIE 1919.

Președinta d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul*, zice: Domnilor Colegi, salut, în numele Domniilor-Voastre, prezența în mijlocul nostru a d-lui I. Urban Jarník, care în sesiunea actuală, pentru serviciile aduse limbii române și pentru dragostea neclintită față de neamul românesc, a fost proclamat, cu unanimitate membru de onoare al Academiei Române, după ce fusese de 40 de ani membru corespondent. Rog pe d-l Jarník să ne păstreze mai departe aceeași caldă prietenie cu care ne-a întreținut aproape jumătate de secol.

D-l *D. Onciul* prezintă apoi ca dar din partea d-lui Jarník următoarele lucrări:

Glose la partea românească a sintacticei din gramatica limbilor romanice a lui Wilhelm Meyer-Lübke. Sibiu 1916;

Intre Români -- Scrisori din călătoria unui filolog, cu adaosul: *Despre însemnătatea studiului limbii române pentru studiul celorlalte limbi romanice.* Sibiu 1917;

Un extras din Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen cuprinzând o dare de seamă asupra traducerii în nemțește cu explicări a basmului Harap Alb de Ion Creangă făcute de d-l Profesor Dr. G. Weigand.

D-l I. Urban Jarník, zice:

«Mare ne fû mâhnirea că n'am putut s'o luăm acum o săptămână prin Slovacime, ca astfel să ne îndreptăm pașii pe o cale mai scurtă către țara noastră. Se vede însă încă odată că toate lucrurile de pe lume au două

fețe, căci de nu se întâmplă aceasta, nu aveam plăcerea să mă pomenesesc încă odată în mijlocul D-voastre. Mă simt fericit că astfel mi s'a dat prilejul să vă mulțumesc cu graiu viu pentru însemnata cinste ce mi-ați făcut alegându-mă membru de onoare al acestui corp învățat.

«Lucrurile stând astfel, pot să zic că cele două descălecări ale mele la București, cea din anul 1879 și cea de acum, au fost urmate pentru mine de niște întâmplări însemnate, doar este de obște cunoscut cum că acum 40 ani am fost ales membru corespondent.

«Mulțumesc din inimă asigurând pe onorații colegi cum că cât voiu trăi o să-mi jertfesc, într-o cât mă va îngădui vârsta mea cea înaintată, toate puterile unui lucru care ne este deopotrivă scump tuturor: studiul acestei limbi totodată atât de dulci și atât de viguroase, care se cheamă limba românească.

«Dați-mi voie să spun câte-va cuvinte de mulțumire în numele unei alte persoane care avu parte de aceeași mare onoare ca și mine: vreau să vorbesc despre P. S. Sa abatele Metodi Zavoral de pe muntele Strahov din Praga. Mă simt oare-cum îndreptățit s'o fac, de vreme ce în cei 4 ani din urmă am putut să constat râvna cea din cale afară de mare cu care acest vrednic bărbat s'a apucat de studiul limbei române. Și apoi lui nu i s'a părut de ajuns s'o stăpânească așa după cum se întrebuințează în vorbirea de toate zilele, nu, ci dorința lui cea mai ferbinte eră chiar dela început să pătrundă cât se poate de adânc în cunoștința graiului poporan și a roadelor minții agere și înțelepte a poporului, aflându-se astfel în deplină concordanță cu acest învățat corp.

«Il văd par'că pe Măria sa cu câtă bucurie va primi vestea despre alegerea sa și mulțumesc încă odată în numele nostru al amândurora!»

ȘEDINȚA DE LA 20 Iunie 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* zice: Domnilor Colegi, sunt, de sigur, reprezentantul sentimentelor unanime ale Domniilor-Voastre adresând câteva cuvinte de bună venire în mijlocul nostru a d-lui D. Gusti, ales membru activ în sesiunea generală trecută. Nu mă îndoesc că prin alegerea d-lui Gusti va lua în Academie avânt sociologia, o ramură a științei care până astăzi a rămas puțin în urmă față cu celelalte. Urez noului ales cea mai frumoasă activitate în mijlocul Academiei noastre.

D-l D. Gusti zice :

«Cea mai mare onoare pe care o poate visa un om de știință este aceea de a fi primit în sânul acestei ilustre Academii, care este cel mai înalt exponent cultural al națiunii române.

«Pentru mine, care, stăpânit de pasiunea cercetărilor în domeniul științelor sociale, mi-am făcut din aceste preocupări adevăratul sens al vieții, această onoare implică obligația de a da un maximum de contribuție pentru propășirea înaltei Instituții în special și pentru dezvoltarea științelor sociale în România în general.

«Nu pot deci să mulțumesc mai bine Domnului Președinte pentru binevoitările cuvinte de salutare, ca și Domnilor Colegi, cari m'au chemat în mijlocul d-lor, decât să-i asigur acum în mod solemn că voi urmări a deveni unul dintre cei mai activi și mai devotați membri ai Academiei.»

D-l Demostene Russo mulțumește prin următoarea scrisoare pentru alegerea sa de membru corespondent.

«Foarte măgulit de cinstea ce mi-a făcut Academia Română alegându-mă membru corespondent al ei, îi exprim adâncă mea recunoștință pentru această distincțiune, pe care o privesc mai mult ca o încurajare și un îndemn la muncă în viitor.»

Se citește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința de astăzi, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele decizii :

1. Să se dea d-lui P. Cancel 4.000 lei, ca ajutor pentru alcătuirea unei bibliografii a scrierilor slave privitoare la Românii și limba românească;
 2. Să se publice de Secțiune lucrarea d-lui C. Litzica *Topografia balcanică în evul mediu. I. Procop din Caesarea*;
 3. Să se tipărească într-o publicațiune deosebită a Academiei lucrarea Părintelui St. Meteș *Relațiunile comerciale ale Țerilor Românești cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea*;
 4. Să se înapoieze d-lui Maior Iuliu Marțian lucrarea sa *Urme romane și dacice în Ardeal* spre a o completa și îndrepta;
 5. Să nu se tipărească scrierea d-lui Artur Gorovei *Contribuțiuni la istoria dreptului român*, nefiind potrivită pentru publicațiunile Academiei.
- Se aprobă.

D-l D. Onciul amintește că Vinerea viitoare ar fi ultima ședință a Academiei înainte de vacanța de vară. De oarece s'a schimbat atât calendarul cât și sesiunea generală, crede că este bine și propune ca vacanța de vară să înceapă în viitor la 15 Iulie și să țină până la 15 Septembrie. Această schimbare o crede necesară și pentru că, pe când în prima jumătate a lunii

Iulie aproape toți membrii vor fi în Capitală, în întâia jumătate a lunii Septemvrie cei mai mulți din ei vor lipsi din București.

— Se aprobă.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 27 Iunie 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *G. Bogdan-Duică* citește comunicarea anunțată despre *Vasile Alecsandri*.

Dela d-nii Andreiu Rădulescu, C. Sandu-Aldea și I. Ionescu se primesc următoarele scrisori de mulțumire pentru alegerile d-lor de membrii corespondenți.

D-l Andreiu Rădulescu :

«Luând cunoștință de marea onoare ce mi s'a făcut prin alegerea ca membru corespondent dl Academiei Române, vă rog cu profund respect, să binevoiți a arăta înaltei Instituțiuni adâncă mea recunoștință și mulțumire, unite cu promisiunea că — în măsura puterilor mele, mă voiu sili să corespund acestei deosebite distincțiuni».

D-l Sandu-Aldea :

«Luând cunoștință cu vie bucurie de alegerea mea ca membru corespondent al Academiei Române, mă grăbesc a vă mulțumi cu adâncă recunoștință pentru această cinstită a neînsemnatei mele persoane și a vă asigura că ea va fi pentru mine un neconținut imbold la muncă».

D-l Ion Ionescu :

«Lipsind din București am primit abia ieri scrisoarea Academiei No. 1213 din 6 Iunie, prin care mi se face cunoscută deosebita onoare de a fi fost ales membru corespondent la Secțiunea sa științifică.

«Mă simt cu totul impresionat de bunavoință cu care căpeteniile științei române din Academie au apreciat modestele mele lucrări, tocmai într'un timp când părăsisem orice activitate științifică din cauza muncii continue ce ni se cere, — și pe care trebuie să o dăm ca ingineri — pentru refacerea tehnică și economică a țării din starea deplorabilă în care a lăsat-o furia dușmanilor neamului nostru. Știința pe care o slujesc de 25 de ani, îmi dă prin votul dumneavoastră, o nouă mulțumire sufletească, pe lângă ce eram deprins a mi le procura numai în singurătatea camerei mele de lucru.

«Mulțumesc cu recunoștință Academiei Române pentru deosebita cinste ce mi-a făcut-o și o asigur că voiu căuta să corespund și pe viitor încre-

derii ce mi-a arătat-o în această ocaziune, iar d-voastră, Domnule Președinte, vă rog să binevoiți a primi expresiunea respectului și admirației ce vă port pentru marele serviciu ce ați adus țerei și științei române, de mai bine de o jumătate de veac».

D-l Paul Gore trimite în dar, pentru colecțiunile bibliotecii, șase gramatici despre limba română publicate pentru Basarabia în limba rusă între anii 1827 și 1865.

D-l I. Bianu prezintă ca omagiu din partea autorului publicațiunea *Ardealul nostru — Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul — din punct de vedere geografic, economic, administrativ și mai ales financiar* de Cristu S. Negoescu. Autorul, fost profesor, administrator al Cassei Școalelor, inspector general, deputat etc., de câțiva ani și-a pierdut complet vederea, iar lucrarea de față a fost scrisă de alții după dictarea sa.

ȘEDINȚA DELA 4 IULIE 1919.

Președința d-lui I. Brătescu-Voinești, Vicepreședinte.

Dela I. P. S. S. Mitropolitul Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta, P. S. S. Arhiereul Iacov Antonovici-Bărlădeanul și d-l Sever Zotta se primesc următoarele scrisori de mulțumire pentru alegerile lor de membri onorari și corespondenți.

I. P. S. S. Mitropolitul Repta telegrafiază :

«Comunicarea că Academia Română, cu privire la modosta mea activitate, în ședința dela 7 Iunie curent, m'a proclamat membru de onoare al ei, m'a umplut de mare și sinceră bucurie. Binevoiți Domnule Președinte, a primi mulțămida mea respectuoasă».

P. S. S. Arhiereul Iacov Antonovici Bărlădeanul :

«Mulțumind Onoratei Academii Române pentru proclamarea mea ca membru de onoare al ei, îi exprim adâncă mea recunoștință și o încredințez că, în curgerea de vreme ce Dumnezeu mă va ține în viață și voi putea lucra, nu voi înceta de a contribui și eu cu acelaș zel, ca și până acum, la desmormântarea trecutului nostru istoric, — făcând astfel și o neîntreruptă mulțumire aceloră cari se interesează de modestele mele lucrări. Să trăiască Academia Română!»

D-l Sever Zotta:

«Luând cu adâncă mulțumire cunoștință de adresa domniei-voastre cu No 1242 din 16 Iunie a. e., prin care binevoiți a-mi face cunoscută ale-

gerea mea ca membru corespondent al Academiei Române la Secțiunea istorică, am onoarea a vă încredința că privesc această înaltă distincțiune ca un stimulent puternic pentru continuarea modestei mele activități în domeniul istoriei.»

D-l *S. Mehedinți* oferă din partea d-lui Barbu Catargiu, pentru colecțiunile bibliotecii, o seamă de documente, unele în copii, altele originale, parte din ele foarte importante din timpul lui Ștefan cel Mare.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 11 IULIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicările următoare:

1. *Mihnea Radu-Vodă și tăierea boierilor munteni*;
2. *O foaie de cultură populară la 1845.*

D-l *G. Dima* mulțumește prin următoarea scrisoare pentru alegerea sa de membru onorar:

«Răspunzând la adresa No. 1242 dela 16 Iunie 1919, în care mi se comunică concluzul ședinței dela 7 Iunie curent, cu deosebit respect viu a vă rugă, să binevoiți a împărtăși înaltei Instituțiuni mulțămita mea, pentru votul, prin care am fost proclamat membru de onoare al Academiei Române».

Dela d-l Charles de la Roncières, ales membru onorar în sesiunea generală trecută, se primește următoarea scrisoare de mulțumire în limba franceză:

«Am onoare a vă adevărat primirea scrisorii din 16 Iunie, prin care Academia Română îmi conferă înalta distincțiune ca membru onorar. Cum vă pot eu exprima, Domnule Președinte, recunoștința care mă însufletește pentru acest măreț gest la care eram departe de a mă aștepta?»

«Scriind istoria Marinei Franceze am avut prea puțină ocazie ca să mă ocup de istoria României și nu aveam alt titlu de a fi între Domniile voastre decât fiindcă am compătimit la nenorocirea voastră așa de nemeritată în timpul acestui războiu. Da, Domnule Președinte, am fost puternic mișcat văzând glorioasa voastră armată svârcolindu-se în mijlocul unor puternice înconjurări și hotărâtă ca și a noastră să lupte până la sfârșit. Până la sfârșit! Aceasta este deviza acelor cari știu muri pentru o idee, aceasta este tradiția vechilor noastre rasse latine. Și din cauza aceasta aurcola lor strălucește peste lume. Lângă depărtatele țărmuri ale Pontului Euxin ca Franța la occident, România rămâne straja civilizației, cum a fost din timpul lui Traian, cum va fi *in aeternum*. Înainte să fim frați de arme pe câmpul de luptă, noi eram

frați spirituali; și eu mi-aduc aminte nu fără emoțiune de timpul, vai, îndepărtat! — mai mult de 30 de ani — când eram coleg pe băncile dela Hautes-Etudes din Sorbona noastră, cu mai mulți învățați compatrioți ai d-voastră, a ilustrului meu amic Iorga, a lui Densușianu și a altora mulți.

«Victoria comună trebuie mai mult ca oricând să strângă legăturile de prietenie între patriile noastre.

«Și tocmăi pentru aceasta, Domnule Președinte, vă sunt adânc recunoscător de a mă fi primit în sânul vostru, rugându-vă să arătați ilustrei d-voastre adunări respectuoasele mele mulțumiri».

Dela d-l Vasile Goldiș se primește următoarea scrisoare :

«În posesiunea scrisorii d-voastre No. 1242 din 16 Iunie 1919, prin care mă avizați, că Academia Română a binevoit să mă proclame membru de onoare al ei, vă rog să transmiteți Academiei Române adâncă mea mulțumire pentru înalta distincțiune, de care m'a făcut părtaş. Voiu pune și deacum înainte toate puterile mele sufletești în serviciul culturii și măririi neamului nostru românesc, și dacă aceste puteri, cum bine simt, nu ajung măsura, ce s'ar cuveni pentru a binemerita înalta distincțiune, ce mi-ați dat, vă asigur că buna mea voință este adecvată ei».

„Dela Părintele D-r Fr. Teutsch, Episcopul Bisericii Evanghelice din Ardeal, se primește o scrisoare în limba germană, care în traducere are următorul cuprins :

«Academia de științe m'a înștiințat prin adresa dela 16 Iunie No. 1242; că m'a ales membru de onoare.

«Mulțumind cu deosebită stimă pentru această onoare înaltă declar totodată, că primesc alegerea.

«Cred că nu trebuie să văd în această numire numai o prietenească judecată asupra lucrărilor mele științifice, ci o onoare acordată peste tot științei și bisericii noastre, în fruntea căreia stau, ceeace mărește valoarea distincțiunii. Muncii științifice îi va reveni marea lucrare de a uni, în țara aceasta poliglotă, spiritele în năzuința după adevăr și de a colabora la înțelegerea reciprocă. Dau cu plăcere asigurarea, că va fi pentru mine o plăcere de a mă pune în rândul lucrătorilor, pe cari Academia îi numără între ai săi».

Dela I. P. S. S. Dr. V. Suțiu, Mitropolitul bisericii greco-catolice din Ardeal, se primește următoarea scrisoare :

«Scrisoarea dela 16 Iunie 1919 No. 1242, prin care mi se împărtășește proclamarea de membru onorar al celei mai înalte instituții culturale românești, al Academiei Române, am primit-o cu multă mângâiere și mulțumită.

«Vă asigur că și în viitor voiu năzuî, cu ajutorul Atotputernicului Dumnezeu, să promovez înaintarea morală și culturală a iubitului nostru neam românesc».

Dela d-l Paul Gore se primește următoarea scrisoare :

«Astăzi am primit dela domnia voastră înștiințarea că Academia Română, în ședința dela 7 Iunie, m'a ales membru onorar. Adânc mișcat și măgulit de această manifestare a atențiunii și deosebitei cinste, ce Academia a binevoit a-mi arăta, deși n'am meritat-o, vă rog, Domnule Președinte, să binevoiți a primi și a transmite domnilor prea onorați colegi ai domniei voastre mulțumirile mele cele mai sincere.

«Având totdeauna pentru Academia Română — această adevărată vatră a culturii naționale și izvor limpede al românismului sănătos — un respect și devotamentul cel mai profund, eu, care toată viața mea culegeam materiale pentru istoria Moldovei (Basarabiei), mult timp am căutat să-i fiu folositor, deși numai ca un modest donator pentru bibliotecă și muzeu. Nu speram că într-o zi voiu putea să fiu onorat cu cea mai mare, după părerea mea, distincțiune, care există în România».

D-l Eugène Pittard mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent prin următoarea scrisoare în limba franceză :

«Scrisoarea d-voastră îmi sosește acum și mă înștiințează de onoarea pe care ați binevoit a mi-o face, dându-mi titlu de membru corespondent. Mă grăbesc a vă mulțumi îndată cu toată sinceritatea.

«Deosebitele călătorii pe cari le-am făcut în România au țesut între patria d-voastră și trecătorul care eram eu multe legături statornice : am încercat să spun aceasta în cartea mea și iată că acum mă legați de d-voastră printr-o legătură mai directă, mai sensibilă. Sunt adânc mișcat de acest gest amical.

«Știu cât a făcut până acuma instituțiunea d-voastră pentru dezvoltarea științei în toate direcțiunile cugetării și pentru gloria țerii d-voastre.

«Simțesc deci responsabilitatea care mă apasă, din punctul de vedere științific, pentru a rămâne la înălțimea la care m'ați așezat. Mă voiu sili să fiu totdeauna vrednic de stima ce ați binevoit a-mi arăta».

Dela d-l I. Agârbiceanu se primește următoarea scrisoare :

«Cu o bucurie adânc simțită am primit adresa D-voastră din 16 Iunie 1920, cu No. 1213, prin care mi se aduce la cunoștință alegerea mea ca membru corespondent la secțiunea literară a Academiei Române.

«Nu știu dacă am meritat onoarea ce mi se face, deschizându-mi-se porțile celui mai înalt institut al nostru de cultură și nu știu dacă puterile mele mă vor ajuta să pot stă cu vrednicie în mijlocul atâtor glorioși reprezentanți ai culturii românești, cari și-au câștigat merite neperitoare pentru neamul nostru.

«Făgăduiesc însă, Ilustre Domnule Președinte, că după modestele mele puteri, mă voiu nizuî să nu-mi îngrop talantul, atât cât mi-a dat Dumnezeu, ci să-l folosesc pentru binele poporului nostru.

«În nizuința aceasta îmi va fi de cel mai mare folos cîntea de care m'a învrednicit Academia Română, alegându-mă între membri ei corespondenți, pentru care cinste Vă mulțumesc din toată inima».

Dela d-l Onisifor Ghibu se primește următoarea scrisoare:

«Am primit cu vie emoție și cu adîncă recunoștință vestea că Academia Română, în sesiunea ei din anul acesta, a aflat de bine să mă aleagă și pe mine printre membrii ei corespondenți la Secția literară.

«Alegerea aceasta mă onorează și mă obligă în același timp nespus de mult. Pentru onoarea ce Academia Română mi-a făcut, îi aduc prin aceasta călduroasele mele mulțumiri. În ce privește obligația pe care ea mi-o impune, îmi voi da toată silința de a mi-o împlini cu cinste».

D-l Paul Gore, membru onorar, trimite în dar pentru colecțiunile bibliotecii patru manuscrise moldovenești scrise între anii 1790 și 1837.

— Se exprimă mulțumiri.

D-l V. Pârvan cetește următorul proces verbal al Comisiunii monumentului comemorativ al Unirii pentru ședința dela 4 Iulie curent:

«Comisiunea a luat următoarea hotărîre:

«1. Academia a luat inițiativa pentru deschiderea unei subscripții naționale în vederea comemorării printr'un monument a Unirii tuturor Românilor. În această calitate ea patronează și centralizează strîngerea fondurilor, publică condițiile concursului și, cooptându-și la nevoie alte persoane de specialitate, hotărăște asupra lucrărilor prezentate.

«2. Monumentul se are în vedere pentru capitala țerii și anume în spațiu liber — eventual într'un mare squar din nou tăiat în parcul dela Șosca, pe axa Calea Victoriei.

«3. Academia nu leagă prin program precis — arhitectonic ori sculptural — libertatea de concepțiune a artiștilor. Singura indicație în ce privește proporțiile și compoziția e că monumentul trebuie să exprime prin întregul său aspect de artă a spațiului liber măreția faptei comemorate și în același timp să fie simbolul plastic cel mai clar pentru a redă ideea *unirii, stăruirii continue a națiunii și biruinței*.

«4. Concursul e liber deopotrivă pentru arhitecți și pentru sculptori, atât asociați cât și individual.

«5. Proiectele definitive — cu studiul deplin al motivelor de detaliu — au a fi înaintate Academiei Române, cel mai târziu până la 30 Aprilie 1920

«6. Se vor acorda trei mari premii celor dintâi trei lucrări în ordinea clasificării I de 25.000, II de 10.000, III de 5.000 lei».

D-l V. *Pârvan* adaugă apoi că ar fi bine să se ducă o întreagă campanie pentru strângerea sumelor necesare înfăptuirii acestui deosebit monument. Deșteptarea maselor populare trebuie să plece de sus. Academia are în sânul ei membri cari au ziarele lor proprii și prin mijlocirea cărora s'ar putea face o propagandă cât mai intensivă.

— Se decide ca procesul-verbal să se publice prin ziare.

D-l I. *Bianu* prezintă un document foarte important pe care l-a cumpărat dela d-l Locot. Rosetti, al doilea fiu al lui Vintilă C. A. Rosetti. Documentul conține textul original al Constituției Comisiunii Centrale din Focșani dela 9 Octomvrie 1859 și are două anexe: una tratând despre vacanța tronului și cealaltă despre legea electorală. Atât documentul cât și anexele au aceleași iscălituri originale. D-l Locot. Rosetti, când a primit costul documentului, a spus că are și exemplarul aurit.

D-l M. C. *Sutzu* zice: Hotărisem să las Academiei amândouă colecțiunile mele de monete și greutateți. Din nenorocire în timpul ocupațiunii străine mare parte din cele mai importante monete au dispărut. Dăruiesc restul din monetele ce mi-au mai rămas și întreaga colecție de greutateți. Colecția de greutateți este intactă și foarte bogată. Regret că din cauza furtului nu pot face un dar mai bogat.

Greutateți grecești: I. De plumb.

1. *Kallatis*. Mină autonomă, formă pătrată. Av. HP; ΔI Cap de zeiță. Rs. MNA. Armele lui Herakles.
2. — Mină, formă de foaie. Av. Capul radiat al lui Helios. Rs. TE. Armele lui Herakles.
3. *Tomis*. Mină, formă triunghiulară. Av. Cap de zeu, 623 gr. Autonomă.
4. — Jumătate de mină, triunghiulară. Av. HMI; TO. Cap de dioscur. 289 gr. Autonomă.
5. — Sfert de mină, triunghiulară. Av. TE. Contramarca MENICKOY Bustul lui Hermes. 163 gr. Autonomă.
6. — Idem. Av. TO; TETARTII. Bustul lui Hermes. 141,80 gr. Autonomă.
7. — Idem. Av. TE. Bustul lui Hermes. 158 gr. Autonomă.
8. — Idem. Av. Bustul lui Hermes. 104 gr. Autonomă.
9. — Mină, formă pătrată. Av. MNA; TO; ΔIOΣ. Stea. 459 gr. Autonomă.
10. — Jumătate de mină, formă pătrată. Av. HMI; TOMI. Stea. 273 gr. Autonomă.

11. — Mină de formă ovală cu o coadă scurtă. *Av.* H; MNA. 2196 gr. Epoca romană.
12. — La fel. 190 gr. Epoca romană.
13. *Lysimachia*. Jumătate de mină, formă pătrată. *Av.* AY; HMI. Protome de leu. 253 gr.
14. — Sfert de mină, formă pătrată. *Av.* AY; TE. Protome de leu. 123 gr.
15. *Atica*. Greutate de formă pătrată. *Av.* Amforă. 393 gr.
16. — Idem. *Av.* HMI. 171 gr.
17. — Idem, 151 gr.
18. — Idem, dar vasul are altă formă. 308 gr.
19. *Heraclea Pontică*. Greutate triunghiulară. *Av.* HPA; TETAP. Capul lui Dionysos (?). 129 gr.
20. *Kyzikos*. Greutate pătrată. *Av.* KYZI; TP... Făclie. 75 gr.
21. *Asia*. Incertă, formă pătrată. *Av.* Victorie. *Rs.* Delfin. 57 gr.
22. — Idem. *Av.*

OT	AO
O	N

 Două cornuri de abondanță încrucișate. 77 gr.
23. — Idem. Pătrată cu coadă. *Av.* HMIA *Rs.* Indescifrabil 206 gr. EITP.
24. — Idem. Pătrată. *Av.* Contramarcă nesigură. 92 gr. găurită.
25. — Idem. Pătrată. *Av.* N... 38 gr.
26. — Idem, Idem. *Av.* Δ 90 gr.
27. — Idem, Idem. *Av.* Δ 41 gr.
28. — Idem, Idem. *Av.* II 31 gr.

II. De bronz

29. *Atica*. Pătrată. *Av.* HE. Delfin. 438 gr.

Greutăți Romane: I. De plumb.

30. *Libră*, formă patrată. *Av.* O lungă inscripție greacă nelămurită. 250 gr. Ruptă.
31. *Libră*, pătrată. *Av.* A...TP *Rs.* ΔΙΚΑΙΩΝ. Un vas (?). 322 gr.
A
32. *Jumătate de libră*, pătrată. *Av.* Strugure. *Rs.* Un vas. 144 gr.
33. *Tetrunchie*, pătrată. *Rs.* ITAAIKON. 110 gr.
34. Idem. *Av.* TETPOYNKION Corn de abondență. *Rs.* ΔΙΚΑΙΩΝ. 165 gr.
35. Idem. Rău conservată. 93 gr.

36. Idem. Av. OYNKI... Rs. ITAA Rău conservată, 85 gr.
AITP... AIKE
Γ
37. *Triunchie*, pătrată. Av. TPI Rs. ITA Ruptă în jumătate.
OYN A...
38. Idem. Av. TPI Rs. ITA Ruptă în jumătate.
OYN I
K... N
39. *Dinuchie*, pătrată. Av. ΔIO | YN | KIN Rs. ITA | AI | KON. 54 gr.
40. Idem. Av. ΔIOY | NKIN. Rs. ΔIKA | ION. 35 gr.
41. Idem. Av. ΔI | OYN | KIE. Rs. Două cornuri de abondanță. 50 gr.
42. Idem. Idem 56 gr.
43. Idem. Idem 55 gr.
44. Idem. Av. ΔIO | YN | KIN Rs. ITA | AIK | ON. 53 gr.
45. Idem. Av. ΔIO | YN... Rs. Șters. 50 gr.
46. *Uncie*, pătrată. Av. OYN | KIA Rs. ITA | AI | K; 3) gr.
47. Idem. Av. OYN | KIA Rs. ITA | AI | KH. 30 gr.
48. Idem. Idem. 26 gr.
49. Idem. Uzată.
50. Idem. Av. ... | KIA Rs. ... | Q 26 gr.
51. Idem. Av. OYN Rs. N 26 gr.
52. Idem. Av. OYN | KIA Rs. ITA | A | KII 26 gr.
53. Idem. Av. OYN | O | KIA Rs. Δ | I | K | E 29 gr.
54. Idem. Ca no. 51. 26 gr.
55. Idem. Av. OYN | KIA Rs. ITA | A | KII. 26 gr.
56. Idem. Ștearsă. 26 gr.
57. Idem Av. Γ | I. 25 gr.
58. Idem. Av. A | AYP | NO. 28 gr.
59. Idem. Av. Monograma OY 28 gr.
60. Idem. Av. OYNKIA ITAIKH 26 gr.
61. Idem. Ștearsă. 24 gr.
62. *Jumătate de uncie*, pătrată. Av. H. Rs. M. 13 gr. 50.
63. Idem. Av. HMOY | N | KIA Rs. ΔIK 13 gr. 50.
64. Idem. Av. Δ Rs. ștearsă 13 gr.
65. Idem. Av. H. Rs. II. 13 gr.
66. Idem. Idem. 13 gr.
67. Idem. Av. II Rs. M 13 gr.
68. Idem. Av. Δ Rs. Δ 9 gr.
69. Idem. Idem. 8 gr.
70. Idem. Idem. 8 gr.
71. Idem. Idem. 8 gr.

72. Incertă. Av. B. 61 gr.
 73. Idem. Av. B. 47 gr.
 74. Idem. Av. TT Rs. ITAB 135 gr.
 75. Idem. Av. AI | TP. 285 gr.

II. De bronz.

76. Greutate pătrată. Av. T + B 53 gr.
 77. Idem. 27 gr.

III. De piatră.

78. Libră 315 gr.
 79. Cap de om de marmoră, cu inscripția HMI. 12 gr. 50.

Greutăți Egiptene: I. De piatră.

80. Granit, în formă de Trunchiu de con răsturnat cu baza de sus rotunjită, 18 kgr. 200 gr. (20) debennu?)	100. Kati 9.70 gr.
	101. « 9.20 gr.
	102. « 9.20 gr.
	103. « 9.20 gr.
81. Piatră neagră, aceeaș formă, 4 kgr. 900 gr.	104. « 9.00 gr.
	105. « 9.10 gr.
82. Cinci debennu, 469 gr.	106. « 9.30 gr.
83. Trei debennu, 271 gr.	107. « 9.70 gr.
84. Doi debennu, 184 gr.	108. « 9.70 gr.
85. Un debennu și jumătate, 134 gr.	109. « 9.70 gr.
86. Debennu. 95 gr.	110. « 9.20 gr.
87. Idem 95 gr.	111. « 9.30 gr.
88. Idem 94 gr.	112. « 9.20 gr.
89. Cinci Kati, 43 gr.	113. « 9.10 gr.
90. Dublu Kati, 19 gr.	114. « 9 gr.
91. « « 17 gr.	115. « 9.30 gr.
92. « « 18.70 gr.	116. « 9 gr.
93. « « 18 gr.	117. « 9 gr.
94. « « 17.20 gr.	118. « 9 gr.
95. « « 18 gr.	119. « 9 gr.
96. « « 18 gr.	120. « 8.85 gr.
97. « « 16.60 gr.	121. « 9.10 gr.
98. Kati 13 gr. (alb)	122. « 9 gr.
99. « 11 gr.	123. Jum. Kati 5 gr.

124. <i>Jum. Kati</i>	4.60 gr.	131. <i>Jum. Kati</i>	3.90. gr.
125. »	4.50 gr.	132. »	3.90. gr.
126. »	4.50 gr.	133. »	3.90. gr.
127. »	4.50 gr.	134. »	4.50. gr.
128. »	4.50 gr.	135. <i>Incertă</i>	52 gr.
129. »	4.50 gr.	136. <i>idem</i>	50 gr.
130. »	4.20 gr.	137. <i>idem</i>	30 gr.

II. *De bronz.*

138. <i>Cinci Kati</i>	40 gr.	141. <i>Doi Kati și jumătate</i>	23.50 gr.
139. <i>Idem</i>	40 gr.	142. <i>Doi Kati</i>	18.20 gr.
140. <i>Idem</i>	40.80 gr	143. <i>Kati</i>	7.80 gr.
		144. <i>Sfert de Kati,</i>	2.50 gr.

Greutăți incerte de proveniență din Egipt.

145. <i>Piatră albă</i>	400 gr.
146. <i>Idem,</i>	291 gr.

Recapitulare:

<i>Greutăți grecești:</i>	de plumb	—	—	28 bucăți
	de bronz	—	—	1 »
	Total	—	—	29

<i>Greutăți romane:</i>	de plumb	—	—	46
	de bronz	—	—	2
	de piatră	—	—	2
	Total	—	—	50

<i>Greutăți egiptene:</i>	de piatră	—	—	58
	de bronz	—	—	7
	Total	—	—	65

<i>Incerte:</i>	de piatră	—	—	2
-----------------	-----------	---	---	---

Total general — 146 bucăți.

D-l Vicepreședinte I. Brălescu-Voinești, în numele Academiei, mulțumește călduros d-lui Sutzu pentru frumosul dar cu care contribuie la îmbogățirea colecțiilor ei.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 19 SEPTEMBRIE 1919.

Președința d-lui *I. Al. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

Dela d-l G. Lacour-Gayet se primește următoarea scrisoare în limba franceză :

«Am onoare a vă adevăra primirea scrisorii dela 16 Iunie prin care mă înștiințați că Academia Română mi-a conferit titlul de membru onorar.

«Vă rog Domnule Președinte să exprimați confracților D-voastre adâncă mea recunoștință.

«Făcându-mi această onoare Academia Română a înțeles să dea o nouă mărturisire simpatiei care unește țerile noastre și cari le-a condus la victoria comună».

Dela P. S. Dr. E. Miron Cristea, Episcopul Caransebeșului, se primește următoarea scrisoare :

«Cu deosebită bucurie am cetit cuprinsul scrisorii Măritei Academii Române dela 16 Iunie 1919 No. 1242, prin care mi se comunică alegerea mea ca membru de onoare al acestei înalte instituțiuni culturale. Votul acesta este o răsplată peste măsură de mare a activității mele publice pe terenul culturii noastre românești.

«Admit că am scris mai multe cărticele, cari au fost bine apreciate de publicul cetitor și de aceea pentru cari au fost scrise, și că am dezvoltat o destul de estinsă activitate ziaristică, agitând în deosebi chestii bisericești, culturale și sociale ; dar timpul luptelor pentru existența noastră în statul ungar nu ne-a permis a ne specializa și aprofunda prea mult în un anumit ram al științelor sau al literaturii, ci ne-a îndrumat pe terenul muncii pentru deșteptarea și întărirea conștiinței naționale și pentru propagarea și întărirea culturii românești prin toate mijloacele posibile și în deosebi prin o propagandă nemijlocită în păturile largi ale poporului dela țară și dela centre, cutreerând în cursul slujbelor mele grele din organismul bisericei toate colțurile ținuturilor românești dela Colibița, pe Valea-Bărgăului, până la Vârșet și Panciova, dela Bran până la Sălăgiu și dela Streiu ori dela Mehadia, până în Maramureș etc.

„În această privință am conștiința împăcată, că am contribuit cu toată căldura sufletului meu și cu toată forța puterilor de cari am dispus, la formarea sufletului românesc al poporului nostru de dincoace de Carpați, așa cum îl aflăm în aceste zile de glorioase fapte pentru neamul nostru.

«Împintinat de marea distincție din partea Academiei Române, mă voiu nîzui a-mi lua și în viitor partea mea din munca dezinteresată pentru pro-

movarea tuturor intereselor noastre obștești și pentru crearea și întărirea tuturor instituțiilor, cari să contribuie la consolidarea patriei române întregite și la înălțarea națiunii române în toate privințele».

Dela Părintele Șt. Meteș se primește următoarea scrisoare :

«Am primit încunoștiințarea oficioasă din 16 Iunie a. c., că Academia Română m'a ales membru corespondent al ei la Secțiunea istorică.

«Vă rog, Domnule Președinte, împărtășiți Onor. Membrii ai Academiei mulțumirile mele respectuoase pentru această distincție și asigurarea că în viitor mă voiu nizuî să aduc contribuții și mai folositoare științei românești».

Dela d-l Alexe Procopovici se primește următoarea scrisoare :

«Primesc numai astăzi scrisoarea D-voastră No. 1213 din 16 Iunie a. c., prin care mă înștiințați că am fost ales membru corespondent al Academiei Române la Secțiunea literară.

«Fericit de înalta distincțiune de care mă împărtășesc astfel cel dintâiu dintre bucovineni după zilele unirii noastre, chiar în clipele când după aceeaști ani de războiu reiau cercetările filologice, vă rog, Domnule Președinte, să primiți atât D-voastră cât și Domnii Membrii ai Academiei Române, cele mai bine simțite mulțumiri pentru onoarea ce-mi faceți».

Dela d-l Ioan Borcea se primește următoarea scrisoare :

«Primind înștiințarea D-voaste că Onor. Academie Română, în actuala sesiune, m'a ales membru corespondent la Secțiunea științifică, adresez în primul rând mulțumirile mele adânci pentru această onoare.

«Ca fost bursier al Academiei, mă simt dator a reînnoi, și cu această ocaziune, sentimentele mele de recunoștință față de cel mai înalt așezământ de cultură al neamului nostru.

«Nu voiu încetă de a pune mai departe modestele mele puteri în vederea scopurilor frumoase pe care Onor. Academia Română le urmărește și le încurajează cu atâta mărinimie».

D-l General C. Găvănescu mulțumește prin scrisoare pentru acordarea premiului «Năsturel» de 4000 lei din 1919 lucrării sale *Epopoea română — Războiul nostru pentru întregirea neamului*.

De la d-l Paul Gore se primesc pentru colecțiunile bibliotecii 40 cărți, aproape toate în limba rusească, privitoare la istoria și viața Basarabiei.

Ministerul Afacerilor Străine, răspunzând intervențiunii Academiei din luna Martie a. c., înaintează în copie o adresă a Ministerului Afacerilor Străine al Franței, prin care încunoștiințează că Stațiunea biologică dela

Roscoff nu numai că în prezent funcționează regulat, dar a funcționat și în timpul războiului. Locul închiriat de Academie a fost rezervat pentru savanți români, desi chiria a fost achitată numai până 1917, și de această dispozițiune s'a folosit d-l Profesor Cantacuzino și doi fii ai săi.

Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor înaintează din partea Ministerului Instrucțiunii publice al Greciei un exemplar din Buletinul arheologic care apare în Atena, cu înștiințarea că se vor primi regulat numerele viitoare ale acestei publicațiuni și cu rugămintea de a se trimite în schimb publicațiunile similare ale Academiei.

Dela Academia de Inscripțiuni și Frumoase-Litere din Paris se primește o scrisoare care în traducere are următorui cuprins :

«Academia de Inscripțiuni și Frumoase-Litere a fost foarte atinsă de graba cu care Academia Română a dispus să fie reprezentată prin delegatul ei d-l Sutzu la conferința ținută la Paris în Maiu trecut și care a ajuns la constituirea Uniunii Academice de cercetări și publicațiuni. Ca delegat al Academiei și secretar al Uniunii, vă rog să primiți sincerile lor mulțumiri.

«Cunoașteți negreșit prin delegatul d-voastră rezoluțiunile votate în unanimitate și prin ele convocarea unei nouă conferințe în Octomvrie viitor.

«Am onoare a vă trimite darea de seamă a întrunirii din Maiu, din care se vor putea studia statutele noastre provizorii și vă confirm în același timp că data viitoarei conferințe este dela 15 — 20 Octomvrie.

«N'am trebuință să adaog că prezența delegaților d-voastre va fi bine venită. Nenorocirile și eroismul României au mărit și mai mult simpatia și respectul de care ea se bucură în lume; marea valoare a învățaților ei este apreciată în toate părțile, nicăieri însă — cred că pot să o afirm — nu mai mult decât în Franța, unde mulți dintre dâșii au studiat și unde frăția sângelui latin apropie inimile în acelaș timp cu inteligențele sufletului românesc».

— Se decide ca d-l M. C. Sutzu să reprezinte Academia la a doua conferință a Uniunii academice de cercetări și publicațiuni din Octomvrie viitor.

D-l V. Pârvan cetește o adresă a Primăriei Capitalei prin care se spune că s'au ținut concursuri și s'au aprobat proiectele pentru amenajarea piețelor Victoriei și Romei.

«De oarece și Academia Română a anunțat un concurs pentru un monument al Unirii în Piața Victoriei, Primăria roagă a i se pune la dispoziție programul Academiei, pentru ca proporțiile și locul așezării lui să fie ținut în seamă de concurenți la proiectul de sistematizare a acelei piețe».

D-l V. Pârvan propune să se răspundă Primăriei că Academia nu a publicat un plan al locului unde monumentul va fi așezat și nici n'a avut special în vedere piața Victoriei. Pentru cazul că monumentul Unirii ar fi să cadreze cu piața Victoriei, e bine ca anticipat această piață să aibă cele mai largi dimensiuni posibile. Tot odată să se trimită Primăriei și o copie de pe procesul verbal al Comisiunii monumentului.

— Se aprobă.

D-l N. Iorga zice: În 1914 terminasem contribuția mea privitoare la istoria Românilor, a Ungurilor, a Bulgarilor, a Hunilor, Albanezilor și Țiganilor la a doua ediție din «Weltgeschichte» a lui Helmolt. Volumul al IV-lea cuprinzând această contribuție, trebuia să apară în vara acestui an.

Războiul a zăbovit apariția cărții, care a fost distribuită numai în 1919. Cu indignare am constatat că la fiecare din capitolele scrise de mine s'a adaus *supt numele meu* o expunere incompetentă, caricaturală și tendențioasă a evenimentelor războiului, întrucât priviau ținuturile respective.

Prefața spune că adaosurile sunt datorite unui domn Dr. Hohlfeld, dar că «întrucât a fost cu puțință» s'au comunicat autorului care «nu se puteau găsi».

De pe urma tristei situații provocate de tratatul din București puteam fi «găsit» și se înțelege dela sine că aș fi refuzat propunerea de a se înădăi la textul meu atacuri contra politicii pe care țara noastră a urmat-o. Expresia ambiguă «întru cât a fost posibil» e un act neonest și prejudiciabil reputației mele și personalității mele morale.

Am ținut să aduc și înaintea Academiei acest protest.

D-l St. C. Hepites prezintă din partea autorului următoarele lucrări ale d-lui Dr. Hurmuzescu:

L'organisation de l'Enseignement technique supérieur auprès des Universités de Roumanie;

Învățământul tehnic superior în România lucrare făcută în colaborare cu d-nii I. Ștefănescu Radu și I. S. Gheorghiu.

3. *Société française des électriciens.*—Extract du Bulletin, 3-e Série, tome VIII. No. 76.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 26 SEPTEMBRIE 1919.

Președinta d-lui D. Onciul, Vicepreședinte.

D-l V. Pârvan cetește comunicarea pentru comemorarea Impăratului Traian, colonizatorul Daciei, dela moartea căruia s'au împlinit în 1917 optsprezece secole.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul.* aduce la cunoștința Academiei trista știre că în săptămâna aceasta Academia a pierdut deodată doi membrii corespondenți dela Secția științifică și anume: Al. Suțu ales la 11 Aprilie 1888 și C. F. Robescu ales la 10 Septemvrie 1871.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 3 OCTOMBRIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* zice :

Academia Română deplânge în persoană moartea prof. Alexandru Suțu decedat la 23 Septemvrie, un distins specialist în psihiatrie, membru corespondent al ei. Toată țara care aprecia mult pe profesorul Suțu împărtășește doliul nostru pentru pierderea savantului și omului corect, just și modest.

Dânsul a făcut parte din grupul profesorilor cari s'au întrunit pe la anul 1886 pentru a întemeia o școală științifică românească la facultatea dela București, punând în evidență tineri de valoare și chemând mai mulți savanți români din străinătate. Acțiunea acestor bărbați a fost cât se poate de reușită, căci Facultatea de medicină din București a câștigat repede un renume european. Camera și Senatul, după propunerea d-lor Brătianu și Sturdza îndemnați de Suțu, de Istrati, de Manolescu, de Calendero, de Dr. C. Cantacuzino, etc., au chemat pe acești savanți și numele lui Suțu a figurat întotdeauna printre susținătorii, colaboratorii și protectorii acestor savanți. Numai după ce au dispărut unul după altul acești stâlpi ai științei române, s'a stins și epoca glorioasă dar scurtă a științei medicale române, căci puținii reprezentanți ai ei rămași în viață, au rămas fără sprijin și fără apărare în mijlocul unui mediu ostil sau indiferent.

Născut la 1837 la București, a început studiile sale aici și apoi la Atena, unde și-a câștigat diploma sa de doctorat, însă nemulțumit cu această școală, a mers la Paris, unde a luat a 2-a diplomă de Doctor cu teza despre «*Troubles dyspeptiques*».

Intors în țară la 1864 a fost medic comunal, colaborator al neuitatului Davila și întemeietorul renumitului său sanatoriu pentru alienați. La 1877 fu ales profesor de medicină legală și psihiatrie.

Printre lucrările sale, cele din revista redactată de dânsul împreună cu profesorii Severeanu și Râmniceanu, despre soarta alienaților, și despre mania pelagrosoasă, etc., au o valoare incontestabilă.

A reprezentat România la Congresele de psihiatrie unde a luat o parte activă în legislațiunea despre asistența alienaților. Dânsul este creatorul legii noastre actuale din 1884.

A fost președintele Societății medicale creată de dânsul împreună cu D-rii Calendero, Manolescu, Asachi, etc.

S'a retras din profesorat la 1897, continuând până la sfârșit activitatea sa salutară în fruntea sanatoriului său.

D-l N. Iorga expune comunicarea despre „*Unchiul*” lui Ștefan cel Mare.

Dela Ministerul Afacerilor Străine se primește în copie, o scrisoare în limba engleză a Academiei de științe Maryland din Baltimore către Însărcinatul de afaceri al României la Washington, drept răspuns la apelul Academiei noastre pentru respectarea de către Conferința Păcii a integrității neamului românesc în hotarele naturale a teritoriului ce ocupă, care în traducere are următorul cuprins:

«Ne simțim onorați de atențiunea D-v. dela 30 ale lunii trecute, și cu privire la distinsul d-v. îndemn credem că se va admite ca să adresăm Academiei din România propunerile noastre prin mijlocirea legațiunii care reprezintă țara ei.

«Credem că în anii viitori se va realiza o dezvoltare de relațiuni mai strânse între România și Statele-Unite și Academiiile celor două țeri vor putea fi în legătură în multe direcții. Baltimore este unul din cele mai comerciale orașe ale Statelor-Unite și Academia sa de științe una din cele mai vechi instituții de știință din țară. Mulți bărbați distinși au fost pe lista membrilor și corespondenților ei. Probabil cei mai cunoscuți sunt Eminența sa Cardinalul Gibbons și Excelența sa Woodrow Wilson.

«Am fi foarte recunoscători de atențiunea D-v., dacă ați binevoi să transmiteți Academiei Române respectele noastre, cu dorința de a ne pune în legătură pentru înlesnirea aspirațiunilor țerii ei și a-i aduce la cunoștință dorințele noastre pentru un schimb de membri corespondenți.

«In credința că silințele noastre vor realiza unele rezultate profitabile, vă rog respectuos a propune Academiei României ca să numească trei din membrii ei, ca membrii corespondenți ai Academiei de științe Maryland și să accepte ca trei din membrii noștri pe care-i vom recomanda, să fie membrii corespondenți ai Academiei României. Vom avea atunci ocaziunea de a servi și de a face respectiv țerile noastre mai bine cunoscute una alteia și, sper, de a ajuta aspirațiile țării d-v.»

— Se decide a se răspunde că s'a luat act cu deosebită bucurie de propunerea făcută și că ea va face parte din cadrul de activitate al Academiei în viitoarea sesiune generală.

Dela Instituțiunea Smithsoniană d'n Washington se primește o scrisoare în limba engleză, al cărei cuprins este următorul:

«Institutul Smithsonian a primit comunicarea d-v. din 2 Iunie, cu privire la fixarea teritorială a României. Sunt fericit a vă putea asigura că întreaga populație a Statelor-Unite are cea mai caldă simpatie pentru aceia cari au suferit ruperea legăturilor firești, cari-i legau de popoarele unite strâns prin sânge. Acest sentiment este pe deplin întreținut de guvernul Statelor-Unite și, reprezentanții săi în Consiliile dela Paris s'au gândit de a stabili în lume regularea în cel mai înalt grad a considerațiilor cari emană dela D-voastră.

«În fața intereselor așa de opuse ca cele cari vin în deliberare la Paris este învederat că realizarea unor astfel de scopuri poate fi mai mult sau mai puțin nedesăvârșită, totuși poporul Statelor-Unite este bine convins că reprezentanții săi vor face tot ce vor putea în această privință».

D-l N. Iorga prezintă cele din urmă două lucrari ale sale și anume : *Istoria Românilor pentru popor*, București 1919 și *Istoria Universală sau Istoria lumii* după căderea Imperiului Roman de Apus, I (476—1649), pentru clasa II-a secundară.

Dela d-l N. Petrescu-Comnen se primesc următoarele publicațiuni ale sale:

Notes sur la guerre roumaine (1916 — 1917) précédées d'une lettre de M. Albert Thomas et d'une préface de M. Maurice Muret. Lausanne-Paris, 1918 ;

La Dobrogea (Dobroudja), essai historique, économique, ethnographique et politique. Lausanne-Paris 1918 ;

Un peuple martire (Les Roumains de Transylvanie et de Hongrie.) Genève 1919 ;

Les Annales des Nationalités, anul 7, No. 2, conținând un articol al donatorului cu subiectul *Les Révendications de la nationalité roumaine* ;

La Terre Roumaine à travers les âges, Lausanne-Paris 1919, atlas istoric, politic și etnografic, precum și alte foi de propagandă în folosul cauzei românești tipărite în Elveția și Franța în timpul marelui războiu.

D-l Al. Lăpădatu, prezintă în dar următoarele :

a) Un atlas al Alsaciei-Lorenei dăruit de Ministerul Afacerilor Străine al Franței prin d-l De Martonne. Lucrarea conține toate modificările suferite de aceste provincii la granița lor dinspre Germania cu începere din anul 1792 ;

b) Un atlas geografic și statistic al Poloniei, redactat și publicat de d-l Eugène de Romer, profesor la Lemberg, dăruit de autor. Acest atlas este o mică enciclopedie foarte bogată conținând tot felul de date referitoare la Polonia și poporul polonez.

Dela d-l Ioan Condurache se primește spre a se publica în Anale manuscrisul lucrării sale *Suzeranitatea Ungaro-Polonă și efectele ei asupra suveranității Principatelor Române până la 1500*.

— Se recomandă Secțiunii istorice.

D-l V. Pârvan, citește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 19 Septemvrie prin care se specifică că Secțiunea a decis a se supune aprobării plenului următoarele :

a) să se restituie autorilor străini de Academie lucrărilor lor admise a se publica în Anale, dacă ei ar dori să le publice mai de grabă, Academia neputând publica deocamdată decât prea puțin și foarte încet din cauza marilor dificultăți cu tiparul ;

b) să se traducă în limba franceză și să publice în Buletinul Secțiunii istorice discursul rostit de d-l D. Onciul în ședința solemnă dela 14 Maiu a. c. ;

c) d-l N. Iorga să binevoiască a cerceta *Mănăstirile subterane din Basabia* despre cari atrage atențiunea d-l Zamfir C. Arbore printr'o notiță adresată Academiei la 11 August trecut. Academia să intervină pe lângă autoritățile din Basarabia ca să pună la dispoziția d-lui N. Iorga mijloacele necesare pentru a face această cercetare.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 10 OCTOMVRIE 1919.

Dela d-l General Scarlat Panaitescu se primește următoarea scrisoare :

«Cu adâncă recunoștință mulțumesc onoratului Colegiu pentru distincțiunea, ce mi-a acordat, alegându-mă membru corespondent al Academiei Române.

«N'am urmărit niciodată în cursul carierei mele să ajung la aureola, cu care îmi coronați azi opera mea științifică-militară, căci am găsit totdeauna un puternic sprijin în modestia împlinirii datoriei și în iubirea de neam. Am avut frumoasa recompensă de a-mi termina cariera militară, contribuind în gradul de general la desăvârșirea idealului milenar al neamului, împlinindu-mi prin aceasta cel mai mare vis al tinereții mele și visul de aur al oricărui soldat.

«Ilotărarea d-voastră nu-mi dă voie să mă opresc aci ; îmi deschide noi orizonturi de activitate. Mă închin în fața noilor obligațiuni științifice, ce-mi impune noua situațiune, și promit să-mi iau acest crez ca simbol al bătrâneței mele și vieții de reculegere în care intru.»

D-l D. *Onciul* prezintă ultima sa publicațiune *Idea Latinității și a Unității Naționale* — două lecțiuni de deschidere a cursului de istoria Românilor, București 1919.

Dela Institutul Musée Guimet din Paris se primește tomul 42 din Analele sale cuprinzând lucrarea : Cambodge. *Fête civiles et religieuses* par Adhémar Leclère, Paris MDCCCCXVII, însoțită de o scrisoare prin care roagă a i se răspunde de primire pentru ca, asigurându-se în acest mod de regularitatea funcționării postei între Franța și România să trimită Academiei și publicațiunile viitoare.

— Se decide a se exprima mulțumiri, trimetându-se în schimb publicațiuni de ale Academiei potrivite cu activitatea acelui Institut.

D-l I. *Bianu* prezintă un document de istorie culturală primit dela d-l C. Krupenski. Este o petiție dată la 1820 către poliția austriacă din Veneția de Giovanni Battista Negrini, care spune, că se ocupă cu întocmirea unei trupe de operă pentru teatrul din București, capitala Valahiei.

D-l V. *Pârvan* amintește că în ședința Academiei dela 19 Septemvrie trecut s'a decis ca d-l M. C. Sutză să reprezinte Instituțiunea noastră la a doua conferință a Uniunii Academice de cercetări și publicațiuni care se va ține la Paris la 15 Octomvrie curent. D-l M. Sutză a sosit dela Paris înainte de a i se fi comunicat această însărcinare, astfel că Academia noastră nu mai poate fi reprezentată la conferință, ziua deschiderii congresului fiind prea apropiată. Secțiunile literară și istorică, a căror activitate cadrează cu a Uniunii Academice care va lua forma definitivă în acest congres, au tot interesul să fie în relațiuni cu această Asociațiune și de aceea este necesar să se dea un răspuns la invitațiile făcute Academiei noastre de către Academia de Inscriptiuni și Frumose Litere din Paris de a participa la această conferință.

D-l I. *Bianu* răspunde că biourul Academiei a făcut cunoscut că Instituțiunea noastră va aderă la toate deciziunile ce se vor lua de participanți la conferință, dar că nu are posibilitatea să trimită acum nici un reprezentant

D-l V. *Pârvan* spune că este secundar dacă delegații vor merge sau nu la conferință ; este însă necesar să se numească câte un reprezentant din Secțiunile literară și istorică, al căror nume să figureze în scripte și cari să între în corespondență cu Uniunea. Propune pentru acest scop și pentru acest an pe d-nii Ovid Densusianu din Secțiunea literară și M. C. Sutză din Secțiunea istorică.

— Propunerea se primește.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 17 OCTOMVRIE 1919.

Președinta d-lul *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *Ovid Densușianu* expune comunicarea pentru comemorarea lui Nicolae Bălcescu cu ocaziunea împlinirii, în anul curent a unui secol, dela nașterea sa.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 24 OCTOMVRIE 1919.

Președinta d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare despre *Condițiunile pentru a steriliză apa de băut prin filtrele dela Băcu-Arcuda după cercetările d-lui Dr. A. Babeș*.

D-l *N. Iorga* face o comunicare cu subiectul: *Noi mărturii străine despre istoria modernă a Românilor*.

ȘEDINȚA DELA 31 OCTOMVRIE 1919.

Dela d-l *Al. Lăpădatu* se primește următoarea scrisoare :

«Depun pentru colecțiile Academiei :

«1. Un pergament domnesc din 1438 Fev. 5, dela *Ilie și Ștefan*, fiii lui *Alexandru cel Bun*. Documentul aparține de drept Academiei, întru cât face parte din fondul ultimelor documente dela *M-reă Slatina*, dăruite, la 1907, de *Adm. Casei Bisericii Academiei*. Atunci cu învoirea celor în drept l-au luat și l-au încredințat mult regretatului *Ioan Bogdan* spre studiere, pentru publicarea documentelor anti-Ștefaniene ce pregătiă. Acum fiindu-mi restituit de moștenitori, îl depun pe biurul Academiei.

«2. Un fragment de mss. grecesc, dela sfârșitul sec. XVI, de conținut religios moral, cuprinzând rugăciuni pentru post, mss ce mi-a fost dăruit — nu mai știu de cine — personal.

Dela d-l *Ioan D. Condurachi* se primește pentru a se publica în *Anale* manuscrisul lucrării sale: *Soli și Agenți ai Domnilor Moldoveni la Poartă în secolul al XVII-lea*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 7 NOEMVRIE 1919.

Președința d-lui: *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* face o comunicare cu subiectul: *Lucruri nouă găsite în Basarabia*.

D-l *Iorga* prezintă apoi următoarele documente despre cari a vorbit în comunicarea expusă și cari au fost aduse în dar pentru colecțiunile Academiei:

I. Din partea d-lui *Paul Gore* din Chișinău, membru onorar al Academiei:

a) un document cu data 1633 (7142) Septemvrie 6, prin care *Moisi Moghilă* întărește stăpânirea boerului *Nan Părasco Donoc*ea Logofătul peste satul *Ioșnilova* din ținutul *Orheiului*;

b) o înștiințare în românește dată din *Petersburg* la 20 Iunie 1821 pentru vânzarea unor averi în *Basarabia*.

II. Din partea Departamentului Agriculturii din *Basarabia* un dosar cuprinzând 14 documente, dintre cari 3 dela *Alexandru-cel-Bun* din anii 1429 și 1430, unul dela *Petru Voevod* din anul 1456, două dela *Ștefan-cel-Mare* din anii 1463 și 1500, unul dela *Petru Rareș* din anul 1527, unul dela *Iancu Voevod* din anul 1581, unul dela *Petru Vodă* din anul 1589, unul dela *Aron Voevod* din anul 1592, unul din anul 1772 și restul de trei din 1774. Toate aceste documente se referă la iazul și prisaca *Zagornii* dela *Nistru* și la satul *Copanca* dela gura *Zagornii* dăruite Mănăstirii *Neamțului* de către *Voevozii Moldovei* precum și la certurile pentru stăpânirea acestor imobile.

ȘEDINȚA DELA 13 NOEMVRIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește o adresă dela *Marele Stat Major* prin care se specifică că Guvernul a hotărât transportarea capului lui *Mihaiu Viteazul* de la *Mitropolia* din *Iași* la Mănăstirea *Dealului*. Capul Eroului va fi purtat în procesiune, care va porni din *Iași* în ziua de 15 Noemvrie, se va opri prin localitățile istorice *Suceava*, *Turda*, *Alba-Iulia*, *Sibiu* și *Șelimborg* și va sosi la Mănăstirea *Dealului* în ziua de 21 Noemvrie, când se va face înhumarea. Academia este rugată să numească doi delegați cari să facă parte din Comisiunea care va însoți procesiunea.

— Sunt delegați d-nii *N. Iorga* și *I. Simionescu*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA-14 NOEMBRIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l Inginer Gogu Constantinescu face o comunicare despre *Știința Sonică*.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 21 NOEMVRIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

Ședința solemnă de astăzi — ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril — fiind destinată comemorării lui Mihai Vodă Viteazul, au fost invitați prin biurourile Corpurilor legiuitoare și prin presă senatorii și deputații aleși în provinciile alipite Basarabia, Bucovina și Ardealul. Au luat parte la ședință mulți reprezentanți ai țărilor surori în frunte cu membrii onorari ai Academiei și prelații: I. P. S. Sa Mitropolitul Pimen al Moldovei și Sucevei, P. S. Sa Miron Cristea Episcopul Caransebeșului, P. S. Sa Ioan Papp Episcopul Aradului, P. S. Sa Arhiepiscopul Nicodem al Basarabiei.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

«Salut pe onorații reprezentanți ai țărilor surori unite, cari în participare așa de numeroasă au venit să onoreze ședința noastră de astăzi. E întâia dată că sub bolta acestui templu al culturii românești se află întruniți atâți fruntași distinși ai națiunii, din toate ținuturile patriei românești dela Nistru pân' la Tisa.

«Prăznuim amintirea eroului martir al unității naționale, căzut jertfă, pe câmpia Turdei, pentru idea mântuitoare căreia el i-a dat ființă, idee realizată azi prin reunirea Daciei romane sub sceptrul glorios al M. S. Regelui Ferdinand I, primul Rege al tuturor Românilor.

«Dela fericita unire a țărilor surori, e prima zi aniversară a eroului național Mihai Viteazul ce o serbăm uniți, nu numai uniți în căugete și simțiri, dar uniți și în Statul național al neamului românesc întreg, în România unită.

«Suntem fericiti de a comemora această zi împreună cu iluștrii reprezentanți ai țărilor surori unite și ai Bisericii naționale.

«Bine a-ți venit între noi, părinților și fraților» !

D-l *N. Iorga* expune comunicarea comemorativă.

Dela d-l Francesco d'Ovidio, Președintele Academiei Regale «dei Lincei» din Roma se primește o scrisoare al cărei cuprins în traducere este următorul:

«Ilustre Coleg,

«Răspund cu oarecare întârziere la scrisoarea D-voastre circulară, trimisă și acestei Academii Regale «dei Lincei», pe care am putut-o ceti Academiei numai la reînceperea anului academic, în ședința dela 2 Novemvrie. Cetirea ei a fost ascultată cu cea mai viie simpatie și Academia a hotărât, ca eu să Vă exprim întreaga consimțire a Academiei Italiane cu nobilul avânt al surorii sale române.

«Italia, care a suferit atât de mult și în lungul atâtor secoli apăsarea străină, și în timpii din urmă apăsarea tocmai a aceleiași Puteri, care ținea sub jugul ei o parte atât de mare a Latinilor din Orient; Italia, care este mama acestor Latini și care niciodată nu a uitat comunitatea de rassă și de limbă și meritele seculare, ale fiilor săi dunăreni pentru apărarea civilizației în contra năvălirilor atâtor barbari, a simțit adâncă îngrijire pentru națiunea română, mai ales în timpurile din urmă; a tremurat și a plâns pentru ea, a suspinat după ziua eliberării ei, a salutat acea zi cu cea mai viie bucurie, și din toată inima urcăză României deplina realizare a aspirațiilor ei. Acesta este simțământul tuturor Italianilor și cu deosebire al lumii noastre academice, care vede mai luminos rațiunile istorice și de drept ale justiției internaționale. Indrăsnesc să mai adaug, că, interpretând simțemintele colegilor mei, simțesc o deosebită bucurie, eu, care ca profesor de filologia neolatină, am neîncetate ocaziuni de-a simți în limba românească răsunsetul originilor comune ale limbilor noastre și ale civilizațiunii noastre.»

ȘEDINȚA DELA 28 NOEMVRIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *Duiliu Zamfirescu*, regretând că n'a putut lua parte la ședința din ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, își exprimă bucuria deosebită pentru participarea Membrilor Corpurilor Legiuitoare aleși în Transilvania, Basarabia și Bucovina la ședința solemnă ținută în acea zi pentru comemorarea Marelui Voevod Mihai Viteazul. Legătura dintre Academie și reprezentanții provinciilor românești contopite cu Regatul, în timpul șederei lor în Capitală, ar trebui să devină cât mai strânsă.

Dela Ministerul de Răsboiu se primește adresa prin care Academia este rugată a comunica cari ar fi elementele ce trebuie să cuprindă, din punct de vedere istoric, emblema de pe drapelele corpurilor de trupă, de oare ce s'a decis a se publica concurs pentru pictatul unui drapel a cărui emblemă să simbolizeze întregirea neamului, care drapel să servească apoi ca model pentru toate drapelele corpurilor de trupă din oștire română.

— După o discuție la care iau parte d-nii *D. Onciul, Duiliu Zamfirescu, I. Bianu, General Gr. Crainicianu* și *G. Țițeica* se decide a se răspunde că emblema de pe drapelele corpurilor de trupă trebuie să conțină aceleași elemente ca și stema țerii. Academia este reprezentată în comisiunea numită de Ministerul de Răsboiu pentru stabilirea stemei țerii, în conformitate cu noua situațiune creată de marele războiu, prin d-nii *N. Iorga, D. Onciul, I. Bianu* și *V. Pârvan* cari contribuie cu luminile lor la facerea acestei lucrări. Numai după ce lucrările acestei comisii se vor fi terminat și stema țerii va fi fost aprobată de Corpurile Legiuitoare se va putea ține concurs pentru emblema ce urmează a se picta pe drapelele corpurilor de trupă.

D-l *Ovid Densusianu* cetește următorul proces-verbal încheiat de Comisiunea Monumentului Unirii :

«In ședința de azi 31 Octomvrie, comisiunea a discutat unele chestiuni în legătură cu premiul publicat de Academie pentru ridicarea Monumentului Unirii și a fost de părere să se dea concurenților, prin publicitate, următoarele lămuriri în urma deciziunilor luate de ea ;

«1. Monumentul se va ridica în piața Victoriei.

«2. Scara dimensiunilor e lăsată la latitudinea concurenților, totuș e de dorit ca toate proiectele să prezente o vedere generală pe scara de 0,02.

«3. Proiectele se vor prezenta cu un motto, iar numele concurenților se va pune într'un plic închis cu acelaș motto.

«4. Juriul va fi compus din 5 membri ai Academiei la care se vor coopta 2 arhitecți și un sculptor.

«5. Monumentul e proiectat să se ridice cu fonduri ce ar atinge suma de 5—7 milioane.

«6. Concurenții la premii vor trebui să fie Români ori din țările aliate.»

D-l *General Gr. Crainicianu* crede că înălțarea unui monument al Unirii aparține mai mult Corpurilor Legiuitoare. O piață cum este piața Victoriei nu poate fi destinată de Academie pentru înălțarea unui astfel de monument fără consimțământul primăriei și al guvernului.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* observă că nu sunt bani pentru facerea concursului, cu atât mai puțin pentru facerea monumentului. Până în prezent nu s'a luat nici o măsură pentru adunarea fondurilor necesare și nu crede că prin liste de subscripții s'ar putea aduna o sumă de 5-7 milioane.

D-l *I. Bianu* spune că a atras atențiunea Academiei asupra lipsei de fonduri, când s'a propus facerea acestui monument. Unii colegi au spus atunci că sumele se vor strânge cu ușurință prin liste de subscripție.

D-l *D. Onciul* spune că comisiunea a lucrat în conformitate cu dispozițiunile Academiei întrunite în sesiune generală și deci nu i se poate atribui nici

o vină. Dacă nu sunt bani, Academia poate hotărî amânarea concursului fără termin.

— Se decide ca concursul anunțat, pentru care urmă a se depune proiectele definitive — cu studiul deplin al motivelor de detaliu — până la 30 Aprilie 1920, să fie amânat până la adunarea sumelor necesare ; această decizie să fie publicată în ziare.

D-l *St. C. Hepites* prezintă pentru colecțiunile Academiei două interesante scrisori ce i-a încredințat d-l inginer Teodor Teodorini, care a fost în strânse legături cu familia Nothomb din Belgia. Una din scrisori este adresată de către Nicolae Golescu la 18 Aprilie 1858, din Paris, lui Alphonse Nothomb, Ministru de stat în Belgia ; prin ea se cerea mijlocirea Ministrului belgian pentru ca adresantul și Dimitrie Brătianu să fie prezentați Principei Belgiei. A doua este o autografă a lui von Praet, Ministrul de cabinet al Regelui Belgiei, din 28 Aprilie același an, prin care se răspunde lui Alphonse Nothomb la intervenția făcută în favoarea lui Dimitrie Brătianu și Nicolae Golescu.

D-l Hepites prezintă tot din partea d-lui Teodorini o a treia scrisoare cu data 24 Iunie 1866 care tractează, ca și cele precedente, despre introducerea dinastiei străine în Principate.

— Se decide a se mulțumi d-lui inginer T. Teodorini.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi*, în continuarea darurilor făcute cu alte ocazii, prezintă pentru colecțiunile bibliotecii următoarele :

a) 15 scrisori autografe ale regretatului I. Bogdan către d-sa, scrise din Petersburg, Moscova, Varșovia și Kiev în anii 1889 și 1890. Scrisorile cuprind date referitoare la activitatea științifică a lui Ioan Bogdan în timpul studiilor sale în Rusia, ca bursier al statului, și unele informațiuni asupra intențiilor Rusiei cu privire la viitorul patriei noastre ;

b) 2 scrisori autografe prin care poetul Al. Vlahuță mulțumește d-lui Negruzzi pentru sfaturile și îndrumările ce i-a dat în activitatea sa literară.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul* exprimă d-lui I. C. Negruzzi mulțumirile Academiei pentru această nouă mărturie de interesul deosebit ce-i poartă

ȘEDINȚA PUBLICĂ EXTRAORDINARĂ DELA 30 NOEMVRIE 1919.

Președintele d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* zice: Academia ține astăzi o nouă ședință de sărbătoare pentru Basarabia. Acum două săptămâni cu adevărată emoțiune am ascultat comunicarea d-lui coleg N. Iorga despre descoperirile istorice făcute în ultima sa călătorie la Chișinău și am primit prețioasele documente aduse

de d-sa de acolo, între cari se aflau trei hrisoave (urice) dela Alexandru cel Bun. Acum, înainte de a ascultă cuvântarea colegului basarabean Ciobanu, sunt fericit a prezenta un prețios dar de aceeași natură trimis de colegul nostru onorar d-l Paul Gore. Sunt 12 hrisoave dela diferiți Domni ai Moldovei, începând cu urmașii lui Alexandru cel Bun, la începutul secolului al XV-lea până la Vasile Lupu dela mijlocul secolului al XVII. Academia a voit ca acest dar prețios al d-lui Gore să fie prezentat în această ședință sărbătorească pentru a se exprima aici d-lui Gore călduroasele ei mulțumiri.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* exprimă d-lui Gore, în numele Academiei, vii mulțumiri pentru prețiosul său dar.

D-l *St. Ciobanu* expune comunicarea anunțată cu subiectul *Continuitatea culturii și simțirii românești în Basarabia sub stăpânirea rusească*.

ȘEDINȚA DELA 5 DECEMBRIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

Dela Secțiunea literară se primesc propunerile de a se tipări în *Anale* lucrărilor d-lor Iorgu Iordan *Studiul numelor de localități din România* și Al. Rosetti *Colindele religioase la Români*.

Secțiunea istorică propune a se publica în *Anale* lucrarea *Soli și Agenți ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea* de d-nul Ioan D. Condurachi, după ce mai întâiu se vor suprima de autor capitolele cari se repetă și acelea în cari se tratează generalității cari nu privesc de aproape subiectul.

D-l *St. C. Hepites* prezintă ca dar din partea Societății Regale Române de Geografie *Buletinul* ei cu Nr. 37 din 1916—1918 și programa lucrărilor ce se vor face în adunarea generală a acelei societăți, care se va ține în amfiteatrul Fundațiunii Universitare Carol I în zilele de 14 și 15 Decembrie curent.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 12 DECEMBRIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *S. Mehedinți* expune comunicarea sa despre *Populația, problema fundamentală a Statului român*.

ȘEDINȚA DE LA 19 DECEMBRIE 1919.

Președinta d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul*, zice: Domnilor colegi, în ședința aceasta avem deosebită plăcere de a saluta în mijlocul Academiei pe Părintele Protopop Gheorghe Popovici din Lugoj. Dela proclamarea Sf. Sale de membru corespondent al Academiei nu am avut niciodată onoarea de a-l fi avut printre noi. Salutăm astăzi cu stima cuvenită și primim cu cea mai mare dragoste în mijlocul nostru pe destoinicul muncitor în ogorul științei, pe aprigul luptător pentru cauza națională a fraților noștri de peste Carpați. Istoria cunoaște interesanta lucrare a Sf. Sale asupra Banatului și așteaptă ca altele să-i urmeze. Bine ați venit între noi, Domnule Coleg, și să vă vedem cât mai des în mijlocul acestei Instituțiuni culturale.

Părintele Protopop G. Popovici, zice: Domnule Președinte și prea stimați colegi, adânc mișcat de cuvintele adresate, exprim profunda mea mulțumită și vă asigur că în viață, cât îmi vor permite puterile, nu voi înceta de a-mi face datoria față de neam și patrie. Imprejurări independente de voința mea, adeseori în legătură cu situația politică a noastră sub dominația străină, m'au împiedecat de a fi putut veni vreodată la ședințele Instituțiunii, care m'a onorat cu titlul de membru corespondent al ei. Vă mulțumesc din toată inima pentru calda manifestație de simpatie și vă asigur că ce voi putea nu voi înceta de a face.

Marele Stat Major face cunoscut că a luat inițiativa de a organiza un biurou de educație națională, cu menirea de a lucra pentru dezvoltarea simțimântului patriotic și a conștiinței naționale. Pentru acest scop s'a hotărât înființarea unui comitet din care să facă parte organele autorizate ale școalei, bisericii, armatei și ale tuturor instituțiilor și societăților de educație din țară. Marele Stat Major roagă Academia să numească un delegat care să o reprezinte în acel comitet.

— Se delegă d-l *D. Onciul*.

ȘEDINȚA DELA 26 DECEMBRIE 1919.

Președinta d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* zice: Azi pentru întâia oară se prezintă între noi d-l Emil Racoviță, colegul nostru în Secțiunea științifică, ales la 11 Aprilie 1905. Titlurile d-sale foarte cunoscute în sânul Academiei mă dispensează de a le mai aminti. În numele Domniilor-Voastre îi urez

mulți ani de sănătate și vigoare pentru a duce mai departe faima culturii românești.

D-l Emil Racoviță mulțumește pentru urările ce i se fac și căldura cu care este primit în mijlocul Academiei.

Dela d-l C. N. Hurmuzachi se primește următoarea scrisoare:

«In urma lipsei unei comunicațiuni regulate cu țara noastră, am aflat după mai multe luni, că am fost proclamat membru de onoare al Academiei Române. Acum mă folosesc de ocaziunea plecării unui curier, spre a adresa D-voastre aceste șire, și sper că în curând voiu avea onoarea, de a mă afla în fine în mijlocul D-voastre.

«Vă rog, Domnule Președinte, să primiți expresiunea simțemintelor mele de mulțumită profundă, pentru înalta distincțiune care mi s'a oferit, și să binevoiți a comunica aceste simțeminte Domnilor Membri ai Academiei. Privesc această distincțiune ca cea mai mare onoare și constat cu deosebită bucurie că ați binevoit a releva colaborarea mea la întreținerea sentimentului național, ceea ce a fost, după opinia mea, prima datorință a fiecărui Român din țerile stăpânite de străini. Sub împrejurările de atunci eră necesar de a concentra toate forțele naționale spre unicul scop al eliberării neamului. Această eră premisa fundamentală a oricărei activități științifice roditoare și a progresului cultural.

«Astăzi, sub domnia înțeleaptă și glorioasă a Majestății Sale Regelui nostru Ferdinand, când am ajuns în fine împlinirea idealului unirii tuturor Românilor, ne așteaptă iarăși o muncă gigantică spre a consolidă cele dobândite, o muncă care cere împărțirea forțelor pe diferitele terene ale vieții naționale. Știința națională a fost cultivată până acum mai ales în România liberă care ne-a servit totdeauna ca model și va conduce de acum înainte destinele părților recucerite. In țerile românești eliberate de sub influența spiritului străin se va ivi acum un nou avânt științific cu caracter tipic național și cu timpul vor contribui și aceste țeri la înălțarea întregului neam, dezvoltându-se în cultura proprie.

«Astfel vom cuceri pozițiunea dominantă care ni se cuvine în această parte a Europei și vom mări importanța notei românești pentru civilizațiunea și pentru progresul general al omenirii».

D-l I. Simionescu prezentă în dar din partea preotului Gh. Constantinescu din Hârlău o monetă de aur găsită în ruinele palatului lui Stefan-cel-Mare din acea comună. Moneta este un ducat al Dogelui venețian Aloisio Contarini (1676—1683) și prezentă importanță din cauza localității în care a fost găsită. D-l Simionescu dăruiește apoi lucrările sale *Pufuri de Pădăie*,

tipărită în Seria B. No. 6 din Biblioteca Asociației «Cercetașii României», și *Din tainele florilor*, publicată de Căsa Școalelor în No. 12 a Bibliotecii de popularizarea științei.

ȘEDINȚA DELA 2 IANUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

Dela d-l Carol Kadlec din Praga se primește următoarea scrisoare :

«Cu deosebită plăcere am luat la cunoștință știrea din 16 Iunie 1919 No. 1242, înmănată mie la 22 Noemvrie 1919, că am fost ales membru al Academiei Române.

«Stimez foarte mult această înaltă distincțiune și mă voiu sili să lucrez și mai departe, pe cât îmi permit puterile mele, pe terenul istoriei legăturilor reciproce româno-slave.

«În sfârșit doresc din adâncul inimii, ca poporul român, care după atâtea lupte pentru drepturile sale inalienabile, și-a realizat acum visul idealurilor sale naționale, să continue mai departe fericit opera sa culturală și să fie cruțat de toate piedicile în dezvoltarea lui».

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi*, cetește următoarea listă a publicațiunilor prezentate în termenul regulamentar la concursurile premiilor ce urmează a se decerne în sesiunea generală viitoare :

1.—*La premiul Năsturel de 4000 lei.*

Antonescu (Lt. Colonel I.), Români. Origina, trecutul, sacrificiile și drepturile lor. București 1919.

Brucăr (I.), Incercări și studii. București 1919.

Bucurescu (Teodor), Nouă lumină. Segedin 1919.

Dobrescu (Mișu), Când frunzele cad Tecuci 1919.

Militaru (V.), Stropi de rouă. Poezii. București 1920.

Negoescu (Profesor Cristu S.), Ardealul nostru. Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul—din punct de vedere geografic, economic, administrativ și mai ales financiar. București 1919.

Papacostea (Cezar), Din Platon. I. Apărarea lui Socrates. Kriton sau datoria cetățeanului. II. Phaidon s. Despre nemurirea sufletului. București 1919.

Rădulescu (Mircea), Suflet și uzină. Poezii de războiu. București 1919.

Soricu (I. U.), Doinele mele. Din zile de luptă. Ediția a doua. Orăștie 1919.

Tutoveanu (G.), Balade. București 1919.

Vampa (Laura), Din lumea celor mici. Fără loc și dată.

Zamfiroiu (Eugeniu), *Evoluția proprietății imobiliare rurale în Bulgaria, (1878—1916)*. București 1919.

2. *La Premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei.*

Michăilescu (Ecaterina), *Noțiuni de botanică pentru clasa VIII clasică de băeți și clasa VIII modernă de fete*. București 1919.

3. *La Premiul Anastasie Stolojianu de 3.000 lei.*

Condurachi (Ioan D.), *Expunere rezumată a teoriei moștenirilor în vechiul drept românesc*. București 1919.

Cosma (Doctorul G.), *Munca, surmenajul, repaosul*. București 1916.

Demetrescu (I. I.), *Soda electrolitică*. București 1915.

Atila (F. R.), *Peștii și pescuitul*. București 1916.

Fundăteanu (H.), *Evoluțiunea în natură și societățile omenești*. București 1914.

Maxim (Dimitrie G.), *Consecințele Unirei Ardealului și Bucovinei sub raportul naționalității române*. București 1919.

Popescu (Căpitan N. I.), *Arbitrajul internațional*. București, f. a.

Sonea (Florian), *Din entomologia horticola. Dușmanii pomilor noștri și mijloacele de apărare. Aparatul «Sonea»*. Orăștie 1919.

Predescu (Chr.), *Aparat pentru localizarea geometrică a proiectilelor în corpul răniților. (Invenție)*.

Vidrașcu (Inginer-șef I. G.), *Memoriu relativ la metodele întrebuintate la ridicările geodezice, topografice și hidrografice din Delta Dunării*. București 1914.

4. *La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil).*

Apostol (G. D.), *Țării mele. Versuri*. Piatra-N. 1918.

Aslan (I. C.), *Odinioară. Iași* 1918.

Băgulescu (Căpitanul G.), *Zile triste*. București 1919.

Bassarabescu (I. A.), *Un dor împlinit. Nuvele și schițe*. București 1919.

Cârstescu (Maiorul Virgil), *Din vremuri grele. Poezii eroice*. Roman 1919.

Cridim. *Zile roșii. Sonete și pantume*. București 1919.

Cujbă (Sergiu Victor), *Cântări basarabene*. Chișinău 1919.

Emandi (Elena Th.), *Din anii de durere. Pagini trăite*. Bârlad 1919.

Lorian (F.), *Femei (moravuri)*. București 1919.

Negrișanu (Locot. D.), *Eroii. Poezii dedicate oștirilor române*. Ediția IV-a. București 1919.

Pillat (Ion), *Grădina între ziduri. Poezii*. București 1920.

Porescu (Florian), *Să fim oameni. Dramă în 2 acte*. București 1919.

Todie (Eugen), *O iubire*. Roman. București, f. a.

Voiculescu (V.), *Din Țara Zimbrului și alte poezii*. Bârlad 1918.

5. *La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil).*

Dobrescu (Dr. Aurel), Boalele nervoase și mentale, prevenirea și tratamentul lor. București 1919.

Mironescu (Doctor Theodor), Consultațiunile medicale la Spitalul Colțea. București 1918.

Procopiu (Stefan), Perpetuum mobile și principiile energiei. București 1919.

Stahl (Henri), Curs de stenografie parlamentară. București 1919.

Vaian (Doctorul Leon), Exerciții practice de Auscultațiune. Plămâni, inimă, artere. București 1919.

6. *La Premiul Lazăr de 5.000 lei.*

Cantuniar (N.), România Mare — pentru clasa IV-a secundară. Craiova 1919.

Lupașcu (Ioan), Separator universal. (Invenție).

D-l Secretar General adaogă că la premiile cu subiecte date s'a prezentat un singur manuscript sub motto «Nihil sine deo» pentru premiul Adamachi, de 5.000 lei, cu subiectul *Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol, cu adnotările istorice și o prefață, cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale*. Celelalte premii cu subiecte date, la cari nu s'a prezentat nici o lucrare, sunt următoarele :

a) Premiul Alexandru Ioan Cuza, de 20.000 lei, cu subiectul : *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor* ;

b) Premiul Eliade Rădulescu, de 5.000 lei, cu subiectul : *Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române* ;

c) Premiul Năsturel, de 5.000 lei, cu subiectul : *Valoarea alimentară a porumbului*.

D-l St. C. Hepîtes zice :

«In cursul acestei săptămâni s'a petrecut un măreț fapt relativ la care doresc a face o propunere.

«Este incontestabil că, după actul Unirei care a desființat granița dela Milcov, act care este premergătorul tuturor actelor mari care s'au înfăptuit în urmă, unirea laolaltă a tuturor țărilor locuite de Români care s'a pecetluit pentru vecie zilele trecute, este de o măreție extraordinară.

«Pentru toți Românii, dar mai ales pentru Academia Română, acest eveniment eră idealul. Zic, mai ales pentru Academia Română, căci dânsa, chiar din prima zi a înființării ei, atunci când poziția noastră ca Stat eră

precară, s'a organizat așa fel încât să arate lumii, în mod palpabil, năzuințele ei și ale neamului românesc. Singură Academia a avut, dela început în sânul ei, precum are și acum, reprezentanți ai fraților noștri din toate părțile locuite de Români; Basarabeni ca și Bănățeni, Macedoneni ca și Bucovineni, Transilvăneni ca și Moldoveni sau Munteni.

• «Hotarele de azi încă nu corespund nici năzuințelor noastre nici lucrului firesc, dar totuși ne mulțumesc deocamdată în speranța că deplină dreptate se va face.

«Până atunci nu trebuie să uităm însă că s'a înfăptuit o bună parte din idealul neamului nostru și al Academiei Române, care este păstrătoarea limbei neamului nostru, și că originea acestei înfăptuiri se datorește frumosului gest românesc al Capului Statului, care și-a tras sabia în contra cotropitorilor pământului ce ne hărăzise Impăratul Traian.

«Capul Statului, în persoana M. S. Regelui Ferdinand I, este în același timp și Președintele de Onoare și Protectorul Academiei Române. Propun ca să se prezinte M. S. o scrisoare de felicitări și de mulțumiri din partea Academiei Române».

— Propunerea este primită cu însuflețire de unanimitatea membrilor prezenți.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 23 IANUARIE 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *Ovid Densușianu* face o comunicare despre la *Originea Bascilor*.

ȘEDINȚA DELA 30 IANUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* anunță încetarea din viață a d-lui *Petre Broșteanu*, membru corespondent la Secțiunea istorică, ales la 1 Aprilie 1889.

Dela d-l *H. Tiktin* se primește următoarea scrisoare:

«Din cauza lipsei mele din țară, adresa D-v din 16 Iunie curent, care mă înștiințează că înalta instituțiune ce prezidați m'a ales membru de onoare al ei, a ajuns abia acum în mâinile mele. Sunt adânc mișcat de marea

onoare ce mi-a făcut Academia Română primindu-mă în sânul ei, onoare pe care n'am căutat-o. Văd în alegerea mea o nouă dovadă, că munca mea pusă în serviciul științei și al scumpei mele patrii n'a fost zadarnică și aceasta mă umple de mare bucurie».

D-l *I. Bianu* spune că astăzi Academia a fost vizitată de d-l Gustave Fougères, membru onorar al nostru, profesor la Universitatea din Paris, însoțit de d-nii Doyon, profesor la Universitatea din Lyon, și Gilot, profesor la Universitatea din Strasbourg, delegați ai acelor instituțiuni culturale la inaugurarea Universității din Cluj. Invitându-i la ședința aceasta, iluștrii oaspeți și-au exprimat părerea de rău că nu pot veni fiind ocupați în altă parte.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* spune că în conformitate cu deciziunea luată în ședința dela 2 Ianuarie, de a se prezentă o scrisoare de omagii M. S. Regelui cu ocaziunea unirii țărilor românești de peste vechile hotare la Regat, d-l D. Onciul a redactat următorul text:

«*Sire,*

«Cu legile votate de Corpurile legiuitoare, în memorabilele ședințe dela 29 Decemvrie 1919 și promulgate prin înaltele decrete regale din 31 Decemvrie, s'a desăvârșit unirea țărilor surori în Regatul român, sub binecuvântata domnie a Maiestății Voastre ca primul Rege al tuturor Românilor din cuprinsul Daciei Traiane reunite.

«Academia Română, în urma deciziunii luate în ședința dela 2 Ianuarie 1920, vine să prezinte prea respectuos Maiestății Voastre, Augustului său Protector și Președinte de onoare, urările sale omagiale pentru acest mare act național, așteptat de veacuri de tot neamul românesc și adus la fericită îndeplinire prin viteaza sabie și luminata iubire de neam a Maiestății Voastre.

«Dela înființarea sa în anul 1866, an binecuvântat cu întemeierea augustei Dinastii a României prin alegerea fericitului întru amintire Domn și Rege Carol I, Institutul nostru, format de reprezentanți ai științei și literaturii românești din toate țărilor locuite de Români, a cultivat și întreținut vie conștiința unității naționale. În fiecare primăvară, acest Institut de cultură națională al tuturor Românilor întruniă, în sesiunea sa generală, pe fruntașii intelectuali ai românismului de pretutindeni, cari întorcându-se duceau cu ei acasă cuvântul înțelept cu îndemnul înălțător al Suveranului și Protectorului, cuvântul mângâietor de dragoste, nădejde și credință, cuvântul însuflețitor de unire și înălțare națională ce se propovăduia de aci pentru neamul întreg.

«Iată cuvântul s'a înfăptuit. Când se împlinea jumătate de secol dela întemeierea Dinastiei, ca și a Institutului nostru, Maiestatea Voastră a tras sabia pentru îndeplinirea unității naționale, conducând poporul român la biruință și mântuire.

«Binecuvântată fi-vă deapururea marea cucerire românească ce ați înscris, Sire, în istorie, în care glorificat veți fi, din secol în secol, ca Intemeietor al României unite, „Restitutor Daciarum“. Binecuvântată deapururea fi-vă sublima dragoste de țară și neam a Maiestății Sale Reginei, duioasei Mamă a ostașilor, care ca un înger păzitor a veghiat la patul de suferință al răniților pentru patrie și la grelele încercări ale țerii. Bogat roditoare fie binecuvântatele fapte ce ați împlinit, întru mărirea și gloria Maiestăților Voastre, întru fericirea și înflorirea patriei unite și a neamului românesc întreg.

«Cu cel mai profund respect aducem Maiestății Voastre și Maiestății Sale Reginei omagiile de recunoștință și urările Academiei Române, și Vă rugăm să binevoiți a le primi ca prinos la cununa de dragoste și mărire ce Vă închină toate inimile românești.

«Să trăiți, Sire !

«Trăiască Maiestatea Sa Regina și augusta Dinastie !

«Trăiască și înflorească România unită !»

În ziua de 18 Ianuarie, Delegațiunea compusă din d-nii I. Brătescu-Voinești, D. Onciul, St. C. Hepites și d-sa s'a prezentat M. S. Regelui. După cetirea scrisorii de către d-l D. Onciul, Suveranul a binevoit a răspunde următoarele :

«Sunt adânc mișcat de caldele și frumoasele cuvinte și urări, ce-mi aduceți din partea Academiei Române, cea mai înaltă instituție de cultură românească, aceea care de alâtea decenii, neîntrerupt și fără preget, chemând la sânul ei elementele culturii românești ce trăiau sub stăpâniri străine, a întreținut în inimile lor veșnic vie și neșovoitoare scumpa și sfânta speranță, că va sosi odată ziua împlinirii idealului de întregire a neamului românesc.

«Azi, când acest ideal s'a înfăptuit, rolul Academiei Române nu a încetat; tot ei îi rămâne cea mai mare parte a sarcinei de a lucra la desăvârșirea, la consolidarea acestei întregiri a neamului, prin unificarea culturii românești, prin înlăturarea diversităților de gândire, ce dominațiunile străine au impus elementelor românești de sub stăpânirea lor, spre a le stăpâni mai cu înlesnire.

«Nu mă îndoiesc o clipă că Academia Română își va îndeplini această misiune cu aceiași pricepere și cu aceiași râvnă, cu

care a muncit pentru pregătirea înfăptuirii celor de azi. Cât despre mine, știți ce caldă iubire port în inima mea Academiei Române. Vă încredințez că-i voi păstra și în viitor întreaga mea iubire și că voi face tot ce-mi va stă în putință pentru a o ajuta la greaua, însemnata și prețioasă operă ce va avea de îndeplinit».

Uniunea Academică Internațională confirmă primirea scrisorii prin care i s'a făcut cunoscut că Academia noastră a delegat pe d-nii O. Densușianu și M. Sutzu pentru a o reprezenta în acea asociațiune. Pe lângă scrisoarea de răspuns se primesc Statutele Uniunii și darea de seamă a celei de a doua conferință ținută la Paris în zilele de 15-18 Octomvrie 1919.

Dela d-l Profesor Dr. Gustav Weigand din Lipsca se primește Raportul anual 21-25 al Institutului pentru limba română condus de dânsul.

Secțiunea literară, răspunzând însărcinării ce i s'a dat în ședința dela 2 Ianuarie, este de părere că numele de familie formate dintr'un nume de botez precedat de articolul *a* să scrie astfel: *a Maritei*, *a Zamfirei* etc.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul* zice: În ședința de astăzi avem plăcerea de a saluta între noi pe d-l Sever Zotta, noul coleg corespondent la Secțiunea istorică, ales în sesiunea generală trecută. Am avut adeseori bucuria de a-l saluta ca oaspe; astăzi, pentru întâia oară, îl salutăm ca coleg. Fie bine venit între noi. Lucrările sale de genealogie ajută la cunoașterea trecutului așa de puțin cunoscut. Astfel de cercetări a făcut fostul coleg I. Tanoviceanu, pe care moartea l-a răpit înainte de a le fi terminat. Urăm d-lui Zotta să continue aceste studii cu scrupulositatea și metoda științifică de care a dat dovadă până în prezent.

D-l S. Zotta mulțumește pentru amabilitatea cu care este primit în sânul Academiei și pentru cuvintele calde ce i s'au adresat. Conștiințiositatea în lucrările sale se datorește exemplului și îndrumărilor primite dela Academie. Cunoaște personal pe mulți din membrii acestei Instituțiuni; lucrările de valoare ale celor mai mulți din ei l-au ajutat în cercetările sale științifice. Atmosfera prietenească și înălțătoare din această înaltă Instituțiune, în care se păstrează la înălțime nu numai sentimentul cultural dar și cel național, îl face să promită că va continua cu mai multă râvnă cercetările la cari s'a dedat.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 6 FEBRUARIE 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune o comunicare cu subiectul *Note asupra Unirii Terilor Românești*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 13 FEBRUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *Ovid Densusianu* expune a doua parte a comunicării sale asupra Baseilor intitulată *Dovezile păstoritului pentru înrudirea Basilelor*.

D-l *I. Bianu* zice: La 9 din această lună a încetat din viață un bărbat al cărui nume și activitate sunt strâns legate de Academie. Acesta este Dimitrie C. Sturdza supranumit Scheianu după moșia părintească Scheia de pe Siret cu strălucit nume în istorie. Vieța lui întreagă, urmând tradiția întregii sale familii — străbuni și contemporani — a adunat fără să cruțe osteneala și cheltuelile, o foarte bogată bibliotecă istorică de cărți, manuscrise, documente și alte asemenea materiale prețioase. Când împrejurările nu i-au îngăduit să continue îmbogățirea acestor iubite colecții, a potrivit ca ele să vină în stăpânirea Academiei noastre. Ca un semn de recunoaștere a bunelor sale simțăminte, a culturii sale superioare și a patriotismului totdeauna cald — deși nemanifestat prin vorbe — Academia l-a ales la 1907 Membru Onorar.

Și-a făcut apoi un program de activitate prin care voia să dea un nou ajutor studiilor de istorie națională. Ani îndelungați venia zilnic cu regularitatea unui funcționar conștiincios, și în mijlocul cărților lui munciă ziua întreagă ca să desăvârșească două lucrări: 1) Bibliografia cărților străine atingătoare de ținuturile și neamul românesc, 2) Indicele cronologic și analitic (regeste) al tuturor documentelor românești publicate prin reviste și ziare.

Când puterile i-au slăbit sub greutatea anilor și s'a simțit silit a pune capăt acestor lucrări, pe cea dintâi a lăsat-o la Academie pentru ca alții să o continue, să o desăvârșească și să o publice, a doua a luat-o acasă spre a o pune în ordinea dorită de dânsul, lăsând însă nemângâiatei sale fiice însărcinarea de a da Academiei și această lucrare împreună cu altele.

În *Analele* Academiei și între iubitorii istoriei naționale numele lui va avea deci un loc în veci de cinstire între fruntașii intelectuali ai epocii de dinainte de marele războiu al Unirii Neamului.

La solemnitatea inaugurării Universității din Cluj, Academia, neputând fi reprezentată prin membrii aleși pentru aceasta, Delegațiunea a trimis următoarea scrisoare de salutare :

«S'a împlinit un secol și un pătrar de când — la 1795 — cărturarii români din aceste părți ale Ardealului, atinși de razele de lumină înviitoare ale culturii occidentale, au înființat «Societatea filosofoască a *Neamului Românesc în mare Principatul Ardealului*».

«Intemeietorii acelei Societăți, în «Inștiințarea» tipărită și împărțită, spuneau «că de acum înainte nu va încetă Muza limbii românești, ci prin frumusețea cuvântării cei nemuritoare vor eși științele ca niște raze ale zorilor spre luminarea Neamului Românesc».

«In aceste cuvinte se exprimă întâia oară în mod lămurit și conștient aspirația călduroasă spre unirea culturii naționale a neamului nostru de pretutindenea. Pentru realizarea acestei aspirațiuni, care eră întâia condițiune de viață și de desvoltare în viitor a acestui neam, au muncit, au suferit, au luptat și au murit întreg șirul de mucenici cari au umplut cele din urmă două secole din istoria Românilor începând cu Episcopul Inochentie Micul și continuând cu nepotul său Samoil, cu Șincai, Petru Maior, Mitropolitul Veniamin, poetul, artistul și dascălul Asachi, Lazăr, Eliade, Bariț, Șaguna, Cipariu, Pumnul și alții mulți în toate ținuturile românești.

«Pentru realizarea acestei unități culturale a Româniinii întregi s'a înființat la 1866 Academia Română, deodată cu realizarea celeilalte mari dorințe naționale — așezarea Dinastiei domnitoare.

«In cele mai grele zile s'a împlinit întâia jumătate de secol de activitate a acestei Academii Române, în sânul căreia toate țerile românești erau reprezentate prin cărturarii lor, prin învățătorii și scriitorii lor cei mai de frunte. In acea jumătate de secol în sânul Academiei s'a cimentat unirea sufletească și astfel s'a pregătit realizarea unirii depline a neamului dela malurile Nistrului până în valea Tisei.

«Pentru acest scop s'a lucrat din conștiința limpede a acelei mai înalte misiuni și datorii.

«In ziua acestei mari sărbători de astăzi tresar toate inimile românești, se înalță spre slăvile nemăsurate, toate mințile înțeleghătoare, se exaltează în Empireu sufletele tuturor nenumăraților mucenici ai neamului nostru atât de mult apăsător, cari au muncit și s'au stins închinându-și toată viața neamului nostru.

«Inaugurarea Universității românești în Cluj nu poate avea nicaieri un răsunet așa de puternic și de adânc că în sânul Academiei Române. Faptele trecutului, starca prezentului și îndrumările viitorului lămuresc înțelegerea acestui răsunet.

«Cuvântul Academiei Române către Universitatea românească din Cluj este deci : să crească, să muncească, pentru ca printr'însa cultura neamului românesc să înflorească».

Dela d-l *Sextil Puscariu*, rectorul universității din Cluj, s'a primit după serbări următoarea telegramă : «Regret greșala întâmplată în gara București și care ne-a lipsit de plăcerea și cinstea de a avea pe d-l Hepites în mijlocul nostru. D-l Iorga a reprezentat Academia la serbări, cetind o foarte frumoasă adresă».

ȘEDINȚA DELA 20 FEBRUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *S. Mehedinți* zice :

«La 29 Febrărie, colaboratorii Convorbirilor Literare vor serba a 80-a aniversare a nașterii lui T. Maiorescu.

«Ne facem o datorie a vă vesti și a vă invita împreună cu d-nii membri ai Academiei să luați parte la comemorarea fostului D-voastră coleg».

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 27 FEBRUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *D. Onciul* zice :

«*Domnilor Colegi,*

«In ziua când ne întrunim aci spre a comemora pe un venerat membru care a ilustrat Academia Română chiar dela înființarea ei, neuitatul Titu Maiorescu, ne vine trista veste despre trecerea din viață a altui ilustrat membru, Alexandru Xenopol, care azi dimineață, după lungă și grea suferință, și-a sfârșit roditoarea activitate.

«Ales membru activ al Academiei la 11 Martie 1893, în locul lui Mihail Kogălniceanu, Alexandru Xenopol, profesor de istoria Românilor la Universitatea din Iași, s'a distins până atunci prin mai multe scrieri istorice de însemnată valoare, publicate în limbile română și franceză, lucrări apreciate și în țară și în străinătate. Chiar în anul intrării sale în Academia ilustrul istoric a terminat ultimul volum al operei sale celei mai însemnate, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, în 6 volume, apărute în 1888—1891. Eră cea dintâiu lucrare mare ce îmbrățișă întreaga istorie a Românilor până la Unirea din 1859, ca și cea dintâi sinteză metodică a ei.

«Dela *Cronica Românilor* a lui Gheorghe Șincai și dela *Istoria Daciei* a lui Dionisie Fotino, cari înfățișau cunoștințele istorice dela începutul secolului al XIX lea, istoriografia română nu avea altă expunere care să cuprindă toată istoria Românilor, decât în manuale de școală, Alexandru Xenopol ne-a dat cea dintâi formă sintetică a istoriei naționale, în expunerea ei cea mai largă până acum, pe temeiul materialului cunoscut până atunci și adunat de dânsul din izvoare de întâia mână. În timpul din urmă, lucrarea a doua edițiune a acestei însemnate opere, pe care însă boala l-a împiedecat a o termina.

«Rezultatele cercetărilor sale asupra istoriei noastre, el a ținut să le facă cunoscute și străinătății, pentru care a publicat *Histoire des Roumains*, în două volume (1896), colaborând și la marea *Istorie generală* de Lavisse și Rambaud, pentru care a scris partea privitoare la poporul românesc și terile române.

«Afară de aceste lucrări ce îmbrățișează toată istoria Românilor, neobositul învățat a îmbogățit literatura istorică cu un număr considerabil de alte scrieri, publicate parte în Analele Academiei, parte în volume și în reviste, atât în românește cât și în limbi străine. În recunoașterea acestei prețuite activități științifice, învățatul istoric român fu ales, în 1914, în Institutul Franciei, ca membru asociat al Academiei de științe morale și politice.

«Roditoarea activitate a lui Alexandru Xenopol rămâne să fie apreciată, mai deaproape, în sânul Academiei noastre, cu altă ocaziune. Astăzi ne mărginim la aceste date succinte cu expresiunea jalei noastre adânci pentru pierderea ilustrului membru și învățat.

«Onoare memoriei lui» !

D-l S. Mehedintzi expuno comunicarea comemorativă asupra lui Titu Maiorescu.

Dela Ministerul Instrucțiunii se primește în copie o adresă primită dela Ministerul de Instrucțiune publică-Ceho-slovac, prin care se propune schimb de materiale, de publicațiuni științifice și chiar de studenți și profesori între Ministerele de Instrucțiune, Universitățile, Bibliotecile și Societățile artistice ale ambelor țeri.

— Se decide a se răspunde că Academia acceptă schimbul de publicații.

Dela d-l Antonio Baldacci, membru onorar, se primește o scrisoare prin care face urări pentru ca România întregită înconjurată de neamuri slave, să fie veșnic santinela glorioasă a gîntei latine și să oprească invaziunile

apropiate cari tind a se deslănțui din lumea asiatică asupra Apusului. Exprimă apoi întristarea sa pentru moartea răposatului Dr. C. I. Istrati, prietenul său.

ȘEDINȚA DELA 5 MARTIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga*, a rostit în numele Academiei, la înmormântarea colegului A. D. Xenopol, următoarea cuvântare :

«Academia Română pierde în A. D. Xenopol nu un colaborator de fiecare moment, fiindcă de multă vreme, — ani întregi de zile, nespus de dureroși — el eră oprit de a participa la lucrările ei, dar, de sigur, pe acela dintre membrii săi a cărui largă popularitate științifică în lumea întreagă n'a putut fi întrecută de a nimănui.

«Suntem datori a spune înaintea celui care a represintat atâția ani ceea ce aveă știința românească mai activ, mai plin de inițiativă și mai amabil în stil, întâiu, fără îndoială, ce-i datorește istoria Românilor,

«Odată, cu oricât entusiasm la unii, cu oricâtă naivă poezie la alții, cu oricât de fericită divinație la câte unul superior înzestrat, istoria trecutului nostru se desfăcea ca o expunere interesantă sau ca o luminoasă proiecțiune de figuri și scene. Crescut în cele mai bune tradiții ale școalei economice dela jumătatea veacului al XIX-lea, și mai presus de toate, minte filosofică deprinsă cu abstracțiile și cu o nesfârșită iubire față de subtilele legături dintre dânsule, A. D. Xenopol a făcut, prin cunoștințele și aplecările sale de spirit, din istoria Românilor pentru întâia oară un sistem.

«Am urmărit apoi aceeași minte pe care anii n'au putut-o obosi, căutând, îndrăzneată, ultimele și supremele adevăruri privitoare la doctrina științifică a disciplinei sale. Cartea care a rezultat din acest studiu a represintat fără îndoială una din cele mai mari efortări ale spiritului românesc aplicat la știință.

«Nu vom uita niciodată — și vom înfățișa aceasta ca un sublim exemplu pentru tineretul care trebuie deprins cu munca spornică și idealismul activ — acel moment eroic, epic, aș zice, din viața colegului nostru când el, smulgându-se dela speculațiile sale înalte, s'a întors spre istoria neamului său, nu numai cu acea iubire adâncă ce se ascunde sub glumele lui ușoare și sub critica lui surăzătoare, dar cu hotărîrea de a-și asimila imediat rezultatul muncii de câteva decenii a unei generații întregi. Am văzut volumele

revăzute ale mării sale lucrări : ele reprezintă o inițiere fulgerătoare, care inspiră respectul. Trăsnit, el însuși a căzut. Niciodată căderea unui învățat n'a fost mai nobilă decât aceasta.

«Dar la acest mormânt părerile noastre de rău se unesc, nu numai cu ale unei națiuni întregi, ci și cu ale unor cercuri foarte largi din lumea culturală străină.

«Acolo el, membru asociat al Institutului Francei, a fost, nu numai învățatul român care făcea cinste patriei sale, dar și un sol statornic și totdeauna bine primit al drepturilor noastre naționale. Ani de zile, el le-a apărat cu tot talentul său și cu acea vitalitate vioaie care eră una din cele mai plăcute însușiri ale mării sale intelectualități.

«Când a început lupta noastră pentru drept, luptă pe care o inițiasse prin propaganda care-i măcinase ultimele puteri, succesele ei erau singura mângâiere a bolnavului zdrobit trupește, și soarta nu i-a refuzat bucuria reparatoare a tuturor suferințelor, de a vedea miracolul acelei Dacii traiane, a cărei istorie o scrisese.

«Am fost mărtor adeseori al sfârșitului acestei vieți. Duiioase amintiri despre profesorul, care avea în cel mai înalt grad interes pentru orice licărire în mintea ucenicilor săi, se amestecau în sentimentul de durere pentru nespusa lui suferință. El părea indiferent față de dânsa. Un zâmbet se rătăcea din când în când pe buzele care nu mai puteau vorbi. În acel zîmbet eră ironia ultimă a vieții, dar îndoiala față de ideia eternă nu eră.

«Pē această idee o vede poate acumă întreagă. Servind-o în penumbraă existenței mărgenite pe care el a părăsit-o, noi îl vom simți totdeauna lângă noi, ca o veșnică întărire pe drumurile științei care nu duc la adevărul absolut numai fiindcă la fiecare pas găsim dintr'ânsul atâta cât ne trebuie aci».

D-l *I. Bianu*, prezentă în dar, pentru colecțiunile bibliotecii, din partea d-lui General P. V. Năsturel, un număr de 20 documente din secolul al XIX-lea.

ȘEDINȚA DELA 12 MARTIE 1920.

Președinta d-lui *St. C. Hepites*, Vicepreședinte.

Dela d-l Paul Gore, membru onorar, se primesc două scrisori : prin una propune să se înființeze pe lângă Secțiunea istorică o sub-secție de heraldică, prin cealaltă arată părerile sale asupra întocmirii noiei steme a Statului român și oferă ajutorul său competent.

Se cește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 5 Martie curent, prin care Secțiunea hotărăște să se publice în *Anale* lucrarea d-lui dr. A. Tzaicu despre *Anatomia microscopică a musculațiunii tubului digestiv la Tinea Vulgaris*, reducându-se figurile prin autotipie pentru a formă cel mult o planșă dublă.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 19 MARTIE 1920.

Președința d-lui D. Onciul, Vicepreședinte.

D-l N. Iorga expune o comunicare cu subiectul: *Urme de grâu și d trecut aflate în Ardeal*.

ȘEDINȚA DELA 26 MARTIE 1920.

Președința d-lui I. Brătescu-Voinesti, Vicepreședinte.

D-l St. C. Hepites zice :

«Am trista îndatorire de a vă aduce la cunoștință încetarea subită din viață la 9 Martie a membrului nostru onorar Lucien Poincaré.

«Fiecare din domniile voastre își aduce negreșit aminte cuvintele calde și înălțătoare ce a rostit în această încintă în ședința dela 12 Iunie trecut, când, în fruntea colegilor săi, toți profesori universitari ai Franței, a venit să ne dovedească iubirea patriei sale pentru a noastră.

«Născut în 1862 dintr'o familie care a dat poate, în Henri Poincaré, cel mai admirabil creier omenesc, Lucien Poincaré, fratele fostului până mai deunăzi, Președinte al Republicei Franceze, terminând la vârsta de 24 ani, acea minunată ȘCOALA NORMALĂ SUPERIOARĂ, care face cu drept mândria profesorilor francezi, continuă a se ocupa mai cu deosebire de studiul Fizicei, în care specialitate a publicat mai multe lucrări importante, mai cu seamă relativ la electricitate. Voiu cită numai volumul intitulat „La Physique moderne, son évolution“, pentru că oglindește spiritul său critic așa de bine cumpănit.

«Ca președinte al Societății franceze de Fizică din Paris, Lucien Poincaré a inaugurat o strălucită serie de conferințe asupra ideilor actuale relative la constituțiunea materiei.

«Părăsind învățământul superior unde a profesat mai mulți ani, fizicianul Lucien Poincaré a intrat în administrațiunea învățământului, în care s'a

distins prin calitățile sale administrative, cari l-au condus la însemnata demnitate de Vicerector al bătrânei Universități dela Sorbonne, unde și-a găsit, sfârșitul mult prea de timpuriu pentru un om de valoarea sa.

«România pierde întrînsul un adevărat prieten și deaceia mai cu seamă îl plângem noi în Academia Română».

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește o adresă a Ministerului Afacerilor Străine către Ministerul Instrucțiunii, primită în copie dela acest din urmă Minister, referitoare la restituirea obiectelor și manuscrisurilor ridicate de trupele bulgare dela Academia Română, dela muzeele regionale și dela stațiunile arheologice din Dobrogea. După părerea Guvernului Englez, chestiunea restituirii obiectelor sustrase de Bulgari din România, Jugoslavia și Grecia a fost regulată prin art. 125 din Tratatul de pace cu Bulgaria, dar numai după ratificarea acestui tratat Guvernul român ar putea trimite o comisiune spre a căută și indentifică obiectele ridicate. În orice caz potrivit dispozițiunilor cuprinse în menționatul articol, obiectele în chestiune n'ar putea fi restituite decât prin intermediul Comisiunii de reparațiuni.

D-l *I. Bianu* observă că manuscrisurile Academiei nu au fost luate de Bulgari, ci de Germani, cari le-au predat Bulgarilor.

D-l *V. Pârvan* dă explicațiunile necesare spunând că de cele mai multe ori intervențiile s'au făcut direct la Ministerul de Externe.

D-l *D. Onciul* crede că nu este îndestulătoare intervenția oficială; ar trebui să se intervină și personal la d-l Ministru al Afacerilor Străine.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea d-lui N. Firu, învățător în Ardeal, două volume manuscrise vechi românești găsite la biserica greco-ortodoxă română din comuna Albești, județul Bihor. Un volum, asupra căruia d-l N. Iorga a făcut o comunicare în ședința precedentă, cuprinde texte variate din veacul al XVIII-lea și unele bucăți scrise într-o limbă românească, care pare a fi din al XVI-lea; celălalt este un Molitvenic scris la 1676 de popa Ursu din satul Cotigleat, județul Bihor. Academia posedă între manuscrisele românești un Molitvenic scris înainte de 1695 și o copie cuvânt cu cuvânt depe Cazania Mitropolitului Varlaam tipărită la Iași la 1643. Aceste două manuscrise scrise de aceeași mână nu aveau însemnat numele copistului. Scrisoarea lor cu caractere cu totul particulare este aceeași cu cea din Molitvenicul popei Ursu dăruit acum de d-l Firu. Este deci dovadă că amândouă acele cărți sunt scrise de același preot. Toate trei sunt prețioase documente despre starea de incultură în care se sbătea atunci preoțimea românească lipsită de cărți, cei mai zeloși fiind siliți cu grea muncă să copieze cu mâna volume mari, cum eră frumoasa cazanie a lui Varlaam.

D-l V. *Pârvan* prezintă din partea d-lui Theophil Sauciuc o monografie foarte frumoasă și interesantă asupra insulei Andros.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 2 APRILIE 1920.

Președința d-lui St. C. *Hepites*, Vicepreședinte.

D-l Dr. V. *Babeș* face o comunicare despre *Prevenirea și tratamentul meningitei cerebrospinale*.

D-l N. *Iorga* face o comunicare cu subiectul *Profesorul francez Lucien Repey și începuturile istoriei universale la Români*.

ȘEDINȚA DELA 23 APRILIE 1920.

Președința d-lui I. *Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

Dela d-l Dr. Gh. Crăiniceanu se primește în dar manuscriptul părții a II-a din *Botanica* de dr. Anastasie Fătu, continuarea la primul volum tipărit în 1880.

D-l I. *Bianu* prezintă un exemplar din cartea intitulată „*Diariu sau Zioari* pe anul 1817”. Este un Calendar în 4°, cu loc larg lăsat alb la fiecare zi pentru însemnări, tipărit la Buda în limbile română și sârbească. Exemplarul acesta a fost a lui Moise Nicoară, cunoscutul fruntaș român din Ungaria, care se vede din notele scrise de dânsul că a fost în misiune politică națională la Viena și primit în audiență de Împăratul. Cuprinde multe însemnări scrise pe la 1817-18 sau puțin în urmă pe la 1820 (vezi nota dela pag. 66) unele în limba latină sau germană, altele românește cu slove cirilice sau cu litere latine. Lipsesc foile cu paginile 85-92, 95-98 și 101-106, cari se vede din bucățile rămase că au fost pline de însemnări, dar au fost smulse și pierdute. Multe din aceste însemnări ar fi de preț pentru istoria evenimentelor epocii când au fost scrise, și de persoana care le-a scris. De aceea atrage atențiunea asupra volumului care se înscrie la secția manuscriptelor românești. Volumul a făcut parte din Biblioteca Centrală a Statului cedată Academiei prin lege la 1901.

D-l *Const. Moisil*, membru corespondent, comunică două monumente numismatice de un interes deosebit pentru istoria noastră culturală. Primul este o monetă a Terii Românești de tipul monetelor lui Radu II și Vladislav II și se înfățișează astfel: † ІГО ВАСИЛА КОЕА, scut despăcat, având în

SEDINTA DELA 30 APRILIE 1920.

D-l Dr. G. Marinescu prezintă publicațiunea *Reports to the Local Government Board on public health and medical subjects (New series No. 121)*, în care se află tipărită încrearea sa *Report of an enquiry into an obscure disease Encephalitis Lethargica*, și un volum din *Recherches anatomo-cliniques sur les nevromes d'amputations douloureux. Nouvelles contributions*

à l'étude de la régénération nerveuse et du neurotropisme tipărită în *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*, Series B, vol. 209 pag. 229—304. Apoi face o comunicare despre *Reeducarea fizică a invalizilor de războiu*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 7 MAIU 1920.

Președința d-lui *St. C. Hepites*, Vicepreședinte.

Ministerul Afacerilor Străine comunică prin scrisoare că Legațiunea din Copenhaga i-a făcut cunoscut că lăzile cu documentele Academiei se află în prezent în pivnițele Kremlinului, împreună cu tezaurul Statului. Cheile dela cavoul subteran al acestei clădiri foarte solide au fost predate în luna Fevruarie 1919 de către consulii francez și danez d-lui I. C. Brătianu, atunci Prim Ministru, care la acea dată se găsea la Paris.

Ministerul Afacerilor Străine face cunoscut că manuscriptele slavone ridicate dela Academie în timpul ocupației de către Germani și predate Bulgarilor, cari le-au dus la Sofia, se află în posesiunea Comisarului român la Sofia, afară de 4 cari nu se găsesc, și că a dat ordin să fie aduse în țară.

Părintele D. Dan, Consilier consistorial la Cernăuți, membru corespondent al Academiei, de față la ședință, dăruiește un volum manuscript românesc care cuprinde: «Calendariu acum întâi românește așezat de pe cel sârbesc pe limba românească ca întru 85 de ani să slujască s'au și scris la anul Domnului 1765 și s'au scris la 1786 de Gavril Galert».

ȘEDINȚA DELA 14 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*, Președinte.

D-l *I. Bianu* spune că manuscriptele slavone ridicate de Germani în timpul ocupației și predate Bulgarilor cari le-au dus la Sofia au fost primite ieri la Academie prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine. Manuscriptele Academiei în număr de 306 și ale Muzeului de Antichități în număr de 7 par a fi intacte și bine păstrate. Lipsește un singur volumaș (No. 620),

dăruit de d-l General P. Năsturel, care cuprinde o carte elementară pentru învățarea limbii turcești *scrisă de un bulgar*, având cuvintele turcești scrise cu cirilica bulgărească.

— Se decide a se exprima mulțumiri Ministerului Afacerilor Străine pentru ajutorul dat Academiei, spre a intra în posesiunea manuscriselor luate cu forța și a se stăruia mai departe pentru aducerea manuscrisului care lipsește.

D-l *Ovid Densușianu* prezintă în dar din partea autorului următoarele publicațiuni ale d-lui O. Tafrali: 1) *La Roumanie transdanubienne* (La Dobroudja), *esquisse géographique, historique, ethnographique et économique*, Paris 1918; 2) *Thessalonique des origines aux XIV-e siècle*, Paris 1919 și 3) Traducerea în limba franceză a lucrării d-lui G. Vălsan: *Românii din Bulgaria și Serbia* cu o prefață și note suplimentare. Paris 1918.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1920.

ȘEDINȚA DELA 15 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* zice: Domnilor Colegi, în lipsa d-lui Președinte din Capitală am cerut o audiență la Maiestatea Sa Regele și L-am rugat să urmeze tradiția stabilită de răposatul Rege Carol și să prezideze ședințele solemne pentru recepțiunea noilor membri. Am exprimat dorința ca și Maiestatea Sa Regina să iea parte la aceste ședințe, cari în actuala sesiune vor fi în număr de 4. În cele din urmă am arătat Suveranului modul cum este tratată această Instituțiune pentru înălțarea culturii de autorități cu ocaziunea diferitelor serbări jubilar, solemnități etc. Maiestatea Sa a binevoit a-mi răspunde că dorește să iea parte la toate ședințele solemne de recepțiune și crede că și Maiestatea Sa Regina va asista măcar la una din ele ; dorește apoi ca două din aceste ședințe să se țină înainte și celelalte două după alegerile din Transilvania. În ce privește nedreptatea ce se face Instituțiunii noastre la serbări jubilar și alte solemnități se va înființa un șef suprem al Casei Regale cu care ar trebui să ne înțelegem și să fixăm toate aceste puncte de ceremonial. Acesta este rezultatul audienței. Am avut bucuria să constat și cu această ocaziune sollicitudinea ce Maiestatea Sa Regele, Președintele de Onoare și Protectorul Academiei, poartă Instituțiunii noastre.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* citește următorul
Raport asupra lucrărilor făcute în 1919—20:

Domnilor Colegi,

Deschizându-se astăzi sesiunea generală a Academiei, gândul nostru se îndreaptă, plin de recunoștință, către M. S. Regele Ferdinand și Augusta Sa Familie, cari sunt așa de strâns legați de desvoltarea Instituției noastre. Auguștii noștri Suverani, în vremurile grele și mari prin cari am trecut, ne-au dat o pildă nebiruită de iubire de țară și de neîntrecut devotament, de cari mai ales Academia, ce se bucură de protecția viteazului Domnitor al României întregite, Președintele nostru de onoare, — se mândrește cu deosebire.

Ziua de 29 Decemvrie, când Parlamentul țerii a votat într-o conglăsuire marele act al Unirii tuturor Românilor, a fost un prilej pentru Academie ca să prezinte M. S. Regelui o adresă omagială din partea noastră. Această adresă de mulțumire și de felicitare a fost înmănată M. S. Regelui de Delegația Academiei, căreia a binevoit a-i răspunde prin cuvinte pline de un căld patriotism și de îndemnuri bune.

Suferințele prin cari a trecut țara noastră în urma unuia din cele mai cumplite războaie ce au bântuit omenirea; neajunsurile nespuse de mari, ca și trebuința imperioasă a unei refaceri cât mai grabnice, au fost de o potrivă simțite și de Instituțiunea noastră. România, cu o populație și o întindere mai mult ca îndoită, poate deacum înainte privi viitorul cu deplină încredere, dar trebuie să înceapă fără întârziere opera metodică de consolidare națională, cu puterile unite ale tuturor. Numai astfel vom cinsti amintirea celor mai aleși fii și frați ai noștri, cari și-au jertfit viața pentru a ne lăsa o patrie mare. Noi avem îndatorirea de a o face și puternică și cultă, pentru ca, cu bogățiile și comorile ce posedă și cu inteligența cu care natura a înzestrat pe fiii ei, să poată sta alături cu demnitate de popoarele intrate de mai de mult pe calea civilizației și propășirii și astfel să-și împlinească menirea ei istorică.

Războiul cumplit, pe care noi l-am mai continuat și după înfrângerea dușmanilor puternici, a lăsat răni adânci în trupul țerii, mai ales în regiunile cari au fost în zona luptelor și dincoace de Milcov în partea cotropită de năvălitori și stăpânită de ei cu asprime aproape doi ani. Urmările acestei necruțătoare dominațiuni se resimt și azi la noi, mai puternic decât în alte țeri lovite de furia războiului. Ele se simt în toate direcțiile: atât în viața de

toate zilele lipsită cu desăvârșire de bunăstarea de altă dată, cât și în viața culturală, care formează cea mai înaltă preocupare a Instituțiunii noastre. Scumpirea excesivă a traiului impune Academiei jertfe mari bănești, iar frământările sociale cari au dezorganizat fundamental lucrul în ateliere, și mai ales în cele grafice — adăogându-se și prețul ridicat al materialelor de imprimat — ne întârzie în mod serios de a continua lucrarea culturală începută așa de bine și dusă până acum patru ani cu atât de frumoase urmări. Sperăm însă că nu va mai trece multă vreme, până când Academia își va putea relua pe deplin activitatea ei cu o dezvoltare mai largă și mai puternică decât înainte.

I. Membrii.

Academia a încercat în cursul anului dureroasa pierdere a membrului activ *A. D. Xenopol*, a membrilor onorari D. C. Sturdza-Scheianu, Sir Wiliam Crookes, Lucien Poincaré și a membrilor corespondenți Petre Broșteanu, C. F. Robescu și Dr. Alexandru Sutz.

A. D. Xenopol a încetat din viață în ziua de 27 Februarie. Regretatul coleg ocupase încă din 1893 locul lăsat vacant de marele bărbat de stat Mihail Kogălniceanu în Secțiunea istorică. *A. D. Xenopol* a fost unul din cei mai de seamă profesori ai Universității din Iași, un mare istoric și distins economist, al cărui renume a trecut de mult peste granițele țării. Revistele străine de specialitate, franceze, germane, italiene au făcut aprecieri foarte favorabile asupra scrierilor istoricului nostru și au publicat chiar multe lucrări de ale sale. Invățații străini i-au arătat o deosebită considerațiune; astfel Lavissee și Rambaud i-au cerut colaborarea la marea lor Istorie universală pentru partea privitoare la istoria română; Institutul Franciei, recunoscându-i meritele covârșitoare, l-a ales membru asociat al Academiei de științe morale și politice.

Lucrarea sa de căpetenie este *Istoria Românilor din Dacia Traiană* în 9 volume, Iași 1888 — 1910, și ediția populară în 13 volume, Iași 1896. După cronică lui Șincai, Istoria lui Xenopol este cea dintâi mare sinteză a întregii istorii românești. Pentru a înfățișa și a face cunoscut străinătății trecutul neamului nostru, el a publicat multe scrieri și monografii, mai ales în limba franceză, din cari cele mai însemnate sunt: *Histoire des Roumains de la Dacie Trajane*, în 2 volume, Paris 1896; *Les Roumains au moyen-*

âge, Paris 1885, care apăruse și în românește sub titlul: *Teoria lui Rösler: studii asupra stăruinței Românilor în Dacia Traiană*, Iași 1884; *Pierre le Grand et les pays roumains*, Louvain 1886; *Etudes historiques sur le peuple roumain*, Iași 1887; *Le quatrième centenaire de la mort d'Etienne le Grand*, 1904; *Le règne du Prince Alexandre Jean I (Couza)*, Paris 1906; cele opt lecții făcute la Collège de France și publicate sub titlul de: *Les Roumains: Histoire, état matériel et intellectuel*, Paris 1908; *L'influence intellectuelle de la France en Roumanie*, Paris 1914.

Alte lucrări istorice, pe lângă numeroasele sale comunicări făcute în Academie și deosebite studii critice compuse în întâia sa tinerețe, sunt: *Războaiele dintre Ruși și Turci*, în 2 volume, Iași 1880; *Serbarea școlară dela Iași: acte și documente*, Iași 1885; *Mihail Kogălniceanu*, discurs de recepțiune, București 1895; *Istoria și genealogia Casei Callimachi*, București 1897; *Lupta dintre Drăculești și Dănești*, București 1907; *Râșnovul de lângă Brașov*, Iași 1912; *Regele Carol I*, Iași 1912; *Fürst Bismarck und Nicolaus Kretzulesku*, Stuttgart 1913.

Din gruparea și sintetizarea bogatelor fapte din marea sa operă, învățatul nostru coleg a scos principiile pentru înfățișarea istoriei ca știință și a tratat această chestiune într'un mare număr de lucrări. Astfel sunt comunicările făcute în ședințele Academiei, ca: *Expunere pe scurt a principiilor fundamentale ale istoriei*, 1900; *Noțiunea valorii în istorie*, 1905, și în ediție franceză, Versailles 1906, și în nemțește, 1906; *Cauzalitatea în sucesiune*, 1906; *Neconștiutul în istorie*, 1907; *Despre metoda în științe și în istorie*, 1910, și în franțuzește, Paris 1910; *Evoluția în istorie*, 1907; apoi: *Principiile fundamentale ale istoriei*, și în ediție franceză, Iași 1899, 1900; *Etude critique sur une nouvelle histoire universelle*, Paris 1901; *Race et milieu*, Paris 1901; *La classification des sciences et l'histoire*, Paris 1901; *L'hypothèse dans l'histoire*, Macon 1901; *Les faits de succession*; *Sociologia e storia*, Roma 1906; *La théorie de l'histoire*, Iași 1907, Paris 1908; *L'imagination en histoire*, Paris 1909; *Istoria și geologia*, Iași 1910; *Le postulat psychologique*, Paris 1912; *La prévision en sociologie*, Paris 1912; *Natur und Geschichte*, München, Berlin; *Zur Logik der Geschichte*.

Dintre scrierile economice cele mai însemnate sunt: *Studii economice*, Iași 1879, Craiova 1882; *Memoriu asupra unor îmbunătățiri economice de realizat în Nordul Moldovei și în special în Iași*, Iași 1887, 1891; *Mijloacele de îndreptare ale stării*

țărănimii române, Iași 1907; *Proprietatea mare și cea mică în trecut* *Țerilor Române*, Iași 1913; *La question israélite en Roumanie*, Paris.

Regretatul nostru coleg a fost și un neclintit apărător al drepturilor noastre naționale. Și pe acest teren a dezvoltat o deosebită activitate, publicând: *Les Roumains et les Hongrois*, Paris 1896; *Românii și Maghiarii înaintea istoriei*, București 1900; *Românii și Austro-Ungaria*, Iași 1914, etc.

În ziua morții chiar, la 27 Februarie, d-l D. Onciul, aducându-ne la cunoștință această tristă veste, ne-a vorbit despre marea activitate a distinsului nostru coleg, iar d-l N. Iorga a rostit cuvântarea funebră.

D. C. Sturdza Scheianu, membru onorar al Academiei, ales la 1907 Aprilie 16, a decedat în ziua de 9 Februarie. Om cu alese însușiri și cu o distinsă cultură, a fost un studios și fin bibliofil, adunând cu mare stăruință și costisitoare sacrificii bănești o bibliotecă bogată istorică și o mulțime de alte materiale pentru cercetarea trecutului nostru. Toate aceste prețioase lucruri au trecut în stăpânirea Academiei încă de acum 35 ani. Până aproape de sfârșitul său, dânsul își urmăria în biblioteca ce-i aparținuse odată cercetările sale bibliografice cu o pasiune neîntrecută. Cele două însemnate lucrări ale sale, rămase neterminate din pricina vastului program ce-și impusese, sunt: 1) Bibliografia cărților străine în legătură cu țara și neamul românesc și 2) Indicele cronologic și analitic al documentelor românești publicate prin reviste și alte apariții periodice. Manuscrisele acestor două lucrări au fost dăruite Academiei de fiica neuitatului bărbat.

Sir William Crookes, a cărui moarte întâmplată în anul trecut ni s'a adus la cunoștință de redacția revistei fondate de dânsul *Chemical News*, a fost unul dintre cei mai străluciți oameni de știință din vremurile noastre. Bogata sa activitate în mai toate ramurile științei și mai ales în fizică și chimie i-au făcut reputația de atotștiutor. Numele său este legat de multe descoperiri științifice, d. e. în spectroscopie, în radiografie, etc. Academia s'a onorat mult alegând membru onorar la 27 Maiu 1913 pe acest mare învățat, care a fost membrul multor Academii și societăți științifice din lume.

La 9 Martie s'a stins din viață Lucien Poincaré, membru onorar, care a ținut acum un an o caldă cuvântare în Academie,

cu ocaziunea vizitei universitarilor francezi la noi. Răposatul era un specialist în studiul fizicei și a publicat mai multe lucrări privitoare la electricitate. Una dintre scrierile sale cele mai apreciate este: *La physique moderne, son évolution*. Era Președintele Societății franceze de fizică și Vicerektor al Universității din Paris.

D-l St. C. Hepites, în ședința dela 29 Martie, ne-a vorbit despre activitatea științifică a regretatului coleg.

În aceeași zi, la 23 Septemvrie, au decedat membrii corespondenți din Secțiunea științifică C. F. Robescu și Dr. Alexandru Sutz.

C. F. Robescu era cel mai vechiu membru corespondent, ales la 10 Septemvrie 1871. El întemeiasă Revista Științifică (1870—1882), împreună cu foștii noștri colegi P. S. Aurelian și Gr. Ștefănescu. A fost multă vreme profesor secundar și a ocupat deosebite demnități înalte, ca aceea de Director general al Postelor și Telegrafelor și de Primar al Capitalei.

Dr. A. Sutz fusese ales la 11 Aprilie 1888. Răposatul, un distins specialist de boale nervoase și mintale, a profesat la Facultatea de medicină din București psihiatria și medicina legală. Era doctor în medicină dela Atena și Paris, unde a susținut teza despre: *Considérations sur la dyspepsie essentielle* Paris 1865.

Alte scrieri rămase dela dânsul sunt: *Considerațiuni asupra epilepsiei și maniei epileptice*, București 1869; *Ospiciul Mărcuța: relațiuni clinice și medico-legale*. București 1869; *Alienatul în fața societății și a științei*, București 1877; *Despre mecanismul alienațiunii mintale*, București 1888; *Clasificațiunea psicozelor*, București 1900; *Simptomele catatonice. Valoarea clinică și mecanismul lor*, București 1903.

D-l Dr. V. Babeș, în ședința dela 3 Octomvrie, a arătat meritele și activitatea colegului dispărut.

Petre Broșteanu, membru corespondent în Secția istorică dela 1 Aprilie 1889, a încetat din viață în cursul lunii Ianuarie 1920. Scrierile rămase dela dânsul sunt: *Das Eisen-und-Stahlwerk zu Reschitza*, Reșița 1879; traducerea în nemțește a unei părți din memoriul lui I. Sterca Sulutiu de Carpenisiu: *Der Romäne als Jäger*, Reșița 1879; o traducere din Heinr. Francke, *Istoria Impăratului Traian*, Brașov 1895 și *Traista cu povești*, Brașov 1896.

La 30 Noemvrie s'a oficiat, din inițiativa Academiei, un parastas de șase luni pentru odihna sufletului mult regretatului nostru coleg I. Bogdan.

La 28 Februarie s'a făcut un parastas la Mitropolie, oficiat de I. P. S. S. Mitropolitul Primat, pentru comemorarea învățatului nostru coleg Titu Maiorescu; iara doua zi, colaboratorii Convorbirilor Literare au serbat, în aula Fundațiunii Carol, a 80-a aniversară dela nașterea acestui distins bărbat.

II. Ședințele.

Anul trecut Academia a ținut 19 ședințe ordinare, 1 solemnă, 1 extraordinară și 16 publice.

În ședințele publice s'au făcut următoarele lecturi și comunicări:

D-l N. Iorga a ocupat mai multe ședințe cu expunerile și comunicările d-sale: la 27 Iunie a expus comunicările: *Mihnea Radu Vodă și tăierea boierilor munteni* și *O foaie de cultură populară la 1845*; în ședința dela 3 Octomvrie a cetit comunicarea: *Unchiul lui Ștefan cel Mare*; la 24 Octomvrie ne-a întreținut despre: *Nouă mărturisiri străine despre istoria modernă a Românilor*; la 7 Noemvrie a făcut o comunicare despre: *Lucruri nouă găsite în Basarabia*; la 6 Februarie [ne-a cetit comunicarea cu subiectul: *Note despre unirea Țerilor Românești*; la 19 Martie ne-a vorbit despre: *Urme de grâu și de trecut aflate în Ardeal*; în ședința dela 2 Aprilie ne-a expus comunicarea despre: *Profesorul francez Lucien Repey și începuturile istoriei universale la Români*; în sfârșit la 7 Maiu a ținut comunicarea despre: *Câteva fapte nouă din istoria Românilor*

D-l G. Bogdan-Duică, în ședința dela 27 Iunie, a făcut o comunicare despre: *Vasile Alecsandri*.

D-l Dr. V. Babeș de asemenea a ocupat două ședințe, la 24 Octomvrie, când a cetit comunicarea despre: *Condițiunile pentru a steriliza apa de băut prin filtrele dela Băcu-Arcuda, după cercetările d-lui Dr. A. Babeș*, și la 2 Aprilie, când ne-a făcut comunicarea despre: *Prevenirea și tratamentul meningitei cerebro-spinale*.

În două ședințe, la 23 Ianuarie și la 13 Februarie, d-l Ovid Densușianu a expus comunicarea sa despre: *Originea Bascilor. Dovezile păstoritului pentru înrudirea Bascilor*.

În ședința dela 12 Decemvrie, d-l S. Mehedinți ne-a vorbit despre: *Populație, problema fundamentală a Statului român*.

D-l Dr. G. Marinescu, în ședința dela 30 Aprilie, a ținut o conferință despre: *Reeducarea fizică a invalizilor de războiu*.

În ședința dela 23 Aprilie, d-l membru corespondent C. Moisil a comunicat două monumente numismatice privitoare la istoria țerii: o monetă dela Basarab III, Domnul Țerii-Românești, și o medalie bătută în timpul lui Caragea la 1814.

La 14 Noemvrie, d-l Inginer Gogu Constantinescu a făcut interesanta sa comunicare despre: *Știința sonică*.

Osebit de aceasta, Academia a destinat comemorării bărbaților mari ai neamului 5 ședințe: la 26 Septemvrie, când d-l V. Pârvan a expus comunicarea sa despre *Împăratul Traian*, colonizatorul Daciei, dela moartea căruia s'au împlinit 18 secole în 1917; la 17 Octomvrie, când d-l Ovid Densușianu a ținut comunicarea pentru comemorarea lui *Nicolae Bălcescu*, cu ocazia împlinirii unui secol dela nașterea sa; ședința solemnă dela 21 Noemvrie pentru comemorarea lui *Mihail Viteazul*, la care au fost invitate biurourile Corpurilor Legiuitoare, senatorii și deputații din provinciile alipite la vechiul Regat, membrii onorari ai Academiei și prelații: I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei și Sucevei, P. S. L. Episcopii Miron Cristea al Caransebeșului, Ioan Papp al Aradului și Nicodem, Arhiepiscop al Basarabiei. Cu această ocazie, d-l Vicepreședinte D. Onciul a salutat pe reprezentanții țărilor surori unite și ai bisericii naționale; apoi d-l N. Iorga a expus comunicarea comemorativă; ședința extraordinară dela 30 Noemvrie s'a ținut pentru serbarea unirii Basarabiei. D-l St. Ciobanu a expus comunicarea sa cu subiectul: *Continuitatea culturii și simțirii românești în Basarabia sub stăpânirea rusească*; în sfârșit ședința dela 27 Fevruarie a fost consacrată comunicării d-lui coleg S. Mehedinți pentru comemorarea lui *Titu Maiorescu*.

Academia a delegat pe mai mulți dintre colegii noștri să o reprezinte la diferite inaugurări, serbări și conferințe științifice, astfel: d-l I. Simionescu a fost delegat a o reprezintă la inaugurarea casei a opta naționale dela Pașcani în ziua de 12 Iulie; d-nii A. Saligny și L. Mrazec la adunarea constitutivă a diverselor organizări științifice internaționale din Bruxelles la 18—28 Iulie; d-l I. Bianu la distribuirea premiilor elevilor silitori din București, serbare care s'a făcut la 12 Iulie în sala Teatrului Național; d-nii M. C. Sutz și Ovid Densușianu la a doua conferință a Uniunii Academice de cercetări și publicațiuni din Octomvrie; d-nii N. Iorga și Simionescu la procesiunea pentru transportarea capului lui Mihail Viteazul la Mănăstirea Dealu; d-l D. Onciul în Comitetul de educație cetățenească, întemeiat din inițiativa Marcului Stat Major al Armatei; d-l St. C. Hepites, delegat la serbările pentru inaugurarea Universității din Cluj, n'a putut participa din pricina unor piedici neprevăzute. D-l N. Iorga a cetit din partea Academiei adresa care i s'a putut transmite la vreme.

Comisia Monumentului Unirii a adus la cunoștința Academiei, în ședința dela 11 Iulie, hotărîrea de a se deschide o subscripție națională pentru monument și de a se publica condițiile concursului, fixând ultimul termen pentru 30 Aprilie. În ședința dela 28 Noemvrie s'a decis amânarea concursului până la strângerea sumelor necesare.

Dintre însărcinările științifice date de Academie, notăm pe a colegului nostru *N. Iorga*, care a fost rugat să cerceteze mănăstirile subterane din Basarabia, și pe cea încredințată d-lui P. Cancel, căruia i s'a votat, în ședința dela 20 Iunie, un ajutor pentru alcătuirea bibliografiei scrierilor slave privitoare la Români și limba românească.

Corporația noastră științifică, față de însemnătatea desăvârșită a ei și de rolul cultural pe care-l îndeplinește de mai bine de o jumătate de secol, s'a crezut chemată să participe și la viața publică împreună cu Universitățile noastre, și de aceea a făcut intervenire către Președința Consiliului de Miniștri, către Ministerul Instrucțiunii și către colegii săi din Minister, d-nii O. Goga, Duiliu Zamfirescu, I. Nistor și I. Inculetz, ca să stăruască, cu ocazia modificării legii electorale, ca și Academia să aibă un reprezentant al ei în Senat.

III. Publicațiunile Academiei.

Din cauza războiului, a lipsei și a scumpetei materialelor, dar mai ales din cauza grevelor lucrătorilor din tipografie, am rămas mult în urmă cu publicațiunile Academiei. Pentru a aduce o înlesnire acestor lucrări, ne-am procurat un vagon de hârtie din Transilvania și am intervenit la Casa Școalelor ca, din comanda de hârtie făcută în Suedia, să rezerve și pentru noi două vagoane.

Un bogat material, atât din cel pregătit în serviciul Bibliotecii, cât și din cel aprobat a se publica în *Memoriile Secțiunilor* și în volume separate, își așteaptă rândul la tipar. În urma propunerii Secțiunii istorice, s'a luat hotărîrea, în ședința dela 3 Octomvrie, de a se restitui autorilor străini de Academie lucrările aprobate spre publicare, din pricina neputinței de a le tipări.

Înainte de războiul nostru de întregire au apărut:

1. Din *Analele Academiei*:

a) *Tomul XXXVIII — Partea administrativă și Desbaterile anului 1915—16.*

b) *Tomul XXXVIII — Memoriile Secțiunii literare s'a sfârșit de tipărit și cuprinde:*

Dr. O. Ghibu, Din istoria literaturii didactice românești. I. Bucoavnele.

« « « II. Abecedarele din Transilvania.

« « « III. Cărțile de cetire din Transilvania.

Duiliu Zamfirescu, Câteva cuvinte critice.

c) Tomul XXXVIII — Memoriile Secțiunii istorice s'a terminat și conține:

N. Iorga, Câteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

G. N. Leon, Impozitele în funcțiune economică și politică socială.

N. Iorga, În legătură cu biblia dela 1688 și biblia dela 1667 a lui Nicolae Milescu.

Const. Moisil, Monete vechi românești inedite sau puțin cunoscute.

N. Iorga, Carpații în luptele dintre Români și Unguri.

« « Sărbii, Bulgarii și Românii în Peninsula Balcanică în evul mediu

Ioan C. Filitti, România față de capitulațiile Turciei.

C. Giurescu, Despre rumâni.

Dr. Al. Cziple, Documente privitoare la episcopia din Maramurăș.

N. Iorga, Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea.

» » Iordache Olimpiotul, vânzătorul lui Tudor Vladimirescu.

» » Două contribuții la istoria bisericească a Românilor.

N. A. Constantinescu, Cetatea Giurgiu. Originile și trecutul ei.

M. C. Sulzu, Contribuțiunea numismatică la istoria antică a României transdunărene.

Vasile Pârvan, Histria. IV. Inscripții găsite în 1914 și 1915.

N. Iorga, Legăturile Românilor cu Rușii apuseni și cu teritoriul zis «ucrainian.»

» » Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea.

Ioan C. Filitti, Corespondența consulilor englezi în Principate.

N. Iorga, Originea și sensul direcțiilor politice în trecutul țărilor noastre.

d) Tomul XXXVIII — Memoriile Secțiunii științifice se află în curs de tipărire; au apărut până acum comunicările:

Dr. C. N. Ionescu, Contribuțiuni la fauna insectelor collembolae din România, cuprinzând și forme cavernicole.

Dr. N. Leon, Studii teratologice asupra Cestoizilor.

G. N. Fințescu, Fluturile Aporia Crataegi L. în Iași. Biologie, fitopatologie, caractere exterioare și mijloace de combatere.

» » » Fluturașul Carpocapsa Pomonella L. în Iași. Biologie, fitopatologie, caractere exterioare și mijloace de combatere.

Dr. G. Marinescu, Neurologia pe câmpul de războiu.

Dr. N. T. Deleanu, Hidrologia substanțelor albuminoide de origine vegetală sub influența papainei și a papaiotinei.

G. Vâlsan, Asupra trecerii Dunărei prin Porțile-de-fier. Studiu de geografie critică.

Dr. N. T. Deleanu, Fermentul peptolitic din ficus carica.

G. Țițeica, Deformarea unei clase de suprafețe tetraedrale.

Dr. V. Babeș, În ce măsură a contribuit știința română la combaterea boalelor infecțioase în războiu.

V. C. Butureanu, Massivul cristalin dela Broșteni. Studiu morfologic petrografic și mineralogic.

e) Din Tomul XXXIX — Partea administrativă și Desbaterile anului 1916—1919 se află încă sub presă și va cuprinde: I. Ședințele ordinare dela 3 Iunie 1916—15 Octomvrie 1918; II. Sesiunea generală extraordinară dela Iași dela 8/21—15/28 Octomvrie 1918; III. Ședințele ordinare dela Octomvrie 1918 — Maiu 1919; IV. Sesiunea generală din 1919.

f) Tomul XXXIX — Memoriile Secțiunii istorice se află încă sub presă și din el au apărut următoarele comunicări:

N. Iorga, Cultura și viața socială românească sub vechiul regim.

» » Un reprezentant al celenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie.

Vasile Pârvan, Gerusia din Callatis.

2. Din *Discursuri de recepțiune* au apărut:

XLIV. *I. Nistor*, Un capitol din viața culturală a Românilor din Bucovina, 1774—1857,—cu Răspuns de *N. Iorga*.

XLV. *Ovid Desușianu*, Barbu Delavrancea,—cu Răspuns de *Ioan Bianu*.

XLVI. *I. Inculetz*, Spațiul și timpul în noua lumină științifică,—cu Răspuns de *P. Poni*.

3. Din *Studii și cercetări*, cari apar, potrivit hotărârii D-Voastră din 15/28 Octomvrie, s'au tipărit până acum 4 lucrări:

I. *N. Iorga*, Istoria poporului francez.

II. » » Scurtă istorie a Slavilor răsăriteni.

III. *Dr. Gr. Antipa*, Problemele evoluției poporului român.

IV. *N. Iorga*, Istoria literaturilor romanice în desvoltarea și legăturile lor. Vol. I. Evul mediu.

4. Lucrările Secțiunilor:

Publicațiunile *Secțiunii istorice*:

a) Din Bulletin de la Section historique, care apare conform

deciziunii din 5/18 Maiu 1912, sub îngrijirea d-lui *N. Iorga* și cuprinde traduceri în limba franceză de pe comunicările din ședințele Academiei, au ieșit de sub tipar No. 3-4 din anul III-IV.

b) Traducerea în nemțește a studiului istoric și statistic al d-lui *I. Nistor: Românii și Rutenii din Bucovina* s'a terminat de tipărit, adăogându-i-se harta trebuincioasă.

Publicațiunile Secțiunii științifice:

a) Din *Bulletin de la Section scientifique*, care se publică conform deciziunii din 17/30 Maiu 1912, au apărut în 1916, sub îngrijirea d-lui *St. C. Hepites*, întâiele numere 1-4 din tomul V, care s'a încheiat cu n-rele 4-6 apărute în anii 1917—18. Din tomul VI (1919—20) s'a publicat n-rul 1 și se află sub presă n-rul 2, sub îngrijirea d-lui *Gr. Antipa*, Secretarul Secțiunii.

5. Din *Publicațiunile Fondului Adamachi* a apărut tomul VIII, format în întregime de scrierea d-lui *Dr. Gr. Antipa, Pescăria și pescuitul în România*, un volum de XX și 794 pagine cu 403 figuri în text și 75 tabele.

Se află acum sub presă tomul IX, început cu:

XLVII. *Dr. C. Bacaloglu și Dr. I. A. Scriban, Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudo-hipertrofice.*

6. Din *Publicațiunile Fondului Princesa Alina Știrbei* s'a publicat, în conformitate cu deciziunea din 14/27 Maiu 1914, tomul XI, cuprinzând Seria VI (1501—1547), din *Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades au XV-e siècle* de *N. Iorga*.

7. Din *Documente istorice Hurmuzaki*:

Volumul XVIII: *Corespondența diplomatică și rapoartele consulare franceze* (1847—1851) s'a sfârșit de tipărit, împreună cu un apendice de documente din arhivele rusești (1596—1821) și cu indicele alfabetic ale volumelor XVI—XVIII, cuprinzând corespondența din arhivele diplomatice franceze.

Din tomul XIX, cu care se începe seria *Rapoartelor consulare austriace*, procurate din arhivele dela Viena și din alte izvoare, s'a continuat tipărirea sub îngrijirea colegului nostru d-l *I. Nistor*. Lucrarea a fost oprită, prin intrarea țerii în războiu, la coala 102, cuprinzând 784 documente din anii 1781—1797. Un bogat material este pregătit spre a fi tipărit, îndată ce funcționarea industriei tipografice va fi ajuns iar la starea normală.

IV. *Biblioteca.*

Chestiunea localului Bibliotecii ne preocupă de câțiva ani în mod serios, fiindcă achizițiunile dinainte de războiu și chiar acum, de când ne vin, conform legii imprimatelor, tipăriturile din toate ținuturile românești alipite la vechiul Regat, sunt foarte mari față de încăperile pe cari le avem în actualul local. Deși toate lucrările pregătitoare sunt făcute și Statul ne-a destinat un fond de 3.000.000 lei, pe care nu l-am încasat încă, totuș nu se pot pune așa curând în executare planurile de construcția localului, din pricina greutății vremurilor. Din aceste considerațiuni, se hotărîse să ne adresăm unor mari instituțiuni financiare naționale cu rugăciunea de a destina câte o sumă ca ajutor pentru construirea noului local al Bibliotecii Academiei. Am intervenit în acest sens, mai întâiu, la Banca Națională, dar până acum n'am primit nici un răspuns.

În timpul din urmă cheltuelile Instituțiunii noastre au crescut într'o proporție îngrijitoare; puținele publicațiuni pe cari le-am dat la iveală ne costă de 10—15 ori mai mult ca în trecut; bugetul personalului administrativ și de serviciu, din pricina condițiunilor anormale prin cari trecem și a scumpetei excesive a traiului, s'a sporit peste măsură și trebuie să mai sporească; iar veniturile Academiei au rămas aproape aceleași ca în trecut. Găsindu-ne în fața unor astfel de dificultăți, ne-am adresat Ministerului Instrucțiunii, rugând Guvernul să contribue cu o subvenție extraordinară pentru cheltuelile bibliotecii Academiei, care este ținută la dispoziția publicului învățat, și prin aceasta face un serviciu public, care în toate țerile este în sarcina Statului. Subvenția de 25.000 lei pe care o da până acuma Statul, după legea din 1901, fiind cu totul neînsemnată în împrejurările de acum, s'a cerut ca să se adauge în mod extraordinar cel puțin 100.000 lei. Sunt speranțe că dorința Academiei va fi îndeplinită.

Un neajuns însemnat pentru bunul mers al Bibliotecii este și lipsa unui personal îndestul de pregătit și statornic. Cauza care a contribuit mai ales la această stare supărătoare de lucruri este părăsirea serviciului de unii dintre funcționarii mai vechi și deprinși cu lucrările, pentru a căuta condițiuni mai lesnicioase de traiu. Stavilirea, răului pentru viitor este numai în urcarea foarte simțitoare a remunerației acestui personal, dela care se cer atât cunoștințe serioase cât și muncă inteligentă, devotată și regulată de 5—6 ore în fiecare zi.

În raportul special al Comisiunii Bibliotecii vi se va arăta pe larg cum au crescut colecțiunile noastre științifice în anul trecut și lucrările făcute pentru catalogarea și buna lor păstrare și folosire; aci vă vom aduce la cunoștință numai următoarele date:

Sala de lectură a cărților tipărite a fost deschisă 288 zile de lucru: în 167 zile câte 8 ore pe zi: dela 8—12 a. m. și dela 2—6 p. m.; iar 121 zile câte 4 ore pe zi, dela 8—12 a. m.

S'au liberat 164 cărți de intrare în sala de lectură, dintre cari 18 și pentru secțiunea manuscriptelor.

Numărul cetitorilor în sala de lectură a cărților tipărite a fost în 1919 de 5867 cărora s'au comunicat 13.767 volume și broșuri (în afară de cele din biblioteca de referință pe cari cetitorii le consultă singuri); persoanele cărora s'au împrumutat cărți acasă au fost în număr de 391 și au împrumutat 2108 volume și broșuri.

Tabloul de mai jos arată creșterea totală a colecțiunilor Academiei în anul 1919:

Primate:	Volume și broșuri	Numere de reviste		Atlase și hărți	Stampe și portrete	Volume mscr.	Documente	Fotografii	Albumuri	Foi volante	Note muzicale	Monete obiecte de muzeu
		ro- mâne	străine									
Conform legii dela 23 Martie 1904 .	4.207	2.211		6	14			231		4	44	
In dar sau în schimb	521	181	135	21	12	23	830	385		1	6	
Cumpărate	54		466	7	16	22	143	56	1	432		
Total . . .	4.782	2.392	601	34	42	45	973	672	1	437	50	

Sala de lucru a manuscriptelor a fost frecventată de 359 cetitori, din cari 283 au studiat 810 manuscripte, 16 au consultat 469 documente și altor 60 li s'au comunicat 100 de cărți vechi românești.

Colecția de manuscripte s'a îmbogățit anul trecut astfel:

Cumpărate: 22 manuscripte, 143 documente și 1 copie fotografică.

Dăruite: 23 manuscripte, 50 documente, 780 autografe, 17 peceți cu tuș și 1 foaie volantă.

Restituirea manuscriptelor slave ridicate de trupele bulgare dela Academie s'a făcut chiar ieri prin mijlocirea Ministerului de Afaceri străine.

Cabinetul Numismatic. Deși colecțiunile numismatice ale Academiei se găsesc încă la Moscova, iar târgul monetelor vechi este foarte redus din cauza situației create de războiul mondial, totuși activitatea Cabinetului Numismatic a început să se îndrumeze pe calea normală.

În cursul anului expirat s'au achiziționat atât prin cumpărături, cât mai ales prin donațiuni, un număr relativ mare de monete antice, cari vor completa în bună parte colecțiunile noastre.

Stocul cel mai important între ele îl formează colecțiunea de monete a d-lui Mihail C. Sutz, conservatorul Cabinetului nostru. Această colecțiune, deși a suferit pierderi mari cu ocazia ocupației dușmane, totuși cuprinde un număr însemnat de monete grecești și romane din cele mai interesante. Ea a fost depusă în Cabinetul Numismatic și s'a început chiar inventarierea ei, dar nu s'a putut termina din cauza plecării d-lui Sutz din țară.

Tot dărnicii d-lui Sutz îi datorăm și o foarte prețioasă colecțiune de ponduri antice, compuse din 146 exemplare. Sunt parte ponduri grecești — mai ales din orașele noastre pontice — parte romane sau bizantine. Între ele se află și o serie aproape completă de ponduri egiptene, lucrate din piatră și bronz. Valoarea acestei colecțiuni constă în faptul, că obiectele antice de acest fel sunt foarte rare, căci n'au atras decât prea puțin atențiunea colecționatorilor.

În cursul anului trecut am căutat să ne completăm și colecțiunea de monete de hârtie, adunând tot felul de bilete ce s'au emis pe teritoriul românesc în timpul războiului mondial.

De asemenea ne-am reluat legăturile cu numismații și colecționarii din străinătate și am stabilit relații cu cei din ținuturile alipite. Rezultatul a fost că din multe părți ne-au venit cereri pentru determinări de monete și pentru informații numismatice.

V. Fonduri, donațiuni, legale.

1. Legatul *Teodor Stănescu* a fost realizat în primăvara acestui an. Testamentul, prin care s'a lăsat acest legat având oarecari scăderi în formă și cuprins, soția și rudele de sânge ale testatorului au făcut proces pentru anularea lui. Delegațiunea, în dorința de a evita un proces costisitor, de lungă durată și cu rezultate problematice, a ajuns la transacție cu văduva și cu rudele testatorului. Din această cauză, legatul a fost redus, iar suma totală realizată, în numerar și efecte, a fost de 475.700 în loc de

520.000 lei, cât s'a prevăzut în testament. — Din suma realizată se pot acoperi sarcinile prevăzute în testament, rămânând Academiei deocamdată o mică parte, care se va mări, când va înceta pensia văduvei testatorului.

2. *Succesiunea C. G. Vernescu.* — La jumătatea lunii Iunie trecut Tribunalul Ilfov, Secția IV, a deschis cassa de fier a defunctului C. G. Vernescu, aflată în locuința sa din București. În cassă s'a găsit al doilea testament al răposatului, prin care Academia a fost instituită legatară universală asupra nudei proprietăți a întregii sale averi, «pentru opere culturale», uzufructul lăsându-l soției sale.

Acest testament, care anulează pe cel dintâiu cu data 21 Iunie 1913, deschis la Iași în 1917, prin care se lasă Instituțiunii noastre nuda proprietate cu sarcini pentru 90% din venitul întregii averi, și din aceasta și alte cauze a fost acceptat de Academie în ședința ei dela 20 Iunie 1919. — Din cauza datoriilor mari și grele cari grevau fondul și a proceselor numeroase din diferitele părți ale țerii, succesiunea a fost acceptată sub beneficiu de inventar și luată în administrație.

Succesiunea a fost apoi vândută ca universalitate de bunuri — întreg activul și pasivul, — în cursul lunii Martie trecut, Băncii Țărănești în asociație cu d-l A. L. Zissu, proprietar din București, pentru suma de lei 6.000.000 în efecte de Stat 5%. Prețul rezultat din vânzare a fost consemnat la Cassa de Depuneri. Cupoanele se vor încasa de văduva defunctului, cât va trăi.

Exprimăm recunoștința Academiei lui Constantin Vernescu, al cărui nume va fi în veci pomenit cu venerație alături cu ale celorlalți mari binefăcători, cari prin donațiile lor au contribuit la dezvoltarea activității Academiei și printr'însa a culturii naționale.

3. La 19 Iunie trecut a încetat din viață Al. D. Constantinescu, care, prin testamentul său autenticat la 11 Iunie 1919, a dispus ca cele două imobile ale sale din Capitală să fie vândute de soția sa și prețul obținut să fie capitalizat în titluri de rentă 5%, de al căror venit să beneficieze dânsa, cât va trăi. După încetarea din viață a soției, acest fond va trece în stăpânirea Academiei sub numele de Fondul «Vasilică A. Constantinescu», în amintirea unicului său fiu căzut în toamna 1916 în luptele dela Bazargic, cu obligația ca venitul să fie întrebuințat pentru a se da burse pentru studii în străinătate la studenții săraci români, — «în

direcția în care Academia va găsi de cuviință». D-na Ecaterina Constantinescu, văduva defunctului, a vândut amândouă imobilele și cu suma obținută a cumpărat efecte de ale Imprumutului Consolidării în valoare nominală de lei 266.400. Efectele au fost depuse la Banca Națională.

Recunoștința Academiei va fi înscrisă în *Analele* acestei Instituțiuni pentru dovada de încredere ce i-a arătat răposatul, care în acest fel i-a lăsat însărcinarea de a perpetua numele fiului căzut în luptă eroică pentru patrie.

4. *Fundațiunea Vasile Adamachi* a avut înscrisă în bugetul pe anul 1919—20 pentru burse, cheltueli de școală și lucrări practice de specialitate suma de 145.085,85 lei.

Bursele au fost în număr de 43 și anume:

a) 10 burse de câte 360 lei pe an la școala practică de agricultură din Moara Grecilor;

b) 27 burse de câte 150 lei pe lună dintre cari:

11 la Facultatea de științe din Iași.

8 „ „ „ medicină „ „

8 „ Școala de poduri și șosele din București;

c) 1 bursă de 250 lei pe lună d-lui P. P. Stănescu, licențiat al Facultății de științe, care-și prepară doctoratul în țară;

d) 4 burse de câte 800 lei pe lună d-lor Cristea Mateescu și Gr. Vasilescu, absolvenți cu diplomă ai Școalei de poduri și șosele, și St. Procopiu și I. G. Botez, licențiați ai Facultății de științe din Iași, pentru studii de specializare în Elveția și Franța;

e) 3 burse de câte 1000 de lei pe lună d-lor Radu Georgescu, Al. T. Bădărău, absolvenți de liceu, și Sergiu Pașcanu, absolvent al Școalei de poduri și șosele, pentru studii de specializare în Anglia.

Celelalte obligațiuni ale Fondului Adamachi au fost îndeplinite conform dispozițiilor testamentare.

5. *Fundațiunea I. Otteteleșanu*. — Institutul de fete dela Măgurele n'a funcționat nici în acest an. Clădirea acestei școale a suferit multe stricăciuni în timpul ocupației și are nevoie de reparațiuni radicale; mare parte de mobilier, din instalațiuni și din lucrurile de gospodărie lipsesc. Reparațiunile nu se pot încă face, obiectele nu se pot completa în situația actuală. Din această cauză Institutul n'a putut fi redeschis până acum,

6. Școala de agricultură „Agarici“ dela Moara Grecilor și-a urmat cursul regulat și mulțumitor. În toamnă, în urma concursului, a fost admisă o nouă serie de 14 elevi.

7. Cele două școli ale Fundațiunii „Tache Anastassiou“ și-au continuat mersul lor normal. Urmele adânci lăsate de războiu în avutul acestor școli sunt pe cale de a dispărea.

8. Venitul Fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu din anii 1916, 1917, 1918 și 1919, în sumă totală de lei 72.000 și 2.900 s'au împărțit pentru procurare de cărți didactice și religioase la elevii săraci ai școlilor rurale din România întregită, precum urmează:

Lei 25.200 din Fondul Fătu și 1000 din Fondul Scorțeanu s'au pus la dispoziția colegului A. Bârseanu, pentru ajutorarea școlarilor din ținuturile de peste Carpați;

Lei 14.400 din Fondul Fătu și 600 din Fondul Scorțeanu s'au încredințat colegului St. Ciobanu, Directorul învățământului din Basarabia, pentru școlarii din acea provincie;

Lei 7.200 din Fondul Fătu și 300 din Fondul Scorțeanu s'au dat colegului I. Nistor, pentru școlarii din Bucovina;

Lei 25.200 din Fondul Fătu și 1000 din Fondul Scorțeanu au fost destinați pentru școlarii săraci ai școlilor rurale din județele Putna și Ialomița. Sumele de 15.600 pentru județul Ialomița și 10.600 pentru județul Putna au fost încredințate inspectorilor școlari respectivi și cu ele s'au procurat cărți elevilor din numitele județe prin mijlocirea revizoratelor acelor județe.

9. Fondul Obedenaru. — În cursul anului au încetat din viață amândoi uzufructuarii Fondului Obedenaru, văduva Maria Obedenaru și Pantele Obedenaru, soția și fratele testatorului. Întreg venitul fondului de aproximativ 35.000 lei, conform dispozițiilor testamentare, va fi folosit în viitor pentru trebuințele Academiei.

10. Vânzarea bunurilor mici, autorizată prin deciziunile dela 25/12 Octomvrie 1918 și 2 Iunie 1919, s'a continuat în limita posibilității, iar sumele primite au fost incorporate în fondurile respective.

11. La ușurarea greutăților Statului Academia a contribuit cu suma de lei 682.020, subscrisă la Împrumutul Consolidării dela diferite fonduri.

12. Delegațiunea a prelungit până la primăvara viitoare (1921) lăsarea în mod gratuit pentru serviciul invalizilor de războiu a imobilului Academiei din calea Victoriei 133, vecin cu localul ei, deși este mare trebuință de acest imobil pentru instalarea unor

servicii cu colecțiile lor, cari numai încap în actualul local. Acest imobil a fost din 1916 lăsat la folosirea diferitelor servicii pentru armată: Comitetul Central Sanitar, Crucea Roșie, Adăpostul Invalizilor de războiu. Noua prelungire pe o jumătate de an s'a făcut în urmă stăruitoare cereri a d-lui Ministru de Războiu, care a arătat că se află în neputință de a găsi un alt local îndestulător pentru acel serviciu încă atât de însemnat și atât de necesar.

13. *Moșiile expropriate* de Stat spre a fi împărțite sătenilor nu au fost încă înlocuite cu titlurile de rentă, cari au să aducă veniturile cuvenite diferitelor fonduri. Marea și complicata operațiune este în pregătire.

14. Situația Fondului pentru monumentul lui V. Alecsandri la 3 Maiu a. c. a fost următoarea:

Liste de subscripție au fost 8743

din cari s'au înapoiat 7215 și

au rămas neînapoiate 1528.

Cu listele înapoiate s'au încassat Lei 68.966,28

Din încassări extraordinare s'au primit » 1.237,60

Din efecte ieșite la sorți » » » 1.548,90

Din cupoane încassate » » » 61.348,25

» » de încassat din trecut » 3.432,75

Lei 136.533,78

Ăcest fond se află depus:

În efecte de nominal Lei 115.490,—

cari au costat Lei 103.158,10

Din venitul fondului s'a

dat ajutor d-nei Alecsandri

pe 71 luni » 14.203,05

S'au cheltuit pentru re-

parații la casa Alecsandri

dela Mircești » 15.088,90

Au fost diverse cheltuieli » 2.728,75

Lei 135.178,80

După încassarea cupoanelor » 1.354,98

Total ca sus . . . Lei 136.533,78

VI. Concursurile premiilor.

Pentru sesiunea actuală s'au publicat 7 premii pentru lucrările tipărite: Năsturel, al Asociațiunii Craiovene, Chrissoveloni, Anastasie

Stolojianu, Constantinide, Adamachi și Lazăr și alte 4 premii pentru lucrări cu subiecte date și anume: Adamachi, Alexandru Ioan Cuza, Eliade-Rădulescu și Năsturel.

1. La premiul *Năsturel* de 4.000 lei, destinat a se da prin Comisiune specială unei cărți scrise în limba română, cu conținut de orice natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate în 1919, s'au prezentat următoarele cărți:

2. La premiul *Asociațiunii Craiovene* de 1500 lei, care este a se acorda prin aceeaș Comisiune specială celei mai bune cărți didactice în limba română printre cele apărute în anii 1917—1919 s'a prezentat o singură scriere:

3. La premiul *Chrissoveloni*, de 2.000 lei (divizibil), ce eră să se deacearnă prin Comisiune specială celor mai bune lucrări asupra comerțului, publicate în limba română în anii 1917—1919, nu s'a prezentat nici o scriere.

4. La premiul *Anastasie Stolojianu*, de 3.000 lei, care este a se da prin Comisiune specială pentru cea mai bună lucrare cu subiect științific dintre cele publicate în anii 1914—1919 sau pentru cea mai bună descoperire sau invențiune de interes general, făcută în aceiași ani, s'au prezentat următoarele publicațiuni:

5. La premiul *Constantinide* de 4.000 lei (divizibil), care este a se decerne prin Secțiunea literară, pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă, cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate în anii 1917—1919, s'au prezentat următoarele cărți:

6. La premiul *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), care este a se acorda prin Secțiunea științifică pentru scrieri cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte, cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate în anii 1917—1919, s'au prezentat următoarele:

7. La premiul *Lazăr* de 5.000 lei, ce este a se da prin Secțiunea științifică unei scrieri cu conținut științific în înțelesul științelor exacte, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate în anii 1918—1919, sau celei mai importante invențiuni științifice făcute în aceiași ani, s'au prezentat numai următorii concurenți:

8. La premiul *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil), ce este a se decerne celei mai bune lucrări în limba română cu subiectul: *Edițiunea românească a memoriilor Regelui Carol, cu adnotări istorice și o prefață cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale* s'au prezentat două manuscrise, unul cu motto: *Nihil sine Deo* și celălalt cu motto: *Domnul va ridică dintre voi pe cineva*, etc,

Celelalte premii cu subiecte date, la cari nu s'a prezentat nici o lucrare, sunt:

9. Premiul *Alexandru Ioan Cuza* de 20.000 lei cu subiectul: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fondarea Principatelor.*

10. Premiul *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei cu subiectul: *Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române.*

11. Premiul *Năsturel* de 5.000 lei cu subiectul: *Valoarea alimentară a porumbului.*

12. Premiul *I. Lecomte du Noüy* din 1917 și 1919 de Lei 999,70, destinat elevilor din școalele de Arte-frumoase, a fost împărțit egal între următorii elevi ai școlii dela Iași: d-rele Eleonora Codreanu și Georgeta Miclescu pentru desenuri după natură și antic și d-l Aurel Băeșu pentru desen după natură.

D-l Președinte *P. Poni* prezintă următoarea Programă a lucrărilor din actuala sesiune generală:

1. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1919—20.
2. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1918—19.
3. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1919—20.
4. Alegerea Comisiunii bugetare pentru anul 1920—21.
5. Alegerea a trei membri activi: doi în Secțiunea istorică în locul răposatilor *I. Bogdan* († 1 Iunie 1919) și *A. D. Xnopol* († 27 Februarie 1920) și unul în Secțiunea științifică în locul răposatului *C. I. Istrati* († 30/17 Ianuarie 1918).
6. Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru 1919—20.
7. Raportul asupra activității Cabinetului numismatic în 1919—20.
8. Raportul Comisiunii Fundațiunii *Adamachi* pentru 1919—20 și alegerea a doi membri, cari, împreună cu Secretarul general, să formeze Comisiunea pentru 1920—21. (Art. 17 Reg. Adam.).
9. Raportul Comisiunii școlare asupra activității școalelor Academiei, întretinute din fondurile *I. Oteteleşanu, Tache Anastassiou* și *I. Agarici*, în anul 1919—20, și alegerea Comisiunii pentru 1920—21.
10. Raportul Comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din fondurile *Ioan Fătu* și *Ioan Scorțanu* în 1919 și alegerea Comisiunii pentru 1920.
11. Raportul Comisiunii Dicționarului limbii române.
12. Discursuri de recepțiune ale membrilor aleși în sesiunile trecute.
13. Chestiunea acordării burselor din fondul *A. F. Robescu*.
14. Chestiunea întrebuițării venitului fondului *D. Sturdza*.

15. Chestiunea acordării bursei *Anastasiu Stolojanu*.
16. Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1919—20.
17. Chestiunea localului Bibliotecii.
18. Chestiunea Monumentului comemorativ al Unirii.
19. Deciziunile comisiei speciale pentru acordarea premiilor (Art. 8, 9, 13 16 Reg. Prem.):
 - *Năsturel*, de 4000 lei,
 - *Asociațiunii Craiovene*, de 1500 lei,
 - *Anastasiu Stolojanu*, de 3000 lei.
20. Deciziunea Secțiunii literare pentru acordarea premiului *Constantinide* de 4000 lei (divizibil) (art. 14, 15 Reg. Prem.)
21. Deciziunile Secțiunii științifice pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):
 - *Adamachi*, de 5000 lei (divizibil),
 - *Lazăr*, de 5000 lei.
22. Deciziunea Secțiunii istorice asupra lucrărilor prezentate la premiul *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil) cu subiectul *Ediția Românească a Memoriilor Regelui Carol*.
23. Ședință solemnă pentru proclamarea premiilor.
24. Subiect ales de Secțiunea literară pentru premiul *Adamachi*, de 5000 lei (divizibil) din 1925.
25. Subiect ales de Secțiunea istorică pentru premiul *Năsturel* de 5000 lei din 1925.
26. Subiecte alese de Secțiunea științifică pentru următoarele premii din 1925:
 - *Lazăr*, de 5000 lei,
 - *Neuschotz*, de 2000 lei.
27. Alegerea Comisiunii financiare pentru cercetarea conturilor din 1919—20.
28. Alegerea Comisiunii de 12 membri pentru *Marele Premiu Năsturel* de 12.000 lei din 1921 (Art. 13 Reg. Prem.).
29. Alegerea Comisiunii de 3 membri pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiul *Dacia-România* din 1921 (Art. 4 Reg. special).
30. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secțiunea literară pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile din 1921 (Art. 20 Reg. Prem.):
 - *Năsturel*, de 5000 lei: *Vasile Alecsandri, Vieața și opera lui*.
 - *Neuschotz*, de 2000 lei: *Cipariu și Pumnul, activitatea lor filologică și literară*,
 - *Anastasiu Toncovicianu*, de 1.000 lei (divizibil); *Studiu despre versificația românească*.

31. Alegerea Comisiunii de 3 membrii din Secțiunea istorică pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiul *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*.
32. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secția științifică pentru cercetare lucrărilor cari se vor prezenta la premiile 1921 :
 - *Alexandru Ioan Cuza*, de 6000 lei : *Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din Balta Brateș*,
 - *Adamachi*, de 5000 lei (divizibil) : *Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea unei sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România*,
 - *Lăzăr*, de 5000 lei : *Studiul chimic al lignitelor din țară*,
 - *Anastase Fătu*, de 3000 lei : *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară*,
 - *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7000 lei : *Energia pe care ne-o pot da apele din țară*.
33. Alegeri de membri onorari și corespondenți (Art. 31, 32 Stat., 68 Reg. gen.).
34. Formarea bugetului pentru 1920—21.
35. Alegerea Președinților și Vicepreședinților Secțiunilor pentru 1920—21 (Art. 15 Stat.).
36. Alegerea Președintelui și Vicepreședinților Academiei pentru 1919—20 (Art. 15 Stat.).
37. Raportul Secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale din 1920.

D-l *I. Bianu* citește următoarea scrisoare primită dela d-na *Elena D. Sturdza*:

«Este bine cunoscut la Academia Română că mult regretatul meu părinte *Dimitrie Constantin Sturdza-Scheianu* în toată viața lui a urmărit cu multă dragoste, cu neadormit zel și cu însemnate sacrificii materiale formarea unei bogate biblioteci pentru istoria țerii și neamului nostru. Iar când nu a mai avut putință de a continua îmbogățirea acelei biblioteci a cedat Academiei totate colecțiunile adunate spre a fi continuate și folosite.

«În dorința de a contribui și prin munca sa personală și prin cunoștințele sale speciale câștigate prin serioase studii, a consacrat un însemnat număr de ani, lucrând zilnic chiar la Academie, în mijlocul bibliotecii adunate de dânsul, pentru a face câteva lucrări menite să ajute și să ușureze lucrarea învățaților cari se devotează studiilor istoriei naționale.

«Acele lucrări sunt :

«1). *Bibliografia istoriei Românilor*, pentru care a descris pe bilete toate

cărțile aflătoare atât în fosta sa bibliotecă cât și în cealaltă bibliotecă a Academiei. Biletele cari formează lucrarea, sunt așezate în trei lădițe de lemn și în trei cutii de carton, rămase toate la Academie, unde se află și acum. Această lucrare o începuse încă o dată cu mulți ani înainte în formă de volum; acest volum se află și el la Academie lângă lucrarea cea nouă.

«2). *Regestele tuturor documentelor istorice românești interne* atât a celor publicate în toate publicațiunile aflătoare în biblioteca Academiei (volume, broșuri, reviste și ziare), cât și a celor nepublicate aflătoare în Arhivele Statului, Academiei, Epitropiei S-tului Spiridon din Iași, și a altor institute publice sau la familii, întrucât le-a putut cerceta.

«La toate documentele se arată data și cuprinsul lor, de la cine emanează, depozitul în care se află și locul unde au fost publicate.

«Biletele pe cari sunt scrise toate aceste indicațiuni pentru fiecare document sunt așezate în ordine cronologică și după domnii și sunt cuprinse în douăzeci și una cutii de carton. Cutiile se află în casa mea, căci punerea în ordine a acestui material a fost una din cele din urmă ocupațiuni ale părintelui meu.

«3). *Sigillografia românească*. Pentru această lucrare a fotografiat însuși un mare număr de sigilii de pe documente românești: domnești, mănăstirești, familiare. Fotografiile sunt lipite în ordine cronologică în două albumuri, iar pecetile sunt descrise pe bilete.

«Voința părintelui meu comunicată mie a fost ca toate aceste lucrări ale sale să fie dăruite Academiei Române, spre a fi păstrate lângă iubita lui bibliotecă și publicate de Academie cât mai curând cu putință, pentru ca astfel să-și ajungă scopul pentru care au fost făcute prin stăruința și osteneala lui, iar până la publicare să poată fi folosite de învățați competenți pentru a ajuta studiile istoriei neamului nostru.

«Socotesc o sfântă datorie să îndeplinesc voința neuitatului meu părinte, a cărui activitate Academia Română a distins-o alegându-l Membru Onorar al ei.

«Rog deci Onor. Academie să primească în dar lucrările mai sus arătate în amintirea mult regretatului și neuitatului meu părinte.

«Adaug pe lângă acestea câteva acte vechi privilegiate la viața și activitatea bunicului meu Constantin Sturdza».

— Se decide a se răspunde prin următoarea scrisoare de mulțumire:

«Cu o adevărată emoțiune o fost ascultată scrisoarea D-nei Voastre în întâia ședință din sesiunea generală a Academiei, în mijlocul căreia să păstrează vie, cea mai simpatică amintire neuitatului D-voastre Părinte.

«Lucrările istorice, cărora mult regretatul nostru Coleg Onorar le-a jertlit puterea lui de muncă a celor din urmă ai săi câțva ani și pe cari binevoiți

a le dăruî Academiei, cum fusese voința lui, vor fi păstrate cu sfințenie lângă prețioasa lui bibliotecă și vor fi puse la dispoziția învățaților spre folosire. Astfel ele își vor ajunge încâtva scopul pentru care au fost făcute cu atâta stăruință neobosită și dor de a ușura studiul istoriei naționale, până când împrejurările vor face cu puțință tipărirea și răspândirea lor în toate centrele și la toate persoanele dedicate acestor studii.

«Cu onoare vă rugăm, Prea stimată D-nă, să binevoiți a primi cele mai călduroase mulțumiri ale Academiei împreună cu expresiunea considerațiunii noastre distinse».

D-l *Al. Lăpădatu* zice că a putut prețui direct munca răposatului Sturdza-Scheianu și crede că Academia ar trebui să însărcineze pe cineva competent să facă biografia acestui muncitor în ogorul culturii. În biografie să se specifice nu numai bogatele daruri făcute de dânsul acestei Instituțiuni culturale, dar și lucrările personale bibliografice pe cari încă fiind în viață le-a dăruit în parte Academiei, iar acum moștenitorii au dăruit și restul spre folosința cercetătorilor.

— Propunerea se trimete Secțiunii istorice.

D-l *I. Bianu* prezintă Academiei două hărți manuscripte originale ale Moldovei dela 1833: una este *Harta Principatului Moldovei* făcută de Petre Asachi după proiectul alcătuit sub conducerea Marelui Logofăt Constantin Sturdza. Moldova este împărțită în 10 ținuturi, împărțite și ele în 4 până la 7 ocoale. În dreapta și în stânga hărții sunt tabele după județe, arătându-se la fiecare ocoalele cu numele lor și toate satele cuprinse în ele. A doua are titlul „*Tablou paralel pentru a sluji de alăturare în dizlocația ținuturilor și a ocoalelor din Prințipatul Moldovei*” și cuprinde 3 hărți a Moldovei pe scară mică din cari una arată „starea ținuturilor ocărmuitoare după învechita lor formă”, a doua arată „starea ținuturilor giudecătorești după dizlocația din luna Aprilie 1833”, a treia arată „starea ținuturilor înrâtundite la 1833 după proiectul D. Marele Logofăt și Cavaler C. Sturdza”.

Amândouă aceste hărți au fost făcute de „Căminarul Petre Asachi, Prezidentul Giudecătoreșcului Tribunal din ținutul Botoșeni și s'au aprobarisit prin iscăliturile mădulărilor Sfatului Ocărmuitor”. Avem deci hărțile originale oficiale întărite de subscrierile autografe ale următorilor 6 boeri: C. Sturdza Vel-logofăt, Alexandru Ghica Logofăt, Teodor Balș, Soutzo, A. Suțu.

Aceste prețioase hărți se află în biblioteca Academiei de prin 1882–83, când în lipsa mea din țară un funcționar nepriceput le-a trecut în biblioteca cărților tipărite, unde au fost găsite acum cu ocaziunea unui control.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 17 MAIU 1920.

D-l I. C. Negruzzi face o comunicare cu subiectul: *Ioan Bogdan, Alexandru D. Xenopol, Alexandru Vlahuță și manuscrise ale lor.*

Cu această ocaziune d-l Negruzzi dăruiește Academiei un mare număr de scrisori autografe ale personagiilor din comunicare.

D-l Președinte P. Poni mulțumește d-lui Negruzzi pentru statornica sollicitudine ce poartă Instituțiunii noastre.

D-l Gr. Antipa cetește următorul:

Raport al Comisiunii financiare asupra administrației casei și asupra situațiunii fondurilor în anul bugetar 1 Iunie 1918 — 31 Maiu 1919;

«Subscrișii membri ai Comisiunii financiare, aleasă de D-voastre în sesiunea generală trecută, procedând la verificarea casei Academiei pe 1918-19 și a Fundațiunilor Adamachi, Otteteleşeanu și Tache P. Anastassiu, am primit dela d-l Contabil rapoartele aferente, situațiunile de casă și de excedente pe numitul an bugetar.

«Am controlat registrele și actele justificative, precum și recipisele de efectele depuse la Banca Națională, pe cari le-am găsit în perfectă ordine, și consemnăm în cele ce urmează rezultatul cercetărilor noastre.

«Venituri:

Din totalul prevederilor bugetare la venituri de	Lei 1.488.090,86
s'au încasat	„ 1.037.788,52
s'au mai încasat peste prevederi din restanțele anului trecut, din vânzare de terenuri și altele.	„ 1.382.457,20
Totalul încasărilor	L. 2.420.245,72
lângă care se adaoge numerarul casei la 31 Maiu 1919	„ 1.146.923,83
Total general	L. 3.567.169,55

«Cheltueli:

Din totalul prevederilor bugetare la cheltueli de	Lei 2.060.303,91
s'au cheltuit	„ 1.046.010,47
se adaogă cheltuelile făcute peste prevederi:	
solduri din anul trecut, efecte cumpărate spre capitalizare și altele	„ 1.175.315,59
Totalul cheltuelilor	L. 2.221.326,06
Dacă scădem din totalul încasărilor de	L. 3.567.169,55
Totalul cheltuelilor de	„ 2.221.326,06
Rezultă sold în numerar la 31 Maiu 1919	L. 1.345.843,49

care se repartizează astfel :

Lei 907.284,48	pentru	fondurile Academiei,
» 236.765,46	»	Fundațiunea Adamachi,
» 184.103,15	»	Otteteleșeanu,
» 17.690,40	»	Tache P. Anastassiu.

«Efecte :

«Din cercetarea tuturor operațiunilor am constatat că efectele ce Academia posedă la încheierea anului 1917—18

	Nominal	Peste nominal	Total
erau de	L. 10.616.187,50	L. 701.456,40	L. 11.317.643,90
se adaogă capitalizări făcute în cursul anului :	« 784.300,—		« 784.300.—
Totalul efectelor la 31 Maiu 1920	L. 11.400.487,50	L. 701.456,40	L. 12.101.943,90

«Dacă s'ar calcula acțiunile de Banca Națională după cursul zilei dela 5 Iulie 1919 st. n., prima cotă oficială de L. 8.200,—, atunci s'ar mai adaogă la suma de L. 12.101.943,90 un plus de L. 3.625.943,60.

«Excedent :

«Contul excedent în anul 1918—19 a fost următorul :

1. La fondurile Academiei	L. 68.505,56
2. » Fundațiunea Adamachi	» 49.008,70
3. » » Otteteleșanu	» 19.049,97
In total	<u>L. 136.564,23</u>

care s'a trecut pe anul 1919—20.

«La Fondul Tache Anastassiu a fost un deficit de L. 4.847,43 provenit din cauză că s'au cheltuit sume peste prevederile bugetare pentru via dela Tigănești, Călmățui și altele și care se vă acoperi în anul 1919—20.

«La 11 Septemvrie 1918 s'a primit conform încheierii Delegațiunii Nr. 1563 un nou fond Ilie R. Boroș în sumă de lei 25.000,— cu nuda proprietate, care s'a încorporat lângă celelalte fonduri ale Academiei.

«Acostea fiind cercetările noastre pe exercițiul financiar 1918 — 19, vă rugăm să binevoiți a da cuvenita descărcare».

Membrii comisiei: *Dr. Gr. Antipa, G. Țițeica, S. Mehedinți.*

— Concluziunile raportului se aprobă cu unanimitate.

— Sunt realeși în Comisiunea financiară pentru cercetarea conturilor din 1919—20, d-nii *Gr. Antipa, S. Mehedinți, G. Țițeica.*

— Sunt aleși în Comisiunea pentru examinarea lucrărilor făcute în 1919—20 d-nii *D. Gusti, Al. Lăpădatu, I. Lupaș.*

ȘEDINȚA DELA 18 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *I. Bianu* cetește următorul raport al Comisiunii permanente a bibliotecii pentru anul 1919:

«Activitatea și progresele Bibliotecii Academiei Române, în cursul anului 1919, au reintrat aproape în mersul lor normal.

«Activitatea însă, deși superioară celei din anii trecuți, este mai mică decât ar trebui să fie, din cauza înlocuirii a patru funcționari de carieră—unul decedat și trei demisionați—cu alții noi, toți studenți.

«Biblioteca are 19 funcționari și anume: 2 la serviciul primirilor, 4 la secția manuscriselor, unul la secția periodicelor, unul la secția stampelor, 4 la sala de lectură și 6 la noul catalog; are și 5 oameni de serviciu, în loc de 7 câți erau în 1916.

«Cei 6 funcționari dela noul catalog și dela secția periodicelor fiind cu totul noi (cel mai vechiu n'are încă doi ani de serviciu), răpesc mult timp conducătorului lor pentru pregătirea necesară, lucrând mai puțin din cauza lipsei de cunoștințe tehnice. Este dar serioasă nevoie de a îndrepta această stare de lucruri, ce va fi dăunătoare bunului mers al bibliotecii în viitor, cu atât mai mult, cu cât din cei 6 funcționari noi, abea de vor rămâne doi în serviciul Academiei.

«Trebuie deci să căutăm a forma funcționari de carieră pe cari să-i reținem în serviciu prin onorarii serioase.

«Serviciul primirilor are 2 funcționari și un om de serviciu, cari până acum erau de ajuns pentru a îndeplini toate lucrările cerute de organizarea lui. Acest serviciu trebuie însă negreșit dezvoltat, adăugându-i-se cel puțin un funcționar și un om de serviciu, care în 1916, există, pentru a face față în viitor tuturor lucrărilor, căci el va avea sarcina să facă toate primirile publicațiilor ce se vor trimite, prin obligație legală, dela toate tipografiile din țara mărită, sau cari se primesc ca daruri, în schimb sau prin cumpărare. Tot acest serviciu va trebui să pregătească și să tipărească publicațiunea : *Creșterea Colecțiunilor.*

«Îmbogățirea colecțiilor se va arăta amănunțit în acea publicațiune, a cărui tipărire s'a oprit cu sfârșitul anului 1915, din cauza războiului, deși

materialul este pregătit spre a fi dat la tipar îndată ce împrejurările vor permite.

«Iată, în oarecari amănunte, activitatea acestui serviciu al Academiei în anul 1919.

A. Secțiune cărților tipărite.

1. Consultarea.

«Sala de lectură a cărților tipărite a fost deschisă 288 de zile de lucru, afară de Dumineci și sărbătorile fixate de Delegațiune. În 167 de zile a fost deschisă câte 8 ore pe zi, 8—12 și 2—6, iar în 121 de zile a fost deschisă numai 4 ore pe zi, 8—12.

«Au fost împrumutate acasă, potrivit regulamentului, 2108 volume, la 391 persoane.

«S'au liberat 164 permise de intrare în sala de lectură (No. 1-164), dintre cari 18 și pentru secțiunea manuscrisurilor și documentelor.

«Ajutorul ce dă Biblioteca noastră muncitorilor pentru cultura națională se poate vedea mai bine din statistica cetitorilor din ultimii cinci ani, după cum se arată în tabela următoare :

Tabela I.

A N I I	Cetitori	Volume co- municate	Imprumu- tători	Volume imprumu- tate
1915	9.229	26.065	392	1.239
1916	5.996	19.313	450	1.219
1917	2.909	11.651	333	971
1918	4.215	12.184	614	1.534
1919	5.867	13.767	391	2.108

«Pe lângă cărțile comunicate cu bilete de cerere, cetitorii au la dispoziție o întreagă bibliotecă de 1685 volume, cu cărțile cele mai des întrebuintate pe cari le folosesc fără cerere.

2. Sporul.

«Biblioteca (secțiunea cărților tipărite) a crescut în 1919 cu 4782 volume față de 698 în 1918.

«Din următoarea tabelă, extrasă din statistica lunară publicată de serviciul bibliotecii, se poate vedea creșterea în 1919 :

Tabela II.

	Volume și broșuri	Numere de Reviste		Atlase și hărți	Stampe și por- trete	Volume manu- scrise	Docu- mente	Foto- grații	Albu- muri	Foi volante	Note muzi- cale
		române	străine								
Primate conform legii dela 23 Martie 1904	4.207	2.211	—	6	14	—	—	231	—	4	44
În dar sau în schimb	521	181	135	21	12	23	830	385	—	1	6
Cumpărate	54	—	466	7	16	22	143	56	1	432	—
Total . . .	4.782	2.392	601	34	42	45	973	672	1	437	50

«La biroul de primire al publicațiilor au intrat 200 de pachete cu im-primare din București și 262 pachete din provincie, în total 462.

«S'au înregistrat și ținut în evidență 750 de publicațiuni periodice din țară și 4 românești din America, în total 754.

« Pentru publicațiunile legale netrimise s'au somat 26 de tipografi și e-ditori pentru trimiterea a 50 de cărți. Pentru periodice (ziare și reviste) s'au făcut 1396 de reclamațiuni; s'au dat în judecată 69 tipografi și editori pentru 110 publicațiuni periodice netrimise.

«Sporul secțiunii cărților tipărite în ultimii 10 ani se poate vedea din următoarea tabelă :

Tabela III.

A N I I	Volume și broșuri	Ziare și reviste române	Ziare și reviste străine	Atlase și hărți	Foi volante	Note muzicale	Stampe și portrete	Fotografi	Albumuri
1910	7.014	721	285	44	17.183	4	147	495	4
1911	5.680	609	213	35	8.722	5	39	36	14
1912	6.589	660	247	155	13.756	30	43	291	17
1913	5.972	657	309	102	10.312	174	208	155	14
1914	4.372	690	269	68	7.733	—	100	250	9
1915	5.934	653	203	65	5.800	156	89	371	10
1916	3.174	623	209	11	7.037	22	39	162	5
1917	194	620	—	5	4	—	—	—	2
1918	698	33	81	36	353	1	13	25	12
1919	4.782	754	328	34	437	50	42	672	1
Totalul creșterii 1910—1919	44.409	6.020	2.144	555	71.087	442	720	2.457	78

«III. Catalogarea și alte lucrări.

1. *Catalogul nou.* S'au înscris în inventar 3971 opere în 4818 volume (No. 50.500—54.471.).

«S'au catalogat definitiv și s'au așezat în rafturile bibliotecii 3.600 opere în 4418 volume (No. 50.500—54.100), pentru cari s'au lucrat :

4.685 fișe pentru catalogul alfabetic al autorilor și

5.147 fișe metodice, pentru catalogul pe materii,

9.832 fișe.

«În rezumat, până la 31 Decembrie 1919, catalogul cel nou cuprinde:

a) Trecute în inventar: 54.471 opere în 71.116 volume,

b) Catalogate definitiv și așezate în rafturi: 54.100 opere în 70.716 volume
Pentru toate aceste 54.100 opere s'au lucrat:

67.224 fișe alfabetice,

58.640 „ metodice.

125.864 fișe,

«Din bibliotecile mai vechi necatalogate s'a terminat cu încorporarea bibliotecilor Buicliu și Bernath-Lendway, iar biblioteca Georgian este în curs de încorporare.

«2. *Cărțile în curs de publicare.* S'au înscris în inventarul special 66 opere (No. 589—655), pentru care s'au făcut 71 fișe de control. S'au făcut fișe speciale pentru ambele cataloage pentru toate acestea, și anume: 73 fișe alfabetice pe autori și 78 fișe metodice, în total 151 de fișe.

«3. *Secțiunea periodicelor.* S'au înscris în cursul anului, în inventarul special și cu numerotare deosebită 346 publicațiuni (No. 4080—4426).

«Catalogul pe fișe (al periodicelor) destinat să fie pus la dispoziția cetitorilor a atins 6792 fișe, făcându-se 376 în cursul anului. Pentru catalogul pe materii s'au lucrat 6800 fișe, din cari 442 în cursul anului.

«Revizuirea colecțiilor se ține la zi, făcându-se fișe de control pentru lipsuri și dublete.

«4. S'au legat în cursul anului numai 16 volume din secțiunea cărților tipărite și 139 periodice. Din cauza lipsei de material și de lucrători, prețul a ajuns peste măsură de exagerat și am fost siliți să suspendăm cu totul legatul cărților. Această stare de lucruri este păgubitoare pentru toate cărțile, dar mai ales pentru buna păstrare a periodicelor în folio, cari sunt expuse mai mult stricăciunii. Periodicele nelegate se servesc cetitorilor numai în cazuri absolut necesare.

«5. Serviciul Bibliotecii pregătește publicațiunea „Creșterea Colecțiilor“, al cărui manuscris este gata pentru anii 1916—1919.

«Statistica lunară de mișcarea bibliotecii se trimite regulat ziarelor spre publicare.

«6. Pe măsură ce relațiile comerciale și serviciul postal cu țările apusene s'au putut restabili în urma războiului, s'au reluat raporturile cu librăriile, procurându-se cărțile mai necesare, s'au reînnoit abonamentele la revistele din țările aliate și neutre și s'au reluat raporturile cu Academiiile și Societățile științifice pentru schimbul publicațiilor.

«7. *Secția stampelor.* Materialul acestei secțiuni devenind destul de bogat s'a stabilit în amănunte un plan definitiv de organizare și s'a început așezarea materialului după acest plan, înscriindu-se în inventare speciale, în anul 1919, 500 hărți așezate în 21 mape și 2699 portrete istorice așezate în 73 mape.

B. Secțiunea manuscriptelor și documentelor.

«Această secțiune are acum numai doi funcționari, în loc de 4, câți au fost înainte de războiu. Din această cauză colecțiunile pot fi deschise pentru studii, numai dimineța. În cele 2 locuri vacante prevăzute în buget, nu s'au putut numi funcționari, din cauză că nu se găsesse tineri cu pregătirea specială cerută de natura lucrărilor. Este necesar, de asemenea, să se prevadă în buget un post pentru un om de serviciu, care să fie în acel timp și pentru cabinetul numismatic.

«1. *Consultarea.* Sala de lucru specială a manuscriptelor a fost frecventată în cursul anului 1919 de 357 cititori și anume: 283 au studiat 810 manuscripte, 16 cititori au studiat 469 documente și 60 cititori au consultat 100 de cărți vechi românești.

«Frecvența sălii manuscriptelor în ultimii 5 ani se poate vedea din tabela următoare:

Tabela IV.

A N I I	Cetitori	Volume manuscrise	Docu- mente	Cărți vechi românești
1915	1.605	8.904	45.447	534
1916	1.425	4.213	43.299	263
1917	—	—	—	—
1918	96	184	40	194
1919	359	810	469	100

«2. *Sporul.* S'au cumpărat 22 manuscripte, 143 documente și o copie fotografică.

«S'au primit în dar 23 manuscripte, 50 documente, 780 autografe, 17 peceti cu tuș și 1 foaie volantă.

«Cele 43 volume manuscrite, cumpărate și dăruite în 1919, se împart în: românești 33, grecești 6, franțuzești 2, 1 latinesc și 1 oriental.

•Sporul secțiunii manuscriptelor, în ultimii 10 ani, se arată în tabela următoare:

Tabela V.

A N I I	Volume manuscrite	Documente
1910	248	2.790
1911	54	2.153
1912	165	583
1913	68	892
1914	95	578
1915	202	3.741
1916	77	972
1917	1	55
1918	63	69
1919	45	973
Totalul creșterii 1910—1919 . . .	1.018	12.806

•3 Cataloage și alte lucrări.

•*Documente.* S'au așezat la colecțiile lor în pachete 724 documente și 780 autografe românești și străine, în total 1504.

•S'a pregătit materialul pentru publicațiunea: «*Creșterea Colecțiunilor*», din anul 1919.

•*Manuscripte.* S'au înscris în inventarul manuscriptelor românești 58 de volume (No. 4582—4640).

•S'a continuat descrierea amănunțită a manuscriptelor românești pentru a se tipări în catalogul descriptiv, începând cu manuscriptul No. 1996, făcându-se în cursul anului descrierea a 13 volume.

•S'au pregătit, pentru a fi date la legat 38 volume manuscrite».

D-l I. Simionescu observă că în sesiunea generală trecută s'a luat deciziunea ca *Creșterea Colecțiunilor* să fie transformată într'un fel de bibliografie periodică a publicațiunilor intrate în bibliotecă, care să se tipărească lunar și numai publicarea manuscriselor intrate să se facă mai rar. Este necesar ca acea deciziune să fie adusă la îndeplinire, pentru ca intelectualii să poată lua cunoștință de lucrările apărute și primite la Academie.

D-l I. *Bianu* răspunde că deciziunea n'a putut fi adusă la îndeplinire până acuma pe de o parte din lipsă de funcționari, pe de alta din cauza lipsei de hârtie și a greutăților de tipărire. Cu foarte mare greutate se poate tipări mai puțin decât strictul necesar. Aproape toate tipografiile sunt acaparate de asociațiuni de editură și de ziare.

— Concluziunile raportului se aprobă cu unanimitate.

SEDINȚA DELA 19 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *M. C. Sulzu* cetește următorul raport asupra activității Cabinetului Numismatic în anul 1919:

«În anul expirat colecțiunile Cabinetului Numismatic s'au îmbogățit cu un număr însemnat de piese, parte dăruite parte cumpărate.

«De mult hotărâsem să dăruiesc Academiei colecțiile mele de *monete antice* și de *ponduri antice*. Din nenorocire o mare parte din monetele mele au fost înstreinate în timpul ocupațiunii dușmane și mai cu seamă piesele cele mai importante au dispărut cu totul. N'am putut deci dăruî Academiei decât ce mi-a mai rămas din ele și nu știu sigur până la ce număr de exemplare se ridică aceste monete, cari sunt depuse în cabinetul numismatic, dar n'au putut fi încă inventariate.

«Cât privește *pondurile antice* am avut norocul, că străinii nu s'au prea ocupat de ele, așa că au rămas neatinse. Colecțiunea ce am daruit-o Academiei cuprinde 146 bucăți diferite: de plumb, de bronz și de peatră, originare parte din orașele noastre pontice, parte din alte orașe grecești, parte din Egipt. Importanța lor este mare pentru știință, atât din cauza că sunt exemplare extrem de rare, cât și pentru motivul că numai puține cabinete numismatice posedă astfel de colecțiuni.

«Daruri de monete am mai primit și dela următoarele persoane: Preotul Gh. Constantinescu din Hârlău, care în urma intervenției d-lui I. Simionescu, colegul nostru, a dăruit un ducat de aur venețian găsit în ruinile palatului domnesc din Hârlău; d-l I. Cojocaru, funcționar al Academiei (1 dinar roman imperial și o banenotă ungurească dela 1848); d-l C. Ionescu din București (1 aspru, 1 acccă dela Ioan Vodă cel Cumplit și 5 monete antice); d-l Const. Moisil (2 dinari romani și 17 bronzuri grecești și romane).

«S'au cumpărat 7 monete antice, parte dace, parte grecești.

«În cursul acestui an s'a mai urmărit și colecționarea diferitelor banenote și bilete, ce s'au emis în tot cuprinsul teritoriului românesc în cursul războiului mondial și sperăm ca în urma măsurilor luate, să formăm o colecție completă de astfel de monete de hârtie.

«În sfârșit s'a reluat vechiul obicei de a se da amatorilor și publicului relații verbale și scrise asupra monetelor și medaliilor ce prezintă cabinetului numismatic sau despre cari ne cer informațiuni scrise. În chipul acesta s'au putut determina în anul expirat 257 monete diferite».

— Academia mulțumește călduros d-lui Sutzu pentru frumoasele daruri, cari se adaog la colecțiunea ei de monete și ponduri antice.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că mâine se face marea serbare pentru pomenirea eroilor, solemnitatea constând în serviciul religios pe piața Victoriei urmat de procesiune la statua lui Mihaiu Viteazul. Este de dorit ca membrii Academiei să asiste în număr cât mai mare.

ȘEDINȚA DELA 20 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *D. Onciul* spune că aflându-se la Cernăuți, unde se dusesse spre a lua parte la serbările pentru primirea MM. LL. Regelui și Reginei la călătoria în Bucovina, a primit telegrama d-lui Președinte, prin care era rugat să reprezinte Academia la solemnitatea dela Mănăstirea Putna pentru prăznuirea lui Ștefan cel Mare și să depună o coroană pe mormântul marelui voevod. Telegrama a primit-o prea târziu pentru a se putea face coroana. În ziua de 16 Maiu, Suveranii cu A. S. R. Principesa Elisabeta, venind cu suita, în automobile dela Suceava, au sosit la Putna la orele 2¹/₂ d. a., fiind primiți de populațiune, pe tot parcursul, cu multă însuflețire și cu cea mai călduroasă manifestațiune de simpatie. Sătenii din comunele prin cari au trecut Suveranii au întâmpinat pe MM. LL. în sunetul clopotelor, cu prapuri și steaguri, cu flori și urale nesfârșite; călăreți veniți de prin sate într-o întâmpinarea MM. LL. au însoțit cortegiul regal până la Putna, ceea ce a făcut ca sosirea la mănăstire să fie ceva mai târziu de ora fixată în program. După săvârșirea serviciului religios, d-l *Onciul* a rostit, la mormântul lui Ștefan cel Mare, următoarea cuvântare:

«Sire,

«Mărită Doamnă,

«Alteță Regală,

«Sunt 416 ani de când acest sfânt locaș păstrează în sânul său moaștele slăvitului erou al neamului românesc și al creștinătății, Ștefan cel Mare.

«De atunci, acest venerat mormânt a urmat să fie un loc de pelegrinagiu al Românilor de pretutindeni, cari căutau aci înălțare și întărire sufletească în vremile de răstărite ce au venit pesto țară și popor.

Acele vremi de răstriașe, venite curând după moartea marelui apărător al neamului și al creștinătății, începând cu suzeranitatea turcească din ce în ce tot mai apăsătoare, au adus în cele din urmă desmembrarea ținutului cu acest slăvit mormânt, trecut acum 145 de ani sub stăpânire austriacă.

«Și a chemat apoi Domnul pe Maiestatea Voastră ca să libereze acest mormânt sacru și pământul românesc de stăpânirea străină.

«Măreață Umbră, ieși din mormânt și privește pe Urmașul tău biruitor, Domnul Moldovei tale întregi, Rege al tuturor Românilor, care liberând locul tău de odihnă și tot neamul tău, dela Nistru până la Tisa, din Carpații păduroși până la mare, a venit să se închine aci

«Eroului plin de lumină

«Cărui istoria se'nchină».

«Cu noi împreună și cu tot neamul românesc, vino și tu, Măreață Umbră să aduci prinosul de recunoștință, de admirațiune și mărire, măritului Rege și Domn, măritei Doamne și Regine, a căror binecuvântată domnie ne-a adus aceste mărețe zile de glorie și fericire.

«Să trăiți, Sire !

«Să trăiți, Mărită Doamnă» !

Serbarea dela Putna s'a petrecut într'o înălțare sufletească deosebită și va rămâne neuitată în amintirea participanților. După terminarea solemnității din biserică, a urmat prânzul regal, servit în curtea mănăstirii, într'un portic construit spre acest scop. La prânz au luat parte, pe lângă MM. LL. și A. S. R., I. Mitropoliți din București și Iași cu P. S. Episcop al Rădăuților, d-nii Miniștri și ceilalți invitați din vechiul Regat și din Bucovina. În spațioasa curte erau așezate și mai multe mese pentru săteni, veniți din localitate și dinprejur întru întâmpinarea MM. LL. cari au fost ospătați în număr foarte mare. La prânz după discursul D-lui președinte al Consiliului de miniștri, M. S. Regele a rostit o înălțătoare cuvântare, glorificând domnia marelui Său predecessor ce se odihnește în această mănăstire. În timpul prânzului, sătenii ce au fost ospătați la mesele lor au venit spre masa regală, de care îi despărția un cordon de soldați. M. S. Regele dând ordin de a se lăsa poporul să se apropie, țeranii și țerancele au venit până la balustrada porticului, unde, păstrând o atitudine foarte cuviincioasă admirau pe MM. LL. și în deosebi costumele românești ale M. S. Reginei și al A. S. R. Principesei, manifestând admirațiunea și bucuria lor în cuvinte adânc simțite și cu căldură exprimate în felul lor original. După prânz, MM. LL. au vizitat în grabă mănăstirea și mormintele domnești, pe cât permitea timpul înaintat, apoi au plecat la mănăstirea Sucevița. Această mănăstire, cu mormintele ctitorului Ieremia Vodă Movilă și al fratelui său

Simeon Vodă, zugrăvită toată cu frescuri pe dinlăuntru și pe dinafară, un monument istoric din cele mai interesante, cu bogate odoare bisericești, au interesat mult pe MM. LL. Dela Sucevița Suveranii au plecat la Rădăuți unde se află vechea catedrală a foastei episcopii, biserică zidită de Bogdan Voevod, întemeietorul principatului Moldovei, înmormântat acolo, împreună cu alții din cei mai vechi Domni ai țerii. Pe drum spre Rădăuți s'a întâmplat un mic accident, mult deplorat pe urmă: un buchet din cele multe ce au fost aruncate în calea MM. LL. a lovit pe M. S. Regina în ochiu și a pricinuit, prin o cetină de brad ce formă manșeta buchetului, o zgârietură care a provocat o inflamațiune dureroasă, așa încât M. S. n'a mai putut lua parte la festivitățile urmate la Cernăuți, în zilele de 17 și 18 Maiu, spre nemăsurata părere de rău a populațiunii ce așteptă să o întâmpine cu dragostea și entuziazmul ce-I păstră în suflet. În seara de 17 Maiu s'a dat un prânz regal în palatul mitropolitan, unde eră reședința regală. După discursul d-lui ministru Ion V. Stircea, M. S. Regele a rostit o prea frumoasă cuvântare ce a entuziasmat toată asistența. În ziua următoare, după vizitarea institutelor ce n'au putut fi văzute în prima zi, a urmat plecarea în Basarabia. La gară, mulțimea adunată a adus ovațiuni entuziaste M. S. Reginei, care s'a arătat, cu ochiul legat, la fereastra vagonului regal. Această arătare a mult doritei Suverane a stârnit cea mai călduroasă manifestațiune de simpatie, cu aclamațiuni nesfârșite.

Călătoria Suveranilor în Bucovina a avut o importanță deosebită. Ea a pecetluit reunirea pentru totdeauna a frumoasei părți a vechiei Moldove cu patria mamă și a pus în evidență recunoștința și dragostea poporului românesc, ca și devotamentul populațiunii întregi, de toate limbile și confesiunile, pentru MM. LL. și pentru Coroana României, sub al cărei scut se deschide o eră nouă pentru dezvoltarea în viitor.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 21 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-1 *Al. Lăpădatu* face o comunicare despre *Mihnea-cel-Rău și Ungurii (1508—1510)*.

Dela Consistoriul bisericii ortodoxe române din Transilvania se primește invitare la ceremonia instalării în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit a I. P. Cuvioșiei Sale Domnului Dr. Nicolae Bălan, care se va face în Dumineca Rusaliilor (30 Maiu) în catedrala dela Sibiiu.

— Academia va fi reprezentată prin d-nii *D. Gusti, N. Iorga, Al. Lăpădatu, I. Lupas, și S. Pușcariu*.

D-l I. C. *Negruzzi* cetește următorul raport al Comisiunii fondurilor I. Fătu și I. Scorțeanu asupra lucrărilor făcute în 1919:

«In bugetul de cheltuelile pentru anul 1919—20 s'a prevăzut din venitul fondului I. Fătu suma de lei 72.700,76 pentru procurare de cărți didactice și din venitul fondului I. Scorțeanu suma de lei 2950,75 pentru procurare de cărți religioase la școlari săraci din școalele primare rurale. Comisiunea Domniilor-Voastre întrunită în ședință la 4 Iulie trecut, ținând seama pe de o parte de latitudinea ce ați binevoit a-i lăsa în ședința dela 17 Maiu 1919 în alegerea mijloacelor celor mai nimerite pentru distribuția ajutoarelor din aceste fonduri, potrivit schimbărilor fericite survenite în viața neamului ca consecință a marelui războiu, pe de alta de inconveniente semnalate în trecut cu procurarea și repartiția dela centru a cărților cumpărate, la care se mai adauge și imposibilitatea de a procede ca în trecut din cauza dificultăților de corespondență și transport în situația actuală, a luat următoarele deciziuni, cari s'au executat întocmai:

1). A rezervat lei 700,76 din fondul Scorțeanu și lei 50,75 din fondul Fătu pentru cheltuieli neprevăzute ;

2). A destinat câte aproximativ 35% din amândouă fondurile pentru ajutoare în vechiul Regat și în ținuturile de peste Carpați; 20% pentru Basarabia și 10% pentru Bucovina ;

3). Sumele de lei 25.200 din fondul Fătu și 1000 din fondul Scorțeanu destinate provinciilor de peste Carpați au fost încredințate colegului A. Bărseanu; lei 14.400 din fondul Fătu și 600 din fondul Scorțeanu pentru Basarabia au fost trimiși colegului St. Ciobanu, Directorul Instrucțiunii publice din Basarabia; lei 7200 din fondul Fătu și 300 din fondul Scorțeanu pentru Bucovina au fost puși la dispoziție colegului I. Nistor, pe atunci Ministru de Stat al Bucovinei, cu instrucțiunile necesare și cu rugămintea de a stăruî prin autoritățile școlare respective ca ajutoarele să se acorde în conformitate cu dispozițiunile testamentare.

4). Sumele de 25.200 lei din fondul Fătu și 1000 din fondul Scorțeanu rezervate pentru vechiul Regat au fost întrebuințate pentru ajutoare în județele Putna și Ialomița. Pentru județul Putna, în care sunt 116 școale rurale, s'au dat 10.200 lei din fondul Fătu și 400 lei din fondul Scorțeanu; pentru Ialomița, în care sunt 174 școale s'au destinat 15.000 lei din fondul Fătu și 600 din fondul Scorțeanu.

«La alegerea acestor județe Comisiunea a fost condusă de situația grea a sătenilor ce le locuiesc; județul Putna căzând în zona de luptă a fost aproape

tot timpul câmpul de distrugere al armatelor beligerante, iar județul Ialomița a fost bântuit de o secetă cumplită în anul 1918.

«Sumele destinate acestor județe au fost încredințate prin intermediul Ministerului de Instrucție inspectorilor școlari respectivi, spre a da ajutoare potrivit cu numărul elevilor săraci din fiecare școală, prin revizoratele corespunzătoare. Inspectorii școlari, ținând seamă de instrucțiunile date, au repartizat sumele pe școli. În loc de bani, s'a dat fiecărui diriginte câte un bon cu specificarea sumei rezervate pentru școala de sub conducerea sa. Cu aceste bonuri diriginții au procurat cărți pentru valoarea corespunzătoare, pe cari le-au împărțit școlarilor în fața primarului și preotului din comună, după ce s'a scris pe fiecare exemplar «gratuit din Fondul Fătu» pentru manualele didactice sau «gratuit din fondurile Fătu și Scorțeanu» pentru cele religioase.

«Inspectorii școlari prin revizorate au achitat și adunat toate aceste bonuri, pe cari le-au înaintat Academiei dimpreună cu procesele-verbale încheiate la fiecare școală cu ocaziunea distribuției cărților.

«Aceasta este metoda după care s'au dat ajutoarele în vechiul Regat în anul trecut.

«Anul 1919 a fost al 28-lea de când se execută dispozițiunile testamentare ale generosului Ioan Fătu și al 20-lea de când se execută acelea ale generoasei Maria Schiopescu, care a lăsat legatul pe numele iubitului ei frate Ioan Scorțeanu.

«Ajutoarele date dela primirea acestor legate până în prezent, pentru procurare de cărți didactice și religioase se urcă la suma de lei 323.270,52.

«Procedând precum se arată mai sus, Comisiunea este încredințată că a fost în vederea Domniilor-Voastre și a generoșilor cari prin actele lor de ultimă voință și-au îndreptat gândul spre tinerele vlăstare ale păturii dela bază, lipsită de mijloace pentru urmarea cursului primar.

«Suma pentru ajutoare din aceste fonduri va fi cu mult mai mică în viitorul an școlar, întru cât ea va reprezenta venitul fondurilor pentru un singur an.

«De aceea vă rugăm a lăsa Comisiunii ce veți binevoi a alege latitudinea de a proceda și în viitor cum va găsi că este mai bine pentru ca ajutoarele date să fie cât mai eficace, ținând seamă de scumpetea manualelor didactice și de situațiunea politică, până când împrejurări prielnice și unificarea legislativă a tuturor provinciilor din România Mare vor permite regulamentularea definitivă a distribuției ajutoarelor din aceste fonduri.

Membrii Comisiunii: *I. C. Negruzei, D. Onciul, V. Părvan.*

— Raportul se aprobă.

În Comisiunea pentru anul 1920 sunt realesi d-nii: *A. Bârseanu, I. Inculetz, I. C. Negruzzi, D. Onciul și V. Pârvan.* —

ȘEDINȚA DELA 22 MAI 1920.

Președinta d-lui *P. Poni.*

D-l *V. Pârvan* citește procesul verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 20 Maiu, prin care se fac următoarele propuneri:

1) Să se reia, cu orice jertfe și reduceri posibile a dimensiunii manuscriselor, publicarea Memoriilor Secțiunii, acordându-se Secțiunii o administrare mai liberă a fondurilor ei, sub rezerva autorizării Delegațiunii;

2) publicarea noiei serii a *Analelor* să se facă în alt format.

D-l *I. Bianu* observă că propunerea dela punctul 1, tinde la o descentralizare administrativă. Această descentralizare s'a început cu câțiva ani în urmă prin separarea bugetelor speciale de Secțiunilor de cel general al Academiei și prin înființarea unor publicațiuni speciale pentru fiecare Secțiune. În legătură cu această tendință și pentru introducerea în regulament a modificărilor necesare, potrivite și cu unele dispozițiuni luate în trecut, d-sa propune înființarea unei Comisiuni pentru revizuirea regulamentului.

— După discuțiunile urmate se iau următoarele deciziuni:

a) *Memoriile*, celor 3 Secțiuni se vor tipări de Secțiuni prin birourile lor; întrebuințarea sumelor alocate în bugetul Secțiunilor se va face de Secțiuni, sub rezerva autorizării Delegațiunii;

b) se alege o comisiune compusă din d-nii *I. Bianu, V. Pârvan și G. Țițeica*, care să studieze și să facă propunerile necesare în vederea revizuirii și unificării regulamentului.

Se ia în discuție propunerea dela punctul 2.

— După explicațiunile date de d-l *Al. Lăpădatu* se aprobă ca seria *Analelor*, începând cu volumul *XLI*, să se tipărească în alt format, care se va stabili de Academie.

Se iau spre cunoștință și se aprobă următoarele deciziuni ale Secțiunii istorice:

A se tipări în *Anale* lucrarea «*Vacanțele Mitropoliei ortodoxe române din Transilvania în secolul XVIII*» de d-l *I. Mateiu*, cu specificarea că documentele cari însoțesc manuscrisul se vor tipări în colecțiunea de «*Materiale istorice*» publicate de Secțiune din fondul «*Alina Știrbey*».

Dela Marele Stat Major se primește o adresă prin care Academia este rugată a desemna delegați cari să ia parte la lucrările Consiliului aprobat de Ministerul de Războiu pentru regulamentarea și punerea în aplicare a programului stabilit de Marele Stat Major pentru îndrumarea educațiunii fizice a poporului pe baze solide și unitare.

— Se delegă d-l *Dr. V. Babeș*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 24 MAIU 1920.

Președinta d-lui *P. Poni*.

D-l *Dr. G. Marinescu* expune comunicarea anunțată despre *Encefalita letargică*.

D-l *St. C. Hepites* cetește procesul verbal al Comisiunii instituite la Școala de Arte frumoase din București, prin care se propune ca premiul I. Leconte du Noty din acest an să se împartă precum urmează: lei 250 elevului Panciu Ștefan și 220 elevei Ulea Mandia pentru desemnurile lor după antic și după natură.

— Se aprobă.

D-l *G. Țițeica* cetește în numele Comisiunii școlare următorul:

Raport asupra activității școalelor, întreținute de Academie, în anul 1919—20.

«Comisiunea școlară a lucrat și în anul acesta în aceleași condițiuni grele ca și în anul trecut. Condițiile de călătorie nefiind încă favorabile, inspecția școalelor s'a făcut numai sub raportul material, de către Domnul Șef al Bunurilor.

«Am avut ocazia să vedem pe d-nii Directori ai școalelor dela Țigănești, dela Moara Grecilor și dela Călmățui și să căpătăm informații despre mersul școalelor și despre numeroasele lor nevoi. Rapoartele scrise, precum și diferitele cereri de credite peste buget au arătat în deajuns vremurile grele care apasă încă asupra bunului mers al școalelor Academiei de o parte, asupra bugetului ei de altă parte.

«Reproducem acum din referatele d-lor Directori părțile mai caracteristice așa încât să vă puteți da seama de situația prezentă și de problemele viitoare ale școalelor care se găsesc sub administrația noastră.

1. Școala inferioară de Agricultură «*Tache P. Anastassi*» dela Țigănești.

«*Elevii*. Incepând cu Septemvrie 1919 s'a suprimat anul preparator și cunoștințele generale care se dedeau în bloc în acest an s'au răspândit asupra celor trei clase ale școalei.

«Elevii noi care s'au primit în toamnă au intrat de-a dreptul în clasa I și împreună cu cei 13 trecuți din anul preparator au format un efectiv de 33 elevi, care s'a redus, prin retragere, la 29 elevi. Școala n'a avut clasa II iar în clasa III au fost 13 elevi în total 42 de elevi.

«Suprimarea anului preparator va aduce și o economie în cheltuielile școlii și nu va păgubi instrucția elevilor, cu condiția ca personalul didactic să fie complet.

«În Iunie 1919 a avut loc examenul de fine de an cu cere prilej elevii absolvenți ai cursurilor teoretice au plecat în stagiul de practică, fiind plasați toți la obștiile de împroprietărire.

«La sfârșitul lui Octomvrie 1919 a avut loc examenul de absolvire al elevilor care, de și n'aveau stegiul de practică complet, li s'a admis să depună acest examen spre a nu fi încazarmați fără școala terminată, căci acești elevi au pierdut un an în timpul războiului.

«Dela înființare, 1910, și până acum școala a produs 50 de absolvenți.

«*Cursuri teoretice și personalul didactic.* În anul 1919—1920 a fost același personal didactic ca în anul precedent: director, învățător și șef de cultură, care a predat noțiuni de pomicultură și viticultură. A lipsit și în acest an institutorul agronom, care nici n'a mai fost suplinit. Cursurile predate de institutorul agronom au fost predate, parte de director, parte de învățător.

«În Februarie 1920 urmă să se țină examenul de absolvire al seriei din anul care avea stagiul de practică de 1½ an conform regulamentului. Din cauza greutății de transport, neputându-se transporta în localitate delegatul Ministerului de agricultură, acest examen s'a amânat pentru luna Maiu.

«*Internatul școlii* continuă să aibă unele lipsuri din pricina scumpetei. Nu se pot cumpăra cearceafuri, pături, fețe de pernă, haine, rufe, etc.

«Starea igienică a elevilor s'ar putea zice mulțumitoare. Nu s'a declarat vre o epidemie gravă în internat, între elevi, decât câteva cazuri ușoare de gripă și de friguri palustre, ce sunt endemice în regiune.

«S'au făcut, în condițiile cunoscute de lipsuri și greutăți ale aprovizionării cu alimente și mai ales, a scumpirii lor, toate eforturile și s'a dat o alimentație cât mai potrivită elevilor.

«*Exploatarea agricolă.* Prin reparațiile aduse clădirilor fermei, prin procurarea de unele instrumente și vite în anul precedent și în cel curent, prin lucrările efectuate în plantațiile de pomi, în grădina de legume, exploatarea agricolă începe a reveni la normal.

«În toamna 1919 școala își mărește suprafața de pământ cultivabilă cu 216 ha., ce s'a dat ei din moșia Țigănești cu prilejul expropriării.

«Dacă suprafața de cultură a pământului s'a mărit la aproape întreit de cât era până în 1919, în schimb inventarul divers necesar culturii acestui

pământ nu numai că nu a rămas același ca înainte de războiu, dar s'a și micșorat.

«Cu cei 12 boi pe care-i are școala, din care 4 se întrebuințează zilnic la cărat lemne și materiale, la irigat grădina de legume, deci cu 8 boi nu se poate munci 273,500 ha. Socotind câte 2 boi de muncă pentru 11 ha. ar trebui 50 de boi.

«Față cu scumpetea vitelor de tracțiune și a personalului îngrijitor și a nutrețului, ar fi nevoie de un auto-tractor. Pe această cale s'ar ajunge la o ridicare a veniturilor școalei.

«Veniturile școalei au fost anul acesta de 41,647,56 lei. Lucrările de reparație la fermă și la ocolul de vite s'au făcut în atelierele școalei, de maestri și elevi.

«In afară de aceasta d-l Director face mai multe propuneri:

1). Intemeierea unei pepiniere de pomi roditori și de pădure, pentru obținerea materialului de replantat a tot ce războiul a distrus din pomi roditori și din pădure, cât și pentru completarea acestor feluri de plantații.

2). Injghebarea unei lăptării pentru desfăcut lapte proaspăt în Tecuci.

3). Construirea unui mic afumător de carne și a unui cuptor de uscat fructe și legume.

4) In fine o serie de reparațiuni necesare localului și instalațiilor.

«In fine, țin să adaog că până acum, de și anul școlar nu e încheiat, s'au deschis credite pentru întreținerea școalei de 35.552,05 lei, ceea ce a și făcut să se pună în discuție reducerea organizării școalei de către Comisia bugetară.

2. Școala de Agricultură «Ioan Costache Agarici» dela Moara Grecilor.

«Școala a funcționat anul acesta cu 34 de elevi; 15 în anul I (primiți la 1 Oct. 1919), 8 în anul al II-lea și 11 în anul al treilea.

«Personalul didactic se compune din Director, subdirector, șef de cultură, practicant de grădini și pomi, un grădinar pomolog, un maestru lemnar și fierar, precum și oamenii de serviciu.

«In 22 Septembrie 1919 au trecut examenul de absolvire 6 elevi din 8 prezenți, 2 rămânând repenți.

«Cei 6 absolvenți sunt acum Administratori-practicanți la obștiile satești, unde îndeplinesc acest serviciu cu multă sârguință și devotament.

«Invățământul teoretic s'a făcut dela 1 Noembrie 1919 și până la 15 Fevruarie 1920. Elevii au luat parte la toate lucrările școalei, agricultură pomicultură, grădinărie, viticultură, creșterea vitelor și au lucrat în atelierele de lemnărie și fierărie.

«Aproape toate culturile, la câmp, grădini, pomi și vie s'au făcut de elevi.

«Până la 28 April sau făcut următoarele sămănături:

«Din toamnă 20 ha. grâu, 3 ha. secară, toate frumoase; în primăvară 3½ ha. mazăre, 1 ha. linte, 10½ ha. ovăz, 6 ha. borceag, 3 ha. orz, 5 ha. porumb, 1 ha. sfeclă și 60 ari cartofi, în afară de grădina de zarzavat (ceapă usturoi, bob, mazăre), și d-l Director încheie cu voie bună:

«Timpul se prezintă bine și să sperăm că vom avea un an bun, și cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sănătate, tragere de inimă și voie bună din partea elevilor și dela celălalt personal, școala va putea merge tot așa de bine înainte ca până acum».

3. Școala primară «Tache Anastassi» dela Călmățui.

«Școala are 49 de elevi și eleve, dintre care 26 în clasa I, 9 în clasa II, 5 în clasa III și 9 în clasa IV.

«Din comuna Grivița vin la școală 18 elevi, găzduiți în internat, de și bugetul e numai pentru 10 elevi. Directorul asigură că nu va trece peste buget.

«El se ocupă cu toată dragostea de școală și de gospădăria ei, făcând în grădină culturile necesare internatului.

4. Institutul Ȑtteteleșanu.

«N'a funcționat nici anul acesta din cauza greutăților de reparare. Economile făcute de-abia vor ajunge pentru reparații și instalarea din nou a internatului, în condițiile grele de astăzi.

«Comisiunea bugetară și cea școlară socotește că s'ar putea începe anul viitor cu o singură clasă.

«Acesta e pe scurt bilanțul școalelor administrate de Academie.»

— In Comisiunea școlară pentru anul 1919—20 sunt realeși d-nii S. Mehedinți, D. Onciul, V. Pârvan.

ȘEDINȚA DELA 25 MAIU 1920.

Președinta d-lui P. Poni.

D-l I. Biamu amintește că în ședința dela 3 Octomvrie trecut s'a cetit scrisoarea cu răspunsul Academiei Statului Maryland la apelul Academiei noastre dela 2 Iunie 1919, pentru a se respectă de Conferința Păcii integritatea neamului românesc în hotarele naturale ale teritoriului ce ocupă. Acea adresă conține și următorul pasaj:

«In credința că silințele noastre vor realiza unele rezultate profitabile, vă rog respectuos a propune Academiei Române ca să numească pe trei din

membrii ei ca membrii corespondenți ai Academiei de științe din Maryland și să accepte ca trei din membrii noștri, pe cari-i vom recomanda, să fie membri corespondenți ai Academiei Române. Vom avea atunci ocaziunea de a servi și de a face respectiv țerile noastre mai bine cunoscute una alteia și sper să ajut aspirațiile țerii D-v».

Academia, întrunită în sesiune generală, urmează să iea o deciziune asupra acestei propuneri.

— Se decide a se numi câte un membru din fiecare Secțiune; d-l Președinte roagă Secțiunile să facă propuneri în consecință.

ȘEDINȚA DELA 26 MAIU 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezintă publicațiunea *Rumanian bird and beast stories* (Povestiri românești despre pasări și animale) de M. Gaster, pe care a primit-o prin mijlocirea d-lui Colonel Rosetti, atașat militar al țerii la Londra, ca dar din partea autorului.

D-l *St. C. Hepites* prezintă ultimul număr din *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tomul XXXVIII, anul 1919.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 27 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată despre *Istoria țerii scrisă de cei mici*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 28 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *T. V. Ștefanelli* cetește o comunicare despre *Catastru și cărți tabulare*.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea P. S. Sale Arhereului Iacov Antonovici Bărlădeanul, membru onorar, un manuscris intitulat «Pastoralis» făcut de Petru Popovici Petrideanul în anul 1807, la Blaj.

D-l *St. C. Hepites* zice:

«Lipsa relațiunilor în cursul războiului mondial ce încă nu o pretutindeni

cu totul terminat, ne-a pus în neputință de a cunoaște foarte multe din evenimentele întâmplate în diferitele părți ale lumii. Pe când mă găseam în pibegie la Stockholm, am aflat, spre finele anului 1917, de înceterea din viață la Roma a membrului nostru onorar Pietro Blaserna căruia am onoarea de a-i succede ca Secretar al Comitetului internațional de Măsuri și greutăți dela Sèvres.

«Aducând acum, deși mult prea târziu, la cunoștința Academiei perderea colegului nostru Blaserna pentru care aveam o deosebită iubire, pot afirma încă odată calitățile sale de fizician și de om politic precum și măiestria cu care a condus lucrările instituțiunii internaționale căruia a aparținut un îndelungat șir de ani. Până la încetarea din viață, în vârstă de peste 80 de ani, Blaserna fu Directorul Laboratorului de Fizică pe care-l fundase dânsul, unul dintre ultimii elevi — dacă nu chiar cel din urmă, ai nemuritorului fizician Regnault».

— Se ia cunoștință cu părere de rău.

ȘEDINȚA DELA 29 MAIU 1920.

Președinta d-lui *P. Poni*.

D-l *V. Pârvan* citește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 27 Maiu, prin care se propun, pentru a fi aleși membri activi în locurile vacante în Secțiune, d-nii Andreiu Rădulescu în locul regretatului A. D. Xenopol, și G. Vâlsan în locul regretatului Ioan Bogdan.

D-l *Gr. Antipa* citește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 29 Maiu, prin care Secțiunea propune pe d-l Dr. Em. Racoviță pentru a fi ales membru activ în locul regretatului Dr. C. I. Istrati.

D-l Președinte *P. Poni* observă că propunerile s'au făcut în conformitate cu dispozițiunile cuprinse în art. 24 din Statute. Conform altei dispozițiuni din același articol, alegerile urmează să se facă după trei zile libere, adică în ziua de Miercuri 2 Iunie.

Prin același proces-verbal Secțiunea istorică a luat următoarele hotărâri :

a) Să fie rugată Delegațiunea să invite diferite tipografii să facă oferte pentru tipărirea lucrărilor Secțiunii, a căror conducere de publicare s'a încredințat unui comitet compus din președintele și secretarul Secțiunii și d-l N. Iorga;

b) în vederea sărbătoririi în sesiunea generală din 1921 a centenarului mișcării lui Tudor Vladimirescu, să se tipărească *memoriile* asupra acestei mișcări, documentele, o introducere geografic-etnografică privitoare la regiunea olteană de unde a pornit mișcarea și o monografie asupra lui Tudor.

Monografia şi publicarea *memoriilor* să se facă de d-l N. Iorga, publicarea documentelor de d-l D. Onciul, iar introducerea geografică de d-l S. Mehedinţi;

c). să fie rugat d-l C. Moisil, membru corespondent, să facă biografia răposatului D. Sturdza-Scheianu, despre care s'a vorbit în şedinţa dela 15 Maiu.

D-l V. Pârvan. ceteşte apoi procesul verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 28 Maiu, prin care se propune începerea schimbului de publicaţii cu Academia Egipteană din Cairo.

— Propunerile se aprobă.

ŞEDINŢA DELA 1 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui P. Poni.

D-l Secretar general I. C. Negruzzi ceteşte următoarea scrisoare adresată la 2 Aprilie trecut, după consultarea prealabilă a membrilor cari au luat parte la şedinţa din acea zi, d-lor General Al. Averescu, Preşedintele Consiliului, P. P. Negulescu, Ministrul Instrucţiunii şi al Cultelor şi d-lor colegi şi mînsri Duiliu Zamfirescu, Octavian Goga, I. Nistor şi I. Inculeţ.

«Guvernul pregăteşte — precum se anunţă — revizuirea legii electorale, care urmează să fie promulgată prin decret-lege şi după care să se facă viitoarele alegeri pentru corpurile legiuitoare. Va urmă fireşte ca în noua organizare a alegerilor, pe lângă cele două Unîversităţi ale vechiului Regat, din Bucureşti şi Iaşi, să se adauge şi cele două ale provinciilor alipite, din Cluj şi Cernăuţi.

«Credem timpul nemerit să atragem atenţiunea Guvernului asupra unei uitări din vechea organizare electorală, care este nemerit şi folositor să înceteze.

«Pe cât este de bine şi drept ca Universităţile ca corporaţiuni de înaltă situaţie culturală să formeze fiecare un cerc electoral deosebit, care să fie reprezentat în Corpurile legiuitoare printr'un senator, tot pe atîta acelaşi drept se cuvine să se recunoască şi Academiei Române, ca cea mai înaltă instituţiune culturală a neamului nostru, cu atît mai vîrtos că această Instituţie nu numai a reprezentat unitatea culturală a neamului nostru întreg, dar totdeauna, dela înfiinţarea ei, de mai bine de o jumătate de secol a lucrat pentru înaintarea, adîncirea şi consolidarea acestei unităţi culturale.

«Avem deci onoare a vă ruga să binevoiţi a face ca Academia Română să formeze un cerc electoral deosebit pentru Senat, întocmai ca şi Universităţile ţerii».

D-l *I. C. Negruzzi* spune că d-l General Văleanu, Ministrul Lucrărilor Publice i-a comunicat că scrisoarea a făcut obiectul unei discuțiuni binevoitoare în Consiliul de Miniștri. Deoarece scrisoarea sosise la 2 zile după facerea decretului-lege electoral, s'a decis ca dorința Academiei să fie satisfăcută cu ocaziunea ratificării de către Parlament a decretului-lege.

D-l *I. Brătescu-Voinești*, Directorul Cancelariei Adunării Deputaților, se angajează să amintească Guvernului și să susțină satisfacerea dorinței Academiei, când va veni în discuția Camerei proiectul de lege electorală.

— După discuția urmată plenul aprobă în principiu intervenția făcută, cu deosebire că Academia să formeze un cerc electoral deosebit al cărei Președinte să ocupe de drept un loc în Senat.

D-l *Gr Antipa* citește procesele-verbale ale Secțiunii Științifice pentru ședințele dela 22 și 29 Maiu expirat prin cari s'au luat următoarele deciziuni:

a) În baza hotărârii luate în ședința plenară dela 11 Iunie 1919 conform căreia Academia prin Secțiunea ei științifică se asociază la fundarea organizațiunilor științifice internaționale și având în vedere Statutele Consiliului internațional de cercetări aprobate în ședința plenară dela 28 Iulie 1919 la Bruxelles, Secțiunea aderă la acest Consiliu de cercetări și cere înscrierea în bugetul secțiunii a sumei de 1250 franci cotizațiunea pe anul curent;

b) să se intervină la Ministerul de Războiu spre a încuviința cotizațiunea anuală de 13.000 franci, pentru ca Serviciul Geografic al Armatei să poată participa la Uniunea geodezică care a înlocuit fosta Asociațiune geodezică internațională;

c) să se tipărească în publicațiunea «Studii și Cercetări» lucrarea d-lui P. Poni, *Statistica Răzeșilor*;

d) să se dea d-lui G. Zotta, șef de lucrări la Laboratorul de morfologie al Universității din București, o subvenție de 2.000 lei din fondul pentru încurajarea cercetărilor științifice al Secțiunii, pentru cercetări și experiențe privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infecțiunea sângelui cu microorganisme;

e) să se acorde o subvenție de 2.000 lei d-lui Z. Panțu pentru studii floristice în cele două județe ale Dobrogei Noi.

— Se iau spre cunoștință și se aprobă.

D-l *S. Pușcariu* raportează despre serbările dela Sibiu cu ocazia hirotonisirii și instalării mitropolitului Nicolae Bălan, la care Academia a fost reprezentată prin d-nii N. Iorga, S. Pușcariu și I. Lupaș. Serbările au fost impunătoare, iar prezenta Academiei, în numele căreia a vorbit d-l Iorga, a făcut o impresie adâncă. Întâia oară s'a întâmplat în Ardeal ca un arhereu să fie sfințit de-

șapte episcopi, în frunte cu mitropolitul primat și că la această serbare de o importanță atât de mare pentru Românii de dincolo de Carpați să fie reprezentată cea mai înaltă instituție culturală a neamului. În ziua, instalării, d-l Iorga a ținut o conferință literară despre puterea de viață a organizației bisericești ardelenene. Festivitățile s'au sfârșit printr'un pelerinaj la mormântul lui Andreiu Șaguna din Rășinari.

D-l G. *Țițeca* cetește următoarea încheiere a Comisiunii școlare privitoare la adresa Ministerului Instrucțiunii citită în ședința dela 29 Maiu, prin care se propune reorganizarea Institutului I. Otteteleșeanu ca școală normală de învățătoare:

«Comisiunea școlară, având în vedere că în împrejurările actuale Academia se găsește în imposibilitate de a deschide școala dela Măgurele la începutul anului școlar viitor, așa ca să poată funcționa în condițiunile cele mai modeste, este de părere că această chestiune să fie amânată pentru anul viitor».

— După discuțiunea urmată, în care membrii Comisiunii dezvoltă motivele acestei încheieri, propunerea Comisiunii se aprobă și se decide a se răspunde Ministerului în acest sens.

D-l Secretar general I. C. *Negruzzi* cetește cererea a 3 funcționari din serviciul central al Academiei, prin care se roagă a se introduce în Regulamentul pentru pensiunile funcționarilor un nou alineat la art. 6 în următoarea cuprindere :

«Timpul servit în războiul pentru întregirea neamului se va socoti îndoit»

D-l Președinte P. *Poni* observă că cererea, având de obiect introducerea unei noi dispozițiuni în Regulament, pentru a fi aprobată urmează, conform art. 7 și 10 din Statute combinat cu art 97 din Regulamentul general, să întrunească două treimi din voturile membrilor prezenți.

Se procede la vot nominal al cărui rezultat este : votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte anunță că alineatul este introdus în Regulament.

ȘEDINȚA DELA 2 Iunie 1920.

Președința d-lui P. *Poni*.

D-l Președinte P. *Poni* amintește că pentru ședința de astăzi sunt la ordinea zilei propunerile Secțiunii istorice și a Secțiunii științifice pentru

alegerile de membri activi a d-lor Andreiu Rădulescu, G. Vălsan și Dr. Em. Racoviță în locurile vacante din acele Secțiuni.

D-l. *T. V. Stefanelli* cetește următorul raport asupra activității științifice a d-lui Andreiu Rădulescu:

«*Domnilor Colegi,*

«În ședința din 5 Iunie 1919 am avut plăcerea să raportez în numele Secțiunii istorice asupra activității pe câmpul juridic, a d-lui Andrei Rădulescu, și Academia în conformitate cu propunerea acestei Secțiuni l'a ales în acea ședință ca membru corespondent al Academiei.

«Am arătat atuncea meritele sale pe câmpul jurisprudenței și am citat 14 publicațiuni ale sale, dintre cari cea mai însemnată a fost *Studii de drept civil*, scriere premiată de Academia Română în anul 1916.

«Dar activitatea d-lui Andrei Rădulescu pe câmpul juridic este mult mai vastă, pentru că afara de publicațiunile amintite mai sus, a mai publicat studii și articole cari dovedesc munca stăruitoare și rodnică a d-lui Rădulescu.

«Aceste publicațiuni sunt:

1. Legi vechi românești și isvoarele lor (1912).
2. Lefurile magistraților în timpul Regulamentului organic (1913).
3. Pagini referitoare la alcătuirea Codului Calimach (1915).
4. Părerea pravilistului Flechtenmacher despre advocatură (1916).
5. Două încercări juridice ale pravilistului Flechtenmacher (1918).
6. Din trecutul moșnenilor Arefeni (1910).
7. Ancheta economică asupra comunei Chiojdeanca (1903).
8. Sancțiunea art. 16 din legea judecătoriilor comunale (1905).
9. Note asupra tablourilor de împărțeală (1907).
10. Observațiuni asupra alegerilor în comune urbane, nereședinte de județ (1907).
11. Observațiuni asupra legii pentru arendarea moșiilor Statului și altor instituțiuni la asociațiunile țărănești (1911).

12. Cea mai nouă lucrare a d-lui Rădulescu în anul acesta (1920) este: Contribuțiuni pentru o mai bună împărțire a dreptății.

«Cu deosebită plăcere trebuie să mai menționăm, că de când a fost ales membru corespondent, a ținut la Facultatea de Litere din București un curs mult apreciat despre Istoria dreptului român.

«În raportul meu din 5 Iunie 1919 ziceam că d-l Andrei Rădulescu s'a distins ca jurisconsult și a îmbogățit literatura juridică cu scrieri de necontestată valoare, căci lămurise multe controverse și înlesnesc înțelegerea spiritului legii (ratio legis) care este chestia principală pentru justa aplicare a voinței legislatorului și prin urmare pentru împărțirea dreptății. Litera-

tura juridică la noi este până acuma săracă în acest fel de studii și publicațiuni și de aceea îmbrățișăm cu bucurie scrieri de valoare de acest gen, și știm să apreciem munca fără altă răsplată decât cea morală a autorului.

«La aceasta dare de seamă din Iunie anul trecut, nu avem de adăugat alta, decât că vă rugăm să votați propunerea noastră de a-l alege pe d-l Andrei Rădulescu membru activ al Academiei Române».

Se procede la vot al cărui rezultat este următorul: votanți 21; voturi pentru 20, contra 1.

D-l Președinte proclamă pe d-l Andrei Rădulescu membru activ al Academiei în Secțiunea istorică.

D-l Gr. Antipa citește următorul raport asupra activității științifice a d-lui Dr. Emil Racoviță:

«In ședința dela 29 Maiu a. c. Secțiunea științifică, în urma propunerii ce i-am făcut-o, a ales, cu unanimitate de voturi, ca membru activ, în locul regretatului Dr. Istrati, pe d-l Dr. Emil Racoviță, și m'a însărcinat a face raportul pentru votarea sa de cătră plen.

«Numele doctorului Racoviță este cunoscut fiecărui Român, ca al unui învățat naturalist, cercetător și explorator, care și-a câștigat în lumea științifică din Franța un nume respectat, făcând prin aceasta o cinste țării noastre și dând tot odată străinătății o dovadă vie de calitățile culturale și de valoarea intelectuală a poporului nostru. Fiecare știe: că naturalistul Racoviță este până astăzi întâiul Român care a luat parte ca explorator și organizator la una din cele mai importante expedițiuni științifice în regiunile antaretice, că el este subdirectorul și conducătorul de fapt al unei renumite stațiuni biologice din Franța — Laboratorul Arago de la Banyuls s./M. —; că ocupă o situațiune importantă între învățații de la Sorbona, fiind, împreună cu prietenul său G. Pruvot, directorul celei mai însemnate reviste de zoologie franceză «Archives de Zoologie expérimentéle et générale» și că el redactează o publicațiune periodică «Biospéologica», care este organul central în care se publică rezultatele explorărilor cavernicole din lume.

«Firește, că, toate aceste ne arată pozițiunea importantă la care s'a ridicat acest învățat român în lumea științifică din apus și ne sunt și o dovadă de valoarea ce i se recunoaște într'un centru atât de mare ca Parisul.

«Recomandarea noastră nu este însă bazată pe situațiunea pe care acest învățat compatriot a reușit să și-o creeze în străinătate, ci în prima linie pe meritele sale reale, pe aprecierea valorii publicațiunelor sale și a activității considerabile științifice ce a desfășurat-o el ca explorator, cercetător și savant. Aceasta îmi voi permite dar a v'o schița acum în câteva linii generale.

Încă de la 1893 tânărul licențiat în științele naturale de la Sorbonne, Em. Racoviță începe a face o serie de comunicări la Academia de științe din Paris. (apărute în *Comptes Rendus de Séances* etc.): mai întâiu asupra unui anelid *Micronereis variegata* (Claperède) pe care el avuse ocazia la Banyuls de ale studia mai deaproape.

«În Ianuar 1894 trimite Academiei din Paris o nouă comunicare «*Sur les amibocytes, l'ovogénèse et la ponte chez la Micronereis variegata*»; iar în Martie al aceluiași an, o alta asupra *Cephalopodelor*, — conținând o serie de observații biologice interesante, — «*sur l'accouplement de quelques céphalopodes*». Tot în acest an el începe a publica în «*Archive de zoologie Experimentale et générale*», sub titlul «*Notes de Biologie*» o serie de observațiuni foarte interesante asupra vieții câtorva specii de animale marine, pe cari le urmărea în laboratoarele dela Roscoff și Banyuls. Prima din aceste note este privitoare la Cephalopodul *Octopus vulgaris*, a doua la viața crustaceului (Crab) *Pilumnus hirtellus* Leuch, a treia (cu 2 planșe) la obiceiurile și reproducția cephalopodului *Rossia macrosoma*. Paralel cu aceste serioase lucrări ecologice despre Cephalopode, el își continuă încă și lucrările începute despre Anelide, așa că în *Comptes Rendus* din 1895 apare o nouă comunicare despre *rolul amibocytelor la anelidele polychaete* și tot în același an mai publică aci și o mică lucrare oceanografică împreună cu L. Boutan «*Sur la pêche pélagique en profondeur*». Tot în 1895 însă apare în *Arch. de Zool. exper.* și o lucrare mai mare (de 170 pag. și 2 pl.) în colaborare cu Prof. Pruvot intitulată: *Matériaux pour la faune des Annelides des Banyuls*. Este o serioasă lucrare de sistematică și faunistică.

«În fine în 1896 apare în *Arch. de Zool. Exper.* o importantă lucrare, care-i a servit și ca teză de Doctorat, intitulată: *Le lobe céphalique et l'encéphale des annelides polychètes*. (Anatomie, Morphologie, Histologie), lucrare mare — de 200 pag. cu 5 pl. duble — care a rămas și până astăzi ca o lucrare fundamentală supra sistemului nervos dela anelide.

«Cu aceasta se încheie prima perioadă a activității tânărului naturalist, pe care-l vedem manifestându-se în toate direcțiile: când ca zoolog sistematician, când ca anatom și histolog, când ca biolog, când ca oceanograf etc.

«Lucrările sale științifice din acest scurt timp, cunoștințele sale solide din toate ramurile zoologiei, ochiul său de ager observator și judecata sa cum-pănită și nu mai puțin eminentele sale calități personale de bun camarad, au atras atențiunea asupra sa și au făcut să fie recomandat D-lui de Ger-lache, conducătorul expediției belgiene antarctice, ca zoolog al acestei mari expediții științifice, care în anii 1897 — 1899 a îndeplinit o importantă operă. «*Belgia*» se știe că a fost primul vas care a iernat în regiunile ant-aretice și rezultatele științifice ce le-a dat sunt — după cum se exprimă

însuși marele oceanograf Sir John Murray în opera sa fundamentală «*The Depths of the Ocean*» — «de mare interes și valoare».

«În această mare expediție Racovitză a dat dovadă nu numai că este un bun zoolog, biogeograf și oceanograf, dar totodată și un bun organizator. Întreaga parte zoologică a expediției i-a fost încredințată lui și modul cum a știut el să organizeze pescuirile și recoltarea materialului faunistic, datele biologice ce le-a adunat și observațiunile zilnice asupra condițiunilor de viață ale mediului de trai din regiunile explorate ce le-a făcut, au asigurat succesul deplin al expediției și în această ramură științifică. Numeroasele monografii publicate în urmă de către diferiții specialiști, care au prelucrat materialul faunistic recoltat de Racovitză, arată cu cât de multă pricepere și-a îndeplinit el sarcina ce și-o luase și de ce mare preț erau datele biologice adunate de dânsul pentru cunoașterea desfășurării vieții în acele regiuni, până atunci neexplorate încă.

Rezultatele generale ale studiilor și observațiunilor făcute de el în această expediție le publică în diferite reviste: În 1900 într-o conferință ținută la Sorbona și publicată în *Mémoires de la Soc. Zool. de France* — sub titlul: *Vers le Pol sud. Conference faite à la Sorbonne sur l'expédition antarctique belge, son but, ses aventures et ses résultats*, 67 pag. cu 52 fig. — el face o descriere generală a expediției. Într-o altă conferință ținută la Bruxelles tot în 1900 intitulată: *La vie des animaux et des plantes dans l'Antarctique*, publicată în *Bulletinul Societ. regale Belge de Geografie* (No. 1 din 1900, cu 59 pag. și 17 fig.) el descrie condițiunile generale de viață. De asemenea și într'un articol intitulat: *La Faune du Pol Sud*, publicat în 1901 în *Revue scientifique*.

«Rezultatele speciale ale cercetărilor sale, împreună cu monografiile diferiților specialiști care au prelucrat materialul colectat de dânsul, apar abea în 1903 la Anvers în publicațiunea cea mare a șefului expediției de Gerlache, intitulată *Res. du Voyage du S. Y. Belgica*.

«Între aceste lucrări speciale ale sale, cea asupra *Cetaceelor* este cu totul remarcabilă, având o valoare fundamentală. Pentru justa ei apreciere voi cită propriile cuvinte ale cunoscuților specialiști Prof. Heck și Hilzheimer care în noua ediție din 1915 a clasicei opere *Brehms Tierleben* se exprimă în modul următor:

«Cel mai nou și mai precis observator al vieții balenelor este de sigur «E. Racoviță, care ca zoolog al expediției sudpolare belgiene, le-a consacrat «un studiu exact zi cu zi («genaues tagebuchmässiges Studium»). De la dânsul. «învățăm că fiecare specie are obiceiuri cu totul aparte — care diferă chiar «la cele mai aproape înrudite specii — și că astfel se poate recunoaște orice «specie chiar dela distanță, numai după mișcările ei, după modul cum respiră «și cum se scufundă».

«Observațiunile sale asupra fiecărei specii în parte sunt descrise în detaliu și foarte instructiv ilustrate, așa că ele astăzi servesc de bază pentru orice lucrare asupra cetaceelor, după cum au servit și pentru alcătuirea întregului capitol asupra balenelor din cunoscuta carte, Brehm's Tierleben.

«În legătură cu aceste studii, despre cetacee mai merită a fi amintită și o mică dar foarte interesantă lucrare «Note sur le Grand serpent de Mer (*Megophias megophias* Rafin.)» apărută în Bull. dela Soc. Zoologique de France, pe care-l arată că e un cetaceu.

«Cu toate că acest număr considerabil de lucrări bioceanografice și această mare activitate științifică desfășurată într'un timp relativ scurt erau suficiente pentru ai asigura un nume considerat în știință, compatriotul nostru, abea scăpat de lichidarea sarcinei ce și-o luase cu expedițiunea antarctică, se îndreaptă într'o nouă direcțiune — iarăși într'un domeniu necunoscut — unde mari și grele probleme îi deschid un nou și vast domeniu de muncă.

«În primăvara 1904 vaporușul *Roland* al stațiunii de la Banyuls întreprinzând o călătorie de cercetări oceanografice — sub conducerea d-lui Pruvot de la Sorbone și Odon de Buen de la Barcelona — la Baleare, Racoviță profită de ocazie pentru a explora fauna vestitei Grote «*Cueva del Drach*» de la Majorca. Aici între multe animale interesante descoperă un nou gen de crustacee *Isopode* din familia *Cirolanidelor*, pe care l'a descris apoi în 1905 sub numele de *Tiphlocirolana Moraguesi* Racoviță. Descoperirea acestui curios isopod a avut o influență hotărâtoare asupra viitoarei activități științifice a lui Racoviță:

«La présence de ce Crustacé à parents marins, — ne spune el — dans «les eaux douces de la grotte, les caractères qui le différenciaient des Cirolanes lucicoles, l'empreinte si forte du milieu obscur sur toute son organisation, susciterent dans mon esprit nombre de questions qui me paraissaient du plus haut intérêt. Je me suis mis à rechercher leur solution dans «les œuvres de mes confrères et je me suis adressé en premier lieu aux «traités de biogéographie. J'ai consulté les ouvrages les plus nouveaux comme «les plus anciens et j'ai constaté, avec étonnement, que la plupart ne mentionnaient même pas les êtres cavernicoles et que les autres s'en débarrassaient en peu de mots, non toutefois sans faire ressortir l'insignifiance «de cet «habitat» et la faible importance de sa faune.

«Le domaine souterrain serait donc aussi insignifiant par le peu d'espace «qu'il occupe sur terre que par le faible nombre des êtres qui l'habitent; «ce ne serait qu'une sorte de «bizarrerie» de la nature. Or, il n'est pas «d'idée plus fausse.»

«Tot atât de puține explicațiuni a căpătat căutând bibliografia specială; așa că după ce a consultat pe toți autorii, în care n'a găsit de cât contradicțiuni și ipoteze care nu se puteau justifica, el ajunge la concluzia:

«Je suis sorti de ces lectures littéralement affolé. Dans aucune des questions que mes études professionnelles m'ont incité à approfondir, je n'ai encore constaté semblables incertitudes et contradictions, pareil enchevêtrement de faits bien observés, d'hypothèses injustifiée, de suppositions légitimes, d'erreurs manifestes, d'observations non controlées, de généralisation hâtives, en un mot, pareil chaos inextricable de faits, de theories et d'erreurs»

«Aceasta eră starea cunoștințelor pe care o găsește Racoviță asupra vieții și viețuitoarelor din domeniul subteran și la constatarea căreia a fost condus prin întrebările ce și le-a pus, descoperind acel mic Isopod din Grotă dracului de la Majorca.

«Cercetând mai departe cari erau cauzele acestei stări anarhice, în care a găsi tel cunoștințele asupra viețuitoarelor din caverne, constată că, în primurând, «on est frappé du faible nombre des observations, de la pénurie d'expériences et des lacunes considérables qui doivent exister dans nos connaissances sur la faune et la flore sonterraines. Les théories nombreuses et contradictoires ne sont, d'ailleurs, possibles que lorsqu'il s'agit d'un sujet peu étudié; ou n'est pas arrêté par des faits gênants, et on peut laisser libre cours à une imagination toujours trop fertile.

«Din domeniul subteran nu s'au explorat de cât foarte puține grote și mai de loc toate acele crăpături adânci din stâncă unde tocmai vieța este mai abundentă; iar în fiecare din aceste, la ori ce cercetare, se găsesc specii nouă, ceea ce dovedește că inventarul faunii și florei grotelor este încă cu totul necomplet. Firește dar că este o mare greșeală a căută — cum s'a făcut până acuma — ca, pe baza unui material atât de sărac, să se ajungă la concluziuni generale cu privire atât la origina acestei faune și flore, cât și la influența pe care condițiunile de viață din domeniul subteran o exercită asupra viețuitoarelor ce trăesc acolo. Căci — după cum argumentează cu drept cuvânt Racoviță — «La faune cavernicole est, en affet, un mélange absolument hétérogène de formes très différents, par l'origine, par les aptitudes héréditaires, par le degré d'organisation, par l'époque d'immigration dans les cavernes etc. etc. Par conséquent, on doit s'attendre à trouver une diversité et non une uniformité d'action: l'influence de la vie obscuricole doit produire des effets différents sur les différentes unités qui composent cette faune. Il faut donc se méfier, a priori, des généralisations, étudier chaque espèce en particulier, et ne généraliser qu'après un travail complet d'analyses minutieuses».

Bazat dar pe toate aceste constatări, Racoviță găsește că drumul pe care trebuie să-l apuce cercetările speologice trebuie să fie cu totul altul de cât cel de până acum și stabilește un nou program de lucru — cu nouă țeluri și nouă metode — a acestor cercetări. În lucrarea sa din 1907 intitulată

«*Essai sur les problèmes biospéologiques*» — după ce face o reviziune critică foarte documentată a tuturor faptelor și concepțiunilor de până atunci — el expune acest program și formulează în linii mari problemele nouăi ramure de știință biologică, al cărei reorganizator este el.

«Iată-l dar pe compatriotul nostru, care după ce în prima etapă a vieții sale științifice s'a ocupat cu cercetări de sistematică, faunistică, anatomie și biologie a animalelor marine — producând lucrări însemnate —; care, după ce în a doua etapă, a întreprins cercetări bioceanografice în stil mare — asigurându-și prin ele un nume însemnat în lumea științifică —, iată-l acum că își dirige activitatea sa asupra unui nou domeniu, *asupra condițiunilor de viață și a organismelor care populează domeniul subteran al globului*.

«Dacă în studiul vieții din aer și din apele de la suprafața pământului — inclusiv chiar fauna abisală — s'a putut deja ajunge până acum la rezultate însemnate, aceasta se datorește firește și faptului că, cercetările urmându-se de timp îndelungat de naturaliști răspândiți pe toată fața globului, materialul de studiu s'a mărit neconținut, problemele s'au precizat și metodele de cercetare s'au perfecționat. În domeniul subteran — în care se cuprind, pe lângă organisme din grote și din apele subterane, și acele care trăesc în pământ — suntem abia la început: inventarierea domeniului subteran cu viețuitoarele din el trebuie făcută de acum înainte, întinzând cercetările tot mai mult asupra întregii suprafețe a globului; problemele în detaliile lor se vor putea formula numai treptat cu înaintarea inventarierei; iar metodele de explorare, de cercetare și de studiu rămân să fie găsite și perfecționate și ele după natura problemelor ce ni se vor impune. O întreagă *organizare* este dar necesară — o amenajare specială și o colaborare a cât mai multor specialiști: biologi, sistematicieni și filogeniști, biogeografi, paleogeografi, geofizici etc. — pentru a putea duce la bun sfârșit lupta cu acest nou domeniu al necunoscutului.

«Aci iarăși se pun în evidență 2 mari însușiri ale compatriotului nostru Racoviță, căci el nu este numai un om de concepțiune ci tot odată un om de acțiune și un minunat organizator.

«Îndată după publicarea programului său și după formularea problemelor nouăi științe «*Speologia*», el intră în medias res: își alege un harnic și priceput tovarăș, pe *D-rul Jeannel*; fundează la Paris o revistă specială *Biospeologica*, ca un organ pentru publicarea rezultatelor tuturor cercetărilor ce se fac în această știință; își adună o întreagă serie de colaboratori — al căror număr crește neîncetat — atât pentru explorarea grotelor cât și pentru studiul materialului adunat; organizează un fel de Muzeu în care concentrează toate colecțiile adunate din explorările tuturor grotelor de pe fața globului; stu-

diează și perfecționează singur metodele de cercetare și le publică ș. a. m. d. El pornește dar o întreagă activitate metodică și organizată după un plan sistematic și bine conceput de mai înainte.

«Nu e firește locul aci de a descrie rezultatele la care s'a ajuns până acuma; mă voiu mărgini să spun: că în scurtul timp de la 1907 și până astăzi s'a desfășurat o activitate extraordinară; că până la 1914 s'au explorat și studiat 580 de grote din care 224 în ultima perioadă dela 1911—1913; că explorările se întind, din ce în ce, în regiuni mai îndepărtate, cuprinzând cu încetul toate continentele,—în perioada 1911—1913 din totalul de 224 de grote, s'au explorat: 3 grote în Africa orientală Germană, 3 în Africa orientală engleză, 20 în Algeria, 11 în Austria, 57 în Spania, 125 în Franța, 5 în Zanzibar; — că colecțiunile cresc din ce în ce mai tare, așa că numai din materialul recoltat în perioada 1911—13 s'au adunat 1763 de tuburi conținând reprezentanții a 43 grupe, cari s'au repartizat la specialiști pentru a fi studiate; că din Revista «Biospeologica» au apărut până în 1914 deja 33 de numere și de atunci au mai apărut încă câteva studii, ș. a. m. d.

«În privința rezultatelor științifice ele sunt cu totul extraordinare. Numai până în 1911 numărul speciilor și genurilor nouă descoperite este surprinzător de mare: d. ex., din 139 de specii de coleoptere constatate, 47 specii, 18 genuri și 1 subgen erau nouă; din 52 specii de Isopode constatate, 31 specii, 3 genuri și 7 subgenuri erau nouă ș. a. m. d. Ce mare progres reprezintă aceasta pentru studiile biogeografice și sistematice a cavernicolelor, sau pentru cercetarea originii faunei cavernicole și raporturile ei cu fauna epigee sau asemănările ei cu faunele abizale, cred că nu mai am nevoie să arăt. Dar mai mare e încă valoarea acestor rezultate când ne gândim la toate acele forme cavernicole descrise, din care unele sunt adevărate *Relicte a vechilor faune dispărute din cele mai vechi epoce geologice, cu forme și caractere cu totul arhaice*, a căror valoare pentru studiul filogenesei și a paleogeografiei este cu totul neprețuită. Nu mai insist asupra enormei valori științifice a tuturor acelor forme noi de adaptare la mediul cu totul particular al cavernelor, apelor subterane, crăpăturilor din stânci etc., care înmulțesc tot mai mult numărul exemplelor de modul cum formele animale și vegetale cele mai eterogene au fost în stare să-și potrivească organele și existența lor condițiilor naturale de traiu cele mai extreme și, astfel, să cucerească și domeniul subteran pentru întinderea vieții pe pământ. Interesantele monografii ale lui Racovitza asupra diferitelor grupe Isopode ne dau cele mai convingătoare exemple.

«D-lor Colegi! Expunându-vă în linii generale activitatea științifică, lucrările și proiectele compatriotului nostru Racovitza, am intrat în unele detalii poate mai mult decât se obișnuște la recomandarea unui nou membru.

«Am făcut-o însă fiindcă țin să se știe că Academia Română, chemându-l în mijlocul ei, nu o face numai ca o recunoștință față de un compatriot care a putut să-și câștige o situație însemnată în lumea științifică străină, ci, mai cu seamă, pentru valoarea sa reală; o face în prima linie, pentru că a urmărit de aproape [și cu interes activitatea sa, a luat parte cu bucurie la succesele sale și, deci, va ști și pe viitor să aprecieze și să sprijine munca sa rodnică.

«Prin alegerea lui Racovitză între membrii ei, Academia Română va câștiga nu numai un distins bărbat de știință ci și un bun Român, care a fost în stare — atunci când a crezut el că în țară e nevoie de munca sa — să-și părăsească o bună situație, pe care și-o creiase în cel mai strălucit centru științific al lumii, spre a veni ca profesor la noua universitate românească din Cluj și a da astfel străinătății, prin numele său, încrederea în reușita misiunii culturale ce are a o îndeplini de acum înainte aci poporul Român. El nu vine la Cluj singur, ci aduce cu sine și pe devotatul său colaborator Dr. Jeannel, aduce redacția revistei sale *Biospeologica*, Muzeul său speologic cu toate colecțiile, aparatele etc. și strămută astfel pe totdeauna centrala acestei științe pe pământul țerii Românești, care de acum înainte va fi și obiectul principal al cercetărilor ei.

«Propunându-vă astăzi alegerea lui Racovitză ca membru activ al Academiei Române, nu pot să nu mă gândesc și să aduc un omagiu memoriei aceluia care a fost primul său profesor de științele naturale, care a sădit într'însul — ca și în mulți alții — dragostea de natură și de munca pentru a-i afla tainele ei. Mă gândesc dar cu duioșie și adâncă recunoștință la neuitatul nostru maestru Grigori Cobălcescu, sub ochii căruia am stat timp de 5 ani, împreună cu Racovitză, pe aceeași bancă, în Institutele unite din Iași, pentru a-i ascultă lecțiile sale fermecătoare și a ne încălzi la focul său pentru știință. Fie-mi dar și mie permis să-mi exprim în aceste momente și bucuria ce o resimt la gândul că, după aproape 35 de ani de despărțire, mă voiu putea regăsi pe aceeași bancă cu vechiul meu coleg din copilărie, acum însă pe locul pe care l-a ocupat în această înaltă instituție, bătrânul nostru dascăl și pe care l-a ilustrat prin zelul, activitatea și inteligența sa vie.»

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 21.

D-l Președinte proclamă de d-l Dr. Emil Racoviță membru activ al Academiei în Secțiunea științifică.

D-l S. Mehedinți citește următorul raport asupra activității științifice a d-lui G. Valsan :

«Intre alte ramuri ale științei, a ieșit în timpurile din urmă la iveală în preocuparea tineretului și geografia împreună cu disciplinele ei ajutătoare.

«Între lucrătorii cei mai harnici și mai destoinici în această direcție, numele d-lui G. Vâlsan, profesor la universitatea din Cluj, s'a impus încă de anul trecut atențiunii Academiei Române.

«Opera d-sale asupra «Câmpiei românești» publicată în Buletinul Societății geografice este cea dintâi monografie științifică asupra șesului Dunării de jos. Incepută cu ocazia studiilor făcute în anii de universitate și continuată în străinătate alături de cunoscutul geograf d-l de Martonne, ea umple o lacună însemnată în literatura noastră geografică.

«D-l Vâlsan are eminente însușiri de geograf. Desemnator îndemânat, înzestrat cu un real talent de observarea naturii, tânărul profesor eră menit a fi interpretul metodei geografice care pornește dela analiza hărților.

«In același timp, preocupările sale s'au îndreptat și spre domeniul geografiei istorice și a etnografiei. Cele două călătorii de studii în Craina și studiul distribuirii mai vechi a populației în stepa română și în depresiunea subcarpatică sunt dovezi că tânărul geograf e un element de un preț deosebit în mișcarea noastră științifică.

«Pentru toate aceste motive, Secțiunea noastră, apreciind însemnătatea colaborării d-lui G. Vâlsan pentru progresul studiilor Academiei, îl propune în chipul cel mai călduros spre a fi ales în locul răposatului nostru coleg I. Bogdan care, el însuși, îl aprecia în chipul cel mai deosebit».

— Se procede la vot al cărui rezultat este : votanți 19 ; voturi pentru 19.

D-l Președinte, proclamă pe d-l C. Vâlsan membru activ al Academiei în Secțiunea istorică.

D-l *S. Pușcariu* cetește următorul raport al Comisiunii Dicționarului limbii române :

«Vremurile prin care trecem n'au fost prielnice lucrării Dicționarului. Greutățile de comunicație, fărâmițarea muncii în zeci de direcții, imposibilitatea de a tipări și multe alte cauze ne-au împiedicat să continuăm publicare Dicționarului întreruptă în 1914. Cu toate acestea lucrarea a fost reluată.

«Înainte de toate a fost adus la Cluj materialul de fișe și biblioteca specială, care au fost așezate într-o sală anume amenajată la Muzeul limbii române. Aranjarea cutiilor de fișe, în parte învălmășite prin îndoitul transport a costat multă vreme și nu e încă deplin terminată. Șase sau șapte cutii cu fișe din litera C și una din litera S, nu s'au găsit până acuma ; sperăm însă că la controlul final se vor afla amestecate între celelalte.

«In același timp au fost extrase și tipărite pe fișe câteva publicații indispensabile apărute de la 1914 încoace. Afară de cele două ajutoare angajate de Academie, au lucrat la adunarea și așezarea acestui material și doi funcționari ai Muzeului limbii române. In general, între Dicționar și între Muzeu

s'au stabilit de la început legăturile firești care vor duce la o colaborare rodnică.

«Dintre vechii colaboratori, d-l D. Evolceanu s'a retras dela munca prea istovitoare a Dicționarului. Țin să-i exprim și cu ocazia aceasta mulțumirile mele pentru ajutorul prețios ce ni l'a dat până acuma. În schimb au fost angajați ca noi colaboratori, în Cluj, d-nii Nicolae Drăgan, profesor universitar și G. Giuglea, agregat, care s'au introdus în lucrare și au și redactat, în cele câteva luni de când colaborează la Dicționar, o parte destul de mare, socotind greutățile tehnice cu care au avut să lupte la început.

«Am convingerea că acești noi colaboratori sunt achiziții excelente. D-l V. Bogrea, a cărei colaborare mi-am dat de asemenea silința s'o câștig, din cauză de boală, nu a putut încă să înceapă lucrarea.

«Din vechii colaboratori, cei doi externi, d-l Rădulescu-Pogoneanu în București și Alecu Procopovici în Cernăuți, împiedicați de alte angajamente, nu au reluat încă lucrarea, dar mi-au făgăduit că o vor începe cât de curând. În schimb, d-nii Lacea și Capidan lucrează zilnic, bine și cu spor, și datorită muncii lor neobosite în multe sute de cuvinte au fost redactate și vor putea fi tipărite îndată ce posibilitatea imprimării va fi dată.

«Nu pot să închei acest raport fără ca să fac atentă onorata Comisiune a Dicționarului asupra unui lucru. O operă atât de mare și de grea ca Dicționarul Academiei nu se poate termina într'un timp relativ scurt decât printr'o muncă intensivă și continuă. Până în 1914 cei câțva redactori ai lui lucrând zilnic patru ore, au renunțat la orice alte planuri științifice, oricât admenitoare li se păreau spre a putea da tot timpul liber și toată energia acestei lucrări. Numai astfel se explică că cinci, șase înși am izbutit să dăm în fiecare lună câte o coală mare de tipar. De aci înainte lucrul acesta va fi mai greu. Toți colaboratorii, fără excepție, sânt oameni săraci care cu leafa ce o au dela stat nu pot țineă piept scumpetei excesive cu tendința de creștere de astăzi. Onorarul ce îl primesc de la Academie este atât de neînsemnat—mai mic de cât leafa tipografilor care culeg manuscrisul—încât fiecare colaborator trebuie să aibă alte ocupații spre a-și agonisi traiul zilnic. Pentru timpul de trecere deci, cât timp disproporția ce există azi între munca intelectuală și remunțerarea ei, Academia va trebui să renunțe de a vedeă ca până acuma, apărând în fiecare lună o coală de tipar.»

D-l I. Bianu spune că dacă lucrările pentru facerea Dicționarului au putut fi reluate după războiu, aceasta se datorește unui singur om: regretatului Septimiu Albin, fost funcționar al Academiei noastre. Când d-l Sextil Pușcariu a părăsit Cernăuții pentru a se duce la războiu cu armata austriacă din care făcea parte, tot materialul pentru facerea Dicționarului, adunat cu atâta trudă și cheltuială, a fost dus spre a fi păstrată în localul Mitropoliei

din Cernăuți. Propunând lui Septimiu Albini să se ducă în Bucovina pentru a aduce în țară acest material, regretatul funcționar n'a pregetat nici o clipă. Când a ajuns la Cernăuți ultimile coloane rusești părăseau orașul pentru a face loc din nou armatei austriace. Greutățile de încărcare și transport au fost foarte mari, dar au fost învinse. Numai astfel a putut fi salvat dela peire sigură prețiosul material care a făcut posibilă reînceperea și continuarea acestei opere atât de importante.

D-l Președinte *P. Poni* spune că Academia este unanimă în a exprima mulțumirile ei de recunoștință memoriei devotatului funcționar Septimiu Albini.

— Raportul se ia spre cunoștință și se aprobă.

Se procede la alegerea Comisiunii pe anul 1920—21.

— Sunt aleși d-nii *I. Bianu, General Gr. Crainicianu, St. C. Hepites, D. Onciul, I. C. Negruzzi, Duiliu Zamfirescu.*

D-l *Gr. Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 1 Iunie, prin care s'a decis a se da o subvenție de 1000 lei din fondul pentru cercetări, d-lui profesor G. Fințescu pentru continuarea cercetărilor sale asupra insectelor vătămătoare pomilor roditori și plantelor de ornament din regiunea Iașilor, și s'au stabilit următoarele subiecte pentru premiile Secțiunii din 1925:

a) Pentru premiul *Lazăr* de 5.000 lei: *Cercetări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea lor cu parazite și provocarea de boale contagioase între ele.*

b) Pentru premiul *Neuschotz* de 2.000 lei: *Flora unuia din cele două județe din Noua Dobroge (după alegerea botanistului).*

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința plenară dela 25 Maiu 1915 s'a regulamentat întrebuințarea fondului A. F. Robescu. Prin regulament s'a decis ca cele două burse pentru studii în străinătate, prevăzute în testament, să se dea pe rând de fiecare Secțiune. Evenimentele războiului [au împiedicat aducerea la îndeplinire a acestei deciziuni. Suma disponibilă din veniturile fondului este în prezent de lei 13.376.65, la care se adaoge venitul anual de lei 8852,15. Rămâne ca Academia să decidă asupra punerii în aplicare a dispozițiunilor din regulament, ținând seama atât de venitul fondului cât și de situația din timpul de față.

— Chestiunea se trimite în studiul Secțiunii literare.

ȘEDINȚA DELA 3 Iunie 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* zice : Domnilor Colegi, unul din aleșii de ieri, d-l Andreiu Rădulescu, a venit la ședința de astăzi spre a lua parte la lucrările Academiei. Dați-mi voe ca în numele Domniilor-Voastre a tuturor să salut pe noul coleg. D-le Coleg, Academia, apărând valoarea lucrărilor Domniei-Voastre, v'a chemat în sânul ei. Sunt încredințat că în viitor veți lucra cu aceeași râvnă și dragoste în folosul științei, căreia i-ați consacrat întregul Domniei-Voastre trecut. Fiți binevenit în mijlocul nostru.

D-l *Andreiu Rădulescu* zice :

Domnule Președinte, Domnilor Membri,

Onoarea ce mi-ați făcut de a mă chema în rândurile D-v, este așa de mare, încât — cu adevărat, — n'am cuvinte, care să cuprindă sentimentele mele de mulțumire.

Condițiunile în care am fost ales, felul călduros cu care sunt primit, vorbele măgulitoare ce mi-se adresează m'au mișcat adânc și mă fac să văd într-o lumină și mai frumoasă îndeplinirea neașteptată a acestui vis, care mângâie sufletul chiar al marilor cărturari, necum a celor mai mici, vis care pentru mine se înfăptuește destul de timpuriu.

Ce ași putea să vă spun în aceste clipe decât să vă mulțumesc din toată inima și să vă asigur că-mi voi da toate silințele să corespund încrederii ce mi-ați acordat ?

Marea onoare cu care m'ați împodobit creiază însă, prea mari îndatoriri și mă întreb îngrijorat dacă voi putea cândva să le îndeplinesc. Am totuși viea dorință și mă voi strădui din toate puterile să le îndeplinesc măcar în parte.

Pentru moment, D-lor vă făgăduiesc solemn, sau întrebuițând o formulă juridică, mă leg pe cinste și'n cuget curat că, în măsura dragostei cu care sunt primit în aceeași măsură voi munci și voi căuta să contribui cu modestele mele mijloace la dezvoltarea culturii noastre și pentru propășirea acestui înalt Institut, mare prin trecutul lui, menit să fie și mai mare în viitor pentru binele și fa'la neamului românesc.

D-l *I. C. Negruzzi* prezintă o scrisoare a lui A. Vlahuță cu dată 12 Februarie 1881, care cuprinde o poezie inedită dedicată d-sale.

D-l *I. Bianu* amintește că în anii 1914/15—1917/18 venitul fondului D. A. Sturdza urmă să fie întrebuițat spre a se da o bursă pentru studiul agriculturii și al științelor agricole în Germania, iar în anii 1918/19 — 1921/22

pentru îmbogățirea colecțiilor de istorie națională. Bursa n'a putut fi acordată în primul ciclu din cauza evenimentelor războinice. Din venitul de până acum s'a capitalizat la fond suma de lei 6264 și s'au cheltuit pentru colecțiile de istorie națională lei 7400. Comisiunea bugetară a decis, sub rezerva aprobării plenului, ca întreaga sumă disponibilă din veniturile acestui fond, dimpreună cu venitul pe 1920 — 21, în total lei 19027,55 să se capitalizeze pentru mărirea fondului. Rămâne ca plenul să se pronunțe asupra acestei hotărâri a Comisiunii bugetare.

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* spune că încă dela înființarea ei, Academia a avut o serie de membri din provinciile românești de peste granițele vechiului Regat. Cei mai mulți din ei au trecut din viață și sunt înmormântați în aceleași provincii. Astăzi când hotarele dintre frații de același sânge au dispărut, crede că este bine ca Academia să formeze din sânul ei una sau mai multe delegații, cari să depună câte o coroană pe mormintele tuturor foștilor ei membri din această categorie, ca manifestare pentru intrarea mormintelor și rămășițelor lor în hotarele României întregite.

— Propunerea se aprobă cu unanimitate și se autoriză Delegațiunea să aleagă delegați pentru aducerea ei la îndeplinire.

D-l *I. Bianu* spune că în sesiunea generală trecută s'a proiectat o serie de măsuri în vederea construirii localului pentru bibliotecă. Toate planurile făcute atunci au rămas fără rezultat. Indată după închiderea sesiunii generale s'a prezentat cu d-l Președinte Poni d-lui Guvernator al Băncii Naționale, căruia i-au prezentat o scrisoare oficială din partea Academiei, cerându-i și verbal ajutorul Băncii pentru acest scop. Speranțele căpătate cu ocazia acelei vizite nu s'au realizat până acum. În împrejurările actuale e sigur că încă multă vreme nu poate fi vorba de construirea clădirii plănuită pentru bibliotecă. Colecțiile cresc mereu și pe măsura creșterii lor localul actual devine tot mai impropriu, tot mai neîncăpător. Încă din 1916 se proiectase ca unele servicii să fie mutate în localul vecin dela No. 133. După intrarea în războiu a țării noastre acel local a fost pus gratuit la dispoziția Ministerului de Războiu, la început pentru instalarea unor ateliere, în urmă pentru ajutorarea invalizilor de războiu. În toamna viitoare localul urmă să fie golit, dar după stăruința Ministerului a fost lăsat mai departe la dispoziția Societății invalizilor până în primăvara 1921.

D-l *Gr. Antipa* spune că bugetul Academiei a putut fi echilibrat numai mulțumită informațiunii ce avem că Ministerul Instrucțiunii, aprobând în parte cererea Delegațiunii, ar fi acordat prin noul buget o subvenție extraordinară pentru biblioteca acestei instituțiuni de 75.000 lei. Este probabil că această sumă, în urma economiilor de cari se simte nevoie pentru echi-

librarea bugetului Statului, va fi suprimată. În acest caz Academia va avea un deficit bugetar de 75.000 lei. Pentru înlăturarea acestui mare neajuns propune să se ceară Ministerului de Războiu chirie pentru localul cedat până acuma în mod gratuit.

După discuțiunea urmată se iau următoarele decizii:

1. Chestiunea clădirii noului local pentru bibliotecă se amână până când împrejurări favorabile vor permite reluarea ei;

2. Se autoriză Delegațiunea să se informeze și să stăruiască pentru ca suma de 75.000 lei să nu fie suprimată din prevederile bugetului. În cazul când aceasta nu va fi cu putință, acea sumă se va cere Ministerului de Războiu drept chirie pentru imobilul cedat.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 4 IUNIE 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *M. C. Sutz* expune o comunicare cu subiectul *Monetele de bronz imperiale romane dela primii împărați și sistemul monetar al împăratului Neron : natura lor, relațiunile lor de valori, pondurile lor normale*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 5 IUNIE 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

Mareșalul Curței Regale înștiințează prin scrisoare că Maiestatea Sa Regele a binevoit a decide să ia parte la cele 3 ședințe solemne pentru primirea în Academie a d-lor colegi *S. Mehedinți*, *Părintele I. Lupaș* și *S. Pușcariu*, stabilind ședințele precum urmează: *Duminică 6 Iunie* pentru d-l *Mehedinți*, *Mărti 8 Iunie* pentru *Părintele Lupaș* și în ziua de *10 sau 11 Iunie* pentru d-l *S. Pușcariu*.

D-l *Al. Lăpădatu* cetește următorul raport al Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1919-20 :

«Comisiunea aleasă de Dv. pentru examinarea lucrărilor Academiei pe 1919-20, luând în cercetare raportul d-lui Secretar general cu privire la aceste lucrări, e datoare să constate dela început și cu satisfacția cuvenită :

«1) Că, potrivit vechei și buneii tradiții de a manifesta sentimentele mele față cu actele mari ale vieții noastre culturale, politice și naționale, Academia a ținut să dea deosebita expresie acestor sentimente cu ocazia consacrării marelui act istoric al unirii române prin actul dela 29 Decemvrie trecut al

fostului Parlament, în adresa omagială prezentată atuncea M. S. Regele Augustul nostru Protector și President de onoare ;

«2) Că, ce privește activitatea sa științifică, comunicările din ședințele publice ale anului acestuia au fost aproape tot așa de numeroase ca și în anii ce buni dinaintea războiului, datorită aceluiași neobosiți și bine reputați conferențieri — d-nii N. Iorga, V. Babeș, și G. Marinescu la cari s'au raliat colegi mai noi — d-nii S. Mehedinți, Ov. Densușianu și G. Bogdan-Duică, iar din afară, distinsul inginer și inventator, d-l Gogu Constantinescu, a cărui comunicare despre «Știința sonică» merită, desigur o mențiune aparte ;

«3) Că instituțiunea noastră n'a lăsat să treacă nici un eveniment cultural sau național care să fi reclamat o comunicare sau serbare mai deosebită, fără să n'o fi făcut cu toată solemnitatea și pietatea reclamată de împrejurări, cum au fost : comemorarea a 18 secole dela moartea marelui Traian prin d-l V. Pârvan, centenarul nașterii lui Bălcescu prin d-l Ov. Densușianu, comemorarea lui Mihai Viteazul prin d-nii D. Onciul și N. Iorga, aniversarea a doua, a uniri Basarabiei, prin d-l St. Ciobanu și comemorarea lui Titu Maiorescu prin d-l S. Mehedinți ;

«4) Că Academia și-a făcut o datorie din a participa la toate manifestările culturale la cari prezența delegaților săi a fost socotită ca necesară sau onoratoare, cum a fost inaugurarea casei naționale dela Pașcani, distribuirea premiilor școlarilor silitori din București, adunarea constitutivă a organizațiilor științifice internaționale dela Bruxelles, conferința uniunii academice de cercetări și publicațiuni și inaugurarea solemnă a Universității românești dela Cluj.

«5) Că Academia, care a luat inițiativa ridicării marelui monument al Unirii a început această lucrare prin deschiderea unei subscripții naționale în acest scop și că, în altă ordine de idei, ea a solicitat Guvernului ca la întocmirea noii legi pentru viitoarea constituire a Corpurilor legislative să se rezerve și instituțiunii noastre un loc în Senatul țerii.

«Dacă ce privește tipărirea publicațiilor Academiei, zidirea localului special plănuit pentru Bibliotecă, amenajerii încăperilor necesare până atunci pentru adăpostirea colecțiilor și completarea personalului special trebuitor serviciilor științifice ale instituțiunei noastre, Comisiunea dv. nu mai poate continua constatările satisfăcătoare de până aci, ea are buna speranță că, delăturându-se pedicele de tot felul ce ne stau azi ca urmare a războiului, împotriva, Academia, cu mijloacele și puterile de care dispune, va face tot posibilul să ajungem a tipări publicațiile cel puțin în măsura în care ele se tipăreau înainte de războiu să reluăm și să ducem la bun sfârșit chesțiunea localului Bibliotecii și până atunci, a adăpostului, convenabil și asigurator, colecțiilor și să refacem personalul trebuitor pentru serviciile sale științifice așa cum toți o dorim și cum o reclamă, imperios, trebuințele actuale și viitoare ale culturai noastre naționale.

«Speranța aceasta ne este întreținută între altele și de constatare ce putem face din nou și anul acesta că Academia noastră continuă a se bucura ca și în trecut de sprijinul mărinimos și patriotic al celor ce-și destină agonisita vieții lor lumești progresului culturii românești. Legatul Teodor Ștefănescu a lui Al. D. Constantinescu, și mai ales, al marelui binefăcător C. G. Vernescu ne sunt deplină dovadă despre aceasta. Tot așa numeroasele daruri pentru creșterea averilor științifice ale Academiei, daruri între cari anul acesta avem norocul a înregistra bogatele și prețioasele colecții de monete și de ponduri antice ale venerabilului nostru coleg d-l Mih. Sutzu cum și însemnatele lucrări bibliografice și indice conologice rămase de pe urma activității neobosite a marelui său donator, fost membru onorar al nostru răposatului D. C. Sturza-Scheianul.

«Pentru felul cum Delegația Academiei și Comisiunile speciale ale diferitelor fonduri și fundațiuni au întrebuințat veniturile pentru ca, în împrejurările excepțional de grele în care trăim, să îndeplinească, în marginele posibilului, voința fericitelor donatori. Comisiunea dv. nu poate decât să ia act cu mulțumire, exprimând recunoștința celor ce de drept ea se cuvine.

«Relevând în fine faptul că interesul scriitorilor noștri pentru premiile Academiei se menține chiar întru situația de acum de greutatea și de scumpetea necrezută a tiparului, nu putem încheia acest scurt raport fără un regret — regretul că tocmai acum, când marea operă a consolidării noastre naționale impune și Academiei române o considerabilă activitate culturală, soarta a înpuținat rândurile noastre cu una din personalitățile cele mai distinse ale vieții noastre culturale — aceia a fericitului Al. D. Xenopol, a cărui întinsă și valoroasă operă istorică și filosofică a onorat atâtea din Societățile literare și Academice ce s'a grăbit a-l alege membru al lor, între cari chiar Institutul Franței, al cărui asociat a fost mult respectatul răposat».

D-l I. Bianu zice :

«Venitul fondului Anastasie Stoloianu urmează a se întrebuința, conform actului de danie, pe cicluri de câte 6 ani, precum urmează :

«Venitul primului an din fiecare ciclu se capitalizează pentru mărirea fondului, iar venitul pentru restul de 5 ani se întrebuințează pentru a se da o bursă pentru studiul științelor sociale, economice și financiare în străinătate, pe timp de 3 ani, de 3600 lei pe an, plus 600 lei cheltueli de călătorie la ducere și la întoarcere și 1600 lei pentru diferite taxe de studii. Restul rămas neîntrebuințat în fiecare ciclu se capitalizează până la suma de 3000 lei, care să formeze un premiu cu numele de premiul Anastasie Stoloianu.

«Din venitul primului ciclu (1911/12— 1916/17 s'a capitalizat venitul pentru

primul an, s'a dat o bursă prevăzută în actul de danie și s'a adunat și suma pentru premiul Anastasie Stolojanu care s'a pus la concurs pentru această sesiune.

«Venitul primului an din ciclul al doilea 1917/18—1922/23 s'a capitalizat. Rămâne ca Academia să decidă dacă să se acorde bursa cu venitul fondului pentru restul ciclului. ținând seamă atât de suma de 300 lei pe lună, specificată în actul de danie pentru această bursă cât și de situația din timpul de față».

— Se decide să se amâne acordarea bursei Anastasie Stolojanu și întreg venitul pentru ciclul 1916/17 — 1921/22 să se capitalizeze la fond.

D-l V. *Pârvan* spune că Comisiunea aleasă în ședința plenară dela 16 Maiu 1919, pentru adunarea sumelor și stabilirea programei în vederea facerii concursului pentru monumentul comemorativ al unirii, a ținut ședințe la 4 Iulie și 31 Octomvrie. Facerea unei astfel de lucrări în împrejurările actuale ar costa o suma enormă, care de sigur nu s'ar putea adună prin subscripție publică. Din această cauză Academia în ședința dela 28 Noevrie a decis, ca chestiunea monumentului unirii să fie amânată.

D-l Secretar General I. C. *Negruzzi* adaugă că pentru realizarea acestei opere monumentale, care interesează toată suflarea românească, Academia ar trebui să ia înțelegere cu Guvernul atât asupra stabilirii programei lucrării cât și asupra mijloacelor pentru strângerea sumei necesare.

— După discuțiunea urmată se decide ca chestiunea înfăptuirii acestui monument să se amâne pentru viitoarea sesiune generală.

D-l Gr. *Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 2 Iunie prin care s'au stabilit comisiunile pentru examinarea manuscrisurilor cari se vor prezenta la concursurile premiilor cu subiecte date destinate a se acorda prin Secțiune în viitoarea sesiune generală.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 6 Iunie 1920.

Președința M. S. Regelui.

D-l Președinte P. *Poni* întâmpină pe M. S. Regele cu următoarele cuvinte:

«*Sire*, .

«Academia Română, plină de admirațiune pentru mărețele fapte ce ai desăvârșit în glorioasa Voastră Domnie, salută cu respect și iubire pe Primul Rege al tuturor Românilor.

«Prin muncă grea, prin mari sacrificii, Maiestatea Voastră, în fruntea vitezei Voastre oștiri, ai realizat visul secular al neamului nostru și ne-ai

dat România Mare. Toți Românii de la Tisa până la Nistru și până la Mare sunt acum uniți într'un singur Stat.

«Făcându-ne marea onoare de a primi să fiți Protectorul și Președintele de onoare al instituțiunii noastre, și luând Insuși parte la lucrările noastre, Maiestatea Voastră ați arătat că voiți să faceți din Patria noastră nu numai un stat mare și puternic ci și un centru de civilizație și de propășire. Prin aceasta ați fost, Sire, deopotrivă de mare pe câmpul de victorie ca și în artele păcii.

«Academia Română Vă prezintă expresiunea profundului său devotament și urează Maiestății Voastre, Maiestății Sale Reginei și întregii familii Regale ani mulți și fericiți pentru a continua opera providențială a înălțării Patriei și neamului».

Maiestatea Sa Regele mulțumește prin următoarele cuvinte :

«Este pentru Mine o mare plăcere că mă găsesc în mijlocul colegilor Mei.

«Plăcerea Mea este cu atât mai mare cu cât este vorba de primirea a unui membru în sânul acestei înalte Instituții de cultură.

«Cu ajutorul lui Dumnezeu și al iubitului meu popor am făcut România Mare.

«Pentru îndeplinirea acestei mărețe opere, pregătirea sufletelor se datorește în mare parte și duhului care a prezidat această învățată adunare a tuturor bărbaților de seamă ai întregului neam românesc.

«Ei ne-au ajutat cu siletul și cu operele lor la realizarea visului nostru secular».

D-l *S. Mehedinți* rostește discursul său de recepție despre *Caracteristica etnografică a unui popor prin munca lui*.

D-l *I. Bianu* rostește *Răspunsul* la discursul d-lui Mehedinți.

ȘEDINȚA DELA 7 Iunie 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 15 Maiu trecut, primindu-se propunerea Academiei statului Maryland din Baltimore, s'a decis să se aleagă trei membri cari să fie recomandați acelei Academii pentru a-i alege membri corespondenți. Acea Academie având de obiect științele exacte, cei trei membri urmează să fie propuși de Secțiunea științifică.

D-l *V. Pârvan* amintește că în actuala sesiune urmează să se aleagă doi membri cari să reprezinte Academia în Uniunea Academică de cercetări și publicațiuni, întru cât mandatul delegaților aleși în sesiunea generală trecută a expirat.

— Se aleg d-nii: N. Iorga și V. Pârvan.

D-l I. Simionescu ceteste următorul raport al Comisiunii fondului «V Adamachi» pentru lucrările făcute în 1919—20:

«Dispozițiunile testamentare ale generosului Vasile Adamachi și ale Regulamentului acestei fundațiuni, dela trecuta sesiune generală și până în prezent, au fost aduse la îndeplinire precum urmează:

I. *Burse*. In bugetul pe 1919—20 s'au prevăzut pentru burse și cheltuieli de școală suma de lei 132.985,85, din care s'au acordat următoarele burse:

1. 8 burse de câte 150 lei pe lună următorilor elevi ai Școalei naționale de poduri și șosele: Bunescu Al. din anul preparator, Andreescu Raul și Atanasiu C. din anul I, Bunescu E., Cambureanu D., Mircea Elefterie., Stoian Gh. și Zamfirescu Gr. din anul IV.

2. 19 burse de câte 150 lei pe lună la Universitatea din Iași și anume:

a). 8 la Facultatea de medicină, studenților: Crăciunescu V. și Gărcineanu Virgil din anul II; Rașcu Clelia din anul III, Alexe I. din anul IV, Harnagea Sofia și Renescu Emil din anul V, Dănilă T. și Petrescu G. din anul VI. In cursul anului studenții Petrescu G. și Rașcu Clelia ocupând funcțiuni la Stat, bursele ocupate de dânsii au fost declarate vacante și s'au acordat, cu începere dela 1 Ianuarie 1920 studentelor Vartie Georgeta și Ștefaniu Veronica, care veneau la rând, în ordinea clasificăției, la examenul petru acórdarea burselor în toamna 1919;

b). 11 la Facultatea de științe următorilor studenți: Popescu Corneliu, Vănceanu G. din anul I și Timpoș Eugen anul II, Secția matematicii; Dumitraș Costache din anul I, Creangă C. L., Maxim O. G. din anul II, Secția fizico-chimice; Ionescu T. din anul I și Maria Vicol din anul IV, Secția Naturale; Paul Lazăr, Pomârleanu Aurel și Zamfirescu Niculae din anul II, Secția agricolă.

3. O bursă de 250 lei pe lună d-lui Stănescu P., licențiat al Facultății de științe din București, care își prepară doctoratul în țară, lucrând la Institutul botanic în laboratorul de fiziologie vegetală;

4. 7 burse pentru studii de specializare în străinătate repartizate astfel:

a). câte o bursă absolvenților de liceu, secția reală, Bădărău Alexandru și Georgescu Radu pe timp de 3 ani celui dintâiu pentru *studiul m'nelor*, în special a cărbunelui, celui de al doilea pentru studiul *metalurgiei*, în special a fierului și cuprului, la Universitatea din Birmingham;

b). 3 burse următorilor absolvenți cu diplomă ai Școalei naționale de poduri și șosele:

Pașcanu Sergiu, pentru studdiul *construcțiunilor navale* la Glasgow pe timp de 2 ani. In anul al doilea burserul va putea vizită ateliere din alte orașe ale Angliei sau din alte țări, după un program stabilit de dânsul și aprobat de Academie.

— Vasilescu Grigore, pentru *studiul amenajării și utilajului porturilor maritime și mai ales a celor fluviale* în Franța, pe timp de un an. În ultimul trimestru d-l Vasilescu va vizita câteva porturi fluviale din Belgia, Olanda și Anglia, după un program pe care îl va înainta Academiei spre aprobare.

— Mateescu Cristea, pentru a studia *Hydroelectrică* în primul an în Elveția și în anul al 2-lea în Italia de Nord și Franța de Sud;

c). 2 burse la licențiați ai Facultății de științe din Iași, pentru studii la Paris, din cari una d-lui Procopiu Ștefan pe timp de 3 ani, pentru studiul *fizicei*, în special *optica* și *acustica*, și cealaltă d-lui Botez G. I. pentru studiul *antropologiei și preistoriei paleolitice*.

«În ședința plenară dela Iunie 1919 Comisiunea a propus și Domniile Voastre ați aprobat, ca bursele studenților în străinătate să fie de 600 lei pe lună. După luarea acelei deciziuni scumpetea vieții, sub toate raporturile s'a accentuat din ce în ce mai mult, în unele țări în proporții mai mari, în altele mai mici — iar valoarea monetei românești a scăzut treptat față cu monetele tuturor țărilor în cari bursierii Adamachi trebuiau să-și facă studiile. Ținând seamă de aceste considerațiuni și de situația îmbucurătoare a fundațiunii, Comisiunea Domniilor Voastre a propus și Delegațiunea, prin încheierea înregistrată la 10 Octomvrie sub No. 2119, a aprobat să se urce la 800 lei pe lună bursele studenților destinați a face studii în Franța și Elveția și la 1000 lei ale color destinați a merge în Anglia. S'au făcut apoi toate intervențiile posibile la Serviciul Valutei și la Ministerul Afacerilor Străine pentru a se acordă acestor bursieri înlesniri la schimbul banilor românești și pentru ca cei trei absolvenți ai Școalei de poduri să fie primiți să lucreze în atelierele și șantierele țărilor respective.

«II. În anul acesta au terminat cursurile bursierele Maria Vicol dela Facultatea de științe și Ema Filipescu dela cea de medicină.

«III. În luna Noemvrie s'a plătit abonamentul pentru masa de lucru la Stațiunea biologică dela Roscoff, pentru ani 1917/18, 1918/19 și 1919/20, în sumă totală pe 4.500 franci, cu valuta oficială, pentru care s'a dat 6.750 lei.

«Pentru tipărirea «Revistei științifice V. Adamachi» s'au dat și anul acesta 1000 lei.

«Cele patru ajutoare de câte 1000 lei, aprobate în sesiunea generală trecută, pentru cercetări restrânse relative la cunoașterea țerii noastre, s'au pus la dispoziția instituțiilor indicate pentru tratarea subiectelor stabilite și aprobate de Domniile Voastre.

«S'au distribuit haine și cărți elevilor săraci din Școala «Vasile Adamachi» din Iași în sumă de 3.000 lei și s'au împărțit pomeni în sumă de 2.000 lei pentru odihna sufletului nemuritorului donator Vasile Adamachi.

«Academia Română dând atâtea burse în străinătate în anii aceștia de

scumpete mare, și-a făcut cu prisosință datoria către țară. Nevoia refacerii economice este urgentă; se cer pentru aceasta și oameni competenți. Trimțând în străinătate tineri cari să studieze diferite chestiuni practice la ordinea zilei, pune la dispoziția Statului român elemente de valoare, bine pregătite pentru a face față nevoilor iminente în raport cu mărirea teritoriului. Rapoartele detaliate trimise de bursieri, cât și informațiile particulare sosite la Academie, ne arată că și de data aceasta bursierii își dau seamă de sacrificiile pe cari Instituția noastră le aduce, caută să facă cinste țerii corespunzând așteptărilor noastre.

«Fondul de rezervă adunat de pe vremea ultimilor ani când Academia nu a putut trimite în străinătate nici un bursier, ne-a dat posibilitatea să facem față cheltuielilor extraordinare în legătură cu creșterea valutei și cu marea scumpire de traiu, care se constată în țările unde bursierii noștri sunt trimiși.

«De aceea pentru anul în curs vă propunem să se majoreze cu câte 200 lei bursele tinerilor cari studiază în Anglia și Elveția și câte 100 lei celor trimiși în Franța. Sistemul adoptat la Academie de a nu mai acorda burse pentru doctorat în străinătate de cât la acele specialități cari nu pot fi studiate în țară și a acorda din potrivă burse pentru doctorate în țară, a dat rezultate bune, căci prin aceasta s'a mărit producția științifică în Universitățile noastre. Propunem, în consecință, ca să se mențină și pentru anul acesta cele patru burse de câte 250 lei, date pentru doctorate în țară repartizându-se câte una la cele patru Universități din țară. In cazul însă când cele două Facultăți de științe de curând naționalizate, cea din Cluj și Cernăuți, nu vor avea nici un candidat pentru doctorat, bursele să fie repartizate ca și mai înainte, două la Facultatea de științe din Iași și două la cea din București.

«Existând mare nevoie pentru tinerii pregătiți în specialitatea fizicei, catedre vacante aflându-se atât la Universitatea din Iași cât și la cea din Cernăuți, ca și nevoie de personal ajutător bine pregătit, vă propunem să admitem pentru anul acesta instituirea unei burse de *chimie-fizicală* la Universitatea din Paris, pentru completarea pe timp de un an a unui doctor în fizică dela Universitatea din Iași, conform normelor urmate până acum și în condițiunile stabilite pentru ceilalți bursieri.

«Ca încheiere a acestui raport anual, ținem să intonăm încă odată deosebita influență pe care o are Academia Română pe zi ce merge, datorită insufletirii neuitate, demnă de imitat, a donatorului Adamachi, asupra dezvoltării științifice în țară, prin partea însemnată pe care a luat-o în pregătirea te-meinică în direcția teoretică și practică a factorilor care contribuie la înălțarea culturală a României».

Membrii Comisiei: P. Poni, I. C. Negruzzi și I. Simionescu.

— Raportul se aprobă.

În Comisiunea pentru 1920 — 21, sunt realeși d-nii *P. Poni* și *I. Simionescu*.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 8 Iunie 1920.

Președința *M. S. Regelui*.

Părintele *I. Lupaș* cetește discursul său de recepție despre *Nicolae Popa și Ioan M. Moldovanu*.

D-l *N. Iorga* cetește *Răspunsul* la discursul părintelui *Lupaș*.

ȘEDINȚA DELA 9 Iunie 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *Gr. Antipa*, cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 7 Iunie, prin care s'au luat următoarele deciziuni:

1. Să nu se acorde nici uneia din lucrările prezentate premiul Lazăr de 5.000 lei;

2. să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, precum urmează:

a) Lei 1.800 d-lui Dr. Th. Mironescu pentru scrierea sa *Cosultațiunile medicale la spitalul Colțea*;

b) Lei 1.600 d-lui St. Procopiu pentru lucrarea *Perpetuum mobile și principiile energiei*;

c) Lei 800 d-lui Dr. Aurel Dobrescu pentru *Boalele nervoase și mintale, prevenirea și tratamentul lor*;

d) Lei 800 d-lui Henri Stahl pentru publicațiunea sa *Curs de stenografie parlamentară*;

3. Să fie recomandați Academiei Statului Maryland pentru a fi aleși membri corespondenți d-nii *Gr. Antipa*, *Dr. G. Marinescu* și *G. Țițeica*.

D-l *I. Bianu*, cetește procesele-verbale ale Secțiunii literare pentru ședințele dela 25 și 27 Maiu, 5 și 7 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a luat între altele, următoarele deciziuni:

1. Să se reorganizeze publicarea materialelor de folklore după un plan întocmit;

2. Să se amâne acordarea burselor prevăzute în testamentul răposatului *F. A. Robescu* și sumele disponibile din venit să se capitalizeze pentru mărirea fondului;

3. Să se pună la concurs, pentru premiul Adamachi, de 5000 lei, din 1925 subiectul: *Inrăuriri reciproce între limbile română și maghiară*;

4. să se împartă premiul Constantinide de 4000 lei precum urmează :

a) Lei 2.000 d-lui V. Voiculescu pentru volumul său de versuri *Din țara zimbrului și alte poezii*;

b) Lei 1.000 d-lui I. Bassarabescu pentru volumul de schițe și nuvele *Un dor împlinit*;

c) Lei 1.000 d-lui I. Pillat pentru *Grădina între ziduri*;

5. Să se ceară d-lor Chiriac și Brediceanu restituirea celor două fonograme ce li s'a procurat de Academie pentru culegeri de arii populare și relații asupra întrebuințării lor;

6. A ales comisiunile pentru examinarea manuscriptelor cari se vor prezenta la premii cu subiecte date ce sunt a se acorda prin Secțiune în 1921 și anume:

a) Pentru premiul Năsturel, de 5.000 lei cu subiectul *Vasile Alecsandri — viața și opera lui*: d-nii I. Bianu, G. Bogdan-Duică, I. C. Negruzzi;

b) Pentru premiul Neuschotz, de 2.000 lei, cu subiectul *Cipariu și Pumnul — activitatea lor filologică și literară*: d-nii I. Bianu, O. Densușianu, S. Pușcariu;

c) Pentru premiul A. Toncoviceanu, de 1000 lei, cu subiectul: *Studiul despre versificația românească*: d-nii A. Bărseanu, I. Brătescu-Voinești, Duiliu Zamfirescu;

7. A ales în Comisiunea de 12 pentru premiul Năsturel de 12.000 lei din 1921 pe d-nii I. Brătescu-Voinești, St. Ciobanu, O. Densușianu, S. Pușcariu.

D-l D. Onciul cetește procesul-verbal al Comisiunii speciale pentru acordarea premiilor Năsturel, Anastasie Stoloianu și al Asociațiunii Craiovene, făcut în ședința dela 5 Iunie, prin care se arată că Comisiunea a luat următoarele hotărâri:

1. Să nu se acorde premiul Năsturel nici uneia din lucrările prezentate la concurs;

2. Premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei să se acorde d-nei Ecaterina Mihăilescu pentru manualul său didactic *Noțiuni de botanică pentru clasa VIII clasică de băieți și clasa VIII modernă de fete*;

3. premiul Anastasie Stoloianu de 3.000 lei să fie dat d-lui inginer I. G. Vidrașcu pentru publicațiunea sa *Memoriu relativ la metodele întrebuințate la ridicările geodezice, topografice și hidrografice din Delta Dunării*.

SEDINȚA DELA 10 Iunie 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *Gr. Antipa* cetește procesele-verbale ale Secțiunii științifice pentru ședințele dela 9 și 11 Iunie, prin cari Secțiunea a luat următoarele deciziuni :

a) Să se propună pentru a fi aleși membri corespondenți români, în locurile vacante la Secțiune, d-nii inginer Gogu Constantinescu, Dr. Iuliu Moldovanu, Sava Atanasiu, profesor de geologie la Universitatea din București și Dr. D. Călugăreanu, profesor la Universitatea din Cluj;

b) a ales pe d-nii I. Inculetz, L. Mrazec, P. Poni și G. Țițeica, ca membri ai Comisiunii de 12 pentru acordarea marelui premiu Năsturel din 1921;

c) și-a constituit biurul reelegând președinte pe d-l Dr. G. Marinescu și vicepreședinte pe d-l I. Simionescu.

D-l *I. Bianu* cetește procesul verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 9 Iunie, prin care se arată că Secțiunea propune pe d-nii Ramiro Ortiz și Nicolae Bănescu pentru a fi aleși membri corespondenți români în locurile vacante și că și-a constituit biurul pentru 1920—21 reelegând președinte pe d-l I. Caragiani și vicepreședinte pe d-l I. Brătescu-Voinești.

D-l *V. Pârvan* cetește procesele verbale ale Secțiunii istorice pentru ședințele dela 7 și 10 Iunie prin cari Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Să nu se acorde premiul Adamachi de 5.000 lei pentru subiectul *Ediția Românească a Memoriilor Regelui Carol* nici uneia din cele două lucrări prezentate la concurs, dar să se publice încă odată concurs pentru acest subiect, când va veni rândul acestui premiu;

b) să se pună la concurs, pentru premiul Năsturel de 5.000 lei din 1925 subiectul: *Partea culturii românești în realizarea unității naționale, cu specială privire la a doua jumătate a secolului al XIX-lea;*

c) să fie propuși, pentru a fi aleși membri corespondenți români d-l profesor Vasile Bogrea și diaconul N. Popescu,

d) și-a constituit biurul pentru 1920—21, reelegând președinte pe d-l D. Onciul și vice-președinte pe d-l T. V. Stefanelli.

Se procede la alegerile de membri onorori și corespondenți.

D-l *A. Saligny* cetește următorul raport asupra activității științifice a d-lui inginer Gogu Constantinescu:

«Am plăcuta însărcinare din partea Secțiunii științifice a recomanda pe d-l Gogu Constantinescu, fostul meu elev, la demnitatea de membru corespondent al Academiei.

«D-l G. Constantinescu, un foarte distins elev al Școalei noastre de Poduri și Șosele, a început dela vârsta de 17 ani a se ocupa cu studiul vibrațiilor.

Acum 12 ani a ținut o conferință la Universitatea din București, în care a expus un studiu al vibrațiunilor din punctul de vedere al aplicațiunii la teoria matematică a acordurilor muzicale.

«Studiind armonia muzicală a ajuns încetul cu încetul la transmiterea energiei prin vibrațiuni, rezultat la care nu se așteptă, fiindcă se ocupă de această chestiune mai mult din punctul de vedere artistic decât științific. În mod firesc a găsit că vibrațiunile muzicale sunt o problemă de transmisiune de energie.

«Când suflăm printr-o trompetă întrebuițăm, pentru a produce un sunet, o anume cantitate de energie, ce se transformă într'un curent vibrator.

«Acest exemplu arată că energia mecanică se poate foarte ușor transforma în vibrațiuni, cari se pot transmite la distanță.

«La un moment dat d-l Constantinescu și-a pus și problema inversă: a presupus că are vibrațiuni și a gândit cum să le transforme în energie mecanică.

«Puteă considera undele sonore ca unde de energie, întocmai ca undele electrice sau alte unde de energie.

«Dar dacă se poate transmite energie prin unde electrice, ar urmă că s'ar puteă transmite energia și prin unde sonore.

«Problema însă de a transmite energia prin sunete nu este ușoară.

«Undele prin aer sunt foarte slabe ca să poată transmite o cantitate apreciabilă de energie, de aceea d-l Constantinescu a fost adus a studia transmisiunea vibrațiunilor prin lichide.

«Spre acest scop trebuia să studieze compresibilitatea și elasticitatea lichidelor, cari se considerau până atunci lipsite de compresibilitate.

«Cu toate că a construit aparate spre a demonstra și a studia compresibilitatea lichidelor nu i-a fost ușor a convinge oameni de științe din Anglia și America despre aceasta. Ei priveau cu neîncredere teoriile și demonstrațiunile lui Constantinescu. Oficiul de patente din Washington i-a refuzat patentă, fiindcă mașinile lui se bazează pe absurdități, așa de înrădăcinată eră ideea că apa este incompressibilă.

«Constantinescu a arătat că coeficientul de elasticitate al oțelului este de 2.000.000 Kilo pe cent.², iar al apei numai de 2000, așa că apa este de 100 ori mai compressibilă ca oțelul, totuși toată lumea admitea elasticitatea oțelului iar nu a apei; și când a construit aparate cari funcționau, se găseau de către experți și învățați alte explicațiuni.

«A trebuit o muncă titanică și o perseverență de mai mulți ani spre a convinge pe experții Englezi și Americani de serioșitatea și importanța invențiunii sale.

«Războiul i-a venit însă în ajutor, înaltele comisiuni militare compuse din tot ce avea Anglia mai competent în această direcțiune a recunoscut genialitatea studiilor și invențiunilor lui Constantinescu și Guvernul Englez, apreciind acum cum se cuvenia lucrările *tânărului inginer Român*, i-a pus la dispoziție un laborator modern de 2500 m² suprafață, înzestrat cu toate mașinile necesare, a plătit tot personalul și lucrătorii necesari precum și toate materialele de care avea nevoie. A cheltuit peste 120.000 livre sterlinge, adică 3.000.000 franci după cursul normal sau peste 20.000.000 lei după cursul actual; i-a dat cetățenia engleză, cerând totodată discreție absolută până la încheierea păcii. Aceasta este și cauza pentru care d-l Constantinescu a făcut prima lui publicație în limba engleză numai anul trecut.

«În acest laborator întreținut pe cheltuielile guvernului englez, d-l Constantinescu a putut continua experiențele și studiile sale.

«Primele aparate au fost aplicate la arme de războiu.

«Sincronicitatea obținută cu aparatele sale au permis a se apoză câte 2 mitraliere chiar în fața aeroplanelor și a se trage printre pantele elicei care se învârtea, după cum se știe, cu o mare iuțeală fără a le lovi.

«La experiențele făcute în fața unei comisiuni s'au pus în funcțiune prin aparatele Constantinescu, 2 mitraliere care trăgeau 2000—2400 lovituri pe minut într'un disc care se învârtea și el cu 2500 învârtituri pe minut. Se credea că discul va fi ciuruit de gloanțe; surpriza comisiunii a fost mare; când a putut constată că toate gloanțele dela ambele mitraliere au trecut prin o singură gaură de 2 cm. diametru; atât de perfect eră sincronismul aparatelor care puneau în mișcare discul și mitralierele.

«S'au comandat imediat 12 aparate, peste o săptămână alte 100, peste o lună 1000, peste 2 săptămâni 3000, apoi 10.000, 40.000, 50.000; la încheierea armistițiului s'a redus comanda cu 15.000, însă în total s'au construit 40.000 aparate.

«Șansele inamicului erau foarte mici în fața unui aeroplan astfel armat. Dacă se prezentau pe front 12 aeroplan inamice, 3 aeroplan engleze erau suficient armate pentru a le doborî.

«Nu eră numai chestiunea a se trage multe focuri în timp scurt dar mai cu seamă pozițiunea mitralierei și posibilitatea de a se trage printre paletele elicei permițând un control lesnicios a mitralierei. Numai prin apăsarea pe un buton, amândouă mitralierele porneau și aruncau 20, 30, 50 de lovituri timpul cât se apăsa în mediu 30 gloanțe pe minut.

«D-l Constantinescu a construit și un tun de tranșee care aruncă bombe de 100 kgr. la 1500 metri distanță, fără a produce nici sgomot, nici flacără nici fum.

«Aparatele sonice au o întrebuințare multiplă și foarte variată, după cum ni-a arătat d-l Constantinescu în conferința ținută astă toamnă în Academie. V-ați putut convinge atunci de vastele cunoștințe ale d-lui Constantinescu, care putem zice este creatorul unei științe nouă, pe care a numit-o «Sonicitatea».

«Guvernul Englez a apreciat așa de mult studiile și invențiile sale încât i-a pus la dispoziție 3 milioane franci pentru dezvoltarea lor.

«Bazat pe aceste considerațiuni îl propunem să fie ales, membru corespondent al Academiei noastre».

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 27, voturi pentru 27.

D-l Președinte proclamă pe d-l Gogu Constantinescu membru corespondent al Academiei la Secțiunea științifică.

D-l *Dr. V. Babeș*, cetește următorul raport asupra activității științifice a d-lui *Dr. I. Moldovanu*:

«Născut în anul 1885 ca fiul preotului dela Mediaș, și-a făcut studiile la Viena și după câștigarea doctoratului în medicină a fost numit asistent la institutul pentru boalele infecțioase și serologie la Viena. Curând s'a abilitat ca docent pentru serologie, unde în colaborare cu prof. Oirs a publicat o serie de lucrări științifice pe terenul acestei științe moderne. A introdus mai cu seamă în studiul alergiei și anafilaxiei, noțiuni nouă și cercetări sistematice, importante cari vor rămâne achizițiuni durabile pentru priceperea și pătrunderea acestor procese atât de importante în diagnosticul, prevenirea și vindecarea boalelor.

«Lucrările d-lui Moldoveanu sunt citate și adoptate în toate manualele de serologie.

«D-l Moldoveanu în timpul războiului ca medic militar s'a distins prin talentul său de organizare a serviciului sanitar și dela crearea Consiliului-Dirigent, fiind numit secretar general pe lângă serviciul ocrotirilor și igienei publice, a organizat astfel serviciul sanitar din Transilvania, încât azi poate servi de model medical, ridicând în mod surprinzător starea sanitară a populațiunii din Transilvania, ceea ce a fost recunoscut și mult aplicat de consiliul sanitar al României, al cărei membru este d-l Moldovanu.

«Numit profesor de igienă la universitatea dela Cluj, s'a distins dela început prin cursurile și lucrările sale practice, arătând un talent didactic și o tehnică remarcabilă în această știință.

«Secțiunea științifică îl recomandă prin 8 voturi din 9, ca membru corespondent al Academiei Române».

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 27; voturi pentru 26, contra 1.

D-l Președinte proclamă pe d-l Dr I. Moldovanu membru corespondent al Academiei la Secțiunea științifică.

D-l I. Simionescu cetește următorul raport asupra activității științifice a d-lui Sava Athanasiu :

«Născut în anul 1861 Aprilie în 12 în satul Ruginești, jud. Putna, d-l Sava Athanasiu a făcut studiile secundare la Iași, urmând Seminarul Veniamin și vestita școală particulară Institutele-Unite, unde Cobălcescu predă științele naturale. Atras de luminoasele lecțiuni ale profesorului său, d-l S. Athanasiu s'a înscris la secția științelor naturale de la Universitatea din Iași, unde își luă lincența. Cursurile universitare ale profesorului Cobălcescu, îl făcură să devie colaboratorul profesorului său în pregătirea tinerelor generațiuni, fiind asistentul lui Cobălcescu timp de 6 ani, dela 1888 și până la 1894. Și azi se păstrează la laboratorul de geologie de la Universitatea din Iași urmele spiritului metodic al fostului asistent, care aveă în sarcina sa să orânduiască bogata colecție cumpărată de Cobălcescu, în vederea muzeului ce aveă de gând să-l înființeze, după un plan prea mareț, pentru a fi lesne desăvârșit. După moartea lui Cobălcescu, consiliul Facultății de științe l-a recomandat pe d-l S. Athanasiu ca suplinitor al catedrei.

«Alipirea sufletească de profesorul iubit, toată dragostea ce a găsit-o la acest savant cu însușiri alese, întreaga muncă fără preget ce o depunea omul de știință care muri lângă microscopul său, a avut ca urmare îndeplinirea unei pioase datorii din partea elevului, cuprinsă în lucrarea: *Grigore Cobălcescu. O pagină din istoria științelor în România* (București 1902).

«In urma unui concurs, d-l S. Athanasiu este trimis în străinătate, la Viena, unde timp de mai bine de patru ani (1895--1899), urmează cursurile lui Suess, Waagen, Penck, Iachermack și alții, desăvârșindu-și cunoștințele geologice căpătate la Cobălcescu.

«Teza sa de doctorat tratează despre geologia colțului nordvestic al Moldovei (Geologische Studien in den nordmoldauischen Karpathen). Reîntors în țară este strămutat cu catedra sa dela Școala comercială din Iași la Liceul Mateiu-Basarab din București, unde funcționează până în 1910, când este numit la Universitatea din București la catedra regretatului nostru celeg Gr. Ștefănescu.

«In același timp funcționează ca geolog la Institutul geologic înființat în 1906, post pe care-l ocupă și azi, conducând nu numai lucrările pe teren ale elevilor săi deveniți colaboratori, dar îngrijind la scoaterea interesantelor publicațiuni științifice ale Institutului. Lucrările sale științifice, cuprind 20 de studii și note publicate în revistele de specialitate din Viena, în Buletinul societății de științe din București, în volumul «Omagiu» închinat d-lui

Poni, iar în timpurile din urmă în publicațiunile Institutului geologic. Toate lucrările sale poartă pecetea caracterului său. Sunt limpezi, doveditoare prin siguranța observațiunilor și lipsite de orice speculațiuni care nu pot fi dovedite. În afară de lucrările științifice a scris o critică dreaptă, documentată asupra chipului prea superficial cum s'au alcătuit unele capitole importante din Marele Dicționar geografic al României precum și asupra predării geologiei în școală.

«Profesor distins, conștiincios, muncitor, și-a căpătat încrederea elevilor săi, lucrându-se în laboratorul său până acum patru teze de doctorat. Nu cunoaște altă preocupare decât îndeplinirea îndatoririlor sale cu o punctualitate desăvârșită, cu o convingere nestrămutată, cu o metodă disciplinată. E rarul tip, la noi, al omului modest și harnic muncitor, care-și închină întreaga vlagă a vieții sale ordonate științei și școalei, neavântându-se în alte domenii ademenitoare, rentabile sau aducătoare de măguliri trecătoare. E adevăratul reprezentat al profesorului scrupulos cu alții, dar și cu sine. Alegându-l deocamdată ca membru corespondent, Secția științifică răsplătește poate târziu—o activitate științifică îndelungă dar și de acum înainte rodnică.

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanti 27; voturi pentru 25, contra 2.

D-l Președinte proclamă pe d-l Sava Athanasiu membru corespondent al Academiei la Secțiunea științifică.

D-l Dr. G. Marinescu cetește următorul raport asupra activității științifice a d-lui Dr. D. Călugăreanu :

«D-l D. Călugăreanu doctor în științele naturale de la Sorbona, fost profesor suplinitor de fiziologie și istologie la școala superioară de medicină veterinară și astăzi profesor și decan al facultății de științe din Cluj, este un învățat ale cărui studii științifice sunt bine cunoscute și apreciate în cercurile științifice dela noi și din străinătate. Lucrările d-sale sunt de domeniul fiziologiei, al chimiei biologice și al chimiei fizice. Un număr însemnat din cercetările sale sunt făcute la Sorbona în colaborare cu Victor Henry, unul din cei mai distinși fizico-chimiști ce numără Franța.

«Vom schița pe scurt activitatea științifică a d-lui Călugăreanu, indicând numai subiectele ce presentă un interes mai deosebit. Astfel în lucrarea sa: *Régénération fonctionnelle de la corde du tympan suturée avec le bout central du nef hypoglosse*, autorul răstoarnă cu fapte precise teoria clasică a energiei specifice a nervilor, după care influxul nervos ce circulă într'un nerv motor, sensibil, secretor sau inhibitor trebuie să fie diferit și special pentru fiecare din acești nervi. D-l Călugăreanu în colaborare cu V. Henry, spre a arăta că această teorie nu e fondată, a practicat suturi nervoase încrucișate,

aplicându-le nu numai la nervi motori și sensitivi, dar și la nervi secretori și inhibitori.

«Legând capătul central al hipoglosului cu capătul periferic al lingualului s'a văzut că câinele operat excretă după 7 luni, o cantitate mare de salivă când mestecă hrana, fenomen ce s'a putut constata cu ajutorul fistulei permanente la ambele glande sub maxilare. Saliva obținută conține și de o parte și de alta, ptialină. Constatările d-lui Călugăreanu și V. Henry urmează teoria energiei specifice a nervilor, precizând și unele puncte relative la inhibițiune. Prin experiențe bine conduse d-l Călugăreanu arată că fenomenul inhibitor nu este o proprietate a fibrei pneumogastrice, pentru că vedem că acest nerv nu poate fi înlocuit printr'un alt eminamente motor îndreptat spre inimă și că excitația acestuia produce efecte identice. Toate experiențele d-lui Călugăreanu probează că nu există influx nervos specific pentru un nerv motor, secretor sau inhibitor și că același influx nervos circulă în toți nervii; iar rezultatul final al acțiunii nervoase asupra unui organ oarecare depinde de specificitatea organului însuși iar nu de agentul nervos ce-i vine prin nerv.

«In lucrările: *Contributions à l'étude de la compression des nerfs* și *Recherches sur les modifications histologiques des nerfs comprimés*, ajunge la concluzia că compresiile slabe (2 gr.) sunt dăunătoare pentru conductibilitatea unui nerv de grosimea unui sciatic de broască.

«E de adăugat să autorii anteriori n'au obținut un efect dăunător decât comprimând cu 10 grame.

«Studiind la microscop nervii comprimați, d-l Călugăreanu a văzut că o compresiune de o forță dată nu produce instantaneu tot efectul distrugător asupra fibrelor nervoase, dar că ea lucrează în mod progresiv.

«Compresiunile slabe modifică raporturile normale între mielină, axoplasma și cilindru ax. Acest din urmă e subțiat, toate fibrilele se strâng într'un singur mănuchiș și dau pe secțiuni transversale, un singur punct colorat în roș intens cu fuchsină acidă. Iar compresiunile energice modifică în mod profund fibrele nervoase în regiunea comprimată. Cilindrul ax e foarte subțire și înconjurat de o pătură de mielină colorată în galben; modificările cele mai pronunțate se găsesc pe nervii care au pierdut conductibilitatea în gradul cel mai înalt, în general, după suprimarea compresiunii; nervul este sediul unei reparațiuni anatomice.

«Un sciatic de broască comprimat pe o lungime de 90° cu o greutate de 50 gr. pierde în general conductibilitatea și nu o mai recăștigă după suprimarea compresiunii, căci la microscop regiunea comprimată nu prezintă decât țesut conjunctiv și tecile lui Schwann goale, din care însă câteva conțin încă urme de cilindru ax.

«În altă lucrare, *Résultats des expériences faites pendant une ascension en ballon*, făcută cu V. Henry, arată experiențele ce a făcut asupra a 3 câini, din care unul cu splina extirpată. Făcând examenul comparativ la deosebite înălțimi, în timpul ascensiunii, a găsit că numărul globulelor roșii la 3.000 m. a crescut în medie cu 21 la 100 din cifra găsită pe teren pentru câini normali și cu 11 la 100 pentru cel fără splină. La unul din câini extrăgând sânge din femurul, la 3200 m., a constatat că densitatea sângelui, cantitatea azotului total și ferului ce el conține nu diferă de acele ale sângelui aceluiași câine luat pe teren.

«Tot în colaborație cu V. Henry a arătat în *Diffusion des matières colorantes dans la gélatine et dans l'eau*, că unele materii colorante studiate de dânsii difuzează cu mult mai încet în soluțiile gelificate decât în apă, cu cât molecula chimică a unui corp e mai mare, cu atât ea se mișcă mai anevoie într'un mediu gelificat. În opera sa *Recherches de Physiologie expérimentale et de chimie physique sur l'hématolyse*, studiază hemoliza *in vivo* și *in vitro*.

«D-l Călugăreanu a întrebuințat metoda fizică și anume măsurarea conductibilității electrice a soluțiunilor în care se află globule roșii, spre a vedea dacă în o soluție hipotonică, globulele roșii care pierd hemoglobina, pierd în același timp și sărurile care se află în stroma globulară.

«Știind că sărurile, acizii și bazele conduc curentul electric, când se află în soluție apoasă, dacă sărurile din globule le părăsesc acestea odată cu hemoglobina, atunci va trebui ca conductibilitatea electrică a soluțiunii înroșite sau fie mai mare ca înainte, fiindcă acum se găsesc în ea solvite sărurile eșite din globule. Așa dar, măsurând conductibilitatea electrică a unei soluții hipotonice înainte și după ce a primit globulele roșii, se vor avea indicații exacte asupra faptului dacă globulele roșii au cedat sau nu sărurile lor acestei soluții.

«Rezultatele au arătat d-lui Călugăreanu, mai întâi că globulele roșii puse în soluții hipotonice pierd, pe lângă hemoglobina și sărurile lor; apoi că cu cât cantitatea de hemoglobină pierdută e mai mare, cu atât și cantitatea de săruri eșite din globule crește.

«Mai departe autorul constată că în soluțiile isotonice, globulele lasă să intre ușor în stroma lor substanțele disolvate în soluția ambiantă și în special sărurile metalelor alcaline și deci demonstrează schimbările materiale ce se petrec între globulul roș și mediul ambiant.

«Acele fapte sunt contra teoriei după care globulele roșii s'ar afla într'un echilibru absolut într'o soluție isotonică.

«Făcând să intervină în experiențe ca factori variabili *timpul* cât globulele stăteau în contact cu soluția precum și *temperatura* la care amestecul eră făcut, d-l Călugăreanu a putut ajunge la concluzia că ieșirea sărurilor din

globule este regulată de legile difuziunii, pe când ieșirea hemoglobinei este regulată de legi mai complexe. Aceste 2 fenomene sunt deosebite: unul e în strânsă legătură cu legile difuziunii pe când celalalt nu are încă o relație cu vr'un fenomen fizic bine cunoscut.

«In *Phenomens de Plasmolyse observés dans la cellule cartilagineuse* d-l Călugăreanu a arătat că există o celulă animală, care are o mare asemănare cu cea vegetală, mai ales în ceea ce privește rezistența membranei sale, anume celula cartilagineasă. D-sa a supus acest element histologic la acțiunea soluțiilor plasmolizante de clorură de sodiu și de saharoză și a văzut că protoplasma se retrage spre centrul celulei lăsând un loc liber între dânsa și capsulă; că în această retragere ea devine mai granulară, nucleul este neregulat și în urmă invizibil. În urmă dacă punem celula în apă distilată atunci protoplasma începe a reveni încet la forma și caracterele primitive și celula întreagă recâștigă caracterele sale normale.

«Acest fapt arată că capsula celulei cartilaginease este, cel puțin în parte o membrană semipermeabilă lăsând să intre sau să iasă din protoplasmă numai apă și opunându-se la străbaterea sau ieșirea substanțelor solvite.

«Dacă însă celula cartilagineasă stă peste o jumătate de oră în soluția plasmolizantă, atunci nu-și mai recapătă caracterele după ce a fost transportată în apă destilată.

«O lucrare de un interes deosebit publicată în arhivele lui Pfluger este respirația intestinelor la *Cobitis fossiles*. Autorul ne arată cu cercetări interesante, adaptarea epiteliului intestinal la o funcțiune nouă și studiază în urmă schimburile gazoase în intestine. Structura și topografia celulelor epitelice din partea medie și posterioară a intestinelor acestui animal se apropie de plămânul vertebratelor. E o confirmare splendidă a principiului Lamarckian după care funcțiunea crează organul.

«Cercetările mai recente ale d-lui Călugăreanu sunt consacrate chimiei fizice și chimiei biologice și în toate d-sa aduce vederi nouă și originale. Tocmai pe baza numeroaselor cercetări, Universitatea din Cluj a crezut nemerit de a-l chema să poarte graiul fiziologiei române în această universitate care are o înaltă menire, iar colegii săi dela facultatea de științe l-au numit decan. Academia Română prin alegerea d-lui Dr. Călugăreanu ca membru corespondent în Secțiunea științifică, va consfinți și mai mult meritele d-lui Călugăreanu, care va dobândi un nou impuls de muncă spre a desăvâși opera sa atât de interesantă».

«Secțiunea noastră științifică își face o datorie de a aduce la cunoștința Academiei valoarea și meritele d-lui Călugăreanu».

— Se procede la vot al cărui rezultat este; votați 26; voturi pentru 24, contra 2.

D-nul Președinte proclamă pe d-l Dr. D. Călugăreanu membru corespondent al Academiei la Secțiunea științifică.

„D-l *I. Bianu* cetește următorul raport asupra activității literare a d-lui Ramiro Ortiz:

D-l Ramiro Ortiz este profesor de limba și literatura italiană la Universitatea din Capitală, este născut Napolitan și de origine spaniolă. După terminarea studiilor în orașul Vezuviului, le-a continuat la Institutul de studii superioare din Florența sub conducerea celor mai străluciți maestri italieni ai filologiei romanice și ai studiilor de istoria literaturilor romanice și cu deosebire a celei italiene.

«Când s'a înființat — în sfârșit—la Universitatea din București o catedră pentru limba și literatura Italiei, la noi mult declamatei dar dureros de puțin cunoscutei noastre mame și surori, profesorii de la Florența ne-au recomandat pe d-l Ortiz.

«Sunt acumazece ani decând d-l Ortiz face funcțiunea de legătură între Italia intelectuală veche și contemporană cu România noastră și anume pe terenul filologiei și al literaturii.

«In acești zece ani d-l Ortiz s'a făcut pe deplin român, rămânând literat și filolog italiano-român. A învățat iute și bine limba noastră, pe care o vorbește și o scrie frumos; a intrat în studiul literaturii noastre vechi cetind texte scrise cu cirilică.

«Activitatea d-sale literară a început la 1900, adecă cu zece ani înainte de a fi fost chemat în România. În studii publicate în reviste de specialitate, în ziare literare, în broșuri, în publicații academice, a tratat un număr însemnat de cestiuni din istoria vechei literaturi italiene, provențale, spaniole.

«După venirea la noi a studiat întâia oară istoria influenței literaturii italiene asupra celei românești. După minuțioase cercetări atât în cărțile, ziarele și revistele românești, cât și în manuscriptele Academiei, a pus în lumină o parte aproape cu totul uitată din istoria renașterii noastre literare. De la 1911 încoace publicarea acestor studii se ține în șir: tragedia lui Alfieri în România, influența lui Metastasio asupra poezilor Văcărești sunt tot atât de luminoase capitole din această interesantă lucrare.

«În Italia mulțime de articole și studii despre Români și România; în România alte articole prin reviste despre literatura și cultura italiană. Astfel d-l Ortiz leagă culturile celor două surori și din această legătură ușor se înțelege care are mai mult de folosit.

«Mai pre sus de toate lucrarea neîncetată și neobosită de a face cunoscut tinerimei române pe acel gigante al artei gândirii și al poeziei lumii, care este Dante Alighieri, constituie un deosebit merit al d-lui R. Ortiz.

«Ortiz are nu numai în fosta sa patrie Italia și în cea nouă România o poziție de frunte între oamenii de studii literare și de cultură superioară, dar are și între specialiștii din toate țările un nume bine cunoscut și bine apreciat. Alegându-l membru corespondent al Academiei Române, vom răsplăti o muncă făcută rodnică printr'un frumos talent prin care se văd împreunați artistul și eruditul».

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 25 : voturi pentru 22, contra 3.

D-l Președinte, proclamă pe d-l Ramiro Ortiz membru corespondent al Academiei la Secțiunea literară.

D-l S. Pușcariu citește următorul raport asupra activității literare a d-lui N. Bănescu :

«Recomandând alegerea d-lui Nicolae Bănescu ca membru corespondent la Secția literară, sunt convins că vom avea în mijlocul nostru un coleg care va fi mai târziu un stâlp al Academiei Române.

«Profesor titular de Bizantinologie la Universitatea din Cluj, Bănescu și-a făcut studiile la marii dascăli ai Universității din București și și le-a completat la München, unde a fost elev al școlii lui Krumbacher. Teza sa de doctorat asupra «Timpului viitor în grecește din cele dintâi epoci bizantine până în zilele noastre» tratează unul din cele mai grele și mai aride chestiuni filologice cu un aparat științific și cu o siguranță metodică care dovedesc o pregătire temeinică și serioasă.

«Dar nu filologia propriu zisă este laturea predilectă a cercetărilor sale, ci istoria literară și istoria culturală. O seamă de studii asupra unor autori bizantini și a unor scrieri grecești vulgare, l-au așezat pe autor de un șir de ani între cercetătorii noștri mai mult apreciați în străinătate. Dr. N. A. Bees, Lampros, Vanvacaris, Heisenberg, Polites, Bréhier și alți specialiști au aflat numai cuvinte de laudă pentru savantul român, relevând cu toții în deosebi «cunoașterea sigură a limbei populare grecești», bogatele-i cunoștințe bibliografice și agerimea interpunctării încălcitelor texte.

«Bănescu a înțeles de la început ca studiile sale să le îndrepte cu deosebire asupra acelor scrieri și documente grecești care sunt de importanță pentru cunoașterea vieții culturale a țărilor românești.

«Dar el nu e numai un bizantinolog, ci este și un foarte bun cunoscător al literaturii române. Scrierea sa despre Gheorghe Barițiu, a cărui corespondență cu Hurmuzăcheștii din Bucovina a publicat-o la 1911, și marele său studiu — în colaborare cu V. Mihăilescu — despre Ion Maiorescu sunt un omagiu vrednic adus memoriei acestor doi mari îndrumători culturali; iar paginile în care reînvie figura dascălului uitat Gr. Pleșoianu și starețului

Neonil, precum și cartea sa despre viața și scrierile—inedit—ale Marelui Vornic Iordache Golescu vor rămâne ca model de cercetări istorico-literare, deopotrivă de prețioase pentru contribuțiile nouă ce le aduc și pentru sufletul cald și stilul limpede și lipsit de orice artificii în care sunt scrise.

«Căci Bănescu este unul din cei mai distinși stilști ai generației tinere de învățați români. O calitate mai mult ca să-l recomand cu toată căldura de a fi ales membru corespondent al Academiei Române».

—Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 23 ; voturi pentru 20, contra 3.

D-l Președinte, proclamă pe d-l N. Bănescu membru corespondent al Academiei la Secțiunea literară.

D-l V. *Pârvan* citește următorul raport asupra activității științifice a d-lui V. Bogrea :

«Profesorul Vasile Bogrea dela Universitatea din Cluj este unul dintre cei mai buni cunoscători ai limbilor clasice pe cari-i avem în țară. Studii serioase la Berlin i-au dat o pregătire filologică de mână întâi, iar însușirile excepționale ale spiritului său de cercetător, deopotrivă de curios și talentat în domeniul clasic, romanic și românesc fac din el un izvor viu de informație bogată și solidă, pentru învățații tuturor celor trei domenii de studii linguistice și literar-istorice. Bogrea e unul dintre rarii polyhistori umaniști ai noștri. Inzestrat cu o memorie minunată, cu o inteligență subtilă și iute, cu un dar natural al valorificărilor formal-lingvistice și cu un talent de expunere elegantă și spirituală, scrisă și vorbită deopotrivă de efectiv în limba patriei, în cea latină, ca și în mai multe limbi moderne, Bogrea e un excelent critic și istoric comparativ al literaturilor clasice și romanice.

«Lipsa de orice interes la noi pentru studiile clasice l-a făcut pe Bogrea să-și țină în săltare lucrările sale de filologie antică, publicând mai mult studii de filologie românească. Când a fost recomandat profesor la Cluj, raportorul a trebuit să-i scoată cu de-a sila, unul câte unul manuscrisele sale, în limba latină, ori limba română, *Emenationes Propertianae*, *Satira romană*, și altele, spre a putea da și dovezi materiale despre activitatea unui om pe care în cunoștința personală învățase a-l prețui deoparte ca pe un excepțional cunoscător al limbilor clasice, — iar de alta ca pe un suflet, retras, și modest.

«Elenist și latinist de seamă, Bogrea însă cră așa de bine pregătit și în domeniul limbilor romanice, încât raportorul pentru catedra de filologia romanică la Universitatea din Cluj se gândise a-i oferi chiar această catedră în locul celei de latină pe care o ceruse Bogrea,

«Academia chemând în sânul ei pe profesorul Bogrea, câștigă pentru Secția ei istorică un clasicist și istoric literar de frunte.

«Il recomandăm deci voturilor D-voastre cu toată căldura.

«Nu mai puțin el are și publicații în istoria modernă și istoria literaturii, române ca d. p. Biografia lui Anastase Bașotă, Psaltirea tipărită de Gălușcă, Biografiile profesorilor din Berlin, Studii de istoria culturală, Interpretarea unei pagini din Ureche, Istoria literaturilor europene, (Curs făcut la Valenii de Munte), Articole de critică, etc., Valoarea culturii naționale, (Conferință la Iași în 1917 etc.)»

—Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 23; voturi pentru 21 contra 2.

D-l Președinte proclamă pe d-l V. Bogrea membru corespondent al Academiei la Secțiunea istorică.

D-l *N Iorga* cetește următorul raport asupra activității științifice a părintelui diacon N. Popescu;

«Diaconul N. Popescu e cel mai bine pregătit dintre bizantiniști, [noștri tineri cari s'au aplicat mai mult la partea istorică a vastei și complexe materii. La Universitatea din Viena, a făcut solide studii, fiind îndrumat și de un învățat cu așa de universale cunoștințe în ce privește toată lumea sud-est-europeană, Jireček. Alături de regretatul nostru fost coleg N. Dobrescu, el a fost printre cei mai buni elevi ai acestui mare erudit.

«Metoda lu Jireček, de cercetare extrem de amănunțită a izvoarelor, de minuțioasă criticare și de metodică prezentare a rezultatelor, se vedește în chipul cel mai favorabil pentru tânărul cleric de atunci, în studiul despre Patriarhul Constantinopolitan Nifon, publicat în Analele noastre. Altele, de istorie bisericească, au urmat în reviste speciale, între altele studiul întins și așa de nou asupra lui Macarie, înnoitorul pe la 1820 — 1830 al muzicii bisericești, pe care Diaconul N. Popescu o cunoaște mai bine ca oricare altul în vechile ei tradiții și a căutat s'o îndrumeze spre dănsule și paginile comemorative despre Constantin Vodă Brâncoveanu. Aceste studii îl recomandau de mult pentru catedra lui Dobrescu și putem repara și o nedreptate, asociindu-ne persoana lui».

Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 23; voturi pentru 22, contra 1.

D-l Președinte proclamă pe părintele diacon N. Popescu membru corespondent al Academiei la Secțiunea istorică.

Părintele *I. Lupăș* cetește următoarea propunere pentru alegerea de membru onorar a I. P. S. Sale Părintelui Arhiepiscop Dr. N. Bălan, Mitropolitul Transilvaniei, Banatului și a părților ungurene:

«Noul Arhiepiscop-Metropolit al Transilvaniei, Banatului și părților ungurene a muncit în cei din urmă 10—12 ani cu bune rezultate pe tărâmul literaturii teologice, redactând la Sibiu «Revista Teologică»; «Biblioteca Bunului Păstor» și publicând în anuarul «Seminarului Andreian» două studii apologetice, precum, și mai multe articole importante în diferite ziare și reviste.

«Dela înalta pregătire și buna orientare a părintelui Dr. Nicolae Bălan în vastul domeniu al științei teologice literatura noastră bisericească este în drept să aștepte valoroase contribuțiuni și în viitor.

«În vederea meritelor lui științifice și culturale, ne luăm voie a propune alegerea părintelui Dr. Nicolae Bălan ca membru de onoare al Academiei Române.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 22 ; voturi pentru 22.

D-l Președinte proclamă pe I. P. S. Sa Părintele Arhiepiscop-Metropolit Dr. N. Bălan membru onorar al Academiei.

D-l *St. C. Hepites* cetește următoarea propunere pentru alegerea de membru onorar a Prințului Roland Bonaparte :

«Prințul Roland Bonaparte este atât de bine cunoscut prin lucrările sale științifice, mai cu seamă cu privire la Fizica globului, încât de mai mulți ani el face parte din Institutul Franței ca membru al Academiei de științe.

«Afară de valoarea sa ca om de știință, Prințul Roland Bonaparte este un filoromân de notorietate publică. În numeroasele sale călătorii, dânsul a vizitat cu mare interes România și Societatea geografică, al cărei membru de onoare este.

«Acum în urmă, în calitate de Președinte al Societății geografice din Paris, dânsul a înlesnit cu cea mai mare bunăvoință ținerea conferințelor de către compatrioții noștri sau asupra României în timpul războiului mondial, atunci adică când țara noastră trebuia să fie mai bine cunoscută.

«Pentru toate aceste motive, subsemnații propunem a se decernă Prințului Roland Bonaparte demnitatea de membru onorar al Academiei Române».

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 20 ; voturi pentru 20.

D-l Președinte proclamă pe Prințul Roland Bonaparte membru onorar al Academiei.

D-l *D. Onciul* cetește următoarea propunere pentru alegerea de membru onorar a d-lui Rodolf Lanciani, profesor la Universitatea din Roma :

«Propunem pe vestitul archeolog și prieten al țerii noastre Rodolf Lanciani profesor la Universitatea din Roma, ca membru de onoare al Academiei noastre».

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 20, voturi pentru-20.

D-l Președinte proclamă d-l Rodolf Lanciani membru onorar al Academiei.

D-l *I. Bianu*, prezentând proiectul de buget pentru 1920 — 21, cu suma de lei 2,869.346,52 la venituri și lei 2,868,037,29 la cheltuieli, spune că situația financiară a Academiei este îngrijitoare. Pentru alcătuirea proiectului de buget așa cum se prezintă s'au trecut la venituri toate rezervele adunate cu chibzuială în anii din urmă, iar la cheltuieli s'au făcut toate economiile posibile. Dacă n'ar fi fost rezerve din anii trecuți bugetul s'ar fi prezentat la venituri cu un deficit față de cheltuieli de peste 200.000 lei. Altă dată, când Academia eră proprietară de moșii, veniturile ei aveau puțință de a se urca an cu an. Astăzi instituțiunea noastră dispune de venituri fixe cari nu depășesc pe cele dinaintea războiului, iar cheltuielile au crescut și cresc fără o limită. Academia face un serviciu imens Statului, întreținând singura bibliotecă bogată și bine organizată în țară în stare de a răspunde cererilor mereu crescânde ale doritorilor de cultură. Statul a acordat Academiei o subvenție legală de 25.000 lei pe an, pentru această bibliotecă, procuratul și legatul cărților ei. Această sumă nu reprezintă însă nici a zecea parte din cheltuielile bibliotecii. În timpul din urmă s'a cerut Ministerului Instrucțiunii să prevadă în bugetul pe 1920—21 o subvenție extraordinară de 100.000 lei pentru acest serviciu. Pe cale particulară s'a aflat că s'a aprobat întâiu întreaga sumă cerută, în urmă s'a redus la 50.000 lei, iar acum nu suntem siguri nici de aceasta, din cauza grelei situații financiare în care se află țara.

Arată apoi măsurile indicate de împrejurări pentru a se preîntâmpina nevoile viitoare.

D-l *Gr. Antipa*, confirmând cele spuse de d-l Bianu, arată că în anul acesta a fost posibilă echilibrarea bugetului mulțumită economiilor din anii trecuți. Bugetul viitor nu va mai putea fi echilibrat, dacă nu se vor lua din vreme măsuri de îndreptare. Obiectul principal a ori cărei Academii sunt lucrările ei proprii aduse la cunoștința intelectualilor prin publicitate. Sumele acordate Secțiilor pentru acest scop sunt cât se poate de reduse și drept este că acum nu s'ar fi putut da mai mult. Pentru îndreptarea răului și prevederea echilibrării bugetelor viitoare se impun două feluri de măsuri crearea de venituri noi și reducerea la minimul posibil al cheltuielilor. Venituri noi s'ar putea obține prin mărirea subvenției acordate de Stat, închirierea localului din calea Victoriei 133, care de 4 ani s'a pus gratuit la dispoziția Ministerului de Războiu, comercializarea publicațiilor, mărirea prelevărilor fondurilor cu destinațiuni speciale la 25 %, unde este po

sibil, plasare a numerarului disponibil la o bancă, care oferă procente. În ce privește cheltuielile, atât Delegațiunea cât și Secțiunile și Comisiunile trebuie să facă toate eforturile pentru a nu trece peste sumele alocate în buget. Vacanțele ivite în cursul anului prin demisiuni sau ieșirea la pensie a unora din funcționari să rămână necompletate, iar sumele disponibile, prin abateri de la regulament, să nu se mai verse la fondul de pensii al funcționarilor, ci să se țină la dispoziția Academiei.

D-l V. *Pârvan* spune că trebuie să se facă intervenții energice pe toate căile, pentru ca Statul să dea Academiei ce i se cuvine. Statul danez a dat pentru cercetări și studii suma de 5.000.000. Statul nostru trebuie să fie și cultural, cum sunt toate statele civilizate, nu numai administrativ. Acesta-i rolul unui Stat care-și înțelege menirea. Numai mulțumită Academiei s'au putut face biblioteci și seminarii la Universitățile noastre. Rolul acestei instituții a crescut considerabil prin unirea teritoriilor românești de peste vechile hotare cu Regatul și Statul este dator să contribuie cu sumele necesare pentru ca Academia să-și poată întinde mai departe influența ei binefăcătoare.

D-l A. *Saligny* arată că veniturile Academiei ar crește dacă s'ar vinde acțiunile Băncii Naționale și suma obținută s'ar plasa în acțiuni de ale Statului cu cursul scăzut. Dacă aceste acțiuni s'ar fi vândut când cursul pe piață eră peste 9.000 lei și s'ar fi plasat banii în efecte de stat, s'ar fi realizat un venit de c. 150.000 anual, peste venitul de acum.

D-l N. *Iorga*, ținând seamă de situația grea a Academiei din cauza bugetului, spune că ar trebui să se intervină la «Cartea Românească», care dispune de mijloace considerabile, pentru a lua în editura ei cu preferință publicațiunile acestei Instituții cu caracter urgent.

— După discuțiunea urmată proiectul de buget se pune la vot și se aprobă de unanimitatea membrilor prezenți.

Se procedează la alegerea Comisiunii bugetare pentru alcătuirea bugetului pe 1921—22.

— Sunt realeși d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinți*, *P. Poni*, *I. Simionescu* și *G. Țițeica*.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 11 Iunie 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l S. *Pușcariu* citește discursul său de recepțiune despre *Locu limbii române între limbile romanice*.

D-l I. *Bianu* citește răspunsul la discursul d-lui Pușcariu.

ȘEDINȚA DELA 12 Iunie 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *I. Bianu* citește o notificare a moștenitorilor decedatului *Elie Ștefănescu* din București, prin care se înștiințează că numitul defunct, prin testamentul său mistic cu data 2 Iulie 1919, deschis la tribunalul Ilfov, secția III, în ziua de 24 Aprilie trecut, a lăsat Academiei un legat în următoarea cuprindere:

«Las Academiei Române lei una sută cinci-zeci mii. Venitul acestei sume se vor capitaliza timp de zece ani dela încetarea mea din viață, pentru mărirea capitalului și după zece ani din venitul capitalului astfel mărit se va da ajutoare, burse la copii de români săraci, silitori, cu bune purtări, pentru a se perfecționa în științe exacte, pentru a deveni cetățeni cu cariere libere și folositoare țarei.»

— Se decide a se primi legatul, făcându-se formele legale pentru acceptare,

La ordinea zilei alegerea Delegațiunii pentru 1920—21.

Se procede la alegerea Președintelui.

Rezultatul votului este: votanți 23; întrunește d-l *D. Onciul* 18 voturi, d-l *L. Mrazec* 3, fiind și 2 voturi nule.

D-l Președinte *P. Poni* proclamă pe d-l *D. Onciul* Președinte al Academiei pentru anul 1920—21.

D-l *D. Onciul* ocupând scaunul prezidențial zice:

«*Domnilor Colegi,*

«Vă rog să primiți viile mele mulțumiri pentru deosebita onoare ce ați binevoit a-mi face, alegându-mă președinte al Academiei române. E cea mai înaltă distincțiune pentru un intelectual, și o prețuesc cu atât mai mult, cu cât locul de onoare la care m'ați chemat prin votul D-voastre a fost ilustrat de fruntași atât de aprețuiți ai culturii naționale și ai științei românești.

«A fi un urmaș vrednic al acestor ilustri predecesori și încă urmașul nemijlocit al d-lui *Petru Poni*, care în mai multe rânduri și acum în urmă, în această mare epocă, a prezidat cu atâta înțelepciune și autoritate la lucrările Academiei noastre, este însă o grea sarcină pentru mine. Mă voiui sili din toate puterile să mă apropiu de modelul de președinte pe care D-sa l-a înfățișat în lunga și mult aprețuita activitate ce a desfășurat în sânul Academiei, și să satisfac, pe cât îmi va fi cu putință, așteptările D-voastre.

«Intre venerabilii noștri veterani cari au ajuns marea fericire de a vedea realizate aspirațiunile cele mai înalte al generațiunii lor: independența și unitatea națională, d-l *Poni* este cel mai fericit. Aproape octogenar, D-sa

a avut fericirea, să prezideze acest înalt Institut de cultură națională, care dela înființarea sa reprezintă unitatea culturală a tuturor Românilor. D-sa a avut, zic, fericirea să prezideze, în plină putere și cu cea mai clasică distincțiune, acest Institut național, până ieri singurul al națiunii întregi, chiar în mărețele zile în cari, după grele lupte și mari jertfe, am văzut îndeplinindu-se unitatea națională, ideal prin secole râvnit de generațiunile ce ne-au precedat, unitate pe care marea generațiune a D-sale a pregătit-o prin munca, prin patriotismul și devotamentul ce o disting și onorează.

«În numele Academiei, prezint d-lui Poni mulțumirile noastre pentru însemnatele servicii ce i-a adus, și-i urăm ca în deplină sănătate și putere să se bucure încă mult de frumoasele roade ale activității sale și de marile rezultate naționale pentru cari a lucrat și stăruit o viață întreagă, și să aibă fericirea de a vedea desăvârșită și consolidată marea operă ce ne-a fost dat să o vedem adusă la îndeplinire în zilele noastre.

«Mulțumindu-vă, Domnilor Colegi, pentru încrederea ce ați pus în mine, vă rog să binevoiți a-mi acorda prețiosul D-voastre sprijin pentru a duce cu succes sarcina ce mi-ați încredințat, conlucrând cu toții împreună la realizarea înaltelor și marilor probleme ce nouăle condițiuni de viață națională impun Academiei noastre».

Procedându-se la alegerea vicepreședinților Academiei. sunt aleși d-nii *I. Brătescu-Voinești* din Secțiunea literară, *V. Pârvan* din Secțiunea istorică și *St. C. Hepites* din Secțiunea științifică,

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 13 Iunie 1920.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* zice:

«Ziua proclamării premiilor este o zi de sărbătoare și Academia se simte fericită, când ținta urmărită de dânsa prin distincțiuni și încurajări de această natură este atinsă. Dreptul la viață a unui popor și nemurirea unei națiuni se câștigă mai ales prin aportul cu care a contribuit la fericirea omenirii prin operele sale de artă, prin cercetările și descoperirile făcute în diferitele domenii ale științei. Convinsă de acest adevăr, Academia noastră încă de la înființarea ei a întrebuințat toate mijloacele pentru stimularea minților și încurajarea talentelor. N'a fost an în care să nu fi pus la concurs câteva premii pentru opere publicate și subiecte alese de dânsa, deși nu întotdeauna năzuințele ei au fost încoronate de succes.

«In anul acesta Academia a prevăzut pentru premii suma totală de lei 39.500, din care lei 24.500 au fost destinați pentru opere publicate și lei 15.000 pentru subiecte date.

«I. Pentru opere publicate au fost puse la concurs următoarele premii :

a) *Năsturel*, de 4.000 lei, și *Anastasiu Stolojianu*, de 3.000 lei, pentru publicațiuni cu conținut de orice natură ;

b) premiul *Asociațiunii Craiovene*, de 1.500 lei, pentru cărți didactice ;

c) premiul *N. Chrissoveloni*, de 2.000 lei, pentru publicațiuni asupra comerțului ;

d) premiul *Constantinide*, de 4.000 lei, pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă ;

e) premiile *Adamachi* și *Lazăr*, de câte 5.000 lei, pentru scrieri cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte.

«II. Trei premii de câte 5.000 lei au fost prevăzute pentru subiecte date și anume :

a) *Eliade Rădulescu*, pentru *Mișcarea revoluționară din anul 1821 în Principatele Române* ;

b) *Adamachi*, pentru ediția românească a *Memoriilor Regelui Carol* ;

c) *Năsturel*, pentru *Valoarea alimentară a porumbului*.

La premiul *N. Chrissoveloni* pentru opere publicate și la premiile *Eliade Rădulescu* și *Năsturel* pentru subiecte date nu s'a prezentat nici o lucrare.

«Publicațiunile prezentate la premiile *Năsturel* și *Lazăr* și manuscrisele prezentate la premiul *Adamachi* fiind găsite neîndestulătoare, s'a decis ca valoarea acestor premii, dimpreună cu valoarea premiilor la cari nu s'au prezentat lucrări, să se capitalizeze spre a servi la darea de premii în anii viitori.

«Celelalte premii au fost acordate precum urmează :

a) premiul *Asociațiunii Craiovene*, d-nei *Ecaterina Mihailescu* pentru lucrarea sa didactică *Noțiuni de botanică pentru clasa VIII clasică de băieți și clasa VIII modernă de fete* ;

b) premiul *Anastasiu Stolojianu*, d-lui inginer *I. G. Vidrașcu* pentru publicațiunea sa *Memoriu relativ la metodele întrebuințate la ridicările geodetice, topografice și hidrografice din Delta Dunării* ;

c) premiul *Constantinide* a fost împărțit astfel :

Lei 2.000 d-lui *V. Voiculescu* pentru volumul de poezii *Din țara zimbrului și alte poezii* ;

Lei 1.000 d-lui *I. A. Bassarabescu* pentru volumul său de schițe și nuvele *Un dor împlinit*.

Lei 1.000 d-lui *I. Pillat* pentru volumul de poezii *Grădina între ziduri*.

d) premiul *Adamachi* a fost împărțit între concurenți precum urmează :

Lei 1.800 d-lui *Dr. Th. Mironescu* pentru *Consultațiunile medicale la spitalul Collea* ;

Lei 1.600 d-lui St. Procopiu pentru *Perpetuum mobile și principiile energiei*,

Lei 800 d-lui H. Stahl pentru *Curs de stenografie parlamentară*,

Lei 800 d-lui Dr. Aurel Dobrescu pentru *Boalele nervoase și mentale, prevenirea și tratamentul lor*.

«D-nii raportori vor arăta îndată motivele cari au determinat Academia să distingă aceste lucrări.

«Față cu publicitatea întinsă făcută prin Monitorul Oficial și prin ziarele însemnate din tot cuprinsul României întregite, ar fi fost de dorit ca numărul lucrărilor prezentate de intelectuali din toate părțile țării să fi fost mai mare, pentru a nu rămâne nici un premiu neacordat.

«Să sperăm că timpuri mai bune și mai prielnice, ușurința tiparului și înlesnirea cercetărilor vor face ca premiile Academiei să fie neîndestulătoare față cu numărul operelor de valoare prezentate pentru a fi distinse».

D-l I. Simionescu cetește raportul asupra cărții didactice *Noțiuni, de botanică pentru clasa VIII clasică de băieți și clasa VIII modernă de fete* de Ecaterina Mihăilescu.

D-l St. C. Hepites cetește raportul asupra lucrării d-lui inginer I. G. Vidrașcu *Memoriu relativ la metodele întrebuințate la ridicările geodezice, topografice și hidrografice din Delta Dunării*.

D-l I. Brătescu-Voinești cetește raportul asupra volumului *Din țara zimbrului și alte poezii* de V. Voiculescu.

D-l I. Bianu cetește raportul asupra volumului de poezii *Grădina între ziduri* de I. Pillat.

D-l I. C. Negruzzi cetește raportul asupra volumului de schițe și nuvele *Un dor împlinit* de I. Bassarabescu.

D-l Dr. V. Babeș cetește raportul asupra publicațiunii *Consultațiunile medicale la Spitalul Colțea* de Dr. T. Mironescu.

D-l Dr. G. Marinescu cetește raportul pentru *Boalele nervoase și mentale, prevenirea și tratamentul lor* de Dr. Aurel Dobrescu.

D-l G. Țițeica cetește rapoartele asupra scrierilor *Perpetuum mobile și principiile energiei* de St. Procopiu și *Curs de stenografie parlamentară* de H. Stahl.

D-l Secretar general I. C. Negruzzi cetește următorul raport asupra lucrărilor făcute în actuala sesiune generală :

«Incheiem astăzi lucrările unei sesiuni generale, care se prezintă, cu toate nevoile mari prin cari trecem, aproape ca în timpurile normale, în orice caz ca o cheazășie pentru un viitor de neclintită consolidare națională și cul-

turală. În adevăr Instituția noastră, după întreruperea pricinuită de evenimamentele prin cari am trecut, reia firul întrerupt al activității sale binefăcătoare pentru cultura neamului românesc, completându-și vacanțele prin elemente tinere, cu dor de muncă și dovedite a fi la înălțimea unei chemări atât de mari; prin comunicări interesante științifice de folos general și național și în sfârșit prin toate silințele membrilor ei ca să realizeze menirea culturală, care justifică creațiunea și existența ei.

«Mare îndemn și însuflețire pentru continuarea drumului început de mai bine de o jumătate de veac și cu osteneli, nu lipsite de jertfă, ne-a dat și de rândul acesta scumpul nostru Suveran, prin prezența Sa între noi și prin participarea la lucrările noastre.

«Pilda însuflețitoare a M. S. Regelui Ferdinand, Președinte de onoare și protector al Academiei, care a asistat la două din ședințele noastre solemne pentru recepțiunea colegilor S. Mehedinți și I. Lupaș, rămâne ca o constantă dovadă de interesul pe care-l are pentru știința și cultura României astăzi așa de mărite prin mintea Sa luminată și prin jertfele fără de seamă a Sa și a Augustei Sale Familii, care au fost imbold statornic pentru virtuțile strălucite ale întregului nostru neam românesc.

«Iată de ce înainte de a recapitulă activitatea desfășurată de Academie în această sesiune generală, mă simt dator a exprima, împreună cu Domniile Voastre, gratitudinea noastră față de M. S. Regele și de Familia Regală, atât de strâns legată de noi, pentru toate îndemnurile bune și încurajarea ce nu pregetă a ne da.

«În ședința dela 28 Maiu, colegul nostru d-l St. C. Hepites ne-a adus la cunoștință încetarea din viață a membrului onorar Pietro Blaserna la sfârșitul anului 1917. Răposatul octogenar, distins fizician și om politic, fiind membru în Comitetul internațional de măsuri și greutăți, fusese ales membru onorar al Academiei la 27 Maiu 1913.

«La 3 Iunie s'a celebrat parastasul de un an dela încetarea din viață a regretatului coleg I. Bogdan. Secția istorică, din care răposatul făcea parte, a adus aceasta la cunoștința colegilor din celelalte Secțiuni, rugându-i să iea parte la ceremonia religioasă.

«În ședința dela 3 Iunie s'a luat deciziunea a se depune câte o coroană pe mormintele membrilor Academiei, înmormântați în afară de granițele vechiului Regat, ca o manifestare pentru intrarea acestor morminte prețioase în hotarele României întregite.

«În cursul sesiunii s'au ținut 6 ședințe publice și 4 ședințe solemne, din cari 3 pentru recepțiunea noilor membri și a patra pentru proclamarea premiilor acordate.

«Ședința solemnă dela 6 Iunie a fost ocupată de d-l *S. Mehedinți* care a cetit discursul său de recepțiune: *Caracteristica etnografică a unui popor prin munca lui*, la care a răspuns d-l *I. Bianu*; în cea dela 8 Iunie a ținut discursul său de recepțiune Părintele *I. Lupaș* despre foștii noștri colegi: *Nicolae Popea și Ioan M. Moldovanu*, la care a răspuns d-l *N. Iorga*; iar în cea dela 11 Iunie d-l *S. Pușcariu* despre: *Locul limbii române între limbile romanice*, la care a răspuns d-l *I. Bianu*.

«În ședința publică dela 17 Maiu, Secretarul d-voastre general a avut onoarea a vă vorbi despre: *Ioan Bogdan, Alexandru Xenopol și Alexandru Vlahuță*, oferind cu această ocaziune Academiei interesante munuscripte ale acestor autori însemnați.

«În ziua de 21 Maiu, d-l *Al. Lăpădatu* a cetit comunicarea sa despre: *Mihnea cel rău și Ungurii (1508—1510)*.

«Ședința dela 24 Maiu a fost ocupată cu lectura d-lui *Dr. G. Marinescu* despre *Encefalita letargică*.

«La 27 Maiu, d-l *N. Iorga* ne-a întreținut despre: *Istoria țerii scrisă de cei mici*.

«În ședința dela 28 Maiu, d-l *T. V. Stefanelli* a cetit comunicarea sa despre: *Cadastru și cărți tabulare*.

«La 4 Iunie, d-l *M. C. Sutz* a dezvoltat comunicarea sa despre: *Monetele de bronz imperiale romane dela primii împărați și sistemul monetar al împăratului Neron: natura lor, relațiunile lor de valori, pondurile lor normale*.

«În ședința dela 20 Maiu, d-l coleg *D. Onciul* ne-a vorbit despre serbarea dela Putna și despre călătoriile MM. LL. Regelui și Reginei în Bucovina, cu care ocaziune d-sa a rostit o cuvântare în numele Academiei Române.

«Deciziunile mai însemnate luate de Academie în cursul sesiunii generale privitoare la bunul mers al lucrărilor ei, sunt următoarele:

«În ședința dela 22 Maiu s'a decis ca Memoriile celor trei secțiuni să se tipărească de biurourile Secțiunilor, întrebuintându-se, cu autorizațiunea Delegațiunii, sumele alocate fiecărei Secțiuni, și ca *Analele* Academiei să se publice într-o nouă serie.

«Pentru a se accelera publicarea lucrărilor rămase în suferință, s'a hotărât în ședința dela 29 Maiu, a se invita diferite tipografii ca să se facă oferte pentru tipărirea Memoriilor Secțiunilor.

În aceeași ședință s'a luat deciziunea de a se tipări, cu ocaziunea serbării centenarului lui Tudor Vladimirescu, o monografie a d-lui *N. Iorga*, documente asupra mișcării de d-l *D. Onciul* și o introducere geografică-etnografică de d-l *S. Mehedinți*.

«După propunerea Secțiunii științifice s'a decis, în ședința dela 1 Iunie : 1) înscrierea în bugetul Secțiunii a sumei de 1250 fr., cotizația anuală la Consiliul de cercetări al organizațiunilor științifice internaționale; 2) intervenire la Ministerul de Războiu pentru înscrierea Serviciului Geografic al Armatei cu suma de 13.000 fr. în Uniunea Geodezică; 3) tipărirea în *Studii și Cercetări* a lucrării d-lui *P. Poni*, despre *Statistica răzeșilor*; 4) acordarea unei subvenții de 2.000 lei d-lui *G. Zottu* pentru cercetările și experiențele de combaterea insectelor cari infectează sângele cu microorganisme; 5) a se acorda o subvenție de 2.500 lei pentru studii floristice în cele două județe din Dobrogea Nouă.

«Tot după propunerea Secțiunii științifice, s'a mai decis a se acorda o subvenție de 1000 lei d-lui *G. Fițescu* pentru cercetările sale asupra insectelor vătămătoare pomilor roditori și plantelor de ornament.

«La 29 Maiu ați hotărât schimb de publicațiuni cu Academia Egipteană din Cairo.

«In ședința dela 1 Iunie, s'a decis, după propunerea Comisiunii școlare, a se amâna deschiderea Institutului Otteteleşanu dela Măgurele și reorganizarea lui; apoi ați luat cunoștință și ați aprobat completarea art. 6 din Regulamentul pensiilor prin introducerea unui alineat, cu privire la funcționarii cari au servit în războiul pentru întregirea neamului.

«Colegul nostru *Dr. V. Babeș* a fost desemnat de Domniile Voastre în Comisiunea Ministerului de Războiu pentru educațiunea fizică.

«Pentru a răspunde invitației Academiei din Statul Maryland din Statele Unite ale Americii de a recomanda trei dintre colegii noștri spre a fi aleși membri corespondenți ai acelei Instituțiuni, după propunerea Secțiunii științifice, Academia a decis, în ședința dela 9 Iunie, ca aceștia să fie d-nii: *Dr. Gr. Antipa*, *Dr. G. Marinescu* și *G. Țițeica*.

«In aceeași ședință au fost aleși d-l *N. Iorga* și *V. Pârvan* ca să reprezinte Instituția noastră în Uniunea Academică Internațională de cercetări și publicațiuni.

«Ați aprobat, în ședința dela 9 Iunie, hotărîrea Secției literare de a însărcina pe colegul nostru d-l *Ovid Densusianu* cu organizarea adunării și publicării materialelor de folclor după un nou plan, retrăgându-se deciziunile anterioare relative la publicarea manuscrisurilor aprobate a se tipări în această colecție, iar pentru preîntâmpinarea cheltuelilor nouă organizări s'a aprobat a se rezervă din fondurile Secțiunii literare suma de 50.000 lei,

«In ședința dela 12 Iunie ați luat cunoștință și ați acceptat legatul de 150.000 lei lăsat de defunctul *Elie Stephănescu*, din venitul căruia, după ce întreaga sumă va fi capitalizată timp de zece ani, să se dea ajutoare și burse pentru perfecționarea tinerilor români în științele exacte.

«Între darurile mai însemnate făcute în cursul sesiunii, notăm pe al d-nei Elena D. Sturdza, care ne-a oferit manuscrisele lucrărilor părintelui său D. C. Sturdza-Scheianu, fostul nostru membru onorar: 1) *Bibliografia istoriei Românilor*; 2) *Regeștele documentelor istoriei românești*, și 3) *Sigilografia românească*.

Academia, pentru a cinsti memoria acestui distins bărbat, a decis, în ședința dela 29 Maiu, ca d-l C. Moisil, membru corespondent, să-i facă biografia.

Secțiunile Academiei, precum și Comisiunile speciale, au examinat scrierile și lucrările prezentate la concursurile diferitelor premii și au prezentat rapoartele lor.

Premiul I. Lecomte du Nouy s'a împărțit între elevii Școalei de Arto frumoase din București, astfel: 250 lei elevului Panciu Ștefan și 220 lei elevei Ulea Mandia pentru desemnurile lor după antic și după natură.

Ați luat cunoștință de subiectele puse de Secțiuni la premiile următoare:

De Secțiunea literară:

«pentru Premiul Adamachi de 5.000 lei din 1925 subiectul: *Inrăuriri reciproce între limbile română și maghiară*.

«De Secțiunea istorică:

«pentru premiul Năsturel de 5.000 lei din 1925 subiectul: *Partea culturii românești în realizarea unității naționale, cu specială privire la a două jumătate a secolului al XIX-lea*.

«De Secțiunea științifică.

«pentru Premiul Lazăr de 5.000 Lei din 1925 subiectul: *Cercetări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea cu parazite și provocarea de boale contagioase între ele*.

«pentru premiul Neuschotz de 2.000 lei din 1925 subiectul: *Flora unuia din cele două județe din Noua Dobroge*.

«Comisiunile speciale, alese în cursul sesiunii generale trecute și al celei actuale v'au prezentat rapoartele lor:

«În ședința dela 17 Maiu ați ascultat și aprobat raportul Comisiunii financiare asupra administrației Cassei și asupra situațiunii fondurilor în anul bugetar 1 Iunie 1918 — 31 Maiu 1919; iar în Comisiunea pentru cercetarea conturilor din 1919 — 20 ați reales pe d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinți* și *G. Țițeica*.

«La 18 Maiu vi s'a cetit și ați aprobat raportul Comisiunii permanente a bibliotecii pentru lucrările din anul 1919.

În ziua de 19 Maiu ați luat cunoștință și ați aprobat raportul colegului nostru M. C. Sutză asupra activității Cabinetului numismatic în 1919.

«În ședința dela 21 Maiu ați ascultat și încuviințat raportul Comisiunii I, Fătu și I. Scorțeanu asupra lucrărilor făcute în anul trecut,

«După propunerea Comisiunii speciale, s'a acordat premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei d-nei Ecaterina Mihăilescu pentru scrierea: *Noțiuni de Botanică* pentru clasa VIII clasică de băieți și clasa VIII modernă de fete.

«Premiul Anastasie Stolojanu de 3.000 lei a fost dat d-lui inginer I. G. Vidrașcu pentru scrierea: *Memoriu relativ la metodele întrebuintate la ridicările geodezice, topografice și hidrografice în Delta Dunării*.

«Secțiunea literară a împărțit premiul Constantinide de 4.000 lei precum urmează:

«Lei 2.000 d-lui V. Voiculescu pentru: *Din țara zimbrului și alte poezii*;

«Lei 1.000 d-lui I. A. Bassarabescu pentru: *Un dor împlinit*. Nuvele și schițe și

«Lei 1.000 d-lui Ion Pillat pentru: «*Grădină între ziduri*». Poezii.

«După propunerea Secțiunii științifice, premiul Adamachi de 5.000 lei s'a împărțit precum urmează:

«Lei 1.800 d-lui Dr. T. Mironescu: pentru *Consultațiunile medicale la spitalul Colțea*,

«Lei 1.600 d-lui Ștefan Procopiu pentru: «*Perpetuum mobile și principiile energiei*,

«Lei 800 d-lui Dr. Aurel Dobrescu pentru: «*Boalele nervoase și mentale, prevenirea și tratamentul lor*», și

«Lei 800 d-lui Henri Stahl pentru: «*Curs de stenografie parlamentară*»

«In ședința de la 24 Maiu ați ascultat și ați dat aprobarea D-Voastre raportului Comisiunii școlare asupra activității școalelor întreținute de Academie în anul 1919—20. In comisiunea pentru 1920—21 ați reales pe d-nii S. Mehedinti, D. Onciul și V. Pârvan.

La 2 Iunie ați ascultat și ați aprobat raportul Comisiunii *Dicționarului limbii române*, iar pentru supravegherea lucrării în anul viitor ați ales în Comisiune pe d-nii I. Bianu, General Gr. Cramicicanu, St. C. Hepites, D. Onciul, I. C. Negruzzi și Duiliu Zamfirescu.

«In ziua de 5 Iunie vi s'a cetit și ați dat aprobarea D-voastre raportului Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor Academiei din anul trecut arătate în raportul de deschidere al Secretarului D-voastre general.

«In ședința dela 7 Iunie vi s'a cetit și ați încuviințat raportul Comisiunii Fondului V. Adamachi pentru lucrările făcute în anul 1919—20, iar în Comisiunea pentru anul viitor ați reales d-nii P. Poni și I. Simionescu.

«Pentru completarea vacanțelor de membri activi, ați ales în Secțiunea istorică pe d-nii: Andrei Rădulescu și G. Vălsan; în Secțiunea științifică pe d-l Dr. Emil Racoviță.

«Ați ales membri corespondenți: la Secțiunea literară pe d-nii profesori Ramiro Ortiz și N. Bănescu; la Secțiunea istorică pe d-l V. Bogrea și

Diaconul N. Popescu, la Secțiunea științifică pe d-nii: inginer Gogu Constantinescu, Dr. Iuliu Moldovanu, Dr. D. Călugăreanu și Sava Atanasiu; iar ca membri onorari pe I. P. S. Sa părintele Arhiepiscop Dr. N. Bălan, Mitropolitul Transilvaniei, Banatului și părților Ungurene, pe Prințul Roland Bonaparte și pe Rodolfo Lanciani.

«În ședința dela 10 Iunie ați votat bugetul de venituri și de cheltuieli pe anul 1920—21.

«Iar în cea din 12 Iunie ați ales Delegațiunea pentru anul viitor în persoana d-lui D. Onciul, ca președinte și a d-lor I. A. Brătescu-Voinești, Vasile Pârvan și St. C. Hepites ca vicepreședinți.

Domnilor Colegi,

«Din membrii cei mai vechi, cari au peste 40 de ani de activitate în Academia Română, mai suntem numai trei în viață, d-l Caragiani, care figură printre cei ce au întemeiat acest centru de cultură națională cu 53 de ani în urmă, d-l Poni, stimatul nostru preșident până eri, și secretarul D-voastre general. Când noi cei mai bătrâni aruncăm privirile în jurul nostru și vedem atâți bărbați tineri, învățați, activi, cari compun astăzi Instituțiunea aceasta, avem convingerea că ea va merge prosperând și va ajunge la înălțimea Academiilor similare din Apus. O mărire geografică este un lucru însemnat, dar singură nu ajunge ca să ridice un popor. Mână în mână trebuie să meargă și mărirea culturală. La această înălțare sunt încredințat că, grație D-Voastre, d-lor colegi, va ajunge Academia Română».

D-l Președinte D. Onciul, declarând sesiunea închisă, face urările cele mai călduroase pentru activitatea Academiei în anul viitor.

SECȚIUNEA LITERARĂ.

Sedința dela 27 Maiu 1920.

Președintele d-lui I. Caragiani.

În timpul sesiunii din anul trecut, d-l Ov. Densușianu expusese motivele pentru cari ar trebui ca publicarea materialelor de folclor, începută de Academie să fie reorganizată pe alte baze mai corespunzătoare științei. Secțiunea rugase atunci pe d-l Densușianu să întocmească și să prezinte proiectul de reorganizare.

D-l Ov. Densușianu, în legătură cu raportul depus în anul 1919, cetește următorul plan pentru reorganizarea adunării și publicării materialelor de folclor :

«Cercetările de folclor trebuind să fie sprijinite și bine îndrumate de Academia Română, se impune fără îndoială fixarea unui plan, după care ele să fie conduse, pentru ca astfel să corespundă exigențelor critice de azi.

«Cu privire la felul în care s'au făcut până acum aceste cercetări am avut prilejul să-mi spun în câteva cuvinte părerea când în 1919 mi s'a cerut din partea Academiei să referez asupra unor manuscrise prezentate spre publicare. Cum chestiunea a fost pusă în discuție mai în urmă de d-l Pușcariu și pentru că în Secțiunea literară s'a exprimat dorința să prezint propunerile mele în această privință, vin să arăt în ce mod cred că trebuie orientată de acum înainte explorarea domeniului nostru folcloric.

«În adunarea materialului sunt de părere să se țină seamă *nu numai de folclorul tradițional*, ci și de *cel de actualitate*, adică de tot ce arată cum se răsfânge în sufletul poporului viața la care el participă. Vor trebui astfel culese povestiri variate în care țaranul își exprimă sentimentele, gândurile sale în diferite împrejurări și alături de acestea se vor aduna motivele folclorice nouă — cântece, legende ș. a. — care sunt puse în circulație în diferitele regiuni, pentru că nu trebuie să uităm că imaginația poporului nu rămâne inactivă, e stimulată mereu de ce se întâmplă în anumite împrejurări (să ne gândim la răsunetul pe care l-a avut războiul în sufletul țaranilor și care ofere folcloristului elemente nouă de cercetare).

«Cum multe regiuni — ca Maramureșul, nordul Transilvaniei, Basarabia, Dobrogea și multe ținuturi aromâne — nu au fost decât întâmplător sau de loc explorate, se va căuta prin misiuni speciale să se adune materialul folkloric din aceste părți.

«Pe lângă ce se va culege de cei bine pregătiți pentru asemenea studii, se vor pune la contribuție comunicările ce se pot avea prin răspândirea de *chestionare*, care știm ce folositoare pot să fie de multe ori, cum au dovedit chestionarele întreprinse de Hasdeu și N. Densușianu.

«Acest material va înlesni înființarea unei *arhive folklorice* pe lângă Academie care va permite într'o zi să se publice o *Enciclopedie a folklorului român*, cum și un *Atlas folkloric*, care să arate repartizarea geografică a unor motive din creațiunile noastre populare.

«Deoarece mult material folkloric s'a tipărit în ziare și reviste, s'ar cuveni ca el să fie adunat într'o culegere — într'un fel de «corpus» — care se înțelege dela sine de ce mare folos ar fi pentru cercetători.

«Paralel cu adunarea materialului, va trebui să se înceapă o serie de *studii, mai ales comparative*, cu privire la folklorul nostru, ceea ce s'a făcut prea puțin la noi și nu după metode riguroase.

«Publicarea textelor populare va trebui să se facă după norme științifice de transcriere, așa încât materialul folkloric să fie o contribuție adevărat științific și pentru dialectologie.

«Sistemul de transcriere se va fixa ulterior, deși cred că nu poate fi deosebit de acela pe care l-am urmat în studiile de dialectologie pe care le-am tipărit, și el se va indica în volumul care va inaugura seria nouă de publicațiuni de folklor ale Academiei Române».

După discuțiunea urmată, la care ieau parte d-nii Pușcariu, Densușianu, Bianu și Caragiani, secțiunea ieă următoarele decizii:

1. A se însărcina d-l Ov. Densușianu cu conducerea și supravegherea lucrărilor ce sunt a se face după acest plan;

2. a se începe lucrarea cu poezia populară prin adunarea acestui material din reviste și ziare;

3. Manuscriptele de culegeri trimise până acum spre publicare, atât cele aprobate spre a fi tipărite, cât și cele cari așteaptă încă pentru aceasta hotărîrea Secțiunii, să nu mai fie tipărite; autorii lor să fie înștiințați de această deciziune, comunicându-li-se că culegerile lor nu pot fi publicate și, dacă voesc, să le dăruiască Academiei spre a fi folosite ca material de ales, sau să li se înapoieze.

4. Secțiunea decide apoi ca din sumele bugetare rămase la dispoziția ei să se pună în bugetul anului viitor, pentru acest scop suma de lei 50.000

Premiul Constantinide de 4.000 lei din 1920.

V. Voiculescu, Din țara zimbrului. Premiat cu 2000 lei.—Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

D-l V. Voiculescu cumulează profesiunea de bun și foarte conștiincios medic cu darul de foarte talentat poet. Volumul *Din țara Zimbrului*, ce propune pentru premiul Constantinide, reprezintă numai o parte din opera sa literară.

Tot ce scrie acest poet vădește un suflet delicat, bun, sincer și o minte clară, împodobită de o serioasă cultură.

Autorul acestui volum de poezii este poate singurul nostru poet căruia războiul i-a inspirat nu versuri de ațătare la ură și la răzbunare, ci poezii de compătimire, pentru grozăviile abătute peste omenire.

D-l Voiculescu își dă seama ce mare sacrificiu pretinde scriitorul dela cetitor, atunci când îi cere să se sustragă dela toate ispititoarele frumuseți ale naturii, pentru a-l ceti, — și că această pretențiune obligă pe scriitor să fie limpede, spre a putea pătrunde în sufletul cetitorului, fără a-l supune la chinuitoare eforturi, ca să-l înțeleagă.

Dar calificările și definirile mele nu sunt cel mai bun mijloc de a vă convinge că d-l Voiculescu merită premiul la care și propune lucrarea; — ci cel mai bun mijloc e acela de a vă ceti ceva din cartea sa.

Iată o poezie patriotică, scrisă în vremea când restrîștea patriei noastre ucideă speranțele în sufletele cele mai încrezătoare :

Țării mele.

Deprins de veci cu nori și vijelie,
Stă pururi trainic muntele de stâncă,
Ce-i pasă lui că 'n aspra-i temelie
Șivoaie rod și ape iuți mănâncă.

Știți voi ce fac în cremenca bătrână,
Atâtea ploi cu munca lor grozavă?
O spală doar de elisă și țărăină
Dar lasă 'ntreg străvechiul cheag de lavă.

În van puhoiul spumegă și crește
Scobind prăpăstii fără de hotare:
Pe cât la poale răpa s'adâncește,
Pe-atât se 'nalță muntele mai tare.

O țara mea, tu culme 'ncremenită
De-atâta sânge roasă și brăzdată,
Azi din adâncuri, grea și neclintită,
Te 'nalță în slavă mai sus ca niciodată !

Și iată o bucată nerimată, dar atât de plină de poezie, încât nici nu bagi de seamă că-i lipsesc rimele :

AIURARE.

Când seara se coboară
Blajină, tristă rece
Și 'n asfințit stă soarele să moară,
Atunci mă copleșește

Un dor . . .

Și-o tainică povară

M'apasă . . .

Și plâng așa 'n neștire.

Cu ochii plini de umbră,

Eu nu plâng sfărâmate

Iluzii,

— Nici visurile mele —

Ci năzuinți ciudate mă cuprind . . .

Vreau aripi

— Semețe aripi albe —

Să sbor, să sbor, să sbor,

Spre tine.

Și iar mă 'mbie pururi

Mă cheamă,

Amurgul sângeros din zare . . .

Răvnesc s'ajung la el,

Să mă cufund

În auriul lui chenar de nori

Și să mă pierd

În pașnica lui stingere măreață.

Și o ne'nteasă

Ispită mă frământă și mă doare,

O sete de pieire,

Aș vrea să mă topesc în ceață,

Să mă prefac în abur

Și pretutindeni

— Departe —

Pe munți, prin văi să mă împrăști.

Și când răcoarea nopții

Mă va strivi cu asprele ei brațe,

Să mă încheg în lacrimi

Din cer pictate,

Și să 'mi aștern pe florile—adormite

— Ca stropi de rouă —

Tot darul meu de tine,

Iubirea mea întreagă, ș'al meu suflet

Să cern ca stropi de rouă

Pe flori . . .

Și 'n mine, prefăcut în rouă,

În mine să-și resfrângă

Puzderia de stele

Strălucitoarele-i priviri diamantine,

Și 'n picurii de rouă să se strângă

Duiosul cântec de privighetoare,

A florilor mireasmă

Și 'ntreaga diesmerdare

Și toată dragostea din nopțile de vară.

Și 'n alba dimineată

Când tu vei trece prin grădină

Și te-i atinge

De brazdele cu flori,

Să te stropească boabele de rouă

Și florile să-ți plângă la picioare

Curate lacrimi de dor . . .
 Iar tu să treci, călcând ușor pe ele,
 Fecioară,
 Să calci pe mine prefăcut în roua
 Ce 'ți cade la picioare.

Imi împlinesc o plăcută datorie, pentru marea plăcere intelectuală ce mi-a pricinuit cetirea volumului său, propunându-l pentru măcar o parte din premiul Constantinide.

I. A. Basarabescu, Un dor împlinit. Premiat cu 1000 lei.—Raport de *I. C. Negruzzi*.

D-l I. A. Bassarabescu a prezentat la premiul Constantinidi un mic volum de 321 pagine cuprinzând novele și schițe, cu titlul «Un dor împlinit». Cea d'intâi bucată poartă același nume și autorul l'a păstrat pentru întreaga carte după exemplul dat de Delavrancea când a intitulat un volum de nuvele: *Sultânica*.

Cartea d-lui Bassarabescu cuprinde 22 de bucăți din care vre-o opt sunt simple descrieri scurte de localități.

Nuvelele sunt în cea mai mare parte povestiri hazlii și chiar puținele care au desnodământ serios, pentru a nu zice tragic, sunt scrise tot într'un stil ușor și plăcut la cetire. Ceea ce deosebește pe d. Bassarabescu de foarte mulți autori tineri contemporani este tocmai această ușurătate a povestirii, și scurtimea ei. Într-o frază sau două eroii nuvelor sunt deplin caracterizați și se prezintă plastic înaintea ochilor. Eroii aceștia sunt mai toți oameni foarte de rând și fără multă cultură sau inteligență, dar naivitatea multora din ei (ca de ex.: Domnul Tase în *Slatina*, Filip în Domnul *Rache* etc.) și simplitatea cu care concep problemele cele mai serioase îi face obișnuit foarte simpatici. Când însă autorul descrie bărbați sau femei cu sentimente mai adânci sau pasiuni mai puternice cum sunt de ex.: personajele din *Casă grea*, sau pe Ana în novela «*La vreme*», el devine un adevărat meșter al expunerii.

Dacă adăogim la aceste calități stilul simplu și limba curată și corectă a D-lui Bassarabescu, nu putem exprima pentru dânsul decât laude.

Precum nuvelele, așa și simplele descrieri scurte ale autorului se prezintă foarte avantajos. Când se descrie o simplă odaie, din starea și așezarea mobilelor, din obiectele așezate pe ele ai înaintea ochilor și figura bine caracterizată a locuitorului ei, precum de exemplu în bucățile «*In vacanța*» «*Noi și Vechi*» etc.

În rezumat am pe d. Bassarabescu de autor cu talent și original care merită să fie recunoscut astfel și de Academia Română, acordându-i se o parte însemnată din premiul Constantinidi.

M. Pillat, Grădina între ziduri. Poezii. Premiat cu 1000 lei.—Raport de *I. Bianu*.

În acest volumaș (de 110 pagine), așa de elegant pentru vremile de acum, se înfățișează înfiriparea unei simțiri de o rară delicateță învrăstată cu înalta cugetare a unui talent de poet adevărat. Aceasta este impresia cu care ajungi cu citirea la pagina din urmă și cu ispita dea te întoarce să recitești mai multe bucăți de versuri a doua și a treia oară. Sunt multe din aceste poezii dela cari îți vine greu să treci înainte, atâta te simțești de mișcat și captivat în atmosfera lor de simțire emoționată, vagă, fără contururi lămurite.

Numească-se acest poet «simbolist», cum îl arată chiar titlul volumului și mai ales puternica poezie «Satan» (pag. 33); numească-se oricum; cetitorul cu mintea destul de luminată și cu simțirea destul de subțire ca să-l înțeleagă, cetitorul liber de aceste clasificări și determinări cu hotare totdeauna lipsite de precizie; un asemenea cetitor se va simți adeseori emoționat, înălțat, la citirea multor bucăți și a multor strofe din versurile cuprinse în acest volum.

Viața lumii, adică a naturii și a omului se reflectează în ele ca într-o oglindă, care le dă o ușoară coloratură umbrită, melancolică—coloarea personală a poetului.

Sunt impresii din natură, așa de vii, încât uneori fac serii ca o adevărată galerie de pictura *de genre*, cum sunt p. v. ex. în «Seara la Miorcani» (pag. 23), în «Aci sosit pe vremuri» (pag. 51), în «Cina cea de taină» (pag. 57).

Sunt într'altele impresii reînviolate din amintirile din copilăria nu încă mult depărtată, fermecătoare prin frăgezimea și dulceața naivității lor, cum sunt în pag. 59, 67 »Jucării», în «Septemvrie» și în alte strofe colorate în același ton trandafiriu.

Sunt altele, în cari poetul se înalță în sfere eminesciane, cum este «Privind lăuceafărul» (pag. 81), admirabil sonet în versuri de 9 silabe. De altfel influența marelui poet se simte adeseori, uneori chiar foarte de aproape, cum este în «Noaptea scade» (pag. 63).

Nuanța melancolică colorează multe strofe și merge câteodată departe până aproape de pesimism, când tânărul poet vorbește de «Suflet bolnav al meu» și de «ceața veșnicului spleen» (pag. 76). În această aplicare spre melancolie este firesc ca toamna să-l atragă cu deosebire și o și cântă în câteva bucăți din cele mai frumoase: «În parc», (pag. 71), «Toamna» este un adevărat imn pentru această parte a anului și se încheie cu frumoasele versuri:

Toamnă, lasă-mă să mângâi pîrul tău de frunze moarte,
Pîrul tău de aur roșu și de soare întrupat.

Toamnei îi închină și o *baladă*, care se încheie cu această *solie*: (pag. 77).

O toamnă, fie voia ta, regină!

Tu, care faci din trandafir un spin,

Tu, ce pe codri de-aur prinzi rugină,

Tu ce-ai sădit alături de suspin

Iubirea ce durerile alină.

Noroc deci că buna și darnica și dulcea Toamnă «alături de suspin» a sădit «iubirea ce durerile alină»! O asemenea alinare a durerilor va fi avînd și poetul nostru, și foarte des se simțește ea în strofele lui, dar despre dînsa se vorbește cu o discreție aproape mistică, cum este în «*Logodnă mistică*» (pag. 15).

Ca un adaos din anii marilor avînturi și dureri (1916—18) găsim cîteva compuneri sub numirea «Porumbelii morții». Intr'una «Doi oameni stau cu gând să se omoare», se arată cu o zguduitoare plasticitate contrastul între cei din tranșee față în față hotărîți să se omoare și cei de acasă, unde în două case, în două limbi deosebite, doi copii «Se roagă—Doamne tatăl lor să-l ții».

În această mică grupă în legătură cu războiul sunt două sonate «Soldați de plumb» și «Păpușile de ceară» de o formă perfectă, plină de armonie și cu un cuprins delicat, în care amintirile jucăriilor războinice din copilărie se țin împreună cu impresiile grozave ale războiului real simțite de poet însuși.

Se întîmpină în aceste frumoase strofe și unele scăderi—de altfel ușor de înlăturat și de mică însemnătate, aproape toate explicabile dacă nu și justificate totdeauna prin îndrăzneala naturală a vrăstei și prin unele grăbiri;

Unele comparațiuni sunt exagerate, nenaturale :

—»Pajiștea . . . mai verde decât fîerea pe smălțuite bliduri» (pag. 10).

— «Ți-e trupul ca un clopot de cleștar» (pag. 15).

— Au vuit prelung ca vîntul păsările călătoare

Peste casa părintească !! . . . » (pag. 72)

— . . . «noaptea masivă ca o stîncă» (pag. 33)

Uneori poetul face cuvinte nouă, ca «frunzătură» (pag. 21, 63, 65), «stele sfoliolate» (pag. 32), «idile arcadine» (pag. 48), «setele» plural dela sete (pag 50).

Cîteva rime sunt imposibile: «zarea inimii» cu «o vei privi» (pag. 44). «ca un lac» românește cu «Le Lac» franțuzește (pag. 52).

Sunt cîteva versuri defectuoase ca ritmu: *Horia* este rîvînt de două silabe și nu poate fi socotit de *trei* (pag. 54), *isonu* este socotit (pag. 58 cu accentul pe penultima *isónu*, pecînd nu poate fi socotit decît ca accentuat pe antepenultima adecă pe întăia *isonu*.

Vor mai fi și alte scăderi în aceste versuri, dar ele sunt fără îndoială mici față de bogăția și varietatea frumuseților și dispar alături de multe strofe așa de frumoase ca aceasta: pag. 12.

Și când lumina nopții svărlit-a micșunele
Pe pajiștile apei și lin le-a răsfirat,
Când cerul, pentru clipa de taină, și-a lăsat
Pe-aleele lichide prundișul alb de stele,

Noi în genuchi căzurăm . . .

Un asemenea mănunchiu de frumoasă și înaltă poezie nu poate fi lăsat să treacă pe dinaintea Academiei fără să i se facă meritată cinste. Propun deci să i se dea premiul Constantinide, care de altfel e divizibil.

SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Premiul Adamachi de 5000 lei (divizibil).

Dr. Th. Mironescu, Consultațiile medicale la Spitalul Colțea. Premiat cu 1.800 lei.—Raport de *Dr. V. Babeș*.

Autorul la început expune modul cum făcea consultațiunile medicale la spitalul Colțea din București în timpul cât a funcționat ca medic de consultațiuni. Din această expunere reese sacrificiile ce autorul a făcut pentru ca să organizeze cu mijloace restrânse de cari dispunea, un serviciu folositor ce ar trebui să servească de model altor servicii analoage.

În capitolele următoare, autorul expune o serie de cercetări făcute în acel serviciu pe bolnavii de pelagră, de bronchoreia muco-membranoasă și de astma bronchială, etc.

Cercetările făcute asupra pelagrei se refer la cazurile de pelagră ce s'au înmulțit în mod extraordinar în București în timpul ocupațiunii germane. Prin anchetele făcute la domiciliul bolnavilor, autorul a căutat să stabilească distribuția pelagrei în București și ajunge la constatări interesante. Anume constată și d-sa faptul important stabilit de subsemnatul că avem a face cu o epidemie chiar printre populațiunea capitalei, arătând alimentațiunea insuficientă și cu porumb stricat a Capitalei din partea ocupațiunii germane.

Aceste cercetări ale autorului asupra pelagrei capătă însă o importanță deosebită pentru țara noastră prin stabilirea manifestațiunilor de nefrită și miocardită pelagroasă, afecțiuni în care natura eventual pelagroasă eră cu totul neglijată.

În afară de aceasta, autorul face și considerațiuni etiologice interesante, cari constau însă mai mult în punere de probleme decât în rezolvarea lor. În tot cazul aceste cercetări adăugă probe solide pentru *concepțiunea română* a pelagrei.

A doua lucrare este asupra broncoreii muco-membranoase. Maladia această, descrisă pentru prima oară de autor în 1915 cu ocazia unei comunicări făcută Academiei Române, se referă la izolarea unui tip morbid necunoscut până atunci.

Prin studiul microscopic și clinic al sputei, autorul deosebește între grupul de bronșite mucu-membranoase o formă particulară ce merită atențiune deosebită. Această formă ce se desiginează în mod cu totul particular prin caracterele speciale microscopice ale membranelor eliminate cu sputa, nu este o inflamațiune a bronșelor, ci mai mult o nevroză. Se înțelege foarte ușor, că în astfel de condițiuni, pe când o bronșită membranoasă prezentă un prognostic grav, o astfel de manifestațiune are un prognostic cu totul benign. Cunoașterea existenței acestor cazuri deci atrage atențiunea asupra necesității examenului membranelor sputei și trage concluziune asupra prognosticului și tratamentului bolnavilor.

De sigur că raritatea cazurilor nu diminuează importanța descoperirii autorului și meritul asupra metodei de studiu întrebuințată de autor iese încă mai mult în relief.

A treia lucrare despre astuna bronchială constă în cercetări personale asupra tratamentului astunei prin auto-hemoterapie și iod.

Autorul aplică datele noi asupra anafilaxiei în raport cu astuna bronchială și combină tratamentul prin auto-hemoterapie și iod.

Din cele expuse reese, că metoda imaginată de autor dă rezultate foarte bune, și deși numărul cazurilor este relativ restrâns, modul însă cum s'au făcut cercetările, cum și baza științifică ce au, îndreptățește concluziunile trase de autor.

În fine la urmă este publicarea unui caz interesant de anevrism al aortei și sarcină terminată în condițiuni favorabile.

În rezumat lucrarea prezentată de d-l Dr. Mironescu, este o lucrare în adevăr de merit din punct de vedere științific și iese din cadrul celor mai multe lucrări ce se prezintă spre premiare.

Pentru aceste motive nu mă îndoiesc că va întruni sufragiile D-voastră spre a fi premiată cu premiul Adamachi.

Stefan Procopiu, Perpetuum mobile și principiile energiei. Premiat cu 1800 Lei.—Raport de *G. Țițeica*.

D-l Procopiu, un tânăr și distins fizician, a avut minunata idee să strângă împrejurul vestitei probleme a mișcării perpetue, tot materialul de povestire, începând dela încercările nesăbuite sau cu intenția de a înșela lumea și până la teoriile moderne, în cari intervin principiile energiei.

Volumul său de vre-o 180 de pagini este împărțit în 5 capitole, care arată șirul ideilor.

În capitolul I se vorbește de feluritele proiecte de mișcare perpetuă, de acelea în care se întrebuințează căderea corpurilor, ca și de acelea în care intervin fenomenele de magnetism, hidrostatică și capilaritate. Se vorbește

apoi de încercările de mistificare și se arată apoi unele din cauzele care fac ca încercările de mașini perpetue să nu reușească, se arată în special rolul disimetriei și al frecării.

În capitolul II se studiază noțiunea de energie, diferitele ei forme și transformări și se enunță principiul conservării energiei, arătându-se originea experimentală și cea teoretică a lui. Imposibilitatea de a crea energie duce la imposibilitatea unei întregi categorii de perpetuum mobile.

În capitolul al III-lea se studiază principiul degradării energiei, vorbindu-se de opera lui Sadi Carnot. O altă serie de mișcări perpetue devin imposibile în virtutea acestui nou principiu.

În capitolul al IV-lea se tratează fenomenele cu aparență de mișcare perpetuă, în special de energia intraatomică, de mișcarea browniană și de chestiunile care ating viitorul universului.

În fine în ultimul capitol se pune întrebarea dacă energia este materială și se leagă această chestiune cu teoriile noi ale relativității.

Din această desfășurare de chestiuni se vede cât de interesant e cuprinsul volumului. Dar tot așa de interesantă este și metoda de expunere. Autorul a reușit să strângă în acest volum o mulțime de exemple și de material risipit în cărți, reviste și publicațiuni. Volumul e o dovadă de muncă stăruitoare și bine chibzuită. Cred că se va citi cu folos de studenți și mai ales primele capitole și de elevii de liceu.

Stilul e curgător și, afară de unele expresii nepotrivite, cartea e și sub raportul literar destul de bine scrisă. Cartea merită să fie luată în considerare și propun să i se dea o parte din premiul Adamachi.

Dr. Aurel Dobrescu. Boalele nervoase și mentale, prevenirea și tratamentul lor. Premiat cu 800 Lei. — Raport de *Dr. G. Marinescu.*

În această monografie, conținând 163 pagini, autorul expune în mod succint câteva date generale asupra boalelor sistemului nervos, arătând cauzele, prevenirea și tratamentul lor. De la început caută să precizeze rolul sistemului nervos și în special al creierului în elaborarea fenomenelor psihice; schițează repede structura sistemului nervos și dă câteva noțiuni generale de localizare în măduvă și creier. Indică funcțiunile centrilor de asociație și activitatea sufletească, punând în legătură fenomenele psihice cu un substrat material. Toate aceste explicări sunt însoțite de scheme și figuri extrase din diferiți autori și care înlesnesc înțelegerea fenomenelor reflexe. Aceste diverse chestiuni formează obiectul cercetărilor părților I, II și III a cărții d-lui Dr. A. Dobrescu.

În părțile IV și V d-l Dr. Dobrescu expune, pe scurt, patologia generală a sistemului nervos, arătând cauzele boalelor sistemului nervos, pe care le

împarte în : 1) cauze în legătură cu boale infecțioase, 2) cauze datorite otrăvurilor, 3) boale datorite unui defect în schimburile nutritive, 4) boale datorite educațiunii și emoțiilor, 6) alte cauze diferite. În partea V se ocupă cu boale mai cunoscute ale sistemului nervos periferic și central, trece în revistă neurastenia, ipohondria, isteria, epilepsia, mania, melancolia și paranoia. Studiază în urmă boalele organice (idiotia, imbecilitatea, cretinismul, demența precoce, demența senilă), iar apoi consacră câteva pagini sifilisului cerebral și paraliziei generale.

În partea VI arată rolul preponderant pe care-l are educația în prevenirea boalelor sistemului nervos. Cu această ocazie d-l Dr. Dobrescu se ocupă cu rolul școlii în educație, care a dat uneori vieții publice niște elemente subrede, supuse tuturor slăbiciunilor din cauza sistemului nervos obosit și slab înarmat în lupta pentru viață. Cu multă dreptate autorul insistă asupra educației sufletești și formarea caracterului, precum și asupra rolului educației în chestia sexuală, laudă gimnastica, exercițiile fizice, excursiile, dar se ridică în contra exagerărilor. Propunerea lui Förster ca în locul sportului să se introducă munca câmpului, pentru ca tinerimea să-și cheltuiască energia fizică disponibilă cu o muncă folositoare, merită atențiunea oamenilor noștri de școală.

Trece, în partea VII, la tratamentul boalelor nervoase, indicând pe scurt rolul stațiilor climaterice, alimentației, hidroterapiei și a medicamentelor.

În fine, în partea VIII, urmărește degenerarea în familie în cursul mai multor generații succesive.

Răsboiul grozav, care nu s'a sfârșit încă, a preparat terenul cel mai fecund pentru creșterea și întinderea boalelor sistemului nervos ; nici odată neuropatologia n'a cunoscut forme mai numeroase și simptome mai variate ca în momentele de față. Neurologistul rămâne uimit în fața acestor ciudățenii ale naturii. Dar omul de știință are datoria nu numai de a analiza mizeriile organismului nostru, dar mai cu seamă el este dator de a le alina. De aceia lucrarea d-lui Dr. Dobrescu e binevenită.

Lăsând la o parte câteva mici defecte al cărței d-lui Dr. A. Dobrescu, precum este, de pildă, reproducerea din eroare a fig. 17, extrasă din o comunicare făcută de subsemnatul la Academia Română, fără a indica originea și chiar dându-i o interpretare greșită, lucrarea d-lui Dr. Dobrescu e o operă folositoare și cartea d-sale interesează de-o potrivă pe medici și pe marele public, care va citi cu interes diferitele capitole în care autorul a condensat, după multă muncă, cunoștințele relative la boalele nervoase și mentale.

Ținând seama că e prima lucrare de acest fel în literatura noastră și că autorul a depus o muncă serioasă, culegând din reviste și cărți elementele principale pentru a o scrie; că a înbrățișat, cu o monografie de 160 pagini

cunoștințe întinse, dându-le o formă accesibilă tuturor, îmi iau îngăduirea de a cere colegilor mei să acorde d-lui Dr. Aurel Dobrescu o mică parte din premiul Adamachi.

H. Stahl, Curs de stenografie parlamentară. Premiat cu 800 Lei. — Raport de *G. Țițeica*.

Volumul despre care am să refer se compune din cinci părți.

Partea I e o introducere în care autorul arată foloasele stenografiei în parlament, în comerț, pentru scriitori, în ziaristică, în armată. Toată această parte e scrisă cu căldura apostolului, care vrea să facă proseliți pentru o artă pe care o stăpânește și la care ține cu toată inima. La fiecare moment se întâlnește, sau o frază care se înalță ca o chemare a atenției, sau o scăpărare vioaie de spirit. La sfârșitul acestei părți, șirul de argumente expus te convinge deplin de însemnătatea stenografiei.

Partea II cuprinde istoricul stenografiei. E în realitate un studiu critic al evoluției spre simplificare a diferitelor sisteme stenografice, din antichitate și până astăzi. Se vorbește pe larg de sistemele englezești, franceze și germane.

În partea III se vorbește de stenografia la Români. E în realitate un capitol din istoria noastră culturală. Străduințele noastre, a Românilor liberi, ale Ardelenilor și ale Bucoveninilor, de a avea stenografi cari «să prindă din sbor cea mai înaripată improvizare a unui orator», sunt descrise cu amănunte, care merită să fie cunoscute și de aceia care nu se ocupă cu stenografia.

Partea IV cuprinde cursul propriu zis de stenografie parlamentară alcătuit de autor după un sistem original. Autorul a ales semne noi pentru consonante care se întâlnesc mai des, iar pe acestea le-a determinat printr-o urmare sistematică din mai multe texte cu cuprins variat. A studiat apoi legătura acestor consoane și a arătat cum trebuie stenografiată în chipul cel mai simplu această legătură. A introdus în sistemul d-sale și vocale, cu mici semne alăturate ușor de făcut. Un întreg studiu a făcut autorul asupra prescurtărilor de tot felul, ale numerelor, prefixelor și sufixelor uzuale, ale locuțiunilor din care se dă numai cuvântul caracteristic, ale expresiilor convenționale. Autorul însoțește toată această desfășurare cu sfaturi potrivite și interesante, dând exemple numeroase. Atât cuprinsul teoretic, cât și exemplele, sunt presărate cu spiritul viu, caracteristic autorului, care susține citirea volumului dela început până la sfârșit, chiar în părțile cele mai grele din punct de vedere tehnic, într-o neobosită atenție. Mai ales discursul d-lui Popescu-Chitila e un mărgăritar de satiră adresată oratorilor parlamentari specializați în platitudini.

Cu toate că n'am competența necesară să judec valoarea practică a lucrării d-lui Stahl, expunerea mi se pare așa de interesantă sub așa multe raporturi, încât cred că merită să fie luată în considerare. Socotesc prin urmare că se poate acorda d-lui Stahl pentru cursul de stenografie parlamentară o parte din premiul Adamachi.

Premiul Stoloianu de 3.000 lei.

Inginer-Şef *I. G. Vidraşcu*, Memoriu relativ la metodele întrebuințate în ridicările geodezice, topografice, și hidrografice din Delta Dunării. Un vol. 23: și 6 cm. de 154 pag. cu 2 hărți și 24 fig., Buc., 1914. Raport de *St. C. Hepites*.

Deși suntem departe de a avea un studiu complet asupra minunatei noastre Delte a Dunării, totuși câteva studii însemnate—printre cari, în prima linie trebuie să cităm pe acele ale colegului nostru Antipa⁽¹⁾ și acele ale Colone-lului Dobrogeanu,⁽²⁾ și Profesorului Brătescu⁽³⁾—au început să dea la iveală lucruri importante ale acestei curioase regiuni, care se poate într'adevăr zice că este o regiune sui generis și avem bune speranțe că tinerii cercetători, interesându-se de dânsa, își vor încunună cu succes străduințele ce-și vor pune în studiul ei.

Ceiace trebuia să premerge acestor cercetări este realizarea unei bune hărți a regiunii, cea ce lipseă aproape cu desăvârșire, căci harta Institutului Geografic al armatei, ridicată în pripă la ocuparea Dobrogei, nu cuprindea toate amănuntele, adică tocmai aceia ce face importanța regiunii, iar harta gurilor Dunării și lucrările, netăgăduit de importante ale Comisiunii Europe-ne a Dunării nu erau suficiente căci nu îmbrățișează decât regiunea centrală care se referă la brațul Sulina.

Mulțumită stăruințelor colegului nostru Antipa, s-a împlinit cu vârf și în-desat lipsa ce se simțea, așa că suntem acum în posesiunea unei hărți a Deltei Dunării, executată în cele mai bune condițiuni și capabilă de a sa-tisface tuturor studiilor ce am voi să întreprindem în această regiune.

Cu executarea acestei hărți o fost însărcinat d-l Inginer Vidraşcu, dirigin-tele studiilor și lucrărilor tehnice din direcția pescăriilor a Ministerului de Domenii, autorul lucrării ce avem de examinat.

¹⁾ Regiunea inundabilă a Dunării, starea ei actuală și mijloacele de a o pune în valoare, Buc. 1910.—Câteva probleme științifice și economice privitoare la delta Dunării în *Anal. Academ. Rom.* XXXVI Mem. Secț. științ. Buc. 1914.

²⁾ Considerațiuni asupra cursului inferior al Dunării și formarea Deltei, în *Bul. Soc. geogr.*, Tom. 22, Buc. 1901.—Formarea Deltei Dunării, idem tom. 30, Buc. 1909,

³⁾ Delta Dunării schiță morfologică, idem tom. 33, Buc. 1912.

Lucrarea ce se prezintă la premiu conține expunerea metodelor cari au fost întrebuințate în mod real pentru alcătuirea acestei hărți a Deltei Dunării.

Spunând că întrebuințându-se pentru această lucrare instrumentele cele mai moderne și metodele cele mai potrivite și cu preciziunea dorită este, cred, cel mai mare elogiu ce pot aduce lucrării în sine.

Relativ la precizie este important să arăt pe cea obținută la măsurarea bazei geodezice a cărei lungime eră aproape de 9 km. și jumătate. Ea a fost măsurată cu fire de iurar, născocite de suedezul Jöderin, studiate și perfecționate cu succes de directorul nostru Guillaume dela Biurorul internațional de Măsuri și greutatea dela Sèvres.

Baza în chestiune, aleasă cam paralelă cu brațul Sulina și aproape de dânsul, a fost măsurată la ducere și la întoarcere. Diferența găsită între cele două lungimi este numai de 3,6 mm. Pentru o lungime de aproape 9.461,5 m. cât eră baza, este întradevăr, cum zice autorul, extraordinar de mică.

Cartea autorului, afară de mai multe figuri proprii, cuprinde două hărți: una pe scara de $\frac{1}{200.000}$ care arată sistemul triunghiurilor geodezice și cealaltă este însăși harta Deltei Dunării redusă la scara $\frac{1}{150.000}$.

Dacă nu ne ar fi prezentat autorul, spre premiare decât această din urmă hartă n'ași fi ezitat un moment, să propun, așa după cum o fac acum, premierea ei cu premiul Stoloiianu la care concurează.

Premiul Asociațiunii Craiovene de 1500 lei.

Ecaterina Michăilescu. Noțiuni de botanică p. cl. VIII clasică de băieți și cl. VIII modernă de fete. București 1919. 245 pag. cu 300 figuri. Raport de I. Simionescu.

E o carte de seamă. E scrisă corect, în fraze didactice dar clare, în orânduire metodică. Prea puțin de prisos, cuprinde însă tot ce trebuie.

Autoarea este la curent cu cunoștințele cele mai noi, așa încât arată că e cunoscătoare a materiei, posedând-o îndeajuns pentru a o redă cu limpezime altora. O deosebită atențiune a dat-o figurilor. Nu numai că a intercalat numeroase figuri, dar și-a dat osteneala să le facă anume pentru cartea didactică alegându-i-le, folosind și schițe și mai ales însemnând lângă figură părțile cari trebuiesc ținute în seamă de elev.

Cartea nu cuprinde numai noțiuni de botanică ci și capitole de biologie generală, conform programelor în vigoare. Chestiuni grele ca origina ființelor, teoria transformistă, sunt tratate așa de metodic încât sunt lesne de înțeles.

Valoarea generală a cărții nu poate să fie micșorată prin numeroasele greșeli de tipar, inerente condițiunilor tehnice actuale, nici prin destule

cuvinte străine — accelerează, fuzionează — presărate. Acest din urmă cusur nu e numai al autoarei ci e ca o reminiscență, trecută în cărțile de școală, din obiceiul prea înrădăcinat, spre a fi ușor scos, al societății noastre culte, de a întrebuința prea multe franțuzisme în special, părăndu-li-se termenii corespunzători românești prea de rând. De asemenea nu poate fi socotit de cât ca un exces de metodă, repetirea unor capitole întregi (p. 216-217 și 223-225), după cum se adresează clasei moderne de fete sau elevilor din secția clasică. Ași mai adăogă din partea-mi și slaba înținare a regionalismului științific. Pentru ca să scoatem din mintea elevilor, ceace până acum dăinuia, alipirea prea mare sufletească de țerile acele, de unde s'au importat la început cărțile didactice *trebuie* de înținat ori unde se poate asupra țerii noastre. Bunăoară în loc să se spuie, cum face autoarea «Pinul este un arbore frumos totdeauna verde, care crește prin pădurile din regiunea montană și subalpină», ar fi, socot, mai bine, din punct de vedere al educațiunii naționale, să fi scris «Pinul etc. împreună cu moliftul și brăduțul, acopere mare parte din munții noștri, formând pădurile de brădeț așa de importante, economic pentru noi». Dar... aceasta este o chestiune de principii pedagogice, care poate fi, ca măsură de aplicare, discutată, deci prin aceasta supusă subiectivității, cu atât mai mult cu cât autoarea scrie: «In România» sau «La noi», dar prea de puține ori.

În totul luată cartea, denotă însă conștiințiozitate, oare care tendință de originalitate măcar în alcătuirea și alegerea figurilor; prin aceasta se vedește că autoarea a muncit cu gândul, în mare parte îndeplinit, de a da în literatura didactică științifică, o carte bună.

Pentru răsplata osteneții și muncii depusă, ajungând scopul urmărit sunt de părere să i se acorde premiul Asociațiunii Craiovene instituit pentru cărțile didactice.

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1920.

A. Premii pentru cărți publicate.

I. Premii generale.

1. *Marele Premiu Năsturel*, de 12.000 lei, se va da în sesiunea generală din 1921, unei cărți scrise în limba română, *cu conținut de orice natură* care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decembrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la 31 Decembrie 1920.

Notă. — În privința *Premiilor Năsturel* se pun în cunoștința publicului următoarele dispozițiuni din codicilul răposatului C. Năsturel-Herescu:

«În tot anul Societatea Academică Română va avea a premii din veniturile Fondului *Năsturel* o carte tipărită originală, în limba română, care se va socoti de către Societate ca cea mai bună publicațiune apărută în cursul anului; însă aceste premii vor fi de două specii:

«1. În trei ani consecutivi, de rândul, se va decerne câte un premiu de patru mii Lei noi, No. 4.000 L. n., *minimum*, la cea mai bună carte apărută în cursul anului expirat.

«2. Iară în al patrulea an se va decerne un premiu fix de douăsprezece mii Lei noi, No. 12.000 L. n., carele se va numi „*Marele Premiu Năsturel*“, operei care va fi judecată ca publicațiunea de căpetenie ce va fi apărut în cursul celor patru ani precedenți. Acest premiu nu se va putea decerne unei lucrări, care va fi obținut deja unul din premiile anuale, decât defalcând dintr'însul valoarea premului precedent.

«Operele, ce se vor recompensa cu această a doua serie de premii, vor trata cu preferință despre materiile următoare;

„a) Scrieri serioase de istorie și de științele accesorii ale istoriei, preferindu-se cele atingătoare de istoria țărilor române;

„b) Scrieri de religiune ortodoxă, de morală practică și de filozofie;

„c) Scrieri de științe politice și de economie socială;

„d) Tratatate originale despre științele exacte;

„e) Scrieri enciclopedice, precum dicționare de istorie și de geografie, în cari să intre și istoria și geografia României; dicționare generale sau parțiale de științe exacte, de arte și meserii, de administrațiune și jurisprudență, și alte asemenea lucrări utile și bine întocmite;

„f) Cărți didactice de o valoare însemnată ca metodă și ca cuprins;

„g) Dicționare limbistice în limba românească, mai ales pentru limbile antice și orientale, adică limba latină, elenă, sanscrită, ebraică, arabă, turcă, slavonă veche și altele;

„h) Publicațiuni și lucrări artistice de o valoare serioasă, adică relative la artele plastice, arhitectura, sculptura, pictura, gravura, și chiar opere muzicale serioase, pe cari aceste toate Societatea Academică Română le va putea aprecia, atunci când își va întinde activitatea ei și asupra tuturor materiilor de bele-arte;

„i) Scrieri de pură literatură română, în proză și în versuri, precum poeme, drame și comedii serioase — mai ales subiecte naționale, — și orice alte opere de înaltă literatură. Acestora mai cu seamă aş dori să se acorde „*Marele Premiu Năsturel*“, când vor fi judecate ca având un merit cu totul superior, spre a se da astfel o încurajare mai puternică dezvoltării literaturii naționale.»

2. *Premiul Năsturel*, de 4.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, unei cărți scrise în limba română, *cu conținut de orice natură*, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la 31 Decemvrie 1921.

II. Premiile Secțiunii literare.

3. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1921, pentru scrieri de literatură sau de filologie, cu cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrie-

rile contrare moralei), cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1918 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

4. *Premiul Gh. Chițu*, de 1.000 lei, se va da în sesiunea generală din **1922**, unei cărți de literatură, de filologie sau de artă care se va judecă mai meritorie printre cele publicate dela Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

III. Premiile Secțiunii istorice.

5. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru scrieri *istòrice, economice, juridice, filozofice*, cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

6. *Premiul Constantinide*, de 4.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru scrieri *sociale* sau *istorice*, cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1918 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

7. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru scrieri *istorice, economice, juridice, filozofice*, cu cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

8. *Premiul Hagi-Vasile*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru scrieri privitoare la *Comerțul român în*

trecut și în prezent și publicate în timpul dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

IV. Premiile Secțiunii științifice.

9. *Premiul Demostene Constantinide*, de 4000 lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru scrieri *cu conținut științific* cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1921.**

10. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru o scriere *cu conținut științific*, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), care se va judecă mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1921, sau pentru cea mai importantă *invențiune științifică* făcută dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

Notă. — Se pun în vederea concurenților următoarele articole din *Regulamentul pentru premiile literare, istorice și științifice*, votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 4. Operele publicate vor fi prezentate la concurs de autorii lor în câte 15 exemplare pe lângă o cerere scrisă, în care se va arăta totdeauna anume premiul la care concurează.

Un autor nu poate prezenta în același an aceeași scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

O scriere prezentată la un premiu nu mai poate fi mutată la altul după trecerea termenului de prezentare (31 Decemvrie), fixat în art. 3.

Art. 5. O scriere prezentată într'un an la un premiu și nepremiată poate fi prezentată în anii următori la concursul aceluiași sau al altui premiu, nu mai dacă este preînviată în părți esențiale în nouă edițiune, publicată de autor în viață.

Art. 6. Operele publicate de Academie, făcute din inițiativa sau cu ajutorul ei, nu pot fi admise la concursul premiilor. De asemenea nu pot fi admise la concurs opere postume.

Art. 7. La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă, ci și parte dintr-o operă, cu condițiune ca această parte să fie completă.

Art. 8. La premiile Năsturel pot fi prezentate scrieri de orice natură; la premiul Eliade-Rădulescu scrieri de literatură, de filologie, de istorie, scrieri economice, juridice, filozofice; la premiul Lazăr scrieri cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general); la premiul Adamachi scrieri cu cuprins moral de orice natură (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei); la premiul Hagi-Vasile scrieri privitoare la comerțul român în trecut și în prezent.

Art. 9. La premiile Năsturel — conform testamentului — pot fi admise numai scrieri în limba română; *la premiile Eliade-Rădulescu, Lazăr, Adamachi sunt admise și opere scrise de autori români sau străini într'una din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă întreg cuprinsul operei va trata despre pământul sau neamul românesc, despre istoria, limba sau literatura românească.*

Art. 10. Traducerile din limbi străine în limba română pot fi premiate, numai dacă sunt făcute de pe opere clasice și, prin dificultățile învinse ale unei perfecte traduceri în versuri românești, vor constitui adevărate opere literare ale limbii române, ori — prin anexarea de explicații și note științifice cu totul proprii traducătorului — își vor fi însușit meritele unei lucrări originale în limba română.

Art. 11. Toate lucrările, fie tipărite, fie manuscrite, prezentate la vreunul din premiile Academiei, trebuie să fie scrise cu ortografia Academiei.

Art. 12. Operele publicate anonime sau pseudonime vor putea fi admise la concurs, iar autorii, spre a primi premiile acordate, vor trebui să probeze proprietatea lor.

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

I. Premiile Secțiunii literare.

1. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1921, celei mai bune lucrări scrise în limba română, despre:

Vasile Alecsandri—Vieața și opera lui.—(Deciz. 25 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920.**

2. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Cipariu și Pumnul — Activitatea lor filologică și literară. — (Deciz. 25 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920.**

3. *Premiul Atanasie Toncoviceanu*, de 1.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru cel mai bun:

Studiu despre versificația românească. — (Deciz. 25 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920.**

4. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Vieța păstorească la Români. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

5. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cele mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

6. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Elementul slav în dialectul aromân. — (Deciz. 31 Maiu 1919)

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

7. *Premiul Al. Bodescu*, de 1.500 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1924, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Opera literară a lui Caragiale. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1923.

8. *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1925, pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Înrăuriri reciproce între limbile română și maghiară. — (Deciz. 9 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1924.

II. Premiile Secțiunii istorice.

9. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1921, sau în oricare sesiune următoare, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.

Punctele de căpetenie ale programului sunt cele următoare:

1. Teritoriul colonizațiunii romane în țările din dreapta și din stânga Dunărei de jos.

2. Teoriile vechi și nouă despre originea și locuințele Românilor în cursul evului mediu.

3. Migrațiunea popoarelor în țările dunărene și înrăuririle reciproce dintre barbari și elementul roman, dela părăsirea Daciei Traiane până la înființarea Imperiului bulgar.

4. Românii și Bulgarii în timpul Imperiului bulgar și al celui româno-bulgar și relațiunile lor cu popoarele din stânga Dunărei.

5. Originile Principatelor Române.

Lucrarea va fi întemeiată pe un studiu cât mai amănunțit și conștiințios al izvoarelor antice și medievale: autori, inscripțiuni, documente și orice resturi ale vechimii, utilizându-se și toponimia, limba și în genere orice fantăna ce ar putea contribui la lămurirea chestiunii. — (Deciz. 5 Aprilie 1900 și 25 Martie 1904).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1920.

10. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Istoria militară a Românilor din țările ce au făcut parte din monarhia habsburgică. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1921.

11. *Premiul Principesa Alina Știrbei* se va da, în sesiunea generală din 1922, pentru cea mai bună scriere în limba română despre:

Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Premiul este de 8.500 Lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de *minimum* 30 coale de tipar *garmond*) în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorului și 200 ale Academiei.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1921.

12. *Premiul San-Marin*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1921.

13. *Premiul Anastasie Toncoviceanu*, de 1.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1921.

14. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1923, celor mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia rurală în Basarabia sub regimul rusesc. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922.**

15. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Starea comercială și industrială a Bucovinei sub stăpânirea austriacă, cu specială privire la Români.—(Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922.**

16. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Examinarea critică a teoriilor privitoare la dezvoltarea stării țărănești la Români. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

17. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Partea culturii românești în realizarea unității naționale, cu specială privire la a doua jumătate a secolului al XIX-lea. — (Deciz. 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924.**

18. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), se va da, în sesiunea generală din **1926**, celor mai bune lucrări cuprinzând:

Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol, cu adnotările istorice și o prefată cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale. — (Deciz. 30 Maiu 1915 și 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1925.**

III. Premiile Secțiunii Științifice.

19. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări pentru:

Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din Balta Brateș cu terenul inundabil înconjurător și porțiunea din Dunăre și Prut din care se alimentează. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920**.

20. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru cele mai bune:

Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea uneia sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920**.

21. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Studiul chimic al lignitelor din țară. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920**.

22. *Premiul Anastasie Fătu*, de 3.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920**.

23. *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Energia pe care ne-o pot da apele din țară. — *Studiul cel puțin al unei părți din cursul unui râu.* — (Deciz. 28 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920**.

24. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Climatografia unei regiuni a României. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922**.

25. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Crustaceele din apele interioare ale uneia din regiunile mari ale României. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922**.

26. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice ale țăranului român.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923**.

27. *Premiul Lazăr*, de 5000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Cercelări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea lor-cu parazite și provocarea de boale contagioase între ele. — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924**.

28. *Premiul Neuschotz*, de 2000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Flora unuia din cele două județe din Noua Dobroge (după alegerea botanistului). — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924**.

IV. Premii speciale.

29. Premiul Dacia-România se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Studiul asupra asigurării unui capital fix în schimbul unor plăți succesive, precum și studiul asupra asigurării unei rente în schimbul plății unui capital fix odată pentru totdeauna. — (Deciz. 30 Maiu 1919).

Valoarea premiului va fi reprezentată prin venitul pe trei ani al fondului de 13.000 lei în efecte și al capitalizărilor ce se vor putea face eventual, micșorat acest venit cu prelevările prevăzute în Statutele și Regulamentul Academiei și cu costul tiparului pentru maximum 5 coale de tipar.—(Art. 2 din Regulamentul special).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1920**.

30. Marele Premiu militar General Ioan Carp și Maria Carp de 7.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română asupra următorului subiect, fixat prin Ministerul de Războiu de o comisiune compusă din 7 generali și ofițeri superiori:

Principii și metode pentru educațiunea națiunii în vederea viitoarei organizări militare a României Mari.

În dezvoltarea subiectului se vor avea în vedere următoarele norme:

1. Stabilirea nouălor metode de educațiune a poporului românesc în vederea puterii sale militare, ținându-se seamă de toți factorii sociali, economici, politici, etnografici, fizici, etc.

2. Indrumarea și sistematizarea contribuțiunii națiunii și a tuturor instituțiilor pentru pregătirea de războiu a armatei.

3. Bazele pe cari trebuie să se clădească viitoarea organizare militară a României Mari. — (Ședința dela 30 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 31 Decembrie 1923.

* * *

Notă. — Concurenților la această a doua serie de premii se pun în vedere următoarele articole din *Regulamentul* votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 19. Manuscrisele se vor prezenta la concurs în termenul fixat în art. 3 (până la 31 Decembrie), fără nume de autor, purtând o deviză sau *motto*; ele vor fi însoțite de un plic sigilat pe care va fi reprodușă deviza sau *motto* din fruntea manuscriptului și în care se va afla închis numele autorului. Acest plic se va deschide numai dacă lucrarea va fi premiată.

Manuscrisele cari nu vor fi scrise curat și lizibil nu vor fi luate în cercetare.

Art. 21. Valoarea premiului acordat unei lucrări în manuscript se va număra autorului, numai după ce lucrarea premiată va fi tipărită.

Art. 22. Manuscrisele nepremiate vor fi restituite autorilor, cari le vor cere și își vor dovedi proprietatea la cancelaria Academiei prin deschiderea plicului cu numele lor; manuscriptele nereclamate în timp de un an dela pronunțarea rezultatului vor rămâne proprietatea Academiei și vor fi încorporate în Bibliotecă, în colecțiunea manuscriptelor.

PERSONALUL
ACADEMIEI ROMÂNE

LA 13 Iunie 1920.

— — —

MEMBRII ACADEMIEI.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

- Bârseanu Andreiu* (Sibiiu). — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu Ioan (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Bogdan-Duică Gheorghe (Cluj). — Ales la 4 Iunie 1919.
Brătescu-Voinești Ioan A. (București). — Ales la 10 Octomvrie 1918
5. *Caragiani Ioan* (Iași). — Numit la 22 Aprilie 1866.
Ciobanu Ștefan (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densusșianu Ovidiu (București). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Goga Octavian (București). — Ales la 4 Iunie 1919.
Negruzzi Iacob C. (București). — Ales la 26 Martie 1881.
10. *Philippide Alexandru* (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1900.
Pușcariu Sextil (Cluj). — Ales la 19 Maiu 1914.
Zamfirescu Duiliu (București). — Ales la 1 Aprilie 1908.

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

- Gusti Dimitrie* (București). — Ales la 4 Iunie 1919.
Iorga Nicolae (București). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpădatu Alexandru (Cluj) — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Lupaș Ioan (Cluj). — Ales la 17 Maiu 1916.
5. *Mehedinti Simion* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Nistor Ioan (Cernăuți). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul Dimitrie (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan Vasile (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
Rădulescu Andreiu (București). — Ales la 2 Iunie 1920.
10. *Stefanelli T. V.* (Folticeni). — Ales la 26 Maiu 1910.
Sutzu Mihail C. (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
Vălsan Gheorghe (Cluj). — Ales la 1920.

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

- Antipa Gr.* (București). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeș Victor (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainicianu General Gr. (București). — Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites St. C. (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
 5. *Inculeț Ion* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu Dr. G. (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec L. (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni Petre (Iași). — Ales la 30 Iunie 1879.
Racoviță Emil (Cluj). — Ales la 2 Iunie 1920.
 10. *Saligny Anghel* (București). — Ales la 7 Aprilie 1897.
Simionescu Dr. I. (Iași). — Ales la 18 Maiu 1911.
Țițelca Gheorghe (București). — Ales la 15 Maiu 1913.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAȚI.

- Alecsandri* (Vasile). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 24 Ianuarie 1909.
Babeș (Vincențiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil). — Ales la 29 Iunie 1879. — † 30 August 1891.
 5. *Baritiu* (Gheorghe). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 Martie 1893.
Bogdan (Ioan). — Ales la 29 Martie 1903. — † 1 Iunie 1919.
Brândză (Dr. Dimitrie). — Ales la 30 Iunie 1879. — † 3 August 1895.
Bunea (Augustin). — Ales la 28 Maiu 1909. — † 18 Noemvrie 1909.
Chițu (Gheorghe). — Ales la 27 Iunie 1879. — † 28 Octomvrie 1897.
 10. *Cipariu* (Timoteu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 22 August 1887.
Cobălcescu (Grigorie). — Ales la 29 Martie 1886. — † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 August 1868.
Coșbuc (Gheorghe). — Ales la 20 Maiu 1916. — † 26 Aprilie 1918.
Delavrancea (Barbu Șt.). — Ales la 19 Maiu 1912. — † Aprilie 1918.
 15. *Dimitrovici* (Ambrozie). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 3 Iulie 1866.
Eliade-Rădulescu (Ioan). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 27 Aprilie 1872.
Erbiceanu (Constantin). — Ales la 8 Aprilie 1899. — † 7 Martie 1913.
Fălcoianu (Ștefan). — Ales la 13 Septemvrie 1876. — † 22 Ianuarie 1905.
Fătu (Dr. Anastasie). — Ales la 11 Sept. 1871. — † 3 Martie 1886.
 20. *Felix* (Dr. Iacob). — Ales la 30 Iunie 1879. — † 20 Ianuarie 1905.
Fontainu (Gheorghe M.). — Ales la 10 Sept. 1870. — † 24 Aprilie 1886.
Giurescu (Constantin). — Ales la 14 Maiu 1914. — † 28 Octomvrie 1918.
Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874. — † 22 Aprilie 1897.
Gane (Nicolae). — Ales la 1 Aprilie 1908. — † 16 Aprilie 1916.
 25. *Grecescu* (Dr. D.). — Ales la 17 Aprilie 1907. — † 2 Octomvrie 1910.

- Haret** (Spiru C.).—Ales la 31 Martie 1892.— † 17 Decemvrie 1912.
- Hasdeu** (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866.— Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870.— † 9 Noemvrie 1872.
- Hasden** (Bogdan P.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 25 August 1907.
- Hodosiu** (Iosif).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 28 Noemvrie 1880.
30. **Hurmuzaki** (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 8 Martie 1871.
- Hurmuzaki** (Eudoxiu).—Ales la 2 August 1872.— † 29 Ianuarie 1874.
- Ionescu** (Nicolae).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 24 Ianuarie 1905.
- Istrati** (Constantin).—Ales la 7 Aprilie 1899.— † 17 Ianuarie 1919.
- Kalinderu** (Ioan).—Ales la 13 Martie 1893.— † 11 Decemvrie 1913.
35. **Kogălniceanu** (Mihail).—Ales la 16 Septemvrie 1868.— † 20 Iunie 1891.
- Kretzulescu** (Nicolae).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † la 26 Iunie 1900.
- Laurian** (August Treb.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 Februarie 1881.
- Maiorescu** (Titu).—Numit la 20 Iulie 1867.— † 1 Iulie 1917.
- Mangra** (Vasile).—Ales la 27 Maiu 1909.— † 1 Octomvrie 1918.
40. **Maniu** (Vasile).—Ales la 12 Septemvrie 1876.— † 10 Martie 1901.
- Marian** (Simeon Fl.).—Ales la 26 Martie 1881.— † 11 Aprilie 1907.
- Mariencescu** (At. M.).—Ales la 26 Martie 1881.— † 7 Ianuarie 1914.
- Massimu** (Ioan C.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 2 Iunie 1877.
- Melchisedec** (Episcop).—Ales la 10 Septemvrie 1870.— † 16 Maiu 1892.
45. **Mocioni** (Andrei).—Numit la 22 Aprilie 1866.— Ales membru onorar 12 Septemvrie 1870.— † la 23 Aprilie 1880.
- Moldovanu** (Ioan M.).—Ales la 11 Aprilie 1894.— † 7 Sept. 1915.
- Munteanu** (Gavril).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 17 Decemvrie 1869.
- Naum** (Anton).—Ales la 11 Martie 1893.— † 28 August 1917.
- Negruzzi** (Constantin).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 August 1868.
50. **Odobescu** (Alexandru).—Ales la 10 Septemvrie 1870.— † 11 Noemvrie 1895
- Ollănescu** (Dimitrie C.).—Ales la 11 Martie 1893.— † 20 Ianuarie 1908.
- Papadopol-Calimach** (Alex.).—Ales la 12 Sept. 1876.— † 18 Iunie 1898.
- Papiu-Ilarianu** (Alex.).—Ales la 16 Septemvrie 1868.— † 11 Octomvrie 1878.
- Poenaru** (Petre).—Ales la 10 Septemvrie 1870.— † 2 Octomvrie 1875.
55. **Popea** (Nicolae Episcop).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 26 Iulie 1908.
- Porcius** (Florian).—Ales la 10 Martie 1882.— † 17 Maiu 1906.
- Puşcariu** (Ioan).—Ales la 4 Aprilie 1900.— † 24 Decemvrie 1911.
- Quintescu** (Nicolae Ch.).—Ales la 14 Sept. 1877.— † 12 August 1913.
- Roman** (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 15 Septemvrie 1897.
60. **Rosetti** (Constantin A.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 8 Aprilie 1885.
- Sbiera** (Ioan).—Numit la 11 Iunie 1866.— † Octomvrie 1916.
- Sion** (Gheorghe).—Ales la 16 Septemvrie 1868.— † 1 Octomvrie 1892.
- Stamati** (Constantin).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 26 Maiu 1876.

- Ștefănescu (Grigorie).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—†20 Fevruarie 1911
65. Străjescu (Ioan).—Numit la 22 Aprilie 1866.—Ales membru onorar la 21 Septemvrie 1870.—† 4 Octomvrie 1873.
- Șturdza (Dimitrie A.)—Ales la 16 Sept. 1871.—† 8 Octomvrie 1914.
- Teclu (Nicolae).—Ales la 2 Iulie 1879.—† Iulie 1916.
- Tocilescu (Gr. G.).—Ales la 22 Martie 1890.—† 28 Septemvrie 1909.
- Urechia (Vasile A.).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 23 Noemvrie 1901.
70. Vasiciu (Dr. Paul).—Ales la 2 Iulie 1879.—† 20 Iunie 1881.
- Vulcan (Iosif).—Ales la 30 Martie 1891.—† 26 August 1907.
- Xenopol (A. D.).—Ales la 11 Martie 1893.—† 27 Fevruarie 1920.
-

MEMBRII ONORARI.

M. S. FERDINAND I, *Regele României*,

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

(15 Martie 1890.)

M. S. MARIA, *Regina României*,

(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei*.

(8 Martie 1890.)

- Antonovici *Episcopul Iacov* (Huși). — Ales la 7 Iunie 1919.
5. Appell *Paul* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
- Arion *C. C.* (București). — Ales la 21 Maiu 1912.
- Arrhenius *Svante A.* (Stockholm). — Ales la 27 Maiu 1913.
- Babelon *Ernest* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
- Bălan *Mitropolitul Nicolae* (Sibiiu). — Ales la 10 Iunie 1920.
10. Baldacci *Antonio* (Bologna). — Ales la 29 Maiu 1913.
- Balthazard *Dr. W.* — (Paris). Ales la 11 Iunie 1919.
- Barozzi *General C.* (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
- Bédier *Joseph* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
- Bernát-Lendway *Dr.* (București). — Ales la 4 Aprilie 1908.
15. Berthelot *Daniel* (Paris) — Ales la 11 Iunie 1919.
- Bonaparte *Princepele Roland* (Paris). — Ales la 10 Iunie 1920.
- Bormann *Eugen* (Viena). — Ales la 9 Aprilie 1897.
- Branisce *Dr. Valeriu* (Sibiiu) — Ales la 7 Iunie 1919.
- Bury *I. B.* (Cambridge). — Ales la 25 Maiu 1913.
20. Capellini *Cav. Ioan* (Bologna). — Ales la 7 Septembrie 1871.
- Cichorius *Conrad* (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
- Cristea *Episcopul Dr. Miron* (Caransebeș). — Ales la 7 Iunie 1919.
- De Flers *Robert* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
- De Martonne *Emmanuel* (Paris). — Ales Corespondent la 26 Maiu 1912,
Onorar la 7 Iunie 1919.

25. De la *Boncière Charles* (Paris) — Ales la 7 Iunie 1919.
Diehl Charles (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Dima Gheorghe (Braşov). — Ales la 7 Iunie 1919.
Domaszewski Alfred de (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Duparc Louis (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
30. *Enescu George* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
Fischer Emil (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.
Foerster Wilhelm (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.
Fougères Gustave (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Fröhner Wilhelm (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
35. *Goldiş Vasile* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Gore Paul (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Grădişteanu Petre (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume Baron (Bruxelles). — Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye Filip (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
40. *Haller Albin* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
Hann Julius de (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head Barclay (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld Otto (Berlin). — Ales la 13 Aprilie 1894.
Hurmuzachi Constantin (Cernăuţi). — Ales la 7 Iunie 1919.
45. *Jagić Vatroslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
Janet Paul (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Jarník Dr. Ioan Urban (Praga). — Ales corespondent la 28 Maiu 1879
Onorar la 7 Iunie 1919.
Klein Felix (Göttingen). — Ales la 29 Maiu 1913.
Lacour-Gayet G. (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
50. *Lanciani Rudolf* (Roma). — Ales la 10 Iunie 1920.
Laveran Ch. L. A. (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Léger Louis (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann Gabriel (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
Lorenz Anton Hendrik (Leyda). — Ales la 29 Maiu 1913.
55. *Maniu Iuliu* (Blaj). — Ales la 7 Iunie 1919.
Marie Pierre (Paris). — Ales la 28 Maiu 1912.
Meyer-Lübke W. (Frankfurt pe Maiu). — Ales la 28 Martie 1906.
Meynial Dr. E. (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Mironescu Atanasie, fost Mitropolit Primat (M-rea Cernica). — Ales la 25
Maiu 1909.
60. *Nicodim*, Arhiepiscopul (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Picard Emil (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.
Pick Behrend (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.

- Pimen Georgescu**, Mitropolitul Moldovei (Iași). — Ales la 15 Octombrie 1918.
- Popovici Eusebie** (Cernăuți). — Ales la 4 Aprilie 1908.
65. **Pușcariu Arhimandritul Ilarion** (Sibiiu). — Ales la 24 Maiu 1916.
- Rayleigh Lord John William Strutt** (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
- Rosetti Teodor** (București). — Ales la 26 Martie 1891.
- Roux Dr. E.** (Paris). — Ales la 24 Maiu 1911.
- Schlumberger G. L.** (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.
70. **Schuchardt Hugo** (Graz). — Ales la 13 Septembrie 1877.
- Stroescu Vasile** (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.
- Suciu Dr. Vasile**, Mitropolit (Blaj). — Ales la 11 Iunie 1919.
- Teutsch Dr. Friedrich** (Sibiiu). — Ales la 7 Iunie 1919.
- Tiktin H.** (Berlin). — Ales la 7 Iunie 1919.
75. **Vladimir Cavaler de Repta**, Mitropolitul Bucovinei (Cernăuți). — Ales la 7 Iunie 1919.
- Volterra Vitto** (Roma). — Ales la 29 Maiu 1913.
- Waldeyer W.** (Berlin). — Ales la 28 Maiu 1912.
- Wilamowitz-Moellendorff Ulrich de** (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.
- Zavoral Metodi** (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
-

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI.

M. S. CAROL I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septembrie 1867.

Decedat la 27 Septembrie 1914.

M. S. ELISABETA, *Regina României (Carmen Sylva),*

Proclamată la 30 Martie 1891.

Decedată la 18 Februarie 1916.

- Adrian** (General Gheorghe).—Ales la 13 Sept. 1875. —† 15 Octombrie 1889.
Ascoli (Graz. Isaia).—Ales la 13 Septembrie 1877.—† Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe).—Ales la 7 Sept. 1871. —† 14 Octombrie 1904
Baccelli (Guido).—Ales la 22 Martie 1906.—† 10 Ianuarie 1916.
Baillon (H.).—Ales la 28 Martie 1887.—† 7 Iulie 1895.
Barclay (Head).—Ales la 22 Maiu 1914.—† 12 Iunie 1914.
Bataillard (Paul).—Ales la 30 August 1872.—† 1 Martie 1894.
10. **Béchamp** (A.).—Ales la 28 Martie 1906.—† 18 April 1905.
Beernaert (August M. F.).—Ales la 25 Martie 1906.—† 6 Octombrie 1912.
Benndorf (Otto).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 20 Ianuarie 1908.
Berthelot (I.).—Ales la 28 Martie 1906.—† 5 Martie 1907.
Biondelli (Bernardino).—Ales la 7 Septembrie 1871.—† 29 Iunie 1886.
15. **Blanchard** (Dr. Raphaël).—Ales la 22 Maiu 1911.—† 7 Februarie 1919.
Blaserna (Pietro).—Ales la 27 Maiu 1913.—† . . . 1917.
Boek (Dr. Francisc).—Ales la 9 Septembrie 1871.—† 19 Aprilie 1899.
Bosianu (Constantin).—Ales la 30 Iunie 1879.—† 21 Martie 1882.
Bouchard (Dr. Charles).—Ales la 18 Maiu 1911.—† 2 Martie 1915.
20. **Brătianu** (Ioan C.).—Ales la 19 Martie 1885.—† 4 Maiu 1891.
Câmpeanu (Petre).—Ales la 10 Septembrie 1871.—† 15 Aprilie 1893.
Cecchetti (Bartolomeo).—Ales la 22 Martie 1890.—† 4 Martie 1890.
Chasles (Philarète).—Ales la 9 Septembrie 1871.—† 18 Iulie 1873.
Cihac (Alex.).—Ales la 30 August 1872.—† 29 Iulie 1887.
25. **Cihac** (Dr. Iacob).—Ales la 30 August 1872.—† 17 Noembrie 1888.

- Crețianu (Gheorghe).—Ales la 22 Martie 1882.— † 6 August 1887.
 Crookes (William).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1919.
 Cuciureanu (Dr. Gheorghe).—Ales la 10 Sept. 1871.— † 10 Ianuarie 1886
 Dahn (Felix).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 3 Ianuarie 1912.
 30. Darboux (Jean Gustave).—Ales la 27 Maiu 1913.— † . . . 1917.
 De Gubernatis (Angelo).—Ales la 22 Martie 1895.— † 14 Februarie 1913.
 Desjardins (Ernest).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 9 Octomvrie 1886.
 Diefenbach (Lorenz).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 16 Martie 1883.
 Diez (Frederic).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Maiu 1876.
 35. Egger (Emil).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 18 August 1885.
 Ehrlich (Dr. Paul).—Ales la 18 Maiu 1911.— † 20 August 1915.
 Gaudry (Albert).—Ales la 23 Martie 1904.— † 27 Noemvrie 1908.
 Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat al României. — Ales la 21 Maiu
 1901. — † 24 Iunie 1909.
 Gonata (Ștefan).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 18 Septemvrie 1896.
 40. Grădișteanu (Grigorie).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 28 Februarie 1892.
 Grant Duff (Sir Mountstuart). — Ales la 12 Septemvrie 1875. — † 12
 Ianuarie 1906.
 Grecianu (Ștefan D.).—Ales la 9 Aprilie 1905.— † 1 August 1908.
 Grigorescu (Nicolae).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 21 Iulie 1907.
 Haynald (Cardinal Ludovic).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 4 Iulie 1891.
 45. Henry (Louis).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 23 Februarie 1913.
 Hurmuzaki (Nicolae).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 19 Septemvrie 1909.
 Jireček (Constantin).—Ales la 29 Maiu 1914.— † 28 Decemvrie 1917.
 Ioanid (Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 27 Decemvrie 1888.
 Ionescu (Ioan).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 17 Decemvrie 1891.
 50. Kotzebue (Wilhelm de).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 24 Octomvrie 1887.
 Kretzulescu (Constantin).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 20 Martie 1884.
 Krumbacher (Karl).—Ales la 28 Martie 1906.— † 12 Decemvrie 1909.
 Lamprecht (Karl).—Ales la 25 Maiu 1913.— † 10 Maiu 1915.
 Lahovari (Gheorghe).—Ales la 25 Martie 1901.— † 13 Iunie 1909.
 55. Lasteyrie (Comite Ferdinand de). — Ales la 9 Sept. 1871.— † 14 Maiu 1879.
 Lepsius (Richard).—Ales la 30 August 1875.— † 10 Iulie 1884.
 Linas (Charles de).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Aprilie 1887.
 Longperrier (Adrien de).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 14 Ianuarie 1882.
 Ludwig (Dr. Ernst).—Ales la 4 Aprilie 1908.— † 1/14 Octomvrie 1915.
 60. Manguiea (Simeon).—Ales la 22 Martie 1890.— † 22 Noemvrie 1890.
 Marsy (Comite de).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 16 Maiu 1900.
 Metchnikoff (I.).—Ales la 24 Maiu 1911.— † 18 Iulie 1916,

- Mihályi** (Mitropolitul Victor).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 17 Ianuarie 1918.
- Miklosich** (Dr. Franz de).—Ales la 15 Aprilie 1880. —† 7 Martie 1891.
65. **Mommsen** (Teodor).—Ales la 3 Iulie 1879.—† 19 Octomvrie 1903.
- Monlau** (Filip).—Ales la 12 Septemvrie 1870.—† 16 Februarie 1871.
- Müller** (Max).—Ales la 12 Septemvrie 1875.—† 15 Octomvrie 1900.
- Mureșianu** (Iacob).—Ales la 17 Septemvrie 1877.—† 17 Septemvrie 1887.
- Naniescu** (Iosif) Mitropolitul Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. —† 26 Ianuarie 1902.
70. **Petruszewicz** (Canonicul A. S.). — Ales la 22 Martie 1890. —† 11 Septemvrie 1913.
- Picot** (Emil).—Ales la 31 Maiu 1879.—† 13 Septemvrie 1918.
- Poincaré** (Jules-Henri).—Ales la 28 Maiu 1909.—† 4 Iulie 1912.
- Poincaré** (Lucien). — Ales la 11 Iunie 1919.—† 9 Martie 1920.
- Polizu** (Dr. Gheorghe A.).—Ales la 10 Septem. 1871.—† 18 Octom. 1886.
75. **Quinet** (Edgar).—Ales la 15 Septemvrie 1869.—† 27 Martie 1875.
- Rambaud** (Alfred).—Ales la 22 Martie 1895.—† 10 Noemvrie 1905.
- Ramsay** (Sir William).—Ales la 29 Maiu 1913.—† 1 August 1916.
- Sella** (Quintino).—Ales la 2 Aprilie 1883.—† 15 Martie 1884.
- Șiaguna** (Mitropolitul Andreiu). — Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 16 Iunie 1873.
80. **Silăși** (Dr. Gr.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 5 Ianuarie 1897.
- Stanley of Alderley** (Lord Henry).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 10 Decemvrie 1903.
- Steenstrup** (Johannes Japetus Smith).—Ales la 12 Septemvrie. 1870.—† 8 Iunie 1897.
- Sturdza-Scheianu** (Dimitrie).—Ales la 16 Aprilie 1907.—† 6 Februarie 1920.
- Suruceanu** (Ioan Cassian). — Ales la 11 Aprilie 1888. —† 18 Noemvrie 1897.
85. **Szabo** (Dr. Iosif).—Ales la 30 August 1872.—† 15 Decemvrie 1874.
- Tobler** (Adolf).—Ales la 30 August 1875.—† 5 Martie 1910.
- Torma** (Carol).—Ales la 22 Martie 1882.—† 17 Februarie 1897.
- Ubicini** (A.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† 15 Octomvrie 1884.
- Uvaroff** (Alexis S.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† Februarie 1885.
90. **Vegezzi-Ruscala** (G.).—Ales la 15 Septemv. 1869.—† 17 (29) Decemv. 1885
- Virchow** (Rudolf).—Ales la 6 Aprilie 1902.—† 23 August 1902.
- White** (Sir William A.).—Ales la 17 Martie 1885.—† 16 Decemv. 1892

MEMBRII CORESPONDENȚI

I. LA SECȚIUNEA LITERARĂ.

Români:

- Agârbiceanu *Ioan* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bănescu *Nicolae* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Bărbulescu *Ilie* (Iași). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Bassarabescu *I. A.* (Ploești). — Ales la 25 Maiu 1909.
5. Bengescu *Gheorghe* (București). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Burada *Teodor T.* (Iași). — Ales la 25 Martie 1887.
Dan *Dimitrie* (Cernăuți). — Ales la 23 Martie 1904.
Ghibu *Onisifor* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Gorovei *Artur* (Folticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
10. Halipa *Pantelimon* (Chișinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Hodoș *Enea* (Sibiiu). — Ales la 23 Martie 1904.
Murnu *Gheorghe* (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
Ortiz *Ramiro* (București). — Ales la 10 Iunie 1920.
Papahagi *Pericle* (Sîlîstria). — Ales la 26 Maiu 1916.
15. Procopovici *Alexe* (Cernăuți). — Ales la 5 Iunie 1919.
Rădulescu-Pogoneanu *Ioan* (București). — Ales la...
Sadoveanu *Mihail* (Iași). — Ales la 26 Maiu 1916.
Sandu-Aldea *Constantin* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Simionescu-Râmniceanu *Marin* (Focșani). — Ales la 5 Iunie 1919.
20. Speranția *Teodor D.* (București). — Ales la 31 Martie 1891.

Străini:

- Bartoli *Mateiu* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *M. H.* (Frankfurt pe Main). — Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Cernăuți). — Ales la 29 Maiu 1914.
Roques *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
5. Rosny *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga). — Ales la 18 Maiu 1911.

- Schrader Otto* (Breslau). — Ales la 30 Martie 1891.
Weigand Dr. Gustav (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
Zauner Ad. (Graz). — Ales la 29 Maiu 1914.

II. LA SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Români:

- Bogrea Vasile* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Brătescu Constantin (Constanța). — Ales la 5 Iunie 1919.
Cuza A. C. (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Docan N. (București). — Ales la 26 Maiu 1915.
 5. *Dragomir Dr. Silviu* (Cluj). — Ales la 26 Maiu 1916.
Filitti I. C. (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Frățiman Justin (Chișinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Ghibănescu Gh. (Iași). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Hârjeu General C. N. (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
 10. *Longinescu Ștefan* (București). — Ales la 24 Maiu 1910.
Meteș Preotul Ștefan (Boholt). — Ales la 7 Iunie 1919.
Moisil Constantin (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Negulescu P. P. (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Păclișan Preotul Zenovie (Blaj). — Ales la 5 Iunie 1919.
 15. *Popa-Lisseanu Gheorghe* (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Popescu Diaconul Nicolae (București). — Ales la 10 Iunie 1920.
Popovici Gheorghe (Lugoș). — Ales la 29 Maiu 1909.
Russo Demostene (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Slavici Ioan (București). — Ales la 22 Martie 1882.
 20. *Ursu Ioan* (Cluj). — Ales la 25 Maiu 1910.
Zotta Sever (Iași). — Ales la 7 Iunie 1919.

Străini:

- Ghedeon Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
Guillouard Louis Vincent (Caën). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Kadlec Karel (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
Nys Ernest (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 5. *Radonić Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
Romstorfer Karl A. (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Strzygowski Iosif (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Tamm Traugott. (—?—) — Ales la 2 Aprilie 1891.

III. LA SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Români:

- Atanasiu I. (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
 Athanasiu Sava (Iași). — Ales la 10 Iunie 1920.
 Borcea Ioan (Iași). — Ales la 5 Iunie 1919.
 Botezat Eugeniu (Cernăuți). — Ales la 25 Maiu 1913.
 5. Călugăreanu Dr. D. (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
 Cantacuzino Dr. I. (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
 Climescu C. (Iași). — Ales la 31 Martie 1892.
 Constantinescu Gogu (Londra). — Ales la 10 Iunie 1920.
 Cosmovici Leon (Iași). — Ales la 11 Martie 1893.
 10. Gerota Dr. D. (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
 Hurmuzescu Dr. Dragomir (București). — Ales la 24 Maiu 1916.
 Ionescu Ioan (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
 Levaditi Dr. C. (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
 Moldoveanu Dr. I. (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
 15. Panaitescu General Scarlat (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Pompeiu D. (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
 Riegler Dr. Em. (Iași). — Ales la 23 Martie 1904.
 Ștefănescu Sabba (București). — Ales la 11 Martie 1893.
 Teodorescu Em. C. (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
 20. Vasilescu-Karpen Nicolae (București). — Ales la 5 Iunie 1919.

Străini :

- Montandon A. L. (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
 Montesius de Ballore Fernand de (Chili). — Ales la 27 Maiu 1913.
 Pittard Eugène (Geneva). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII CORESPONDENȚI DECEDAȚI.

- Assaky (Dr. G.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 22 Aprilie 1899.
- Asser T. M. C. — Ales la 1 Aprilie 1903. — † 6 Iunie 1914.
- Bamberg (Dr. Felix).—Ales la 2 Aprilie 1891.— † 31 Ianuarie 1893.
- Barcianu (Sava Popovici).—Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 17 Martie 1879.
5. Boiu (Zaharia).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 24 Octomvrie 1903.
- Brătianu (General C. I.).—Ales la 10 Aprilie 1899.— † 6 Ianuarie 1910.
- Broșteanu (Petre).—Ales la 1 Aprilie 1889. — † Ianuarie 1920.
- Codrescu (Teodor).—Ales la 2 Aprilie 1886.— † 22 Martie 1894.
- Culianu (N.). — Ales la 1 Aprilie 1889. — † 28 Noemvrie 1915.
10. Demetriescu (Anghel).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 22 Iulie 1903.
- Densușianu (Aron).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 4 Septemvrie 1900.
- Densușianu (Nicolae).—Ales la 6 Aprilie 1880.— † 25 Martie 1911.
- Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 10 Iulie 1914.
- Eliad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912. — † 24 Maiu 1914.
15. Esarcu (Constantin).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 8 Iunie 1898.
- Gogu (Constantin).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 30 Ianuarie 1897.
- Goldiș (Episcop Iosif).—Ales la 22 Martie 1882.— † 23 Martie 1902.
- Ionnescu-Gion (G. I.).—Ales la 1 Aprilie 1889.— † 29 Iunie 1904.
- Janka (Victor).—Ales la 22 Martie 1882.— † 9 August 1890.
20. Jung (Dr. Julius).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 1910.
- Kalinderu (Dr. N.).—Ales la 29 Martie 1890.— † 16 Aprilie 1902.
- Kaluzniacki (Dr. Emil). — Ales la 20 Martie 1890. — † 21 Iunie 1914.
- Kanitz (August).—Ales la 22 Martie 1882.— † 30 Iunie 1896.
- Lambrior (Alexandru).—Ales la 2 Martie 1882.— † 20 Septemvrie 1883.
25. Laurian (D. Aug.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 25 Octomvrie 1906.
- Lecomte du Noüy (A.). — Ales la 25 Martie 1887.— † 11 Noemvrie 1914.
- Legrand (Emil).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 15 Noemvrie 1903.
- Mărgărit (Apostol).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 22 Iulie 1903.
- Meșiota (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 19 Ianuarie 1878.
30. Mihályi (Ioan). — Ales la 25 Martie 1901. — † 14 Octomvrie 1914.

- Negreanu (Dimitrie).—Ales la 11 Martie 1893.—† 30 Aprilie 1908.
Nenițescu (Ioan).—Ales la 18 Martie 1896.—† 23 Februarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 9 Iulie 1885.
Odhner (C. T.). — Ales la 20 Martie 1890. — † 1904.
35. Oniț (Virgil).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 8/21 Octomvrie 1915.
Petrescu (Dr. Z.).—Ales la 18 Martie 1885.— † 16 Decemvrie 1901.
Petrino (Dimitrie).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 3 Martie 1892.
40. Popovici (Gh.). — Ales la 11 Aprilie 1905.— † 12 Iulie 1905.
Robescu (C. F.). — Ales la 10 Sept. 1871. — † 1920.
Suțu (Dr. Alexandru).—Ales la 11 Aprilie 1881. — † 1920.
Roman (Visarion).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 1 Maiu 1915.
45. Romniceanu (M.).—Ales la 23 Martie 1904.— † 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen).—Ales la 12 Martie 1885.— † 16 Iulie 1890.
Șerbănescu (Colonel T.).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu (Ioan) (București).—Ales la 9 Aprilie 1897.— † 1917.
50. Vârgolici (Ștefan). — Ales la 25 Martie 1887. — † 29 Iulie 1897.
Vîțu (Dr. Alexandru N.). — Ales la 7 Aprilie 1897.—† 25 Decemvrie 1902.
-

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE ÎN ANUL 1920—21.

A. DELEGAȚIUNEA.

Președintele Academiei Române	Onciul D.
Acesori (Vicepreședinți): din <i>Secțiunea Literară</i> .	Brătescu-Voinești I.
din <i>Secțiunea Istorică</i> .	Pârvan V.
din <i>Secțiunea Științifică</i>	Hepites St. C.
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922)	Negruzzi I. C.

B. SECȚIUNILE.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

Președinte	Caragiani Ioan (Iași)
Vicepreședinte	Brătescu-Voinești I. (București)
Secretar (pe 7 ani, 1914—1921)	Bianu I. (București)

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Președinte	Onciul D. (București).
Vicepreședinte	Stefanelli T. V. (Folticeni).
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926)	Pârvan V. (București)

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Președinte	Marinescu Dr. G. (București)
Vicepreședinte	Simionescu I. (Iași)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926).	Antipa Gr. (București)

C. COMISIUNILE.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:

Bianu I., Pârvan V., Antipa Gr., Secretarii Secțiunilor.

II. Membru Conservator al Colecțiunii numismatice: Sutzu M. C.

III. Comisiunea pentru Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1921:

Din Secțiunea Literară:

Brătescu-Voinești I., Ciobanu St., Densușianu O., Pușcariu S.

Din Secțiunea Istorică:

Gusti D., Lăpădatu Al., Nistor I., Onciul D.

Din Secțiunea Științifică:

Inculetz I., Mrazec L., Ponț P., Țițeica G.

IV. Comisiunile pentru lucrările intrate la următoarele premii din 1921:

a) *Năsturel*, de 5.000 lei despre: *Vasile Alecsandri: viața și opera lui*:
Bianu I., Bogdan-Duică G., Negruzzi I. C.

b) *Neuschotz*, de 2.000 lei, despre: *Cipariu și Pumnul, activitatea lor filologică și literară*:

Bianu I., Densușianu O., Pușcariu S.

c) *Toncovițeanu*, de 1.000 lei: *Studiu despre versificația românească*:
Bârseanu A., Brătescu-Voinești I., Zamfirescu Duiliu.

d) *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*:

Iorga N., Onciul D., Pârvan V.

e) *Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei: *Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din baltă Brateș*: **Antipa Gr., Racoviță Emil, Botezatu Eugen** (membru corespondent).

f) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), : *Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea uneia sau mai multora din boalele care cauzează marea mortalitate a primei copilării în România*:

Babeș Dr. V., Marinescu Dr. G., Gerota Dr. D. (membru corespondent).

g) *Lazăr*, de 5.000 lei: *Studiul chimic al lignitelor din țară*: **Mrazec L., Poni P., Simionescu I.**

h) *Anastasie Fătu*, de 3.000 lei: *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară*:

Mrazec L., Simionescu I., Ștefănescu Sabba (membru corespondent).

i) *Maréle Premiul General Ioan Carp și Maria Carp* de 7.000 lei: *Energia pe care ne o pot da apele din țară*:

Hepites St. C., Saligny A., Hurmuzescu Dr. Drag. (membru corespondent).

V. Comisiunea financiară:

Antipa Gr., Mehedinți S., Țițeica G.

VI. Comisiunea bugetară:

Antipa Gr., Mehedinți S., Poni P., Simionescu I., Țițeica G.

VII. Comisiunea Fundațiunii Adamachi:

Negruzzi I. C., Poni P., Simionescu I.

VIII. Comisiunea școlară:

Mehedinți S., Onciul D., Pârvan V.

IX. Comisiunea Fondurilor I. Fătu și I. Scorțeanu:

Bârseanu A., Inculeț I., Negruzzi I. C., Onciul D., Pârvan V.

X. Comisiunea Dicționarului:

Bianu I., Crainicianu Gr., Hepites St. C., Onciul D., Negruzzl I. C., Zamfirescu Duiliu.

XI. Comisiunea pentru localul Bibliotecii:

Antipa Gr., Blanu I., Poni P., Saligny A.

*XII. Comisiunea pentru revizuirea și unificarea regulamentului general al Academiei: Bianu I., Pârvan V., Țițeica G.**XIII. Comisiunea pentru potretele membrilor răposăți și busturile foștilor președinți:*

Blanu I., Hepites St. C., Negruzzl I. C., Sutz M. C., Zamfirescu Duiliu.

CUPRINSUL

PARTEA I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 13 Iunie 1919 PÂNĂ LA 14 MAIU 1920.

	Pagina
1. Ședința dela 13 Iunie 1919.	
D-l Vicepreședinte D. Onciul salută de d-l membru onorar I. Jarnik în mijlocul Academiei, care mulțumește	3
2. Ședința dela 20 Iunie 1919.	
D-l Vicepreședinte I. Brătescu-Voinești urează bun venit d-lui D. Gusti, care mulțumește	4
D-l Demostene Russo mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent	5
Secțiunea istorică acordă d-lui P. Cancel un ajutor de 4000 lei pentru bibliografia scrierilor slave privitoare la Români și la limba română și de a tipări lucrările d-lui C. Litzica <i>Topografia balcanică în evul mediu. I. Procop din Caesarea</i> și lucrarea părintelui St. Meteș <i>Relațiunile Comerciale ale Țerilor Românești cu Ardealul până în secolul al XVIII lea</i>	»
3. Ședința publică dela 27 Iunie 1919.	
D-l G. Bogdan-Duică despre <i>Vasile Alecsandri</i>	6
D-nii Andrei Rădulescu, C. Sandu-Aldea și I. Ionescu mulțumesc pentru alegerea lor de membrii corespondenți	»
D-l Paul Gore dăruiește 6 gramatici de limbă română între 1827 — 1865 publicate în limba rusă pentru Basarabia	7
D-l I. Bianu prezintă cartea <i>Ardealul nostru</i> de Cristu S. Negoescu	»
4. Ședința dela 4 Iulie 1919.	
I. P. S. S. Mitropolitul Bucovinei Repta, P. S. S. Arhiepiscopul I. Antonovici-Bărlădeanul și d-l Sever Zotta mulțumesc de alegerea lor de membri onorari și corespondenți ai Academiei	»
D-l S. Mehedintzi oferă din partea d-lui Barbu Catargiu documente din timpul lui Ștefan cel Mare	8
5. Ședința publică dela 11 Iulie 1919.	
D-l N. Iorga despre <i>Mihnea Radu și tăierea boierilor munteni</i> ; și despre <i>O foaie de cultură populară la 1845</i>	»
D-nii G. Dima, Vasile Goldiș, și Fr. Teutsch Episcopul Bisericii Evanghelice din Ardeal, I. P. S. S. Dr. Vasile Suciu, Mitropolitul greco-catolic din Ardeal, Paul Gore, Eugène Pittard, I. Agârbiceanu și Ghibu mulțumesc pentru alegerea lor de membrii onorari și corespondenți ai Academiei	»

	Pagina
D-l V. <i>Pârvan</i> citește procesul verbal al Comisiunii pentru monumentul unirii.	11
D-l I. <i>Bianu</i> prezintă textul original al Constituției Comisiunii Centrale din Focșani dela 9 Octomvrie 1859	12
D-l M. C. <i>Sutzu</i> dăruiește o colecție de greutăți grecești, romane și egiptene	"
6. Ședința publică dela 19 Septemvrie 1919.	
D-nii G. Lacour-Gayet, P. S. Miron Cristea, Episcopul Caransebeșului, Părintele Șt. Meteș, Alexe Procopovici, Ioan Borcea, mulțumesc pentru alegerea lor de membrii onorari și corespondenți ai Academiei	17
D-l General G. Găvănescu mulțumește pentru premiul acordat	18
D-l Paul Gore dăruiește 40 cărți rusești privitoare la istoria și vicața Basarabiei	"
Ministerul Afacerilor Străine despre stațiunea biologică dela Roscoff	"
Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor dăruiește Buletinul arheologic ce apare la Atena	19
Academia de Inscripțiuni și Frumoase-Litere din Paris trimete proiectul de statute pentru Uniunea Academică de cercetări și publicațiuni	"
D-l V. <i>Pârvan</i> despre monumentul Unirii	"
D-l A. <i>Iorga</i> protestează contra adăogirilor tendențioasă făcute la un articol al său publicat în Vol. IV din „Weltgeschichte“ a lui Helmolt	20
D-l St. C. <i>Hepites</i> prezintă lucrări de ale d-lui Dr. Hurmuzescu	"
7. Ședința publică dela 26 Septemvrie 1919.	
D-l V. <i>Pârvan</i> comunicare pentru comemorarea Impăratului Traian	"
D-l Vicepreședinte D. <i>Onciul</i> anunță moartea membrilor corespondenți Al. Suțu și C. F. Robescu	21
8. Ședința publică dela 3 Octomvrie 1919.	
D-l. Dr V. <i>Babeș</i> despre Al. Suțu	"
D-l N. <i>Iorga</i> despre „ <i>Unchiul</i> “ lui Ștefan cel Mare	22
Academia de științe din Maryland dela Baltimore propune schimb de membri corespondenți	"
Institutul Smithsonian din Washington despre fixarea teritorială a României	23
D-l N. <i>Iorga</i> prezintă lucrări de ale sale	"
D-l N. Petrescu-Comnen dăruiește lucrări de ale sale	"
D-l Al. <i>Lăpădatu</i> prezintă un atlas al Alsaciei-Lorenei și un atlas geografic și statistic al Poloniei	"
D-l Ioan Condurache trimete pentru publicare lucrarea sa <i>Suzeranitatea Ungaro-Polonă și efectele ei asupra suveranității Principatelor Române până la 1500</i>	24
Hotărârile Secțiunii istorice	"
9. Ședința publică dela 10 Octomvrie 1919.	
D-l General Scarlat Panaitescu mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent	"
D-l D. <i>Onciul</i> prezintă lucrarea sa <i>Ideia Latinității și a Unității naționale</i> . Institutul Musée Guimet trimete tomul 42 din Analele sale	25
D-l I. <i>Bianu</i> prezintă un document de istorie culturală dela d-l C. Krupenski	"
D-nii V. <i>Pârvan</i> și I. <i>Bianu</i> despre Uniunea Academică	"

10. Ședința publică dela 17 Octombrie 1919.	
D-l Ovid Densușianu despre Nicolae-Bălcescu.	26
11. Ședința publică dela 24 Octombrie 1919.	
D-l Dr. V. Babeș despre <i>Condițiunile pentru a steriliza apa de băut prin filtrele dela Bâcu--Arcuda după cercetările d-lui Dr. A. Babeș</i>	"
D-l N. Iorga despre <i>Noi mărturii străine despre istoria modernă a Românilor</i>	"
12. Ședința dela 31 Octombrie 1919.	
D-l Al. Lăpălatu dăruiește un pergament domnesc din 1438 și un manuscris grecesc din secolul XVI.	"
D-l Ioan D. Condurachi pentru publicarea scrierii <i>Soli și Agenți ai Domnilor Moldoveni la Poartă în secolul al XVII-lea</i>	"
13. Ședința publică dela 7 Noembrie 1919.	
D-l N. Iorga despre <i>Lucruri nouă găsite în Basarabia</i> și dăruiește documente.	27
14. Ședința dela 13 Noembrie 1919.	
D-l I. C. Negruzzi despre transportarea capului lui Mihaiu Viteazul dela Mitropolia din Iași la Mănăstirea Dealului.	"
15. Ședința publică dela 14 Noembrie 1919.	
D-l Inginer Gogu Constantinescu despre <i>Știința Sonică</i>	28
16. Ședința solemnă dela 21 Noembrie (S-ții Mihail și Gavril) 1919.	
D-l D. Onciul salută pe Senatorii și Deputații din țerile alipite.	"
D-l N. Iorga expune o comunicare despre Mihaiu Vodă-Viteazul.	"
Dela d-l Francesco d'Ovidio, Președintele Academiei Regale dei Lincei din Roma se primește o scrisoare prin care salută unirea teritorială a Românilor.	29
17. Ședința dela 28 Noembrie 1919.	
D-l Duiliu Zamfirescu despre ședința solemnă din ziua Sfinților Mihail și Gavril în prezența delegaților țerilor unite.	"
Ministerul de Răsboiu despre emblema drapelelor corpurilor de trupă.	"
D-l Ovid Densușianu: hotăririle Comisiunii Monumentului Unirii.	30
D-l St. C. Hepites prezentă 3 scrisori din 1858 și 1866.	31
D-l I. C. Negruzzi dăruiește scrisori autografe dela Ioan Bogdan și Al. Vlahuță.	"
18. Ședința publică extraordinară dela 30 Noembrie 1919.	
D-l I. Bianu prezentă în dar dela d-l Paul Gore 12 hisoave dela diferiți Domni ai Moldovei.	"
D-l St. Ciobanu despre <i>Continuitatea culturii și simfirii românești în Basarabia sub stăpânirea rusească</i>	32
19. Ședința dela 5 Decembrie 1919.	
Hotărîre de a se publica în Analele Secțiunei literare <i>Studiul numelor de localități din România</i> de Iorgu Iordan și <i>Colindele religioase la Români</i> de Al. Roseti; în secțiunea istorică <i>Soli și Agenți ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea</i> de Ioan D. Condurachi.	"
D-l St. C. Hepites prezentă <i>Buletinul Societății Regale Române de Geografie</i> Vol. 37 dia 1916—1918.	"

20. Ședința publică dela 12 Decemvrie 1919.

D-l *S. Mchedinși* despre *Populația, problema fundamentală a Statului român*

21. Ședința dela 19 Decemvrie 1919.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul* salută pe Părintele Protopop Gheorghe Popovici din Lugos, membru corespondent care mulțumește

33

Marele Stat Major despre organizarea biroului de educație națională

»

22. Ședința dela 26 Decemvrie 1919.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* urează bun venit în mijlocul Academiei d-lui Emil Racoviță, care mulțumește

»

D-l C. N. Hurmuzaki mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent

34

D-l *I. Simionescu* prezintă lucrări de ale sale și moneda de aur din partea preotului Gh. Constantinescu din Hârlău

»

23. Ședința dela 2 Ianuarie 1920.

D-l Carol Kadlec, profesor la Universitatea din Praga mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent

35

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* prezintă lista publicațiilor prezentate la premiile din 1920.

D-l *St. C. Hepites* propune o telegramă M. S. Regelui pentru Unirea țărilor române.

37

24. Ședința publică dela 23 Ianuarie 1920.

D-l *Ovid Densusianu* despre *Originea Bascilor*

25. Ședința dela 30 Ianuarie 1920.

D-l *I. C. Negruzzi* anunță moartea membrului corespondent Petre Broștanu

D-l H. Tiklin mulțumește pentru alegerea sa de membru onorar.

»

D-l *I. Bianu* despre vizitarea Academiei de d-l Gustave Fougères.

39

D-l *I. C. Negruzzi* despre prezentarea scrisorii de omagii din partea Academiei M. S. Regelui la Unirea țărilor românești.

»

Cuvântarea d-lui *D. Onciul*

40

Răspunsul M. S. Regelui.

41

Uniunea Academică Internațională trimete Statutele și anunță că a primit scrisoarea cu membrii delegației la Academia Române.

41

D-l Gustav Weigand trimete raportul anual 21—25 al Institutului pentru limba română din Lipsa.

»

D-l *D. Onciul* urează bun venit în mijlocul Academiei d-lui membru corespondent Sever Zotta, care mulțumește.

»

26. Ședința publică dela 6 Februarie 1920

D-l *N. Iorga* despre *Note asupra unirii Țărilor Românești*

42

27. Ședința publică dela 13 Februarie 1920.

D-l *Ovid Densusianu* despre *Dovezile păstoritului pentru înrudirea Bas-cilor*.

»

D-l *I. Bianu* despre Dimitrie Sturdza-Scheianul

»

Scrisoarea Academiei către Universitatea din Cluj cu ocazia inaugurării ei.

43

Răspunsul d-lui Rector *Sextil Pușcariu*.

44

	Pagina
28. Ședința dela 20 Februarie 1920.	
D-l S. Mehedinți invită Membrii Academiei, la a 80 a aniversare a nașterii lui Titu Maiorescu	44
29. Ședința publică dela 27 Februarie 1920.	
D-l D. Onciul despre moartea lui A. D. Xenopol	»
D-l S. Mehedinți despre Titu Maiorescu	45
Ministerul de Instrucție publică Ceho-slovac cere schimb de publicațiuni .	»
D-l Antoniu Baldacci, membru onorar, face urări pentru România întregită.	»
30. Ședința dela 5 Martie 1920.	
D-l N. Iorga: cuvântare la immormântarea lui A. D. Xenopol	46
D-l I. Bianu prezintă 20 documente din secolul XIX-lea din partea d-lui General P. V. Năsturel.	47
31. Ședința dela 12 Martie 1920.	
Propunerea d-lui Paul Gore: <i>heraldică, noua stemă a României</i>	»
Publicarea in <i>Anale Anatomia microscopică a musculațiunii tubului diges-</i> <i>tiv la Tinca Vulgaris</i> de dr. A. T. Zaicu.	»
32. Ședința publică dela 19 Martie 1920.	
D-l N. Iorga despre <i>Urme de graiu și de trecut aflate în A. deal</i>	»
33. Ședința dela 26 Martie 1920.	
D-l St. C. Hepites despre moartea lui Lucien Poincaré	43
D-nii I. C. Negruzzi, I. Bianu, V. Pârvan, D. Onciul despre obiectele, ma- nuscriptele luate de Bulgari dela Academie și dela stațiunile arheologice din Dobrogea	»
D-l I. Bianu prezintă două volume manuscripte din partea d-lui N. Fîru .	49
D-l V. Pârvan prezintă monografia insulei Andros din partea d-lui Theophil Sanciuc.	50
34. Ședința publică dela 2 Aprilie 1920.	
D-l Dr. V. Babeș despre <i>Provenirea și tratamentul meningitei cerebrospinale</i>	»
D-l N. Iorga despre <i>Profesorul francez Lucien Repey și începuturile istoriei</i> <i>universale la Români</i>	»
35. Ședința dela 23 Aprilie 1920.	
D-l Dr. Gh. Crăniceanu dăruiește manuscrisul părții a doua din Botanica de dr. Anastasie Fătu.	»
D-l I. Bianu prezintă „Diariu sau Zioariu pe anul 1817”	»
D-l Const. Moisil comunică două monumente numismatice	»
36. Ședința dela 30 Aprilie 1920.	
D-l Dr. G. Marinescu prezintă lucrări de ale sale.	51
37. Ședința publică dela 7 Maiu 1920.	
Ministerul Afacerilor Străine comunică că lăzile cu documentele Academiei se află la Moscova, și manuscriptele slavone ridicate dela Academie de Ger- mani și predate Bulgarilor, se află in posesiunea Comisarului român dela Sofia	52
38. Ședința dela 14 Maiu 1920.	
D-l I. Bianu despre manuscriptele slavone ale Academiei Române	»
D-l Ovid Densuszianu prezintă cărți ca dar din partea d-lui O. Tafrali. . .	53

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1920.

	Pagina
1. Ședința dela 15 Maiu 1920.	
D-l I. C. Negruzzi despre audiența la M. S. Regele	55
D-l I. C. Negruzzi cetește <i>Raportul asupra lucrărilor făcute în 1919-20.</i>	"
D-l I. Bianu cetește scrisoarea primită dela d-na Elena D. Sturdza-Scheianu și răspunsul de mulțumire	77
D-l Al. Lăpădatu despre Sturdza-Scheianu	79
D-l I. Bianu prezintă două hărți manuscrite ale Moldovei din anul 1833.	"
2. Ședința publică dela 17 Maiu 1920.	
D-l I. C. Negruzzi despre Ioan Bogdan, Alexandru D. Xenopol, Alexandru Vlahuță și manuscrite ale lor.	80
D-l Gr. Antipa cetește <i>Raportul Comisiunii financiare asupra administrației cassei și asupra situațiunii fondurilor în anul bugetar 1 Iunie 1918-31 Maiu 1919</i>	"
Comisiunea financiară pentru 1919-20	81
Comisiunea pentru examinarea lucrărilor din 1919-20.	82
3. Ședința dela 18 Maiu 1920.	
Raportul comisiunii bibliotecii	"
D-l I. Bianu și I. Simionescu despre publicația „creșterea colecțiilor“ .	87
4. Ședința dela 19 Maiu 1920.	
Raportul asupra activității Cabinetului Numismatic în 1919	88
D-l P. Poni despre serbarea pentru pomenirea eroilor	89
5. Ședința dela 20 Maiu 1920.	
D-l D. Onciul despre călătoria MM. LL. Regelui și Reginei în Bucovina	"
6. Ședința dela 21 Maiu 1920.	
D-l Al. Lăpădatu despre <i>Mihnea-cel-Rău și Ungurii (1508-1510)</i>	91
Consistoriul ortodox român din Transilvania invită la instalarea Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan	"
Raportul Comisiunii fondurilor I. Fătu și I. Școrțeanu din 1919	92
7. Ședința dela 22 Maiu 1920.	
Propuneri făcute de secțiunea istorică la 20 Maiu	94
Hotărîrea de a se tipări în Anale <i>Vacanțele Mitropoliei ortodoxe române din Transilvania în secolul XVIII</i> de I. Mateiu	"
Marele Stat Major cere delegați la întocmirea programului pentru îndrumarea educațiunii fizice	95
8. Ședința dela 24 Maiu 1920.	
D-l Dr. G. Marinescu despre <i>Encefalita letargică</i>	"
Propunerea Comisiunii dela Școala de Arte frumoase din București pentru acordarea premiului „J. Leconte du Noüy“	"
Raportul Comisiunii școlare asupra activității școalelor, Academiei, în anul 1919-20	"
9. Ședința dela 25 Maiu 1920.	
D-l I. Bianu despre schimb de membrii Corespondenți cu Academia Statului Maryland	98

10. Ședința dela 26 Maiu 1920.	
D-l I. Bîanu prezintă publicațiunea lui M. Gaster	99
D-l St. C. Hepites prezintă <i>Buletinul Societății Regale Române de Geografie</i> . Tomul XXXVIII (1919)	"
11. Ședința publică dela 27 Maiu 1919.	
D-l N. Iorga despre <i>Istoria țerii scrisă de cei mîci</i>	"
12. Ședința publică dela 28 Maiu 1920.	
D-l T. V. Stefanelli despre <i>Catastru și cărți tabulare</i>	"
D-l I. Bîanu prezintă în dar din partea P. S. Sale Arhercului Iacov Antonovici Bărlădeanul un manuscris	"
D-l St. C. Hepites anunță moartea membrului onorar Pietro Blaserna	"
13. Ședința dela 29 Maiu 1920.	
Secțiunea istorică propune pentru a fi aleși membrii activi pe d-nii Andrei Rădulescu și G. Vălsan	"
Secțiunea științifică propune pentru a fi ales membru activ Dr. Em. Racoviță	"
Hotărîrea pentru a se tipări atât lucrările Secțiunii istorice cât și memoriile asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu de N. Iorga, documentele de D. Onciul și o introducere geografică-etnografică a regiunii oltene de unde a pornit mișcarea de S. Mehedinți	"
Schimbul de publicație cu Academia Egipteană din Cairo	"
14. Ședința dela 1 Iunie 1920.	
D-l I. C. Negruzzi despre scrisoarea adresată guvernului pentru ca Academia Română să formeze un cerc electoral deosebit pentru Senat	101
Deciziunile Secțiunii științifice: Asocierea Academiei la fondarea organizațiilor științifice; intervenție la Ministerul de Războiu pentru a se acordă 13.000 franci pentru ca Serviciul geografic al armatei să participe la Uniunea geodezică; să se tipărească în „Studii și cercetări” <i>Statistica Războiului</i> de P. Poni; să se dea d-lor G. Zotta și Z. Panțu pentru cercetări științifice	"
D-l S. Pușcariu despre serbările dela Sibiu cu ocazia instalării Mitropolitului Nicolae Bălan	"
Raportul comisiei școlare privitoare la Institutul Oteteleșanu	103
D-l I. C. Negruzzi pentru introducerea unui nou alineat în Regulamentul General	"
15. Ședința dela 2 Iunie 1920.	
Alegeri de membrii activi:	
D-l Andrei Rădulescu	104
D-l Dr. Emil Racoviță	105
D-l G. Vălsan	112
Raportul Comisiei Dicționarului limbii române	113
Secțiunea științifică acordă 1000 lei d-lui profesor G. Fințescu pentru cercetări și stabilirea subiectelor pentru premiile pentru 1925: a) Premiul Lazăr de 5000 lei și Premiul Neuschotz de 2000 lei	115
D-l I. Bîanu despre întrebuintarea fondului A. P. Robescu	"
16. Ședința dela 3 Iunie 1920.	
D-l P. Poni urează bun venit în mijlocul Academiei, d-lui Andrei Rădulescu, care mulțumește.	116
D-l I. C. Negruzzi prezintă o scrisoare a lui Al. Vlahuță din 1881	"

	Pagina
D-l I. <i>Bianu</i> despre venitul fondului D. A. Sturdza	»
D-l I. <i>Bianu</i> despre depunerea de coroane pe mormintele membrilor Academiei răposați în țările foarte supuse stăpânirilor străine	117
D-l I. <i>Bianu</i> despre construirea localului bibliotecii; discuții asupra acestei chestiuni	»
17. Ședința publică dela 4 Iunie 1920.	
D-l M. C. <i>Sutzu</i> despre <i>Monete de bronz imperiale romane</i>	118
13. Ședința publică dela 5 Iunie 1920.	
D-l P. <i>Poni</i> anunță că M. S. Regele va lua parte la cele 3 ședințe solene Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1919—20	»
D-l I. <i>Bianu</i> despre întrebuințarea venitului fondului A. Stolojianu	120
D-l V. <i>Pârvan</i> și I. C. <i>Negruzzi</i> despre monumentul comemorativ al unirii Comisiunile Secțiunii științifice pentru examinarea manuscriselor la concursul premiilor din 1921 cu subiecte date	121
19. Ședința solemnă dela 6 Iunie 1920.	
D-l Președinte P. <i>Poni</i> adresează M. S. Regelui cuvinte de bună venire	»
M. S. Regele mulțumește	122
D-l S. <i>Mehedinți</i> rostește discursul său de recepție <i>Caracteristica etnografică a unui popor prin munca lui</i> ; d-l I. <i>Bianu</i> rostește <i>Răspunsul</i>	»
20. Ședința dela 7 Iunie 1920.	
Schimbul de membri între Academia statului Maryland din Baltimore	»
Alegerea a doi membri pentru Uniunea Academică de cercetări și publicațiuni Raportul Comisiunii fondului V. Adamachi, 1919—20	123
21. Ședința solemnă dela 8 Iunie 1920.	
Părintele I. <i>Lupaș</i> citește discursul său de recepție despre <i>Nicolae Popea și Ioan M. Moldoveanu</i> ; d-l N. <i>Iorga</i> citește <i>Răspunsul</i>	126
22. Ședința dela 9 Iunie 1920.	
Deciziunile Secțiunii științifice	»
Deciziunile Secțiunii literare	»
Deciziunile Comisiunii premiilor Năsturel, Anastasie Stolojianu și al Asociațiunii Craiovene	127
23. Ședința dela 10 Iunie 1920.	
Propunerile Secțiunii științifice pentru alegeri de membri corespondenți	128
Propunerile Secțiunii literare pentru alegeri de membri corespondenți	»
Hotărâri și propuneri de Secțiunii istorice	»
D-l A. <i>Saligny</i> despre activitatea științifică a d-lui Gogu Constantinescu	»
« Gogu Constantinescu este ales membru corespondent	131
« D. V. <i>Babeș</i> despre activitatea științifică a d-lui Dr. I. Moldovanu	»
» Dr. I. Moldovanu este ales membru corespondent	132
« D. <i>Simionescu</i> despre activitatea științifică a d-lui Sava Athanasie	»
« Sava Athanasie este ales membru corespondent	133
« G. <i>Marinescu</i> despre activitatea științifică a d-lui D. Călugăreanu	»
« D. Călugăreanu este ales membru corespondent	137
« D. <i>Bianu</i> despre activitatea literară a d-lui R. Ortiz	»
« R. Ortiz este ales membru corespondent	138
« S. <i>Pușcariu</i> despre activitatea literară a d-lui N. Bănescu	»

	Pagina
D-l N. Bănescu este ales membru corespondent	139
« V. Pârvan despre activitatea științifică a d-lui V. Bogrea	»
« V. Bogrea este ales membru corespondent	140
« N. Iorga despre activitatea științifică a Diaconului N. Popescu	»
Diaconul N. Popescu este ales membru corespondent	»
Sunt ales Membri Onorari:	
I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. N. Bălan	141
Printul Roland Bonaparte	»
D-l Rodolf Lanciani	142
Bugetul Academiei pentru 1920—21	»
Comisiunea bugetară pentru 1921—2	143
24. Sedința solemnă dela 11 Iunie 1920.	
D-l S. Pușcariu citește discursul său de recepțiune	143
„ D. Bianu citește răspunsul	»
25. Sedința dela 12 Iunie 1920.	
Moștenirea Elie Ștefănescu	144
Delegația aleasă pentru 1920—21	»
D-l D. Onciul mulțumește pentru alegerea sa ca Președinte	»
25. Sedința solemnă dela 13 Decembrie 1920.	
D-l Secretar general I. C. Negruzzi despre premiile acordate	145
Raportele speciale despre scrierile premiate	147
D-l Secretar general I. C. Negruzzi raport despre lucrările secțiunii	»

SECȚIUNEA LITERARĂ

Sedința dela 27 Maiu 1920.

D-l Ov. Densușianu: plan pentru alegerea și publicarea materialelor de folklor	154
--	-----

Premiul Constantinide de 4000 lei.

D-l I. Brătescu-Voinești raport despre Din țara zimbrului de V. Voiculescu	156
D-l I. C. Negruzi raport despre Un dor împlinit de I. A. Bassarabescu	158
D-l I. Bianu raport despre grădina între ziduri, de J. Pillat, ...	159

SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ

Premiul Adamachi de 5000 lei.

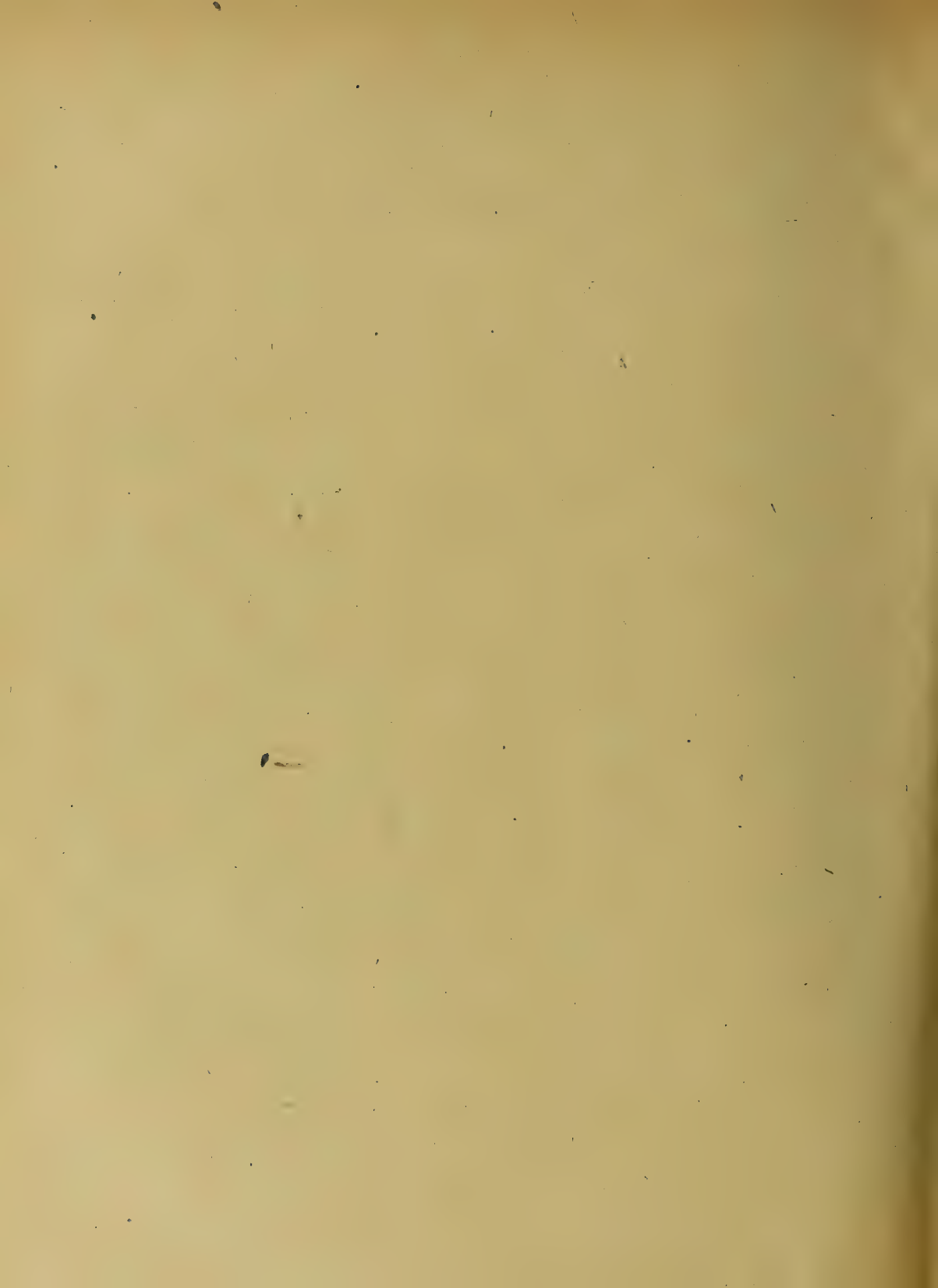
D-l V. Babeș, raport despre Consultații medicale, de Th. Mironescu	162
D-l G. Țițeica, raport despre Perpetuum mobile, de St. Procopiu	163
« « « raport despre Curs de Stenografie, de H. Stahl	166

Premiul Stolojanu de 3000 lei.

D-l St. C. Hepites, raport despre Ridicările geolezice din Delta Dunării, de I. G. Vidrașcu	167
---	-----

Premiul Asociațiunii Craiovene de 1500 lei

D-l I. Simionescu, raport despre Noțiuni de botanică, de Ecat. Mihăilescu	168
Concursuri pentru premii 1920	170
Personalul Academiei la 13 Iunie 1920	183

ȘTIINȚA SONICA

DE

INGINER G. CONSTANTINESCU

Sedința dela 14 Noembrie 1919.

Doamnelor și Domnilor,

Voiu începe conferința cu care voiu avea onoarea a vă întreține, aducând mulțumirile mele d-lor membri ai Academiei Române, cari mi-au făcut deosebita onoare de a mă invita să expun, în fața unui auditoriu distins, un rezumat al lucrărilor mele asupra aplicațiunii vibrațiunilor în trasmisiunea energiei mecanice. Această sală este un sanctuar al științei române și cu un sentiment de venerațiune și cu oarecare teamă, că nu voi fi la înălțimea așteptărilor D-voastre, voi intra în subiectul ce-mi propun a desvoltă într'o oră. De altfel vă promit că aceasta va fi maximul de timp în care voi abuza de paciența D-voastre.

În această conferință voi avea să tratez despre o știință nouă și anume: știința care se ocupă cu *trasmisiunea energiei mecanice prin vibrațiuni*.

Titlul fiind cam lung, voi preferi să întrebuițez în cele ce urmează numele cu care noua știință a fost botezată de un prieten al meu, Sir Richard Paget, și anume: știința „sonică“.

Cuvântul „sonic“ are oarecare analogie cu „sunet“. Deoarece sunetele sunt rezultatul vibrațiunilor, denumirea de „sonic“ se potrivește. Această știință este foarte tânără și pot zice că este o fiică a armoniei muzicale. Înrudirea este cam neașteptată, deoarece ar părea că muzica n'are ce căuta în chestiuni de mașini, locomotive, automobile și alte aplicațiuni ale științei sonice. Sunt de altfel mulți cari obișnuiesc a separa arta de știință și sunt și mai mulți aceia cari pretind că, pentru ca să fii om de știință, trebuie neapărat să

stai închis într'un labaratoriu cu sticle sau mașini, iar dacă vrei să studiezi o problemă de fizică matematică, nu e absolut necesar să te ocupi de Haydn, Beethoven sau Mozart.

Deoarece este obiceiul de a se face câte un istoric în orice conferință, îl voi face și eu; dar această intențiune a mea să nu vă îngrijorească prea mult, deoarece, fiind vorba de o știință nouă, nu voi începe istoricul meu dela Greci sau dela Romani, ci numai de abia acum 20 de ani, de când am început să mă ocup de studiul vibrațiunilor. Ca să risipesc de îndată însă orice umbră de bănu-eală din partea D-voastre, că acest studiu l-am început poate prin vâjâetorile dela smeu sau moriscile dela Moși, țin să vă informez în acelaș timp că pe acea vreme aveam 17 ani împliniți și aveam pretențiunea de a compune la pian. Pe acea vreme voiam să învăț teoria armoniei muzicale, dar, cum nu am priceput mare lucru din cărțile de armonie ce-mi căzuseră în mână, am întreprins de a face singur o teorie a acordurilor muzicale pe baze matematice. Cam trei ani după aceasta, am reușit să descurc în mod mulțumitor pentru mine teoria acordurilor armoniei pe baze științifice. Acest prim succes m'a încurajat și am continuat să studiez vibrațiunile; câțiva dintre prietenii mei își aduc aminte că am făcut și o conferință la universitate asupra acestui subiect acum vreo 12 ani.

Studiul l-am continuat după aceea la diferite instrumente muzicale: am studiat trompetele, tuburile acustice, diferite fenomene acustice, și încetul cu încetul m'am familiarizat cu teoria vibrațiunilor.

În realitate, sunetele nu sunt decât o formă de energie și transmiterea sunetului este un caz particular al transmisiunii de energie. Această transmisiune se face prin unde sonore și atunci mi-am pus problema: oare dacă energiile în cantități foarte mici, cum e de exemplu energia unei trompete, se pot transmite la distanță prin vibrațiuni, nu cumva s'ar putea retransforma aceste vibrațiuni în energie mecanică?

Undele sunt de două feluri: sau le transmitem în aer, sau le transmitem în tuburi. Primele sunt unde sferice, cari se pierd sau se distribue împrejurul nostru, fără să le putem concentra; pe când cele din categoria a doua sunt unde concentrate în tuburi, pe cari le putem conduce la distanță. Exemplul cel mai simplu de unde conduse la distanță este transmisiunea vorbei printr'un tub: dacă vorbim la un capăt al tubului, vocea se transmite până la capătul celălalt și toți știm că foarte puțin din voce se pierde. Se poate întâmpla ca vorbele să nu se înțeleagă toldeauna bine, dar energia se transmite

cu foarte puține pierderi, așa încât un tub acustic reprezintă o linie prin care putem transmite energie, fără ca aerul să circule dela un cap la altul.

Vibrațiunile sonore pe cari le transmitem printr'un tub au o frecvență destul de înaltă și de aceea se aud. Am putea concepe foarte bine însă și vibrațiuni cari nu se aud. După cum în lumină sunt raze cari nu se văd, tot astfel pot fi sunete cari nu se aud. Sub o anumită limită, 32 vibrațiuni pe secundă, sunetul nu se mai aude; iar peste o anumită limită, peste 20.000 vibrațiuni pe secundă, iarăși nu se mai aude. Așa încât, ceea ce se numește sunet, sunt transmisiunile vibratoare ce sunt percepute de simțurile noastre. Astfel fiind, intensitatea unui sunet nu este în general o măsură a cantității de energie ce se transmite în tub.

Problema de a dirige undele prin tuburi nu prezintă nici o dificultate; singura dificultate este de a concentra o cantitate importantă de energie.

Problema transmisiunii energiei prin vibrațiuni mi-am pus-o în modul următor: la capătul unei conducte să producem vibrațiuni — reprezentând o energie considerabilă, — conducta ne servește de mediu de transmisiune, — la capătul celălalt se transformă vibrațiunea iarăși în energie mecanică.

Problema este destul de grea din mai multe puncte de vedere: undele ce se transmit prin aer sunt necesarmente foarte slabe din cauza marei elasticități a aerului. Atunci am investigat și posibilitatea transmisiunii prin alte medii și am studiat în special transmisiunea prin tuburi pline cu apă. Am constatat, în mod teoretic, că s'ar putea transmite cantități considerabile de energie vibratoare prin lichide. Intrebuintând o frecvență destul de joasă, ca să nu se audă aceste unde, ne găsim în prezența unui fel de curent de energie pe care-l putem transmite prin tub și care are foarte mare analogie cu curentul electric, după cum veți vedea mai departe.

Nu voi intra în detalii prea amănunțite asupra teoriei undelor, însă ar trebui să vă dau câteva explicațiuni asupra elementelor cari fac ca o transmisiune prin unde să fie posibilă. Aceste elemente sunt: elasticitatea, masa, frecarea și pierderile.

Incepând a mă ocupa cu transmisiunea undelor prin apă, primul lucru care mi s'a impus a fost necesitatea de a admite compresibilitatea apei. Odată acest element admis, se poate demonstra că se pot transmite unde prin apă și aceste unde se pot calcula cu formule matematice, întocmai cum se face în acustică teoria vibrațiu-

nilor aeriene. Prin urmare, din punct de vedere teoretic, este posibil de a transmite energia prin unde dirijate într'un tub plin cu apă.

Elementul care a fost foarte mult contestat în practică, a fost compresibilitatea apei. Existența undelor în apă este ea însăși o probă că apa este compresibilă. De altfel s'au făcut experiențe foarte riguroase, cari demonstau compresibilitatea apei; cu toate acestea, printr'o tradițiune, lumea a fost adusă să creadă că apa este incompresibilă. Cel mult se admitea că apa, dacă este compresibilă, este compresibilă într'un grad așa de mic, încât această compresibilitate poate fi neglijată. Totuși această compresibilitate a apei nu este neglijabilă. Să vă dau un exemplu: dacă luăm o conductă de 10 km. lungime și presupunem că la capătul acestei conducte punem un piston, pe care-l mișcăm alternativ cu o manivelă, conducta, fiind plină cu apă, manivela având o lungime spre exemplu de 3 cm. numai, și învârtind-o de 1000 ori pe minut, producem prin învârtirea manivelei pulsațiuni în această conductă de apă. La capătul celălalt al conductei punem un rezervor care să mănție conducta plină de apă. Dacă am calcula ce trebuie să se întâmple în conductă acționând pistonul și am neglijă compresibilitatea apei, calculul ne-ar duce la rezultatul că presiunea trebuie să atingă 30.000 atmosfere! Aceasta este o absurditate, pentru că dacă facem experiența, practica ne dă numai 40 atmosfere. Iată prin urmare că nu putem să neglijăm compresibilitatea apei.

În fond, ce se produce în această conductă? Pistonul mișcându-se trimite o serie de unde, aceste unde circulă pe conductă cu viteza sunetului; energia pistonului se transformă în energie vibratoare care merge cu viteza sunetului în apă (cam. $1\frac{1}{2}$ km. pe secundă) și care se transmite către capătul celălalt al conductei.

În hidraulică, mai toate tratatele încep expunerea studiului, afirmând că apa este incompresibilă sau așa de puțin compresibilă că putem neglijă compresibilitatea ei. Cu toate acestea, una din aplicațiunile hidraulice, care s'a întrebuințat de aproape de o sută de ani, a fost pomparea apei în mine. Prima idee care a venit în mintea unor oameni, cari nu știau carte multă, a fost să întrebuințeze o pompă în fundul minei, acționată de două coloane lichide, cari să fie mișcate alternativ prin două tuburi. Plecând dela teoria că apa este incompresibilă, ținând seamă în calcul numai de inerția apei, s'a ajuns la a se construi un fel de mașini de pompare în cari, în mod natural, numărul de pulsațiuni pe minut eră extrem de redus: 10—20 pe minut. Aceste mașini există și în ziua de astăzi și maximul nu-

mărilor de revoluțiuni, cari s'au putut obține, este de 30 pe minut. Ori am reușit să fac mașini, cari să producă la capătul unei conducte foarte lungi peste 3000 pulsațiuni pe minut, numai pentru că n'am neglijat compresibilitatea apei în calculele mele și am pornit astfel dela premise mai raționale.

Dacă calculăm lichidele, trebuie să admitem că ele posedă massă și elasticitate: elasticitatea și masa sunt două proprietăți ale materiei, cari sunt absolute și nu se pot neglija nici în calcul, nici în practică. A fost de fapt tradițiunea unei erori în hidraulică, care a prevenit găsirea științei sonice mai de vreme. Nu-mi fac dar un mare merit de a fi arătat pentru prima oară, că energia mecanică se poate transmite prin unde vibratoare. De altfel este și o chestie de psihologie în perpetuarea unei erori: a fost destul să se afirme dela catedră, că lichidele sunt puțin compresibile, ca toată lumea să fie de acord că într'adevăr sunt puțin compresibile. Cu toate acestea, Amagat a făcut experiențe riguroase și a dat coeficiente exacte asupra compresibilității apei, uleiului și altor multe lichide. Dar ce e curios, este că nimeni n'a dat importanța practică cuvenită acestor experiențe și lumea a persistat înainte în a considera lichidele ca incompresibile din punct de vedere practic. Toată lumea e de acord că oțelul e elastic: ori a admite că oțelul este elastic este a admite că este compresibil; toți inginerii admit elasticitatea oțelului și construirea resorturilor este bazată tocmai pe compresibilitatea și elasticitatea lui. Totuș foarte mulți ingineri consideră apa ca incompresibilă; în construirea pompelor hidraulice, foarte des se ține seama de elasticitatea oțelului, dar se neglijează elasticitatea apei. Ori proporțiunea între aceste două elasticități este următoarea: oțelul are un coeficient de elasticitate de 2 milioane kgr. pe cmp., pe când apa numai 20.000, așa încât apa este de 100 ori mai compresibilă decât oțelul. Dacă am lua un tub de un metru lungime, l-am umplea cu apă și am exercita asupra apei o presiune de 1000 kg pe cmp., am vedea că această coloană de apă s'ar scurta de 100 ori mai mult decât o tijă de fier de aceeași lungime și care ar fi comprimată tot cu 1000 kg. pe cmp.

O altă cauză pentru care cred că nu s'a ajuns mai de vreme la transmisiunea energiei prin vibrațiuni, este un fel de convențiune în lumea științifică, prin care se afirmă că energia degenerează, când se transformă în vibrațiuni. Este ușor a transforma combustibilul în căldură de exemplu, dar e foarte greu să obții din căldură combustibil. Tot astfel se putea crede, că dacă energia se transmite

ușor în vibrațiuni, reciproca n'ar fi posibilă. Nu eră de altfel nici o probă științifică a acestei păreri, în care de altfel eu n'am crezut, și atunci mi-am pus problema inversă: să transform vibrațiunile în energie.

Sunt multe feluri de energii ce se transformă dintr'una într'alta; unele sunt reversibile, iar altele ireversibile. De altfel nu eră așa de ușor a presupune că vibrațiunile ar fi o formă de energie reversibilă în energie mecanică cu randament înalt. De altfel nu se cunoșteă decât un singur exemplu de energie vibratoare reversibilă în energie mecanică și aceasta este energia curentului electric alternativ.

Pe când făceam teoria vibrațiunilor, am găsit în formule câteva relațiuni cari semănau foarte mult cu cele cunoscute în electricitate. În loc de a face teoria vibrațiunilor pe bazele urmate de pildă de Lagrange și Lord Ralleigh, am luat-o pe o cale mai practică și, în loc de a plecă dela ecuațiunile generale spre a ajunge la particular, am plecat dela particular spre a ajunge la general. În electricitate se începe prin a se da câteva definițiuni foarte simple, pe urmă se explică câteva experiențe și se aplică rezultatul acestor experiențe în formule matematice. Astfel se obțin rezultate cari se pot verifica și ele prin experiențe, după cum și bazele pe caris'au întemeiat aceste transformări au fost verificate prin experiență. Ori experiențele asupra elasticității sunt foarte simple; experiențele asupra masei sunt iarăș simple. Astfel legile cari leagă între ele proprietățile elastice și de greutate ale materiei sunt legi foarte simple și se apropie mult de legile din electricitate, cari se ocupă cu capacitatea electrică și cu inducțiunea electrică. Din această simplă analogie am căutat să trag avantaje, și atunci, în loc de a porni dela teorii generale, am definit capacitatea sonică, inerția sonică, fricțiunea și pierderea, după cum se face și în electricitate. Cu aceste patru definițiuni am reușit să fac teoria vibrațiunilor, care nu diferă de teoria electricității decât printr'un fel de permutare de cuvinte.

A fost întâmplare că legea de fricțiune sonică s'a potrivit cu legea rezistenței în electricitate. Formulele elementare fiind astfel identice în ambele științe, mi-a fost foarte ușor să copiez din electricitate ca dintr'un dicționar: am luat o proprietate electrică și am tradus-o în noua știință. Așa am făcut cu motoarele, cu rezonatoarele și cu toate proprietățile demonstrate în electricitate, pe cari am reușit să le traduc în elemente sonice. Am reușit să traduc astfel toate motoarele electrice în motoare sonice. Unui rezonator

electric spre exemplu care descarcă scânteii îi corespunde în sonicitate un ciocan sonic, care descarcă lovituri asupra nicovalei.

Analogiile sunt așa de mari din punct de vedere teoretic, încât unui inginer, care ar ceta o carte de sonicitate, i s'ar părea că citește o carte de electricitate.

Prin urmare, mă găsiam în posesiunea unei formule de traducțiune și am început să văd cari sunt diferitele aplicațiuni practice ale nouăi științe.

În primul rând, aplicațiunile compresibilității lichidelor sunt destul de importante în ele înșile: după cum, în electricitate, pot încărcă un condensator și-l pot descărcă la nevoie, tot astfel putem încărcă o butelie de oțel în care avem un lichid, comprimând lichidul la o presiune foarte mare. Dacă se comprimă uleiul de exemplu într'o butelie, la 2500 atmosfere, reducerea volumului e aproape de 10%, adică din 10 litri facem 9 litri. Ori această diminuțiune de volum este considerabilă. Când lăsăm lichidul să revină la volum primitiv, energia e dată cu deaîntregul.

S'ar putea zice: bine, dar și cu aer se poate face această experiență: dacă comprimăm aer într'o butelie, immagazinăm energie mecanică, și dacă facem expansiunea aerului, câștigăm energia înapoi.

Nu e tocmai așa, pentrucă aerul, dacă-l comprimăm cu presiune mare, se și încălzește, așa încât energia depusă în comprimare se transformă în energie potențială de compresie și energie calorifică, care se răspândește și nu se poate deci recupera toată energia ce am cheltuit în comprimare. Dacă comprimăm însă un lichid, ridicarea temperaturii este foarte mică — dacă o fi o fracțiune de grad centigrad pentru 1000 atmosfere, — așa încât mai toată energia se transformă în energie potențială, pe care o putem conserva și utiliza când vrem.

Ca să ilustrez avantajele ce putem trage din compresibilitatea lichidelor, am luat un obuz de tun, în care am pus uleiul. În obuz era un cilindru și un piston în contact cu lichidul, aranjant astfel ca să nu fie nici o scăpare de lichid. Impingând pistonul până în fund și punând o greutate asupra pistonului, după ce am legat pistonul cu o sârmă, am comprimat lichidul din obuz la 1000 atmosfere.

La această presiune, sârma care reține pistonul se rupe și energia potențială din obuz, immagazinată sub formă de energie elastică, aruncă pistonul afară împreună cu greutatea. Astfel, cu un obuz mic, care conținea un litru de ulei, am reușit să arunc o grănată la 150 metri. Energia pusă în acest obuz era numai vreo 5

curse de pompă date de un băiețaș. Dacă acel băiețaș ar fi voit să arunce granata cu mâna, n'ar fi putut să o arunce la acea distanță, fiindcă n'ar fi putut obține concentrarea de energie căpătată în felul descris.

Se vede clar că expansibilitatea lichidelor este un factor important, din care putem trage foloase practice. Am mers mai departe, și în loc să mă limitez a arunca o granată, am luat un tub de oțel în care au intrat trei litri de ulei; comprimând uleiul la 2.000 atmosfere, am reușit să arunc un obuz de 8 kgr. la 500 metri, așa încât deja mă apropiam de efecte balistice importante.

Presiunea de 2000 atmosfere este de acelaș ordin cu presiunea ce se produce în tunurile obișnuite prin explozibile. Iată deci că lichidele, comprimate la presiuni foarte mari, sunt imediat indicate ca să producă energie momentană, sub presiuni considerabile.

Perfecționând acest aparat, am reușit să fac un tun cu care am aruncat o bombă de 100 kgr. la 1500 metri fără foc și fără sgomot.

Acest rezultat este destul de interesant; din nefericire experiența a fost făcută cu mult prea târziu, neputând-o aplica în timpul războiului.

V'am dat aceste exemple pentru a impresiona publicul asupra faptului, că compresibilitatea apei este un factor ce nu se poate neglija. Neglijarea în trecut a compresibilității lichidelor a făcut că multe aplicațiuni practice, cari astăzi sunt dovedite, nu s'au putut descoperi mai înainte.

Este un pericol știința fără experimente: autoritatea științifică reușește câteodată a impune idei eronate în mintea studenților și generațiunilor viitoare în așa fel, că nimeni nu se gândește mai târziu să verifice lucruri cari, prin o consimțire generală, au fost trecute în rândul cunoștințelor pozitive. De altfel timpul nu e departe când de pildă o formulă greșită a lui Newton a prevenit găsirea aeroplanelor pe cale teoretică. Unii au ajuns, prin matematică, cu ajutorul acelei formule, să demonstreze că păsările nu pot să zboare; s'a făcut însă experiența și s'a dovedit că... păsările pot să zboare. De altfel lucrurile s'au aranjat prin schimbarea formulei și s'au inventat de atunci și aeroplanele.

V'am dat câteva exemple de aplicarea compresibilității lichidelor; doresc să vă dau câteva exemple și asupra aplicării transmisiunii energiei dela un punct la altul prin unde sau, cum zicem acum, prin transmisiune sonică. Deoarece sonicitatea — ca să-i dăm o denumire analogă cu electricitatea — este o știință așa de apropiată de electricitate, în formulă ar trebui să rezulte ca și aplicațiunile

ei practice să meargă paralel. Într'adevăr putem face în sonicitate toate aplicațiunile cari au fost făcute de electricieni. Una din aplicațiunile cele mai curioase este transmisiunea căldurii la distanță prin vibrațiuni.

Ca să produc căldură prin vibrațiuni, am luat un generator sonic, care consistă dintr'o pompă: un simplu piston care se mișcă alternativ într'un cilindru. Din cilindru pleacă un conduct care este în comunicație cu o butelie de oțel plină cu apă. Această butelie corespunde cu ceea ce în electricitate numim un condensator electric. Mai departe continuăm conducta și o porțiune din conductă o întrerupem printr'un tub cu diametru foarte mic, spre exemplu un tub de un metru lungime învârtit în spirală și având un diametru interior de 2 mm. La capătul acestui tub punem încă o butelie plină cu apă. Acest aranjament, din punct de vedere hidraulic, este o absurditate. Vorbesc de hidraulică, neglijând compresibilitatea apei. Dacă ținem seama însă și de acest factor, lucrurile stau altfel: începând să mișcăm pistonul alternativ printr'o bielă și o manivelă, se produc pulsațiuni în butelia dela începutul conductei. Această butelie devine un fel de generator de unde sonice. În tubul nostru circulă atunci unde, cari sunt forțate să treacă prin tubul cel subțire și din tubul subțire să treacă înainte în butelia dela capătul conductei. Mișcarea e posibilă din cauza compresibilității lichidului și din cauza posibilității transmisiunii energiei prin unde. Energia ondulatorie însă, trecând prin tubul subțire, produce căldură întocmai ca și în electricitate.

Cu aparatul pe care l-am făcut am dobândit o temperatură de mai mult de 100 grade. Tubul, fiind învârtit în spirală, putem introduce în acest serpentin un pahar de apă care încălzindu-se, peste 2—3 minute, a început să fiarbă. Conducta care aducea energia sonică în acest tub însă rămâne rece și, cum întrebuițăm apa ca mediu de transmisiune, am dovedit că e posibil să transmit energie calorifică printr'un tub cu apă rece.

Explicațiunea totuș e foarte naturală, fiindcă densitatea curentului sonic în tubul cel mic este foarte mare și se produce o pierdere prin frecare sonică, întocmai cum se produce prin rezistența ohmică în electricitate.

Putem merge mai departe cu experiența: în loc să lăsăm tubul cel mic să încălzească apa la 100 grade, putem, întrebuițând un calorimetru, să facem ca energia să nu mai poată radii dela tub, ci să se acumuleze. Astfel fiind, în mod teoretic, putem face ca acest tub să se poată încălzi până la orice temperatură. Limita la care tem-

peratura din acest tub va ajunge depinde de punctul de ebulițiune al lichidului din interior, fiindcă apa din tubul spiralat de sigur aceeași temperatură ca și tubul. Eu am aranjat, în experiența ce am făcut, ca presiunea medie să fie aproape 100 atmosfere. La această presiune apa nu fierbe nici la 500 grade, așa încât punând tubul în vată, vata s'a carbonizat. N'am mers mai departe ca să arăt că acest tub s'ar putea face roșu, fiindcă sudurile tubului s'au topit, ieșind din tub aburi supraincălziți, ceea ce eră de așteptat. Așa dar din aceeași conductă putem lua apă rece, apă caldă ori aburi supraîncălziți.

Transmisiunea căldurii prin unde sonice poate să aibă și aplicațiuni practice, însă eu am făcut-o mai mult din punctul de vedere al interesului științific, ca să arăt diferența enormă între efectele sonice și efectele hidraulice. Dacă am fi plecat dela ipoteza incompresibilității lichidelor, experiența ce v'am descris, evident n'ar fi fost posibilă.

Când am cerut brevetul asupra acumulării energiei, bazat pe comprimarea lichidelor, am fost refuzat în Statele Unite, pe motivul că mașinile mele nu pot funcționa; ori aceste mașini funcționau, erau în ființă la Londra, și a trebuit mărturia sub jurământ a unui membru dela „Royal Society“ din Londra ca să se convingă „Patent Office“ din Washington, că aceste invențiuni nu sunt imposibilități. Nu spun că lumea nu știa că lichidele sunt compresibile, dar nu o știa destul de bine și a trebuit întâiu demonstrat prin experiențe frapante nu numai că sunt compresibile, dar că elasticitatea lor este un factor important în industria mecanică.

În loc de a întrebuința acumulatori hidraulici ordinari, putem întrebuința câteva butelii, obuze vechi astupate bine, în cari comprimăm lichidul la o presiune foarte mare. Aceste aparate costă cu mult mai puțin ca un acumulator hidraulic obișnuit.

O altă aplicațiune s'ar putea face la resorturi: un obuz, în care e introdus un piston și care e plin cu un lichid, poate servi drept resort, care să reziste la presiuni enorme. Pistonul intrând în lichid, îl comprimă, iar când încărcătura ce apasă pe piston descrește, elasticitatea lichidului împinge pistonul la punctul inițial.

O aplicațiune a transmisiunii prin vibrațiuni, care nu este de fapt decât o consecință a aplicării elasticității lichidelor pe o scară mai întinsă, este distribuțiunea de puteri în fabrici, întocmai cum se face astăzi cu motoare electrice. Multe probleme industriale n'au fost rezolvate practic de electricitate.

Este ușor a transmite energia electrică la distanțe mari cu un randament destul de bun; când este vorba însă de distribuțiunea energiei electrice, aparatele electrice sunt așa de puțin eficiente, adică randamentul lor e așa de jos, încât, din punct de vedere comercial, nu rentează. Deaceia mai toate fabricile, chiar și cele moderne, când instalează mașini într'un atelier, preferă să întrebuințeze sistemul cu transmisiuni de curele, vechiu de câteva sute de ani, cari sunt însă mai economice din punct de vedere comercial. Transmisiunea sonică rezolvă această problemă, în sensul că se poate ataca fiecare mașină, fiecare strung cu un motor sonic independent, acest motor fiind legat prin tuburi cu instalațiunea centrală, unde energia e produsă de o mașină de aburi, sau de un motor cu explozii sau orice fel de putere mecanică. Tuburile de transmisiuni sonice sunt mult mai puțin periculoase decât conductele electrice, apoi aparatele de control, robinetele de pornire sau de oprire ale motoarelor sonice sunt mult mai ieftine. Motoarele costă aproape jumătate sau chiar o treime din costul motoarelor electrice de aceeaș putere. Greutatea motoarelor e cam în aceeaș proporție de $\frac{1}{3}$. Așa încât, în ceea ce privește distribuțiunea energiei, sonicitatea o ia înaintea electricității.

În ceea ce privește transportarea energiei la distanțe foarte mari, este probabil că electricitatea are să aibă monopolul, fiindcă tuburile sonice sunt în general mai scumpe decât conductele electrice aeriene. Astfel fiind, întrevăd posibilitatea unei lucrări armonioase între electricitate și sonicitate. Spre exemplu în terenurile noastre petrolifere s'a găsit că e mai convenabil a se transmite energia electrică dela distanță și a se ataca diferitele aparate prin motoare electrice. Riscurile de incendiu și delicatețea motorului electric însă se opun la această aplicațiune și atunci transmisiunea sonică va interveni în curând ca o legătură de unire între sondă și curentul electric: s'ar putea aduce energia electrică la o stațiune centrală, iar dela această stațiune centrală să o transformăm în energie sonică și s'o transportăm apoi la sonde prin tuburi de fier. În aceste tuburi ar putea să circule chiar păcura ca mediu, sau petrol ori apă, iar sondele ar fi acționate de motoare sonice, cari nu prezintă nici un pericol, sunt extrem de simple, pot lucra fără atențiune specială chiar sub apă, în noroiu, în orice condițiuni cât de grele.

Întrebuințarea motoarelor sonice în fabricile moderne va elimina toate transmisiunile prin curele. Chiar și costul va fi mai ieftin cu timpul, căci chiar dacă transmisiunea prin curele este mai ieftină decât

cea sonică, totuș o economie s'ar realiză la construcțiunea atelierului, care n'ar mai avea nevoie să fie de o zidărie atât de solidă, ne mai fiind nevoie să susțină toate roțile și fierăria cea grea, necesară în transmisiunea cu curele.

În motoarele sonice nu intră decât fontă și oțel; în motoarele electrice intră oțeluri destul de scumpe, intră cupru, mică și fel de fel de produse cauciucate și deaceea dat fiind că un motor sonic e foarte robust, poate să dureze indefinit, pe câtă vreme motorul electric are nenumărate piese cari cu timpul se deteriorează.

Alt teren de aplicare al transmisiunii sonice este în rezolvarea unor probleme în cari transmisiunea electrică nu se putea aplica de loc, de pildă la aeroplane. Tendința astăzi la aeroplane este de a se ajunge la o putere mecanică din ce în ce mai mare. Astfel s'au făcut aeroplane de 1000 și 2000 cai putere, iar acum în timpul din urmă, se studiază aeroplane de 5000 cai. Ori ca să se obție această putere enormă, este nevoie de mai multe motoare. Am în studiu, acum, un aeroplan în care 8 motoare vor fi instalate în nacela aeroplanului; acestea atacă 8 generatoare sonice, iar 4 elice puse la aripele aeroplanului sunt atacate de 4 motoare sonice. Instalațiunea corespunde întocmai felului cum s'ar face într'o instalațiune centrală de distribuțiune electrică.

Am făcut un motor sonic de aeroplan numai ca experiență și am reușit să fac un motor de 180 cai numai cu 30 kgr. Dacă am pune problema unui inginer electrician, n'ar putea să facă un motor electric de 180 cai putere, decât în greutatea de cel puțin 1000 kgr.

Un alt teren de aplicațiune al undelor sonice este la ciocane.

Un ciocan sonic este o mașină foarte simplă: un piston cu mișcări alternative. Acest piston împinge asupra unei mase care oscilează între două resorturi. Masa și cu resortul formează un rezonator sonic. Undele cari alimentează ciocanul sunt convertite în energie de oscilări ale ciocanului, care descarcă fiecare lovitură pe o nicovală. Energia trece aproape integral din undă în lovituri asupra nicovalei.

Randamentul unui astfel de ciocan este foarte înalt. Am făcut un ciocan cu care se taie oțelul și care servește și la nituit, de un cal putere, și care faceă acelaș lucru ca un ciocan pneumatic, întrebuințând aer comprimat de 8 cai putere. De altfel este cunoscut că industria aerului comprimat pentru ciocane în mine sau cariere este foarte risipitoare: din 100 cai putere, numai 5 se întrebuințează efectiv la scule, pe când aceeaș instalațiune, cu transmisiune sonică, din 100 cai ar întrebuința 80 cai în mod efectiv,

Alt teren de aplicare al motoarelor sonice este la pompe și aceasta se concepe ușor, pentru că pompa este un aparat cu mișcări alternative, iar undele fiind alternative, se suprimă toate organele de rotațiune: lagăre, roți; astfel pompele sonice devin extrem de simple. Aceste pompe pot lucra cu totul sub apă, cu motor, cu tot ceea ce nu se poate face cu un motor electric.

Un teren de aplicațiune foarte important este la vapoare, unde este nevoie, dela o turbină cu rotațiuni foarte înalte, să se obțină mișcări rotative reduse la helice.

A fost o mare perfecționare în mașinile cu aburi intervenția turbinei cu aburi, însă în același timp și o mare greutate: aceea de a se acupla cu helicea. O turbină de aburi trebuie să se învârtască extrem de repede, ca să aibă randament, pe când helicea foarte încet ca să aibă randament important, așa că o dificultate părea că se lovește de cealaltă. În ultimul timp însă s'a reușit a se face angrenaje pentru puteri foarte mari și vapoarele moderne întrebuințează aceste angrenaje pentru a reduce numărul învârtiturilor turbinei la helice. În această combinațiune însă nu se poate face mersul invers al helicei. Problema se rezolvă mult mai bine în mod sonic: se suprimă arborele de transmisiune la vapor, se înlocuiește cu 3—4 conducte sonice. Helicea e aplicată direct la motorul sonic și se pot obține învârtituri cât de puține dorim. Cu acest aranjament suprimăm toate inconvenientele turbinei acuplate la helice, suprimăm și tunelul vaporului, iar manevra se face întreagă pe circuitul sonic, cum s'ar face pe unul electric.

În fabricile metalurgice este iarăși nevoie de motoare, cari să învârtască foarte încet rulouri de laminoare, de exemplu. Motoarele sonice sunt indicate în aceste cazuri. Se pot face motoare sonice cari să se învârtască cu o singură revoluțiune pe minut, ceea ce este aproape o imposibilitate cu electricitatea.

Unul din terenurile cele mai indicate pentru transmisiunile sonice este transmisiunea energiei dela motoarele cu explozii la mașinile la cari trebuie un cuplu de demaraj foarte puternic, spre exemplu la tractoare. Motoarele cu benzină, în general, pot să meargă cu viteză foarte mare, însă au cuplu constant; ceea ce se cere însă la tractoare este un cuplu variabil: la pornire mult mai puternic, în mers mult mai mic. Din această pricină lumea a fost forțată să întrebuințeze angrenaje și schimbătoare de viteză. Prin combinarea unui generator sonic cu un motor sonic, putem realiza un tractor, la care se pot suprima toate organele intermediare.

Ceeace am zis ca aplicare la tractoare se aplică și la automobile, locomotive, camioane și altele. Așa încât, în tot ceea ce privește problemele de tracțiune, noua știință deschide orizonturi cu totul nouă.

Acelaș lucru s'a încercat și prin eletricitate și s'a reușit în multe cazuri, însă mașinile electrice sunt mult mai scumpe și mult mai grele. Apoi un motor electric la demaraj se încălzește: motorul sonic la demaraj nu se încălzește, ci toată energia care se pune ridică presiunea foarte sus și pe urmă se stabilește un fel de echilibru. Deci la demaraj, în loc să avem căldură, avem presiune, ori presiunea nu absoarbe energie, cât timp vehiculul n'a pornit din loc. Aici este un avantaj: în loc să încălzim motoarele la pornire, cum se întâmplă cu cele electrice, ele rămân reci. La tramvaie, la tracțiunea pe căile ferate, aceasta este un avantaj foarte important.

Una din aplicațiunile științei sonice, care este foarte curioasă, este la tăierea sticlei. Am făcut un alternator sonic, care produce 500 vibrațiuni pe secundă și am căutat să văd cari sunt efectele vibrațiunii asupra unui ciocan în miniatură. Acest ciocan, care apăsă asupra unui ac de oțel, avea proprietatea de a tăia sticla întocmai ca diamantul. Oțelul, chiar dacă nu e mai tare ca sticla, tot o taie prin percusiuni foarte dese, cari se produc asupra sticlei.

Aceasta este un teren neașteptat, fiindcă această proprietate se aplică nu numai la sticlă, căci am încercat și asupra cuarțului și pietrelor extrem de dure și am reușit a le tăia prin acest procedeu.

Dela această jucărie — eră un ciocan care nu cântăria nici 30 de grame — am studiat, cu un prieten al meu, o mașină mare petru perforarea de tuneluri. Cu câteva zile înainte de a pleca din Londra, am încercat mașina, care pulveriză granitul și-l transformă în praf. Ideea prietenului meu este să sape un tunel în granit prin pulverizarea roci. Aceasta deschide un orizont nou, pentru că tunelurile în granit sunt foarte costisitoare. Astăzi se fac prin explozibile și prin perforatori cu aer comprimat, pe când, prin această aplicare a nouăi științe, se poate face un tunel într'un munte de granit printr'un aparat, care să meargă în mod continuu pulverizând roca, praful fiind transportat la distanță printr'un curent de apă.

Fiindcă veni vorba de generatoare de înaltă frecvență, o aplicațiune care mi-a venit în gând, a fost întrebuintarea lor la semnalizare. Am făcut aparate cari produc sunete în aer sau sub apă și cari absurd foarte puțină energie. Un fluer cu aburi abia cu zece cai poate produce sunetul pe care un aparat sonic îl produce cu o jumătate de cal.

Ridicând frecvența, am reușit să fac o mașină care să producă 20.000 vibrațiuni pe secundă. Deja ne depărtăm de vibrațiunile ordinare; nu mai avem nici un simț prin care să percepem aceste unde. Mașina se poate auzi până la un moment, cât timp frecvența este sub această limită de 20.000 vibrațiuni, dar pe urmă nu mai percepem sunetele. Naște acum întrebarea: cari sunt proprietățile fiziologice ale undelor peste limita audibilă? Într'una din zile, pe când aveam un aparat de frecvență de 500 vibrațiuni pe secundă, am încercat să produc prin ciocniri unde de 100.000 pe secundă asupra unei bare de oțel. Această bară eră fixată într'un mâner de lemn. Nu știu dacă este o iluzie, însă a fost verificată de mai mulți prieteni: ținând mâna pe această bară și lovind bara cu ciocanul sonic cu 500 pe secundă, aveam impresiunea de căldură în mână. S'ar putea zice că această căldură eră rezultatul fricțiunii între mâner și mână, dar îndată ce opriam loviturile, simțiam rece. Dacă mânerul s'ar fi încălzit prin frecare, n'am fi simțit imediat rece, ci numai după câtăva trecere de timp. Atunci s'a născut întrebarea: nu cumva căldura o fi o manifestare a vibrațiunii sonore de ordinul 100.000 sau mai sus pe secundă? Probabil că această frecvență este încă prea jos, ca să producă vibrațiuni calorifice, dar se poate ca lemnul în care eră oțelul să fi rezonat la frecvențe mult mai înalte, sub impulsunea vibrațiunilor 100.000 pe secundă ale barei de oțel.

La această experiență a asistat și d-l G. G. Thomson, care-mi spunea că și Tyndal făcuse aceeaș ipoteză: căldura n'ar fi decât vibrațiuni mecanice ale mediului care ne ambiază.

Efectele fiziologice ale curenților sonici, cam dela 200 până la 1000 pe secundă, sunt foarte interesante: dacă ținem o țevă prin care trec vibrațiuni puternice de 500 pe secundă, vibrațiunile se simt în mână până aproape de umăr. Impresiunea este analogă impresiunii pe care o avem, dacă un curent alternativ trece prin corp. O bobină de inducțiune dă cam aceeaș impresiune, ca și vibrațiunile sonice. Astfel fiind, ar fi interesant de văzut, dacă nu cumva s'ar putea aplica acești curenți în medicină. În multe cazuri, în medicină, cred că ar fi important să se poată produce o vibrațiune a țesăturilor, care să n'aibă inconvenientele vibrațiunilor electrice. Curentul electric se adresează mai mult nervilor și nervii indirect lucrează asupra mușchilor; pe când vibrațiunea sonică este o vibrațiune mecanică, care se adresează direct țesutului.

Fiindcă suntem aproape la sfârșitul conferinței, aș vrea numai să fac o mică aluziune la începutul ei. Am pornit dela armonie, ca să

ajungem la legile curenților sonici și la întrebuințările lor industriale. Perfectionând știința sonică, cred că va fi posibil de a se găsi explicațiuni mult mai simple în alte domenii, spre exemplu în domeniul electric.

Ambițiunea teoreticianului este totdeauna mare, fiecare vrea să facă teorii nouă, însă teoriile cari se fac în electricitate pot fi tot atât de puțin de justificate ca și teoriile cari s'ar putea face în sonicitate. O idee generală este că energia mecanică nu poate să meargă mai repede decât sunetul în mediul în care o transmitem. Ori am găsit că se poate foarte bine ca energia mecanică să meargă mai repede decât sunetul. Am calculat conducte sonice, prin cari am putea trimite unde, cari să meargă spre exemplu cu o viteză de 10.000 metri pe secundă sau chiar 100.000 metri pe secundă. Ori dacă avem posibilitatea să facem să crească sau să scurtăm undele după voința noastră în mediile materiale, nu văd nici o rațiune de ce nu am face o teorie nouă a diferitelor mișcări vibratoare în mediul material și pe urmă s'o aplicăm la electricitate, căldură, sonicitate și alte feluri de energii.

Una din consecințele teoriei transmisiunii sonice este, că dacă avem o conductă foarte lungă, nu putem învârti generatorul decât cu o anume selecțiune de frecvențe, cari diferă unele de altele prin intervale definite. Acestea sunt frecvențele cari împart lungimea tubului într'un număr întreg de lungimi de semiunde așa, încât revoluțiunile generatorului posibile nu pot fi reprezentate de o funcțiune continuă. Aceasta este o indicațiune că numerele întregi au mare influență asupra frecvențelor posibile în transmisiunea sonică. De altfel, în armonie numerele întregi sunt bazele armoniei. O conductă sonică se împarte tot așa în numere întregi de lungimi de undă. Dacă punem mai multe generatoare, pe aceeaș conductă, ar fi foarte posibil să învârtim unul la 1000 revoluțiuni, altul la 2000, altul la 3000 spre exemplu, însă nu la 1015 de pildă. Prin urmare cuplarea generatoarelor sonice pe o linie este legată de teoria acordurilor muzicale; ele se pot învârti numai la frecvențe cari sunt între ele într'un raport de numere întregi. Ori că ar fi o lege foarte generală în natură, că lucrurile se petrec numai după legile armoniei; numerele întregi ar conduce atunci distribuțiunea vibrațiunilor de orice natură. Ar urmă că este imposibil de a transmite energia printr'o serie de frecvențe, cari nu se au între ele în numere întregi.

Dacă ne gândim la teoria atomică în chimie, vedem că legi analoge se prezintă și acolo. Numerele întregi în chimie au făcut să

se confirme teoria atomilor. Am putea foarte bine însă să imaginăm o teorie a vibrațiilor elementelor ca bază a chimiei și atunci aceste numere întregi în chimie n'ar fi decât exprimarea faptului, că combinațiunile chimice nu sunt decât acorduri armonice ale unor vibrațiuni ale materiei.

În acordurile muzicale avem acorduri consonante și acorduri disonante; foarte probabil că și în natură fenomenele se împart în două clase: fenomene consonante și fenomene disonante. Cele disonante nu pot sta de sine stătătoare, tind către forme mai simple, cari sunt formele consonante sau armonice. În chimie același lucru: combinațiunile se aranjează să fie în raporturi întregi, cât se poate mai simple. Cu cât combinațiunile sunt mai complicate, cu atât sunt mai instabile. Așa încât încet, încet cred că dacă aș continua conferința, ne-am ntoarce îndărăt la muzică.

De sigur impaciența D-Voastre a întrecut limita admisibilă. Voiu termina deci această cuvântare cu conștiința împăcată, că mi-am făcut datoria plăcută de a vă face o comunicațiune care, în orice caz, a fost ascultată cu bunăvoință. Mărturisesc că nu-mi fac iluzia a fi fost prea clar în expunerea mea, în orice caz mă consolez cu constatarea că ar fi fost foarte greu să se poată face mai bine cu un subiect atât de tehnic și special, într'o expunere care să fie pe înțelesul tuturor.

Vă mulțumesc dar, Doamnelor și Domnilor, pentru amabilitatea de a fi venit la această conferință și sper că nu v'a obosit prea mult cuvântarea mea.

E R R A T A

Cetitorul va binevoi să îndrepteze următoarele greșeli :

Pag.

2,	rândul	11	de sus,	suprimă :	la.
3,	»	13	de jos,	cet.ște :	caractère.
10,	»	8	»	»	romanischen.
13,	»	11	de sus,	»	colindă.
»	»	16	»	»	contaminare.
15,	»	11	de jos,	»	roumaine.
20,	»	2	de sus,	»	kalenduar.
28,	»	7	»	»	§ 14. Acest...
»	»	17	de jos,	»	lar.
»	»	9	»	»	Gennep.
29,	»	1	de sus,	»	Cazarii.
35,	»	13	»	»	Vor., Dat.
37,	»	2	»	»	v. p. 30...
40,	»	15	de jos,	»	Trib., 153.
51,	»	1	de sus,	»	CICLUL VI.
52,	»	14	»	»	Gaster, id., I, 288-
59,	»	6	de jos,	»	einige.

propriei psihologiei populare.

2. Căutând a stabili originea colindelor religioase, cântate la nașterea Domnului, ele nu pot fi izolate de complexul de împrejurări din cari fac parte.

Acei cari s'au ocupat cu studierea sărbătorilor nașterii lui

COLINDELE RELIGIOASE LA ROMÂNI

DE

AL. ROSETTI.

Sedința dela 5 Decemvrie 1919.

I.

«Pentru ca literatura poporănă comparativă să se ridice la o adevărată înălțime științifică, se cere aplicarea acelei severe metode, prin care se distinge astăzi lingvistica.»

(B. P. Hasdeu, *Cuv. den bătrâni*, II, 502.)

Colindele. Definiție. Originea sărbătorilor Crăciunului. Originea colindelor religioase. Influența cărților populare. Influența Noului Testament și a Vieților Sfinților. Influența autorului. Privire de ansamblu. Conținutul colindelor religioase. Clasificarea lor. Transformarea redacțiunii primitive. Cicluri, tipuri, variante. Contaminări.

1. Colindele, „les Noël's qu'on chante en allant de maison en maison”, în noaptea de 24 spre 25 Decemvrie (ajunul Crăciunului) sau în noaptea de Sf. Vasile (anul nou), sunt de două feluri :

a) Colindele religioase, producții epice în versuri, de origine literară, având subiecte referitoare, de cele mai dese ori, la Isus Hristos.

b) Colindele sociale, cu un caracter liric, adaptate după situația celor în fața cărora se cântă.

În cercetarea de față ne-am ocupat numai de *colindele religioase*, încercându-ne să le clasificăm și să deosebim în conținutul lor ceea ce este datorit influenței literare, și cari sunt elementele proprii psihologiei populare.

2. Căutând a stabili originea colindelor religioase, cântate la nașterea Domnului, ele nu pot fi izolate de complexul de împrejurări din cari fac parte.

Acei cari s'au ocupat cu studierea sărbătorilor nașterii lui

Isus Hristos sunt de acord că ele reproduc datina păgână a cultului soarelui, în forma *mithriacismului*, religie adoptată de Romani, și sărbătorile acestora, numite *Saturnalia* și *festum Kalendarum*.

Creștinismul a căutat să dea altă înfățișare acestor sărbători, îmbrăcându-le într'o nouă haină, sub care totuș se ghicește pătura primitivă păgână, fixând nașterea Domnului în ziua de 25 Decembrie (solstițiul de iarnă), ca înlocuire a sărbătorii păgâne *dies natalis Solis invicti*.¹⁾

Din studiile făcute, rezultă că nu numai la Români, dar și la la celelalte popoare romanice și la Slavi, *colindatul* este un obicei străvechi, moștenit dela Romani.²⁾

Vom cerceta mai departe (cap. II, § 9 sq.) originea cântecelor religioase, numite la Români *colinde*.

1) Cf. Ed. Tylor, *La civilisation primitive*. Paris 1878, II, 380—386. P. Saintyves, *Les saints successeurs des dieux*. Paris 1907, 355—62. P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins*. Paris 1903, 257—62. Un studiu amănunțit asupra divinității *Mithra*, în Fr. Cumont, *Les mystères de Mithra*. Paris 1902, pp. 3, 65, 68, 82—7, 107, 116—18, 158—65. Răspândirea acestui cult în Dacia a fost foarte puțin studiată. Cf. Cumont, op. cit., 37—29 și V. Pârvan, *Contribuțiuni epigrafice la ist. creștinismului daco-rom*. Buc. 1911. Pentru supraviețuirea credințelor și superstițiilor păgâne, v. și id., 142—44. Laisnel de la Salle, *Le Berry*. Paris 1900, 15—23. Ad. Strausz, *Bg. Vksd.*, 29—31 și id., *Bulg.*, 329.

Pentru *festum Kalendarum* cf. Du Cange, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*. . . . Parisiis 1844, 959 și 962. Studii asupra datinelor, credințelor și superstițiilor Românilor la Crăciun, asupra felului de a colinda și a colindelor, v. în: Pah. A. G. (eanoglu) L. (esviudax), *Filosofia babelor*. Buc. 1847, 10—18. Asupra acestei colecții v. Șez., XIII, 97—110 și XIV, 185. Marien., VIII—XV. I. K. Schuller, *Kolinda*. Hermanstadt 1860 (studiu bazat pe colecția Marien.). W. Schmidt, *Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Rumänen Siebenbürgens*; Id., 1866, 1—3. G. Dem. Teodorescu, *Noțiuni despre colindele rom.* Buc. 1879, 32—34. Id., *Încercare asupra unor credințe, datine și moravuri ale pop. rom.*; Id., 1874, 9—42, 55—66. Sim, *Mangiuca, Călindariu pe anul 1882*. Oravița 1881, 2—31. M. Gaster, *Lit. pop.*, 459—60. L. Șăineanu, *Încercare asupra semasiologiei limb. rom.* Buc. 1887, 43—44. *Gazeta Transilvaniei*. Brașov 1891, n-r 286. *Lumina pentru toți*. An. 4 (1838), 3—6. *Albina Carpaților*, II. Sibiu 1878; 434—37. 446—48. S. Măndrescu, *Literatură și obiceiuri pop. din comuna Râpa de jos*. Buc. 1892, 208—225. S. Fl. Marian, *Sărb.*, I, 1—88 și 149. *Alex.*, 286—90. D. Olănescu, *Teatrul la Români*. An. Ac. Rom. XVIII. Liter., 77—107. C. Rădulescu Codin și D. Mihalache, *Sărb. pop.*, 5—14, 95—105. T. Pamfile, *Sărb.*, 19—20, 119—20, 197—204. *Vicini*, 5—7. *Helcon*, 9—12. *Releg.*, 259—65. T. Pamfile, *Crăciunul*, passim. *Vor.*, *Dat.*, 909. *I. Crj.*, IV, 48—50, 80—81. 212. V, 338, 367, 383. VI, 79, 80, 209, 211, 303. *Familia*, 28 (1891), *Oradia Mare* 1906. *Ungaria*, an. 3 (1909), n-r. 1. Ov. Densușianu, *Haț.*, 16—17. V. Păcală, *Monografia satului Rășinari*. Sibiu, 1915. 185—88. G. Weigand, *Die Aromunen*. Leipzig 1894. II, 127—8. 132—34. Per. Papahagi, *Arom.*, 709—712. D. Cosmulei, *Datine, credințe și superstiții aromânești*. Buc. 1909, 42—43. N. Bațaria (Din viața Rom. Macedoneni), în Șez., VIII, 177—183. La Megleniți: Pap., *Arom.*, 712—13. Id., *Megleno-Rom. An. Ac. Rom. XXV. Liter.* Buc. 1902. I, 110—12. La Istrieni: T. Burada, *O călătorie în satele românești din Istria*. Buc. 1896; 45. La Rom. din Moravia: Id., *O călătorie la Rom. din Moravia*. Iași 1894, 29—30.

2) V. această lucrare, § 10, unde e citat Du Cange, op. cit., 962.

3. Colindele religioase sunt de origine literară

Diecii s'au inspirat din Noul Testament, din Viețile Sfinților și mai ales din apocrifele, pseudepigrafele și apocalipsurile curente, versificându-le redacțiunea.

Aceste cărți populare răspundeau nevoilor psihologice cari au rămas aceleași în popor până în ziua de astăzi: ele explicau acelor oameni naivi tainele alcătuirii lumii, povestiau cu amănunte viața lui Adam, a lui Isus Hristos sau a Sfinților preferați, și mai ales descriau viața viitoare, muncile din iad și fericirea din raiu, chestiune pe care omul primitiv și-a pus-o în totdeauna, și care l-a preocupat cu deosebire.¹⁾

În această privință, Gaster spune următoarele: «nimic nu place poporului mai mult, decât dacă i se vorbește în limba lui, în *ideile lui*, apropiindu-se cât se poate de ceea ce el are sădit în inima lui din tinerețe».²⁾

Apoi, nu trebuie trecut cu vederea faptul că, în special despre Sf. Ion, Sf. Ilie și Sfânta Vineri, poporul are numeroase legende, și că la sărbătorile lor observă anumite reguli, a căror origine trebuie căutată în trecutul antecreștin, în păgânism.

Apocrifele, și în special apocrifele bogomilice, cari tratau subiecte asemănătoare, au venit să se grezeze pe acest substrat.³⁾

1) Aceasta este caracteristica literaturii medievale. Cf. în această privință caracterizarea literaturii evului mediu francez, dată de Gaston Paris, în *La littérature française au moyen âge*³. Paris 1905: 30--32, care poate fi aplicată producțiilor de cari ne ocupăm.

2) *Lit. pop.*, 254.

3) Despre apocrife și însemnătatea lor cf. Pypine et Spasovič, *Histoire des littératures slaves* (trad. française par E. Denis). Paris 1881, p. 99: «Le succès de ces livres fut sans doute grand auprès des néophytes du christianisme. Leur caractère légendaire, la part qu'ils faisaient à l'imagination, leur simplicité, la clarté dont ils éclairaient les points les plus obscurs et les plus graves de la religion, leur donnaient un charme pénétrant et en faisaient une des lectures les plus agréables aux fidèles, presque un Manuel de la Foi». Hasdeu, *Cuv.*, II., 254—60 și K. Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Literatur*². München 1897: 176—182 (p. 177): «sie (die Apokryphen) gewährt einen Einblick in das Kulturleben der Volkskreise, das von den übrigen Litteraten nur zu oft vernachlässigt wurde; sie offenbart eine Frische der Religiosität, deren Spuren man in den Kreisen der Zunfttheologen vergebens sucht (p. 182): jedes psychologische Interesse an der historischen Person selbst, an ihren Kämpfen, Leiden und Freuden hat aufgehört; das Thatsächliche dient nur der Einkleidung von Ideen und moralischen Vorschriften, die dem Leser eingepägt werden sollen». Vezi și

Acestor fapte le datorează cărțile populare înșirate mai sus imensa lor răspândire și influența lor neîndoioasă asupra sufletului poporului (v. de ex. mai departe, la tipul 20, pentru influența apocrifelor bogomilice).

4. Am vorbit (§ 3) de influența Noului Testament și de a Vieților Sfinților.

Din cercetările noastre reiese că a admite că diecii s'au inspirat numai din cărțile populare înșirate mai sus, ar fi un punct de vedere greșit.

În această privință, trebuesc ținute în samă cele indicate amănunțit în capit. IV al acestei lucrări.

Cu atât mai ușor a fost influențat poporul de Evanghelie și de Viețile Sfinților, cu cât aceste cărți aveau autoritatea textului oficial religios, ale cărui porunci erau, păzite cu sfințenie.

Am văzut cum autorii colindelor religioase s'au inspirat din apocrifele atât de răspândite.

Dar identitatea aceluiaș subiect în Evanghelie și în apocrif le-a îngăduit autorilor anonimi să facă o apropiere între ambele redacțiuni, cari s'au contopit apoi în noua formă pe care au dat-o pasagiului respectiv.

Au intrat, așa dar, unele motive sau teme izvorâte din Noul Testament, cari s'au adaos redacțiunii primitive de origine apocrifă.

Cu privire la Viețile Sfinților, înțelegem prin acestea și influența Bibliei asupra colindelor religioase.

De pildă, pentru felul cum poporul privește pe *Sf. Ilie*, am indicat la locul respectiv (v. tipul 16) cum această credință are asemănări neîndoioase cu felul în care acest Sfânt ne e înfățișat în Vechiul Testament (v. și tipul 26, *Simion Stâlpnicul*).

G. Paris, op. cit., 222. Pentru felul cum s'au alcătuit și de unde au pornit apocrifele, cf. Gaster, *Lit. pop.*, 253—59. Pentru importanța apocrifelor române, cf. M. Gaster, în *Atheneul Român*. Conferințe publice, I, Buc. 1894; 259—63. Influența apocrifelor asupra literat. pop. rom., în Id., 263—70. V. și L. Șaieanu, *Istoria filologiei rom.*² Buc. 1895; 294. Pentru răspândirea apocrifelor la Români, cf. I. Bogdan, *Cultura veche rom.* Buc. 1898. 72—74. Pentru Sf. Ilie, Sf. Ion și Sf. Vineri, v. mai departe, la cap. IV. Asupra apocrifelor de origine bizantină sau bogomilică, v. Pypine et Spasovič, op. cit., 98—123 și 226—229. La pp. 95—96 e studiat felul cum Bogomilii dădeau răspunsuri la întrebările despre moarte, vieată după moarte, etc., pe cari și le puneă poporul (v. mai sus.). V. de asemenea Ad. Strausz, *Bulg.*, pp. 5 și 119, și această lucrare, tip. 20 și 26.

Viețile Sfinților au fost un intermediar, pentru că Biblia n'a putut înrâuri asupra mentalității poporului, nefiind cetită nici măcar în biserică.¹⁾

Afară de poveștile biblice, Viețile Sfinților mai cuprindeau redacțiuni în cari se descriau traiul și minunile unor Sfinți, redacțiuni despre cari avem probe că au influențat sufletul popular. Aceste povești aveau alt izvor decât Vechiul Testament (v. d. ex. «Vieța Sf. Vasilie cel nou» la tip. 15).

Din corpul Vieților Sfinților au fost extrase povestirile despre Sfinții preferați de popor, povești care au devenit cărți populare deosebite, căpătând imensa răspândire pe care o aveau apocrifele, pseudepigrafele și apocalipsurile, fiind transcrise în sute de redacțiuni manuscrise.

Cum spuneam mai sus pentru Noul Testament, cu viețile Sfinților s'a întâmplat adesea un proces identic de contopire a 2 redacțiuni asemănătoare în fond, una cuprinsă în Evanghelie, cealaltă în Viețile Sfinților: autorii colindelor religioase au avut astfel mai multe izvoare din cari să se inspire (v. tip. 2, 5).²⁾

1) Am citat (v. capit. IV), în note, textul însuș al *Vieților Sfinților*, la colindele în cari autorii lor s'au inspirat dintr'insele. Am căutat să dăm pasagiile din vechile ediții sau msse ale acestor Vieți, pentru a proba că paralelismele dintre colinde și cele cuprinse în Viețile Sfinților însemnează o inspirațiune directă dela aceste izvoare, cari țineau la îndemâna autorilor cântecelor religioase pasagiile respective. De asemenea, din reproducerea pasagiilor din edițiile posterioare, până în zilele noastre, reiese că textul Vieților Sfinților n'a suferit schimbări în fond, ci numai în formă, materialul la dispoziția autorilor colindelor rămânând acelaș.

2) Un proces identic s'a petrecut în literatura evului mediu francez cu *misterele* (producțiuni dramatice religioase), inspirate din Evanghelie sau din texte apocrife. Cf. G. Paris, op. cit., pp. 261 — 63. Asupra influenței Vieților Sfinților, vezi id., p. 232. Un exemplu tipic de influență a literaturii bisericești scrise asupra literaturii noastre populare, îl avem în colindele, cântecele de stea și bocetele cuprinzând părți sau reproducând pe dea'tregul Psalmi din *Psaltirea* versificată de Mitropolitul Dosofteiu. V. în această privință I. Bianu, *Psaltirea în versuri întocmită de Dosofteiu*, ed. Ac. Rom. Buc. 1887, pp. XXV și XXXIII. Gaster, *Crest.*, I, p. XXII și N. Iorga, *Ist. literat. religioase a Rom.* Buc. 1904, p. 186. Influența Psalmilor lui Dosofteiu se explică prin faptul că Mitropolitul a fost influențat el însuș de poezia populară în compunerea lor. Exemple în Gaster, op. cit., II, 142 (psalmul 46 al lui Dosofteiu. Id., p. 140 (ps. 48). V. și Aur. Metroniu, în *Conv. Lit.*, XLVII (1913), 415—16 (416 n. 1). V. mai jos, p. 6 n. 3.

5. Știm că literatura populară scrisă presupune un scop bine definit la scriitor: vrea să edifice, să învețe pe aceia cărora li se adresează.

Intr'însa predomină elementul didactic.

Iar cea nescrisă, dimpotrivă, e spontană, e lirică.

În acest caz, colindele n'ar prezintă nici un interes. Căci studiul lor s'ar mărgini la fixarea pasagiului respectiv dela care a pornit autorul cântecului religios.

Lucrurile însă nu stau astfel.

Autorul colindei, biet popă sau diac fără învățătură,¹⁾ așa cum erau mai toți în veacurile trecute, era el însuș un om din popor. Versificând redacțiunea aleasă, el a transformat-o, adăugându-i unele elemente și lăsând altele să dispară, armonizând-o cu tendințele lui, cu concepția lui, care de fapt nu-i era proprie și nu se deosibia, căci era la fel cu a restulul poporului.

«La țară nu se vede acea diferențiere și diversitate de tendințe, care se observă în sânul societății din orașe. De aceea și concluziunile psihologice la cari vom ajunge le vom putea considera ca generale, și existente pentru toți aceia cari au primit și admiră o asemenea literatură.»²⁾

Cu privire la felul cum lucrau autorii colindelor, avem indicațiuni prețioase în manuscrisele de colinde și cântece de stea publicate de Gaster, sau în acelea cari se află în Bibl. Acad. Rom.³⁾

1) V. și Gaster, *Rev. ist., arh.*, II, p. 314: «Această preocupățiune cu teme religioase, cu vladică, dieci, popi, cu formule de adresă, etc., toate ne dovedesc că autorii și prelucrătorii acestor cântece (colinde) sunt dascălii și diecii.»

2) Cf. Ov. Densușianu, în *Rev. critică literară*, I (1893), p. 157.

3) Mss. n-r. 356, 438, 3421 și 4153 din Bibl. Ac. Rom. Cu privire la colecția lui A. Pann, de care ne-am folosit și noi, Gaster spune următoarele: «Importanța acestei colecțiuni (cele 2 mss. pe cari le publica în *Rev. cit.*) este cu atât mai mare, cu cât contribuște asemenea de a ne lumina asupra activității lui Anton Pann. Și aci se constată... că s'a folosit de manuscrisele anterioare, schimbându-le adesea foarte puțin» (*Rev. cit.*, p. 314 și *Id.*, III, p. 110): «... ms. cântecelor de stea (pe care îl publică Gaster), care... poate fi considerat ca prototipul colecțiunii lui A. Pann, cu care are cea mai mare asemănare.»

Din mss. cit. mai sus am citat puțin, conducându-ne de principiile enunțate în acest paragraf. Iată conținutul lor: (pentru mss. 356 și 438, v. *Catalogul manuscriselor rom. din Bibl. Ac. Rom.*, II, Buc. 1907, pp. 71 și 141).

Ms. 3421, fol. 3^v—5: Prefacerea de către Hr. a apei în vin, fol. 6—7: tânguirea Maicei Domnului, care a pierdut pe Isus, fol. 8—8^v: judecata din urmă,

Cercetarea acestor colecțiuni luminează pe deplin cele afirmate mai sus (§§ 3, 4). Cu drept cuvânt, așa dar, spune Gaster că «unele din cântecele pe cari le conține(ms) sunt curat artificiale moderne, iar altele mai vechi, și în parte deja populare, lucrate mai mult sau mai puțin după originale prozaice, biblice sau apocrife, în forma și în ritmul popular». ¹⁾

Anticipând asupra celor pe cari le vom expune în capit. IV al acestei lucrări, relevăm aci în special, ca exemplu de artificialitate, «versul lui Adam» (v. tipul 20).

Trebue să facem însă unele rezerve, cu privire la aceste colinde păstrate în manuscrise. Cu această ocazie, vom arăta cum interpretăm influența autorului asupra colindelor religioase, și în ce fel înțelegem că s'a exercitat influența colindătorilor cari învățau pe din afară aceste cântece, și le recitau apoi la ziua anumită, producând astfel unele schimbări în textul primitiv, de cari vom vorbi mai departe (§ 7).

Ne întrebăm: oare aceste colinde erau cântate de colindători în noaptea Crăciunului în forma subț care ni se înfățișează în manuscrise? Sau sunt numai simple producții ale diecilor, cari nu erau întrebuințate la colindat?

Răspunsul este ușor de dat, căci vorbesc lamurit în această privință paralelismele dintre colindele manuscrise și colindele culese din gura poporului.

Și anume, dacă aceste cântece religioase nu erau recitate chiar în forma pe care le-o fixase cutare diac sărac în inspirație, pentru că erau prea artificiale și departe de factura proprie și particulară producțiilor similare cari se popularizase, se armonizase cu tendințele populare, dar e sigur că ele sunt asimilate de popor, și sunt transformate apoi în acest laborator, conform cu năzuințele lui.

raial și muncile iadului (v. această lucrare, ciclul VI), fol. 9—9^v: în oraș în Vitleem, fol. 10—11^v: O pricină minunată (cu privire la preoție), fol. 13^v—15: botezarea lui Hr., fol. 15^v—16: Versu lui Lazăr, fol. 17^v—20^v: Versuri religioase pentru iertarea păcatelor, fol. 23—25^v: Vers la moartea tinerilor.

Ms. 4153. Fol. 5^v—8: tânguirea lui Adam (v. tipul 20).

Ms. 4130 are următorul titlu: «Versuri sau cântece de stea, ce se cântă la nașterea Domnului nostru Isus Hristos. Serisă de mine I. Ștefan» București 1864. Este copiat exact după ed. de «Cântece de stea» a lui Anton Pann.

Compară conținutul acestor msse cu colindele publicate de Gaster în *Rev. cit.*

1) *Rev. cit.*, II, p. 313.

Părți dintr'însele trec chiar în forma pe care le-o fixase diecii, astfel de ex., «tânguirea lui Adam după bunătățile raiului», din care fusese gonit (v. tipul 20).

Acestea sunt criteriile după cari ne-am condus și pe cari ținându-le în samă, am citat la locurile respective variantele de colinde msse.

Dacă aruncăm acum o privire de ansamblu asupra celor expuse până aci, vedem că cercetând felul cum au fost alcătuite colindele religioase și cum ele au trecut apoi în gura poporului, pătrundem de fapt în mecanismul influenței literaturii scrise asupra celei orale.

În adevăr, iată cum se prezintă, în linii generale, acest fenomen:

Textele scrise fiind cetite de preoți sau dieci, aceștia au ales dintr'însele pasagiile cari au intrat în urmă direct în compunerea colindelor.

Cu acest prilej, trebuie să ne grăbim a insistă asupra unui punct important, care nu trebuie scăpat din vedere, și anume, când vorbim de influența textelor scrise asupra credințelor populare, n'avem cuvinte să presupunem că trecerea dela literatura scrisă la cea orală s'a făcut numai prin intermediul colindelor. Căci ele nu sunt singurele producții alcătuite după această normă, și dacă ar fi să numărăm numai legendele apocrife mult cetite și transcrise, ne dăm sama că cele cuprinse în textele religioase au putut trece și pe altă cale în mentalitatea populară. De asemenea, notăm că de sigur nu în special pentru colinde, în unele cazuri, autorii lor s'au adresat direct la textele scrise, căci elemente izvorâte dintr'însele se poate ca aceștia să le fi moștenit dela generațiile anterioare, cari le cetise și asimilase.

Compunând aceste cântece, ei au combinat cele împrumutate textului scris cu legendele și poveștile miraculoase pe cari le cunoșteau, și cari făceau parte din patrimoniul comun al întregului popor. În urmă, colindele trecând în gura poporului, căpătără unele elemente nouă, despre cari vom vorbi mai departe (§ 7).

Nu trebuie să trecem cu vederea, de asemenea, alt fapt de o vădită însemnătate: autorul sau autorii apocrifelor n'au făcut altceva, deseori, decât să popularizeze prin scris legende sau credințe izvorâte din chiar sânul poporului, înlesnindu-le astfel o cât mai largă răspândire. În această privință, v. tipul 26 (facerea lumii).

În acest fel credem că trebuie să ne explicăm trecerea de motive din literatura populară scrisă în cea nescrisă, și modul cum și-au exercitat influența cărțile religioase asupra colindelor.

6. În colindele religioase, întâlnim, amescate cu fondul primitiv de credințe populare, elemente creștine de origine literară, adăose substratului primitiv.

Din cercetarea lor vom putea conchide ceea ce este propriu poporului, cari sunt deosebirile dintre diferitele grupuri românești, și care este fondul comun al mai multor popoare.¹⁾

Vom încerca în paginile următoare să relevăm și această parte, care nu este îngăduita a fi nesocotită de cercetători.²⁾

Cu privire la credințele populare, Hasdeu spune: «sub raportul credințelor populare, orice unilateralitate e periculoasă. Zecimi de secoli și zecimi de neamuri concurg adesea, mai mult sau mai puțin, la formațiunea unei singure asemenea credințe.»³⁾ Pentru felul cum trebuiesc interpretate aceste constatări, ne-am condus de principiile stabilite de d-l Densușianu, în *Folklorul*.⁴⁾ Despre modul cum trebuie înțeles, d-sa spune: «Folklorul trebuie să ne arate cum se resfrâng în sufletul poporului de jos diferitele manifestațiuni ale vieții, cum simte și gândește el, fie sub influența ideilor, credințelor, superstițiunilor moștenite din trecut, fie sub aceea a impresiunilor pe cari i le deșteaptă împrejurările de fiecare zi».⁵⁾

Am spus mai sus că peste pătura primitivă de credințe populare au venit să seadaoge reflexe creștine, sau ale felului particular al poporului de a vedea sau de a judeca unele ocupațiuni în legătură cu traiul său de toate zilele.

Nu trebuie însă trecut cu vederea faptul că unele colinde cuprind și reminiscențe ale miturilor păgâne, iar altele nu conțin nici un element creștin, ci sunt numai răsunete ale miturilor păgâne din vechime.⁶⁾

Cu privire la reminiscențele mitice, credem că nu trebuie să ne grăbim a trage concluzii, acolo unde faptele nu vorbesc în chip lămurit pentru o astfel de derivațiune.

1) Cf. Ov. Dens., *Rev. cit.*, 254-56.

2) Cf., idem, l. c. și Ov. Densușianu, *Folklorul*. Buc. 1910, p. 12.

3) Hasdeu, *Cuv.*, II, 7. V. și A. van Gennep, *La formation des légendes*, Paris 1912, pp 154-169.

4) Pp. 10-11.

5) *Folklorul*, p. 12.

6) Vezi tipul 25 (nașterea lui Hristos din piatră).

Greșelile făcute până în ziua de astăzi de acei cari au alunecat pe acest povârniș nesigur trebuie să ne stea veșnic în minte, drept pildă.¹⁾

7. Să clasificăm acum colindele religioase, având în vedere elementele pe cari le conțin, și anume:

a) *Mitologice*, acele cari cuprind elemente mitice. Am văzut că unele colinde au subiecte exclusiv mitice (v. tip. 25)

b) Colindele cu subiecte luate din *Vechiul Testament* pe calea apocrifului respectiv sau a Vieților Sfinților (tip. 16).

c) Acelea cari conțin elemente izvorâte din Noul Testament, fie pe cale directă, fie prin apocrife, așa cum am indicat mai sus.²⁾ (v. de ex. tip. 2, 5).

d) Colindele inspirate din Viețile Sfinților (tip. 2, 5, 15).

e) Acele cu subiecte izvorâte din cărțile populare: apocrife, apocalipsuri (ciclul VI), sau apocrife bogomilice (tip. 20).

Dar mai putem clasifica colindele și dintr'alt punct de vedere:

După acest nou criteriu, sunt 5 categorii de colinde:

1) Acelea cari povestesc nașterea, viața și moartea lui Isus (ciclurile I, II, III, IV, tip. 9, 25).

2) Colindele edificatoare, cari dau pilde cum faptele bune sunt răsplătite, iar cele rele pedepsite, sau acele care descriu muncile din iad sau fericirea din raiu (ciclurile V, VI, VII, tip. 20).

3) Colindele cari povestesc câte o întâmplare din viața unui sfânt sau a unei sfinte (tip. 18, 27).

4) Acele cari arată cum s'a făcut lumea — colindele cosmogonice — (tip. 26).

1) Felul greșit cum a interpretat At. Marienescu unele personaje ale basmelor noastre (*Albina*. Pesta. An. VI și VII (1871-72) și interpretările fantastice ale d-lui L. Bache-lin (în comentariile basmelor publicate de J. Brun, *Sept contes roumains*. Paris 1894) este judecat cu dreptate de L. Șăineanu, în *Basmele române*, pp. 51-53 și 54-55. Lucrările d-nei El. N. Voronca, *Studii în folklor*, I-II. Buc. 1903. Cernăuți 1912, abundă în astfel de greșeli. Vezi aprecierea d-lui A. Barseanu, op. cit., pp. I-VIII (Vol. II. Introd.), *Kritisch. Jahresbericht über... der rumänischen Philologie*, Erlangen 1911. Vol. IX 1, 319 și N. Iorga, în *Bullet. de l'Institut pour l'étude de l'Europe Sud-Orientale*, I, 32, și 41. Alt exemplu este voluminoasa lucrare a răposatului N. Densușianu, *Dacia preistorică*. Buc. 1913, în care totuș cercetătorul găsește adunat un bogat și interesant material.

2) Pentru toate acestea v. mai departe, capit. IV. Gaster., *Lit. pop.*, 349 spune că Noul Testament a dat naștere în literat. noastră la mai puține apocrife, „pe când fantazia creatoare împodobiă tocmai persoanele biblice cu povești și legende.”

5) Colindele în cari se resfrânge felul propriu al poporului de a privi și a judecă vieața și cele înconjurătoare (tip. 13, 24).¹⁾

De fapt, deosebim trei elemente distincte:

a) acele cari reprezintă răsunetele vechilor mituri păgâne,

b) elementele împrumutate din literatura scrisă,

c) elementele izvorâte din psihologia poporului.

Aceste felurite elemente le găsim de cele mai dese ori întrunite la olaltă în aceeaș colindă, și rar numai pe câte unul din ele, dând astfel un caracter special cântecului religios.²⁾

Nu întâlnim colinde cari să reproducă exclusiv numai textul primitiv. În totdeauna, el a fost transformat în mintea autorului cântecului religios, care a popularizat elementele literare primitive.³⁾

În această privință, lăsăm să vorbească aci pe Gidel: «il était difficile que des ouvrages de cette nature (des apocryphes), demeurassent dans une forme rigoureusement la même. L'idée une fois trouvée, chacun s'en servait à son gré, selon l'intention présente qui le dirigeait. C'était un cadre commode où l'auteur insinuait les conseils, les reproches, les paroles d'édification que lui inspirait la nécessité du moment».⁴⁾

Cu această ocazie, relevăm încă odată faptul că acolo unde constatăm adaogerea de elemente populare redacției primitive, înțelegem că acele elemente au intrat pe calea autorului colindei, care, cum am văzut, eră el însuș un om din popor. Ca și în alte producții populare, unele motive folklorice, cari circulau independent, au putut astfel să fie alipite acestei nouă creațiuni.

Vom da aci două exemple de popularizare a textului primitiv :

1) Am dat aci numai câteva exemple. Amănuntele mai departe, la capit. IV.

2) V. pentru aceasta mai departe, capit. V.

3) Păreră d-lui T. Pamfile (*Crăciunul*, 219-220), cum că colindele „trebuie să fie socotite ca având însemnătatea ce au avut-o altă dată, anume aceea a cântecelor de ospete... ele fac aceeaș slujbă ca și baladele ce se cântau la ospete e de biruință“, se referă la colindele sociale. De fapt, subiectul colindelor religioase nu eră inditerent : el trebuia să fie religios. Astfel, f.e. că se descriau v.eața sau patimile lui Hr., fie că se povestea facerea lumii, în care eră amestecat însă și Isus, deși legenda nu cuprinde nimic creștinesc într'însa, conținutul colindelor eră astfel încât aceste cântece erau deosebite de celelalte producții populare în versuri. Dar prin asemănarea cu unele legende versificate, cu unele balade, unele teme s'au putut propagă dela colinde la aceste producții populare sau vice-versa. V. d. e. legătura între Miorița și colinde în Gaster, *Lit. pop.*, 476-78 sau lucr. noastră, colindele dela tipul 8 și legendele cu acelaș subiect, în *Ciuglea*, 261.

4) Ap. Hasdeu, *Cuv.*, II, 302. V. Gaster, *Lit. pop.*, 479 și A. van Gennep, op. cit., 127-31.

a) In Marien., 8, ni se povestesc următoarele: Sf. Gavriil își scaldă calul. Vine o

„Femeie bătrână
Cu fusul in mână,
Cu furca la brâu,
Și colac de grâu“

și îl roagă să vie acasă, spre a pregăti masa colindătorilor, cari au sosit. Dar Sf. Gavriil îi răspunde că a fost trimis de Maica Domnului :

„Calul să-l gătesc,
De loc să pornesc“

spre a anunța Sfinților nașterea lui Hr. O sfătuește pe bunică să lase colindele și să dea cântăreților :

„Murgul meu cel creș,
Săgeata cea veche
Ce n'are pereche,“

ca să se ducă să vâneze pentru masa Sfinților.

b) In N. Dens., *Chest.*, 4558 (Covurluiu, com. Pisc), o maică bătrână (Maica Domnului) umblă căutându-și fiul, pe care îl descrie astfel :¹⁾

„N'ați văzut pe-aici
Un fecior de-al meu,
Nalt și sprâncenat,
Stricat de vărsat ?
Fețișoara lui
Spuma laptelui,
Mustăcioara lui
Spicul grâului,
Sprâncenile lui
Spicul orzului,
Ochișorii lui
Mura câmpului,
Două muri de câmp
Coapte la pământ,
Neajunse de vânt,
Coapte la răcoare,
Neajunse de soare“.

In capitolul IV am încercat să distingem ce este popular de ceeace este luat din apocrife sau din Noul Testament, etc. Dacă lucrul prezintă multe greutăți, și dacă uneori am greșit, interpretând unele fapte altfel de cum ar fi trebuit, am socotit totuș că trebuie să facem încercarea, pentru marele interes ce prezintă această latură a studiului colindelor.

8. Din materialul adunat, am cules numai colindele cari ni

1) V. mai departe cap. IV, tip. 7.

s'au părut că prezintă un vădit interes, călăuzindu-ne de principiile înșirate mai sus.

Ar fi o greșeală să încercăm a restabili prototipul comun al unui ciclu tematic de colinde, servindu-ne de materialul procurat de variante, luând ca exemplu, de pildă, felul cum Hasdeu a restabilit prototipul baladei *Cucul și turturica*.¹⁾

Având de a face aci cu producții de origine literară, putem afirma că fiecare variantă în parte ne înfațișează câte un alt prototip.

Pentru variantele dintr'aceeaș regiune, se poate fixa însa, cu aproximație, prototipul regional. Căci aceeaș calindă, fiind recitată de colindători, va pierde și va câștigă elemente nouă, conform principiilor enunțate mai sus. Astfel, observăm la multe din ele propagarea unor teme dela un ciclu la altul, fapt care nu poate fi explicat într'alt chip. S'a întâmplat, adică, procesul de *contaminare* între producții de acelaș fel, acei cari le cântau crezând că astfel le fac să corespundă mai bine concepției lor ideale.

Hasdeu explică astfel această transformare ;

„Producțiunile poporane²⁾ nescrise, sburând fără control din gură în gură, se întâlnesc, se încrucișează, se confundă. Dacă două sau mai multe bucăți separate sunt omogene sau analoage, dacă ele prezintă unele puncturi de contact, dacă una ar putea să figureze ca început sau continuațiune ori epizod la o alta, uneori chiar prin antiteză, ele se combină împreună, formând o singură bucată“.³⁾

Astfel, de fapt, fiecare colindător devenia el însuș autor, prin noua înfațișare pe care o dădea textului primitiv (V. § 4).

1) *Cuv.*, II., 503-61. Cf. și Gilliéron, în *Romania*, XII (1883), 306—331 (la claire fontaine) și Gr. Doncieux, în *Id.*, XX (1893), 86-145 (la Pernette). M. Gaster, vorbind despre cântecele de stea pe cari le publică în *Revista ist., arh.*, III, spune următoarele la p. 110 : „indicațiunea pa alelelor ... adăogată pe lângă fiecare cântec din ambele colecțiuni, va ușura acum o cercetare critică, care ar avea de scop restabilirea și reconstruirea formelor primitive ale acestor cântece“. D-I N. Iorga, în *Buletin-ul*, cit., p. 52, vorbind despre colecția de colinde publicate de Al. Viciu, crede că „pour chacun de ces types il aurait fallu trouver d'abord la forme entière, non contaminée, caractéristique, en ajoutant ces variantes qui contiennent toujours si non des vers, au moins des termes appartenant à la poésie originale“. Aceste păreri sunt admisibile, numai dacă au în vedere fixarea textului respectiv, din care s'au inspirat autorii colindelor sau ai cântecelor de stea.

2) Pentru diferența pe care Hasdeu o făcea între *poporan* și *popular*, cf. op. cit., II, p. XXII.

3) *Id.*, p. XX. Cf. și D. Caracostea, în *Conv. liter.* (1916), 181-82. Interesante exemple de contaminare în balade păstorești, în *Id.*, 188-191.

Nu putem tăgădui faptul că acest proces de contaminare s'a întâmplat și în mintea creatorului colindei.

Dar, când într'o aceeași regiune, întâlnim aceeași colindă într'un număr oarecare de variante, și când fiecare variantă cuprinde câte o altă temă, împrumutată dela cicluri diferite, trebuie să admitem că aceste divergențe sunt introduse de acei cari recitau cântecele religioase, nu de către autorul însuș al colindei.

Așa dar, contaminările pot fi de două feluri :

a) La autor, când a creat colinda, luând teme diferite din mai multe apocrife sau din alte colinde, și b) la colindători, după normele indicate mai sus.

Vom da aci câteva exemple de contaminare :

a) Contaminare făcută de autorul colindei: 1) tema îmbrăcăminteii lui Isus dela tipul 7 cu tema dela tipul 21 (darurile colindătorilor) (*Viciu* 30). 2) Tema dela tipul 6 (mănăst. și ruga) cu cea dela tipul 22 (paharul de aur) (*Viciu* 59). 3) Tema tânguirii lui Adam (tipul 20), pe care o regăsim la tipul 5 (împiedicarea solilor de a pătrunde până la Hr.) 4) Tema dela tip. 20 (gonirea lui Adam din raiu) cu cea dela tipul 22 (*Viciu* 109) 5) Tema dela tipul 14 (loc în raiu) cu cea dela tipul 5 (*Viciu* 113).

b) Contaminare făcută de colindători: 1) Tema dela tipul 23 (scalda), contaminată cu cea dela tipul 16 (raiul) (*Marien* 17). 2) Tema dela tipul 26 (facerea lumii) cu tema judecata florilor (tipul 11) (*Pamf. Cr.*, 46, 47).¹⁾

În cercetarea care urmează, nu ne-am mărginit numai la materialul procurat de colinde. Ne-am extins studiul și în domeniul legendelor religioase, al deceurilor și al etnografiei tradiționale.²⁾

1) Pentru toate acestea v. cap. IV.

2) V. P. Sébillot, *Le Folk-lore*. Paris 1913, care definește astfel etnografia tradițională (p. 7): „toutes les opérations de la vie humaine se rattachant à des croyances qui sont en réalité des survivances, toutes celles dans lesquelles interviennent les conjurations, la magie et tout le cortège d'actes étranges ou incompréhensibles pour les civilisés, qui accompagnent les cultes primitifs“.

II

Etimologia cuvântului colindă. Originea colindatului.
Lat. calendae. Nuanțări semantice în limbile romanice.
Lat. calendarius. Forma rom. colindă. Koleda la Slavi.
Influența slavă.

9. Dela cine am primit cuvântul colindă?

Etimologia cuvântului ne va lumina în acelaș timp. asupra chestiunii originii colindelor și a colindatului.

La baza formei rom. *colindă* trebuie pus cuvântul v. bulg. *Kolēda*.¹⁾

Orice altă etimologie trebuie înlăturată, căci nu corespunde legilor fonetismului românesc.²⁾

Dela *colindă* Românii au făcut: *a colindă, colindat, colindiș, a plecă în colindă*,³⁾ „le fait d'aller de maison en maison pour chanter des Noëls“.

Ne întrebăm: oare odată cu termenul care definește noțiunea de «cantique de Noël» sau de *colindat*, să fi intrat și noțiunile respective?

Chestiunea aceasta stă în legătură: a) cu originea colindatului, b) cu originea colindei.

10. a) Originea colindatului. Am văzut că și alte popoare cunosc colindatul, așa cum se obișnuiește la noi. La § 2 am arătat cum la mai toate popoarele creștine, datinele uzitate la Cră-

1) Cf. Ov. Densusianu, *Hist. de la langue roumanie*. I. Paris. 1902; 261 și 271, și E. Berneker, *Slavisch. etym. Wörterb.* Heidelberg 1908; 544-45, pentru v. bulg. *Koleda*; < lat. *calendae*.

2) Forma *colindă* (feminină) este cea normală (în Ardeal se întrebuințează forma fem. *corindă*). Cea masculină (*colind*) e formată, pornindu-se probabil dela observația că o *colindă* e un *cântec religios*. De aci, noua formă. Tiktin în *Rumänisch.-deutsches Wörterb.* Buc. 1902; 391, spune că forma *colind* e întrebuințată în Ț.-Românească, pe când în Moldova se întrebuințează forma *colindă*. În *N. Dens.*, *Chest.*, passim, am găsit însă nenumărate probe că se întrebuințează pretutindenea, în Moldova, ca și în Ț.-Rom., ambele forme.

3) V. N. *Dens.*, *Chest.*, 4556 (Argeș, com. Gălășești).

ciun sunt asemănătoare. Obiceiurile romane dela *festum Kalendarum* le reproduce Du Cange după un ms. latin din sec. XIII, și datinele cuprinse acolo conțin elementele principale, cari au alcătuit colindatul de mai târziu ¹⁾. Cu toate acestea, popoarele romanice nu întrebuintează termeni derivați dintr'o formă latină comună pentru a determina acțiunea de a cânta colinde. Nu trebuie să ne grăbim, totuș, trăgând concluzii din această constatare. Vom căuta în cele următoare să elucidăm această chestiune.

11. b) Originea colindei. În această privință, ne luminează cele înșirate mai jos:

D-l Papahagi spune: «cântecele cunoscute în România sub numele de *colinde* se numesc la Aromâni *cântiți di anlu nou* sau *cântiți de așiu Vasil'* (cântece de Sf. Vasile)». ²⁾

Iar obiceiul de a *colindă* e numit *colind* sau *colinde*. ³⁾

În Franța, aceste cântece religioase sunt numite *chants de quête*, *cantiques* sau *Noëls*. În Italia, *cantico di Natale*. În Spania, *Villancico de Noche buena*, iar în Portugalia *Vilhancico*.

Să vedem cum trebuie să interpretăm această înlocuire a termenului latinesc *calendae*.

De fapt, ce înseamnă *calendae* în latină? *Calendae* înseamnă «cea dintâi zi a fiecărei luni». La calendele lui Marte, se obiș-

1) Op. cit., 962: „Hi sunt ludi Romani communes in Kalendis Ianuarii. In vigilia Kalendarum in sero surgunt pueri et portant scutum. Quidam eorum est larvatus cum maza in collo; sibilando sonant tympanum, eunt per domos, circumdant scutum, tympanum sonat, larva sibilat. Quo ludo finito, accipiunt munus a domino domus, secundum quod placet ei. Sic faciunt per unamquamque domum. Eo die de omnibus leguminibus comedunt. Mane autem surgunt duo pueri ex illis, accipiunt ramos olivae et sal, et intrant per domos, salutant domum: Gaudium et laetitia sit in hac domo; tot filii, tot porcelli, tot agni, et de omnibus bonis optant, et antequam sol oriatur, comedunt vel favum mellis, vel aliquid dulce, ut totus annus procedat eis dulcis, sine lite et labore“. V. mai departe tip. 21.

2) Per. Papahagi, *Arom.*, 709. Cf. și Wy., *Arom.*, II, 127-28. În *Dalametra*, Dicț. Macedo-rom., ed. Ac. Rom. Buc. 1906, ni se dă forma arom. *colindă* și cu înțelesul de *colindă* (cantique de Noël). Aceasta nu concordă însă cu cele spuse de d-nii Papahagi și Weigand.

3) Forme influențate de bulg. mod. *Koleda*, cu privire la accent. În dial. meglenit întâlnim forma *cōlida* < bulg. mod. *Koleda*, cu înțelesul de „băț cu care merg colindatorii“. D-l Papahagi, în *Hom. din Meglenia*. Buc. 1900; 38, înregistrează forma *cōlida* cu înțelesul de „cantique de Noël“. *Idem*, în *Megleno-Rom.* An. Ac. Rom. Sect. liter. XXV. Buc. 1902. II, 203. Aci dă însă și înțelesul de „băț cu care colindează băeții“, bazat pe un text publicat în *id.* I, 32. D-l I. A. Candrea ne-a comunicat forma megl. numai cu înțelesul de „băț, cu care merg colindatorii“. Asupra acestui înțeles, v. mai departe.

Formele arom. (*s-imnă colinde*, *s'alagă colinde*, *s-culindeazi d'adun*) = a *colindă*, ne arată că forma v. bulg. s'a păstrat în arom. Am văzut însă că ea a fost influențată foneticște de cea bulg. modernă.

nuiă să se serbeze *Matronalia*, la cari serbări cetățenii romani se dăruiau reciproc. ¹⁾ *Calendae* mai înseamnă încă și «lună» (mois).

În legătură cu această formă, trebuie să menționăm și pe lat. *Calendarius-a-um* (= qui a lieu aux calendes), care ne va ajuta pentru luminarea celor următoare. Pe lângă acest înțeles, forma de mai sus are și acel al lat. *strena*, «présent qu'on fait aux jours de fêtes, pour servir de bon présage. Dons, présents, cadeaux, étrennes», precum și acel de «registre, livre de comptes» ¹⁾.

Să cercetăm ce urme a lăsat lat. *calendae* în limbile romănice.

Din formele înșirate de Meyer-Lübke, lăsăm de o parte pe acele cu înțelesul de «ziua dintâi a fiecărei luni», cari sunt apropiate ca sens de cuvântul latin, ²⁾ și dăm numai pe acelea cari căpătase un nou înțeles:

Dial. Val di Blegno, *Karend*, «Freudenfeuer am 8 Juli, wenn die Hirten auf die Alpe ziehen». Fr. de sud-vest: *tsalâd* «Weihnachtsfest». Prov. *calendor*, «Weihnachten». Fr. Mistral ³⁾ înșiră următoarele forme prov. dial. cu înțelesul de «les 12 jours qui précèdent la Noël en Rouergue» sau de «fêtes de Noël» *calêndo*, *calêno*, *carêno*, *calendas*, *calendros*, *chalendos*, *chalêndos*, *chirêndos*, *calandro*, iar G. Azaïs ⁴⁾ înregistrează forma *calêndros* cu același înțeles. În fr. dial. *Kalena* sau *Kalêndo* înseamnă de asemenea «Noël». ⁵⁾

Vrea să zică, vedem pe *calendae* nuanțat și căpătând înțelesul de «Crăciun». Azaïs explică foarte bine această transformare semantică, în felul următor: «ce moț», zice el (e vorba de prov. *Calendos*), «est venu de la manière de compter les mois, usitée

1) Cf. G. Freund, *Grand dict. de la langue latine*. Paris 1855. I, 389-90. K. E. Georges, *Lateinisch-deutsches... Handwörterb.* Leipzig 1879. I, 864, spune cu privire la *Matronalia*, că cetățenii „erflehten Glück und Segen für ihr Haus, und empfangen von Gatten, Kindern, Verwandten und Freunden Geschenke” și L. Quicherat et Daveluy, *Dict. latin-français*. ⁴⁷ Paris 1913; 177. I. Săineanu (în *Semasiologia limbei române*. Buc. 1887; 43), pornește greșit dela un lat. *Calandae*.

2) În *Roman. etym. Wörterb.* Heideberg 1911; 115 (no. 1508). Mai adaogem: it. *Calende*: „il primo giorno d'ogni mese” (Se spune „*Calende di marzo, calende di gennaro*”). V. *Vocabolario degli Accademici della Crusca*. II⁶ Firenze 1881; 396.

3) În *Lou trésor dou Felibrige*. I, 426.

4) *Dictionnaire des idiomes romans du midi de la France*. Montpellier-Pa-
ris 1877: 358. Cf. și Xavier de Fourvières, *Lou pichot trésor*. Avignon 1902: 129.

5) V. J. Gilliéron et E. Edmont, *Atlas linguistique de la France*. Paris 1903-04, 914.

chez les Romains; ils disaient au 25 Décembre: *octavo calendos*, huit jours avant les calendes de janvier, qui pour ce mois, comme pour tous les autres, étaient le premier jour. Le 25 Décembre étant pour les chrétiens la date la plus remarquable, le mot *calendos* s'est conservé pour ce jour-là seulement.»¹⁾

Intrebarea pe care trebuie să ne-o punem acum este dacă în domeniul romanic cuvântul *calendae* a căpătat înțelesul apropiat de «cantic de Noél», reprezentat în rom. prin forma *colindă*.

Credem că putem admite că lat. *calendae* se îndreptase spre o astfel de nuanțare semantică (deși probe absolut convingătoare n'avem), din motivele înșirate mai jos:

a) În Provența, *faire calendo* însemnează «célébrer la veille de Noël par une collation». *Aubado de calendo* = «concerts nocturnes que des troupes de musiciens donnaient autrefois, dans les rues de Marseille, pendant les 4 semaines qui précèdent la Noël» (Mistral, op. cit., 426). Tot în prov. *calandreja* = «se réjouir, se donner du bon temps... s'amuser comme on s'amuse aux fêtes de la Noël. «*Calandreja* = se réjouir» (Azaïs, op. cit., 357).

Nu găsim, așa dar, înțelesul de «cantic de Noél», dar nuanțări semantice cari ne indică numai că acest înțeles poate fi presupus în latina târzie.

b) Forma rom *corindă*, care se aude peste munți,²⁾ e întrebuintată în locul formei *colindă*, și, ce e important, are numai înțelesul de «cântec religios recitat la nașterea Domnului», nu și celelalte accepțiuni, despre cari vom vorbi mai jos.

Lat. *calendae* ar fi trebuit să > rom. **cāindă*, precum *calendarium* > *cārindar*. Pentru forma *corindă* ar fi două explicații:

1) **Cāindă*, forma latină, a fost influențată de slav. *Kolēda* (> rom. *colindă*), care căpătând o mai largă răspândire prin mijlocirea influenței slave bisericești, a înlocuit apoi termenul moștenit din lba. latină, înlocuire de forme obișnuită în limba noastră și datorită faptelor culturale.³⁾

1) Op. cit., 358.

2) Cf. *Daul.*, 8: „corindând” și 77 „colinda se mai numește (în Ardeal) și *corindă*”. *Alexici*, 216, nota: „în locurile pe unde am umblat, n'am auzit forma *colindă*, ci numai *corindă*”. *Bartok*, p. V: „colindele, cari aci (peste munți) se pronunță *corinde*”, *Hetco* (Bihor): *corindă*, 38-52, passim.

3) Aceste înlocuiri, cari pun sfârșit antagonismului dintre forma latină și cea slavă, prin biruința celei din urmă, sunt interesante de urmărit în sec. XVI. În această privință, ar trebui să deosebim 2 feluri de înlocuiri: a) în-

E interesant de observat în această privință că tocmai în Transilvania, unde influența culturii slavonești a fost de sigur mai slabă ca în Principate, s'a păstrat cuvântul moștenit din latină, dar totuș influențat de Slavi, căci avem *corindă* î. l. de **cărindă*.

2) Forma *corindă* s'a putut naște prin contaminarea v. bulg. *Kolēda* (> rom. *colindă*) cu *cărindar*, (< lat. *calendarium*). Trebuie să preferăm explicația dintâi, pe de o parte pentru că avem exemple în celelalte limbi romanice de păstrarea termenului lat. *calendae*, iar pe de alta din cauza existenței în limba română a unor forme înrudite, făcând parte din aceeaș sferă de noțiuni, forme moștenite din lba. latină (v. mai jos, c).

c) Spuneam că derivatele romanice ale formei *calendae* nu pot fi izolate de complexul de noțiuni din cari făceau parte.

Vom înșiră aci aceste forme:

Lat. *calendarus-a-um* > rom. *cărindar*. Acest cuvânt are două accepțiuni în lba. română ¹⁾: a) luna Ianuarie, b) *cărindar*, devenit în urmă *călindar*, *calendar* = dalina descrisă mai jos. ²⁾ .

locuire totală, forma latină dispărând, fiind înlocuită cu cea slavă: *asin*, *asină*, *asinel*, *asinaș* (v. texte), înlocuit cu *măgar* (etim. necuroscută, cuv. îl regăsim la Bulg., Sârbi, Albanezi. Cf. Berneker, op. cit. Fasc. 11.2). *Auă* (*uva*) înloc. cu *strugure*. *Arbure* (< *arbor*) dispare și e introdus apoi ca neologism sub formă *arbore*. *Deșideru* (< *desiderare*), *dumeastec*, *dumeastic* < *domesticus*, *grecioasă* = „enceinte“ < **grevitiosa* (Candrea-Dens., *Dicț. etim.*, 117), etc. Aceste cuvinte s'au păstrat câteodată numai în unele sate, dispărând însă din limba curentă. b) Cuvântul latin perzistă pe lângă cel slav, care are însă o foarte largă răspândire: de ex. *popă* (< v. bulg. *popă*) și *preot* (lat. *prebiterum*). Formele de cari ne ocupăm fac parte din categoria a 2-a (b).

1) Cf. Candrea-Densușianu, *Dicț. etimologic al lb. rom.* Buc. 1907; 40: «înțelesul românesc se explică probabil prin faptul că sărbătoarea păgână a calendelor lui Ianuarie a fost de o parte confundată cu Crăciunul, și de alta parte cu începutul anului». Pentru înțelesul de «Ianuar», cf. *Mar.*, *Sărb.* I, 94-95: «*Cărindar* și *carindar*, *călindar*», care dă și bibliografia.

2) b. *Vor.*, *Dat.*, 126: «Tot de anul nou, ca să cunoști lunile cari vor fi ploioase și cari nu, se face *călindarul* cepei. Pui 12 coji de ceapă, însemnând fiecare coajă pentru o lună, începând dela Ianuar până la Decemvre. Pui în fiecare coajă sare deopotrivă, și în care va fi sarea topită, aceea lună va fi ploioasă, în care uscată, secetoasă». Forma *cărindar* o găsim în *Hasdeu*, *Chest.*, 3435: «în ziua de anul nou . . . se fac *cărindare* de ceapă». (Transilv. Comit. Făgărașului, com. Copăcelu). Id.: «în presara anului nou se face *cărindariul* din 12 coji de ceapă» (id., com. Siboth). V. și *Mar.*, *Sărb.* I, 4 și 90-92. *R. Cod.-Mih.*, *Sărb. pop.*, 10 (No. 13). *Graiul*, n. I, 314. T. Burađa, *O călătorie la Rom. din Moravia*. Iași 1894; 30. V. Păcală, *Monogr. satului Rășinari*.

Iată formele corespunzătoare din limbile romanice:

a) Aret. *Kalendo*; alb. *Kaf'nduar* [(tosk *Kaf'endûr*, gheg *Kal-nûr* (formă contrasă)]; n. prov. *calendreu*, «nom qu'on donne aux douze jours qui précèdent la Noël» (v. și Mistral, op. cit., 426: *Calendriêu* și *calendreu*). Rovigno it. *Kalenbre*, «i 12 giorni precedenti la Vigilia di Natale» (v. Candrea-Densușianu, *Dict. etim.*, 40) și engad. *sk'anladrer*, «der Anfang des Frühling, einläuten» (M.-Lübke, l. c.).

Vedem, așa dar, că largă răspândire a avut acest cuvânt cu ambele lui accepțiuni (pentru b. v. p. 19, n. 2).

În lba. română *colindă* (sub forma slav.) mai are și următoarele înțelesuri:

Colinde, *colindețe* sau *bolindețe* se numesc la Nordul și la Sudul Dunărei bețele colindătorilor sau colacii ce li se împart.¹⁾ Acest înțeles din urmă îl regăsim și la celelalte popoare romanice:

Prov. *souc de nadal* = «pain de miche, pain de Noël» (Azaïs, 358). *Pan calendau* = «gros pain divisé en 4 par une incision cruciale, que l'on met sur la table de Noël et auquel on ne

Sibiu, 1915; 187. *Hasdeu, Chest.*, 3423 (Gorj): *facerea călindaruului de ceapă de Sf. Ion. Id. (Fălciu): de Sf. Vasile. Id.*, 3421 (Dâmbovița), 3419 (Buzău), 3436 (Timișoară), 3429 (Prahova, com. Râncezi), 3434 (Vâlcea, com. Zăvoeni), 3428 (Neamțu, com. Siliștia).

În Franța, v. Ch. Beauquier, *Les mois en Franche-Comté*. Paris 1900; 139-140: Înainte de a merge la slujbă, în noaptea de Crăciun, se taie o ceapă «et l'on détache soigneusement les différentes couches», în cari se pune sare pentru a vedea cari luni vor fi ploioase.

În Italia, v. G. Finamore, *Credenze, usi e costumi abruzzesi*. Palermo 1890, 73-74: «Le *calende* di Natale» se face într'aceiaș chip. Cf. și D. Spadoni, *Acune costumanse e curiosità storiche marchigiane*. Palermo 1889; 6: *facerea calendarului din coji de nucă, în cari se pune sare*.

1) V. Sim. Măgîncea, op. cit., 13, pentru ambele accepțiuni (bațul colindătorilor și colacii). *R. Cod. Mih.*, *Sărb. pop.*, 95 (colaci), *Pamf., Cr.*, 12: *bolindeț* = colac, *colindeață* = id., 5, 8, 207 *colindețe* = id., 206 și 208: *colindă* = bațul colindătorilor. Cf. și *Hasdeu, Chest.*, 3429 (Olt, com. Spineni): *colindeață* = colac care se dă colindătorilor. Id., com. Vața: *colinde* = colaci. În com. Răzleții, seara dinaintea Crăciunului e numită «seara *colindețelor*». Pentru Aromâni, cf. Șt. Mihaileanu, *Dict. macedo-român*. Buc. 1901; 132: «*culindăru* = colindeț, bețișor subțire, înflorit prin cioplire a scoarței, pe care se înșiră colacii la moș ajun» (cf. *Pamf., Cr.*, 38). I. Dalametra, id. ed. Ac. Rom. Buc. 1906; 67: «*colindă* = fructele ce se dau copiilor în ajutul Crăciunului...; *colindă* = colindeț, colăcel, covrig», și *Pap., Arom.* 709, «*colindă*: pl. *colindă* = bațul colindătorilor». Pentru Megleniți, cf. Papahagi, *Megleno-Rom. II*, 203: *colidă* = «bațul cu care colindează băieții».

touche qu'après en avoir donné un quart au premier pauvre qui passe». «*Calèndo, calèno* etc... en Provence ... mets que l'on mange à la Noël, présent que l'on fait à l'occasion de cette fête». (Mistral, l. c.).

E. Cortet zice de asemenea că «autrefois on faisait aussi (à) la veille de Noël un fort gros pain que l'on appelait *pain calendrier*»¹⁾ Menționăm și pe aret. *Kalendeo*, despre care M.-Lübke (loc cit.) zice că «nur in der Verbindung mit *strena* vorkommt.»

În prov. *calendoun* (Mistral) sau *calendau* = «buche que l'on met au feu la veille de la fête de Noël» (Azaïs, 358). Obiceiul s'a păstrat și la noi, butucul care se pune pe foc e numit în Transilvania *călındău* =» Holzklotz, der in der Weihnachtsnacht verbrannt wird.» (Tiktin, op. cit., 267).²⁾

Ce se desprinde din toate cele înșirate până aci, cu privire la chestiunea care ne preocupă?

Calendae avea în lb. latină o întreagă familie de noțiuni derivate, cari s'au păstrat în limbile romanice nu numai cu înțelesul primitiv, dar chiar în forma evoluată direct din latină.

Ce s'a întâmplat însă cu *calendae*? Faptul că în limbile romanice termenul pentru a denumi noțiunea de «cântec religios recitat la nașterea Domnului» este diferit, ne arată că noțiunile respective n'au existat în forma actuală în latină. Eră firesc să se întâmple astfel. Întru târziu, când, inspirându-se din textele religioase, se fabricară cântecele religioase în onoarea Mântuitorului, pentru noua noțiune se adoptă în fiecare țară câte un termen diferit (v. mai sus).

Cu toate acestea, am văzut că s'ar putea admite în latina târzie, și anume într'o zonă prelugindu-se din sudul Galiei spre domeniul românesc, pentru *calendae* un înțeles apropiat de acel reprezentat în română prin forma *colindă*.

Sunt unele fapte cari vin să ne ajute la luminarea acestei chestiuni, precum și la fixarea aproximativă a acestei epoci.

Și anume, trebuie să avem în vedere că noțiunea reprezentată de cuv. *colindă* stă în legătură directă cu biserica organizată,

1) *Essai sur les fêtes religieuses*. Paris 1867: 207. Pentru prov. cf. și Fourvières, loc. cit.

2) V. de ex. *Mangiuca*, op. cit. 15: «Tot în nopțile acele se întreține focul în cămin ori vatră, punând un butuc... mare să ardă, care se numește «butucul Crăciunului». Cf. bibliografia noastră dela § 1.

nu cu primele rudimente de creștinism, cu termenii cari indică noțiunile elementare, dar esențiale, ale cultului, dar ale cultului care nu ajunsese încă la o deplină organizație, și cari în limba noastră sunt de origine latină.¹⁾

Faptul că la Aromâni și la Megleniți colindele sunt împrumutate pe dea'ntregul, cât privește conținutul și forma lor, chiar, de la Bulgari,²⁾ și ceea ce este mult mai important, că în dialectul meglenit cuvântul pentru a determina noțiunea de «cantic de Noél» are un fonetism bulgăresc modern, iar în cel aromân poartă altă denumire, ne arată că noțiunea de *colindă*, în noua ei formă, probabil că a existat și la Aromâni³⁾ și Megleniți, dar că ea a fost în urmă puternic influențată de Bulgari, din cauza condițiunilor de viață ale Românilor dela sudul Dunărei, și că putem presupune că forma v. bulg. *Kolēda* și-a exercitat influența la Nordul Dunărei mai puternic, în special după despărțirea dialectelor. Și acum, ea nu mai putea pătrunde decât sub forma slavă: suprapunându-se deasupra formei latine mai vechi, care, ca și în restul domeniului romanic de sud, căpatase poate o nuanță întru câtva apropiată de cea nouă, dar în nici un caz identică, forma slavă deveni în curând singura întrebuintată, influențând foneticește și pe celelalte forme cuprinse în sfera de noțiuni a lui *calendae*. Două fapte au ajutat la aceasta la N. Dunărei: 1) accepțiunea cuvântului *Kolēda* la Slavi, 2) ierarhia și organizația bisericească împrumutate de peste Dunăre.

Vom insista numai asupra primului punct, cel de al doilea fiind bine cunoscut:

a) În adevăr, în întreg domeniul slav *Kolēda* și familia de forme derivate are un înțeles identic cu cel românesc.⁴⁾ Aceasta

1) Cf. Ov. Densușianu, *Hist. de langue roum.* I, 261.

2) Weigand, op. cit. II. 132-34.

3) Am văzut mai sus că la Aromâni s'a păstrat numai derivatul verbal al v. bulg. *Kolēda*.

4) V. Berneker, op. cit., 544-45. Derivatele slavice au și înțelesul corespunzător cu rom. «a colinda» și «colindește». Astfel, în slovenă *Kolēda*, «Umgang von Haus zu Haus um die Weihnachtszeit». *Kolēdrati*, «herumstreichen». De asemenea, are și înțelesul de «die dafür empfangenen Gaben». V. polon. *Kolanda* «Weihnachts-geschenk (die Oblaten, welche die Organis-ten zu Weihnachten in den Häuser bringen)». Rus. *Koliada* «herumziehen von Haus zu Haus mit Gesang und Stern....» Cf. și *Rječnik*. Zagreb. 1898. V, 185-88.

este explicabil: v. bulg. *Kolēda* derivă direct din lat. *calendae*, fără a fi nevoie să presupunem o formă intermediară grecească. Căci acest cuvânt, precum și alți termeni creștini slavici, a intrat prin contactul cu latina, și anume cu latina bisericească occidentală.¹⁾

Astfel ne explicăm influența formei slave asupra celei moștenite din latină în lb. română, precum și noua nuanță semantică reprezentată prin rom. *colindă*.²⁾

1) Cf. bibliografia dată de Berneker, op. cit., 545 și A. Meillet, *Etudes sur l'étym. et le vocabulaire du vieux slave*. Paris 1902. I, 186.

2) În acest capitol am ținut seamă de observațiile d-lui Ov. Densușianu, privitoare la *calendae*, cuprinse în raportul d-sale asupra acestei lucrări. V. aceste *Anale (Desbateri)*.

III

Refrenul colindelor. Originea refrenului *ler Doamne*. Etimologia d-lui D. Dan. O altă interpretare a lui *ler*. Legătura între *alleluia* și *ler*. *Alleluia* în Franța. Explicarea transformării *alleluia* > *ler*. *Aler*. *Ler* împărat.

12. Refrenul care revine de cele mai dese ori în colinde este *hai ler Doamne, hai lerui Doamne, ler Doamne*, care până astăzi, fiind greșit interpretat, a fost scris cu literă mare de cei mai mulți culegători sau comentatori, crezându-se că e vorba de un nume propriu.

Colecții de refrene dau I. G. Sbiera, I. Pop Reteganul și Al. Dumitrescu.¹⁾

Care este originea acestui misterios *ler*?

Asupra acestei chestiuni, mai toți aceia cari s'au ocupat cu studierea literaturii noastre populare, și-au dat părerea.

Literatura respectivă se găsește în articolul d-lui D. Dan, mai jos citat, din *Noua Revistă Română*. Trimitem dar acolo, pentru citații.²⁾

Ne vom mărgini să înșirăm diferitele păreri ale comentatorilor.

Miron Costin, Gaster și Cihac cred că rom. *ler* < slav. *lel* = zeul Cupidon. Dim. Cantemir, P. Maior, Gh. Șincai, G. Săulescu, At. Marienescu, G. Missail, Gr. Tocilescu și A. D. Xenopol derivă pe *ler* din *Aurelian*.

I. G. Sbiera crede că *ler* reprezintă pe *Lar*, dela sărbătorile Saturnaliilor, cari cădeau la 23 Dec.

Ep. Melchisedec socotește că refrenul *lerul Domnului* este «*Larul* sau geniul, domnul casei Românului, devenit creștin», adică Is. Hristos.

1) I. G. Sbiera, în *Foaia Soc. p. literat. și cult. rom. în Bucov. Cernăuți* 1865. I, p. 25, nota. I. Pop Reteganul, în *Dens. Haf.*, 275. Al. Dumitrescu, în *Rev. ist. arh.*, vol. XIII (1912), 367-70. Colecții de refrene se mai găsesc și în *N. Dens., Chest.*, 4554. Transilvania (com. Ciubanca și com. Șinca Veche).

2) *Noua Rev. Rom.* Vol. 3 (1901). No. 26, pp. 85-91.

Ar. Densușianu derivă pe *ler* din lat. *liber*: Jupiter *Liber* = Jupiter dăruitorul.

B. P. Hasdeu admite derivațiunea din *Lar Dominus*. Gr. Crețu derivă pe *leroi doamne* < *leră-ne doamne, de maru*, care ar reproduce sfârșitul Tatălui nostru latinesc: «*libera nos (domine) de malo*». (Bulet. soc. filologice. I. Buc. 1905; 37).

Tiktin spune că ambele etimologii (*ler* < *Aurelian* și *ler* < *Larris*) sunt foarte îndoeelnice. Nui dă însă altă etimologie.¹⁾

D-na El. N. Voronca (*Studii în folklor*. I, 27) crede că *ler* < *larii*, patronii Romei.

Toate aceste păreri nesocotesc principiile derivațiunii etimologice.

D-l Dan este primul care a pășit pe calea adevărului.

După ce arată imposibilitatea derivațiunii lui *ler* din *Aurelian*, *Lar* (Dominus), *lel* sau (Jupiter) *Liber*, d-sa propune următoarea etimologie:

Hailerui Doamne reprezintă pe *Halleluia* *Domine*.

Conform legilor fonetice ale limbii române, inițialul *h* dispărând, iar *l* simplu intervocalic trecând la *r*, *hallelui* > *alerui*.

Iar tendința poporului spre clarificare a făcut din *alerui Doamne*, (*ai*) *hai lerui*, fragmentul *ler* rămânând epitet pe lângă substantivul *doamne*: *alerui Doamne* > *hai leru-i doamne*.²⁾

Dacă d-l Dan, după părerea noastră, nu ne-a dat adevărata interpretare a enigmaticului *ler*, dar e primul care a pus pe calea adevărată pe alți cercetători.

Pentru ca interpretarea d-sale să fie admisibilă, ar trebui socotit *alleluia* ca un cuvânt făcând parte din fondul latin primitiv al limbii, dat fiind că a suferit transformările caracteristice aceluia substrat.

Dar o astfel de concluziune nu ne este permisă, având în vedere alte fapte, cari vin în contrazicere cu dânsa.

Ce e drept, cuvintele aduse de creștinism în limba română fac parte din acest fond primitiv. Dar în terminologia noastră creștină trebuiesc deosebite diferite straturi, intrate în limbă la răs-timpuri îndepărtate unul de altul.

Alleluia trebuie privit în legătură cu complexul de noțiuni cari l-au determinat, în mijlocul cărora putea avea ființă.

1) *Rumän. deutsches Wörterb.*, pp. 904-5.

2) *Rev. cit.*, pp. 89-90.

Și anume, știind că *alleluia* revine în Psalmi, atunci când sunt cântați de *preot* în biserică, și că *preot* este un termen intrat «relativ târziu în limbă, după ce *b* intervocalic căzuse de mult în cuvintele din fondul primitiv» (*preot* < *prēbiter*, -*terum*)¹⁾, interpretarea propusă mai sus n'o mai putem admite.

Hotărîtor în această privință, este forma sub care revine *alleluia* în vechile noastre texte.

Dacă interpretarea d-lui Dan ar fi admisă, cum s'ar putea explica forma *alliluia*,²⁾ care se întâlnește în primele traduceri românești?

Căci dacă *halleluia* ar fi suferit schimbările proprii păturii primitive a limbii, ar fi trebuit să găsim în v. noastre texte forma **aleruia*.

Rămâne, așa dar, stabilit, că *alleluia* este un împrumut tardiv, intrat în limbă după adoptarea termenilor de origine latină, privitori la biserică.

Fiarec este să admitem, în acest caz, că *alleluia* este o achiziție făcută dela Slavi, atunci când au intrat în limbă și alte cuvinte din terminologia creștină.³⁾

13. Să revenim acum la *ler*.

Să explicăm cum *alleluia* din Psalmi a trecut în colinde, căpătând în urmă o atât de largă răspândire.⁴⁾

În această privință, de o deosebită însemnătate este faptul că regăsim la Slavi același refren, în cântecele religioase din noaptea Crăciunului.

E. Berneker dă următoarele forme, la cuvântul *aleluija*. Pol. dialectal: *alelijă*, *alelu lelu*, *ho ho leluja*; *leluja* «Refrain in Johanni-und Weihnachtsliedern»; *tatowač*, «Osterlieder singen.»⁵⁾

În Jan Kartowicz ni se dau următoarele forme: *aleluja*, *leluja*. *Alelu*, *lelu lelu*. *Leluja*. *Ho ho leluja*. *Hej leluja*. *Alclija*.⁶⁾

Alleluia e întrebuintat, deci, în cântecele religioase slave, în mod identic ca în colindele noastre *ler*.

1) Cf. Candrea-Densușianu, *Dicț. etim. al lb. rom.*, p. 218.

2) V. I. A. Candrea, *Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte ps. din sec. al XVI și XVII*. Buc. 1916. Ed. Com. ist. a Rom., II. Glosarul, p. 348.

3) Cf. Ov. Densușianu, *Hist. de la langue roum.* I, pp. 261-62.

4) D-l Dan citează *Revue des trad. populaires*. V. Paris 1890, pp. 394-95. La locul citat ni se spune că «*alleluia* était un refrain populaire parmi les chrétiens des premiers siècles.» Faptele înșirate mai sus dovedesc însă că nu astfel trebuie interpretată apariția lui *ler* în colindele noastre.

5) *Dicț. cit.*, p. 27. *Alleluija* < mgr., ἀληλούϊα ἀληλουϊα (l. c.).

6) Jan Kartowicz, *Stownik gwar polskich*. Krakov 1900, p. 11.

Dar îl regăsim și în Franța, cu aceeaș întrebuințare. Astfel, în Ile et Vilaine întâlnim pe *alleluia* într'un «cantique qui se chante dans la nuit qui précède la fête de Pâques». ¹⁾ De asemenea în Normandia, ²⁾ Gasconia, ³⁾ precum și la Bretoni. ⁴⁾

Aceste constatări fac legătura între *alleluia* și *ler*.

Forma *alliluia* < plsl. *alilughiia* este un împrumut intrat în limbă pe cale literară, prin traducерile din cărțile slave bisericești. ⁵⁾

Cât privește întrebuințarea lui *alleluia* în colinde, faptul că regăsim acest refren și în Franța, ne împiedică de a-l deriva numaidecât din literatura populară a vecinilor Slavi, mai ales că formele asemănătoare le întâlnim în țeri îndepărtate de a noastră.

Trebue admis că pe teritorii diferite, autorii colindelor religioase au lucrat la fel, introducând pe *alleluia* în producțiile lor.

Faptul e explicabil, dat fiind conținutul religios al colindelor și întrebuințarea acestui cuvânt în Psalmii și la cântecele de înmormântare (prohod).

Ne rămâne să propunem explicarea transformării *alleluia* > *ler*. Pornim dela forma *alleluia Doamne* > *Hai leluia Doamne*, cum explică mai sus d-l Dan, *hai lelui Doamne*, *hai lel Doamne* (forma precedentă fiind socotită drept un genitiv, *lel* considerându-se ca nominativ).

Disimilarea *l—l* > *l—r* e foarte explicabilă, urmând așa dar forma *hai ler Doamne*, *hai lerui Doamne*.

În această privință, e interesant de constatat că *alleluia* a avut un dublu tratament: 1) *alleluia* > *ler*- și 2) *alleluia* > *aler*.

Pentru transformarea a doua, care are aceeaș explicare cât pri-

1) Ad. Orain, *Folklore de l'Ile et Vilaine*. Paris 1897. II, p. 67.

2) J. Fleury, *Littérat. orale de la Basse-Normandie*. Paris 1883, p. 22.

3) J. F. Bladé, *Poésies pop. de la Gascogne*. Paris. 1881. I, 131-33, ap. Dan, *Rev. cit.*

4) Humboldt, *Mithridates*. IV, 353: «Leluan, lelo; Leluan dat lelo, La lelo,» ap. Ar. Densusianu, *Rev. cr. lit.* I (1893), p. 52.

5) Paralelismul *alleluia*, *alliluia* dăinuiește până astăzi în limbă. Cf. B. P. Hasdeu, *Etym. magnum Rom.* Buc. 1886, I, 814: *alliluia D-ne*, în Ion Creangă, și *Dicț. lb. rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1908, p. 109: *alleluia D-ne*, tot la I. Creangă. Cu această ocazie, cată să observăm că dacă *alleluia*, *allelui* n'ar fi > *hai leruia*, *hai ler* sau *aler*, s'ar fi putut face confuzie cu *ale lui*. Un ex. în Hasdeu «Dascălul: *alelui, alelui, alelui*. Popa: ce-or fi *ale lui*?» (l.c.).

vește *l—l* > *l—r*, ca și forma *ler*, observăm că aci nu s'a produs etimologia populară *alleluia* > *hai leluia*.

Forma *aler* e menționată de Cantemir:... «în colindele anului nou și astăzi au luat de pomenesc: *Ler*, *Aler* Domnul»...¹⁾ Vezi de asemenea *Viciu*, 28: «*Aler* luceafăr galbin»... *N. Dens.*, *Chest.*, 4560 (Tecuciu): «*Aleroiă D-ne, aleroiă*».

Acest *ler*, neînțeles de popor, a fost personificat.

Se spuneă *ler Doamne*, s'a spus, pornind de aci, *Ler împărat*.

Este un proces obișnuit și bine explicat de acei cari s'au ocupat cu psihologia populară.

Din cercetările recente, rezultă că actualitatea istorică durează 2-3 secole, cel mult.²⁾

Dincolo de această limită, este un haos al timpului, în care durata nu mai are nici o limită distinctă.

Poporul aflându-se în fața acestui *ler Doamne*, pe care nu-l înțelegea, e firesc că a căutat să și-l explice, să-l înțeleagă, să-l concretizeze.

Ler a devenit *Ler împărat*, fiindcă eră *Ler Doamne*, împărat din vremurile nebuloase ale veacurilor trecute, din ceața prin care omul dela țară vede faptele pierdute în trecutul îndepărtat al originilor sale.³⁾

1) *Ironicul*, etc. Ed. Ac. Rom. Buc. 1901, p. 217. Poporul a transformat pe *ler* în *Voleranda lerului D-lui* (*Pamf.*, *Cr.*, 93), *leroloi D-lui* (*l. Crg.*, VII, 195). *Oileranda leroloi d-lui* (*Id.*, 196), *Reliu*: *N. Dens.*, *Chest.*, 4560 (Roman), 4556 (Brăila), 4555 (Vâlcea), 4561 (Muscel), 4553 (Constanța); *ieriu*, (4560 Tutova), *leroi* 4556 (C.-Argeș). *Ler* > *lar*, sub influența lui *păcurar*: «Eun lac de păcurar.» *Id.* 4561 (Ialomița, com. Bora). *Id.*, 4554 (Țara Hațegului, com. Ostrovu-Mare):

„Sus în plaiul muntelui.

Sunt 3 *lari* păcurari“.

Lar = cioban: «am auzit un grup de copii zicând: ho, ho, ho, baciule, ho, în loc de: ho, ho, ho, Larule, ho» (*id.*, com. cit.). *Ms. Reteg.*, fol. 100: «Sede și *Lar* păcurar».

2) V. A. van Genep, op. cit., 163-64.

3) Acest *Ler împărat* a pus pe calea greșită pe mulți cercetători (v. mai sus, § 12). În timpul din urmă, Al. T. Dumitrescu, în studiul intitulat: *Ler împărat*, publ. în *Rev. ist. arh.* Vol. XII, p. II-a (1911), XIII (1912) și XIV (1913), ne împărtășește o mare descoperire: *Ler* reprezintă pe împăratul *Galerius* (v. și *Bulet. Societ. filologice*. II (1906), p. 12, în care Al. Dumitrescu propune să se explice forma *ler* din refrenul colindelor, printr-o alterare a lui *floare*. Mai departe propune și derivarea din *Galerius*). Afară de imposibilitatea de a proba științificește *Ler*, < *Galerius*, ne întrebăm de

Ler, trecând cu atributul de *împărat* în largul tradiţiunii populare, îl regăsim ca atare amintit mai întâiu de Cantemir (id., loc. cit.): «precum. . . . pe malul Oltului, să se fi văzând nişte temelii ca de cetate, cărora ţăranii de pe acolo locuitori, din bătrânii lor apucând, le zic curţile lui *Ler împărat*».

ce s'ar fi păstrat amintirea ac-stui împărat în tradiţia poporului, ştiut fiind că de abia *Traian* este amintit în unele balade sau urări—şi încă, ca împrumut de la Slavi,—şi că la popoarele lipsite de monumente scrise, cum am văzut, actualitatea istorică durează puţin.

Nu trebuie uitat nici o clipă, într'un astfel de studiu, că, deşi în legende (de pildă în «domnul de rouă» pe care Al. Dumitrescu îl identifică cu *Galerius*) se precizează locul, personagiul şi momentul, dar niciuna din aceste indicaţiuni nu este exactă (Cf. în această priv. *Hasdeu, Cuv.*, II, 305, leg. d-nului de rouă în Bosnia, în care d-nul de rouă e *Traian*).

Pentru această legendă pe care Şăineanu o aseamănă cu cea romană despre *Egeria*, şi care se regăseşte la Sârbi şi la Greci, cf. *Şăin., Basme*, 117-18).

Ştiinţa ne învaţă (cf. *Gennep*, op. cit., pp. 162-69) că legendele, cari au un astfel de subiect, nu pot fi datate şi nici nu ne putem baza pe ele, pentru reconstituirea evenimentelor istorice.

Actele însemnate din trecutul unui popor—o luptă, construcţia unei cetăţi, etc.—sunt atribuite unor personaje mitice cari au trăit în timpurile cele mai îndepărtate ale formării lumii, sau ale istorei, într'o epocă vagă şi nehotărâtă. (*Gennep*, op. cit., p. 167).

Un caz analog în literatura noastră populară este acel al cuvîntului *Jidov*, cu accepţiunea de *uriaz*.

Poporul le atribue *Jidovilor* lucrări gigantice: construcţiuni de cetăţi, de movile, de mături, cari le poartă numele. De asemenea, când vrea să arate că ceva e foarte vechiu, poporul spune că acel lucru datează «de când cu Tătarii şi *Jidovii*».

(V. L. Şăineanu, *Studii folklorice*. Buc. 1896, pp. 194-202. Pentru *Jidovi* v. şi *Pamf., Pov.*, 157-165. Pentru *Tătari*, id., 165-173).

La Ruşi (*Şăin*, op., cit., 208) *Jidov* înseamnă de asemenea *uriaz* (în cântecele epice). La Bulgari, «bătrânii şi babele... când desgroapă oseminte vechi, mai mari decât oasele oamenilor de astăzi, zic: acestea sunt de vechi, *Jitovi* (*jitove*)» (Ibid. 210). De asemenea, li se atribue acestor *uriaz* construcţii de morminte sau movile, numite *jitovski moghili* sau *jidov rid* (deal jidovese). (Ib., 211-12). Şi la Sârbi *Jidovii* (*gidovi*) sunt consideraţi ca *uriaz* (Ib., 212). Adolf Strausz, în *Bg. Vksd.*, la p. 55, ne spune: «*jid* oder *jidavec* ist der Name der Riesen, die zum größten Theil schon ausgestorben sind. Heutzutage zeigt das Volk grosse Erdvälle und nennt sie *jidov-grob* (Riesengrabe)», iar în *Bulg.*, citează credinţe populare despre *jidovii uriaz* (pp. 38-40 şi 211-242), pe cari le au şi Sârbii (Id., pp. 213-18). V. şi Fr. Krauss, *Volksyglaube und religiöser Brauch der Süd-Slaven*. Münster 1890, p. 129.

Asupra originii acestei credinţe, Şăineanu crede că *jidovii* reprezintă pe Cazacii (Tătari) convertiţi la mozaism, cari se stabilise în vecinătatea Țerilor

Apoi trece în basme, în descântece sau în zicale populare, fie ca *Ler împărat*, fie ca *Ler* simplu, și capătă cele mai neașteptate accepțiuni, din cauzele amintite mai sus.

În *N. Dens.*, *Chest.*, găsim următoarele, cu privire la *Ler*:

4560. Tutova, com. Avrămești: «*Leriu Doamne* eră un mare

noastre (op. cit., 202-208). Aceeaș teză o susține Săineanu în *Romania*. XVIII (1889) (Notes sur le vocabulaire roumain), 494—502.

Această ipoteză o credem inadmisibilă, pentru motivele expuse mai sus, și pentru cele pe cari le vom da mai jos.

Nr. Apostolescu, într'o conferință (rezumată în *Rev. ist. arh.*, vol. XIV (1913), p. 191) crede că *jidovii* «ne arată pe acei ziditori de cetăți din Vechiul Testament, adică pe *Evreii (jidovii)*». Totul se explică printr'o influență a textelor biblice ascultate în biserică de poporul român, în decursul veacurilor.»

Asupra originii și accepțiunii acestui cuvânt la Bulgari, credem, ca Strausz, într'o influență a textelor biblice, cât privește originea celor dintâi oameni, numiți *jidove*: «Was die Erschaffung des ersten Menschen anbelangt, so lehnt sich die bulgarische Tradition im grossen und ganzen an den biblischen Bericht an» (*Bulg.*, p. 38).

Mai departe, ne spune următoarele: „die Riesen des bulgarischen Volksglaubens... sind... die überall und allzeitübliche Übertreibung der Feinde, durch welche der eitle Naturmensch seine Furcht entschuldigt und seinen Ruhm zu vergrössern sucht“ (l. c.). Peste această pătură a venit să se adauge influența biblică, despre care acelaș autor mai spune: „Auf analogem Wege wenn auch durch biblischen und bogumilischen Einfluss zersetzt, ist im bulgarischen Volksglauben der Riese entstanden, ein Beleg dafür, welch' buntes Spiel oft der Volksglaube mit irgend einem Begriff treibt“. (l. c.)

Strausz observă apoi că *jidov* cu înțelesul de *uriaz*, n'are nici o legătură cu cuvântul care servește pentru a determina noțiunea de *Evreu*.

De aceea, el caută să explice pe *jidov* (*uriaz*) prin *Tătar*.

A identifică pe *Jidov* cu *Tătar*, cum face Strausz, precum o făcuse și Săineanu (op. cit., pp. 239-42), e inadmisibil, pentrucă *Tătar*, dacă este amintit pe lângă *Jidov*, nu însemnează prin aceasta că și *Tătarul* este *Jidov*, adică nu reiese *mozaismul* Tătarilor din această apropiere.

Tătarii sunt și ei socotiți ca *uriaz*, pentrucă tradițiunea populară, lucrând după principiile cunoscute, le-a reținut numele, care a impresionat mintea poporului, care îi așează în trecutul îndepărtat și nesigur.

Tot astfel arată Strausz cum la Germani a rămas amintirea *Hunilor*, chiar după ce aceștia dispăruse (op. cit., p. 234).

Așa dar, admitem influența biblică pentru accepțiunea *jidov* = *uriaz*, însă respingem explicația *Tătar* = *Jidov*.

Părerea lui Apostolescu este admisibilă pentru Bulgari, cu anumite restricțiuni, însă. Nu poate fi vorba de influența slujbei asupra poporenilor, pentrucă din Vechiul Testament nu se cetiau în biserică decât Psalmii. Trebuie admisă o influență prin apocrifele biblice, atât de mult transcrise și cetite (v. mai sus, § 3).

Așa dar, rămâne stabilit că numele dat *uriazilor* a fost adoptat de Bulgari,

împărat dela Răsărit care trecuse multe țeri și mări până aici, cu oști nerumărate de multe, dar rele și neascultătoare, așa că pe unde au trecut, n'au lăsat decât izvoare de lacrimi, atâta erau de răi cu Românii; dar și Dumnezeu le-au luat mințile, de au fugit pe unde au putut, până când s'au strâns unul câte unul tocmai hăt departe, în țara lui *Relian*, unde creșteau numai bostani și ceapă.»

4555. Romanți, com. Zănoaga: Se spune că *Ler împărat* a avut un fiu, care plecând în lume, s'a însurat cu fata lui *Por împărat*. Voind să se întoarcă acasă cu nevastă-sa, 3 porumbei îl vestiră că tatăl său îi pregătise un cal, pe care suindu-se, va fi trântit și omorât, iar mamă-sa o cămașă înveninată. Sosind fiul lui *Ler* acasă la părinți, tăie calul și rupse cămașa.¹⁾

4561. Muscel, com. Domnești: *Ler* se crede că a fost un împărat mare care și-a măritat fata «după un Făt-frumos». Pentru fata lui *Ler-împărat*, cf. *Șăin.*, *Basme*, 512.

4553. Constanța, com. Gârliciu: *Leroi* este stimat și respectat, pentru că el a făcut toate cântecele și colindele relative la nașterea Domnului.

Id.: Despre *Lerd-nul* se crede că a fost un *împărat* răutăcios;

probabil, prin influența apocrifelor biblice. Dar credința că au trăit cândva *uriași*, cărora poporul le atribue și în Germania clădiri gigantice, face parte din fondul comun al tuturor popoarelor.

În aceasta privință, Șăineanu (*Basme*, 807-808) ne spune următoarele: «Expresii (le) pentru a denumi pe *uriaz*, derivă în limba noastră dela nume etnice mai mult sau mai puțin vechi și îndepărtate, Astfel la noi *Jidov* și *Tătar*, ca la Grecii moderni *Elinii*, la Sârbi *Iudeu*, la Bulgari *Latin* (*Jidov* și *Tătar*!, la Cehi *Avari*, la Germani *Hun*, la Francezi *Sarrasin*». Cu drept cuvânt spune apoi: „Principiul pe care se bazează o asemenea nomenclatură, e caracterul mai ales păgân al popoarelor respective“.

Românii, împrumutând cuvântul (v. Tiktin, *Dict. cit.*, p. 871), au împrumutat și tradiția slavă despre *Jidovi*. Căci asemănările între credințele ambelor popoare, pe cari le-am expus mai sus, sunt prea izbitoare, ca să putem admite o evoluție particulară la fiecare în parte, care să fi dat rezultate asemănătoare. De sigur că aveau și Românii credința că movilele, mormintele gigantice, cetățile vechi, au fost construite de *uriaz*. Adoptând cuv. slav. și tradiția legată de dânsul, noul termen a căpătat accepțiunea pe care o știm.

1) Observăm în această povestire introducerea de motive din *Alexandria*. Este un procedeu obișnuit al poporului, de care am vorbit la § 8. Pentru intrarea de elemente din *Alexandria* în literatura noastră populară scrisă și nescrisă, cf. N. Cartoian, *Alexandria în literat. românească*, Buc. 1910, pp 85-101.

spre a-l mai liniști, i se cântau cântece cu refrenul *Reliu D-ne*.

4559. Iași, com. Bădeni: «În poveștile populare se vorbește despre *Ler împăratul*, că a avut curți și palate, dar nu se precizează localitatea unde sunt.»

În descântecele populare întâlnim pe acest *Ler-împărat* de mai multe ori. ¹⁾ De asemenea și în zicale: «par' c'ai fi *Ler împărat*» ²⁾.

În *N. Dens., Chest.*, 4561 (Dâmbovița, com. Petrari): «*Ler d-ne* înseamnă mirare când cineva umblă fără câștig.»

O accepiune interesantă a lui *ler* în *Reteg.*, 265: «melodia colindei se zice *leru* colindei». O colindă poate avea mai multe *leruri*. V. și *Dens., Haț.*, 17: «.....versurile cari se *lerue* la nașterea Domnului.»

1). V. S. Fl. Marian, *Descântece poporane române*. Suceava 1886, p. 69: „Să vă duceți la *Ler împărat*“. V. și pp. 134 și 141. *N. Dens., Chest.*, 4561 (Muscel, com. Domnești): «Să iasă boala dela X și să se ducă la *Ler împărat*, că are fete frumoase și mese întinse». *Tocil., Mat. Flkl.* I, 582: «și să întepați pe fata lui *Ler împărat*». V. și 609, 1588.

2) Al. Dumitrescu, în *Rev. cit.*, p. 333.

IV

CICLUL I

D r u m a r i i.

(Tip. 1, 2, 3)

Tipul 1: Umbra pomilor și Sf. Maria.

Sf. Maria¹⁾ și Iosif, în drum spre Vitleem, se așează obosiți la umbra unui plop, care-și trage umbra. Maica Domnului îl blestemă. Se așează apoi la umbra unui alt pom, care umbrindu-i, e binecuvântat.

Variante. Plop blestemat: *Marien.*, 1. *Mar.*, *Leg.*, 59, 60, 61, 62, 63, 68. *Viciu*, 27, 39, 41, 43, 45, 48. *Bud.*, 66, 67. Viță de vie binecuvântată: *Viciu*, 48. Tisă verde binecuv.: *Viciu*, 5, 40, 43, 49. *Mar.*, *Leg.*, 64, 68. Arin blestemat: *Bud.*, 67. Teiu binecuv.: *Viciu*, 41. Măr binecuv.: *Marien.*, 1. *Fr. Cdr.*, *Mt. Apus.*, 11. Măr blestemat: *Viciu*, 45. Par verde blestemat: *Viciu*, 48. Brad binecuv.: *Bud.*, 67. Rug blestemat: *Păsc.*, 13.

Marien., 1. *Fr. Cdr.*, *Mt. Apus.*, 11. *Păsc.*, 13. *Viciu*: 5, 27, 39, 40, 41, 43, 45, 48, 49. *Mar.*, *Leg.*, 59, 60, 61, 62, 63, 68. *Bud.*, 66, 67.

Tipul 2: Dobitoacele și Sf. Maria.

Sf. Maria, vrând să nască, cere voie lui Crăciun să intre în casă.²⁾ Acesta neavând loc, Maica Domnului se duce în ieslea cailor, dar aceștia, deși rugați, nu se astâmpără. Atunci îi blestemă. Apoi merge la oi, cari o neliniștesc rumegând. Le blestemă. În grajdul boilor găsește odihnă. De aceea, îi binecuvântează.

1) În *Viciu*, 27, 39, cu soră-sa Solomie.

2) În *Viciu*, 47, merge la Dumnezeu.

Variante. Cai, boi: *Marien*, 2. *Daul*, 18,¹⁾ 26. *Dens*, *Haț.*, 68. *Viciu*, 27, 42, 43, 46, 47. *Mar.*, *Leg.*, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68. *Neam. Rom.*, 27. *Bart.*, 61, 181. *Alex.*, 164. O i blestemate: *Viciu*, 27, 46. *Mar.*, *Leg.*, 63, 66. Următoarele colinde cuprind ambele teme (pomii și dobitoacele): *Viciu*, 27. *Mar.*, *Leg.*, 59, 62, 63, 68. *Marien*, 2. *Dens*, *Haț.*, 68. *Viciu*, 27, 42, 43, 46, 47. *Mar.*, *Leg.*, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68. *Neam. Rom.*, 27. *Bart.*, 61, 181. *Alex.*, 164. *N. Dens*, *Chest.* (Mehedinți, 4555).

Originea. *Ev. Luca*, 2, 1—9 și *Viețile Sfinților* (la 25 Dec.) povestesc drumul Sf. Marii și al lui Iosif la Vitleemul Iudeei. Negăsind loc în case, intrară într'o peșteră în care își adăpostiau ciobanii turmele, și unde născu Maica Domnului în iesle (*Ev. Luca*, 7 și 9).²⁾

Gaster crede că redacțiunile colindelor de mai sus sunt luate de pe o evangheliu apocrifă, care nu s'a păstrat în literatura noastră populară.³⁾

Astfel explică el blestemarea și binecuvântarea pomilor, pe care o regăsim în folklorul nostru sub formă de simpatie sau antipatie pentru unii dintr'înșii, ceea ce probează că nu avem nevoie să presupunem un apocrif, ci și o creațiune populară, conformă cu felul de a vedea, propriu mentalității sale. Cât privește povestirea ducerii lui Iosif și a Maicii Domnului la Vitleem, ea a fost luată din izvoarele indicate mai sus.

Oaia nu este un element adaos de autorul colindei, căci nu concordă aci cu felul obișnuit al poporului de a o privi.⁴⁾

1) Numai binecuvântarea boilor.

2) Cf. și *Marien*, *Leg.*, 28—29. Varlaam, *Carte cu învățătură*, Iași 1643 (v. *Bibliografia rom.*, v. I, 137), fol. 37—40 v. Pentru *Viețile Sfinților*, v. ms. 2602. Bibl. Ac. Rom. *Viețile Sfinților* traduse de Anania, egumen la Cozia, independent de Dosofteiu, la 1674—75 (Titlul în N. Iorga, *Ist. lit. rel.*, Buc. 1904, p. 216. Cf. și *Stilii și Doc.*, XXI (1911), p. 22, unde d-l Iorga publică un fragment dintr'o altă trad. rom. a *Vieților Sfinților*, care însă nu interesează studiul nostru. O parte din ms. 2602 a fost publicat de Gaster, în *Crest. rom.* I, 221 sq. Cf. și id., p. L. Pe atunci ms. se află în Bibl. Centrală, purtând No. 25). Fol. 214—214^v (25 Decembrie): „Și împlându-se 9 luni dela începerea lui (Is s), ieși poruncă dela Kesar Avgust să se scrie toată lumea... Iar Iosif, păzitorul născătoareii lui Dumnezeu, ieși cu dânsa să se scrie în Vitleem, și pentru că vru Peçoara să nască și nu află casă pentru mulțimea oamenilor, și întră într'u vârtop prost, și acolo născu pre cel neputred, Domnul nostru Isus Hristos“. V. și Dosofteiu, *Viața Sfinților* Iași 1682 (cf. *Bibliogr. rom.*, v. I, 240, pentru titlu), fol. 237—238^v: „Intră această lună (Decembrie) în 25, de pre trup născutul Domnului și Dumnezeu și Mântuitorul nostru Is. Hs. . . . și decă să 'mplură 9 luni dela îngereare, au ieșit poruncă dela Avgust Ke-ariul să să scrie toată lumea. . . . Atunci să sui și Iosif păzitorul preacinstirii Maicii lui Dumnezeu cu Svinția ei, să să scrie la Viflēm. . . . Svânta Peçoară Maria Maica D-lui Hs. decă sosiră la Viflēm și descălecară, n'află loc să găzduiască, ce într'un vârtop oarecare au grajd intrară“. (V. tipul 5)

3) Cf. Gaster, *Lit. pop.*, 349—51.

4) V. mai departe la tip. 24.

Tipul 3: Crăciuneasa și nașterea lui Isus.

Legenda spune că staulul în care s'a născut Isus eră proprietatea lui Crăciun, păstor bătrân. Soția lui, Crăciuneasa, eră moașă. Crăciun în poruncise să nu mai moșească, cu câteva zile înainte de nașterea lui Hristos, sub amenințarea că dacă nu-l va ascultă, îi taie mâinile.

Ajungând la curțile lui Crăciun, Maica Domnului naște în staul (căci Crăciun nu voise a o găzdui), ajutată de Crăciuneasă. Crăciun îi tăie acesteia mâinile, dar Sf. Născătoare îi puse la loc altele de aur. Văzând minunea, Crăciun se închină Maicii Domnului, care îl iartă.

Variante. *Marien.*, 9. *Mar.*, *Leg.*, 30, 34, 37, 40, 43, 46, 52, 54. *Mor.*, *Dat.*, 42, 43. *Sez.* X., 90. *N. Dens.*, *Chest.*, passim. *R. Cod-Mih*, *Sărb. pop.*, 96. *Pamf.*, *Cr.*, 109, 111, 113.

Originea. *V. Mar.*, *Leg.*, 28—30. Fondul acestei legende este împrumutat Sf. Scripturi. Dar povestea cu Crăciuneasa, tăierea mâinilor, etc. face parte din fondul mai vechiu de credințe ale poporului nostru. Legenda este răspândită pretutindenea la N. Dunărei. Vezi în această privință *N. Dens.*, *Chest.*, unde la fiecare județ se regăsește povestirea de mai sus.

Legenda tăierii mâinilor a fost răspândită prin apocriful, intitulat: *Minunile Maicii Domnului*; în adevăr, chiar minunea dintâi cuprinde tăierea mâinilor «necredinciosului ce se atinge de patul Maicii Domnului. Mărturisind credința lor în Maica Domnului, se lipesc iar mâinile la loc». (Gaster, 437). Vezi pentru acestea Gaster, *Lit. pop.*, 430—38 și id. în Caix, *Miscellanea di filologia i linguistica*. Firenze 1886; 333—441 (die rumänische «miracles de notre Dame»).

Pentru răspândirea în literatura populară a motivului tăierii, drept pedeapsă, a mâinilor, cf. *Șăin.*, *Basme*, 690—704.

CICLUL II

Nașterea lui Isus.

(Tip. 4, 5)

Tipul 4: Nașterea lui Isus și tăierea pruncilor.

Trei crai sau regi dela Răsărit pleacă, aflând de nașterea lui Isus, călăuziți de o stea.¹⁾ Îl află pe Hristos în ieslea boilor. I-au adus daruri²⁾. Irod, aflând de nașterea D-lui, poruncește să se omoare 14.000³⁾, 44.000⁴⁾ sau 77.000⁵⁾ de prunci, crezând că printre ei va fi și Isus.⁶⁾

Variante. *Viciu*, 6, 21. *Gaster, Crest.*, II, 139. *Rev. ist. arh.*, III, 101 (IV), 104 (X), 106 (XVI). *Marien.*, 3. *Bibic.*, 319. *Vor.*, *Dat.*, 71, 72.

Tipul 5: Nașterea lui Isus și solii.

Irod, aflând de nașterea lui Isus, trimite 3 solii: unul îl descrie pe Mântuitor ca copil, al doilea ca adolescent, iar al treilea ca bătrân.⁷⁾

În alte variante, solii nu pot pătrunde până la Isus (v. variantele).

Variante. Solii nu pot pătrunde până la Isus: de cântecul păstorilor (*Reteg.*, 2), de strigătul oilor (id.), de svonul albinelor (ib., *Jarn.*, 422), de para făcliilor (ib., id.), de mugetul boilor (*Viciu*, 17), de fumul tămâilor (*Jarn.*, 432), de mirosul florilor (id.).

Marien., 4. *Bibic.*, 319. *Reteg.*, 2. *Jarn.*, 422. *Viciu*, 17. *Vor.*, *Dat.*, 72. *A. Pann*, 6. *Hectou*, 51).

Originea. Ev. lui Mateiu 2, 1—13 și Viețile Sfinților, I. c. mai jos. Compară Ev. Mateiu, id., 12: «Et divinitus admoniti in somnio, ne reverterentur ad Herodem per aliam viam, regressi sunt in regionem suam», Coresi, «Carte cu învățătură» (1581): «Și veste priimiră în somnu, și nu se întoarseră către Irodu, ce pe altă cale duseră-se în laturea lor»⁸⁾ și Dosofteiu, op. cit., fol. 238:

1) În *Viciu*, 21, steaua au văzut-o păstorii.

2) Craii trimiși de Irod sunt sfătuiți de Mântuitor să se întoarcă pe altă cale (*Gaster, Crest.*, II, 139).

3) *Viciu*, 6. *Gaster, Crest.*, II, 139.

4) *Marien.*, 3.

5) *Bibic.*, 319.

6) Maica Domnului și Is. de pe un munte, văd tăierea pruncilor (*Viciu*, 6).

7) Acest motiv se regăsește în *Trib.*, 149, XXII. În *Hectou*, 51, Sf. Craciun trimite 3 slugi.

8) Cf. Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură*, ed. Sext. Pușcariu, Al. Procopovici. I. Buc. 1914, p. 499-500 și *Tetraevanghelul diaconului Coresi*, ed. Gh. Piteșteanu. Buc. 1889, p. 3.

«și le dzîsă îngerul de să întoarseră la țara lor», cu *Gaster, Crest.* II, 139 (v. p. n. 2), *A. Pann*, 6—7 și cu *Vor., Dat.*, 73:

„Înapoi dac'au purces,
Pe altă cale au mers,
Precum li-a și fost lor zis
Îngerul noaptea prin vis“.

Motivul cu împiedicarea solilor de a pătrunde până la Isus a fost introdus dela tipul 20. Vezi acolo amănunte.

CICLUL III

Căutarea-și răstignirea lui Is. Hristos.

(Tip. 6, 7, 8)

Tipul 6: Manăstirea și ruga.

Maica D-lui cu Isus în brațe ascultă slujba într'o manăstire cu 9 altare, la care slujesc 9 preoți¹⁾, într'o biserică la care slujesc 9 preoți²⁾, într'o biserică la care slujesc: Sf. Ion cu 9 preoți³⁾, 1 preot⁴⁾, 9 popi și 9 dieci.⁵⁾

Într'unele variante⁶⁾ Hristos plânge, pentru că Jidovii vreau să-l răstignească. Maica Domnului îi făgăduiește: 2 mere, două pere, două țate aurele, cheile raiului, scaunul județului, câte flori sunt pe pământ, și că-l va face domn al cerului și al pământului.

În alte variante,⁷⁾ Sf. Născătoare spunându-i lui Isus că Jidovii vor să-l răstignească, acesta răspunde că le-a pregătit un loc în iad, că-i va pedepsi într'alt chip sau ca va mântui lumea. Într'unele variante, Hr. nu răspunde nimic.⁸⁾

1) *Dens., Hal.*, 34. *Rețeg.*, 8. *Bul.*, 65, 66.

2) *Viciu*, 52, 53, 54, 56, 57, 58. *Pamf., Cr.*, 36.

3) *Marien.*, 12. *Viciu*, 44. *Bibic.*, 329. *Alex.*, 155.

4) *Teod., P.*, 44.

5) *Viciu*, 59, 60. *Sb.*, 10. *Bărs.*, 8, 14. *I. Cry.*, V, 153. *Daul*, 12.

6) *Marien.*, 12. *Fr-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 10. *Viciu*, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60. *Daul*, 5, 12. *Heteon*, 45, 46. *Bul.*, 71¹², 65, 72¹³. *Pamf., Cr.*, 44, 46, 47. *Alex.*, 155. *I. Cry.*, V, 154. *Sb.*, 10. *Neam. Rom.*, 27. *Sez.* I, 149, XIII, 135. În *Trib.* Maica Domnului îi mai făgăduiește lui Hr. „2 miele ochișele“.

7) *Teod., P.* 14. *Dens., Hal.*, 34. *Rețeg.*, 8. *Viciu*, 44, 51. *Bărs.*, 7. N. *Dens.*, *Chest.*, 4554 (Transilvania).

8) *Viciu*, 99. *Pamf., Cr.*, 36. *Alex.*, 159. *I. Cry.* V 153.

Variante. Marien., 12. *Daul*, 12. *Teod. P.*, 44. *Dens.*, *Haț.*, 34. *Reteg.*, 8. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 10. *Viciu*, 44, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 99. *Bibic.*, 329. *Sb.*, 10. *Bârs.*, 7, 8, 14. *Bud.*, 65, 66, 72¹³. *Pamf.*, *Cr.*, 36, 44, 46, 47. *Neam. Rom.*, 27. *Alex.*, 155, 159. *I. Crg. V.*, 153, 154. *Sez. I*, 149. *XIII*, 135. *N. Dens.*, *Chest.*, 4554. *Transilvania (com. Zam.)*. *Hetcou*, 45, 46.

Tipul 7: Căutarea lui Hristos.

Maica D-lui îl caută plângând pe Isus Hr. Se întâlnește: cu niște fete de Evrei, și le întreabă dacă n'au văzut pe Mântuitor,¹⁾ cu niște voinici călări²⁾, cu sora soarelui³⁾. Întreabă pe colindători dacă nu l-au văzut pe Isus,⁴⁾ sau dacă nu l-a văzut nimeni,⁵⁾ În alte variante întreabă pe locuitori.⁶⁾

Îi se răspunde că chiar dacă l-ar fi văzut pe Isus, nu l-ăr fi cunoscut. Atunci Maica D-lui îl descrie: ținea: în dreapta cerul și în stânga pământul⁷⁾; în dreapta crucea, în stânga busuiocul⁸⁾; sau: avea un vestmânt lung mohorit, în amândoi umerii doi luceferi, în stânga crucea, în dreapta busuiocul⁹⁾, împrejurul mânelor lui luciau stele, între umeri doi luceferi, în față soarele și în spate luna¹⁰⁾. În alte variante îl descrie pe un cal negru pintenog, etc. (v. mai jos)¹¹⁾. Cei întrebați îi răspund că Mântuitorul e la Ierusalim¹²⁾, la Pilat, răstignit¹³⁾, sau că a fost răstignit, fără indicație a locului.¹⁴⁾

Variante. Marien., 17, 18. *Daul*, 10. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 12. *Păsc.*, 9, 46. *Viciu*, B. 4. *Viciu*, 9, 30, 82, 83, 84, 85, 87. *Bârs.*, Ad., 4. *Mar.*, *Leg.*, 283, 284, 286, 287, 287², 288, 289, 290, 290², 291. *Pamf.*, *Cr.*, 35, 37, 38.

Tipul 8: Maica D-lui caută pe Isus. Întâlnirile. Răstignirea.

Un om face o biserică sau o mănăstire cu 9 altare¹⁵⁾, în care

1) *Marien.*, 17. *Viciu*, 82, 83, 87. *Mar.*, *Leg.*, 290.

2) *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 11. *Mar.*, *Leg.*, 287, 287². *Daul*, 10.

3) *Viciu*, 84. *Mar.*, *Leg.*, 291.

4) *Bârs.*, Ad., 4. *Mar.*, *Leg.*, 286, 288, 289.

5) *Mar.*, *Leg.*, 283, 284.

6) *Marien.*, 18. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 12.

7) *Marien.*, 18.

8) *Viciu*, 9.

9) *Păsc.*, 9, 46. *Mar.*, *Leg.*, 283, 284.

10) *Viciu*, 30, 82. O descriere asemănătoare în *Daul*, 44.

11) *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 11. *Viciu*, 83, 85. *Mar.*, *Leg.*, 287².

12) *Marien.*, 17. *Mar.*, *Leg.*, 286.

13) *Marien.*, 18. *Pamf.*, *Cr.*, 35. *Mar.*, *Leg.*, 283.

14) *Mar.*, *Leg.*, 290, 290². *Pamf.*, *Cr.*, 37.

15) În *Mar.*, *Leg.*, 126, mănăstirea e zidită de Maica Domnului.

stă Sf. Maria. Văzând pe *Sf. Ion*¹⁾, Maica D-lui îl întreabă unde e fiul ei. Acesta îi răspunde că-l răstignesc Jidovii lângă poarta lui Pilat. Atunci Sf. Născătoare pleacă la drum, să-l caute pe Mântuitor. Întâlnindu-se cu un *meșter de lemn*, îl întreabă dacă nu l-a văzut pe Isus. Acesta răspunde că Jidovii i-au poruncit să le facă crucea pentru răstignirea lui Hr. Deși crucea îi fusese poruncită «subțirică», el o face mare și groasă. Meșterul de lemn e blestemat²⁾:

„Să dai cu barda cu anu
Și-atunci abiă să iei banu“!

Urmându-și calea, se întâlnește cu un *meșter de fier*. Întrebare. Răspuns: i s'au poruncit cuie mari de fier, pentru răstignire, dar el le-a făcut mici. E binecuvântat:

„Odată să dai cu ciocanu
Și pe loc să iei și banu“!

În urmă se întâlnește cu o *broască*. Aceasta o întreabă pe Maica D-lui de ce plânge. Aflând de răstignirea lui Isus, broasca răspunde: să nu mai plângi, căci am avut și eu 12 copilași, și o roată mi i-a omorît pe toți, afară de unul singur care a rămas șchiop.³⁾

La cererea Maicii Domnului, îl cheamă. Aceasta râde văzând broscoiul șchiop. Pleacă binecuvântând pe broască să nu putrezească.

În unele variante, Sf. Născătoare vrea să-și pue capăt vieții, dar muntele pe care eră se topește.⁴⁾ Tot astfel, înainte de a ajunge la Isus, ea se îmbracă călugărește⁵⁾ sau în haine îngerești.⁶⁾

Ajunghând la locul unde e răstignit Mântuitorul, îl întreabă de ce s'a lăsat a fi răstignit. El răspunde că a fost răstignit pentru mântuirea lumii, căci până atunci nu văzuse (d. e.):

„Locușor
De focușor,
Tăetură de topor,
Fânațe inoite
Și flori înflorite.
Copil după mamă
Nu plângea,
Nici mamă după copil“.

1) În *Pamf., Sărb.*, 12, se întâlnește cu „Moisi-Prooroc“,

2) În *Mur., Leg.*, 250, se întâlnește cu doi meșteri de lemn: al doilea e binecuvântat.

3) În *Mur., Leg.*, 123 și *Pamf., Sărb.*, 20, n'a scăpat niciunul.

4) *Mur., Leg.*, 112, 119, 130, 150, 225. *Pamf., Sărb.*, 23.

5) *Mur., Leg.*, 123, 170, 190, 236, 240. *Pamf., Sărb.*, 23.

6) *Mur., Leg.*, 207, 250. *Șez.* II, 143.

Dar de când a fost răstignit, toate acestea s'au împlinit. În unele variante, Sf. Maria vede pe Jidovi găind în apropiere un cocoș, un miel și un pește. Ei spun că atunci când vor învia aceste trei animale, va învia și Isus.

Dar transformarea se întâmplă, și cocoșul bătând din aripi stropește pe Ovrei. De atunci au ei pistrui.

În alte variante, pe lângă acest epizod, se povestește că o Jidoavcă se ascunsese cu copiii sub o covată: întrebând Maica Domnului pe Jidovi ce e ascuns sub dânsa, ei răspunseră că e o scroafă. Atunci Sf. Născătoare transformă pe Jidoavcă și pe copii în scroafă și porci.

De atunci nu mănâncă Ovrei carne de porc.

Povestea se sfârșește cu un îndemn: acei cari o vor învăța, vor fi duși de Maica Domnului «la mese întinse, unde se plimbă sufletele ca albinele» iar cei cari nu o vor ști, vor fi duși de Maica Precista «la mese strânse. . . . la bucate rele. . . . unde sufletele. . . . negre ca tăciunele, sboară ca muștele.»

Variante. Mar., Leg., 108, 113, 119, 123, 126, 130, 133, 138, 141, 145, 150, 154, 158, 161, 164, 170, 174, 179, 184, 186, 190, 196, 198, 209, 211, 214, 216, 221, 225, 228, 232, 233, 236, 240, 242, 247, 250, 253, 260, 262, 269, 272, 276, 277, 282 *I. Crg.* II, 58. IV, 109, 172. V, 360. VI, 139. VII, 133. *Șez.* I, 181, 177, 179. II, 143. VI, 161. XIII, 176. *Alex.*, 159.¹⁾ *Giuglea*, 261. *Vor., Dat.*, 972, 975, 979, 983. *Pamf., Sărb.*, 11, 12, 15, 20, 25, 26. *N. Dens., Chest.*, 4554 (Bănat, com. Valea Dienei)²⁾. *Id.*, 4553 (Dorohoiu). *Hasdeu, Chest.*, 3436 (Bănat, com. Măidan). *Trib.*, 15 (numai răstignirea și scena cu cocoșul).

Originea. Tipul 8. Vezi *Mar., Leg.*, 106—108, care arată că originea acestei legende, atât de răspândită la Români, trebuie căutată în apocriful intitulat «Visul ce a visat Născătoarea de Dumnezeu, înainte de a se răstigni Domnul nostru Is. Hr.».

Asupra răspândirii acestui apocrif în toată Europa și în țara noastră, v. *Hasdeu, Cuv.*, II, 388—400.

Visul Maicii Domnului cuprinde două variante: una scurtă și alta mai întinsă. M. Gaster (*Lit. pop.*, 369—370) a găsit redacțiunea cea scurtă într'un ms din 1784. «Aceasta nu exclude însă

1) Numai motivul cu întrebarea: de ce Is. s'a lăsat a fi răstignit. Răspuns: pentru mântuirea lumii.

2) Numai întâlnirea cu Sf. Ion. Maica Domnului ajunge la Curtea lui Pilat, unde găsește pe Is. Întrebare. Răspuns.

și posibilitatea, ca alături de aceasta, să fi existat și cea lungă» (l. c.). Varianta a doua se regăsește în acele broșurele populare atât de mult cetite, intercalată între alte rugăciuni către Sf. Născătoare de Dumnezeu (v. Hasdeu, *op. cit.*, 388 și 390).

Pe noi nu ne interesează care variantă e mai veche. Ne mulțumim a constata că *Visul Maicii Domnului* cuprinde 3 elemente:¹⁾ 1) Visul pe care-l face Maica Domnului despre răstignirea lui Is. Hr., 2) Răspunsul lui Isus că va fi răstignit pentru mântuirea lumii, 3) Arătarea că cel ce va avea asupra lui sau va ști pe din afară acest vis, va fi ferit de toate relele, etc.

Tocmai acestei ultime părți îi atribue Marian larga răspândire a apocrifului.²⁾

În legenda de care ne ocupăm, afară de aceste 3 elemente, se mai adaog încă 3 epizode: 1) Maica Domnului află despre răstignirea lui Hr. printr'o a treia persoană (de cele mai dese ori: Sf. Ion, meșter de lemn, meșter de fier), 2) Întâlnirea cu broasca și binecuvântarea ei, 3) Epizodul cu Jidovii cari se pregătesc să mănânce un cocoș, și minunea întâmplată în urmă. De asemenea, transformarea Jidoavcei în scroafă.

Cu privire la aceste elemente nouă, adaose redacțiunii cunoscute a *Visului Maicii Domnului*, Marian observă, cu drept cuvânt, următoarele: «... eu cred că izvorul legendei nu poate fi altul decât «Visul Maicii Domnului» în compilațiune cu un alt oareșicare apocrif creștin și cu o legendă păgână anterioară răstignirii Domnului nostru Is. Hr. Zic compilațiune, căci nu-mi pot altmintrelea explica de unde vine în toate variantele. . . . *broasca*».³⁾ Gașter (*Lit. pop.*, 351) crede că *broasca* este un element introdus în colinde dintr'o evanghelie apocrifă, care nu s'a păstrat în literatura noastră populară.

Noi n'am crede că cele referitoare la *broasca* să fi intrat în legenda de care ne ocupăm printr'un apocrif compilat cu redacția *Visului*. Faptul că regăsim această credință foarte răspândită la Români,⁴⁾ la Sudul și la Nordul Dunărei, precum și la alte popoare, ne arată că originea ei nu trebuie căutată pe această cale, ci și că face parte din fondul propriu al psihologiei noastre populare.

1) Cf. Marian, *op. cit.*, 107.

2) În această privință, Hasdeu observă: «câtă să constatăm însă că poporul nu atât o celește, pe cât o țin femeile mai cu seamă, purtând-o la sân sau punând-o sub perină» (Id. 389).

3) *Op. cit.*, 107.

4) V. mai jos.

Părerea lui Marian e admisibilă pentru celelalte elemente (întâlnirile) și e adevărată de legenda asemănătoare pe care o întâlnim în insula Lesbos,¹⁾ în care Sf. Născătoare se întâlnește și blesteamă pe un fierar.

Cât privește *cocoșul*, și transformarea Evreiceii, credem de asemenea că trebuie admisă o origine populară.

Pentru interesul pe care-l prezintă această chestiune, dăm mai jos variantele unde se întâlnesc temele referitoare la *broască*, *cocoș* și *Jidoavcă*.

a) *Broasca*. *Mar., Leg.*, 108, 113, 119, 123, 126, 141, 148, 150, 154, 161, 164, 170, 174, 179, 184, 186, 190, 198, 209, 211, 214, 216, 221, 225, 228, 232, 236, 240, 247, 253, 260, 278. *I. Crg.* II, 58. IV, 109. VII, 133. *Sez.* I, 77. II, 143. VI, 161. *Vor. Dat.*, 972, 975, 979. *Giuglea*, 261. *Pamf., Sărb.*, 16, 25, 26. *R. Cod.-Mih., Sărb. pop.*, 52, 83, 96. *N. Dens., Chest.*, 4553. *Hasdeu, Chest.*, 3436 (l. c.).

b) *Cocoș*, etc. *Mar., Leg.*, 108, 113, 119, 123, 138, 174, 179, 186, 190, 198, 209, 211, 214, 216, 221, 228, 232, 236, 240, 273. *I. Crg.* V, 360. *Pamf., Sărb.*, 22, 24. *Vor., Dat.*, 978, 982, 983. *Giuglea*, 261. *N. Dens., Chest.*, 4553. În *Mar., Leg.*, 214, 221 și *I. Crg.* V, 360, găsim în plus motivul următor: Jidovii aruncă cu bolovani după Maica Domnului; dar bolovanii se prefac în *ouă roșii*. Cf. în această privință legendele publ. în *Mar., Sărb.* III, 14—20 și *R. Cod.-Mih., Sărb. pop.*, 53.

c) *Jidoavcă*. *Mar., Leg.*, 145, 154, 247, 260, 300. *I. Crg.* VI, 139. *Sez.* I, 181.

a) *Broasca*. Din cercetările recente rezultă că credința cum că *broasca* e un animal sfânt, sau că a fost binecuvântată de Maica Domnului, se găsește la mai multe popoare. Astfel, la Slavi, se crede că broaștele se pot prefăce în vrăjitoare. În Tirol, cineva păcătuiește dacă omoară o broască. La Slavii de Sud *broasca* e socotită «als ein hoheres und zugleich gutes Wesen».²⁾ În Norvegia, dacă cineva face rău vreunei broaște, e pedepsit chiar de către animal, care i se așează pe piept.³⁾ Cu privire la aceste credințe, Fr. Krauss observă următoarele: «In den Sagen der indogermanischen Völker erscheinen häufig Prinzen, Prinzessinen

1) Id.

2) V. Fr. Krauss, *Slavische Volksforschungen*, Leipzig 1908 ; 57- 59.

3) Id., loc. cit.

und selbst Gottheiten in der Gestalt einer Kröte oder eines Frosches». ¹⁾

Curioasa credință cum că broasca e un animal sfânt, trebuie să fi avut de izvor -faptul că acest animal nu putrezește, care ațâțând imaginația poporului, a dat naștere superstiției pe care ne mulțumim a o constata.

În această privință, cităm următoarele cuvinte ale lui Hasdeu : «În privința credințelor poporane în genere, trebuie să ne ferim cu stăruință de a le atribui într'un mod exclusiv câte unei singure cauze, căci studiul mai profund ni le arată, aproape totdeauna, desfășurându-se dintr'o cauzalitate foarte multiplă, din împleticirea influențelor celor mai eterogene și adesea anacronistice». ²⁾

Extragem din diferite culegeri următoarele, cu privire la credința că broasca e binecuvântată de Maica Domnului, sau că e un animal sfânt.

La Români. *Gorov., Cred.*, 367. «În fântâna unde nu-i broască, apa nu-i bună». V. și *Vor., Dat.*, 972. *Gorov., Cred.*, 368: e păcat să omori *broaște* de fântână. *Id.* 93: apa e sfântă, *broaștele* fiind protejate de Maicii Domnului. *Id.*, 2243: dacă omori o *broască*, îți va muri părintele. V. și *id.*, 1427, 2548 și 4498. *Șez.* VIII, 99: III, 25: e păcat să omori *broasca*. Acel ce o va omori, se umple de bube. În *Vor., Dat.*, 971-72 ni se spune că «*broatecul* e făcut din inelul Maicii Domnului». «*Broasca* e păcat s'o omori. . . . nu i se cade să-i zici *broască*, dar cucoană» (*id.*). V. și *ib.*, 984. *Broasca* blagoslovită de Dumnezeu în *Pamf., Pov.*, 25.

La Aromâni d-l Papahagi a cules următoarele cu privire la *broască*:

Pap., *Arom.*, 769^{vii}: de ce nu putrezește broasca: Sf. Maria ședează întristată la poarta școalei unde învață Hristos. Venind broasca, îi dădu un colac, să-l dăruiească celui mai frumos copil, gândindu-se că-l va da lui Isus, care era cel mai silitor. Broasca îl dăruie fiului ei. Atunci Maica D-lui *râse* și o binecuvântă: «iarba cea mai frumoasă să fie pășunea ta, și osul tău să nu-ți putrezească niciodată, *fiindcă făcuși pe Sf. Maria să răză și durerea să-și uite*». *Id.* 770^{viii}: Viermele de mătase: Maica D-lui însărcinează de asemenea pe broască să împarta școlarilor colaci.

1) *Ib.* Cf. și *id.*, *Vollständighe und religiöser Brauch der Süd-Slaven*, Münster 1890; 40: broaște cari ieau chip omenesc

2) *Cuc.* II, 397.

Broasca dădă fiului său colacul cel mai frumos. Atunci Sf. Maria nu putu *să-și fie răsul...* etc. Ib., 772^x: Isus mergând la Golgota eră urmat de Fecioara Maria, care plângea. Întâlnindu-se cu o broască, *râse...* V. și D. Cosmulei, op. cit., 47: «*Broaștele* să nu le omori, că te blesteamă.»

La Unguri,¹⁾ M. Klimo, *Contes et légendes de Hongrie*. Paris 1898; 108: Sf. Născătoare plângea, se întâlnește cu o *broască*. Aceasta o întreabă de ce plânge. Răspuns: Isus a fost răstignit. Atunci broasca îi spune că a avut 12 copii, și o trăsura i-a omorât pe toți. Maica Domnului hotărăște ca broasca să nu putrezească niciodată, pentru că nu-și plânge copiii. Cf. o povestire asemănătoare, în care *broasca* e binecuvântată, pentru că nu-și plânge copiii, în *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde*. XIII, 74.

La Poloni. Întâlnirea Maicii Domnului cu broasca și binecuvântarea acesteia, în Oscar Dähnhart. *Natursagen*, Leipzig 1909. II, 248.

b) *Cocoș*. Cocoșul bătând din aripi stropește pe Jidani, cari de atunci au pistrii, în *Vor., Dat.*, 41.

Din cele înșirate, reiese că *broasca* e binecuvântată din două motive: 1) Pentru că nu plânge pe copiii săi morți, 2) pentru că a făcut să râdă pe Maica D-lui, atunci când eră întristată.

O legendă asemănătoare cu cele de mai sus se găsește în G. Georgeakis, et L. Pineau, *Le Folklore de Lesbos*. Paris 1894; 273: Maica D-lui stă într'o peșteră. Aude trăsând și vede cerul întunecându-se: vine *Sf. Ion* care-i anunță răstignirea lui Isus. Sf. Născătoare pleacă întovărășită de 9.000 de persoane. Ajunge la un *fierar*, care-i spune că el a făcut cuiele pentru răstignire, mai multe decât i s'au poruncit. Il blestemă...

Tema din răspunsul lui Isus, cum anume eră lumea până la răstignirea sa,²⁾ o regăsim, cu diferențe, dar asemănătoare în fond, în colindele următoare: *Viciu*, 101, 102, 104, 105, 106. *Pamf., Cr.*, 58. Ni se povestește cum Sfinții, întrebând pe Dumnezeu când va fi sfârșitul lumii, acesta le răspunde că atunci va fi, când feciorul va da în tată, fata mare în mamă etc.,

Originea tipurilor 6 și 7 trebuie căutată, cum spune Marian,³⁾ în legendele cari alcătuiesc tipul 8, despre cari am vorbit.

Din aceste legende, cari aveau la bază «Visul Maicii Dom-

1) V. mai sus.

2) V. mai sus p. 39.

3) *Leg.*, 282.

nului», și chiar din acest vis, autorii colindelor au luat schema, pe care au îmbrăcat-o în haina frumoasă a poeziei, cum e de pildă următoarea descripție a lui Is. Hr., în care *pușca* e un anacronism obișnuit în felul de a lucra al mentalității populare:

„Căluțul lui
Negru pîntenog
Luciu ca și un corb,
Ba chivăra lui
Tăiată 'n săgeată
Pe ochi cam plecată,
Ba ochiții lui,
Două mure negre
Coapte sub răzoare
Neajunse de soare.
Da pușcuța lui
Duratul ¹⁾ de vară
Fulgerul de seară“ ²⁾

Pentru Hristos îmbrăcat în haină *mohorită* ³⁾, cf. Ev. Ioan, 19, 2 și 6: «..... et pallio *purpureo* induerunt eum», pasaj care e astfel redat în Coresi ⁴⁾: «și în vâșmânt *mohorît* îmbrăcară el.»

Motivul cu descrierea îmbrăcăminteii lui Hristos, din tipul 7, e de origine populară. Regăsim descripții asemănătoare nu numai în basmele românești, dar și în cele din Grecia, Serbia și din Albania. Cf. în această privință *Șăin.*, *Basme*.

Pentru Români: *Șăin.*, *Basme*, 286 și 727: pe hainele lui Fat-frumos era «câmpul cu florile». Id. 410: avea o «câmașă cu soarele de aur în piept» ⁵⁾.

Intr'un basm din Grecia: ib., 248: avea «soare în piept, luna în spate, și luceferei în umeri». O poveste albaneză spune (ib., 763): avea «luna pe piept și soarele pe genunchi». În Serbia: purta pe haine «un soare sub umărul drept, o lună sub cel stâng (id., 764).

Intr'o baladă din *N. Dens.*, *Chest.*, 4556 (Brăila), intitulată «soarele și lana Ghizuleana,» găsim următoarea descripție:

1) Tunetul.

2) *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 11. Acest motiv al căutării fiului de către maică circulă și în literatura slavă, unde găsim descrieri asemănătoare. Pentru astfel de descrieri în folklorul nostru, cf. *Mar.*, *Leg.*, 293-98 și D. Caracostea, în *Convorb. Liter.* L (1916), 89 n. L. V. și *Trib.*, 129 și I. Pop. Reteganul *Trandafiri și viorele* ²⁾. Gherla, 1891, p. 61. D-I Ov. Densușianu în cursul d-sale de *folklor păstoresc*, ținut la Fac. de litere (1920), a arătat cum acest motiv, care circulă independent în literat. noastră populară dela Nordul și Sudul Dunărei, a venit să se alipească și la sfârșitul *Miorței*.

3) V. mai sus tip. 7 și *Tocil.*, *Mat. Fikl.* I, 1121.

4) *Tetraevanghelul Diaconului Coresi*, ed. Gherasim Piteșleanu. B. c. 1889; 228.

5) *Soarele și Luna* sunt considerați de poporul rom. ca *sfinți*, cari priveghează zi și noapte asupra omenirii.

„Un rând de haine să-mi faci,
 Câmpul cu florile,
 Cerul cu stelele.
 În piept să-mi pui soarele
 Și în spate să-mi pui luna,
 Și într'amândoi umerei
 Câte un lucefere!

Luăt din «Visul Maicii Domnului,» în tipul 6, e răspunsul lui Isus că el va mântui lumea. (v. *Bârs.*, 7).

Asupra simbolismului numerelor fără soț dela tipurile 6 și 8, cf. *Șăin.*, *Basmă*, 40-41 și Gh. Căușanu, *Superstițiile poporului rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1914, 273-79.

Tipul 9: Vinderea lui Hristos de către Iuda.

Iuda vinde pe Hristos pe 30 de arginți (sau de bani). După ce i se făgăduiește lui Pilat că va fi împărat al Iidovilor, se hotărăște să-l răstignească pe Isus. Natura se întristează.

Variante. *Marien.*, 20. *Viciu*, 91, 94. *Bud.*, 68. *Pamf.*, Cr., 34, 37. *Alex.*, 144. *I. Crg.*, I, 125. II, 160. *A. Pann*, 47. *Tocil*, *Mat. Flkl.* I, 1462, 1483. *Gast.*, *Rev. ist. arh.*, III, 103.

Originea (V. Gaster, *Lit. pop.*, 353-56) este o «epistolă apocrifă atribuită lui Pilat», în care, între altele, se povestește cum în momentul răstignirii soarele s'a întunecat și tot pământul s'a cutremurat. Compară cu pasagiul următor din *Marien.*, 20:

„Soarele se 'ntunecă,
 Luna 'n sânge se 'mbracă,
 Munții se cutremură“

CICLUL IV

Întâietatea lui Hristos și a florilor.

(Tip. 10, 11)

Tipul 10: Întâietatea lui Hristos.

Stau la masă: Isus Hristos¹⁾, Sf. Petru²⁾, Sf. Ion³⁾, Crăciun⁴⁾, Maica D-lui⁵⁾, și alți sfinți.⁶⁾ În alt tip, Mântuitorul e înlocuit cu Dumnezeu.⁷⁾

1) *Marien.*, 27. *Teod.*, P., 23, 24, 25. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 6. *Păsc.*, 16.

2) *Marien.*, 27. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 6. *Păsc.*, 16.

3) *Teod.*, P., 23, 24, 25. *Bârs.*, 10. *Pamf.*, Cr., 31, 32.

4) Id. în plus *Păsc.*, 16.

5) *Păsc.*, 16.

6) *Marien.*, 27. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 6.

7) *Bârs.*, 10. *Pamf.*, Cr., 31, 32. *Răut.*, *Museel.*, 23.

La întrebarea: cine e mai mare, reiese că Is. Hr. e mai mare «de împărăție și de domnie,»¹⁾ dar că Sf. Ion e mai de demult, pentru că l-a botezat pe Isus.²⁾ În alte variante, ni se spune că Sf. Petru sau Crăciun sunt mai bătrâni.³⁾

Variante. Marien., 27. Teod. P., 23, 24, 25. Fr.-Cdr., Mț. Apus., 6. Păsc., 16. Pamf. Cr., 31, 32. Dum., 356, 357. Bârs., 10. Bart., 180. Răuț., Muscel, 23.

Originea. Ev. Mateiu 17, 1-4: ucenicii întreabă pe Isus cine e mai mare. Mântuitorul aduce un prunc și răspunde că acel care va veni la dânsul, va fi mai mare. Ev. Luca, 9, 46-48. Id., 22, 24-27: cel care e mai mare să fie ca cel mai mic.

Acest pasaj-trebue să fi dat naștere colindelor de mai sus.

În popor, Sf. Ion e considerat că unul din Sfinții cei mai mari, pentru că a botezat pe Isus. Vezi în această privință *Mar. Sărb., I, 215-227, 220*: «din cauză că Sf. Ioan Botezătorul a fost *nănașul lui Dumnezeu*, îndătează Românii de a-i serbă ziua ca și oricare altă *sărbătoare mare* sau ca Duminica». Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărb. pop., 17-18. N. Dens., Chest.,* pasim și *Hasdeu, Chest., id.* În ziua de Sf. Ion se face *iordănitul*: umblă copii din casă în casă cu căldărușa, și botează pe oameni, primind în schimb daruri (*Mar., op. cit., 225-26. Rădulescu-Codin, id. I. c. Hasdeu, Chest., id.*)

Crăciun e înfățișat în literat. noastră populară ca un *moș bătrân*. (V. variantele de mai sus, colindele unde e vorba de *Crăciun* și *Pamf., Cr., 3.*)

Tipul 11: Întâietatea florilor.

Cele trei flori sfinte din raiu se întreabă care e mai mare. Răspuns: Isus Hristos e mai mare,⁴⁾ sau Mântuitorul le spune că nici una nu e mai mare ca cealaltă.⁵⁾ În cele mai multe variante, ca răspuns, florile își înșiră calitățile: floarea vinului e mai mare, pentru că dacă n'ar fi dânsa, n'ar fi vin. Floarea grâului idem, căci altfel n'ar fi grâu. Floarea mirului idem.

Variante. Reteg., 7. Fr.-Cdr., Mț. Apus., 2, 15. Viciu, 133, 137, 138, 139, 140, 141, 142. Bibic., 322. Bârs., Ad. 2. Pamf., Cr., 61. Trib., 157^{xxvii}.

1) *Marien., 27. Teod. P., 23, 25. Fr.-Cdr., Mț. Apus., 6. Bârs., 10. Pamf., Cr., 31, 32. Bart., 180. În Răuț., Muscel, 23. Dumnezeu e mai mare.*

2) *Teod. P., 23, 25. Păsc., 16. Pamf., Cr., 32. Dum., V 356, 357. În Răuț., Muscel, 23. Sf. Ion e numai „mai bătrân“.*

3) *Teod. P., 22, 25. Dum., 356, 357. Fr. Cdr., Mț. Apus., 6.*

4) *Reteg., 7. Fr. Cdr. Mț. Apus., 15.*

5) *Bibic., 322. Bârs., Ad. 2.*

Originea. Vezi mai sus, tipul 10. Pentru grâul, vinul și mirul cf. cele spuse la tipul 12.

Această temă o regăsim în colindele următoare: *Păsc.*, 20, 45, 46. *Pamf., Cr.*, 46, 47, 48, în cari ni se povestește cum floarea soarelui, a grâului, a crinului, a trandafirului sau a porumbului stau la poarta raiului—florile considerate, deci, ca fiind mai de seamă—și judecă pe celelalte flori «ce au făcut miroasele».

Răspândirea apocrifului care a dat naștere tipului următor explică aceste colinde, în cari poporul a prelucrat unul din subiectele sale favorite.

Tipul 12: Grâul, vinul și mirul.

Sfinții întreabă pe Isus¹⁾ ce e grâul, vinul și mirul. Hristos le explică, că atunci când a fost răstignit, carnea care-i cădea jos s'a prefăcut în grâu, sângele în vin, iar sudoarea în mir.

Variante. *Marien.*, 22, *Teod., P.*, 27, 28. *Reteg.*, 7. *R. Cod.*, 103. *Fr.-Cdr.*, *Mt. Apus.*, 2, 5. *Păsc.*, 10. *Bibic.*, 321. *Bârs.*, 21. *Pamf., Cr.*, 39. *Alex.*, 146. *Dum.* II, 335. *Viciu*, 90, 95, 96, 138, 139, 140, 141, 142. *Tocil., Mat. Flkl.* I, 524. *Trib.*, 153^{xxiii}. *Răuț., Muscel*, 34.

Originea. G. Dem. Teodorescu în *Noțiuni despre colindele române*, p. 43: «Chestiunea cuminecării cu vin și pâine -- care personifică sângele și carnea Domnului -- precum și consacrarea celui creștinat prin ungerea cu Sfântul mir, au fost dela început niște mistere puțin înțelese de lumea profană și neștiutoare».

Pentru a explica acest mister pe înțelesul tuturor, trebuie să fi fost un apocrif, precum au fost altele scrise în acelaș sens, pentru tălmăcirea altor taine.

Acolo trebuie căutată originea tipului de mai sus.

CICLUL V

Răsplătirea celor buni și pedepsirea celor răi.

(Tip. 13, 14)

Tipul 13: Avutul și săracul.

Dumnezeu și Sf. Petru se coboară pe pământ și merg la casa avutului, de-i cer sălaş. Acesta le refuză. Săracul îi primește și-i ospătează. Plecând a doua zi la drum, Dumnezeu îl întreabă pe

1) Întreabă pe Dumnezeu: *Răuț., Muscel*, 34.

Sf. Petru ce vede. Acesta îi răspunde că zărește casa avutului care ardeă, sau era scufundată în iad, și casa săracului în raiu, sau argintată și poleită cu aur.

Variante. Marien., 23. Daul., 39. Dens., Haț., 67. Viciu, 72, 73, 74, 75, 76. Bibic., 320. Bârs., 16, Ad., 3. Bud., 70ⁿ. Pamf., Cr., 55. Neam. Rom., 25. Bart., 33, 129. Alex., 109. Hetcou, 43.

Originea. În mediile unde păstoritul era răspândit, D-zeu și Sf. Petru sunt ospătați de un cioban, care e răsplătit. Era firesc ca poporul să-l pue pe păcurar în situația de a ospăta și de a fi binecuvântat, dat fiind cele ce știm despre oaspeți și păstorit¹⁾ și despre felul simpatic cum e privit de popor acest fel de vieță.²⁾

Tema cu răsplătirea celui bun și pedepsirea celui rău este unul din acele motive cari erau foarte mult răspândite. Legende religioase edificatoare în acest sens, parabole cu un astfel de fond, era firesc să fie lățite și păstrate cu îngrijire de mintea unui popor foarte încrezător și aplecat spre astfel de subiecte.³⁾

Coborîrea lui Dumnezeu și a Sf.-lui Petru pe pământ, e o temă obișnuită în literatura noastră populară. Cf. Șăin., Basme, 143, 573, 585: D-zeu și Sf. Petru coborîți pe pământ «sub chipul a 2 moșnegi, caută adăpost în casa unui *sărac milos*, și spunându-i că nu vor mânca până nu le-a frige ce are mai drag la casă», omul își luă copilul și-l puse pe vatră. «Cât de mare fu însă mirarea lui, când văzu că pe locul focului crescuse iarbă verde, și copilul se jucă cu niște mere de aur.» 653, 671, 854, 882: D-zeu și Sf. Petru fiind găzduiți de un *păstor*, aceștia îi fac daruri. 895.

Tipul 14: Loc în raiu.

Sf. Petru stând în raiu, vine mamă-sa să-i ceară loc, dar el n'o primește, pentrucă n'a dat săracilor și a fost necinstită ca birtășiță. Numai în două variante (Viciu, 111. Hetcou, 48) se spune că a fost primită în raiu, pentrucă a făcut prescuri Sâmbata seară, sau pentrucă a îndestulat pe săraci. Nu-l primește nici pe tatăl său, pentrucă a fost birău. De asemenea, nici surorii sale nu-i dă loc,⁴⁾ și primește în raiu numai pe frate-său, pentru-

1) V. I. A. Candrea, *Straturi de cultură și straturi de limbă*..... Buc. 1914; 21-22.

2) V. mai jos tipul 24.

3) V. ciclul I.

4) În *Daul.*, 52, Sf. Petru o primește pe soră-sa în raiu, pentrucă a ospătat pe săraci.

că a fost cioban la oi și a îndestulat pe drumeți cu brânză și lapte.¹⁾

Variante. Marien., 29. *Dens.*, *Haț.*, 41. *Viciu*, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117. *Alex.*, 139. *Ms. Reteg.*, fol. 105. *Daul.*, 52. *Hetcou*, 47.

Fratele *păcurar* este primit în raiu: *Marien.*, 29. *Viciu*, 112, 115, 117. *Alex.*, 139. *Ms. Reteg.*, fol. 105.

Originea. Vezi Hasdeu, *Cuv.*, II, 308-310. Intr'o baladă sârbească, pe care o reproduce Hasdeu, se povestește drumul Sf. Marii în iad, unde vede pe osândiți chinându-se. Sf. Petru, care o întovărășește, îi explică de ce sunt chinuiți: cutare a fost *judcător nedrept*, o femeie a fost *cârciumăreasă necinstită*, etc.

Balada sârbească, spune Hasdeu, «a confundat nu fără dibăcie, *călătoria Maicii Domnului la Iad*, rămasă ca fond al narațiunii, cu alte motive poporane».²⁾

Bulgarii au și ei o colindă asemănătoare cu *Marien.*, 26.³⁾

Autorii colindelor cari constituiesc tipul de care ne ocupăm au urmat o cale asemănătoare cu aceea pe care a mers autorul baladei sârbești.

Cu acest prilej, facem loc și noi cuvintelor lui Ozanam:⁴⁾ «comme des plantes touffues ne peuvent croître ensemble sans se mêler, s'envelopper, se nuire peut-être; de même, dans cette forte végétation poétique, chaque fable pousse des branches qui vont s'entrelacer avec les rameaux voisins.»

Cf. pentru alte amănunte ciclul următor. Simpatia arătată fratelui *păcurar* este de origine populară. Pentru păstorit, v. tipul 24.

1) In 4 variante, nici fratele nu e primit: dar aci el *nu e păcurar*: e îndepărtat pentrucă a omorât oamenii la drumul mare: *Viciu*, 111, 114, 116, sau pentrucă a fost birău nedrept: *Hetcou*, 48.

2) Op. cit., 310.

3) Pentru colinda bulg., v. Hasdeu, op. cit., I. c. și pp. 495-96. Această colindă e inspirată *numai* din «călătoria Maicii D-lui la iad.»

4) Ap. Hasdeu, id., 311. Pentru felul cum au lucrat autorii colindelor, inspirându-se din diverse apocrife, cf. studiul nostru, §§ 3, 4, concluzia, și Hasdeu, ib., 494.

CICLUL IV :

Județul din urmă și viața viitoare.

(Tip. 15, 16, 17).

Tipul 15: Județul din urmă.

Se descrie cum va fi judecata din urmă: cei păcătoși vor fi trimiși în iad, iar cei buni vor fi dăruiți de Dumnezeu și primiți în raiu.

Tipul 16: Raiul.

Descrierea raiului, unde sunt primiți numai cei cari au făcut bine.

Tipul 17: iadul.

Descrierea muncilor la cari sunt supuși păcătoșii în iad.

Variante. Tipul 15: *Marien.*, 35. *Vor.*, *Dat.*, 78. *Pamf.*, *Cr.*, 57. Tipul 16: *Marien.*, 33. Tipul 17: *Marien.*, 34. *Vor.* *Dat.*, 79. O descriere a raiului și a iadului, în *A. Pann*, 31-38, și *Tocil.*, *Mat. Fikl.*, I, 1479, 1484.

Originea. Tipul 15: Hasdeu, *Cav.*, II, 415-425, a publicat *Apocalipsul Apostolului Pavel*, care cuprinde numai redacțiunea scurtă, adică «judecarea sufletului de către Dumnezeu». Redacțiunea lungă, care nu e cuprinsă în ms. popei Grigore, cuprindeă și «răsplătirea sufletului celui bun în Paradis», și «pedeapsa sufletului celui rău în infern».¹⁾ Hasdeu presupunea însă că Românii au cunoscut în sec. 16 și redacțiunea lungă (op. cit., 445-46), presupunere confirmată prin publicarea *Codicelui Marțian*.²⁾

Un alt apocrif în-care se descrie *vedenia judecării din urmă* este *Vieța Sf. Vasile cel nou*, scrisă de Grigore, ucenicul lui. Din cauza popularității acestei teme, partea din viața Sf. Vasile, care cuprindeă *vedenia*, devine o carte specială, «deosebită de partea relativă din viața Sf. Vasile cel nou.»³⁾

Pe noi ne interesează descrierea pe care o face Grigore, ucenicul Sf. Vasile, a «vâmlor drăcești», așezate între pământ și poarta cerului. Vămile sunt în număr de 21: a furtişagului, a

1) Hasdeu, *ib.*, 411-12.

2) Cf. N. Drăganu, *Codicele Todorescu și Codicele Marțian*, ed. Ac. Rom. Buc. 1914, pp. 179-80. Asupra *Apocalipsului* citat, v. și id., pp. 85-86: textul Cod. Todorescu întregeste lacuna din textul Hasdeu.

3) Gaster, *Lit.*, *pop.*, 441. Pentru *Vieța Sf. Vasile cel nou* și mss. rom. cari o cuprind, v. id., 439-444. Pentru popularitatea acestei povestiri, *ib.*, 440 și 441. V. și D. Rouso, *Studii bizantino-române*. Buc. 1907, p. 21 sq.

scumpetei, a lenevirii, a milostivirii, etc.¹⁾ Apoi Grigore descrie județul din urmă (*ms. Gaster*) sau e dus în raiu și în iad, unde vede muncile păcătoșilor (*ms. Densușianu*).

Vieța Sf. Vasile cel nou a fost tipărită românește mai întâiu la M-reă Neamțului, în 1813, la Râmnic, în 1816, și apoi la București, în 1819.²⁾

Redacțiunile românești manuscrise au fost date la iveală de Gaster³⁾ și de d-l Ov. Densușianu.⁴⁾

Descrierea judecății din urmă, după cum am amintit mai sus, a dat naștere la alte mss. deosebite.

O regăsim publicată de Gaster (*Crest. rom.*, II, 216-19) după 3 mss., într-o redacțiune datorită mai ales Apocalipsului lui Ioan Bogoslovul. E cuprinsă, de asemenea și în *Vieța prea cuviosului părintelui nostru Nifon* (Gaster, id., 228-89). Ms. 139 din Bibl. Ac. Rom.⁵⁾ cuprinde o redacțiune a vedeniei judecății din urmă, care are la bază, de asemenea, Apocalipsul lui Ioan Bogoslovul. Vezi ms. 356 (id.), fol. 69: «cuvânt pântru eșirea sufletului dăn trup și pântru înfricoșata a doao venire a lui Hs.», și ms. 3421, fol. 8-8^v.⁶⁾

1) Pentru vămi, cf. D. Rousse, op. cit., pp. 21-22 și 22 n. 2.

2) Pentru ed. M-reă Neamțului, cf. *Viețile sfinților din luna lui Martie.... în Sf. Mănăstire Neamțului.... în anii dela Hs. 1813, Martie 22*, la ziua de 26 Martie (fol. 187^v-207^v). Sunt 20 de vămi. Cf. și *Viețile Sfinților*, ed. Buc., vol. VIII, pp. 875-973. În *Vieța sfinților*, ed. Dosofteiu, nu e cuprinsă *Vieța Sf. Vasile cel nou*. Gaster menționează însă un ms. din anul 1692 (*Lit. pop.*, 439), în care se povestește vieța acestui sfânt. Pentru ed. Râmnic, cf. Bianu-Hodoș, *Bibliogr. rom. v. III*, 162 (no. 925), D. Rousse, *Studii bizantino-române*, p. 24 și id., *Studii și critice*, Buc. 1910, p. 109. Ed. București se află în Bibl. Ac. Rom., necatalogată. Cf. Ov. Densușianu (op. cit. la n. 4), p. 58 n. 1, pentru titlul acestei edițiuni. D-sa nu cunoștea ed. Râmnic.

3) În *Crest. rom.* I, 301-304. Descrierea judecății din urmă se găsește la pp. 302-304.

4) Ov. Densușianu, *Studii de filologie rom.* Buc. 1898, 61-98. Ms. e din cei din urmă anii ai sec. XVII-lea, aflător în Bibl. Națională din Paris. Mss. rom. cari cuprind *Vieța Sf. Vasile cel nou* se află în Bibl. Ac. Rom. Ms. 34 (v. *Catalogul mss. rom.* Buc. 1907, I, 97), ms. 491 (id. II. Buc. 1913, p. 230), mss. 3604 și 3613 (sec. XVIII). În ms. 491 se află și, deosebit de vieța acestui sfânt, «vederea înfricoșatului județ» (ib. 231).

5) V. *Catalogul* cit. I, 316-17.

6) Cf. această lucrare, p. 6, n. 3. Asupra Apocalipsului Sf. Ioan Bogoslovul, cunoscut de Români în sec. 16, cf. Hașdeu, *Cur.* II, 436 sq. Pentru *Inv. lui Neagoe*, v. D. Rousse, *Studii bizantino-rom.*, 3-29, *Studii și critice*, 1-23, și id., în *Bulet. Com. ist. a Rom.* I. Buc. 1915: 22-23 și 49. V. și N. Drăganu, op. cit., p. 79, n. 2. Pentru *amărta turturică*, cf. D. Rousse, *Studii și critice*, 23-26.

Vedem, astfel, cât de largă răspândire a avut această temă, și din câte izvoare diferite se puteau inspira autorii colindelor religioase. Asupra judecății din urmă în tradițiunea noastră populară, v. *Vor, Dat.*, 1286-88.

Tipurile 16 și 17. Despre iad Hasdeu zice: «niciodată capitala Satanei n'a fost mai frecventată ca în cursul veacului de mijloc. În literatură.... acea epocă ne-a lăsat mai multe pelerinagii la iad decât la Ierusalim, și în orice cas, niște pelerinagii mai citite.»¹⁾

Vezi *Săin., Basme*, 413, n. 1: «din aceste apocrife descrierea raiului și a iadului intră apoi și în cântecele populare», invedându-se astfel încă odată netăgăduita influență a literaturii populare scrise asupra celei nescrise.»

Asupra răspândirii acestei teme, cf. *Hasdeu, Chest.*, passim. De ex. în 3423 (Dorhoiu): «despre raiu poporul crede că ar fi o grădină plină de tot soiul de pomi, unii înfloriți, alții încărcăți de poame coapte. Acolo sufletele stau la mese pline cu toate bunătățile». Despre iad, crede că este «un întuneric nemărginit, în care se află diferite feluri de munci, după felul păcatelor comise.»

Dat fiind subiectul, fantezia populară eră liberă să-și iea sborul și să creeze cele mai îngrozitoare munci și chinuri pentru păcătoși, și viața cea mai fericită pentru făcătorii de bine.

Lasăm să vorbească aci pe Gaster: «În genere, este fapt constatat că poporul citește și iubește aceea ce-l ațâță sau îl înspăimântă într'un mod covârșitor. Cu cât mai mult încă când e vorba a găsi o deslușire pentru veșnica cimilitură a vieții: moartea. Starea sufletului după ieșirea lui din trup interesă și interesează pe omenire mai mult decât orice, și descrierea iadului și a raiului este obiectul de predilecțiune al fantaziei populare.»²⁾

Dintre apocrifele cari au avut o influență netăgăduita asupra concepției populare despre viața după moarte, este fără îndoială și *Călătoria Maicii Domnului la iad.*³⁾ În acest apocrif ni se povestește ducerea Maicii D-lui, însoțită de Arhanghelul Mihail, la iad, unde vede muncile groaznice la cari sunt supuși păcătoșii. Arhanghelul Mihail îi explică pentru cari rele sunt pedepsiți.

1) Hasdeu, op. cit., 406.

2) *Lit. pop.*, 440.

3) În Hasdeu, *Cuv.* II, 312-67. Cf. și Pypine et Spasovič, op. cit., pp. 100 și 103. Pentru viața după moarte, cf. și id., p. 100.

Această *călătorie* a dat naștere la sute de alte redacțiuni cu acelaș subiect: vezi, de pildă, ms. 535 (Bibl. Ac. Rom.),¹⁾ în care se descrie «în ce chip vîn îngerii cei milositivi de iau sufletul dela trup, și ce veselie aude sufletul acela». Ms. mai cuprinde o «în-vățătură pentru muncile iadului și pentru osândirea sufletului celui păcătos». Amintim aci și *Epistolia Maicii Domnului* (Hasdeu, op. cit., 21-55), în care se amenință cu grele pedepse acei cari nu vor respecta *Duminica*, apocrif care de asemenea eră foarte mult cetit și copiat (cf. id. 21).

Basme românești cu descrierea iadului și a raiului, v. în *Șăin.*, *Basme*, 435-46.²⁾

CICLUL VII

Pedepsirea lui Iuda și a necredincioșilor.

(Tip. 18, 19).

Tipul 18 : Tânguirea Sf. Vineri.

Sf. Vineri vine să se plângă lui Dumnezeu, că fiind trimeasă pe pământ ca să boteze, Irod a prins-o, a tăiat-o și a fiert-o 3 zile într'un cazan cu rășină. Domnul se supără și trimete pe Sf. Petru și pe Sf. Ilie cu trăsnetele. Acesta dă drumul fulgerelor, dracii se sperie și se botează toți de frică. Sf. Vineri creștinează toată lumea.

Variante. Teod., P., 32. Pamf., Cr., 53. N. Dens., Chest., 4556 (Buzău).³⁾

Tipul 19 : Prada din raiu.

Dumnezeu⁴⁾ stă în raiu cu Sfinții. Unul din Sfinții notați în va-

1) *Catalogul* cit. II, 280. V. și mss. 2989, 3108, 3110, 3627, din Bibl. Ac. Rom.

2) V. și *Grăul n.*, 414, descrierea iadului într'o urare cu plugușorul, și *Teod., P.*, 412, descrierea raiului și a iadului, într'o baladă intitulată «soarele și luna». Deasemenea, bogatul material din *For., Dat.*, 1268—1274. Pentru călătoriile lui Alex. Machedon la raiu și iad, cf. N. Cartoian, op. cit., 86. V. și p. 91 «raiul și iadul sunt elemente furisate din literatura religioasă în literatura populară». Cf. *I. Org.* III, pp. 2—4.

3) *Jidani* sunt pedepsiți de Sf. Ilie și de Sf. Ion.

4) În *Răuș., Muscel*, 25, Maica Precista.

riante vine să-l anunțe că Iuda a prădat raiul, lăsându-l pe întuneric. Dumnezeu trimite pe Sfinți (v. variantele), cari gonesc pe Iuda din raiu și readuc lucrurile furate.

Variante. Vestea o aduce: Dumnezeu: *Alex.*, 149. *Arh. Mihail: Marien.*, 30. *Teod.*, *P.*, 33. *Viciu*, 122. *Bur.*, 43. *Neam. Rom.*, 24. Sf. Vineri: *Giuglea*, 246. *Viciu*, 118, 119, 120, 121. Sf. Maria: *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 12, 13. *Păsc.*, 23. Ruja raiului: *Bibic.*, 324. Sf. Petru: *Bârs.*, 12. Un stol de porumbei: *Răuț.*, *Muscel*, 25.

Il gonesc pe Iuda din raiu: Sf. Ilie fulgerând: *Marien.*, 30. *Daul.*, 32. *Teod.*, *P.*, 33. *Giuglea*, 246. *Hetcou*, 39. *Răuț.*, *Muscel*, 25. *Mar. Sărb.* I, 11. *Viciu*, 118, 119. *Bibic.*, 324. *Bur.*, 43. *Alex.*, 149. Sf. Ion botezând: *Teod.*, *P.*, 33. *Păsc.*, 23. *Viciu*, 122. *Bur.*, 43. Sf. Petru: a) ploii bătând: *Teod.*, *P.*, 33. b) trăsbind: *Mar.*, *Sărb.* I, 16. c) cu biciul lui Dumnezeu: *Bârs.*, 12. Sf. Maria: 1) trăsbind: *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 12, 13, 14, 16. 2) tămâind: *Mar.*, *Sărb.* I, 12. Is. Hristos: *Neam. Rom.*, 24. Dumnezeu: *Sez.* X, 10.

Marien., 30. *Daul.*, 32. *Teod.*, *P.*, 33. *Giuglea*, 246. *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 11, 12, 13, 14, 16. *Păsc.*, 23. *Viciu*, 118, 119, 120, 121, 122. *Bibic.*, 324. *Bârs.*, 12, 13. *Bur.*, 43. *Neam. Rom.* VI, 24. *Alex.*, 142, 149. *Sez.* X, 10. *N. Dens.*, *Chest.*, 4553 (Constanța), 4554 (Hațeg com. Ostrovu mare). *Pamf.*, *Sărb.*, 60. *Hetcou*, 39. *Răuț.*, *Muscel*, 25.

Originea. Tipul 18. Originea colindelor cari alcătuiesc acest tip este *legenda Sf. Vineri*, publicată de Hasdeu în *Cuv.*, II, 145—156. Vezi Gaster, *Lit. pop.*, 382—92.

Despre acest apocrif, Hasdeu spune: «Legenda Sfintei Vineri prezintă toate fantasticele peripeții ale unui basm, și tocmai de aceea eră predestinată a deveni foarte populară, căci oricare ar fi religiunea cea nominală a unui popor, religiunea sa reală va rămâneă totdeauna mitologică.»¹⁾

Sf. Paraschiva e numită Sf. Vineri, pentru că ziua ei se prăznuiește la 14 Oct., sărbătoare numită *Vinerea Mare*.²⁾

Cu privire la amalgamarea de elemente păgâne și creștine (bogomilice), din cari e alcătuită legenda Sf. Vineri, și legendele legate de dânsa în literatura noastră populară, Hasdeu zice: «Legenda Sf.

1) Op. cit., 413.

2) Cf. Ep. Melehisedec, *Vieța și minunile cuvioasei... Paraschevei*. Buc. 1889, pp. 4—7, minunile, și 7—17, vieța ei. Ea se află în: a) Varlaam, *Calania* (fol. 12—15v); b) *Viețile Sfinților*, ed. Dosofteiu; c) id. ed. Neamțu.

Vineri e unul din cele mai vechi monumente ale limbii române, și într'însa pare a se fi amalgamat reminiscentele păgâne despre zeița Vinere, care se prezintă în basme înconjurată de fiare și păzită de o cățelușe cu dinții de fier.»¹⁾

În popor, pretutindenea *Vinerea* e socotită ca cea mai sfântă zi din săptămână, sau ca una din zilele cele mai sfinte. În această zi «nu se spală, nu se coase, că rămâi orb și zaci de brâncă.»²⁾

Sub numele de «*Vinerea mare*», spune d-l Pamfile, «se înțelege de către poporul român de pretutindeni sărbătoarea *Cuvioasei Paraschiva*, prăznuită de biserică în ziua de 14 Octomvrie.»³⁾

Poporul crede că Sf. Paraschiva «a fost chinuită de păgâni într'o Vineri». În jud. Tecuciu, se spune că a fost fiartă în smoală. Acestea ne indică ce însemnată influență a avut apocriful Sf. Vineri asupra sufletului poporului. Faptul că la sfârșitul redacțiunii apocrife se recomandă cinstirea zilei de *Vinerea mare*, «ne arată —cum observă Gaster—că Sf. Vineri din această legendă este o personificațiune a zilei *Vineri*».⁴⁾

Poporul a reținut mai ales epizodul cu fierberea Sfintei în cazanul cu smoală, care figurează, pe lângă altele, în redacțiunea apocrifă.⁵⁾

La Bulgari, găsim o legendă care se aseamănă cu tipul de care ne ocupăm (v. Ad. Strausz., *Bg. Vksd.*, 430): Sf. Niculae, Sf. Petru, Sf. Ioan și Sf. Ilie se pregătesc a merge la Dumnezeu, ca să stea la sfat. Vine Sf. Maria și le spune că în țara *Pavlicianilor*,⁶⁾ la Ianina, nu mai crede nimeni în D-zeu. Sfinții merg la Dumnezeu și se sfătuiesc. Marea îi revine Sf. Niculae, ca patron al ei. Botezarea apelor și pădurilor îi revine Sf. Ion. Cheile raiului Sfântului Petru. Acesta dă drumul norilor și vânturilor asupra țerii răsvrătite. Iar Sf. Ilie, cu trăsnețele și cu tunetul, pustiiește, dimpreună cu ploile torențiale și cu seceta, țara Pavlicianilor, cari cer iertare și revin la dreapta credință.

1) Id. 143. Cf. și Șăin., *Basme*, 985—86. *R.-Cod. Mih.*, *Sărb. Pop.*, 113: «Sf. Vineri locuiește prin codri.»

2) *R.-Cod. Mih.*, *Sărb. Pop.*, 111. Cf. *N. Dens.*, *Chest.*, passim E. Baican, *Obiceiuri la Rom.* Buc. 1884, 12, și *Vor.*, *Dat.*, 272—74.

3) *Pamf.*, *Sărb.*, 59—60. *V. și Mar.*, *Sărb.* I, 103.

4) *Lit.*, *Pop.*, 385.

5) *Hasdeu*, op. cit. 149.

6) Legenda bulg. este îndreptată—în contrast cu colindele rom.—în potriva Bogomililor. Pentru influența bogomilică și Sf. Vineri, cf. *Hasdeu*, op. cit., 27. *V.* și id., 167—68, pentru legenda Sf. Vineri și a Sf. Duminici. Asupra atributelor Sf. Ilie—tunetul și fulgerele—v. mai departe.

Tipul 19 trebuie să-și aibă originea, cât privește prădarea raiului, într'un apocrif. Restul, adică povestea cu Sf. Ilie trăsnind, reflectează felul special cum poporul privește pe Sf. Ilie.¹⁾

Sf. Ilie e înfățișat în tradiția noastră populară, pe de o parte având atributele lui *Helios* și *Jupiter* (carul cu caii și fulgerul), pe de alta ale lui *Vulcan* (șchiop).²⁾

1) Cf. judicioasa observație a d-lui T. Pamfile, în *Pamf., Cr.*, 225. I. Șăin., *Basme*, 17, 542, unde aseamănă tema furării lunii și a soarelui de către monștrii, cu tipul de care ne ocupăm.

2) În Biblie, Sf. Ilie e înfățișat într'un *car de foc, cu cai de foc*. El e ajutat de foc care se coboară din cer.

Biblia Sacra, Liber regum. IV, Capit. I, 10: «Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo dei sum, descendat ignis de caelo, et devoret te et quinquaginta tuos. Descendit, itaque, ignis de caelo, et devoravit eum et quinquaginta qui erant cum eo». V. și id. IV, cap. I, 12, și 14. Id. Cap. II, 11: «Cumque pergerent, et incendentes sermocinarentur, ecce currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque: et ascendit Elias per turbinum in coelum.»

Vieța Sf. Ilie e scrisă «din dumnezeiasca scriptură, din cărțile a 3-a și a 4-a împărății adunată în scurt, și de la Metafrast și de la alții» (V. *Viețile Sfinților*, ed. M-rea Neamtu 1814, fol. 194).

Dam aci pasagiile cari ne interesează din *Viețile Sfinților*:

Exemplele atâtea în Bibl. Ac. Rom. a *Vieților Sfinților*, ed. Dosofteiu (v. Biana-Hodoș, *Bibliogr. rom. veche*, I, 240 sq.) Iași, 1682—86, sunt defectuase. Cel mai complet merge numai până la 7 Iulie. De aceea, ne folosim, în locul ed. Dosofteiu, de *Mineiul pe luna Iulie*, ed. Buzău 1698) (v. mai jos).

1) *Mineiul luna lui Iulie*..... tipărit în *Sf. Episcopie de la Buzău*, în anul de la zidirea lumii 7206 (1698). 2) *Viețile sfinților din luna lui Iulie*, care s'au tălmăcit din limba rusască în limba românească.... în sf. mănăstire Neamțului..... în anul de la Hs. 1814. 3) *Viețile sfinților cari sânt prăznuiți de sfânta noastră biserică creștină ortodoxă*. Vol. IX. Buc. 1905.

(Exemplarul ed. Dosofteiu, de care am vorbit, este întregit printr'o redacțiune ms. posterioară. Dam mai jos și această redacțiune, care cuprinde un rezumat al *Vieții Sf. Ilie*).

Ms. posterior ed. Dosofteiu: «Intr'această lună în 20 de zile, sfântul slăvitul Proroc Ilie Thesviteanul..... și când l-au născut maică sa pe Ilie), au vădzut tată-său Sovac în vis..... nește bărbați cu vestminte albe, și unde-l înfășă cu foc, și-i da să mănânce vâpae de foc..... Acesta iaste Ilie, carele cu ruga au pogorit de 6 ori foc de la cer.... și pe 50 îndoiți au ars..... și fu luat la cetriuri cu car de foc.»

Mineiul, ed. Buzău 1698, fol 68v: Sf. Ilie se roagă de D-zeu să coboare foc din cer: «și au căzut foc de la Domnul din cer, și au mistuit jirtvele jertfele) (fol 69v) și au fost când mergé ei și vorbiă, iată un car de foc și cai de foc au despărțit între amândoi, și s'au luat Ilie cu vihor mare ca spre cer». (V. și *Mineiul luna lui Iulie*..... tipărit..... în *Sf. Episcopie Râmnicului*, la anul..... 1780. Fol. 117 și 119v.)

a) *Sf. Ilie = Helios-Jupiter*. Vezi *Hasdeu, Chest.*, passim (această credință o regăsim pretutindenea răspândită), în care se spune că Sf. Ilie aleargă prin cer într'un car tras în goană de cai, și trăsnește pe draci, dușmanii lui neîmpăcați. *Graiul* n. I, 197, 212: «Sf. Ilie vara umblă în car de foc pe nori și vrea să omoare dracii. El nu știe când îi este ziua lui, căci ar omori pe toți diavoli. În ziua asta i-a dat D-zeu puterea să-i omoare». 219: ca să pedepsească pe diavol, Dumnezeu i-a dat Sfântului Ilie un car de foc cu doi cai și un biciu, ca să-i trăsnească. Când fulgeră, atunci dă Sf. Ilie cu biciul în cai. 222, 235, 238, 247. *Vor.*, *Dat.*, 501: Sf. Ilie în luptă cu dracul. 522: «Sf. Ilie nu știe când e ziua lui, că ar face un chef de s'ar prăpădi lumea.» *R.-Cod. Mih.*, *Sărb. Pop.*, 80: «când tună tare, umblă Sf. Ilie cu căruța.» *I. Crg.* III, 40. IV, 145, 206. V, 310. I. Adam, *Vorbe de clacă*.

Viețile Sfinților, ed. Neumțu 1814, fol. 194—202v: (fol. 195) «Iar într-o vreme într-o care l-au născut maica lui, au văzut tatăl Sovac niște bărbați cu (haine) albe îmbrăcați, vorbind cu pruncu și cu foc învălindu-l pe dânsul, și văpae de foc dându-i lui să mănânce..... (fol. 201)..... și au răspuns Sfântul Ilie către acel mai mare peste cincizeci, grăind: de sânt om al lui Dumnezeu, apoi să se pogoare foc din cer și să te mănânce pre tine și pre cei cincizeci de oameni ai tăi. Și îndată au căzut foc din cer, și i-au ars pre ei ca cenușa..... (fol. 202) și au fost când merge ei și grăia, iată deodată s'au arătat un car de foc și cai de foc..... și s'au luat Ilie prin vifor la cer.»

Id. ed. București 1905, pp. 978-1018: (p. 984) «.....În timpul în care maică sa l-a născut, Sovac, tatăl lui, a văzut niște bărbați îmbrăcați în haine albe, vorbind cu pruncu, și învălindu-l pre el cu foc, ei îi băgă văpae de foc în gură, ca să mănânce» (pp. 998—1002: Sf. Ilie se roagă de Dumnezeu să coboare foc din cer. *Focul se coboară*)..... (p. 1016) «.....pe când mergeau ei și grăiau, de odată s'a arătat între amândoi un car cu cai de foc, și Ilie s'a luat spre cer.»

Acesse redacțiuni au toate același izvor: Biblia. Prin intermediul *Vieților Sfinților*, cari circulau în ms, precum erau răspândite apocrifele biblice, poporul a luat credința despre Sf. Ilie cu carul de foc și caii de foc, stăpân al trăsnetelor. (Pentru «*Viețile Sfinților*» cf. §§ 3 și 4 ale acestei lucrări).

Față de aceste nouă constatări, credem că nu trebuie să renunțăm la părerea cum că aceste atribute poporul le dă Sf. Ilie ca o urmare a credințelor mitologice despre *Helios* și *Jupiter*.

Faptul că Sf. Ilie mai e înfățișat în tradiția poporului *șchiop* și cu o *singură mână*, ne face să admitem, și în acest caz, mitul ca substrat, peste care s'a suprapus tradiția asemănătoare izvorită din Sf. Scriptură prin intermediul indicat mai sus.

Vâl. de M-te 1911; 147. *Pamf., Pov.*, 73,75. Bulgarii și Sârbii îi atribue Sfântului Ilie, de asemenea, trăsnetele și fulgerele.¹⁾

b) *Sf. Ilie* reprezintă pe *Vulcan*:

În *Alex.*, 142, ni se povestește cum Sf. Ilie, voind să trăsnească pe Iuda:

«Când dede a trăsni
Pe Dumnezeu mi-l clătî.»

Drept pedeapsă, Dumnezeu îi luă mâna și un picior, lăsându-l schiop.

În *Giuglea*, 246, Sf. Ilie răstoarnă, fulgerând, masa la care sta Isus Hr., căci Iuda se ascunsese sub masă. Drept pedeapsă, Mântuitorul îi luă o mână și un picior.

Cu privire la Sf. Ilie schiop și cu un singur braț, am găsit următoarele în literatura noastră populară:

Schott, *Wallachische Märchen*. Stuttgart und Tübingen 1845; 281—82: Sf. Ilie pedepsit cu paralizarea brațului drept. *Graiul n.*, 218—219: Sf. Ilie, după îndemnul diavolului, își omoară părinții: «iar Sf. Ilie, zăpăcit de omor ușa, s'a pomenit odată cu o mână și un picior secate, adică uscate». *Vor., Dat.*, 13: «Lui Ilie i-a luat D-zeu o mână, căci trântia prea tare». 520, 521: «Lui Sf. Ilie D-zeu i-a luat o mână și un picior». 519: «De aceea Sf. Ilie umblă cu căruța, că e schiop.» *R.-Cod. Mih., Sărb. Pop.*, 80: «Dumnezeu i-a uscat mâna dreaptă (Sf.-lui Ilie)» *I. Crg.* IV, 207: «Sf. Ilie are mâna și piciorul drept legate cu lanțuri.» E. Novacovici, *Colecțiune folcloristică română*. Oravița 1902, p. 149: Sf. Ilie stângaci. *Hasdeu, Chest.*,²⁾ 3423 (Falcu, com. Găgești): se zice că Dumnezeu i-a luat Sf.-lui Ilie o mână și un picior, ca să nu prăpădească lumea. 3418 (Botoșani, com. Cris-

1) V. legenda de mai sus și Ad. Strausz, *Bulg.*, 85. Pentru Sârbi cf. F. Kanitz, *Serbien*. Leipzig 1868, p. 542: «Weit mehr wird jedoch in Serbien der Tag des heiligen Elias (Ilijin dan) 20 Juli gefeiert. Denn nach alten Serbenglauben wird der Prophet als Herr des Donners verehrt». V. și *Säin., Basme*, 192—93 (105). Pentru Slavii de Sud cf. și Fr. Krauss, *Sitte und Brauch der Süd-Slaven*. Wien 1895, pp. 151, 191, 288: Sf. Ilie stăpân peste trăsnete. Id., *Slavische Volksforschungen*. Leipzig 1908, p. 49. O legendă asemănătoare la Germani o citează J. K. Schuller (*Ueber einige merkwürdige Volkssagen der Rumänen*. Hermanstadt 1857) după Grimm (p. 13, n. 1): Dracul stăpânește cu apă, și din stropi se nasc așa de mulți draci, încât Sf. Ilie «40 Tage donnern und blitzen und regnen muss, um sie aus dem Himmel zu kriegen.»

2) Uredința e atestată pretutindenea. Dam numai câteva exemple.

tești): id. 3418 (Brăila): «ca să durue mai încet,» căci Sf. Ilie urmăria pe diavol în goana cailor, D-zeu îi luă o parte din trup. Dumnezeu văzând că St. Ilie e prea activ, îi luă o mână și un picior. 3419 (Buzău, com. Maxenu): Despre Sf. Ilie se crede că «este numai cu trup jumătate, cu *un ochiu* și o mână,» id.: «Sf. Ilie are mâna și piciorul drept legate cu lanțuri,» 3427 (Mehedinți, com. Vânu Mare): Sf. Ilie a fost blestemat de Maica Domnului să i se usuce mâna dreaptă. Sf. *Pantelimon*, fratele Sf. Ilie, eră și mai înfricoșat în aruncarea fulgerelor. De aceea Dumnezeu îi luă un picior, 3435 (Ardeal, com. Siboth): Sf. Ilie trăsând prea tare și cutremurând scaunul lui D-zeu, acesta îi uscă mâna dreaptă, 3429 (Olt, com. Bălănești, Vlaici, Râzleții): «D-zeu i-a luat Sf. Ilie mâna dreaptă». Id. (Prahova, com. Nedelea. Putna, com. Găurile): Sf. Ilie e ciung «și șchiop de un picior», 3427 (Mehedinți, Baia de Aramă): Sf. Ilie are mâna și piciorul drept uscate. (Id., com. Vânu Mare): «*Sfântu Pantelimon*, pe care poporul îl numește *Sf. Ilie cel șchiop*, îl cred și mai înfricoșat.... D-zeu i-a luat un picior.» Id. (id., com. Prunișoru): Maica D-lui îl blesteamă pe Sf. Ilie să i se usuce mâna dreaptă. Id. (Muscel, com. Valea Mare), id. 3428 (Neamțu, com. Bistricioara): Pentru că Sf. Ilie avea prea multă putere, «D-zeu i-a luat jumătate din putere și acuma se zice că Sf. Ilie este sec pe deoparte». Id. (id., com. Taslău): «Sf. Ilie (e) ciung de o mână și de un picior.» Id. (id., com. Valea Albă): Lui Sf. Ilie i-a legat D-zeu o mână, etc....

Trecerea între un tip și celălalt o face varianta *Păsc.*, 25, în care vestea e adusă de Sf. Ioan, anume că cetatea Irodului *nu vrea să se dea botezului*. Apoi urmează povestea cu Sf. Ilie și trăsnetele.

Incheiem aceste constatări cu următoarele cuvinte ale lui P. Sébillot: «le paganisme contemporain ne diffère pas dans ses grandes lignes de celui qui était pratiqué, il y a des milliers d'années, et.... cette sous religion actuelle.... n'a pas été entamée sensiblement, dans ses parties essentielles, par les religions plus savantes et plus raffinées.»¹⁾

Tipul 20: Gonirea lui Adam din rai.

Dumnezeu judecă pe Adam și-l gonește din rai. El nu se poate hotărî să plece:

•De svonul albinelor,
De mirosul florilor,
De para făcliilor,
De fumul tămâilor.

1) *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins*. Paris 1908, XXVI.

Variante. Gaster, *Lit. pop.*,¹⁾ 276, 279, *Crest.* II, 231. *Rev. ist. arh.* II, 321 (XV), 323 (XVII). III, 101 (IV), 107 (XIX). Ms. Bibl. Ac. Rom., 4153, fol. 5^v-8. *Marien.*, 32. *Daul.*, 62. *Păsc.*, 12. *Viciu*, 107, 108, 109, 110. *Bibic.*, 315, 328. *Bârs.*, 22, 23. *Mar.*, *Nunta*, 319. *Vor.*, *Dat.*, 73, 74. I. *Crg.* II, 125. *N. Dens.*, *Chest.*, 4555 (Vâlcea). *A. Pann.*, 25. *Hectou*, 42.

Originea. Vezi Gaster, *Lit. pop.*, 266-84 (mai ales 275-84): un apocrif bogomilic. Epizodul *înscrișului* lui Adam dat diavolului, nu-l regăsim decât în variantele manuscrise.

Tânguirea lui Adam, care a pierdut frumusețile raiului, este un motiv datorit imaginațiunii populare. Dela acest tip a fost introdus la tipul 5 (împiedicarea solilor de a pătrunde până la Isus,²⁾ unde e mai desvoltat. Dat fiind subiectul, eră firesc ca imaginațiunea să împodobească raiul cu cele mai frumoase atracții.

Dăm aci 3 exemple ale acestei descripții a raiului :³⁾

Ms. ca. 1800.
 «Raiule ! grădină dulce !
 De aici nu m'aș mai duce
 De mirosul florilor,
 Pentru dulcița din tine.»
 (*Gast.*, *Lit. pop.*, 277)

Ms. ca. 1820.
 «Raiule ! grădină dulce !
 Eu nu mă îndur a mă duce,
 De glasul îngerilor,
 De vorba păsărilor,
 De mirosul florilor,
 De svonul albinelor,
 De sgomolul sfinților,
 De mărirea dreptilor.»
 (*Gast.*, *Crestom.* II, 232).

Jarn., 422 (tip. 5).
 «Nu mă pociu apropiă
 De svonul albinelor,
 De para făcliilor,
 De fumul tămăilor,
 De mirosul florilor !»

Pentru isgonirea lui Adam din raiu în cântece populare slave, cf. Gaster, *Lit. pop.*, 284 și Pypine et Spasovič, op. cit., pp. 100 și 102. Autorii observă că: «un des sujets préférés de ces récits apocryphes, une des légendes dont le souvenir s'est conservé dans la tradition orale, c'est l'histoire d'Adam» (p. 100). Cf. și Krumbacher, op. cit., p. 811: povestirea gonirii lui Adam din raiu în poezia religioasă bizantină, încă din sec. 12.

Tipul 21 : Darurile colindătorilor.

Colindătorii spun sătenilor să nu doarmă, căci s'a născut Domnul Isus Hristos. Le urează fericire și belșug, și îi întreabă dacă au pregătit darurile, adică «colac de grâu curat», vin și bani de buzunar.

1) Două mss. dela începutul sec. XIX.

2) V. mai sus, pp. 36-37.

3) Colindele cari cuprind descripția raiului sunt : *Gast.*, *Lit. pop.*, 276. Id. *Crest.* II, 231. *Daul.*, 62. *Viciu*, 107, 108. *Vor.*, *Dat.*, 73, 74. V. și o colindă în *Hasden*, *Chest.*, 3419 (Buzău, com. Chiojdu-Bâsca).

Variante. Marien., 5. *Teod.*, P., 16, 17, 18, 21. *Bar.*, 6. *Reteg.*, 4. *Păsc.*, 47. *Viciu*, 1, 2, 9, 30. *Alex.*, 244. La Aromâni: *Wg.*, *Arom.*, 75, 77. *Pap.*, *Arom.*, 713, 713³, 714⁴, 717¹², 718¹⁴.¹⁾

Originea. La Romani, regăsim acelaș obicei și aceeaș urare. Du Cange, op. cit. III, 962: «Mane autem surgunt duo pueri..... et intrant per domos, salutant domum: Gaudium et laetitia sit in hac domo; tot filii, tot porcelli, tot agni, et de omnibus bonis optant, et antequam sol oriatur, comedunt vel favum mellis, vel aliquid dulce.»²⁾

Compară și cu această urare de Crăciun din Gorj, com. Căineni. (*N. Dens.*, *Chest.*, 4555):

«Stogu cât casa,
Pâinea cât masa,
Stupii microși,
Caii bănoși,
Porci unturoși,
Oameni sănătoși,
O le lănoas,
Caprele tătoase,
Vacile lăptoase!»

O urare asemănătoare în *Id.*, *id.* (Mehedinți, com. Cleanova), și în *Tocil.*, *Mot. Flkl.* I, 525.

Pentru obiceiurile de Crăciun și colindatul, v. acest studiu, § 1.

Tipul 22: Paharul de aur.

Dumnezeu Sf. Petru și Sf. Ion stau la masă. Gazda bea dintr'un frumos pahar de aur. Pe fundul, în coaja, pe buza și în toarta lui stau scrise florile vinului, a soarelui, a iadului, a grâului, a mirului, sau luna cu lumina și soarele cu căldura (v. variantele).

Dumnezeu îi cere paharul, dar gazda nu i-l poate da, avându-l moștenire. În urmă, acesta cere lui Dumnezeu să meargă în raiu, sau Dumnezeu îi făgăduiește că va fi dus în raiu, după moarte.

Variante. Pe fundul paharului stau scrise: poama vinului: Marien., 25. *Viciu*, 79. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 73¹⁵. Raza soarelui: *Viciu*, 109. *Bud.*, 68. Doi porumbi și o porumbiță: *Viciu*, 59. Floarea raiului: *Jarn.*, 428.

În toarta lui: Spicul grâului: *Marien.*, 25. *Viciu*, 79, 109. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 68, 73¹⁵. *Jarn.*, 428. Cheia raiului: *Reteg.*, 5. *Viciu*, 59. Floarea raiului: *Pamf.*, Cr., 7.

1) Dăm numai câteva variante. Tipul acesta e unul din cele mai răspândite.

2) V. mai sus, p. 16, n. 1.

Pe buza paharului: Vița vinului: *Viciu*, 59, 109. *Jarn.*, 428. In coaja lui: Fl. mirului: *Marien.*, 25. *Viciu*, 79. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 73¹⁵. In gura paharului: luna și lumina și soarele cu căldura: *Pamf.*, *Cr.*, 27.

Marien., 25. *Viciu*, 59, 79, 109. *Reteg.*, 5. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 68, 73¹⁵. *Jarn.*, 428. *Pamf.*, *Cr.*, 7, 27.

Originea. Toate cele înșirate în variante ca fiind scrise pe pahar, sunt atribuite pe cari poporul le dă lui Is. Hristos. Despre grâul, vinul și mirul, am văzut la tipul 12. Pentru soarele și luna, v. tipul 7.

Cu privire la acest pahar, cităm aci pe *N. Dens.*, *Chest.*, 4555 (Gorj, com. Pojaru de sus); 4558 (Neamțu, com. Călugăreni); 4559 (Dorohoiu, com. Mamornița și Manoleasa); id. (Iași, com. Golăești); 4554 (Bănat, com. Văscău și Lunca), în care ni se spune că la Crăciun, sătenii obișnuiesc a avea un *pahar* «cam de o litră, cu care se bea la zilele mari de peste an, cum la Paști, Crăciun și la Praznice împărătești, și pe care îl cer astfel: dați-mi *paharul Crăciunului*» (4555. Gorj, com. cit.). In id., 4558 (Neamțu, com. cit.) se spune că prin acele părți sătenii se servesc de acest pahar și la Paști.

Vezi și ib., 4560 (Tutova, com. Sălceni): moș Crăciun bea dintr'un *pahar*, «care are la toartă floarea raiului.»

Tipul 23: Scalda.

Dumnezeu se scaldă într'un feredeu sau într'un lac, așa cum se indică mai jos, în variante. Il întreabă pe însoțitor: ce e mai bun pe pământ? Răspunsurile sunt date în variante. Se dau motive diverse pentru a se explica alegerea.

Variante. Intr'o curte au crescut un măr și un păr. Pe vârful lor stau două turturele, cari țin două lumânări, din picăturile cărora se face un lac: *Marien.*, 26. *Dens.*, *Haț.*, 36, 70. *Hetcou*, 41. *Mar.*, *Sărb.* I, 15, 16. Idem. In vârful pomilor sunt două lumânări, din picăturile cărora se alcătuește un lac: *Teod.*, *P.*, 29. *Mar.*, *Sărb.* I, 13. *Păsc.*, 7, 8, 47. *Sb.*, 6, 7. *Bur.*, 38. *Pamf.*, *Cr.*, 107, 109, 110. Intr'o curte au crescut nouă meri pe cari sunt 9 lumânări. Apoi idem: *Teod.*, *P.*, 30. *Bar.*, 1. *Pamf.*, *Cr.*, 18, 19. Dumnezeu se scaldă într'un lac: *Pamf.*, *Cr.*, 108. D-zeu se scaldă într'un feredeu: *R.-Cod.*, 99. *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 19. *Viciu*, B., 93. *Bârs.*, Ad., 5. Picând mir din ciocul a doi porumbei, se umple un feredeu: *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 9. Feredeu e umplut cu apă de un

cocoș, scuturându-și aripele, după ce s'a scăldat în mare: *Viciu*, 150. Isus și Maica D-lui ascultă slujba într'o mănăstire și spun cari animale sunt mai bune: *Mar*, *Sărb.* I, 18.

Ce e mai bun pe pământ? Boul: *Marien.*, 26. *Dens.*, *Haț.*, 33, 70. *Fr.-Cdr.*, *Mț.*, *Apus.*, 9. *R.-Cod*, 99. *Mar.*, *Sărb.* I, 17, 18, 19, 20, 21. *Sb.*, 6, 7. *Bărs.*, *Ad.*, 5. *I. Crg.* VII, 298. Calul: idem, în plus: *Daul.*, 36. *Viciu*, B., 93. *Hetcou*, 42. Oaia: Idem ca boul. Un suflet bun: *Marien.*, 26. *Dens.*, *Haț.*, 70. *R.-Cod.*, 99. *Mar.*, *Sărb.* I, 17, 18, 20, 21. *Viciu*, 150. *I. Crg.* VII, 298. Vaca: *Dens.*, *Haț.*, 33, 70. *Mar.*, *Sărb.* I, 17. Stupul: *Fr.-Cdr.*, *Mț.*, *Apus.*, 9. Vinul: *Mar.*, *Sărb.* I, 17. *Viciu*, B., 93. Grâul: *Viciu*, 150. Porcul: *Sb.*, 6. Omul: *Hetcou*, 42.

Marien., 26. *Teod.*, P., 29, 30. *Daul.*, 36. *Bar.*, 1. *Dens.*, *Haț.*, 33, 70. *R.-Cod.*, 99. *Mar.*, *Sărb.* I, 17, 18, 19, 20, 21. *Păsc.*, 7, 8, 19, 47. *Viciu*, 150, B., 93. *Sb.*, 6, 7. *Bărs.*, *Ad.*, 5. *Bur.*, 38. *Pamf.*, *Cr.*, 18, 105, 106, 107, 108, 109, 110. *I. Crg.* IV, 346. VII, 196, 298. *Sez.* XIII, 111. *Hetcou*, 41.

Originea. Toate variantele pornesc, credem noi, dela un apocrif pierdut. Simpatia pentru animalele cu cari vine zilnic în contact omul dela țară, este de origine populară. *Sufletul bun* probabil că a figurat în apocrif.

Tipul 24: Dumnezeu și oile.

Dumnezeu paște oile ¹⁾. În alte variante, moș Crăciun e păcurar la oi ²⁾, Maica Sfântă ³⁾, Sf. Ion ⁴⁾ sau un cioban ⁵⁾. Oile îi cer să le scoată din iarnă. Li făgăduesc darurile indicate în variante.

Variante. Darul făcut de oi lui Dumnezeu: La Sânzene, două miele: *Teod.*, P., 41. *Viciu*, B., 103. *Bărs.*, B., 3. *Bud.*, 70^s. *Răuț.*, *Muscel*, 42. La Sângeorz, un miel frumos: *Daul.*, 8. *Teod.*, P., 41. *Viciu*, B., 103, 105. *Bibic.*, 326. *Bărs.*, B., 4. *Marien.*, p. 144. La Ispas, un bulz de caș: *Daul.*, 8. *Teod.*, P., 41. *Răuț.*, *Muscel*, 42. *Dens.*, *Haț.*, 102. *Viciu*, B., 103, 104, 105. *Bibic.*, 326.

1) *Daul.*, 8. *Dens.*, *Haț.*, 102, 218. *Viciu*, B., 103. *Bărs.*, B., 2. Într'unele variante (*Teod.*, P., 41), *Nică*, *Gheorghe* (*Bibic.*, 326. *Bărs.*, B., 4) sau *Petru* (*Viciu*, B., 103) pasc oile. Sunt elemente locale introduse în colinde.

2) *Dens.*, *Haț.*, 329.

3) *Viciu*, B., 105.

4) *Bud.*, 70^s. În *Trib.*, l. c., un pădurar paște oile. În *Ms. Reteș.*, l. c. „Lar păcurar” le paște. V. mai sus, p. 28, n. 1.

5) *Răuț.*, *Muscel*, 42.

Bârs., B., 2, 3, 4. *Bud.*, 70^s. La Crăciun, un codru bun: *Dens.*, *Haț.*, 102, 218, 339. *Bârs.*, B., 2. La Paști, un miel: id., plus: *Marien.*, p. 144. De Rusalii, un cojoc mare: *Dens.*, *Haț.*, 218, 339 (o lână mare: *Viciu*, B., 105). La Crăciun, suman bun: *Viciu*, B., 105. La Crăciun, un miel mai bun: *Răuț.*, *Muscel*, 42.

Marien., p. 144. *Daul.*, 8. *Teod.*, P., 41. *Viciu*, B., 103, 104, 105. *Bibic.*, 326. *Dens.*, *Haț.*, 102, 218, 339. *Bud.*, 70^s. *Bârs.*, B., 2, 3, 4. *Ms. Reteg.*, fol. 100. *Trib.*, 125^v, 145^{xvi}. *Răuț.*, *Muscel*, 42.

Originea acestor colinde este populară.¹⁾ Simpatia pentru cioban, hotăritoare în acest sens, e exprimată în aceste câteva cuvinte:

În *Teod.*, P., 41, Dumnezeu întreabă pe ciobanul Nică ale cui sunt oile pe cari le paște. Nică îi răspunde:

D'ale tale
Cu-ale mele,
Eu le pasc,
Tu le păzești,
Eu le mulg,
Tu le 'mulțești,
Eu le tunz,
Tu mi le crești!

Atunci, D-zeu îi dăruiește oile:

„Ca dela un bun părinte
Către fiul său cuminte!”

O colindă asemănătoare cu tipul de care ne ocupăm se găsește în *N. Dens.*, *Chest.*, 4561 (Ialomița, com. Bora). E intitulată «Lar păcurar»: ²⁾

„Coea 'n dealul după deal,
Florile 'n dalbe, ³⁾
E un Lar de păcurar
Cu fluier de luere.
Când în fluier ziceă,
Toate oile plângeă!
Miorița cea bălăe
Sede 'n coate și 'n genunchi,
Și se roagă Maicii Sfinte,
Că ea bine a cinstit-o
La lăspas c'un bulz de caș.»

Acest fel simpatice de a privi păstoritul vorbește de la sine.

1) Pentru popularizarea elementelor primitive, v. mai sus, § 7.

2) Pentru *Lar* (Ler), v. mai sus, p. 28, n. 1.

3) Se repetă după fiecare vers.

Ne vom mărgini să indicăm aci câteva fapte, cari să pue în lumină constatările de mai sus.¹⁾

În *Gorov.*, *Cred.*, găsim următoarele:

1160: «Dracul se poate preface în orice fiară sau dobitoac, numai în *oaie* și'n albină ba». 1161: «Necuratul nu se poate preface în oaie, pentrucă *oaia e blagoslovită*». V. și 2470.

În *Pap.*, *Arom.*, întâlnim următorul decev: «de ce oaia are coada groasă lănoasă». Ni se povestește anume, că atunci când Evreii căutau pe Isus Hr. și voiau să-l prindă spre a-l omori, el se ascunse sub coada unei *oi*, iar aceasta pentru a-l acoperi lăsă coada, care-i devenise lănoasă și stufoasă, să-i atârne în jos. După trecerea pericolului, Hristos, ieșind de sub coadă, o binecuvântă pe oaie să aibă în totdeauna coada groasă. De aceea oile de rassă bună au coada groasă și lănoasă.

Credința cum că *oaia* e un animal *sfânt*, și că din toate dobitoacele ea e mai plăcută lui Dumnezeu, este pretutindenea răspândită în popor. Vezi în această privință *Hasdeu*, *Chest.*, passim. Extragem aci ceeace ni s'a părut mai interesant:²⁾

3418 (Brăila, com. Stăncuța-Stanca): Oile sunt mai plăcute lui Dumnezeu, căci poporul zice că atunci, când ele se culcă, își fac cu piciorul cruce. Aceeaș credință se găsește în *Vor.*, *Dat.*, 311. 3455 (Ardeal, com. Siboih): Oaia e mai plăcută lui D-zeu, pentrucă ucigașul nu se poate face oaie. 3436 (Bănat, com. Măidan), ca *Gorov.*, *Cred.*, 1160.

Încheiem acest șir de constatări cu privire la *oaie* cu următoarele cuvinte ale lui Ar. Densușianu: «*Oaia* este reprezentantul-tip al caracterului păstoresc în poezia noastră populară... Din toate acestea se vede vechiul și originalul cult al oii în poezia noastră populară.»³⁾

Pentru felul simpatice cu care sunt priviți *ciobanii* în folklorul nostru, am găsit următoarele:

I. *Crg.* II, 89: Un cioban intrând în biserică vede pe toți cei cari ascultau slujba cu câte o cocoasă în spinare. Iese din biserică și-și așează cojocelul în formă de cocoasă, spre a fi la fel

1) Indicăm aci numai câteva fapte, în legătură cu lucrarea noastră. Un studiu asupra păstoritului în folklorul nostru, v. în Cursul d-lui Prof. Ov. Densușianu, ținut la Facultatea de lit. din Buc. (1916): *Chestiuni folklorice în legătură cu probleme de filologie*.

2) La t'p'ul 24 am văzut că *oaia* nu e privită cu simpatie. Acest fel de a o privi nu provine dintr'un mediu păstoresc.

3) *Epopeea noastră păstorească*, în *Rev. er. lit.* III (1895), 331.

cu toată lumea. Când se duse să iea «nafura», Vlădica îl întreabă de ce și-a pus cocoasă. Ciobanul răspunse că așa îi văzuse pe toți. Ba chiar pe Vlădică îl văzu cu două cocoase. Atunci acesta îi spuse: «Du-te în pădure cu oile și vitele tale. că voi ce trăiți cu dobitoacele sunteți scutiți de păcate» (90).

În *I. Crg.* IV, 76 și id. V, 44, întâlnim credința cum că ciobanul păcălește holera, ciuma și moartea.

În *Pap.*, *Arom.*, 787—88 (n. XIX), ni se explică de ce fură ciobanii. Un cioban furase cuiele cu cari Isus eră răstignit. Un Țigan le făcù însă din nou. Dar ciobanul fu binecuvântat și Hr. îl sfătui să nu se lase de furat.

Id., 809—811 (n. XXXI): Dumnezeu însetat cere apă dela un vâcar, care alergă după un bou, dar acesta îl refuză. Un cioban se învoește a-i aduce apă, dar îl întreabă ce va face cu oile, fiindcă rămân singure și se împrăstie. Dumnezeu blestemă pe boi, să-i gonească musca întotdeauna vara și vâcarul să alerge după ei «cu limba scoasă», iar pe oi le binecuvântează: «să fie vita lui Dumnezeu», în timpul căldurii să nu se risipească nici-odată.

Cu această ocazie, observăm că în literatura noastră populară *boul* nu e considerat ca animal sfânt.

Această legendă se regăsește și la Bulgari. Vezi L. Schischmanoff, *Légendes religieuses bulgares*. Paris 1896, 58 (n. XXXVI). Mai întâlnim și următoarea variantă (p. 60, n. XXXVII): ciobanul pleacă spre a aduce apă lui Dumnezeu, dar îl anunță că e ziua când trebuie să dea un miel lupului. Venind lupul, Dumnezeu îi dăte un miel șchiop. Lupul supărându-se, D-zeu bate în 2 pietre cari se prefac în câini.

Vezi Ad., Strausz., *Bulg.*, 67—68: «pentru ce boii sunt fricoși» (id. cu *Pap.*, *Arom.*, 809-11) și o a doua variantă ca Schischmanoff, p. 60, la pp. 68-69.

Id., p. 77: oile nu voiau să urmeze pe cioban. Dar plecară după D-zeu, care cântă din fluier. Dumnezeu învăță pe ciobani acest meșteșug, și de atunci, când cântă ciobanul, oile se strâng.

Pentru simpatia cu care sunt priviți ciobanii în literatura populară bulgărească, v. ib., 269-73.

În Ad. Strausz, *Bg. Vksd.*, 391 (XVI), un cioban Murșo, cu ajutorul lui Dumnezeu înșeală pe Iuda și nu-i plătește pășunatul oilor, pe care i-l datoră.

În Fr. Krauss, *Sagen und Märchen der Südslaven*. Leipzig

1883. I, 109-111, ni se povestește cum dracul face o oaie din lut. Dumnezeu îl întreabă ce-i dă, dacă o însuflețește. Dracul îi răspunde că dacă reușește să-i dea viață, oaia să-i aparție. Și atunci D-zeu îi dă viață. V. și id., 111—113 (das himmlische Schaf.)

În M. Klimo, op. cit., 87-88 (Ungaria), ciobanul e privit într'un mod simpatic: primește și ospătează pe Isus, care îi dăruiește turma pe care o păziă. (V. colindele noastre).

Aceste apropieri între felul de a judecă păstoritul la Români, la Bulgari și la Unguri, nu trebuie să ne mire, la niște popoare cari l-au cunoscut pe o scară foarte întinsă.

Tipul 25 : Nașterea lui Hristos din piatră.

Maica Domnului stă înghinchiată lângă o piatră, spre a naște «fiul din piatră». Apoi îi dă lui Isus «măturița raiului» ca să curețe pământul de «gunoiele» și cerul «de negurele.»

Variante. Viciu, 55, 75.

Originea. Viciu (p. 51, n. 2) spune: «de fapt este imposibil a nu întrevedea în această colindă un rest din cultul lui *Mithras* = *Sol invictus*, ce se serbă, după datina Fenicienilor, la 25 Dec. *Mithras* se numește *cel ce s'a născut din stâncă, din peșteră adâncă.*»

Cultul lui *Mithras* în Dacia e prea puțin studiat, ca să putem subscrie la părerea de mai sus. Ceeace pare însă sigur, e că avem aci de a face cu o reminiscență mitică.

La variantele culese de Al. Viciu, adaogem următoarea colindă din *N. Dens., Chest. 4558* (Râmnicul-Sărat, com. Bălțați), care cuprinde aceeaș temă: Sfinții întreabă pe Sf. Ilie unde se află Mântuitorul. Acesta răspunde:

•Vedeți voi cea stană de piatră?
De departe să-mi cădeți,
De aproape să vă rugați,
Piatra 'n patru s'o făceți,
Dumnezeu d'acolo naște.

Tipul 26: Facerea lumii.

Pământul și cerul au fost făcute de Hristos în 3 zile.¹⁾ Isus, voind să întindă cerul peste pământ, vede că e pământ mai mult și că cerul nu se ajunge. Atunci lasă să-i cadă 3 inele, cari se

1) În *Viciu*, 4, în 2 zile. În *Răuț., Museel*, 20, Dumnezeu a făcut pământul.

transformară în îngeri. Aceștia tunând și fulgerând, făcură văile și munții. Intinzând atunci cerul peste pământ, se ajunse.

În alte variante,¹⁾ Sf. Ion vine pe pământ sub formă de porumbel, trimis de Dumnezeu să măsoare pământul. Găsind pământ mai mult, el făcù munții și văile.

Variante. *Dens.*, *Haț.*, 191. *R.-Cod.*, 95. *Păsc.*, 15. *Viciu*, 4, 11, 69.²⁾ *Bibic.*, 316, 317. *Bârs.*, 5. *Tocik.*, *Mat. Flkl.* I, 528. *N. Dens.*, *Chest.*, 4558 (*R.-Sarat*, com. Bălțați), 4561 (Ialomița, com. Ciocăneștii-Mărgineni), 4560 (Tecuciu, com. Țigănești), 4557 (Prahova, com. Star-Chiojdu). *Ms. Reteg.*, fol. 215. *Răuț.*, *Muscel*, 20.

Originea. În legătură cu colindele de mai sus sunt colindele: *Marien.*, 13. *R.-Cod.*, 95. *N. Dens.*, *Chest.*, 4557, 4558, 4560 și 4561, cari povestesc trimiterea pe pământ a Sf. Ion și a Sf. Marii, spre a-l măsura.

Dăm mai jos variantele din *N. Dens.*, *Chest.* (l. c.).

4558: Moș Ajun vrea să săgeteze doi porumbei, dar ei sunt îngeri trimiși de Dumnezeu pentru măsurarea pământului. Au găsit însă pământ mai mult. Atunci Moș Ajun face munții și văile.

4561: Doi porumbei, din cari unul e Sf. Ion,³⁾ erau să fie săgetați de un tânăr. Ei spun că au fost trimiși de Dumnezeu pentru măsurarea pământului:

«Am venit să măsurăm
Pământul cu stânjenul
Și cerul cu fulgerul.»

Sfârșitul ca mai sus.

Un caracter asemănător are și legenda pe care o găsim în *Viciu*, 1, 2, 20, 36, 70, cum că Dumnezeu, făcând lumea, a rezezat pământul pe 3 sau 4 stâlpi de argint.

Această credință e pretutindenea răspândită.

Din *N. Dens.*, *Chest.*, passim, aflăm că poporul crede că pământul e susținut de 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9 sau 16 stâlpi. Acești

1) *R.-Cod.*, 95. *Păsc.*, 15. *N. Dens.*, *Chest.*, 4557, 4558, 4560, 4561. *Răuț.*, *Muscel*, 20.

2) Numai amintirea facerii lumii.

3) Pentru Sf. Ion, vezi tipul următor. Într-o colindă din *N. Dens.*, *Chest.* (4554, Transilvania), se spune că Sf. Ion a făcut:

...«Munții minunați
De zăpadă 'nconjurați,»

precum și dealurile și văile.

Pentru credința că Dumnezeu a făcut pământ mai mult, pe care nu-l putea acoperi cu cer, v. I. Otescu, în *An. Ac. Rom.* XXIX. *Liter.* Buc. 1907, 476-77, care dă bibliografia, la care adăugăm: *Graiul n.*, 173 și *Pamf.*, *Por.*, 35-37. V. și *Șez.* I, 232. Pentru dealuri și văi, cf. și *Pamf.*, *Por.*, 31-43.

stâlpi sunt de *argint* (4560, Tecuciu, 4558, R.-Sărat), de *ceară* (4559, Suceava), de *cremene* (id., Iași) sau de *fier* (4558, R.-Sărat).

În Dolj (4555), stâlpul e înlocuit printr'o *furcă*.

De asemenea, se crede că pământul e rezemat pe cozile unui număr corespunzător de pești.

Pământul poate fi așezat și pe spinarea unui singur (4560, Tutova) sau a 16 bivoli (4561, Ialomița), sau pe spinarea unui bou (4556, Teleorman).

În *Pamf., Sărb.*, 43, găsim următoarele: «prin unele părți se zice că *Sf. Simion* se numește *Stâlpnicul*,¹⁾ din pricină că el toată viața lui a stat într'un picior pe un stâlp înalt, și cu mâinile țineă pământul să nu cadă.»

Această credință o regăsim în comuna Avrămești (Tutova, 4560): «poporul crede că cerul este atârnat ca un ciau cu mii de toarte de picioarele lui Dumnezeu, iar pământul cu cer cu tot stă pe umerii lui *Simion Stâlpnicul*, care ține cerul și pământul.» Com. Tureatca (Dorohoiu, 4559): *Simion Stâlpnicul* ține cerul și pământul.

Acest *Simion Stâlpnicul*, care susține pe umerii lui pământul, nu este altul decât *Sf. Simion*, despre care ne vorbesc «Viețile Sfinților,» și care trăia retras în pustie, pe un stâlp înalt.²⁾

Încă o dovadă mai mult despre influența cărților religioase asupra mentalității populare (v. § 4).

Nu știm întru cât n'ar trebui admisă, în acest caz, o credință mitologică anterioară — de pildă, legenda antică despre *Atlas*, întru cât în «Viețile Sfinților» *Simion Stâlpnicul* nu e înfățișat ținând pământul și cerul pe umeri — peste care s'ar fi suprapus legenda izvorită din textul religios citat, sau mai curând e de crezut că poporul a făcut legătura între credința lui anterioară, cum că pământul era rezemat pe *stâlpi*, și între legenda aflată în «Viețile Sfinților», în care Sf. Simion e înfățișat stând pe un *stâlp*.³⁾

1) Sau *Stâlpnicul* (ib., 41). V. și *Vor., Dat.*, 393 ... «*Simion Stâlpnicul* ține cerul și pământul.» 141: «Cerul îl ține pe umeri *Samson* cel tare.» Asupra styliților bizantini, cf. Krumbacher, op. cit., 144 sq.

2) Am văzut mai sus că poporul și-l inchipue pe *Simion Stâlpnicul* stând într'un picior, pe un *stâlp* înalt.

3) Pentru *Sf. Simion Stâlpnicul*, v. Varlaam, *Carte cu învățătură*. Iași 1613. Sept. 1. Fol. 3: «Dup' aciaș făcu un stâlp de patru stâncini, și stătu pri ins 7 ai.» V. și *Viețile Sfinților*, ms. 2602, Bibl. Ac. Rom. (1674-5), (asupra acestui ms. v. mai sus, p. 34, n. 2) fol. 1v: «Astăzi (Sept. 1) se pomenște..... Simeon Stâlpnicul... acesta se făcu sihastru și se sui într'un stâlp și stătu acolo patru zece și șapte de ani». Id., ed. *Dosofteiu*. Mai 24. Fol. 140-140v: «Întrăcâsta lună 24,... părintele nostru Simeon, de muntele minunat... (fol. 140v)... precum mai pre larg spune istoria lui, lăcuit-au întâi 6 ani în mă-

Poporul combină elementele de mai sus: pământul e susținut de stâlpi, ei înșiși rezemați pe cozile unor pești uriași (4559, Suceava), chiar pe spinarea acestor pești, sau pe spinarea a 4 bivoli (4556, Brăila).

Cutremurele de pământ poporul și le explică astfel:

Com. Broșteni (jud. Roman): «Căerul se sprijină pe 4 stâlpi, iar pământul pe unul și pe un pește, care când se scutură se cutremură pământul.»¹⁾ Com. Plopana (4560, Tutova): «Pământul ține un bivoli mare pe coarne, și când ostenește-l schimbă pe alt corn, și atunci se cutremură, zicând că s'a îngreuiat de păcatele oamenilor».

Pământul se cutremură de asemenea, când peștii pe cari e rezemat bat cu cozile în stâlpi, sau pentru că unul din stâlpii pe cari e sprijinit e mai mic (*N. Dens., Chest., passim*).

Stâlpii pe cari se reazămă pământul sunt roși de *diavol*, de *Iuda* său de *scorpion*.

Iată ce ne spun sătenii din comuna Telești (Gorj, 4555), în această privință: *Diavolul* roade stâlpii, până vede *colinda* (bățul cu care merg colindătorii),²⁾ și atunci se oprește. În acel moment Dumnezeu întărește cu fier stâlpul ros. Apoi diavolul continuă să roadă, și se oprește la Paști, privind la *ouăle roșii*.

Com. Drăgoești (Dolj): «Pământul e așezat pe un stâlp, și *Iuda* roade neconținut în acel stâlp, ca să doboare pământul, însă nu-l poate, fiindcă în fiecare an iese să vadă *colindătorii*, și atunci până la înapoierea lui stâlpul se face la loc. *Maica Precista* îl cheamă să vadă colindătorii.»³⁾

Pentru ca Iuda să nu roadă din stâlpii pământului, se pune la coada *vătraiului* pentru foc un beciug, și când sună acest beciug, Iuda-l ascultă și nu mai roade. În timpul cât ascultă, piciorul pământului crește la loc (4557. Teleorman, com. Pârlita).

năstire, pugarând dela munte, și decolea s'au suit pe stâlp de-au stătut 18 ani, și decolea mersu la muntele minunat de pietri, și suind întru mic stâlp, stătut 45 de ani. *Luna Septemvrie* I. Fol. 1v: «Intr'acastaș dă pomenim pre cuviosul părintele nostru Simeon Stălpnicul..... și decolo să ertă și mersu de-și face un stălp nalt cu găoace desupra. Și s'au suit de-au trăit în vărul acelu stălp 47 de ai, suferind ploile și zădăvul și iarna.» Pentru *Daniil Stălpnicul*, v. id., *Luna Decemvrie* II, fol. 210v-211. Cf. și ed. *M-reă Neamțu. Luna Mai*, fol. 223v-234. *Luna Septemvrie*, fol. 5v-16v. *Luna Decemvrie*, fol. 110v-121v, pentru *Daniil Stălpnicul*, și ed. *Buc.* 1901-1906. Vol. IX, pp. 1106-1160. Vol. I, pp. 17-58. Vol. IV, pp. 503-560.

1) Com. de d-l I. A. Candrea. Despre *cer* poporul crede pretutindenea (*N. Dens., Chest.*) că e și el rezemat pe un număr variabil de stâlpi. V. și T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*, ed. Ac. Rom. Buc. 1915, p. 3.

2) V. această lucrare, p. 20.

3) Com. de d-l I. A. Candrea. V. și *Vor., Dat.*, 141 și 1002.

Ca să se oprească *Iuda* sau *scorpiile* de ros, «se rade *cârpă-toriul*¹⁾ când se spală, înainte de a pune apă la fântână» (com. Roșia, Gorj, 4555). O datină asemănătoare găsim în com. Bălțați (R.-Sărat, 4558): «La fiecare stâlp (al pământului), se află câte o *scorpie*, și roade ca să pice pământul, spre a mânca și oamenii. Dar noroc că oamenii au găsit leacul. Ei învață pe copiii lor ca să clătească (spele) cofa, ori de câte ori aduc apă, și atunci (scorpiile) văzând aceasta, stau puțin și se miră, că adică de ce le-ar mai clăti, dacă au fost tot de apă? Și în acest moment Dumnezeu pune la loc partea roasă la stâlp.» Cf. pentru toate acestea legendele asemănătoare culese de I. Otescu, în *An. Ac. Rom.* XXIX. *Liter.*, 475-77.

Credința cum că pământul este sprijinit pe stâlpi sau pe pești, precum și explicațiunea cutremurelor de pământ, este o credință antropologică, răspândită la mai toate popoarele omenirii.²⁾

O regăsim, luată din popor, introdusă și în apocriful bogomilic, intitulat: «Intrebările Sf. Ioan Bogoslovul» (Evanghelistul sau Teologul), în care ni se spune că Sf. Ioan trecând sub pământ, «invenit duo pisces jacentes super aquas, et erant sicut boves juncti ad arandum, tenentem totam terram, invisibilis Patris praecepto, ab occasu usque ad solis ortum.»³⁾ În alt apocrif bogomilic,⁴⁾ se spune că pământul e susținut pe stâlpi de aramă sau de piatră.

Introducerea în colinde a celor doi porumbei este un motiv care face parte, de asemenea, dintr'o legendă bogomilică.⁵⁾

Credința despre facerea lumii, așa cum e descrisă în colindele cari alcătuiesc acest tip, o regăsim și la Bulgari, în mai multe variante.⁶⁾

1) Fund de mămăligă (Tiktin). Scândură pe care se întinde foaia de aluat.

2) Cf. I. A. Candrea, în *Vieța nouă*. XVI (1920), pp. 61-67, unde se află și bibliografia. Alte credințe despre facerea lumii la Români, v. în *Vor., Dat.*, 5. Marian, *Înmormântarea la Rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1892, 48 sq.

3) Cf. Pypine et Spasovič, op. cit., 107. Cf. și id., 105-112. Ad. Strausz, *Bulg.*, 23-24, și Hasdeu, *Cuv.* II, 256.

4) In «le rouleau des livres pieux», poveste populară rusească, «dont les parties les plus importantes se retrouvent déjà dans les manuscrits du 15ème et du 16ème siècle.» Pypine et Spasovic, ib., 110. V. și Ad. Strausz, op. cit., 25-26. Pentru legende bulgărești asemănătoare, id. 26 sq.

5) Pypine et Spasovič, 112. Credințe asemănătoare cu cea românească (doi porumbei aduc nisip din fundul mării și clădesc pământul) le regăsim la Slavii de Sud. Legenda o întâlnim la Ruși, în colinde slave din Carpați, și într'o baladă malo-rusă. V. Ad. Strausz, ib., 30-31.

6) Ad. Strausz, ib., 32. Iată legenda bulg.: Dumnezeu face pământul, dar vede că pământul e mai mare decât cerul. Din această cauză face munții, iar pe cer soarele și stelele. Două variante bulgărești, în id., 32-33. V. și L. Schischmanoff, op. cit., 6-7.

Cu privire la Sf. Ion, pe care îl vedem jucând un rol de căpetenie în tradițiunea noastră populară, Pypine și Spasovic observă că: «cet apôtre (Sf. Ioan Evanghelistul) était tout particulièrement en honneur chez les Bogomiles, qui en faisaient un ange.»¹⁾

Întâlnim, așa dar, în aceste colinde, o interesantă suprapunere de elemente: pe de o parte, cele izvorite din chiar fondul comun de credințe populare, și introduse chiar în apocrife bogomilice, iar pe de alta, cele intrate în tradițiunea populară pe calea Vieților Sfinților (Simion Stâlpnicul) sau a apocrifelor.

O îmbinare de elemente intrate pe căi diferite, în cari uneori cercetătorul nu fără greutate poate fixa ceea ce este datorit unei influențe sau celeilalte.²⁾

Tipul 27: Vânătorii și Sf. Ion.

Boierii sunt la vânătoare.³⁾ În alte colinde, vânează: boierul Efrim,⁴⁾ soarele,⁵⁾ vânătorii lui Crăciun⁶⁾ sau ai lui Pilat.⁷⁾

Dau de un cerb,⁸⁾ de un pui de lebădă,⁹⁾ de un vultur,¹⁰⁾ de un pui de căprioară¹¹⁾ sau de o fiară.¹²⁾ Cerbul e cu copitele de argint, iar puiul de vultur cu ciocul de aur.

Voind s'o săgeteze, fiara le spune că e Sf. Ion, și-i roagă să-l cruce. A fost menit să stea sub această formă 9 ani, fiind blestemat de Maica Domnului, iar când îi va împlini, se va cobori în țară și va face liturghie în biserică.

Variante. Marien., 11. Daul, 24, 35. Fr.-Cdr., Mț. Apus., 8. Mar., Sărb. I, 222. Viciu, 63, 64, 65, 66, 69. Sb., 6, 7, 8. Jarn., 420¹¹. Pamf., Cr., 40, 41, 42. Ciorog., 11. Bart., 166. Alex., 155. Ms. Reteș., fol. 160.

Originea. Această metamorfoză *om > pasăre* este foarte răspândită în literatura noastră populară. În colinde, afară de variantele de mai sus, în Fr.-Cdr., Mț. Apus., 7, vedem pe Sf. Ion sub forma unei *ciori* dalbe. Iar în Marien., 13. R.-Cod., 95 și

1) Loc cit.

2) Cf. Hasdeu, *Cur.* II, 258. V. și această lucrare, capit. V.

3) Sb., 6, 7, 8. Viciu, 65. Ciorog., 11.

4) Mar., Sărb. I, 222.

5) Viciu, 63.

6) Marien., 11. Jarn., 420¹¹. Pamf., Cr., 41. Alex., 155.

7) Fr.-Cdr., Mț. Apus., 8. Viciu, 66. Pamf., Cr., 42. Bart., 166. Daul., 24.

8) Marien., 11. Bud., 72¹³. Pamf., Cr., 40. Alex., 155. Daul., 24, 25.

9) Viciu, 65.

10) Fr.-Cdr., Mț. Apus., 8. Viciu, 66. Pamf., Cr., 42. Bart., 166.

11) Sb., 6, 7, 8. Ciorog., 11. De o căprioară: Ms. Reteș., fol. 160.

12) Viciu, 69.

N. Dens., Chest., 4557, 4558, 4560 și 4561,¹⁾ Sf. Maria și Sf. Ion sunt trimiși să măsoare pământul sub formă de păsări.

Dăm mai jos exemple din S. Fl. Marian, *Ornitologia poporană rom.* Cernăuți 1883; I, II.

Transformări om > pasăre :

I, 6-7, 13, 16: *cucul*. 155: *pajură*. 244, 249: *privighetoare*. 370, 377: *ciocârlie*. II, 52-53: *țarcă*. 71-72: *gaiță*. 87, 98, 106, 107, 109, 110: *rândunică*. 134, 136: *gangur*. 138, 164: *pupăză*. 228: *prepeliță*.

Transformări om > animal și pasăre v. în *Șăin.*, *Basme*, indicele, 1059-60. Pentru Sf. Ion, v. tipul 10. Adaogem aci următoarea credință pe care o păstrează poporul despre acest sfânt:

N. Dens., Chest., 4556 (Brăila, com. Surdila-Găiseanca): «Sf. Ion de frica Jidovilor a despicaț o piatră și s'a ascuns». Id. 4555 (Romanai, com. Diosci): Sf. Ion se ascunde într'o piatră care s'a deschis atunci când fugise în pustietate, de frica lui Irod.²⁾

În legătură cu credința de mai sus, v. *Mar.*, *Sărb.* III, 332: «*Ioan fierbe piatră*, numit de către Românii din Moldova: *Sf. Ioan care fierbe piatra*.»

1) V. tipul precedent.

2) Cit. și de Marian, în *Sărb.* I, 217.

V

Incheiere.

Vom căuta în acest ultim capitol să aruncăm o scurtă privire asupra drumului parcurs :

Am văzut (§ 2) că colindatul păstrează sub haina lui creștină elemente mai vechi romane (Saturnalia), care și ele s'au suprapus peste unele obiceiuri păgâne anterioare, și că trebuie să presupunem că noțiunea primitivă reprezentată prin forma lat. *calendae*, după ce a ajuns să însemneze chiar «Sărbătoarea Crăciunului,» s'a nuanțat poate în latina târzie, evoluând spre noțiunea reprezentată în limba noastră prin termenul *colindă*, pe care l-am primit dela Slavi (v. bulg. *kolēda*) (§§ 9-10).

Am arătat, de asemenea, că derivațiunea lui *ler*, care apare în refrenul colindelor, din *alleluia*, trebuie admisă în sensul că *alleluia* este un împrumut tardiv, intrat în limbă prin intermediul bisericii slave (§§ 12-14).

Trebue să mai observăm că producțiunile pe cari le-am analizat n'au cunoscut granițele politice, cari despărțiau elementul românesc: ele prezintă o desvoltare identică în ținuturile românești dela N. Dunărei, unde poporul nostru a dus o viață politică și sufletească de acelaș fel.

Cu privire la elementele mitice, am văzut că trebuie să fim sceptici și prudenți, pentru că dacă unele credințe nu pot fi explicate pe cale literară, ne lipsesc totuș elemente destule spre a le putea clasă drept răsunete ale miturilor păgâne. Cu toate acestea, pentru puțința păstrării acestor elemente în cursul veacurilor, Ar. Densușianu observă, cu drept cuvânt, următoarele: «vechi reminiscențe mitologice-religioase s'au păstrat cu deosebire atunci, când ele și-au putut continua viața în acelaș spirit, adică religios și sacramental. Pentru aceea cele mai multe și mai vechi reminiscențe religioase s'au păstrat în colinde, care până azi sunt legate de zile mari de sărbători.»¹⁾

1) Cf. *Rev. cit.*, 325.

Ceeace ne izbește din capul locului și caracterizează hotărîtor colindele noastre religioase, este originea lor literară. Ele vădesc încă odată mai mult imensa răspîndire a cărților populare și influența celor religioase, a textelor oficiale, singura hrană sufletească a poporului pînă în zilele noastre. Autorii colindelor, am spus-o, erau ei înșiși oameni din popor (§ 5). De aceea sufletul lor a acomodat nouăle elemente căpătate pe cale literară, în felul obișnuit al poporului. Pe de altă parte, ei au întreșut nouăle povești cu cele păstrate din tată în fiu, cu legendele cari se pierd în adîncimea veacurilor trecute. Colindele au suferit apoi transformări, trecînd în gura acelor cari le recitau: și astfel, ajungem la producțiunile pe cari le-am cercetat, în cari am încercat să deosebim originea elementelor disparate din cari sunt alcătuite.

Cercetările de felul acesteia vădesc încă odată mai mult nevoia neapărată de a studia literatura noastră populară în comparație cu literatura vecinilor, în special cu a Slavilor înconjurători, criteriul comparativ fiind cel mai fecund mijloc de cercetare și luminînd puncte cari altfel ar rămîneă obscure. Sufletele acestor două popoare au urmat o evoluție aproape identică, a Orientului bizantin, pînă târziu, cînd cultura noastră se îndreptă spre Occident, reluînd cu dînsul contactul întrerupt timp de atâtea veacuri. Ambele popoare pînă atunci au fost nutrite cu aceeaș hrană intelectuală: aceeaș biserică ortodoxă slavă, care de fapt nu eră altceva decît biserica bizantină, le-a dat putința să-și astîmpere setea de a cunoaște faptele Mîntuitorului sau ale Maicii Domnului, judecata din urmă și vieța după moarte, raiul și iadul. Acelaș eres le-a răpit cugetele lesne crezătoare, le-a răspuns la atâtea întrebări chinuitoare, și a aruncat câteodată vîlul poeziei asupra întîmplărilor despre cari biserica tăcea.

Nu s'ar putea în destul insistă asupra acestor fapte atît de importante: mentalitatea poporului nostru a fost cu desăvîrșire modelată după chipul celor cuprinse în cărțile indicate. Influența a fost atît de puternică, elementele cari compuneau legendele scrise au intrat atît de adînc în tradiția populară, încât e greu adesea de a putea deosebi ce este element literar de ceea ce este propriu psihologiei poporului.

În felul acesta, conținutul acestor cărți a fost asimilat cu desăvîrșire, trecînd în patrimoniul poporului.

Pe de altă parte, am căutat în cursul lucrării să deosebim și

elementele proprii psihologiei poporului nostru: ele sunt de o importanță deosebită, și, pornind dela observarea lor, putem trage concluzii asupra felului cum Românii judecă unele ocupațiuni sau unele lucruri în legătură cu viața lor de toate zilele. Este o parte a folklorului care nu trebuie să fie nesocotită: o simplă frază, câteodată, ne desvăluie un întreg proces sufletesc, care ne poate duce la generalizări de cea mai mare însemnătate (v. § 7).

În această privință, trebuie să insistăm aci asupra unei constatări importante: am văzut la tip. 8 și 24 că aceeași credință o regăsim în folklorul dela Nordul și dela Sudul Dunărei (despre broască și felul de a judeca păstoritul). Acest paralelism ne indică că au existat motive folklorice comune ambelor dialecte, motive cari, prin urmare, sunt anterioare despărțirii lor. Acest criteriu comparativ a fost prea des neglijat, și folklorul daco-român nu trebuie studiat izolat de cel aromân.

În felul acesta, credințele pornite din izvoare diferite, au venit să se întrunească în imensul laborator, care este sufletul poporului, și au ieșit de acolo strânse în mănunchiuri felurite, dând impresia unui întreg armonic. Câteodată a fost îndeșulătoare o simplă asemănare, o simplă coincidență de nume, de împrejurări, pentru ca o credință să fie alipită de o alta pornită din alt izvor, dând astfel naștere credințelor populare reflectate în producțiunile folklorice, alcătuite după felul obișnuit de a lucra al mentalității poporului.

ABREVIATĂUNI

În cursul lucrării, ne-am folosit de următoarele abreviațiuni:¹⁾

Alecs. = V. Alecsandri, Poezii populare ale Românilor, ed. Minerva. Buc. 1908.

Alex. = G. Alexici, Texte din literatura poporană română. Budapesta 1899.

Bar. = Un mănunchiu de colinde din Vrancea și alte părți ale jud. Putna. Culegere..... pentru poetul Baronzi. Vălenii de Munte 1910.

Bart. = B. Bartok, Căntece populare românești, ed. Ac. Rom. Buc. 1913.

Bibic. = G. Bibicescu, Poezii populare din Transilvania. Buc. 1893 (pp. 233-57).

Bârs. = A. Bârseanu, Cincizeci de colinde, ed. 2-a. Brașov 1903.

Bud. = T. Bud, Poezii populare din Maramureș, ed. Ac. Rom. Buc. 1908.

Bur. = T. Burada, O călătorie în Dobrogea. Iași 1870.

Ciorog. = P. Ciorogariu, Căntece din popor (Bibl. rom. Soccec, n-le 42-44). Buc. 1909.

I. Crg. = Ion Creangă. Revistă de limbă, literatură și artă populară. An. I-VIII. Bârlad 1908-1915.

Daul = T. Daul, Colinzi și căntece populare. Arad 1890.

N. Dens., Chest. = Răspunsuri la Chestionarul despre tradițiunile istorice și anticități ale țărilor locuite de Români. Parfea II-a. Mss. 4553-4561 din Bibl. Ac. Rom.²⁾

Dens., Haț. = Ov. Densușianu, Graiul din țara Hațegului. Buc. 1915.

Dum. = Al. Dumitrescu, Colindele publicate în «Revista pentru istorie, arheologie și filologie», vol. XIII (1912). Buc. 1913.

Fr.-Cdr., Mț. Apus. = T. Frâncu și G. Candrea, Românii din Munții Apuseni. Buc. 1888.

Gaster, Crest. = M. Gaster, Chrestomatie română. I-II. Buc.-Leipzig 1891.

Gaster, Lit. pop. = M. Gaster, Literatura populară română. Buc. 1883.

Gaster, Rev. ist. arh. = M. Gaster, Colinde, căntece populare și căntece de stea inedite, în Rev. ist. arh., vol. II (An. I). Buc. 1883, pp. 313-336, și vol. III (An. II). Buc. 1884, pp. 99-110.

Giuglea = G. Giuglea și G. Vâlsan, Dela Românii din Serbia. Buc. 1913.

Gorov., Cred. = Art. Gorovei, Credințe și superstiții, ed. Ac. Rom. Buc. 1915.

Graiul n. = I. A. Candrea, Th. D. Speranția și Ov. Densușianu, Graiul nostru. I-II. Buc. 1906-1908.

1) Cifra care urmează numele culegerii de colinde, indică pagina respectivă. La colecțiile cari au colindele numerotate cu numere de ordine, am indicat pagina și numărul bucății, sau numai numărul pe care-l poartă colinda. Cătrele romane le-am transcris — pentru ușurința citării — cu cifre arabe. La colecțiile *Reteg.*, și *Mar.*, *Sărb.* I, n'am citat după pagine, ci și am numerotat colindele, cari, de altfel, sunt puține la număr, pentru că pe aceeași pagină erau mai multe bucăți. Colecțiile urmate de prescurtarea *Ad.* arată că citația trebuie căutată la *Adaos*. Colecția lui P. Băncilă, *Colindele Crăciunului și ale Paștilor*. Sibiu 1875, nu cuprinde nimic interesant pentru studiul nostru. Colindele publicate de Ciura (Al. Ciura, *Colinde*. Orăștie 1908) nu ni le-am putut procura, colecția lipsind atât din bibliotecile publice, cât și particulare din Buc.

2) V. N. Densușianu, *Chestionarul despre tradițiunile istorice și anticități ale țărilor locuite de Rom.* Partea II, în *Rev. critică-literară*. III (1895), 189-226, și în broșură separată (Iași 1895).

- Jarn.* = Jarnik-Bârseanu, Doine și strigături din Ardeal. Brașov 1895.
- Hasdeu, Chest.* = Răspunsuri la Chestionarul linguistic (al lui B. P. Hasdeu), 1884. Mss. 3418-3438 din Bibl. Ac. Rom.¹⁾
- Hasdeu, Cuv. II.* = B. P. Hasdeu, Cuvente den bătrâni. II. Buc. 1879.
- Hetcou* = Dr. P. Hetcou, Poezia populară din Bihor. Beiuș 1912.
- Mar., Leg.* = S. Fl. Marian, Legende de Maicii Domnului, ed. Ac. Rom. Buc. 1904.
- Mar., Nunta.* = Idem, Nunta la Români, ed. Ac. Rom. Buc. 1890.
- Mar., Sărb.* I-III. = Idem, Sărbătorile la Români, ed. Ac. Rom. I-III. Buc. 1898-1901.
- Neam. Rom.* = Calendarul «Neamului românesc» pe 1913. Vălenii de Munte 1912.
- Pamf., Cr.* = T. Pamfile, Crăciunul, ed. Ac. Rom. Buc. 1914.
- Pamf., Pov.* = Idem, Povestea lumii de demult, ed. Ac. Rom. Buc. 1913.
- Pamf., Sărb.* = Id., Sărbătorile la Români, ed. Ac. Rom. Buc. 1910.
- A. Pann.* = A. Pann, Cântece de stea..., ed. 4-a. Buc. 1848.
- Pap., Arom.* = Per. Papahagi, Din literatura populară a Aromânilor, în Gr. Tocilescu, Materialuri folkloristice. II. Buc. 1900.
- Păsc.* = N. Păsculescu, Literatură populară, ed. Ac. Rom. Buc. 1910.
- R.-Cod.* = C. Rădulescu-Codin. Din Muscel. Buc. 1896.
- R.-Cod.-Mih., Sărb. Pop.* = C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, Sărbătorile poporului, ed. Ac. Rom. Buc. 1913.
- Răuț., Muscel.* = Pr. I. Răuțescu, Colinde... din com. Dragoslavele, jud. Muscel (Bibl. «Dumineca Poporului»). (Buc. 1920).
- Reteg.* = I. Pop, Reteganul (Colinde și obiceiuri de Crăciun), în *Dens., Haț.*, pp. 265-275.
- Ms. Reteg.* = Idem, Ms. 4543 din Bibl. Ac. Rom.²⁾
- Sb.* = I. G. Sbiera, Colinde, cântece de stea... Cernăuți 1888.
- Șăin., Basme.* = L. Șăineanu, Basmele române..., ed. Ac. Rom. Buc. 1895.
- Șez.* = Șezătoarea. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare. Făl-ticeni. I-XIV, 1892-1914.
- Ad. Strausz, Bulg.* = Ad. Strausz, Die Bulgaren. Leipzig 1898.
- Ad. Strausz, Bg. Vksd.* = Id., Bulgarische Volksdichtungen. Leipzig 1895.
- Teod., P.* = G. Dem. Teodorescu, Poezii populare române. Buc. 1885.
- Tocil., Mat. Fkl.* = Gr. Tocilescu, Materialuri folkloristice. I. Buc. 1900.
- Trib.* = Tribuna. Sibiu 1887. N-le 31-42.
- Viciu* = Alexiu Viciu, Colinde din Ardeal, ed. Ac. Rom. Buc. 1914.
- Vor., Dat.* = El. N. Voronca, Datinele și credințele poporului rom. I. Cernăuți 1903.
- Wg., Arom.* = G. Weigand, Die Aromunen. II. Leipzig 1894.

1) V. B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, ed. Ac. Rom. I. Buc. 1886, pp. V-XVIII, unde e publicat Chestionarul.

2) O parte din materialul acestui ms. a fost publicată de d-l Ov. Densușianu, în *Dens., Haț.* Am cules din colindele nepublicate acele cari interesau lucrarea noastră.

CUPRINSUL

	Pag.
Capit. I. § 1. Colindele. Definiție. § 2. Originea sărbătorilor Crăciunului. § 3. Originea colindelor religioase. Influența cântărilor populare. § 4. Influența Noului Testament și a Vieților Sfinților. Influența Vechiului Testament. § 5. Influența autorului. Privire de ansamblu. § 6. Conținutul colindelor religioase. § 7. Clasificarea lor. Transformarea redacțiunii primitive. § 8. Cicluri, tipuri, variante. Contaminări.	1
Capit. II. § 9. Etimologia cuvântului colindă. § 10. Originea colindatului. § 11. Lat. calendae. Nuanțări semantice în limbile romanice. Lat. calendarius. Forma rom. colindă. Koleda la Slavi. Influența slavă.	15
Capit. III. § 12. Refrenul colindelor. Originea refrenului <i>ler Doamne</i> . Etimologia d-lui D. Dan. O altă interpretare a lui <i>ler</i> . § 13. Legătura între <i>alleluia</i> și <i>ler</i> . <i>Alleluia</i> la Slavi. <i>Alleluia</i> în Franța. Explicarea transformării <i>alleluia</i> > <i>ler</i> . <i>Aler</i> . § 14. <i>Ler</i> împărat	24
Capit. IV. Ciclul I: Drumarii. Tip. 1: Umbra pomilor și Sf. Maria	33
Tip. 2: Dobitoacele și Sf. Maria	»
Tip. 3: Crăciunea și nașterea lui Isus	35
Ciclul II: Nașterea lui Isus. Tip. 4: Nașterea lui Isus și tăierea pruncilor	36
Tip. 5: Nașterea lui Isus și solii.	»
Ciclul III: Căutarea și răstignirea lui Is. Hristos. Tip. 6: Mănăstirea și ruga	37
Tip. 7: Căutarea lui Hristos	38
Tip. 8: Maica D-lui caută pe Isus. Întâlnirile. Răstignirea	»
Tip. 9: Vinderea lui Hristos de către Iuda	46
Ciclul IV. Tip. 10: Întâietatea lui Hristos și a florilor.	»
Tip. 11: Întâietatea florilor.	47
Tip. 12: Grâul, vinul și mirul	48
Ciclul V: Răsplătirea celor buni și pedepsirea celor răi. Tip. 13: avutul și săracul.	»
Tip. 14: Loc în raiu	49
Ciclul VI: Județul din urmă și vieța viitoare. Tip. 15: Județul din urmă	51
Tip. 16: Raiul	»
Tip. 17: Iadul	»
Ciclul VII: Pedepsirea lui Iuda și a necredincioșilor. Tip. 18: Tânguirea Sf. Vineri	54
Tip. 19: Prada din raiu	»
Tip. 20: Gonirea lui Adam din raiu	60
Tip. 21: Darurile colindătorilor	61
Tip. 22: Paharul de aur	62
Tip. 23: Scalda	63
Tip. 24: Dumnezeu și oile	64
Tip. 25: Nașterea lui Hristos din piatră	68
Tip. 26: Facerea lumii	»
Tip. 27: Vânătorii și Sf. Ion	73
Capit. V: Încheiere	75
Abreviațiuni	78
Cuprinsul	8)

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XLI.

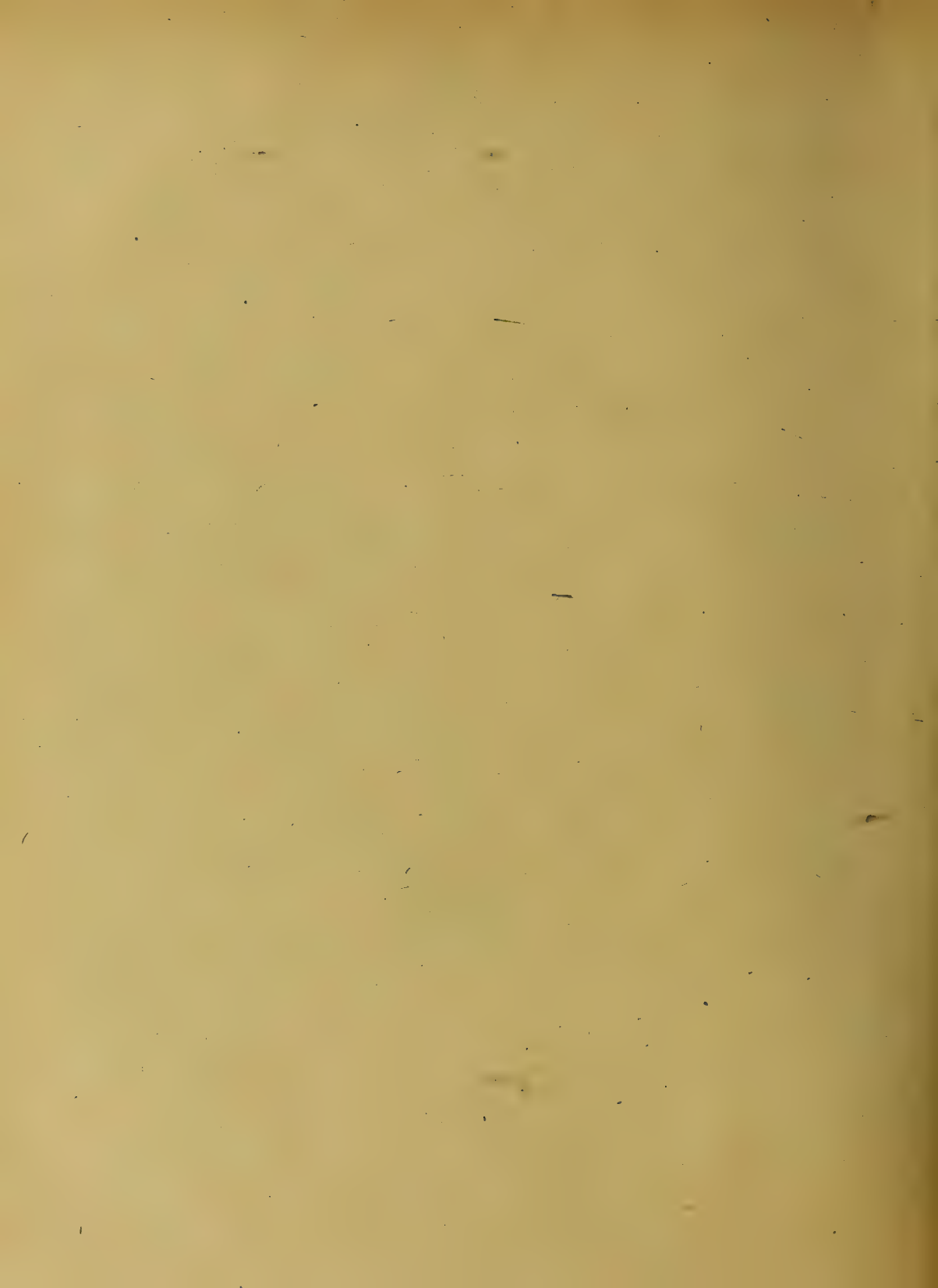
1920—1921.

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ȘI DEBATERILE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMANEASCĂ» ȘI PAVEL SURU

1921.

P A R T E A I

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 18 IUNIE 1920 PÂNĂ LA 29 APRILIE 1921.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 18 IUNIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* zice: «Salut în ședința de astăzi pe noul nostru coleg d-l *G. Valsan*, ales în ultima sesiune generală membru activ în Secțiunea istorică. Activitatea D-sale științifică în domeniul geografiei și etnografiei a atras mai demult luarea noastră aminte. În aprecierea ei, l-am ales în sesiunea generală din anul trecut membru corespondent, iar în acest an l-am chemat să ocupe primul loc devenit vacant în Secțiunea istorică. Fii bine venit între noi, scumpe coleg, și fac urările cele mai vii pentru activitatea D-tale științifică în sânul Academiei Române, activitate dela care studiile și publicațiunile D-tale de până acum ne dau dreptul să așteptăm prețioase roade pentru scopurile Institutului nostru și pentru cultura neamului românesc.

«În această ședință am plăcerea de a saluta și pe d-l prof. *Ramiro Ortiz*, ales în ultima sesiune generală membru corespondent în Secțiunea literară. Lucrările D-sale filologice și literare l-au recomandat pentru catedra de limba și literatura italiană la Universitatea din București. Dela venirea sa în țară, d-l *Ortiz* a îmbrățișat, cu dragoste de frate latin, problemele culturii românești. Opera D-sale despre Cultura italiană în România merită toată recunoștința noastră, și urez d-lui *Ortiz* o spornică continuare a activității D-sale în această direcțiune, care să servească a strânge tot mai mult legăturile noastre culturale cu sora Italia. Fii bine venit, scumpe coleg».

D-l *G. Valsan* răspunde următoarele: «Cu multă sfială și cu o emoțiune, pe care nu vreau să o ascund, îndrăznesc să iau parte în Academia Română

la această ședință. Mai toți dintre Domniile Voastre mi-ați fost profesori. Unii, profesori direcți și îndrumători pe o cale grea și aproape nouă,—alți profesori indirecti și lămuritori, la care eram nevoit să recurg pe măsură ce concepția despre știința mea se lărgea și devenia mai clară.

«Și acum dacă mi-ați făcut cinstea să mă chemați alături de Domniile Voastre, mă simt dator să vă mulțumesc nu numai pentru o mare onoare, la care nu mă așteptam și pe care va trebui să dovedesc mai ales de acum înainte că o merit,—ci și pentru tot ce ați pus bun, adevărat și frumos în sufletul meu și din care poate s'a resfrânt o mică parte și în lucrările mele. Mai sunt dator să vă mulțumesc călduros în numele științei geografice care își capătă prin această alegere unanimă a Domniilor Voastre o nouă recunoaștere a valorii și importanței sale în știința țerii noastre. Mulțumesc în deosebi domnilor membri ai Secțiunii istorice, cari au dorit să mă aibă alături de Domniile lor, de sigur convinși de folosul pe care geografia îl poate aduce istoriei. Consider ca o datorie să dovedesc că această părere este justificată și că în adevăr unele probleme fundamentale care privesc istoria neamului românesc capătă o notă care nu e lipsită de interes sub lumina concepției și metodelor geografice».

D-l Ramiro Ortiz mulțumește prin următoarele cuvinte: «Nu am cuvinte să mulțumesc pentru caldele și afectuoasele vorbe cu care am fost primit între D-voastre și mai ales pentru marea, nesperata cinste pe care, nu pentru meritele mele personale, ci prin bunăvoia D-voastră, ați socotit să mi-o faceți, alegându-mă ca, în calitate de membru corespondent, să fac parte din cea mai înaltă instituție de cultură a țerii.

«Modest cercetător al problemelor istorice și literare, nu am îndrăznit nici odată să nădăjduesc a sta, într'o zi, între reprezentanții cei mai străluciți ai artei, literaturii și științei române, alături—fie chiar în al doilea rând—de cei pe cari eu îi consider ca maestrii mei iubiți și venerați.

«Cu acea ospitalitate eminentă românească, cu care — înpotriva celor ce dușmanii poporului nostru repetă neconținut în gazetele străine—primiți și cinstiți ca pe un frate pe cel ce vine la D-voastră cu inima curată și sufletul deschis; D-voastră ați voit a schimba dragostea mea cu a D-voastră și a-mi deschide porțile acestui sfat al învățaților.

«Președintele nostru, cu aleasa lui amabilitate, a voit să facă aluzie la Italia, țara nașterii mele, și cum simt că o parte din simpatia cu care am fost cinstit din primă clipă când am venit aci, își are rădăcinile în simpatia de care Italia s'a bucurat în acest dulce pământ românesc încă din vremea unui Ștefan-cel-Mare și Brâncoveanu, e de datoria mea să vă mulțumesc și în numele țerii mele de origine, a cărei legături frățești cu România vor

fi în viitor mai strânse încă din momentul acesta de criză prin care trec astăzi toate neamurile cari au ieșit ca aiurite din marele războiu.

«Socotesc marea cinste pe care mi-ați făcut-o, ca un îndemn pentru studiile mele, în care îmi place a mă considera școlarul multora dintre D-voastră și mai ales a iubiților colegi și maestri în cele românești: Iorga, Onciul, Pârvan, Bianu și Densușianu, și ca o dovadă de simpatie și de dragoste, căreia mă voi strădui din toate puterile mele a-i răspunde, arătându-mă în viitor demn de a fi meritat stima și încrederea D-voastre.

«Cu aceste sentimente vă mulțumesc, Domnule Președinte, Domnilor Colegi, din adâncul sufletului, și mă așez la lucru».

D-l N. Iorga face o comunicare despre *Vechimea culturii porumbului la noi*.

D-l D-r V. Babeș expune o comunicare cu subiectul *Cercetări noi despre valoarea nutritivă a porumbului și despre raportul ei cu pelagra*.

Direcțiunea Muzeului Național de Antichități confirmă prin scrisoare primirea celor 7 manuscrise ale Muzeului ridicate dela Academie de Germani în timpul ocupațiunii străine și predate Bulgarilor, cari le-au dus la Sofia împreună cu manuscrisele Academiei și înapoiate în urma intervențiilor acestei Instituțiuni. Direcțiunea mulțumește pentru solitudinea deosebită ce Academia a arătat în vremurile grele prin cari am trecut, colecțiunilor Muzeului Național.

D-l V. Pârvan cetește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința de astăzi prin care Secțiunea propune să se tipărească în Anale când le va veni rândul:

a) lucrarea părintelui D. Dan despre *Mănăstirea Sucevița* suprimându-se adaosurile documentare:

b) *Manuscrisele bibliotecii episcopiei greco-catolice române din Oradea-Mare. Studiu bibliografic* de D-r. Iacob Radu.

ȘEDINȚA DELA 25 Iunie 1920.

Președința d-lui D. Onciul.

D-l I. Bianu înfățișază două documente istorice procurate împreună cu altele pentru colecțiunea Academiei, cari se deosebesc de cele obișnuite. Amândouă sunt cărți Patriarhicești prin cari acci prelați străini greci se amestecă în afacerile interne ale țerei, făcând acte de un fel de supra-suveranitate.

1. La anul 1630 (7138) Iunie 2 Patriarhul Teofan al Ierusalimului întâ-

rește printr-o carte a lui, scrisă românește, o danie judecată de Domn cu divanul boerilor, într-o împrejurare rară și anume: Boerul Dumitru fost mare vornic stăpân pe Grădiștea de pe Argeș (în Vlașca) „au fostu ertat «niște rumâni ai lui, ca pân va fi viu să-l socotească, și să-l hrănească, «și să-l asculte de toate, iar după moartea lui, ei să fie ertați. Și le-au fostu «făcut și cărți domnești și zapisele lui la mâna lor, dară după aceea ei nici «l-au căutat nici l-au socotit, nici l-au ascultat. Deci într'aceea văzând el «așa, venit-au în divan înaintea dumisale lui Ion Leon Voevod Domnul . . «și înaintea tuturor boiarilor cu rumânii de față, de i-au dat fiu-său Bunei «Log, căci l-au căutat și l-au cinstit și nici de o nevoe n'au știut. Deci le-au «luat cărțile și zapisele ce le-au fost făcut de ertăciune, de le-au dat în «mână fiu-său Bunei Log». Domnul și divanul boerilor au întărit fapta aceasta, dar totuși bătrânul Logofăt a mers ca la o autoritate superioară la Patriarhul de Ierusalim, care se află în țară și a cerut și dela dânsul întărire. Iar Patriarhul a pus măreția lui iscălitură pe această carte scrisă românește, din al cărui stil încălcit el nu înțelegea probabil nici un cuvânt. El dădea totuși supraîntărire unui act juridic aprobat de cea mai înaltă autoritate a țerei: Domnul cu Divanul boerilor.

2. Celalat document de același fel este o carte de afurisanie dată în limba greacă la Noemvrie 1827 de Patriarhul Constantinopolului Agatanghel către Mitropolitul Moldovei, către clerul, egumenii, boerii, și ceilalți locuitori ai zisei Eparhii a Moldovei, în contra moștenitorilor lui Petru Cazimir, obligându-i să plătească lui Petrachi Mavrogheni (beizadea) suma de 7500 galbeni olandezi, împrumutată de acesta lui Cazimir, luând drept gaj moșia Dersca; dacă datoria nu se va plăti întreagă din moșia Dersca, moștenitorii lui Cazimir să fie îndatorați a o plăti din toată averea rămasă; — așa a hotărît Sinodul patriarchilesc din Constantinopol, — iar dacă nu se vor supune, să fie afurisiți etc. etc.

D-l *I. Bianu* prezintă invitația Societății Regale din Londra adresată Academiei ca să se asocieze la publicarea Catalogului Internațional al Literaturii Științifice, care până acuma se publică de această Societate, iar pentru viitor a obținut asocierea mai multor societăți științifice din peste 30 state.

— Sunt însărcinați d-nii *Gr. Antipa* și *G. Țițeica* să refere Academiei asupra acestei propuneri.

D-l Președinte *D. Onciul* zice: «Salut în ședința de astăzi pe membrul nostru onorar Dr. Valeriu Braniște care azi prima dată, după alogerea D-sale în sesiunea generală din anul trecut, a venit în mijlocul nostru.

«Activitatea d-lui Braniște pentru cauza națională a fraților de peste munți este prea bine cunoscută tuturor pentru ca să mai am nevoie a-i face aci

elogiul. În grelele lor lupte naționale, D-sa a luptat mereu în rândul dintâi, cu cuvântul și cu scrisul, pentru care a suferit prigoniri și închisori dela opresorii neamului. După izbânda care ne-a adus unitatea națională, D-sa a fost chemat în capul resortului Instrucțiunii din Transilvania, în care calitate a desfășurat cea mai fecundă activitate pentru organizarea învățământului național în România de peste munți, care a culminat în inaugurarea Universității românești din Cluj.

«În aprecierea însemnatelor servicii aduse culturii naționale și cauzei românești de peste munți, Academia Română a proclamat pe d-l Braniște membru de onoare al ei. Salutându-l azi în mijlocul nostru, îi urăm încă mulți ani de spornică activitate.

«Fiți bine venit, stimate Coleg» !

D-l Valeriu Braniște mulțumește pentru frumoasele cuvinte ce i s'au adresat, spunând că niciodată nu s'a simțit mai fericit, fiindcă onoarea ce i se face este mai mare decât ar fi așteptat vre-o dată. Aproape 3 decenii a cheltuit toată energia și toate forțele pentru existența și înălțarea neamului. Prin alegerea sa de membru onorar al celei mai înalte instituțiuni culturale a Românismului nu s'au recompensat meritele sale personale, ci ale acelui popor care a luptat din greu atâtea secole pentru existență și libertate.

ȘEDINȚA DELA 2 IULIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela d-l *Emil Racoviță* se primește următoarea scrisoare :

«Primesc scrisoarea D-voastre din 14 Iunie prin care îmi vestiți numirea mea de membru activ al Secțiunii științifice.

«Vă rog să împărtășiți membrilor Academiei viile mele mulțumiri pentru marea cinste ce mi-au făcut și pentru prilejul ce-mi dau de a lucra alături cu ei pentru propășirea culturii naționale și mondiale».

Dela d-l *V. Bogrea* se primește următoarea scrisoare:

«Alegerea mea ca membru corespondent al celei mai înalte instituțiuni de cultură a țării e un dar cu totul nemeritat, pe care mi-l face marea Dv-bunăvoință.

«Îl primesc cu adâncă recunoștință și cu făgăduința solemnă, că mă voi uili din toate puterile, să corespund încrederii, cu care ați binevoit a mă onora.»

Dela d-l *N. Bănescu* se primește următoarea scrisoare:

«Primind adresa D-voastre, No. 1258, din 15 Iunie 1920, iau act cu o plăcută surprindere de alegerea mea ca membru corespondent al Secției literare a Academiei Române.

«Imi dau bine seama că onoarea, pe care învățatul Corp al țerii mi-o face înseamnă nu atât o răsplătire a modestelor mele contribuții la cultura națională, cât mai cu seamă un îndem pentru nouă silințe folositoare pe acest tărâm.

«Nădăjduind a putea răspunde, cu vremea, acestei înalte distincții, vă rog Domnule Președinte, să binevoiți a fi, pe lângă colegii D-Voastre, interpretul sentimentelor mele de recunoștință».

Dela d-l Sava Atanasiu se primește următoarea scrisoare:

«Prin adresa D-voastre din 16 Iunie a. c. mi se comunică alegerea mea ca membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică. Consider ca o onoare deosebită această distincțiune ce mi se dă de cea mai înaltă Instituțiune culturală românească, pentru o activitate științifică pe care am socotit-o prea modestă pentru a atrage atențiunea binevoitoare a Academiei asupra ei.

«Vă rog, Domnule Președinte, să fiți interpretul mulțumirilor mele de recunoștință pe lângă Domnii membrii ai Academiei pentru titlul ce mi l'au acordat, asigurându-i că voi lucrea și de acum înainte în domeniul specialității mele pentru a merita pe deplin această distincțiune».

D-nii *Gr. Antipa* și *G. Țițeica*, răspunzând însărcinării ce li s'a dat în ședința trecută, raportează că situația financiară este de așa natură că Academia nu poate lua parte la sprijinirea întreprinderii Societății Regele din Londra pentru continuarea *Catalogului internațional de literatură științifică*,

D-l *St. C. Hepites* propune să se intervină la Guvern pentru a trimite delegați la Congresul proiectat și a da ajutorul necesar acestei opere științifice atât de importante.

După discuțiunea urmată propunerea se aprobă și se decide a se interveni la Ministerul Instrucțiunii pentru a se înscrie cu 5 exemplare din numitul catalog, dintre cari unul pentru Academie și câte unul pentru bibliotecile celor 4 Universități din București, Iași, Cernăuți și Cluj.

D-l *St. C. Hepites* prezintă în dar pentru colecțiunile Academiei un foarte frumos exemplar de dagerotipie.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 9 IULIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre *Un poet al iredentismului român: Romul Scriban*.

D-l N. Iorga prezintă în dar din partea autorului publicațiunea *La Geografia* de Roberto Almagia, profesor la Universitatea din Roma, Roma 1919.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 17 SEPTEMBRIE 1920.

Președința d-lui D. Onciul.

D-l Președinte D. Onciul, deschizând ședința, zice:

«Reîncepând ședințele noastre ordinare, vă salut cu colegială cordialitate la începutul unui nou an de muncă, făcând urare pentru o spornică activitate în conlucrarea colegială.

«În timpul vacanțelor am avut durerea să pierdem un scump și stimat coleg, pe Teodor Stefanelli, răposat la Folticeni în ziua de 23 Iulie, la vârsta de 71 ani. În numele Academiei, am trimis familiei o telegramă de condoleanță și am comandat o coroană la înmormântare.

«Ales membru corespondent în 1898, apoi membru activ în 1910, defunctul coleg lasă cele mai bune amintiri și adânci regrete în urma sa. În răspunsul ce am avut onoarea să fac la discursul său de recepțiune, am arătat meritele regretatului nostru coleg ca scriitor și activitatea lui distinsă pentru cultura românească în Bucovina. Ca magistrat, defunctul a adus țerii sale de naștere și populațiunii de acolo foarte însemnate servicii, în aprecierea cărora a fost înaintat la demnitatea de consilier al Înaltei Curți de Casațiune din Viena, unde numai doi Români Bucovineni au putut să pătrundă înainte de dânsul.

«În ultima sesiune generală l-am avut încă între noi. Deși suferind de boala ce l-a răpus și de a cărei gravitate nici el nici noi nu ne dedeam seama atunci, ne-a făcut încă o comunicare în ședința publică despre «Catastru și cărțile funduare», la a căror întocmire în Bucovina a lucrat ca tânăr magistrat cu un deosebit devotament și cu aleasă concepțiune de ordine, drept și datorie.

«Bună și frumoasă, cum i-a fost viața, fie-i amintirea!»

D-l N. Iorga face o comunicare despre *Descoperirile istorice dela biserica domnească din Curtea-de-Argeș* cu ocaziunea săpăturilor făcute și cari continuă încă în interiorul bisericii; o altă comunicare cu subiectul *Un negustor bucureștean acum 100 de ani*, și în fine, a treia comunicare despre *Perisistența cărții românești la populațiunea de baștină din Basarabia de sud în tot timpul cât această provincie a stat sub stăpânirea rusească și legăturile culturale dintre Românii din nordul Dobrogei și populațiunea românească de pe malul stâng al Dunării.*

ȘEDINȚA DELA 24 SEPTEMBRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela Principele Roland Bonaparte se primește o scrisoare, în limbă franceză, al cărei cuprins în traducere este următorul :

«Am primit scrisoarea prin care mă înștiințați că Academia Română a binevoit să mă primească între membrii ei onorari.

«Foarte măgulit de acest semn de simpatie, vă rog să transmiteți mulțumirile mele cele mai cordiale confrăților D-voastră, spunându-le cât sunt de mândru de a fi asociat la cel mai înalt corp învățat al unei țeri care-mi este cu deosebire scumpă».

D-l Senator Rodolfo Lanciani mulțumește pentru alegerea sa de membru onorar printr-o scrisoare în limba italiană, al cărei cuprins este următorul :

«Am primit foarte plăcuta D-voastră comunicare cu data de 16 Iunie și țin să vă exprim cea mai adâncă mulțumire pentru cinstea ce mi s'a făcut.

«Din punct de vedere istoric și arheologic scumpele noastre țeri sunt unite prin legături indisolubile. Sper să obțin dela guvernul meu ca monumentul marelui nostru războiu și a marelui noastre victorii, care se va ridica pe Pogdora, să ia forma, ba chiar să fie o reproducere potrivită a monumentului lui Traian dela Adam Clisi. Cu aceste simțăminte îmi ocup locul meu între membrii Academiei Române din București».

Dela d-l Dr. D. Călugăreanu se primește următoare scrisoare:

«Luând cunoștință cu mare bucurie de adresa Dv. Nr. 1256 din Iunie 1920, prin care mă înștiințați că Academia Română m'a ales membru corespondent al ei, am onoare a vă ruga să binevoiți a arăta tuturor membrilor savantei Adunări mulțumirile mele cele mai vii pentru cinstea pe care mi-au făcut-o.

«Chemându-mă în sânul ei, Înalta noastră Instituție Culturală îmi impune o nouă datorie de recunoștință, pe lângă cea pe care i-o port de 20 de ani, când m'a ajutat să fac studii în străinătate».

Dela d-l Dr. Iuliu Moldovanu se primește următoarea scrisoare:

«Cu onoare vă confirm primirea adresei D-voastre N-rul 1256 din 14 Iunie a. c., prin care binevoiți a-mi comunica, că Academia Română m'a ales în ședința plenară din 10 Iunie a. c. membru corespondent al ei în Secțiunea științifică.

«Sper că mă voi putea arăta demn de această cinste, prea mare pentru

modesta mea muncă științifică depusă până acuma, 'și demn de încrederea care o aveți în puterea mea de muncă».

Ministerul Instrucțiunii dăruiește pentru colecțiunile bibliotecii două pachete cu documente cumpărate dela d-na Nerva Hodoș.

Ministerul Lucrărilor Publice înștiințează că, în conformitate cu dispozițiunile cuprinse în art. 12 din decretul lege No. 2521 de 10 Iunie a. c., din Comitetul de direcțiune al Consiliului de perfecționare a școalei politehnice din București face parte și un membru al Secțiunii științifice a Academiei. Roagă a i se comunică numele membrului delegat de Academie pentru acest scop, spre a fi numit de acel Departament, în această calitate, prin decret regal, pe timp de 3 ani.

— Cererea Ministerului se trimite la Secțiunea științifică, care recomandă pe d-l A. Saligny.

D-l I. *Bianu* spune că în cursul lunii Iulie trecut d-l maior Popescu A. Ion din Ministerul de Răsboiu i-a comunicat că la Primăria comunei Ocna Sibiului se află mai multe documente vechi de mare valoare pentru istoria neamului nostru, între cari câteva diplome originale date de Mihaiu-Viteazul ca Principe al Transilvaniei, pe care comuna le-ar cedă spre a fi studiate de Academie și poate chiar încorporate în colecțiunile acestei Instituțiuni. În urma intervenției făcute la Ministerul de Răsboiu s'a permis d-lui maior Popescu să meargă la Ocna-Sibiului pentru a le aduce la Academie. La scrisoarea de împuternicire dată delegatului, Primăria orașului Ocna Sibiului a răspuns că documentele au fost luate la 4 August de către părintele Dr. I. Lupaș spre a fi studiate. Consiliul comunal a decis ca ele să nu fie cedată deocamdată nimănui. Arhiva orașului va fi studiată de un specialist și documentele de însemnătate istorică vor fi depuse la Institutul pentru istoria Românilor dela Cluj sau la Academia Română sau la Muzeul național, orașul rezervându-și pentru totdeauna dreptul de proprietate asupra lor.

Academia Regală Belgiană invită Instituțiunea noastră la a 75-a aniversare a Secției ei de Arte frumoase, care se va sărbători la 1 și 2 Decembrie viitor. Cu ocaziunea întrunirii reprezentanților diferitelor Academii la aceea festivitate, numita Academie va propune constituirea unei Uniuni Academice Internaționale de Arte frumoase la fel cu cele cari există pentru Științe și Litere. Dacă Academia noastră găsește potrivită înființarea acelei Uniuni roagă a se da delegaților ei instrucțiunile necesare pentru a lua parte la discuția proiectului și la eventuala redacție a Statutelor noii Uniuni internaționale.

Dela Marele Stat Major se primește în dar «*Atlas Topographique et*

militaire qui comprend les Etats de la couronne de la Bohême et de la Saxe Électorale avec leurs frontières», compus din 38 hărți, făcut în 1758 de St. Julien.

Dela d-l N. Iorga se primește în dar ultima sa lucrare în limba franceză intitulată *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, Paris 1920.

ȘEDINȚA DELA 8 OCTOMVRIE 1920.

Președința d-lui D. Onciul.

Dela Academia de științe din Baltimore a Statului Maryland, se primește o scrisoare în limba franceză, care în traducere are următorul cuprins:

«Academia de științe din Maryland are onoarea să răspundă scrisorii Dv. dela 20 Iulie a. c. și să exprime Academiei Române bucuria membrilor noștri pentru relațiunile statornice pe care ați binevoit a le stabili între noi.

«Am onoare a vă informa că d-nii Academicieni Grigorie Antipa, Gheorghe Marinescu și Gheorghe Tețica, au fost aleși Membri onorari corespondenți ai Academiei de științe din Maryland. Diplomele lor se trimet deodată cu aceasta. Avem asemenea onoarea a desemna ca membrii corespondenți ai Academiei Române pe d-nii:

«Dr. Howard A. Kelly, unul din cei mai distinși medici din Baltimore, având numeroase distincțiuni onorabile;

«Dr. Leon du Bois, un filolog erudit de un vast talent literar și care conduce Școala Berlitz pentru limbi din orașul nostru;

«Dr. Francis C. Nicholas directorul muzeului acestei Academii, erudit și explorator cu experiență foarte întinsă, care a primit numeroase distincțiuni și este membru onorar și corespondent la Academii și Societăți savante din lumea întreagă.

«Am fi bucuroși să întindem bunele relații pe cari le avem cu Academia Română asupra tuturor Românilor cari s'ar putea afla în Baltimore. Această Academie este la dispoziția lor. Dacă n'ar fi o indiscreție, noi v'am fi foarte recunoscători dacă Academia Română ar putea face tot așa față de Americanii cari s'ar putea afla în țara D-voastră, atât de înaintată în progres, în cât popoarele scumpelor noastre patrii, să se poată bucura de relațiile academice internaționale.»

— Se decide a se răspunde că s'au primit cu plăcere recomandările făcute și la viitoarea sesiune generală se vor expedia noilor colegi cuvenitele diplome.

D-l V. Pârvan prezintă o scrisoare a d-lui John G. White din orașul Cleveland, Statul Ohio, către d-l V. Pauly din București, prin care adresan-

tul propune să i se procure cărți de folk-lore și texte vechi românești pentru a le dăruî bibliotecii publice din Cleveland. Scrisoarea i-a fost trimisă de d-l Pauly, spre a fi adusă la cunoștința Academiei în vederea strângerii legăturilor culturale cu America.

— Se decide, după propunerea d-lui Pârvan, a se scrie d-lui White că Academia Română e dispusă a-i trimite atât publicațiile ei folkloristice cât și alte publicații române, în schimbul unor publicații analoage de folklore și literatură americană.

Dela Uniunea Academică Internațională se primește un memoriu relativ la publicarea scrierilor lui Hugo Grotius și o scrisoare prin care Uniunea satisfăcând cererea Academiei Regale din Amsterdam, întreabă dacă Academia noastră este dispusă a contribui la această întreprindere.

D-l I. Caragiani prezintă ca dar din partea autorului Căpitan I. T. Ulic următoarele publicațiuni:

- a) *Calculul Antenelor Marconiane*, Ploești 1908 și
- b) *Expertiza Grafică*, București 1916.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 15 OCTOMBRIE 1920.

Președința d-lui D. Onciul.

D-l Președinte D. Onciul, deschizând ședința, zice:

«Salut în ședința de azi pe noul nostru coleg d-l Gogu Constantinescu, ales membru corespondent la Secțiunea științifică, în sesiunea generală din acest an.

«D-l Constantinescu a câștigat până acum un renume în lumea științifică, care face onoare științei românești. Încă înainte de alegerea sa ca membru corespondent al Academiei Române, D-sa ne-a făcut, în ședință publică, o prea interesantă și mult apreciată comunicare asupra invențiunii sale «Sonicitate», invențiune de cea mai mare importanță, prin care D-sa și-a cucerit un loc de frunte în lumea științifică.

«Urez d-lui Constantinescu o spornică activitate și de aci înainte, în domeniul specialității sale, întru folosul și înaintarea științei și spre onoarea Academiei noastre.

«Fiți bine venit, scumpe coleg.»

D-l Gogu Constantinescu mulțumește pentru onoarea ce i se face și speră să corespundă încrederii ce i s'a acordat. Dedică Academiei prima sa lucrare asupra Sonicității și regretă că din cauza lipsei din țară nu a avut cunoștința până astăzi de alegerea sa de membru corespondent, pentru a marca această ședință cu o frumoasă comunicare. Astăzi mai mult ca oricând își

dă seamă de însemnătatea lucrărilor sale, asupra cărora a făcut altă dată, în mijlocul Academiei, o comunicare cu totul originală. Societăți de înaltă cultură din Anglia l-au invitat adeseori să le comunice descoperirile sale în «Știința Sonică», dar întotdeauna a fost oprit de scrupulul de a destăinui mai întâi țerii căreia aparține rezultatele muncii sale în acest domeniu al științei.

D-l M. C. Sutz face o comunicare despre *Unitățile ponderale din Egipt și bobul de grâu chaldean*.

D-l I. Bianu prezintă, ca dar din partea d-lui C. N. Mateescu, profesor la Seminarul din Râmnicul-Vâlci, trei chrisoave scrise slavonește pe pergamament, și anume :

1.—1562 (7071) *Octomvrie*. București. — Petru Vvod. Rom., feciorul lui Mircea Vvod., întărește stăpânirea Radului preste moșia din Mihăilești.

2.—1579 (7087) *Iunie 14*. București. — Mihnea Vvod. Rom., feciorul lui Alexandru Vvod., întărește stăpânirea Stoicăi preste moșia din Mihăilești cumpărată dela Simion călugărul, și a lui Popa Vlad preste moșia din Măicănești, cumpărată dela feciorii lui Vlad.

3.—1597 (7105) *Februarie 3*. Târgoviște. — Mihail Vvod. Rom., feciorul lui Pătrașcu Vvod., întărește stăpânirea lui Stan preste moșia din Măicănești, cumpărată dela unchiul său Vlad al lui Grumaz. În marginea stângă a documentului e semnătura autografă a marelui Logofăt Teodosie Rudeanu.

D-l Gr. Antipa prezintă pentru colecțiunile bibliotecii, ca dar din partea autorului, publicațiunea în limbile franceză și germană despre *Boala Minerilor dela St. Gothard și Simplon*, de Profesorul Dr. E. Perroncito, Turin 1912.

Dela Universitatea din Cernăuți se primește invitare la solemnitățile inaugurării ei, care se va face în ziua de 24 Octomvrie curent, sub președinția M. S. Regelui.

— Se decide ca Instituțiunea noastră să fie reprezentată prin d-l Președinte D. Onciul.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 22 OCTOMVRIE 1920.

Președința d-lui I. A. Brătescu-Voinești, Vicepreședinte.

D-l N. Iorga face o comunicare, după un manuscris al d-lui Paul Gore, despre Ștefan, fiul lui Alexandru Vodă Lăpușneanu, și o altă comunicare despre *Românii în câteva izvoare medievale apusene*.

ȘEDINȚA DELA 29 OCTOMVRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* deschizând ședința zice :

«*Domnilor Colegi,*

«Astăzi serbăm a 45-a aniversară a nașterii M. S. preagrațioasei noastre Regine. Dela un capăt la altul al României întregite, toate inimile românești se îndreaptă spre cea mai iubită dintre Regine, cu cele mai vii urări de fericire și cu cele mai adânci sentimente de dragoste și recunoștință.

«Dragostea și devotamentul ce buna noastră Regină le-a închinat patriei, poporului și ostașilor, în grele vremi de răstriște ca și în zile senine, înaltele ei calități de Doamnă și Regină, ce le-a pus în serviciul țerii și neamului, bunătatea și binefacerile ce le-a revărsat din plin asupra supușilor Ei, ele au cucerit pentru totdeauna inimile recunoscătoare ale Românilor de pretutindeni, ca și admirațiunea străinătății.

«Serbătoarea zilei de astăzi este, din nefericire, ăernită prin doliul Casei Regale, în urma încetării din viață a Marei Ducese Maria de Saxa Coburg Gotha și Ducesă de Edinburg, mama M. S. Reginei.

«Impărtășim jalea mult iubitei noastre Regine și a Augustei Sale familii.

«Luând parte, cu sentimentele noastre cele mai sincere, la durerile și fericirile preasculpei noastre Dinastiei, urăm M. S. Reginei ani mulți și fericiti.

«Să trăiască!»

D-l Președinte *D. Onciul* zice : În urma delegațiunii ce mi-ați dat am avut onoarea să reprezint Academia Română la solemnitatea inaugurării Universității din Cernăuți. Serbarea, prezidată de M. S. Regele, însoțit de M. S. Regina cu A. A. L. L. Regale Principele moștenitor și Principesa Mariorara, s'a început la ora 10 și s'a ținut în palatul mitropolitan, în somptuoasa sală sinodală, cea mai frumoasă din toată România. Serbarea a început cu un cuvânt de bine cuvântare al I. P. S. S. Mitropolitului Primat. Au urmat apoi discursurile d-lor I. Nistor, rectorul Universității, P. Negulescu, ministrul Instrucțiunii, și discursul frumos și înălțător al M. S. Regelui, după care am luat cuvântul și am dat cetire următoarei adrese :

«*Academia Română, aduce Universității din Cernăuți, celei mezine între universitățile României întregite, urările sale cele mai afectuoase, la inaugurarea ei solemnă ca universitate românească.*

«Iniințată acum 45 de ani spre a fi pusă în serviciul unei cauze streine, această universitate, având chiar dela început o mică pleiadă de profesori români cari cu devotament sacru au servit cauza culturii naționale, împreună cu o ceată valoroasă de studenți români, cari cu entuziasmul tinereței

au cultivat între ei idealurile și aspirațiunile neamului, în atari condițiuni, această Universitate, îndeplinindu-și chemarea de înaltă școală a științei, a putut să aducă un serviciu însemnat culturii românești în Bucovina, sub fosta stăpânire austriacă.

«După patru decenii de funcționare ca universitate germană, ea este redată acum adevăratei sale meniri, ca înaltă școală românească.

«Dulcea Bucovină» cea duios cântată de regele poeziei române, pământ străbun, ce prin vitregia timpurilor a fost rupt din trupul vechei Moldove, cu atâtea amintiri scumpe și monumente sacre ale trecutului românesc ce ea păstrează, acum fericit reunită cu patria mamă, reintră în drepturile ei imprescriptibile. Istoria a destinat-o și marile evenimente din urmă au consacrat-o ca dreaptă moștenire a poporului românesc, cel care a imprimat pământului ei caracterul său istoric, dându-i cea dintâiu organizațiune politică și cucerindu-l pentru civilizațiune din mâinile barbariei. Un secol și jumătate de stăpânire streină, trecută acum pentru totdeauna, nu a putut să desființeze ceea ce istoria a creat prin secole, ființa națională a acestui pământ românesc.

«Când a sunat ceasul cel mare, *Maiestatea Sa Regele nostru Ferdinand I*, în vremi de cea mai mare cumpănă pentru țară și neam, trăgând sabia liberatoare și reunind sub sceptrul Său glorios străbuna Patrie Română dela Nistru până la Tisa, Dacia Traiană reînviată, a chemat Româniile cei subjugăți dimprejur la libertate și viață națională.

«Drept focar intelectual de viață națională, drept templu al culturii românești, închinat științei luminătoare și educațiunii patriotice, Universitatea din Cernăuți redată menirii sale adevărate, primește azi consacrarea solemnă ca înaltă școală românească.

«Fie ca prin ea un nou astru de lumină să răsară aci pentru această țară și pentru poporul românesc, deșteptând o nouă viață națională, înfloritoare prin știință și prin cultură proprie. Căci mai tare decât puterea dreptului istoric, mai tare decât puterea armelor biruitoare este și va fi puterea mereu învietoare a științei, puterea culturii.

«In serviciul acestei puteri atot-cuceritoare, fie ca cea mai tânără universitate românească să-și îndeplinească fericit și spornic înalta ei menire.

«Trăiască Universitatea românească din Cernăuți!

«Vivat, crescat, floreat!»

După aceasta au urmat discursurile reprezentanților Universităților din București, Iași, Cluj și al Universității polone din Posnan, al cărei delegat a ținut un cuvânt de salutare în limba română, care a încântat pe auditor, apoi cuvântarea de închidere a rectorului Universității. La prânzul festiv, dat în spațioasa trapeză a Mitropoliei, rectorul Universității a închinat pentru

M. S. Regele și Familia Regală, la care Maiestatea Sa a răspuns în termeni frumoși și înălțători. În timpul serbării a sosit trista veste despre moartea mamei M. S. Reginei, ceea ce a împiedecat pe Regina să iea parte la concertul dat după amiazi în teatrul orășenesc, spre marea părere de rău a populațiunii din Cernăuți, care așteptă să vadă pe mult dorita Regină. După prânz s'a făcut la Universitate desvelirea bustului M. S. Regelui. Seara s'a dat un concurs festiv al tuturor studenților, la care a binevoit a lua parte și M. S. Regele cu A. S. Regală Prinzepele moștenitor și cu d-nii Miniștri. La orele 11 seara miniștrii și delegații au plecat cu trenul special. Maiestățile Lor au rămas în localitate până a doua zi. Frumoasa serbare va rămâne în neștearsă amintire celor ce au luat parte la ea.

Dela Ministerul Lucrărilor Publice se primește o scrisoare prin care Academia este rugată să recomande un membru al Secțiunii științifice, care să fie numit în consiliul de perfecționare a Școalei Politehnice înființate la Timișoara.

— Se trimite la Secțiunea științifică, care propune pe d-l *L. Mrazec*.

— Propunerea Secțiunii se aprobă.

D-l *I. Bianu* prezintă un album foarte interesant, conținând biserecile de lemn din Ucraina, primit în dar dela Muzeul Național Ucrainian din Lemberg. Culegerea este făcută de arhitectul A. Loushpynskyi și este intitulată *Ucrainorum Galiciae Ecclesiae lignae XVI-XVIII ss.*

Dela Secțiunea științifică se primește propunerea de a se tipări în *Anale* manuscrisul lucrării: *Acțiunea extractului de Bryonia alba asupra inimii și circulațiunii* de d-l profesor D-r. Ar. Grădinescu.

ȘEDINȚA DELA 5 NOEMVRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *N. Iorga* prezintă o pagină de manuscris cuprinzând interpretarea *Scripturii*, datorită Arhimandritului Romano dela Mitropolie, viitor episcop Dionisie Romano de Buzău. Pagina facea parte dintr'un *Chiriahodromion* din secolul al XVIII-lea.

Dela Primăria orașului Oltenița se primește, spre a se incorpora în colecțiunile bibliotecii, un act de cununie liberat de Exarhia Bulgară, Mitropolia Durostolo-Cervensca, la 22 Ianuarie 1877, pe un formular tipărit în limba română.

Ministerul Lucrărilor Publice roagă Academia să rezerve, pentru viitorii elevi ai Școalei Politehnice înființate la Timișoara, o parte din bursele destinate pentru elevii de școală politehnică.

D-l *I. Bianu* arată că prin regulamentul fondului Adamachi s'au stabilit 8 burse pentru elevi ai Școalei Naționale de Poduri și Șosele, azi Școala Politehnică din București. La facerea regulamentului nu mai eră și altă școală de acest fel în cuprinsul țerii. Cererea Ministerului s'ar putea satisface numai după modificarea regulamentului fondului Adamachi.

D-l *Gr. Antipa* este de părere să se numească o comisiune pentru modificarea acestui regulament.

— După discuțiunea urmată se ieau următoarele deciziuni:

a) toate cele 8 burse se vor acorda în acest an școlar numai la elevi ai Școalei Politehnice din București:

b) se alege o comisiune compusă din d-nii *Gr. Antipa*, *St. C. Hepites* și *G. Țițeica*, care să facă plenului, în viitoarea sesiune generală, propuneri pentru modificarea regulamentului.

D-l *N. Iorga* arată că prin legea promulgată prin Decretul Regal cu Nr. 4285 și publicată prin Monitorul Oficial cu Nr. 167 dela 31 Octomvrie expirat, s'au înființat la Paris și Roma școale românești pentru studii superioare de istoria și filologia popoarelor romanice, cercetări de arhive și biblioteci, continuarea studiilor universitare pentru specialități cari nu se predau încă la noi și cultivarea artelor. Articolul VIII al legii dispune ca directorii acestor școale să se numească de Ministerul Instrucțiunii după recomandarea Academiei. D-l *Iorga*, fiind informat că Guvernul francez a luat măsuri pentru înlesnirea deschiderii școalei dela Paris, este de părere să se recomande Ministerului cei doi directori ai școalelor.

— După discuțiunea urmată, sunt aleși, spre a fi recomandați, d-nii *N. Iorga* pentru școala din Paris și *V. Pârvan* pentru cea din Roma.

SEDINTA DELA 12 NOEMVRIE 1920.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l *I. Bianu* prezintă, ca dar din partea autorului, publicațiunea *Les Fresques de l'Eglise Saint-Nicolas de Courtea-de-Argeș*, Paris 1919, de O. Tafrali.

D-l *N. Iorga* spune că lucrarea este o reproducere a picturilor din biserica domnească dela Curtea-de-Argeș, întovărășită de un comentar necompetent, care încearcă a induce în eroare opinia publică din Apus. A spune că biserica Curtea-de-Argeș nu este zidită în secolul XIV este tot ce poate

fi mai pretențios și mai ridicol. Este un rău serviciu ce se aduce istoriei și artei noastre când oameni fără nici o pregătire încearcă să denatureze adevăruri stabilite de specialiști necontestati.

D-l Președinte *D. Onciul* adaugă că grafitul descoperit, prin care se stabilește că la 1352 a încetat din viață Marele Basarab Voevod, fiind scris pe tencuială proaspătă, este o probă ca biserica nu eră terminată la acea dată.

D-l *V. Pârvan* amintește că Academia a aderat dela început la Uniunea Academică Internațională. La conferințele preliminare Instituțiunea noastră a fost reprezentată prin d-l *M. C. Sutzu*, care atunci se află la Paris. Uniunea a început a lucra și noi primim mereu întrebări ce atitudine luăm și cu ce contribuim la diferitele proiecte de lucrări aprobate în adunarea ei generală din Maiu trecut, adunare la care Academia noastră n'a putut lua parte. Unele din problemele hotărâte, cum ar fi tipărirea operelor lui *Hugo Grotius*, ne interesează mai puțin. Altele privesc însă deadreptul și istoria noastră și de aceea nu putem lipsi dela ele. Aceste din urmă sunt: *Corpus des vases antiques*, proiect al Academiei de Inscripțiuni și Frumoase Litere din Paris; *Complément au Corpus des inscriptions grecques et latines* și *Carte archéologique de l'empire romain* au millionième, proiecte ale Academiei dei Lincei din Roma; *Répertoire des collections et des catalogues de manuscrits grecs* și *Rédition du Glossarium de Du Cange*, proiecte ale Comitetului Uniunii. În bugetul Secțiunii istorice pe anul curent este înscrisă suma de 10.000 lei pentru participarea la lucrările U. A. I. Este o datorie de onoare și un drept pentru Academia noastră de a nu lăsa să treacă ocazia de a lua parte la lucrările de interes general proiectate de Asociația instituțiunilor de cea mai înaltă cultură ale Apusului. Pentru acest scop d-l *Pârvan* supune aprobării plenului ca pentru partea românească a întreprinderilor d-sa să conducă cele trei lucrări proiectate de Academia de Inscripțiuni și Frumoase Litere și de Academia dei Lincei și speră că d-l *N. Iorga*, cu toate multiplele sale ocupațiuni, va binevoi să conducă cele două lucrări proiectate de Comitetul Uniunii, cooptându-și fiecare colaboratorii pe cari îi va găsi mai apți. Directorii acestor lucrări să aibă autorizația de a comunica direct cu U. A. I. și a-i face propunerile ce vor crede necesare cu privire la organizarea lucrărilor.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* se unește cu propunerea d-lui *Pârvan*, dar crede că este interesant ca Academia să iea parte și la tipărirea operelor lui *Hugo Grotius*, părintele dreptului internațional. Avem între noi membri activi și corespondenți juriști, cari ar putea contribui cu luminele lor la înfăptuirea acestui frumos proiect.

D-l *St. C. Hepites* adaugă că Instituțiunea noastră a fost invitată să adere

la diferitele uniuni științifice interaliatate, dar până în prezent n'a făcut nimic. În timpul cât a stat la Paris s'a întâlnit cu membri ai acestor uniuni, cari l-au întrebat ce face România și de ce nu răspunde la invitațiile ce i se fac? D-sa s'a mărginit să dea un singur răspuns: valuta prea scăzută a leului nostru pune în imposibilitate țara noastră de a lua parte la lucrările uniunilor. Răspunsul i se pare însă neîndestulător și de aceea este de părere ca Academia să ia măsuri pentru participare.

D-l Gr. *Antipa* atrage atențiunea asupra situației grele în care se găsește Academia din punct de vedere financiar. Atâta timp cât lucrările noastre stau netipărite din această cauză, nu poate fi vorba de noi fonduri pentru participare la lucrările asociațiunilor științifice interaliatate sau internaționale.

— Se iau următoarele decizii:

a) se aprobă propunerile d-lui V. Pârvan în limitele sumei prevăzute în buget:

b) se amână propunerea d-lui St. C. Hepites pentru viitoarea adunare generală.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 19 NOEMVRIE 1920.

Președinta d-lui D. *Onciul*.

D-l N. *Iorga* face o comunicare despre *Valoarea izvoarelor vechi ungurești despre Români*.

ȘEDINȚA DELA 26 NOEMVRIE 1920.

Președinta d-lui D. *Onciul*.

D-l Președinte D. *Onciul* anunță trista știre a trecerii din viață în ziua de 21 Martie 1919, a d-lui Otto Schrader, profesor la Universitatea din Breslau, membru corespondent străin al Academiei noastre la Secțiunea literară de la 30 Martie 1891.

ȘEDINȚA DELA 3 DECEMVRIE 1920.

Președinta d-lui D. *Onciul*.

Dela Ministerul Instrucțiunii se primește înștiințare că Academia de Medicină din Franța și-a exprimat dorința ca Instituțiunea noastră să fie repre-

zentată prin delegați la sărbătorirea împlinirii unui secol dela înființarea ei, solemnitate care se va face în a doua jumătate a lunii Decembrie curent. Invitațiunea s'a făcut prin Legațiunea Franței, căreia urmează a se comunica numele delegaților.

— Academia, constatând cu părere de rău că nu este cu putință a trimite delegați speciali, decide, după propunerea d-lui Hepites, ca d-l Dr. I. Cantacuzino, care se află la Paris, să fie rugat a o reprezenta la aceste sărbători.

D-l D. Onciul cetește procesul verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 26 Noembrie expirat prin care, între altele, Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Neputându-se tipări în prezent Memoriile Secțiunii, lucrarea d-lui I. Georgescu despre *Istoria Seminarului român unit din Oradea*, deși meritorie, nu poate fi publicată;

b) să se publice de Academie lucrarea părintelui St. Meteș cu subiectul *Contribuții nouă privitoare la voevozii români din părțile ungurești*.

D-l O. Densușianu trimite următoarea notă despre răposatul Otto Schrader, fost membru corespondent străin al Academiei:

«În orientarea nouă a studiilor de lingvistică Otto Schrader a avut un loc însemnat printr'un șir de cercetări, cari dacă nu aduceau puncte de vedere cu totul nouă — în direcțiunea în care a lucrat fusese precedat de A. Kuhn A. Pictet, A. Pičk—, au ajutat la lămurirea unor probleme, au dat unele sugestii și mai ales au pus la îndemâna învățaților elemente bogate de informație. Profesor mai întâi la Jena și mai pre urmă la Breslau, unde a murit în vârstă de 64 de ani, dânsul a publicat printre altele: *Sprachvergleichung und Urgeschichte*, 1883 (ultima ediție, 1907); *Tier- und Pflanzengeographie im Lichte der Sprachforschung*, 1883; *Linguistisch-historische Forschungen zur Handelsgeschichte und Warenkunde*, 1886; *Ueber den Gedanken einer Kulturgeschichte der Indogermanen auf sprachwissenschaftlicher Grundlage*, 1887; *Die älteste Zeitteilung der indogermanischen Völker*, 1898; *Reallexikon der Indogermanischen Altertumskunde*, 1901; *Die Indogermanen*, 1911 (în colecția «Wissenschaft und Bildung»); pe lângă acestea o prelucrare a cărții lui V. Hehn, *Kulturpflanzen und Haustiere*. Unind cercetările de lingvistică cu cele din alte domenii, privitoare la întreaga vicață a popoarelor indoeuropene, Otto Schrader s'a ocupat statornic cu originea acestor popoare, încercând să fixeze locul unde ele au trăit în timpurile cele mai vechi. Părerea la care se oprise în *Sprachvergleichung und Urgeschichte* eră că leagănul Indoeuropeilor trebuie căutat în părțile orientale ale Europei, în Rusia meridională, dar această părere nu a avut darul să convingă pe mulți învățați și după criticele ce le-a întâmpinat

nu a mai fost susținută nici de dânsul cu aceeași convingere ca mai înainte. Lucrarea cea mai de seamă a lui Schrader rămâne *Reallexikon der indogermanischen Sprachen*, care acum se tipărește într'o nouă ediție, din care au apărut două fascicule; ea e încheierea unei munci de ani întregi, o carte care chiar dacă aduce păreri care nu pot fi totdeauna împărtășite își păstrează valoarea prin bogata ei documentare, prin ceea ce face din ea un repertoriu prețios pe care trebuie să-l consulte și linguiștii și istoricii culturai europene».

D-l *St. C. Hepites* prezintă un plic cu manuscrise de ale regretatului Dr. D. Grecescu, fost membru al Academiei. Plicul i-a fost încredințat de către răposatul maior Bartolomeu, botanist, și conține următoarele manuscrise:

1. Plantele vasculare ale Ceahlăului până acum cunoscute, expuse sub raportul istoric, geografic și sistematic (12 file cu cuprinsul: *I. Expunere sub raportul istoric*);

2. *Plante nouă din România până acum necunoscute*, București, Noembrie 1908 (3 file cu 6 figuri litografiate în 3 exemplare);

3. *Feregele indigene. Clasificația lor* (6 file);

4. 20 pagine de bibliografii de botaniști cari s'au ocupat cu flora României, Banatului, Transilvaniei etc. (Scrișul acestor paginile nu este al D-rului Grecescu);

5. 3 file de însemnări

— Manuscrisele se trimit în cercetarea Secțiunii științifice.

ȘEDINȚA DELA 10 DECEMBRIE 1920.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l *D. Gusti* prezintă *Arhiva pentru știința și reforma socială*, Organ al Asociației pentru studiul și reforma socială, anul II, Nr. 1-3, București 1920, revistă care apare sub direcțiunea d-sale.

ȘEDINȚA DELA 17 DECEMBRIE 1920.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* spune că d-l Dr. I. Cantacuzino, care fusese rugat să reprezinte Academia Română la sărbătorirea centenarului Academiei de Medicină din Paris, s'a înapoiat în țară. Deci hotărîrea luată nu poate fi executată.

Ne fiind posibil să se trimită un alt delegat, mai ales că serbările vor începe în ziua de 20 Decembrie curent, se decide a se expedia Academiei de Medicină din Paris, prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine, următoarea telegramă în limba franceză :

«Academia Română, recunoscătoare pentru grațioasa invitație a Academiei de medicină spre a lua parte la serbările centenarului ei, îi trimite, urările cele mai călduroase pentru continuitate și pentru succese în lucrarea ei binefăcătoare pentru asigurarea sănătății cetățenilor, condițiune fundamentală pentru progresul și fericirea omenirii».

Legatiunea Franceză face cunoscut prin scrisoare că Guvernul francez a subscris câte un abonament anual pentru biblioteca Academiei Române la 8 reviste literare franceze.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* citește testamentul olograf al răposatului General de divizie, fost Adjutant regal, Ion Manoil Manu, făcut în București la 14/27 Aprilie 1915, care, între altele, conține următoarele legate:

«4-a) 6000 lei (șase mii) în efecte Urbane Iași, a se remite Academiei Române, pentru ca din venitul lor se se dea la fiecare 3 sau 4 ani, după chibzuință, un premiu pentru cea mai bună scriere relativă la Armată, și în special asupra istoriei militare a scumpei noastre Români mărîtă după idealul poporului. Se va prefera descrițiunile asupra organizării, tactică și armamentul nostru la diferite epoce, și bătălii, epizode, anecdote, descoperite în țară sau străinătate. Dorința mea este de a înbogăți, literatura militară cu fapte mărețe ale neamului pentru a întreține și stimula sentimentele resboinice și patriotice.

«Titlul premiului va fi: «Premiul General Adjutant Ioan Manoil Manu»,

«13-a De oare ce fratele meu nu are descendenți, se va încredința Academiei Române, lada de fer istorică, cu toate documentele și manuscrisele olografice ale familiei mele, din tată în fiu, ramura întâi a familiei: Mihail-Manoil-Scarlat-Manoil-Manoil, toți Logofeți-Hatmani și Mari Vornici, și subsemnatul Ioan Manu, general, (1695-1915) păstrate cu sfințenie dela 1747 de moștenitori. Se va alătura și: Livre d'or dela Noblesse Phanariote, et des familles Princières Valaques et Moldaves, de Rangabé, precum și: Documente din secolele XVI—XIX privitoare la familia Manu, de Const. Gh. Manu, astăzi Ministru Plenipotențiar la Constantinopol, fiul generalului și fostului Prim-ministru Gh. I. Manu (1832—1911) sub Domnia Marelui Rege Carol I-*iu*, și albumul Apărătorilor Independenței de Capit. Nic. Puică, 1897 dedicat M. Sale Regelui Carol».

— Delegatiunea, ținând seamă atât de dispozițiunile art. 85 din Regula

mentul General, cât și de faptul că sarcinile impuse prin aceste legate întră în cadru de activitate al Academiei, declară că primește legatele și decide a se face formele legale pentru acceptare.

D-l *St. C. Hepites* prezintă publicațiunea sa «Raport sur les faits principaux relevant de la gestion confiée au bureau du comité pour la période comprise entre le 1-er Novembre 1913 et le 31 Août 1920» extras din ultimul volum al Proceselor Verbale ale ședințelor Comitetului internațional de măsuri și greutăți din luna Octombrie trecut.

Directorul Biroului dela Sèvres, d-l Guillaume, a făcut acolo cercetări științifice de mare valoare relative la diverse aliaje pentru întrebuințarea lor în metrologie. Pentru aceste cercetări d-sa a primit premiul Nobel. Această cinste se răsfrânge și asupra instituțiunii internaționale care i-a pus la îndemână laboratoriile sale și mijloacele necesare.

ȘEDINȚA DELA 24 DECEMBRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *I. Nistor* prezintă calendarul «Glasul Bucovinei» pe anul 1921.

D-l Dr. *St. Wedkiewicz*, profesor la Universitatea din Poznan și Directorul Seminarului român de pe lângă acea Universitate, mulțumește prin scrisoare pentru publicațiunile trimise în dar acelui seminar, adăogind că mulțumită Academiei Române șederea d-sale în țara noastră a avut pentru d-sa și pentru instituțiunea pe care o reprezintă rezultatele cele mai îmbucurătoare.

D-l *I. Biamu* adaoage ca informație că d-l *Wedkiewicz* este un romanist din universitățile apusene inteligent și zelos. Cât timp a stat în țara noastră a învățat limba românească, pe care o vorbește bine și în care scrie fără greșală. D-l *Wedkiewicz* i-a comunicat că va stăruî să fie mutat la una din Universitățile polone mai apropiate de țara noastră (Cracovia sau Lemberg) și va face tot posibilul pentru strângerea legăturilor culturale între universitățile noastre și cele polone în scopul apropierii celor două națiuni.

Dela Preșidenția Senatului se primește, spre a fi incorporat în colecțiunile bibliotecii, manuscrisul găsit la P. S. S. Episcopul Dimitrie Radu din Oradea Mare, căzut victimă a monstruosului atentat săvârșit la Senat în ziua de 8 Decembrie curent. Manuscrisul conține cuvântarea pregătită de ilustrul defunct pentru discuția generală a răspunsului la Mesagiu și a fost cetit de către S. S. Senatorul Marchiș Romulus în ședința Senatului dela 10 Decembrie.

D-l I. *Bianu*, prezentând în dar din partea părintelui D. Dan dela Cernăuţi un volum manuscris cuprinzând *Alexandria*, scris la 1788, zice:

Manuscrutul de *Alixandrie* dăruit de părintele Protopresbiter D. Dan dela Cernăuţi, membru corespondent al Academiei, are titlul următor:

«Aciasta Alexandrie s'au scris în zilele Preluminatului Împărat Iosepă şi a k. k. rămleneşti Împărăţii Crai[ul]ă Ghermanii, Bohemii, Dalmaţiei, Croaţiei, Şlavonii, Galiţiei, Ducsulă Toşcanii, Hungarii—1788 Aprilă 25». Numele scriitorului nu este spus, dar probabil se ascunde în una din criptogramele de pe la sfârşitul capitolelor. Pe scoarţa de la sfârşit scriitorul însemnează că s'a născut la 1772 Fevruarie 22, deci cartea a scris-o la vrăsta de 16-17 ani.

În această versiune a Alexandriei se află o interpolaţiune curioasă, care pare a fi datorită unei particularităţi fonetice a vorbirii moldoveneşti.

Când vine rândul să se povestească războiul cu *Perşii*, capitolul este intitulat: «Răsboiul al 15, când au fost în ţara *Cerşiloră*». Din *Perşi* se făcuse, într'o copie după care copiă scriitorul acestui manuscris, după pronunţia locală, *Kerşi* şi *Cerşi*. Dar copistul nostru, neştiind despre existenţa unui popor cu acest nume *Cerşi*, în primele rânduri ale povestirii corectează propria sa copie, ştergând *Cerşilor* şi scriind *Cehilor*. Trimite deci pe Alexandru la răsboiu în potriva *Cehilor* în Bohemia. Povestirea acestui răsboiu este amestecată şi cu confuze amintiri despre cucerirea Daciei de Traian şi cu descălecarea Moldovei din Maramureş. Iacă textul interpolaţiunii (foile 40-41):

«Războiul al 15, când au fost la ţara Cerşiloră.

«Alixandru aice au bătut ţara Cerşiloră. Alixandru purciasă de acolo spre ţara Cehiloră spre miiazi-noapte, şi marsără 18 zile şi agiunsără la ţara Cehiloră (scris deasupra lui *Cerşilor* şters) şi luo ţara Cehiloră şi alte limbi multe luo şi le prădă şi le sparsă ţările, şi să dus[e] Alixandru 19 zile şi agiunsă la Ochiană mare, şi acolo erea nişte oameni cu 2 capete, unul era ca de om, iară altulă ca de căne, şi cu unul grăe omenesţi, iară cu celă denapoi lătra ca căni, şi mulţi dediră prinu oaste, şi nu putură bate, că arme nu avē, iară Alixandru îi tăe, şi mulţi perir[ă] oameni acei. Şi de acolo să întorsă Alixandru la Miră, şi agiunsără la ţara Englitirii, şi luo ţara I[n]glitirii, şi alte ţări prinu prijurulă ei, şi Alixandru zis[e] să facă aceli ţări 2.000 de catărgi, şi abătură şi făcură catargile, şi într'o catargă să întro câte 1000 de oameni, şi pusă pre Antioh pre 50000 de oameni cu cargile, şi pusă Voevod pre Silivichie pre alte 50000 de oameni, şi pus[e] pre Vizantie pre alte 50000 de oameni, şi luo Alixandru şi elă 50000 de mii de oste, iară altă oste o dediră lui Potolomei şi lui Filonă pre uscată, să margă spre ţara Leşişască şi spre alte limbi ce era la Ardial şi spre Dachie, este ţara Moldovi carile lăcuimă noi acumă, că în veculă ce au trecut aice în ţara Moldovi lăcuē o limbă ce-i zăce Dachieni, şi acei Dachieni, eră aduşi dela striene

locuri întru aciaștă locū pusti[u], și s-au fostu înmulțit acei Dachieni, și multă vreme ace limb[ă] și mulți Înparații s-au petrecutū până au s[tă]tutū marile Înparat Troianū. Și acel Troianū s-au rădecăt cu oste asupra Dachii, și au bătutū pre Dachiani, și i-au tăet și i-au robitū, și căți Dachieni au mai rămas, ei au fugiit cu femeile lorū și cu copii, și acei Dachieni atăta era de răi și spurcați, cātū mânca cărnuri de căni și de mătă, încă și alte carele nu s[e] mai pote să să pomenască. Iarū după acelu Troianu Înparatū mulți Înparați s-au petrecutū primī lume și Domni, până s-a sculat Dragoși Voevodū din țara U[n]gurească cu oaste, și viindū preste munți dinū țara U[n]gurească, și eșindū întru [a]ciaștū locū pusti[u], unde să numești acum satul Fundul Moldovi, mai sus de Cănpulungū, și începură a gonī o fiară anume buurū sălbatecū, și-l goniră cu duloi și cu capai și-l dobădiră, și de atunci este în pecete moldovenească capū de buurū. Și eșindū la o apă, unde să numești acum apa Sucevi, unde ăsti tărgul Sucevi amu, și găsandū un Rusū din țara Leșască cu prisacă cu stupi, anume Iascutū, unde să numești acum Iascani, și-lū întrebă ce limb[ă] au locuitū aice. El spusă că Dachieni au lăcuit. Și acelu Dragoșū Voevod au datū acelu Rus o bucată de locū pusti[u], și i-au făcut scrisorii și uric. Și dusă acelu Rus în țara Leșească, și au adus multe de Ruși la acelu locu pusti[u], și s-au înmulțitū. Și au adus Dragoși Voevod Ungureni Romāni dela Brașov dinū țara Ardealuluī la acestū locū pusti[u]. Iarū cui esti voe ca să știe cum au trăitū Domni în țara Moldovi și Ștefanū Vo[e]vod, și cum s'au bătut cu Turci și cu Matieșū Crai[u]lū U[n]gurescū și cu Cazamir Craifulū Leșescū și cu fratele său Ilieș, să cetească la litopisățulū Domnilorū.

«Și pentru acei am scris și eū smeritulū din litopisițul lui Ștefanū Vond (= Voevod), ca să să știe cum au decălicatū țar[a] Moldovi, ca s[ă] știe cene a ceti în Alixândrie.

Mai sunt și alte interpolatii și schimbări în text.

Afară de Alexandrie se mai află în acest manuscris:

1. «Verșū cuvios pentru nunta ce s'au făcut în Cana Galilei și pentru minunile lui Hristos». Foile 149v.-150. Colind de Crăciun.
2. «Cuvânt făcut și tocmīt prin stihuri poeticești în verșuri pentru viața a fiește căruī om întru această lume». — Foile liminare dela început.

D-l I. *Bianu* mai prezintă două publicațiuni trimese Academiei din țările nordice: a) un volum primit din Stockholm dela d-l Dr. Göran Björkman intitulat *Vår Tid*, anul V, 1920. În acest volum se află un studiu de d-l Dr. Björkman despre poeții romāni Alecsandri și Eminescu, însoțit de traducerea câtorva din cele mai însemnate poezii ale lor. D-l Dr. Björkman însoțește trimiterea sa de o scrisoare în care exprimă cele mai călduroase simpatii

pentru Români. Pe lângă volum adaugă un număr de ziar în care a publicat traducerea suedeză a unei poezii de colegul nostru poetul Octavia Goga:

b) un volum intitulat *Acta Academiae Aboensis—Humaniora I*—primit de la acea Academie suedeză, de curând înființată în Finlanda, care propune schimb de publicații cu Academia noastră.

ȘEDINȚA DELA 31 DECEMBRIE 1920.

Președintele d-lui D. Onciul.

D-l I. Bianu cetește testamentul olograf, făcut în Constanța la 6 Februarie 1916, prin care decedatul Dr. Corneliu Păcuraru lasă Academiei, ca legat particular, moșia sa de lângă gara Mircea Vodă, județul Constanța. Moșia testată sau suma ce va rezultă din vânzarea ei este destinată să formeze «*Fundațiunea Dr. Corneliu Păcuraru-Bianu*», al cărei venit anual să se întrebuințeze astfel: 20% să se capitalizeze pentru mărirea fondului; 40% să se dea pentru burse la fii de săteni români, distinși la învățătură și lipsiți de mijloace, cari ar dori să facă studii comerciale, industriale sau agricole; restul de 40% să formeze un premiu care să se acorde din 2 în 2 ani, alternativ, pentru cele mai bune lucrări didactice sau literare.

D-l I. Bianu cetește scrisoarea din 14 Decembrie curent prin care preotul N. Bârzeanu, din comuna Comoștenii, județul Dolj, și soția sa Efrosina donează Academiei suma de 5.500 lei, care să formeze «*Fondul Dimitrie (= Mitiță) Bârzeanu*», pentru comemorarea fiului lor Dimitrie, absolvent cu diplomă al școlii normale de învățători, sublocotenent de rezervă în regimentul I Grăniceri, în etate de 21 ani, căzut în războiul pentru întregirea neamului, în lupta dată la munții «Chioșurile-Sticlăria» de lângă Cașin, județul Bacău, în dimineața zilei de 31 Iulie 1917. Venitul fondului este destinat pentru un premiu periodic din 5 în 5 ani sau din 6 în 6 ani, cu care să se distingă cele mai bune opere pedagogice pentru cursul normal-primar dintre cele ce se vor prezenta la concurs de autori români.

— Se ia cunoștință cu mulțumire.

D-l St. C. Hepites prezintă tomul VIII, seria II din publicațiunea Comitetului Internațional de Măsuri și Greutăți, al cărui Secretar este d-sa, intitulată: *Procès-Verbaux des Séances, Session 1920, Paris 1920*, din care a prezentat un extras în una din ședințele trecute.

ȘEDINȚA DELA 21 IANUARIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* zice : «Am durerea de a vă aduce la cunoștință că în timpul vacanțelor de Crăciun am pierdut un scump coleg, pe veteranul Ion Caragiani, încetat din viață în ziua de 13 Ianuarie, la Iași.

«Defunctul eră ultimul din pleiada primilor membru ai institutului nostru, fiind numit, prin decretul Locotenenței Domnești din 22 Aprilie 1866, membru al Societății literare române, înființată atunci, din care s'a dezvoltat Academia noastră. Intre acei membrii fondatori, numiți dintre scriitorii și învățații Români din toate ținuturile românești, ca expresiune a unității culturale a tuturor Românilor, răposatul Caragiani reprezentă, împreună cu Cozacovici, ținuturile macedo-române. Cu dânsul a dispărut acum ultimul din acea pleiadă și singurul care a ajuns să vadă îndeplinită unitatea națională, după ce în timpul marelui nostru războiu pentru Unire am avut durere să pierdem pe neuitatul Titu Maiorescu, care împreună cu Caragiani rămăsese cei din urmă dintre fondatorii acestui înalt institut de cultură națională a tuturor Românilor, la îndeplinirea unei jumătăți de secol.

«Ca membru al Academiei, răposatul Caragiani a luat parte activă, la lucrările ei, cu nelipsitul său umor înveselitor ce ni-l făcea atât de simpatice și la dezvoltarea ei, dela început și până în timpul din urmă. Dela dânsul ne rămân câteva traduceri din autorii clasici elini, între cari poema comică *Batromiomahia*, pe lângă studii privitoare la Macedo-Români și poezii populare macedo-române, publicate în revista «Conyorbiri Literare», cum și mai multe lucrări în manuscrise.

«La înmormântarea jălitului membru, Academia a fost reprezentată prin d-l I. Simionescu, care a fost rugat să depună o coroană din partea Academiei și să rostească o cuvântare.

«Să-i păstrăm o bună amintire. Onoare memoriei lui»!

D-l *V. Pârvan* prezintă ultima d-sale publicațiune despre *Idci și forme istorice - patru lecții inaugurale*, București 1920.

D-l *I. Bianu* amintește că în anul curent se împlinesc 600 ani dela moartea lui Dante Alighieri. În toate țările de cultură din Europa și din alte continente se fac pregătiri pentru comemorarea marelui poet al lumii medievale, care a luminat prin geniul său cultura neamurilor secole întregi. Propune să țină și Academia o ședință solemnă pentru acest scop, în care d-nii Duiliu Zamfirescu, O. Densusianu, N. Iorga și R. Ortiz să facă comunicări despre viața și opera sărbătoritului.

— Propunerea se aproabă, decidându-se ca această ședință comemorativă să se țină în viitoarea sesiune generală, în cursul lunii Iunie.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* prezintă următoarea listă a publicațiilor prezentate la concursurile premiilor ce sunt a se acorda în viitoarea sesiune generală:

1. — La Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei.

(Prin comisiune specială.)

Codreanu (Mihail), Cântecul Deșertăciunii. Iași 1920.

" *Cyrano de Bergerac*. Comedie eroică în cinci acte în versuri de Edmond Rostand. Iași 1920.

Michail (Prof. Agr. Dr. D.), Studii și cercetări oculistince. Cluj 1920.

Radivon (N.), Salba lui Alecsandri. București 1920.

Stoican (I. I.), Eva. Roman. București 1918.

" *Infloreau trandafirii*. (Roman). București 1920.

2. — La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil).

(Prin Secțiunea literară.)

Agîrbiceanu (I.), Popa Man. București 1920.

Beza (M.), O viață —Roman—. București 1920.

Blaga (Lucian), Poemele Luminii. Sibiu 1919.

" *Pietre pentru templul meu*. Sibiu 1919.

Botez (Demostene), Floarea Pământului. Iași 1920.

Cârtescu (Maiorul Virgil), Cătră Aliați. Roman 1919.

Chiru (V.), Memoriile unui comisar regal. Brăila 1920.

Cioflec (Romulus), Lacrimi călătoare. Iași 1920.

Cruceanu (Mihail), Fericirea celorlalți. Craiova 1920.

Dimitrescu (I. M.), Jertfă și Biruință. Focșani 1920.

Farago (Elena), Din traista lui Moș Crăciun. București f. a.

" *Șaptele Amurgului*. Craiova 1920.

Georgescu Teologu (G.), Flamuri Tricolore. București 1920.

Haneș (Petre V.), Scriitorii Basarabeni. București 1920.

Ionescu Morol (D.), Intr'un adăpst. Schiță dramatică într'un act. București 1920.

Lungianu (Mihail), În sărbători. A doua tipăritură — revăzută și adăogită, cu un cuvânt lămuritor, critici și răspunsuri—București f. a.

Morariu (Leca), Dela Noi. Povești Bucovinene. Ediția III-a. Cernăuți 1920.

- Moșoiu* (Alfred), *Sufletul Grădinei—Poezii—* București 1920.
Oprisan (I. Gr.) 21 de luni pe căile robiei. București 1920.
Paraschivescu (Gr.), *Floarea Ciocoieșului. Urzeli odobăștene.* București 1918.
Popescu (Maior N. I.) *Culegerea de Poesii Mortuare.* București f. a.
Protopopescu (Dragoș), *Poemele Restriștei.* 1916—1918. București 1920.
Puiu (Arhimandritul V.), *Predici — pentru orașe —.* Chișinău 1920.
Rădulescu-Codin (C.), *Cântece din războiu — zise de flăcăi și fete între*
 1914—1919. Câmpulung 1919.
Rebreanu (L.), *Ion. Roman. I. Glasul pământului. II. Glasul iubiri.* București 1920.
Rîuleț (Const.), *Cimitire — Poeme în proză.—* București 1920.
Sandru-Aldea (C.), *Călugărenii.* București 1920.
Sanielevici (H), *Noi studii critice.* București f. a.
Smara, *Băiatul Mamei. Roman educativ.* București f. a.
Solacolu (Barbu), *Umbre pe drumuri.* București 1920.
Stamatiad (Alexandru Teodor), *Mărgăritare Negre. Poeme.* Arad 1920.
Sturdza (Valerie M.), *Din preajma mea. Poem.* Folticeni 1920.
Talaz (G.), *Fori de lut. Poezii.* București 1920.

3.—*La Premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei.*

(Prin Secțiunea istorică)

- Begnescu* (Florin), *Albinăritul sistematic.* Galați 1920.
Georgianu (Ilie I.), *România sub ocupațiune dușmană. Fascicola II. Exploatarea economică a țării.* București 1920.
Moroianu (Alex. R.), *Bolșevism.* București 1920.
Stoenescu (Dem. D.), *Cui aparțin drepturile de a declara resbel și de a încheia tratate de pace.* Craiova 1918.
Ursu (I.), *Pourquoi la Roumanie a fait la guerre.* Paris 1918.

4.—*La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil).*

(Prin Secțiunea istorică)

- Commène* (N. P.), *La terre roumaine à travers les ages. Atlas historique, politique et ethnographique.* Lausanne — Paris 1919,
Condurachi (Ioan D.), *II. Soli și agenți ai domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea.* București 1920.
Cristescu (Florian), *Povestea neamului nostru.* București 1920.
Drăghiescu (N.), *Dintr'o activitate la sate, Târgu-Jiu* 1919.
Garoescu (Maior George G.), *În focul mitralierii. Însemnări.* București 1919.

Ionescu (N. T.), Prima aplicațiune a votului obștesc în România—Alegerile parlamentare din Noemvrie 1919—.București 1920.

Laugier (Doctor G.), Igienă și prevedere socială. Craiova f. a.

Pașcanu (M.), Moartea Cleopatrei. Narațiune dramatică în 4 acte. București 1920.

Paukerow (Leonard), Experimente bolșeviste. Bilanțul regimului bolșevic în Ungaria. Cluj 1920.

Pherekyde (Grigore), Femeea — Avocat. București 1920.

Rusu Abrudeanu (Ion), Pacostea Rusească. București 1920.

Serdaru (Virgiliu Ștef.) Lupta dela Mărășești — Oituz. București 1919.

Șiaicariu (Colonel Victor) și Profesor D. St. Constantinescu. Atlas istoric geografic al neamului românesc. București 1920.

La concursul premiilor cu subiecte date nu s'a prezentat nici un manuscris.

D-l *I. Bianu* observă că pentru Marele Premiu Năsturel s'au prezentat numai 4 concurenți, iar pentru premiul Adamachi, literar, s'au prezentat 31 concurenți dintre cari unii recunoscute ca scriitori de valoare deosebită. În conformitate cu art. 4, alineatul ultim din Regulamentul premiilor, o comisiune sau o secție poate mută o scriere dela un premiu la altul al ei, dar nu se prevede mutarea unei publicațiuni la un premiu destinat a se acorda printr'o altă comisiune sau secțiune, chiar dacă acea lucrare ar întruni toate condițiunile pentru a fi distinsă cu acel premiu, la care nu s'a prezentat nici o scriere sau nici una meritorie. Din această cauză se întâmplă adeseori ca unele premii să rămână neacordate din lipsă de concurenți meritorii și unele lucrări de valoare să rămână nepremiate din cauza marelui număr de scrieri însemnate prezentate la același premiu. Propune să se ia măsuri pentru înlăturarea acestui inconvenient.

D-l *V. Pârvan* observă că chestiunea ridicată tinde la o schimbare de regulament și, în consecință, este de competența sesiunii generale.

— Se decide ca propunerea să fie supusă aprecierii plenului la începutul viitoarei sesiuni generale.

ȘEDINȚA DELA 28 IANUARIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-na Olga C. Vernesc, văduva marelui donator al Academiei, înștiințează prin scrisoare că a hotărât să transfere dela Iași la București rămășițele pă-

măntești ale regretatului său soț, spre a fi puse în cavoul familiei din cimitirul Șerban Vodă și că va comunica Academiei la timp ziua și ora serviciului religios, care se va oficia cu această ocaziune în capela cimitirului.

— Se decide ca d-l Președinte *D. Onciul* să țină o cuvântare din partea Academiei. D-nii membri sunt rugați a lua parte la slujba religioasă pentru odihna sufletului aceluia care a lăsat întreaga sa avere acestei Instituțiuni, pentru scopuri culturale.

Dela Academia Regală Belgiană din Bruxelles se primește următoarea scrisoare :

«Am onoare a vă exprima sincerile mulțumiri ale Academiei regale a Belgiei, fiindcă ați bine-voit a fi reprezentați la sărbătorirea aniversarei a 75-a a Clasei ei de Arte frumoase și de a-i fi trimis cu această ocazie grațioasele D-voastre felicitări.

«Trebue să vă înștiințez în același timp că Conferința delegaților Academiei de Arte frumoase, întrunită la Bruxeles la 1, 2 și 3 Decemvrie a hotărât să facă următoarele cereri Academiei D-voastre.

«1) Să binevoiască a procede fără întârziere la examinarea principiului înființării unei Uniuni Academice Internaționale de Arte frumoase și la examinarea proiectelor de statute elaborate de Conferință pentru această uniune acest proiect vi se trimite împreună cu această comunicare).

«2) Să binevoiască a înștiința dacă în țara D-voastre există alte Academii competente, cărora doriți să li se facă aceeași cerere.

«3) Să binevoiți a înștiința Academia regală a Belgiei înainte de 31 Martie 1921: A) Despre hotărârea D-voastre privitoare la o uniune internațională, B) despre ori ce observație sau idee, judecată folositoare pentru a face statutele proiectate mai apropiate scopului dorit.

«4) Să binevoiți a face cunoscut în același timp sus numitei Academii sau numele celor doi delegați pe cari îi veți desemna (eventual în înțelegere cu celelalte Academii de Arte frumoase din țara d-voastră) pentru a vă reprezenta cu depline puteri la o nouă conferință proiectată pentru sfârșitul lui Iunie 1921,—sau hotărârea d-voastre de a vota prin corespondență asupra punctelor înscrise în ordinea zilei a acestei conferințe (ordinea zilei care va fi comunicată la timp potrivit).»

— După discuțiunea urmată, se decide ca d-l *V. Pârvan* să refere asupra mijloacelor prin cari Academia ar putea aderă la Uniunea proiectată, ținându-se seamă de situația grea financiară a acestei Instituțiuni, în prezent, din cauza valutei a leului nostru.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința trecută s'a decis ca în viitoarea sesiune generală Academia să sărbătorească amintirea lui Dante Alighieri, cu

ocaziunea împlinirii în acest an a șase secole dela moartea lui. Propune să se facă demersuri la cele 4 universități din cuprinsul României întregite pentru a organiza și ele serbări cu acelaș scop.

D-l *Al. Lăpădatu* amintește că la 14 Fevruarie viitor se împlinesc 100 de ani dela moartea lui Petru Maior. Crede că Academia nu poate lăsa să treacă această ocaziune fără a comemora cum se cuvine pe acel mare patriot și fruntaș al culturii neamului.

— Se decide ca în ziua de 18 Fevruarie să se țină ședință solemnă în care d-l N. Iorga să facă o comunicare pentru amintirea ilustrului sărbătorit.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 4 FEBRUARIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare despre *Cercetări și considerațiuni asupra apendicitei*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 11 FEBRUARIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice :

«În ședința de azi avem plăcerea de a saluta pe d-l Paul Gore, membru onorar din Basarabia.

«Renumele d-lui Gore, ca unul din cei mai de frunte reprezentanți ai culturii românești și ideii naționale la frați de peste Prut, în timpul foastei stăpâniri rusești, a pătruns la noi mai demult. În special studiul istoriei naționale a găsit în D-sa pe cel mai de frunte cultivator între scriitorii și învățații basarabeni.

«După fericita unire a părții de peste Prut a Moldovei cu patria mamă, Academia Română, apreciind activitatea D-sale pentru cultura românească și cultivarea istoriei naționale, l-a proclamat membru de onoare. Suntem fericiți a număra pe d-l Gore între membrii noștri onorari, și-i urăm spor în propagarea ideii naționale și a culturii românești la frați de peste Prut, chemați la vicață liberă națională în România întregită,

«Bine ai venit între noi, scumpe coleg.»

D-l Paul Gore mulțumește pentru frumoasele cuvinte ce i s'au adresat și pentru dragostea cu care este întâmpinat de membrii acestei instituțiuni de

înalță cultură. În Basarabia, atât în timpul stăpânirii rusești cât și după desrobire, nu și-a făcut decât datoria pe care și-o va face și în viitor, datorie dela care nu trebuie să se abată nici un Român cu dragoste de neam și patrie. Aprețierile atât de binevoitoare asupra activității sale de până acuma din partea acestui corp de învățați, îi întăresc puterile de muncă pentru activitatea sa viitoare.

D-l N. Iorga face o comunicare despre *Câteva informațiuni nouă privitoare la istoria Românilor*.

D-l Președinte D. Onciul spune că rămășițele pământești ale marelui donator al Academiei Const. G. Vernescu, transferate dela Iași la București, au fost puse în cavoul familiei din cimitirul Șerban Vodă (Belu) în ziua de 2 Februarie, ora 3 d. a. Din partea Academiei au luat parte la trista ceremonie, pe lângă d-sa, d-nii I. Bianu și I. Brătescu-Voinești. Conform deciziei luate în ședința dela 28 Ianuarie expirat, după oficierea serviciului religios, d-l Președinte a rostit următoarea cuvântare :

«*Indurerată Doamnă,
Doamnelor, Domnilor,*

«În numele Academiei Române aduc aci omagiile ei memoriei bunului patriot și distinsului făcător de bine care a fost Constantin Vernescu, marele ei donator.

«După studii alese făcute la Universitatea din Paris, unde a luat diploma de doctor în drept, cum și la Școala de înalte studii politice din Paris, defunctul, înapoiindu-se în țară nu și-a îndreptat activitatea nici spre jurisprudență, nici spre politică, domenii în cari, cu pregătirea și cultura specială ce avea, ar fi putut să obțină succese însemnate, ci și-a pus aptitudinile și munca în serviciul culturii materiale și prosperității economice a țerii.

«Moștenitor al unei averi mari, cu moșii întinse, Constantin Vernescu, în dorința de a contribui la dezvoltarea agriculturii și industriei naționale potrivit cerințelor unei culturi mai înaintate, a pus toată averea și toată munca sa întru realizarea acestui scop frumos și folositor. Inceputurile unei atari întreprinderi, făcute în stil mare în condițiunile date pentru țara noastră, au reclamat însă mari jertfe, așa în cât ele au fost plătite cu o mare parte din averea moștenită.

«Dar aceasta nu l-a făcut să șovoiase în urmărirea scopului propus. Două mari fabrici de zahăr și o fabrică de sticlărie, înființate de Constantin Vernescu pe moșiile sale, pe lângă o cultură și exploatare mai înaintată a pământului ce stăpânea, erau rezultatele obținute prin o activitate încordată și folositoare.

«Dacă prosperarea economică a țerii eră una din preocupările sale de căpetenie, nu mai puțin și cultura intelectuală ocupă un loc de frunte în preocupările mai alese ale defunctului. Cea mai elocuentă probă pentru aceasta este testamentul său prin care a lăsat toată averea sa Academiei Române, pentru scopuri culturale.

«Iată ce zicea distinsul patriot în prima redacțiune a testamentului său, făcut în 29 Iunie 1913 :

«Instituii legatar universal al întregii mele averi Academia Română.»

«Las prea iubitei mele soții Olga C. Vernescu, uzufructul întregii mele «averi.

«La încetarea din viață a prea iubitei mele soții Olga C. Vernescu, «Academia Română va întrebuința 90% (nouăzeci la sută) din venitul averii «mele pentru a întreține și a face instrucțiunea la tineri români din țările «române subjugate și mai ales din Basarabia și Transilvania cari vor voi «să-și facă studiile liceale și universitare în liceele și facultățile din Româ-
«nia liberă, cu obligațiunea ca odată instrucțiunea terminată să se întoarcă «în țările subjugate române spre a contribui astfel la întărirea și unificarea «legăturilor intelectuale și naționale ale tuturor Românilor până în ziua cea «mare când toți Românii se vor constitui într'o Românie mare și liberă».

«Ziua cea mare pe care Constantin Vernescu o întrevedeă a sosit mai curând de cât o așteptă el ca și noi toți. Și când România a început marele războiu pentru desrobirea fraților subjugăți și unirea tuturor românilor din cuprinsul patriei străbune, credința lui în biruința ideii naționale eră atât de tare în cât, chiar în ziua a doua după întrarea noastră în războiu, el și-a modificat testamentul, înlocuind prima redacțiune prin următoare dispozițiune :

«Las nuda proprietate a întregii mele averi Academiei Române pentru «opere culturale, iar uzufructul prea iubitei mele soții Olga Vernescu».

«Scriș, subscris și datat de mine astăzi 16 August una mie nouă sute «șasesprezece.»

«El presimțea, el eră convins că după marele războiu pentru desrobire și unire nu vor mai fi țeri române subjugate, cum spunea în prima redacțiunea a testamentului, nu vor mai fi o Transilvanie și o Basarabie sub stăpânire străină, ci toți Românii Daciei Traiane reînviată vor fi uniți într'o Românie mare și liberă.

«Cu această credință, cu această sperare, Constantin Vernescu ne-a spus, bun rămas, inima lui plină de atâta dragoste încetând să bată pentru țara și neamul ce a iubit atât de mult.

«El n'a avut fericirea să ajungă ziua cea mare ce așteptă, ziua în care credeă și speră. În vremi cumplite și dureroase pentru țară și neam, în

vremi de cumpănă mare pământului nostru și nouă, el s'a stins în anul de cele mai mari încercări și suferințe, 1917, în Februarie 8, la Iași, în cetatea de refugiu al celor ce au găsit acolo adăpost, în cumplitele vremi ale ocupațiunii dușmane a țerii de dincoace de Mărășești.

«El s'a stins, cu durere de moarte în suflet pentru suferințele țerii sale mult iubite și mult încercate, dar cu sperare și credință vie, sperare și credință de viață dătătoare, în inima-i de dragoste plină.

«Binecuvântată să-i fie amintirea. Opera de binefacere ce a îndeplinit prin testamentul său îi asigură recunoștința și lauda generațiunilor viitoare, cât va fi cultură românească și o Țară Românească.

«Onoare memoriei lui !»

D-l *I. Bianu* amintește că, în conformitate cu deciziunea luată în ședința dela 9 Iulie, s'a intervenit la Ministerul Instrucțiunii spre a contribui cu suma necesară pentru 5 exemplare din *Catalogul Internațional de Literatură științifică*, editat de Societate Regală din Londra, dintre cari unul să se păstreze în biblioteca Academiei și câte unul în bibliotecile celor 4 Universități. Ministerul a răspuns că resursele Statului fiind foarte restrânse cererea nu poate fi satisfăcută. La 22 Noemvrie s'a primit o circulară dela Soc. Regală din Londra, prin care se arată că Conferința reprezentanților diferitelor Academii, ținută la Londra în zilele de 28 și 29 Septemvrie, a decis ca abonamentele pentru susținerea acestei mari întreprinderi științifice să se facă proporțional cu mărimea populațiunii fiecărei țeri și că, potrivit acestei deciziuni, România urmează să subscrie pentru 5 exemplare. După o nouă intervenție, prin care s'a arătat această dispozițiune a Conferinței, Ministerul a aprobat să subscrie pentru un singur exemplar din numita publicațiune, care să se păstreze în biblioteca Academiei. Rezultatul a fost comunicat Societății Regale din Londra, cu explicația că țara noastră se găsește în imposibilitate de a subscrie deocamdată pentru mai multe exemplare din cauza situației ei financiare și mai ales a deprețierii leului nostru.

D-l *St. C. Hepîtes* anunță că la 18 Ianuarie trecut a încetat din viață, la Bornime lângă Charlottenburg, Wilhelm Foerster, membru de onoare al Academiei noastre dela 27 Maiu 1913. Defunctul a fost mai bine de 46 de ani directorul Observatorului astronomic din Berlin și mulți ani președintele Comitetului Internațional de măsuri și greutăți. Prin intervenția lui, sub influența lui Dimitrie Sturdza, cu care avea strânse legături de prietenie, țara noastră a fost admisă în această din urmă instituțiune înainte de a-și fi căpătat independența.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 18 FEBRUARIE 1921.

UN SECOL DELA MOARTEA LUI PETRU MAIOR.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice :

«La 14 Fevruarie s'au împlinit 100 de ani dela moartea lui Petru Maior. E unul din redeşeptătorii și apostolii ideii naționale latine ce Ardealul a dat neamului românesc în marea epocă istorică dela care a purces Renașterea română.

«Spre a aduce omagiul cuvenit memoriei lui, Academia Română a hotărît să comemoreze acest centenar prin o ședință solemnă publică, în care să se aprecieze activitatea marelui scriitor și propoveditorului însuflețitor al redeşeptării neamului la o nouă viață națională și culturală».

D-l *N. Iorga* cetește comunicarea pentru comemorarea lui *Petru Maior*.

Dela Legațiunea Regală a Bulgariei sa primește publicațiunea *L'Ancien Art Bulgare par Bogdan Filov*, Berna 1919.

D-l *N. Iorga* spune că această carte, pe care a văzut-o răspândită și la Paris, nu cuprinde de fapt istoria artei bulgare ci istoria artei în Bulgaria. Probează aceasta afirmație cu câteva exemple de artă românească trecute în această lucrare ca fiind de origine bulgărească.

D-l *V. Pârvan*, răspunzând deciziunii luate în ședința dela 28 Ianuarie expirat, cetește următorul raport:

«In chestiunea participării Academiei Române la «Uniunea Academică Internațională a Artelor Frumoase», am onoarea de a vă expune următoarele fapte :

«1. La ședința comemorativă a celei de-a 75-a aniversări a creării clasei de Arte Frumoase a Academiei Regale a Belgiei, au participat prin delegați, alături de academiile statelor mare, și vechi, academia sârbă și cea polonă prin ministrii plenipotențari respectivi.

«2. Când s'a alcătuit proiectul de statute la *constituire* au luat parte, «*représentés par des délégués munis de pleins pouvoirs*», Belgia, Spania, Statele Unite, Franția, Marea-Britanie, Italia alături de : Polonia, Serbia, Cehoslovacia. Ultimile trei țări nu prin «*Académies des Beaux-Arts*» propriu zise, ci prin «*Institutions assimilables*» (f. p. 3 din extrasul despre *Ședința comemorativă*.

«3. România a fost avută în vedere printre țările care vor intra de drept în compoziția noiei Uniuni internaționale pe baza simplei ei adesiuni.

«4. Scopul acestei Uniuni prevăzut la cap. II. al proiectului de statute e

triplu: I. Desvoltarea și înflorirea spiritului și manifestărilor artistice în toate țările, II, Intervenirea pe lângă guvernele acelor țări care fac parte din Uniune pentru a le face toate propunerile pe care Uniunea le va crede folositoare, III, studiul chestiunilor sau executarea lucrărilor pe care o națiune izolată nu le poate începe cu sorți de izbândă.

«Interesele de politică culturală, internă și externă ale națiunii noastre cer ca România să nu lipsească acolo unde cele trei națiuni slave ale Europei Centrale, Polonia, Cehoslovacia și Jugoslavia joacă un rol.

«Interesele de cultură creatoare și de cultură socială ne impun ca să nu lăsăm națiunea noastră în afară de curentul cel larg de idei al Apusului. Dacă nu ar fi de cât schimbul de opere de artă și de persoane care se va face în diferitele întruniri, expoziții, publicații și Muzee, și încă se va fi atins una dintre țintele pe care Statul nostru prin organele sale oficiale constituite n'a tot în stare timp de mai bine de jumătate de veac măcar să le indice. Descoperirea de către diferiți călători apuseni, răfăciți pe la noi a vechimei și frumuseței culturai și artei noastre nu trebuie în viitor să mai aibă aspectul commiserativ de azi: «dar știți că nu sunteți chiar așa de sălbateci și aculturali precum vă credeam».

«Statul român a înființat un Minjster al artelor. Academia noastră trebuie să-i aducă la cunoștință invitarea onorabilă ce a primit dela Uniunea Academică a Artelor Frumoase de a participa ca membru activ la lucrările ei și să-i ceară a trece chiar acum în budget suma de 100.000 lei ca subvențiune pentru acest scop. Suma cerută va trebui firește cheltuită în chip productiv, nu prin simpla plătire a cotei — părți ce ne va cădea ca țară având între 15 și 20 milioane locuitori (în schimb și cu drept de vot superior), ci prin participarea efectivă la lucrările Uniunii, în domeniul nostru. Căci țin să observ că și această Uniune Internațională ca și cea mai veche umanistic-istorică la care suntem membri de acum doi ani, propriu zis nu cere țărilor care participă nimic altceva de cât a lucra la ele acasă chestiunile care le interesează pe ele și cu folosul în plus de a avea și tot sfatul și ajutorul colegilor din alte țări pentru executarea, cât mai folositoare pentru toată omenirea, a acestor lucrări în esență naționale și ca subiect și ca autori ai lor.

«Secțiunea literară a Academiei noastre n'are nevoie de nici o schimbare, fie în statute fie în compoziția personalului ei, pentru a lua parte încă de acum și de drept și de fapt, cu toată autoritatea în chestiunile pe care le va trata Uniunea Internațională. În adevăr, o mare parte din Comisiunea Monumentelor Istorice, din personalul universitar și de Muzee, precum și din istoricii și criticii care se ocupă cu artele, e cuprins în secția respectivă ori în planul Academiei Române, în una din cele trei calități: activ, cores-

pondent, onorat. Chiar pentru muzică Academia poate fi reprezentată prin membrii ei onorar G. Dima și G. Enescu. Și dacă arhitecții, sculptorii și pictori români nu sunt încă în secția noastră literar-artistică ori în cea istorică, — e deopotrivă vina lor ca și a noastră. Căci Grigorescu d. p. n'a lipsit. Iar dacă Mincu n'a fost chiar membru activ al secției istorice, aceasta se datorește concepției strâmte care s'a avut totdeauna în Academie despre rostul acestei secții. În orice caz pentru a nu da cu expunerea mea impresii de fantezii reformatoare, țin să accentuez că astăzi dacă am întemeia o secție autonomă de arte, am fi în aceeași dificultate de-a ocupa locurile ca și aceea pe care o avem la cele două secții istoric—literare. De altfel punctul VIII al proiectului de statute prevede asociarea la lucrările Uniunii chiar a persoanelor străine de comitet, specialiști recunoscuți, în afară de organizația oficială a Uniunii, — astfel că nimic nu împiedică cooptarea la lucrările noastre a tuturor artiștilor pe cari îi vom socoti de capabili a ne da concursul lor folositor.

«Am onoare deci de a propune pe baza celor de mai sus, următoarele răspunsuri de dat la cele patru întrebări ce ni s'au făcut de U. A. I. a Artelor Frumose :

«I. Suntem pentru întemeierea noiei Uniuni și aderăm complet la statutele propuse.

«II. Nu există, în afară de secțiunea literară a Academiei Române, nici o Academie de Arte în România.

«III. Eventualele propuneri speciale ale noastre le vom face ulterior.

«IV. Starea rea a valutei noastre ne împiedică deocamdată de a numi pe cei doi delegați ai noștri, dar vom vota prin corespondență asupra punctelor înscrise la ordinea zilei de U. A. I. B. A.

«Încheind această expunere țin să vă citez două anunțuri interesante petrecute acum doi ani la crearea Uniunii Academice Internaționale pentru Litere și Științe morale. Grecia nu avea Academie. A cerut atunci și i s'a admis ca să participe cu ceva care nu este, dar va fi. Rusia nu putea să se prezinte, fiind bolșevizată. Rostouzev ca simplu particular a angajat pe cuvântul lui Academiiile din țara lui și Uniunea a admis. Nu cred că am nevoie să adaug comentarii la aceste fapte».

D-l I. Bianu este de părere că toată Academia să fie angajată la proiectata Uniune, nu numai Secțiunea literară.

— Se aproabă, în unanimitate, raportul d-lui Părvan dimpreună cu propunerea d-lui Bianu.

ȘEDINȚA DELA 25 FEBRUARIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice :

«Vinerea trecută, la ora 8 și 30 dimineața, a răposat la Mircești văduva lui Vasile Alecsandri, în vârstă de peste 90 de ani. Jelim cu această ocaziune trecerea din viață a aceleia care a fost tovarășa de viață a poetului care a cântat în versuri nemuritoare virtuțile neamului, durerile și bucuriile poporului. Rămășițele pământești ale defunctei au fost înhumate în cavoul din curtea caselor dela Mircești, lângă celea ale marelui poet. Academia a luat măsurile cuvenite, pentru ca obiectele ce se află în casă să fie puse sub înscuetoare cu peceti, imediat după încetarea din viață a d-nei Alecsandri».

Ministerul de Lucrări Publice înștiințează prin scrisoare că d-l *L. Mrazec* a fost numit membru în Comitetul de perfecționare a Școalei Politehnic din Timișoara pe timp de 3 ani, ca delegat din partea Academiei.

D-l *N. Iorga* prezintă în dar cele din urmă publicațiuni ale sale și anume: *Românii și Grecii dealungul veacurilor cu prilejul îndoitelor nunți prin-ciare din MCMXXI*, București 1921 și *Introduction à l'Etude de la Roumanie et des Roumains*, Paris 1921.

D-l *I. Bianu* prezintă manuscriptul *Conscrierii urbariale* pentru satu Cuhnea (Konyha) din Maramureș făcute la 1774, găsit de actualul director al Școalei Normale din Sighetul-Maramureșului printre hârtiile rămase dela fosta direcțiune ungurească. Patru foi ale manuscriptului sunt scrise românește, cu litere latine și ortografie ungurească, și cuprind 9 întrebări despre starea proprietăților de pământ din acel sat, urmate de răspunsurile date de 4 țărani români în limba lor, însoțite de traducerea în ungurește.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ EXTRAORDINARĂ DELA 1 MARTIE 1921.

IN ONOAREA A. S. R. PRINCIPELUI NICOLAE AL GRECIEI.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

La ședință iau parte I. P. S. Lor Mitropolitul Primat [al României Dr. Miron Cristea și Mitropolitul Ardealului, Banatului și părților ungurene Dr. N. Bălan, mai mulți membrii onorari și corespondenți ai Academiei.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* salută în numele Academiei pe

A. S. R. Principele Nicolae al Greciei prin următoarea cuvântare rostită în limba franceză:

Alteță Regală,

În numele Academiei Române am onoare a vă ură bun venit în mijlocul nostru.

Căsătoriile Moștenitorilor Tronurilor grecesc și român constituie un eveniment fericit nu numai pentru Familiile Domnitoare dar și pentru ambele popoare cari au misiunea de a desvoldă în Orientul european civilizația occidentală.

Alteța Voastră Regală găsește printre membrii instituțiunii noastre cei mai fervenți admiratori ai poezilor, filozofilor, istoricilor și artiștilor vechei Elade, al cărei geniu a strălucit peste toate părților globului timp de aproape 30 de secole.

Nu ne îndoim că Grecia, considerabil mărită și puternic organizată mulțumită vitejiei și energiei poporului său, va urmă și mai înainte vechea tradiție și va face să reînvie gloria și strălucirea trecutului.

Rugăm pe A. V. Regală să primească respectoasele noastre mulțumiri pentru onoarea pe care ne-o face luând parte la una din ședințele Academiei Române.

A. S. R. Principele Nicolae răspunde în limba franceză următoarele :

Domnule Secretar General,

Sunt adânc mișcat de cuvintele măgulitoare pe care mi-ați făcut onoarea de a mi le adresa și vă aduc mulțumirile mele cu atât mai sincer, cu cât aceste cuvinte au fost rostite într'un moment în care inimile vibrează de comun acord și cu aceeași emoție cu prilejul căsătoriei Ducelui de Sparta cu o principesă din casa voastră regală, căsătorie care va fi urmată în curând de aceea a Moștenitorului Tronului român cu fiica Suveranului meu. Aceste două evenimente fericite, cari apropie într'un mod atât de intim casele noastre regale, nu vor putea decât să strângă și mai mult legăturile cari întotdeauna au unit ambele noastre popoare ce urmăresc aceeași țintă de progres și de civilizațiune.

În afară de domeniul politic, care oferă ocazii atât de strălucite pentru înțelegeri sincere și frățesti, poporul român și cel grec vor găsi și un alt teren în care apropierea inimilor și a spiritelor deschide o largă cale de cooperăție intelectuală, ins-

pirată de un același sentiment de dragoste pentru arte și litere și condusă de sentimentul înălțător care inspiră naturei omenesti cultul frumosului și cercetarea gloriilor neperitoare pe cari generațiile trecute ni le-au lăsat drept moștenire.

Să-mi fie permis de a arăta aci speranța fierbinte că marile instituții de cultură atât din București cât și din Atenă pătrunse de nevoia și de interesul schimbului de idei și de vederi și convingse de folosul pe care l-ar aduce studenților în litere și în diferitele ramuri ale științei vor putea izbuti prin a găsi modalitățile unui acord intelectual și didactic, care ar da un avânt mai mare nobilelor lor eforturi îndreptate spre un scop comun și întru căutarea unui același adevăr.

Mărginindu-mă astăzi la enunțarea unei simple propuneri, care îmi place s'o sper va corespunde dorințelor atât ale savanților cât și ale tinerimii intelectuale ale ambelor țeri, am speranță că nu va fi greu de a da propunerii mele o formă practică, convins fiindcă din această comunitate de studii și acest schimb de lumini va naște o frățietate a spiritelor care va contribui mai mult ca oricare altă legătură la apropierea ambelor noastre nații.

D-l. Dr. V. Babeș face o comunicare despre *Turbarea intermitentă, importanța ei pentru tratamentul antirabic.*

D-l N. Iorga expune, în limba franceză, o comunicare despre *Relațiunile culturale și de familie dintre Români și Greci.*

La orele 4 sosește Principele Sapieha, Ministrul Afacerilor Străine al Poloniei, care fusese invitat de d-l Iorga să ia parte la această ședință, însoțit de Ministrul Plenipotențiar al Poloniei și de personalul Legațiunii polone din București.

D-l N. Iorga salută pe Principele Sapieha, amintindu-i că este descendent; prin femeii, al Marelui Domnitor al Moldovei Ștefan cel Mare, mort la 1504, și că prin urmare, în vinele sale curge și o picătură de sânge românesc. Arată apoi secularele legături politice și culturale dintre România și Polonia. Aceste legături formează cea mai sănătoasă bază pentru o adâncă prietenie și o îndelungată conlucrare în viitor între Polonia reînviată și România reîntregită.

Principele Sapieha, într-o inimioasă cuvântare mulțumește Academiei Române pentru primirea ce i s'a făcut. Este foarte mândru de originea sa

românească, care contribuie desigur la adâncă dragoste pe care o are pentru nobilul popor român.

Dacă în trecut relațiunile între țerile Românești și Polonia au fost prietenești, este convins că aceste raporturi vor deveni acum din ce în ce mai strânse întru același scop care este apărarea în contra unor pericole comune.

Nimeni decât membrii Academiei nu poate aprecia mai bine apropierea ambelor națiuni cari au mai mult decât tradiții istorice comune, căci s'au nutrit la aceeași civilizație latină.

În cosecintă în afară de o apropiere pe terenul pur politic se impune și o apropiere intelectuală, care va da naștere la o amiciție eternă între ambele popoare.

La plecarea Principelui Sapieha d-l Secretar General I. C. Negruzzi îi oferă ca amintire din partea Academiei cele 3 volume de documente istorice publicate de răposatul I. Bogdan în colecția Hurmuzaki (Suplementul II), privitoare la relațiunile între Principatele Române și Polonia în anii 1510--1703.

După ridicarea ședinței A. S. R. Principele Nicolae și Principele Sapieha se întrețin cu membrii Academiei. A. S. R. Principele Nicolae vizitează apoi o mică alegere de cărți vechi grecești tipărite în țară și de manuscrise grecești precum și colecția numismatică a Academiei.

ȘEDINȚA DELA 4 MARTIE 1921.

Președința d-lui D. Onciul.

D-l Președinte spune că, în conformitate cu deciziunea luată în ședința dela 18 Fevruarie, în ziua de 26 Fevruarie, la ora 5 d. a., s'a prezentat la Palat împreună cu d-nii I. C. Negruzzi, I. Brătescu-Voinesți și St. C. Hepites, membri ai Delegațiunii, și în fața Suveranilor și a AA. LL. RR. Principesei Elisaveta a României și Principele Gheorghe, moștenitorul tronului Greciei, a dat cetire următoarei adrese :

Sire,

Mărită Doamnă,

Altețe Regale,

Academia Română, luând parte, cu cele mai vii sentimente, la bucuria pentru fericita căsătorie a Alteței Sale Regale Principesei Elisaveta cu Alteța Sa Regală Principele Gheorghe Diadohul Greciei, bucurie manifestată cu însuflețire de Țara întreagă, vine să prezinte prea respectuos Maiestă-

ților Voastre și Altețelor Voastre Regale omagiile și urările sale pentru acest fericit eveniment.

Alteța Sa Regală Principesa Elisaveta, prin aleasa grație și superioarele calități sufletești cu cari este înzestrată, și-a cucerit, chiar din frageda copilărie, toate inimile românești. Cele mai călduroase urări de fericire ale tuturor Românilor și ale Patriei întregi Vă însoțesc, Domniță, în noua patrie ce Vă este, ursită și pentru a cărei fericire veți fi chemată să domniți lângă Augustul Vostru Soț.

Cu cele mai călduroase urări de fericire, România toată binecuvintează căsătoria Alteței Voastre Regale, Auguste Principe, cu Grațioasa noastră Domniță, aleasă să poarte în viitor strălucita coroană de Regină a nobilei Națiuni elene, cu care mai ales apropiate raporturi istorice și interese vitale comune ne-au legat în trecut și ne leagă în prezent. Fericita alianță a Altețelor Voastre Regale vă întărește și mai mult aceste legături firești între cele două Națiuni amice, cari reprezintă tradițiunile culturale ale celor două mari popoare ale antichității, Elenii și Romanii. în Sud-estul Europei.

Cu vie bucurie pentru fericitul act ce se îndeplinește prin binecuvântata unire între Augustele Case Domnitoare ale ambelor Națiuni, Academia Română aduce, cu cel mai profund respect și devotament, urările sale cele mai fierbinți pentru fericirea Augustilor Căsătoriți.

Trăiască Altețele Lor Regale Principele Gheorghe și Principesa Elisaveta, mulți ani fericiți!

Să trăiți, Sire!

Să trăiți, Mărită Doamnă!

M. S. Regele, adânc mișcat, mulțumește Delegațiunii pentru urările făcute, adăugind că manifestările de bucurie din partea tuturor claselor sociale, cu ocaziunea căsătoriilor Princiare, sunt dovada cea mai puternică de legăturile strânse dintre Dinastie și poporul ale cărui destine I-au fost încredințate

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 11 MARTIE 1921.

Președinta d-lui D. Onciul.

D-l Președinte D. Onciul, deschizând ședința, zice:

«Ieri s'a celebrat la Atena căsătoria A. S. R. Principelui nostru Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena, fiica MM. I.L. Regelui și Reginei Greciei. Academia Română, luând parte la bucuria Dinastiei și a Terii întregi pentru acest fericit eveniment, face urările cele mai călduroase pentru fericirea Augustilor Căsătoriți.

«Trăiască AA. LL. RR. Principiile Moștenitor Carol și Principesa Elena
«Trăiască mulți ani fericiti»!

D-l *I. Bianu* înfățișează Academiei următoarele documente istorice puțin sau deloc cunoscute până acuma:

1. In colecția de portrete a Academiei se află un *portret al lui Mihaiu Viteazul* în formă de medalion mic (5 cm. diametru), care se vede că a fost tăiat de undeva, fără să se știe anume de unde. Acuma am văzut la d-l Colonel R. Rosetti o foaie cu 12 asemenea portrete de aceeași formă și dimensiuni, câte trei în rând orizontal, între cari și acesta al lui Mihai Vodă, care evident a fost tăiat dintr'un exemplar al acestei foi. Această foaie de portrete a fost gravată în secolul XVII și este probabil că a fost intercalată într-o carte de istorie. Exemplarul văzut la d-l Col. Rosetti nu pare a fi nici el complet, căci din marginea de jos lipsește cel puțin un rând de trei portrete. Așa cum este pe foaie sunt următoarele 12 portrete, având fiecare deasupra numele persoanei reprezentate, precum urmează:

Carolus IX. Succorum.	Elisabetha Angliae	Fridericus IV. Com. Palat.
Gothor Vandal: Rex.	Franc: Hibern: Regina.	R. Ren. Dux Ban. P. Elector.
(portretul)	(portretul)	(portretul)

Christianus II. Dux Saxon.	Philip. Ludou. Com. Pal. R.	Ioh. Wilhelmus Dux Iuliae
S. R. I. Archimares: et Elect.	Bau: dul. Ciliu: Mont. Dux.	Ciliu. et Mont. Com. M. et R.
(portretul)	(portretul)	(portretul)

Henry de Bourbon Prince de Condé.	Sigismund Bathori	Michael Vaiuoda
(portretul)	(portretul)	(portretul)

Nicolaus Com. Serin.	Stephanus Bochkay	Georgius Basta
(portretul)	(portretul)	(portretul)

Portretul lui Mihaiu Viteazul este făcut după cel frumos și cunoscut al lui Sadeler, și aflarea lui pe această foaie între alți suverani și potentăți ai timpului arată celebritatea la care ajunsese marele nostru Voevod în toată Europa, în epoca care i-a urmat domniei lui scurte dar mărețe.

2. Intre alte cărți rare și însemnate pentru țara noastră, pe cari d-l Colonel R. Rosetti le-a adunat în Londra pe timpul cât a fost Atașat Militar al țerei în Anglia (1918—20) se află una aproape cu totul necunoscută*) dar foarte însemnată. Are titlul *Travals in Turkey and back to England. By the late Reverend and Learned Edmund Chishull, B. D. Chaplain to the Factory of the Worshipful Turkey Company at Smyrna. London, printed by W.*

*) Este citată o singură dată — pe cât știu — în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, anul IV, 1911, pag. 25, 28, de d-l O. Lugoșanu, dar după alte citate străine.

Bonyer in the Year MDCCXLVII. In folio, 192 pagine precedate de VIII (titlu și prefață) și 2 foi cu *the names of the subscribers*.

Autorul E. Chișhull, cunoscut epigrafist dela sfârșitul secolului XVII și începutul XVIII, care prin toate locurile pe unde a umblat a cules inscripții grece și latine, pe cari le-a publicat în câteva scrieri și chiar în acest volum. Această carte postumă cuprinde jurnalul de călătorie, întoarcerea din Asia Mică în Anglia însoțind pe Lord Paget, fost ambasador la Constantinopol. Jurnalul călătoriei începe la 21 April 1699 și se încheie la 13 Maiu 1703. Călătoria s'a făcut pe uscat și a trecut peste Țara Românească și Transilvania.

La Dunăre a ajuns la 20 April 1703 și a doua zi ambasadorul Paget a fost întâmpinat la Turtucaia din partea Domnitorului Țerei Românești Brancovanu de vărul său «Contele» Toma «Cantacuzeno». Călătoria prin țară a ținut până la 5 Maiu, apoi a trecut în Transilvania din ale cărei hotare a eșit spre Ungaria la 3 Iunie.

Scriitorul, fiind un om de mare cultură și însoțind persoana de înaltă situație a Ambasadorului englez, cele văzute și auzite de ei în țară sunt de un interes deosebit. Mai ales sunt interesante informațiile despre convorbirile cu marele învățat al timpului Constantin Cantacuzino Stolnicul, unchiul lui vodă Brâncovanu.

3. Este cunoscută marca însemnătate ce are în istoria filologiei românești Dictionarul de Buda publicat la 1825 cu titlul: «*Lesicon romănescu-lătinescu-ungurescu-nemțescu quare de mai mulți autori, în cursul a trideci, și mai multor ani s'au lucratu.*» Înaintea textului dicționarului se află două celebre tractate: unul *Orthographia romana, sive latino-valachica, una cum clavi, qua penetralia originationis vocum resevantur*; aceasta este întâia motivare pe larg a Școlii Ardelene pentru scrierea, limbei cu litere latine și părăsirea scrisorii cirilice (55 pagine); celalalt este: *Dialogu pentru începutul limbei Română—întră Nepotu și Unchiu*, scris de Petru Maior, care își expune aici ideile sale pline de admirabil bun simț despre originea limbei române și felul legăturilor ei cu latina și cu celelalte romanice.

În precuvântarea Tipografiei Regele din Buda editoare dela 1825 se spune că începutul lucrării îl făcuse Călugărul Samoil Klein, fost revizor și corector pentru cărțile românești, cari se editau de acea Tipografie, că a fost continuată și refăcută și desvoltată de alții pe cari îi spune pe nume. Până acum nu se știa însă cât de departe ajunsese lucrarea lui Samoil Klein mort la 1806. Acum colegul nostru corespondent Părintele Zenovie Păclișan a avut norocul să găsească două documente, cari luminează pe deplin chestiunea: La 1806 Samuel Klein avea gata și dat la tipar manuscrisul pentru două dicționare, unul românesc-latin-german-unguresc (valachico-latino-germanico-hungaricum), celalalt latin-român-german-unguresc (latino-

valachico-germanico-hungaricum). Tipografia editoare a și publicat câte un prospect pentru amândouă aceste dicționare, dând ca specimen, întâiele două pagine din fiecare împreună cu o înștiințare în limbile germană și română, în care se spune că dicționarul *latin-român* etc. va fi cam de 80 de coale (1280 pagine), iar cel *român-latin* etc. numai cam de 30 de coale (480 pagine). Prospectul arată că dicționarele aveau să fie tipărite în formatul în 8° mic (16/9 cm): el a fost împărțit în țară pentru căutarea abonamentelor, cari să acopere cheltuelile tiparului. Autorul lucrării a murit însă chiar în acel an și lucrările nu s'au mai tipărit, iar manuscrisul lor se va fi nimicit cine știe unde și cum, căci până astăzi nu s'a mai găsit.

Notă. — Părintele Z. Păclișan dă amănunte interesante despre această descoperire a sa într'un articol «Din istoria Dicționarului de Buda» publicat în revista «Transilvania» No. 4 (April) 1921, pag. 260—269.

ȘEDINȚA DELA 18 MARTIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale se primește înștiințare că d-na A. D. Xenopol a dăruit o parte din biblioteca regretatului ei soț, fost membru al Academiei, pentru a fi transportată în Arad și pusă, spre a fi folosită, la îndemâna populațiunii de acolo. În semn de recunoștință, Ministerul a luat inițiativa facerii unui parastas la Sfânta Mitropolie mâine 19 Martie, la ora 10 dimineța la care roagă a lua parte și Academia.

— Se delegă, ca reprezentanți ai Instituțiunii noastre la proiectata solemnitate, d-nii Președinte *D. Onciul*, Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* și *D. Gusti*.

D-l *I. Bianu* amintește că în acest an se împlinește un secol dela nașterea marelui poet național și cea mai strălucită glorie a Academiei Vasile Alecsandri. Propune să se ia măsuri pentru comemorarea cu această ocaziune a «Bardului dela Mircești».

D-l *I. Brătescu-Voinești* este de părere să se intervină la Ministerul Instrucțiunii pentru a da ordine tuturor școalelor, de toate categoriile, să organizeze serbări în amintirea acestui fruntaș al românismului.

— Se aproabă amândouă propunerile. Ședința solemnă festivă se va ține în cursul sesiunii generale; discursul festiv va fi rostit de d-l *G. Bogdan-Duică*.

D-l Președinte *D. Onciul* prezintă în dar din partea d-lui *Mauriciu Blank* un manuscris pe care l-a procurat acum vreo 8—9 ani dela un negustor de antichități din Budapesta. Manuscrisul, pe care vânzătorul l-a cumpărat împreună cu alte obiecte din succesiunea unui episcop catolic, este scris în 1806. Nu e originalul ci o copie, după cum se constată din titlu: *Cartea Împăraților ce se zice Onografu* în loc de *Hronografu* și cuprinde istoria lumii dela Adam până la căderea Constantinopolului. Partea dela început tratează despre facerea lumii, urmează apoi căderea împăraților, ceva din războiul Troian și câteva anecdote. Este scris probabil în Ardeal și lucrat cu multă îngrijire, cu litere foarte frumoase în două culori. Volumul este interesant prin conținutul și limba lui, apoi pentru chenarele, desemnurile și micile frontispicii din interior.

— Se vor exprima d-lui *Blank* mulțumirile Academiei.

D-l *N. Iorga* prezintă pentru colecțiunile bibliotecii publicațiunea *Ramon de Basterra, La Obra de Trajano*, Calpe 1921.

D-l *S. Mehedinți* spune că cu ocaziunea unei călătorii prin provincie s'a convins de câtă încredere se bucură Academia în fața opiniei publice. Cetățenii știu cu câtă sfîntenie se respectă de Academie voințele celor cari i-au pus la dispoziție produsul muncii lor și că nici un ban nu se cheltuiește de această Instituțiune fără un folos real. Mulțumită acestei administrații cinstite și chibzuite, alte donații și testamente sunt în perspectivă. Pentru recunoștința ce se cuvine ctitorilor acestui așezământ de înaltă cultură, propune să se fixeze o zi în care să se comemoreze în fiecare an toți donatorii defuncți ai Academiei, făcându-se pe rând, asupra celor mai importanți dintre ei, câte o biografie mai completă.

— Propunerea se aprobă cu unanimitate. Ședința solemnă pentru comemorarea donatorilor defuncți ai Academiei se va ține în fiecare an în sesiunea generală.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 25 MARTIE 1921.

Președința d-lui *V. Pârvan*, vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune a doua parte a comunicării sale cu subiectul *Relații româno-polone după epoca omagiului moldovenesc*.

D-l *N. Iorga* prezintă apoi ultimele sale publicațiuni: *Nouvelles Notes sur les relations entre Roumains et Grecs*, Bucarest 1921 și *Secretul culturii franceze*, conferință ținută la Cercul Analelor (Paris) în ziua de 14 Fervuar 1911. București 1921.

Dela d-l Carl Schuchhardt se primește publicațiunea sa *Die Sogenannten Trajanswalle in der Dobrudscha*, Berlin 1918.

D-l I. Bianu cetește următoarea scrisoare adresată de Academie d-lui Ministru al Instrucțiunii :

«Legea promulgată prin decretul No. 749 dela 29 Martie 1879, prin care se declară Academia Română de Institut Național, prescrie că Academia întreține relațiunile ei cu guvernul prin Ministerul Instrucțiunii. In această calitate avem onoare a vă rugă să binevoiți a lua cunoștință de cele următoare și a susține drepturile și interesele Academiei și prin aceasta ale culturai naționale înaintea Guvernului și a Corpurilor Legiuitoare.

«Vă este cunoscută situația pe care Academia Română o are în viața și îndrumarea culturai superioară a neamului nostru. Vă este cunoscut asemenea că Academia,—pe lângă activitatea științifică pe toate terenele și literară națională, pe care o desvoltă în mijlocul neamului nostru de mai mult de o jumătate de secol, atât prin lucrările ei de corp constituit : publicații, premii, hotărâri îndrumătoare, cât și prin activitatea membrilor ei,—a luat asupra și sarcina de a înființa și desvoltă în capitală o *bibliotecă*, absolut necesară pentru studiile superioare privitoare la pământul țerei, la trecutul și la toate manifestările vieței neamului nostru (limbă, literatură, obiceiuri etc.) în legătură cu neamurile conlocuitoare, vecine sau îndepărtate, înrudite sau de alte rasse.

«Când biblioteca Academiei astfel concepută a ajuns la o desvoltare însemnată, ea a fost pusă la dispoziția studioșilor.

«In toate țerile și statele cu aspirații culturale asemenea biblioteci sunt făcute, susținute și desvoltate de Stat prin mijloacele lui, fiind aceasta una din obligațiile impuse Statului prin misiunea lui culturală.

«La noi Statul nu s'a arătat apt pentru îndeplinirea acestei îndatoriri. La înființarea Universității din București (1864) s'a luat vechea bibliotecă a liceului S-tu Sava și s'a așezat în localul Universității, dându-i-se numele de Bibliotecă Centrală. Dar nu i s'a dat nici local îndestulător și potrivit, nici mijlocele necesare pentru a se putea îmbogăți după trebuințele unei biblioteci universitare, nici personalul competent și îndestulător pentru organizare și desvoltare. Serviciul acelei Biblioteci a Statului fiind socotit ca un serviciu administrativ, puținul personal de funcționari se schimbă cu schimbările guvernelor. Ba într'o vreme a fost scoasă din palatul Universității și instalată într'un *local închiriat*; de două ori a fost astfel mutată ca ori ce chiriaș în niște case vechi cu totul nepotrivite pentru trebuințele unei biblioteci. Este probabil un caz unic în lume!

«În acelaș timp Academia Română, mai ales de la 1884 încoace, desvoltă stăruitor biblioteca ei atât prin cumpărare cât mai ales prin donațiuni și schimb de publicații cu alte instituții similare.

«În timpul marei crize financiare dela 1901, bugetul Statului fiind supus la o cercetare minuțioasă, s'a constatat că, așa cum eră, Biblioteca Centrală tot costă cam 70—80,000 lei pe an pentru chiria localului, personalul și puținele cumpărături cari se făceau. Fiind atunci conducătorul guvernului marele cărturar Dimitrie Sturdza, care eră și Secretarul General al Academiei, a hotărât ca Biblioteca Statului să fie dată Academiei, spre a o încorpora în colecțiile ei și spre a se întemeia astfel o bibliotecă cu puțință de a avea o desvoltare statornică și o organizare rațională. Aceasta s'a făcut prin legea dela 11 Aprilie 1901, prin care Statul se îndatoră a contribui pentru desvoltarea colecțiilor și pentru personal cu subvențiunea anuală de 25,000 lei. Biblioteca dată de Stat în acest fel Academiei cuprindea aproximativ 26.000 opere în 48,000 volume și o mică colecție de stampe necatalogate.

«Înainte de 1901 Academia pusese însă la dispoziția învățaților spre folosire biblioteca ei, întru cât se putea face aceasta în localul și cu personalul ce avea. După 1901 biblioteca Academiei a fost deschisă publicului, după regulile stabilite de dânsa atât pentru comunicarea în sala de lucru cât și pentru împrumutare acasă.

«Astăzi biblioteca Academiei este cea mai bogată bibliotecă ce a fost vreodată în țară și unica pentru tot ce privește țara și neamul românesc.

«Colecțiile ei se compun din următoarele serii:

«1. *Cărți tipărite* cam de 200,000 volume, împărțite în două serii: cărți și publicații periodice. Consultarea lor se face într'o sală de lucru în orele 8—12 și 2—6 de persoane admise după anumite reguli; sau se împrumută acasă la diferite categorii de persoane determinate prin regulament. Pentru a asigura adunarea cât mai completă a tuturor produselor artelor grafice (tipografii, litografii etc.) din țară, cărți, broșuri, reviste, ziare, foi volante, etc. destinate publicului, după cererea Academiei, s'a făcut la 1885 și s'a refăcut la 1904 legea exemplarelor obligatorii, cum este în toate țerile de cultură, pe cari tipografiile și celelalte stabilimente de arte grafice sunt îndatorate să le dea spre păstrare atât bibliotecii Academiei, cât și bibliotecii Universității din Iași și Fundației Universitare Carol I din Capitală. Dar dintre aceste trei biblioteci numai a Academiei se conformează obligațiunii legii de a urmări, a aduna și a păstra imprimarele prescrise prin lege, așa că numai ei se adresează publicul pentru ori ce fel de copii și certificate după publicațiile apărute, ceea ce îi necesitează un serviciu special».

«2. *Manuscripte*: românești 4680 volume, slavice 633, grecești 987, orientale (arabe, persane, turce, ebraice) 182.

«3. *Documente istorice* 45,560.

Câteva manuscrise și cea mai mare parte din documentele istorice românești în limbile slavă și română, au fost trimise dinaintea invaziei inamice din toamna 1916 la Iași, de unde au fost duse la Moscova».

«Pentru studiile asupra manuscrisurilor și documentelor este întocmită o sală de lucru deosebită, înzestrată cu cărțile cari se folosesc mai des, iar alte cărți trebuitoare se aduc dela biblioteca cărților tipărite.

«4. *Stampe* privitoare mai ales la țerile și neamul românesc în trecut și acum: 1450 hărți geografice și 750 atlase, 3335 portrete, 1704 tipuri și costume, 793 privitoare la istoria militară, 1073 arhitectură, și altele.

«5. *Colecția de muzică* — cu deosebire compuneri românești — are un în ceput de câteva sute de bucăți, care stau încă necatalogate.

«6. *Colecția numismatică* formată din monete antice dela popoarele barbare dela Carpați și din Balcani; monete grece și romane din cetățile pontice; greutăți antice de plumb sau de piatră; monetele Domnitorilor români dela reînțemeerea vieții de stat românești până în zilele noastre, împreună cu cea mai bogată — aproape completă — colecție de medalii românești sau privitoare la țerile române.

«Colecțiunile Academiei amintite în rândurile precedente sunt adevărate comori naționale. Foarte multe din materialele lor sunt de o valoare mai pe sus de orice prețuire bănească, cum sunt: cărțile vechi românești din secolii trecuți, dintre cari multe sunt exemplare unice sau foarte rare; toate manuscrisele și documentele, portretele, hărțile geografice și toate celelalte adunate cu multă stăruință și cu mari cheltueli de unii din cei mai de frunte intelectuali ai neamului din secolul trecut (A. Papiu Ilarian, D. A. Sturdza, D. C. Sturdza-Scheianu și alții) și continuate cu stăruință neadormită de Academie de o jumătate de secol încoace.

«Aceste colecțiuni sunt în neîncetată creștere. Cu deosebire secțiunea cărților și a periodicelor ia după războiu o dezvoltare mult mai mare decât înainte. Pe deoparte tipăriturile obligate de lege, cari vin acum din țara întregită dela Nistru până la Tisa, sunt înzecit mai multe; pe de altă parte numele țerei și al neamului, în urma marelui războiu, a crescut și s'a făcut cunoscut prin toate țerile de cultură de pe glob. Una din urmări este o mare affluentă la Academie de publicații și propuneri nouă de schimb. cari vin din multe țeri și cu deosebire din amândouă Americile și din Japonia.

«Astfel România intră — prin mijlocirea Academiei — în legături din ce în ce mai largi cu mișcarea științifică mondială și prin aceasta biblioteca ei devenită a țerei și a neamului se îmbogățește fără încetare. Prin aceasta Academia îndeplinește una din principalele obligațiuni culturale superioare ale Statului.

«Primirea, catalogarea, buna păstrare a acestor colecțiuni; corespondența necesară pentru procurarea lor, precum și punerea lor la dispoziția învățătorilor, studenților, etc. spre folosire, cere atât un local apropiat, sigur și încăpător, cât și însemnate cheltueli pentru personal și material.

«Academia a făcut și face din mijloacele ei bănești sacrificii atât de mari pentru dezvoltarea, întreținerea și serviciul acestei biblioteci, încât ea este prin aceasta greu stânjenită în propria ei activitate științifică, care este menirea principală pentru care a fost reorganizată prin legea dela 1879. Astfel ea poate dispune de sume mult prea restrânse atât pentru explorări și cercetări științifice, cât și pentru publicațiuni.

«Îngrijita administrare a fondurilor proprii ale Academiei i-a atras și-i atrage donațiuni și legate. Cele mai multe sunt însă, deși de mare valoare morală prea mici ca valoarea bănească, și aproape toate cu destinație fixată prin actele de danie pentru întrebuințarea veniturilor.

«Din vânzarea publicațiilor Academiei se pot realiza sume cu totul neînsemnate, atât din cauză că ele pot interesa mai ales un restrâns număr de învățați, cât și fiindcă sute de exemplare se dau gratuit nu numai membrilor ei, dar și școalelor și altor instituții culturale din toată țara, și un însemnat număr de exemplare sunt trimise instituțiilor științifice străine cu care se întrețin relațiuni de schimb.

«Din aceste cauze Academia nu mai poate suportă singură cheltuelile întreținerii și dezvoltării bibliotecii care crește atât de îmbucurător sub conducerea ei.

«Serviciul pe care îl face Academia prin biblioteca ei este un serviciu de Stat, cum a și fost recunoscut atât la 1901, când Statul a cedat prin lege Academiei colecțiile fostei lui Biblioteci Centrale cu modesta subvențiune anuală de 25.000 lei, cât și în anul trecut, când a acordat un adaos de subvențiune de lei 50.000.

«In această stare de lucruri Academia se adresează Guvernului țerei cu rugămintea de a i se pune la dispoziție din partea Statului mijloacele necesare pentru îndeplinirea misiunii, pentru care a fost creată ca Institut Național prin legea dela 1879, misiune a cărei însemnătate este acum cu atât mai imperioasă cu cât țara s'a lărgit și s'a înălțat și prin urmare activitatea Academiei trebuie să fie crescută și ea, atât pentru influența ei culturală în lăuntrul hotarelor Statului, cât și pentru prestigiul ce trebuie crescut înaintea lumii. Trebuințele acestea sunt de două feluri: *localul*, *îmbogățirea și organizarea colecțiilor*.

«I. *Localul*.—Chiar prin legea de înființare dela 1879 Statul s'a îndatorat să dea Academiei un loc pentru clădirea edificiului ei. Un început de executare a acestei îndatoriri s'a făcut întâi prin legea dela 7 Maiu 1896, prin

care s'a dat Academiei terenurile și casele cumpărate de Stat în Calea Victoriei No. 133, 135 și 137, case cari servesc Academiei ca local provizoriu. Această îndatorire a fost apoi mărită, când statul prin legile de la 2 Aprilie 1885 și 4 Iunie 1904, a impus Academiei sarcina de a primi și păstra toate produsele atelierelor de arte grafice din țară, cari astăzi sunt mai mult ca înzecite decât erau la 1904.

«Statul, recunoscând îndatorirea sa de a da fondurile necesare pentru construirea localului definitiv necesar Academiei și colecțiilor ei în locul actualului local neîncăpător, nepotrivit și absolut lipsit de siguranță necesară, a pus la dispoziția Academiei—prin legea dela 5 Martie 1912—pentru clădirea și instalarea bibliotecii un credit de 3.000.000 lei; din acest credit s'a ridicat însă numai 100.000 lei pentru planuri și lucrările pregătitoare.

«Răsboaiele urmate din 1912 încoace au făcut cu neputință executarea lucrărilor, Statul a rămas deci din 1912 dator către Academie cu suma de trei milioane lei pentru localul și instalarea bibliotecii.

«Vă rugăm deci, Doamnele Ministru, să faceți ca să se dea echivalentul acelei sume după valoarea actuală a banilor și a lucrărilor pentru realizarea planurilor pregătite în 1912.

«*II. Creșterea și organizarea colecțiunilor și personalul.*—Pentru dezvoltarea bibliotecii în viitor: cumpărări de cărți, manuscrite, documente, stampe, monete, abonamente de reviste, și legatul lor, precum și pentru personalul necesar primirii, catalogării și punerii la dispoziția cercetătorilor a tuturor acestor materiale, este necesar ca Statul să contribuie cu o subvenție fixă anuală deocamdată de 500.000 lei.

«Pentru aprecierea acestor cereri trebuie să se țină în seamă faptul că Biblioteca Academiei face funcțiune de Biblioteca publică centrală a întregii României întregite, fiind singura dezvoltată și înzestrată în vederea studiilor istoriei, limbei, literaturii și etnografiei naționale. Colecțiile ei nu numai că sunt folosite de toți învățații români, cari vin să facă cercetări pe aceste terenuri naționale, dar ea are și un serviciu de împrumutare care dă spre folosire cărțile trebuitoare la cele 4 Universități ale României Mari, la 2 Politehnice și la alte școli superioare. Astfel sacrificiile pe cari Statul le va face pentru Academie și pentru biblioteca ei vor servi pentru toată mișcarea de știință și de înaltă cultură a întregii români.

«Nu ne îndoim că atât Guvernul cât și corpurile Legiuitoare, înțelegând imperioasa necesitate de a organiza temeinic înalta cultură a neamului și producția științifică prin care ea are a se manifesta, vor da fără precupețire Academiei Române mijloacele arătate și neapărat necesare pentru realizarea unuia din cele mai înalte scopuri ale unui Stat modern, care numai atunci își asigură o stabilitate a bazelor sale morale, dacă e un stat cultural».

ȘEDINȚA DELA 1 APRILIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela Rectoratul Universității din Cluj se primește publicațiunea «*Fêtes de l'inauguration de l'Université Roumaine de Cluj — 31 janvier — 2 février 1920*» București 1920.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 8 APRILIE 1921.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune a treia parte a comunicării sale cu subiectul *Relații româno-polone după epoca omagiului moldovenesc*.

ȘEDINȚA DELA 15 APRILIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela d-l Arhitect *I. N. Socolescu* se primește în dar un inel de aur găsit de d-sa cu ocaziunea săpăturilor făcute în 1896 în terenul ocupat pe atunci de biserica și curtea fostei mănăstiri Sf. Ioan, în vederea clădirii actualului palat al Cassei de Depuneri, Consemnațiuni și Economie. Inelul are deasupra o emblemă artistic săpată și două litere cirilice *K* și *A*, iar în interior data 1699. Scobitura ornamentelor, literelor și țițrelor este plină cu un șmalț special și uniform, dovadă că datarea s'a făcut odată cu emblema și literele.

Centrala Băncilor Populare, răspunzând intervenției făcute în conformitate cu deciziunea luată în ședința dela 18 Februarie a. c., face cunoscut că ține la dispoziția Academiei suma de 5.000 lei pentru tipărirea lucrărilor în vederea serbătoririi centenarului mișcării lui Tudor Vladimirescu, neputând satisface cererea în întregime.

Dela d-l Arhitect *I. N. Socolescu* se primește următoarele scrisoare :

«Ca omagiu memoriei fratelui meu mai mare Toma, care m'a protejat și îndrumat în anii copilăriei și dorind ca, în limitele modestelor mele mijloace, să contribuie la studiul și cercetările ce se vor face asupra, *Arhitecturii și Artelor decorative românești* (sculptate în piatră s'au lemn; pictate, țesute sau brodate; lucrute în orice metal, etc.) în România Mare sau în alte ținuturi în afară de hotarele actuale, vă rog respectuos, Domnule Preșe-

dinte, să bine-vorîi a aproba primirea unei danii din partea mea, de lei cincizeci de mii (50.000) în rentă română 5% din 1920, valoare nominală, ce am dups la Cassa de Depuneri, Consemnațiuni și Economii, pe numele și la dispoziția Onor. Academiei Române, cu recipisa No. 52757 din 2 Aprilie 1920, aci alăturată.

«Această sumă va servi ca fond special, din venitul căruia, acumulat, să se dea la fiecare trei ani un premiu de cinci mii (5000) lei, cum se specifică mai jos.

«Fondul va purta numele de : *«Fondul Frații Toma și Ioan N. Socolescu Arhitecți»*.

«Concursul pentru premiul de dat, va avea loc la fiecare trei ani.

«Programul concursurilor se va stabili de Onor. Academia Română, Secțiile de istorie și litere, iar când va fi o secție a Artelor Frumoase, și de această secție.

«La fixarea programului concursurilor și judecărilor să fie invitați a lua parte și un delegat al Societății Arhitecților Români, fondată la 26 Februarie 1891 și un delegat al Comisiunii Monumentelor Istorice.

«Primul concurs se va anunța imediat după acceptarea acestei danii și îndeplinirea formelor legale, iar judecarea lui va avea loc la 10 Noemvrie 1924.

«Pentru acest prim concurs, doresc ca subiectul să fie : *«Cercetări asupra origini arhitecturii și artelor decorative românești»* cu cât mai multe ilustrațiuni.

«Atât pentru acest prim concurs, cât și pentru cele viitoare, Onor. Academia Română are dreptul a aprecia și decide dacă este caz a da premiul întreg unei singure opere, din cele prezentate, sau a împărți premiul, sau chiar a nu-l atribui nici unui concurent, dacă lucrările ce se vor prezenta nu vor avea o valoare reală.

«In acest caz premiul următorului concurs va fi cumulativ».

— După discuțiunea urmată se aproabă în principiu acceptarea donațiunii sub rezerva modificării de către d-l Socolescu, prin actul de donație ce urmează a face, unora din condițiunile specificate în scrisoare și anume :

a) acordarea premiilor să se facă de toate Secțiunile Academiei, adică și de Secțiunea științifică ;

b) cooptarea unor persoane străine de Academie pentru stabilirea subiectelor și cercetarea lucrărilor prezentate la concursuri să rămână la aprecierea Academiei pentru fiecare caz în parte ;

c) alegerea subiectelor pentru al doilea concurs și următoarele, precum și acordarea premiilor să se facă în adunările generale, așa cum prescrie art. 7 din Statutele Academiei.

D-l *St. C. Hepites* prezintă următoarele publicațiuni:

a) *Considerațiuni generale asupra regimului precipitațiunilor atmosferice în România* de Enric Otetelișanu și G. D. Elefteriu;

b) *Buletin lunar* — Ianuarie 1921 stil nou — Nr. 1 din Seria II. vol. I, al Institutului Meteorologic Central al României.

D-l *I. Bianu* amintește că prin trecerea la cele de veci a colegului *I. Caragiani* s'a încheiat seria fruntașilor intelectuali ai românismului cari au fost numiți prin decrete domnești întâii membri ai Academiei, la înființarea ei în 1866 și 1867. Munca fără preget a acestor corifei în ogorul culturii neamului, străduințele lor vrednice de admirație în împrejurări atât de grele pentru stabilirea ortografiei spre unificarea limbii și a culturii, perseverența în cercetările istorice pentru stabilirea originii și drepturile poporului român în concertul popoarelor europene, atrag privirile retrospective către acea măreață pleiadă de bărbați, a căror constelație pe firamentul culturii românești ocupă un loc de frunte. Este o datorie de pietate ca amintirea acestor înaintași ai noștri, dintre cari unii au întreținut activitatea acestei înalte instituțiuni timp de jumătate de secol și al căror ultim tovarăș i-a urmat în veșnicie numai de câteva luni, să fie serbătorită de Academie printr'o ședință solemnă în viitoarea sesiune generală.

SEDINȚA PUBLICĂ DELA 22 APRILIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *St. C. Hepites* zice: «Aduc cu întristare la cunoștința Academiei înțetarea din viață la 15 curent, în vârstă de 89 de ani, a Membrului nostru de Onoare dela 1905, Generalul-Adjutant Barozzi. Cu dânsul s'a stins cel din urmă ofițer al primei promoțiuni a Școalei Militare din București, care începuse a funcționa în 1850.

«Mulți ani din viața sa Generalul Barozzi i-a petrecut mai întâi ca profesor și apoi ca director al Școalelor Militare din București și Iași, unde eu însumi l-am avut ca profesor de fortificațiune acum 53 de ani. Foarte mulți din ofițerii cari s'au luptat în războiul Independenței noastre precum și cei mai în vârstă din cei care ne-au dat țerile surori, au fost elevii săi. Toți își aduc aminte cu drag de bunătatea și capacitatea sa.

«Meritul cel mare al Generalul Barozzi este că, numai mulțumită stăruinței și energiei sale, se datorește că Harta Terii — la care încă și acuma se

lucrează — este opera Ofițerilor noștri din Institutul Geografic al Armatei, organizat de dânsul.

«Odată cu înființarea de către Domnitorul Carol a Societății noastre de Geografie în 1875, Constantin Barozzi, pe atunci Colonel, Șeful Depozitului de Răsboiu, a fost ales unul din Vicepreședinți, demnitate pe care a păstrat-o până la moarte, în curs de 46 de ani, fără nici o întrerupere.

«Modestia, care i-a caracterizat toată lunga sa viață, a acoperit cu un văl și moartea lui, căci nici Academia, nici chiar Societatea de Geografie nu i-a prins de veste decât foarte târziu când aceste Instituțiuni n'au mai putut fi reprezentate așa după cum ar fi dorit la ceremonia funebră a înmormântării fostului lor Membru de Onoare și Vicepreședinte.

«Să-i fie țărâna ușoară! căci Generalul adjutant Barozzi a fost într'adevăr un om bun, drept, capabil, util țerii sale, la a cărei conducere a luat parte ca Ministru de Răsboiu».

D-l N. Iorga expune comunicarea anunțată despre *Relațiile moldo-polone în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea*.

Dela Societatea Ocrotirea Orfanilor de Răsboiu se primește invitație la al doilea congres general al ei, care se va ține la Cluj, sub Înaltul Patronaj al M. S. Reginei, în zilele de 15 și 16 Maiu viitor.

— Se delegă d-l S. Pușcariu pentru a reprezenta Academia.

Ministerul Cultelor și al Artelor, răspunzând intervențiilor făcute în conformitate cu deciziunea luată în ședința dela 18 Februarie a. c., regretă că — din cauza stării generale financiare a Statului și în deosebi a restrângerilor mijloace bugetare ale aceluia Departament — nu poate prevedea în bugetul pe noul exercițiu suma de 100.000 lei pentru lucrările Academiei noastre în Uniunea Academică Internațională de Arte Frumoase.

D-l N. Iorga aduce ca dar din partea d-lui G. I. Brătianu reproducerea fotografică a *Actului papal dela 1251 pentru Ospitalieri în Țara Românească*.

Dela d-l N. Filodor, Ministru Plenipotențiar, se primesc în dar 3 publicațiuni grecești, privitoare la România, de d-l D. Constantin N. Radu, român de origine, precum îl arată numele. Una din ele tratează despre Gherghe C. Voinescu, fost șef de stat major al armatei lui D. Ipsilanti în luptele pentru independența Greciei; alta despre localitatea Sunion și rămășițele antice găsite prin explorările făcute acolo de B. Stae.

Se cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 1 Aprilie curent, prin care se propune publicarea în Memoriile Secțiunii a lucrării

d-lui Profesor Ramiro Ortiz, membru corespondent, despre *Materia epică în lirica italiană din întâiele timpuri*.

Se cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice, pentru ședința de astăzi, prin care Secțiunea propune să se tipărească în publicațiunea «*Studii și Cercetări*» lucrarea d-lui Gr. Antipa despre «*Dunărea cu problemele ei științifice, economice și politice*».

ȘEDINȚA DELA 13 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* spune că la serbările pentru înfrarea în țară a AA. LL. Regale Principilor Moștenitori Carol și Elena, a căror căsătorie s'a celebrat la Atena în ziua de 10 Martie, Academia a fost reprezentată printr'o delegație compusă din Președintele, Secretarul General și primul vice-președinte. Delegația a reprezentat Academia în momentul sosirii AA. LL. Regale în gara de Nord, în ziua de 8 Maiu, iar în ziua de 9 Maiu prezentându-se la Palat, d-l Președinte a dat ceteră, în fața Sărbătoriiților asistați de Familia Regală, următoarei adrese:

Sire,

Mărită Doamnă,

Altețe Regale,

Via bucurie cu care Țara întreagă a întâmpinat fericitul eveniment al căsătoriei A. S. R. Principelui Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei a deșteptat, în toate părțile României, o patriotică însuflețire al cărei răsunet vibrează în toate inimele românești.

Academia Română, luând parte, cu cele mai vii sentimente, la manifestarea acestei bucurii, aduce prea respectuos MM. VV. și AA. VV. RR. omagiile sale devotate cu urările cele mai călduroase pentru fericire acestei binecuvântate căsătorii.

Ca un Făt frumos, mult iubite Principe Moștenitor, care întrupați speranța României, Vați ales de peste țări și mări, din rude împărătești, o preagrațioasă Mireasă, ca o Ileană Cosinzeană din poveste, care să poarte în viitor coroana de Regină a tuturor Românilor, uniți de Augustul Vostru Părinte M. S. Regele nostru Ferdinand I sub sceptrul Său glorios, coroană căreia Augusta Voastră Mamă M. S. Regina noastră Maria i-a dat cea mai aleasă strălucire și fală.

Bine ați venit, Preagrațioasă Principesă, pe pământul României, în

noua patrie care Vă primeşte cu însufleţire la sânul său iubitor şi pentru a cărei fericire veţi fi chemată să domniţi lângă Augustul Vostru Soţ. Amintirea frumoasei Elăde care V-a născut şi 'n a cărei iubire aţi crescut va fi un cuvânt mai mult pentru dragostea ce Vă uneşte de aci înainte cu România şi cu poporul românesc, întrucât vechi legături istorice şi interese vitale comune au unit în trecut şi unesc în prezent cele două Naţiuni amice.

Fericita alianţă a AA. VV. RR. şi între Augustele Case domnitoare ale ambelor Naţiuni va întări şi mai mult legăturile ce înfrăţesc cele două popoare întru îndeplinirea menirii lor istorice, ca purtători ai civilizaţiunii eleno-latine în Sud-estul Europei.

Cu cele mai călduroase urări de fericire, România, toată binecuvintează căsătoria AA. VV. RR. în care ea vede cheazăşia speranţelor sale pentru viitor.

Adânc pătrunşi de aceste sentimente, aducem, cu cel mai profund respect, MM. VV. şi A.A. VV. RR. omagiile şi urările cele mai devotate ale Academiei Române.

Să trăiţi, Alteţe Regale, mulţi ani fericiţi!

Să trăiţi, Sire!

Să trăiţi, Mărită Doamnă!

In seara de 9 Maiu Delegaţia a luat parte la concertul dat de Societatea Filarmonică pentru prea mărirea acestui eveniment.

D-l N. Iorga prezintă în dar din partea Aba'elui Mănăstirii Montecassino mai multe publicaţiuni.

D-l I. Bianu prezintă ca dar din partea d-lui profesor O. Lugoşianu, fost funcţionar al Academiei, un manuscript românesc de pe la 1830 cuprinzând şase predice traduse, probabil, din unul dintre marii predicatori francezi precum şi 12 acte şi scrisori dintre anii 1826 şi 1863.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1921.

ȘEDINȚA DELA 15 MAIU 1921.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice :

Domnilor Colegi,

Deschizând sesiunea generală din al 55-lea an al Institutului nostru, vă salut cu un cordial: Bine ați venit!

Asupra activității Academiei Române în cursul anului administrativ ce încheiem, veți auzi raportul D-lui secretar general.

Ca evenimente mai memorabile din acest an, am fericirea de a releva căsătoria A. S. R. Princepelui Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei și căsătoria A. S. R. Principesei Elisabeta cu A. S. R. Principele Gheorghe Diadohul Greciei. Această fericită alianță de familie a mult iubitei noastre dinastii cu Augusta Casă domnitoare a Națiunii amice a Elenilor, cu care ne unesc atâtea legături istorice și interese vitale comune, a fost primită de Țara întreagă cu mare bucurie și însuflețire. Academia Română, luând parte la manifestarea acestei bucurii naționale, a prezentat MM. LL. Regelui și Reginei și AA. LL. RR. Principilor și Principeselor cari au încheiat aceste binecuvântate căsătorii omagiile și urările sale, prin Delegațiunea care a avut onoarea să le aducă cu adrese omagiile sale Academiei. Facem și în adunarea de astăzi urările cele mai vii pentru fericirea Augustilor Căsătoriți. Să trăiască!

Domnilor Colegi,

În cursul anului, am avut fericirea să serbătorim și pe doi venerați colegi la împlinirea vârstei binecuvântate de 80 de ani, d-l Petru Poni și d-l Mihail Sutz. D-Lor reafându-se atunci între noi, Academia, în urma deciziunilor luate în ședințele respective, le-a prezentat, prin adrese, urările sale de fericire. Bucurându-ne azi de prezența D-lor-Sale în această ședință, am onoarea și bucuria de a le exprima prin viu graiu urările cele mai călduroase, bucurându-ne toți de a-i vedea luând parte, sănătoși și viguroși, la lucrările noastre. Veneratul veteran d. Poni, împlinind 80 de ani la 4 Ianuarie, după o activitate atât de roditoare pentru Țară și Academie, ne-a dat ca octogenar o foarte prețioasă lucrare : «Statistica răzeșilor», care s'a publicat în colecțiunea *Studii și Cercetări*. Iar venerabilul coleg d-l Sutz, care a împlinit 80 de ani, la 16 Februarie, ne-a făcut, cu puțin mai înainte, o foarte interesantă comunicare despre «Unitățile ponderale din Egipt și bobul de grâu chaldean». Să urăm ca să ne trăiască încă îndelungat și fericiți, în deplină putere și sănătate, întru binele și fericirea Țării și Academiei.

Domnilor Colegi,

În sesiunea generală ce începem, avem să serbătorim centenarul revoluțiunii lui Tudor Vladimirescu, cu care revoluțiune a început renașterea noastră națională, Renașterea care a creat România contemporană și ne-a condus la realizarea idealului străbun al unității naționale.

De asemenea avem să sărbătorim centenarul lui Vasile Alecsandri, însuflețitorul bard al Renașterii care cu glas de proroc a vestit «Deșteptarea României» spre libertate și unire, care a cântat Unirea, Neatârnrarea, Coroana de oțel a primului Rege al României, făurită de «Peneș Curcanul»; poetul încununat al «Gintei Latine», a cărui liră a răsunat la toate actele mari ale Țării și care a ilustrat Academia noastră, ca cel mai glorificat membru al ei.

În acest an se împlinescu 100 de ani și dela nașterea lui Ion Brătianu, fost membru onorar al Academiei noastre, marele om de Stat care a desfășurat cea mai însemnată activitate politică pentru realizarea marilor aspirațiuni naționale din epoca Renașterii, omul de Stat căruia datorim mai ales partea cea mai însemnată pentru întemeierea Dinastiei, Războiul Independenței, Regalitatea și conso-

lidarea României în glorioasa domnie a Regelui Carol Intemeietorul. Comitetul de organizare pentru comemorarea centenarului lui Ion Brătianu a invitat Academia să ia parte la lucrările sale, prin președintele ei ca membru al Comitetului. Cu mulțumire am dat urmare acestei invitațiuni, și rămâne ca D-voastră să hotărâți în ce mod să luăm parte la comemorarea ilustrului om de Stat și fost membru onorar al nostru.

În acest an se împlinesc 100 de ani și dela nașterea a doi foști membri activi, Gheorghe Sion și Vincențiu Babeș și cu privire la acest centenar rămâne ca D-v. să hotărâți cele de cuviință.

În sfârșit, am durerea de a menționa pierderea ce am suferit prin moartea a doi scumpi colegi, Teodor Stefanelli, din Secțiunea istorică, și Ion Caragiani, din Secțiunea literară, decedați în cursul anului. La înmormântarea acestor mult regretați colegi, Academia a fost reprezentată prin delegații săi, cari au depus coroane și rostit cuvântări în numele Academiei. Binecuvântată fie amintirea lor! Cu veteranul Ion Caragiani s'a încheiat seria defuncțiilor membri fondatori ai Institutului nostru, numiți la înființarea lui în 1866, din cari unul supraviețuitor a fost răposatul Caragiani. Pentru comemorarea lor, am hotărât să ținem, în sesiunea actuală, o ședință solemnă publică, pe care o veți fixa D-voastre.

Raportul D-lui secretar general va arăta mai de aproape cele ce mai avem a vă aduce la cunoștință.

Cu cele mai bune urări pentru o spornică activitate, declar deschisă sesiunea generală.

D-l Președinte presintă următoarea *Programă a lucrărilor sesiunii*:

1. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1920—21.
2. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1919—20 și alegerea Comisiunii pentru cercetarea conturilor din 1920—21.
3. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1920—21.
4. Alegerea Comisiunii bugetare pentru anul 1921—22.
5. Alegerea a doi membri activi: unul în Secțiunea literară în locul răposatului *I. Caragiani* († 13 Ianuarie 1921) și altul în Secțiunea istorică în locul răposatului *T. V. Stefanelli* († 23 Iulie 1920).
6. Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru 1920.
7. Raportul asupra activității Cabinetului numismatic în 1920.
8. Raportul Comisiunii Fundațiunii *Adamachi* pentru 1920—21 și alegerea a doi membri, cari, împreună cu Secretarul general, să formeze Comisiunea pentru 1921—22. (Art. 17 Reg. Adam.)

9. Raportul Comisiunii școlare asupra activității școalelor Academiei, *Otteleșanu, Tache Anastassi* și *Agarici*, în anul 1920—21 și alegerea Comisiunii pentru 1921—22.

10. Darea premiului I. Leconte du Nouÿ elevilor Școalei de Arte Frumoase din Iași.

11. Raportul Comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din fondurile *Ioan Fătu* și *Ioan Scorțeanu* în 1920 și alegerea Comisiunii pentru 1921.

12. Raportul Comisiunii Dicționarului limbii române.

13. Discursuri de recepțiune ale membrilor aleși în sesiunile trecute.

14. Chestiunea acordării burselor din fondul *A. F. Robescu*.

15. Raportul Comisiunii pentru revizuirea și unificarea Regulamentului general.

16. Modificarea Regulamentului Fondului «Adamachi».

17. » » Premiilor.

18. » » Pensiunilor funcționarilor.

19. Deciziuni de luat pentru casa și mormântul lui Vasile Alecsandri.

20. Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1920—21.

21. Chestiunea Monumentului comemorativ al Unirii.

22. Ședințe solemne pentru comemorarea :

— Centenarului nașterii lui V. Alecsandri,

— Centenarului mișcării lui Tudor Vladimirescu,

— Membrilor activi ai Academiei numiți cu decrete domnești la înființarea Societății Academice în 1866 și 1867, al căror șir s'a încheiat prin moartea lui I. Caragiani,

— Sexcentenarului morții lui Dante Alighieri,

— Donatorilor defuncți ai Academiei.

23. Regulamentarea fondurilor Dimitrie (= Mitiță) Bârzeanu, General Ioan Manoil Manu și N. Rătescu.

24. Deciziunile comisiunii speciale pentru acordarea *Marelui Premiu Năsturel*, de 12.000 lei (Art. 8, 9, 13, 16, Reg. Prem.).

25. Deciziunea Secțiunii literare pentru acordarea premiului Adamachi, de 5000 lei (divizibil.) (Art. 14, 15 Reg. Prem.).

26. Deciziunile Secțiunii istorice pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):

— *Constantinide*, de 4000 lei (divizibil),

— *Eliade-Rădulescu*, de 5000 lei.

27. Ședință solemnă pentru proclamarea premiilor.

28. Alegerea Comisiunii de 12 membri pentru *Premiul Năsturel*, de 4.000 lei, din 1922 (Art. 13 Reg. Prem.).

29. Subiecte de ales de Secțiunea literară pentru următoarele premii din 1926:

- *Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei,
- *Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei,
- *Principesa Alina Știrbei*, de 8.500 lei.

30. Subiect de ales de Secțiunea istorică pentru premiul *G. San-Marin*, de 2.000 lei, din 1926.

31. Subiecte de ales de Secțiunea științifică pentru următoarele premii:

- *Anastasie Toncoviceanu*, de 1000 lei, din 1924,
- *Năsturel*, de 5000 lei, din 1926,
- *Anastasie Fătu*, de 3.000 lei, din 1926.

32. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secțiunea literară pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile din 1922 (Art. 20 Reg. Prem.):

- *Eliade-Rădulescu*, de 5000 lei: *Viața păstorească la Români*,
- *Adamachi*, de 5000 lei (*divizibil*): *Studiul dialectal și folcloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei*.

33. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secțiunea istorică pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile din 1922:

- *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*,
- *Năsturel*, de 5000 lei: *Istoria militară a Românilor din țările ce au făcut parte din monarhia habsburgică*,
- *Principesa Alina Știrbei*, de 8500 lei: *Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne*,
- *San-Marin*, de 2.000 lei: *Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic*,
- *Anastasie Toncoviceanu*, de 1000 lei: *Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate*.

34. Alegeri de membri onorari și corespondenți (Art. 31, 32 Stat. 68 Reg. gen.).

35. Formarea bugetului pentru 1921—22.

36. Alegerea Președinților și Vicepreședinților Secțiunilor pentru 1921—22 (Art. 15 Stat.).

37. Alegerea Președintelui și Vicepreședinților Academiei pentru 1921—22 (Art. 15 Stat.).

38. Raportul Secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale din 1921.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* citește următorul: *Raport asupra lucrărilor făcute în anul 1920—21.*

Domnilor Colegi,

Anul de activitate academică, început dela ultima ședință a sesiunii generale din anul trecut și încheiat cu ședința ordinară de alaltăieri a adus elemente nouă pentru lămurirea marilor probleme culturale a căror bună rezolvire, pentru unificarea sufletească a neamului nostru, cade în sarcina Academiei Române. Neamul nostru a fost victima situației sale geografice și a împrejurărilor istorice; el s'a găsit despărțit de comunitatea de viață cu celelalte popoare ieșite din același izvor; el a trăit depărtat de ai lui și de aceea a rămas în urma lor pe toate tărâmurile vieții culturale. Pe când frații apuseni desvoltau strălucite culturi de artă și de literatură în comunele Italiei, în provinciile Galiei și ale Spaniei, pe atunci ai noștri — fără state proprii organizate și fără înfloriri culturale — își păstrau cu greu viața ca păstori prin plaiurile munților mântuitori și a câmpiilor bogate ale patriei veșnic primejduite de stolurile prădalnice cari se aruncau asupra lor. Cu energia rassei, cu vitejia brațelor, a căror greutate mulți năvălitori au simțit-o, s'a putut apăra, în adăposturile munților și ale codrilor vechii Dacie, viața acestui neam român mai multe sute de ani. Și în același timp alte ramuri și ținuturi mari și strălucite ale vechei Romanie s'au cufundat, au pierit sub valurile năvălirilor semințiilor străine.

Veacurile s'au scurs ca apa peste noi și Românimea a rămas ca pietrele de sub valuri.

În secolul trecut toți cei mai de frunte patrioți români, după eșirea neamului din întunerecul și înjosirea la care ajunsese, au văzut și au proclamat ca întâia necesitate pentru întemeierea viitorului, așezarea unei pietre de temelie, care să fie o Dinastie din rândul familiilor Domnitoare recunoscute. Această piatră de temelie s'a așezat îndată după unirea celor două țeri românești Moldova și Țara-Românească. Sub această fericită Dinastie așezată la 1866 s'a clădit România de ieri cu Coroana-de-oțel dela 1881, care a făcut cu puțință și a pregătit România Mare de astăzi.

Nicăieri nu s'au înțeles mai adânc acest rost providențial al Dinastiei române pentru neamul nostru ca în sânul acestei Academii, înființate în același timp ca o necesitate culturală a acestui neam. Nicăieri nu s'au urmărit cu mai multă emoție decât în această

Academie evenimentele fericite sau dureroase din sânul familiei domnitoare, pentru că nicăieri nu s'a înțeles mai bine cât de strâns sunt legate destinele Dinastiei de ale neamului nostru. Academia a și fost totdeauna înțeleasă și larg răsplătită de purtătorii Coroanei noastre Regale: dela tribuna ei a răsunat adeseori glasul Regelui, al Reginei și al Principelui Moștenitor nu numai în cuvântări de politeță protocolară sau de caldă bunăvoință suverană, ci în cuvinte dătătoare de sfaturi și indemnuri călduroase pentru lucrări mari și însemnate și în rostiri adânc mișcătoare, cari au avut răsunet chiar departe de hotarele geografice ale neamului.

Anul acesta a dat nouă prilejuri de manifestare acestor simțeminte cari leagă Academia de Dinastie.

În Familia Regală s'au întâmplat două fericite evenimente: căsătoriile celor două vlăstare născute pe pământul țerii și crescute în mijlocul iubirii noastre.

Principele Moștenitor Carol și Principesa Elisabeta s'au căsătorit cu odrasle din Dinastia Greciei. Cununia A. S. R. Principelui Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei s'a serbat la Atena la 10 Martie trecut și a A. S. R. Principesei Elisabeta cu Ducele de Sparta la 27 Februarie în București.

Atât la venirea în Capitală a Augustei părechi Moștenitoare Române, cât și la căsătoria Augustei părechi Moștenitoare Eline, la 9 Maiu și la 26 Februarie, Academia — în fruntea Instituțiilor culturale ale țerei—prin glasul Președintelui nostru însoțit de membrii Delegațiunii—a prezentat MM. LL. Regelui și Reginei și Augustilor Miri adrese de felicitare, cari au fost întâmpinate de Suveranul nostru cu cele mai grațioase cuvinte de mulțumire.

La binecuvântarea căsătoriei Principesei Elisabeta cu Ducele de Sparta, A. S. Regală Principele Nicolae al Greciei, care a reprezentat Familia Regală Elenă, a binevoit a onora ședința extraordinară ținută de Academia noastră cu această ocaziune la 1 Martie. La cuvintele de bunăvenire cu care l-a salutat Secretarul general, Principele Greciei a răspuns în modul cel mai călduros. Apoi d-l coleg V. Babeș a făcut o comunicare științifică, iar d-l N. Iorga a vorbit despre relațiunile culturale și de familie dintre Români și Greci. După ședință A. S. Regală s'a întreținut cu membrii Academiei și a vizitat colecțiunile noastre istorice.

În aceeași ședință Academia a salutat în mijlocul ei pe Principele Sapieha, Ministrul Afacerilor Străine al Poloniei, care se găsea în Capitală și a ținut să facă Academiei plăcerea unei vizite.

În ședința intimă dela 29 Octombrie, Președintele nostru a comemorat printr'o călduroasă cuvântare aniversara a 45-a a nașterii M. S. Reginei și în aceeași ședință a vorbit despre serbările făcute la Cernăuți și Putna pentru inaugurarea Universității românizate a Bucovinei și pentru călătoria de închinare a Suveranilor la Putna la mormântul Marelui Voevod Ștefan, domnitorul Moldovei acum din nou întregite, cum fusese sub stăpânirea minții lui agere și a brațului lui puternic. Președintele nostru a reprezentat Academia la acele înălțătoare serbări și a rostit avântate cuvântări.

I. Membri.

În acest an ne-au părăsit colegii Ioan Caragiani și T. V. Stefanelli; am pierdut pe membrul onorar Wilhelm Foerster și pe membrul corespondent străin Otto Schrader.

Ioan Caragiani s'a stins în Iași, la 13 Ianuarie 1921, la o etate foarte înaintată și după o lungă carieră profesorală. Plecarea lui dintre noi lasă un gol dureros. În Academie cu dânsul se încheie epoca întâia, epoca eroică a începuturilor, căci dânsul eră cel din urmă rămas dintre membrii numiți prin decrete domnești la înființarea Academiei la 1866 și 1867 cu numele de Societate Academică Română. Acea Societate avea menirea să reprezinte toate ținuturile românești și tânărul pe atunci Caragiani, cu bătrânul Cosăcoviți, erau chemați ca reprezentanți ai Românimii din Macedonia, Tesalia, Epir, și alte ținuturi românești din Turcia.

Caragiani a publicat la 1866 întâia traducere românească a *Odissei*, a *Retoricei* lui Aristotel și a unor părți din *Teocrit*; a publicat pe la 1870 *Etimologia* și *Sintaxa* greacă. Dar obiectul principal al studiilor lui a fost limba și literatura poporală a Românilor macedoneni între cari s'a născut. Cel dintâiu studiu de acest fel a fost publicat în «Convorbiri Literare» la 1868. De atunci a urmărit fără încetare un mare «Studiu asupra Românilor din Peninsula Balcanică», studiu din care s'au tipărit întâiele 17 coale, extrase din *Revista pentru Istorie, Archeologie și Filologie* condusă de răposatul Gr. Tocilescu. Lucrarea rămasă în manuscris are o întindere de cel puțin de două ori mare decât partea tipărită. Într'însa autorul a urmărit pas cu pas, an cu an, viața tuturor popoarelor balcanice, căutând și arătând amestecul, rolul și faptele Românilor în formarea

și în viața acelor popoare. Pentru aceasta dânsul a cetit și extras toate cărțile cari i-au căzut în mână, a extras pe bilețele și a clasificat toate elementele de informație, cari i se păreau că puteau lumina rolul elementului românesc în viața mult frământatei peninsule.

În Academie cu Caragiani se încheie epoca începuturilor și a întâiilor lupte, generația academică dintre 1866—1879, în care au strălucit Cipariu, Eliade, Bariț, Const. Negruzzi, Alecsandri, Laurian, Maiorescu. Amintirea acelei generații încheiate cu Caragiani Academia a hotărît să o serbeze printr'o ședință solemnă.

Teodor V. Stefanelli s'a stins în Folticeni la 23 Iulie 1920, răpus de o grea boală, de care suferia încă de pe când îl aveam în mijlocul nostru în timpul sesiunii anului trecut. Dânsul și-a trăit anii tinereței ca judecător în Câmpulungul Bucovinei, unde a cunoscut documentele vechi, în cari se reflectează vechile obiceiuri juridice ale aceluia cuib al vieții de stat a Moldovei. Meritele sale morale și intelectuale câștigate în acea modestă funcție juridică l-au înălțat până la gradul cel mai înalt al magistraturii austriace, iar lucrările lui despre vechea istorie a Bucovinei, văzută din acel colț de munți ai Moldovei, au atras asupra lui Stefanelli privirile Academiei, care l-a ales membru corespondent la 6 Aprilie 1899 și membru activ la 26 Maiu 1910. La 1915 a publicat în editura Academiei prețioasa lui lucrare *Documente din vechiul ocol al Câmpulungului moldovenesc*, culese și adnotate de dânsul, lucrare care constituie unul din cele mai prețioase izvoare pentru cunoașterea vieții sociale și a raporturilor juridice în vechea Moldovă.

În sesiunea generală trecută ați hotărît ca în cursul anului delegațiuni din sânul Academiei să ducă închinarea instituției la mormintele acelor membri activi, premergători ai noștri, cari sunt înmormântați în ținuturile unde au închis ochii sub stăpâniri străine, încetate acuma prin alipirea acelor țeri românești la coroana Regatului României. Împrejurările grele cari au apăsas toată viața în țara noastră în anul trecut nu au înlesnit realizarea acestei hotărâri duioase, care sperăm că se va putea realiza cel puțin în parte în anul acesta.

Membrul onorar Wilhelm Förster, ales la 27 Maiu 1913, a încetat din viață la 18 Ianuarie 1921 lângă Charlottenburg. Mai bine de 46 ani a fost directorul Observatorului Astronomic dela Berlin; mulți ani a fost președintele Biuroului Internațional de Măsuri și Greutăți,

și prin intervenția lui, datorită stăruinței regretatului nostru secretar general Dimitrie A. Sturdza cu care eră în strânse legături de prietenie, România fusese admisă în acel biurou internațional înainte de a-și fi căpătat independența deplină.

Otto Schrader, membru corespondent străin la Secțiunea literară, ales la 30 Martie 1891, a încetat din viață la 21 Martie 1919 în vârstă de 64 ani. A fost profesor mai întâi la Jena și apoi la Breslau, unde a murit. El s'a ilustrat printr'un șir de cercetări în orientarea nouă a studiilor de lingvistică, cari dacă nu au adus puncte de vedere cu totul nouă, au contribuit la lămurirea unor probleme, au dat unele indicații și au pus la îndemâna învățaților elemente bogate de informație.

Pentru pomenirea numelui ilustru al răposatului nostru coleg *Al. D. Xenopol* nemângăiata sa văduvă a dăruit o parte din biblioteca rămasă dela dânsul Palatului cultural din Arad, spre a fi pusă la dispoziția publicului de acolo și a contribui și prin acest mijloc la dezvoltarea și unificarea culturii naționale în România întregită. Predarea aceluia prețios dar a fost însoțită de un parastas la Sfânta Mitropolie în ziua de 10 Martie trecut. Președintele nostru, însoțit de doi colegi, a reprezentat Academia la acea pioasă serbare.

La 18 Februarie s'a stins la Mircești văduva lui Vasile Alecsandri în vârstă de peste 90 ani. Rămășițele defunctei au fost înhumate lângă ale marelui poet, în cavoul din curtea caselor, cari prin donațiunea nepoatelor sunt proprietatea Academiei.

Din venitul Fondului pentru monumentul lui Alecsandri adunat prin subscripție publică, s'au dat ajutoarele necesare văduvei poetului și pentru paza casei dela Mircești. Acest fond reprezintă acum un capital de Lei 115.400 în efecte cu venit anual de Lei 4852.

După încetarea din viață a văduvei poetului urmează ca Academia să ia dispozițiile cuvenite pentru ocrotirea mormântului pentru aducerea în bună stare a casei și pentru organizarea muzeului, care să amintească cât mai bine și mai deplin viața marelui bărbat care a locuit într'insa, făcând astfel din acea casă un loc de pelerinaj național.

II. Ședințele.

Ședințele săptămânale s'au ținut regulat. Au fost 22 ședințe

ordinare intime și 13 publice, deosebit de cea solemnă extraordinară dela 1 Martie în onoarea A. S. R. Principelui Nicolae al Greciei.

În ședințele, publice d-l coleg *N. Iorga* a făcut o serie de comunicări despre următoarele subiește :

Vechimea culturii porumbului la noi (18 Iunie). -Cu această ocaziune d-l coleg *V. Babeș* a făcut o expunere despre *valoarea nutritivă a porumbului și despre raportul ei cu pelagra*.

Un poet al irecidentismului român : Romul Scriban (9 Iulie).

Descoperirile istorice dela biserica domnească din Curtea-de-Argeș, apoi despre *un negustor bucureștean acum 100 de ani* și despre *Persistența cărții românești la populațiunea de baștină din Basarabia de Sud* (17 Septembrie).

Stefan fiul lui Alexandru Vodă Lăpușneanu (după un manuscris dăruit de d-l Paul Gore) și *Românii în câteva isvoare medievale* (22 Octombrie).

Valoarea isvoarelor vechi ungurești despre Români (19 Noembrie).

Câteva informațiuni nouă privitoare la istoria Românilor (11 Februarie).

Relațiile româno-polone după epoca omagiului moldovenesc (în 4 ședințe în cursul lunilor Martie și Aprilie).

D-l coleg *V. Babeș* a expus, la 4 Februarie, o comunicare despre *Cercedări și considerațiuni asupra apendicitei*.

D-l Coleg *M. C. Sutz* a vorbit, la 15 Octombrie, despre *Unitățile ponderale din Egipt și bobul de grâu chaldean*.

Legea promulgată la 31 Octombrie 1920 dispune ca Statul să înființeze două școli românești speciale superioare, la Roma și la Paris, în felul școlilor țerilor apusene și americane aflate în Capitalele culturilor clasice Atena și Roma. În lege se prevede ca Academia să designeze directorii pe cari Ministerul Instrucțiunii să-i numească la acele școli.

În ședința dela 5 Noembrie, Academia, pe baza acelei legi, a designat pe d-nii colegi *V. Pârvan* pentru școala din Roma și *N. Iorga* pentru cea din Paris.

În mai multe ședințe Academia s'a ocupat cu propuneri venite dela *Uniunea Academică Internațională* și în ședința dela 12 Noembrie s'a precizat modul de participare al Academiei noastre la unele din lucrările organizate de această Uniunea Academică din care facem parte și noi.

În două ședințe — 2 Iulie și 11 Februarie — Academia s'a preocupat de modalitatea de a se asocia și țara noastră la marea publicație *Catalogul Internațional de Literatură științifică*, care se redactează și se publică de

Royal Society din Londra. În greutățile financiare, care apasă țara noastră după războiu, s'a putut asigura procurarea unui singur exemplar din aceea mare lucrare, care va fi păstrat în biblioteca Academiei noastre.

Indepărtându-se începuturile redeșteptării noastre naționale și începuturile culturii prin care această conștiință s'a luminat și a pornit spre întărire și spre înflorire, am ajuns și noi la jubileurile seculare ale marilor bărbați cari, cu mintea înaltă și cu inima arzătoare, au muncit neobosit și rodnic, dându-și toate puterile vieții pentru folosul neamului lor. Unul dintre aceștia a fost fără îndoială Petru Maior, a cărui carte publicată la 1812, în anul când Moldova era ruptă de vrăjmași și jumătatea ei răsăriteană dintre Prut și Nistru luată în stăpânirea Împărăției cotropitoare dela Miază-Noapte, Petru Maior, în cartea publicată în același an de durere, lămurea așezarea neamului nostru în Dacia la anul 106 și afirmă continuitatea stăpânirii și dreptul nostru milenar asupra patriei noastre dintre Tisa și Nistru. În acest an s'a împlinit secolul de când, după munca lui binecuvântată, acest Apostol al neamului și-a dat cea din urmă suflare. Academia a ținut să-i cinstească amintirea și numele printr'o anume ședință, care s'a ținut la 18 Februarie, când d-l coleg N. Iorga a arătat într'o caldă cuvântare meritele marelui premergător și însemnătatea muncii lui rodnice pentru luminarea neamului și pentru apărarea drepturilor lui istorice față de vrășmășile unor străini interesați.

Tot în acest an se împlinește un secol dela nașterea marelui Alecsandri, care a cules cântecele bătrânești din gura sătenilor și a ciobanilor, a scris Doinele și Lăcrămioarele, a înviat legendele vechi în opere mărețe ca Dan Căpitan de plaiu și legendele Rândunicei și a Ciocârliei; care a cântat la 1848 Deșteptarea României, la 1857 Hora Unirii, la 1877 pe Peneș Curcanul. Această figură senină și genială, care a luminat neamul nostru o jumătate de secol, a strălucit și în sânul acestei Academii. Amintirea lui cât mai adeseori este totdeauna binefăcătoare pentru cei de ori ce vârstă, cărora li se învie în minte sau li se aduce înaintea personalitatea măreață a Bardului dela Mircești.

De aceea Academia a hotărât nu numai să serbeze în sânul ei printr'o ședință solemnă din această sesiune amintirea lui Alecsandri, dar a dat îndemnul ca autoritățile superioare școlare să îngrijească, ca această serbare școlară să se facă în toate școalele țării, dela Universități până la cele mai modeste școale de cătun, căci peste tot locul amintirea lui Alecsandri poate fi o rază de lumină și de căldură patriotică și națională.

Toate țările și popoarele de cultură de pe glob vor fi în acest an unite

în sărbătorirea unuia din cei mai măreți genii ce a produs omenirea: Dante Alighieri. Se împlinesc șase secole dela moartea acelui mare poet și mare gânditor, care oglindește într'un mod incomparabil toată viața lumii medievale în *Divina Commedia*, una din cele mai mărețe opere ce au ieșit din mintea omenească.

Academia a hotărît să serbeze această glorioasă amintire sexcentenară printr'o ședință solemnă și totdeauna a indemnă pe cele 4 Universități ale țării să facă fiecare o asemenea serbare comemorativă.

III. *Publicațiunile Academiei.*

Greutățile cari au împiedicat dela războiu încoace tipărirea publicațiilor Academiei nu numai că nu au putut fi înlăturate sau cel puțin îmuținate, dar din contră ele au crescut. Vechile ateliere de industrie tipografică, la cari lucram înainte de războiu și cari în bună parte s'au înzestrat și dezvoltat toemai prin ajutorul primit dela lucrările Academiei și dela conducătorii ei, nu mai au existența și activitatea independentă de mai înainte; ele se găsesc acum în stăpânirea unor asociații de capitaliști și sunt stăpânite de societăți de editură pe acțiuni, adică de industrializarea și comercializarea activității intelectuale din țară, în scopul principal—dacă nu unic—de a realiza câștiguri mari pentru acționari. Așa cum sunt pornite, aceste organizări nu pot decât să stânjenească dezvoltarea culturii naționale. Efectele lor s'au și simțit prin tipărirea rea și urită, cum nu mai există în nici o altă țară, prin scumpetea îngrozitoare nu numai a cărților, revistelor, ziarelor puse în comerț, dar—ceea ce este de o gravitate care nu poate scăpa nici unui observator atent și priceput în chestii culturale—prin scumpetea monstruoasă a cărților didactice pentru fiii mulțimii sărace a populațiunii școlare din învățământul primar și prin rezultatele de dividende nemai pomenite câștigate de unele din aceste întreprinderi.

Publicațiile Academiei trebuiesc totuși nu numai să fie continuate, dar este necesar să li se dea o dezvoltare mult mai mare decât înainte de războiu, adică să fie mai multe, tipărite într'un număr mai mare de exemplare și executate în condiții tehnice mult mai bune, spre a corespunde atât trebuințelor naționale interne cât și celor externe.

Înainte de războiu publicațiunile Academiei se trimeteau în dar tuturor bibliotecelor liceelor românești din țară și din țările vecine; se trimeteau numai Analele la toate școalele secundare inferioare

(gimnazii, școli normale, etc.); se trimeteau asemenea și altor biblioteci de oarecare însemnătate și cu caracter public.

După unirea țărilor românești vecine cu Regatul și naționalizarea tuturor școalelor de stat din acele țeri, cari fusese rusești în Basarabia, ungurești în Transilvania și Banat, germane în Bucovina, pentru toate s'au cerut publicațiile Academiei, s'au dat și trebuie să continue a li se da; pe lângă școale se adăog numeroase biblioteci și alte instituții culturale.

Astfel, pe când înainte de războiu—in afară de membrii Academiei --- se dădeau publicații la 183 biblioteci românești, acum se dau la 339; după războiu s'au trimis la biblioteci din România-Mare 22502 volume.

În alte țeri publicațiile Academiei se trimeteau înainte, de războiu la 145 biblioteci și instituții științifice în dar sau în schimb; acum numărul acestora a crescut la 156.

Buletinele publicate în limbi străine de Secțiunile istorică și științifică se trimit — în afară de membrii și de alți specialiști — în străinătate, cel științific la 462 instituții și în țară la 96; cel istoric la 47 instituții în străinătate.

Aceste cifre arată însemnătatea culturală a publicațiilor Academiei.

Este deci evident că cu cât aceste publicații vor fi mai multe, cu atât vor putea contribui mai mult la creșterea și răspândirea culturii în români și la unificarea intelectuală a neamului; cu cât vor fi tipărite în mai multe exemplare, cu atât va fi mai înlesnită această răspândire; cu cât iarăși vor fi mai bine și chiar mai frumos executate, cu atât influența lor asupra întregii cărți românești va fi mai puternică, și cu atât în alte țeri vor face să crească bunul nume despre veața culturală a țerei și a neamului nostru.

În aceste împrejurări, Delegațiunea a crezut că Academia trebuie să părăsească sistemul de până acum de a fi ea însăși editoarea propriilor ei publicații, și să intre în legătură cu una din casele editoare înființate acum după războiu, care să tipărească — în condițiile ce se vor stabili — publicațiile Academiei și să organizeze și răspândirea lor. Condițiile prealabile s'au stabilit de o comisiune de colegi și rezultatele sperăm să vă poată fi înfățișate chiar în această sesiune.

Din cauzele arătate Academia nu a putut continua a tipări în anul trecut decât câte-va din publicațiile ei, cari se arată aici, și acele cu mari sacrificii și în mod puțin mulțumitor.

1. Din *Anale* s'au putut tipări :

a) *Tomul XXXIX — Partea administrativă și Desbaterile din anii 1916—19;*

b) *Tomul XL — Partea administrativă și Desbaterile din 1919—20;*

c) *Tomul XXXVIII. — Memoriile Secțiunii științifice din 1915—16 s'a încheiat cu memoriul d-lui Dr. G. Marinescu, Date și cercetări asupra biologiei celulei nervoase ;*

d) Din *Tomul XXXIX (1916—19) — Memoriile Secțiunii istorice*, pe lângă cele trei lucrări tipărite înainte de războiu, s'a adăos comunicarea:

N. Iorga. Din relațiile franco-române, Elias Regnault și Grigore Gănescu, a cărei tipărire fusese pregătită dinainte de războiu;

e) Din *Tomul XL (1919—20) — Memoriile Secțiunii literare* s'a putut tipări: *Al. Rosetti*, Colindele religioase la Români ;

f) Din *Tomul XL (1919—20) — Memoriile Secțiunii științifice* s'a tipărit:

G. Constantinescu, Știința Sonică.

2. Din *Discursurile de recepțiune* au fost publicate următoarele:

XLVII. *S. Mehedinți*, Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele lui — cu răspuns de *I. Bianu*;

XLVIII. *I. Lupas*, Niculae Popea și Ioan M. Moldovanu — cu răspuns de *N. Iorga*;

XLIX. *Sextil Pușcariu*, Locul limbii române între limbile romanice — cu răspuns de *I. Bianu*;

L. *St. Ciobanu*, Contribuțiuni privitoare la originea și moartea mitropolitului Dosofteiu — cu răspuns de *I. Bianu*.

3. Din *Studii și Cercetări* s'au tipărit în anul trecut următoarele lucrări:

IV. Din *N. Iorga*, Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor (venită dela Secțiunea istorică) :

Vol. II, Epoca modernă (până la 1600);

» III, » » (dela 1600 până în zilele noastre);

V. *P. Poni*, Statistica Răzeșilor (venită dela Secțiunea științifică).

VI. *Gr. Antipa*, Dunărea (venită dela Secțiunea științifică).

4. *Dicționarul limbii române* continuă a fi redactat la Cluj de d-l coleg *Sextil Pușcariu* împreună cu colaboratorii săi. Indată ce dificultățile tipografice vor fi înlăturate se va putea reîncepe tipărirea.

5. Lucrările Secțiunilor:

Secțiunea literară — în afară de memoriile a căror tipărire așteaptă timpuri mai bune — are în curs sau în pregătire trei lucrări mari:

a) *Edițiunea completă a operelor poetului național V. Alecsandri* este în bună parte pregătită de colegul nostru d-l G. Bogdan-Duică și ar putea fi dată la tipar îndată ce condițiile tipăririi în țară vor face aceasta cu putință;

b) *Culegerea și reproducerea documentelor de artă din vechile manuscrise românești* s'a început cu manuscrisul Evangheliei lui Gavriil dela Neamțu din 1429, care se află la Oxford. Reproducerea frontispiciilor, a icoanelor celor patru Evangheliști și a notei de epilog s'a executat în atelierele dela University Press din Oxford în 1915, dar perturbațiile pricinuite de războiu au împiedecat până acum terminarea lucrării;

c) *Publicarea literaturii populare românești* reorganizată după planul înfățișat de d-l coleg Ovid Densușianu și aprobat în anul trecut, a început să fie pregătită sub conducerea D-sale prin decopierea poeziilor populare împrăstiate prin ziare și reviste. Totdeodată—după propunerea aceluiași coleg—au fost însărcinați cu misiunea să culeagă poezii populare, povești, descânțece, credințe, obiceiuri și orice alt material de folclor d-l Georgescu-Tistu în județele Buzău și Putna și d-l Tache Papahagi în Maramurăș.

Secțiunea istorică :

a) Din al ei *Bulletin*, care se publică sub conducerea d-lui N. Iorga, a apărut No. 1 din anul V—VIII, cuprinzând traducerea franceză a mai multor comunicări făcute în ședințele Academiei.

b) *Săpăturile arheologice dela Histria* au stagnat și în vară anului 1920. Cu fonduri acordate de Comisia Monumentelor istorice refăcându-se însă în 1920 și în primăvara 1921, atât șantierul cât și casa personalului, încă din toamna 1920, d-l Pârvan a luat măsuri să se curețe tranșeele de explorare, acoperite de dărâmături în atâția ani de părăsire, iar acum, în Maiu, a reluat lucrul.

c) Dintre publicațiile plănuite de Secția istorică în vara 1920 pentru comemorarea lui Tudor Vladimirescu nu s'a pus sub tipar, din cauza lipsei fondurilor, decât cronicile și povestirile contemporane privitoare la Tudor, sub îngrijirea d-lui N. Iorga.

d) În general, Secția n'a putut tipări aproape nimic din memoriile numeroase, cari așteaptă în manuscris la secretariatul ei. Ba chiar s'a dat veste autorilor, că dacă vor să-și tipărească lucrările mai urgent în altă parte, și le pot retrage de la Academie. S'a pus însă sub tipar în „*Studii și Cercetări*” volumul *Ethnos* al d-lui S. Mehedinți, încheiându-se totodată și publicația lucrării d-lui N. Iorga, *Istoria literaturilor romanice*.

e) Delegațiunea, după propunerea Secțiunii istorice, a luat măsuri spre a se procura copii de pe documente istorice moderne din deosebite arhive spre a se întregi seriile publicate sau aflătoare în depozit spre publicare.

Secțiunea științifică :

a) *Buletinul*, care se publică sub îngrijirea d-lui Secretar al Secțiunii, Gr. Antipa, a continuat să apară regulat și s'a publicat Tomul VI (1919—20), N-rele 1—10;

b) Din *Publicațiunile Fondului Adamachi* s'a început Tomul IX cu memoriul XLVII al d-lor Dr. C. Bacaloglu și Dr. I. A. Scriban, *Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudo-hipertrofice*.

IV. Biblioteca.

Creșterea colecțiunilor bibliotecii noastre a luat un nou avânt, nu atât prin cumpărări, cât prin celelalte două izvoare de îmbogățire: schimbul publicațiilor Academiei cu instituțiile similare străine și obligațiunea impusă prin legea din 1904 tipografiilor din întreg Statul mărit de a trimite două exemplare din tot ce tipăresc.

Schimbul publicațiilor a luat o dezvoltare mult mai mare decât eră înainte de războiu. Evenimentele războiului și după ele frământările pentru pace au dus departe și au înălțat numele României. Una din urmări este că multe instituții științifice caută să lege relații cu noi și mai întâi cu Academia, de aceea se primesc în schimb publicații mai ales din amândouă Americile și din Japonia.

Publicațiunile oficiale de Stat și ale instituțiilor științifice din Statele Unite ale Americii se primeau înainte de războiu prin mijlocirea unui special serviciu de schimb organizat de marea Instituțiune Smithsoniană din Washington. Mai mulți ani (1908—1916) serviciul de expediție al Academiei a primit asupra lui sarcina de a fi corespondentul acestor schimburi pentru România, mai ales cu scopul de a îmbogăți biblioteca instituției noastre. Lucrarea întâmpină însă greutăți de nebiruit pentru un personal atât de restrâns cum este al nostru, atât pentru distribuirea publicațiilor venite din America spre a fi împărțite în țară, cât și mai ales pentru adunarea publicațiilor oficiale din țara spre a fi trimise în America. Acum, după războiu, aceste greutăți întrec cu totul mijloacele de local și de personal ale Academiei. Fiind totuși de mare necesitate ca un asemenea serviciu să existe și să se organizeze ca serviciu de Stat cu caracter permanent, noi am arătat situația Guvernului, adresându-ne întâi Ministerului Afacerilor Străine, apoi Ministerului de Instrucție.

Numărul tipografiilor în țara întregită este cu mult mai mare de cât în vechiul Regat. Numărul volumelor și broșurilor, dar mai ales al ziarelor și revistelor, este și el mai mare. De aceea pri-

mirea, controlul și ținerea lor în bună ordine, apoi reclamarea celor cari nu se trimit, cum cere legea, au crescut cu mult sarcinile serviciului bibliotecii, care nu mai poate merge fără sporirea personalului. Stau, din cauza lipsei de personal, de ani îndelungați, ne alese și necatalogate, prețioase colecții, cum este *muzica și foile volante*.

Neputința de a se lega cărțile, broșurile, revistele și ziarele, îngreunează mult serviciul și expune aceste colecțiuni să se deterioreze. Iar atelierele de legătorie sunt lipsite și de material și de lucrători și prețurile cari se cer întrec toate măsurile admisibile.

În fața acestor mari greutăți, cari se adaogă la cele două și mai mari, cari v'au fost expuse la începutul sesiunii anului trecut și anume neîndestularea și nesiguranța localului și prea restrânsul personal al bibliotecii, Delegațiunea a făcut o nouă intervenire la autoritățile Statului, adresând Guvernului și Corpurilor Legiuitoare o cerere care vi s'a comunicat și prin care se arată marea însemnătate a serviciilor pe cari le aduce Academia culturii superioare a neamului prin activitatea ei și prin biblioteca pe care a organizat-o și o desvoltă, și se arată necesitatea ca Statul să contribuie cu mijloace îndestulătoare la instalarea corespunzătoare, la îngrijirea și desvoltarea acestei biblioteci unice în marginile Statului nostru. Avem încredere că stăruințele Academiei vor fi rodnice. În anul trecut chiar Guvernul a dat Academiei pentru bibliotecă un ajutor extraordinar de 50.000 lei pe lângă subvenția de 25.000 lei, prevăzută în legea dela 1901.

Comisiunea bibliotecii vă va arăta în amănunte cum au crescut în anul trecut colecțiunile bibliotecii și lucrările cari s'au făcut pentru catalogarea și pentru buna lor păstrare și ușoară folosire. Aci vă comunicăm numai următoarele date:

Sala de lucru a imprimatelor a fost deschisă 286 zile, din cari 236 câte 8 ore pe zi (8—12, 2—6) și 50 zile în lunile de vară numai 4 ore pe zi (8—12). S'au dat 37 permise nouă pentru sala de lucru din cari 4 și pentru secțiunea manuscriptelor și documentelor.

Numărul cetitorilor în sala de lucru a fost în 1920 de 6279, cărora li s'au comunicat 18541 volume și broșuri în afară de cele din biblioteca de referințe cari se află în sala de lucru și pe cari cetitorii le folosesc singuri fără cerere.

S'au împrumutat acasă la 426 persoane 2594 volume.

Creșterea colecțiunilor tipărite se arată în tabela următoare:

	Volume și broșuri	Numere de reviste		Atlase și hărți	Stampe și por- trete	Volume manu- scripte	Docu- mente	Foto- grații	Albu- muri	Note muzi- cale
		române	străine							
Primate conform legii dela 23 Martie 1904	4.068	2.644	—	17	—	—	—	—	1	71
În dar sau în schimb	340	5	471	19	5	35	191	79	1	2
Cumpărate	424	—	1.256	23	20	9	102	205	1	—
Total	4.832	2.649	1.727	59	25	44	293	284	3	73

Sala de lucru a manuscriptelor a fost cercetată de 389 persoane, din cari la 296 s'au comunicat 784 volume manuscrite, la 22 li s'au comunicat 1409 documente și la 78 li s'au comunicat 262 cărți vechi românești.

Pentru colecția manuscriptelor s'au cumpărat 9 volume manuscrite și 102 documente și s'au primit în dar 35 volume și 191 documente. Cele 44 volume, cumpărate și dăruite în 1920, sunt: 42 românești, 1 grecesc, 1 franțuzesc.

Cabinetul Numismatic. În cursul anului expirat activitatea Cabinetului Numismatic s'a putut desfășura în mod normal, în toate direcțiunile urmărite de acest serviciu.

În primul rând creșterea colecțiunilor de monumente numismatice, sau în legătură cu știința numismatică, s'a făcut în mod satisfăcător, prin donațiuni și prin cumpărare. Astfel colecțiunea de monete antice s'a mărit cu 445 piese de argint și bronz, de o valoare arheologică și artistică remarcabilă și de o foarte bună conservare. Dintre ele 390 monete le datorăm dărniceii colegului nostru d-l M. C. Sutz, conservatorul Cabinetului Numismatic.

Colecția de monete de hârtie a crescut și ea cu 55 bilete, reprezentând în cea mai mare parte piese rare, emise pe teritoriul românesc în cursul războiului mondial; iar colecția de ponduri antice s'a îmbogățit cu 9 exemplare.

În același timp colecția de plumburi antice, care până acum cuprindea numai ponduri de plumb, a crescut cu 231 plumburi comerciale romane și bizantine, bule de plumb bizantine, jetoane și alte obiecte de acest fel. Și acestea, ne-au fost dăruite de către d-l M. C. Sutz.

În sfârșit în colecțiunea medalistică au intrat 5 medalii nouă, iar în cea sfragistică 4 ștampile.

Pe lângă inventarierea, determinarea și clasarea monumentelor intrate în cursul anului expirat, s'a mai făcut și un catalog pe fișe al tuturor monetelor și medaliilor ce posedă actualmente Cabinetul Numismatic, catalog ce cuprinde descrierea amănunțită a fiecărei piese în parte și permite o orientare grabnică și sigură în colecțiunile noastre numismatice.

În același timp, conform obiceiului stabilit încă dela înființarea Cabinetului,

s'au dat și anul acesta publicului amator informații verbale sau scrise asupra monumentelor numismatice, ce au fost prezintate personal sau prin corespondență. Astfel de informații s'au dat pentru 1620 monete și medalii.

Persoanele și instituțiile cari au contribuit cu daruri la îmbogățirea colecțiilor numismatice și cărora le exprimăm și aici mulțumirile noastre sunt: d-nii M. C. Sutz, I. Bianu, V. Grecu (Cernăuți), R. Alessandrescu, D. Costescu, Const. Moisil, D. Bădărau (Ismail), Primăria orașului Timișoara, Direcția generală a vămilor și Prefectura poliției Capitalei.

V. Fonduri, legate, donațiuni.

Existența materială a Academiei a fost întemeiată dela început pe două donațiuni: a lui Evanghele Zappa dela 1860, mărită și consolidată prin testament, și a lui Vodă Cuza dela 1863; apoi a fost desvoltată de Generalul Constantin Năsturel-Herăscu prin testamentul dela 1873, prin care s'au înființat cunoscutele premii cari îi poartă numele și prin cari au fost distinse și răsplătite atâtea opere de valoare. Marele prestigiu personal pe care l-au avut conducătorii Academiei și pe care îl dădeau și instituției; buna administrare a fondurilor puse la dispoziția ei; atențiunea și sfینtenia cu care se respectă și se pun în aplicare intențiile exprimate în actele lor de aceia cari, prin mijlocirea acestei instituțiuni, doresc să contribue la desvoltarea culturii naționale; toate acestea au atras și continuă să atragă donațiuni și legate, cele mai multe cu scopuri hotărîte de donatori. Acest fapt îmbucurător s'a constatat și în acest an prin donațiuni și legate, cari, dacă sunt uneori modeste ca fond de avere, sunt de cel mai mare preț moral atât ca manifestare a încrederii ce Academia inspiră cât și pentru însăși scopurile a căror urmărire este încredințată Academiei de donatori.

Colegul nostru d-l S. Mehedinți a comunicat Academiei la 18 Martie impresiunile de acest fel, pe cari le-a cules într'o călătorie prin țară, spunând că «mulțumită acestei administrații cinstite și chibzuite, alte donații și testamente sunt în perspectivă».

Donațiunile și legatele primite în anul trecut sunt, următoarele:

1. *Societatea cooperativă de cosum „Funcționarii C. F. R.”* din București lichidându-se, adunarea generală a hotărît să dea Academiei suma de 6.000 lei, care să constituie un premiu pentru cea mai bună lucrare *Despre drepturile funcționarilor publici din toate ținuturile față de Statul patron*.

2. Răposatul *Dr. Calistral Grozovici*, medic bine cunoscut în Capitală ca șef al spitalului de boale contagioase dela Colintina, căzând victimă zelului

său neînfricat de pericolul contagiunii în mijlocul căruia trăia, a înscris în testamentul său — între altele — următoarele dispozițiuni :

„ Rog pe nepotul meu C. Orghidan, din banii ce se vor găsi să dea un fond în efecte de 50.000 (cincizeci mii) lei Academiei Române și din venitul lor 5% să se dea la fiecare doi ani un premiu numit „Dr. Calistrat Grosovici“ celei mai bune lucrări de medicină sau, în lipsă, unei lucrări științifice ce se va publica, sau pentru o lucrare propusă de Academie.

„Pe cât timp trăește fratele meu Theodor Grosovici i se va da venitul banilor donați Academiei Române și numai după moartea lui se va distribui premiul instituit.“

3. Răposatul N. Rătescu, fost mic funcționar în Capitală, a înscris în testamentul său următoarea dispozițiune :

„Las Academiei Române treizeci și nouă mii lei în bonuri Imprumutul Național, ca din venitul lor să se acorde o bursă la un elev meritos, fiu de funcționar“.

4. Doctorul Cornel Păcuraru-Bianu, decedat la 14 Aprilie 1920 în serviciul de medic al Serviciului Maritim, unde funcționa de mulți ani, fusese elev al școalelor din Blaj, de ale căror idei și spirit național a fost încălzit toată viața. Pentru a contribui la realizarea ideilor sale naționale a lăsat Asociațiunii dela Sibiiu și Academiei noastre tot ce a putut aduna din modestele lui venituri. În testament a înscris, spre acest scop, următoarele dispoziții:

«Las întreaga mea avere Academiei Române din București și Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român „Astra“ din Sibiiu, Transilvania, în următoarele condițiuni :

„Las Academiei Române din București moșia mea de lângă gara Mircea-Vodă de pe hotarul satelor Facria și Cilibichioi, în întindere de 143 hectare, care va constitui Fundațiunea Dr. C. Păcuraru-Bianu. Dorind ca această fundațiune să se mărească neîncetat în fiecare an, 20% din venituri, atât ale moșiei cât și ale sumelor capitalizate, se vor capitaliza, iar restul de 80% se va distribui în modul următor :

«1. 40% se va destina pentru burse numai pentru fii de țărani români distinși la învățătură și lipsiți de mijloace. Aceste burse se vor da pentru ramură comercială, a meseriilor, a industriilor și agricolă. Va fi de competența Academiei să modalizeze cvantumul și durata bursei pentru aceste studii, ținându-se cont de dorința mea de a fi ajutați cât mai mulți tineri. Aceste burse se vor spori atât în cvantum cât și în număr, în raport cu creșterea veniturilor fundațiunii și cu schimbările condițiunilor de viață.

«2. 40% va servi pentru cultivarea limbei române în sensul aspirațiunilor pe care ea are dreptul să și le reclame în cadrul limbilor neolatine. Și

anume se va decerne deocamdată tot la doi ani un premiu pentru cea mai bună lucrare literară sau didactică tipărită, scrisă în limba română cea mai curată, adică astfel ca cuvintele de origine maghiară, turcă, slavă, greacă, introduse pe orice cale în limba noastră, să fie cu totul neglijate și înlocuite cu cuvintele sinonime de viață latină, ce se vor afla în dicționarul limbii române sau în gura poporului român de pretutindeni; sau celei mai bune cărți, care combate documentat curentul greșit de a primi în limba literară tot felul de cuvinte barbare ungurești, bulgărești, turcești, grecești etc. «Ușurința cu care poporul român mărginaș sau amestecat cu neamuri streine, asimilează în mod progresiv cuvinte streine, până ce în urmă își părăsește cu totul limba națională, m'a convins că fenomenul de maghiarizare și rutenizare este sprijinit de curentul nostru literar și didactic poporanist, care introduce în limbă toate amestecăturile poporului nepregătit îndeajuns pentru rezistența națională, pe de altă parte desgroparea de către scriitori a cuvintelor de origine streină de prin «chrisoave» și «ceasloave» scrise pe timpuri de trista memorie națională, de către străini abia romanizați, sau de Români cu cultură cu totul străină, sub cuvânt, că ar fi vorbe arhaice înlocuind unele cuvinte adevărat românești de viață latină, precum și acelea pe cari cultura ne-a îndreptățit a le adopta din limbile surori neolatine pentru nuanțarea ideilor noastre, o consider ca un fenomen de desnaționalizare pe cale literară și didactică.

«Desnaționalizarea poporului începe cu promiscuitatea de cuvinte străine adoptate în limbă. Ea devine fatală prin biliguism, adică când poporul este nevoit a cunoaște o a doua limbă; aceasta din urmă o sugrumă pe cea veche. E de ajuns ca lucrătorii din creerii munților lui Horia și ai lui Avram Iancu să meargă vara la lucru pe câmpia ungurească, ca ei să se întoarcă cu un vocabular însemnat de cuvinte ungurești pe cari să le răspândească ca neghina în grâul curat prin satele lor. Când o limbă poporană devine astfel împestrită este imposibil să lupte în contra unei culturi streine; aceasta devine predominantă, până la urmă nimic nu mai rămâne din limba națională. În acest fel s'au rutenizat în 100 de ani falnicii plăeși ai lui Ștefan cel Mare din Bucovina; tot astfel s'au maghiarizat sute de sate românești de descendenți ai legiunilor și coloniilor romane în Ardeal și Ungaria. Tot în acest fel și cu siguranță mai repede, căci trăim în era electricității, s'ar desnaționaliza chiar poporul din regat, în caz de nenorocită invazie și ocupație străină. A adopta toate străinismele în limba literară și didactică, nepotrivite cu geniul latin al limbei, este un semn trist de decadentă națională, care ne pregătește la o mai ușoară asimilare, dar contra căreia trebuie să luptăm cu energie pe toate căile și cu toate mijloacele. A nu cedă străinului nimic din ce e de viață latină în limba și sufletul Român-

lui, e principiul care trebuie să călăuzească pe orice Român, deoarece poporul nostru numai ca sentinelă a latinității are rost de a exista aici la porțile Orientului, și deoarece o națiune numai prin limba sa cât mai curată se poate diferenția cât mai bine de celelalte popoare vecine, cari toate caută să o asimileze. Pentru aceste motive scriitorii noștri făptuesc o crimă națională, când cu nepăsare sau din neștiință primesc și cultivă în limbă cuvinte de origine străină în detrimentul celor de viață latină, stricând prin aceasta nu numai caracterul neolatin al ei, ci și sonoritatea ei, superioară celorlalte limbi, cari o profanează cu barbarismele lor. Prin acest legat neînsemnat doresc nu numai a protesta în contra acestui curent nenorocit, ci și a forma sămburele unei îndreptări în înțelesul că limba noastră să-și poată menține prin literatură și școală adevăratul caracter românesc neolatin.

«3. E de dorit ca cărțile didactice ce concurează la premii să fi obținut prealabil autorizațiunea ministerială de carte didactică, de asemenea ca cu ocaziunea publicării concursului la premii să se pună la cunoștința concurenților expunerea de motive a legatului de sub punctul 2.

«4. Crescând veniturile să se sporească și premiile, atât în cvantum cât și în număr. Un premiu nu va putea fi mai mic de trei mii de lei. Premiile vor fi alternative literare și didactice, oricare va fi cvantumul și numărul lor.

«5. In caz dacă Academia ar refuza acest legat, el va trece în aceleași condițiuni la „Casa Școalelor“. Dacă nici această instituție nu va primi legatul sau dacă se va desființa, atunci va trece la Societatea pentru Invățătura Poporului român din București, Biserica Sf. Ecaterina, tot în aceleași condițiuni.

«*Tot restul averii aflător la moartea mea, precum: bani, bunuri, acțiuni, imobile etc. îl las Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român („Astra“) din Sibiu, Transilvania, din care avere se vor achita mai întâiu spesele de înmormântare, care va fi simplă, și spesele de executare a acestui testament. Din averea ce va rămâne după achitarea acestor spese, Asociațiuna „Astra“ va forma un fond ce va purta numele «Fundațiunea Dr. C. Păcuraru-Bianu» cu următoarele destinațiuni:*

I. 20% din venitul anual se va adăuga la mărimea fondului.

II. 40% din venit va servi pentru stipendii (burse) numai pentru fiii de Români, distinși la învățătură și lipsiți de mijloace. Aceste stipendii vor fi în ramura de meserii, comerț, industrie și agronomie. Va fi de competența Asociațiunii să modalizeze cvantumul și durata stipendiilor, ținându-se cont de dorința mea de a se ajuta cât mai mulți tineri în același timp.

«III. Restul de 40% din venit va servi pentru cultivarea limbei române în sensul aspirațiunilor pe care ea are dreptul să și le reclame în cadrul lim-

bilor neolatine, conform normelor și motivelor stabilite în punctele 2 și 3 ale acestui testament.

«IV. Crescând veniturile, să se mărească premiile în cvantum și în număr. Un premiu nu va fi mai mic de două mii coroane sau lei. Premiile vor fi alternative pentru lucrări literare și pentru lucrări didactice, oricare ar fi cvantumul și numărul.

«V. În caz de desființare a Asociației „Astra“ legatul va trece Arhidiecezele din Blaj și Sibiu în părți egale tot în scopul arătat.»

5. *Generalul Ioan Manoil Manu*, personalitate bine cunoscută în Capitală, mai ales prin anii îndelungați în, serviciul de aghiotant al Regelui Carol, trecând la cele veșnice la 11 Iulie 1920, a înscris în testamentul său următoarele dispoziții privitoare la Academie:

«Afectez 6.000 lei în efecte urbane Iași, a se remite Academiei Române, pentru ca din venitul lor să se dea la fiecare 3 sau 4 ani, după chibzuință, un premiu pentru cea mai bună scriere relativă la armată și în special asupra istoriei militare a scumpei noastre Românie, mărită după idealul poporului. Se vor prefera descrierile asupra organizării, tactica și armamentul nostru la diferite epoci și bătălii, episoade, anecdote, descoperite în țară sau în arhive străine. Dorința mea este de a îmbogăți literatura militară cu fapte mărețe ale neamului, pentru a întreține și stimula sentimentele războinice și patriotice. Titlul va fi: „Premiul General Adjutant Ioan M. Manu“.

«De oarece fratele meu nu are descendenți, se va încredința Academiei Române lada de fier istorică, cu toate documentele și manuscrisele olografice ale familiei mele, din tată în fiu, ramura întâi a familiei: Mihail-Manoil-Scarlăt-Manoil-Manoil, toți logofeți, hatmani, și mari vornici și subsemnatul Ioan M. Manu, General (1695-1915), păstrate cu sfîntenie pela 1747, de moștenitori. Se va alătură și: „Livre d'or da la noblesse phanariote et des familles princières valaques et moldaves“ de Rangabé, precum și documente din secolele XVI-XIX, privitoare la familia Manu, de Const. G. Manu astăzi Ministru Plenipotențiar la Constantinopol, fiul Generalului și fostului Prim-Ministru G. I. Manu (1838-1911), sub domnia Marelui Rege Carol I și Albumul «Apărătorilor Independenței», de Căpitan Nic. Puica din 1897, dedicat M. S. Regelui Carol».

6. *Preotul Nicolae Bârzeanu împreună cu soția sa*, din satul Zavalu, comuna Comoștenii (Dolj), a făcut Academiei următoarea donațiune:

«Voind a venera și perpetua memoria prea iubitului nostru fiu legitim *Dimitrie (Miliță) Bârzeanu*, absolvent cu diplomă de învățător al Școalei Normale din Craiova, promoția anului 1916, mobilizat în războiul 1916-1918 ca sublocotenent de rezervă la Regimentul I de Grăniceri, Compania I, june

de 21 ani; căzut pe frontul din Moldova, munții „Chioșurile-Sticlăria“ lângă Cașin, județul Bacău, în ziua de 31 Iulie stil vechiu, orele 10 dimineata anul 1917;

«Pentru această sinceră și legitimă dorință, facem următoarea donație Onoratei Academii Române din București:

«Lei 5.000 (cinci mii), din partea noastră, a părinților decedatului fiu;

«Lei 500 (cinci sute), economie din salariul decedatului, restituită nouă după deces de cassa Regimentului I Grăniceri.

«În total lei 5.500 (cinci mii cinci sute), vărsați astăzi în numerar d-lui Președinte al Onoratei Academii Române din București, în bancnote de câte cinci sute lei, emisiunea Băncii Naționale Române.

«Capitalul acestei donații va fi perpetuu și inalienabil.

«Onorata Academia va face cu dânsul fondul denumit: „*Fondul Dimitrie (Mitiță) Bârzeanu*».

«Dobânzile acestui capital, din 5 în 5 ani, sau din 6 în 6 ani, cum va stabili mai bine Onorata Academie, să se afecteze la premiarea celei mai bune opere prezentate la concurs, dintre științele (ramurile) pedagogice de cursul didactic «normal-primar», autorul fiind român, la care defunctul fiu avea o aplicare și dexteritate esențială în studii și care știință înrăurise, considerabil asupra educației lui intelectuale, morale și fizice».

7. O donație de aceeași natură sentimentală a făcut Academiei d-l *Arhitect Ioan Socolescu*, prin actul de danie în care se prevăd următoarele:

„Ca omagiu memoriei fratelui meu mai mare Toma, care m'a protejat și îndrumat în anii copilăriei, și dorind ca în limita modestelor mele mijloace să contribui la studiul și cercetările ce se vor face asupra *Arhitecturii și Artelor decorative românești* (sculpturi în piatră sau lemn, picturi, țesături sau broderii, lucrări în orice metal etc.) în România Mare sau în alte ținuturi în afară de hotarele actuale, declar prin acesta că dăruiesc Academiei Române cu sediul în București, calea Victoriei 135, *lei 50.000 (cincizeci mii) valoare nominală, în efecte Rentă Română 5 %, emisiunea 1920, cu cuponul de Maiu 1922.*

«Această sumă va forma un fond special, din venitul căruia acumulat, să se dea din trei în trei ani un premiu de 5.000 (cinci mii) lei, în condițiunile mai jos arătate.

«Fondul va purta numele de: «*Fondul Frații Toma și Ioan N. Socolescu, Arhitecți*».

«Premiul va fi trienal și se va acorda de cele trei secții ale Academiei iar când va fi o secție a Artelor Frumoase și de acea secție.

«Primul concurs se va anunța îndată după îndeplinirea formelor legale și

acceptarea donațiunii, iar judecarea lucrărilor, cari se vor prezenta, se va face în sesiunea generală a Academiei din 1925.

«Pentru acest prim concurs doresc ca subiectul să fie: „*Cercetări asupra originii arhitecturii și artelor decorative românești*“ cu cât mai multe ilustrațiuni.

«Alegerea subiectelor pentru al doilea concurs și următoarele, precum și judecarea lucrărilor și acordarea premiilor se vor face în adunările generale ale Academiei, așa cum se prescrie în Statutele și regulamentele ei.

«La fixarea subiectelor și judecarea lucrărilor prezentate la concursuri, Academia va putea chema, dacă și când va crede necesar, un delegat al Societății Arhitecților Români, fondată la 26 Februarie 1891, și un delegat al Comisiunii Monumentelor Istorice.

«Atât pentru întâiul concurs cât și pentru cele următoare, Academia are dreptul a aștepta și decide, dacă este cazul a da premiul întreg unei singure lucrări din cele prezentate, sau a împărți premiul sau chiar a nu-l acorda nici unui concurent, dacă lucrările ce se vor prezenta nu vor avea o valoare reală. În ultimul caz premiul următorului concurs va fi cumulativ. Dacă nici la al doilea concurs nu se vor prezenta concurenți sau dacă lucrările prezentate nu vor merita a fi premiate, premiul pentru al treilea concurs se va menține la suma de 10.000 lei.

«Fondul se va administra conform regulamentelor Academiei de cari am luat cunoștință.

«Sumele cari vor rămâne disponibile din veniturile fondului, după scăderea prelevărilor Academiei, fie prin neatordarea de premii la trei sau mai multe epoce consecutive, fie din resturile ce rămân anual după îndestularea trebuințelor mai sus arătate, se vor capitaliza pentru mărirea fondului. Dacă prin astfel de capitalizări venitul fondului ar crește cu mult, Academia are facultatea de a mări cuantumul premiului trienal».

Cu privire la donațiunile din anii trecuți sunt de comunicat următoarele informațiuni:

8. La *Fundațiunea C. G. Vernescu* este de notat că rămășițele pământești ale donatorului au fost aduse dela Iași și înhumate la București, în cimitirul Șerban Vodă, la 12 Februarie 1921. Academia a fost reprezentată la serviciul funebru de d-l Președinte D. Onciul, însoțit de colegii I. Brătescu-Voinești și I. Bianu. Președintele Academiei a rostit o cuvântare de recunoscătoare-amintire.

9. *Fundațiunea Vasile Adamachi* a avut înscrisă în bugetul pe 1920—21 pentru burse, cheltueli de școală și lucrări practice de specialități sumă de lei 173.515,36.

Bursele au fost în număr de 44 și anume:

a) 10 burse de câte 260 lei pe an la școala practică de agricultură din Moara-Grecilor;

b) 23 burse de câte 150 lei pe lună și anume:

9 la Facultatea de științe din Iași,

6 la Facultatea de medicină din Iași,

8 la Școala Politehnică din București.

c) 3 burse de câte 250 lei pe lună d-lor P. P. Stănescu, Mircea Savu și Mircea Ionescu, licențiați ai Facultății de științe, care își prepară doctoratele în țară;

d) 1 bursă de 700 lei pe lună d-lui Ioan Iliescu pentru terminarea la Politehnicul din Torino a studiilor de mecanică urmate înainte de războiu la Politehnicul din Friedberg;

e) 2 burse de câte 900 lei pe lună d-lor St. Procopiu și I. G. Botez pentru continuarea studiilor de specializare în Fizică și Antropologie la Paris;

f) 1 bursă de 1.000 lei pe lună d-lui Cr. G. Mateescu pentru continuarea studiilor de specializare în hidro-electrică în Elveția;

g) 4 burse de câte 1200 lei pe lună d-lor Sergiu Pașcanu, Radu Georgescu, Al. T. Bădărău și Grigore Vasilescu pentru studii de specializare în Anglia în construcțiuni navale, mine, metalurgie, și amenajamentul porturilor.

S'a plătit abonamentul de 1500 franci la Stațiunea Zoologică dela Roscoff.

Celelalte obligațiuni ale fondului «Adamachi» au fost îndeplinite conform dispozițiilor testamentare.

Constatându-se câteva scăderi în regulamentul acestei fundațiuni, în ședința dela 5 Noemvrie s'a ales o comisiune care vă va prezenta propunerile sale de modificare.

10. *Fundațiunea Otteteleşeanu.* Ministerul Instrucțiunii a revenit cu înnoită stăruință asupra propunerii cunoscute din sesiunea trecută relativă la reorganizarea Institutului Otteleșeanu, spre a se putea pregăti într'însul învătătoare, de care țara are foarte mare și grabnică trebuință. Studiindu-se din nou chestiunea, Comisia școlară și Delegațiunea au decis să se primească propunerea Ministerului cu anumite condițiuni. Ministerul a răspuns că primește acele condițiuni și se așteaptă numai aprobarea planului Academiei spre a se încheia cuvenitele acte și a se face predarea.

11. *Școalele.* Celelalte școale ale Academiei și anume : cele două școale de agricultură „Ioan Costache Agarici“ dela Moara-Grecilor (Vasluiu) și „Tache Petre Anastasiu“ dela Țigănești (Tecuciu) și-au continuat în anul trecut mersul lor aproape normal, luptând din greu cu marile greutăți pricinuite de criza

de tot felul care apasă pe țară și pe lume. Asemenea și școala primară „Tache Petre Anastasiu” dela Călmățui.

Administrația școalelor a fost mai des și mai minuțios inspectată, ceea ce a dat rezultate simțitoare de îmbunătățire.

Comisiunea școlară vă va da informațiuni mai amănunțite.

12. *Veniturile Fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu* de 20.701,07 și 744.08 s'au împărțit, conform dorinței donatorilor, pentru procurare de cărți didactice și religioase la elevi săraci din școalele primare rurale din Basarabia și vechiul regat, precum urmează:

Lei 5.000 din fondul Fătu și lei 300 din Fondul Scorțeanu s'au trimis d-lui coleg St. Ciobanu pentru ajutoare în Basarabia;

Lei 15.000 din fondul Fătu și lei 400 din fondul Scorțeanu s'au trimis inspectorilor școlari respectivi, câte jumătate fiecăruia, pentru procurare de cărți didactice în județele Caliacra și Durostor.

În ținuturile de peste Carpați și în Bucovina nu s'a dat nimic din aceste fonduri în anul trecut, de oarece sumele trimese în anul 1919 pentru același scop nu se cheltuise până la distribuția acestor ajutoare.

13. *Vânzarea bunurilor mici* rămase după exproprierea moșiilor s'a continuat conform deciziunilor și autorizărilor date. S'au încassat dela sesiunea generală trecută încoace suma de lei 2.197.657,25, iar din toate vânzările de bunuri mici realizate în anii 1918 — 21 s'au încassat lei 2.598.987,25, sumă care a fost împărțită spre capitalizare la fondurile cărora aparțineau bunurile vândute.

14. Delegațiunea a prelungit pentru doi ani (până la 6 Aprilie — Sf. Gheorghe 1922) lăsarea folosirii imobilului din calea Victoriei 133 pentru Societatea Invalizilor de războiu, luând însă pentru trebuințele instituției noastre chiria de 60.000 lei pe an.

Numeroasele donațiuni, cari mereu vin și adaug partea lor de contribuie la activitatea culturală a Academiei, sunt pornite toate din simțeminte de cea mai curată și mai caldă iubire de neam și de încredere în instituția noastră. Aceasta este o neprețuită comoară morală, pe care noi avem cea mai înaltă datorie să o cultivăm cu stăruință pentru urmașii noștri.

În semn de recunoștință pentru aceste simțeminte ale donatorilor, Academia în ședința dela 18 Martie, a luat fericita hotărâre ca în fiecare an — în timpul sesiunii generale — să țină o ședință solemnă pentru sărbătorirea donatorilor ei, sărbătorire care se va începe chiar în această sesiune.

VI. *Concursurile Premiilor.*

Pentru sesiunea actuală au fost publicate 4 premii pentru lucrări tipărite: *Marele Premiu Năsturel*, *Adamachi*, *Eliade-Rădulescu* și *Constantinide*.

1. La *Marele Premiu Năsturel*, de 12.000 lei, destinat a se da prin comisiune specială unei cărți scrise în limba română, cu conținut de orice natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decembrie 1920, s'au prezentat următoarele cărți:

— Lista s'a tipărit mai sus la pag. 29.

2. La premiul *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), care este să se acorde prin Secțiunea Literară pentru scrieri de literatură sau de filologie, s'au prezentat următoarele publicațiuni:

— Lista tipărită la pag. 29—30.

3. La premiul *Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, destinat pentru o lucrare istorică, economică, juridică sau filosofică s'au prezentat următoarele publicațiuni:

— Lista la pag. 30.

4. La *Premiul Constantinide*, de 4000 lei (divizibil) destinat pentru scrieri sociale și istorice s'au prezentat următoarele publicațiuni:

— Lista la pag. 30—31.

La premiile cu subiecte date nu s'a prezentat nici o lucrare. Aceste premii sunt următoarele:

a) *Năsturel*, de 5.000 lei, cu subiectul: *Vasile Alecsandri: viața și opera lui*;
b) *Neuschotz*, de 2.000 lei, cu subiectul: *Cipariu și Pumnul: activitatea lor filologică și literară*;

c) *Toncoviceanu*, de 1.000 lei, cu subiectul: *Studiu despre versificația românească*;

d) *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei, despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*;

e) *Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei, cu subiectul: *Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din baltă Brateș*;

f) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), pentru: *Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea uneia sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România*;

g) *Lazăr*, de 5.000 lei, pentru: *Studiul chimic al lăguțelor din țară*;

h) *Anastase Fătu*, de 3.000 lei, despre: *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară*;

i) *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7.000 lei, pentru: *Energia pe care ne-o pot da apele din țară*,

Domnilor Colegi,

Prestigiul Academiei Române, ca cea mai înaltă instituțiune de cultură superioară a neamului, a crescut și crește an cu an atât în opinia publică cât și înaintea organelor superioare și conducătoare ale Statului.

În fruntea acestora a stat și stă Suveranul țerii cu Dinastia Regală. Aproape nu a fost an în care cuvântul regal să nu fi răsunat în această incintă și să nu se fi asociat la glasul colegilor noștri.

Opinia publică ne-o dovedește aproape zilnic, când din mijlocul ei vin Academiei toate acele donațiuni și legate, ale căror scopuri se arată în rapoartele noastre anuale.

Guvernul și Corpurile Legiuitoare ne-o arată asociind Academia din ce în ce mai mult la unele organe culturale ale țerii sau punându-le chiar sub conducerea Instituțiunii noastre. Voiu aminti câteva fapte din aceste manifestări:

Prin legea dela 11 Aprilie 1901 Statul s'a descărcat de serviciul bibliotecii lui și l-a trecut în sarcina Academiei. De atunci Instituțiunea noastră face cu devotament și cu mari sacrificii din propriile ei mijloace serviciul de primă bibliotecă a țerii, care este o îndatorire a Guvernului în toate statele cu aspirații culturale.

Ca urmare a legii bibliotecii, Statul, prin legea dela 1884 refăcută la 1904, a dat Academiei însărcinarea de a primi și a păstra depozitul imprimatelor obligatorii din toată țara, serviciu pe care Academia îl face, pe când serviciile Statului obligate și ele, nu-l fac.

Prin legea dela 22 Octomvrie 1920, făcută din inițiativă parlamentară, se dă Academiei încrederea și însărcinarea de a arăta Ministerului Instrucțiunii persoanele cari au să fie numite directori ai școalelor superioare înființate la Roma și Paris.

Prin legea publicată la 2 Aprilie trecut, tot din inițiativă parlamentară, se dă Academiei însărcinarea de a elibera certificate pentru înlesniri de transport pentru cărțile de valoare culturală din toată țara.

Academiei i s'a dat dreptul și însărcinarea de a da un membru în Comitetul de lectură al Teatrului Național, unul în Comisiunea Monumentelor Istorice, câte unul în consiliile superioare de organizare și conducere ale Școalelor Politehnice din București și Timișoara.

Pentru îndeplinirea misiunii ei culturale superioare, Academia a și primit unele înlesniri dela Guvernul țerii.

Prin legea de înființare dela 1879, Statul dă Academiei o dotațiune anuală fixă de 30.000 lei, din cari 20.000 pentru cheltuielile ei și 10.000 pentru două premii anuale.

Pentru publicațiile de documente istorice, care se continuă sub numele începătorului Eudoxiu Hurmuzaki, Guvernul a dat după trebuință și puțină sume anuale.

Prin legea dela 7 Maiu 1896 Statul a dăruit Academiei terenurile pe cari ne aflăm și pe cari urmează să se înalțe localul definitiv al acestei instituții vrednic de colecțiile ei, de activitatea ei și de înalta ei misiune culturală.

Prin legea dela 5 Martie 1912 se și pusese de Stat la dispoziția Academiei suma de 3.000.000 lei pentru clădirea și instalarea bibliotecii. Războaiele cari au început chiar în acel an au împiedecat însă realizarea planurilor întocmite pentru localul necesar.

Prin legea dela 28 Decemvrie 1910 Academia este scutită de taxe de timbru și înregistrare pentru donațiunile și legatele făcute ei. Intre marile probleme naționale și de Stat una din cele mai însemnate este fără îndoială problema culturală. Neamul nostru, ajuns stăpân pe sine însuși, este dator să-și organizeze bine și grabnic munca pe toate terenurile, astfel în cât să pună în valoare în cele economice bogățiile pământului strămoșesc, iar în cele culturale aptitudinile rasei, ținute secolii îndelungați în nelucrare și în întuneric sub stăpânirile străine ale altor neamuri.

Academia are conștiința datoriei de a fi în fruntea acestei organizări de muncă și de energii naționale; ea știe că trebuie și voește să-și lărgască și să-și îmbunătățească cât mai mult propria sa organizare pe baza și în cadrele legii dela 1879. Spre acest scop, Comisiunea aleasă în sesiunea trecută, vă va înfățișa proiectele și propunerile asupra cărora veți avea să discutați și să hotărâți.

Academia va pune ca și până acum — în timp de peste o jumătate de secol — toată grija pentru îndeplinirea misiunii ei intelectuale, culturale și morale în mijlocul neamului nostru, unit acum într'un singur stat național sub Coroana lui Regală. De aceea Academia are deplină încredere că conducătorii acestui stat îi vor da mijloacele materiale necesare pentru îndeplinirea tot mai bine a acestei înalte misiuni.

Cât ne privește pe noi, avem sentimentul și convingerea că am urmat întocmai calea ce ne-o indicase fundatorii instituțiunii noastre, din cari cel din urmă ne-a părăsit în anul acesta.

A doua generație, cu care D-v. cei mai tineri conlucrați, vă va

lăsa în curând D-v. singuri sarcina de a conduce în patria unită această înaltă instituțiune, sperăm mărită și completată, și nu ne îndoiim că, lucrând cu același zel, aceeași abnegațiune și în același spirit ca predecesorii D-voastre, veți contribui tot așa de mult la înflorirea Academiei Române.

ȘEDINȚA DE LA 16 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela d-l Dr. Göran Björkman, Consul onorar al Braziliei în Suedia, se primește, prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine, o scrisoare și mai multe reviste și ziare conținând traducerea în limba suedeză, făcută de d-sa, din literați români. Prin scrisoare d-l Björkman cere unele relații asupra poetului P. Cerna, câteva volume de versuri de autori români și alte mici informații.

D-l *I. Bianu*, citește raportul prin care se fac următoarele propuneri:

1. Să se treacă la fondul pensiunilor funcționarilor suma de 240.000 (două sute patruzeci mii) lei, rezultată din încasările din cota de 10% a veniturilor moșiilor administrate în regie, socotită ca nesigură prin procesul-verbal al Delegațiunii înregistrat sub No. 64 la 15 Ianuarie 1911, sumă care avea de scop ajutorarea fondurilor în anii răi agricoli și care, în urma exproprierii moșiilor, nu mai poate avea întrebuințare pentru care a fost destinată;

2. Să se mărească maximul de pensie, ce poate fi acordat unui funcționar, dela 600 la 1.000 lei lunar, în conformitate cu suma leilor actuale

D-l Președinte *D. Onciul* observă că una din propuneri, tinzând la o întrebuințare de fonduri, este în legătură cu bugetul Academiei; a doua tinde la schimbare de regulament și prin introducerea ei alineatul ultim din art. 6 al Regulamentul pensiunilor funcționarilor ar avea următoarea cuprindere: «Pensiunea nu va trece în nici un caz peste suma de 1.000 lei pe lună». În conformitate cu art. 7 din Statute, pentru aprobarea acestor propuneri este necesar votul afirmativ a două treimi din numărul membrilor prezenți.

— După discuțiunea urmată, propunerile se pun la vot separat, prin ridicări de mâni, și rezultatul este următorul:

Votanți 18; voturi pentru 18.

D-l Președinte spune că amândouă propunerile, întrunind unanimitatea voturilor exprimate au fost admise.

D-l *I. Bianu* expune măsurile luate de Delegațiune în anii din urmă pentru conservarea averii mobile aflate în casa lui Vasile Alecsandri dela Mircești și mai ales când s'a aflat că văduva poetului eră aproape de sfârșitul vieții. Mulțumită dispozițiunilor luate, toate mobilele aflate în casă afară de cele luate de rudele poetului în timpul văduviei d-nei Paulina Alecsandri, se află intacte și sunt încă sub peceti. Intenția Academiei, când a primit această donație, a fost să restaureze casa cum era în timpul vieții marelui poet, spre a deveni un local de pelerinaj pentru cei cari ar dori să cunoască locuința uneia din cele mai distinse glorii ale neamului românesc. Situația financiară a Academiei și evenimentele care s'gudue omenirea au împiedicat aducerea la îndeplinire a acestei laudabile intențiuni. În prezent fosta locuință și mormântul poetului, în care s'au depus și rămășițele pământești ale văduvei, trecută nu de mult în lumea celor drepti, se află într'o stare deplorabilă. Casa are absolută nevoie de acoperiș și alte reparații de întreținere; mormântul se găsește adăpostit de o baracă de scânduri care s'a construit în anul 1890. La concursul ținut în 1916, pentru facerea unei capele deasupra mormântului, s'au prezentat planuri cari chiar atunci s'ar fi putut executa numai cu o sumă cu mult mai mare decât cea care se destinase pentru acest scop. Academia nu are fonduri pentru facerea capelei și a lucrărilor de restaurare; fondul adunat prin subscripție publică pentru facerea monumentului lui Alecsandri este atât de mic încât venitul lui n'ar ajunge nici pentru reparații cu totul neînsemnate. Cu toate acestea lucrările pentru restaurare și facerea capelei se impun.

— După discuțiunea urmată se decide a se deschide o listă de subscripție și în limita sumei adunate, să se facă lucrările necesare.

ȘEDINȚA DELA 17 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

«Primul punct la ordinea de zi a ședinței de astăzi este, după dorința exprimată ieri de d-voastre, proclamarea A. S. R. Principelui Moștenitor Carol ca Membru Onorar.

«Fericitul eveniment al căsătoriei Principelui nostru Moștenitor cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei a aflat, în sânul Academiei ca și în Țara întreagă, cel mai viu răsunet de bucurie. Prin această binecuvântată căsătorie, una din dorințele cele mai fierbinți ce au fost nutrită de generațiile

Renașterii noastre naționale, dorința pentru întemeierea unei Dinastii române a primit consacrarea ei definitivă.

«Principele Moștenitor Carol este cel dintâiu vlăstar al dinastiei noastre născut pe pământul românesc, crescut în limba și legea Țării, în dragostea Patriei române și a poporului românesc, dragoste pentru care a dat atâtea dovezi înduioșitoare, cu cele mai frumoase speranțe pentru viitor. Fericita sa căsătorie cu A. S. R. Principesa Elena, Prea-grațioasa Domniță care din dată și-a cucerit toate inimile românești, aleasa odraslă a Augustei Case Domnitoare a națiunii amice a Elenilor cu care ne unesc vechi legături istorice și interese vitale comune, crescută în credința Bisericii noastre ortodoxe, ca și Augustul său Soț, — această fericită căsătorie este o cheazășie puternică pentru viitorul Dinastiei române, în care România pune cele mai vii speranțe pentru viitor.

«Cu sentimentele de bucurie manifestate de națiunea întreagă pentru acest fericit eveniment, se unesc sentimentele de adâncă iubire și recunoștință ce păstrăm A. S. R. Principelui Moștenitor pentru multele dovezi de dragoste și de înalt interes ce a dat cu privire la aspirațiunile naționale și problemele culturale ale Țării și neamului. Viul interes ce a arătat și arată pentru educațiunea patriotică și virtuoasă a tinerimii noastre școlare, prin înființarea Legiunii Cercetașilor Români, al cărei întemeietor și Mare-Comandant însuflețitor este; călătoria ce a făcut de curând în jurul pământului, ducând numele României și prestigiul ei în cele mai depărtate părți ale lumii și dând personal informațiuni prețioase asupra istoriei României și importanței ei economice; inițiativa ce cu ocaziunea căsătoriei sale, a luat la Atena, pentru strângerea legăturilor culturale între România și Grecia aceste alese semne de înalt patriotism și de cald interes național, pe lângă multe alte manifestări ale sentimentelor sale românești și ale preocupărilor sale culturale, sunt prea vrednice de toată iubirea și recunoștința noastră.

«Drept care proclamăm pe A. S. R. Principele Moștenitor Carol Membru Onorar al Academiei Române.

«Să trăiască!»

Adunarea proclamă pe **A. S. R. Principele Moștenitor Carol**, în unanimitate, prin aclamațiuni, Membru Onorar al Academiei.

D-l **I. C. Negruzzi** prezintă ca dar din partea autorului publicațiunile *Papers on the Rumanian People and Literature* London 1920 și *Rumanian Proverbs*, London 1921, by M. Beza,

D-l **D. Onciul** prezintă în dar din partea d-nei Al. Em. Lahovari publi-

cațiunea despre părintele său *Nicolae Kretzulescu*. — *Viața și faptele lui — 1812 — 1900*, București 1915, de A. D. Xenopol.

D-l *St. C. Hepites* prezintă tonul XXXIX, anul 1920, din *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*.

D-l *G. Țiteica* citește următorul Raport al Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1919—1920:

Domnilor Colegi,

Potrivit însărcinării pe care ne-ați dat-o în Sesiunea generală trecută subsemnații membri ai comisiunii financiare am cercetat încasările și cheltuelile diferitelor fonduri ale Academiei pe 1919—20 și le-am comparat cu prevederile bugetare. Din punct de vedere formal, înscrierea în registre, comparată cu actele justificative, am găsit-o făcută cu toată grija și conștiinciozitatea. Se pot astfel urmări veniturile și încasările fiecărui fond pe anii respectivi și se poate deduce situația, favorabilă sau nu a fondurilor.

Pentru orientarea D-v. am să vă citez cifrele controlate dela venituri și cheltueli cu specificarea lor generală.

I. — Venituri

	Prevederi bugetare	Incasări bugetare	— Minus din încasări bugetare	+ Incasări peste prevederea bugetară		Totalul încasărilor peste prevederea bugetară	Total general
				Incasări diverse	Casa nu- merarla 31 Maiu 1919		
Fondurile generale . .	842.253 —	731.301 41	110.951 59	744.428 95	907.284 48	1.651.713 43	2.388.014 84
Fondul Adamachi . . .	181.052 40	153.119 65	27.932 75	178.424 18	236.763 46	415.189 64	568.909 29
» Otteteleșanu . . .	297.562 —	150.476 85	147.091 15	327.321 80	184.103 15	511.424 95	661.895 80
» Tache Anastassi . .	379.115 60	288.997 41	90.118 19	195.016 80	17.690 40	212.707 20	501.704 61
Total Lei	1.699.983 —	1.323.889 32	376.093 68	1.445.191 73	1.345.843 49	2.791.035 22	4.114.924 54

II. — Cheltueli

	Prevederi bugetare	Cheltueli din buget	— Cheltuit în minus din prevederi	+ Cheltuit în plus	Totalul cheltuelilor
Fonduri generale	1.463.745 97	761.721 57	702.024 40	567.656 14	1.329.377 71
Fondul Adamachi	382.055 41	181.073 58	200.981 83	107.632 07	288.705 65
» Otteteleșanu	497.562 —	292.869 75	204.692 25	258.442 65	551.312 40
Fondul Tache Anastasiu	399.115 60	367.895 52	31.220 08	127.064 58	494.950 10
Total Lei	2.742.478 98	1.603.560 42	1.138.918 56	1.060.785 44	2.664.345 86

Efectele ce are Academia astăzi sunt:

La 41 fonduri generale	nominal	Lei 4.965.400.—
Fondul de pensuni al personalului	»	» 587.600.—
» Obedenaru	»	» 139.300.—
» Ion Ghica	»	» 50.000.—
» Ilie R. Boroș	»	» 25.000.—
Suma		L. 5.767.300.—
Fondul Adamachi.	Nominal	L. 2.380.487,50
» Otteteleșanu	»	» 2.587.000,—
» Elena Dr. N. Turnescu	»	» 31.000,—
» pentru înzestrări	»	» 18.500,—
» Tache Anastasiu	»	» 1.510.900,—
Total nominal		L. 12.295.187,50

Nota.— Intre aceste efecte sunt și 562 acțiuni de Banca Națională a căror curs la 13 Iunie 1920 a fost de L. 7.850, — deci cu L. 7.350, — peste valoarea nominală, în total cu L. 4,130.700.—

S'au capitalizat în efecte în cursul anului 1919—20 solduri disponibile precum și sumele provenite din vânzare de terenuri dela moșii, etc. și anume:

1. Fondurile generale ale Academiei	L. 583.000.—
2. Fondul Adamachi	» 68.000.—
3. » Otteteleşanu	» 110.000.—
4. » Tache P. Anastasiu	» 68.000.—
Total	<u>L. 829.000.—</u>

În cursul anului s'a primit un nou fond conform încheerii Delegațiunii No. 1111 din 27 Maiu 1915, *Theodor Stănescu*, în efecte nominale L. 364.000 și în numerar L. 111.700,— din cari s'au plătit conform testamentului legate, în suma de L. 78.897,65.

În comisiunea financiară pentru cercetarea conturilor din 1920 — 21 se realeg d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinți*, *G. Țițeica*.

Se procede la alegerea Comisiunii bugetare pentru 1921 — 1922.

Se alege d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinți*, *P. Poni*, *I. Simionescu* și *G. Țițeica*.

D-l *I. C. Negruzzi* citește următorul Raport asupra lucrărilor Comisiunii Fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu făcute în 1920:

Domnilor Colegi,

În bugetul pentru anul 1920-21 s'au prevăzut la cheltueli suma de lei 20.701,07 din venitul fondului I. Fătu și lei 744,80 din venitul fondului I. Scorțeanu pentru procurare de cărți didactice și religioase la elevi săraci din școalele primare rurale. Comisiunea Domniilor-Voastre, întrunită în

ședință în ziua de 3 Iulie, ținând seamă atât de latitudinea ce ați binevoit a-i lăsa pentru distribuția ajutoarelor din aceste fonduri, cât și de situația financiară și morală a populației din diferitele părți ale țerii, după ce a luat cunoștință din actele dela dosarul fondurilor că sumele trimise în 1919 pentru ajutoare în Bucovina și provinciile de peste Carpați nu se întrebuințase până la acea dată, a luat următoarele deciziuni:

1. Să nu se trimită nici o sumă în Bucovina și ținuturile de peste Carpați.
2. Să se rețină pentru cheltueli neprevăzute lei 701,70 din suma prevăzută pentru cărți didactice și lei 44,80 din cea prevăzută pentru cărți religioase, iar sumele rămase de lei 20.000 dela fondul Fătu și 700 dela fondul Scorțeanu să se împartă precum urmează:

a) Lei 5000 din venitul fondului Fătu și lei 300 din venitul fondului Scorțeanu să se trimeată d-lui coleg St. Ciobanu la Chișinău, pentru ajutoare în Basarabia;

b) Lei 15.000 din venitul fondului Fătu și lei 400 din venitul fondului Scorțeanu să se rezerve pentru vechiul regat și să se întrebuințeze pentru procurare de cărți în județele Caliacra și Durostor, cari până la acea dată nu primise încă un ajutor din aceste fonduri.

Dispozițiunile Comisiunii s'au executat întocmai. Sumele destinate pentru ajutoare în vechiul Regat s'au împărțit în părți egale și cu încuviințarea Ministerului Instrucțiunii s'au trimis inspectorilor școlari respectivi cari, prin intermediul revizorilor școlari ai județelor Caliacra și Durostor, au distribuit ajutoarele posibile după sistemul pe care am avut onoare a vi-l expune în sesiunea generală trecută.

Anul 1920 a fost al 29-lea dela punerea în aplicare a dispozițiunilor testamentare ale filantropului Ion Fătu și al 21-lea de când se execută dorința bunei creștine, Maria Schiopescu, care a lăsat legatul pentru pomenirea iubitului ei frate Ioan Scorțeanu.

Totalul ajutoarelor date din veniturile acestor fonduri dela primirea legatelor până în prezent se urcă la suma de lei 343.970, 52.

În numele micilor vlăstare care s'au împărțășit și se împărțășesc an după an din legatele acestor generoși testatori, aducem și de astă dată memoriei lor salutul nostru de recunoștință.

Lipsa de unificare legislativă a tuturor provinciilor României întregite atât de dorită de toată suflarea românească și mai ales starea anormală care dăinuiește în detrimentul instituțiilor și iubitorilor de ordine și progres, ne permițând deocamdată regulamentul distribuției ajutoarelor din aceste fonduri, vă rugăm să binevoiți a lăsa la latitudinea Comisiunii ce veți binevoi a alege împărțirea ajutoarelor, în limita sumelor disponibile în viitorul an școlar.

- Raportul Comisiunii se ia spre cunoștință și se aprobă.
- În comisiunea Fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu pentru 1921 se alege d-nii A. Bârseanu, D. Gusti, I. C. Negruzzi, D. Onciul, V. Pârvan.

ȘEDINȚA DE LA 18 MAIU 1921.

Președința d-lui D. Onciul.

D-l G. Țițeica citește următorul : *Raport al Comisiunii școlare asupra activității școalelor Academiei în anul 1920—21 :*

«În anul care se încheie acum Academia a avut să se ocupe numai de școalele de agricultură «Agarici» dela Moara Grecilor și «Tache Anastasiu» dela Tigănești, precum și de școale primară «Tache Anastasiu» dela Călmățui.

«Atât situația materială a acestor școale, cât și găsirea personalului trebuitor sunt chestiuni cu adevărat îngrijitoare pentru viitorul lor.

«Referirea care urmează va da cu oarecare amănunte această situație pentru fiecare școală în parte.

«a) Școala de agricultură „Agarici” dela Moara Grecilor.

«În școală se găsesc acum 34 elevi: 14 în clasa întâia, 12 în a doua și 8 în a treia.

«Elevii primiți în toamnă în clasa I s'au înfățișat slabi la învățătură, ceea ce denotă că în școalele primare nu li se dă o pregătire serioasă, spune Directorul școalei în raportul său și apoi adaugă: „Conducătorii acestor școli se ocupă cu alte afaceri și chestiuni personale, ca politica, afaceri comerciale, lăsând școala la voia întâmplării și pe seama unui copil dintr-o clasă superioară, așa că termină școala fără nici un folos.”

«Personalul școalei, ademenit de salarii mai mari în alte părți, sau nu se găsește sau e gata de plecare.

«Cu toată lipsa de maestru fierar și maestru lemnar, școala nu a suferit, căci elevii au lucrat și au făcut reparațiile necesare, au potcovit chiar singuri caii școalei.

«Neapărat elevii au luat parte la toate lucrările câmpului și au lucrat cu inimă, contribuind la sporirea producției și la mărirea venitului.

„Mă pot mândri, spune Directorul, pentru aceste motive și pentru multe altele cu elevii acestei școale, care caută întotdeauna să-mi producă «numai mulțumiri.”

«Directorul școalei Agarici, d-l G. Cotea este un bărbat activ și priceput în toate ramurile activității școalei pe care o conduce de mai bine de 17

ani: plugărie, vie, pomăt, legumărie; dar mai cu deosebire este priceput în creșterea vitelor și în special a cailor. Toate aceste culturi sunt conduse cu maestrie și în mod armonic, iar succesele obținute sunt vrednice de toată lauda și promet creșterea veniturilor din an în an.

«În această privință dau aici o socoteală făcută împreună cu Directorul școlii de către d-l șef al Bunurilor în cursul lunii Martie. După această socoteală cheltuiala totală privitoare la această școală pe întregul an școlar se va ridica la 148.143,25 lei, adică cu 24.999,75 față de prevederile bugetare de 123.143,25 lei.

«Dar veniturile totale se vor ridica dela suma bugetară de 55.000 lei la 115.639,65, adică cu 60.639,65 lei mai mult. Această sumă acopere deci surplusul firesc de cheltuieli, pe aceste vremuri de scumpete grozavă, și mai lasă o margine de 35.639,90 lei.

«În cât, din toate punctele de vedere putem socoti mersul școlii dela Moara Grecilor ca îmbucurător.

b) Școala de Agricultură «Tache Anastasiu» dela Țigănești.

«În școală se găsesc acum 43 de elevi: 14 în clasa I și 23 în clasa II. Înscrierile în clasa I au fost puține, fiindcă școlile normale, înființate în fiecare capitală de județ, atrag pe cei mai mulți copii dela țară. „Nu puțin contribuie la aceste puține înscrieri și faptul că școala nu mai poate procura elevilor, care în majoritate sunt dintre cei mai săraci, mijloace de îmbrăcăminte ca în trecut” spune Directorul școlii.

«Cei mai mulți absolvenți ai școlii sunt funcționari agricoli, fiindcă reforma agrară are nevoie pe personal tehnic numeros, iar pe de altă parte „scumpirea mijloacelor de producție—inventar brațe de muncă—și starea materială mai mult decât modestă a absolvenților acestor școli, nu creează condiții prielnice pentru ca acești absolvenți să devină plugari cu carte pe socoteală proprie.”

«Și aici, ca și la Moara Grecilor, personalul școlii n'a putut fi complet, din cauza salariilor prea reduse, față de cele ce se oferă în alte părți.

«Directorul școlii, d-l G. Gheorghiu, este un bărbat înzestrat cu o inteligență vie și luminoasă de o respectabilă cultură, pe lângă cunoștințele speciale și adânci despre agricultură și diferitele ramuri de activitate legate cu ea. Este capabil de a organiza și de a conduce atât culturi de diferite specialități, care pot fi dezvoltate în cadrul lărgit al școlii, cât și industrializarea produselor rezultate din ele.

«La Țigănești întreg cadrul școlii este mult mai larg decât la Moara Grecilor, localurile sunt mai puține potrivite pentru trebuințele școlii. Și pe de-asupra efectele frontului apropiat, în timpul războiului, se simt și acum. Din aceste cauze buna administrare a școlii întâmpină greutăți mari. Pe de

altă parte, programul școalei fiind legat prin testament de programul școalelor similare ale statului (șc. inferioară de agricultură), libertatea de mișcare în organizare este stânjenită.

«Din aceleași motive pe care le-am arătat la școala «Agarici» cheltuelile anului acestă vor trece cu peste 40.000 peste prevederile bugetare, dar și veniturile vor întrece cam cu aceeaș sumă cifra prevăzută în buget. În cât cu toate greutățile, situația poate fi privită ca mulțumitoare.

«c) Școala primară dela Călmățui.

«În această școală, întreținută din fondul «Tache Anastasiu» urmează 49 elevi și eleve, căci școala e mixtă, marea majoritate fiind din Călmățui.

«Dirigintele școalei, D-l *Hotnog*, se ocupă nu numai de învățământ ci și de cultura pământului dimprejurul școalei, necesară pentru gospodăria școalei. Localul este bine întreținut.

«Cheltuelile pentru întreținerea școalei și a elevilor nu vor trece peste cifra bugetară, veniturile vor trece, după calculele făcute, cu peste 1.000 lei, cifra prevăzută în buget.

«Ca încheierea a acestui raport se poate spune că Academia trebuie să se simtă fericită că în vremurile grele de astăzi a putut ține deschise aceste focare de cultură elementară și practică, create și întreținute cu mijloacele lăsate de donatorii, cu mare dragoste pentru neamul românesc. Să le fie amintirea binecuvântată.»

— După discuțiunea urmată, raportul se aprobă cu unanimitate.

— În Comisiunea școlară pentru anul 1920—21 se realegă d-nii *S. Mehedinți*, *D. Onciul*, *V. Pârvan*.

D-l *V. Pârvan* cetește următorul: *Raport al Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru anul 1920:*

«Activitatea și progresele Bibliotecii Academiei Române, în cursul anului 1920, au intrat în mersul lor aproape normal. Aceasta se datorește faptului că cei mai mulți dintre funcționarii intrați în serviciu în 1918, au început a se forma, lucrând astfel mai mult și mai bine. Numărul acestor funcționarii este însă atât de neîndestulător față de lucrările cari trebuiesc făcute, încât unele se pot face numai cu întârziere, iar altele sunt mereu amânate pentru timpuri mai bune, cari se așteaptă și se speră.

«Serviciul primirilor are doi funcționari și un om de serviciu, cari — după cum am spus și în trecut — nu mai sunt de ajuns pentru a îndeplini lucrările necesare. Numărul publicațiilor, atât ca volume și broșuri cât și ca ziare și reviste, cari se primesc, crește mult după războiu, nu atât prin cumpărare, cât din cauza alipirii la vechiul regat a țărilor românești încon-

jurătoare și prin urmare prin extinderea și asupra lor a efectelor legii dela 1904, care obligă toate tipografiile să dea câte două exemplare din ce tipăresc, iar pe Academie o obligă să le primească și să le păstreze. Pe de altă parte numele țerii și al neamului a crescut și s'a întins prin evenimentele războiului și prin cea cari i-au urmat și a atras asupra-i luarea aminte a omenirii. Ca urmare, relațiile de schimbul publicațiilor cu Academia noastră sunt căutate de un număr tot mai mare de Societăți și instituțiuni științifice din lume. Mai ales din amândouă Americile și din Japonia, numărul publicațiilor primite în acest mod a crescut foarte mult. Aceste publicații cer o însemnată muncă spre a fi înregistrate și catalogate. Acest serviciu trebuie deci negreșit desvoltat cu cel puțin un funcționar și un om de serviciu, care eră în 1916, pentru a face față lucrărilor ce trebuie să fie executate de acest serviciu în situația actuală. Acum aceste lucrări sunt mult stânjenite, căci reclamațiunile și dările în judecată, pentru conformarea la legea tipografiilor se fac în parte de un funcționar dela Noul Catalog, iar publicațiunea *Creșterea Colectiunilor* se pregătește de doi funcționari dela Sala de lectură.

«Îmbogățirea colecțiilor se va arăta în amănunte în publicațiunea *Creșterea Colectiunilor*, a căror tipărire s'a oprit la sfârșitul anului 1915 și nu s'a putut continua, deși materialul este pregătit spre a fi dat la tipar.

«Iată în oarecari amănunte activitatea acestui serviciu al Academiei în anul 1920.

A. Secția cărților tipărite

1 Consultarea.

«Sala de lectură a cărților tipărite a fost deschisă 286 zile de lucru, afară de Duminici și sărbătorile fixate de Delegațiune. În 236 de zile a fost deschisă câte 8 ore pe zi, dela 8 — 12 și 2 — 6, iar în 50 de zile din lunile de vară a fost deschisă numai 4 ore pe zi dela 8 — 12.

«Au fost împrumutate acasă 2594 volume, la 426 persoane.

«S'au liberat 37 permise noi, de intrare în sala de lectură (No. 103-139) din care 4 și pentru secțiunea manuscriselor și documentelor.

«Ajutorul ce dă Biblioteca noastră muncitorilor pentru cultura națională se poate vedea din statistica cititorilor din ultimii cinci ani, arătată în tabela următoare:

Tabela I.

A N I I	Cetitori	Volume co- municate	Imprumu- tători	Volume imprumu- tate
1916	5.996	19.313	450	1.219
1917	2.909	11.651	333	971
1918	4.215	12.184	614	1.534
1919	5.867	13.767	391	2.108
1920	6.279	18.541	426	2.594

«Pe lângă cărțile comunicate cu bilete de cerere, cetitorii au la dispoziție o întreagă bibliotecă de 1.700 volume, de cărțile cele mai des întrebuințate, pe cari le folosesc fără cerere.

2. Sporul.

«Biblioteca cărților tipărite a crescut în 1920 cu 4.832 vol. față de 4.782 în 1919.

«Din următoarea tabelă, extrasă din statistica lunară publicată de serviciul Bibliotecii se poate vedea creșterea în 1920 :

Tabela II.

Primate : Conform legii	Volume și broșuri	Nre. de reviste		Alase hărți	Ștampe și portrete	Volume m-scr.	Documente	Fotografii	Albume	Note muzi- cale
		romă- ne	stră- ine							
dela 23 Mart. 1904	4.068	2.644	—	17	—	—	—	—	1	71
În dar sau schimb	340	5	471	19	5	35	191	79	1	2
Cumpărate....	428	—	1.256	23	20	9	102	205	1	—
Total.....	4.832	2.649	1.727	59	25	44	293	284	3	73

«În această tabelă nu sunt cuprinse miile de foi volante cari nu s'au putut alege, ci s'au pus la o parte, spre a se alege când vom avea personal inddestulător.

«La biurolul de primire a publicațiunilor au intrat 211 pachete cu imprimate din București și 473 de pachete din provincie, în total 684. S'au înregistrat și ținut în evidență 920 publicațiuni periodice din țară, 3 din America, 5 din Franța, 1 din Italia și două din Rusia, în total 931.

«Pentru publicațiunile legale netrimise s'au somat 5 tipografi și editori

pentru trimiterea a 7 cărți. Pentru periodice (ziare și reviste) s'au făcut 1483 reclamațiuni; s'au dat în judecată 131 tipografi și editori pentru 160 publicațiuni periodice netrimise.

«Foarte multe din aceste publicații în volume și broșuri nu se trimit de tipografi și rămân nereclamate, din cauză că prea restrânsul personal nu poate urmări apariția lor anunțată prin ziare și reviste și prin expunerea în librării.

«Sporul secțiunii cărților tipărite în ultimii 10 ani se arată în următoarea tabelă:

Tabela III.

A N I I	Volume și broșuri	Ziare și reviste străine	Ziare și reviste române	Atlase și hărți	Foi volante	Note muzicale	Stampe și porțrete	Fotografii	Albumuri
1911	5.680	213	609	35	8.722	5	39	36	14
1912	6.589	247	660	155	13.756	30	43	291	17
1913	5.972	309	657	102	10.312	174	208	155	14
1914	4.372	269	690	68	7.733	—	100	250	9
1915	5.934	203	653	65	5.800	156	89	371	10
1916	3.174	209	623	11	7.037	22	39	162	5
1917	194	—	620	5	4	—	—	—	2
1918	698	81	33	36	353	1	13	25	12
1919	4.782	328	754	34	437	50	42	672	1
1920	4.832	265	931	59	28	73	25	284	3
Totalul creșterii 1911—1920	42.227	2.124	6.230	570	54.182	511	598	2.246	87

III. Catalogarea și alte lucrări.

«1. *Catalogul nou.* S'au înscris în inventar în 1920, 4.282 opere în 4.695 volume (No. 54.472—58.753).

«S'au catalogat definitiv și s'au așezat în rafturile bibliotecii 4.002 opere în 4.386 volume (No. 54.191—58.102) pentru care s'au lucrat;

5.332 fișe pentru catatogul alfabetic au autorilor și

5.737 fișe metodice pentru catalogul pe materii.

11.069 fișe.

«In rezumat până la 31 Decemvrie 1920, catalogul cel nou cuprinde:

a) Trecute în inventare 58.753 opere în 75.811 volume.

«b) Catalogate definitiv și așezate în rafturi 58.102 opere în 75.102 volume.

Pentru toate aceste 58.102 opere s'au lucrat:

72.556 fișe alfabetice

64.377 fișe metodice

136.933 fișe.

«Din bibliotecile necatalogate s'a terminat cu încorporarea bibliotecii Teodoru, iar din bibliotecile Georgian și Quintescu, au mai rămas puține cărți de încorporat.

«2. *Publicațiile în curs de apariție*. S'au înscris în inventarul special 53 opere. (No. 656—708), pentru care s'au făcut 53 fișe de control. S'au făcut fișe speciale pentru toate acestea și anume: 64 fișe alfabetice pe autori, 69 fișe metodice, în total 132 fișe.

«3. *Secțiunea periodicelor*. S'au înscris în cursul anului în inventarul special și cu numerotare deosebită: 293 publicațiuni (No. 4427—4719).

«*Catalogul pe fișe* (al periodicelor), pus la dispoziția cititorilor a atins 7164 fișe, făcându-se 372 în cursul anului. Pentru catalogul pe materii s'au lucrat 7.185 fișe, din cari 385 în cursul anului.

«Revizuirea colecțiilor se ține la zi făcându-se fișe de control pentru lip-suri și pentru dublete.

«4. *Nu s'a legat* aproape nimic în cursul anului, din cauza prețurilor peste măsură urcate. Această stare de lucruri este păgubitoare pentru toate cărțile, dar mai ales pentru buna păstrare a periodicelor în folio, cari sunt mai mult expuse stricăciunii. Periodicele nelegate se servesc cititorilor cât mai rar posibil.

«5). Serviciul Bibliotecii pregătește publicațiunea:

Cresterea Colecțiilor al cărei manuscris este gata pentru anii 1916—1920.

«Statistica lunară de mișcarea bibliotecii se trimete regulat ziarelor spre publicare.

«6. *Secția Stampelor*. S'a continuat așezarea materialului după planul definitiv de organizare, stabilit în 1918, înscriindu-se în inventare speciale 1.779 stampe, așezate în 55 mape.

B. Secțiunea manuscriptelor și documentelor.

«Această secțiune are acum numai doi funcționari în loc de patru, câți avea înainte de război. Din această cauză colecțiile nu pot fi deschise pentru studiu decât numai dimineața. (8—12).

«1. *Consultarea*. Sala de lucru a manuscriptelor a fost frecventată în 1920 de 389 cititori, din cari 296 au studiat 784 manuscripte, 22 cititori au studiat 1.409 documente și 78 cititori au consultat 262 cărți vechi românești.

Frecventarea sălii manuscriselor în ultimii 5 ani se arată în tabela următoare :

Tabela IV.

A N I I	Cetitori	Volume manuscrite	Docu- mente	Cărți vechi românești
1916	1.425	4.213	43.299	268
1917	—	—	—	—
1918	96	184	40	194
1919	359	810	469	100
1910	389	784	1.409	262

«II. *Sporul*. S'au cumpărat 9 manuscrise și 102 documente.

«S'au primit în dar 35 manuscrise și 191 documente. Cele 44 volume manuscrise, cumpărate și dăruite în 1920, se împart în : 42 românești, 1 grecesc și 1 franțuzesc.

«Sporul secțiunii manuscriselor în ultimii 10 ani se arată în tabela următoare :

Tabela V.

A n i i	Volume manuscrite	Documente
1911	54	2.153
1912	165	583
1913	68	892
1914	95	578
1915	202	3.741
1916	77	972
1917	1	55
1918	63	69
1919	45	973
1920	44	293
Totalul cre- șterii 1911—1920	814	10.309

III. Catalogarea și alte lucrări.

«1. *Documente*. S'au așezat la colecțiile lor în pachete 1.261 documente românești și străine.

«S'a pregătit materialul pentru publicare în *Creșterea Colecțiilor* pe 1920.

«2. *Manuscripte*. S'au înscris în catalogul manuscrisurilor românești 48 volume (No. 641—4.689).

«S'a făcut catalogul manuscrisurilor slavonești, înscriindu-se în catalog 621 de volume manuscrise, folosindu-se lucrarea pregătitoare făcută în timpul ocupațiunii (1917) în limba germană, de regretatul nostru coleg Ion Bogdan.

«S'a continuat descrierea amănunțită a manuscrisurilor românești pentru a se tipări în Catalogul descriptiv, începând cu manuscriptul No. 1108, făcându-se în cursul anului descrierea a 13 volume. Totdeodată s'a făcut și revizuirea materialului lucrat în anii precedenți (No. 729=1.107) dar încă nepublicat.

«Sunt pregătite pentru a fi date la legat 28 volume manuscrise pe lângă sutele cari așteaptă din anii trecuți această mântuitoare adăpostire în contra stricăciunii.»

ȘEDINȚA DELA 19 MAIU 1921.

Președința d-lui P. Poni.

D-l Gr Antipa prezintă ca dar [pin partea autorului publicațiunea *Valorificarea regiunii inundabile a Dunărei*, București 1921, de Ion G. Vidrașcu.

D-l V. Pârvan cetește următorul:

Raport al Comisiunii pentru revizuirea și unificarea Regulamentului general:

«Comisiunea aleasă de Dv. pentru a revizui și unifica regulamentul general al Academiei, a constatat după o examinare amănunțită atât a statutelor cât și a regulamentului, că în afară de mici modificări de formă arătate pe exemplarul anexat și de înscrierea în corpul regulamentului a diferitelor modificări tacite (ca ora ședințelor la 3 d. m., în loc de 2), aduse prin uz, principala chestiune pe care comisiunea noastră are a o supune, deocamdată, principiar desbaterilor D-voastre trebuie să fie însăși aceea a organizării și cadrelor actuale ale corpului academic.

«In adevăr, atât evoluția culturii noastre de cincizeci de ani încoace cât și, nu mai puțin întregirea patriei noastre cu toate provinciile românești, înfățișat libere, cer ca Academia să se reorganizeze potrivit noilor stări de lucruri.

«Două sunt direcțiile în care Academia a rămas oarecum la o parte de mersul culturii creatoare românești: cea a artelor și cea a științelor sociale.

«Astăzi tezaurul artistic, istoric și estetic, este așa de bogat încât studierea lui cere, credem, o directivă puternică, autoritativă și înțeleaptă pe care, națiunea noastră nu o poate găsi nici într'un alt cadru al vieții ei publice, așa de folositor organizată și așa independentă față de fluctuațiile vieții politice, ca în acela al Academiei române. De altă parte domeniul propriu zis creator al artelor plastice ca și al muzicii, nu trebuie lăsat la o parte de Academie. Căci arta oricărei vremi e ea însăși în funcțiune nu numai de tehnica de specialitate ci și de marile curențe de idei care determină viața generală a popoarelor. Artiștii noștri nu ar putea găsi în nici un fel de altă organizare socială atmosfera nobilă, idealistă, general-culturală, pe care singură Academia noastră o posedă azi în țara mărită. Este interesul însuși al culturii noastre creatoare să dăm artei noastre puțința de a se îmbogăți cât mai mult în idei.

«În ce privește științele sociale, care erau până acum cuprinse în organizarea secțiunii noastre istorice, dezvoltarea lor actuală e prea bogată și multilaterală (drept, economie politică, sociologie, finanțe, demografie, statistică, igienă socială, etc.), ca să mai poată fi cultivată după cuviință în cadrul restrâns al Secțiunii istorice. Nu vom insista asupra faptului că Academia reluând și în această privință, direcția, spre a da ea normele superioare de activitate creatoare, curând ar fi acoperită în acest domeniu de cele două Institute de cercetări ce s'au creat în ultimul timp, ca o nevoie a vremilor, *Institutul social român* și *Institutul economic român*.

«Părerea noastră e că o *secțiune socială* a Academiei se impune în cel mai scurt timp, eventual chiar înainte de întemeierea celei artistice.

«Credem însă, că, principiar dacă secțiunile ar trebui să fie înmulțite, este cu totul neoportun să înmulțim și numărul membrilor. Deasemenea suntem de părere că secțiunile trebuie să înceapă a lucra autonom, avându-și ședințele lor separate, nu numai intime, ci chiar publice. E de ajuns în această privință să examinăm situația secțiunii științifice, care din ce în ce mai mult este acoperită de diferitele asociații de specialiști, cari-și fac comunicările lor nouă și interesante între dânsii, iar nu la noi la Academie, pentru că secțiunea științifică, în cadrele generale și în ședințele de corp, cu un caracter adesea de simplă manifestare popularizatoare, nu-și poate permite seriositatea aridă și neaccesibilă unui public mai mare, a comunicărilor cu adevărat originale.

«În legătură cu această autonomie a secțiunilor, și numai strict condiționată de dânsa, s'ar putea eventual pune în discuțiune o exceptare a secțiunii științifice, așa precum e cazul și în Institutul Franței dela numărul

egal de membri cu celelalte secțiuni. Precum acolo patru din cele cinci Academii au câte 40 de membrii iar a cincea, cea de știință, are 68, tot așa noi am putea admite, ca din cele cinci secțiuni ce ar fi să le aibă Academia noastră pe viitor, patru să aibă câte 12 membri, pe când a cincea, cea de știință, să aibă de pildă 20, împărțiți la rândul lor după specialități, în două, trei ori patru subsecțiuni, spre a pută sistematiza cât mai complet reprezentarea academică a diferitelor ramuri ale științei, așa de diverse între ele, încât unele sunt total neaccesibile în tehnică, și deci înțelegerea lor competentă, altora.

«Admițând însă această quasidublare a secțiunii științifice, evident celelalte secțiuni n'ar mai putea face dependente hotărârile lor de votul unui *plenum*, în care secțiunea științifică, față de multele absențe ale membrilor Academiei, ar putea adesea majora pe celelalte. O serie de modificări ale regulamentului interior de administrare a fondurilor și de conducere a lucrărilor, ar trebui să decurgă mecanic, din însăși admiterea creșterii numărului de membri al secțiunii științifice.

«NB. Propuneri imediate, de un caracter mai important :

«I. De desființat din *Statute* art. 26 iar din *Reg. general* art. 64.

«II. De modificat art. 61 din *Reg. general*, al. 3, în sensul ca în loc de 50 lei coala de tipar, să se fixeze 250 lei pentru expuneri originale și 100 lei pentru reproducție de texte și documente.

«III. De modificat art. 65: în loc de 20 lei, 100 lei, diurna ședințelor obișnuite.»

D-l V. *Pârvan* adaogă că propunerile din Raport sunt principiare și au de scop punerea în studiu a chestiunii reorganizării Academiei în conformitate cu avântul mișcării culturale în toate domeniile în timpul de față.

— După discuțiunea urmată, Raportul este trimis în studiul Secțiunilor.

D-l Președinte D. *Onciul* cetește următoarea propunere :

«La art. 4 din Regulamentul premiilor să se adaoge următorul alineat :

«O Secțiune sau Comisiune poate asemenea să propună ca o scriere prezentată la un premiu să fie trecută la alt premiu destinat a se acorda prin altă Secțiune sau Comisiune, la care nu s'ar fi prezentat scrieri vrednice de premiare dacă lucrarea întrunește toate condițiunile de admisibilitate la concursul acestui din urmă premiu. Acordarea premiului se va face numai prin Secțiunea sau Comisiunea destinată a judeca lucrările prezentate la premiul la care publicațiunea a fost mutată».

— După discuțiunea urmată, la care ieau parte aproape toți membri prezenți, chestiunea se amână spre a fi continuată în ședința de mâine, când d-l Președinte va prezenta o nouă redacțiune conformă cu dorințele exprimate în ședința de astăzi.

ȘEDINȚA DELA 20 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela Comitetul Național de inițiativă pentru comemorarea centenarului nașterii lui Ioan C. Brătianu se primește invitație la solemnitatea care se va face în ziua de 22 Maiu la Florica, când rămășițele pământești ale marului bărbat de Stat vor fi strămutate în capela construită pentru acest scop, și la serbările generale cari se vor face în Capitală în ziua de 29 Maiu.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că în ședința dela 15 Maiu s'a hotărât cum va fi reprezentată Academia la serbările generale cari urmează a se face în Capitală. Academia fiind invitată și la solemnitatea dela Florica, la care va asista A. S. R. Prințipele Moștenitor, ca reprezentant al M. S. Regelui, d-l Președinte crede că Academia nu poate lipsi dela aceea solemnitate și propune ca toți colegii cari vor lua parte să fie considerați ca reprezentanți ai Instituției noastre.

D-l *Gr. Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi prin care se propune tipărirea studiului d-lui G. Țițeica intitulat „*Géométrie différentielle projective des réseaux*” în publicațiunea „*Etudes et Recherches*.”

D-l Președinte *D. Onciul* face rezumatul discuției asupra propunerii primite în ședința precedentă pentru introducerea unei dispozițiuni nouă în Regulamentul premiilor, apoi cetește următoarea propunere redactată de d-sa în conformitate cu dorințele exprimate în ședința precedentă:

La art. 13 din Regulamentul premiilor, alineatul 6 să se modifice precum urmează:

„Dacă nici o operă din cele prezentate la premiul anual Năsturel sau la Marele Premiu Năsturel nu va întruni numărul de voturi cerut pentru a fi premiată, Comisiunea va putea decerne premiul respectiv unei opere prezentate la alt premiu, dacă această operă va îndeplini condițiunile cerute. Dacă premiul nu se acordă, suma respectivă se capitalizează.”

Se face discuțiune la care iau parte aproape toți membru prezenți.

— Urmând să se pună la vot amândouă propunerile, se constată că membri nu mai sunt în număr și votarea se amână pentru ședința viitoare.

ȘEDINȚA DELA 21 MAIU 1921.

Președința d-lui *I. A. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* amintește că în ședința de astăzi urmează a se pune la vot cele două propuneri prezentate în ședințele de ieri și alaltaieri, relative la introducerea unei noi dispozițiuni în Regulamentul premiilor.

După ce d-l *D. Onciul* arată motivele cari l-au determinat să redacteze astfel propunerea ce a prezentat în ședința de ieri, propunerea formulată de d-sa este pusă la vot, al cărui rezultat este următorul: Votați 19 ; voturi pentru 18, contra 1.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* spune că propunerea prezentată ieri, întrunind aproape unanimitate voturilor, dispozițiunea cerută este introdusă în regulament.

ȘEDINȚA DELA 23 MAIU.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* deschizând ședința, zice :

Domnilor Colegi,

«Cu România întreagă serbăm astăzi a 55-a aniversare dela întemeierea Augustei noastre Dinastii. Azi 55 de ani, fericitul nostru amintire Rege Carol Intemeietorul și-a făcut intrarea mult prevestitoare, ca Domn al României, și a ocupat tronul Basarabilor și Bogdan-Mușatinilor al Principatelor Române Unite, tron menit și devină, prin fericita alegere a întemeietorului noii Dinastii, tronul glorios al Regatului tuturor Românilor.

«Cu adâncă recunoștință ne îndreptăm gândul spre marele Rege întemeietor, a cărui binecuvântată domnie a realizat aspirațiunile naționale dela începutul Renașterii noastre :

«Dinastia și neatârnrarea, încoronate cu regala Coroană de oțel. Omagiile noastre memoriei lui.

«Cu adâncă recunoștință aducem omagiile noastre M. S. Regelui Ferdinand I, Părintelui Patriei, care prin unirea tuturor Românilor din cuprinsul Daciei străbune sub sceptrul său glorios, a încoronat opera generațiunilor Renașterii Naționale și a întemeiat România unită, și M. S. Reginei Maria, măritei mame a Patriei, care, cu un

devotament sacru pentru țară și neam, a secundat pe măritul Rege liberator în marea operă națională ce a îndeplinit.

«Legăturile de iubire și solidaritate ce MM. LL. au strâns între Dinastie și Națiune sunt cea mai puternică cheazășie pentru viitorul României și al neamului românesc.

«Trăiască M. S. Regele Ferdinand I și M. S. Regina Maria, întemeietorii unității naționale a tuturor Românilor !

«Trăiască augusta Dinastie a României !

«Trăiască și înflorească România unită !»

Adunarea ascultă în picioare cuvintele d-lui Președinte și aclamă Dinastia.

D-l Președinte cetește o scrisoare primită dela Consiliul orașului municipal Oradea Mare prin care Academia este rugată să acorde sprijinul ei la înființarea unei biblioteci românești în capitala județului mărginaș prin trimiterea a tot felul de cărți literare și științifice ori prin desemnarea eventuală a unei sume din care să se poată procura cărțile necesare.

D-l Președinte adaogă că astfel de cereri sosesc mereu și dela întregirea neamului sunt așa de numeroase încât numărul de exemplare, în care se publică lucrările Academiei, a devenit neîndestulător pentru a le satisface pe toate. Roagă plenul să ia o hotărîre care să servească de normă la distribuția publicațiilor în mod gratuit.

— Se decide ca cererile de publicații să fie supuse aprobării Comisiunii Bibliotecii, care să se pronunțe pentru fiecare caz în parte, arătând publicațiunile ce urmează a se da. Comisiunea va face o revizuire a publicațiilor dăruite în trecut.

ȘEDINȚA DELA 24 MAIU 1921.

CENTENARUL NAȘTERII LUI ION C. BRĂTIANU.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* deschizând ședința zice :

Domnilor Colegi,
Onorat Auditoriu,

«Ne-am întrunit azi să comemorăm centenarul fostului membru onorar al Academiei noastre și marelui patriot și om de Stat Ion Brătianu.

«Născut în aurora renașterii noastre naționale, acum 100 de ani, Ion Brătianu a fost reprezentantul cel mai de frunte în Țara-Românească al aspirațiunilor naționale ale Renașterii române și omul de Stat care a avut partea cea mai însemnată la realizarea lor. Onorând amintirea lui, onorăm Academia Română pe care a ilustrat-o ca membru onorar al ei din cei mai iluștri, onorând țara și neamul care l-au născut, cărora el a închinat viața sa și pentru a căror propășire și mărire a lucrat cu cel mai desăvârșit devotament. D-l Iorga are cuvântul pentru a cîti memoriul festiv.»

D-l N. Iorga citește memoriul festiv.

ȘEDINȚA DELA 25 MAIU 1921.

Președința d-lui I. Brătescu-Voinești, Vice-președinte.

D-l Sextil Pușcariu citește următoare propunere :

«În anii când la premiile cu subiecte date nu s'au prezentat lucrări vrednice de premiat, aceste premii pot fi acordate, întregi sau împărțite, lucrărilor tipărite de valoare, întru cât eventuale depozitiuni testamentare nu se opun la aceasta.

«Toate dispozițiunile contrare din actualele regulamente sunt modificate în sensul acestei deciziuni».

După discuțiunea urmată, propunerea se pune la vot al cărui rezultat este: votanți 23; voturi pentru 23.

D-l Vice președinte I. Brătescu-Voinești spune că propunerea, întrunind unanimitatea voturilor exprimate, este primită de plenul Academiei și va forma un nou alineat la art. 22 din Regulamentul premiilor.

La ora 4 sosesc în ședință d-nii Președinte D. Onciul și Secretar General I. C. Negruzzi.

D-l D. Onciul, ocupând scaunul prezidențial, spune că sosește împreună cu d-l Secretar General dela A. S. Regală Principele Moștenitor. Delegația a comunicat Alteței Sale că a fost proclamat Membru Onorar al Academiei și i-a prezentat un extras din procesul verbal al ședinței dela 17 Maiu, precum și cărțile care se pregătise spre a fi oferite cu prilejul căsătoriei. Alteța Sa a primit înștiințarea și cărțile dăruite cu mare bucurie și a spus că va lua parte la una sau două ședințe solemne din actuala sesiune.

M. S. Regele adresează Academiei următoarea scrisoare:

Domnule Președinte,

Intreaga țară sărbătorește anul acesta împlinirea a o sută ani dela moartea lui Tudor Vladimirescu, care s'a ridicat în fruntea pandurilor olteni pentru apărarea poporului greu apăsat de o vitregă ocârmuire seculară.

Mișcarea lui Tudor a fost o izbucnire a setei de dreptate a poporului român.

Această trezire a puterii de viață ascunsă în sufletul obidit al Românului s'a îndeplinit în chip elementar și fără înrăuriri străine. Paharul suferinței se umpluse și Tudor a fost omul, care a scos strigătul de alarmă pornind la fapta mântuitoare. Cu Tudor începe o epocă nouă a redeșteptării naționale, epoca „Românismului.”

În era cea nouă, însuflețită de năzuințele lui Tudor și ale poporului românesc, s'a îndeplinit renașterea culturii românești și a economiei naționale, unirea celor două Principate, întemeierea Dinastiei, războiul de independență și, în sfârșit, războiul pentru unirea întregului neam românesc. Dreptatea sătenilor, cari și-au făcut dovada vredniciei, atât prin muncă răbdătoare, cât și prin vitejie neînfrântă, s'a consfințit în legile de împroprietărire și votul obștesc.

Putem dar privi cu încredere în viitor, fiind siguri că munca și cultura românească vor lua un nou și puternic avânt și că sămânța pusă de Tudor a prins bine și va da roade și mai îmbelșugate.

Ca un semn de cinstire și din parte-Mi a acestui erou național, care și-a dat viața pentru neamul său, dăruiesc Academiei Române suma de zece mii lei spre a servi ca premiu pentru cea mai bună lucrare asupra vieții și faptelor lui Tudor, precum și asupra stării culturale și sociale din timpul său.

Primiți, vă rog, Domnule Președinte, încredințare dragostei Mele

FERDINAND.

Adunarea ascultă cu mare atenție lectura scrisorii și acopere cu aplauze ultimile cuvinte al d-lui Președinte.

ȘEDINȚA DIN 26 MAIU 1921.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l *I. Simionescu* citește procesul verbal al Comisiunii Fondului Adamachi, prin care se arată că Comisiunea, luând în cercetare dorința exprimată în ședința ordinară dela 5 Noemvrie 1920 de a se aduce oarecari modificări Regulamentului pentru administrarea fondului Adamachi spre a putea acorda câteva burse și la elevi ai școalei Politehnice din Timișoara, nu este în principiu împotriva propunerii, dar pentru anul acesta schimbarea ar fi iluzorie. Situația fondului bursei este foarte precară. Valuta monetei noastre a impus dublarea sumei lunare a bursierilor din străinătate, iar greutățile vieții au silit Academia să majoreze bursele studenților din țară. Disponibilul din anii trecuți abia poate servi a face față cheltuelilor mărite. A mări numărul bursei pentru anul acesta este absolut cu neputință, iar a reduce numărul bursei destinate Școalei Politehnice din București pentru a da celei din Timișoara n'ar fi de nici un folos practic. De îndată ce însă condițiunile materiale ale fondului, prin întoarcerea bursierilor din străinătate, se vor mai îmbunătăți. Comisiunea care va fi aleasă va putea satisface dorința exprimată, care este și a comisiunii actuale, de a veni în ajutorul școalei Politehnice din Timișoara de curând înființată.

— Raportul se ia spre cunoștință și se aprobă.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că în sesiunea generală din 1919 Academia a hotărât să ia inițiativa ridicării unui monument în vederea comemorării unirii tuturor Românilor. Suma necesară urmă să fie adunată prin subscripție publică. Comisiunea aleasă pentru acest scop a ținut ședințe în zilele de 4 Iulie și 28 Noemvrie 1919 și a stabilit un program de lucru, după care urmă să se țină concurs între arhitecți. Monumentul ar fi costat după aprecierea Comisiunii 5—7 milioane lei. Lucrările Comisiunii au fost comunicate Academiei în ședința plenară dela 5 Iunie 1920. Plenul a hotărât atunci ca chestiunea să fie amânată pentru sesiunea actuală, întrucât suma pentru facerea monumentului este foarte mare și nu s'ar putea aduna prin subscripție publică. D-l Președinte propune Academiei să ia o decizie.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* spune că în actuala sesiune s'a hotărât a se emite liste de subscripție pentru adunarea sumei necesare în vederea imobilelor dela Mircești și facerii unei capele la mormântul lui Alecsandri. Emiterea și a altor liste de subscripție spre a aduna o sumă de cel puțin 5 milioane, pentru scopul propus, ar fi o întreprindere inoportună și fără nici o șansă de reușită. Înființarea monumentului unirii este o chestie care interesează întreaga națiune și de aceea intră mai mult în atribu-

țiunile Statului adică a guvernului și a Corpurilor Legiuitoare decât ale Academiei. O intervenție la Guvern pentru a luă asupra Statului sau chiar numai pentru a contribui la facerea acestei opere naționale n'ar da nici un rezultat din cauza dificultăților financiare ale Statului în timpul de față. Pentru aceste motive d-l Negruzzi propune să scoată această chestiune de la ordinea zilei, până când împrejurările ar permite să se iea din nou în cercetare.

— Propunerea se aprobă.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 27 MAIU 1921
PENTRU SEXCENTENARUL LUI DANTE ALIGHIERI

Președința d-lui *D. Onciul*.

În sala ședințelor, pe lângă membrii Academiei, se află Excelența Sa d-l Albert Martin Franklin, Ministrul Plenipotențiar al Italiei, și mai mulți membri onorari și corespondenți.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

Domnilor Colegi,

Onorat auditoriu,

Ne-am întrunit în ședința solemnă de astăzi să comemorăm pe marele geniu al Italiei și al Latinătății, poetul Dante Alighieri, la al șaselea centenar dela moartea sa. Onorând amintirea lui, îi aducem datoritul tribut de admirare și venerațiune și ne vom înălța sufletele la culmile mărețe ale cugetării pe cari el le-a atins cu geniul său neîntrecut.

Salut la această serbare comemorativă pe Excelența Sa D-l Ministru Plenipotențiar și trimis extraordinar al M. S. Regelui Italiei, care a venit să iea parte.

D-l Secretar general are cuvântul spre a rosti în dulcea limbă a Națiunii surori salutările Academiei Române.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* salută pe d-l Ministru al Italiei prin următoarea cuvântare rostită în limba italiană:

Excelență,

Academia Română, serbează astăzi ca toate celelalte instituții culturale din lume, a șase suta aniversară a morții lui Dante, acel geniu

nemuritor, care cu drept cuvânt este considerat ca întemeietorul civilizației moderne.

Serbând pe Dante noi gândim la Italia, care ne-a trimis din ordinul Regelui ei, un general ilustru pentru a decora capitala noastră și alte două orașe române cu însemnata «Cruce de războiu».

Excelența Sa, Ministrul Italiei, făcându-ne onoarea să asiste la ședința noastră, Academia prezintă Excelenței Sale distinsele noastre salutări.

Cu ocaziunea aceasta ne aducem aminte că cu treizeci și unul de ani înainte, M. S. Victor Emanuel, atunci principe de Napoli, ne-a făcut onoarea să viziteze Academia Română și să primească dela noi titlul de membru onorar al instituției noastre.

Am avut atunci aproape presentimentele că acel valoros principe va avea meritul și norocul nu numai să mărească țara sa și să dea Italiei prestigiul vechiului imperiu roman dar, că va da sprijinul său României, surorii mai mici a Italiei, ca să unească cu dânsa provinciile răslețite, ajutând-o să înființeze o mare națiune, demnă de nobila sa origine.

Rugând pe Exc. Sa Ministrul să transmită M. S. Regelui Italiei mulțumirile noastre cele mai simțite și mai adânci, strigăm cu entuziasm:

Trăească Italia, sora noastră mai mare !

Trăească gloriosul Rege Victor Emanuel !

Excelența Sa răspunde :

Mulțumesc călduros d-lui Secretar general Negruzzi pentru cuvintele așa de prietenești ce mi-a adresat. Imi pare rău că nu pot răspunde în limba română și în mod demn de această ilustră Academie. Voiesc să exprim Academiei cea mai vie gratitudine pentru că a organizat comemorarea lui Dante. Străinii foarte cu greu pot înțelege ce reprezintă Dante pentru noi Italianii. Dante este în toată Italia și toată Italia este în Dante. În timpurile cele mai triste ale istoriei noastre, în timpurile discordiilor lăuntrice și ale stăpânirilor străine, cari făceau aproape să fie regretate invaziunile și stăpânirile barbare, Dante a fost facla vieții italiene. În timpuri mai apropiate de noi numele lui Dante Alighieri eră invocat de frații noștri iredenți, apăsați de stăpânirea Habsburgilor. Precum Românii din Ardeal sub același jug invocau numele lui Eminescu și al altor fruntași ai voștri, dintre cari sunt fericit a saluta pe doi aici din față : Iorga și Goga. Generalului Badoglio

i-a părut foarte rău că n'a putut răspunde la invitația D-voastre. Datoria sfântă de a depune flori pe mormintele întâilor suverani ai României l-au chemat la Curtea de Argeș. Prezența lui aici, în această ocaziune, ar fi fost cu atât mai potrivită, cu cât dânsul a avut marele noroc și înalta onoare să consacre cu subscrierea lui pe armistițiul din Villa Giusti, acele hotare, pe cari acum șase secoli Dante le-a hotărît patriei:

A Fola presso del Quarnero....
che Italia chiude e i suoi termini bagna.

Dar Dante n'a fost numai poetul Italiei el a fost poetul omenirii întregi. Cum zice un mare critic și poet contemporan al nostru, Dante a fost Homerul creștinismului și personalitatea lui este atât de mare, încât poate nu suntem destul de departe de el pentru a o îmbrățișa întreagă. Este deci natural ca în toată Europa, în Franța ca și'n Germania, în Anglia ca și în Ungaria și până în depărtatele Americi și în Japonia, toată lumea să sărbătorească al șaselea centenar al poetului divin. Dela o amintire atât de măreață nu putea lipsi omagiul poporului frate și al acestei Academii care reprezintă floarea intelectualității române. Și eu, mulțumind ilustrilor Academici, le încredințez în această zi poemul divin, fiind încredințat că dânsii îl vor păstra cu iubire și cu venerațiune și că în el vor citi că Dante zicea popoarelor: Italia, și le mai zicea: Pace și Concordie. Și eu urez ca într'o atmosferă de pace și de concordie dată lumii Italia și România atât de strâns legate prin comunitatea de rasă și tradițiuni, prin sângele împreună vărsat în același războiu să-și vadă strângându-se întotdeauna din ce în ce mai mult legăturile lor intelectuale. La această operă de pace și de progres va conlucra, sunt încredințat, mult și bine Academia Română, căreia îi urez o viață glorioasă.

Terminând, d-l Ministru, reprezentantul Italiei, prezintă în dar un exemplar, frumos legat, din publicațiunea *La Divina Commedia di Dante Alighieri, nell' arte del cinquecento* (Michel Angelo, Raffaello, Zuccari, Vasari. etc.) a cura di Corrado Ricci, Milano, Fratelli Treves, editori 1908.

D-l Președinte exprimă mulțumirile Academiei.

D-nii N. Iorga și Ramiro Ortiz rostesc cuvântări pentru comemorarea marelui geniu al omenirii Dante Alighieri.

La sfârșitul ședinței d-l Ministru Plenipotentiar al Italiei comunică Aca-

demiei că Guvernul Italian a redeschis școalele românești din Istria, cari fusese închise înainte de ocuparea Istriei de către Italia.

— Adunarea primește știrea cu ovațiuni entusaste.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 28 MAIU 1921

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *M. C. Suteu* expune comunicarea anunțată cu subiectul *Privire generală asupra originelor și a modului de formațiune a unităților ponderale antice și stabilirea legăturilor firești ce există între ele*.

D-l Președinte *D. Onciul* spune că ieri, după ședință a avut audiență la M. S. Regele spre a-l prezenta programa ședințelor solemne și a-l mulțumi pentru darul de 10.000 lei destinat ca premiu celei mai bune lucrări asupra vieții și faptelor lui Tudor Vladimirescu, precum și asupra stării culturale și sociale din timpul său.

Maiestatea Sa a spus că va comunica Academiei la ce ședințe solemne va lua parte. În ce privește suma destinată pentru premiu, Suveranul a primit cu satisfacție mulțumirile Academiei și a exprimat dorința de a se face o lucrare cât mai completă, scrisă pe înțelesul tuturor.

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 26 Maiu, prin care secțiunea propune plenului pe d-l *M. Sadoveanu* pentru a fi ales membru activ în locul răposatului *I. Caragiani*.

— Se ia act și, în conformitate cu art. 24 din Statute, se decide ca propunerea să fie supusă aprobării plenului în ziua de 1 Iunie.

D-l *I. Nistor* cetește următorul raport al Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1920-21:

«*Domnilor Colegi,*

«Comisiunea aleasă de D-v. pentru examinarea lucrărilor Academiei pe anul 1920-1921, luând în cercetare raportul d-lui Secretar General cu privire la aceste lucrări, constată cu deplină satisfacțiune că Academia, credincioasă vechilor sale tradițiuni, a reușit să contribuie în măsura cuvenită și în cursul anului expirat, la rezolvirea fericită a diverselor probleme culturale și științifice, contribuind prin aceasta la unificarea sufletească a neamului întregit și la îmbogățirea comorii de gândire și simțire românească.

«Nici un eveniment mai însemnat nu s'a petrecut în viața noastră națională fără ca Academia să nu-i fi dat atențiunea cuvenită. Fericitul eveniment al căsătoriei Perechii Moștenitoare Române și Eline a dat Academiei prilejul

de a uni urările sale cu cele a țerii întregi pentru fericirea Augustilor Căsătoriți. Ședința festivă ce s'a făcut în onoarea A. S. R. Principele Nicolae al Greciei la care a asistat și Principele Săpîeha Ministrul afacerilor străine al Poloniei, a fost binevenită, fiindcă datoria celui mai înalt așezământ cultural al țerii este de a întări și cultivă relațiuni culturale și științifice cu statele vecine. Firește că Academia nu putea să lipsească nici dela pelerinagiul Suveranilor la mormântul lui Ștefan cel Mare dela Putna și nici dela inaugurarea Universității românești din Cernăuți. Este de dorit ca cuvântul Academiei să se audă cât de des în provinciile unite pentru ridicarea prestigiului culturii românești de acolo.

«In ceea ce privește relațiunile noastre cu străinătatea Academia a avut grijă să le promoveze hotărînd să participe la lucrările *Uniunii Academice Internaționale* și asociindu-se la marea publicație: *Catalogul Internațional de literatură științifică* care se redactează și publică de Royal Society din Londra. Pentru cultivarea acestor relațiuni s'au înființat și două școli românești speciale superioare la Paris și Roma pentru conducerea cărora Academia a designat pe colegii noștri d-nii N. Iorga pentru școala din Paris și V. Pârvan pentru cea din Roma.

«Ca de obicei Academia a ținut și în anul expirat mai multe ședințe publice la care colegii noștri d-nii M. C. Sutz, V. Babeș și în deosebi d-l N. Iorga au făcut importante comunicări științifice. Centenarul lui Petre Maior a fost comemorat într'o ședință solemnă, la care d-l N. Iorga într'o frumoasă și caldă cuvîntare a arătat meritele marelui luptător pentru drepturile naționale ale neamului său.

«In urma întregirii hotarelor țerii, lipsa de cărți românești se simțeste tot mai mult. Numărul institutelor și bibliotecilor românești cari primiau publicațiunile Academiei a sporit dela 183 de înainte de război la 339. Dela înfăptuirea unirii încoace Academia a distribuit numărul considerabil de 22.502 volume din publicațiile sale la diferite institute și biblioteci românești.

«Cu regret însă constatăm că Academia nu mai poate face față tuturor cererilor de cărți ce-i vin din toate părțile.

«Greutățile de tipar sunt așa de mari, încât, Academia nu poate să-și continue publicațiile sale, necum să le dea o dezvoltare mai mare decât înainte de război. Comunicările membrilor și multe alte lucrări de valoare rămân neutilizate de publicul larg, fiindcă scumpetea tiparului a împiedicat până azi publicarea lor. Această tristă stare de lucruri trebuie remediată. Pentru aceia credem că bine a făcut delegațiunea când a hotărît ca Academia să părăsească sistemul de până acuma de a fi ea însăși editoarea propriilor ei publicațiuni. Se impune deci ca ea să intre în legătură cu una din casele de editură, care să tipărească publicațiile Academiei și să organizeze totodată

și răspândirea lor. Ar fi de dorit ca chestiunea aceasta să se tranșeze încă în această sesiune. Merită de a fi remarcată în deosebi hotărîrea delegațiunii de a se procura copii de pe diversele documente istorice moderne din deosebite arhive străine, spre a se întregi seriile publicate sau aflătoare în depozit spre publicare.

«Colecțiunile bibliotecii Academiei au sporit în mod considerabil nu atât prin cumpărări, cât prin schimbul publicațiilor Academiei cu așezămintele similare străine și prin exemplarele pe care Academia le primește dela toate tipografiile din țară. Utilizarea acestor comori este foarte anevoioasă din cauza neputinții de a lega publicațiile primite. Prețul pentru legarea cărților întrece toate măsurile admisibile. La acest mare inconvenient se mai adaogă și neîndestularea și nesiguranța localului precum și prea restrânsul personal al bibliotecii. Având în vedere însemnătatea serviciilor pe care Academia le aduce culturii românești prin activitatea ei și prin biblioteca pe care a organizat-o și o desvoltă, suntem îndreptățiți a cere ca statul să contribue și el cu mijloace îndeustătoare la instalarea corespunzătoare, la îngrijirea și desvoltarea bibliotecii Academiei. Chestiunea clădirii noului local al Academiei trebuie reluată din nou, ea trebuie să fie una dintre preocupările de căpetenie ale delegațiunii.

«Suntem fericiți de a putea constata că Academia continuă să se bucure de sprijinul mărinimos și patriotic al tuturor oamenilor de bine și în deosebi al acelor care sunt în măsură să jertfească o parte din prisosul agonisirii lor pentru propășirea culturii și științei. Legatele primite dela D-r Calistrat Grosovici, Dr. Cornel Păcurariu, Generalul Ioan Manoil Manu, N. Rătescu, Preotul Nicolae Bârzanu, Arhitectul Ioan Socolescu și dela Societatea cooperativă de consum «Funcționarii C. F. R.» sunt cea mai bună dovadă pentru aceasta. Prin daruri foarte prețioase a sporit colecțiunile numismatice. Numeroasele donațiuni cari mereu vin și adaog partea lor de contribuire la activitatea culturală a Academiei, o încurajează și o înlesnesc. Datoria noastră a tuturor este să cultivăm cu sfințenie această largă încredere.

«Delegații Academiei și comisiunile speciale ale diferitelor fonduri și fundațiuni și-au dat toată silința de a întrebuința veniturile în cadrele regulamentelor și îndeplinirea voinței mărinimoșilor donatori. Pentru munca lor grea și desinteresată Academia este datoră de a le aduce mulțumirile cele mai binemeritate.

«Nu putem încheia acest raport fără a ne gândi la colegii noștri cari nu mai sunt între noi: Ioan Caragiani și Teodor V. Stefanelli ne-au părăsit pentru totdeauna după o rodnică și bine apreciată activitate științifică și culturală. Amintirea lor ne va rămâne vecinic scumpă».

ȘEDINȚA DE LA 30 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

Dela Ministerul Afacerilor Străine, se primește în dar, cu o dedicație pentru Academie, din partea autorului, publicațiunea *La Obra de Trajano*, Calpe 1921, de Ramon de Basterra, fost Secretar la Legațiunea Spaniei din București.

— Se vor exprima mulțumiri d-lui de Basterra care, în timpul cât a locuit în Capitala țerii noastre, s'a ocupat cu deosebită dragoste de situația și originea națiunii române.

D-l Pericle Papahagi, membru corespondent, comunică prin scrisoare că pe urma regretatului I. Caragiani au rămas numeroase manuscrise, referitoare la istoria Românilor din Peninsula Balcanică, și un quasi-testament cuprinzând îndrumări privitoare la felul cum ar trebui completată istoria Aromânilor, începută de răposatul academician. Cea mai mare parte din aceste manuscrise se află în păstrarea d-nei Margot Locot. Stihii, fiica decedatului, care a cerut Academiei continuarea tipăririi istoriei Aromânilor; restul și *îndrumarea* sunt în păstrarea d-lui Papahagi, care dorește să le ofere Academiei în scopul de a apare cât mai curând opera completă a răposatului Caragiani.

— Propunerea se trimite în cercetarea Secțiunii literare.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere :

La art. 35 din Statute să se adauge un alineat în următoarea cuprindere:

«Cât timp va dura starea anormală din prezent ca urmare a marelui războiu, se vor preleva încă 5% asupra veniturilor acestor fonduri pentru «fondul permanent de rezistență, care va servi la echilibrarea bugetului și la acoperirea cheltuielilor urgente extraordinare, pentru care nu ar fi prevăzute fonduri în bugetele ordinare».

— Neluând nimeni cuvântul, propunerea se pune la votul nominal al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 21.

D-l Președinte *D. Onciul*, amintește că modificările de Statute, conform art. 46 din Statute, se fac cu votul aprobativ a 2 treimi din numărul total al membrilor Academiei. Propunerea de astăzi neîntruind acest număr de voturi, conform alineatului 3 din același articol, va fi din nou supusă aprobării plenului în ședința dela 2 Iunie viitor.

D-l *D. Gusti* cetește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința de astăzi, prin care Secțiunea propune pe d-l George Bengescu, membru corespondent al Academiei noastre și al Institutului Franței, pentru a fi ales membru activ în locul răposatului T. V. Stefanelli.

— D-l Președinte spune că propunerea, conform art. 24 din Statute, se pune la ordinea zilei în ședința dela 4 Iunie.

D-l *D. Gusti* cetește procesul-verbal al Comisiunii Marelui Premiu Năsturel pentru ședința dela 28 Maiu, prin care se arată că nici una din lucrările prezentate la concursul acestui premiu n'a întrunit numărul necesar de voturi pentru a obține premiul. În urma acestui vot, Comisiunea, ținând seamă de dispozițiunea cuprinsă în art. 13 al. 6 din Regulamentul premiilor și aprobând propunerea d-lui I. Brătescu-Voinești, a luat în deliberare acordarea Marelui Premiu Năsturel d-lui L. Rebreanu pentru romanul sau «Ion», prezentat la concursul premiului Adamachi. După cetirea raportului special, premiul a fost acordat d-lui Rebreanu cu unanimitatea de 8 voturi.

— Se ia spre cunoștință.

D-l *Sextil Pușcariu* cetește următorul:

Raport al Comisiunii Dicționarului pentru anul 1920—21:

• *Domnilor Colegi,*

«Înainte de a vă raportă despre lucrările Dicționarului limbei române, țin să aduc dela acest loc prinosul de recunoștință datorit celor ce ne-au părăsit pentru totdeauna. După Ion Grămadă, mort vitejește pe câmpul de luptă pentru desrobirea fraților săi, s'a stins anul trecut în floarea vârstei Gheorghe Tofan. Amândoi, cel dintăiu ca student, al doilea ca profesor, au colaborat ani de-a rândul cu sârguință și pricepere la adunarea materialului lexical pentru Dicționar.

«Dintre colaboratorii actuali, d-nii Rădulescu-Pogoneanu și Alecu Procopovici, legați cu totul de catedrele lor, nu au putut lucra pentru dicționar, asemenea d-l G. Giuglea care a petrecut întregul an școlar în străinătate pentru complectarea studiilor sale și în parte d-l N. Drăgan, oprit mai multe luni prin boală de a lucra. Greul lucrului l-au dus cu cunoscutul devotament vechii colaboratori d-nii T. Capidan și C. Lacea făcând să crească neîncetat manuscrisul, care, în mare parte revăzut, așteaptă să fie dat la tipar. Din volumul I prima redacție a ajuns până la cuvântul CERCĂ, iar din volumul II până la cuvântul INDRĂSNI. În acelaș timp au fost redactate, paralel cu cuvintele compuse cu prefixul ÎN- (îm-), și cuvintele cu sens opus, compuse cu prefixul DES.

«Tot deodată s'a continuat cu extrageroa materialului pe fișe și așezarea lui după alfabet, astfel că astăzi numărul fișelor întrece suma de un milion.

«Cred, Domnilor Colegi, că a sosit timpul ca să nu mai întârziem cu continuarea publicării Dicționarului căci nu e bine să lăsăm să se acrediteze faima că lucrarea s'a împotmolit din nou. Dacă situațiunea noastră financiară ne îm-

piedică deocamdată să tipărim câte două fascicule pe an, să dăm cel puțin câte una până prețurile urcate de azi ale tiparului vor mai scădea.

«De asemenea trebuie să îngrijim ca partea tipărită până acum să nu rămână îngropată în depozitele Academiei sau a câtorva librării, ci să se pună în circulație. Mai ales în provinciile desrobite, unde lumea românească e dornică de a învăța să vorbească și să scrie bine românește, Dicționarul Academiei e căutat și se cere mereu, dar în zadar, căci nu se găsește în librării. Dicționarul fiind o operă care utilizată și în curs de publicare, el poate aduce foloase reale chiar și numai prin fasciculele apărute până acum».

— În Comisiunea Dicționarului pentru anul 1921—22 sunt realeși d-nii *I. Bianu, General Gr. Crainicianu, St. C. Hepites, D. Onciul, I. C. Negruzzi și Duiliu Zamfirescu.*

D-l C. Moisil, membru corespondent, citește următorul: *Raport al d-lui M. C. Sutz u asupra activității Cabinetului Numismatic în 1920 :*

«*Domnilor Colegi,*

«Continuând activitatea reîncepută după războiu, am reușit în anul expirat să reintrăm în starea normală, deși am fost lipsiți în cea mai mare parte de materialul de studiu, deoarece, după cum știți, colecțiunile noastre monetare se află încă la Moscova.

«Totuși am căutat să îndeplinim această lipsă, incorporând la Cabinetul Numismatic colecțiile mele, pe cari le dăruisem Academiei încă din anul 1919. Acestea împreună cu obiectele ce s'au mai achiziționat prin cumpărare sau prin alte daruri, au servit pentru studiile întreprinse în cursul anului expirat.

«După ce în 1919 s'au inventariat, determinat și clasat colecțiunea de ponduri antice: grecești, romane și egiptene pe care o dăruisem atunci; în cursul anului 1920 s'au inventariat, determinat și clasat colecțiile de monete grecești și romane și colecția de plumburi antice dăruite de mine Academiei.

«Prima colecțiune se compune din următoarele categorii de monete:

«1. Monete barbare, în număr de 93 piese de argint, dintre cari cea mai mare parte sunt de proveniență din țara noastră și reprezintă tipurile monetelor bătute și întrebuințate de Daci.

«2. Monete grecești în număr de 183 piese de argint, între cari avem tetradrahme, diadrahme și drahme, dela regii macedoneni Filip II, Alexandru cel Mare și Lysimac, cele mai multe de o conservare ireproșabilă, piese din Atena, mai ales divizionare, din Teba, Locri, Larissa, Ainos, Corint, Tesalia, Etolia, Chalcis, Sicion, Apollonia și Mesembria; apoi din Italia Sudică și Sicilia: Siracuza, Tarent, Segesta, Akragas, Gela, Panorm, etc; monete de

argint de ale Ptolemeilor egipteni și o interesantă serie de piese, tot de argint, bătute în Casarea Capadociei în epoca împăraților romani dela Tiberiu la Caracalla.

«3. Monete romane de bronz în număr de 113 piese începând cu vechiul as roman și continuând cu monetele împăriale până la Commod.

«Importanța acestei colecțiuni de monete nu stă numai în buna conservare și uneori chiar raritatea pieselor, dar și în faptul că cele mai multe din ele pot servi ca exemple pentru stabilirea valorii ponderale a monetelor antice și relațiile dintre ele.

«Mi-a mai rămas, Domnilor Colegi, să depun în Cabinetul Numismatic și piesele de aur ce posed, pentru ca donația ce am făcut-o instituțiunii noastre să fie completă.

«Cât privește colecțiunea de plumburi antice, ea cuprindd 241 de bucăți diferite și anume : plumburi comerciale greco-romane, bule de plumburi bizantine, tesere și jetoane și obiecte mici cu sau fără inscripții. Un inventar detaliat al lor se anexează la acest raport.

«De sigur nu mă despart, Domnilor Colegi, fără emoție de aceste scumpe obiecte, pe cari le-am adunat cu toată dragostea ce o am pentru monumentele antice și cari mi-au fost tovarășe de muncă timp de o jumătate de veac ; dar am ferma convingere că dăruindu-le Cabinetului Numismatic al Academiei nu numai că vor fi păstrate cu sfințenie, dar vor și servi ca obiecte de studiu pentru actualele și viitoarele generații de numismați a României Mari.

«Și celelalte achizițiuni făcute în cursul anului expirat au fost destul de bogate față cu starea actuală a târgului monetelor vechi. Atenția ne-a fost îndreptată în special asupra monetelor barbare din țara noastră, de altă parte asupra biletelor de hârtie ce s'au emis la noi în cursul războiului din urmă.

«Nu s'au neglijat nici alte studii ce se începuseră înainte de război, cum sunt urmărirea tezaurilor monetare ce s'au descoperit la noi și completarea colecțiunii de medalii românești, cu piesele ce nu le posedăm.

«Sperăm, Domnilor Colegi, că odată intrați din nou în calea normală activității Cabinetului nostru numismatic va continua tot mai bogată spre marea folos al științei numismatice românești».

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 31 MAIU 1921

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *G. Bogdan-Duică* citește discursul său de recepțiune despre *Titu L. Maiorescu*.

D-l *S. Pușcariu* citește *Răspunsul* la discursul d-lui Bogdan-Duică.

ȘEDINȚA DELA 1 Iunie 1921

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul* exprimă d-lui *M. C. Sutz* cele mai călduroase mulțumiri ale Academiei pentru deosebitul interes ce poartă Cabinetului Numismatic al acestei instituțiuni, a cărui activitate a putut fi continuată după războiu numai mulțumită darurilor personale de monete și ponduri antice, pe care d-l Sutz le face în fiecare an cu o perseverență statornică și despre care Academia a luat cunoștință din raportul asupra activității Cabinetului Numismatic în anul trecut, citit în ședința de alaltăeri.

D-l *Sutz* regretă că n'a putut da mai mult, de oarece frumoasele colecții ce a avut înainte de războiu au fost sustrate în timpul ocupațiunii capitalei de armatele dușmane.

D-l Președinte *D. Onciul*, amintește că la ordinea de zi a ședinței de astăzi este propunerea secțiunii literare pentru alegerea de membru activ în locul vacant din secțiune, a d-lui *M. Sadoveanu*.

Se citește următorul raport al d-lui *S. Pușcariu* asupra activității literare a d-lui *M. Sadoveanu*:

«*Domnilor Colegi,*

«*Mihaiu Sadoveanu s'a impus deodată cu întâiele sale nuvele publicate în «Semănătorul». Talentul său neobicinuit a apărut de la început în toată vigoarea sa, făcându-l dintr'odată cel mai popular și mai citit prozator al generației noastre. Cunoscător adânc al sufletului și graiului românesc, pătruns de poezia țerii noastre și în special a Moldovei, dotat cu o fantezie din care curge nesecat izvorul unor subiecte totdeauna interesante de o productivitate care nu obosește niciodată, el ne-a dat în fiecare an acele volume de nuvele scurte sau de nuvele lungi, pe care le-a numit romane, în care influența scriitorilor ruși și maestrilor novelei franceze n'a turburat niciodată puternica lui personalitate, cu note originale atât de caracteristice. Din belșugul sufletului său de artist, el a dat o parte, ca director al foii*

Răvașul poporului, pentru luminarea țăranului și deșteptarea gustului lui de cetit.

«Propunând pe d-l Sadoveanu ca membru ordinar al Academiei Române, nu am nevoie să înșir nici numele cărților sale, nici să dau date biografice: cărțile i le cunoaștem cu toții, iar vârsta la care se găsește ne face să nădărdim că în știința noastră se va putea bucura mult timp de munca ce o va depune în folosul ei».

Se procede la votul cu bile, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 18, contra 4.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe D-l M. Sadoveanu membru activ al Academiei în secțiunea literară.

D-l I. Simionescu citește următorul: *Raport al comisiunii fondului «V. Adamachi» asupra lucrărilor făcute în 1920-21:*

«Domnilor Colegi,

«Dispozițiunile Testamentare ale marelui filantrop Vasile Adamachi, dela ultima sesiune generală și până în prezent, potrivit prescripțiunilor regulamentare ale fundațiunii și deciziunilor luate de Domniile Voastre în precedentă adunare generală s'au adus la îndeplinire precum urmează:

«În bugetul pe anul 1920-21 s'a prevăzut la cheltuelile fondului pentru burse și cheltueli de școală suma de lei 173.515,36 din cari s'au acordat:

«a) 10 burse de câte 360 lei pe an la elevi ai școalei de agricultură «I. C. Agarici» din Moara-Grecilor;

«b) 18 burse de câte 150 lei pe lună și anume:

«1. 5 la școala Politehnică din București, d-lor Traian I. Nițescu din anul I, Nicolae N. Ștefănescu din anul II, Mircea R. Andreescu, Constantin D. Atanasiu și Gheorghe I. Ionescu din anul III;

«2. 8 la Facultatea de științe din Iași d-lor: C. S. Antonescu dela secția științelor naturele, I. N. Istrati dela fizico-chimie, Metodie Tventărnai dela Electro-tehnică, anul I, Ignat Rozalia și V. T. Ionescu dela științele naturale, Elena Radeș dela fizico-chimie, Lazăr Paul și N. Zamfirescu dela secția agricolă, anul III;

«3. 5 la facultatea de medicină din Iași d-lor V. Crăciunescu, Georgeta Vartic, Veronica Ștefaniu din anul III; Sofia Harnagea din anul VI și Th. Dănilă din anul VII;

«c) 3 burse de câte 250 lei pe lună la licențiați ai Facultăților de științe cari prepară doctoratele în țară, dintre care una d-lui P. P. Ștefănescu, care lucrează la Institutul botanic, laboratorul de fiziologie vegetală al Universității din București; a doua d-lui Mircea Savul, asistent la laboratorul de mineralogie al Universității din Iași, care are în studiu un subiect de mi-

neralogie, și a treia d-lui Mircea Ionescu, șeful laboratorului de chimie organică de pe lângă facultatea de științe din Cluj;

«d) 8 burse pentru studii superioare de specializare în străinătate, repartizate astfel:

«1. Una de 700 lei pe lună d-lui I. Iliescu pentru terminarea studiilor de *mecanică* la Torino, studii urmate timp de 3 ani în Germania și întrerupte din cauza evenimentelor războiului;

«2. Două burse de câte 900 lei pe lună d-lor St. Procopiu și I. G. Botez, celui dintâiu pentru continuarea studiilor de *fizică* și celui de al doilea pentru continuarea studiilor de *antropologie și preistorie paleolitică*, la Paris.

«3. O bursă de 1.000 lei pe lună d-lui inginer Cristea Mateescu pentru continuarea studiilor de *hidroelectrică* în Elveția;

«4. Patru burse de câte 1.200 lei pe lună d-lor Al. T. Bădărău și Radu Georgescu, pentru continuarea studiilor asupra *minelor și metalelor* la Facultățile respective ale Universității din Birmingham; inginer Sergiu Pașcanu, pentru continuarea studiilor asupra *construcțiunilor navale* în șantierul din Glasgow și inginer Gr. Vasilescu pentru continuarea *studiilor amenajării și utilajului porturilor maritime și fluviale* în Franța și Anglia.

«Din cele expuse se constată că numărul burselor acordate pentru studii în țară este mai mic decât cel stabilit și aprobat de Domniile Voastre în adunările generale trecute. Aceasta se datorește diferitelor împrejurări locale, în legătură cu perioada de deschilibrare a vieții normale ce se simte și la instituțiunile noastre culturale. Bunăoară, incendiul Facultății de medicină din Iași, care a distrus o parte din arhivă, a făcut cu neputință ținerea examenilor de burse. La școala Politehnică s'au înscris pentru concurs numai 5 candidați, deși termenul pentru înscriere s'a prelungit, dela 30 Octombrie până la 1 Decembrie, tocmai în dorința de a se prezenta cât mai mulți.

«Pentru bursa destinată unui licențiat în științe, care prepară doctoratul pe lângă Facultatea din Cernăuți, Consiliul profesoral n'a recomandat până acum nici un doctorand.

«In cursul anului a luat doctoratul în medicină bursierul Th. Dănilă.

«Bursierii în străinătate fac studii frumoase și se poartă bine; din relațiunile primite cunoaștem de câtă dragoste se bucură bursierii noștri la profesorii lor și cât de elogios se exprimă aceștia la adresa lor. În curând Academia va avea mulțumirea că a dat țerii o nouă serie de specialiști de care se simte așa de mare lipsă, mai ales în timpul de față, pentru exploatarea și dezvoltarea bogățiilor solului și diferitelor ramuri de activitate în hotarele frumoasei și bogatei României de astăzi. Chiar în cursul lunei Martie Delegatul României în Comisiunea Europeană a Dunării a rugat Academia să cheme în țară pe bursierul inginer Gr. Va-

șilescu spre a-i încredința noul post de inginer hidrograf pentru lucrările dela Sulina, post de curând creat pentru un specialist român. «Însemnătatea acestui post — spune Ministrul nostru Plenipotențiar în adresa făcută — în momentul în care Comisiunea Europeană își propune a executa o serie de nouă și mari lucrări la gurile Dunării este astăzi de o remarcabilă importanță în țara noastră care, pentru prima oară dela înființarea Comisiunii Europene, obține un loc stabil în serviciul ei tehnic. Aceasta explică de ce titularul noului post se cade a fi la înălțimea misiunii sale, spre a putea, cu timpul, să se substituie inginerilor străini din capul serviciului». Și mai departe: «Solicitudinea prețioasă ce Academia Română o pune în formarea tinerilor generații chemate a desvolda activitatea socială românească de mâine va găsi — sunt convins — o foarte meritată răsplată prin formarea în corpul tehnic al Comisiunii Europene a unui element de valoare, care să nu scape niciodată din vedere — în sânul acestei instituțiuni internaționale — interesul ce România poartă lucrărilor dela Gurile Dunării». Cererea a fost satisfăcută; bursierul s'a prezentat la post.

«Toți bursierii din străinătate au trimis rapoarte pentru studiile făcute în cursul anului, afară de I. Ilescu dela Torino, al cărui raport a fost cerut de două ori, fără a se fi primit până în prezent vre-o știre. Din acele rapoarte, cu actele necesare doveditoare, se vede că bursierii noștri au înțeles, de altfel ca totdeauna, sacrificiile materiale pe cari Academia le face cu ei și desfășoară o activitate lăudabilă. Unul din ei, d-l Pașcanu, a câpătat 2 premii pentru arhitectura navală, iar d-nii St. Procopiu și I. G. Botez au publicat câteva lucrări în specialitățile lor.

«*Situația materială* a bursierilor noștri nu este însă de invidiat. Sumele cari li se dădeau înainte de războiu erau indestulătoare pentru a duce o viață modestă; de aceea Academia, dorind ca bursierii ei să-și consacre tot timpul numai pentru studii, le-a interzis de a ocupa funcțiuni sau de a avea lecțiuni private. Sumele cari se dau în prezent, puțin majorate, bursierilor din țară, sunt tot neîndestulătoare, în acest timp de extraordinară scumpete, chiar pentru viața cea mai modestă posibil. Din această cauză poate nici nu se prezintă la câpătarea burselor decât mai puțini decât înainte, necomplectându-se uneori numărul de locuri vacante, cum a fost anul acesta la școala Politehnică din București.

«Bursele cari se dau studenților pentru studii de specializare în străinătate reprezintă o sumă însemnată la cheltuelile prevăzute în bugetul fondului.

«Din nenorocire valuta leului continuă a fi atât de scăzută încât fără schimbul de favoare acordat studenților — de altfel foarte neregulat acordat mai ales celor din Anglia — continuarea studiilor de către bursierii noștri ar fi devenit o imposibilitate. După informațiunile primite, d-l N. Titulescu, Mi-

nistrul Finanțelor, cu ocaziunea călătoriei făcute în toamna trecută la Paris și Londra, s'a interesat în special de soarta bursierilor noștri și a luat măsuri să li se acorde schimbul de favoare pentru toată suma ce li se dă de Academie, spre deosebire de ceilalți studenți cărora li se schimbă numai câte 600 lei pe lună. La începutul lunii Aprilie s'a intervenit la d-l Ministru de Finanțe cu rugămintea de a face ca Legațiunile din Elveția și Italia să aplice această dispoziție și celor doi bursieri ai Academiei pentru studii în acele țări.

«După informațiunile culese la Ministerul de Finanțe schimbul cu valuta oficială se acordă numai studenților plecați în străinătate în anii trecuți și cari se găsesc înscrși la Legații, nu și celor cari ar pleca în viitor. Exportul de lei se acordă cu foarte mare greutate numai pentru studenții cari se află în continuare de studii și numai pentru sumele ce li se schimbă de Legații. Din această cauză Academia nu va putea destina în actuala sesiune alte burse pentru studii în țările în care valuta leului nostru continuă a fi scăzută, în afară de acea de fizică-chimie acordată în anul trecut d-lui Cernătescu, licențiat al Universității din Iași.

«In *«Publicațiunile fondului Adamachi»* se află în curs de tipărire lucrarea d-lor D-ri C. Bacaloglu și I. A. Scriban intitulată *Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudohipertrofice*, cu care s'a început tomul IX.

«S'a dat și în acest an subvenția de 1.000 lei pentru tipărirea «Revistei științifice V. Adamachi» și s'a trimis abonamentul de 1.500 franci, pentru anul curent, la Stațiunea Zoologică dela Roscoff.

«In toamna trecută s'au procurat haine și cărți la copii din școala primară «V. Adamachi» din Iași și s'au împărțit ajutoare la populațiunea săracă a orașului Iași, pentru suma totală de 5.000 lei.

«Cu toate greutatele materiale cari apasă și fondul V. Adamachi, sumele disponibile din anii de războiu au dat puțința ca să se preîntâmpine toate sporurile de cheltueli cu bursierii noștri, cari ne răsplătesc în schimb prin hărnicia și purtarea lor.

«Pentru anul ce vine, Comisiunea nu se găsește în măsură să vă facă decât următoarele propuneri puțin însemnate.

(a) In vederea echilibrării bugetare din anii următori și pentru a se putea institui noi burse, vă propune să aprobați ca să se facă cunoscut din vreme chiar de acum, bursierilor din străinătate, că Academia nu va mai putea, ca alte dăți, prelungi bursele peste termenul acordat fiecăruia, pentru ca bursierii să-și ia din timp toate măsurile de terminarea studiilor;

(b) Altă propunere este ca să se îngăduie bursierilor din țară să poată avea și alte ocupațiuni cari le-ar înlesni traiul, cu condiția expresă, de altfel

ca și până acum, ca acei cari nu vor urmă regulat cursurile și lucrările ori nu vor trimite la finele anului școlar dovada că au dat examenele regulamentare, să li se ridice imediat bursele.

«Cu aceasta comisiunea fondului V. Adamachi își încheie însărcinarea cu care ați onorat-o și în anul trecut».

D-l Președinte observă că raportul conchide la suprimarea unei dispozițiuni cuprinse în art. 6 al. 4, din regulamentul fondului Adamachi și în consecință, pentru a fi admis în întregime, este necesar votul aprobativ a două treimi din numărul membrilor prezenți la ședință.

Se procede la votul nominal, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 22.

D-l Președinte spune că raportul, întrunind unanimitatea voturilor exprimate, a fost admis în întregime și deci modificarea cerută este introdusă în regulamentul fondului.

Se procede la alegerea Comisiunii Fondului «V. Adamachi» pentru anul 1921—22.

Sunt realeși d-nii *P. Poni* și *I. Simionescu*.

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Comisiunii instituite pentru regulamentarea fondurilor Dimitrie (Mitiță) Bârzeanu, General I. M. Manu și N. Rătescu, prin care Comisiunea propune amânarea regulamentării acestor fonduri pentru viitoarea sesiune generală și capitalizarea veniturilor la fondurile respective, întrucât, pe de o parte, Academia n'a obținut până în prezent autorizarea M. S. Regelui pentru acceptarea donațiunii și legatelor, pe de alta, veniturile fondurilor sunt prea mici pentru îndeplinirea cu folos a sarcinilor impuse.

—Se aprobă.

D-l *I. Simionescu* cetește procesul-verbal al Comisiunii instituite la Școala de Arte Frumoase din Iași pentru acordarea premiului I. Lecomte du Noüy din acest an, prin care se propune împărțirea premiului între elevii acelei școli, reușiți la concurs, precum urmează: 200 lei d-lui Popa Nicolae, pentru desenul său după antic; câte 130 lei d-lor Hudici Vasile și Olinescu Marcel, pentru desemnurile lor după natură.

—Se aprobă.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l *N. Iorș* prezintă în dar, pentru colecțiunea de manuscrise, tradu-

cerea în englezește a poemului «*Inșiră te Mărgărite*» de V. Alecsandri, care i-a fost oferit de d-l Inginer H. W. Watkins, traducătorul.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că pentru ședința de astăzi este la ordinea de zi a doua, votare a propunerii făcute în ședința dela 30 Maiu, privitoare la introducerea unui nou alineat în art. 35 din Statute.

— După ce d-l Președinte cetește propunerea, se procede la votul nominal al cărui rezultat este: votanți 21 : voturi pentru 21.

D-l Președinte spune că propunerea, neîntrunind nici de astă dată votul aprobativ a două treimi din numărul total al membrilor Academiei, va fi pusă pentru a treia și ultima oară la ordinea de zi a ședinței dela 6 Iunie.

Se procede la alegerea Comisiunii de 12 membri pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiul Năsturel din 1922.

— Sunt aleși d-nii: *I. Bianu, I. C. Negruzzi, M. Sadoveanu și Duiliu Zamfirescu*, din Secțiunea literară; *N. Iorga, I. Lupaș, S. Mehedinți și A. Rădulescu*, din Secțiunea istorică; *Gr. Antipa, General Gr. Crainicianu, Dr. G. Marinescu și A. Saligny*, din Secțiunea științifică.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 3 Iunie 1921.

CENTENARUL LUI VASILE ALECSANDRI

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

«*Domnilor Colegi,*

«*Onorat auditoriu,*

«Academia Română comemorează astăzi centenarul fostului său membru Vasile Alecsandri, care a ilustrat acest institut chiar dela înființarea lui.

«Rege al poeziei», cum l-a numit Eminescu, însuflețitorul bard al Renașterii noastre naționale, a cărui liră a răsunat la toate actele mari ale țării, a cântat Deșteptarea României, Unirea, Răsboiul Independenței, Coroana de oțel și ne a înălțat Țara și neamul ca poet încununat al Gintei latine. Cel care, ca nimeni altul, a pătruns și desvelit sufletul românesc, a lăsat, în cântecele și baladele populare ce a cules și publicat monumentul cel mai mândru geniului național al poporului român.

«Academia Română îndeplinește o sacră datorie, onorând în această ședință solemnă amintirea lui Vasile Alecsandri».

D-l *G. Bogdan-Duică* rostește cuvântarea comemorativă «*Despre cultul lui V. Alecsandri: adoratori și detractori*».

ȘEDINȚA DELA 4 Iunie 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, amintește că la ordinea de zi a ședinței de astăzi este propunerea Secțiunii istorice pentru alegerea de membru activ a d-lui *G. Bengescu* în locul vacant din Secțiune.

D-l *N. Iorga* citește următorul raport asupra activității științifice a d-lui *G. Bengescu* :

«Imprejurările de astăzi, așa cum le-a făcut noua noastră situație după războiul mondial, ne impun datoria de a pune în legătură neconținută istoria națională, la care s'a lucrat cu zel atâtea decenii, cu viața umanității culte și de a face ca între știința românească în genere și aceia a națiilor din Apus, de la care ne-am inspirat adesea, să existe raporturi cât mai strânse.

«In Academia noastră chiar se cere neapărat să facem tot ce se poate în această direcție, stabilind relații cât mai întinse și deschizând perspective cât mai largi.

«Așa fiind, e o întâmplară fericită că un Român, d-l *G. Bengescu*, care a dat cea mai bună biografie a lui *V. Alecsandri* și care a știut să îmbrace într'o formă franceză delicată pe cât și exactă «Pastelurile» poetului Renașterii noastre, a izbutit să se impună stimei unui public mai larg și mai sever decât al nostru prin lucrări de bibliografie, de critică și de editare așa de importante ca acelea pe care le-a consacrat lui *Voltaire* și lui *Corneille*. Fără a recurge la studiile d-sale e cu neputință să se trateze istoria literaturii franceze în epoca cea mai glorioasă a ei.

«Pentru istoria românească D-sa, pe lângă o bogată bibliografie franco-română, prin Amintirile pe care le-a tipărit a fost un adăugitor de știri prețioase culese în cursul unei lungi activități ca diplomat. A lucrat cu *Émile Picot* la o istorie a lui *Alexandru-cel-Bun*, excelentă pentru acel timp, și are gata o istorie a familiei *Goleștilor*, din cari se coboară după mamă.

«O biografie a *Carmen Sylvei* și o bibliografie a operei răposatei noastre *Regine* figurează printre operele cele mai îngrijite ale d-lui *Bengescu*.

«A legă de noi pe acei Români pe cari i-a dus departe cariera lor și cari în acele țeri de expatriare s'au dovedit lucrători științifici de primul rang e și o datorie și o plăcere.

«De aceea propun alegerea d-lui *G. Bengescu* ca membru activ al Secțiunii noastre».

— Se procede la vot al cărui rezultat este : votanți 20 ; voturi pentru 15, contra 5.

D-l Președinte anunță rezultatul votului și proclamă pe d-l *G. Bengescu* membru activ al Academiei în Secțiunea istorică.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 5 IUNIE 1921.

COMEMORAREA SECULARĂ A LUI TUDOR VLADIMIRESCU

Președinta M. S. Regelui însoțit de A. S. R. Principele Moștenitor Carol.

M. S. Regele zice :

Simt totdeauna o vie plăcere, când mă pot găsi în mijlocul Domniilor Voastre.

Intr'o serie de ședințe Academia a sărbătorit memoria lui Alecsandri, marelui nostru poet, care, tălmăcind în versurile sale inima și gândul poporului nostru, a făcut ca el să fie cunoscut și peste granițe. Academia va mai închină o ședință memoriei acelor membri, cari se odihnesc pentru vecie într'o altă lume. Dacă nu pot lua parte la aceste pioase manifestări, totuși, în gând depun și eu o cunună de lauri pe mormântul acestor dispăruți.

Am ținut să viu astăzi împreună cu fiul Meu, căruia I-ați făcut deosebita cinste a-l alege ca membru onorific al acestei înalte instituțiuni culturale, ca să asist la ședința în care comemorăm pe Tudor Vladimirescu, acest mare erou național.

Eșit din pătura cea mai sănătoasă a țărânilor români, Tudor Vladimirescu este întâiul, care, în timpuri întunecoase, a deșteptat spiritul național și a fost inițiatorul acelei mișcări, ale cărei consecințe — neprevăzute poate de dânsul — au fost toate evenimentele mari, cari s'au perindat în viața țării, până ce am ajuns în zilele noastre, la înfăptuirea unității noastre naționale.

Mă folosesc de acest prilej spre a vă reînvi sentimentele Mele de dragoste pentru Academie și viul interes, cu care urmez lucrările ei, sentimente ce am moștenit, ca o plăcută datorie, de la neuitatul Meu Unchiu și pe cari sunt sigur că și fiul Meu le va păstra atunci, când, odată, el va ocupa scaunul ce-l ocup aci.

Din tot sufletul fac cele mai calde urări pentru prosperitatea Academiei române.

D-l N. Iorga rostește cuvântarea comemorativă despre Tudor Vladimirescu.

ȘEDINȚA DELA 6 Iunie 1921.

Președința d-lui *D Onciul*.

D-l *M. Sadoveanu* mulțumește telegrafic pentru alegerea sa de membru activ și anunță că va veni la ședințe.

Dela Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale din Transilvania se primește o scrisoare în care se arată că în castelul d-nei Duceșe de San Marco, din comuna Comloș (Banat), s'ar afla o bibliotecă foarte bogată în care s'ar găsi note și date privitoare la istoria noastră națională.

D-nii *A. Lăpădatu* și *I. Lupaș*, cari domiciliază în Cluj, sunt rugați să se intereseze de această chestiune.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că la ordinea de zi a ședinței de astăzi este propunerea pentru adăogirea unui nou alineat la art. 35 din Statute, care a fost primită în unanimitate în ședințele dela 30 Maiu și 1 Iunie, dar alineatul n'a putut fi introdus, de oarece la nici una din acele ședințe n'au luat parte două treimi din numărul total al membrilor Academiei.

După ce d-l Președinte cetește propunerea, se procede la votul nominal al carui rezultat este: votanți 26; voturi pentru 26.

D-l Președinte spune că, în conformitate cu dispozițiunea cuprinsă în art. 46 din Statute, propunerea s'a primit și deci noul alineat este adăogit la art. 35 din Statute.

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 4 Iunie, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

1. Să se ceară d-lui Tiberiu Brediceanu să înapoieze Academiei suma de lei 757,80, care i s'a dat în Iunie 1914 pentru procurarea unui fonograf spre a culege arii populare, întrucât n'a cumpărat încă fonograful și în prezent nu se mai poate procura cu această sumă;

2. Să nu se dea urmare propunerii d-lui Al. Voievidca prin care oferă Academiei culegerea sa de arii populare din Bucovina, pentru suma de 60.000 lei;

3. Chestiunea acordării burselor «A. F. Robescu» să se amâne pentru viitoarea sesiune generală și venitul disponibil să se capitalizeze la fond;

4. Secțiunea aprobă în principiu propunerile din Raportul Comisiunii pentru revizuirea și unificarea Regulamentului, dar crede necesar ca aceeași Comisiune s'au alta să redacteze atât articolele nouă cât și modificările de introdus în Statute și Regulamente, cari să fie tipărite în cursul anului și trimise membrilor spre a fi apoi discutate în sesiunea generală din anul viitor. Secțiunea este de părere să se supună îndată aprobării plenului su-

primărilor și schimbările de articole din Statute și din Regulamentul general arătate de Comisiune.

■ — Se aprobă propunerile dela punctele 1, 2, 3; iar cele dela punctul 4 se iau spre cunoștință și se decide a fi supuse discuțiunii odată cu propunerile celorlalte secțiuni.

ȘEDINȚA DELA 7 Iunie 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l N. Bănescu mulțumește pentru cinstea ce i s'a făcut pentru alegerea sa de membru corespondent, făgăduind că-și va da toată silința pentru a fi vrednic de această alegere, apoi cetește comunicarea cu subiectul «*Cele mai vechi știri bizantine asupra Românilor dela Dunărea-de-jos*».

D-l Președinte *D. Onciul* felicită pe d-l Bănescu pentru interesanta și documentata comunicare. Scrierile d-lui Bănescu în domeniul istoriei literaturii și al istoriei culturale au atras atenția Academiei care l-a ales membru corespondent. Comunicarea de astăzi este dovada cea mai strălucită pentru meritata alegere.

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 6 Iunie, prin care se arată că Secțiunea, ținând seamă de propunerile raportorilor asupra lucrărilor prezentate la premiul Adamachi și având în vedere dispozițiunea cuprinsă în art. 22, al. 2, din regulamentul premiilor, a luat următoarele deciziuni:

a) Premiul Adamachi, de 5.000 lei lei (divizibil), să se împartă între concurenți precum urmează:

Lei 2.000 d-lui L. Blaga pentru *Poemele Luminii și Pietre din templul meu*, Sibiu 1919;

Lei 1.000 d-lui Demostene Botez pentru *Floarea Pământului*, Iași 1920;

» 1.000 d-nei Elena Farago pentru publicațiunile *Din traista lui moș Crăciun*, București, și *Șoaptele Amurgului*, Craiova 1920;

Lei 1.000 d-lui Leăa Morariu pentru scrierea sa *Dela noi. Povești Bucovinene*. Cernăuți 1920.

b) Premiile *Neuschotz*, de 2.000 lei, și *Toncoviceanu*, de 1.000 lei, destinate a fi acordate în acest an pentru lucrări cu subiecte date, fiind disponibile, să fie acordate, cel dintâiu d-lui C. Sandu-Aldea pentru volumul *Călugărenii*, București 1920, și al doilea d-lui Mihail Lungianu pentru publicațiunea *In sărbători* a doua tipăritură revăzută și adăogită, București.

— Se iau spre cunoștință.

D-l D. Gusti cetește procesele-verbale ale Secțiunii istorice pentru ședințele dela 2 și 4 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Premiul de 10.000 lei, dăruit de M. S. Regele pentru cea mai bună lucrare asupra «*Vieții și faptelor lui Tudor Vladimirescu și asupra stării sociale și culturale din timpul său*» să se pună la concurs pentru sesiunea generală din 1924;

b) premiul de 6.000 lei donat de fosta Cooperativă a funcționarilor C. F. R. să se pună la concurs pentru sesiunea generală din 1924 și subiectul lucrării să fie: «*Drepturile funcționarilor publici față de Stat*»;

c) Să nu se acorde nici unui concurent premiul Eliade-Rădulescu, din 1921;

d) Premiul Constantinide, de 4.000 lei (divizibil) să se împartă între concurenții reușiți la concurs precum urmează:

Lei 2.000 d-lui Florian Cristescu pentru *Povestea neamului nostru*, București 1920;

Lei 1.000 d-lui Maior G. G. Garoescu pentru publicațiunea *In focul mitralierei. Insemnări*, București 1920;

Lei 500 d-lui Virgiliu St. Serdaru pentru *Lupta dela Mărășești—Oituz*, București 1919;

Lei 500 d-lui I. D. Condurachi pentru scrierea *II. Soli și agenți ai domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea*, București 1920;

e) Subiectul premiului San-Marin din 1926 va fi: *O problemă de economie națională în legătură cu noile hotare ale țerii* după alegerea autorului;

f) Comisiunile pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezenta la premiile cu subiecte date, destinate a se acorda în sesiunea generală din 1922, să fie compuse din d-nii:

D. Onciul, N. Iorga și V. Pârvan pentru premiul Alexandru Ioan Cuza.
N. Iorga I. Nistor și General C. N. Hârjeu pentru premiul Năsturel;
Al. Lăpădatu, I. Lupaș și G. Vâslan pentru premiul Principesa Alina Știrbei;

S. Mehedinți, A. Rădulescu și D. Gusti pentru premiul San-Marin;

N. Iorga D. Onciul și Al. Lăpădatu pentru premiul A. Toncoviceanu.

—Se iau spre cunoștință.

D-l Gr. Antipa cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 6 Iunie, prin care Secțiunea a luat următoarele hotărâri:

1. Să se propună plenului pentru alegerea de membri corespondenți străini d-nii D-r. Hovard, A. Kelly, D-r Léon du Bois și D-r Francis C. Nicholas, membri ai Academiei de științe din Baltimore;

2. A stabilit următoarele subiecte pentru premii destinate a se acorda în anii viitori:

Pentru premiul A. Toncoviceanu, de 1.000 lei, din 1924: *Despre grefele țesuturilor moarte*;

pentru premiul Năsturel, de 5.000 lei, din 1926: *Vitaminele din punctul de vedere fiziologic și patologic*;

pentru premiul A. Fătu, de 3.000 lei, din 1926, se menține subiectul din trecut: *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară*.

— Deciziunile Secțiunii se iau spre cunoștință; propunerile dela punctul a) se vor pune la ordine, de zi a unei ședințe viitoare.

ȘEDINȚA DELA 8 Iunie 1921.

Președinta d-lui D. Onciul.

D-l Președinte D. Onciul, deschizând ședința, zice:

•Salut în ședința de astăzi pe noul nostru coleg, d-l M. Sadoveanu. De curând ales membru corespondent în Secțiunea literară, scrierile sale au atras luarea aminte a tuturor Românilor și prin ele alegerea d-sale ca membru activ se impuneă. Suntem fericiți că-l avem în mijlocul nostru. Bine ai venit, domnule coleg!».

D-l M. Sadoveanu răspunde următoarele :

«Domnilor Colegi, vă mulțumesc din toată inima pentru cinstea ce mi-ați făcut. Vă pot încredința că fotoliul cu care m'ați cinstit nu va fi un fotoliu de odihnă. Venind alături de iluștrii reprezentanți ai culturii, râvna și munca lor îmi vor fi un indemn mai mult pentru «creșterea limbii românești ș'a patriei cinstire».

D-l I. Bianu cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 7 Iunie, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

a) a stabilit subiecte pentru premiile cu subiecte dato, destinate a se acorda în sesiunea generală din 1926 precum urmează:

pentru premiul Eliade-Rădulescu, de 5000 lei; *Monografia lingvistică a unui sat*;

pentru premiul Alexandru Ioan Cuza, de 6.000 lei: *Scriitorii bucovineni dela anexarea la Austria până în zilele noastre*;

pentru premiul Principesa Alina Știrbei: *Istoria calendarelor românești din punctul de vedere cultural și literar până la finele secolului XIX*;

b) a ales în comisiunile pentru examinarea lucrărilor ce s'ar prezentă la premiile cu subiecte date din 1922 pe d-nii:

O. Densușianu, G. Bogdan-Duică, S. Pușcariu pentru premiul Eliade Rădulescu, de 5.000 lei cu subiectul *Vieța păstorească la Români*;

St. Ciobanu, S. Pușcariu, O. Densușianu pentru premiul Adamachi, de 5.000 lei (divizibil), cu subiectul: *Studiul dialectal și folkloric asupra ți-nuturilor din centrul Basarabiei.*

— Se ia act.

D-l *D. Gusti* cetește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 6 Iunie, prin care se arată că, luându-se în discuțiune Raportul comisiunii pentru revizuirea și unificarea regulamentului, s'a ajuns la următoarele concluziuni:

1. La propunerea de a se înființa Secțiuni nouă s'au emis trei păreri: prima prin care se recunoaște în principiu necesitatea înființării Secțiunilor artelor și a științelor sociale; a doua recunoaște necesitatea înființării numai a Secțiunii științelor sociale; a treia este pentru respingerea concluziunilor raportului privitoare la înființarea de secțiuni nouă.

Puse la vot, prima propunere a obținut 2 voturi pentru, contra 6, celelalte două păreri au întrunit fiecare câte 4 voturi pentru, contra 4;

2. Propunerile pentru suprimarea art. 26 din Statute și 64 din Regulamentul general și modificarea art. 61, al. 3, din Regulamentul general, spre a se da autorilor drept remunerare 250 lei de coală pentru lucrări originale și 100 lei pentru reproduceri de texte și documente, s'au admis în unanimitate;

3. În privința propunerii de modificare a art. 65 din Regulamentul general, care prevede urcarea diurnei pentru ședințele ordinare dela 20 la 100 lei, Secțiunea, în unanimitate, este de părere că această diurnă să nu treacă de 50 lei.

D-l *Gr. Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi, în care sunt consemnate următoarele păreri ale Secțiunii, privitoare la Raportul comisiunii pentru revizuirea și unificarea regulamentului:

1. Se pot suprima art. 26 din Statute și 65 din Regulamentul general;

2. Să se amâne pentru altă sesiune chestia modificării art. 61, al. 3, și 65 din Regulamentul general;

3. Secțiunea admite în principiu ideea înființării unei Secțiuni de științe sociale, juridice și filosofice, precum și sporirea numărului membrilor Secțiunii științifice, rămânând ca realizarea acestei idei să se facă când mijloacele vor permite.

— După discuțiunea urmată, Academia alege o Comisiune compusă din d-nii: *Gr. Antipa, D. Gusti, S. Mehedinți, V. Pârvan* și *S. Pușcariu*, care să studieze chestiunea în cursul anului și să prezinte Academiei un raport amănunțit și explicativ în viitoarea sesiune generală.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 9 Iunie 1921.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

D-l *I. Bianu* rostește cuvântarea pentru comemorarea membrilor activi ai Academiei numiți cu decrete domnești la înființarea Societății Academice în 1866 și 1867, al căror șir s'a încheiat prin moartea lui *I. Caragiani*.

ȘEDINȚA DELA 10 Iunie 1921.

Președinta d-lui *D. Onciul*.

Dela Secretarul Catalogului Internațional de Literatură științifică din Londra se primește o scrisoare, prin care se spune că din răspunsurile primite la scrisoarea din 11 Noemvrie 1920 rezultă că nu s'au propus nici a treia parte din sumele necesare pentru susținerea administrației Catalogului. De aceea nu poate primi invitația ce i s'a făcut în Septembrie 1920 de a lua asupra sa administrația Catalogului. Directorul Biuroului Central a fost rugat să comunice această hotărâre Comitetului executiv ca să se consulte cu membrii Consiliului Internațional spre a convoca o adunare a Consiliului.

— Se ia act.

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române roagă Academia să delege un membru al ei, profesor de istorie, care să facă parte din juriul pentru examinarea lucrărilor prezentate la concursul cu premii pentru ridicarea unui *Mausoleum* al Neamului la Mărășești.

— Se delegă d-l *I. Nistor*.

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 9 Iunie, în care sunt consemnate — între altele — următoare deciziuni ale Secțiunii:

1. Să se tipărească în publicațiunea *Din viața poporului român* lucrările d-lui Tudor Pamfile: *Dragostea în datina tinereții român* și *Mitologie românească. III. Pământul*;

2. să se propună moștenitorilor răposatului *I. Caragiani* să dăruiască Academiei atât exemplarele din partea tipărită a lucrării *Românii din Peninsula Balcanică* cât și partea netipărită din manuscrisul acelei lucrări, care să fie apoi încredințată d-lui *Pericle Papahagi* sau *Capidan* spre a continua publicarea lucrării, utilizând din manuscris numai părțile cari rezistă criticii istorice și filologice;

3. să se tipărească în publicația *Studii și cercetări* lucrările d-lor *Jordan* despre *Numele de localități din România* și *Drăgan* despre *O carte veche*;

4. să fie propuși pentru alegerea de membri corespondenți în locurile vacante din Secțiune d-nii G. Adamescu și Tudor Pamfile;

5. a fost reales Secretar al Secțiunii pentru periodul 1921 — 28 d-l *I. Bianu*;

6. Secțiunea și-a constituit biourul pentru 1921—1922 alegând Președinte pe d-l *I. C. Negruzzi* și Vice-președinte pe d-l *I. Al. Brătescu-Voinești*.

— Se ieau spre cunoștință și se aprobă deciziunile specificate la punctele 1, 2, 3, 5 și 6; propunerile dela punctul 4 se vor pune la ordinea de zi a ședinței de mâine.

D-l *D. Gusti* cetește procesele-verbale ale Secțiunii istorice pentru ședințele dela 4, 9 și 10 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

1. să se tipărească în publicațiunea *Studii și Cercetări* lucrarea d-lui D. Onciul *Românii și Ungurii în trecut*;

2. și-a constituit biourul pentru anul 1921—22 alegând Președinte pe d-l *M. C. Sutz* și Vicepreședinte pe d-l *D. Gusti*;

3. să se recomande Ministerului Afacerilor Streine alegerea unei Comisiuni compuse din d-nii N. Docan, Ministru Plenipotențiar, Al. Lăpădatu Profesor Universitar și Sever Zotta, Directorul Arhivelor din Iași, care să facă cercetări în Arhivele din Viena asupra documentelor privitoare la istoria noastră, despre care tratează Memoriul d-lui Colonel Oscar de Christo, primit prin intermediul Ministerului de Externe. D-l Colonel să fie însărnat a continuă lucrările începute, stând la dispoziția Comisiunii ca referent;

4. să se propună plenui să aleagă membru corespondent străin pe d-l Ramon de Basterra.

— Se ieau spre cunoștință și se aprobă deciziunile dela punctele 1,2 și 3; se pune la ordinea de zi a ședinței de mâine propunerea dela punctul 4.

D-l *Gr. Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi, prin care se arată că Secțiunea și-a constituit biourul pentru anul 1921—22 realegând Președinte pe d-l *Dr. G. Marinescu* și Vicepreședinte pe d-l *I. Simionescu*.

— Se ie act.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că în ședința dela 8 Iunie s'a format o comisiune care să studieze în cursul anului raportul comisiunii pentru revizuirea și unificarea regulamentului în ce privește crearea de noi Secțiuni, și să prezinte Academiei un raport în viitoarea sesiune generală. Propunerile urgente din menționatul Raport, cari n'au fost discutate, se pun la ordinea de zi a ședinței de astăzi.

D-l *I. Bianu* observă că propunerea pentru desființarea art. 26 din Statute și 64 din Regulamentul general nu mai poate fi luat în discuțiune, întru cât la această ședință nu sunt prezenți cel puțin două treimi din numărul total al membrilor Academiei și sesiunea fiind pe sfârșite lipsește timpul necesar spre a se face cele trei votări cerute de art. 46 din Statute.

Se ia în discuție propunerea pentru modificarea art. 61, al. 3, din Regulamentul general în sensul că în loc de 50 lei coala de tipar să se fixeze 250 lei pentru expuneri originale și 100 lei pentru reproducerile de texte și documente.

— După discuțiunea urmată, propunerea este pusă la vot al cărei rezultat este: votanți 19; voturi pentru 15, contra 4;

Se discută apoi propunerea pentru modificarea art. 65 din Regulamentul general, spre a se urcă dela 20 la 100 lei diurna pentru ședințele ordinare.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că Secțiunea istorică, prin procesul-verbal al ei, cetit în ședința dela 8 Iunie, a amendat această propunere în sensul ca diurna să fie de 50 lei.

În conformitate cu Regulamentul general se pune la vot amendamentul Secțiunii. Rezultatul votului este: votanți 19; voturi pentru 13, contra 6.

— D-l Președinte spune că propunerea pentru modificarea art. 61 întrunind votul aprobativ a două treimi din numărul votanților este primită; amendamentul la propunerea pentru modificarea art. 65 întrunind de asemenea votul aprobativ a două treimi din numărul votanților, propunerea este primită așa cum a fost amendată de Secțiunea istorică. În consecință, amândouă modificările sunt introduse în Regulamentul general.

D-l Președinte *D. Onciul* cetește următoarea propunere:

«Propunere: pentru a se face următoarele modificări în Regulamentul pentru serviciile Academiei:

«1. La art. 2, al. 3, după cuvintele: «cu ajutorii» să se adauge cuvintele: «dintre cari unul cu gradul de șef de serviciu».

«2. La art. 15, al. 2, cuvintele: — «o singură clasă» să se înlocuiască prin cuvintele: «— două clase».

«3. La art. 17, tabela care cuprinde gradele, clasele și salariile tip ale funcționarilor, să fie înlocuită prin următoarea:

FUNCTIUNEA	CLASE			
	I	II	III	IV
Gradul I Șefi de serviciu	1125	938	—	—
Gradul II Contabil, cassier, corectori de publicații, avocați, ajutori de bibliotecar etc.	750	688	625	563
Gradul III Ajutor-contabil, Ajutor-cassier, arhivar, scriitori definitivi.	500	438	375	—
Gradul IV Scriitori provizorii	313	—	—	—

«4. La art. 23 cuvintele : «Ei sunt de trei clase : supraveghetori cu salarii de 180 lei pe lună, odăiași cu 150 lei pe lună și rândași cu 120 lei pe lună» să fie înlocuite prin cuvintele : „Ei sunt de trei clase : clasa I cu salarii de 250 lei pe lună, clasa II cu 200 lei pe lună și clasa III cu 180 lei pe lună».

«Rândașii se angajează de Directorul Administrației și salariile lor se fixează prin bugetele anuale».

— După discuțiunea urmată se procede la vot pentru fiecare articol separat, și rezultatele sunt : modificările cerute pentru art. 2, al. 3, și art. 15, al. 2, întrunesc unanimitatea de 19 voturi ; modificările propuse pentru tabela dela art. 17 și pentru art. 23 obțin câte 14 voturi pentru, contra 6.

— D-l Președinte spune că toate modificările propuse întrunind numărul necesar de voturi pentru modificările de regulamente, propunerea este primită în întregime și deci modificările cerute sunt introduse în Regulamentul pentru serviciile Academiei.

ȘEDINȚA DELA 11 Iunie 1921.

Președința d-lui D. Onciul.

D-l I. Lupaș prezintă lucrările sale *Insemnătatea bisericii, Despre pocăință, La ziua Sf. Andrei, Temeliile traiului nostru, Sfânta Scriptură în limba românească, Calea bisericii, Vieța unei mame credincioase și Mângăiați poporul!* — cuvântări bisericesti —, tipărite în «Biblioteca Șaguna» în anii 1911, 1912 și 1916.

Dela «Regio Istituto Superiore di Studj Commerciali in Torino» se primește publicațiunea *Piemonte-Romania*, Torino 1921.

D-1 *Al. Lăpădatu* cetește următoarea propunere:

«Peste doi ani, la 21 August 1923, se împlinesc două secole dela moartea lui Dimitrie Cantemir, — singurul dintre vechii noștri scriitori care, prin erudiția sa specială (ca orientalist) și prin scrierile sale: *Istoria Imperiului Otoman* și *Descriptio Moldaviae* și-a dobândit o reputație europeană.

«Bicentenarul acesta ar trebui să fie, socot, pentru Academia Română care a editat scrierile marelui nostru istoric, ocazie binevenită să completeze această monumentală operă printr'o monografie asupra ilustrului și eruditului Principe al Moldovei.

«O asemenea monografie s'ar putea face cu atât mai ușor, cu cât literatura noastră istorică posedă deja un temeinic și întins studiu asupra vieții și operei lui Dimitrie Cantemir.

«Tradusă în franțuzește, ea ar da lumii învățate străine, care, afară de notița biografică a lui Tindal, nu știu să mai aibă ceva asupra scriitorului nostru, i-ar da, zic, puțința de a cunoaște mai bine și mai de aproape pe Patriarhul istoriografiei critice române și ar fi, în acelaș timp, omagiul de cuvenită pietate și de binemerită recunoștință pe care Academia noastră l'ar aduce, cu acest prilej, memoriei și operei lui Dimitrie Cantemir».

— Se trimite în studiul secțiunii istorice.

D-1 *G. Titeica* cetește proiectul de buget al Academiei pentru anul 1921-1922, care se prezintă la venituri cu suma totală de lei 3.709.279,10 și la cheltueli cu suma totală de lei 3.709.279,10.

D-1 *Gr. Antipa* cetește următoarea declarațiune:

«In anul trecut cu ocaziunea discuțiunii bugetului mi-am făcut datoria de a vă atrage atențiunea asupra situațiunii *reale* financiare a Instituțiunii noastre pe care o găsim îngrijitoare. Din proiectul de buget ce ni s'a prezentat acum m'am convins că observațiunile mele nu au fost deloc expresiunea unui pesimism exagerat și că situațiunea a devenit încă *cu mult mai îngrijitoare și periculoasă pentru viitor*. Zic aceasta, fiindcă, continuând pe calea pe care am apucat-o, nu mai văd posibilitatea ca Academia să mai poată face față în viitor cheltuelilor ce i le impune îndeplinirea îndatoririlor ei fundamentale, căci veniturile de acum înainte aproape staționare nu vor mai putea acoperi cheltuelile mereu crescânde.

«Un buget serios trebuie să arate în mod sincer veniturile sigure de cari putem dispune și cheltuelile reale pe cari avem a le face în cursul unui

exercițiu, ca pe această bază să-i putem găsi echilibrul său. Bugetul ce ni se prezintă, însă, nu satisface această condițiune și pentru echilibrarea sa a fost nevoie să se recurgă la *expediente*, cari vor îngreuiă și mai mult viitorul și de aceea le putem numi periculoase.

«În adevăr veniturile Academiei pe exercițiul viitor constau din o serie de solduri provenite din exercițiul precedent (214.000 lei) și din veniturile reale ale exercițiului curent. Pentru a se putea însă corespunde sumei considerabil sporite, ce s'a prevăzut la cheltueli (1.075.000 lei), a fost nevoie a se recurge la fondul de rezistență, pe care l'am creat abia acum, luându-se din el o sumă de 44.536 lei. În exercițiul viitor, însă, soldurile nu vor mai putea fi atât de mari, căci impozitele vor micșora considerabil veniturile, din dividende și cupoane ale efectelor cari constituiesc averea principală a Academiei. Tot din acest motiv și prelevările asupra fondurilor speciale— cari constau astăzi în cea mai mare parte din efecte—se vor micșora și ele. În fine rezervele pe cari le-am avut s'au epuizat și ele, căci fondul de rezistență al moșiilor s'a vărsat în anul acesta la fondul de pensiune al funcționarilor, care nici el nu e suficient; iar din vechiul fond de rezistență din care ne mai rămăsese 90.000 lei se iau acum după cum am arătat 40.000 lei pentru echilibrarea bugetului și nu ne mai rămâne decât diferența de vre-o 46.000 lei plus prelevările de 5% pe care le-am votat acum și cari sunt ultima rezervă pe care mai putem conta pentru a ne echilibra bugetele.

«Astfel fiind, în cazul cel mai bun, veniturile Academiei vor rămâne staționare. În schimb însă cheltuelile cresc vertiginos, crescând în anul acesta cu 28% asupra anului trecut, adică 270.000 lei și nu știm unde se vor opri.

«Pentru noul exercițiu Delegațiunea a sporit salariile tuturor funcționarilor cu 25%, ceiace dă un spor numai la acest capitol de 112.000 lei. Acest spor nefiind un adaos pentru scumpete ci un spor al salariilor inițiale el mărește și pensiile, așa că la fondul pensiilor vom avea în curând un deficit și mai mare.

«De asemeni cheltuelile pentru întreținerea localului, luminat, încălzit, gunoiu, cancelarie etc. au crescut enorm față de anii precedenți, și sumele prevăzute în buget nici nu corespund măcar cheltuelilor reale ce va trebui să se facă în cursul anului ci vor servi mai mult la plata datoriilor din trecut, așa că la încheierea exercițiului viitor vom avea cu siguranță datorii în sarcina anului care va urmă.

«Mai rău este însă cu fondurile prevăzute pentru publicațiuni, care de fapt ar fi trebuit să fie cele mai sigure și suficiente, de oarece aceasta este prima îndatorire fundamentală a Academiei. Sumele foarte mici, care s'au prevăzut în bugetul ce ni se prezintă și care nu ar ajunge nici măcar pentru

a satisface pe jumătate nevoile publicațiilor noastre periodice, nu sunt însă în realitate nici măcar ele disponibile. Astfel că din cei 35.000 lei prevăzuți pentru Anale, 31.000 lei sunt deja datorii pentru volumul ce s'a publicat din Desbateri, iar alții cel puțin vre-o 25.000 lei va costă volumul nou din Desbateri, care e acumă sub tipar; de fapt dar, pentru anul viitor, nu vom avea nimic pentru publicarea Analelor, ba chiar începem anul cu o datorie de vre-o 20.000 lei și asupra anului 1922-23.

«Aproape același lucru e și cu sumele înscrise pentru publicațiunile seriei «Studii și Cercetări», și aci fondurile sunt deja cheltuite aproape în întregime. Acestea toate sunt dar numai *expediente*, și nu putem vorbi de un buget real și echilibrat, ci e o continuă amânare de cheltueli de la un an la altul, care poate duce la consecințe dezaastroase. Un buget de cheltueli, în care s'ar prevedea toate sumele necesare pentru plata datoriilor din trecut și cele pentru acoperirea cheltuelilor strict necesare din exercițiul viitor, ar trebui să fie cel puțin cu 150.000 lei mai mare, adică s'ar prezentă cu un deficit considerabil, și acesta este bugetul real al Academiei. Nu mai vorbesc de sumele pe care ar trebui să le prevedem în bugetul nostru pentru organizarea și sprijinirea cercetărilor științifice asupra țerei și poporului nostru, cari tocmai ar trebui să constituie activitatea noastră principală.

«După cum vedeți dar, d-lor Colegi, starea financiară a Academiei este în adevăr îngrijitoare, și am crezut de datoria mea, ca membru al Comisiei Bugetare să v'o semnalez pentru a doua oară, pentru ca Delegațiunea care este consiliul nostru de administrație și are după statute răspunderea gestiunii, să chibzuiască măsurile radicale pentru asanarea ei, și aceasta din timp, înainte ca dezastrul să se arate.

«Țin să vă mai atrag atențiunea că Academia Română, în interesul propriei ei existențe și al independenței ei, este datoră a-și regula socotelile astfel, ca să poată trăi și a-și îndeplini menirea principală ce o are, acoperindu-și cheltuelile din propriile ei venituri. Pentru îndeplinirea scopurilor ei fundamentale — științifice, literare și istorice —, aceste venituri îi sunt suficiente; pentru a face însă alte servicii, cari nu cad în atribuțiunile ei directe — ca de ex. pentru a întreține o bibliotecă publică, care o costă aproape jumătate din bugetul ei — aceste venituri nu mai pot ajunge. Deci nevoia ne va constrânge, dacă Statul ar refuza să contribue la întreținerea bibliotecii proporțional cu cheltuelile reale ce le avem, să încetăm de a mai face acest serviciu de bibliotecă. Și tot astfel vom fi nevoiți a suprima și alte servicii, oricât de utile ar fi ele, pentru a salva puțința ca Academia să și îndeplinească înainte de toate scopurile ei fundamentale și să corespundă înaltei ei meniri; căci numai de ele trebuie să ne îngrijim

în primul rând și apoi de celelalte — care față de scopurile noastre sunt secundare — dacă avem de unde cheltui.

«Făcându-vă această propunere, ca *Academia să caute a-și asigura în prima linie îndeplinirea înaltelor ei scopuri primordiale din propriile ei mijloace*, nu sunt condus numai de considerațiuni materiale ci mai cu seamă și de considerațiuni de înalt ordin moral. Atât Academia ca instituțiune, cât și fiecare membru al ei, trebuie să fie înainte de toate gelos de absoluta independență de judecată și acțiune. Numai o astfel de independență absolută îi poate asigura prestigiul și eficacitatea necesară în îndeplinirea înaltei ei misiuni culturale și a împiedică ca instituțiunea să nu decadă la rolul unui instrument al unor tendințe lăaturalnice, ori de ce natură ar fi ele. Și tocmai pentru acest scop o stare de independență materială la bază este o condițiune indispensabilă. Numai știind că existența Academiei este asigurată, fără a fi nevoiți să acceptăm daruri sau subvențiuni interesate, cari ne-ar impune obligații dăunătoare, putem să menținem prestigiul instituțiunii și să facem ca cuvântul ei să găsească pretutindeni încrederea ce i se cuvine.

«Numai astfel putem dar asigura poporului nostru o călăuză sigură în dezvoltarea sa morală, națională și intelectuală și un loc modest de unde să poată auzi un cuvânt liber, neinfluențat de nici o altă considerație decât iubirea de bine și adevăr.

«Să căutăm dar ca, înainte de toate, să ne organizăm gospodăria noastră astfel, ca să ne asigurăm o existență modestă dar independentă, care să ne permită să desfășurăm activitatea noastră binefăcătoare în realizarea programului care decurge din menirea superioară a Academiei române și a rolului însemnat ce are ea a-l îndeplini în evoluția poporului român».

D-l I. Bîanu spune că situația financiară a Academiei este îngrijitoare, nu însă atât de desperată cum rezultă din expunerea d-lui Antipa. Pentru anul în care am intrat bugetul este echilibrat. Bugetul pentru anul 1922-23 va fi de asemenea echilibrat din rezervele disponibile. În ce privește viitorul să sperăm că timpuri mai bune vor îngădui ca cheltuelile să fie mai reduse și că veniturile vor crește.

Sperăm apoi ca Instituțiunea noastră să fie scutită de toate impozitele prevăzute prin noile legi fiscale. Cheltuelile specificate în proiectul de buget sunt mari, dar Comisiunea bugetară s'a convins că din ele nu se poate reduce nimic. Adevărul este că pentru bunul mers al Academiei ar fi trebuit sume cu mult mai mari, dar acum nu avem de unde le lua. Să nu se uite că Academia face un mare serviciu Statului prin întreținerea celei mai mari și mai complete biblioteci din țară, care costă aproape 400.000 lei pe an, adică cam 1/9 din bugetul Academiei și din care Statul dă numai 75.000 lei pe an. Inchiderea bibliotecii ar fi o mare ușurare a situațiunii financiare a

Academiei, dar ar fi o catastrofă pentru mersul cultural al țării. S'au făcut și se vor mai face intervenții la Guvern spre a da din bugetul Statului sumele necesare pentru întreținerea bibliotecii și pentru bunul mers al acestei instituțiuni culturale. Să nădăjduim că în cele din urmă intervențiile noastre vor da rezultatul dorit.

D-l *S. Pușcariu* prezintă o ofertă din partea societății «Cultura Națională» pentru tipărirea *Dicționarului*, care trebuie să înceapă negreșit în toamna viitoare. Arată cari sunt veniturile și cheltuelile fondului pentru facerea acestei importante lucrări și ajunge la concluzia că din disponibilitățile fondului, avându-se în vedere oferta prezentată, s'ar putea tipări timp de doi ani câte două fascicule din Dicționar.

— După discuțiunea urmată proiectul de buget se pune la vot, avându-se în vedere și sporul de cheltueli, cari se vor face prin modificările introduse în ședința de ieri la art. 61 și 65 din Regulamentul general și ținându-se seamă și de propunerea d-lui S. Pușcariu care se recomandă Delegațiunii.

— Proiectul se aprobă cu unanimitate.

La ordinea de zi alegerea Delegațiunii.

D-l Președinte *D. Onciul* părăsește scaunul prezidențial pe care-l ocupă d-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești*.

Se procedează la alegerea Președintelui.

Rezultatul votului este: votanți 21; d-l D. Onciul este reales cu majoritatea de 19 voturi.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* proclamă pe d-l D. Onciul Președintele Academiei pentru anul 1921-22.

D-l D. Onciul, reocupând scaunul prezidențial, mulțumește pentru încrederea ce i s'a arătat, făgăduind că-și va da toată silința pentru a corespunde așteptărilor celor ce i-au făcut această onoare.

Se procedează la alegerea Vicepreședinților.

Rezultatul votului este: votanți 20; întrunesc d-nii *I. Brătescu-Voinești* 20 voturi, *V. Pârvan* 18, *Gr. Antipa* 11.

D-l Președinte anunțând rezultatul votului, proclamă Vicepreședinți a Academiei pentru 1921-22 pe d-nii *I. Brătescu-Voinești*, *V. Pârvan* și *Gr. Antipa*.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 12 Iunie 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice : Ședința de astăzi este consacrată proclamării premiilor pe cari Academia a avut plăcerea de a le acorda în actuala sesiune operelor prezentate la concursuri. Incurajarea dată, urmărim să fie un indemn pentru o activitate și mai spornică în viață, pentru ca România întregită să devină — cum a zis regele Carol — un centru de cultură și focarul civilizației în Orient.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* zice :

«Unul din țelurile Academiei, urmărit cu persistență dela înființarea ei, a fost stimularea talentelor și inteligențelor în munca spre înălțarea frumosului și utilului în ogorul culturii neamului.

«Națiunile sunt supuse legilor firești ale naturii : ele se dezvoltă, îmbătrânesc și dispar, într'un interval de timp mai lung sau mai scurt. În urma lor rămâne amintirea faptelor lor, care se perpetuează la națiunile și popoarele moștenitoare proporțional cu cantitatea și calitatea produselor minții lor pentru binele omenirii, cristalizat în operele de artă și de știință. Acesta este motivul de a fi al Academiei noastre, ca și a ori cărei instituțiuni culturale și de aceea Academia n'a cruțat nici munca nici mijloacele materiale pentru atingerea țelului urmărit.

«Pentru sesiunea actuală, Academia conform regulamentelor ei, a destinat spre a fi împărțită ca premii suma totală de lei 80.000, din cari 26.000 pentru opere publicate și 54.000 pentru subiecte date de dânsa. Suma destinată pentru opere publicate este cuprinsă în 4 premii : unul de 12.000 lei, două de câte 5.000 lei, din cari unul divizibil, și unul de 4.000 lei, asemenea divizibil ; suma pentru subiecte date formează 9 premii diferite a căror valoare variază între 1000 și 20.000 lei.

«La Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei s'au prezentat numai 4 concurenți, ale căror opere Academia le-a găsit neîndestulătoare pentru acordarea acestui important premiu ; aceeași deciziune s'a luat pentru cele 5 publicațiuni prezentate la premiul istoric Eliade-Rădulescu.

«La premiul Constantinidi de 4.000 lei, divizibil, pentru lucrări istorice și literare, s'au prezentat 13 concurenți, din cari au fost distinși 4. La premiul literar Adamachi de 5.000 lei, divizibil, s'au prezentat 31 concurenți cu 33 publicațiuni, din cari multe de o valoare necontestată. Din această cauză premiul eră cu totul neîndestulător pentru consacrarea tuturor talentelor înscrise la concurs.

«Spre a nu lăsa neremunerate frumoasele lucrări cari au fost prezentate la concursul acestui premiu, Academia a înscris în Regulamentul premiilor ei două dispozițiuni nouă în baza cărora, respectându-se condițiunile de premiare, Premiul Năsturel sau Marele Premiu Năsturel să poată fi acordat unei lucrări prezentate la concursul altor premii și unele premii cu subiecte date să poată fi acordate la opere publicate, dacă la premiile Năsturel sau la cele cu subiecte date nu s'au prezentat lucrări vrednice de premiat. Potrivit acestei dispozițiuni Marele Premiu Năsturel a fost acordat d-lui L. Rebreanu pentru romanul său în două volume «*Ion*» iar premiile Neuschotz și Toncoveanu au fost acordate d-lor C. Sandu-Aldea și M. Lungianu pentru publicațiunile lor «*Călugărenii*» și «*În Sărbători*».

«La premiile cu subiecte date, spre marea noastră părere de rău, nu s'a prezentat anul acesta nici un concurent. Urmările războiului în toate direcțiunile vieții sociale au avut, credem, influența lui nefastă și asupra cercetărilor pe tărâmul intelectual. Să sperăm că timpuri mai bune vor face ca premiile Academiei să fie neîndestulătoare pentru răsplata muncii și meritului intelectualilor de toate categoriile.

«Felicît în numele Academiei pe sărbătorii de astăzi, urându-le ca laurii câștigați să nu le fie un ideal îndeplinit, ci numai un stimulent pentru continuarea mai cu răvnă a lucrărilor în direcțiunea începută».

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește rapoartele asupra publicațiunilor: *Ion*, roman, de L. Rebreanu, premiată cu Marele Premiu Năsturel, de 12.000 lei; *Poemele Luminii* și *Pietre pentru templul meu* de Lucian Blaga, pentru cari s'au acordat 2.000 lei din Premiul Adamachi; *Floarea Pământului* de Demostene Botez, *Din traista lui Moș Crăciun* și *Șoaptele Amurgului* de Elena Farago, pentru cari s'au dat autorilor câte 1.000 lei din Premiul Adamachi.

D-l *S. Pușcariu* cetește raportul asupra volumului *Dela noi, povești Bucovinene* de Leca Morariu, distins cu 1.000 lei din Premiul Adamachi.

D-l *I. Bianu* cetește raportul asupra publicațiunii *În sărbători* de Mihail Lungianu, distinsă cu premiul A. Toncoveanu de 1.000 lei.

D-l *S. Pușcariu* cetește raportul asupra volumului *Călugărenii* de C. Sandu-Aldea, căruia s'a acordat Premiul Neuschotz de 2.000 lei.

D-l *I. Nistor* cetește raportul asupra scrierii *Povestea neamului nostru* de Florian Cristescu, distinsă cu 2.000 lei din premiul Constantinide.

D-l *S. Mehedinți* cetește raportul asupra lucrării *În focul Mitralierii* de Maiorul G. G. Garoescu, pentru care s'au dat 1.000 lei din Premiul Constantinide.

D-l *D. Gusti* și *A. Rădulescu* cetesc rapoartele asupra scrierilor *Lupta dela Mărășești-Oituz* de Virgiliu Stef. Serdaru și *II. Soli și agenți ai dom-*

nilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea de Ioan D. Condurachi, distinse cu câte 500 lei din Premiul Constantinide.

D-l Președinte *D. Onciul* zice : Cu cele mai vii urări ce aducem autorilor premiați ridicăm ședința publică.

La ordinea de zi a ședinței de astăzi sunt propunerile pentru alegeri de membri onorari și corespondenți.

D-l *G. Țițeica* amintește că în sesiunea generală trecută Academia noastră, acceptând propunerea Academiei de Științe a Statului Maryland, a recomandat acelei Academii să aleagă de membri corespondenți pe d-nii *Gr. Antipa*, *Dr. G. Marinescu* și *G. Țițeica* și i-a cerut să arate pe 3 din membrii ei spre a fi aleși membri corespondenți ai Instituțiunii noastre. Aceste alegeri reciproce de membri au de scop dezvoltarea relațiilor culturale între Statele-Unite și România. Prin scrisoarea primită și prezentată în ședința dela 8 Octomvrie trecut, Academia de științe din Baltimore face cunoscut că a ales membri corespondenți ai ei pe colegii propuși de noi și recomandă pe d-nii *Dr. Howard A. Kelly*, *Dr. Léon du Bois* și *Dr. Francis C. Nicholas* membri ai ei, pentru a fi aleși corespondenți ai Academiei noastre. Rămâne ca adunarea să se pronunțe asupra acestor propuneri.

— D-nii *Dr. Howard A. Kelly*, *Dr. Léon du Bois* și *Dr. Francis C. Nicholas*, sunt proclamați prin aclamațiune unanimă membri corespondenți străini ai Academiei.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește următoarele asupra activității literare a d-lui *G. Adamescu*.

«Domnul *George Adamescu*, pe care Secțiunea literară îl recomandă ple-nului spre a fi ales membru corespondent, este unul din cei mai harnici muncitori în ogorul literaturii didactice.

«Manualele sale de poetică, de retorică, studiile sale de cristomatie pentru istoria limbei și literaturii române, — o foarte bună istorie a literaturii române, diverse monografii, buna traducere a lui *Emil*, de *Rousseau* cu o minunată prefață precum și lucrările de bibliografie, cărora d-l *Adamescu* consacra orele ce profesoratul îi lasă libere — sunt roadele muncii sale de până acum.

«Sunt încredințat că alegându-l membru corespondent Academia face nu numai un act de dreptate, dar în același timp își câștigă un prețios colaborator.

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 21 ; voturi pentru 17, contra 4.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l *G. Adamescu* membru corespondent al Academiei la Secția literară.

D-l *I. Nistor* cetește următoarea propunere :

«Secțiunea istorică, având în vedere activitatea științifică a d-lui Ramon de Basterra, care în timpul din urmă a publicat o importantă scriere privitoare la istoria noastră: *La obra de Trajano* (Opera lui Traian), recomandă alegerea d-sale ca membru corespondent la Secțiunea istorică».

Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 20, contra 1.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe D-l Ramon de Basterra membru corespondent străin al Academiei la Secțiunea istorică.

D-l D. Gusti cetește următoarea propunere:

«D-l Benedetto Croce este cea mai reprezentativă figură a Italiei de azi și în același timp o strălucită ilustrație a lumii intelectuale contemporane, fiind, împreună cu Bergson, în fruntea noiei mișcări idealiste în filosofie.

«D-l Croce și-a clădit sistemul său de gândire pe studiul faptelor istoriei și al produselor activității spiritului, în special al manifestărilor artei. Realitatea este, după el, spiritul.

«Spiritul nu este însă ceva absolut, în afară de orice experiență, ci este o materie vie, unul și același identic cu spiritul pe care-l studiază istoria, identic cu această istorie însăși ce constituie prezentul, vieță, fapta.

«D-l Croce s'a inspirat în speculațiile sale filosofice dela datele vieții, rămânând în cadrul vieții. Astfel a conceput el *Filosofia dello Spirito* în 4 volume, și anume vol. I *Estetica* come scieza dell' espressione; vol. II: *Logica* come scienza del concetto puro, vol. III: *Filosofia della pratica* economica ed etica, și vol. IV, cu care autorul își încoronează opera sa filosofică: *Teoria e storia della storiografia*.

«D-l Croce este cunoscut și ca celebru comentator al curentelor sociale de azi, în special trebuiesc remarcate două lucrări în această direcție: *Materialismo storico ed Economia marxistica* și *Cultura e vita morale*.

«În sfârșit este de amintit, că d-l Croce este un respectat șef de școală estetică și de critică literară în Italia.

«Cei mai de seamă critici literari italieni se află sub influența scrierilor d-lui Croce, care exercită de altfel un înalt ascendent spiritual asupra generației tinere italiene.

«Școala italiană de critică literară se inspiră azi mai ales din tratatele de estetică ale d-lui Croce, care sunt: în afară de volumul amintit mai sus, *Problemi di estetica*, *Nuovi sagi di estetica*, *Breviario di estetica*, precum și 12 vol. apărute sub titlul: *Di storia letteraria e politica*.

«Prin aceste scrieri d-l Croce a devenit o autoritate în domeniul esteticii contemporane.

«Acestea sunt titlurile de reputație mondială, care ne îndeamnă să vă propunem alegerea d-lui Benedetto Croce, ca membru onorar al Academiei Române».

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 21 ; voturi pentru 21.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Benedetto Croce membru onorar al Academiei Române.

D-l A. Rădulescu cetește următoarea propunere :

«D-l Gabriel Millet este cel mai bun cunoscător al artei popoarelor și provinciilor balcanice. Studiile sale asupra artei bizantine și artei din Grecia; însemnata sa lucrare menită să rămâie clasică, despre Arta Sârbească aparțin lucrărilor celor mai însemnate pe care erudiția franceză le-a dat despre orientul nostru.

«Cum noi înșine am primit influențe artistice și din Bizanț și din Grecia și din Serbia nu ne putem ocupa de vechile noastre zidiri religioase fără o inițiere mai adâncă în această operă întinsă și solidă.

A-l numără între membrii noștri de onoare înseamnă a ne îndeplini o datorie de înaltă apreciere și de recunoștință».

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 20 ; voturi pentru 20.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Gabriel Millet membru onorar al Academiei Române.

D-l D. Gusti cetește următoarea propunere :

«D-l Friederich von Kleinwächter este cunoscut prin lucrările sale remarcabile în domeniul Economiei Politice și al Sociologiei.

«Printre lucrările sale mai principale cităm: Die Kartelle, Die Grundlagen und Ziele des sogenannten dienstverpflichteten Sozialismus, Staatsromane, Soziale Gruppe und Sprachrecht, și cea mai importantă din ele: Lehrbuch der Volkswirtschaftspolitik.

«D-l Kleinwächter este acum profesor onorar la Universitatea din Cernăuți, unde, deși la vârstă înaintată, ține cursuri și a început să învețe limba română.

«Dacă la valoarea științifică adăugăm și profesiunea sa de credință în noua organizare politică a statului român și apreciind valoarea colaborării reprezentanților științifici ai minorităților etnice la propășirea culturii noastre naționale, vedem că se cuvine ca Academia Română să înscrie printre membrii ei onorari pe d-l Friederich von Kleinwächter».

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 19 ; voturi pentru 18, contra 1.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Friederich Kleinwächter membru onorar al Academiei.

D-l I. Lupaș cetește următoarea propunere :

«Între personalitățile culturale dela granița nord-vestică a patriei noastre ocupă un loc de frunte actualul episcop al Orăzii-Mari, părintele Roman Ciorogariu.

«Ca om cu pregătire științifică, dobândită în universitățile din Germania, a făcut prețioase servicii școalei și bisericii, crescând în seminarul teologic — pedagogic din Arad mai multe generațiuni de preoți și învățători devotați chemării lor. Dar P. Sf. Sa nu s'a mărginit numai la îndeplinirea datorițelor față de școala, în fruntea căreia a stat decenii întregi, ci a înțeles să fie în același timp și un îndrumător priceput al vieții culturale-bisericești din episcopia Aradului, luptând cu cuvântul și cu condeiul pentru apărarea intereselor românești adeseori greu primejduite de penetrațiunea sistematică a elementelor străine.

«Timp de o jumătate de secol a purtat părintele Ciorogariu un strălucit condei de ziarist. În revistele și ziarele aradane a publicat o serie întreagă de articole și considerațiuni asupra diferitelor probleme ale vieții naționale românești. Activitatea de publicist o continuă și în timpul de față cu vrednicie, în coloanele revistei «*Cele trei Crișuri*» din Oradia-Mare.

«Scăpat ca prin minune din baia de sânge provocată prin fiorosul atentat din incinta Senatului, întors oarecum dela porțile morții iarăși între noi, părintele episcop Ciorogariu este chemat să îndeplinească și în viitor o importantă misiune culturală în colțul cel mai amenințat al patriei noastre întregite. În temeiul acestor considerațiuni, Secția istorică vă roagă, să binevoiți a încuviința propunerea de a fi ales părintele episcop Roman Ciorogariu membru onorar al Academiei Române.

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 19 ; voturi pentru 19.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe Prea Sfinția Sa Părintele Episcop Roman Ciorogariu membru onorar al Academiei.

D-l Secretar General I. C. Negruzzi cetește următorul raport :

«*Domnilor Colegi,*

«Academia Română încheie astăzi o sesiune generală din cele mai rodnice. Augustul nostru Suveran, Președintele nostru de onoare, urmând tradiția neuitatului Rege Carol a binevoit și anul acesta să ia parte la o ședință soemnă a Academiei. În acea ședință noi am preaslăvit aniversara seculară

a mișcării lui Tudor Vladimirescu, acel prămergător al deșteptării neamului și al îndreptării lui spre înălțarea la care a ajuns în această sută de ani, ce s'au scurs dela căderea marelui oltean sub arma ucigașă a vrășmașului. M. S. Regele a înființat un premiu destinat să fie dat prin Academie pentru o lucrare istorică, în care să se arate faptele lui Tudor, scopul și urmările acțiunii lui, și care să pătrundă în toate stratele națiunii.

«Ca și întreaga națiune, Academia a văzut cu fericire căsătoria A. S. R. Principelui Moștenitor și prin aceasta consolidarea viitorului Dinastiei și al țării. Acestui simțământ i-ați dat expresiune nu numai prin scrisoarea de respectuoasă felicitare ce am prezentat, dar și prin proclamarea viitorului purtător al coroanei regale a României întregite, Membru Onorar al Academiei. Am fost adânc mișcați când am văzut pe A. S. Regală lângă Augustul Său Părinte în mijlocul nostru.

«Principala preocupare a Domniilor Voastre în această sesiune a fost reorganizarea Academiei spre a corespunde și mai bine atât trebuințelor culturale ale Patriei întregite cât și dezvoltării științelor și multiplicității problemelor culturale cari se impun neamului nostru în noua sa situație. Ați ascultat și ați discutat propunerile făcute spre acest scop de Comisiunea aleasă în anul trecut și pe temeiul acelor propuneri ați ales o nouă Comisiune, care să formuleze proiectele de reorganizare ce vor fi studiate și discutate în sesiunea anului viitor.

«În pregătirea îndrumării spre viitor ne-am întors privirile către trecut spre a comemora câteva din marile personalități, a căror amintire este și trebuie să fie înconjurată de recunoștința noastră.

«În fruntea acelor personalități, și mai presus de toate, este marele geniu al Italiei și al omenirii Dante Alighieri, iar după dânsul fostul nostru coleg marele poet național Vasile Alecsandri, născut în Moldova în același an în care olteanul Tudor ridicase poporul dincoace de Milcov pentru a scăpa țara de străini și de asupritori.

«Ați cinstit printr-o duioasă amintire pe acei înaintași ai noștri aici, cari au fost începătorii acestei Academii la 1866 și 1867 și al căror șir s'a încheiat prin plecarea dintre noi a iubitului nostru coleg Caragiani.

«Pentru ocuparea locurilor rămase vacante ați ales după propunerea Secțiunii literare pe rodnicul și talentatul scriitor Mihail Sadoveanu, la Secția istorică ați ales pe d-l G. Bengescu, cunoscut prin lucrări publicate pe terenul istoriografiei atât străine cât și române.

«Ați luat cunoștință de activitatea Academiei în anul trecut.

«Starea financiară a Instituțiunii noastre ne inspiră mari îngrijiri, fiindcă în condițiile economice de astăzi ale vieții, ea constituie o grea piedică pentru ca Academia să-și poată desfășura activitatea ei principală prin cercetări,

lucrări și publicațiuni. Avem însă încredere că Statul nu poate lăsa această stare de lucruri dăunătoare celei mai înalte a lui misiuni — a misiunii culturale — și că va da Academiei mijloacele necesare pentru activitatea ei.

«Conform raporturilor ce ați ascultat am avut bucuria să dăm premii mai multor autori de talent și de știință pentru lucrările lor și s'au luat dispozițiunile cuvenite pentru premiile anilor viitori.

«Lucrările acestei sesiuni s'au încheiat prin întocmirea grea a bugetului pentru anul viitor și prin alegerea Delegațiunii însărcinate să-l pună în executare.

«Am constatat din nou, Domnilor Colegi, multele și grelele piedici cari se împotrivesc dezvoltării activității Academiei spre a-și putea îndeplini întreagă menirea ce o are pentru sănătoasa îndreptare, pentru mai repede dezvoltare a culturii neamului nostru și pentru ridicarea lui alături de celelalte popoare cu un trecut mai ușor și mai prielnic decât al nostru. Aceste greutăți sunt reale și ele trebuie să fie văzute lămurit spre a fi împuținată și înlăturată. Greutățile sunt mai ales materiale și sunt urmările firești a două serii de cauze: criza economică a țării noastre ca și a lumii întregi, cauzată de războiul mondial; apoi trebuința simțită la noi mai ales de a organiza și desvoltă o activitate culturală mult mai intensivă decât în trecut pentru a satisface necesitățile culturale ale neamului unit și totdeauna a ne înălța spre starea culturală a celorlalte neamuri de cultură din lume.

«Să suferim greutățile actuale cu resemnare, să luptăm spre a le împuțina și să avem încredere că vom ieși din această criză biruitori.

«Să avem această încredere întemeiați pe cele două mari și nesecate izvoare de energie pe cari suntem stăpâni: pe bogățiile naturale ale frumoasei noastre patrii și pe bogățiile și energiile intelectuale ale neamului nostru. Pe aceste din urmă bogății, bogățiile și energiile intelectuale, nici o instituțiune nu le ajută în dezvoltarea lor așa de puternic, cum le ajută și le încurajează Academia Română».

D-l Președinte *D. Onciul* zice: Domnilor Colegi, cu acest raport s'au încheiat lucrările sesiunii generale din anul curent. Vă mulțumesc pentru participarea la aceste lucrări și să ne vedem cu bine la viitoarea sesiune generală.

MARELE PREMIU NĂSTUREL DE 12.000 LEI DIN 1921.

Liviu Rebreanu, *Ion*, roman, în 2 volume. Premiat. — Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

Am pornit la cetirea romanului în 2 volume, *Ion*, al d-lui Liviu Rebreanu, prevenit în mod neprielnic autorului. D-l Rebreanu prezentase în anul trecut la unul din premiile Academiei, un volum de nuvele, asupra căruia fusesem însărcinat să raportez eu. Raportul meu n'a fost favorabil autorului. Constatasem din cetirea acelui volum că d-l Rebreanu scrisese despre lucruri, pe cari nu le văzuse, sau pe cari nu le văzuse decât în parte, completând cele necunoscute direct de domniasa, prin devieri lungi și oboșitoare.

Cu teamă și cu bănuială am luat să cetesc romanul său în două volume. Dar de la întâiele pagini ori ce urmă de prevenire a dispărut, căci de rândul acesta am simțit deslușit că d-l Rebreanu scria despre lucruri văzute și trăite și terminând cetirea cărții am înțeles că pe cele aproape 80 de persoane, cari se mișcă în romanul dumisale le-a cunoscut în toate amănunțimile, că ceea ce scrie despre ele, nu este nici a zecea parte din ceea ce a lăsat la o parte.

Cu o măiestrie vrednică de toată lauda d-l Rebreanu ne înfățișează în romanul său viața românească din Ardeal, dinaintea războiului, atât a păturei țărănești din satul Pripas, unde se petrece acțiunea principală a romanului, cât și a burgheziei intelectuale din ținutul Bistrița-Năsăud, cu care vine în contact populația satului, precum și legăturile acestora cu oficialitatea maghiară.

Afirmarea că în acest roman ni se înfățișează viața românească din Ardeal dinainte de războiu, naște imediat în mintea celui care nu l'a citit; încredințarea că *Ion* e un roman social, în care se zugrăvește lupta dintre clasa stăpânitoare maghiară și între românism. Dar *Ion* nu este un roman social. Spre marele câștig al operei glasul clopotului politicei sună rar, foarte discret și numai cât se cuvine în opera d-lui Rebreanu.

Nu doară că problema luptei naționalităților, care conviețuiesc în ținutul unde se petrece acțiunea romanului, nu interesează pe autor. Sunt pasagii în cari acest conflict e zugrăvit; dar cu o discreție și într-o proporție redusă—și dreptatea e de partea d-lui Rebreanu, nu de partea acelor cari ar fi dorit să găsească în lucrarea sa un roman social.

Asurziți de sgomotul presei politice, constrânși să ne înveninăm zilnic sufletul cu sgomotul luptelor dintre tabăra cărmuitorilor de azi și taberile

cărmuitorilor de mâine, ni se pare că aceasta e firească, necesară și permanentă preocupare a tuturilor oamenilor—și nu e așa.

D-l Rebreanu o știe și de aceea personagiile dumisale sunt mai întâi și cele mai adese ori oameni, frământați și chinuți de patimile și de nevoile omenești, comune tuturilor oamenilor, indiferent de naționalitatea lor și numai la răstimpuri hârțuiți de suferințele isvorite din deosebirea de naționalitate de aceea a clasei stăpânitoare. De altminteri, cum spun, când se cuvine și cât se cuvine, d-l Rebreanu zugrăvește și aceste suferințe și le zugrăvește minunat, fără exagerări și fără declamații.

E greu de rezumat acțiunea romanului d-lui Rebreanu, căci nu e numai o acțiune, ci mai multe acțiuni, care se împletesc armonios. Autorul părăsește pe una pentru a reveni la alta în mod foarte firesc. Aproape 80 de persoane se mișcă, intră și ies, trăesc cu o intensitate uimitoare și sunt atât de reale, încât îți rămân întipărite în minte, nu le mai poți uita.

Romanul s'ar fi putu intitula *Ana*, sau *Familia Herdelea*, sau *În satul Pripas*, cu tot atât cuvânt cu cât e intitulat *Ion*. Autorul a preferat acest titlu simplu, monosilab *Ion*.

Și în adevăr în jurul vieții lui Ion se grupează celelalte acțiuni ale romanului, a căruia primă parte poartă subtitlul *Glasul pământului*, iar a doua parte subtitlul: *Glasul iubirii*.

Ion e un țăran din satul Pripas, un țăran harnic, al căruia suflet e chinuit de lăcomia de a stăpâni pământ mult, cât mai mult. Deși dragostea l'ar îmbrânci către Florica, o fată fără stare, lăcomia de pământ îl face să umble după Ana, fiica lui Vasile Baci, pe care simte bine că n'o iubește, dar ale căreia zece petice de pământ, ce nădăjduște că-i vor fi date de zestre îl strigă stăruitor: *glasul pământului*.

Părintele fetei, tot atât de hapsân, se împotrivesc la căsătoria ei cu calicul fecior al Glanetașului;—el si-a ales ginere pe Gheorghe al Tomii.

Ion, care se știe iubit de Ana, o seduce și silește astfel pe Vasile Baci să consimtă la căsătorie. La ceea ce însă nu consimte Baci e cedarea pământului în stăpânirea lui gineri-su. De aci luptă înverșunată între socru și ginere, în mâinele cărora Ana ajunge o victimă, chinuită și isgonită de la unul la altul. După ce naște un copil, nefericita, dându-și seama că Ion n'o iubește și n'a iubit-o niciodată, se sinucide spânzurându-se.

Acum, scăpat de Ana și stăpân pe casele lui Vasile Baci, inima lui Ion se întoarce spre întâia și singura lui dragoste, Florica, măritată acum cu Gheorghe al Tomii, îl cheamă *glasul iubirii*. Dar Gheorghe, căruia Ion îi răpise pe Ana, nu primește să-i răpească acum și pe Florica, și pândindu-l într-o noapte, când Ion vine să se furișeze în casa lui, îl ucide cu sapa.

La această dramă centrală iau parte și împrejurul ei se grupează aproape toate personagiile romanului.

Raportul acesta ar lua proporții prea mari, dacă m'aș încumeta să citez pasagiile din romanul d-lui Rebreanu, cari vor rămâne pentru totdeauna în literatura română. Semnalez în pripă unele dintre ele: Descrierea patimei lui Ion pentru stăpânirea pământului și a sentimentelor lui, decâte ori ne este arătat la munca câmpului; descrierea scenelor de brutalizare a Anei de către tată-său și de către Ion; descrierea nașterii copilului pe câmp, a sinuciderii Anei, a morții lui Ion și toate scenele în cari e zugrăvită viața simplă și totuși atât de interesantă a neuitatei familii Herdelea; precum și scenele în care ni se descrie viața orașelor de provincie din Ardeal.

Nicăieri autorul nu se pierde în descrieri inutile, fără legătură strânsă și imediată cu acțiunea și cu starea sufletească a persoanelor; nicăieri în cele aproape 600 de pagini ale romanului nu găsești una care să vădească o oboseală, scădere de sârguință a autorului. De la prima până la cea din urmă pagină, lucrarea îți dă impresia de mulțumire sănătoasă pe care ți-o pricinuește o ploaie rodnică, fără fulgere și fără trăsnete, după un lung răstimp de secetă arzătoare.

O însușire de căpetenie, care nu trebuie scăpată din vedere este obiectivitatea, lipsa de parțialitate a autorului față de personagiile sale. Nicăieri nu se găsește un cuvânt de laudă, sau de mustrare, față de vreuna din persoanele ce descrie. Niciodată nu scrie despre Ion sau despre Vasile Baciuc; *ticălosul*, deși adesea sunt ticăloși; nici odată nu zice despre Ana: *biata femeie*, sau *sărmana*, deși întreaga ei viață inspiră o dureroasă compătimire.

Această lipsă de intervenire a autorului mărește valoarea lucrării și ne face să înțelegem concepția sa despre viață și despre soarta oamenilor, concepție de altminteri exprimată. Intr'un rând învățătorul Herdelea, în fața primejdiei în care se găsește de a fi condamnat la închisoare, se gândește că: «lucruri mărunte și neînsemnate pricinuesc prăbușirile grele, ca și când omul, mândru și încrezător în puterile lui, ar fi o jucărie și poate mai puțin în mâna unei tainice și înfricoșătoare ființe atotstăpânitoare».

M'am mărginit în acest raport să arăt foarte pe scurt numai acțiunea centrală și să pomenesc numai despre câteva personaje, din cele 80 care trăiesc în romanul d-lui Rebreanu, toate atât de vii, încât îți pare că le-ai întâlnit, sau că le vei recunoaște pe dată ce le vei întâlni.

Foarte rare ori se întâmplă ca, cetind o carte de 600 de pagini să-ți pară rău că se sfârșește așa de repede. Acest lucru ți se întâmplă cetind romanul d-lui Rebreanu.

Sunt încredințat că nu mă înșel afirmând că *Ion* este o operă de mare

valoare, care merită acordarea întregului premiu, la care, nu autorul ci subsemnatul am propus-o, uzând de modificarea adusă regulamentului premiilor în anul trecut.

Mihai Codreanu, Sonete. — Raport de I. A. Brătescu-Voinești.

D-l Mihail Codreanu este cunoscutul poet, autor al unui însemnat număr de sonete, dintre cari unele, cuprinse în volumul purtând nemeritul titlu de *Statui*, a fost premiat de Academia Română cu premiul *Năsturel* în anul 1915, în urma unui elogios raport al d-lui Iacob Negruzzi.

De rândul acesta domnul Mihai Codreanu își propune întreaga sa operă literară la marele premiu *Năsturel*.

Această operă se compune, pe lângă volumul sus citat, din: o broșură de versuri intitulată *Din când în când*, un volum de sonete intitulat *Cântecul deșertăciunei*, și trei piese de teatru traduse în versuri din franțuzește, anume: *Martira* de Jean Richepin, *Princesa 'ndepărtată* și *Cyrano de Bergerac* de Edmond Rostand.

Sonetele cuprinse în volumul *Cântecul deșertăciunei* sunt, atât ca limpezime de cugetare și de exprimare a ideilor, cât și ca perfecțiune de formă la înălțimea celor cuprinse în volumul *Statui*, premiat de Academie.

Deși sonetul este o formă artificială, care desigur impune poetului foarte greaua datorie de a-și ciopli cugetarea pentru a o face să încapă perfect în tiparul celor 14 versuri de un număr precis de picioare, — d-l Codreanu învinge cu atâta fericită măiestrie această dificultate, încât în nici unul din sonetele sale nu se găsesc inversiuni, sau încălecări de versuri supărătoare.

Versurile sunt atât de curgătoare, atât de limpezi, încât simți că ori și cum ai încerca să exprimi aceeași idee, n'ai putea-o exprima mai bine decât a făcut-o el în forma sonetului. Ai impresia că forma sonetului nu a fost căutată de autor, ci că întâmplător s'a nemerit că ceea ce a vrut să exprime a ieșit de la sine în sonet.

Deschid cartea la 'ntâmplare. Iată o bucată intitulată *Vis* :

Cădeau pe luncă 'nvăluiri de-apus ;
Iar noi, lângă pârâu, priveam în valuri,
Privighetoare dincolo de maluri,
Svârliă rachetele-i sonore 'n sus.

Un cuc, trecând pe lângă noi s'a dus
Să doarmă sub a crengilor portaluri,

Apoi pe câmp, pe crâng, pe văi, pe dealuri,
Sub bolta serii, liniște s'a pus.

Câți alții după noi o să mai vină
Chemați de primăvara cea senină
Să se iubească 'n palidul amurg....

Deschid cartea la altă filă : *Sonetul unui creștin*.

Părinte-al tutulor, porunca Ta
Pe cer ți-ai scris-o 'n litere de stele,
Îngăduie dar slăbiciunei mele
Spre tot ce poruncești a se 'nălța.

Și dă-mi tăria de-a nu protestă
Cu lacrimi ori gemete rebele,
Când simt acum că sarcinele-ți grele
Abia le pot pe umere purta.

De mă 'ntălnesc cu suferința 'n cale
Din ordinul înalt al voiei Tale
E răsvrătit blestem ori ce suspin ;

De aceea 'n fața ta cu umilință
Genunchii plec și fruntea mi-o închin
Slăvind pe veci suprema ta ființă.

Traducerile operilor citate mai sus, vădese din partea D-lui Codreanu o mare abilitate și o adâncă pricepere a rolului traducătorului ; căci o traducere atunci este desăvârșită, când îți dă impresia că opera a fost de la 'nceput scrisă în limba traducătorului ; și aceasta este impresia pe care ți-o dă și *Martira* și *Prințesa 'ndepărtată* și *Cyrano de Bergerac*.

În aceasta din urmă lucrare d-l Codreanu avea de învins o greutate atât de mare, încât în fața ei un altul s'ar fi dat biruit. *Cyrano de Bergerac* al lui Rostand e o operă atât de special franțuzească, cu jocuri de cuvinte, cu o culoare locală și epocală foarte caracterizată, însușiri cari îngreuiiau în mod covârșitor sarcina traducătorului.

D-l Codreanu a știut să învingă toate aceste dificultăți cu atâta dibăcie, încât adeseori simți o nespus de plăcută surprindere constatând că, dacă ar fi cu putință, comparând textele, să uiți care a fost primul creator

al operei, n'ai putea să afirmi fără șovăire dacă a fost tradusă din franțuzește în românește sau vice versa, atât de identice sunt vers cu vers imaginile și atât de egal de curgătoare sunt acele versuri.

Am să citez numai un pasagiu ; toate sunt tot atât de impecabil traduse :

Actul al III. Scena sub balcon, în care Cyrano de Bergerac, văzând că Cristian nu prinde cu destulă înlesnire cuvintele pe care i le suflă din umbră, vorbește el direct Roxanei prefăcându-și glasul.

În textul francez :

Tous ceux, tous ceux, tous ceux
Qui me viendront, je vais vous les jeter, en touffe,
Sans les mettre en bouquet : je vous aime, j'étouffe,
Je t'aime, je suis fou, je n'en peux plus, c'est trop ;
Ton nom est dans mon cœur comme dans un grelot,
Et comme tout le temps, Roxane, je frissonne,
Tout le temps la grelot s'agite et le nom sonne !

De toi je me souviens de tout, j'ai tout aimé :
Je sais que l'an dernier, un jour, le douze mai,
Pour sortir le matin tu changeas de coiffure !
J'ai tellement pris pour clarté ta chevelure
Que comme lorsqu'on a trop fixé le soleil,
On voit sur toute chose ensuite un rond vermeil,
Sur tout quand j'ai quitté le feux dont tu m'inondes,
Mon regard ébloui pose des taches blondes !

Roxane

Oui c'est bien de l'amour

Cyrano

Certes ce sentiment

Qui m'envahit, terrible et jaloux, c'est vraiment
De l'amour, il en a toute la fureur triste !
De l'amour, — et pourtant il n'est pas égoïste !
Ah ! que pour ton bonheur je donnerais le mien,
Quand même tu ne devrais n'en savoir jamais rien,
S'il se pouvait parfois, que de loin j'entendisse
Rire un peu le bonheur né de mon sacrifice !
Chaque regard de toi suscite une vertu

Nouvelle, une vaillance en moi ! Commences-tu
 A comprendre à présent ? Voyons, te rends tu compte ?
 Sens-tu mon âme un peu, dans cette ombre qui monte ?
 Oh ! mais vraiment, ce soir, c'est trop beau, c'est trop doux !
 Je vous dis tout cela, vous m'écoutez, moi, vous !
 C'est trop ! Dans mon espoir même le plus modeste
 Je n'ai jamais espéré tant ! Il ne me reste
 Qu'à mourir maintenant. C'est à cause des mots
 Que je dis qu'elle tremble entre les bleus rameaux !
 Car vous tremblez, comme une feuille entre les feuilles
 Car tu tremblez ! car j'ai senti, que tu le veuilles
 Ou non, le tremblement adoré de ta main
 Descendre tout le long des branches du jasmin !

In traducerea română :

Cyrano

O ! totul, totul tot !

Ți-arunc așa de-a valma cuvintele'n grămadă,
 Fără să fac din ele buchete de paradă.
 Mă'năbuș și-mi pierd mințea, mi-ești dragă, n'am alt țel
 În suflet al tău nume port ca'ntr'un clopoțel,
 Și cum într'una tremur de dragoste nebună
 Se mișcă clopoțelul și numele tău sună !
 Nu uit nimic din tine și tot ador... Ce vrai,
 Știu zi cu zi trecutul. Vezi, an, la șapte Mai,
 Când ai ieșit de-acasă schimbași pieptănătura
 Și atâta drept lumină eu ți-am luat figura,
 Încât precum spre soare când te-ai uitat profund
 Pe urmă vezi oriunde un cerc de foc rotund, —
 Așa, de cat la tine, privirea-mi vagobondă
 În tot ce-i iese'n cale străvede o pată blondă.

Roxana

Da ! asta e iubire...

Cyrano

Iubire negreșit !

Da apriga simțire de care-s stăpănit,
Cumplită și geloasă în furia ei tristă,
Iubire e,—și totuși deloc nu-i egoistă!
O! toată fericirea mi-aș da-o pentru-a ta
Chiar dacă niciodată nimic tu n'ai afla,
S'ascult măcar în taină c'o mulțumire mută
Cum râde fericirea din jertfa mea născută!
Mereu cu-a ta privire în inimă-mi trezești
Virtuți și-avânturi nouă! Incepi să deslușești
Ce se petrece'n mine? Îți dai tu seama bine?
Simți tu sburând din umbră tot sufletu-mi spre tine?
O! prea-i frumoasă noaptea! Prea-i dulce visul meu!
Îți spun acestea toate și tu m'ascuți... tu... eu...
E prea mult. Nici în visuri cât mai puțin modeste
N'am cutezat vre-o dată să sper la toate-aceste,
O! pot muri de-acuma căci printre ramuri, sus,
Ea tremură de vraja cuvintelor ce-am spus.
Căci tremuri ca o frunză 'ntre frunze 'nfiorată!
Da tremuri! Și simțit-am, de vrei ori nu de-odată,
Al mâinei tale tremur cu farmecu-i sfios,
Pe-un ram de iasomie cum se coboară 'n jos.

Dacă reprezentarea piesei primită cu elogii de Teatrul Național din București, nu ar fi fost întârziată de cheltuelile mari ce necesitează montarea ei, o lungă serie de reprezentații ar fi câștigat d-lui Codreanu o mare notorietate și multe din versurile traducerii sale ar fi în gura multora, așa cum sunt versurile operei originale.

Dacă Academia Română vrea să urmeze tradițiunea de a acorda marele premiu *Năsturel* nu atât pentru recunoașterea valorii unei opere, ci mai ales pentru răsplătirea și încoronarea unei întregi cariere literare, — atunci cariera bunului poet orb, care într-o epocă de feroce materialism, care îmbrânțește toate energiile spre îndeletniciri mai lucrative, continuă să scrie sonete impecabile, merită această încoronare.

SECȚIUNEA LITERARĂ

Premiul Adamachi.

Lucian Blaga, *Poemele luminei și Pietre pentru templul meu*. — Premiat cu 2000 lei — *Raport de I. A. Brătescu-Voinești*.

Poemele luminei și Pietre pentru templul meu, de Lucian Blaga, sunt două volumașe, mici ca proporții, dar al căror cuprins nu lasă nici o îndoială că avem de-aface cu un scriitor și un gânditor de valoare. Deși lipsite de cadență și de rimă, bucățile intitulate *Poemele luminei* sunt fără îndoială poezii, prin frumusețea comparațiilor și a imaginilor, prin adâncimea ideilor și alegerea termenilor în cari sunt exprimate și mai ales prin permanenta preocupare a vieții poetului de marele mister al existenței. *Vreau să joc, Gorunul, Liniște, Scoica*, sunt niște adevărate juvaere.

Cel de al doilea volum, *Pietre pentru templul meu*, cuprinde o culegere de reflecții ale autorului asupra diverselor sisteme filosofice, asupra credințelor religioase, și un mănuchiș de cugetări și de maxime clare și originale. Pentru ambele lucrări d-l Lucian Blaga merită acordarea unei părți din premiul divizibil Adamachi.

Demostene Botez, *Floarea pământului*. — Premiat cu 1000 lei. — *Raport de I. A. Brătescu-Voinești*

Volumul domnului Botez cuprinde 58 de poezii, foarte corecte ca formă și multe din ele foarte frumoase ca fond.

Vigoarea și originalitatea sa în descrierea frumuseților naturii, claritatea, pătrunderea și discreția în exprimarea sentimentelor și lipsa de afectare și de manierism deosebește complect pe d-l Botez de pleiada poezilor tineri, din care face parte. Nu se răsvrătește împotriva măsurii, a ritmului și a rimei, pentru a adopta forma versului liber, cum fac atâți poeți din ziua de azi. În volumul d-lui Botez nu întâlnim nici fauni, nici satiri, nici chiparoși, nici sicomori, nici simfonii în roz, pentru că domnia sa a înțeles câtă pagubă aduce poeziei lipsa de sinceritate și afectarea.

Nu este o singură bucată din tot volumul, în care să nu găsești măcar câteva versuri nouă necetite aiurea. *În pădure, Castanii, Tristeți atavice*, sunt bucăți cari clasează pe d-l Botez printre poeții de primul rang. Volumul său merită acordarea unei părți din premiul Adamachi.

Elena Farago, *Șoaptele amurgului și Din traista lui Moș Crăciun*. — Premiată cu 1000 lei. — Raport de d-l I. A Brătescu-Voinești.

Doamna Elena Farago ocupă cu drept cuvânt un loc de frunte în poezia românească. În bucățile cuprinse în volumul *Șoaptele amurgului* găsim aceleași însușiri de muzicalitate a versului, de claritate în exprimarea imaginilor, pe cari ne-am obișnuit să le admirăm la această sânguitoare și modestă scriitoare.

Sunt în acest volum unele bucăți, ca bunăoară *Eră o fântână, Iubește-mi mâinile, O fecioară bătrână plânge*, cu ritmuri, cadențe și rime atât de potrivite sentimentelor ce se descriu întrînsele, încât îți par nu bucăți de versuri, ci melodii.

Volumul cel de al doilea *Din traista lui Moș Crăciun*, cuprinde povești și istorioare în versuri pentru copii, dintre cari unele sunt foarte reușite.

Negreșit ambele volume ale d-nei Farago merită acordarea unei părți din premiul divizibil la care au fost propuse.

Morariu Leca, *Dela noi, povești bucovinene*. — Premiat cu 1000 lei. — Raport de Sextil Pușcariu.

Basmele poporului nostru prezintă un dublu interes, folcloristic și literar. În colecțiile cele mai multe, mai ales în cele tipărite în anii din urmă, primează interesul folcloristic. Culegătorii caută să reproducă cât mai exact povestirea omului dela țară, chiar cu lipsurile și asperitățile ei, când povestitorul e mai puțin talentat. Numai pe baza unui material cules astfel, cu exactitatea fotografiei, se pot face studii științifice de folclor.

Dar în povestirile fantastice ce se moștenesc din generație în generație e cuprinsă o mare parte de poezie eternă, care nu poate fi gustată decât atunci când ne desbrăcăm de preocupările de natură științifică și gustăm opera de artă în toată puritatea ei. În fixarea în scris a lor, culegătorul nu se mai aseamănă fotografului, ci portretistului, care trebuie să fie însuși un artist creator.

La noi, Ispirescu și Creangă sunt până acuma aproape singurii care au izbutit să ne redea în colecțiile lor poezia basmului popular. Mai ales Creangă, căci Ispirescu a strecurat uneori elemente străine în poveștile noastre, neputându-se reține cu totul de a face apropieri pseudo-savante cu mitologia clasică și a altor popoare. Ispirescu, afară de aceea nu a băut din izvorul limpede dela țară, ci din fântâna din suburbiile orașului.

D-l Leca Morariu mi se pare că continuă opera lui Creangă. Ca și acesta, înainte de a așterne pe hârtie povestea auzită incidental, el a descoperit, cu in-

tuiția artistului adevărat, părțile tipice ale basmului românesc, așa cum ele rezultă din istorisirea celor mai buni povestitori. Subiectul rămâne urzeala pe care mâna măească „alege” țesătura artistică. Cunoșcător desăvârșit al limbei populare din colțul nordic moldovean, pătrunzând în tainele stilului popular atât de caracteristic și totuși atât de neimitabil, el izbutește să ne dea toată gama de culori care-l înviorează.

Cetind aceste povești «de la noi» simțim imediat că în fața noastră nu avem o contrafacere, care caută să ne înșele prin efecte ușoare, ci o adevărată operă de artă, în care sunt sintetizate în mod discret toate calitățile de stil pe care veacuri întregi le-a selecționat la poporul nostru cu aptitudini artistice atât de remarcabile.

Cred dar că Academia Română va trebui să premieze opera celui ce continuă cu atât talent tradiția lui Ioan Creangă.

Premiul Neuschotz de 2.000 lei.

C. Sandu-Aldea, *Călugărenii*, București.—*Raport de Sextil Pușcariu.*

Noul volum a d-lui C. Sandu-Aldea putea fi scris înainte de 1914. Evenimentele mari, cari au răscolit sufletele de atunci încoace și au adus cu sine o revizuire a concepțiilor despre viață, au trecut par'că fără să-l atingă. Ori cât de neașteptată este această constatare, ea se poate face la aproape toți scriitorii noștri consacrați.

«Racila», una dintre cele mai puternice romane din volum, ne arată a același mediu pe care l'a mai descris cu măiestrie de atâtea ori, iar în «Sfântu Ilie», deși ni se dă un episod din războiu, regăsim aceleași note pe cari le-am mai admirat în romanele sale anterioare.

Nouă este povestirea care a dat titlul întregului volum. Pentru întâia oară d-l Sandu-Aldea atacă novela istorică, alegându-și figura măreață și atât de actuală a lui Mihai-Vodă Viteazul. Autorul a studiat epoca întreagă cu scrupulozitatea obicinuită din lucrările sale științifice și urmele acestor investigații istorice, precum și amănuntele de tehnică militară, pe care le cunoaște din viața sa de ofițer, apar la tot pasul; în „Călugărenii” d-lui Sandu-Aldea, paginile cele mai frumoase sânt însă cele dela început, în cari fantezia sa nu-i legată însă de izvoarele sale și poate crea în libertate scene de o admirabilă intuiție istorică.

Cea mai interesantă bucată din volum este «Biruitoarii». Ea ne dă măsura talentului d-lui S. A., cu marile sale calități și cu scăderile sale. Avem la început impresia că autorul a izbutit să ne dea marele roman social pe care-l așteptam de mult dela dânsul. Acest început într'adevăr are proporțiile

mari de roman, suntem introduși în redacția „Săgeții”, unde pe dinaintea ochilor noștri trec, bine caracterizați, cei ce o compun, începând cu bătrânul corector Niculescu, urmând cu administratorul Vameșul, cu dubiosul Vânătoru, cu Ardeleanul atât de delicios schițat și sfârșind cu directorul Petrișoru preocupat, de prietenii cu puternicii zilei. Fiecare din aceste personaje vine cu viața sa sufletească deosebită, cu nădejdi și aspirațiuni mari sau cu doruri potolite de decepțiile vieții, și creiază atmosfera acea specială a redacției, atât de bine prinsă, încât simțim imediat că autorul însuși trebuie să-și fi petrecut anii cei mai frumoși ai tinereții sale muncind ca gazetar. Pentru ca să ne poată dezvălui și mai bine firea fiecăruia din acești anonimi mucenici ai condeiului, poetul îi aduce pe toți într-o frumoasă zi de Maiu, la o excursie, unde, în sânul naturii înviate, sufletele devin comunicative, unde cei doi Ardeleni prinși de gât dau drumul într-o doină de acasă întregului alean care-i muncește, iar bătrânul corector se dă de-a tumba într'un elan de însuflețire.

Incetul cu incetul în cursul povestirii, unele din acestea persoane se retrag în umbra rostului de personaje epizodice și grija autorului se concentrează asupra lui Hidrașcu și a lui Vânătoru. Cunoaștem viața anterioară a acestora și cu deosebire istoria lungă și tristă a lui Vânătoru, nevrednicul trădător al neamului său oropsit dela țară.

Când am așteptă ca, după această artistică pregătire, să putem urmări pas de pas în cariera sa de „biruitor” pe eroul romanului, pe acel Hidrașcu, pe care autorul îl învâluie dela început cu simpatie și ni-l apropie sufletește, răsufletul poetului se oprește în chip brusc.

Această disproporție de factură mi se pare caracteristică pentru stadiul de dezvoltare al literaturii noastre.

Cu toate că între scriitorii ultimelor decenii avem talente remarcabile, drama și romanul n'a ieșit încă din faza încercărilor. Se pare că pentru ca aceste genuri literare complicate să izbutească, se cere mai mult decât talentul sporadic al câtorva scriitori: e nevoie de o tradiție, de o pregătire prin munca unor generații de înaintași.

Dar neaflând în noul volum al d-lui Sandu-Aldea evoluțiunea artistică, pe care credeam că cei șase ani de frământări sufletești o vor aduce, nu trebuie să uităm că ei ne desvâluie din belșug toate calitățile sale vechi. Același avânt tineresc, aceeași forță elementară în descrierea conflictelor sufletești, alături de o o adâncă poezie în descrierea frumuseților naturii, străbat și paginile acestui volum. Măestria stilului său vânos, a rămas aceeași și în deosebi apar iarăși notele sale particulare în toată puterea lor, înainte de toate arta de a caracteriza prin dialogul viu, scurt și palpitant. Limba crisă de d-l Sandu-Aldea are claritatea apei de munte. Ca unul care caut

de ani de zile să pătrund științificește nuanțele cele mai subtile ale graiului românesc, mărturisesc că de câte ori citesc un nou volum al acestui autor am marea plăcere de a descoperi pe măestrul neîntrecut al limbei noastre literare, bogată, curată, limpede și clară.

Pentru acestea calități ale sale recomand din toată inima cartea d-lui Sandu-Aldea spre a fi premiată.

Premiul Toncoviceanu de 1000 lei

Mihail Lungeanu, *În sărbători, Icoane din viața țărâniei. A doua tipăritură revăzută și adăugită, cu un cuvânt lămuritor, critici și răspunsuri*. București. — *Raport de I. Bianu*.

Cartea aceasta este o veche și simpatică cunoștință. A mai fost prezentată la același premiu divizibil Adamachi în 1912, când colegul Bârseanu a făcut asupra ei un mințios raport, arătându-i interesul, calitățile și scăderile. Autorul, față de mulți concurenți de valoare superioară, între cari eră și volumul de poezii al lui Cerna, nu a ajuns la nici o parte din premiul spre care râvnise. Nu este mai puțin adevărat însă că cuprinsul acestui volum — în noua ediție îmbunătățită după multe sfaturi ale colegului raportor dela 1912 — este de un interes deosebit.

Autorul, născut și crescut în mijlocul unui ținut românesc din cele mai caracteristice ale vieții poporului nostru, la Rucărul Muscelului, înzestrat fiind cu darul observației despre obiceiurile și credințele cari constituiesc fibrele cele mai intime ale vieții lui sufletești, ne descrie în această carte unele din ele cu un colorit atât de viu, cu un realism atât de natural, cum nu cunosc altele în literatura noastră.

Sărbătorile răposatului Marian continuate de d-l Pamfile sunt descrieri obiective, firește de mare preț. D-l Lungeanu ne înfățișează însă credințele și practicile legate de sărbătorile descrise chiar în cadrul viu al vieții sătenilor noștri. De un interes cu totul deosebit este spre pildă povestirea sub titlul «După răscovăit», în care se înfățișează obiceiul de colindare a fetelor la Sf. Vasile sau Anul Nou pe la casele cu flăcăi. Se dă textul câtorva din aceste colinde, cari sunt un fel de răspuns la colindele flăcăilor dela Crăciun.

Sunt douăsprezece povestiri în acest fel, unele mai interesante decât altele. Toate sunt scrise într'un stil atât de potrivit cu modul de a vorbi al ăcelor din a căror vicață sunt luate, încât le putem pune fără teamă de greșală în familia lui Creangă.

Volumul este însoțit de o scurtă dar interesantă autobiografie a autorului și este urmat de un mic dosar literar, compus din criticele cari s'au făcut asupra întâiei ediții și de răspunsurile autorului, răspunsuri judicioase și caracterizate printr'o cuviință demnă, care ar fi bine să fie totdeauna întrebuințată în toate discuțiile literare.

Cartea d-lui Lungeanu ar merita fără îndoială o parte din premiul Adamachi, dacă în marea concurență de cărți de valoare prezentate în acest an la concursul acestui premiu, judecata Secțiunii l'ar pune între cel din rândul întâiu.

SECȚIUNEA ISTORICĂ

Premiul Constantinide de 4.000 lei.

Florian Cristescu, *Povestea neamului nostru*, București 1920. — Premiat cu 2000 lei. — *Raport de I. Nistor*.

Autorul a avut fericita inspirație de a scrie povestea neamului românesc dela fundarea Romei până'n zilele lui Neagoe Basarab. Întâmplările, așa de abundente și variate, sunt povestite în șase lungi și posomorâte seri de iarnă, pentru luminarea sufletelor și înveselirea inimilor amărâte de necazurile vieții. Căci după autor, poveștile sunt niște fecioare blânde și frumoase cari râd și plâng cu toată lumea, pe cari le întâlnim ori unde și cari nu mor niciodată. Ele ne mângăie în leagăn și ne întovărășesc până la mormânt.

Povestea pe care autorul ține să ni-o spună, este povestea cea minunată neamului nostru, și ar fi păcat de frumusețea ei să nu ne-o spună în întregime. Și astfel d-l Cristescu, se așează tacticos și pe indelete la caerul încăruntit al vremurilor străbune și toarce mereu firul variatelor și vijelioselor întâmplări pentru a-l așterne pe hârtie albă și curată ca și sufletul său, pe înțelesul tuturor, într'o limbă dulce și armonioasă, familiară sinceră, limpede și curgătoare, plină de pilde și icoane, cum îi place să asculte țărânului nostru, căci lui, care a luptat și pățimit pentru întregirea și izbăvirea neamului, este închinată această prea frumoasă carte.

Indrăgostit de faptele mărețe ale trecutului și de farmecul personagiilor cari le-au săvârșit, autorul desvelește rând pe rând chipurile mărețe ale zămisliților, făuritorilor și apărătorilor acestui neam, a datătorilor de legi și datini, începând cu Traian Făt-Frumos și Decebal Smeul Codrilor, și continuând cu Atila cel Sângeros, cu Ioniță cel Frumos, cu Descălicători Negru-Vodă din Făgăraș și Dragoș Soarele Maramureșului. Nu uită nici de Vlaicu-Vodă și Bogdan Bătrânul, de Mircea și Alexandru cel Bun, de

Iancu Vodă Ungureanul și nici de Vlad-Țepeș răsbunătorul tuturor strâmbătăților. Cu Neagoe-Vodă rupe firul povestirii făgăduind că va continua în a doua carte «A Românilor poveste, că înainte mult mai este».

În urzeala povestirii găsim adeseori împletite versuri de Alecsandri, Eminescu, Coșbuc și alții cari învioșează povestea și-i împrumută un farmec deosebit. Năvălirea barbarilor nu putea fi zugrăvită mai dramatic și sugestiv de cum o făcuse Alecsandri în Sentinela Română. Bătălia dela Rovine capătă vieță prin versurile nemuritoare ale lui Eminescu. Ciocnirea sângeroasă din munții Argeșului nu putea fi caracterizată mai bine decât prin muștrarea lui Coșbuc: «Voit-a Dumnezeu să certe, mândria ta Carol Roberte». Pentru a face ca povestea să primească o formă cât se poate de intuitivă, autorul a grijit să o inzestreze cu numeroase ilustrațiuni vii și sugestive, ieșite de sub penelul iscusit al d-lui A. Murnu.

Prin scrierea aceasta, d-l Florian Cristescu, binecunoscutul redactor al «Fluerășului», a îmbogățit literatura populară românească cu o foarte prețioasă și folositoare carte, care n'ar trebui să lipsească din mâna nici unui cărturar român. Ea face cinste autorului deopotrivă cu celelalte publicații ale sale, prețioase și meritorii, cari toate împreună îi asigură un loc de cinste în literatura noastră, așezându-l în rândul celor mai de seamă povestitori pentru copii și pentru popor. Pentru a răsplăti și încuraja o muncă și a consacra un talent real de povestitor, recomand Academiei premiarea scrierii d-lui Cristescu cu premiul Constantinide.

Maior George G. Garoescu, *In focul mitralierii*. București 1919.—Premiat cu 1000 lei. — *Raport de S. Mehedinți*.

Militarii de obicei scriu cinstit — adică obiectiv. Povestirea de față cuprinde tot ce a văzut autorul de la 14 August 1916, când a trecut granița la Predeal, până la 22 Noemvrie, când a aflat în tranșeele de la Varnița căderea lui Kerenschi și începutul tratativelor de pace.

• În totul nu-s decât 82 de pagine, dar cuprind atâta intensitate de vieță, încât chiar omul cel mai potolit se simte mișcat. Tânărul ofițer scrie cu mare îndemănare. Nici urmă de vorbe căutate — semnul stilului fals. Atât sufletul oamenilor, cât și priveliștile naturii sunt schițate repede și caracteristic. Teama din noaptea întâi, când se coboră pe valea Timișului, încrederea firească după cucerirea celei dintâi tranșee, furia soldatului în luptă și omenia față de dușmanii răniți pe care îi mângăie, după ce pocnetul armelor încetează, toate sunt povestite cu o remarcabilă simplitate.

Dar luptătorul are vreme să se uite și alături de drum: speranțele românilor la început, desnădejdea în clipa retragerii sumedenia de morți, și

răniți, părăsiți în voia soartei, retragerea cu toate grozăviile, bolile, refacearea, speranțele ofensivei din 1917 și decepțiunile, din cauza oratorilor înflăcărați și analfabeți care au păcătoșit toată armata rusă, fac din cartea maiorului Garoescu un prețios document omenesc. — Pentru mine ea e o dovadă că de câte ori sufletul vibrează cu sinceritate, forma artistică vine aproape de la sine.

De aceea, propun să se dea autorului o parte cât se va putea mai mare din premiul Constandinide.

Ioan D. Condurachi, *Soli și agenți ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul XVII-lea*. Premiat cu 500 lei. — Raport de Andrei Rădulescu.

D-l Ioan D. Condurachi, unul din premiații Academiei din anii trecuți, prezintă o nouă lucrare de 70 pag. intitulată: *Soli și agenți ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea*, care a fost primită încă din 1919 să fie publicată în *Anale*, după introducerea unor modificări.

În primul capitol autorul schițează începuturile relațiilor politice ale Moldovei cu Turcia, iar în cap. II, cari formează aproape toată lucrarea, tratează despre persoanele, prin cari se întrețineau raporturile politice cu Turcii, consacrand câte o secțiune: solilor, ostaticilor, protectorilor, și agenților sau Capuchehaelelor. Despre aceștia din urmă se ocupă pe larg, lămurind denumirea lor, pomenind câțiva mai însemnați, vorbind despre numirea, atribuțiunile, imunitățile și prerogativele, lefurile, locuința și rapoartele acestor agenți ai Domnilor noștri.

Broșura cuprinde lucruri, cari pot interesa pe oricine și mai ales pe juriști; ei vor găsi aici pagini frumoase din trecutul relațiilor noastre cu Poarta.

Autorul a utilizat o mare parte din materialul publicat, s'a străduit să-l aranjeze metodic și să-l exprime într-o formă plăcută.

Ar fi fost totuși de dorit să fi întrebuințat și mai multe documente nepublicate, să fi dat o expunere mai concentrată și în special să fi renunțat la prea multele citate din izvoare în textul expunerii.

Cu toate acestea, apreciind-o în trăsături generale, ea este o contribuțiune interesantă pentru studiul relațiilor noastre internaționale.

De aceea sunt de părere că, față de alte lucrări, aceasta poate fi luată în considerare pentru o parte din premiul, la care a fost depusă.

Este de așteptat că d-l Condurachi ne va prezenta lucrări tot mai bune și mai ales este de dorit ca și alți autori de scrieri juridice să năzuească mai numeroși — la încununarea operelor lor de către Academie, care urmărește desvoltarea tuturor formelor de cultură românească.

Virgiliu Stef. Serdaru, *Lupta dela Mărășești*. Premiat cu 500 lei. — Raport de General C. N. Herjcu.

Publicațiunea d-lui Virgiliu Stef. Serdaru, care concură la premiul Constantinide (divizibil), e un studiu istoric?

După titlul ce poartă: «Lupta dela Mărășești-Oituz», da. După mărturisirea ce face în prefata cărții că „s'a servit de documente oficiale pentru ca să poată da povestirii preciziunea cea mai mare (pag. 13)“, da.

Dar, după cuprinsul ei, după factura ce i-a dat, lucrarea nupoate fi considerată ca un studiu istoric, sau mai bine zis o contribuțiune la alcătuirea istoriei războiului nostru.

Nici titlul cărții nu se potrivește cu conținutul ei. La Mărășești și la Oituz nu s'a dat o simplă luptă, ci o serie de lupte crâncene și istovitoare, cari constituiesc, la un loc, neuitatele bătălii dela Mărășești, Panciu, Mărăști și Oituz. Deci titlul trebuia să fie «Bătăliile dela Mărășești și Oituz».

Pentru a lămuri caracterul istoric al lucrării, autorul declară că „a studiat marea bătălie zi cu zi din punctul de vedere brut al stării de spirit în Muntenia, Moldova și pe front (pag. 14), și că «Volumul e documentat cu comunicate oficiale ale Marelui Cartier Român, comunicate cari formează de acum o Biblie a Neamului românesc». Nu știu dacă pentru a reconstitui o mare bătălie e nevoie a se studiă, zi cu zi din punctul de vedere brut, starea de spirit și de pe front și dinapoia și dinaintea lui. Știu însă că studiul unei bătălii e eminentamente tehnic, dublat de studiul factorului moral. Acest din urmă constituie primul capitol al studiului. Ultimul capitol, urmările bătăliei e de ordin material și moral. Intre primul și ultimul se încadrează întreaga bătălie. Cât pentru comunicatele Marelui Cartier, nu știu dacă în vre-o țară din lume li s'a dat caracterul unei *Sfinte Biblii*, chiar dacă au fost trecute prin cel mai riguros purgatoriu. La noi...?

Se vede că din studiul asupra stării de spirit din spatele frontului nostru autorul a conchis că „Germanii erau siguri de succes“, când au pornit atacul asupra Mărășeștilor (pag. 79 și următoarele). Această afirmațiune cerea o cercetare mai adâncă. Generalissimul armatelor vrăjmașe din România cunoștea destul valoarea armatei noastre, acum refăcută și bine înzestrată, ca să creadă într-o victorie sigură, dar cercetarea cauzei, care l-a determinat să ia ofensiva, iese din cadrul analizei mele. Această cauză l-a făcut să atace cu toată puterea materială de care dispunea, cu tot avântul unei armate deprinsă de mult și cu războiul, și cu sacrificiul și cu victoria. Bătăliile au fost crâncene. Și de o parte și de alta luptătorii și conducătorii lor, și-au făcut cu sfîntenie datoria, dar câștigul a fost al nostru, și armata țerii a săvârșit la Siret, Sușița, Oituz și Troțuș, fapte de războiu neîntrecute nici chiar de cele mai glo-

rioase din epoca de aur a țărilor române, de cari vorbesc cronicarii noștri. Ele ne-au făcut să uităm zilele de durere și de doliu ce ne-au adus dezastrurile dela Turtucaia, Sibiiu și Isbicieni și înfrângerile dela Porumbacu, Jiu Brașov, Argeș.... Slavă să aducem armatei și mulțumire Domnului!

Lucrarea d-lui Serdaru nu poate fi considerată ca o contribuțiune la istoria războiului nostru.

Istoria unui războiu, sau a unei părți dintr'un războiu, nu se scrie nici în timpul războiului nici îndată după el. Prezentului nu i se poate da o formă istorică, căci, pentru a descurcă complexul actelor cari constituiesc un războiu, nu e de ajuns a consulta comunicatele oficiale, ci trebuie să adunăm date și documente din nenumărate izvoare, cari nu sunt scoase la lumină decât mult mai târziu, și a căror cercetare cere timp, muncă și pricepere.

Studiul faptelor petrecute azi sau ieri nu se face decât descriptiv (nativ), sau critic; el ne dă icoana prezentului așa cum se pare fiecăruia că-l vede. Istoria însă ne dă icoana trecutului, dar această icoană trebuie să fie a trecutului real, nu a trecutului închipuit.

Observațiunea mea nu esclude, deci, studiile ce se pot face asupra diferitelor evenimente ale unui războiu chiar în timpul desfășurării lor, căci aceste *studii preliminare*, dacă sunt destul de documentate, sau făcute «la fața locului», pot ușura mult sarcina viitorului istoriograf. În categoria acestora intră lucrările apărute până astăzi în bibliografia războiului: „Studii Critice” asupra unor anumite evenimente, „Note din Campanie” adunate zi cu zi în carnetul, pe care militarul-scriitor îl poartă în sacul său din spinare, „Scrisorile” corespondenților de războiu, cari însoțesc armatele, publicate de ziarele politice, sau de revistele militare.

Cartea de față nu poate face parte din nici una din aceste categorii.

Atunci unde o putem clasă?

Scopul urmărit de autor a fost să facă cunoscut eroismul desfășurat de trupele noastre în bătăliile dela Mărășești-Oituz. Pentru a-și atinge scopul el amestecă *relațiunile istorice* (schițarea frontului de bătae, planul de luptă german, descrierea luptelor, comunicatele oficiale, ordinele de zi, etc....) cu *narațiunile* asupra unor epizode de războiu.

Asupra celor dintâi mi-am spus cuvântul: le atribuiu o prea mică valoare.

Mă voiu opri la cele din urmă.

Prin introducerea unor narațiuni în lucrarea sa, autorul a voit să-i dea caracterul unei cărți menite să formeze inima și sufletul tinerilor cetitori, căci în adevăr sunt înălțătoare faptele colective, sau individuale, săvârșite de oștenii noștri în sângeroasele lupte din Iulie și August (1917) pe șesul Siretului și în munții Moldovei, și vor trebui scrise cu litere mari în «Cartea patriotului român». Cunoșc și eu destule fapte de bravură, de abnegațiune, de eroism

petrecute în alte armate, dar pentru mine nu există nici una care să poată întrece eroismul legendar al tinerei Ecaterina Teodoroiu, temeritatea Căpitănelui Demetriade, și câte altele.

Dar descrierea faptelor de vitejie și de devotament petrecute într'un războiu nu constituie o lucrare riguros istorică, ci mai mult literară. Astfel privită, în descrierea unui episod dintr'o bătălie, sau luptă, scriitorul va trebui să-i determine bine viața—căci fiecare episod își are viața lui proprie—și pentru aceasta el va căuta să scoată în vază evenimentele generale sau faptele particulare, cari-l caracterizează, și să lase în fundul tabloului pe toate celelalte. Aceasta însă cere autorului știința analizării faptelor, îndemânare la scris, imaginațiune și gust. Compozițiunea și stilul nu sunt niciodată de prisos ca să facem dintr'un mic fapt de războiu o povestire interesantă, plăcută și atrăgătoare pentru cetitor, în care el să găsească un învățământ moral și patriotic, *cu condițiune numai ca adevărul să rămână neatins.*

În rezumat, pentru o asemenea lucrare se cere scriitorului: să cunoască desăvârșit faptele pe cari le povestește, și apoi să știe să întoarcă neconținut condeiul pentru a găsi cuvântul nemerit și legătura dintre cuvinte.

Încercarea d-lui Serdaru e laudabilă. Eu însă, în locul nesfârșitelor comunicate ale marelui Cartier român și ordine de zi, pe cari le cheamă în ajutor ca să dovedească veracitatea faptelor și cari măresc volumul lucrării, aș fi preferit o carte numai cu povestiri eroice culese de pe toate câmpurile de luptă, unde bravele noastre trupe s'au măsurat cu adversarele lor germane austro-ungare și bulgare. Ce nu aș da să văd o asemenea carte ieșită dintr'o pană meșteșugită, în care pe lângă Regimentul 32 Infanterie, Ecaterina Teodoroiu, Căpitani Ignat și Demetriade, se mai găsesc și alte icoane la cari să mă închin!

Străinii ne vorbesc de o întreagă companie de infanterie, care s'a stins luptând într'un șanț de lângă gara Bertalan (Nord de Brașov) în luptele din Octobrie 1916; de o mână de bravi, cari au luptat în gara Predeal până au tras cel din urmă cartuș, până a căzut cel din urmă luptător; de glorioasa apărare a trupelor române în pozițiunea dela Topraizar din Dobrogea; de luptele din munții dela Est de Olt, din zilele de 6-8 Noemvrie.

Și eu cunosc eroismul Regimentului 79 de Infanterie, care la Turtucaia a luptat singur 3 zile împotriva unei întregi diviziuni bulgare, fără să se dea învins, deși redus în urmă la o mână de luptători. (Regimentul compus din 4 batalioane a luptat cu diviziunea a 4-a bulgară, care avea 24 batalioane. După 3 zile de luptă, regimentul, care avea 68 ofițeri și 4580 oameni de trupă, a rămas numai cu 22 ofițeri—46 fiind morți sau răniți—și cu 1000 oameni, din cari 500 în stare de a mai lupta). Cunosc spiritul de

sacrificiu al Regimentului 5 de Obuziere care, tot la Turtucaia, a stat neclintit pe pozițiunea de luptă până a tras ultimul șrapnel, când trupele bulgare începuse să se strecoare printre tunurile lui; mai cunosc și eroismul bătrânului sergent veteran *Donici*, care a căzut în capul escadronului (Regimentul 9 de Roșiori), în lupta dela Robănești și mai cunosc și alte multe...

O asemenea carte, când va fi scrisă, va fi în adevăr „Biblia patriotului român”. Când va fi scrisă? Cât mai curând, dacă Academia Română va binevoi a-i consacra un premiu pentru anul viitor.

Incheiu. Nu cunosc valoarea celorlalte scrieri, cari concură la premiul Constantinide, dar, dacă valoarea lor nu întrece valoarea scrierii d-lui Serdaru, cred că s'ar putea acorda și acestei o mică parte ca titlul de încurajare.

MIRCEA CEL BĂTRÂN

CUVÂNTARE COMEMORATIVĂ
LA CINCI SUTE DE ANI DELA MOARTEA LUI

De

DIMITRE ONCIUL
Membru al Academiei Române

Sedința dela 15 Februarie 1918.

*Înalt Preasfințite Părinte,
Pioșilor creștini,*

Mircea Vodă cel Bătrân, a cărui pomenire de 500 de ani dela moartea lui o serbăm astăzi, a ocupat tronul Basarabilor într'un timp când tânărul principat al Țerii-Românești, după abia un secol dela întemeiere, se află în cea mai mare cumpănă.

Ca și trimis de Pronie, el veni atunci să țină frânele Statului și să hotărească soarta țerii sale și a neamului românesc, în vreme ce Semiluna musulmană își întindea stăpânirea până la Dunăre și marea Adriatică, dărâmând rând pe rând Statele creștine ale Bulgarilor, Sârbilor și Grecilor, în cele din urmă și falnicul regat al Ungurilor, și amenințând să aducă aceeași soartă și tinerilor principate ale Românilor din Țara-Românească și Moldova.

Dar aci, puterea covârșitoare a Osmanilor a întâmpinat mai întâiu rezistența inimoasă a lui Mircea, «principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager», cum îl caracterizează cronicarul turcesc (după traducerea latină: «*princeps... inter Christianos fortissimus et acerrimus*»). (1)

(1) Leunclavius, *Historia Musulmana Turcorum de monumentis ipsorum exscripta* (1591), col. 418.

Între cei mai de frunte luptători ai creștinătății în secolul său, ca și pe urmă Stefan cel Mare și Mihai Viteazul, câteși trei au înscris cu spada lor — în luptă sfântă pentru Cruce și civilizație creștină, în luptă eroică pentru neam — pagini în istorie care sunt fala neamului românesc.

În 32 de ani de domnie (1386 — 1418), «Mircea Vodă cel Bătrân, după niște semne ce să văd, vrednic de laudă», — zice cronicarul nostru — «multe lucruri va fi făcut vrednice de auzit». (1)

Comemorând aci domnia lui binecuvântată, cuvine-se deci să ne reamintim vrednicele lui fapte, și mai ales acele prin care el a strălucit ca Domn creștin și apărător al creștinătății.

*

Înălțându-se pe tronul întemeiat de strămoșul său Basarab Voevod (Negru-Vodă al tradiției), grija lui Mircea cea mai dintâiu eră să desăvârșească și să înzestreze fundațiunile bisericești ale tatălui său Radu Voevod, mănăstirile dela Tismana, Cozia și Cotmeana. Chiar în primul an de domnie, el le întări moșiile și drepturile hărăzite lor de tatăl său și de fratele său Dan Voevod, adăugând și altele din partea sa, și începù să zidescă frumoasa biserică dela Cozia, pe care și-o alese ca loc de veșnică odihnă, un monument al artei creștine și românești. Vechile ei frescuri ne-au păstrat și chipul lui zugrăvit ca ctitor, ținând biserica, împreună cu fiul său Mihail, pe care l-a asociat la domnie.

În primul său hrisov pentru Cozia, din anul 1387, el are titlul:

«Eu cel întru Christos Dumnezeu binecredinciosul, și binecinstitorul, și de Christos iubitorul, și singur stăpânitorul Ion Mircea, «mare Voevod și Domn, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui «Dumnezeu stăpânind și domnind toată țara Ungrovlahiei și părțile «de peste munți încă și spre părțile tătarești, și Amlașului și «Făgărașului herțeg, și banatului dela Severin domn, și de amân- «două părțile de peste toată Dunărea până la marea cea mare și «cetății Dârstorului stăpânitor». (2)

(1) Cronica atribuită lui Constantin Căpitanul, ed. Laurianu și Bălcescu, *Magazin istoric* I, 95 = N. Iorga, *Istoriile Domnilor Țării-Românești de Constantin Căpitanul Filăpescu* (1902), p. 12.

(2) Originalul în Arhivele Statului (trad. rom. în Condica Coziei), din care titlul și partea relativă la stăpânirea asupra Dârstorului (=Silistrei) sunt reproduse aci (la sfârșit) în fotografie. — Ediție: Miletič și Agura, Даро-Помѣстѣ и тѣхната славанска писменостѣ

Acest titlu, care se repetă în hrisoavele lui Mircea până la sfârșitul domniei lui, arată întinderea ce stăpânirea Domnului Terii-Românești avea la acea epocă.

Părțile de peste munți, pe care le stăpâneă cu titluri de «herțeg» (lat. *dux*) al Amlășului și Făgărașului», cum și banatul Severinului, prin care se înțelegea cetatea Severinului cu ținutul ei, erau în stăpânirea Domnilor români încă înainte de Mircea, ca feud unguresc, sub suzeranitatea regelui Ungariei. (1)

De asemenea posesiunea «spre părțile tătărești» eră o stăpânire mai veche. Ea cuprindea părțile cucerite pe la mijlocul secolului al XIV-lea dela Tătari, între Ialomița și marea Neagră. (2) Partea de peste Prut a acestei posesiuni, fiind unită apoi cu Moldova, a fost numită «Basarabia», ca parte ce fusese în stăpânirea Basara-

(Extras din *Sbornik* IX, Sofia 1893), p. 117 (după fotografia anexată). Mănăstirea se numia atunci *Nucel* (editat greșit Кучет); după zidirea bisericii lui Mircea, ea s'a numit Cozia, sub care nume se află mai întâiu la 1388 (Condica Coziei). Hrisovul s'a editat fără an, care lipsește în fotografie. Originalul are a. 6895 (= 1 Septembrie 1386—31 August 1387), scris pe margine (cum se întâlnește adeseori și în alte hrisoave), acum în parte alterat. În condicile mănăstirii (Arch. St.), ca și în inventarul documentelor ei, hrisovul e trecut cu acelaș an. Hasdeu, *Istoria critică a Românilor* (1874), p. 130, îl citează după original, cu observația: „se citește foarte clar anul 6895“. Aceiaș dată la Cipariu, *Archiv pentru filologie și istorie* (1867), p. 77; *Revista istorică a Arhivelor României* (Indice de documente) II (1876), p. 107; Brezoianu, *Vechile instituțiuni ale României* (1882), p. 230.

(1) Cf. studiul meu: *Titlul lui Mircea cel Bătrân și posesiunile lui*, în „Convorbiri Literare“ XXXV—XXXVII (1901—1903): Titlul, XXXV, 1010; Banatul Severinului, XXXVI, 27; Amlășul și Făgărașul, p. 716; Stăpânirea feodelor ungurești, XXXVII, 16, 209.

(2) La 1358, Țara-Românească a Basarabilor propriu zisă se întindea numai până la Prahova și Ialomița. (Hurmuzaki-Iorga, *Documente privitoare la istoria Românilor* XV, 1). Partea spre răsărit de această linie, liberată de sub stăpânirea Tătarilor de către oștile regelui Ungariei Ludovic I, în unire cu Românii, la 1345—1346, eră socotită ca aparținând regatului Ungariei. În 1347 se înființează aci episcopatul catolic de Milcov, sub protectoratul Ungariei, ca restaurare a fostului episcopat al Cumanilor (1228—1241), distrus de Tătari. (Hurmuzaki-Densusianu, *Documente* I 2, 4; cf. *ibid.* I, 102, 107, 429, 622). În această parte, «circa metas regni Ungarie versus Tartaros» *ibid.* I 2, 216—217 a. 1374, eră posesiunea „spre părțile tătărești“ din titlul lui Mircea. Aci, ținutul dintre gura Ialomiței și Siret, care la 1358 e arătat ca aparținând regatului Ungariei, se găsește la 1368 în stăpânirea Domnului Terii-Românești. (*Ibid.* I 2, 144—145=XV, 1—2). Acest teritoriu a fost unit cu Țara-Românească, probabil îndată după liberarea lui de sub Tătari, ca feud unguresc, cum el se prezintă și în titlul lui Mircea, unde e numit împreună cu „părțile de peste munți“, ca posesiune exterioară, în afară de „țara Ungrovlahiei“ propriu zisă.

bilor din Țara-Românească. (1) Numai dela 1812 încoace, numele străbun al acestui ținut dela gurile Dunării și ținutul mării a fost întins asupra întregii părți moldovenești dintre Prut și Nistru ce ne-a fost răpită atunci, — Basarabia căreia azi din prăpastia pierzării pare să răsară aurora mântuirii.

Posesiunea de peste Dunăre, pentru care diplomele latinești ale lui Mircea dau titlul: «Despot al țerii lui Dobrotici și Domn al Dristorului» (*terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri Dominus*), (2) cuprindea mai mult sau mai puțin Dobrogea de astăzi cu cetatea Silistra. Ea fiind în titlul lui Mircea chiar dela începutul domniei, a fost dobândită după moartea despotului Dobrotici (între 1385 și 1387), un dinast înrudit cu casa imperială bizantină, care stăpânise litoralul mării Negre dela gurile Dunării până lângă Mesembria (la sud de Varna). (3) Fiul acestuia, Ivanco, se află stăpânind apoi numai în partea de miazăzi, în împrejurimile Varnei, (4) pe când partea de miazănoapte a țerii lui Dobrotici, numită apoi Dobrogea, eră în stăpânirea lui Mircea. După cronicile noastre, cum și după o cronică bulgărească mai veche, Dan Vodă, fratele și predecesorul lui Mircea, a fost ucis într'un războiu cu Șişman țarul Bulgarilor. (5) Lupta eră, cum se pare, în legătura cu moș-

(1) După Dim. Cantemir, *Descriptio Moldaviae* (ediția Academiei Române, 1872), p. 19, „Basarabia“ cuprindea ținuturile: Ismail, Chilia, Cetatea-Albă și Bugiac. Stăpânirea Basarabilor până în timpul lui Mircea se întindea aci, pe malul stâng al Dunării, până la marea Neagră (litoralul ținutului Chilie), hotărîndu-se „la stînga“ cu Moldova, care se întindea de asemenea până la mare (la Cetatea-Albă). Laonicus Chalcocondylas (*Corpus scriptorum historiae Byzantinae*, ed. Bonnae), p. 77. Cf. Hasdeu, *Ist. crit.* p. 3 — 10; Iorga, *Studii istorice asupra Chilie și Cetății-Albe* (1900).

(2) *Docum.* I 2, 322, 334.

(3) Jireček, *Geschichte der Bulgaren* (1876), p. 320, 324, 336. — Iorga, *Veneția în Marea Neagră: Dobrotici*, în „Analele Acad. Rom.“ Mem. S. Ist. XXXVI (1914). — Înainte de Dobrotici, litoralul pontic, cu castelele Cavarna, Cranea (= Ekrene), Kellia sau Lycostomion (= Chilia veche pe malul drept al brațului Chilia), Gerania, Drystra (= Silistra), Caliacra, se află pe la 1320 în stăpânirea patriarhului de Constantinople. Miklosich & Müller, *Acta Patriarchatus Constantinopolitani* I, 95 = Hurmuzaki-Iorga, *Docum.* XIV, 1. — Pe la mijlocul secolului al XIV-lea, se găsește aci Dobrotici (*Dobrotitzas*), care fusese în serviciul imperiului bizantin, ca „strateg“, și căruia împăratul Ioan V Paleologul îi cedă acel teritoriu în oarecare dependență de imperiu. Ioannes Cantacuzenus (*Corpus script. hist. Byz.*) II, 584 — 585; III, 62 — 63.

(4) Leunclavius, col. 265.

(5) Cronica lui Mihail Moxa (1620), ed. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni* I (1878), 402: „Pre acea vreme ucise și Șuşman domnul Șcheilor pre Dan voevod domnul rumănesc“. Faptul e trecut fără an, între evenimente dintre 1372 și 1389. În celelalte cronici

tenirea lui Dobrotici, ocupată atunci, împreună cu cetatea Silistra ca posesiune deosebită, luată dela Şişman. (1) Tot în legătură cu posesiune transdanubiană, ca „Despot al ţerii lui Dobrotici“, Mircea avea emblema despotatului, pajura bizantină, cum se vede la chipul lui dela Cozia.

Această întindere, peste Dunăre, până la marea Neagră şi peste munţi, avea stăpânirea lui Mircea, cum arată titlul din hrisoavele lui, ca şi acte privitoare la posesiunile respective. (2) Eră cea mai mare întindere de durată mai lungă ce se constată sub un Domn al Terii-Româneşti.

*

Ca stăpânitor al Amlaşului, Făgăraşului şi Severinului, sub suzeranitate ungurească, Mircea eră în strânse legături cu regele

româneşti (*Magazin istoric* IV, 233 şi I, 91), uciderea lui Dan de către Şişman e pusă la 6864 (= 1356), care nu poate fi decât o transcriere greşită a anului „swca“ (6894=1386-cauzată prin litera veche „c“ (scrisă mai târziu „u“), care şi în alte cazuri se găseşte adese ori greşit transcrisă. În cronica bulgărească (dela începutul secolului XV), ed. I. Bogdan în „Archiv für slavische Philologie“ XIII (1891), p. 530, se spune într-o glosă marginală: „Şişman ţarul bulgăresc ucise pe Dan voevod, fratele lui Mircea voevod“. Data: „în anul 6902 (= 1393) luna Septemvrie 23“ ce urmează imediat nu se poate raporta decât la prinderea lui Şişman de către Turci, menţionată în text (fără an, întâmplată la supunerea Bulgariei în 1393), iar nu la uciderea lui Dan, care în hrisovul succesorului său Mircea din 1387 pentru mănăstirea Tismana (Arch. St., ed. Hasdeu, *Archiva istorică* III, 191 — 193) e numit ca „răposat“.

(1) După cronicile turceşti, Silistra eră, pe timpul expediţiunilor făcute sub Murad I în Bulgaria (în anii 1386 şi 1388, în stăpânirea lui Şişman, dela care ea ar fi fost luată atunci de Turci. Seadeddin, *Chronica dell' origine e progressi della Casa ottomana* I (1649), 138; Leunclavius, col. 273—274.—În 1387, 1390 şi 1391, Silistra fiind constatată prin documente în stăpânirea lui Mircea, ştirea cronicilor turceşti că ea aparţinea lui Şişman pare să se intemeieze pe stăpânirea acestuia înainte de 1387; iar cuprinderea ei de către Turci ar fi urmat la supunerea definitivă a Bulgariei în 1393, pusă greşit în cronicile turceşti pe timpul expediţiei din 1388, fiind confundate aci, ca şi în alte locuri, mai multe expediţiuni în una singură. Ca posesiune ce a fost luată dela Şişman, Silistra e numită, în titlul lui Mircea („Despot al ţerii lui Dobrotici şi Domn al Dristorului“), deosebit de ţara lui Dobrotici. Cf. Iorga, *Chilia şi Cetatea-Albă*, p. 63 — 65, şi *Geschichte des osmanischen Reiches* I (1908), 259—260, unde se admite că Mircea a pierdut Silistra după data hrisovului din 1387 şi a recăstigat-o înainte de actul din 1390.

(2) *Docum.* I 2, 341 a. 1391: Mircea Voevod dăruieşte o moşie în ţara Făgăraşului. N. Densuşianu, *Monumente pentru istoria ţerii Făgăraşului* (1885), p. 8 a. 1511, p. 34 a. 1663: confirmări de donaţiuni făcute de Mircea Voevod în ţara Făgăraşului. — În hrisovul din 1387 pentru mănăstirea Cozia, Mircea porunceşte căpeteniilor cetăţii Dristorului să respecte şi să păzească dreptul pescuitului în bălţile din împrejurime, conferit mănăstirii. (V. reproducţia fotografică).

Ungariei Sigismund de Luxemburg, margrav al Brandenburgului, dela 1410 și împărat al Germaniei. Bunele lor relațiuni n'au fost turburate niciodată în tot timpul domniei lui Mircea, care în alăturarea sa la puternicul vecin din apus găseă cel mai sigur razem contra pericolului amenințator din răsărit. Aceste legături firești au mai fost întărite și printr'un tractat de alianță defensivă și ofensivă contra Turcilor, încheiat între Sigismund și Mircea, în Martie 1395, la Brașov. (1)

Prin mijlocirea Domnului Moldovei Petru Mușat, amicul și aliatul său din țara-soră, Mircea încheie, în 1390, și o alianță cu regele Poloniei, înnoită repetat în anii următori. (2) Eră o alianță de asigurare ce aveă în vedere atât apărarea contra unor eventuale încercări ale regelui Ungariei de a supune suzeranității sale Țara-Românească și Moldova, vechi năzuințe ungurești, cât și apărarea reciprocă contra ori-cărui dușman.

Prin aceste legături și alianțe, prevăzătorul Domn al Țerii-Românești se pregăteă să înfrunte cumplita furtună ce-l amenință din partea lui Baiazit sultanul Osmanilor, supranumit „Fulgerul“.

El provocase mânia acestuia, venind în ajutor Sărbilor în menocita bătălie dela Câmpul-Mierlelor din 1389, unde oastea creștină, condusă de Lazăr cneazul Sărbilor, fu învinsă de Turci, Lazăr căzând pe câmpul de luptă. (3) Serbia învinsă se închină învingătorului, supunându-se suzeranității turcești, cu îndatorirea de a plăti tribut și de a servi cu trupe auxiliare în oastea sultanului.

Sub aceiaș suzeranitate se închinase mai înainte Bulgaria, cum și Ivanko fiul lui Dobrotici. Dar în 1393, Bulgaria lui Șişman fu prefăcută în provincie turcească, țarul ei fiind detronat și aruncat în închisoare, unde se sfârși. Stăpânirea nemijlocită a sultanului se întindeă acum până la Dunăre, în hotar cu Țara-Românească.

În anul următor, Baiazit Fulgerul trecu Dunărea, ca să îngenuche și pe Mircea sau să-l zdrobească. La Rovine, lângă Craiova, s'a dat memorabila bătălie din 10 Octomvrie 1394, unde Mircea—după mărturii sârbești, bulgărești, bizantine, italienești-raguzane și

(1) *Docum.* I 2, 359.

(2) *Ibid.*, p. 315 a. 1389; p. 322 — 323 a. 1390; p. 334 a. 1391; p. 824 a. 1403; p. 472 a. 1411.

(3) Seadeddin I, 142, după care „principii Valahiei și Bogdaniei (= Moldovei)“ au luat parte ca aliați ai Sărbilor. Leunclavius, col. 287, menționează numai „Valahi“ între aliați.

românești — a învins pe Baiazit. (1) „Și fu războiu mare cât se întunecă văzduhul de mulțimea săgetelor“, — zice cronicarul nostru, — „așa de se vărsă sânge mult cât eră văile crunte“, — „și mai pierdû Baiazit oastea lui cu totul“. (2)

Mircea singur cu Românii săi, fără niciun ajutor din altă parte, a reputat această învingere, în lupta sfântă ce a întreprins pentru creștinătate.

În primăvara următoare, regele Ungariei Sigismund îi veni în ajutor, conform alianței încheiate atunci, ca să susțină pe aliatul său, în acelaș timp și vasalul său pentru posesiunile de peste munți, contra nouelor atacuri, când oastea turcească a înaintat până la capitala Argeș. (3) În Maiu 1395, amândoi împreună repurtară o

(1) Analele sârbești, ed. Stojanovic, in *Glasnik* LIII (1883), p. 75, și in *Spomenik* III, (1890), p. 126, 132, 140. — Cronica bulgărească, ed. Bogdan, p. 530. — Phrantzes (*Corpus script. hist. Byz.*), p. 82. — Cronica lui Moxa, p. 402. — Cronicele Terii-Românești (*Magazin istoric* IV, 233 și I, 95) pun bătălia „pe Ialomîța“, probabil după o localitate Rovine din acea parte, confundată cu localitatea cu acelaș nume (*rovina* = vîgăună mlăstinoasă) din analele sârbești. Cf. Mihail Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, ed. Iorga (1902), p. 496: „la Rovine de pe Ialomîța“. Tunusli, *Ἰστορία τῆς Βλαχίας* (1806), p. 126, 247, (trad. Sion, *Istoria Terii-Românești*, p. 67, 129), ca și „Anonimul românesc“ citat de Șincai, *Chronica Românilor*, a. 1383, unde „Rovina“ e localizată „în județul Ialomîței“. — După Mauro Orbini, *Il regno degli Slavi* (1601), p. 279, și Luccari, *Copioso ristretto degli annali di Rausa* (1605), p. 72, locul bătăliei, numit în analele sârbești „la Rovine“, în cântece populare sârbești, „Urvina“ (Hasdeu, *Originile Craiovei*, in „Columna lui Traian“ VIII, 663), unde a căzut Marco Kralevici, eră „lângă orașul Craiova“. — Xenopol, *Istoria Românilor* II (1889), 110, pune greșit bătălia dela Rovine la sfârșitul domniei lui Mircea, sub sultanul Mohamed I (1413 — 1421), iar în *Histoire des Roumains* I (1896), 258, la 1396, după bătălia dela Nicopole. Analele sârbești contemporane dau data precisă de 10 Octomvrie 6903 (=1394); cronica lui Moxa și unele anale sârbești dau anul 6903 fără lună; iar cronica bulgărească pune aceeaș bătălie, fără an, între 1389 și 1395. Cu aceste mărturii concordă și Phrantzes, care pune expediția neizbutită a lui Baiazit contra lui Mircea înainte de bătălia dela Nicopole.

(2) Cronica lui Moxa, l. c. Asemenea în cronica bulgărească, l. c.

(3) Leunclavius, col. 320: in loco quem Turci tam Arcas, quam Artzes nominant... Seadeddin I, 165: ad una Montagna (ceea ce corespunde cu regiunea muntoasă dela Argeș). În ambele cronici, această expediție a lui Baiazit în Țara-Românească e pusă la anul hegirei 793 (=1391), care dată eronată a fost admisă și în publicațiunile asupra istoriei imperiului otoman ca și în istoriografia noastră. Expediția nu se putea face decât după supunerea definitivă a Bulgariei în 1393, când ea este constatată și prin mărturii contemporane. După cronicile turcești, ea a urmat după ce Mircea atacase pe Turci, trecând Dunărea, unde a pustit o parte de țară și a omorit un număr mare de musulmani. Motivul acestei incursiuni eră, cum se va vedea mai jos, ocuparea posesiunii transdubiene a lui Mircea de către Turci, după supunerea Bulgariei. În urma cruntei lupte dela Rovine, pe care cronicile turcești o trec sub tăcere, Mircea, slăbit

nouă învingere asupra Turcilor, la Turnu-Măgurele, în fața Nicopolei. (1)

prin pierderile suferite și atacat de nou la Argeș, a fost nevoit să se retragă în Ardeal, iar Turcii puseră în domnie pe un pretendent Vlad ca vasal turcesc. Cronica bulgărească, după ce povestește lupta pe care analele sârbești o pun la Rovine, unde „mulți Turci au perit, ... așa de se spărie însuș Baiazit și fugi“, adaugă: „deci puse pe unul din familia domnitoare (владетель = *ἄρχων*, *princeps*) să domnească în țară, iar Mircea fugi în părțile ungurești“. Această mărturie contemporană se confirmă și prin documente, după care Mircea a fost pe atunci în Ardeal, unde la 7 Martie 1395 încheie alianța cu Sigismund contra Turcilor, și s'a restabilit în domnie cu ajutorul acestuia. *Docum.* I 2, 359, 431; *Codex diplom. patr. Hunguricus* VII, 438. Voievodul impus de Turci ca vasal turcesc era Vlad, constatat pe urmă ca uzurpator și pretendent la domnie (*Docum.* I 2, 374), care a fost învins de oastea ungurească ce a venit în ajutor lui Mircea (1395), apoi prins și dus în Ungaria (1396). *Docum.* I 2, 383—384, 395—396 (unde luptele cu „Vlahii“, și atacul făcut asupra lui Sigismund la întoarcere privesc pe partizanii lui Vlad, nu pe Mircea, cum greșit s'a crezut); Wenzel, *Stibor Vajda*, în „*Értekezések a történelmi tudományok köréből*“ IV (1874), p. 99—101. — E fals că în acest război cu Turcii, pus greșit la 1391, Mircea a fost „bătut și prins de ei și surgunit la Brusa în Asia, de unde Turcii îl liberează după ce consimte a le închină țara și a le plăti tribut“ (Xenopol, *Ist. Rom.* II, 93—94; *Hist. d. Roum.* I, 255). În *Viața S-tei Paraschive*, pe care se întemeiază această aserțiune fantastică, e vorba de țarul bulgar dela Vidin (Srațimir, fratele lui Șisman, după cronica bulgărească și analele sârbești, prins de Turci la 1398), nu de Mircea. Cf. Kalužniacki, *Zur älteren Paraskevalitteratur* (Extras din „*Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften*“ Ph.-H. Cl. CXLI, Wien 1899), pag. 84. — Tributul românesc pe care cronicile turcești îl pun în timpul acesui război nu poate fi atribuit decât lui Vlad.

●(1) Data expediției, în timpul căreia muri soția lui Sigismund, la 17 Maiu 1395, e constatată și prin diplomele acestuia. Ultima diplomă a lui Sigismund, dată în Ungaria înainte de expediție, este din 8 Maiu 1395, iar cea dintâi după întoarcere este din 26 Iulie acelaș an; la 6 Iulie, el era încă la Câmpulung. Deci între 8 și 17 Maiu 1395 Sigismund a intrat în Țara-Românească, iar între 6 și 28 Iulie el s'a întors în regatul său. Cf. A. Huber, *Die Gefangennehmung der Königinnen Elisabeth und Maria von Ungarn, und die Kämpfe K. Sigismunds gegen die neapolitanische Partei und die übrigen Reichsfeinde in den Jahren 1386—1395*, în „*Archiv f. oesterr. Gesch.*“ LXVI (1884), 541 ș. u.— în timpul războiului în care a fost învins Baiazit, început cu bătălia dela Rovine și sfârșit cu înfrângerea Turcilor la Turnu-Măgurele (pe atunci Nicopolea-mică, *Nicopolis minor*), au căzut (după analele sârbești, cronica bulgărească și cronica lui Moxa) principii sârbi Marco Kralevici și Constantin Dragaș, care erau în armata turcească. Mauro Orbini și Luccari numesc numai pe Marco Kralevici, căzut în lupta întâmplată „lângă, orașul Craiova“ (la „Urvina“, după cântece populare sârbești), unde fu înfrânt (*rotto*) Baiazit. Se știe că Constantin Dragaș a murit în ziua de 17 Maiu 1395. Miklosich, *Monumenta Serbica*, p. 227; Miklosich & Müller, *Acta Patriarchatus Constantinopolitani* II, 260 (Act din Octomvrie 1395, din care reiese că Constantin era atunci mort de trei luni trecute și trăia cu șase luni mai înainte; deci el murise între 1 Aprilie și 31 Iulie ceea ce concordă cu data de 17 Maiu din *Monumenta Serbica*). Cf. Litzica, *Din domnia lui Mircea-Vodă*, în „*Conv. Lit.*“ XXXV (1901), p. 366, unde pe acest temei se sus-

Aceste succese încurajară pe Sigismund să întreprindă, în anul următor, expediția cruciată ce o pregătea pentru a scoate pe Turci din Europa. Oastea creștină reunită în acest scop se compunea din Unguri, Germani, Francezi, Englezi, Italieni, Boemi, Poloni, la care s'a alăturat Mircea cu Românii. (1)^a Mândra oaste, în care era floarea Occidentului creștin, cu burgravul de Nüremberg comite de Zollern, străbunul dinastiei Hohenzollern, număra la 60.000 de oameni călărime, cu 40.000 pedestrime, pe lângă o flotilă armată. Era prima dată când călărașii și arcașii români legau frăție de arme cu cavalerii împlătoși ai Occidentului german-latin.

În Septembrie 1396, oastea creștină ajunsese la Nicopole. Aci se întâmpină Baiazid.

După un scriitor german care se află în oaste, Mircea a cerut ca el cu Românii să înceapă lupta. (2) Această propunere a fost susținută și de Sigismund cu generalii unguri, în consiliul de război. (3) Motivul era că Mircea cunoștea mai bine felul de luptă al Turcilor. Dar cavalerii francezi reclamau pentru dânsii onoarea primului atac.

Francezii, intrând cei dintâi în luptă, ău obținut dela început oarecare succese; dar înaintând prea repede, s'au depărtat prea mult de grosul armatei, și căzând în cursa ce li s'a întins prin retragere simulată, au fost zdrobiți cu desăvârșire. Sigismund venind cu restul

ține că bătălia dela Rovine s'a întâmplat la 17 Maiu 1395, când Sigismund a venit în ajutor lui Mircea. După mărturiile cunoscute, nu putem însă admite mai mult decât că în acea zi a murit Constantin, căzând în luptele întâmplătoare atunci în Țara-Românească pe timpul expediției lui Sigismund. Cu privire la moartea lui Marco Kraleveci, căzut „lângă Craiova”, la „Ūrvina” (= Rovina), nu avem decât data analelor sârbești pentru bătălia dela Rovine, 10 Octombrie 1394 (dată fixată, poate, chiar după ziua morții lui). Marco și Constantin murind în același război, care a durat din Octombrie 1394 până în Maiu 1395, ambii principii au fost numiți împreună în analele și cronicile respective, deși au căzut în lupte diferite. Ori-și-cum, memorabila învingere dela Rovine, lângă Craiova, despre care mărturiile ungurești nu fac nici o mențiune și pe care toate celelalte mărturii o atribue lui Mircea singur, nu putea să fie reputată de Mircea la 17 Maiu 1395, cu ajutorul lui Sigismund, care n'a intrat în țară decât după 8 Maiu. Cf. *Titlul lui Mircea cel Bătrân*, «Conv. Lit.» XXXVII, 215 — 216.

(1) Chalcocondylas, p. 69, 75. — Aschbach, *Geschichte K. Sigmunds*, I (1838), cap. V. — Delaville le Roulx, *La France en Orient au XIV-e siècle*, I (1886), livre III: Nicopolis 1395 (cu bibliografia completă). — Regele Carol I, *Nicopole*, în „Analele Acad. Rom.” Mem. S. Ist. XXVI (1904). — Iorga, *Gesch. d. osman. Reiches* I.

(2) *Hans Schillbergers Reisebuch*, ed. Langmantel (1885), p. 3.

(3) Aschbach, *op. cit.* I, 102, — Delaville le Roulx, *op. cit.* I, 261.

armatei nu mai putea să repare nenorocirea. Oastea creștină suferi o grea înfrângere.

Spre a se răsbună asupra lui Mircea pentru participarea lui la acest războiu nenorocos pentru creștini, Baiazit, încă în anul după bătălia dela Nicopole, trecu Dunărea în Țara-Românească. Dar aci el întâmpină o vitejească rezistență, așa încât fu nevoit să se întoarcă fără izbândă. (1)

Ce frumos și adevărat tot-odată caracterizează Eminescu eroica luptă a lui Mircea, făcându-l să vorbească fâlcicului sultan astfel:

„Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul !
 Și de-aceea tot ce mișcă'n țara asta, riul, ramul;
 Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este;
 Dușmănit vei fi de toate, făr' a prinde chiar de veste.
 N'avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
 Care nu se'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid !“

*

După o a patra izbândă, repurtată — cum arată o mărturie contemporană — asupra unei oști turcești ce năvăli în țară la 1400, (2) Mircea făcù, în cele din urmă, pace cu Turcii. El se învoi să plătească tribut, garantându-i-se autonomia și integritatea țerii, cu dreptul de alegere a Domnului dintre fiii de Domni ai dinastiei naționale, după vechiul obicei al pământului.

În acelaș timp, îi fu retrocedată posesiunea transdanubiană, Dobrogea cu Silistra, care fusese ocupată de Turci în luptele după supunerea Bulgariei în 1393. (3) După această dată, ea nu se mai

(1) Chalcocondylas, p. 79 — 80 (după bătălia dela Nicopole). — După Leunclavius, col. 332 — 333, Baiazit ar fi fost învingător în această expediție, ceea ce se desminte prin mărturia irecuzabilă a lui Chalcocondylas. — Dlugosz, *Historia Polonica*, ed. Przewdzicki III (*Opera omnia* XII), 514, pune în iarna după bătălia dela Nicopole o incursiune turcească în Ungaria.

(2) Iorga, *Acte și Fragmente* III (1897, p. 4—5. Cf. *Docum.* I 2, 429. În legătură cu această luptă ar fi și ostilitățile lui Mircea cu Baiazit (pe la 1400), menționate într'un raport din 1402. Iorga, *Notes et Extraits* I (1899), 116—117.

(3) Odată cu supunerea definitivă a Bulgariei, pusă în cronicile turcești la 1388 (în loc de 1393), Leunclavius, col. 276, menționează și ocuparea posesiunii transdanubiene a lui Mircea, cu Silistra. El zice: «Zistova capta, processit ulterius cum exercitu versus illas arcas et castella quae olim Transalpini Valachi Danubium traicentes occupaverant in Bulgaria; et nullo labore, praesidiariis in captivitate abductis, omnia recuperavit». Despre ocuparea Silistrei, col. 273 — 274. În cele următoare însă (col. 325), el pune ocuparea Silistrei de către Baiazit la anul hegirei 795 (=16 Noemvrie 1392—

află în titlul din hrisoavele lui Mircea până pe la 1403, când ea reapare iarăși în titlul lui, mai întâiu sub forma de «Domn al multor cetăți turcești», (1) apoi cu vechiul titlu dela începutul domniei. (2)

4 Noemvrie 1393), deci pe timpul supunerii și incorporării Bulgariei. Aceeiasă dată, el o dă și în *Annales Sultanorum Othmanidarum* (1596), p. 15: «Silistriam et Empolim sue subiecit imperio: quod quidem accidit anno 795».

(1) *Docum.* I 2, 825. Scrisoarea lui Mircea către regele Poloniei Vladislav, din Giurgiu 10 August, fără an. Tot din Giurgiu este și actul din 16 Septemvrie 1403 prin care Mircea reînnoește alianța cu regele Poloniei (*ibid.* p. 824); aci el poartă titlul cel scurt, fără posesiunile de peste munți și de peste Dunăre (ca în scrisoarea de mai sus), care lipsesc și în tratatul de alianță cu același rege, din 17 Maiu 1411 (*ibid.* p. 472), dat în Giurgiu (*Joriow*, nu *Imoiow*, cum s'a editat). Din scrisoarea fără an se vede că în timpul din urmă, pe când Mircea era încă în raporturi ostile cu Turcii, a fost oarecare neînțelegere între dânsul și Vladislav, ceea ce concordă cu încordarea constatată printr'un act din 1395 (*ibid.* p. 817), unde voevodul Țerii Românești e numit, alături de regele Ungariei, între dușmanii lui Vladislav. După acest criteriu, scrisoarea pare să fie anterioară actului din 16 Septemvrie 1403 prin care s'a reînnoit alianța (probabil din același an, cum se va vedea mai jos). Faptul că în scrisoare, ca și în tratatul din 1411, Mircea numește pe Vladislav ca «rudă»—ceea ce, după Xenopol, *Ist. Rom.* II, 107, ar fi de explicat prin căsătoria lui Alexandru cel Bun cu Ringala, «sora» (= vara) lui Vladislav—nu poate avea acest temei, deoarece căsătoria cu Ringala a urmat după 2 Noemvrie 1418 (6928 poate fi și 1417), data morții primei soții Ana, cum arată inscripția de pe mormântul acesteia. Melchisedec, *Notițe istorice și archeologice* (1885), p. 62. Cf. Iorga, *Relațiile cu Lembergul* (1900), p. 7 a. 1419: se trimet daruri soției lui Alexandru (Ringala). Dar Alexandru era înrudit cu Ringala, cum se știe, «tertio [consanguinitatis] et affinitatis gradu», ceea ce a fost motivul canonic pentru divorțul lor (1420). Dacă înrudirea lui Mircea cu Vladislav, ca «consanguini» (*consanguinitatis fraternitas*), ar fi de explicat prin mijlocirea lui Alexandru (ca presupusă rudă a lui Mircea), pe timpul domniei căruia, în adevăr, ca tocmai este constatată (nu și mai înainte, la încheierea tratatelor de alianță din 1390 și 1391), atunci ea ar putea să fie în legătură cu înrudirea lui Alexandru cu Ringala, deci și cu Vladislav, înainte de căsătoria lui cu dânsa. Aceasta conjectură ar avea mai multă probabilitate decât o «consanguinitate» directă între Mircea și Vladislav, pentru care nu găsim niciun punct de sprijin în mărturiile cunoscute.

(2) Venelin, *Влахо-болгарскія или Дакo-славянскія грамоты* (1840), p. 22 = Miletic și Agura *op. cit.*, p. 119 a. 6915 (=1406) Noemvrie 23. — Miletic și Agura, p. 119–121 a. 6917 (= 1409 = Venelin, p. 18–19, și Hasdeu, *Arch. ist.* I. 97, cu anul greșit 6907 (=1399) în loc de 6917 (originalul în *Arch. St.*, cu a. „suai” având ultima literă spălăcită, însă totuși vizibilă). — I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țerii-Românești cu Brașovul și cu Țara-Ungurească* (1905), p. 3 a. 1413. — I. Bogdan, *Un hrisev al lui Mircea cel Bătrân*, în «Analele Acad. Rom.» Mem. S. Ist. XXVI (1903), p. 4 a. 1415. — Inedit, în *Archivul Statului* și în colecția Acad. Rom., fără dată; unul din 6898 (=1389) Septemvrie 4, în *Condica veche a Coziei I*, f. 145. — Fotino, *Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας* III (1819, 370 (trad. Sion, *Istoria generală a Daciei* III, 217), citează titlul întreg după un hrisev al lui Mircea din 6901 (=1393), azi necunoscut, cu adausul: «și al tuturor țărilor și orașelor până la hotarul Adrianopolei». Cf. *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 496, Tunusli, I. c.

Cum se vede, ea i-a fost restituită la încheierea păcii, în schimbul tributului. Ultima dată, ea se află încă în titlul fiului său Mihail, urmaș în domnie (1418—1420), (1) sub care a fost pierdută în războiul cu Turcii, (2) până la recucerirea ei în războiul Independenței.

Capitulațiunea lui Mircea (pusă la anul hegirei 805 = 1402 d. Chr., în concordanță cu data când posesiunea transdanubiană reapare în titlul lui) a format baza legăturilor ulterioare ale Țării-Românești cu Poarta otomană. (3) Eră o înțelegere de bună voie,

și «Anonimul românesc» l. c., unde se spune că Baiazit, bătut la Rovine, «a fost alungat până la hotarele Adrianopolei». (După supunerea Bulgariei în 1393, stăpânirea lui Mircea se hotărea cu imperiul otoman, a cărui capitală eră Adrianopole.) Intre 1393 și 1406 sunt cunoscute numai acte fără posesiunea transdanubiană în titlu (afară de cel din 10 August fără an, în tot cazul, anterior celui din 1406). Cf. *Titlul lui Mircea cel Bătrân*: «Conv. Lit.» XXXV, 1012—1013.

(1) În *Cronologia tabelară*, ed. Iorga, *Operele lui Constantin Cantacuzino* (1901), p. 22, se citează un hrisov din 10 Iulie 6926 (=1418) în care Mihail are titlul tradus de autor: «Domnul Țării-Românești și munților, și cătră țara tătarască, și amândouă părțile de dincoace și peste Dunăre, și până la Poarta de hier, și până la marea Neagră». Într'un hrisov pentru mănăstirea Cozia, cu data 6927 (=1419), în care numele original *Mihail* a fost ras și înlocuit cu *Radul* (după timp, Radul II Praznaglava, rivalul lui Dan II, succesorul lui Mihail), cunoscându-se încă urmele numelui *Μαχαρις* în monogramă (aproape toate literele) ca și în text (un rest din *χ*), Mihail are titlul întreg al tatălui său Mircea. Originalul în Arch. St., reproduc în fotografie la Hasdeu, *Negru-Vodă* (1898). Cf. scrierea mea: *Originile Principatelor Române* (1899), p. 202—205. — Într'un hrisov al lui Radu II din 1 Iunie 1421 (trad. rom. în *Condica veche a Coziei I*, f. 249), se află în titlu: «și preste Dunăre până la marea cea mare», sub care formă nu e sigur dacă se poate înțelege aci posesiunea transdanubiană («de amândouă părțile de peste toată Dunărea până la marea cea mare»).

(2) După cronicile turcești, cetățile Isaccea și Ienisala (în Dobrogea) au fost ocupate de Turci în expediția făcută sub Mohamed I (1413—1421) în Țara-Românească, pe care ele o pun la a. 819 (=1416), când Turcii au avut și lupte cu Ungurii, atacând Severinul. Seadeddin I, 344; Leunclavius, *Hist.*, col. 473.—Luptele dela Severin s'au întâmplat însă la 1419—1420, când Ungurii l-au ocupat spre a nu-l lăsa să cadă în mâinile Turcilor, care combăteau pe Mihail, susținut de Unguri și căzut în aceste lupte. În Octomvrie 1419, Sigismund eră la Orșova, cu oastea ce luptă atunci contra Turcilor. La 20 Iulie 1420, Severinul se află în mâinile Ungurilor, după lupte cu Turcii. *Docum.* I 2, 512.—Cum se va vedea mai jos, cronicarii turcești confundă (ca și în alte cazuri) într'o singură expediție, pusă la 1416, trei expedițiuni făcute în Țara-Românească sub Mohamed I (la 1413, 1416 și 1419).

(3) Fotino, *op. cit.* III, 369 (216); D. A. Sturdza și Colescu-Vartic, *Acte și Documente* I (1900), 1—2. «Hati-humaiunul» sau «tractatul» publicat aci, după un text pe care Fotino l-a primit dela Alexandru Văcărescu (copiat, cum zice, de tatăl său Enache Văcărescu, «după condicile împărătești, pe când se află la Constantinopole»), are data: «anul 805 în luna Rabiul evvel (=Rabi el avvel)», care corespunde cu a. d. Chr. 1402 (29 Septem-

nu o închinare impusă prin învingere. În acest chip, înțelepciunea

vrie—28 Octomvrie). Această dată, Fotino o socotește greșit 1393 d. Chr., iar în *Acte și Docum.* se admite a. 1391 (după cronicile turcești).—Cronicile Terii-Românești nu au cunoștință de închinarea lui Mircea; ele spun că Laiotă Basarab (pus la 1460—1477, înloc de 1474—1477) «au închinat țara Turcilor». Cf. *Docum.* IV 2, 42 a. 1601 (unde se arată aceiaș epocă pentru începutul suzeranității turcești). Mihai Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 61—62 (după actele prezentate la congresul din Focșani în 1772, *ibid* p. 495—496), pune începutul «haraciului» plătit de Mircea, fără an, înainte de bătălia dela Rovine; de asemenea autorul *Istoriei Terii-Românești*, publicată în traducere grecească de Tunusli, p. 126, 246—247 (trad. Sion, p. 66—67, 129), și «Anonimul românesc» citat de Șincai, a. 1383. După biruința dela Rovine, se spune în actele dela Focșani ca și la Tunusli, «țara a rămas iară slobodă până în zilele lui Laiotă Vodă Basarabă»; iar M. Cantacuzino zice că Mircea a reinnoit haraciul în domnia lui Mohamed (cum spun și cronicile turcești). D. Cantemir, *Istoria imperiului otoman*, trad. de I. Hodoș (ediția Acad. Rom. 1876, p. 98, și Enache Văcărescu, *Istoria împăraților otomani*, ed. Papiu Ilarianu, *Tecaur de monumente istorice* II (1863), 255, pun închinarea Terii-Românești și începutul tributului în domnia lui Mohamed I, la a. 820=1418 (1417/8).—Despre «hati-humaiunul» publicat de Fotino, Văcărescu (care l-ar fi copiat din condicile împărătești, nu face nicio mențiune în *Istoria împăraților otomani* (scrisă la 1788—1794). Abstracție făcând de textul capitulațiunii, a cărui autenticitate e dubioasă, data preciză 1402 Octomvrie are totuși multă probabilitate. Ea concordă cu datele contemporane ce avem asupra relațiilor lui Mircea cu Turcii, cum și cu situația de atunci a imperiului otoman. Cronicarul bizantin Phrantzes (care a sfârșit a scrie cronica sa în 1478), relatând războiul lui Mircea cu Baiazit înainte de bătălia dela Nicopole, zice: «Mai pe urmă (ὅτεσπορ) ei încheind pact (σύμβασις=tractat, pact, învoială), Mircea a promis să-i dea tribut, și au făcut pace, și el (Mircea) a primit mult loc din părțile lăsate ale Bulgariei și Serbiei» (p. 82). Părțile primite peste Dunăre, la încheierea pactului, concordă întocmai cu stăpânirea «multor orașe turcești», sub care denumire reapare mai întâiu posesiunea transdanubiană în titlul lui Mircea (pe la 1403), după capitulațiune. Aceasta s'a încheiat negreșit după ostilitățile constatate la 1400, când Mircea încă nu era tributar, și înainte de amestecul lui în luptele pentru succesiune a fiilor lui Baiazit, după moartea acestuia (1403). În Octomvrie 1402, data «hati-humaiunului», Baiazit se află în captivitatea lui Timur (după înfrângerea suferită la Angora, în Iulie 1402); în Europa îi ținea locul fiul mai mare Soliman, iar în Asia, fiul mai mic Mohamed. În asemenea împrejurări, Soliman, amenințat de Timur și nevoit să-și asigure pacea din partea vecinilor din Europa, încheie un tractat de pace și amicie cu împăratul Manuil, retrocedându-i aproape toate părțile grecești ce Baiazit le cucerise dela Bizantini. Asemenea politică, el a urmat, cum se vede, și față de Mircea, încheind cu dânsul capitulațiunea și retrocedându-i posesiunea transdanubiană. După Phrantzes, pactul pentru plata tributului s'a încheiat câtva timp după expediția neizbutită a lui Baiazit contra lui Mircea. Chalcocondylas face mențiune de tributul lui Mircea mai întâiu la începutul domniei lui Mohamed I (p. 183). Ce privește mărirea tributului, «hati-humaiunul» ca și actele din 1772 (după care și M. Cantacuzino, «Anonimul românesc» și Tunusli) dau suma de 3000 de «bani roșii» (poate o traducere greșită pentru *galbeni*, în care monetă se socotește pe urmă tributul).

prevăzătoare a lui Mircea a căutat să asigure viitorul țerii sale de către o fatală supunere prin arme.

Aceiaș măsură înțeleaptă a luat apoi și Stefan cel Mare pentru Moldova, la sfârșitul glorioasei sale domnii. Astfel, pe când celelalte State creștine din sud-estul Europei au căzut victimă cumplitei furtuni musulmane, principatele românești le-au supraviețuit în greaua luptă, urmându-și fără întrerupere o viață politică a lor proprie și stând timp îndelungat în fruntea creștinătății ortodoxe, drept scut al bisericii Răsăritului și adăpost al tradițiilor ei.

Ca Domn tributar, Mircea a mai avut ostilități cu Turcii, susținând pe un fiu al lui Baiazit, Musa, contra fraților lui, în luptele pentru succesiune după moartea tatălui lor. (1) Fratele cel mai tânăr, Mohamed, ieșind învingător din aceste lupte, a trimis în 1413 oastea sa contra lui Mircea. Rezultatul acestei expediții a fost, cum spun cronicile turcești, că Mircea s'a învoit să plătească tributul ce datorează pe trei ani; în acelaș timp, s'au „ratificat condițiunile și capitulațiunile păcii“, fiind reînnoită capitulațiunea anterioară. (2)

Cronicile mai înregistrează o expediție turcească în Țara-Românească la 1416. Pe atunci, Mircea dăduse ospitalitate unui pretendent fals la moștenirea lui Baiazit, cum și unui fost amic a lui Musa, învățatului Bedreddin, care făcea propagandă pentru o reformă a Islamului, combătută de Mohamed. Amândoi căutând și găsind adăpost la Mircea, această împrejurare a dat motivul pentru ultimul său războiu cu Turcii. (3) Ca pradă făcută atunci în Țara-Românească, cronicarul turcesc arată, în stilul înflorit al orien-

(1) Chalcocondylas, p. 170 — 171, 174. — Ducas (*Corpus script. hist. Byz.*), p. 88. — Seadeddin I, 269, 301. — Leunclavius, *Hist.*, col. 418, 432 — 433; *Annales*, p. 20. — Cronica bulgărească, p. 535. — Moxa, p. 404. — Zinkeisen, *Gesch. d. osman. Reiches* I (1840), 427 ș. u.

(2) Chalcocondylas, p. 183. — Leunclavius, *Hist.*, col. 463—464; *Annales*, p. 22. — Seadeddin I, 343—344, confundă această expediție (pusă de Chalcocondylas și Leunclavius la începutul domniei lui Mohamed, în 1413) cu alta din 1416. — Ducas, p. 97, numește între solii care au venit să depună omagiu lui Mohamed, la începutul domniei acestuia în Europa, și pe cei din «Vlahia», ceea ce nu putea să fie decât după expediția în Țara-Românească. Tributul datorit pe «trei ani» (după Seadeddin) și reînnoit atunci, se vede că nu fusese plătit sub Musa (1410—1413).

(3) Ducas, p. 121. — Leunclavius, *Hist.*, col. 465, 473; *Annales*, p. 23. — Seadeddin I, 343—344, 354. — Iorga, *Acte și Fragmente* III, 6—7. — Chalcocondylas, p. 217, menționează o expediție în Țara-Românească la sfârșitul domniei lui Mohamed, care ar coincide cu cea făcută în 1419 contra lui Mihail, confundată în cronicile turcești cu cea pusă la 1416. — Cf. Iorga, *Gesch. d. osman. Reiches* I, 375, unde expediția e pusă la 1417.

talilor, „feciori mândri ca soarele și fete drăgălașe ca trandafirii“: (1) așa eră apreciată rassa românească.

Atâta rezultat, pe lângă tributul obținut de bună voie, înfricoșata putere a Osmanilor avu în cinci răboaie contra lui Mircea, Domnul român pe care ei au învățat a-l prețui ca „principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager“.

*

Cum prin războaiele sale pentru apărarea țerii și credinței, domnia lui Mircea e însemnată și prin faptele păcii. Solicitudinea lui pentru Biserică, pe atunci singurul adăpost și singura susținătoare a culturii sufletești; solicitudinea lui pentru prosperitatea și organizarea țerii înăuntru, cum și pentru relațiile politice și comerciale cu Stalele dimprejur; (2) solicitudinea lui părintească pentru popor și oaste, în lunga și înțeleapta lui domnie, a dat tânărului principat acea consolidare înăuntru și acea putere de rezistență în afară care l-au făcut să se poată menține și în furtunile următoare.

Nici el n'a fost om fără de păcate. Dar din depărtarea secolelor nu pătrunde decât reflexul luminos al faptelor prin care el a strălucit în domnie, și care au rămas strălucitoare pentru toate timpurile.

Acum 500 de ani, în ziua de 31 Ianuarie 1418, s'a închis pentru vecie ochiul ager și prevăzător al marelui Voevod și Domn, (3) erou al neamului românesc și al creștinătății, trecut la nemurire. Din mormântul său dela Cozia, umbra lui ne însufletește, îndemnându-ne la faptele iubirii de țară și ale tăriei de credință, virtuți

(1) Seadeddin I, 344. Cf. Ducas, p. 157. Poate să privească și expediția din 1419.

(2) Privilegii comerciale pentru negustorii poloni și Brașoveni. Kaluźniacki, *Dokumenta moldawskie i multańskie* (1878), p. 8, 22; I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Terii-Românești cu Brașovul și cu Țara-Ungurească*, p. 3, 36.

(3) Analele sârbești, ed. I. Bogdan, în «Arhiv f. slav. Philol.» XIII, 521, și în «Analele Acad. Rom.» (*Letopisețul lui Azarie*) Mem. S. Ist. XXXI (1909), 130 (74): a. 6926 (=1418) Ianuarie 31. Alte anale sârbești, în *Spomenik* III, 155, și Moxa, p. 404, dau a. 6926 fără lună; *Spomenik* III, 140: a. 6927 Ianuarie 31; *ibid.* p. 133, acelaș an Fevruarie 4. Anul 6927 este, fără indoială, o transcriere greșită înloc de 6926, datorită confundării literelor s (= 6) și z (= 7), constatată și în alte cazuri. Ziua de 4 Fevruarie e mai probabil a Immormântării. — *Docum.* 1 2, 502: diploma lui Mihail din 5 Iunie 1418, unde tatăl său Mircea este numit ca mort. — Miletić și Agura, p. 121: hrisovul lui Mihail din 22 Iunie 1418.

prin care cu vitejie și înțelepciune el și-a cucerit cunună de glorie neperitoare.

Așa străluceă Mircea Vodă cel Bătrân, la începutul uriașei lupte dintre Cruce și Semilună ce s'a desfășurat pe pământul Europei creștine. Așa strălucește personalitatea lui măreață în istorie, la încheierea primului secol al Statului românesc. Așa va străluci luminoasa lui figură, din secol în secol, cât timp va fi istorie românească.

Binecuvântată în istorie, binecuvântată în conștiința națională și în inimile românești este domnia lui.

Binecuvântată fie amintirea lui deapănarea!

MIHAIL KOGĂLNICEANU

DE

DIMITRE ONCIUL

Membru al Academiei Române.

*Ședințele dela 28 Septemvrie, 5 Octomvrie 1917 și
14 (27) Octomvrie 1918*).*

Domnilor Colegi,

La 6/19 Septemvrie s'au împlinit 100 de ani dela nașterea lui Mihail Kogălniceanu. E cel mai de frunte om de Stat și cel dintâiu istoric critic ce a născut neamul românesc.

În ședința trecută, noi am decis ca Academia Română, care se mândrește de a fi avut pe Mihail Kogălniceanu ca membru și prezident, să comemoreze acest centenar în anul viitor, prin o ședință solemnă publică, ceea ce în împrejurările actuale nu se poate face acum. De astă dată, conform dorinței exprimate atunci, urmează să ne reamintim cine a fost Mihail Kogălniceanu, prin câteva cuvinte despre viața și opera lui.

I

El însuși ne dă, în Prefața la *Cronicele României*, următoarele amănunte asupra nașterii și originii sale:

„Din ceaslovul părintelui meu culeg însemnarea scrisă chiar cu „mâna sa, din care rezultă că sum născut în Iași, la anul 1817, „luna Septemvre în șease. Tatăl meu a fost vornicul Ilie Kogălniceanu; muma mea a fost soția sa Catinca, născută Stavillă, „familie românească din Basarabia. De pe tată și de pe mumă, „din moși și strămoși, mă fălesc dară că sum Român Moldovan,

*) *Analele Acad. Rom.* Partea administrativă și Desbaterile, XXXIX, 147 – 148 (Introducere la acest memoriu, citit în Ședința publică dela 14/27 Octomvrie 1918).

„și cu mândrie recunosc că familia mea nu au căutat nici odată „origina sa în țeri și neamuri streine.“

În discursul rostit în ședința solemnă a Academiei Române dela 1/13 Aprilie 1891, la serbarea jubileului ei de 25 de ani, el ne dă aceleași date, cu adausul că maica sa „eră coboritoare dintr'o familie genoveză, stabilită de secole în vechea colonie genoveză Cetatea-Albă“. Pe ce se întemeiază această aserțiune, pentru care lipsește ori-ce probă, e o întrebare la care nu putem răspunde.

Asupra familiei lui Kogălniceanu nu cunoaștem date istorice mai vechi decât din secolul al XVII-lea (1). În introducerea la *Letopisețele Moldovei* (tom I), dând notițe biografice asupra cronicarilor, Mihail Kogălniceanu numește ca străbun al său pe Vasile Kogălniceanu, căpitan al ținutului Iași înainte de 1741. Fiii acestuia, Constantin Kogălniceanu stolnicul, eră strămoșul lui Mihail. Pe timpul ocupațiunii rusești, în 1769, el eră ispravnic al ținuturilor Botoșani, Hârlău și Dorohoi. „El eră“—zice strănepotul—„un om învățat, știea turcește grecește și puțin franțuzește, limbă puțin în-trebuințată în Moldova pe atunce. El au tradus *Princesa de Elida* a lui Molière, cea dintâiu carte tradusă românește din franțuzește, și au mai scris și istoria luării Țarigradului. Ambele „manuscripte se păstrează de familia noastră.“ Fratele mai mic al lui Constantin eră Enache Kogălniceanu, sub al cărui nume editorul *Letopisețelor* a publicat cronica Moldovei dela 1733 până la 1774, ultima cronică moldovenească, atribută greșit — cum a demonstrat colegul nostru C. Giurescu—lui Enache Kogălnicianu, care numai a copiat-o după un autor necunoscut, făcând unele adausuri.

Născut dintr'o familie boierească nu prea veche, cu preocupățiuni intelectuale dintr'a patra generație și care a ocupat funcțiuni înalte în Stat, istoricul și omul de Stat Kogălniceanu a venit pe lume cu o moștenire sufletească ce a determinat nu puțin aptitudinile lui politice și intelectuale, dezvoltate prin un talent viguros și prin o educație aleasă.

Având naș la botez pe Domnița Marghioala Calimah, soția logo-

(1) Alexandru Papadopol-Calimah, *Notiță istorică despre orașul Botoșani* (Anal. Acad. Rom. VIII. II, pag. 145), citează „un uric dela Despot-Vodă din 1563“, care dăruiește lui Vasile Cogălniceanu, diac de visterie, moșia Râpele, uric și moșie „în proprietatea lui Mihail Cogălnicean.“ --Nu cunosc acest document (cu dată dubioasă), pe care Mihail Kogălniceanu însuș nu-l menționează nicăiri; actele cunoscute despre familia Kogălniceanu încep abia de pe la mijlocul secolui al XVII-lea.

fătului Grigore Sturdza și mama lui Vodă Mihail Sturdza, tânărul Mihail a fost recomandat de nașa sa, care îl iubiă mult, protecțiunii deosebite a fiului ei. Astfel Mihail Sturdza, devenind Domn al Moldovei, îl trimise în 1834, împreună cu fiii săi Dimitre și Grigore, la învățătură în Franția, la colegiul din Lunéville. Acolo ei fură încredințați îngrijirii abatelui Lhommé, care fusese, ca emigrat francez în Moldova, învățătorul lui Mihail Sturdza, făcând din acesta cel mai cult boier din timpul lui. Când Vodă Sturdza îi încredință educația și îngrijirea fiilor săi, Lhommé eră, „deși octogenar, încă în plină vigoare și profesor de retorică, de limba și literatura latină la colegiul din Lunéville“, cum zice Kogălnicianu în citatul discurs, comunicând aceste date din tinerețele sale.

Eră cea mai aleasă educație ce un Român putea să primească atunci, conducerea și îngrijirea ce tânărul Kogălniceanu avea în casa și sub privegherea activă a abatelui francez, cunoscător al țerii și societății românești. Și colegiul, „care“—după cum el spune—„se bucură de o mare reputațiune prin capacitatea profesorilor și care a produs mai mulți bărbați însemnați ai Franciei“, avu partea sa bună la desvoltarea inteligenței deșteptului și silitorului tânăr. „Eram cei întâi din clasele noastre“, zice Kogălniceanu.

Dar după un an, fiii lui Mihail Sturdza, împreună cu Kogălniceanu, fură siliți să părăsească Franția. Reprezentanții protectoratului rusesc în Principate nu vedeau cu ochi buni ca fiii Domnului și ai boierilor să-și facă educația în Franția, sub influența ideilor revoluționare. Deci la sfârșitul anului 1835, tinerii fură trimiseși la Berlin, unde trebuiau să fie crescuți potrivit cu „intențiunile“ guvernului rusesc, cum zice Vodă Sturdza însuș într'o scrisoare din 1838 către contele Nesselrode. (1)

„Berlinul de pe atuncea“—zice Kogălniceanu—„își dobândise „numele de Atena Germaniei; și prin patriotismul, inteligența și „marea mișcare națională ce domnia în toate clasele nobile și „burgheze ale capitalei Prusiei, de pe atuncea se prevedea rolul „cel mare ce 35 de ani în urmă Prusia avea să joace în istoria „omenirii, ajungând apoi la egemonia întregii Germanie, la reînvierea imperiului lui Barbarossa.“

În Berlin, tinerii au fost așezați în casa pastorului Souchon, parohul coloniei franceze, formată de protestanți refugiați în urma

(1) *Documente privitoare la istoria Românilor*. Supl. I, vol. IV, 176; mes fils élevés à Berlin d'après les intentions du Ministère Impérial..

revocării edictului de Nantes. Contactul cu membrii coloniei, la a căror agape tânărul Kogălniceanu luă parte, a avut o influență deosebită asupra lui. „Inima mea s'a înfierbântat“ — zice el — „în fața acestor bărbați de bine care trimiteau o neștearsă adu-„cere aminte vechii lor patrie, dar totdeodată aveau conștiința „de ce datorau patriei noue.“

După un an, tinerii au fost strămutați în casa și sub privegherea unui pastor german, Jonas, editorul operelor teologului Schleiermacher, al cărui discipol fusese. În casa lui, tânărul Kogălniceanu avu prilejul să cunoască o parte din societatea cea mai aleasă a Berlinului, care se adună la distinsul pastor, discutând ideile naționale și reformele sociale ce preocupau atunci cercurile intelectuale ale Germaniei. „Steagul lor“ — zice el — „eră înainte de toate unirea patriei germane.“

În acest mediu al societății franceze și germane, tânărul Kogălniceanu, intrat cu vioiciunea și vigoarea tinereții și talentului său, s'a format până la începutul studiilor sale universitare. „Acestei societăți,“ — zice el — „datoresc dezvoltarea micii mele inteligențe și amorul pentru tot ce este frumos și mare în viața omului.“

La universitatea din Berlin, Kogălniceanu avea învățători, între alții, pe Gans, profesor de dreptul natural, pe Leopold von Ranke, marele istoric, pe Savigny, celebrul profesor de dreptul roman, «unul din fii cei mai distinsi ai coloniei franceze din Berlin». Aceștia au influențat, fiecare în felul său, dezvoltarea talentului ce s'a manifestat apoi atât de puternic la istoricul, oratorul și omul politic.

«Gans» — zice Kogălniceanu — «eră de o elocuență atât de mare, de un liberalism de idei atât de larg, încât din toate «părțile Germaniei și chiar din alte țeri alergau cu miile studenții «ca să-i asculte vorbirea și elocuența sa dulce ca o melodie; ast-«fel încât au trebuit a se abate păreții la două săli, pentru a «lărgi sala unde el predică știința tinerii generațiuni germane».

În casa lui Savigny, cu care avu fericirea să fie în relațiuni, Kogălniceanu cunoscu, între alte celebrități ale Germaniei intelectuale de atunci, pe Alexander von Humboldt. Acesta îi arătă un deosebit interes pentru țerile române și pentru literatura românească, ceea ce l-a îndemnat să scrie un articol despre «limba și literatura românească» (*Romänische oder walachische Sprache und Literatur*), apărut în *Magazin für die Literatur des Auslandes* (1837). Tot din lui îndemnul Humboldt, care îi cerea in-

formațiuni asupra Țiganilor noștri, el a publicat *Esquisse sur l'histoire, les mœurs et la langue des Cigains*, o broșură de 46 pag., editată de librăria Behr, Berlin 1837.

În același an a apărut, în aceeași editură, *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens*, cea dintâi scriere mai înseamnă a lui Kogălniceanu, dedicată protectorului său Mihail Sturdza. Prefața poartă data: Berlin, 6/18 Septembrie 1837. Eră ziua aniversară a nașterii sale, când împlinea tocmai 20 de ani. După planul expus în Prefață, opera întreagă trebuia să cuprindă istoria Românilor până la 1834. Din aceasta n'a apărut decât tomul 1, cuprinzând istoria veche până la întemeierea Principatelor și istoria Țerii-Românești până la pacea dela Iași din 1792. A doua ediție, din 1854, s'a scos nemodificată.

Deși autorul folosește mult pe Engel și pe Fotino, a căror expunere a istoriei Principatelor ajunge aproape până la aceeași epocă, felul cum el prezintă faptele și dezvoltarea istorică, dând luare aminte și vieții sociale și culturale, este în mai multe privințe superior operelor premergătorilor săi, și ca concepție și ca metodă.

„Au trecut trei ani — zice el în Prefață — de când am plecat din Moldova; de atunci am parcurs toată Germania și o parte a Franciei. Peste tot am aflat că nu se aveă nici cele mai puține noțiuni adevărate despre Valahia și Moldova; abia se cunoaște așezarea lor geografică; cât despre istoria lor, obiceiurile lor, instituțiunile lor, nenorocirile lor, acestea sunt ignorate chiar de oamenii cei mai învățați. Cele mai mici țeri ale Africei și Americii sunt mai bine cunoscute decât aceste două principate. În acest secol al luminilor, Moldovenii și Valahii sunt încă priviți ca un popor sălbatec, abrutisat, nedemn de libertate. Și de unde vine această părere generală, dar nedreaptă? E pentru că indigenii, reduși la tăcere prin un secol și jumătate de tiranie, nu au ridicat glasul spre a se apăra contra calumniilor; e pentru că ei au plecat capul și au lăsat ca transfugii din Franția și din Germania să spună tot felul de minciuni, aceia care, după ce au fost primiți ca frați de către Moldo-Valahi, le-au plătit ospitalitatea prin insulte, cu atât mai mari cu cât erau destinate să conducă opiniunea Europei... Voind să arăt Europeanilor ce sunt Moldo-Valahii și ce au făcut în timpurile trecute, dau publicului această istorie a Valahiei și Moldovei, pe care am compus-o dintr'un mare număr de izvoare a căror listă se va vedea la sfârșitul acestei Prefațe».

O inimă de Român, îndurerată de necunoașterea și deprețierea

terii și națiunii sale în Occidentul civilizat, unde mai mult se știea despre negri și pieile roșii, vorbește din aceste rânduri; o inimă caldă de tânăr însuflețit care, sub influența celor mai luminate personalități ale cercurilor intelectuale și politice din Berlin ce propagau renașterea Germaniei, și-a cultivat și înflăcărat patriotismul și sentimentul național.

«Mulțumită contactului meu cu atâția bărbați însemnați ai 'Germaniei' — zice el în discursul mai sus citat — «și primit în cercurile politice din Berlin, am avut ocaziune și putința de a-mi îmbogăți mintea cu ideile reformatrice ce atunci inspirau înaltele inteligențe ale Germaniei. Da, universității din Berlin, a doua mea mamă; da, exemplului ce mi-a dat amorul pentru patria germană și pe care l-am găsit în toate păturile societății germane, fie nobilime, fie burgheză, datoresc eu amorul pentru patria română și spiritul liberal care m'a însuflețit în toate actele vieții mele... La focul patriotismului german s'a aprins făclia patriotismului meu român».

*

Intorcându-se în țară la 1838, Kogălniceanu s'a dedicat dela început aproape exclusiv literaturii și istoriei. Iată lista publicațiunilor sale de această categorie, parte periodice (unele în colaborare cu alții), parte în volume:

Alăuta Românească (1838). (1)

Dacia Literară, (1840; ediția II, 1859).

Foaie sătească a Principatului Moldovei (1840—1845).

Foaie pentru agricultură, industrie și negoț. Suplement la *Foaie sătească*, 1840).

Două femei împotriva unui bărbat, comedie prelucrată (1840).

Orbul fericit, comedie (1840).

Arhiva Românească (1840—1841 și 1845; ediția II, 1860 și 1862).

Iluzii pierdute (1841).

Poezii a lui Chrisoverghi, cu biografia poetului (1843).

Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională la Academia Mihaileană (1843).

(1) Reapărută (după câteva numere scoase neregulat la 1837 ca «Suplement a Albinei Românești») la 1 Iulie 1838, după reîntoarcerea lui Kogălniceanu în țară, și continuată ca «Suplement literar a Albinei Românești» (separat) până la 1 Septembrie 1838, când cele mai multe articole sunt semnate: ... L ... N (= Mihail Kogălniceanu) sau *Klmm* (= Kogălnicean Mihail).

Almanah de învățătură și petrecere (1843—1844).

Propășirea, revistă transformată (după suprimarea numelui de către censură) în *Foaie științifică și literară* (1844).

Foae de învățături folositoare (Suplement la *Foaea satească*, 1844).

Fragments tirés des chroniques moldaves et valaques (1845).

Letopisițile țării Moldovei, publicațiune monumentală și prima de acest fel la noi, începută în 1845 cu tomul II, după care a urmat tomul III (1846) și tomul I (1852); ediția a II-a sub titlul: *Cronicele României* (1872—1874).

Album istoric și literar (1854).

Stea Dunării (1855—1856 și 1858—1860).

În 1843, Kogălniceanu fu însărcinat să facă, la Academia Mihaileană, un curs de istoria națională, din care a publicat Cuvântul de deschidere, rostit în 24 Noemvrie 1843, retipărit în *Letopisețele Moldovei* (tom I) și în *Cronicele României* (tom I), ca introducere. «Acest curs» — zice el — «s'au ținut în semestrul de iarnă a anului 1843, în care am tratat istoria Românilor până la întemeierea principatelor. Deosebite împrejurări (în *Cronicele României*: «persecuțiuni politice») m'au silit să-l întrerup».

Acest *Cuvânt* rămâne o scriere clasică, un adevărat monument literar al istoriografiei noastre naționale, atât prin fond cât și prin formă. Pagini de așa căldură și frumusețe, păstrând în acelaș timp măsura obiectivității istorice, nu s'au mai scris românește decât de Nicolae Bălcescu, în *Istoria lui Mihai Viteazul*, cel de al doilea luceafăr al istoriografiei românești din acea epocă.

„După priveliștea lumii, — începe el — după minunile naturii, nimică nu este mai interesant, mai măreț, mai vrednic de luarea noastră aminte, de cât istoria. Istoria, Domnilor mei, după zicerea autorilor celor mai vestiți, este adevărata povestire și înfățișare a întâmplărilor neamului omenesc; ea este rezultatul vârstelor și a experienței. Se poate dară, cu drept cuvânt, numi glasul semințiilor ce au fost și icoana vremii trecute. Karamzin, în alte cuvinte, o numește testamentul lăsat de către strămoși strănepoților, ca să le slujească de tălmăcire vremii de față și de povățuire vremii viitoare”.

După ce arată importanța studiului istoriei în general, el trece la importanța și interesul ce are istoria națională în deosebi. Iată câteva probe de felul cum el o apretia și cum căută să deștepte

interesul auditorilor săi pentru faptele străbunilor și pentru figurile mari ale neamului.

«Ce interes mare trebuie să aibă istoria națională pentru noi, îmi place a crede că și D-voastră o înțelegeți ca și mine, Ea ne arată întâmplările, faptele strămoșilor noștri, care prin moștenire sânt și a noastre. Inima mi se bate când rostesc numele lui Alexandru cel Bun, lui Stefan cel Mare, lui Mihai Viteazul; da, Domnilor mei! Și nu mă rușinez a vă zice că acești barbați pentru mine sunt mai mult de cât Alexandru cel Mare, de cât Anibal, de cât Cesar: aceștia sunt eroii lumii, în loc că cei dintâi sânt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia dela Răsboieni are mai mare interes decât lupta dela Termopile, și izbânzile dela Racova și dela Călugăreni îmi par mai strălucite de cât cele dela Maraton și Salamina, pentru că sânt câștigate de către Români... Suceava și Târgoviștea sânt pentru mine mai mult decât Sparta și Atena. Baia, un sat ca toate satele pentru străini, pentru Români are mai mult preț de cât Corintul; pentru că în Baia, avanul Riga a Ungariei, Matei Corvinul, viteazul vitejilor, Craiul Crailor, cum îi zicea Sixt IV, rănit de sabia moldovană, fu pus în fugă și uită drumul patriei noastre»...

«Negreșit că istoria Spartei, a Atenei, a Romei are mai mult interes de cât a noastră pentru tot străinul;... dară în ce atinge de curajul individual, de îndrăzneala faptelor, de statornicia apărării, de mărinimia și bărbăția Voevozilor noștri, carii, deși pe un teatru strimt și cumici mijloace, au săvârșit lucruri urieșe, în toate aceste, Domnilor mei, nu mă tem că istoria noastră ar fi mai jos de cât istoria ori și cărui popor vechiu sau nou. Lupta națională a Românilor, cari mai trei veacuri au apărut cu sabia creștinătatea împotriva tuturor puterilor islamismului; Domnia lui Alexandru cel Bun și a lui Mircea cel Bătrân, a căroră nume răsunau dela marea Baltică până la porțile Bizanției; strălucitele fapte a unui Stefan cel Mare; blânda figură a lui Neagoe Voevod, carele, ca Ludovic XII a Franției, lăsă sfătuiri fiului seu cum să domnească; abdicarea lui Petru Șchiopu, care preferă să se coboare de pe tronul Moldovei, de cât să plătească bir Turcilor; chipul măreț, și întocmai ca a lui Ahil, a lui Mihai Viteazul, singurul voevod ce ajunsese a uni părțile Daciei vechi și a se putea intitula: Mihail, cu mila lui Dumnezeu, Domn Valahiei, Moldaviei și Transilvaniei; inima de erou și geniul bărbătesc a doamnelor Elena și Florica; patriotismul preotului Farcaș și înalta înțelepciune a lui Miron Costin, carele cu aceeași mână purtă sabia spre apărarea patriei, și condeiul spre scrierea analelor naționale; rivalitatea numai spre bine a Domnilor Matei și Vasilie; marile planuri, sprijinite de mari talenturi, a lui Șerban Cantacuzino, pentru care

tronul Valahiei se părea prea mic și râvniă tronul Bizanției; apărarea a nouăsprezece plăieși în cetatea Neamțului împotriva armiei întregi a lui Sobieski, mântuitorul Vienei, — toate aceste figuri, toate aceste fapte ar merita mirarea chiar și a străinilor, când istoria noastră ar fi mai bine cunoscută»...

«În mine veți găsi un Român, însă nici odată până acolo ca să contribuez la sporirea Romano-maniei, adică mania de a ne numi Romani, o patimă care domnește astăzi mai ales în Transilvania și la unii din scriitorii din Valahia... Această manie s'au întins până acolo, în cât unii își însușesc chiar și faptele și istoria bătrânilor Romani, dela Romulus și până la Romulus-Augustul»...

«Să ne ferim, Domnilor mei, de această manie care trage asupra noastră risul străinilor. În poziția noastră de față, cea atâtai datorie, cea atâtai însușire trebuie să ne fie modestia; altmintrelea am putea merita aceea ce zice D. Eliad, că numai națiile bancrute vorbesc de strămoșii lor, bunăoară ca și eughenistii scăpătați. Să ne scoborim din Ercul, dacă vom fi mișei, lumea tot de mișei ne va țineă; și din potrivă, dacă isgonind demoralisația și neunirea obștească care ne dărmă spre peire, ne vom sili cu un pas mai sigur a ne îndreptă pe calea frăției, a patriotismului, a unei civilizații sănătoase și nu superficială cum o avem, atunce vom fi respectați de Europa, chiar dacă ne-am trage din hordele lui Gengis-Han. Așa dară, Domnilor mei, eu nu vă voi ascunde că legile, că obiceiurile, că limba, că începutul nostru se trag din Romani: istoria demult au vedit aceste adevăruri; dară încă odată vă mai spun, sânt departe de a măguli o manie ridicolă, vorbindu-vă de faptele Romanilor, ca și când ar fi ale noastre; ei voi face ceva mai folositor, mă voi sili a vă îndemna, că dacă vroiți să fiți cunoscuți de adevărații fii a Romanilor, apoi să faceți și D-voastră ceva care să se poată sămălui cu isprăvile poporului de lume domnitor»...

«Până acum, toți acei ce s'au îndeletnicit cu istoria națională n'au avut în privire decât biografia Domnilor, ne pomenind nimică de popor, isvorul a tuturor mișcărilor și isprăvilor, și fără care stăpânitorii n'ar fi nimică. Mă voi sili să mă feresc de această greșală de căpitenie; ei, pe lângă istoria politică a țărilor, atât cât voi fi ajutat de documenturile și tradițiile vechi, voi căută a vă da și o idee lămurită asupra stării sociale și morale, asupra obiceiurilor, prejudețelor, culturii, negoțului și literaturii vechilor Români. Departe de a mă pune ca ocăritorul vremii trecute, îmi voi face o deosebită datorie să vă înfățoșez acea veche întocmire guvernamentală, acea adunare de pravile fundamentale, cunoscute sub numele de *obiceiul pământului*, sub care patria noastră s'au păstrat mai multe veacuri tare și puternică. Prin aceasta, veți cunoaște, Domnilor, că acel trecut nu

eră așa de reu, așa de varvar, precum se plac unii și alții a vi-l înfătoșă»¹⁾.

Cuvinte ca acestea nu s'au mai auzit sau cetit până atunci în țările noastre.

Activitatea lui Kogălniceanu ca istoric eră, pentru timpul lui, cu mijloacele de atunci și în împrejurările în care a lucrat, alături de opera contemporanului său Nicolae Bălcescu în Țara-Românească, de cel mai mare merit pentru istoriografia noastră mai nouă. Documentele și studiile istorice publicate în *Arhiva Românească*, cronicile moldovenești editate în *Letopisețele Moldovei*, cele dintâi publicațiuni de izvoare istorice la noi, pe lângă *Magazinul istoric pentru Dacia*, publicat dincoace de Milcov de Bălcescu și Laurianu, au format prima temelie serioasă pentru studiul istoriei naționale. Fără de aceste publicațiuni fundamentale, urmate de colecțiunile și edițiunile de izvoare istorice ale lui Papiu Ilarianu, Eudoxiu Hurmuzaki, Episcopul Melchisedec, Bogdan Hășdeu, fără a numi pe cei mai noi, — unde ar fi azi istoriografia noastră!

Cu această activitate literară și științifică, Mihail Kogălniceanu a intrat, în 1868, în «Societatea academică română», din care s'a desvoltat Academia noastră. Dacă el n'a fost chemat chiar dela început în sânul doctei Societăți, eră fiindcă «Societatea literară română», înființată în 1866 de Locotenența Domnească și constituită în 1867 ca «Societate academică română», eră formată mai ales din filologi, cu îndatorirea de a regulă ortografia și de a face dicționarul și gramatica limbii românești. Pentru această lucrare nu aveă chemare Kogălniceanu, care în filologie nu și-a manifestat talentul și aptitudinile, decât doar prin scrierile sale juvenile despre limba și literatura românească și despre Țigani (cu o încercare de gramatică și vocabular al limbii țigănești). De alminterea, ca fost colaborator și partizan devotat al Principelui Cuza, el eră cam deochiat, ca și Vasile Alecsandri, pentru oamenii dela cârma țerii din 1866.

Apucăturile filologilor din Societatea academică, cu ortografia și limba lor imposibilă, l-au făcut chiar să se țină laoparte, ca și T. Maiorescu și V. Alecsandri, până la constituirea Academiei

(1) Transcrierea textului cirilic (după *Letopisețele Moldovei*) păstrează particularitățile ortografice ale originalului, înlocuindu-se numai $\pi = \pi$ cu α și κ cu x . Pentru forme duble, se ia ca regulă forma cea mai obișnuită sau cea conformă cu scrierea de azi. Accentele și alte semne ortografice sunt după regulele urmate în publicațiunile Academiei,

Române în 1879, când au reintrat cu toții spre a lua parte la lucrările mai serioase ale nou-organizatei instituțiuni naționale. În anii 1887—1890, Kogălniceanu a ilustrat-o și ca prezident. La serbarea jubileului ei de 25 de ani în 1891, în ședința solemnă prezidată de Regele Carol, el a ținut memorabilul său discurs despre *Desrobirea Țiganilor, ștergerea privilegiilor boierești, emanciparea țăranilor* (ultima sa scriere), cele trei mari acte la care a lucrat, «*et quorum* — cum zice el — *pars parva fui*».

Cu aceasta am ajuns la activitatea lui Kogălniceanu ca om de Stat.

II

Pentru aprețierea lui Mihail Kogălniceanu ca om de Stat, trebuie să mai revenim la epoca studiilor sale la Berlin.

În casa pastorului Jonas, căruia eră încredințat spre îngrijire și supraveghere, împreună cu fii lui Mihail Sturdza, el avu ocazia să cunoască mai multe din notabilitățile intelectuale și politice ale Berlinului care se întâlneau la pastorul, discutând chestiunile mari dela ordinea zilei. În legătură cu aceste discuțiuni, la care uneori asistă și tânărul Kogălniceanu, Jonas îl făcu cunoscut cu marile legiuiri și reforme prin care Prusia a fost regenerată după decăderea și umilirea suferită în războaiele cu Napoleon. Între acestea eră și edictul din 14 Septembrie 1811, prin care țăranii au fost liberați de serviciile către stăpânii de moșii și prefăcuți în proprietari liberi ai ogoarelor lor, cu despăgubirea stăpânilor prin bani sau prin rentă. Prin pastorul Jonas, el cunoscu și memoriul marelui ministru prusian von Hardenberg din 1812, privitor la reorganizarea Prusiei.

Principiul dela care pleacă Hardenberg, în celebrul său memoriu, eră necesitatea de a da Statului o nouă viață, prin înlăturarea a tot ce eră slab în el, și prin deșteptarea de puteri nouă.

«Fără putere» — zicea Hardenberg — «au fost toate acele piedeci «care s'au opus torentului revoluțiunii, pentru că slăbiciunea, întesul egoist și ideile neîntemeiate le-au condus fără nicio chibzueală. Părerea că chipul cel mai bun de a combate revoluția ar «fi de a se ține de cele vechi și de a prigonii cu toată asprimea «principiile și ideile izvorite din ea, n'a avut alt rezultat decât că «a desvoltat revoluțiunea și i-a dat o întindere din ce în ce mai «mare. O revoluțiune în sens bun, o revoluțiune care ar avea de «scop marea civilizare a omenirii, făcută prin înțelepciunea guver-

«nului și nu prin impulsii violente, cu atât mai mult ar trebui să fie privită ca țintă și ca principii povățuitoare. Principii democratice într'un guvern monarhic se par a fi pentru Prusia formele cele mai potrivite.»

Plecând dela acest principiu, Hardenberg recomandă cea mai largă libertate și egalitate de drepturi între membrii Statului, cu înlăturarea tuturor privilegiilor de clasă. Ca măsură imediată și urgentă, el cerea desființarea servitudinii, prin o lege scurtă, bună și grabnică, pentru împrăștierea țăranilor, prin concesiunea pământurilor țărești ca liberă proprietate a țăranilor, cu despăgubirea stăpânilor de moșii.

«Clasa cea mai numeroasă, cea mai importantă», — zicea el — «acea care până acum s'a neglijat și s'a împilat mai mult, ar trebui cu preferință să fie un obiect al neadormitei îngrijiri a cărmuirii».

Influența acestor idei se reflectează în activitatea politică a lui Kogălniceanu, începând cu mișcarea revoluționară din 1848, în care el a știut să păstreze — în deosebire de revoluționarii de dincoace de Milcov — dreapta măsură, și culminând în acțiunea lui pentru împrăștierea țăranilor clăcași, cel mai mare act politic al lui.

Ca student în Germania, Kogălniceanu avu prilejul să vadă și rezultatele obținute prin aplicarea legii pentru emanciparea țăranilor, introdusă cu un pătrar de secol mai înainte. Petrecând odată vacanțele de vară în castelul Schwerinsburg, pe moșia contelui Schwerin, conducătorul de apoi al liberalilor moderați în camera Prusiei, el putu să constate, chiar la fața locului, progresele realizate sub regimul de emancipare. Cele două sate: Alt-Schwerin, satul vechiu al foștilor clăcași, și Neu-Schwerin, satul nou, înființat după emancipare, îi dedeau cele mai sigure elemente de comparare.

Impresiunile primite astfel în timpul studiilor sale în Germania au influențat cugetarea și idealurile cu care tânărul Kogălniceanu s'a întors în patrie. Aci, el nu putu să se manifeste în politică mai curând decât în mișcarea revoluționară din 1848. Până atunci, sub regimul protectoratului rusesc, aplicat cu toată severitatea de Mihail Sturdza, el n'a putut să lucreze pentru propagarea ideilor progresiste și reformiste cu care s'a întors în țară, decât prin publicațiunile periodice ce scotea la lumină, publicațiuni mereu suprimate de cenzură. Și aceasta o făcea, chiar fiind secretar particular și adiutant al lui Sturdza, care îi încredința această funcție curând după întoarcerea lui în țară, sperând să găsească în in-

struitul tânăr, căruia li acordase o părintească protecție, un instrument util și devotat al guvernului său. Dar contrastul între aspirațiunile progresiste și naționale ale lui Kogălniceanu și între reacționarismul protectorului și binefăcătorului său, devotat Rusiei, eră prea mare, și ruptura, inevitabilă. În 1844, inimosul publicist fu închis în mănăstirea Râșca, ca să-și potolească între călugări focul năzuințelor sale de «propășire».

Scăpând din închisoare, Kogălniceanu plecă în 1845 la Paris, unde rămase până în preajma revoluției. Acolo, el legă prietenie cu C. A. Rosetti, Nicolae Bălcescu și Ion Ghica. Revoluționari crescuți în ideile franceze, acești tineri doritori de reforme grăbite și întinse au exercitat mai mult sau mai puțin influența lor asupra ideilor aduse din Germania ale lui Kogălniceanu. Totuși această influență n'a putut să-i modifice fondul format la școala germană, așa că liberalismul lui moderat, progresist-evoluționist, a rămas totdeauna deosebit de politica liberalilor de dincoace de Milcov, inspirată la început de radicalismul revoluționar al lui Rosetti. Aceasta s'a învederat și în mișcarea revoluționară din 1848.

*

Revoluția din 1848 a deschis lui Kogălniceanu calea în politică, câmpul cel mai însemnat al activității sale, ca cel mai de frunte reprezentant politic al renașterii noastre naționale.

Mișcarea revoluționară în Principate a început în Moldova, prin o întrunire publică, ținută la 27 Martie în Iași, sub prezidența lui Grigore Cuza. Între oratorii care au luat parte la discuțiunile următoare, eră și Mihail Kogălniceanu, împreună cu Alexandru Cuza și Lascăr Catargi. După năbușirea revoluției, capii ei fiind nevoiți să părăsească țara, unii s'au adunat la Cernăuți, alții la Brașov. La Cernăuți, Kogălniceanu a redactat, în August, *Dorințele partidei naționale în Moldova*, tipărite acolo. Eră, cum zicea el mai târziu, «evanghelia politică a tutuor Românilor din Moldova».

Unele din punctele acestor dorințe erau cuprinse în proclamația dela Islaz, din 9 Iunie, a revoluționarilor din Țara-Românească, care a fost comunicată celor din Cernăuți de cei din Brașov. Kogălniceanu, adoptând unele puncte, cu oarecari modificări, a mai adaus altele, cu observațiuni explicative și cu temeieri istorice.

Iată câteva probe.

Puncte comune :

In redacția lui Kogălniceanu: (1)

1. Neatârhnarea administrativă și legislativă în toate cele din lăuntru, fără amestec a ori ce puteri străine.

2. Egalitatea drepturilor *civile* și politice.

3. Adunarea obștească compusă de reprezentanții tuturor stărilor societății.

4. Domnul ales din toate stările societății, după vechiul obicei.

5. Lista civilă proporționată cu veniturile și mijloacele țerii.

In proclamația dela Islaz:

1. Independința administrativă și legislativă pe temeiul tractatelor lui Mircea și Vlad și neamestec al nici unei puteri din afară în cele din întru.

2. Egalitatea drepturilor politice

4. Adunanță generală compusă de reprezentanți ai tuturor stărilor societății.

5. Domnul *responsabil* ales pe câte *cinci ani* și căutat în toate stările societății.

6. Imputinarea listei civile—ardicarea de ori-ce mijloc de corupere

La acest punct, Kogălniceanu face următoarea observație:

«Astăzi Măria Sa Mihail Sturdza V. V. primește dela țară 1.600.000 lei, când venitul țerii se sue deabiă la 10.000.000 lei; prin urmare trage în folosul seu a șesea parte din veniturile publice, și așa 250.000 de Moldoveni trăesc și muncesc pentru a țineă pre un singur om. Pe lângă această însemnată sumă, Domnul a știut a-și mai trage și venitul exportăției grânelor, care se suie la suma de 600.000 lei; încât această listă civilă, făcând proporția micilor venituri a țerii, este cu mult mai mare de cât lista civilă a celor mai mari suverani ai Europei».

Sunt cuvinte ce caracterizează pe patriotul care, față de interesele superioare ale țerii, nu țineă seamă nici de binefacerile primite în tinerețe dela protectorul care i-a fost ca un al doilea părinte.

7. Libertatea tiparului.

8. Resplătirile naționale date de către nație prin Adunarea Obștească, ear nu prin Domn.

8. Libertatea *absolută* a tiparului.

9. Ori-ce recompensă să vie dela Patrie, prin reprezentanții săi, iar nu de la Domn.

(1) După textul cirilic din 1848, transcris după norma arătată mai sus (pag. 202 n. 1)

14. Instrucție egală și *gratuită* pentru toți Românii.

17. Desființarea pedepsei de moarte și a bătăilor trupești.

26. Drepturi politice pentru ori ce compatrioți de ori ce credință *creștină*.

27. Emanicipația *graduală* a Israelitilor Moldoveni.

16. Instrucție egală și întreagă pentru tot Românul de amândouă sexele.

18. Desființarea pedepsei degradatoare cu bătaia.

19. Desființarea pedepsei cu moartea.

21. Emaniciparea Israelitilor și drepturi politice pentru ori-ce compatrioți de altă credință.

La acest punct, Kogălniceanu face observația :

„Marele număr de Israeliti străini veniți în Moldova, ignoranța adâncă în care această stare se află, cere ca guvernul să se ocupe neadormit cu această chestie importantă pentru țară; trebuie ca prin măsuri umane și progresive să se opereze cât mai în grabă fuzia Israelitilor și prefacerea lor într-o stare de cetățeni folositori ai statului.“

Astfel, concepția lui se deosebiă de cea a revoluționarilor dela Islaz, care declarau pe evrei, în cea mai mare parte străini de curând veniți în țară, dindată ca „compatrioți“ cu „drepturi politice“, ceea ce Kogălniceanu, după vechiul obicei al țerii, admitea deocamdată numai pentru creștini, recomandând pentru evrei o încetățenire „*graduală*“.

28. Inturnarea cătră stat a averilor mănăstirilor închinat la locuri străine.

12. Emanicipația mănăstirilor închinat.

Cu privire la acest punct, Kogălniceanu zice :

„Toate averile dăruite de cătră evlavioșii noștri Domni locurilor de jos sânt condiționate. Ținerea de sobor, de școli, de spitaturi, de case de nebuni, de mese pentru săraci, aceste sânt principalele condiții, din care însă nici una nu s'au ținut de cătră părinții greci... Intrebuințarea însemnatelor venituri a acestor mănăstiri este un scandal public. Ele dar trebuie trase numai de cât spre folosul statului, ca prin ele să se poată ușura sarcinile publice. Ear locurilor de jos, spre pomenirea dăruitorilor, se va trimete pe tot anul făclii, tămăie, unt de lemn, și însuși bani; căci ar fi un păcat național de a lăsa așa averi publice în mâinile uor călugări străini, pururea

rebeli la legile țerii ce-i îngrașă de atâtea veacuri, și carii dela 1832 și până astăzi se împotrivesc încă de a răspunde statului mica dare hotărîtă prin art. 79, IV a reglementului."

34. I. A se obori ori ce ranguri și privileghiuri personale și de naștere.

17. Desființarea rangurilor titulare ce nu au funcții.

Acest punct, Kogălniceanu îl însoțește de următoarea lămurire:

"În țerile Românești nimic n'au fost moștenitor, afară de cât proprietatea și numele familiei. Ca în toate staturile Orientului, *nobleța* este necunoscută; căci *boieria* nu însemnează de cât funcția publică, la care fieștecare Român poate ajunge după chiar legile de astăzi. Boieria deabia în timpurile nouă au luat mersul unei *noblețe*, nepotrivită și contrară cu toate instituțiile țerii. Boieria însă chiar astăzi nu se poate câștiga de cât prin slujbă către stat, și nu dă alt drit de cât acel a elecției și a eligibilității, precum și a scutirii de bir, care asemenea este numai un privilegiu personal. Boieria este dar personală, pentru că feciorul de boier ce nu are rang nu se poate alege deputat, și fiii sei sânt birnici. Dritul de elecție și de eligibilitate păstrându-se și încă și întinzându-se, ear scutirea de bir ne mai putându-se păstră pentru nimene, la ce ar mai trebui rangurile de *logofăt mare*, *vornic mare*, *spatar*, *șatrar*, niște titluri seci, care de mult nu mai reprezintă funcțiile la care eră lipite?... Rangurile dar, ca niște jucării date numai deșertăciunii, trebuiesc desființate; căci a păstră o nobleță, o aristocrație, acolo unde există, se înțelege; dar a o creă la anul 1848, acolo unde n'au fost nici odată, ar fi o prea mare nebunie, și de care Românii vor ști a rămâne străini."

Așa vorbeă fiul de boier, în a cărui familie rangurile boierești aveau o vechime istorică de două secole, bine înțeles, în sensul arătat de dânsul.

34. II. A face parte la îndatoririle, sarcinile și dările statului, prin urmare a se supune la o contribuție generală fiește care în proporția facultăților și a averii sale.

3. Contribuție generală.

34. IV. A se desființă robia de pe pământul românesc, cu despăgubirea numai acelora ce ar cere-o.

14. Desrobirea țișanilor prin despăgubire.

34. V. A se obori boierescul și a se face proprietari pre toți gospo-

13. Emancipația clăcașilor ce se fac proprietari prin despăgubire.

darii săteni, dându-se însă o dreaptă despăgubire vechilor stăpâni a pământului. Această despăgubire și modul ei se vor hotări de către cea întâi Obștească Adunare, aleasă după noul chip arătat la art. 3 a reformelor de mai sus.

La acest punct, Kogălniceanu adaugă un comentariu mai lung, din care unele considerațiuni sunt în câtvă — *mutatis mutandis* — încă de actualitate.

„Puterea și fericirea unui stat — zice el — se află în puterea și fericirea mulțimii, adică a nației. O nație însă care numără numai trei mii de oameni înzestrați cu drituri și averi, singurii adevărați cetățeni, nu merită acest nume. Moldova însă n'are mai mulți cetățeni; căci toți ceilalți carii peste acești trei mii de privilegiați și până la un milion și jumătate formează populația țerii, sânt numai niște locuitori desbrăcați de toate driturile, de toată bunăstarea materială și intelectuală, și supuși numai dărilor și greutăților țerii. Locuitorii săteni sânt mai ales în cea mai ticăloasă stare, nefiind decât niște instrumente de muncă în mâinile guvernului, a proprietarilor și a posesorilor de moșii, în practică lipiți încă pământului, pre care sute de ani îl lucrează în folosul altora, și prin urmare întorși la vechea vecinătate... Omenirea, dreptatea, interesul țerii și chiar interesul proprietarilor de moșii cer dar neapărat îmbunătățirea radicală a acestei stări, prin desființarea boierescului și prefacerea țăranilor în mici proprietari, dându-li-se pământurile pe care le-au înrodit cu sudorile lor... Proprietatea este cel mai puternic instrument de civilizație, și dacă vroim serios să ne civilisăm țeara, trebuie să avem mulți proprietari. Numai o țeară ce are mulți proprietari este tare; căci numai acolo unde este răspândită iubirea pământului, este răspândită și iubirea patriei. Astăzi însă, pentru ce țăranul și-ar iubi și și-ar apăra o patrie unde el n'are nici un drept, ci numai îndatoriri și sarcine?... Astăzi, mai toată Europa au oborît munca silită, numită robotă, clacă, boieresc, sau cu ori ce altă numire... Pacinica hotărîre a chestiei apropiatăei țăranilor... astăzi atârnă încă de la noi; să luăm dar sama ca în curând să nu se hotărească fără de noi, și cu vărsare de păraie de sânge“.

Din proclamația dela Islaz, Kogălniceanu refuză să adopte punctul 10: «Dreptul fiecărui județ de a-și alege dregătorii săi, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-și alege Domnul».

El înțelegea prea bine realitatea și adevăratul interes al țerii, pentru a-și însuși asemenea concepție.

Pe lângă punctele primite din proclamația dela Islaz, mai mult sau mai puțin modificate și însoțite de comentarii ca cele citate, dorințele redactate de Kogălniceanu cuprind mai multe puncte adause și comentate. Prin acestea, *Dorințele partidei naționale în Moldova* și acțiunea acesteia se înfățișează cu mult superioare mișcării revoluționarilor din Țara-Românească și neasemănat mai serioase.

Din punctele adause sunt de relevat mai ales cele următoare :

9. Reprezentanții țerii, în tot timpul mandatului lor, să nu primească funcții, cinstiri sau resplădiri de la guvern.

13. Inchizeșluirea libertății individuale și a domiciliului.

16. Intemeierea juriului pentru pricini politice, criminale și de tipar.

18. Intemeierea unui ordin de avocați, spre libera apărare atât în cele civile cât și în cele criminale.

20. Reforma tribunalelor și inamovibilitatea judecătorilor.

21. Neamestecarea Domnitorului în ramul judecătoresc, și aducerea în împlinire a sentințelor fără întârzierea sa.

23. Libertatea culturilor.

24. Rădicarea morală și socială a clerului ortodox.

25. Organizarea clerului catolic pentru Români de această religie.

29. Dritul fiește cărui ținut, oraș și comună de a-și controla administrațiile prin sfaturile ținutale, municipale și comunale.

31. Reforma codicilor civilă, comerțială și criminală și a procedurii lor.

«Pe lângă toate aceste radicale instituții, singurele care ne pot regenera patria, — încheie *Dorințele* redactate de Kogălniceanu — apoi partida națională mai propune una, ca cununa tuturor, ca cheia boltii, fără care s'ar prăbuși tot edificiul național: aceasta este *Unirea Moldovei cu Țara-Românească*, pe temeiul punturilor de mai sus, și care se vor putea modifica de către Adunarea Obștească Constituantă a ambelor țeri unite; o *unire* dorită de veacuri de toți Românii cei mai însemnați a amânduror principatelor; o *unire* pe care, după spiritul timpurilor, cu armele în mână au vroit să o săvârșească Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, carele și ajunsese a se intitula: *Cu mila lui Dumnezeu Domn Țerii-Românești, a Moldovei și a Ardealului*. Prejudețele veacului și intrigile străinilor până acum au stavilat această unire. Astăzi însă împrejurările ne sânt mai favorabile ca

să putem realiza aceea ce strămoșilor noștri le-au fost cu putință numai a dori.»...

Făcând apoi o conciză privire istorică asupra dezvoltării Principatelor ca State naționale și autonome sub suzeranitatea turcească, Kogălniceanu arată neconținutele piedici ce s'au pus năzuințelor de unire în timpul protectoratului rusesc, și influența vătămătoare a acestuia pentru dezvoltarea Principatelor, stânjenite mereu în aspirațiunile lor naționale și progresiste de către Rusia protectoare.

«Și când Moldovenii — zice el — au început a cercetă isvorul reului, și suindu-se dela efect la cauză, cu durere s'au încredințat că toată pricina nenorocirii țerii și a lor este protecția Rusiei, falsată în principiul și în aplicația sa, atunce spre cumplită pedeapsă pentru o asemenea întristătoare descoperire, făcută de o nație batjocorită în toate driturile, în toate legile, în toate simpatiile sale, contele de Neselrode au împărtășit Europei depeșa sa din 19 Iulie trecut, care, deosebindu-se de toate manifesturile, proclamațiile și făgăduințele făcute Românilor de Rosia într'un period de mai mult de una sută ani, adună asupra capului nostru ocară, învinovățirile cele mai ridicole, un nomol de aserții și de pretenții, unele mai nedrepte decât altele, și ne contestă chiar aceea ce Rosia nu ne-au dat si, prin urmare, cu drept nu ne poate lua, adecă existența noastră politică, driturile ce le păstrăm de la capitulațiile strămoșilor noștri către Poarta Otomană, — drituri toate înființate când Rosia încă nu cunoștea măcar hotarele noastre, da încă să ne proteje, — și în sfârșit chiar naționalitatea noastră, chiar numele nostru de Români !».

Eră circulara ministrului afacerilor străine al Rusiei, contele Neselrode, către misiunile diplomatice, în care, între altele, se zicea:

«Boierii moldoveni refugiați în Bucovina... pregăteau o răscoală, al cărei rezultat trebuia să fie, ca și în Valahia, asasinarea sau expulsiunea hospodarului, răsturnarea ordinii stabilite și unirea celor două Principate într'un singur Stat, fără oarecare legături cu Rusia și cu Poarta Otomană... Proiectul lor (al revoluționarilor din Valahia) este de altminteră învederat. El reiese din programul lor, și proclamațiile lor nu-l tănuiesc. Acest proiect este de a restaura, pe o bază istorică ce n'a existat niciodată, vechea lor naționalitate, adecă de a încetă să fie provincii și de a constitui, sub numele de regat daco-roman, un nou Stat deosebit și independent, la formarea căruia ei ademenesc pe frații lor din Moldova, din Bucovina, din Transilvania și din Basarabia».

Contra denunțurilor din această circulară, prin care cabinetul rusesc căută să înfățișeze, sub formă falsă sau denaturată, mișcarea revoluționară și aspirațiunile naționale din Principate, — arătate ca fiind susținute «în numele unei pretinse naționalități a cărei origină se pierde în întunerecul timpurilor», cum se zicea în circulară, — Kogălniceanu protestează cu toată tăria patriotismului său și a conștiinței sale naționale.

«Ne părește înaintea Europei — zice el — că vroim a constitui supt numele de regatul Daco-Roman un nou stat despărțit și neatârnat, la formația căruia chemăm pre frații noștri din Bucovina, din Transilvania și din Basarabia, ca și când Moldova și Țeara-Românească, ce nu-și pot apăra chiar puținele dreptăți ce le-au ramas încă necălcate, ar fi în stare și ar putea să facă nebunia de a se pune deodată în resboiu cu Austria, cu Ungaria și cu Rosia, și toate aceste spre a reconstitui vechia Dacie !... Și după toate aceste imputări, unele mai de ris decât altele, apoi depeșa ne contestă și chiar driturile care le avem de la strămoșii noștri, ne contestă naționalitatea care o avem de la Dumnezeu, o naționalitate de opt milioane de Români, pre care o avem de 18 veacuri și care au resistat tuturor vijorelor ce au trecut peste țerile noastre într'această lungime de timp. Noi n'avem drit să ne numim Români, și nici nu trebuie să cerem ca să ni se respecte naționalitatea, acei care în veacul de mijloc, supt guvernele și Domnii noștri, am fost valul creștinătății încontra islamismului, noi a căroră pământ este un pământ de moașteni, pentru că fiește care palmac din el este adăpat cu sângele mucenicilor morți pentru lege și patrie, noi carii am fost avangardia creștinătății și cu sângele nostru am contribuat la păstrarea civilizației europene. Astăzi, în epoha învierii celor mai slabe naționalități, noi n'avem drit să proclamăm naționalitatea noastră de Români, cu care ne-au cunoscut veacurile trecute.»...

În acest fel făcând apologia drepturilor și revendicărilor naționale, el combate punct cu punct circulara rusească despre aspirațiunile manifestate în mișcarea revoluționară din 1848 în Principate, mișcare ce eră îndreptată mai ales împotriva urgisitului protectorat rusesc.

«În tot cazul, bun sau reu, — încheie el — să nu ne desnădăduim însă ; să avem credință în viitorul nostru ! O nație asupra căreia au trecut Huni, Goți, Avari, Vandali și alte seminții străine ; o nație care optsprezece veacuri, cu toate atacurile timpului, cu toate năvălirile barbarilor, au resistat și s'au ținut până astăzi ; o nație de șapte (mai sus : opt) milioane de

Români, nu este cu putință ca să fie osindită de cătră provedință să peară tocmă astăzi, în secolul naționalităților. Numai să avem vrednicie, statornicie și unire. Să nu ne descurajăm mai ales de relele timpuri, de nourii trecători ce se pot ivi pe orizonul țărilor noastre. Pentru popoare, ca și pentru individue, suferințele nu sânt tot deauna pierdute; adese ele sânt menite da a le întări energia, de a le spori râvna, de a le formă caracterul. Prin urmăre, prin bărbăția noastră în nenorocire, să ne arătăm vrednici de fericirea și libertatea ce Tatăl cel de sus, de la întemeierea lumii, au pregătit tuturor popoarelor, și care curând sau târziu trebuie să vie și Românilor !»...

Cu așa cuvinte înălțătoare, cuvinte al căror răsunet și azi mișcă adânc ori-ce inimă românească, marele patriot și om de Stat care a fost Mihail Kogălniceanu îmbărbătă pe contemporanii săi dela 1848, în lupta sfântă pentru revendicările naționale a patrioților renașterii noastre.

După innăbușirea revoluției, Kogălniceanu s'a reîntors la studiile și publicațiunile sale. În politică, el nu s'a putut manifesta, până la convocarea Divanurilor ad-hoc, decât ca publicist. Afară de articolele publicate, în acel timp, în *Stea Dunării*, el a căutat să orienteze și străinătatea asupra dorințelor și drepturilor Românilor din Principate, prin articole publicate în *La Presse* din Paris, în *L'Indépendance Belge* din Bruxela, și în *National-Zeitung* din Berlin.

În Divanurile ad-hoc, convocate, conform hotărîrii congresului dela Paris, spre a arăta dorințele Principatelor cu privire la noua lor organizare, și întrunite în Septemvrie — Decemvrie 1857, vornicul Mihail Kogălniceanu eră alesul proprietarilor mari din ținutul Dorohoiului. În memorabila ședință dela 7 Octomvrie a Adunării Moldovei, el a depus și motivat moțiunea cu cele cinci puncte, între care : «Unirea Principatelor într'un singur Stat sub numele de România», și «Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei, și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țerii». Primită cu entuziasm de Adunare, cu 81 voturi contra 2, și adoptată în ziua de 9 Octomvrie, cu unanimitate, și de Adunarea Țerii-Românești, care a formulat-o în patru puncte, această moțiune eră primul și cel mai important act național pentru crearea României contemporane.

În Adunările electivă, care au consfințit unirea prin alegerea

lui Alexandru Ioan Cuza ca Domn al Principatelor-Unite, Kogălniceanu eră reprezentantul Putnei, al ținutului care, până la Ștefan cel Mare, aparținuse Țerii-Românești și formă oarecum linia de unire între ținuturile surori. Adunarea Moldovei punându-l pe lista celor 38 candidați la domnie, el a declinat această onoare, prin o petiție înaintată Adunării în ședința dela 3/15 Ianuarie, două zile înainte de alegerea lui Cuza, care nu eră între candidații listei.

«In memorabila zi din 7 Octomvrie 1857»,—zicea el aci—«subscrisul... am avut onoarea de a face o propunere care cu entuziasm s'a adoptat de întreaga Adunare, afară de două glasuri, care apoi, două zile în urmă, s'a aclamat în unanimitate de Adunarea din țara suroră, și în sfârșit s'a salutat de întreaga nație ca marea, vecinica și mântuitoarea dorință a neamului nostru: unirea Principatelor Române sub un Principe străin»... Apoi arătând argumentele ce sprijineau acea propunere, el încheiă : «Voind dar a rămâne consecuent cu mine însumi, și nevroind nici măcar indirect a deszice aceea ce odată am zis cu atâta solemnitate, vin dar a ruga pe onorabila Adunare că să binevoiască a mă șterge din lista candidaților la domnie.»

După alegerea lui Cuza, Kogălniceanu, în numele Adunării, îi adresă clasicul cuvânt care rămâne o podoabă a retoricei românești.

«Alegându-Te pe Tine Domn în țara noastră», — zicea el între altele — «am vroit să arătăm lumii aceea ce toată țara dorește: la legi nouă, om nou. O Doamne, mare și frumoasă Îți este misia. Constituția din 7 (19) August ne însemnează o epocă nouă, și Măria Ta ești chemat să o deschizi. Fii dar omul epocii ! Fă ca legea să înlocuiască arbitrarul ; fă ca legea să fie tare ; iar Tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun, fii blând, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau răi. Nu uită că, dacă cincizeci de deputați Te-am ales Domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni ! Fă dar ca domnia Ta să fie cu totul de pace și de dreptate ; împacă patimile și urile dintre noi, și reintrodă în mijlocul nostru strămoșească frăție»...

*

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza, în toate actele ei mai mari, poartă pecetea spiritului lui Mihail Kogălniceanu, colaboratorul lui cel mai de frunte.

În primul său ministér, ca prezident al Consiliului de miniștri al Moldovei, dela 3 Maiu 1860 până la 17 Ianuarie 1861, Kogălniceanu

niceanu a fost prea puțin timp la cârmă, pentru ca să poată pune în aplicare programul cu care a venit la guvern. În programul său, el apăsă mai ales asupra trei reforme de căpetenie: legea electorală, chestia țerănească și mănăstirile închinat. Alt punct principal al programului național eră desăvârșirea unirii, care nu eră încă realizată decât ca uniune personală, cu două guverne și două Adunări. În vederea acestui scop, Cuza a făcut în 1860, pe când Kogălniceanu eră prezident al ministerului moldovenesc, călătoria sa la Constantinopole, prin care și-a asigurat favoarea sultanului și asentimentul pentru unirea proclamată apoi la 11 Decemvrie 1861, după retragerea lui Kogălniceanu.

Graba cu care Kogălniceanu, ajuns la cârma Statului, căută să aducă la îndeplinire reformele ce erau visul lui din tinerețe și pe care le-a formulat în *Dorințele* dela 48, i-a atras vrășmășia opoziției reacționare.

Pe lângă aceste, a mai intervenit și un act de violență ce i-a cășunat căderea, după abia opt luni de guvernare. Eră suspendarea și internarea în mănăstirea Slatina a mitropolitului Sofronie Miclescu, acuzat de trădare și conspirație cu Rușii contra Domnitorului, pentru care însă nu s'a produs dovada ce Kogălniceanu pretindea, că o aveă în mână. Pe cât e constatat, vina mitropolitului nu eră decât opoziția fățișă ce făcea Domnitorului și guvernului, refuzând a se conformă dispozițiunilor și ordinelor privitoare la cler și mănăstiri, ca protivnic înviersunat al noiei ordine de lucruri. La întoarcerea din călătoria la Constantinopole, Cuza făcu mitropolitului, în prezența reprezentanților țerii și ai autorităților ce erau de față, aspre mustrări.

„De un timp încoace“ — zicea el — „clerul înalt a părăsit cu totul misiunea sa; în loc de a fi cel întâiu a da exemplul respectului cătră lege și autoritate, el s'a pus în stare de revoltă. „Nu vom mai toleră o asemenea stare de lucruri, jignitoara fericirii și progresului țerii.“ — Intre altele, i-a obiectat că în doi ani dearându-l, la ziua onomastică a Domnitorului, a plecat din capitală spre a nu luă parte la serbarea ei. „Ca simplu individ“, — zicea Cuza — „eu nu cer și nu am trebuință de rugăciuni de comandă și făcute fără voie; însă ca șef al Statului, cer și pretind „ca mitropolitul Moldovei să se roage pentru Domnul Românilor.“

Apoi adresându-se lui Kogălniceanu, zise: „De aceea, domnule „președinte al Consiliului și ministru de Culturi ad interim, ne vedem siliți a vă arătă nemulțumirea noastră pentru molăitatea

«și indulgența în care ați răbdut starea de nesubordonare în care s'au pus unii din membrii clerului înalt; chiar de mâne veți lua măsurile cele mai energice pentru ca legea și autoritatea să fie respectate de toți fără deosebire.»

Urmarea a fost suspendarea mitropolitului spre a fi dat în judecată, și internarea lui în mănăstirea Slatina. Furtuna ce s'a ridicat apoi din rândurile opoziției împotriva acestei măsuri violente a silit pe Kogălniceanu să se retragă.

În primul său minister, el a inaugurat, ca ministru al Cultelor, universitatea din Iași, la 26 Octomvrie 1860.

După retragerea sa dela guvern, el a publicat: *Proiect de Constituțiunea Principatelor-Unite* (1861), la care a conlucrat.

În al doilea minister, dela 12 Octomvrie 1863 până la 26 Ianuarie 1865, Kogălniceanu, ca prezident al Consiliului și ministru de Interne, a adus la îndeplinire marile reforme care sunt gloria domniei lui Cuza: secularizarea averilor mănăstirești (1863), prin care a cincea parte din pământul țerii ce fusese înstrăinată prin mănăstirile închinat fu redată țerii, devenind proprietatea Statului; împrumutarea sătenilor clăcași prin legea rurală din 1864, decretată în urma loviturii de Stat din 2 Maiu 1864, care a dat țerii „Statutul“ și „Așezământul electoral“, votate prin plebiscit, ca prima constituție și prima lege electorală ce țara și-a dat ea însăși; legea instrucțiunii și înființarea universității din București (1864); codul civil și procedura civilă, codul penal și procedura penală (1864—1865), și alte legi de reorganizare. Erau cele mai însemnate acte politice ale domniei lui Cuza, săvârșite de primul său ministru Kogălniceanu, creatorul lor.

Pripa cu care ele au fost aduse la îndeplinire nu putea să nu lase scăderi și neajunsuri; dar dacă ele nu s'ar fi făcut așa cum au fost înfăptuite, cine știe când s'ar fi putut face și dacă s'ar fi făcut mai bine. Pentru aceasta eră necesară o inteligență superioară cu o energie încă tânără ca a lui Kogălnicianu, care nu ne-a mai fost dat să avem pe urmă.

După abdicarea silită a lui Cuza, Kogălniceanu s'a ținut câtvă timp laoparte de politică. Amic și colaborator al Domnului Unirii, de a cărui domnie erau legate cele mai mari acte ale vieții sale, el nu putea să-și renege trecutul.

Chemat apoi în ministerul prezidat de Dimitre Ghica (18 Noemvrie 1868—27 Ianuarie 1870), mai întâiu ca ministru de Interne,

apoi de Externe, el a ornat guvernul țerii pe timpul primei călătorii în străinătate a Principei Carol ca Domn al României și la căsătoria lui cu Principesa Elisabeta de Wied.

Războiul Independenței a adus pe Kogălniceanu iarăși în capul ministerului de Externe (1877—1878). La congresul din Berlin, el a apărat interesele României cu toată puterea talentului și elocuenței sale, fiind apretiat de marii diplomați ai Europei întruniți în congres. Dar cauza Basarabiei, pentru care a luptat ultima sa luptă mare ca om de Stat, eră pierdută de mai înainte.

Cu privire la aceasta, el a publicat: *Congresul din Berlin și discursurile plenipotențiarilor A. S. Principelui Carol al României* (1878).

«Ultima manifestare a geniului său politic a fost în chestiunea Dunărei, pentru care a mai susținut o luptă inimoasă, tratând-o cu măiestrie în acte diplomatice și în discursuri parlamentare, cum și în scrierile: *Mémoire sur la question du Danube* (lucrare tipărită ca manuscris pe când eră ministru plenipotențiar la Paris în 1880—1881) și *Chestiunea Dunărei* (1882). În legătură cu această chestiune, vitală pentru România, el aveă, atât ca ministru de Interne în ultimul minister din care a făcut parte (1879—1880), cât și ca deputat, o deosebită grijă pentru soarta și organizarea Dobrogei, vechea provincie a lui Mircea cel Bătrân, reunită cu Țara-Românească prin războiul Independenței, ca țară locuită în majoritate de Români și liberată atunci de stăpânire străină.

Ca deputat, el a ilustrat încă parlamentul României în toate legislaturile următoare până la moartea sa. Unele din măestrelor lui discursuri parlamentare au apărut în broșuri (1861—1891).

În 1891 Iunie 20, la Paris, unde plecase pentru căutarea boalei celei din urmă, s'a stins această vieată prodigioasă și bogat roditoare, care a fost una din gloriile României în epoca de renaștere națională și politică.

O ediție completă a scrierilor, discursurilor, scrisorilor și actelor sale politice și diplomatice, care ar pune în lumină întreagă luminoasa figură a scriitorului, oratorului și omului de Stat, ne lipsește încă. Fie ca această lipsă să fie înlăturată cât mai curând, ridicându-se astfel cel mai vrednic monument aceluia care a fost Mihail Kogălniceanu.

Omagiile noastre memoriei lui.

DESPRE MIHAIL KOGĂLNICEANU

COMUNICARE

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 14 (27) Octomvrie 1918.

În cuvântarea sa pioasă, în care spiritul său critic a introdus și observații nouă, ca aceea privitoare la legăturile dintre programul revoluționar moldovenesc din 1848, al lui Kogălniceanu și al prietenilor săi, și dintre acel dela Islaz a lui Eliad și al șefilor mișcării din Țara-Românească, d-l Onciul a adoptat pentru nașterea aceluia pe care, în grele vremi, care tocmai pentru aceea lasă a se mai vedea și mai departe în viitor, îl comemorează, astăzi și aici, la Iași, Academia Română, data aflată de dînsul pe ceaslovul părintesc : 6 Septemvrie 1817.

Să semnalăm o aparentă nepotrivire față de această dată, cuprinsă și în prefață la «Letopisețe» și în cuvântarea ținută la 1891 în mijlocul acestei instituții. În haosul de informații, mai importante și mai de puțină însemnătate, care se cuprind în hârtiile kogălnicenești din Biblioteca noastră, hârtii a căror studiu poate reinnoi supt mai mult decât un raport cunoștința vieții și operei marelui om politic și orator, se află o petiție a lui din 8 August 1847, prin care cere a fi recunoscut ca alegător. Ea începe așa : «Împlinind în luna trecută» — deci în Iulie — «treizeci de ani» (1).

(1) Familia e, II, 108.

Se paré însă că eră la mijloc un interes: acela de a se căpăta recunoaşterea dorită a dreptului electoral, chiar dacă pentru aceasta trebuia să-şi adauge două luni la vârstă.

I.

Ilie Kogălniceanu, tatăl lui Mihail, eră un boier de modă veche, priceput la mănuierea banilor săi proprii, ceea ce l-a făcut mai târziu să aibă în sama lui afacerile Vistieriei înseşi a Moldovei. Intre el şi fiu n'au fost legături sufleteşti, cu toate scrisorile pe cari acesta i le trimetea, foarte respectuoase, cu sau fără nevoia de bani, din străinătate în timpul studiilor, căci Vornicul Ilie a apucat bătrâneţe înaintate. Totuşi, pentru a nu ne face o idee prea slabă de dânsul, ne poate servi povestea pe care în Septemvrie-Novemvrie 1853 o dădea ca temă fiicei sale Maria profesoara de franceză. E vorba într'insa de «un boier cu numele de Kogălniceanu, din oraşul Botoşani», care, «întristat de mizeria care domnia în oraş de pe urma unui foc şi unei lipse, aduse de recolta rea şi de invazie» (cea rusească din 1828—9), cheamă fete ale lui, acuma măritate, şi li spune că «se crede dator să taie din prisosul lui ca să ajute pe săraci, adăugând că, fără a se stingheri, putea să deie 10.000 de lei, dar că nu vroia să facă nimic fără participarea lor, ca să nu le supere cumvâ». «Şi fetele, bucuroase că pot fi de ajutor, îşi aduc şi ele partea» (1).

Mama, Catinca Stavilă, Băsăraheancă de obârşie — cum, de a minterea din Basarabia, de pe Cogălnic, dintre răzeşii de acolo eră şi neamul tatălui—, n'are nimic a face de sigur cu sângele italian al Genovezilor de la Cetatea-Albă, cum i-a plăcut fiului său să o spuie, prefăcând, pentru aceasta, în *Stavilla* un aşă de natural nume românesc. Dar, când Alecsandri puneă să zugrăvească în colţul portretului său păstrat la Academie emblema familiei veneţiene Alecsandri şi Negri, de origine greco-levantină, se privea ca descendentul fără amestec al unei nobile familii din aceeaşi Italie înţelegem această nevinovată născocire genealogică.

Prin vecinătatea răzeşiei orfanei Catinca Stavilă cu moşia marelui boier Grigore Sturdza, soţul Marghioalei, fiică a lui Grigore Vodă Calimachi, se stabiliră legături cărora copilul născut în Iaşi, la 1817, li datori numele de Mihail, care eră şi al fiului lui Grigore

1) Ms. Academiei Române 1172.

Sturdza și al Marghioalei. Botezat de o domniță, el trebuia să fie ocrotitul acestui Mihai Sturdza, ajuns Domn, și tovarășul de studii al beizadelelor lui, până ce luptele politice făcură din Mihail Kogălniceanu, fost ofițer de ordonanță și aghiotant al Domnului, principalul său acuzator în teribila broșurică, de un spirit sarcastic, «Acaftistul lui Mihail Sturdza Voevod» —, impie contrafacere a rugăciunilor Bisericii către Precista și către sfinții făcători de minuni.

Cum a fost copilăria lui Kogălniceanu în casa părintească, astăzi complet refăcută, deci hăzită, trivializată, ca atâtea altele, lângă biserica Sf. Ilie, acum hangar de automobile, ni-a spus-o Alecsandri, un prieten din anii tineri. De la el aflăm partea pe care, până la trecerea în pensionul lui Victor Cuénim, o avu în creșterea copilului călugărul Vida, pe care-l cunoaștem ca autor al unei gramatici franceze, din care mai răsar exemplare pe aici prin Iași, dar și ca păstrător al manuscriptului lui «Șincai».

Nu greșim deci spunind că simțul pentru istorie l-a căpătat încă în fragedă vrâstă acest pui de Basarabean de la Maramurășeanul pribeag pe pământul liber al Moldovei, urmărind slova povestitoare de trecut a Ardeleanului. Ciudate potriviri ale vremii!

În jurul lui fetele, trei la număr, Mărioara, Elencu și Profira, primiau învățătura, ca externe, la pensionul lui «Monsiè și Madama Garè» (Garet) încă din 1828. «Ele vor căpăta», spuneă contractul, «o creștere aleasă și vor învăța pe rând relighia ortodoxă și, după reguli, limba grecească, franțeză și ghermană, gramatica, caligrafia, aritmetica, gheografia, istoria, desenul și a damelor lucru de mână», pe lângă «povățuirea întru toate pentru deplina lor îmbunătățire»; «muzica, jocul și altele» aveau a se plăti, în caz de dorință, deosebit. Școala eră așezată la 1829 în chiar casele Agăi Kogălniceanu, cumpărate dela moștenitorii Tudorescu¹⁾.

Mai târziu, isprăvindu-se cu pensionul, lecții se dădeau fetelor acasă la ele, de Polona Ana Majewska (în 1833), învățându-le «a cânta în clavecin» și «ceea ce povățuiește spre ale gospodăriei cuvenită pentru dame». Teresa Koscicka, altă Polonă, înlocui pe Majewska, și ea făcù loc Germanei Teresa Wimmer, care cumulă cu funcțiunea de guvernantă europeană și serviciile de cusătoreasă (până la 1839).

1) V. Actul în „Neamul românesc literar” de la 14 Novembre 1917.

Cel mai mare din băieți — căci eră și un frate mai mic, Alexandru, — a început școala la Cuénim. Am dat, împreună cu contractele pe care se razimă știrile de mai sus, în «Neamul Românesc literar» din 14 Octomvrie 1918, contractul prin care Mihail a fost primit în institutul de la Miroslava, unde stătù din Iulie 1828 până în 1832. Reproducem acest act interesant pentru istoria culturii:

Contract.

«Mai gios iscălitul cu mâna mè franțuzește m'am alcătuit cu dumnealui Aga Ilie Cogîlniceanu ca să-i primăsc un copil a dumisale în pansionul mieu, spre a-l învăța trei limbi, adecă franțuzește, la care am să paradosesc însuș eu, nemțește și grecește, — la care aceste două limbi am să tocmesc dascal de afară, precum și cărțile ce vor trebui la învățătura limbii franțuzești, tot eu mă îndatoresc a i le da; iar, pentru cele ce i vor trebui la învățătura celorlalte două limbi, dumnealui are să-i cumpere. Are să urmeze copilul a veni la mine la pansion în toată dimineața, a fi la zăcuscă și la vremea de masă tot la masa mea, împreună cu mine, iar sara, după ce-și va isprăvi paradosirea la cîte trele limbile, precum s'au zis, are să margă acasă la dumnealui și să doarmă, și, așa urmându-se, eu mă îndatoresc a pune silința cuviincioasă și a da bună educație copilului, pentru care, după bună învoire ce am făcut între noi, dumnealui are să-mi dea 1.200, adecă o mie două sute lei plata dascălitului mieu într'un an de zile; care bani dumnealui se îndatorește a mi-i da în două vadele, adecă câte pe șase luni înainte. Și dar de alcătuirea ce s'au făcut între noi, cu bună primirea amînduror părților, s'au făcut și două asemenea condracturi, și acesta de mine iscălit s'au dat la dumnealui, iar celalalt, de dumnealui iscălindu-se, s'au dat la mine ca să se știe.

1828, Iulie 1.

G. Guénim Joure (?).”

La Miroslava astăzi după nouăzeci de ani se adăpostesc, mulțămită generoasei danii a d-nei Olga Sturdza, orfanii copii ai ostașilor cari au luptat pentru cinstea țării lor — o Românie unită dincoace și dincolo de munți — și pentru dreptatea poporului lor românesc. Atunci alți copii, de boier, cari puteau plăti 1.200 de lei pe an, se deprindeau cu franțuzește, grecește și chiar — o inovație — nemțește.

Să adăugim la acest mediu de familie pe meritosul doctor Cihac. La 22 Decembrie 1873, din Aschaffenburg, el începe astfel o scrisoare germană: „Prea-onorate prieten. Nu vei ținea în nume de rău, de sigur, pe un vechiu prieten de casă al răposaiților d-tale

părinți supt a cărui îngrijire medicală ai crescut și d-ta și surorile d-tale, dacă un bătrân de 74 de ani te numește așa. Nu mai e nevoie să-ți spun ce am făcut timp de 33 de ani pentru țara d-tale ca medic inițiator (*Förderer*) și răspânditor al științei(1). In post-script el adaugă: „Ai fost anul acesta iarăși la Ems și ai trecut pe lângă mine fără să mă vezi. Fă-mi plăcerea totuși și mă vizitează, dacă te mai afli vre-odată acolo în vecinătatea mea“.

II.

Acesta e cel d'întăiu mediu al aceluia care trebuia să fie cea mai mare minte în epoca de regenerare a poporului său: Aga Ilie, Genoveza din Basarabia: cocoana Catinca, cele trei surori și fratele Alexandru, Majewska și Cuénin, iar, un anume timp, la unele ceasuri, Vida, cu viciul lui de beție și cu visurile lui de libertate și mărire românească, așa cum scrie slova la Șincai, — alt nebun și alt pribeag.

La 1834 călătoria în Apus cu fiii lui Vodă Mihail Sturdza. Întăiu la Lunéville, în Lorena. Locuiește la un bătrân, foarte bătrân emigrat în Moldova, care acum, supt Restaurație și supt regalitatea burgheză, se întorsese între ai săi, abatele Lhommé, fostul preceptor al Domnului moldovean de mai târziu. Lecțiile le urmează la un Colegiu de program iezuit. Acolo nu batea vântul vremii. Excelentul elev care a fost Kogălniceanu dorește de un mare oraș depărtat unde atâta revoluție își lăsase urmele în locuri și oameni, dar nu la Paris eră să strămute Domnul pe cei trei tineri, ci la Berlin.

Aici mai fusese, dacă nu tânărul Conachi, vărul poetului, care trecu pe la Lipsca și Halle, unde voiă să înceapă studii, un Iancu Cananău, care nu se alese cu prea multe cunoștinți. El stătuse la pastorul coloniei franceze, Hauchecorne; tinerii Moldoveni din 1835 se adăpostiră întăiu la Souchon, urmașul acelui Hauchecorne, apoi la alt pastor, German acesta, Jonas.

În acest Berlin, căruia omul de Stat de mai târziu i s'a arătat așa de recunoscător, el găsi un idealism desprețuitor de tot ce în

(1) El arată că — venit în 1829 — s'a căsătorit din nou, cu voia lui Ghica-Vodă, că, la 1858, a fost rechemat în oaste la statul-major, că a redactat manualul pentru companiile sanitare (1859), că a fost numit protomedic, dar boala l-a împedicat de a funcționa, așa încât Cuza-Vodă i-a îngăduit plecarea la băi. „Și aici lucrez pentru România, de oare ce lucrez de mai mulți ani la flora Moldovei și la fauna României“. — Într-o scrisoare către soția sa, la 12 Maiu 1855, Kogălniceanu spune că Cihac administrează averea acesteia, moșia, «en enfant orgueilleux».

realitățile politice căută să-l împiedece ori să-l îngreuească. Eră doar Berlinul romantic și filosofic, cu saloanele lui strălucitoare, imitate după ale Parisului, unde și principii, ca să-și desăvârșească educația, apăreau, dovedindu-și spiritul fără care nu putea fi prețuit nimeni, oricare i-ar fi fost rangul. Acel Berlin pe care-l cunoaștem din scrierile unei Rahel, din însemnările zilnice, așa de sincere și de curagioase, ale soțului care n'a uitat-o niciodată, Vamhagen von Ense.

Murise Schleiermacher, un reformator filosofic al religiei reformate, și din Hegel, care-și isprăvisese abia zilele, nu rămăsese decât imensa influență care străbatea toată viața națională, în toate ramurile ei. Și Kogălniceanu, care-și aduce aminte și de lecțiile de drept ale unui Gans, ale unui Savigny — un adevărat creator —, fu străbătut de acest spirit, în antagonism hotărît cu vechile doctrine prusiene.

Ideea și realitatea nu sunt două lucruri deosebite; ele par numai a fi astfel, și se confundă pentru cugetător într'o unitate perfectă. Guvernanții au prins formula: ceea ce este trebuie să fie, și s'au legitimat cu dânsa, făcându-se astfel supt scutul nouăi filosofii mult rău. Tineretul, aprinsul tineret care eră să dea la 1848 în acest Berlin de strictă disciplină „idele din Mart” și să sprijine, după ce cântase un ideal de unitate germană, fără regi, acțiunea Parlamentului liberal, republican dela Frankfurt, preferă reversul formulei: *ceia ce trebuie — să și fie!*

Trebuiau însă unitățile naționale ca și libertățile publice. Germanii crescuți în această atmosferă idealistă le-au dorit fierbinte pentru poporul lor, și *ca și dânsii le-a dorit și Kogălniceanu, pentru întregimea propriului său popor*. Și dela dânsul au învățat și alte generații, pe rând, până la noi. Cine ne-ar putea ține de rău, fiind așa de curat izvorul ideei?

Și Ranke, ca istoric, *predică necesitatea dezvoltării organice a națiunilor*. Ca ființe vii răsăriau ele înaintea marelui înviator, și înaintea tânărului Moldovean răsăria tot așa de vie icoana unui vechiu neam, de nobilă origine, bătut de nesfârșite nevoi, răbdător în mijlocul lor, de o statornicie de fier în apărarea pământului său și crezând în sfânta dreptate ca în Dumnezeu însuși, care fără dânsa n'ar fi avut niciun înțeles.

Iar, une ori, ascultând dela ce mici începuturi încep pe lume puterile cele mari, dela ce slabe licăriri ale ideii ce abia mijește, el va fi văzut în casa de lângă Sfântul Ilie pe bătrânul dascăl căraghios plângând în anume ceasuri asupra slovei lui Șincai despre cronica Românilor.

O minte de o curiozitate nesfârșită, Alexandru de Humboldt, făcând din acest student răsăritean un scriitor, cerându-i note despre Țigani, despre literatura românească, despre întregul trecut al țărilor noastre și locuitorilor lor. Astfel scrise un copil de douăzeci de ani, în limba franceză, cea d'întăiu istorie a tuturor Românilor, în spirit hotărât național.

În hârtiile lui Kogălniceanu am găsit scrisoarea lui din 20 Februarie 1838 către Mihail-Vodă, care, temându-se de o compromitere față de Ruși ori de Turci, căntase a opri apariția unei lucrări care de sigur nu era în prevederile sale:

„Sunt trei ani de când am părăsit Moldova. De atunci până acum, și chiar înaintea plecării mele din patria mea, singurul meu scop, singurul meu gând, singura mea ambiție a fost să dau o prescurtare a istoriei țării mele. Această istorie nu trebuie să fie politică, nici jignitoare pentru Curțile suverane și protectoare; ea nu trebuie să zugrăvească decât faptele, bunele și relele, ale Domnilor, fericirea sau miseria poporului, care supt Domnia Altei Voastre și-a reluat rangul între națiile neatârinate. Plecând din Moldova avusēm grija a lua cu mine toate documentele istorice ce-mi fusese cu putință a-mi procura, mai multe manuscrite ale lui Miron, ale fratelui său, (sic) sau alți scriitori de letopisețe (*lithopistes*), precum și cîntece istorice. Sosind în Franța am pus toată îngrijirea mea, am întrebuițat toate micile mele venituri (*appointements*) la cumpărarea cărților care se raportau la cele două Principate. Am închinat nopțile mele la cetirea și extragerea a tot ce ziaarele ziceau despre Moldova și Țara-Românească. Părăsind Franța și venind să locuiesc la Berlin, am avut la dispoziția mea bogata bibliotecă regală. Comoara mea istorică a crescut foarte mult, așa încât se ridică la mai mult de 300 de volume. Toți istoricii poloni, unguri, bizantini, ardeleni mi-au fost dați; când nu înțelegeam limba în care erau scrise, profesori distinși ai Universității din Berlin au încunjurat munca mea și mi-au dat luminile pe care nu le aveam. De un an închin toate momentele pe care mi le lasă celelalte studii ale mele ca să aduc la îndeplinire planul meu: toată istoria vechii Dacii, extrasă din autorii greci și latini, e isprăvită, precum și istoria Țării-Românești până la moartea lui Mihai Viteazul în 1601. Aceste două părți sunt și tipărite.

Chiar azi, am primit o scrisoare dela tatăl meu, în care-mi scrie că Alieța Voastră nu-mi dă voie să tipăresc această Istorie înaintea de a o fi cetit. Aceasta a și fost totdeauna dorința mea, dar, temându-mă să nu Vă supăr, n'am îndrăznit a Vă scrie despre aceasta. Eră, fără îndoială, foarte îndrăzneț planul meu de a scrie ultimele evenimente; însemnează să plu-

tesc între Scylla și Charybda: de o parte Turcii, de alta Rușii. De aceea nu voiam să tratez istoria mea decît până la 1800; dela această epocă până la 1834, nu voiam să spun decît doar câteva cuvinte asupra faptelor. Voiam să mă întind mai mult asupra binefacerilor păcii dela Adrianopol, acordate nației moldo-valahe, asupra utilității salutare a Regulamentului Organic, al cărui autor sunteți Alteța Voastră. Voiam să dau ca motiv al acestei tăceri că evenimentele petrecute în Țara-Românească și în Moldova dela 1800 încoace erau mai cunoscute și că aveau nevoie să fie tratate într'un plan cu mult mai vast decît al meu. Iată-mi planul: Alteța Voastră va putea judecă ușor că ar fi cea mai josnică nerecunoștință, cea mai neagră perfidie dacă aș îndrăzni, în orice chip, să fac rău binefăcătorilor miei: nu sunt nici un nerecunoscător, nici un demon: sunt un om cinstit, recunoscător pentru bunătățile Voastre și căutând neconținut prilejul de a Vă putea arăta toată gratitudinea mea.

Mă rog deci foarte mult, Alteța Voastră ca să-mi dea voie a urmă o operă în care politica modernă are a juca un rol foarte mic, căci se vede chiar din istorie că Turcii n'au fost apăsătorii patriei mele, ci Fanarioții. Cât despre Ruși, ei au fost așa de adese ori binefăcătorii Moldovei, mai ales prin pacea dela Adrianopol, încât pot face să se uite (1)... De altfel, mă îndatoresc a trimite Alteței Voastre manuscriptul dela 1800 încoace; după ce-l veți fi cetit, îl voi da la tipar. În 1825, supt o atârnare mult mai strânsă de Turcia, Grigore Pleșoianu, profesor la București, tună contra tiraniei Otomanilor; acum la Craguievaț o culegere de poezii care descriu războiul pentru neatârnarea Serbiei se tipărește cu voia Guvernului.

Mă rog mult deci încă odată de Alteța Voastră ca să-mi îngăduie această lucrare cu care m'am îndatorat; dacă nu voiesc ca numele meu să ajungă batjocura lumii, nu pot s'o întrerup; un mare număr de jurnale au și anunțat această operă și m'au făcut prin aceasta să contractez datoria de a o publica. Oricum supremele Voastre ordine vor fi îndeplinite, de-mi vor fi favorabile ori ba. Chiar din acest moment fac să înceteze tipărirea, de și zeci de coli sunt tipărite și mă costă peste 50 galbeni, sumă imensă pentru mine, căci am închinat pentru carte leafa mea pe șase luni înainte. Ieau în același timp libertatea de a trimite Alteței Voastre o coală tipărită din opera mea. Dacă Ministeriul de Afaceri Străine se învoiește la aceasta, Vă voi trimite toate cele zece coli, pentru ca Alteța Voastră să poată vedea că intențiile mele sunt numai patriotice.

(1) Aici s'a suprimat în „Neamul românesc literar“ o apreciere care în acest moment nu era îngăduită. N'am putința de a revedea textul.

Am onoarea de a fi cu cel mai adînc respect și cea mai vie recunoștință al Alteței Voastre prea-umil și prea-ascultător supus:

M. Kogălniceanu (1)."

Din ea se vede că încă dela plecare ideia acestei cărți fusese în mintea celui care se hrănise din paginile lui Șincai, fiind ea «singurul scop, singurul gând, singura ambiție». De aceia luase cu sine Cronicile, a lui Miron Costin, a lui Nicolae și o colecție de cântece populare, — Kogălniceanu fiind deci, după Asachi, cel dintâiu adunător al lor în Moldova—, înainte de a ști ceva despre culegerea lui Vuc Kraragici Sârbul, care abia în anii dela Berlin începuseră să apară la Craguievaș. Din micile lui venituri, școlarul cumpără și la Lunéville cărți despre patria și nația lui, și din ziare el culege, noaptea, ce se mai poate adăugi la trecut. În Biblioteca Regală din Berlin începe — după modelul lui Șincai— a face excerpte, din toate izvoarele: ungurești, polone, bizantine chiar, cerând explicații profesorilor.

Și astfel începuseră a scrie, fără măgulire, fără critică, începuseră a scrie în noul spirit istoric, adăugând la faptele Domnilor înfățișarea „fericirii sau mizeriei poporului“. Apucase a tipări partea până la Mihai Viteazul la librarul Behr, editorul schiței despre Țigani, cărui trebuie să-i dea tot materialul până la 1-iu Ianuarie 1838, având să apară la bălciul de Paști (altfel, autorul va plăti despăgubiri). Opreliștea lui Vodă înspăimântă. Asigură că Puterile străine nu se vor formaliza și amintește cazul lui Vuc, iar la noi al lui Grigore Pleșoianu, care atacă pe Turci în 1838 fără nici o supărare.

III.

Legăturile cu Germania ale lui Kogălniceanu au continuat de altfel. La 12 Februarie 1870 un dr. Brennecke, care-l cunoscuse cu o treime de veac înainte ca «institutor» al lui și călărise cu el la Coepenick și în împrejurimile Berlinului, trimetea din Posen o descriere de călătorie făcută la 1868 «în ținuturile Dunării-de-jos și la Constantinopole». Mama și soția lui cunoscuseră și ele pe studentul moldovean de pe vremuri și, mulțămind pentru o mijlocire care-i dăduse Ordinul Megidie, Germanul doriă lui Kogălniceanu viață pentru «a îndeplini misiunea lui istorică și providențială». «Țara dv.», adăugă el, «va avea un frumos viitor;

(1) Bibl. Acad. Rôm., mss. Kogălniceanu (în limba franceză).

toate fac să se prevadă că va însemna într'o zi, când resursele-i imense se vor fi dezvoltat, printre țările cele mai favorizate».

La 1846 aceleași cronici ale Moldovei dădeau istoricului materialul pentru «Fragmentele» sale traduse în limba franceză, pe care le trimetea și regelui Suediei și Academiei din Stockholm — după jumătate de veac și mai bine, am reluat, cu aceleași informații, eu însumi relațiile cu învățații suedezi, și el îi făgăduia și monede suedeze rămase de pe urma lui Carol al XII-lea în pământul Moldovei.

Acuma își îndeplinise visul petrecerii la Paris, căci scrisoarea din Iunie a «maiorului M. Kogălniceanu, fost adjutant al A. S. Domnului Moldovei», e datată din din 39 Rue de la Chaussée d'Antin.

Peste mulți ani, în 1852, Kogălniceanu, acum însemnat scriitor și om politic de viitor, era chemat de Secretariatul de Stat să publice, cu Anastasie Panu și Gheorghe Sion, cronica lui Șincai, și Vornicul Paladi venia să ceară, pe lângă letopisețele publicate de vechiul cercetător al lui «Miron», și «orice alte traduceri sau documente», pentru a pune bazele unei arhive a Moldovei.

Din aceste cronici Kogălniceanu atribuia una înaintașului său Ienachi. Cercetări critice recente caută a-i lua acest merit; se vede însă dintr'o scrisoare a lui Baligot de Beyne (Ruginoasa 5/17 Iulie 1874) că el atribuia lui Ienachi Kogălniceanu și cele două bucăți de poezie din care una e relativă la uciderea lui Ioan Bogdan și a lui Cuza (era vorba și de o versiune aflătoare la fostul Domn, în care soția celui ucis blăstăma pe ucigaș cu năframa sângerată în mână). Se pare că Baligot pregătea o istorie a fostului său prieten și ocrotitor, și el consultă analele Imperiului otoman. Mai târziu tot Baligot scrie lui Kogălniceanu despre corespondența secretariului Stamaty (aflătoare la un erudit, Lair, și pe care era s'o publice Émile Legrand, și se cereau lămuriri lui Kogălniceanu însuși (ca și lui Boliac).

La 1860 încă, Ubicini-i semnală la Biblioteca imperială din Paris manuscriptul, de care-i vorbise cândva Bălcescu, al celor două volume de cronici ale Moldovei prefăcute în limba franceză, după textul grec al lui Amira, de Nicolas Genier din Smirna, la Angora, în 1741. Cunoscutul filoromân credea că o tipărire imediată a lor se impune — *cum se impune și azi* — pentru a trezi și un interes nou în jurul chestiei naționale românești.

Se ştie ce frumos muzeu îşi făcuse Kogălniceanu, *adevărat descoperitor şi al valorii artei naţionale*. Cu privire la el, N. Hurmuzachi scria la 25 Decembrie 1874, din Cernăuţi: «Tablourile bizantine nu le-am uitat: se află două în biserica foastei mănăstirii Voroneţ, o Maica Domnului şi un Hristos, care s'au scos de mulţi ani din vechea catapeteasmă şi se află depuse neîntrebuinţate în altarul bisericii numite. Am făcut paşi de a-mi procura unul pentru d-ta, şi voi alege care va fi mai puţin defect. Ele sunt originale pe lemn, însă negre, negrijite (1)».

IV.

Aş semnală încă un drum în Spania, pe care se pare a-l fi făcut Kogălniceanu după mişcarea de la 1848, după împrăştierea revoluţionarilor din Iaşi, după fuga lui în Bucovina şi lunile petrecute lângă familia Hurmuzachi. D. V. M. Kogălniceanu mi-a arătat un exemplar din Cronici destinat unei persoane feminine pe care o intitulează «prea-iubită a lui», *muy querida*. Atunci, în saloanele, vestite, ale contesei de Montijo ar fi cunoscut pe fica ei, Eugenia, viitoarea Împărăteasă a Francezilor. Şi nu cred că mă înşeală amintirea când spun că între hârtiile lui Kogălniceanu păstrate la Academie este şi un manuscript de istorie a Spaniei, a cărui tipărire, când se va lumina cerul şi pentru noi, nu va trebui să întârzie.

Apoi a început marea epocă a Unirii, în care, pentru Moldova, rolul cel mare a fost al lui, cel mai mare om de cultură, cel mai mare orator, cel mai mare cugetător politic. Se ştie ce mult a hotărît pentru îndeplinirea unei opere combătute de uneltele intereselor străine şi batjocurite de corul neînţelegătorilor *Steaua Dunării* a lui, la care veniau subscripţii şi de peste Milcov, ca a lui «Ioan Georgiu Marin brutarul din Ploieşti».

Nu se ştie însă că foaia trebuia să se cheme întâiu *Unirea*, şi abia în 1916 am dat la lumină programul ei, care se compune din aceste puncte, ce pot fi şi azi, în cea mai mare parte, crezul unei ziaristice oneste:

(1) Această ştire şi toate cele noi la care nu se arată izvorul sunt luate din hârtiile păstrate pios de d. C. Crupenschi, căruia, şi soţiei sale, nepoata de fiică a lui M. Kogălniceanu, nu le pot mulţami în de ajuns pentru amabila bunăvoinţă şi pentru încredere.

Prea-înnălțate Doamne,

Cu mai mulți literatori m'am asociat spre a publica de la 1-iu Octomvrie viitor un jurnal politic, literar și comercial supț titlul *Unirea*.

Programul acestui jurnal va fi :

1. Politică generală.
2. Apărarea limbii românești de spre exagerațiile neologismului ardeleanesc, care în curând va face ca să nu mai avem limbă.
3. Desvoltarea chestiilor de economie politică, industrie și comerț, care astăzi formează una din bazele cele mai mari a activității lumii civilizate.
4. Desvoltarea agriculturii și a industriei Principatelor și, în sfârșit,
5. Propășirea literaturii românești.

Mărgenirile ce din început redacția își impune sunt următoarele :

1. Respect către religie și morală :
2. Respect către legile și ocărnuirea țerii :
3. Neamestecarea numelui Domnului stăpânitor în orice chestie și discuție :

4. Ferirea de personalități și neintervenirea în chestiile vieții private.

Pentru păzirea acestui program și respectarea mărgenirilor mai sus citate, mă fac răspunzător către Ocărnuire, și din început mă supun legilor tiparului statorite în Principat.

Plecat dar rog pre Înălțimea Voastră să binevoiți a porunci locurilor competente de a se învoi libera publicare a celui jurnal.

A înălțimii Voastre
prea-plecată slugă :

M. Kogălniceanu (1).

29 August 1855.

Peste nouă ani acela care salutase în neuitate cuvinte pe Alexandru Ioan I-lu ca Domn al acelei Uniri căreia nici pe nume nu i se putea spune în 1855, eră un politician disgrațiat. Și, într'o clipă de boală, de oboseală și desnădejde, el își făcea, ministru căzut, la Râpi, în ziua de 15 August 1861, și testamentul, după «douăzeci și doi de ani de când a servit țerii sale», recomandându-și familia Adunării țerii, «amicilor» ca și «protivnicilor politici», «și, la urmă, și Domnului, pe care-l roagă «să se gândească la slujbele ce i-am făcut în timpuri grele». Și el încheie astfel : «Adio, Românie, fii unită măcar după moartea mea» (2).

(1) Bibl. Academiei Române, ms. 1173.

(2) «Aceasta e dorința mea cea depe urmă. Mor sărac. Douăzeci și doi de ani am

Peste trei ani soarta-i dădea favoarea de a impune unei clase politice fără simțul realităților ca și fără lumina unui ideal superior improprietărirea țăranilor, marele său titlu de glorie (1).

Când îl pomenim astăzi, înaintea amânduror marilor probleme ale vieții lui, trezite înaintea noastră peste morminte și ruine, avem nevoie mai mult decât oricând de spiritul lui.

O de-am fi putut contribui cât de puțin la evocarea lui, necesară!

servit țerii mele. Imi recomand femeia și copiii Adunării țerii. Rog pe amicii și protivnici politici să li fie milă de copilașii miei. Nu cer de la țara mea alta decât ca să cumpere fabrică mea de postav, după valoarea ei, ca așa să se poată plăti datoriile mele și să rămâie familiei mele o casă și o bucătăică de pământ. Pe femeia mea o numesc epitropă deplină și fără a avea a da samă cuiva de administrația puținei averi. Doresc ca casa și moșia Răpile să rămâie la băieți. Iar partea fetei să se închipuiască în bani.

Încă odată rog pe Adunare, măcar după moartea mea să ție seamă de slujbele mele. Rog asemenea pe Alexandru Ioan să gândească la slujbele ce i-am făcut în timpuri grele. Adio, Românie, fii unită măcar după moartea mea !

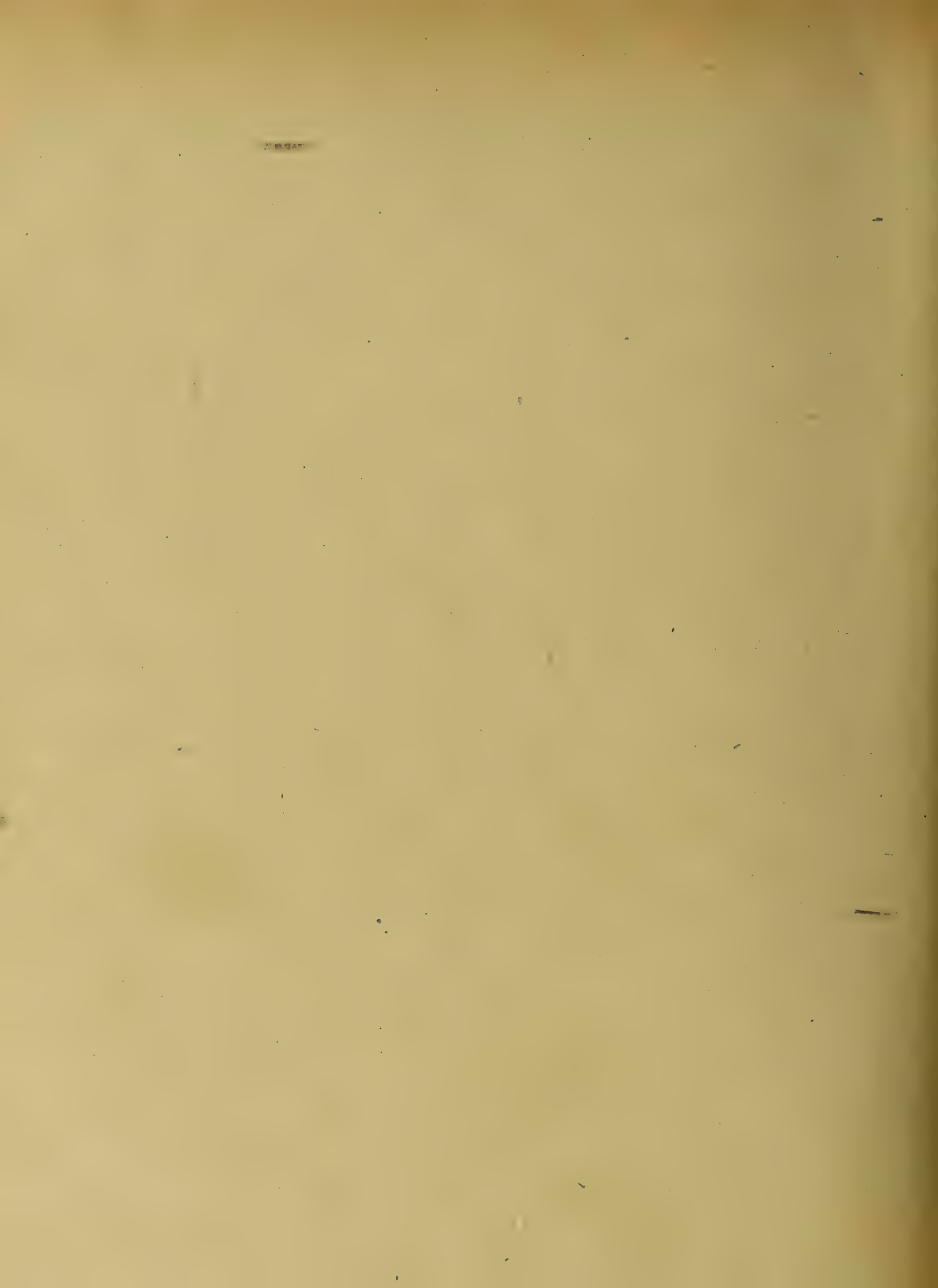
M. Kogălniceanu.

15 August 1861, satul Răpile.

N. B. Cărțile și manuscriptele mele le las Universității, afară de toate acele uvrajuri care să se împartă între copiii mei. Straietele mele să se deie jumătate camardinierului meu și cealaltă jumătate la celelalte slugi și vătăși. Pușca să fie a lui Coco, pistoalele lui Jan și j..... Luciei.

Kogălniceanu.

(1) O scrisoare a lui din 1867, despre rolul ce a avut în politica țerii, despre greșelile lui Vodă Cuza și ale noului Domn și despre viciul primitiv al politicei de partid se va da cât mai curînd. E o adevărată revelație.

GRĂIEȘTE MAREA

POEM

de

ANDREIU BÂRSEANU

Membru al Academiei Române

Sedința dela 19 Maiu 1919.

Grăiește Marea Dunării bătrâne:
«Ce freamăt vine oare din spre munte?
El crește tot mercur... Sânt zile crunte
Din nou colò, în văile române?

Și valul tău, ce tocmai îmi sosește,
Parcă-i mai cald, ca oricând altădată;
Mai iute vii, dar' unda-ți nu-i turbată,
Ce s'a întâmplat?... Mai grabnic povestește!»

Și 'ncepe Dunărea: Chiar ca și tine
Și eu am fost cuprinsă de mirare,
Văzând că unda crește tot mai tare
Și dinspre munți ea tot mai caldă vine.

Copiii 'ntreb: pe Tisa cea bălaie
Și Mureșul voinic, Otul năvalnic,
Pe Prutu-adânc, Siretul cel sburdalnic:
Ce vești mi-aduc, fiorul să mi-l taie?

Și într'un glas răspunsu-mi-au copiii:
Colo 'n Carpați e o minune mare,
Nu-i zgomot de rășboiu, ci-i sărbătoare;
Din ochi se varsă unda bucuriei.

E praznic mare 'n Dacia străbună:
Copiii ei răsleți se regăsiră,
Și 'n caldă 'mbrățișare-și juruiră
Pe veci să viețuiască împreună.

Și biata mamă plânge fericită,
Văzând odraslele-i iar lângă sine
Scăpate din robii străine;
Ca'n vremuri vechi, iar casa întregită.

Ah, iată mândra, dulcea Bucovină,
Și Basarabia înstreinată,
Cu câtă dragoste acumă cată
La mama cea de fericire plină!

Și saltă viu Moldova cea frumoasă,
Recunoscând pe-a sale surioare;
Mai blândă soarte-avuta-a ea supt soare,
Unită cu Muntenia mănoasă.

Și Ardealul cel cu plete aurite,
Bănatul cel bogat, vioiu și gureș.
Crișana dalbă, mândrul Maramureș,
Cum strâng la piept surorile iubite!

Și'n urma lor fii și nepoți o sumă:
Munteni bălani, câmpeni pârliti de soare,
Tot cete vin la vatra 'ncăpătoare,
Inconjurând pe fericita mumă.

Și-o horă mândră larg 'acum se 'ncepe
Cu chiot și cântări: hora frăției,
Înlănțuind cuprinsul României
C'un cerc vrăjit, ce nu se poate trînge.

Vuiesc de strigăt vesel munți și dealuri,
Și clocotesc câmpiile întinse;
Iar danțul cel frățesc ce se încinse,
Acum ajuns-a pân' l-a' noastre maluri.

Și cât e de haină Neagra Mare,
Ea valuri spumegoase-și imblânzește,
Iar sfântul soare sus pe cer s'oprește,
Privind cu drag româna sărbătoare.

.

La praznicul măreț, sfântă dorință,
Din patru părți, Români veniți cu toții:
Visul străbun, noi, fiii și nepoții,
Aievea îl vedem luând ființă.

Veniți și voi din sferele senine,
Strămoși trecuți pe plaiul veșniciei;
Voi ați urzit serbarea bucuriei,
Locul d'întăiu pe drept vi se cuvine!

Urmat de oști, vino 'mpărat Traiane,
De-ți vezi colonii-aduși pe Istru'n vale;
Vino și tu, viteze Decébale,
Nu te-or lovi cohortele romane!

Dați mână amândoi, legând frăție:
Ai voștri strănepoți de mult sânt una;
Din vechi dușmani, ei, pentru totdeauna,
Un neam au încheșat, odraslă vie.

Și tu 'mpărate Aureliene,
Pe-o clipă lasă-ți azi mausoleul:
Cu Goții n'ai să te mai lupți ca leul,
N'ai să mai treci hotare dunărene.

Iar voi, pribegi din Dacia 'n risipă,
Ce 'n sân de munți abia-ați aflat scăpare,
Amenințați de cetele barbare,
Din fuga voastră vă opriți o clipă.

Pe lângă vicăță, două scumpe-odoare
Voi ați păzit: limba și sfânta lege...
Și iată, până azi ambele 'ntrege
Noi le păstrăm, și-or fi neperitoare!

Veniți voi cneji și voievozi de plaiuri,
Ce-ați înfruntat furtunile turbate;
Conduc de voi, Românul neam străbăte
Veacuri de groază, mult cumplite-alaiuri.

Ridică-te din valea someșană
Tu Gelu, domn viteaz, rănit în luptă...
Trufia venetică azi e ruptă.
Glade, te-așteaptă vița bănățeană!

Din Târnova treziți-vă la viață
Voi, frați viteji, tu Petre și Asano;
Zdrobite gem ordiile dușmane,
Pe Pind și pe Carpați nu mai e ceață!

Ș'acum pășiți voi, descălicătorii:
Tu, Radu-Negru, și tu, Dragoș Doamne;
Cu bucurie, ca la nunți în toamne,
V'așteaptă toți, nepoții și feciorii.

Din Făgăraș și dela Maramureș
Voi, strâmtorați, trecurați grabnic munții,
S'au înmuiat dușmanii voștri, crunții,
Și tremură cumplit de-al nostru iureș.

Vă 'nșiruiți, mari Voievozi de țară,
Cu sfetnici grei la braț, 'isteți la minte;
Ocroitori ați fost moșiei sfinte,
Apărători de lege și hotară.

Vin' Mirceo, mare Domn dela Rovine,
Și Vlade cel grozav, temut de-o lume;
Alătura cu voi pasu-și îndrume
Blând Alexandru, purtător de bine.

Iodoabă fii l'a noastră sărbătoare,
O, mare Domn viteaz și sfânt, Ștefane.
Ca pleava spulberat-ai oști dușmane,
Moșia-ți apărând cu brațul tare.

Sămânța de viteji ce-ai aruncat-o
În jurul tău, și astăzi mai trăiește;
În strănepoți virtutea-ți odrăslește
Și grele vremi s'arată falnic,... iat'o;

Veniți și voi, moștenitori de fală,
Tu, Neagoe, cu sufletul cucernic,
Blând la povește și la rugă smernic;
Tu, Rareș, învârtește-ți mândra pală!

Iveștete din groapa dela Turda,
Tu, Domn mareț, vestit în viteză,
Și ca goniți de-o cruntă vijelie
Dușmanii vor fugi, ca de leu ciurda.

Spre Alba-Iulia din nou te'ndreaptă,
Și gîntea 'ntreagă fi-va fericită,
Când va lua coroana întreită,
Pe fruntea-ți așezată cu-a ta dreaptă.

Străjeri mării tale toții ne-om face,
Trădarea va fugi din a ta cale,
Traiu vecinic fi-va făptuirii tale;
Putere 'n lume nu-i a o desface.

Ca frații buni veniți voi împreună
Ce'n lupte ați trăit a voastre zile:
Tu, Basarab Matei, și tu, Vasile,
Poporului vestiți, cum legea sună.

Din Țarigrad te 'ntoarce Brâncovene,
Ce ți-ai văzut, gemând uciși copiii
Legea păzind. Tu glas dă bucuriei:
Au înviat pe plaiuri dunărene!

Domol pășiți, voi, Doamne și Domnițe:
Mărează Olteu, vrednică Despină,
Tu, Teofană, Stanca cea blajină;
Din soiu ales răsar nobile vițe.

Veniți și voi, câți ați purtat condeul,
Trecutul povestind, ca să se știe,
Vechi cronicari, bătrâni cu inimi vie;
Voi obliciți trecutul și temeul.

Tu, Vornice Grigorie Ureche
Și tu, Miron Costin, Ion Niculce,
Isteț la sfaturi și cu vorba dulce,
Veniți cu Cantemir, de viță veche.

Și voi arhieriei, stâlpi ai credinței,
Unirii de-azi dați binecuvântare:
Tu, Varlaame cel cu nume mare,
Și Dosofteiu, cald slujitor științei.

Iviți-vă, ai libertății crainici,
Falnice Horia, cel zdrobit pe roată,
Tu, Tudore, cu olteneasca gloată;
Intors-au roata vremii duhuri tainici.

Tu, Iancule, oprește-ți tristul fluer
Ce cântă doina unui neam ce piere.
Azi Moșii tăi au ziua de 'nviere;
Răsună munții-ți dragi de-un falnic șuier.

Sculați, apostoli ai redeșteptării,
Cârlova, tu profetic Murășene,
Tu, bard dela Mircești, Bolintinene,
Bălcescu:apus pe plaiu 'nstrăinării.

Cu-ai voștri soți veniți toți împreună.
Și intonați cântarea bucuriei,
Văzând cum crește 'n câmpul României
Al vostru sad, virtutea cea străbună.

Lăsați și voi mormintele cu cruce,
Ostași căzuți pentru neatârnaire;
Azi neamul nostru 'ntreg cu 'nduioșare
De voi cu drag aminte își aduce.

Vin, Șonțule și tu, Mărăcinene,
Voi, ce-ați urcat a Griviței redute;
Desfaceți-vă graiurile mute...
Chemăți ortacii'n plaiuri ardelene!

Voi, cei culcați supt proaspătă țărână
Visând și-acuma visul de 'ntregire,
Vă deșteptați!... E mândră 'nfăptuire
Ce voi doriați în inimă română.

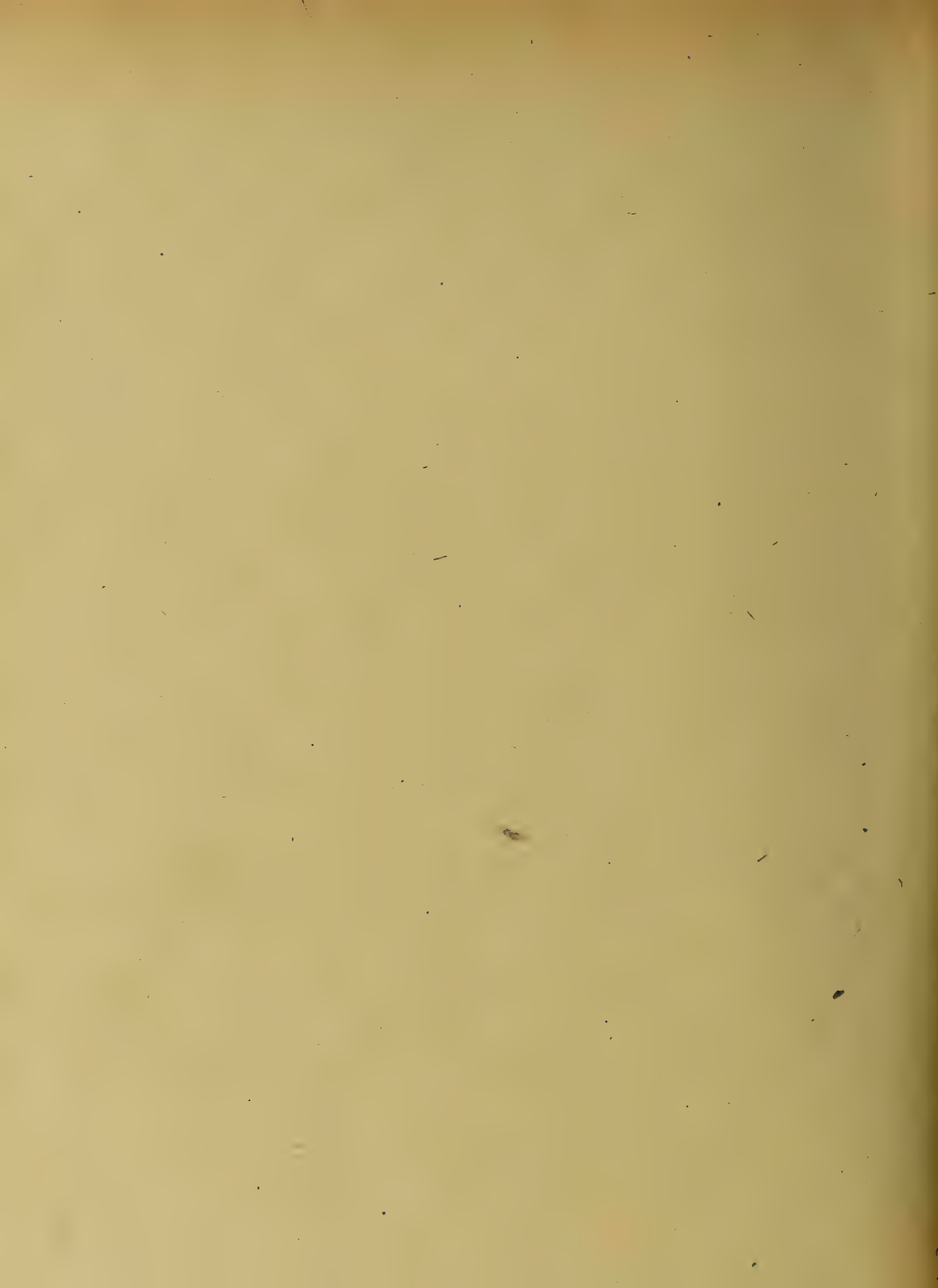
Voi, Praporgescule și Dragalina,
Sculați la trâmbița de libertate!
Al vostru imn cu fală azi străbate
Din Dunăre și până'n Bucovina.

Voi toți veniți la hora de frăție,
Cu dragoste privind cum merge rându-i
Din inimi calde binecuvântându-i
Pe cei legați de-acum pentru vecie.

Și tulnice sună-vor de pe creste:
La Om, pe Retezat, Ceahlău, Ineul,
Să afle'n ceruri însuși Dumnezeu!
De-a biruinții noastre mândră veste.

Falnic se 'nalță'a Daciei cetate;
Pe dragostea de neam ea e clădită
Și'n veci de veci va fi nebiruită,
Cât caldă fi-va inima de frate!

Siliu, Ianuar 1919

PENTRU POMENIREA ÎMPĂRATULUI TRAIAN.

PARENTALIA

DE

VASILE PÂRVAN

Membru al Academiei Române

Sedința dela 26 Septembrie 1919.

ΑΤΟΡΑΣΤΗΣ Τι δαὶ οἱ ἄνθρωποι;

ΗΠΑΚΕΙΤΟΣ Θεοὶ θνητοί.

ΑΙΩ. Τι δαὶ οἱ θεοί;

ΗΠΑΚ. "Ἄνθρωποι ἄθανatoi.

(Luciani *rit. auctio*, 14, p. 554)

Sunt Parentalia.

Cei vii pomenesc pe cei morți. E o datorie, pe care muritorii și-au statornicit-o, dintru însuși începutul gândului despre moarte: liniștea de piatră, în care cădea dintr'odată viața, eră așa de grozavă, încât minții înspăimântate a muritorilor moartea nu-i putea fi decât un somn greu. Iar în visele nesfârșitului somn, nu se putea, ca celor trecuți dincolo, să nu le vie dorul după cei lăsați și după cele părăsite dincoace. De i-ar fi uitat cei de aici neajutându-i pe aceia în marele întunec de sub pământ, ei ar fi suferit acolo și sufletul lor chinuit s'ar fi umplut de mânie. Iar mânia morților putea fi blestem și pieire tuturor faptelor celor vii.

Pomenirea celor morți de curând mai deșteaptă încă jale. Iar întristarea e muzica din care apoi înflorește și gândul celor mulți. Morții de demult nu mai dau nici dor, nici durere, celor de azi. Pomenirea lor e numai un gând palid. Și gândului acestuia, al recei amintiri, îi trebuie tot sângele viu al amintitorului, spre a învia întru viața deplină.

Sunt aniversări ale morților.

Cei vii caută să împărtășească pe cei morți cu bucuria ori cu întristarea contemporană. E încercarea de preamărire a celor pe veci adormiți, pentru a face, prin asemănarea lor cu noi, lauda ori hula celor de azi.

Să pomenim pe întemeietori.

De optsprezece sute de ori s'au uscat florile crescute pe mormintele lor. De optsprezece sute de ori s'au ridicat din nou prin zăpada subțire a primăverii alte flori, proaspete.

Sunt Parentalia.

Oamenii noi, înflorind în marea lumină a vieții, se pleacă cu reculegere spre pământul unde dorm oamenii vechi, din țaria căroră au crescut ei, oamenii noi, ca florile nouă din pulberea florilor vechi.

În pomenirea morților e conștiința despre viața fără sfârșit în cele obștești ale ei, e mângâierea blândă a amintirii, care, și după mii de ani, învâluie cucernic palidele umbre ale celor cosiți, fără reîntoarcere, în fiecare generație. Și viața trecută, legată, continuu viu, de viața prezentă, biruște moartea... în care s'a scufundat... ca un călător în ceață.

Ci noi, cei singurateci, murim.

Și cu noi mor toate ale noastre. Moare durerea. Moare trupul omenesc: începutul întregii frumuseți a lumii acesteia. Moare gândul și amintirea. Și moare și marmora în care am coborît sufletul nostru: rănilor ei nu sângerează, ele nu o ucid, ci tocmai prin ele ea trăește încă mai arzător în cele mai-mărunte frânturi ale trupului ei mutilat. Dar moare și marmora, de rănilor vremii. Moare și sufletul ei de neînțelegerea oamenilor. Și nu e nimic atins de mâna ori de buzele noastre, ca să nu moară.

Dar cu ochii tăi mari, adânci și blânzi, dumnezeiască Clio, zână a devenirii gândului, tu privești crearea prin om a altei lumi, alta decât cea aspră, cea crudă, cea muritoare, ce ne-au făcut-o zeii. Cu cântec epic tu glorifici, cu cântec liric tu mângâi, pe copilul tău, cu suflet din cer și trup din pământ, omul, și tu blândo, tu buno, povestești... că a fost viața oamenilor.

Tu, Clio, culegi de pe morminte florile uscate și ni le faci iară vii, înflorind proaspete, ca cicoarea pe lanuri, în roua dimineții. Tu, Clio, încălzești cu focul tău trupurile de demult adormiților și îi faci iară vii, trăind din nou puternic în lumea lor și năvălind plini de viață în lumea noastră: cu sângele încă lunecând pe armurile

lor, cu patima încă aprinsă în privirile lor, cu visul încă palpitând în făptura mâinilor lor. Și între noi oamenii, cei plăpânzi, cei trecători, nemurirea se coboară, ca raza din cer. Bogați de nesfârșitul tuturor luminilor aprinse de cei ce dintru început și fără de sfârșit au creat lumina, noi copiii unei clipe — totuș vecinice: în renașterea ei perpetuă din cele ce au fost, în nesfârșirea ei de iubire spre cele ce vor fi — strălucim de lumina întreagă a sufletului omenesc întreg, de la cel dintâiu care a trăit, până la cel din urmă care va trăi, *unul*.

Ci de n'ai fi tu, Clio, ca râmele în noroi, așa ne am târi în întunericul unei singure vieți, cu dimineață și seară, cu zi și cu noapte.

Tu singură ne faci bogați, tu singură ne ridici peste noi, tu singură ne învecinești, — Clio, mărire ție.

* * *

Ruginiau codrii. Ca niște paseri obosite coborau legănat către pământ frunzele aprinse de cea de pe urmă sărutare a soarelui de toamnă. Prin satele Daciei mergeau zvonuri de răzbunări romane. Negustorii din Miazăzi se făceau tot mai rari. Și cei cari mai îndrăzneau să se afunde în adâcimile Daciei păduroase priveau sfioși împrejur, vindeau repede și plecau pe furiș. Ostatecii și fugarii romani, slujitori regelui dac, lucrau cu zor la întărituri, închideau văile către Dunăre, ridicau burguri, dregeau cetățile, construiau mașini de asalt, turnau arme. Femeile erau posomorite. Bărbații erau tăcuți. Eră liniște aspră în toți și poruncile Regelui erau grabnice și cu prisos împlinite. Când începură a cădea fulgii, știu fiecare că în primăvară va putea muri.

Flăcăii, cari cu cinsprezece ani înainte, dăduseră Domnului țării dace, întâia lui biruință pe pământ roman, erau acum bărbați în putere. Copii lor se ridicau acum și ei, gata de pus la arme. Cincisprezece ani soarta războiului iubise pe Daci. Din pădurile Suebice ale Dunării de Sus, până în munții Parthici, cari fac umbră apelor Tigrului, numele regelui puternic, nobil din viță de nobili, rege din viță de regi, Decebal, eră pomenit cu cinste și închinare. Soli daci mergeau în Apus și în depărtatul Răsărit, la regii neamurilor germanice, sarmatice, scitice, armenice, parthice, ducând sfat de luptă, de împotrivire dărză, de atac necurmat, împotriva stăpânitorilor dela Miazăzi.

Din timpuri uitate de amintirea muritorilor trăiau Dacii pe pământul acesta, îmbrățișat de cele trei ape, cu marea cetate clădită

de zei în mijlocul țării : cu munți de patru părți. Ei nu erau o biată nație rătăcitoare, ca vecinii Germani ori Sarmati. Ei nu erau o nație barbară, ca nenumărații locuitori ai Nordului mlăștinos, sărac și friguros. Ei erau statornici, orânduți, luminați, în străvechi legături cu civilizația elenă, — cu cea mai avântată credință idealistă în nemurire, pe care au gândit-o oamenii, — cu tradiție milenară în cele ale vieții de societate ori de stat, — cu nume glorios în lupta de libertate față de toți cei puternici din jur, — cu incomparabila epopee de unitate națională biruitoare a regelui erou Burebista, îndărătul lor.

Trecutul strălucit, de aproape două veacuri înainte, luminează acum și calea regelui Decebal. Nă puterea, ci unirea, lipsise întotdeauna marelui neam dacic. Ca principii macedoneni, geloși de libertatea lor locală, principii daci ai multelor țări dace dintre cele trei râuri își așteptau pe Philippos și pe Alexandros al lor, care cu mână de fier să-i ție uniți întru marea luptă a aceleiași patrii. Și Decebal era acum ca Filip. Ci soarta n'a voit ca să-i urmeze un Alexandru.

Din munții marelui nostru burg se îmbrățișează cu privirea în zilele senine întreaga câmpie înconjurătoare, către Tisa, Dunăre, Pont și Nistru.

Precum omul de mare nu se liniștește până nu pune zăgaz de pământ rătăcirii sale pe ape, întemeind porturi și stații și așezări, de jur împrejurul împărăției sale de valuri, și anexând mării tot ce li formează hotarul ei uscat, — tot așa câmpianul și omul stepii, nu s'a liniștit până nu a dat hotar de pământ înalt, de pământ stâncos, mării sale de ierburi și de holde.

Așa au bătut milenii valurile scite, sarmate, slave, cetatea noastră pe Nistru și stropi de sânge barbar au căzut în pământul nostru, rodind după firea lui, la marginea înaltă, de Răsărit, a Patriei. Așa au bătut milenii valurile iazyge, germane, maghiare, cetatea noastră dinspre Tisa și stropi de sânge barbar au pătat pajiștile noastre, rodind după firea lui, la marginea joasă de Apus, — ba pătrunzând prin porțile Munților, până chiar în mijlocul burgului, Patriei noastre.

Dar pe razele privirilor noastre, care pătrundeau din creștetele munților până dincolo de apele străjuitoare, a mers și dorul nostru după pământ strein. Și încotro era straja mai tare, într'acolo s'a dus și dorul nostru mai năvalnic. Decând se pomenește neam dacic și neam român, râul nostru părinte, Danuviul, a văzut când

ieșea din valea pannonică pe ambele lui maluri acelaș neam, — pe-al nostru.

Dar ce am voit noi, au voit și cei din Miazăzi. Apele nu-s granițe, ci drumuri. Și pentru stăpânirea drumurilor, cu străjuire pe ambele lor părți, s'au luptat întotdeauna statele și popoarele. Așa cum toată valea unui râu se umple cu o singură nație, așa stăpânirea unui râu cată să fie deplină pe toată valea lui sub acelaș stăpânitor.

Regele Burebista a stăpânit și dreapta fluviului. Regele Decebal a căutat să statornicească din nou această stăpânire. Eră dreptul lor. Căci, dela valea Moravei și până la malul callatian al Pontului prieten, *dave*-le dace se țineau lanț. Icoana răspândirii națiunii noastre pe pământul strămoșesc, se arată și în această parte a fi fost aceeași cu cea dacică acum două mii de ani.

Dar pe malul de Miazăzi al Dunării eră acum alt stăpânitor decât pe vremea lui Burebista. Lui Decebal îi stetea în față Roma. Și Roma nu învățase încă a ascultă de nimeni. Pentru brăul de argint al Dunării lupta aveă a fi tot așa de cumplită, tot așa de fără cruțare, ca aceea pentru brăul de aur al Rinului.

* * *

Ard trupurile, ca niște ruguri, de văpaia sufletelor tari cari le incing. Se mistue vlagă pământescă a națiilor, de jertfa de sânge, neîntrerupt cerută, pentru continua biruință, de neinduratul lor suflet luptător. Dar precum flăcăul prinde cu braț vânjos arma care cade din mâna unchiașului slăbit de ani, așa popoarele tinere, cu suflete de copii, cucerite de marele suflet al națiunii perpetuu biruitoare, prind la rândul lor arma, spre a apăra cu sângele lor tânăr, cu puterea lor proaspătă, marele gând, care e acum și al lor.

Când, de pe urma nevolniciei ultimului Flaviu, aquilele italice se dară biruite spre Miazăzi, lăsând toată Dunărea șoimului dacic, când Italia slăbită se închină înaintea Daciei năvalnice, Spania romană luă asupra ei lupta pentru onoarea, pentru puterea și biruința Patriei mame. Pentru brăul de argint al Dunărei luptă acum un spaniol, cu fire tânără, cu credință proaspătă, cu speranță nepusă la încercare; luptă ca în vremile bătrâne, ale alcătuirii Italiei — când tăria romană se oțeliă mai mult prin înfrângeri decât prin biruințe — cu voința hotărâtă de a împlini cele fixate de Roma eternă, fie chiar și după un secol de lupte și un ocean de sânge.

Cel ce purtă acum armele Romei era un om liniștit, măsurat, cu-minte, modest. Era doar numai prin tatăl lui dintre cei ce în Senatul Romei hotărau soarta lumii. Bunicul său, poate, nici nu vor-bise bine limba romană. El era un soldat, ca și tatăl său; soldat ajuns general și atâta tot. Și, fost general, fost guvernator de pro-vincie, ajuns împărat, el rămânea încă tot omul din popor, răb-dător la muncă, întârziind bucuros la plăcerile trupului, cu ne-sfârșit respect pentru străluciții senatori ai Romei, pentru splen-doarea Romei, pentru arta cuvântului la Roma. Provincia lui, pe care o guvernase conștiincios și energic, se mărisese acum cât tot Imperiul. Dar sufletul celui ce guvernă era tot cel vechiu, al gu-vernatorului provincial, al neitalicului, al «neromanului», care se sfia de Roma și era adânc turburat — până la vanitate — când ea i se închină: a o disprețui încă nu putea, a o stăpâni încă nu-și simțea îndrăzneala. Și cât a trăit, n'a putut învăța acest meșteșug. Senatul Romei a avut două decenii, când a putut crede că mai însemnă ceva în marile prefaceri ale lumii.

Noi muritorii suntem mari, nu pentru găsirea unui gând, într'o zi de noroc, ci pentru urmărirea într'o mie de zile, și cu, și fără noroc, a gândului unic, care stă la temelia oricărei vieți creatoare. Și sufletul nostru se multiplică prin fiecare gând de-o zi, pe care-l prindem în sborul lui spre neant și îl fixăm, ca pe o piatră de monument, în opera noastră unică, în gândul nostru unic. Ci fiecare din noi, într'o singură zi, cu un singur gând e mai slab, mai sărac, mai neputincios în cele eterne ale vieții, decât plugarul simplu, decât cărătorul de poveri în porturi, a căror viață e clădită pe le-gătura dintre toate zilele vieții lor într'o singură datorie, a muncii. Marea noutate, marea creare, e iubirea aceasta continuă, neobosită pentru gândul unic. El culege gândurile fiecărei zile, le cioplește după nevoia marelui operă în care le închide, și, prinzându-le acolo cu însăși viața, cu însăși iubirea noastră, el creează o viață nouă, biruitoare a timpului, din viața noastră cea veche și roasă de timp.

Așa era mare, simplul, cumintele, modestul, neînvățatul spaniol, care era acum împărat al Romei. În viața unei singure zile cel de pe urmă senator din Roma ar fi fost — poate — mai înțelept, mai strălucitor, mai vrednic de purpură, decât dânsul. Și de aceea, pen-tru fapta unei zile, Ulpus Traianus, împăratul, rugă pe învățatul, pe strălucitul Licinius Sura, senatorul, să-i scrie cuvintele de so-lemnă prezentare: zadarnicele discursuri scilpitoare, care învăluie în înșelare mintea ușuratică a muritorilor. — Dar pentru fapta celor

o mie de zile, pentru întărirea întru alte secole a marei împărății care se clătină, strălucitul Licinius Sura sfătuisese în ceasul cel greu pe blândul și slabul Cocceius Nerva, senatorul travestit în împărat, să arunce pe umerii simplului, modestului, neînvățatului Ulpus Traianus, provincialul, hlamida de fier și foc a unei împărății, pentru statornicirea căreia numai jertfa fără sfârșit a victimelor umane încoronate cu laurii biruinții și jertfa necurmată a victimelor mizerabile sfâșiate de lanțurile robiei, erau faptă îndestulătoare.

* * *

Omul crede că pentru dânsul natura va înfrână legile ei, le va da un alt curs, le va duce pe drumul pe care ni s'a părut în slaba noastră experiență că ar putea fi, măcar accidental, mânate. Căci aspectul material, palpabil, al întâmplărilor omenești acopere sufletul faptelor, întocmai ca o mască hădă un suflet de inger, și ascunde ochilor noștri — nedeprinși a vedea pătrunzător — esența vieții senine, indiferente, obiective și unice, care pulsează, neschimbată de voința umană, după legile ei, cosmice.

Și marea înșelare târăște indivizi și popoare în suferință și moarte. Un om lovește pe altul numai pentru a-și mulțumi mânia, — dar iată, cel lovit moare și agresorul își risipește propria viață, fiind scos dintre oameni. Un popor e închis de altul prin războiu, spre a nu mai crește, — și iată, poporul închis se întinde peste întregul pământ prin darurile geniului său de natură pacinică. Decebal luptă să facă un imperiu unitar thraco-dacic și își găsește moartea, distrugerea țării și peirea întregii vieți politic-naționale a poporului său. Traian distruge Dacia, spre a avea liniște la hotarul Dunării-de-Jos, și a păstra Romanismul din sudul râului — și în loc de liniște care nu ține, se naște un nou popor, care va trăi chiar când întreg Romanismul oriental se va fi risipit în pulbere. Traian aduce coloniști nenumărați, spre a face o țară romană, în limitele romane, — și în loc crește o țară Dacă, numai de limbă romană, dar în hotarele dacice și cu sufletul dacic — aborigen — până în îndepărtații ei descendenți de astăzi.

Se poate cu sila schimba haina unui popor. I se poate impune de cuceritor limba fără cunoașterea căreia cuceritul nu-și poate nici cât de puțin ușura robia lui. Cuceritorul dă poruncile în limba lui, iar cuceritul trebuie să le înțeleagă, să le împlinească, sau să moară. Se poate schimba și numele poporului cucerit, căci el nu mai e decât lucrul cuceritorului, — și pe pământul cucerit nu mai

dictează și nu mai dă veste lumii despre cele ce sunt acolo, decât cuceritorul. Pentru lumea cea mare cuceritul a murit. Dar nu pentru legile eterne ale firii. Așa precum toate masacrele nu pot fi destul de depline spre a desființa rasa supusă, ci ea se îndoaie ca oțelul sub greutatea năvălitorului și apoi, încet-încet, se îndreaptă iară, insinuându-se prin însăși carnea celor nou veniți, tot așa cuceritorul, venit din țara lemnului și a mlaștinelor friguroase, în veci nu va mai clădi în lemn și nu se va mai îmbracă în piei, în țara pietrei și a soarelui blând și senin. Și casa lui și masa lui și podoba lui și, încet-încet, sufletul lui, se va da după cele ale cuceritului și cultura lui va fi potrivită după cultura cuceritului, întâi mai slabă, că el va fi mai nepriceput și strein, apoi tot mai asemenea cu a cuceritului, doar ceva-ceva schimbată de firea lui deosebită ca sânge și foc lăuntric, — dar în cele mari ale ei ea va fi, ca dintru începutul vieții omenеști în acea parte a lumii, cultura țării, iar nu a omului.

Și cum se întind stejarii numai până la anume înălțimi și latitudini, așa își păstrează popoarele sub numele diferite, pe care li le dau valurile marilor undulații raciale, aceleași ținuturi de străveche înrădăcinare, în aceleași granițe, pare că fixate până în amănuntele separării uscatului de ape. Priviți lumea Celților în luptă cu Germanii, apoi a Gallo-Romanilor, apoi a Francezilor, și urmăriți în miile de ani granițele de Răsărit ale poporului cu cele trei nume și, totuși, cu acelaș hotar. Priviți granițele Italicilor spre Illyri, iar apoi Slavi, și înfățișarea lacului, de jur împrejur italic, al Adriaticei, de două mii de ani încoace. Priviți granițele naționale ale Dacilor lui Burebista și Decebal și ale Românilor lui Ferdinand Biruitorul. Urmăriți pe Thracii Balcanilor în așezarea lor predilect continentală, cu întregul litoral în mâinile vechilor Eleni și pe urmașii lor Turano-Slavi de astăzi în aceeași strictă așezare continentală, cu întregul litoral în mâinile Grecilor contemporani. Cercetați marginea mării nesfârșite dintre coloanele lui Hercule și pustiul Tanais acum două mii de ani și astăzi : aceeași limbă greacă vă va răsună la ureche în antica Massalia și în noua Odessă. Căci muntele și marea își au oamenii lor deosebiți. Coasta mării, cu locuitorii ei, e o anexă a apei, iar nu a uscatului de care se ține. Și Atlantică nordică își are pe ambele ei coaste înghețate pe aceiași Dani-Norvegieni. Egeica își are pe aceiași Greci. Coastele Mării Negre sunt o anexă a vieții mediteranee, iar nu osteuropene. Neamurile migrează, dar culturile rămân. Și cum nu singularul, ci

genericul, e aceea ce hotărăște în viața popoarelor, nu perpetuele ondulații etnice, care amestecă neamuri cu neamuri, le învâlmășesc, le mână iară cătră locul de plecare, întrucât nu s'au risipit cu totul în marea migrație, — ci statornica precumpănire a țării de bază, cu poporul ei primitiv, înrădăcinat în țarina pe care de milenii o lucrează, cu cultura lui fixată de legile supreme ale firii, cărora noul venit trebuie să li să supună, asimilându-și-le, sau să piară, hotărăște de aceea ~~pe~~ în istoria universală s'au chemat, așa de adesea cu atâta de slabă înțelegere: migrații etnice, stabilități culturale, ori aptitudini diferențiale ale raselor.

Căci dacă națiunea nu e nici ceva fix etnic, fiind întotdeauna în fiecare națiune un nesfârșit amestec de neamuri, contopite încă dela primele rătăcirii interdiluviile, — dacă națiunea nu e nici limbă, căci aceeași limbă poate fi a mai multor națiuni, — și cu atât mai puțin un simplu nume, pe care-l poate impune unui popor chiar numai o mână de cuceritori tirani, — atunci nu e ea oare acea expresie culturală creată de înrăurirea pământului asupra omului, nu e ea realitatea biologică a omului modificat de pământul pe care se așează, după legi neschimbate, care-l modelează analog, oricare i-ar fi originea și numele? Și atunci, ideea națională fiind o stare de conștiință, înainte de toate culturală, iar geografia umană demonstrând nu după oameni, ci după pământul pe care se așează, adevărate *autochthonii culturale*, nu ajungem oare la marea realitate istorică, așa de neînțeleasă atâta vreme, așa de combătută și de contestată, a *autochthoniilor naționale*? Mai poate fi atunci vre-o minune că granițele așa-zise etnice ale poporului regelui Decebal sunt așa de amănunțit identice cu granițele așa-zise etnice ale poporului regelui Ferdinand?

* * *

Popoarele modelate de pământul pe care prind rădăcini, se supun legilor lui. Și nu va fi putere pe lume care să le împiedice a tinde mereu să împlinească, veac după veac și mileniu după mileniu, poruncile legilor pământului lor. Nici-o suferință, nici-o jertfă, nici-o sângereare nu le va înspăimânta. Nici-o huzurire a păcii nu le va moleși până într'atâta, ca să se supună fără luptă unor legi omenești streine, protivnice pământului din care se hrănesc.

Iar când vloga lor se va fi sfârșit, când ele vor trebui să-și înnoiască sângele, primind alt popor pe pământul lor, ca domn al lor și al pământului lor, acest popor va relua lupta cu aceeași cre-

dință către străvechiul pământ, ca și când și el, dintru începutul vremilor, ar fi fost fiul lui.

Și, vechiul popor și noul popor, contopite în indisolubile legături de sânge, nu vor mai fi decât unul și același, doar numai într'o nouă generație a lui: ca fiul născut din cei doi părinți, de neamuri deosebite, fiu deopotrivă al amânduror părinților.

* * *

Viața popoarelor e ca viața mării: pe adâncurile, perpetuu liniștite, se iscă și se potolesc — sus — furtunile.

Se cutremură țările de marile ciocniri ale neamurilor, în războaie. Ard orașele, se dărâmă templele, valuri de sânge curg din rările miriadelor aduse la apriga furtună a uciderii de vânturile gândurilor celor de sus, cari conduc națiile. Pe viscol și senin, în zi și în noapte, neîntrerupt mugește uraganul morții. . . Ci, când iarba mijeste printre bulgării de zăpadă, neschimbat ca Luceafărul, care se arată la Apusul și la Răsăritul fiecărei zile, muncitorul pământului iese, potolit și sigur de ritmul mișcărilor lui, spre a brăzda pământul și a crea din nou viața.

Pe adâncurile liniștite ale vieții nemuritoare a popoarelor, se zbate, sus, furtuna vieții trecătoare, a patimelor gândului schimbător, purtat de puternici ce încearcă — așa de zădarnic — să mâne după voia lor cursul vieții adâncurilor.

Și totuși, și în adâncuri sunt mari izbucniri ale focului subpământean, care turbură și ridică, până în lumina apei mereu agitate, perpetuu liniștitele unde ale abisurilor.

Cât inima omenească se va mai putea aprinde pentru ceva în lumea aceasta, biruind gândul rece și cântăritor, iubirea celor mulți pentru cele vecinice ale lor, va izbucni ca focul cel nestins, turburând abisurile.

Și oamenii se vor ucide între ei.

Căci numai atunci s'ar lăsa muritorii judecați în iubirea lor de alți muritori și și-ar lăsa luate în pace: femeea, țara, credința, când iubirea lor ar fi biruită de frica de moarte.

Și Dacii nu cunoșteau frica de moarte. Ei iubeau moartea, o doreau, alergau după dânsa, și pe porțile ei întunecate, ei socoteau că intră, nu în eterna neîntâlnire, ci în eterna viață cu zeii. Dar mai mult decât moartea, ei toți, cei mulți, cei umili, cei din adâncuri, iubeau țara Dacă. Și atunci când nici prin moartea lor ei nu-i mai puteau răscumpăra libertatea, când nici prin întoarcerea mereu nă-

valnică din trista pribegie pentru libertate, ei nu o mai puteau mântui din robie, atunci plecau și ei genunchiul înaintea Domnului strein, spre a-i fi robi împreună cu pământul robit, spre a mângâia cu trista lor iubire jalea amară a patriei înlănțuite.

Apărarea pământului dacic de regele Decebal și poporul său a fost un imn de iubire cum rar au mai înălțat popoarele moșiei lor amenințate.

Cucerirea pământului dacic de Impăratul roman și frângerea națiunii dace a fost suprema afirmare a geniului Romei în potrivirea, la firea și făptura lui, a celor trei continente ce se ating împreună la marea cea de Mijloc. După această ultimă, și cea mai strălucită biruință, Roma n'a mai putut merge înainte, puterea ei n'a mai rodit. În lupte titanice ea a cercat să păstreze neatins ce crease, și, veacuri la rând, ea a luptat, până ce, obosită, sfârșită, dar cu copiii ei toți maturi, în stare acum să se apere și să trăiască singuri, ea a trecut din viața aceasta, cum trece tot ce e omenesc, fie chiar și după milenii.

Pe anticele ogoare ale popoarelor aborigene ce se întind până la Rin ori în Alpii Răsăritului, și în marea cetate carpatică, țărina însăși, de multul sânge roman, vărsat ca jertfă, devenise romană. Aborigenii se făcuseră fii ai Romei. Popoare după popoare s'au revărsat de atunci peste pământurile Romei și toate s'au topit în marea flacăară a vieții romane.

* * *

Răsboiul nu se face numai de cei tari, ci și de cei slabi. Și mai totdeauna cei slabi, iar nu cei tari, îl și încep. Căci cei tari n'au nevoie de războiu, pentru a întinde puterea lor. Ei trăesc numai, trăesc puternic, și puterea vieții lor răstoarnă popoarele și împărățiile, cum colțul seminței răstoarnă primăvara bulgării de deasupra lui, și crește tot mai înalt, spre soare.

De aceea e și așa de deosebit războiul, așa cum îl fac cei slabi, de războiul făcut de cei tari.

Cei slabi simt că chiar biruind, nu vor putea păstra ce au cucerit, și de aceea distrug, pradă, ucid, necinstesc pământul și poporul cucerit. Războiul celor slabi e ca mânia de femeie: furios, plin de vorbe zadarnice și stins de sine însuși prin lipsa puterii pe mai departe. Războiul celor slabi e război de năvălire și de surprindere, e război de noroc. Și ca norocul de nestatornic și înșelător e și mersul lui. Războiul celor slabi e, când devine tragic,

prin ridicarea celor tari împotriva lor, cu gând de desființare, războiul desperării, e războiul eroismului solitar și zadarnic, e războiul marilor catastrofe ale națiunilor și conducătorilor. Războiul celor slabi e pilda crudă dată de zei muritorilor asupra nimicniciei tuturor celor omenеști. El este oracolul Destinului pentru împlinirea celor dintru început hotărîte, ca cei slabi să cadă, căutându-și prin neînțelepciune singuri ruina, pentru ca astfel din viața lor să se împuternicească cei tari, cum din carnea căprioarei plăpânde se împuternicește lupul pădurii.

Cei tari simt că, chiar biruiți, nici o putere dușmană nu se va putea sălășlui prea mult pe pământul cucerit de la dânsii și că întru sfârșitul sfârșitului tot o vor alungă. Iar când cei tari merg înainte, când puterea lor se întinde biruitoare peste pământurile și sufletele altora, atunci cei tari clădesc în piatră fiecare pas mai departe în țara unde au intrat. Ei nu distrug, ci construiesc din nou pe alte temelii. Ei nu năvălesc furioși, ci împing liniștiți și siguri de sine, definitiv, ireparabil, pe adversar tot mai departe. Ei nu pradă, ci pun în circulație nouile bogății, cucerite. Războiul celor tari e vestit dinainte. El nu e războiu de noroc, ci de cumpănită apărare, prin slăbirea sau nimicirea celui ce amenință. Și dacă adversarul e cu multă viață în el, cei tari fac războiul de durată, până la sfărămarea finală, oricât de târziu ar-veni ea, a celui ce a turburat lumea și viața.

Priviți pe alba columnă din Roma povestea cea tristă a căderii Daciei. Sunt chipuri cioplite, în marmoră rece, a marelui foc, care a topit două popoare într'unul.

Numai prin luptă, prin luptă dreaptă, deschisă, fără meșteșuguri și cu toate puterile, dela om la om, dela erou la erou, Dacii nu pot fi biruiți. În multe icoane ale marilor bătălii e una, a celei dintâi, când cei doi adversari și-au măsurat întâia oară puterile și popoarele conducând singuri bătălia. Sprijinit pe ultima sa cetate de ziduri, ridicată la capătul drumului clădit de legionari pe pământul dacic, împăratul trimete în crâncena cumpănire rând pe rând tot ce are mai aprig între barbarii aduși la credința romană, tot ce are mai nezguduit în măreată liniște între romanii săi legionari. Sprijinit pe cetatea sa de munți și de codri, Regele trimete în focul bătăliei cetele sale — în rânduri strânse — cu principii lor în frunte, bărbații în putere, ca și flăcăii încă tineri: cu fața de copile. Și însuși Iupiter Tonans dă ajutor Romei, bătând cu furtună de ape în față pe Daci. Cad Dacii ca spicele sub mîna secerăto-

rului. Şi Zeul însuşi îi acopere cu trăsnetele sale. Şi totuşi, nu-i biruinţă. Împăratul priveşte, trist, după bătălie, departe în munţii duşmani la marea cetate ce n'o poate încă cuprinde.

Dar anului *unu* îi urmează anul *doi*, şi, de va fi nevoie, anul o *sută*, al luptei.

În năvăliri nouă atacă Dacii chiar malul Roman al Danuviului. Pe văile înguste, în pădurile munţilor, ei închid cu ziduri dela un mal la altul calea invadatorilor ce-şi clădesc drumul prin trecători. Şi nu e un pas mai departe, făcut în ţară Dacă, fără sânge roman vărsat ca jertfă. Sfărâmarea Dacilor în luptă deschisă, înaintea pătrunderii Romanilor în munţi, e însemnată cu grele pierderi romane chiar de săpătorii în marmoră, cari—afară de aici—nu dau nici-odată chipul celor căzuţi ai Romei.

An după an, până la al şaselea, ţine lupta.

Tot mai departe pătrund, zidind, legionarii. Castru de castru, şosea de şosea, se implântă tot mai adânc în codrii tăiaţi fără milă în tot mai largi luminişuri, pentru liniştea de atacuri furişe ale celor înfrânţi. Cetăţile dace sunt asaltate, satele lor sunt arse. Tot mai departe pribegesc învinşii, cu bătrâni, cu femei, cu turme.

Ci măreţ banchet funerer au serbat cei puternici ai Daciei, când furtuna dislanţuită de ei a dus, în al şaselea an al luptei, la robia patrie lor. Subt zidurile cetăţii mugea bătălia. Pe înaltele co-perişuri alergau flăcările. Pe cărări întunecate se afundă, pentru lupte nouă, tot mai departe în codrii ţerii sale, Regele. Ci ei serbau, liberi, în ţară încă liberă, unirea lor liberă, cu moartea. În triumfuri romane, grumazul lor nu puteau să şi-l plece. În milă romană, ei domnii, ei dăruitorii de milă, nu sufereau să se întineze. La luptă mai departe sufletul lor amar nu-i mai îndemnă, ca pe Rege. La Zalmoxis ocrotitorul, ridicaţi pe palme de blânda zână a morţii, acolo eră drumul, acolo eră mântuirea, măreţelor căpetenii dace.

Acolo, ca cel de pe urmă, avea a veni, în ceasul supremei ruini, Regele. Cel dintâiu la sângerarea pentru patrie, cel de pe urmă la mântuirea intru eterna libertate. Cântă, Melpomene, moartea regelui Decebal.

«Pe norii zenitului țin sfat zeii. E *φύλαξια*. În talgerele de aur se cumpănesc două suflete. Al împăratului Romei e unul, al regelui Daciei e altul. Apasă pe talgerul Romei privirea de soare a părintelui Iupiter Capitolinul. Apasă pe talgerul Daciei privirea de foc a stăpânitorului trăsnetelor Zalmoxis Dacicul. Şi nu e mijloc

să se plece mai tare un talger, ca să condamne la cădere, rușine, moarte, talgerul cel mai ușor. Și fața zeilor se întunecă și iubirea pentru ai lor îi turbură și războiului muritorilor, cumplit, pare a se adăoga, în țării, războiul zeilor.

«Ci Artemis-Bendis-Diana îndreaptă ochii zeilor către pământul de lupte și sânge. Făptură minunată de cetate lucește în raza de soare. De munți păduroși i-s zidurile, de fluvii largi i-s șanțurile.— Această-i cetatea credincioșilor mei. De vi-s dragă, vă cer ascultare.— Din timpul când Gaia a creat Cerul, Munții și Marea, Moirele aspre au pus legătură crudă: că tot ce e viață să fie mereu cucerit prin moarte. Cetate de zei, ori cetate de oameni, zid al Titanilor, ori zid de mâini muritoare, nu va trăi fără jertfa celei mai scumpe vieți zidite în piatră de meșteri. Ci cel mai scump suflet al cetății mele de munți și de ape e sufletul regelui dacic, cumpănit în balanța de aur. Pe veci să trăiască cetatea, cu sufletul lui prins în ziduri.

«Prin codri uitați de lumină grăbește spre Nord biruitul. Încă odată, mai vrea să-și adune vitejii, să lupte cu Cesarul Romei. E singur. Sufletul lui arde de iubirea pământului tată. De-ar fi zeu, ar da suflet copacilor uriași ce-l cuprind sub bolta lor largă și plină de murmur.

.....

«Pe norii zenitului zeii au hotărît. Cu rază de soare Iupiter luminează calea Romanilor cari grăbesc după rege.... În balanța de aur talgerul lui se ridică....

«Cu arma muiată la zile de glorie în sânge dușman Regele, liber, pe pământ încă liber, săvârșește jertfa.

«În zidul cetății de munți și de râuri, sufletul lui părintesc ocrotește, etern, dăinuirea Daciei».

* * *

Furtuna de la fața mării s'a potolit; marea răscolire a izbucnirilor din adâncuri s'a liniștit: e pace și cântec al vieții peste tot locul. S'au împlinit cele hotărâte de zei. Prin satele Daciei se văd pretutindeni fețe streine: din împărăția cea fără margini curg mereu oameni noi, cari se așează pe plaiurile patriei. Drumurile și-au schimbat cursul: nu mai merg, ca pe vremea Regelui, mai mult pe culmi, ci pe văile râurilor, soldații cei noi zidesc drumurile nouă ca pentru vecinicie; burgările principilor s'au pustiit: domnii lor odihnesc sub brazdă. Cetățile nu se mai ridică pe vârfuri de dea-

luri, ci se clădesc pe maluri de ape, la margini de drumuri. În munții cu aur, în dealurile cu sare, sapă acum cei veniți de departe și scot cu hărnicie averea pământului. Și cetăți și orașe de piatră și case și temple și băi și vile de marmoră se ridică—în înfățișări italice—dintr'o zi pe alta. Și negustori nenumărați cutreieră ținuturile și soldați de-ai Romei se așează la sate după isprăvirea slujbei lor grele; și tot mai departe pătrunde vorba romană, credința romană, viața romană. Dar cei nou veniți nu se mai gândesc la vechile lor patrii. În țara eroului rege ei nu se mai simt romani, ci Daci. Și Dacii cei vechi, ce-au mai rămas în țară, nu se mai simt așa de înstreinați ca să fie la fel cu cei ce-au devenit tot Daci, cu toată vorba și gândul și viața lor romană. Iar cântecul muncii, pe anticele ogoare, începe să răsunе în sunete romane.

Ci din miazănoapte bat mânioși la porțile patriei robite Dacii—cei-liberi. Când principii au băut cupa morții, când Regele a sfâșiat cu spada proprie vălul vecinicii, poporul a dat foc satelor și cu femei, cu copii, cu vite, a pornit către munții, ce tot mai departe dau ocrotire, în Nordul păduros și sălbatec, pribegilor dornici de libertate. Dar în aspra țară carpică, costobocă, sarmatică, streinii din Sud nu-și pot găsi pace. Mor părinții de dorul patriei robite, iar fiii le moștenesc acelaș foc sfânt de iubire a străvechei țarine dace. Și fiecare generație, sfărâmând zăgazul graniței romane, năvălește în Dacia mamă, dă tributul de sânge Romei, care neîndurat zdrobește ceata năvalnică: și miriade de Daci liberi sunt transplantati de Cesari, înapoi în patrie, ci — într'o lume romană.

Și deceniu după deceniu Dacia își recapătă copiii pribegi, cari întăresc cu sufletul lor aprig viața roditoare a Patriei. Și când, după trei jumătăți de veac, cei de la Roma pierd nădejdea de a mai ține închise hotarele mereu rupte de barbarii germano-sarmatici, când slaba lor minte crede că îndărătul apelor late ale bătrânei Dunări s'ar putea mai ușor feri de diluviul barbar, Dacii cei liberi sunt cei mai năvalnici, sunt cei mai aprinși, în lupta de reluare a Patriei.

Pe columnă de marmoră palidă din forul biruitorului lui Decebal cea de pe urmă icoană a marilor lupte arată plecarea în exil a neîmpăcaților iubitori de libertate dacică. Și Roma și Cesarul credeau că au biruit. Dar continuă contestare a biruinței au făcut mereu-nouile, false, triumfuri, de *Dacicus Maximus*, ale împăraților veacului următor: Maximinus și Maximus și Decius și Gallienus și Aurelianus însuși.

S'au întors vremile: legionarii se retrag în Imperiu; Dacii se reaşează în patrie.

Ci nouii veniţi sunt acum — după trei jumătăţi de veac — mai puţini ca ţăranii pământului dacic — de rasă şi romană şi dacă, dar de singură limbă romană —, uniţi pentru vecie în aceeaşi iubire către pământul patriei lor comune.

Se pustiesc oraşele de piatră şi palatele şi teatrele şi băile, de granit şi marmoră; se acoper de pălămidă drumurile zidite de legionarii Romei. Se duc cei bogaţi, cei dornici de linişte, cei ce niciodată n'au iubit pământul Daciei. Dar din nou se îndesesc satele după străvechea obişnuire dacică. Din nou se clădesc casele numai după antică tradiţie thracă. Şi portul lucrătorilor ţărinei roditoare a rămas acelaş ca înainte de venirea oaspeţilor italici. Şi aşezămintele vieţii lor simple, sătène, înaintea căroră şi Romanul trebuise să-şi îndoiaie legile lui rigide, organizând rural Dacia, se reîntăresc, ca în străvechile timpuri libere.

De marea lumină a Romei rămâne însă pe veci luminată Dacia. Melodioasa alintare a dulcelor vorbe italice robeşte pe toţi strănepoţii eroului rege. Şi numelui Daciei furat de Roma, copiii Daciei îi pun în loc însuşi numele Romei. La miază zi de brăul de argint, pentru care au luptat până la moarte Dacii şi legionarii, Cesarii întemeiază o nouă Dacie. Ci în Dacia cea adevărată, în mijlocul barbarilor cu cari nu mai seamănă nici în graiu, nici în suflet, ţăranii ogoarelor, păstorii turmelor, se simt Romani, se numesc Romani şi întemeiază o nouă Românie.

Cetatea eternă a eroului rege e de-acum o cetate romană. Apărătorii ei vor străjui statornic în numele Romei. Din marea ură s'a născut marea iubire. Diluviul barbar curgând de ambele părţi ale burgului dacic spre lumea mărilor calde, acoperind adesea cu valurile lui turburi şi însăşi cetatea înaltă, nu va putea clăti nici-o piatră din aşezarea cea trainică a Romanilor dacici şi a Dacilor liberi.

* * *

Astfel lupta cea mare, a geniului Daciei cu geniul Romei, a rămas ca un simbol sacru pentru toate luptele popoarelor viitoare. Din marea lor ură s'a născut marea iubire.

Cântă, Euterpe, cântecul Daciei.

«Dacia, fecioara, turbură liniştea ta, divine Rômule. Frumoasă şi crudă, ea pustie, ca arşiţa verii, cu năvale de foc şi jale, ţara

ta. Aşa eră menirea fecioarei sălbatece: să facă gol, să aprinză flacări, să samene spaimă în jurul ei. Lumina tă, puterea ta, frumuseţea ta, o trăgeau spre tine, Rômule; dar sălbateca ei libertate, de Diana, o mână înapoi în pădurile ei nepătrunse, când tu, din liniştea tă turburată, întindeai braţul spre dânsa. Ci sufletul tău se aprinse odată şi el, de ispitirile crudei fecioare. Şi ai vrut s'o cuprinzi. Cu tăria Atalantei zâna neapropiată te-a aruncat la pământ însângerat de răni. Tu n'o iubeai tare şi n'ai putut-o frânge.

«Şi atunci Aphrodite, cu zâmbet de glumă ucigaşă, a portuncit lui Eros să te săgète. Ardeă sufletul tău ca soarele în amiază. Ai prins-o, ai luptat, te ai rănit şi ai rănit-o, v'aţi privit lung, duşmani de moarte, ai sărutat-o şi — n'ai cuprins-o. De focul ruşinei că ai biruit-o, de ura puterii de-ai frânt-o, de flacăra mâniei că ai sărutat-o s'a pregătit să te ucidă. Şi Aphrodite zâmbea divin: cum ar putea doi zei să se ucidă, de cât iubind. Şi tu, nebiruitule, ai biruit-o. Imbrăţişarea ta eră dogoritoare de toată văpaia verilor tale aprinse, sărutarea ta eră dulce de toată melodia cântecelor tale italice, cuvântul tău era blând de întreaga mângâiere a iernilor tale calde, ochii tăi erau luminoşi de tot seninul mărilor tale clare. Şi fecioara care te urise cum nu te mai urise încă nici om nici zeu, te a iubit cum nu te mai iubise nici-o femeie. Ea se făcu tu-însuţi şi copiilor ei, ea singură dintre femeile iubite de tine, le dădu numele tău. Şi ei luptară şi muriră, din veac în veac păstrându-ţi: numele tău, chipul tău, gândul tău, glasul tău, lumina ta, gloria ta.

«Dacie, Rômule,

«Mărire vouă».

* * *

Când adâncile neguri ale pământului, care fierbea încă în haosul focului, au început să se ridice, când raza luminei a început a pătrunde către imensele ape, când marile oceane mereu frământate de furtuni s'au luminat de soare, marea a văzut în ţării cerul. Şi lumina a străbătut-o ca un fior al vieţii şi cerul s'a oglindit în clara ei faţă, şi întreaga podoabă şi întreaga adâncime a boltei însozite, ori înstelate, s'a răsfânt în apele murmurătoare. Şi de neasemnata frumuseţă a cerului s'a înfrumuseţat şi marea şi marea a iubit cerul.

Aşa s'au luminat mereu, în schimb continuu de frumuseţă dela unul la altul, bărbatul şi femeia dacoromană şi, întru perpetuă

moștenire, urmașii lor până astăzi. Din marea suferință și marea innobilare a luptelor de libertate ale bărbatului dacoroman, s'a luminat cu cerească lumină și sufletul tovarășei lui de viață. Din delicata, supusa, ingeresc-răbdătoare ei muncă frățească, a crescut floarea iubirei curate, iubirei sfinte, din sufletul tare și nobil al bărbatului patriei noastre.

Cum picătura de fosfor aruncată în bronzul topit îi schimbă toată firea, făcându-l mai tare, mai cald în strălucire, mai rezistent, așa un singur fragment de rasă superioară, tare, cu suflet cizelat de experiența milenară, schimbă toată firea poporului cu care se amestecă, făcându-l în întregime superior felului lui de existență precedent aliarei.

În nivelarea generală a lumii vechi, prin aducerea ei la viața de aceeași; unică, culoare romană, fragmentul transcendent, de suflet elementar, caracteristic, individualist-original, al fiecărei nații indoeuropene, trecute la Romanism, a impus biruitor fiecărui ținut al lumii romane felul specific de a cugeta și simți — în cele etern omenesti — al națiunii autochthone.

Fiecare popor trecut la Romanism a apărât apoi noua lui formă de viață în felul său deosebit, cu străvechile lui puteri preromane. A fost fiecare *roman*, precum pe urmă a fost fiecare *creștin*, cu apatia ori cu focul nestins, al sufletului său preexistent.

În alcătuirea sufletului națiunilor prin topiri de suflete diverse spre a forma un aliaj nou, ca înfățișare și ca putere, femeia e ca picătura de fosfor aruncată în bronzul topit.

Bărbatul e, *înainte de orice*, fiul femeii. Fiii oamenilor sunt aceea ce sunt femeile lor: discrete, credincioase, cu suflet adânc supuse, devotate până la moarte, — sau: greoaie, brutale, sensuale, banale, loquace. Prin afinarea femeii se afinează rasa. Și femeile noastre au fost afinate de suferință, răbdare, credință, muncă, tăcere, închinare. Și fiii țarancelor au fost: suferitori, răbdători, credincioși, muncitori, tăcuți, închinați datoriei, dintru străvechile timpuri și până în zilele de întemiere a țării celei nouă de azi.

La nașterea sufletului rasei biruitorilor de azi stă femeia Dacă. Tăria bărbătească a femeilor spartane, — marele foc de nebună închinare zeului îndumnezeirii noastre aici pe pământ, Dionysos inspiratorul, care ardea în femeile thrace, — măreața tovarășie în luptă și suferință alături cu bărbatul, în sfătuire cuminte, și măestoasă maternitate, a femeilor romane, — erau în femeia Dacă.

Spartan-thraco-roman a fost sufletul, care la alcătuirea națiunii noastre, ne-a fost dăruit de femeia Dacă.

Pentru că și-a crescut, pentru că și-a cultivat, pentru că și-a înnobilit așa fel *femeia*, pentru că a creat prin milenara alegere și desăvârșire a tipului ei, o astfel de femeie, Dacul a dat firea lui noului popor, dacoroman. Nu în limbă, nu în obiceiuri, nu în forme materiale ale vieții a fost biruința, ci în *calitatea* sufletului. Marea liniște, marea nobleță suverană, care peste romanizarea prin suflete diverse, venite de pretutindeni, — peste imensa inundație slavă care amenințase a ne face greoi, molâi, confuzi și triviali, ca cei nou veniți, — peste marile infuziuni de sânge străin de toate neamurile, ne-a păstrat sublimi în aristocratica noastră înălțare spirituală peste toți cei dimprejur, a fost darul primei femei Dace, căsătorite cu primul Roman așezat în Dacia, și a urmașelor ei cu suflet tare, daco-romanele.

Priviți pe fiul femeii Dace: țăranul cu boiul drept, cu figura rezervată, cu ochii sfredelitori, cu glasul crescut ca pentru vorba dela distanță mare, cu mișcările rare, potolite, pentru a ține mult la oboseală, cu sufletul senin întru așteptarea ca ceva firesc nu numai a binelui, ci mai ales a răului, cu legea cuvântului dat, ca legătură până dincolo de moarte, cu delicata ascundere a durerii ori bucuriei prea mari, cu domneasca ospitalitate dela egal la egal, cu bunacuviință distinsă față de fețele luminate, dar și cu adâncă ironie și nobila închidere în sine, pentru cei ce nu-i simt cuviința lui.

* * *

Biruința Romei în îndoirea sufletului dacic către limba și viața romană nu e totuși o faptă de o zi a unui suflet de sută. Și nu singur sufletul dacic, ci nesfârșite popoare au fost frânte de tăria sufletului Romei și aduse pentru milenii la luarea formelor ei de viață.

E o nepătrunsă taină ce cale ia noua ființă zămislită dintr'un bărbat și o femeie. Dar mai măreț mister ca nașterea națiilor nu e. Și mintea noastră slabă cearcă a-și lămuri începutul.

Puterea popoarelor nu-i de tot felul, ci numai de unul, pe-un singur drum: — pe toate, nu le dau zeii niciunuia. Unele sunt tari prin arme, altele prin arte. Principiul vieții lor creatoare stă într'o unică, solitară și ireversibilă forță a geniului lor izolat. Un singur gând, luminos cât un soare, acoperă pe toate celelalte, le schimbă

pe toate după lumina lui și, pentrucă e unic și incomparabil, crează din el fapte eterne, numai în felul lui.

Care a fost gândul biruitor al Romei? Care a fost forța ei unică, de a înfăptui lumi nouă, de a sfărma suflete și popoare?

Marea putere a Romei, nouă, ni se arată în aceea, că înfățișă pentru sine ca și pentru toate popoarele pământului, nă autoritatea organizator-nivelatoare a unui administrator tiran, păzind cu strășnicie liniștea și asigurând buna stare, folositoare tuturor, nă gloria cuceritoare de suflete a unui dionysiac supunător al întregului pământ, nă hieratica încorporare a unor zei atotputernici și cruzi, în trupul unor muritori proclamați zei, și adorați cu teamă și supunere de robi, de cei credincioși lor, nă strălucirea superioară a unei mari cetăți a cugetării geniale suprapământene, nă aspra autoritate rațională a unui consiliu de administrare prin delegații date unor regi, unor mari preoți, unor bătrâni collegiați, ori unor generali, — ci, *un nou fel de religie*.

Pentru întâia oară și — până azi — pentru cea din urmă, în istoria omenirii se creiă acel măreț concept al Statului-Zeu, cu teribila voință a unei divinități abstracte, Roma, căreia Impăratul însuși nu-i eră decât un acolyth divin și dela care procedă toată mae-statea, toată puterea, toată gloria — aceea religie politică, în care fiecă credincios admis la misterii eră un membru-cetățean cu depline drepturi egale, chiar celor ale împăratului-zeu, asemenea căruia eră în dreptul său de a deveni oricând prin singură devotarea lui întreagă cultului Zănei-Mame. Iar ea însăși, divinitatea eternă, Roma, nu-și luă de pristav al ordinelor ei imutabile pe muritorul făcut o clipă preot suprem al cultului ei, ci pe întregul popor al credincioșilor ei, în abstracția lui supraumană: «Senatul și poporul Roman».

A fi Roman însemnă a fi un om de specie unică, a fi membru al imensului colegiu religios militant al adoratorilor Romei, a fi însuși participant la puterea și la gloria Romei. Aceea ce nici geniul incomparabil al Greciei, prin brațul eroului sublim-unic, Alexandru fiul lui Filip, aceea ce nici regii-zei ai Orientului, aceea ce nici teribilii servitori ai lui Allah, n'au putut realiza în marile diluvii de sânge, cu care au inundat pământurile ce voiau să și le modeleze după sine, — a fost etern creat, dintr'o singură încordare, în două secole, de Statul-Zeu al Romei, nemuritoarea.

Străvechi senatori ai Romei, ori barbari în piei nelucrate, împărați aduși în triumfuri, ori sclavi mizerabili în lanțuri, toți se simțeau înfiorați de taina grea a Destinului, când pașii lor îi purtau

pe unul din multele drumuri ce mânau spre cetatea celor Șapte Coline.

Ca pruncii arși de vii în pânțele taurului de aramă al lui Moloch, așa aruntă Lumea închinătoare Romei pe toți copiii ei cei mai buni în văpaia vieții aprinse din cetatea eternă. Ca fluturii uciși de flacăra împrejurul căreia zboară, așa cădeau bărbați și femei în pierzare și moarte, de furia vieții nebune, care ardea în Roma cea de aur, de marmoră, de flori și de temple. Dar cei tari cari biruiau prin putere, ori înconjurau prin prudență, lațurile fără număr aruncate în cale de geniile ispitei, aceia, puteau primi închinare — până chiar și asemenea zeilor — dela miriadele ce li se încredințau: spre cucerire, stăpânire ori ucidere, de implacabilă Romă.

Iar dacă cultul religios al Statului-Zeu, Roma, cu templele, preoții și colegiile ei de slujitori, atrăgea fără putință de opunere pe toți cei ce-i veneau aproape, făcându-i credincioși ai noiei religii, apoi viața romană, în formele ei concrete, eră o unică clădire de piatră, un templu unic cât însuși Imperiul de mare.

Imperiul Romei eră o răbdătoare, simetrică, armonioasă, uriașă construcție a unui singur, divin architect: cu drumuri, orașe, granițe, poduri, cetăți, apeducte, băi, amfiteatre, zidite ca pentru vecie, zidite deolaltă, legate între ele, ca o singură, neasemănată rețea, din care nu scăpau marei străngeri, între firele ei nesfârșite, nici națiunile, nici indivizii odată cucerite.

De-ar fi voit Impăratul să prindă în pumnul titanice Cetatea celor șapte coline și s'o ridice în țării până la tronul lui Iupiter, de firele tari ca oțelul: nesfărâmatele-i drumuri, indisolubil legate, ar fi atârnat în văzduh întreaga lume romană, cum de butucul de vie atârână nesfârșitele-i vițe, cu lăstari, cu frunze și struguri. Iar Dacia întreagă ar fi fost un mare ciorchine, legat de lăstar prin drumul zidit peste fluviul părinte de Apollodor din Damasc.

Semn al ubiquității Romei eră monumentalitatea ei de eternitate. Și atotputernicia ei, arătată plastic prin gândirea arhitectonică, cucerea, robea, asimila, tot ce eră suflet străin.

La Selinus în Cilicia, moare Impăratul. E luna ce poartă numele întemeietorului republicei imperiale. Zeii n'au voit să isprăvească cu bine întreaga muncă a zilei vieții lui. Când în Olymp la divinul Symposion, blândul stăpânitor de popoare va da seamă

de faptele lui, el va fi trist că războiul parthic a rămas pe vecie neisprăvit.

Cel totdeauna biruitor e acum biruit. Cel totdeauna neobosit e acum obosit. Trupul ros de suferință se cere unit cu pământul părinte. Iar sufletul luptătorului, e acum mai presus de toate liniștile lumești. Cine va fi urmașul? Vor avea grije cei ce l'au chemat și pe dânsul: Senatorii Romei veghiază la cârma divinei corăbii.

Ochii mei te văd, Impărate, în zilele tale de nelncetată veghe. Cu statura ta maestos-înaltă, cu părul tău alb înainte de vreme, cu fața ta nobilă și energic dominatoare, cu ochii tăi atenți privind ca pentru a pătrunde dincolo de lucruri și oameni, cu fruntea ta brăzdată de dunga verticală a voinței, cu buzele strânse în semn de stăpânire de sine, cu liniștea ta sigură, cuminte, hotărită, răbdătoare, nezguduită și la nevoie aspră, dar nu crudă, cu iubirea ta de ascultare, ordine, statornicie, — o, ce măreț potolite, ce tăios pătrunzătoare, ce modest păstrătoare, ce senin iertătoare, ce adânc înțelegătoare a vieții cum e, gălăgioasă, murdară, perfidă și vanitoasă, sunt scrisorile tale către bunul, naivul, preaplecatul, plinul de sine, recunoscător devotatul tău sclav și prieten, Plinius.

Din căutătorul de glorie războinică, ultimul Flaviu, ale cărui înfrângeri le-ai răzbunat tu, Nerva Traiane, urmașii tăi au făcut un fricos căutător de pace. Din tine cumintele păstrător al ordinii, păcii, străvechei tradiții, neînțeleptii tăi descendenți au făcut un gelos imitator al macedonicului Alexandru.

Pentru că ai biruit, pentru că ai făcut să înflorească liniștea roditoare, binecuvântata pace, te-au socotit un hrăpareț supunător de popoare. Și hula ta, Impărate, e astăzi și hula noastră. Ingăduie, Caesar Auguste, celor ce acum te cântă, să dea seamă sacră de viața fiilor tăi.

«Când Roma ne-a lăsat iarăși singuri în cetatea lui Decebal, etern veghetorul, valul năvălirii barbare ne-a acoperit cu totul. Cum se prind de pământ, proptindu-se în multele lor rădăcini, copacii inecați de apele furioase, ce vor să-i zmulgă cu dânsule, așa ne-am prins noi cu toată tăria sufletului nostru de străvechea noastră țarină daco-romană, proptindu-ne în zidul munților noștri ca să nu fim zmulși și târați de puhoiu.

Intreaga noastră putere ne-am cheltuit-o de-atunci, Impărate, ca să stăruim pe pământul unde ne-ai pus de strajă. Alții la adăpostul nostru, au ridicat iară orașe strălucite, palate de marmoră

și temple până la cer. Alții, la adăpostul nostru, au onorat iară pe Apollon și pe cele nouă Pièride. Și poeții lor au cântat iară și sculptorii lor au săpat iară și arhitecții lor au clădit iară. Și pe când noi nici satele noastre nu ni le puteam face pentru un veac de om, ci aceeași generație trăia în locuințe de mai multe ori arse și din nou clădite de vecinicii martiri ai credinței întru Dacia și Roma, ei, cei cari înfloreau la adăpostul nostru, se mândreau de opera păcii, care eră darul nostru, și se uitau cu dispreț la sărăcia și lipsa noastră.

«Am trăit, Impărate, de când ne-a lăsat Roma și până în ziua de astăzi, ca Daci, în sate, iar nu ca Romani, în orașe. Rezistând în Dacia, împotriva tuturor veneticilor, reîntinzându-ne peste tot ținutul dacic, dăinuind în simplitatea, vitejia și neînfricarea țărânilor daci, — deabiă azi, după optsprezece veacuri, ne putem iară gândi că suntem și Romani. De-abia astăzi, legionarii tăi s'au putut întoarce iară, biruitori, la Apulum, la Napoca, la Porolissum, la Sarmizegetusa.

«După optsprezece veacuri, valul năvălirii nordice a fost biruit. Din nou stau strajă la Rin și în munții dacici soldații cu coif roman.

«Dar amarnic e, Impărate, chipul hâd al urii, care de jur împrejur ne împresură. De când ne-a lăsat Roma singuri, numai cu focul de ură, de jur împrejur, am trăit. Ura lor însă—a tuturor—ne-a ridicat deapururi peste toate cele lumești. Noi am înțeles ura lor, și nu ne-am făcut negri la suflet: pentru că ura lor eră flacăra care ne făcea tari, pentru că ura lor eră cultul pe care cei răi îl consacrau geniului nostru, pentru că ura lor însemnă pentru noi moartea totdeauna gata să ne înghită, moartea care ne făcea sublimi în gândurile noastre. Mărire ție, Ură, a dușmanilor noștri, tu ne-ai împins pe înălțimi singuratece de unde sufletul nostru a putut clar pătrunde tot ce este etern zadarnic în cele omenești și de unde, asemenea zeilor, noi am recunoscut viitorul nostru numai în opera prin sine creată a intangibilității noastre spirituale.

«Ci pe anticele noastre ogoare, tot așa de bogat ca în vremea voastră, divini întemeietori, crește grâul. Și munții dau lemnul clădirilor pe uscat și pe ape și fierul armelor și focul ascuns sub pământ, în stanc de piatră ori în izvoare negre ca iadul. Și vinul cel sfânt lui Dionysos și sarea căutată și de fiare, și aurul începător al răului între oameni, dar sfânt pentru preamărirea în chipuri a puterii divine, toate le avem ca atunci, când—Destinul ți-a

mănat pașii, Auguste, spre cetatea de munți și de râuri a etern-veghietorului Decebal.

«Și tot ce-au furat barbarii în sute și sute de jafuri n'a lăsat nici-o urmă în mereu roditorul pământ, pe care din iarnă în vară părinteasca binecuvântare a firii îl îmbogățește ca pe nici-unul-altul. Iar gândul nostru, perpetuu, întru fiesc-recunoscătoare închinare se îndreaptă către așezătorii noștri pe binecuvântatele noastre plaiuri.

«Dar ție, Caesar Auguste, închinarea noastră e și alta: Nu pentru că ai fost stăpânitorul Romei, ci pentru că ai fost slujitorul ei, — nu pentru că ai trăit distrugând glorios, ci pentru că ai trăit creând înțelept, — pentru că niciun ceas al vieții tale nu ți l-ai luat ție, ci pe toate le-ai dat Romei, — pentru că viața ta a fost numai credință, muncă, iubire, bunătate, — pentru că sufletul tău nu s'a preamărit niciodată pe dânsul, ci s'a bucurat numai să fie preamărit întru închinarea lui Romei, — pentru că în Dacia regelui Decebal, biruită de armele tale, tu n'ai lăsat jalea și pustiul, ci ai adus tot prisosul vieții romane, în largă dărnicie de bucuros sămănător, îngropând în brazdele Patriei nemuritoarea sămânță romană, — pentru că zidirea ta aici a fost vecinică construire cu blocuri de stâncă de mâna ta însăși cioplite, — pentru că ai fost nou întemeietor de țară romană, — eu, preotul cultului Romei, îți ridic azi elogiul, îți aduc închinare, Părinte».

* * *

Pe undele mării Lycie, plutește spre Roma, în corabia îmbrăcată cu întunecată purpură, urna funerară a lui Ulpus Nerva Traianus.

Bat valurile cu sunet ritmat în prora corăbiei. Alunecă ușor în cadența perfectă vâslele lungi care mângâie valul. Dinspre marea Cretică, unde se coboară să se culce, Helios trimete o ploaie de lănci însângerate. Se ridică și se pleacă marea, în largile undulări ale «hulei», ca un sân de femeie odihnind fericită. E ritmul de vecinicie a lumilor. E gândul scos din hotare de timp și de spațiu, acordat aonic cu pulsarea astrelor. Ca fumul tămâiei în aer, așa plutește tot mai sus, către cerul albastru, sufletul nostru desfăcut din nimicnicia vieții.

Pe puntea corăbiei e pervigilium sacrum.

Alunecă plectrul pe coardele lirei.

Cad sunetele calde, ca lacrimi de aur pe scuturi de-argint.

Între cer și mare, în nemărgenirea clară, e singur glasul lirei care sfios șoptește de sufletul omului. E ploaie de note de aur în marea tăcere a serii.

Ca arborii ce-și ridică frunzele cu fața cea lucie spre soare, așa își înalță rugătorul brațele-i albe spre ceruri, cu palme deschise în eter.

Izvorînd din adâncul iubirii noastre de lumină, curge cu murmur de pârâu de munte, innul lui către Soare.

«Către tine, Părinte, se îndreaptă toate, toate trăesc prin tine toate sunt frumoase prin tine. Copacii în pădure se întrec în înălțime, se saltă năvalnic spre tine, ca să nu rămâe în umbra celor bătrâni, voinici, fericiți, de ploaia de aur a razelor tale. Subțiri, delicate, drepte, ca lumânările înaintea iconostaselor, se ridică trupurile copacilor tineri. Ca niște copii doritori a vedea fața ta, ca niște fecioare doritoare a primi sărutarea pe buzele lor, așa se înalță coroana lor către lumina ta.

«Și copaci și ierburi îți aprind focuri de bucurie, de închinare: sunt florile lor; corolele lor ard, parfumul lor — urcă spre tine.

«Și noi oamenii, copiii tăi cei mai de pe urmă — în marea cea mare a fapturilor tale — noi cei mai plăpânzi, noi cei mai frumoși: trupul nostru-i tulpina, sufletul nostru e floarea, gândurile noastre-s parfumul, inima noastră-i oglinda, viața noastră e innul — puterii, luminei, armoniei tale.

«Soare,

«Mărire ție!»

DESPRE MIHAI VITEAZUL.

CUVÂNT DE COMEMORARE

ROSTIT DE

N. I O R G A

Membru al Academiei Române

Sedința dela 21 Noembrie 1919

Dacă s'a spus că prin paginile istoriei trecutul este învățătorul, călăuza, îndreptătorul prezentului, cu tot atâta temei se poate spune că trecutul el însuși trăește, nu numai în prezent ca tradiție pe de o parte, ca incommensurabile și a tot puternice forțe misterioase lucrând în noi înșine, dar că el se împărtășește de viața timpurilor ce au venit dintr'insul și printr'insul, că se înalță și cade, se luminează și se întunecă în anumite părți ale lui după cum răsar vremile nouă fiecare cu lumina ei. Și mai ales că unele părți, care erau și înainte, dar nu se vedeau, fiindcă nu trebuia, *nu se cereau* să se vadă, se ivesc deodată limpezi și impresionante, pentru că acea lumină a altei, vremi umblând destăinuitoare, s'a oprit în sfârșit și asupra lor.

De aici nevoia pentru istoric de a fi cât de mult amestecat în lucrurile vremii sale, amestecat nu numai ca martur care vede «obiectiv» și notează rece pe hârtia lui, considerată ca vechile table de aramă ale lui Clio, ci ca factor însuși, după puterile lui, în viața care se zbate, fierbe, spumegă, stropește și murdărește, dar înviorează în jurul ei și se duce, după mult sbucium, drept înainte, sigură, către o lume mai bună și mai fericită. Din experiențele și din isprăvile, din suferințele și din izbânzile lui el ajunge a cunoaște mai bine însăși materia studiilor sale, pe care fără a o falsifica de obicei, prezentul o interpretează neconținut.

Așa este cu epocele, și tot așa cu personagiile conducătoare, care, și când par a creia ceva dela dânsese, contra timpului lor, nu fac decât să personifice și să personalizeze puterile din mijlocul cărora se desfac ori, printr'o putere misterioasă de a prejudecă asupra anilor cari se scurg, asupra veacurilor, uneori, care vor veni, să atragă spre sine și să răsfângă prin sine, ca un cristal care fură lumina depărtată și o aruncă minunat în mijlocul umbrelor, lucrurile pe care viitorul le ține încă în nesfârșitele lui vistierii.

Mihai Viteazul, acela pe care noi, cei de aici, cari puteam, ne-am obișnuit a-l aminti, nu numai la data biruințelor lui, cari sunt mai multe, dar niciuna așa de cuprinzătoare, de expresivă și de simbolică, încât în ea să-l putem închide cu ce-a fost mai mare și mai înalt în fapta și cugetul său, ci, după vechiul obicei creștinesc, la ziua numelui său, la hram, cum facem cu noi înșine, a fost, fără îndoială, în anii de tragică întrebare a soartei și de jertfire nediscutată și nemărginită înaintea ei, un dătător de direcție și un călăuz de oaste. El a trăit astfel între noi, a lucrat cu noi, ne-a chemat înapoi dela drumuri greșite, iar pe cei cari s'au îndărătnicit în ele i-a osândit pentru totdeauna; ne-a aruncat în primejdie, ne-a sprijinit în nenorocire, ne-a ținut la locul nostru, în clipele supremului dezastru, ni-a pus înainte ca un exemplu însăși mucenicia sa. A fost, împăcând astfel pretențiile generalilor rivali și dând poate unora din ei și o lecție de modestie — căci, de fapt, în ce facem, e așa de puțin al nostru, și acel puțin va fi, din clipa săvârșirii chiar, al tuturor — nu numai marele bărbat politic, al «idealului național» și al tuturor spețelor de «rezistență», când au fost în adevăr «naționale», dar și generalul suprem, ducele, Voevodul — decât care altul nu ne-a trebuit doar ca meritos auxiliar tehnic și organizator vrednic de recunoștință. Și a fost mai bine așa, căci, pe cât se ceartă între ei oamenii când un om viu vrea să-i comande pentru binele lor, pe atât de admirabil se supun ei unei discipline care nu-i îndatorește la nimic, pe nimeni dintre ei, când puterea desfăcută de trup și liberală de egoismul conștiinței individuale îi conduce cât de imperios și de neapelabil.

Dar, în schimb, el însuși, marele îndreptător și deschizător de cale, marele îndemnător și purtător de mângăere, folosește din fapta pe care a ajutat-o. Folosește din fiecare episod al ei, și cu atât mai mult din marea biruință finală.

Folosește întâiu *fiindcă i se recunoaște dreptatea*. Ce lucru greu e și aceasta față de oamenii cari au apucat cât de puțin

înaintea celorlalți! În ce caricatură meschină prefac sufletele mici silințele uriașe ale aceloră către un scop pe care mărimea lor însăși îl apropie! Ce tragică desfigurare, ca o schimă, a figurii nobile, în care mușchii se încoardă de energia supremei silinți fără să dispară totuși nobila lumină a siguranței că lucrul care se face e necesar, neapărat, neînălăturabil.

Istoricul critic trebuie să intervieve ca să afirme încă odată că acest lucru n'a stat în conștiința lui Mihai cu claritatea ce ar avea-o în mintea unui om politic contemporan care a ascultat lecții și a cetit cărți despre istoria Românilor și istoria universală, care a trecut examene despre filosofia dreptului și a fost învățat a înțelege teoretic care sunt nevoile de viață ale unui neam. El n'a fost călăuzit de o lungă dezvoltare culturală urmărind un scop precis și neschimbat, pe care cugetătorii să-l afirme și poeții să-l cânte. Nu i-a spus zilnic gazeta de dimineață și gazeta de seară că se așteaptă un om pentru a îndeplini această operă, și nu i s'a făgăduit de nici un publicist cotidian venirea și rămânerea la putere pentru această operă, iar pe urmă recunoștința națională cu ce drepturi de moștenire poate aduce cu dânsa. Întruniri publice nu i-au strigat de jur împrejur să dea lovitura, chiar dacă ar fi ca istovit să cadă înaintea minunii săvârșite. Desbateri parlamentare, pasionate, cum e firesc, nu l-au făcut să priceapă toate tainile misiunii care i-ar fi fost altfel impusă.

Și nici n'a avut într'însul însușirile de rostitor al gândului său însuși, care deosebesc pe atâția dintre Domnii noștri, și nu totdeauna din cei mai mari. Acesta era un suflet sumbru și muf, care avea cu dânsul singur lungi discuții, semnificative interviewuri în care aducea concizia torturată a cugetării fără școală, pornirile elementare ale sentimentelor needucate. Nu doar că ar fi fost în urma vremii sale ca învățătură: între Domnii cari nu se puteau iscăli și cari nu știau uneori nicio altă limbă, el, care vorbea grecește și înțelegea, de sigur, turcește, are în scrisoarea lui crestată ca din vârf de sabie, în rotunde învărtiri de condeiu răzlețe, o netăgăduită distincție. Din când în când fraza, totdeauna ruptă, are licăriri cari dau deodată lumina pe care alții, incapabili de asemenea fulgerări, o întind normal în luciri permanente de candelă domestică. Dar sufletul lui a rămas cetate cu porți ferecate, în care numai iururi furtunoase arătau ce putere de oaste se ascunde. Cetate însă care stă pe vârf de munte și din care, ori de voește ori de nu voește cel din lăuntru, ori de pândeste cu știință, ori de

privește numai în zări, — *se vede*. A fost un splendid, un genial instinctiv. Dar aceasta nu este o scădere. Instinctul nu e numai moștenire, și aceasta încă ar fi mare lucru, căci șirul nesfârșit al înaintașilor vorbește atunci și lucrează prin el, cu atâta putere și siguranță, încât nu mai e nevoie de ipotezele, silogismele și verificările noastre lămuritoare și șovăelnice. Ci e, în acelaș timp și *creator*, misterios și admirabil creator. Precum prin ce-și aduce aminte, el resumă trecutul, prin ce pregătește, el resumă un viitor întreg. E uriașul acumulator al forțelor ce s'au îngrămădit, dar e și pregătitorul prin încercarea cu propriul său sbucium,—și el o mare forță pe lume, una din cele mai mari,—al izbucnirii unei acțiuni în care ideile, conștiința, critică se pierd într'o singură unitate făcătoare de minuni. Nu e unitatea haosului primordial, ci unitatea ordinii finale definitiv armonizate într'o strălucire singură și un singur gest. Detaliștii rațiunii critice și ai acțiunilor ponderate vin pe urmă, și ei își pot câștiga o reputație cât de bună, fiindcă e și atât de mare capitalul pe care instinctivul, desinteresat cum este, li l-a pregătit pe sama lor!

Asemenea naturi rare, în unitatea lor elementară, că unitatea marilor fenomene ale naturii pe care trebuie să le primim și să le îndurăm, și când nu le înțelegem și nu le putem aprecia, sunt prețioase și prin aceia că, instinctive ele înseși, cu aceleași dar al puterilor necuprinse, mulțimile omenești le urmează, nu numai printr'o smulgere vijelioasă dela viața lor obișnuită pentru a le face capabile să înfrunte toate primejdiile, dar și printr'o firească potrivire, printr'o ascultare, nu totdeauna plină de iubire, dar ridicându-se până la cel mai nebun devotament. E sigur că până nu se ivește un om de această speță, ele, surde la cele mai frumoase îndemnuri, neîncrezătoare la cele mai sigure dovezi, *nu se mișcă*.

Cu ce dovedise că poate face, Mihai avea multe drumuri deschise în fața lui. Putea să-și puie acea unică putere războinică în serviciul ideii creștine, ortodoxe, imperialiste, bizantine, pe care un veac și jumătate numai de stăpânire turcească — nu trebuie să se piardă din vedere scurtimea acestui termen — nu fusese în stare a o nimici în Balcani, unde ea se înrădăcinase indestructibil printr'o permanență romană de un mileniu și jumătate. Ar fi înaintat, cu ajutorul tuturor celor robiți de Sultani, și cari nu suferiau liniștit robia, pe calea către Sf. Sofia și mormintele Împăraților bine-credincioși și de Dumnezeu păziți. Putea fi ceva mai măgulitor pentru o ambiție omenească? Pentru un om crescut în țara unde acea idee imperială se refugiase și trăise la adăpost, unde Domnii puneau

pe hrisoavele lor o monogramă de purpură, țeseau vulturul de aur pe veșminte și se înfățișau încununați împărătește pe zidurile bisericilor? Pentru un' coboritor prin mama sa al Grecilor deposeați de coroană și sceptru?

Putea să se prezinte Împăratului creștin, Neamțului din Praga, Chesar al Romanilor, ca un ostaș gata de orice ispravă pentru folosul Maiestății Sale. Ce Wallenstein falnic ar fi răsărit dintr'insul care aducea, cu darul vitejiei care nu caută spița neamului, tot ce poate aduce însăși rassa, acel tainic și superior factor în alcătuirea ființelor omenești! La câtă glorie nu l-ar fi ridicat autorii de apo-teose și zugrăvitorii de aureole, de cari eră plină Curtea imperială!

Mittleeuropa...

Aventuros cum eră, vrăjit de poveștile minunate ale isprăvilor lui Alexandru Machedon, văzând înaintea lui veșnic deschise drumurile din fabula eroică în care au crezut milioanele de oameni ale evului mediu, el putea să deie frâu slobod forțelor ce gâlgăiau nerăbdătoare în genunea sufletului său. Ce mare figură de legendă ar fi rămas el dacă, asemenea lui Alexandru al poporului, el n'ar fi căutat în adevăr decât numai fapte de vitejie!

Și totuși s'a oprit din drumul către cetatea lui Constantin, a jertfit favoarea lui Rudolf Împăratul și a fost Machedon cel viteaz numai în amănuntele unei lupte pe care instinctul său a închis-o în marginile pământului și dreptului românesc.

Imprejurările din urmă, — prezent luminând neașteptat și uimitor trecutul — fac să se vadă încă mai bine în politica lui Mihai Viteazul valoarea altui element, odată ignorat și pe urmă prea puțin ținut în samă: *dispoziția de a riscă orice pentru a se duce la capăt o hotărîre, pentru a se atinge un scop.*

O problemă românească există de multă vreme față de marile schimbări petrecute la toate hotarele neamului. După o jumătate de veac plină de cele mai mari silinți și de cele mai frumoase fapte de eroism bine condus, Ștefan-cel-Mare o lăsase urmașilor săi. O lăsase sub indoitul aspect al legăturilor cu vecinii mai puternici și al legăturilor dintre cele două țeri însăși care închideau în hotare deosebite viața națională.

Pentru a o rezolvi sau, măcar, pentru a o împiedecă de a tulbură orice viață pașnică, normală, acești Domni din veacul al XVI-lea întrebuițaseră în general —, afară de un Ioan-Vodă cel Cumplit, ispitit totuși de norocul Cazacilor răsăriți în preajma lui, — mijloacele de zăbavă, de lăncedă împăciuire, de curtenire servilă, de pri-

etenie cersită, care nu duc la nimic. Prin aceste metode situația țărilor noastre se coborise tot mai adânc în umilință ca și în sărăcie.

Nu se poate zice totuși că acești stăpânitori de o clipă, «drepti moștenitori» sau falșificatori ai titlurilor ereditare, n'aveau și calitățile lor personale, ori, în instinctul superior al rasei lor, tendința, așa de firească, de a se ajunge iarăși la vechea neatârnnare garantată prin arme și de a da printr'un mai strâns nex între cele două țeri o mai largă bază politică neamului. Imdată ce isvoarele ne îngădue a pătrunde în intimitatea lor, dela cei cari ar putea fi socotiți mai puțin capabili de aceasta se ivesc mărturisirile cari ne fac să vedem până în misteriosul adânc al sufletului lor. Afară de câte un beteag ca Petru, căruia de aceea, deși nu șchiopăta de fapt, i s'a zis: Petru Șchiopul, toți păstrează ceva din datina răbsoinică, știu să încalece, se bucură de freamătul armelor, caută lacomi cu ochii un steag. Orice agent străin, vorbind despre interesele creștinătății, îi află gata de a răspunde prin călduroase vorbe tainic șoptite cu ochii în toate părțile la îndemnurile lui. Tratate care nu trebuiau știute de stăpânii temuți sunt cunoscute, și poate se vor mai descoperi. Dar, când e vorba de a se luă deciziunea supremă, de a-i da curs fără șovăire, intervine piedica slăbiciunii sufletești care se crede foarte tare atunci când mijloacele dibăciei istețe înlătură pri-mejdia loviturilor drepte.

Mihai n'a făcut așa. Putea să nu participe la liga creștină din 1594, ai cării trimesi, ignorând însăși ființa lui, n'au venit să-l caute. Trecând peste această jignire, el s'a oferit dela sine. Intre el și Turci prin măcelul din Septemvrie al acelui an el lasă să se petreacă iremediabilul. După aceea nu odată cei așa de adânc jigniți și păgubiți de dânsul îl caută cu ofertele cele mai ispititoare: el se ține de drumul odată apucat. Până la sfârșit înfruntă Impărăția turcească, iar anume gesturi și atitudini ale lui sunt capabile de interpretarea pe care o vom înfățișa îndată.

Vrea Ardealul. I se pare că nu se poate menține la București atâta vreme cât acolo fierb, la ambițioși, pe care mărimea lui reală îi supără, intrigile contra lui. Vede neputința Austriacilor de a se instăpâni în frumoasa provincie pe care de aproape un secol o râvniau și care acuma în chip minunat le-a căzut în mână. Constată o situație șovăelnică dela care duc numai două ieșiri: sau către reinstalarea Turcilor sau către cucerirea lui proprie. Pe aceasta o încearcă, orice ar fi să fie: *în raptul capului*.

Eră în destul de pregătit; putea el să aibă certitudinea victoriei? În Turci nu se putea încrede, cu toate că încercase a-i momi cu vestea că el a fugit din țară și că aceasta a primit în locu-i pe inofensivul, blânduțul și plăpându-lui fiu. De Poloni putea fi sigur că nu-l vor vedea cu plăcere în acea moștenire a Bathoreștilor pe care o voiau pentru dâșii: oricum, de aici și mai puțină asigurare decât de peste Dunăre. Putea fi încredințat că Ungurimea nu-l va îngădui nici într'un chip, nici într'o formă, cu nici-o calitate; pe Sași îi cunoaște în deajuns ca să știe că ei nu pot fi temelia noului său Stat. Dușmănia invidioasă a lui Basta, generalul imperial din Ungaria Superioară, care se voia el guvernator în Ardeal, putea să și-o aștepte. Asupra Impăratului creștin avea iluzii, dar, îndrăznim a crede, nu prea mari, egoismul austriac fiind o fabulă în tot Răsăritul. Pe înșiși boerii săi nu se putea sprijini decât în tovărășia biruinței. Țăranii nu mai erau de oaste decât ca ajutători. Mercenarii, principalul său reazim, cereau bani pe cari el nu-i avea.

Și totuși *a cercat*. Și a izbutit măcar pentru câtva timp. Într'un sens a izbândit definitiv — ceace nu vedem decât acum — pentru că e indiferent din punct de vedere mai general dacă o acțiune ajunge la capăt în momentul chiar când se încearcă ori dacă-i trebuie, cu dezvoltarea înceată a stării de spirit odată create, veacuri pentru a birui.

Da, Mihai Viteazul a făcut bine prin acest suprem risc, cum, iarăși, prin acceptarea noului risc pentru Moldova, a făcut bine, căci *asemenea deciziuni sunt înseși creatoare de forțe nouă prin aceia că răscolesc adâncurile incalculabile ale sufletelor omenеști, cari nu dau tot ce pot da decât sub cremenea izbirii eroice și miraculoase. Suma ce se constată la sfârșit e totdeauna cu mult mai mare decât a tuturor elementelor calculabile*. Puterile de zeu care zac și în cel mai umil dintre oameni se deslănțuesc la chemările celor ce nu se tem de nimic, nici de înfrângere, odată ce la mijloc a fost o luptă, și nici o nenorocire nu poate anula ceia ce s'a trezit printr'insa și dela sine își va face drumul, peste zile, peste ani, peste veacuri. Nici-o diplomatie nu-și poate târa cuminenția după mărirea înaintare a unor asemenea elementare forțe.

Se poate vorbi de *sinceritatea* politicei lui Mihai Viteazul, după ce trecându-se peste părerea mai veche a *naivității* lui, s'a ajuns, pe temeiul cunoașterii mai adânci a negociațiilor purtate de dânsul, la convingerea că el n'a fost totuși un veșnic înșelat în mijlocul cine știe căror cumiți? Se poate admite că un om trăit în mijlocul unei

boerimi uneltitoare, deprinsă a-și trădă Domnii pe rând, a și-i face și desface ca o jucărie, un om purtat pe la praguri constantinopolitane, unde se răzbătea numai cu cea mai rafinată minciună asiatică, în sfârșit că unul care avea înaintea ochilor și la megieșii creștini numai diplomație de apucături machiavelice, că un astfel de om, zic, a trecut peste metodele pe care le cunoștea și era în stare să le practice, pentru a se înălța la *acea sinceritate superioară și absolută, fără care în istorie nu se îndeplinesc faptele mari*?

Din practica banală a vechilor artificii bizantine, din meșteșugul respingător al minciunilor de Stambul, din monotonia stearpă a «combinațiunilor» în spiritul Renașterii italiene, l-a mântuit *acea calitate a sufletelor distinse care, ca și instinctul, nu poate fi înțeles totdeauna și oricum, nu poate fi urmărit până în fundul tuturor izvoarelor sale*, care sunt uneori, de o insondabilă adâncime, prin păturile, acumulate de veacuri, ale descendenței genealogice: *temperamentul*.

Acest temperament, de vitejie — mai ales —, de mânioase ieșiri, de pocăinți răscolitoare, de duioase, impresionante păreri de rău e și ce i-a asigurat o popularitate care, fără a fi așa de generală, de vastă ca a lui Ștefan cel Mare, e mai mișcată decât aceasta, și aceasta chiar în afară de motivul tragic al jertfirii sale în condiții de sălbătăcie cum nu le-a cunoscut nici veacul acela care execută pe Egmont și Horn în piața publică și măcelăria pe hughenoti în casele lor, dar nu tăia capetele jertfelor însângerate și nu batjocoria cadavrele rămase fără apărare.

Cei cari au ochi să vadă astăzi vor recunoaște că, după alte trei veacuri de încercare cu tot ce diplomația are mai disimulat și mai trădător, convingerea se impune totuși că numai acela sau aceia cari nu contează cu ușoarele rezultate ale înșelării, într'un mediu în stare să-i prindă imediat de veste, numai cine în sprijinul unei energii superioare aduce mărturisirea dreaptă a scopurilor ce urmărește, numai acela e capabil de lucrurile care se impun și rămân.

Astfel desvoltarea în ultima ei fază a istoriei neamului nostru, scoțând mai mult le iveală însușirile aceluia care a arătat prin fapte că el poate fi întreg laolaltă, dovedește că pagina celei mai mari glorii poate fi și a unei înalte moralități politice, de la care putem lua exemplu și, dacă nu voim a primejdui rezultatele câștigate, și trebuie să-l luăm.

LA O SUTĂ DE ANI
DUPA MOARTEA LUI
PETRU MAIOR

CUVÂNTARE COMEMORATIVĂ

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române

Sedința dela 18 Februarie 1921.

Domnilor Colegi,

La 1-iu Februar 1821 se stingeă la Buda, în chiliuța censorului modest al cărților românești tipărite pentru câștigul Universității de limbă latină în tipografia de acolo, proprietate a acestui așezământ, un «popă» ardelean, fost călugăr și păstrând titlul protopopiei lui depărtate în Reghinul de către Carpați aproape de hotarul Moldovei: Petru Maior. Il răpusese, la o vârstă când mai putea să lucreze pentru acel bine al neamului pe care-l avuse exclusiv în vedere—abiă împlinise șizecei de ani—, ostenelele lui de funcționar împovărat de lucrul străin, pe care intelectualul îl suferă așa de greu, și truda de a mișcă din loc dicționarul cel mare, din românește în latinește, în ungurește, în nemțește, pe care, moștenindu-l dela înaintași morți pe brazdă, îl îmbogățise cu atâtea etimologii răscolite după putință prin lexicoanele noi și vechi.

I

Omul era un fiu de preot, născut, la o dată pe care n'a crezut cu cale s'o însemne, din părinți dintre cari cunoaștem întâmplător

pe tată, cum cunoaştem tot astfel pe cei cinci fraţi ai lui, dela cari a avut doi nepoţi ca să-i moştenească agonisita. Crescuse, ca orice fecior de Român răsărit supt un smerit acoperiş de paie sau de Țiglă, pe acele paşnice şi bogate, idilice şi zâmbitoare ȧermuri ale Târnavelor, în umbra turnurilor bisericii vlădiceşti a Blajului. Umblase după învăătura întâiu la străini: Ungurii din Oşorheiu şi din Cluj. Apoi Blajul îl primise în cămările lui de clasă, cu aer îngust de mănăstire, în scundele încăperi unde se oploşia tinerimea studioasă pe care o mânau într'acolo satele pline de sărăcie şi de umilinţă.

Dacă a răsbătut prin atâtea greutăţi, şi el ca şi atâţia dintre cei din vremea lui, deschizătorii de cale, tari ca feţii-frumoşi încălţaţi cu opinci de fier, aceasta a datorit-o, nu numai minţii celei isteţe, în stare să descoase toate elementele problemelor ce-i erau puse înainte, ci şi, înainte de toate, unei mândrii deosebite, dacă nu de sine însuşi, de tagma lui şi de naţia lui. Căci băiatul născut la Căpuşul-de-câmpie se simţia neam ales în ce priveşte stările lumii—şi apăsă pe predicatul său nobiliar: «de Dicio Sân-Mărtin», — şi viţă aleasă în ce priveşte locul alor săi în oménire. Când se va înfăţişa mai târziu prilejul, el se va lupta dârz, cu siguranţa că dreptatea o are el, împotriva celor cari tăgăduiau că Românii au o limbă nobilă, o mândră obârşie, o literatură bogată după împrejurări, dar şi familii nobile ca şi ale conlocuitorilor, şi în protopopii desconsideraţi ai ȧinuturilor vedeă urmaşi ai Vlădicilor de sate, din corepiscopatele de care a fost plină în evul mediu Biserica apuseană. Şi, ca să capete ştiri despre aceste lucruri ca şi despre tot ce privia întreaga viaţă bisericească şi mireană a naţiei, el scotocia pe moşnegii ce-i stăteau în preajmă, culegând dela dânsii ştirile ce stăteau să se piardă odată cu anii lor bătrâni.

La 1775, isprăvindu-şi studiile la şcoala înaltă a Blajului, el eră trimis la Roma, ca şi Gheorghe Şincai. Dar lui nu par a-i fi vorbit în această Capitală a catolicismului acele măreţe rămăşiţe ale lumii vechi, care au făcut un istoric cu simţul poetic al unui trecut mai mare din feciorul de nemeş din Şinca. Cu firea lui critică şi cu pornirea lui hotărîtoare împotriva oricui n'ar fi dat naţiei sale ce credeă el că i se cuvine, Petru Maer — în curând Maior pe titlul cărţilor sale—a căpătat aici, la lecţiile depănate uscat şi rece, de învăţătorii pe cari mănăstirea-i închisese, nu numai între zidurile ei de piatră, ci şi între teoriile ei de fier, neclintite în eternitatea lor rigidă, ura contra trufiei romane celei noi, cu dogma, încă nepro-

clamată, a infailibilității papale, cu patima stăpânirii de pământ după normele și cu mijloacele oricărei monarhii, cu visurile de domnie universală, cu pompa în scris și vorbă, în caracter și haină—«autentie, țif, vâlfă în haine», va spune el mai târziu, cu sinceritatea lui țerănească, — dar și cu egoismul italian al celui care pretindea că este părinte deopotrivă de iubitor al tuturor.

La 1782 se ducea la Viena, unde, fără aceeași frumuseță a unei arte mai noi și fără acea tristă magnificență a ruinelor, el găsi același spirit îngust, același strâmt formalism, aceeași oarbă credință în formele bine clădite care pot țineă piept valurilor distrugătoare ale ideii în veșnică mișcare, adevărată tocmai pentru că se schimbă odată cu vremea, care, păstrând taina lucrurilor acoperite de dânsa, face să se vadă, în zări neconținut altele, lucruri până atunci ascunse. Acolo Papa «nostru», dincoace «Împăratul nostru», Romani amândoi, dar așa de puțin simțitori la soarta și viitorul acelui milion de oameni muncitori și necăjiți cari erau și ei în sânge și în graiu Romani prin romanitatea lor veche de aproape două mii de ani.

Și iată-l întors acasă, plin de teologie și de filosofie cât să-i ajungă pe o viață întreagă, și având pe lângă dânsule atâtea cunoștință de drept canonic cât o să poată înfrână avântul tuturor generațiilor de școlari ce i-ar trece prin mână și supt ferulă în sălile de clasă ale Blajului unde îndată fu numit profesor.

Dar și aici «autentie, țif și vâlfă». Dacă nu, — cât pentru dânsul măcar — sub bunul episcop Grigorie Maior, dar sub bogatul și pomposul lui urmaș Ioan Bob, cu doi b. Nici aici nu eră de trăit. Pe tânărul care se leapădă repede de cinul călugăresc, primit după îndemn străin și mai mult pentru a se supune unui obicei al timpului decât unei vocații, pe care desigur n'o avea, îl interesau pe lume două lucruri care aici hotărit că nu se puteau găsi. Și anume: traiul simplu al oamenilor buni cari nu-și închipue cine știe ce despre sine și, pe urmă lupta dreaptă, fățișă, fără preget, împotriva acelor cari o merită.

Și astfel, când putu să aibă o biată protopopie cu douăzeci de florini pe lună, între oameni cari știau numai de plug și de turmă, lângă străinii deprinși de mult a-și avea în viața lor și o cultură a minții în legătură cu frații cei înaintați, din țeri depărtate, el o primi cu mulțămire. Acolo în Gurghiu, la Reghin, a stat vre-o, douăzeci de ani,

Și cum, în acel loc fără arhive, fără biblioteci pentru vechiul

student din Roma și din Viena? O spune singur, apărându-se contra «bârfirii» învățaților din Blaj, a canonicilor în rândul cărora nu fusese crezut vrednic să fie pus. «Dumeriă bătrânii ca să învețe», «băiluia cu pruncii», având întru aceasta «osebită dulceață», și învătă la «lucrurile cele sfinte» pe «fetele cele mari, adunate la șezătoare a toarce». *Se pleca astfel cu lumina minții învățătura românească înspre poporul până atunci oropsit de străini și părăsit de ai săi ridicați în ranguri, și cu aceasta se găsea calea mântuirii pentru neamul întreg.*

Atunci, în lungile ceasuri ale nopților de iarnă, la lumânărica de ceară sau de său cu mukul fumegând până-l curățau mucările de biserică la îndemâna părintelui, se va fi ostenit el să facă, din lucruri cetite, dar mai mult din adâncul firii lui pline de înțelepciune și de bunătate, acele *propovedanii* la morți, acele *didahii* pentru prunci, al căror «sunet» îi venia de sub ferești, acele sfaturi pentru oamenii maturi pe cari mai târziu, având puțința de tipar, le va scoate din teascurile dela Buda, răspândidu-le larg prin satele românești, și tot acolo își va fi întrebuintat acele clipe de singurătate talmăcind din italienește povestea, de idilă păgână în spirit creștin, într'o lumină de aurie legendă ca în natura lui Claude Lorrain, povestea de moralizare zimbitoare și de pregătire prin bunătate a sufletului copilului și tânărului care e *Télémaque* al lui Fénelon: sub condeiul lui, pe care și-l știă și-l spuneă «ascuțit», scrisul dulce al episcopului francez, om de salon și de curte, se prefăcea într'o *didahie* cu tâlc ca învățăturile obișnuite ale părintelui protopop.

De-odată o perspectivă către «biblioteci multe și bogate» i se deschide: locul de corector la Buda, prin moartea unui prieten, Clain el însuși, și retragerea altui cleric. Cu câtă sete se duce acolo cel înfărcat două decenii întregi dela gustarea învățăturilor înalte și a cetirilor pline de miez! Își lasă pentru aceasta el, cel singur, deprins a se mângâia cu copiii altora, odihna casei lui de țară în Carpați, plăcerea de a stă în mijlocul celor de un sânge cu dânsul, dulceața de a-și auzi limba, mândria de a fi părinte și învățător, Vlădică și Domn la țăraniile lui, pe cari-i câștigase pentru cûgetarea lui cea nobilă, și se infundă în centrul unui banal oraș de fabricație austriacă, prin odăile triste ale unui mare edificiu de duzină, fără alți cunoscuți decât preotul dela capela ortodoxă, Alexandru Teodorovici, și câte un negustor macedonean în care și predicăția lui națională va trezi conștiința că nu este Grec ca toți Grecii.

Și toate acestea pentru a putea să deie alor săi cărți, traduse și compilate de el sau de alții, despre «economia de câmp», despre prăsirea prunilor, despre bolile vitelor, precum și calendarele românești, an de an. Vechea idilă de sat se continuă și aici. Pe alături, el se puneă însă la cetitul cărților care-i priviau neamul, la cetitul lacom al comorii pe care acum spre cincizeci de ani o vedeă larg desfășurată înaintea lui.

Ar fi scris el oare dacă nu și-ar fi adus aminte de câte spusese împotriva nației sale Neamțul înăcrit de neizbândă și amărât de sărăcie Sulzer, care se rătăcise prin Reghin, ca auditor de armată la Regimentul Savoia, cu amintirile, manuscrisele și familia lui? Ori, mai ales, căci aceasta era acum o poveste veche, cea ce dela Eder la Engel, dela acesta la Kopitar Slavul aruncau ca jigniri asupra aceluiaș neam neapărat, străinii din Austria?

Pornirea lui Maior era aceeași ca și a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino, când cu mai bine de un veac înainte se rupea dela îndatoririle lui de mare boier al țerii ca să astupe aceleași guri deschise cu ură împotriva seminției sale, ca să răpuie aceleași «fiare sălbatice și urgia neamului românesc». Cine a cetit elocvențele pagini, de o claritate cum Renașterea italiană putea s'o deie ucenicilor săi, ale Cantacuzinului, va recunoaște că același spirit se găsește în scrierile de luptă ale protopopului ardelean, care, dacă știa de Miron Costin, ignoră și pe Stolnic ca și pe Dimitrie Cantemir, ba chiar și operele manuscrite ale foștilor săi predecesori și colegi dela Roma sau Viena.

Prin *Istoria pentru începutul Românilor în Dachia* se dă astfel lupta cea mare pentru lămurirea dreptății Românilor în așa fel ca și cum pentru întâia oară — afară de acele bârfeli dușmane — s'ar fi rupt pecețile care închideau în izvoarele autentice titlurile istorice ale neamului nostru. Pe rând marturii sunt aduși, cercetați, trecuți la protocol, lăudați pentru mărturisiri drepte sau trași la răspundere pentru întortochiarea adevărului. Strașnică judecată! Și, când hotărîrea e dată, oricine o atacă are în fața lui un dușman cumplit, care, cu cât știe, cu cât nu știe, cu cât poate, cu cât nu poate, nu se lasă. Latina învățaților unguri, de mult deprinsă, de când nu cuprindea porunci pentru lumea întreagă, să îmbrace gâlceville erudiției medievale și moderne, îmbracă mai bine decât blânda limbă a poveștilor și cântecelor poporului român, pe care această violență o înăsprește și o diformează, această aprigă de-

scurcare a temeiurilor celor mai vechi ale vieții noastre naționale, această neîmpăcată înfruntare a protivnicilor.

Cartea eră despre toți Românii și pentru toți Românii. Tot așa și Istoria Bisericească, îmbrățișând de fapt întreaga noastră cultură încadrată și ocrotită în desfășurarea formelor ierarhice. Carte neisprăvită, carte nenorocită!

Acestea le-a făcut în vremi grele, cu puține mijloace, aducându-și jertfă o viață, în care n'a văzut femeie la căpătâiul lui, nici copil plângându-i în leagăn, acest cleric fără putere și fără avere, pentru binele neamului românesc și al «măritei limbi românești ce o numesc străinii valahică».

II.

Ca să se înțeleagă ce înseamnă opera lui pentru dezvoltarea noastră culturală să ne gândim ce se propagă de pe catedrele — plătite cu bani din munca poporului nostru, din ostenelele aceluia sărac țaran pe care-l căinează și Dimitrie Cantemir pentru ce dă apărătorilor și stăruitorilor săi, — din Principatele românești autonome, cu Domni judecând și scriind Românește, cu boieri de sânge românesc, cu tradiții și rosturi românești, în acei ani dela 1812 la 1821 în cari Petru Maior căută să înjghebe «idei chiare, descurcate, răsfirate» despre trecutul poporului său.

Bucureștii, «noua Atenă», spune în 1818 dascălul dela școala lui Vodă-Caragea, Constantin Psomakis: «prea-strălucitul oraș domnesc» și Țara-Românească toate sunt laolaltă «cea mai tânără fiică a Eladei și râvnitoare cu adevărat a bunurilor maicii sale»; limba greacă trebuie să fie studiată în rândul întâiu, a clasicilor de pe vremuri ca și a dascălilor celor noi, Teofil Coridaleu, Meletie arhiepiscopul de Atena, Evghenie Bulgaris, Nichifor Theotokis, Neofit și Lambru Photiades. Ce e «dialectul daco-vlahic» în alăturarea cu aceia! Lipsit de dânsa omul e «fără limbă» și, desigur, și fără suflăt. Numai ocrotind această învățătură, strigă Veniamin din Lesbos, boierii se vor face binefăcători ai «neamului Dacilor» îl vor scoate «din adâncul întuneric al ignoranței» și, «înaintând, educația și plugăria se va împodobi, așa încât vor avea venituri îndoite și întregite».

Pe alături Gheorghe Lazăr, contemporan și omul al lui Petru Maior mai mult decât ucenic al lui, cum vor fi alții pe urmă, toți Ardelenii cari creară după 1830 învățământul național la noi, eră

chemat numai, în legătură cu «plugăria» și cu «veniturile», ca să hotărânicească moșiile și să învețe pe alții a o face, iar, dacă adăuga filosofia în românește și noțiuni despre strămoșii romani, eră un excurs, dacă nu un abus chiar.

Iar teatrul reprezintă la 1819 «Moartea lui Patrocle», de poetul la modă în acest București cu clasa conducătoare încremenită într-un elenism papagalicesc. În grecește se traducea și tragedia franceză și italiană. Și, dacă actorii erau elevi greci ai gimnaziului, între cei cari, aplaudând, «plângeau cu lacrimi amestecate în simpatie și bucurie» — scrie foaia grecească din Viena, susținută de boierii noștri, cari nu se gândiau că ar trebui și una în limbă lor — erau de sigur și purtătorii celor mai mari nume din aristocrația românească: doar Grigore Brâncoveanu n'a scris niciodată o scrisoare de două rânduri în românește, el a cărui splendidă caligrafie mărunță înveșmânta cele mai elegante întorsături ale limbii elenice.

La intelectualii săraci era nădejdea, și ea era la popor. Ei sunt accia care au redat românismului țerile dela Dunăre, cari le-au unit în veche Românie pentru ca pe urmă tot ei să-i întindă hotarele cât și ale neamului, rămâind apoi să vegheze asupra soartei unei creațiuni sfințite cu gândul unora și cu sângele celorlalți.

În adevăr, cu câteva zile mai înainte ca Petru apostolul să fi închis ochii, Tudor luptătorul se pornise spre Olt ca să miște pandurii, alcătuindu-i în Adunarea Poporului, izbânditoare cu sabia a libertăților românești.

Și el, a cărui moarte prin mucenicie nu eră să întârzie nici șase luni măcar după fapta lui îndrăzneată, ce făcuse, un moment, din el un «Doîmn românesc», eră copilul unui sat sărman. Și el se înfruptase din lumina cărților care vorbeau de lucruri ce nu se vedeau în jurul lui: dreptul și dreptatea. Și el avuse a suferi de pe urma «ciocoilor» lui, cu cari semănau anume «ciocoi» ai Blajului, și luptase cu «Grecii» lui, cari erau de aceeași fire, în tăgăduirea rosturilor noastre, ca și scriitorii de cărți din Austria contra ființei poporului nostru. Și pe dânsul îl scosese din liniștea unei vieți pașnice și supuse ofensa pe care n'o putea îngădui. «Frații oameni ai adunării noastre» erau argumente omenești în sensul argumentelor pe care le înșiruiă Petru Maior în polemicile sale, lucru de rășboiu, hotărît și neînduplecat și acela. Iar când, vorbind de Congresul din Viena, Tudor scrie de acolo: «Să sună că va fi

ceva și pentru locurile acelea: ci mult au fost și puțin au rămas»,
eră în gura acestui necărturar și naiv pentru viitorul românesc,
aceeași idee care se desfășoară din «Istoria pentru începutul Româ-
nilor în Dacia».

Li putem reuni deci în același gând ca să-i cuprindem în aceeași
recunoștință, punându-i pe amândoi, pentru cărturari ca și pentru
popor, în legătură cu neînălțuratele noastre datorii de astăzi,

ACTIVITATEA POLITICĂ ȘI LITERARĂ

A LUI

IOAN C. BRĂTIANU

CUVÂNTARE

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române

Ședința dela 24 Maiu 1921.

Academia Română are datoria de a se raliă sau mai bine de a-și lua locul cuvenit, de câte ori e vorba de a se serbători vre una din personalitățile în care, supt un raport sau supt altul, s'a resumat puterea creatoare și organizatoare, deci vitalitatea însăși a rasei pe care ea o reprezintă pe terenul cercetărilor științifice și al ocupațiilor literare desfăcute din preocupările zilei.

Participarea ei la asemenea solemnități are calitatea de a dovedi tuturor că oamenii mari ai unei națiuni, precum vin din toate izvoarele ei de energie printr'o colaborare latentă la fapta lor a tuturor energiilor și voinților, tot așa nu pot să-i aparție decât tot ei în întregime, nației. Elementele de cari s'au servit, orice nume ar purta ele și oricâtă recunoaștere s'ar cuveni pentru binele pe care l-au săvârșit ajutând eroica personalitate a dăătorului de direcție, nu pot reclama pentru sine elementul creator din activitatea acestuia. Cu atât mai puțin pot ele să puie stăpânire pe figura istorică, trecută, îndată după împrăștierea intereselor imediate, în cel mai larg domeniu național.

Dar, comemorând pe aceste exemplare alese ale rasei, Academia, potrivit cu scopurile și inspirațiile sale, are mai ales chemarea, așa zice chiar: imperioasa datorie de a stabili ceea ce în epoca noastră

de apetituri vulgare și de banale concepții materialiste, tot așa de puțin estetice în formă cât de puțin sunt de morale în fond, se uită ori se neglijează prea mult. Anume că, împotriva unei anume concepții a istoriei, care tinde la bestialisarea dezvoltării neamului omenesc, aceia ce deschide calea și dă lumina trebuitoare pentru a o vădi, energia indispensabilă pentru a o urmă, e totdeauna *factorul sufletesc*. Din opera culturii, prin produsul său imediat, idealul care față de realitățile cele mai prețioase n'are decât prețul aurului celui mai pur turnat în grămezi față de un singur gram de radium, pornește orice activitate politică demnă de acest nume, și ajunge o singură întrerupere a acestei lumini fără început pentru ca și organizarea cea mai deplină și cea mai nobilă tradiție să se înămolească în bălțile dela Lerna pline de balauri cari nu lipsesc niciodată și pe care apoi numai alt erou le poate distruge.

O interpretare prin cultură și ideal a activității lui Ioan C. Brătianu e omagiul pe care-l poate aduce Academia organizatorului României după războiul de eliberare, care, în același timp, prin grija de instituția noastră, a fost înscris între membrii ei de onoare.

«Fără multă instrucție», spune biograful său în singura «Enciclopedie» pe care ne-am învrednicit s'o avem până acum, și aceia nu de aici, ci din Ardeal. Să fie adevărat? «Instrucție» nu înseamnă enciclopedia disarmonică, fără miez și fără direcție, de azi ca și de ieri, ci, după vechiul sens latin al cuvântului, pregătirea omului cu cele necesare unei vieți individuale și sociale în sensul nevoilor mediului unde se găsește și unde are a lucra. Înseamnă înarmarea ostașului vieții cu ce-i trebuie pentru a colabora la victoria unei cauze necesare pe care o crede infinit superioară lui însuși.

Dar, dacă e așa, școala Regulamentului Organic, produs imediat al unui mare curent de entuziasm național pentru cultură, dădea instrucția. Brătianu care de acasă, din părțile argeșene pline de mari amintiri istorice, de frumoase monumente vechi și de o nobilă țăranime, aducea o inițiere prin familie în realitățile timpului, a gustat aceste prime roade ale întâii școli moderne a Românilor îndată după zguduirea de suflete a lui Lazăr. De acasă chiar nu-i lipsiau anumite pregătiri literare: tatăl său, Dincă, Mare-Clucer într-o vreme când asemenea titluri se împărțiau din belșug, mama sa, Anastasia, născută Tigveanu, tot o Argeșeancă, sora, Elenca, moartă la 24 de ani, se odihnesc la Argeș supt pietre de mormânt care au pretenții literare. «Am viețuit», spune inscripția funerară a Anastasiei, moartă în 1839, «cât au voit Dumnezeu, într-o ar-

monie foarte liniștită, și iară, cînd Acela au găsit cu cale, ne-au chemat pã amândoi, de-a rîndul». «Trudit în lume, muncit în slujbe politicești muncit în casă, slăbit de trude, griji cămpenești, cincizeci și șase de ani cu munca i-am viețuit, și de alte osteneli doborât», e pus a vorbi Clucerul. Iar fata e pomenită în versuri:

Lipsită fără vreme de-a soarelui lumină,
A mea inimă geme și sufletul suspină (1).

Născut în Iunie 1821, în Pitești. Eră tocmai vremea cînd în părțile muscelene vecine se află tabăra lui Tudor, care-și dăduse căpetenia în mâinile dușmanilor: Domnul revoltei țerănești ispășea câteva zile mai târziu crima de a fi osebit cauza sa națională de cauza, susținută de Rusia, a unei revoluții străine. O apropiere care nu e lipsită de interes, de *sens*, am zice.

La 1821-2 Dincă, Stolnic nu mai eră epistat al Loviștei, mică funcție; fratele lui mai mare, Toma, îndeplinea funcția, tot așa de modestă, a epistatului poștelor (2).

Acesta scrie grecește: *Πρατῖνος*, la 1816; cellalt românește, ceva mai târziu. Vieața de familie trebuie să fi fost nu tocmai bogată, cea ce e, în foarte multe cazuri, o pregătire spre virtute. Cea ce interesează mai mult e originea din mica boierime munteană de lingă Olt, depozit permanent de îndrăzneală și inițiativă: ea a dat pe Neagoe, ctitorul dela Argeș, ea a sprijinit pe Radu dela Afumați și pe Mihai Viteazul, ea a ridicat pe Matei Basarab; din mijlocul ei a răsărit regala dărnicie pioasă a Brâncoveanului. În fruntea revoluționarilor munteni ai erei nouă eră firesc să se afle cineva din această clasă veșnic tulburată în dorul de lucrurile nouă pe care le credeă priincioase țerii.

La 1831 Dincă Brătianu eră deputat la Adunarea Obștească, în care stă până la 1837, supt Domnia lui Alexandru-Vodă Ghica.

Pe atunci se creă armata românească. Tinărul Ion Brătianu a întrat ca sub-ofițer, ca iuncăr, în rîndurile ei la 24 Martie 1835, înaintînd în 1838 la praporcic. E liberat la 1843 și reintră în artilerie la 1845. În circumstanțe pe care nu le cunoaștem în deajuns, el trece apoi, pe trei ani, pentru studii, la Paris, căci Ghica n'avea față de Capitala regalității burghese, unde se pregătiă o nouă revoluție, a intelectualilor și a muncitorilor, rezervele pru-

(1) Drăghiceanu, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, V, p. 96.

(2) *Studii și doc.*, VIII. pp. xxv, 54, 65-6.

dente ale lui Mihai Sturdza, care a închis calea spre această Metropolă liberală lui Mihail Kogălniceanu.

Acesta, care trebuia să deie formula noii literaturii, noii culturi și noii politici românești trebuia deci să-și completeze cunoștințele într'un pașnic oraș loren și apoi în Berlinul lui Ranke, unde pune bazele noii istoriografii românești înainte de a pregăti noua istorie a neamului său, pe când Ion Brătianu, ca și fratele său Dimitrie, cu trei ani mai mare, se prefăcea, fără putința unei reacțiuni critice sau unei asimilări, într'un tânăr student republican al ultimilor ani din stăpânirea lui Ludovic-Filip.

Cei trei ani petrecuți la Paris între 1845 și 1848 n'au fost deci consultarea unei culturi care, apropiată de a noastră prin firea latină a ambelor nații, trecuse prin altă dezvoltare istorică, ci încă numai însușirea ei deplină, așa cum era. Se începea astfel prin revoluționarii munteni seria de experiențe politice sprijinite pe reproducerea formelor apusene, așteptând să se creeze pe urmă forțele care singure ar fi putut să le susție, și sacrificarea vechiului regim, cu câtă viecea morală-i corespunde, fără ca un nou regim să purceadă dintr'o viecea morală cu alte principii conducătoare.

Deosebirea între mentalitatea provinciilor românești se ivia limpede în contrastul dintre Kogălniceanu și Brătianu. Tot așa de limpede el apare între acesta și acel Ardelean din Țara Făgărașului, Ioan Codru Drăgușanu, care, venit la Paris la vreme ca să asiste la aducerea rămășițelor lui Napoleon, se instalează, pe lângă o beizadea ghiculească, în Chaussée d'Antin, luă în cercetare fără scopuri școlare imensul oraș și cu însușiri superioare de țeran hâtru îl descria în toate cele bune și cele rele ale lui, fără a-și rătăci pașii prin sălile de la Collège de France, unde Mickiewicz și Edgar Quinet vorbeau de drepturile popoarelor și de necesitatea revoluțiilor răscumpărătoare. Dar și el era de părere, la 1844, că «partidul democratic e impozant, lumea numai de aici poate să-și aștepte mântuirea, și alte nații, ca să ajungă la valoare, numai pe nația franceză pot să și-o iea de model» (1). «Francezul e nația cea mai aptă a conserva și a dezvolta tezaurul libertății, e nația cea mai generoasă întru a-l comunica și altor popoare, precum și cea mai bravă întru a-i fi pretutindeni razimul cel mai puternic. Oare care nație poate influența ca Francezul?... Franța e concentrată în Capitala Paris, unde aleargă orice excelează, din toată lumea, pen-

(1) *Călătoriile unui Român ardelean*, ediția C. Onciu, p. 237.

tru că aici se încunună cu succes, aici se pune meritului și talentului sigiliul(1)... O singură gintă în lume cere și merită stima și gratitudinea noastră. Aceasta este nația franceză, care de o jumătate de veac își varsă sângele și-și deșartă punga numai pentru umanitate și care, oarecând, nu și le va cruța nici pentru noi și mântuirea noastră, pentru că dela Providență e ursită a se sacrifica intereselor universale(2).»

Încă dela Decembrie 1845 Brătianu era membru al «Bibliotecii române din Paris», supt patronagiul lui Lamartine. Și inițiatorul, Scarlat-Sofronie Vârnăv, un Moldovean, reprezintă în darea de seamă pe care a publicat-o acolo, cu litere latine, un punct de vedere într-o câțva deosebit de jertfirea completă a personalității naționale, a tradițiilor de acasă și a scopurilor proprii, arătând că studenții români vin-la Paris «să crească aci pentru ca să se întoarcă pe urmă în țară, să aducă mângâiere bătrânilor lor, să ducă în țară ceva mai mult, ceva mai sfânt decât atât: datoria pe care trebuie să o îplinească către pământul pe care părinții lor l-au scăpat până la ei peste atâtea învăluri fatale». «Toate străduințele tineretei noastre», spune el, «lesne pot rămânea neroditoare, dacă cunoștințele și învățăturile ce le dobândim în străinătate nu vom căuta a le pune în lucrare spre întâmpinarea nevoilor de față a țării noastre.» Iar unul din frecventatorii bibliotecii, Alecu, fratele lui Mihail Kogălniceanu, declară într-o scrisoare că «n'am venit să învățăm numai a vorbi franțuzește ca un Franțez, ci a lua numai ideile și lucrurile bune a, unci nații atât de renumită și slobodă»(3). În raportul din 1848 Vârnăv el însuși constată că „*suntem într-o stare de tranziție între ideile și credințele fanariotice, mucezeite, moarte pentru noi, și ideile și credințele nouă, care în mulți din noi încă nu sunt bine lămurite*“.

În această stare de spirit fură prinși studenții din Paris la izbucnirea revoluției din Februar, pe care se simțiră datori a o reproduce acasă la dânsii. Întors în țară, Ion Brătianu întreține legături cu fruntașii liberalismului frances: s'a păstrat răspunsul la o scrisoare a lui din partea lui Béranger; el trimisese și un articol la o foaie pariziană; mai târziu, în cursul mișcării revoluționare, el

(1) Pp. 238-9.

(2) *Ibid.* pp. 246-7.

(3) V. și *Revista Istoriei* V, p. 175 și urm.

se adresează, împreună cu Rosetti, lui Edgar Quinet, pe care tinerimea noastră îl sărbătorează la 1846 (1).

În această mișcare bucureșteană trebuie osebite mai multe curențe: dorința de a juca rolul unui dictator, așezător de țară, a lui Eliad, sigur de o largă popularitate; sentimentul politic încă timid al unei burghezii care începea să se înjghebe; aspirațiile romantice ale acelor tineri ofițeri din rândurile cărora Brătianu însuși făcea parte; aplecarea către lucrurile noi, nesiguranța de sine a lui Vodă-Bibescu, suflet distins, dar instabil și chinuit prin șovăielile lui proprii. În unirea acestor porniri deosebite, care erau să se manifeste în curând divergent, Ion Brătianu aducea dispozițiile colegilor săi francezi de la lecțiile lui Quinet, ale cetitorilor lui Lamartine, siguranța că revoluția va cuprinde toată Europa și mai ales că Franța republicană va susține noua republică de pe malurile Dâmboviței.

Îl întâlnim ca secretar al Guvernului provisoriu, demisionând în Iunie pentru neînțelegeri care nu se putea să nu izbucnească între oameni cu o mentalitate așa de deosebită. Când Ioan Ionescu, cu un realism sănătos, merse drept spre marea reformă, indispensabilă, a situației țerănimii, pe care Regulamentul Organic o scăzuse și o înjosise, tineretul abia întors din Franța nu arată o râvnă deosebită pentru desbaterile dela Comisia proprietății. Așteptările idealismului integral se dovediseră înșelătoare, și Franța cea nouă nu se simțea în stare să întindă o mână de ajutor nici spre Polonia, nici spre România. Miragiul strălucitor dispărură, și o lichidare subită puse capăt iluziei. Căzut din înălțimile Olimpului ambiției sale fără margini, Eliad califică pe tinerii nesupuși voinței sale de unelte ale Rusiei care-și trimesese acum regimentele alături de ale Puterii suzerane pentru «a restabili ordinea».

Zece ani după neizbândirea revoluției un tânăr dela 1848, om cu o cugetare personală și serioasă, a cărui operă politică, demnă de atenție, va trebui cercetată cu înțelegere și simpatie, Emanuil Chinezu din Craiova, dădea explicația firească a catastrofei inevitabile: «Toate revoluțiile nu pot semăna între ele: Dacă voim cu sinceritate ca ele să aducă vreun folos aceloră pentru cari se întreprind, un lung studiu al țărâmului de străbătut se cere neapărat o exactă conformare cu pozițiunile locale, în toate relațiile de timp și împrejurări; se cere mai mult decât o asemănare cu lucrările ce se par a avea aceeași natură cu a sa» (2).

(1) Pentru toate aceste lucruri v. *Anul 1848*, I.

(2) *Revoluțiunea din anul 1848 a Românilor dela Dunăre*. București 1853, p. 88.

E firesc să se atribue un mare rol mișcării care, din Iunie în Septembrie, făcî din Bucureștii pe trei sferturi cu totul orientat Capitala unei republici. Ca orice trezire a spiritului public, ca orice falfăire a unui steag de libertate și, în sfârșit, ca orice afirmare fără rezerve a principiului național care trebuia să ne ducă unde suntem astăzi, ea merită să-și păstreze locul în dezvoltarea vieții poporului românesc. Mai importantă însă decât actele solemne și naive ale unei improvizații generoase e pentru pregătirea viitorului nostru frământarea de idei care o urmează, roditoare, și care, dacă ar fi precedat proclamațiile și manifestațiile, ar fi dat revoluției înseși un alt caracter, asigurându-i o altă durată.

Am avut atunci cugetători politici pe cari numai o negligență de neiertat ne-a făcut să-i trecem cu vederea, să-i uităm în manuscriptele lor, expuse a se pierde, în vechile tipărituri, ajunse extrem de rare, în loc de a-i reedita, a-i pune în mâinile tineretului, care din generație în generație a făcut prea multă politică fără nicio educație politică, a-i răspândi în masele înseși ale poporului, care altfel își împrumută ideile conducătoare dela zarva stearpă a unei publicistice lipsite de orientare și de simțul răspunderii, sau dela propagandele interesate ale străinătății. A substitui legendelor politice realitățile culturale e a contribui la acea educație serioasă a unui popor fără care nici libertățile publice, nici triumful armelor, nici succesele diplomației nu pot avea durată.

Brătianu a fost, fără îndoială, încă din 1851, când, după cunoașterea mai mult decât în treacăt a sângeroasei mișcări ardeleno, el publică la Paris, împreună cu Rosetti, cärticica, ușoară de strecurat, care purtă, în cele două volumașe ale ei, titlul «Republicei Române» dispărute, dintre aceștia.

Declarând că gruparea lor nu e ca aceleora «cari au drept țintă a ajunge la cărnă și a dobândi puterea în orice chip și cu orice preț», tănărul scriitor, care respinge și sistemul «acelora ce voiesc cu câteva cuvinte, fără idei și fără credință, învelite într'un abur de poezie sau de diplomație, să îmbete poporul sau o parte dintr'insul și nemai știind ce face, să li poată sluji drept trepte ca să se urce ei în vârful societății», el opune o doctrină, o «credință întemeiată pe studii și pe conștiință».

E o filosofie politică așa cum, în mijlocul exceselor ideologiei, o pregătiă pozitivismul, care va fi mai târziu pentru atotputernicul

ministru un îndreptariu de Guvern între antagonismul opiniilor și învierșunarea pasiunilor. Omul sintetizează și supremă expresie a naturii; legi divine prin permanența lor, infailibile ca mijloc de cărmuire pentru cine le-a pătruns, vrednice de cercetarea îndelungată a cui vrea să joace un rol politic, adecă să îndeplinească o misiune în societatea umană; crezul imutabil al naționalității eterne; viața morală dominând pe cealaltă; o morală de esență religioasă, conducând toate acțiunile publice ca și cele private; respect necesar pentru orice omul «pecetluiește cu munca sa și-i dă personalitatea sa», — iată principiile fundamentale în această filosofie. „Ce minuni“, spue el entusiast, „putem aștepta dela acea societate ale căreia baze ar fi împreună: libertatea individului, legătura și moralitatea familiei, unitatea națională, legătura intimă cu națiunile de aceeași seminție și solidaritatea cu toate popoarele, adecă unitatea omenirii“! Și el desvoltă aceste puncte, precizând: România unită cu cele zece milioane ale ei, și frăția latină.

Ca mijloc de realizare: „mintea, inima și brațele noastre“. Mai bine moartea pompierilor din Dealul Spirii decât ghimile dunărene ale prizonierilor, unde „diplomația“ dusesese pe șefii mișcării. Nici speranțe în Turci, nici iluzii despre Austrieci: Ardelenii „au trimis la înjunghiere patruzeci de mii de compatrioți și au prefăcut în cenușă trei sute de sate pentru mântuirea Împăratului Austriei“. Atunci, la 1848, „de se sculau toți din toate unghiurile României“ — și „România“ e pentru el teritoriul întreg al națiunii unite — „într-o singură zi, și ziceau milioane de glasuri de odată: „uniți și liberi, sau morți“, n'ar mai fi fost nici o Putere ce ar fi cutezat, nu să-i atace, dar nici să li tăgăduiască chiar dreptul lor cel sfânt“.

De sigur o sociologie care ar putea fi și astăzi cel mai bun program.

În lucrurile istorice, cu toate lecturile sale întinse cu privire la chestiile naționale, Brătianu era încă începător, dar divinația-l ajută să înțeleagă întrebări care nu răsar pentru alții nici la capătul celor mai îndelungate cercetări metodice. El simte caracterul coloniștilor din Dacia într-o vreme când Imperiul n'avea nici prisos de oameni, nici puteri morale creatoare. „Este învederat că o colonie oficială, vre-o câteva legiuni strămutate de Traian în Dacia și care erau recrutate din națiuni străine, nu putuseră întemeia o societate care, în mai puțin de o sută de ani, ajunsese una din cele mai înfloritoare ale Imperiului roman.“ Greșind numai în ce privește *momentul*, el află începutul nației noastre în „poporațiile democratice și libere ale Italiei“, căutând „să scape de jugul fiseului,

de insolența favoriților, de amenințarea de a fi desmoștenite de proprietarii mari“, cu sau fără „saturnalele despotismului“. Și vede cu dreptate „fierul plugului“ în mâinile modeștilor descălecători pe cari istoria politică nu-i știe. «Numai printr’o astfel de colonizație gigantică se poate explica pustiirea cea repede a câmpiilor Italiei, de care se îngrozesc scriitorii contemporani și creațiunea într’un timp așa de scurt a unei colonii atât de puternice, încât astăzi încă, peste optsprezece secole de suferințe, se înfățișează înaintea Europei în mirare ca o națiune de zece milioane, în sânul căreia tradițiunile democratice se păstrară cu sfințenie și curăție.“

Tot așa, în memoriul de la 1854, în care fixează rolul nostru în aceste regiuni prin vechea și continua legătură instinctivă cu Apusul: „originea latină a Românilor, participarea lor anterioară la civilizația occidentală, aspirarea lor necurmată către această civilizație“.

Desvoltarea pe baza rezultatelor noii sociologii a caracterului necesar al națiunilor pe care orice progres normal în omenire le precizează și le integrează e expusă în aceiași „Republică Română“ cu atâta seriozitate și elocvență, încât și astăzi ele ar putea fi înfățișate onorabil în orice lucrare speculativă asupra acestui subiect. Nu lipsește nici dovada practică a necesității națiunilor libere pentru ca omenirea să poată avea dela ele tot ceea ce ascund în fondul lor propriu, nici valoarea, dovedită istoric, a națiunilor mici, dar necotropite, — republicile Greciei și Italiei —, nici respingerea sofismului că nevoile culturii generale ar putea fi satisfăcute prin biruința brutală a celor puternici: „toate acele națiuni civilizate supt o cultură străină, afară din condițiile lor firești“, spune el foarte bine, — „civilizația aceea fiind bastardă și neproducătoare — sunt silite în ziua emancipării s’o lepede ca pe un rod străin și vătămător.“ Și, adresându-se austrofililor ardeleni, le strigă: „Nu, fraților, făcând pe mortul nu vom reinvia naționalitatea noastră... Și apoi cum oare voi, oamenii dreptății, veți izbuti a înșelă pe cei cari sunt însăși amăgirea și prefăcătoria?... Intoarceți-vă dar privirea, putințile, aspirațiunile către frații voștri din celelalte părți ale mumei comune care se numește România“.

Era imperială a unui om convins de același principii, ca Napoleon al III-lea, hotărît să facă a birui concepția pe care o împărția cu Mickiewicz Polonul, cu Mazzini Italianul, cu Kogălniceanu și Brătianu Romîni, îndeamnă pe Brătianu, îndată ce războiul Crimeii deschise discuția largă asupra tuturor problemelor naționale,

să înfățișeze atât Cesarului democratic și naționalist, cât și opiniei publice europene starea chestiei românești și felul cum ea ar putea fi dusă la o soluție, dreaptă pentru Români, folositoare pentru ordinea europeană și progresul civilizației mondiale.

„Memoriul asupra Imperiului Austriei în chestia Orientului“ e de sigur o lucrare de cel mai mare interes. Necesitatea alianței între autocratismul habsburgic și spiritul de clasă al aristocrației maghiare e pusă perfect în lumină, doisprezece ani înainte ca pactul dualismului să pecetluiască această tiranică întovărășire de interesești contra dreptății. Noua organizație după 1848 e îmbrățișată în toate domeniile ei, înțelegându-se spiritul Mariei-Teresei și lui Iosif al II-lea, germanizarea și administrație și prefacerea germanismului însuși într'un sistem administrativ, care-l caracteriză. Rostul puternicii vieți economice create pentru a distrage dela preocupățiile naționale e fixat de asemenea, ca și acela al colonizărilor menite să producă tot felul de confuzii ale națiilor. Noua Austrie pretinde a regenera Germania în același timp când îi deschide Orientul (1). Și, fiindcă în acest Orient noi eram cea d'întâi etapă a cuceririi, cartea lui Brătianu e un puternic strigăt de alarmă, care a fost auzit. El cerea ca în drumul silinților convergente ale Imperiilor internaționale, capabile de a se înțelege peste tot ce le desparte, să se așeze o Românie unită, capabilă de a fi un punct de speranță pentru toate națiile ce nu pot fi încă dezrobite din temnița austriacă și rusească.

După ce tratatul din Paris satisfăcu numai în mică parte aceste aspirații, Ion Brătianu se ocupă de noua stare a lucrurilor în „Memoriul asupra situației Moldo-României“ în 1857. El se ridică împotriva consecințelor trase abusiv din prescripțiile lui.

Brătianu atacă Turcia suzerană, care căută ce ultime piedici ar putea opune desvoltării firești a unui popor decretat acum ca fiind de ordine europeană. El critică toată mașinăria asiatică brutală a Divanurilor ad-hoc, alcătuite nu ca pentru o nație în stare a-și fixa soarta ei, ci numai pentru „populații“ supt conducerea șefilor religioși, ca orice categorie istorică de raiale, chemate a-și exprima umil durerile pentru ca alții se găsească leacul. Și el încheie cu aceste cuvinte fatidice: „Nu, nimic de acum înainte nu ni va opri avântul; am și câștigat și până aici o mare buruință:

(1) Încă de atunci se înțelegea că mistlunea lui Leiningen pregătise pe a lui Menciaev, că vina războiului oriental o avea Austria.

Europa a recunoscut că suntem un popor de zece milioane de oameni, merit să se lupte și să triumfe odată cu libertatea. Pozițiunea noastră e indicată printre națiunile ce constituie republica europeană: de noi atârnă s'o cucerim."

În Octombrie 1857, după aproape zece ani de lipsă, îi eră dat autorului acestei literaturi politice care ar ajunge ca să-i asigure un loc în recunoștința națională să fie, precum Kogălniceanu a fost în Moldova, raportorul pentru dorințele supreme ale generației sale, pe care, la București o simboliză pentru întâia oară. El stăruie ca Adunarea să pășească hotărît pe terenul organizației interne, și n'a fost vina lui dacă Divanul ad-hoc muntean a rămas inferior ca spirit și hotărîri aceluia al Moldovei. Restricțiunile Convenției impuse aflară în el un critic respectuos față de aceia cari ne ajutaseră la dreptul nostru, ceia ce nu trebuie uitat niciodată.

Tot odată ziaristul se formă la el, prin colaborația deasă la „Românul” lui Rosetti. Un ziarist elocvent și vioiu, predicând aceleași principii ale libertății câștigate și menținute pe căile științei, repudiând limbajul ieftin al demagogiei sentimentale și al literaturii filantropice și înfierând, el democratul revoluționar, „ura între clase, ura ce face pe om nedrept, ce-l schimbă într'o fiară, ce înveninează chiar fapta cea mai bună, ura în umbra căreia inimicul de afară se poate vâri în sânul unei națiuni și a-i roade baielele inimii”.

Pe bazele Convenției, prin conștiința cetățenilor el înțelegea de pe acuma viața țerii. Potrivit cu părerea reprodușă mai sus, el declară că „din partid de opoziție sau revoluționar sau oricare a fost numele ce aveam sau ni-au dat, devenim partidul conservator, nu spre a exploata o situație sigură, legală, nu spre a ne hrăni în nepăsare, a ne îngreșa și a adormi în trândăvie, ci spre a lupta cu bărbăție pentru apărarea Constituției, contra tuturor atacurilor ce se grămădesc pe noul orizont al României” (Octombrie 1858). Ar fi servit, spune el, în manifestul electoral pentru adunarea menită a da un Domn, pe Tudor la 1821, ar fi ajutat pe Dinicu Golescu și pe Câmpineanu la 1831, iar, luptător din 1848, el apărea la 1858 supt steagul Convenției.

N'a venit încă vremea de a hotărî definitiv cine au fost în adevăr aceia cari, la București, în Ianuarie 1859, avură superiorul bun simț de a sacrifica o candidatură de partid ca a generalului N. Golescu pentru aceia, națională, a lui Alexandru Ioan I-lu. Rea-

lismul din ce în ce mai pronunțat, degajarea tot mai deplină de formule, a lui Brătianu întărește pretenția pe care a exprimat-o de a fi fost un factor hotărîtor în această fericită schimbare de front. Profit de ocazie pentru a cere publicarea hârtiilor lui Vodă-Cuza închise și până azi în locuri necunoscute sau, cum e cazul pentru cele date de d. Teodor Rosetti d-lui A. C. Cuza din Iași neaccesibile.

Noului Domn, Brătianu-i recomandă să nu se sprijine pe boierimea decăzută și înstrăinată în mare parte, să caute a îndreptă mica boierime, după Regulament, a funcționarilor, să ridice negustorimea și meseriașii, pentru cari nu găsește destule laude, să înalțe pe țeran, care azi „se poate compara cu avantajii cu orice clasă de țerani din societățile civilizate” și care „simte că puterea țerii residă într’insul”, putând deveni „un bulevard nestrăbătut al naționalității și al libertăților române”. Și sfătuia un regim bazat pe „devotamentul și entuziasmul poporului”. Îi cerea să răspingă „ideile de fuziune, de împăciuire a partidelor” și să inaugureze un sistem „liberal și național”.

Partidul său și al lui Rosetti se intitula național sau național-independent: el nu prezintă niciun fel de recomandății sociale, cum a făcut-o consecvent partidul național din Moldova, cu Kogălniceanu ca ministru și conducător unic; el nu urmăreă nici schimbări constituționale. Ținut departe de Guvern, Brătianu pierdă caldă simpatie cu care, netăgăduit, întâmpinase pe Domnul pe care-l voise. Programul în cele două adunări din 1859—60 și 1861 fu numai unul de reforme imediate, și în domeniul financiar, ca Banca Națională și impozitul unic pe venit. Partidul se declară pentru secularizarea averilor mănăstirești și pentru Unirea deplină a celor două țeri. Brătianu cerea în 1862 o participare activă a nației la conducerea soartei sale: și aici eră fără indoială un motiv de neînțelegere între el și Domn, care nu vedeă încă acea voință luminală care singură face fericită intervenția unei nații în hotărîrea datinelor sale și preferă să-i substituie inițiativa lui patriotică, perfect dezinteresată.

Opoziția de principiu degeneră într’o opoziție de oportunitate, alături de conservatorii cari urmăreau alte scopuri. Partidul național refuză hotărîrit, în Februar 1863, să primească aducerea pe tapet a chestiei proprietății, cerând întâiu crearea „institutelor necesare, căci altfel s’ar merge la „războiul civil” și s’ar primejdui existența țerii.

Și în opoziția pasionată contra Guvernului, omul dela 1859 nu mai mențineă părerea că principele trebuie să rămăie, ca unul care, prin comunitatea de rasă și de educație, poate «nu numai să înțeleagă, ci să și simță o națiune»; principele străin îi părea acum o necesitate imediată. Față de problema rurală, în April 1864, el se arată adversar inconciliabil, în numele dreptului de proprietate, al lui Kogălniceanu. «Principiile de echitate și dreptate», «legile economiei politice» îi păreau călcate prin reforma decretată de Cuza-Vodă. El invocă formula ca la 1848: «cu paguba nimănui și cu folosul tuturor».

Cu acestea se mergea drept la revoluția de palat care s'a săvârșit în Fevruarie 1866.

Brătianu a fost în aceasta un factor de căpetenie, cum a fost și în fericita găsiire a noului prinț. El n'a rămas însă multă vreme sfetnicul lui. Spectrul roșu urmăria pe Napoleon al III-lea, și el îl vedeă în conservatorul social și politic, în monarhistul, mai ales în realistul Brătianu. Influența conservatorilor pe lângă cercurile politice din Paris lucră pentru îndepărtarea lui tot așa de mult ca și interesul Austriei, susținută de al doilea Imperiu francez, de a nu aveă la putere în România un om cunoscut ca vechiu partizan al Daciei unite; se adăogiau sfaturile lui Bismark, care nu toleră, și în legătură cu problema provinciilor creștine ale Turciei, revoluționari la Dunăre.

Când totuși, în 1876, Brătianu veni la putere, sub Manolachi Costachi, un fel de liberal doctrinar de modă germană, la prezenția Consiliului, apoi ca șef al Guvernului (Iulie), el aveă pentru dânsul marile dificultăți de politică externă produse din împrejurările din Balcani (revolta Bosniei și Herțegovinei, sprijinirea ei de Serbia), cât și adâncea nemulțumire din țară, care l-a ținut mai mult decât orice altă cauză doisprezece ani la cârma treburilor.

Războiul l-a voit, el care de mult, din 1862, făcē apologia unei mari crize sângeroase care ne-ar deprinde din nou cu greutățile luptei fățișe pentru drept. Din ceasul întâiu se pare că principele Carol l-a avut tovarăș al hotăririi sale. Dar diplomația românească în acele zile grele, în care ceva din vechea glorie s'a coborât asupra tinerei noastre oștiri, a fost în mâinile dibace ale lui Kogălniceanu, cu care, la capăt, într'o supremă sfortare, Brătianu s'a dus la Berlin ca să apere cauza pierdută,—și; o spun hotărit, nu din vina lui,—a Basarabiei de Jos.

După potolirea urmărilor războiului, începî opera cea mare a organizării Statului liber al cărui Domn luase coroana de rege. Brătianu avu curajul de a ieși din marginile înguste ale partidului său. Înțelegând că pentru lucruri așa de mari abia dacă ajungeau toate forțele noastre unite, el a știut să câștige pe rînd personalitățile de valoare pentru a face din ei colaboratorii săi la fapta care va rămîneă legată de numele său. În ea cultura românească și-a avut partea de îngrijire, și bustul lui în această Academie amintește, după datorie, un membru de onoare de care am putut fi mândri.

Cînd, la 1891, moartea-l cuprindeă, departe de viața politică, din care-l smulsese mai mult decât căderea de la putere o bătrînețe șubredă, figura lui senină amintia pe a unui alt boierinaș care se suise tot prin mișcarea masselor și mai sus decât dînsul pentru a cîrmui cu aceeași popularitate iubitoare: moșneagul Vodă-Matei din Brîncoveni. Ca și acesta, el reprezintă clasa proprietarilor mijlocii strîns legată, pătimaș, pînă la egoism, de brazda muncită, doritoare de putere, dar harnică la lucru și gata să apere fapta sa. Cum și-a strîns însuși Domnul dela 1630 căpitaniî cari din averea lor, veche sau nouă, au umplut țara de biserici, așa, prin aceeași simpatie cuceritoare, moșierul argeșan a făcut din ajutătoriî săi legiune. Și în rîndurile acestora ca și în ale oștenilor din veacul al XVII-lea n'au lipsit nici cei cari s'au dus dușmănește, pe lîngă cei cari pînă la capăt au rămas cu credință.

* * *

Un om de gîndire aleasă a ajuns astfel prin încercările vieții un mare om de ispravă. Recunoscînd meritele tînărului istoric și polemist politic, n'am putut despărți, eu însumi istoric, dar amestecat de mult în furtunile vieții politice, rezultatul silinților omului de Stat, rezultat care a fost baza însăși de unde a pornit generația noastră, întinzînd așa de departe, după visul lui, hotarele României, pentru ca asupra noastră a tuturor să apese greu astăzi datoria de a urmă exemplul lui, organizînd, nu cu duh de trufie și în spirit de partid, ci românește și frățește, idealist și desinteresat, țara cea nouă a neamului cu atâtea suferinți de veacuri unit.

COMEMORAREA LUI DANTE ALIGHIERI

CUVÂNTARE

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române

Sedința dela 27 Maiu 1921

I. —

Esteticianii au criteriile lor după care judecă operele literare. Acei cari urmăresc ideile le caută în domeniul literaturii ca și în manifestările practice ale lor, care sunt faptele omenești. Istoricului, ca și oricui, pentru orice scop, e deprins a considera orice aspect al vieții omenești, individuale și sociale, în legătură cu întregul complex de situații din care s'a desfășurat și cu sistemul general al unei epoci, îi e îngăduit să caute aceste raporturi, care pot fi utile cercetătorilor în alte domenii, fiindcă astfel se înlătură confuzii se precizează realități, se readuce la întreg prin sinteză ceea ce pentru studiile lor analitice au desfășurat specialiștii.

Nu e o profanare a marii figuri de umanitate complexă a lui Dante, în care ne recunoaștem așa de mult peste trecere de șase veacuri, pentru că un anume fond general reprezintă eternitatea la care generațiile omenești ce se urmează nu pot să ajungă altfel, dacă vom încerca a stabili — cutezătoare tentativă după imensitatea lucrărilor de interpretare și de exegesă asupra creatorului sufletului italian! — întru cât poetul visionar al «Divinei Commedii» a plecat din mediul epocii sale, s'a inspirat de dânsul, mai mult: l-a încorporat în sine, singurul mijloc, pentru orice vreme, de a-l și întrece.

A fost însă un timp când o astfel de tentativă ar fi părut sau o zădărniciu sau o impietate. Apariția la 1826 a lucrării critice prin care (*Veltro allegorico di Dante Alighieri*) Carlo Troja încercă

să dovedească realitatea operei lui Dante a trezit contraziceri violente. Numai încetul pe încetul s'a ajuns la umanizarea celui care se înfățișase ca un deschizător de ceruri prin mijloacele de intuiție miraculoasă ale poeziei, și mai ales a început a se înțelege că mijlocul cel mai bun, nu numai de a-l înțelege, dar și de a-l glorifica este acela de a-l restitui vremii sale, nației sale, patriei și cetății sale chiar. Dacă puteri supranaturale au așezat pe om între alți oameni este pentru că din mijlocul lor să se înalțe din nou către infinitatea și veșnicia lor.

S'a observat, cu dreptate, că «publicarea» operei ar fi produs o mișcare generală contra agresivului poet, întocmai cum cronicarii noștri nu cutezau a-și răspândi scrierile lor pline de critice.

S'a cetit oare *Divina Commedia* sau *Commedia*, cum i s'a zis la început, în Ravenna exilului, la curțile vechilor găzduitori ai tragicului pribeag, în Florența însăși, fulgerată de blăstăme care-l dureau pe dânsul când le aruncă asupra alor săi?

Evl mediu n'avea mijloacele noastre de a influența un public, și ceia ce înțelegem noi prin acest nume chiar nu există. A voit el, însuși, Dante, ca osândeale lui teribile, rostite prin gura județului celui de pe urmă, să fie știute? A căutat el în această privință a-și pedepsi dușmanii? A înțeles el ca o polemică versurile a căror factură strânge ideia, priveliștea, sentimentul cum n'a mai făcut-o niciodată și nicăiri o armătură poetică? Ne îndoiim, cu toate afirmațiile contrare ale unor scriitori moderni cari n'au ca dovadă niciun text contemporan decât laudele lui Giovanni Villani cronicarul.

Comentatorii n'au lipsit însă îndată ce opera a pătruns. Dar Villani însuși declarase că pentru priceperea opererei plină de «argumente filosofice și astrologice» se cere «sottile intelletto». La începutul veacului al XIV-lea însă sensul pentru naturaletă și sinceritatea poeziei, pentru valoarea ei în legătură cu acela din sufletul căruia s'a desfăcut, pentru însemnătatea ca și chiar pentru dreptul la o viață caracterizată individual a celui suflet însuși, nu există. Ce a plăcut la Dante a fost mărețea arhitectură a construcției, a fost larga cuprindere a pământului și a cerurilor, cerești și infernale în cânturile sale. A fost amestecul de divinitate în toate rosturile vremii și ale vremilor trecute. A fost mai ales sensul simbolic care i s'a atribuit și care permite tuturor ingenioșilor să-și încerce cheile prin care se putea străbate în sanctuariul ascuns al supremului mister. Între alegorii mai vechi după modelul

lăsat de Boethiu și între ceia ce pretutindeni, în ale sale «Visuri» (*Somnia, Songes*), a dat acest veac al XIV-lea chiar, *Divina Commedia* li se părea tâlcuitorilor că vine de se așează dela sine.

Înainte de a fi ajuns deci la cetitorii obișnuiți, opera a devenit prada catedrelor, care apoi n'au mai părăsit niciodată acest câmp de infinite excursii ingenioase. Filosofi au pretins să arate ce trebuie să fie de fapt în dosul vâului de strălucitoare poezie. Sumbrul Florentin eră pentru dinșii puținel din ce fusese pentru el chiar, Virgiliu, supus de evul mediu aceleiași metamorfoze și devenit, potrivit cu aspirațiile mistice și deprinderile de spirit superstițioase ale timpului, un călăuz ascuns în văluri de-a lungul durerilor Infernului, așteptărilor Purgatoriului și fericirilor supreme, imutabile ale Paradisului.

Cu toată cererea Florentinilor dela 1430 ca să se îngăduie întoarcerea acasă a rămășițelor gloriosului cetățean, omul în resorturile vieții sale eră cu totul uitat, iar epoca n'avea dorința de a se cunoaște pe sine, pe care, după atâtea schimbări, de peste jumătate de mileniu, o avem noi față de dânsa. Și ea nu pută să prevadă toată acea dezvoltare a spiritului italian, a formelor create neconținut de dânsul în a lui înaintare, pe care noi le știm că pleacă în așa de largă parte dela strigătul de războiu pe care-l scoală în desnădejdea singurătății sale semețul exilat florentin. Singur faptul că pentru lămurirea tainelor acestei poezii cu străluciri ascunse era chemat, în 1373, Boccaccio, care, în nuvelele sale, aducea cu sine bagajul pedant al erudiției latine contemporane, dacă nu și vre-o competență filosofică și teologică, arată cum eră înțeles acela care lăsase de fapt urmașilor monumentul strălucit al unei mândre și a tot stăpânitoare pasiuni.

Veacul al XV-lea, cu toată biografia lui Lionardo Bruni, a privit doar ca un precursor pe acela care nu cunoștea toate finețele graiului latin înviat. Cu mintea stăpânită de o iluzie ușurată de a antichității, veacul al XV-lea a găsit cuvinte grele pentru acest aspru geniu profund religios în orice rând pe care ni l-a lăsat, și Varchi a căutat în el și arme contra Papilor, iar de aici războiul între filologi, dela 1570 la 1616, a trezit un întreg tratat contra «imperfecției poemului» lui Dante. Veacul al XVII-lea credeă că a găsit un alt stil italian, mult mai departe decât vechile formule toscane sobre și naive, și, pentru Vico, Dante apare numai ca o încarnare a spiritului profetic. În veacul al XVIII-lea, — când Iesuiții ironici îl iau în batjocură, — pentru a se «italianisa», Alfieri

a trebuit să studieze pe vechiul Florentin ca pe clasicii lui greci și romani.

Tiraboschi, istoricul erudit al literaturii italiene, judecă «Divina Commedia» din punctul de vedere al cerințelor unei «compuneri regulate» și observă că Virgiliu nu e autentic în acea înfățișare, că în stil e «multă lăncezeală», iar «unele cânturi abia pot fi suportate la cetire», că «versurile au adesea o asprime de nesuferit» și «rimele nu rare orisunt așa de forțate și de stranii, de-ți vine a râde», că, în genere, el «are nu puține și nu ușoare defecte, care nu vor putea fi niciodată scuzate de nici un om care n'ar fi lipsit de bun simț», recunoscând totuși fantezia, imaginile, energia, în luptă, duioșia și «sublimitatea» de stil: de altfel Dante eră scuzabil prin vremea în care trăise. Câteva decenii mai târziu, istoricul francez al literaturii italiene, Ginguené, va avea un simț mai ales despre frumusețile descriptive ca și despre farmecul de stil al marelui Florentin.

Cu adevărat o «varia fortuna» cum spune Carducci în cercetarea amănunțită a acestor vicisitudini, care nu se pot compara nici cu acelea, totuși așa de interesante, dar numai în domeniul gustului literar, ale lui Shakespeare.

Pe când Pelli reinnoia studiile asupra lui Dante, care rămânea învățătorul lui Monti și al lui Foscolo, romantismul german, în căutarea unui strămoș, îl descoperiă pe dânsul, aproape necunoscut lui Goethe și supus criticei unui Merian, în «Analele Academiei» din Berlin pe 1784, și se bucură că-l poate proclama genial precursor al noii literaturi protivnice legilor fixate de clasicismul francez (1). Pe la 1830—40 el ajungea unul din idoli literaturii revoluționare franceze. Și tot odată în noua Italie, care se treziă la idealul necesității imperioase a unității sale, Dante ajungea mai mult decât un învățător de graiu bun, decât un inițiator în fantezia evului mediu, decât un izvor de cuvinte și întorsături rare și creatorul unui pitoresc inedit până la dânsul; în el, care totuși, în ciuda largii definiții a patriei italiene, se simția între hotarele unei Italii mai reduse și eră gata să sacrifice, cum vom vedea, cetatea nașterii și pătimirilor sale în prada unor mai mari puteri răzbnătoare, se vedea prevestirea culturală, la acest sfârșit de ev mediu, a concentrării politice pe care epoca modernă eră datorare a o săvârși.

(1) Schelling îi consacră „Considerații filosofice“...

II.

De fapt Dante n'ar fi prevăzut, el care ținea la toate legile cugetării și formeii din epoca sa, smulgând răsunete rare materialelor uscate de atâtea generații, că va veni o vreme când revolta va fi un merit și răsturnarea o creațiune. Si nici un scop politic superior epocii sale nu-l influență atunci când chemă înaintea puterilor cerești istoria universală ori măcar vieța timpurilor sale pentru a-și da seamă în persoana șefilor ei de binele și răul pe care l-a săvârșit.

El un fiu adevărat, plin de convingere și de patimă, supus tuturor orbirilor și capabil de toate greșelile, rob al tuturor tiraniilor și influențat de toate prejudecățile, îngrozit de toate superstițiile, ispitit și măgulit de toate iluziile, al timpurilor sale. Când, după lucrări anterioare în care discută chestiuni de cultură și de politică după tipicul «științei» contemporane, în limba latină sau în aceea «vulgară» din care a știut face un așa de admirabil instrument de expresie, el întreprinde opera de supreme speranțe a poemului său, el nu caută a înflori expunerea unor teorii cu incidente din vieța contemporană ori cu scene luate din frumusețea naturii încunjurătoare, din patriarcalismul vieții populare. Indrăznesc a zice chiar mai mult: icoana Beatricei, pentru a cărei definire, istorică sau simbolică, s'a cheltuit atâtea ingeniozitate, nu e niciodată centrul, ci ea vine să se adauge, numai, dela sine, la o expunere poetică pornind dela alt izvor și urmărind altă țintă.

El e un luptător care și-a pus tot sufletul în apărarea cauzei sale și pe care nimic nu-l poate despărți de steagul ales de dânsul. Această cauză de partid e pentru dânsul mai presus de orice. Florența însăși n'o vede decât supt speța acestei vrășmașii dela o ceată la alta; căzută în puterea adversarilor, cari sunt pentru dânsul niște dușmani cumpliți, vrednici de o nesfârșită și neiertătoare ură, el va avea pentru dânsa aceleași sentimente aprige ca și pentru dânsii. Preferă să ia lumea 'n piept și mai departe, fugar nenorocit, care a simțit — și de-aceia a spus-o în versuri neuitate — amărăciunea pânii de pomană și greutatea suirii «scărilor străine» decât să se răscumpere, să se roage, să și recunoască înfrângerea, greșeala, să capituleze.

Acela spre care dăunăzi iredenții din Trentino se uitau ca spre intruparea însăși a ideii italiene n'a ieșit, cum nu putea să iasă, din cadrul cugetării politice a vremii sale. El între Papă și Impărat,

cetatea lui neavând — Veneția singură face în acest timp o excepție —, neavând, zic, un loc deosebit în cugetare-i. Amândouă puterile sânt totuși de mult zguduite, autoritatea lor e supusă contestațiilor violente și competițiilor uneori fericite; coroana pontificală nu e mai sigură pe capul bieților bătrâni impuși de partidul francez al Angevinilor din Neapole decât coroana Cezarilor pe capul regelui germanic, care nu mai e decât un biet senior dela Rinul-de-sus, ca Rudolf de Habsburg, de la Rinul-de-jos, ca Henric de Luxemburg. Evul mediu lichidează; el o simte, dar nu vrea să creadă. Nu se hotărăște la o asemenea credință pentru că dincolo de acești stâlpi necesari ai întregii societăți medievale, care e «Biserica lui Hristos», nu mai vede, nu mai zărește nimic. Și între ei doi preferă pe Împărat: îl preferă pentru amintirile îndelungate ale amestecului lui în Italia, dar îl preferă și pentru că, în aceste zori, care se vor trăgăna îndelung, nelămurite, ale Renașterii, el găsește în lecturile sale clasice, la fiecare pas, necesitatea Cezarului făcător de dreptate, garant de pace, regisor ascultat al întregii comedii politice. Nu va sta pe gânduri să-l cheme contra Florenței, să-l atâțe contra ei, să regrete că moartea înaintea de vreme a salvatorului l-a împiedecat de a duce până la capăt opera lui pedepsitoare.

Asemenea pasiuni, care nu revoltă decât pe cineva din timpurile noastre, cu alt simț al datoriei locale și al demnității naționale, erau tot ce putea fi mai natural atuncea. Cetatea nu există decât în funcțiune de cele două mari forțe diriguitoare, de cele două simbole supreme ale întregii lumi medievale. Doar Roma era, după concepția curentă pe la 1300, la originea Statului cetățenesc florentin, cu dânsa se mândriau toți, și dreptul asupra acestei frânturi romane îl avea acela care se intitula: «rex Romanorum», purtând coroana Cezarilor pe frunte. Nu era un străin acel ultramontan adus în văile luminate de soare ale Italiei pentru altceva decât pentru o faptă de cucerire și subjugare: pentru a exercita funcțiunile lui de judecător în ultima și decisiva instanță.

III.

Și până la Dante fuseseră nedreptățiți cari apelaseră la acest izvor al răsplătirilor cuvenite. Și până la dânsul, cu sau fără această ultimă silință către sentința fără-greș, se luptaseră Italienii cetate cu cetate, cartier cu cartier, casă cu casă, și, pe de altă parte, în grupe politice, partid cu partid. Dar, înainte, aceste sentimente, așa

de puternice în realitate, nu se mărturiseau în scris. Și acest scris, proză sau versuri, rămâneă molâu, uniform, șters, fără interes și fără noutate. Uitați-vă la cronici, din care atâta timp nu se desface un țipăt de durere, o protestare, un avânt răzbunător. Dino Compagni, așa cum îl avem măcar, produce, ca și viața lui Cola di Rienzo, ceva mai nouă, impresia unui fabricant mai târziu. Villani e neșigur, șovăelnic în judecări, prudent în expresii, ferindu-se de necuviința unor manifestări de partid prea netede. Povestirea istorică, deci, cronica n'aveă această notă. Ca și atâtea altele în dezvoltarea genurilor literare, nota vie s'a desfăcut deci din poezia timpului, — și aceasta e meritul lui Dante.

Pentru a lăudă și pentru a critica, pentru a înălță și pentru a coborî, pentru a face din unii locuitori ai cerului senin, din alții întemnițați, vrednici de suferinți năsfârșite, ai adâncurilor infernale, pentru a mângâia și a biciui, pentru a «face politică», a-și satisface prin ea rancunele sale și ale partidului său și, cu un pas mai departe, pentru a înfățișă înaintea neiertătorului tribunal câtă lume o știă el amestecată până atunci în conducerea maselor omenești, — pentru aceia s'a scris «Commedia». În forme eterne a incremenit astfel, nu o stearpă discuție de teolog medieval, o divagație de fantastic urmăritor al lucrurilor ireale, ci o pasiune omenească sinceră, puternică, neîmpăcată, setoasă de răzbunare. Se pare că din aceasta, din sentimentul uman neprefăcut, capabil de a chema în ajutorul său toate ideile, întregimea sentimentelor, se hrănește orice poezie, în orice timp.

Astfel Dante nu se așează numai în rândul poezilor nemuritori, în corul cântăreților veșnic ascultați de omenirea care se schimbă. El e suflet din sufletul epocii sale, cum a fost carne din carnea oamenilor de atunci, cum s'a coborît în țerna care a cuprins, prieteni și dușmani, pe oamenii generației sale.

E puțin? Poate că e foarte mult.

IV.

Dar este în această poezie de rășboiu civil, pe lângă cernerea personagiilor istorice după meritele și demeritele lor, și altceva. Este pentru lucrurile naturii, pentru ființele negrăitoare care încunjură omenirea și i samănă cu mult mai mult de cum crede trufia noastră, un sentiment de năsfârșită iubire, unită cu o înțelegere adâncă a rosturilor ascunse care le conduc.

Aici Dante n'a inovat, ci a dat numai o interpretare artistică superioară unor tendinți care pătrunseseră înaintea lui în societatea medievală. Creștinismul se înnoie, în vechea lui formă patriarhală, pe acest pământ binecuvîntat al Italiei. Ceia ce se trezise în inimile pescarilor Iordanului răsună acum în ale păstorilor din Apenini. Sfântul Francisc, fiul de negustor, pelerinul în Orient, cercetătorul Locurilor Sfinte, arătase contemporanilor săi că avem rude cu care nu putem vorbi decît prin efuziunea frățească a sufletelor noastre, rude adevărate, de și smerite, în tot ce mișcă, în tot ce înflorește de jur împrejurul nostru.

Papalitatea trebui, cu tot autoritarismul ei imperial, să recunoască necesitatea, îndreptățirea acestui curent renovator așa de puternic și așa de iute prin mijloace așa de simple. «Sărmănelul lui Hristos» se așezase între sfinții pentru cari Biserica romană își desfășura pompele ei mărețe. Dintr'o ceată de ucenici umili ca și căpetenia lor, un nou Mântuitor pentru dînșii, se făcuse un Ordin monacal, recunoscut de Sfântul Scaun și trimes în numele lui de-a lungul drumurilor lumii, până la Argeșul și Siretul nostru, până la Mongolii lui Hulagû. Și tot așa de mândra teologie, literatura latină nedespărțită de dânsa admiseseră și ele această nouă revelație de o sublimă simplitate, de o confundare bucuroasă în ritmul universal al naturii.

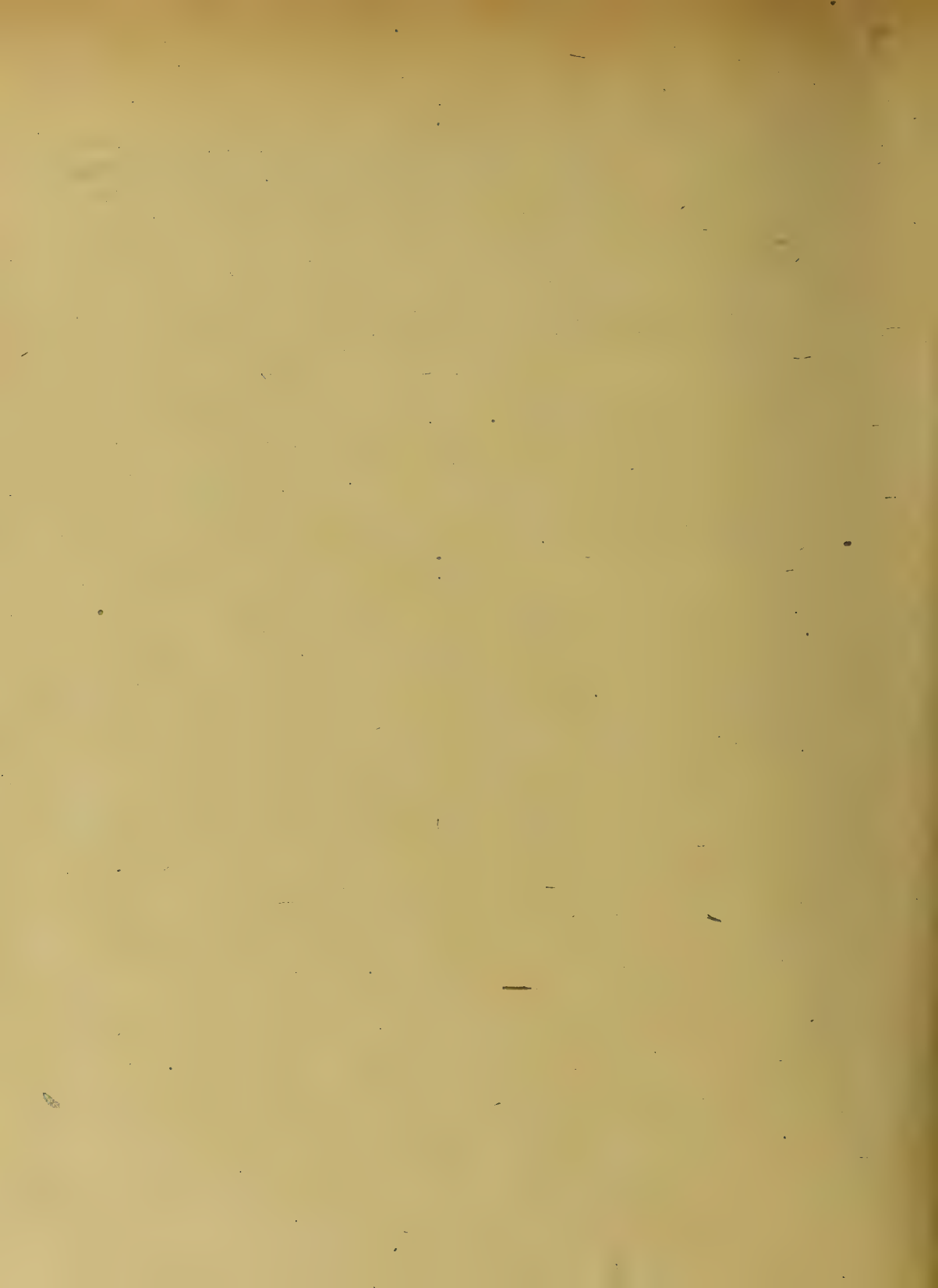
Acest spirit a ajutat esențial pătrunderea limbii poporului și în literatura cea mai înaltă, cea mai ambițioasă prin problemele de care se apropie. Dante începuse poemul său în latinește; se hotări apoi să-i dea veșmântul naivei rostiri a poporului: iubirea cetitorului de toate treptele pentru această poezie, de un așa de îndrăzneț avânt, se explică și prin această aplecare frățească a geniului poetic către înțelegerea lor modestă, către nepregătirea lor culturală.

Și tot odată la fiecare grup de versuri descoperitorul marilor taine, străbătătorul largilor întinderi ale filosofiei, înfățișătorul critic al dramei istoriei universale se oprește la zborul cocorilor ce taie bolțile, la toate amănuntele vieții de fiecare clipă a naturii, cum nu-i lipsește simțul pentru tot ce e duios în smerenia sfântă a celor de jos.

Și poate că aici este meritul cel mai mare al aceluia care pentru cei de sus părea: «presumțios, dârz și desprețuitor, cu chip de filosof neprietenos»: *alquanto presumtuoso, schifo et isdegnoso quasi a guisa di philosopho mal gratioso* (Villani). El n'a unificat

numai în toscana lui, ajunsă prin el, dar nu absolut numai prin el, limba întregului popor italian, toate regiunile peninsulei, ci și prin acest graiu vulgar el însuși, ca și prin țesătura cu comparații împrumutate din tot ceia ce are mai familiar orice om din mulțime, el a făcut din clasele despărțite prin vechi și tari prejudecăți un popor care se adapă dela același izvor al unei literaturi care, dacă nu e înțeleasă întreagă de toți, are câte ceva pentru oricine și nu e străină de nimeni, în ceia ce constituie adevărata ei esență.

El este astfel dintre aceia, foarte rari, cari sunt pentru toate timpurile și pentru toate popoarele; nu pentru că au căutat aceasta, ci tocmai pentru că au fost mai mult ai vremii și ai neamului lor, dar cu atâta putere încât au ajuns până la izvoarele veșnice din care se adapă acolo, la locul lor, națiile și secolele.

COMEMORAREA LUI DANTE ALIGHIERI

CUVÂNTARE

DE

RAMIRO ORTIZ

Membbru corespondent al Academiei Române

Sedința dela 27 Maiu 1919

Domnilor Colegi,

Se împlinesc anul acesta șase sute de ani dela acea zi de Septembrie din anul 1321, când în dulcele-i adăpost ravennez, într'o căsuță pusă la îndemână de ocrotitorul și prietenul său Guido Novello da Polenta, stăpânitor pe atunci al Ravennei, Dante Alighieri, poet Florentin, își plecă însfârșit în fața măreții morței capul lui mândru și măhnit, în jurul căruia urlaseră atâtea furtuni ale spiritului, și pe care nenorocirile necuvenite nu izbutiseră să-l îndoae.

Ridicase de curând mâna depe ultimele versuri ale «Paradisului», ale cărui ultime cânturi fură regăsite ca prin minune în urma unui vis, revelator al ascunzișului lor; și, «ca și cum sufletul său nu ar mai fi avut aproape nimic a face cu lumea după ce scrisese ultima vorbă luminoasă a Poemului — *stelle* — se refugia în cele din urmă, după atâtea lupte și trude, la sânul sfânt al Beatricei. Arareori sau niciodată sufletul său nu fusese consolată de acele aparențe sensibile de glorie cari amăgesc și pe cei mai gravi. Lui, mai marii beneficii nu-i dădură, ci îi măsurară pâinea lor sărată, și până și aceasta deseori îi lipsi; nici principii nu-i ieșiră la porțile cetății; nici poporul nu-l primi în încăperi îmbrăcate numai în purpură și aur, ci, dinpotrivă, multora le păru josnic; nu-l vizitară cei mari, în picioare cu capul descoperit și închinându-se respectos

în fața lui care ar fi stat așezat, ci pentru petrecere, își asmuțiră asupra-i mascăricii. Nefiind nici cavaler, nici doctor, ci cetățean izgonit din comuna Firenze, Alighieri ca om de sfat eră foarte rar ascultat, de un partid căruia mai totdeauna îi lipseau speranțele de a izbuti; și, în spatele căpeteniilor acelui partid, se adăpostea când într'un oraș când la o curte. Slăvi, ce-i dreptul, (și ceva mai mult decât mândria sa ar fi îngăduit, împins poate de o crudă necesitate a surghiuniților),—pe cutare stăpânitor care ar fi dat nădejde partidului; dar aceștia nu par să-l fie băgat prea mult de seamă. Magistratul republican nu izbutea în vicața de curte: cel mult dacă, dintr'un anume respect fricos pentru geniul său, lumea tolera pe acest om, *«pretentios; urâcios și disprețuitor, și care întocmai ca un filosof necioplit nu știă să vorbească bine cu laicii»*. (VILLANI *Cronica*, IX, CXXXVI). Poate numai Guido da Polenta îl iubi și îl cinsti din inimă: acel ghelf cinstit făcea versuri. El îl cinsti; alții—repet—trebuie să se fi temut puțin de poet: căci mare parte din «Commedia» eră cunoscută; și nu numai femeile din Verona se minunau de el, care *«mergea în Iad când poftea și aducea de acolo vești dela cei ce sunt înăuntru»*, dar se minunau de el și umaniștii Boloniei».

Dulce refugiu fu totuș pentru el Ravenna, și trecerea poetului din lume aceasta a noastră a închipuirilor în cea a realității, fu mângâiată de oarecare duiosie familiară.

«In jurul patului de moarte al poetului izgonit, erau cei doi fii ai săi supraviețuitori, Messer Piero prim născutul, doctor și judecător, și cel mai tânăr, Iacopo, osândiți și ei ca rebeli în a treia sentință din anul 1315; era fiica lui, Beatrice, care se osândise singură — de mila tatălui rătăcitor — să lase ceeace li-e mai scump fetelor: obiceiurile patriei, și căminul și chipul matern. Oriunde nenorocul stă în calea unui om de inimă și de geniu, acolo e de asemeni icoana blândă a unei femei care să-l mângâe. În această nobilă parte a geniului omenesc, Antigona nu lipsește nici odată.

«Beatrice mângâie de sigur agonia părintelui cu graiul dulce al patriei, cu amintirea unei curate iubiri din tinerețe și mai purificată în acel nume al copilei sale. Beatrice născută din Gemma Donati, călăuzi marele suflet al lui Dante în calea sa către viziunea Beatricii cerești. Apoi fiica poetului acelei gingașe făpturi monahale ce se chiamă Piccarda, se retrase la viață spirituală în mănăstirea ravenneză a sfântului *Stefano dell'Uliva*. Ce rost mai avea ea pe lume după ce închisese ochii și sărutase pentru cea din urmă oară bu-

zele reci ale părintelui său? Cum putea să întovărășească un alt om, aceia care primise dela sine surghiunul și nefericirile lui Dante?»

Senin păsea deci din această vieată în dulcele său refugiu ravennez, cel mai mare poet al Italiei, unul dintre cei mai mari ai lumii — la 13 Septembrie 1321, și la căpătâiul lui găsim pe copii săi. Și tot senini fură cei din urmă ani pe cari poetul îi petrecu în Ravenna: austeră, tăcută, scumpa, sfânta Ravenna, simbol nobil al sufletului mărinimos, inimii largi, ospitalității afectuoase și spontane a oamenilor din Romagna: ținutul care a dat Italiei atâtea suflete nobile de patrioți și de artiști, și va mai da încă. «Sunt locuri cari în anume timpuri se cuvin unor anume oameni: Marius pe ruinele Cartaginei nu e numai retorică. Ravenna, cetate singuratecă și plină de amintiri mari, este azilul potrivit pentru Dante bătrân.

«Aci nu sunt întâlniri de exilați cari să uneltească, nu e o curte ghibelină unde să se facă politică toată ziua; ci câmpie, mare, și mormintele Cesarilor. Aiurea măririi omului îi strică ocupațiile (nu totdeauna la locul lor) de partizan; aci e-cinstit și salutat poetul. Priviți-l. Dimineața se ocupă de oarecari treburi ale lui Guido, unde se cere un secretar elocvent; mai adesea scrie sau dictează lui Iacopo vreunul din sublimele cânturi. Mai târziu se așează cu el și cu Pietro, nu de mult chemat dela Verona în slujba de judecător, la masa săracă pusă de Beatrice; apoi glumește cu copilași lui Piero, dintre cari vreunul, atârănând la pieptul tinerei mame, a inspirat poate bunicului cele trei uimitoare comparațiuni infantile ce înfloresc Paradisul. După amiază, se strâng în casa lui câțiva tineri romagnoli, și el vorbește cu dâșii despre poezie, explicându-le poate teoriile ce trebuiau să facă parte din *De Vulgari Eloquentia* și acești tineri, între cari Piero Giardini și Menghino Mezzani, fericiți că pot spune: *I'am văzut*, se vor lăuda într'o bună zi că acele biete versuri ale lor ar proveni din lecțiile lui Dante, și vor da început acelei legende a lui Dante maestru de poezie pe care Boccaccio o culese și ne-o transmise.

«In aceste adunări pică deseori toscanii Ser Dino Perini, om de veselă tovărășie, și Fiducio de' Milotti, medic ilustru al vremurilor. Aceștia, prin titlul lor de concetățeni, tratează mai familiar pe maestru; și îl întovărășesc în plimbările sale prin trista câmpie ce duce la pădurea de pini. Dante zâmbește de vorbele glumețe ale lui Perini, discută fizică și câteva probleme platonice cu Milotti; vorbesc împreună despre frumoasele versuri latine ale lui Giovanni del Virgilio, și de trebuie sau nu să primească invitația de a merge la Bologna,

care se cuprinde în ele. Căldura convorbiri scade din ce în ce și urmează tăcerea. Soarele apune și exilații privesc gânditori. O vilă dela Camerata și înălțimi ale Fiesolului, muiate la această oră colo în dulcea Toscană îndepărtată, de o culoare ușoară de trandafir! O vale a Arnului, unde totul la această oră freamătă de viață, și câmpiile frumoase dela care plugarii se întorc cântând, și sătulețele la șes, și castelele pe colină, cari-și răspund cu sunete îndepărtate de clopot, în timp ce amurgul licărește pe coama râulețului între umbrele plopilor legănați! Jalnic moment e acesta; și chiar Perini clatină capul, pe jumătate mâhnit pe jumătate încruntat, murmurând: «Imbătrânim!»

Iată, în puternica și colorata evocare istorico-poetică a lui Giosuè Carducci, ultimii ani și moartea Poetului, al cărui glas aci dulce și armonios, aci aspru și sfătos, găsește încă după șase sute de ani un ecou atât de puternic în inima oamenilor, încât pretutindeni dela Tokio la Upsala, dela Barcelona la București, dela Paris și dela Berlin la New-York și la Chicago, frunțile cele mai nobile și austere de oameni ai științei, de artiști și de filosofi, se închină nu numai înaintea unei atari măreții de artă biruitoare asupra veacurilor, ci înaintea măreției morale a unui suflet uriaș, a cărei puternică avântare către perfecțiunea spiritului, nici nenorocirile, nici persecuțiile, nici mizeria, nici însăși rătăcirile sale nu putură s'o împiedice, s'o înfrâneze.

Îngăduiți-mi acum pentru ca să putem avea întreaga imagine a trecerii sale pe acest pământ nenorocit deabiă eșit dintr'o îngrozitoare și (să nădăjduim) purificatoare bae de sânge; să ne ducem cu gândul acum la acea zi de Mai 1265 în care, într'o casă de prin împrejurimile Sfântului Martino del Vescovo, veche proprietate a Alighierilor, se naște în Firenze și scotea primul gângurit omul pe care l-am văzut murind exilat și sărac la Ravenna, departe de frumosul său oraș în care văzuse lumina zilei, și către care se întoarce cu un dor din ce în ce mai nemângâiat, aproape în fiecă terțină a nemuritoare sale *Commedii*.

Firenze nu era încă orașul frumoaselor piețe înflorite, «veselă de marmore albe și de soare» cum, o cântă Carducci într'una din cele mai frumoase poezii ale sale. Casele erau în cea mai mare parte de lemn (afară de turnurile nobililor), stradele nepavate, lumina neîndestulătoare, mulțimea care se înghesuia cenușie și monotonă, cu totul diferită de aceia multicoloră pe care decoratorii de teatre ne-o pun înainte când asistăm la drame istorice ce au ca fond evul mediu. «Înfățișarea orașului» — zice Ezio Levi într'un studiu

foarte recent (*Vita fiorentina nella «Vita Nuova»* în *Marzocco* din Mai 1921),—grămadit între casele foarte înalte și turnuri, cu străzi înguste și întortochiate, aproape totdeauna lipsite de soare și lumină, eră trist și eră tragic. Acele forme și acea culoare se vor potrivi foarte bine cu drama de iubire și de moarte care a fost întâia operă a tânărului Alighieri (*Vita Nuova*) și căreia toate acestea îi vor constitui fondul și scena. La locul lor vor răsună între acele ziduri deznădăjduitele invocări biblice ale poetului izgonit în cetatea lui înaintea izgonirii, și izgonit din viață înainte de a-i fi încercat amărăciunile.—Chiar mulțimea care se strângea pe strântelesle ulicioare ale bătrânei Firenze, avea o înfățișare monotonă și tristă. Numai doctorii, foarte puțini, se îmbrăcau în stacojiu; în verde numai cavalerii; toți ceilalți se îmbrăcau în chip uniform în cenușiu, și cenușii și negre erau lungile mantii cari dădeau astfel adunărilor, sfaturilor, ca și mulțimei de pe piață, o înfățișare severă. Între mantiiile lungi, cenușii și severe ale cetățenilor și abaua cenușie a pelerinilor, se desprindea uneori candoarea hainelor femeiești». Dar asta numai în zile de sărbătoare, când și tinerii nobili, mândri «donzelli» ai Toscanei, le îmbrăcau în cavalcadele lor. Imbrăcămintea femeiască obișnuită eră «sângerie» (sanguigno) care nu e, cum s'a crezut până acum un roșu viu și vesel, ci o culoare severă, fiindcă eră culoarea de doliu și îmbrăcată într-o astfel de culoare apărură Beatrice lui Dante pentru prima dată.

Când Dante intră în viață, evenimentele nu se desfășurau nici ele vesele pentru Firenze. Teribila înfrângere dela Montaperti (1260) umpluse Firenze de dolii, și amintirea era încă proaspătă. Copilăria poetului — copilărie gânditoare, petrecută la început (până aproape la 14 ani) în tihna unei case senioriale înveselită de zâmbetul matern, apoi în strâmtorări casnice sub stăpânirea unei mame vitrege,—fu deci tristă. Vorbele pe care trebui să le asculte nu vor fi fost dintre cele mai plăcute. Mare impresie trebuie să fi făcut asupra-i bătălia dela Montaperti, din care luă naștere splendidul episod al lui Farinata. Isprăvile acestui mare dușman politic al neamului său, trebui să-l impresioneze foarte tare. Ai săi îl urau, el îl admiră. Puternică impresiune a trebuit s'o facă asupra-i și povestirile asupra luptei dela Benevent (1264) întâmplată atunci când el avea un an, dar despre care va fi auzit vorbindu-se în tot timpul copilăriei sale. Mult trebuie să-l fi făcut să sufere puțină trecere a tatălui său, om fără caracter, un adevărat nimic, pe care chiar dușmani săi nu se îngrijiră să-l exileze după înfrângerea dela Montaperti.

«*Stiu bine că ai fost băiatul lui Alaghiero*» îi va impută mai târziu Forese Donati, cu care, în timpul perioadei comune de răta-cire morală, avu un schimb plebeu de sonete, ce fû un schimb de ocări și mai plebee. Dar familia din care se trăgea Dante eră nobilă, de *mică nobilime* cum se zicea pe atunci, dar oricum nobilă, și strămoș al lui Alighier fu acel Cacciaguida, mort pe timpul cruciatei din 1147 și făcut cavaler de împăratul Conrad III. Despre Madonna Bella mama lui Dante, nu știm mai mult de cinci cuvinte: «domina Bella, olim mater Dantis», cinci cuvinte cari prețuesc mai mult decât orice elogiu și care ne aduc numai decât pe buze pe binecuvântarea lui Virgil din Cântul VIII al *Infernului*: «*Benedetta colei che in te s'incinse!*»

Dar Dante perdû pe mamă-sa când aveă abia opt ani, și în 1274 tatăl lui se căsătorește din nou cu Lapa a lui Chiarissimo Cialuffi. Erau ani turburi pentru toată Italia și în particular pentru Firenze. În 1271, epoca primei întâlniri cu Beatrice, Italia e lăsată pe seama ei de împăratul Rudolf, care recunoaște ca vicar al lui pe Carol de Anjou capetenia Ghelfilor. Din această pricină o confuzie de partide, o stare de nesiguranță și de anarhie în toată Italia, dar mai cu seamă la Firenze care ținea cu Carol și este excomunicată de Papa cu toate urmările pe care le aveă pe atunci un astfel de act. La 2 Iunie al aceluiași an, partida Lambertazzi-lor e gonită din Bologna și cu ea Guido Guinicelli, dulcele poet inițiator al *stilului nou* care avea admiratori și poate prieteni și în Firenze. Dante aveă deci nouă ani când Guido Guinicelli eră celebru. În jurul băețandrului care studiă *artes trivii* și *ars dictaminis* în școala alăturată de mănăstirea franciscană Santa Croce, flutură lirica *dulcelui stil*! Eșind din acea școală cu mintea plină de gingașe himere franciscane, auzeă vre-o voce de femei cântând balada de amor a exilatului bolognez, care făcuse școală la Firenze. Auzeă cântându-se: *Al cor gentil ripara sempre Amore*, și, în timp ce gându îi fuge la dulcele sonet:

Passa per via si adorna e si gentile,
che abbassa orgoglio a cui dona salute
a fal di nostra fè se non la crede,

vedo trecând, «vestita di nobilissimo colore umile ed onesto sanguigno, cinta e ornata alla guisa che alla sua giovanissima etade si convenia», fata care îi va apare din acea clipă inger al cerului și va deveni apoi în Comedia «*la glorioasa donna della sua mente*». Suntem în primăvara anului 1274.—Firenze e în floarea sa. «O re-

pede îndestulare economică împingea la lux», cu toată nesiguranța politică a vremurilor, pe cele mai liniștite familii burgheze. «Bogate edificii religioase și profane erau parte de puțin ridicate, parte de puțin începute, parte pe cale de construcție: Santa Annunziata, Santa Croce, San Marco, Santa Maria Novella, Santa Trinita, și Catedralele: Santa Maria del Fiore, Spitalul Inocenților, Misericordiei și Sfintei Maria la Nuova, Palatul Cărmuirii sau «Bargello» și Palatul «della Signoria». La unicul pod pe care Firenze îl posedă din timpurile cele mai vechi (Ponte Vecchio), se adăogeau în prima jumătate a sec. al XIII-lea nu mai puțin de trei». (VOSSLER, p. 782) Dar Dante, «băețandru entusiast, întors către viața din năuntru, nu are decât o primire străină pentru atâta magnificență. Cu puternica sa imaginație»—zice Bertoni—«reușește să se înalțe și să trăiască în lumea diversă a visurilor sale, în care își găsesc locul numai lucrurile ce-i apar iluminate de o rază de noblețe și de bunătate, nu acelea cari sunt lipsite de sens interior și valoare». În timp ce ascultă canzona de iubire a lui Guido, și sufletul său de adolescent precoce se turbură la sunetul dulce și ascuțit al vocii femeiești necunoscute ce pare că-i revelă o lume nouă de plăceri și de visuri; «se leagănă în adâncul sufletului său neatins și imaginativ frumoasele și gingașele inspirațiuni francescane», cu care s'a hrănit în Santa Croce. Canzona lui Guido vorbește de ingeri, de ingeri a auzit vorbindu-se în Santa Croce; ne mai putem mira oare că i-se pare îngerească vocea îndepărtată ce cântă, că inger i-se pare fata pe care o vede trecând pe lângă el «vestita di uno nobilissimo colore umile ed onesto sanguigno»? Firenze, cu turnurile, cu podurile, cu palatele, cu bisericile sale, dispare în ochii misticului de nouă ani. Arnul devine «uno fiume bello e corrente e chiarissimo», Firenze «la cittade dove piacque all' altissimo Sire» a face să se nască acel inger care i-a eșit în cale; orice lucru capătă o valoare nouă: culoarea vestmintelor sale, ceasul în care îi apare. Suntem într'o lume de vis și de mister. Realitatea există, dar desfigurată, spiritualizată, simplu punct de plecare.

Dante are acum nouă ani, dar mai târziu își va aduce aminte de acea fată, care i se părut ingerul înconjurat de nimb, asupra căruia își ațintează ochii în Santa Croce. Și-o va aminti, și o va iubi. Dar în ea va urmă să vadă un inger, și ne va vorbi de ea în așa chip, încât noi nu vom ști niciodată ceiace în iubirea lui eră real și ceiace închipuit.

De altfel ce ne interesează? Istoricul, biograful vor putea să se

plângă. Poetul și criticul — înțelegând prin critic pe acel care se preocupă numai de frumusețe — nu. Ce-i interesează pe dânsii fixarea locului acestei brazde însângerate de unde nobila himeră își luă sborul?

Ea planează deasupra întregii opere lui Dante, planează asupra Florenței. E sufletul mistic și liric al orașului, care e cel mai curat simbol al sufletului italian; e amorul curățat de orice zgură pământească, eternul feminin al lui Goethe, aspirație eternă și nesatisfăcută a tuturor sufletelor nobile.

Nu stă în intenția noastră să ne ocupăm de multiplele probleme critice și ermeneutice la cari dă loc studiul suavului opuscul dantesc; dar să arătăm dealungul lui, drumul străbătut de spiritul lui Dante dela *Vita Nuova* până la minunata capod'operă a *Comediei*.

Nu ne vom opri deci să discutăm arzătoarea problemă a realității Beatriciei. Ne vom mulțumi să pomenim că această realitate, afirmată de Boccaccio și de aproape toți biografi și comentatorii cei mai vechi ai *Comediei*, negată în tot secolul al 16-lea și cel următor prin înrăurirea ideilor platonice răspândite în acele timpuri mai cu seamă printre poeți și literați, negată iarăși în secolul al 18-lea și primii ani ai secolului trecut; fu afirmată, hotărît și pe baza neîndoelnică a documentelor, de noua critică istorică ce cazu însă în exagerarea contrară de a crede totul istoric în *Viața nouă*, uitând că, dacă totuși Beatrice există și fu neîndoios iubită de Dante, această iubire e descrisă în *Viața nouă* în culori așa de străvezii, mistice și impalpabile, încât nu a mai rămas nimic din amorul real și pământesc. Tendința modernă (Barbi, Vossler, Bertoni) este de a admite un punct de plecare real, fără a-i da însă multă importanță, fiindcă, în fond, dacă Dante a umanizat un inger sau dacă a divinizat o femeie, urmarea e mereu aceeași, și adică că Beatrice din *Vita nuova* e ceva mai aproape de inger decât de femeie. Insuși Del Lungo, care e unul dintre cei mai încredințați susținători ai realității Beatriciei, observă: «Susținătorii realității Beatriciei depășesc măsura când apără ca istorică orice povestire a *Vieței noi*. E un opuscul poetic, și poetul e liber să reprezinte emoțiile sale, nu numai în acea haină pe care i-o sugerează fantezia, ci și transfigurând realitatea din motive de conveniență poetică și socială; poate chiar reînviind la un moment dat acele sentimente pe care le-a încercat altă dată, și să-și închipue în act ceiace numai a dorit». Și Rossi (*Bull. d. Soc. Dant. It.*, N. S., XV, 83): «In interpretarea istorică a *Vieței Noi*, băgarea de seamă nu va fi niciodată prea mare; aceasta e caracterul acelei

cărticele, plină de reticențe, pătrunsă de un aer mistic, scrisă când poetul vedeă și voiă să reprezinte pe femeia iubită ca singura stăpână a vieții sale». Și mai bine scrie Bertoni: «Dacă întradevăr o figură pământească deveni puțin câte puțin, printr'un uimitor proces de idealizare «la donna angelicata» a lui Dante, nu mai e îndoială că ea se spiritualiză până a se face o abstracție, sau, dacă voiți, o nobilă himeră pe care îi plăcu poetului s'o conducă pe pământ din cerurile minții, atribuindu-i simțuri, mișcare și grai, după chipul lucrurilor muritoare. Cu totul nouă și poetică ficțiune fu aceasta de a face să trăiască, să respire și să moară, ca o ființă pământească, femeia beatitudinii sale, atât de departe de adevăr și atât de deosebită de realitate, în cartea pe care el o intitulă *Vita Nuova* adică «viața tinereții».

Vita Nuova ni se prezintă deci sub două aspecte: sensul literal și cel alegoric. Zadarnic am nega unul sau altul din aceste sensuri. Două sunt porțile grădinei înflorite. Aceasta trebuie s'o mărturisească și cine a intrat pe poarta cea mare. Dar grădina e una. E vorba să se hotărască din ce parte privită, apare mai frumoasă și mai înflorită. Grădinarului de sigur îi plăcea, când eră în viață, să intre aci dintr'o parte, aci dintr'alta; aci pe partea amorului omenesc spiritualizat până a deveni amor de Dumnezeu, aci pe aceia a amorului divin resfrânt în ochii și în suava paloare a unei femei.

Dar să ieșim din simboluri și să ne întoarcem la noi. Ce e *Vita Nuova*? E un comentariu în proză la câteva poezii de iubire pe care Dante le scrisese între 1283 și 1290 și în care lucrurile sunt povestite puțin într'altfel de cum se petrecură în realitate.

Începe cu o viziune. Dante visează pe Beatrice în brațele Amourului care o hrănește cu biata sa inimă de poet îndrăgostit. Beatrice e goală și numai înfășurată într'un ușor vâl sângerieu, deci de un roșu care bătea în violet și eră culoarea doliului. Amorul la început e vesel, dar apoi «nu trecea multă vreme și bucuria să preschimbă în plâns amar; și așa plângând strângea această femeie în brațele sale, și părea că vrea să se întoarcă în cer cu dânsa» (V. N., III, 34—37 ed. FLAMINI). Culoarea pânzei «excluse dela sine orice altă interpretare decât cea funebră, și arată că viziunea conținută în primul sonet al *Vieței Noi*, e prezicerea apropiatei morți a prea nobilei făpturi» (LEVI, *Op. cit.*, *loc. cit.*). Trebuie să presupunem aci că acest sonet a fost scris după moartea Beatricei, dacă nu vrem să credem că Dante a fost profet. La început, probabil că acest sonet făcea aluzie la nimic altceva decât la chinul de iubire al Beatricei care se

hrăneă temătoare cu inima lui, adică o împărtăşeă sfios şi pudic şi eră apoi răpită de Amor spre regiunile mai curate şi mai înalte ale spiritului; mai pe urmă, când scrisese proza, adică după mulţi ani, Dante insistă asupra acelui plâns al Amorelui şi asupra acelei culori de doliu şi face o primă aluzie la moartea doamnei sale. Ţesătura opusculului e foarte simplă. După viziune, «spiritul natural» al poetului începă «să fie împiedicat în lucrarea sa» într'atât că el deveni «plăpând şi slab» şi prietenii se puseră pe gânduri şi începură să-l importuneze pentru a şti care eră pricina tristeţii şi palidităţii sale. Acest lucru făcū bănuitor pe poetul care nu voiă să divulge dulcele său secret. Legile amorului curtenesc impuneau secretul (*celamen*) şi el se gândi să ascundă amorul său adevărat printr'unul prefăcut. Stând într'o zi în biserică («în partea unde se auzeau cuvintele Reginei Gloriei»), o tânără femeie care şedeă «în linia dreaptă» dintre Dante şi Beatrice, crezând că Dante priveşte la ea, începă şi ea să-l privească «dese ori, minunându-se de privirile *lui*» (V. N., V, 1—10). Dante se gândi atunci să profite de acest echivoc şi să-şi facă din ea «pavăză adevărului». Dar doamna, puţin după aceea, e silită să plece din Firenze, şi el, pentru a da mai multă trăinicie ficţiunii sale, se tângue într'un sonet. Aci găsim un al doilea semn funebru. Moare o prietenă a Beatricei, în tovărăşia căreia o văzuse în mai multe rânduri, după care întâmplare poetul trebuie să lipsească pentru câţva timp din Firenze şi «să se ducă în spre acele părţi unde eră nobila doamnă ce fusese prima sa apărare». Pe drum îi apare Amorul îmbrăcat în haină de pelerin, care îi vesteşte că doamna va zăbovi să se întoarcă, şi pentru aceea — îi zice — «îţi aduc îndărăt inima şi o voi da unei doamne care va fi scutul tău cum eră aceea». Şi mi-o numi în aşa fel că eu o cunoscui foarte bine» (V. N., IX. 15—20). Intors la Firenze, Dante se puse să caute pe doamna ce-i fusese arătată de Amor în «calea suspinelor». «Si spun că în puţin timp mi-o făcui scut într'atâta, încât multă lume vorbeă de dânsa şi de mine peste marginele bunei cuviinţi». Din această pricină, şi adică «pentru acel glas care se păreă că mă defăimă pe nedrept, aceea fiinţă prea nobilă, care fū nimicitoarea tuturor vişilor şi regina virtuţilor, trecând prin oarecare loc, îmi refuză dulcele său salut, în care sta toată fericirea mea» (X, 5—10). Şi nu numai că-i refuză salutul, plictisită de prea multele flecăreli, care, din puţina discreţiune a lui Dante, se auzeau în Firenze asupra acestei *seconda donna della schermo*; dar la o serbare de nuntă la care Dante fusese aproape târât de prietenii săi ca să mai petreacă puţin, îşi batū joc în chip

crud de dânsul, răsând de aerul speriat și sfios al poetului. Intr'un opuscul în care partea lirică precumpănește asupra celei narative, acestea sunt capitolele (X—XVII) mai pline de fapte, în care avem câte o urmă de acțiune externă. Fiindcă în V. N. acțiunea e toată internă. Personagiile ei sunt facultățile intelectuale și sensitive ale amantului mistic. Totul se petrece în sufletul lui Dante, și Beatrice însăși nu există decât în efectele pe care le produce. Nu este: *pare*. La durerea nespusă de a fi pierdut salutul doamnei sale, Dante — printr'o dulce baladă împodobită cu suave armonii în stare de a înduioșa inima Beatricei, — cere ertare de aparenta necredință și se declară gata de orice expiațiune. Dar nici măcar muzica lui Casella nu poate risipi resentimentul din inima nobilei fete a lui Portinari, atinsă în simțul ei moral de purtarea poetului înamorat. Dante cere din nou iertare și explică în trei minunate sonete cauzele pentru cari, la apariția ei, el devine «si figura nova», așa «ridicul» am zice noi cu prozaica și cruda noastră expresiune modernă. Totul e de prisos. Beatrice e neînduplecată. Iubirea lui Dante se desprinde atunci cu totul de lucrurile pământești unde îl mai rețineau numai un drăgălaș salut de femeie, și-și ia sborul către cer. Beatrice i-a refuzat «il suo dolcissimo salutare?» El va ascunde fericirea lui în ceva, pe care nimeni nu va putea să i-l atingă, fiindcă atârnă numai de el: în acele vorbe cari laudă pe doamna sa. Criza mistică ce începe din acea clipă, nu e numai spirituală, ci încă și mai ales artistică. Dante e sincer până într'atât, că nu ar fi putut cânta acest nou amor ingeresc, cu formele celui dintâi. Chiar poezia sa se spiritualizează și urmează în zbor fantasma Beatricei, care se înalță spre cer. În poeziile ce preced, atunci când scopul amorului său era încă o bucurie pământească (*salutul*), picioarele nobilei vedenii călcau cel puțin pe pământ; acum ating numai ușor iarba și florile, dar sunt scutite de orice atingere cu praful pământului. Lirica lui Dante planează deasupra lumii reale, ca o privighetoare ce nu se înalță la sboruri prea îndrăznețe, dar care face să ne tresară inimele de duioșie, când ne varsă de sus ploaia de mărgăritare a notelor sale lichide. Suntem în momentul «nouelor rime», suntem la canzona pusă pe muzică de Casella, care are puterea să oprească (uitând drumul lung al perfecțiunii) sufletele debarcate de barca ingerească pe țărmul Purgatorului. Asupra prozei nu insist. Imi permit numai de a atrage atențiunea dumneavoastră asupra vorbelor (XVII) «*convenne a me ripigliare materia nuova e più nobile che la passata*», în care e limpede conștiința

pe care Dante o avea de nevoie inherentă oricărui mare artist de a se reînoui; asupra curiozităţii (XVIII) femeilor de a scruta în sufletul lui Dante cum înţelegea el amorul, curiozitate foarte adâncă, întrucât reprezintă sfortarea sufletului feminin de a pătrunde în cel bărbătesc şi viceversa; asupra imaginii foarte frumoase a apei «*mischiata di bella neve*»; asupra impresionării nobilelor femei revelatoare şi ea a acele tendinţe a sufletului femeesc spre amururile netrupeşti şi nemateriale; asupra satisfacţiei cam răutăcioase a nobilelor femei de a găsi pe poet în contrazicere; în sfârşit asupra acelei nesigurante de artist care trece dela o formă de artă la o altă superioară, şi are aproape teamă de a se avânta atât de departe singur: «*Si așa stătui câteva zile cu dorința de a spune și cu teama de a începe*». Sublimă temă, care e numai a acelora ce simt puterea sborului foarte înalt. De ce le-ar fi frică găștelor ce abia ating pământul? Zeul a fost revelat, dar freamătă încă în pieptul poetului; îngerul încătușat își sângerează zadarnic aripile în contra gratiilor temniței. Dar momentul harului sosește. De odată în temniță se face lumină mare, zidurile și gratiile dispar, și îngerul zboară către cer. «Spun că atunci limba mea vorbi ca dela sine, și zise: *Donne ch'avete intelletto d'amore*». Și într'adevăr, domnilor, ori de câte ori arta umană a dat la iveală un cap de operă, limba, pensula, dalta, au vorbit, pictat, sculptat *ca dela sine* — sau mai bine zis mișcate de Zeul — de acel nu știu ce dumnezeesc ce e în opera de artă și face pe artist *dumnezeesc de neștiutor* al minunei pe care o înfăptuește. Voința aci nu-și are nici un rost. Artistul adevărat trebuie să *creeze* întocmai cum soarele încălzește și lumina dă naștere culorilor. Acest element divin este acela pe care păgânii l'au simbolizat în *Apollo* și în *Muse*, creștinii în *inspirație* și în *grația* divină. Canzona are deci și ea simplitatea capod'operii, simplitatea lucrurilor inspirate; numai Biblia are pagini cari pot să-i stea alături. Poetul e în totul plin de har, încât, dacă gândind la Beatrice n'ar pierde îndrăzneala, ar îndrăgosti lumea vorbind. «*Farei, parlando, innamorar la gente*»: vers uimitor care ne avântă închipuirea către sboruri ignorate de o aripă muritoare. Ne pare de a vedea aerul extatic al poetului; și acele cuvinte cari «îndrăgostesc lumea» nu sunt poate flori și foi primăvăratice ce răsar pe buzele tânărului poet? Aci mitul lui Orfeu e întrecut. Cine-și mai aduce aminte de albinele de pe buzele poetului păgân? Sau de pădurile cari urmează pe Orfeu? Simboluri prea materiale, mai ales când e vorba de poezia suspinătoare a

lui Dante ! Nici aci nu se vorbește de cuvinte de artă cari înplinesc minunea, ci de cuvinte de «bunătate» care e frumusețe morală, «*luce intellettual piena d'amore*», adică ceva mai mult decât arta, și care se risipește într'o vedenie. De Sanctis zice că vedenia poate fi redată de penel nu de vorbe. Nu sunt de acord. Cuvintele pot mai mult. Sunt mai strâns legate de idei, mai materiale decât culoarea, mai vecine cu muzica. Sunt instrumentul prin excelență apt să figureze, sau mai bine «să suscite» vedeniile intelectuale ca acelea din V. N ! Câtă modestie de artist adevărat, câtă sobrietate de mișcări în această canzonă a lui Dante ! Nu sunt culori, pentru că totul e lumină ! Si nimic nu e mai simplu și mai frumos ca lumina. «*Non vò' trattar si altamente — Tratterò... leggermente—con voi, donne e donzelle amoroze*». Este o frumusețe care strălucește pentru toți. E o lumină, de care toți se bucură. Crezi că auzi pe Isus, vorbind în Evanghelie. Același umilință, și aceeași orbitoare simplitate. Scena acestei canzone e cerul. Ingerii sunt nerăbdători să aibă lângă ei pe Beatrice. Ei și cu sfinții o cer Domnului, fiindcă, fără ea, Paradisul nu e perfect, și sufletul Beatricei strălucește atât de tare, că lumina străbate sferile și ajunge până la Dumnezeu. La ce o astfel de lumină a curăției ar mai rămâne pe pământ ? Ceiace leagă pe om de pământ e păcatul. Fecioara Maria *sine labe concepta* s'a ridicat la cer. În Paradis (C. I.) Dante formulează neted această teorie : lipsit și el de orice păcat, purificat în cele două ape curățitoare : Lete (*uitarea păcatului*) și Eunoe (*grația*), și el se ridică dela *Paradisul terestru* în cerul din Lună și Beatrice îi explică motivul sborului său :

91. Tu non se' in terra, sì come tu credi,
ma folgore fuggendo il proprio sito,
non corse come tu ch' ad esso riedi.

.

139. Meraviglia sarebbe in te, se privo
d'impedimento, giù ti fossi assiso
come a terra, quieto foco vivo.

Dar Dumnezeu vrea să o mai lase câtva timp pe pământ. E pe pământ cineva care se teme să nu o piardă, și în infern va zice într'o zi : «O malnati, *io vidi la speranza dei beati!*»

Cu a treia strofă, începe poezia laudei estatică. Cine vrea să pară lucru nobil, să meargă cu ea. Când merge pe drum, lumea care o întâlnește, chiar dacă e josnică și rea, nu are decât gânduri curate

și bune. Cine are îndrăzneala s'o privească în ochi, sau s'o izbăvește sau moare. Când salută pe cineva, acela uită toate ofensele, și nu mai are dușmani. Amorul însuși se minunează de ea. Se întoarce pentru a o privi, ca și când nu și-ar crede ochilor săi. Apoi jură că de bună seamă Dumnezeu a trimis-o pe pământ ca instrument al grației sale. Avem aici singură indicație pe care o posedăm despre frumusețea fizică a Beatricii. Ea ne amintește de sufletele cerului din lună.

10. Quali per vetri trasparenti e tersi
ovver per acque nitide e tranquille,
non sì profonde che i fondi sien persi,
13. tornan dei nostri visi le postille
debili sì che perla in bianca fronte
non vien sì tosto alle nostre pupille;
16. tali vid'io più facce a parlar pronte,
perch'io dentro all'error contrario corsi
a quel ch'accese amor tra l'uomo e il fonte.

Tot astfel și Beatrice ni se pare mai mult «*un chip oglindit*» decât o realitate :

Color di perle ha quasi in forma, quale
conviensi a donna aver non fuor misura;
ella è quanto di ben po' far natura;
per esempio di lei beltà si prova.

Canzona («*crescuta*») de Dante «*ca fica tânără și sprintenă a Amourului*») e sfătuită de a nu se opri «*acolo unde e lume josnică*», ci de a zice lumii pe care o întâlnește:

Insegnatemi gir, ch'io son mandata
a quella di cui laude sono ornata.

Persoanele nobile vor ști să-i arate drumul. La Beatrice canzona va găsi pe Amor. «*Raccomandami a lui*» conchide Dante. Spre sfârșit, o umbră de nădejde! «Cine știe? Poate minunata canzonă, poate trista muzică cu care Casella o va îmbrăcă, poate miniaturile gingașe ale lui Oderisi și vor face minunea!» Poate Dante scri și crede astfel. Lauda Beatricii nu-l mulțumește pe deplin. Amorul cerească îl poate mângâia numai când orice nădejde de iubire pământească e pierdută. Dar nădejdea nu a murit. Beatrice a devenit o formă

aeriană, însă poetul încearcă încă cu desnădăjduită iubire s'o strângă în brațe :

Oh ombre vane fuor che nell'aspetto!
tre volte dietro a lei le mani avvinsi,
e tante mi tornai con esse al petto !

(Purg., II, 79—81)

Cu cânzona: *Donne ch'avete intelletto d'amore*, se închide perioada senină a liricei dantești. De aci înainte, Beatrice e ceva atât de perfect, că puțin timp va mai putea rămâne pe acest pământ. Ingerii o cer Domnului, și Domnul nu o poate refuza dorinței lor. Beatrice *trebuie* să moară în această lume, pentru a deveni cu totul a cerului! *Trebuie* să moară, chiar dacă fata lui Portinari se îndărătnicește să rămână în viață. Amorul mistic al lui Dante moare și el, ca toate amorurile. Incepe o perioadă turbure de pasiuni sensuale și trupești. Amorul platonice e osândit la moarte. Incepe un period intelectualist și filosofic în evoluția spirituală a lui Dante, care nu se mai învoește cu visurile și extasierile credinței ingenuie și orbești, în împăcarea amorului pământean cu cel divin. Carnea vrea partea ei. Antagonismul ireductibil între cele două amoruri apare limpede în minte adolescentului devenit om, poetului devenit filosof fără a încetă să fie poet.

Vântul pasiunii suflă impetuos, vedeniile dispar ca nurași goniți de vânt. Ochii ce nu vedeau decât acea vedenie, se deschid la realitate, se deschid la viață. Orașul unde plăcu înaltului stăpân a face să se nască Beatrice, redevine iarăși Firenze, râul limpede și curgător, redevine iarăși Arnul. Convertirea la viață a lui Dante începe.

Dar nu fără tristețe poetul mistic al Beatricei își dă seama că moare în el acea primă nobilă și neîntinată formă de iubire. Nu fără luptă cedează vijeliei patimii. Cu toate astea, Beatrice moare. Moare fiindcă moare în Dante nevinovăția și curăția, dar Dante doreă să-și amăgească gândul că moare, fiindcă e *prea perfectă* pentru a mai rămâne pe acest pământ. Din această clipă, aluziile la moarte, notele lugubre vestitoare de durere se vor simți la tot locul în proza și în rimele suavei «cărțicele» dantești.

În cap. XVII se povestește moartea tatălui Beatricei cu vorbe ce au ceva divin. Dante nu are îndrăsneala să privească în față durerea Beatricei; rămâne prin împrejurimile casei lovite de durere și ascultă cu lăcomie convorbirile femeilor care se întorc după ce

au văzut pe Beatrice. Prinde prin sbor vorbe, fraze, crâmpene de fraze, și, după ce femeile au trecut, rămâne «pradă unei astfel de dureri că vre-o câteva lacrimi udau uneori fața mea, din care pricină eu mă acopeream punându-mi mâinile la ochi». Măreață situație, măreț și cu multă delicatețe folosită! Dar curând nota lugubră avu de obiect pe Beatrice în persoană. Dante greu bolnav vede în delirul frigurilor pe Beatrice moartă, pe care nobile femei o acopereau cu un văl. E o viziune, o presimțire și cu toate astea mișcă întocmai ca și când Beatrice ar fi murit într'adevăr.

A presimți moartea amorului e în realitate însăși moartea amorului. Din clipa în care Dante se îndoește că nu mai e vrednic de iubirea Beatricei, nu mai e demn, și Beatrice moare. Când va muri într'adevăr, Dante nu va avea un cuvânt de răzvrătire, nici de durere simțită. O canzonă pe care începuse s'o scrie pentru ea, rămâne neterminată. Iacă totul. Incolo, el va spune cu seninătate că «domnul justiției chiamă pe această nobilă făptură întru gloria divină sub steagul acelei regine binecuvântate, fecioara Maria, al cărui nume fu în mare slavă în vorbele acestei Beatrice fericite», și în capitolul următor, se va trudi cu răceală să caute corespondențe cabalistice între numărul 9 și data morții Beatricei, chemând într'ajutor calendarele arabo-siriace. «Spun că după uzul Arab, sufletul său nobil se îndepărtă în ceasul întâi al celei de a noua zi a luni; și după uzul Sirian, el se îndepărtă în a noua lună a anului». Iată cât îi sugeră lui Dante moartea *reală* a Beatricei. Beatrice însă murise, după cum am spus, încă dela canzona «*Donna pietosa e di novella etate*». Ceeace este artistic utilizabil, nu e momentul psihologic al morții amorului, care e un moment de indiferență rece, și deci un moment de «moarte» și nu de «viață»; ci acela în care se presimte moartea amorului, când încă mai iubești și de aceia suferi, și de aceia trăești. Moment pe care un delicat poet italian contimporan (Francesco Gaeta) a știut să-l exprime așa de bine în celebra sa «*Canzone sentimentale*».

În această stare sufletească,—asupra căreia Dante foarte probabil că nu ar fi știut să facă subtilele analize ale complicatului nostru suflet modern, dar pe care însășit încearcă să o descrie, — fu compusă canzona: «*Donna pietosa e di novella etate*».

Este, împreună cu «*Donne ch'aveate*», canzona cea mai frumoasă a *Vietii Noi*.

Sunt gemene. Într'una apare momentul senin al amorului, exta-

zul mistic abia turburat de un vag presentiment de moarte; în cealaltă, momentul tulbure și amar al presimțirii sfârșitului.

După ce Beatrice muri, timp de un an Dante o cântă și o plânse. Cântă și plânse — după interpretarea noastră — idealul mistic al tinereții sale, care se topea la atingerea cu realitatea. E o vreme de trecere ușor melancolică și plină de așteptare pentru «ceiace va veni». *Ingerul* a pierit: se vestește *femeia*, pe care el e dispus s'o iubească cu dragoste pământească, dar care nu s'a arătat încă. Extazierile mistice nu mai mulțumesc spiritul lui însetat de rațiune: se vestește perioada studiilor filosofice, la care e depeacum dispus intelectualicește, dar cari n'au fost încă începute. Viața visului mistic de artă și de amor nu-l mai mulțumește: se vestește participarea activă a lui Dante la viața adevărată, socială și politică, dar această participare, la un an după moartea Beatricei, nu e încă începută. Să-l lăsăm să mai deseneze îngeri în ziua îndoliatei aniversări. Vor fi ultimii pe care îi va desenă. «*La donna gentile*» e, fără ca el să bage de seamă, la fereastră. Nu va trece mult, și el o va vedea «pălind ca din iubire» la vederea lui. Cărțile lui Boetiu, Cicero (introducătorii lui în regatul filosofiei) stau acolo gata, așteptând să fie deschise și puse în măsură de a-l consolă de moartea idealului său mistic; și în 1300 numele lui va ieși la sorți din urna Comunei, va fi ales Prior și va lua parte la treburile publice. Să nu-i invidiem iluzia de a fi credincios încă Beatricei !

În capitolul următor, iată pe «*donna gentile*» care începe să ocupe spiritul lui Dante. De sigur între episodul ingerilor și acel al Doamnei gentile a trecut timp. Dar în istoria spirituală a lui Dante, cele două evenimente sunt strâns unite, iar în V. N. sunt povestite unul după altul. În V. N. care nu e ziarul real al vieții tinerești și amoroase a lui Dante, ci viziunea de ansamblu a evenimentelor interne, spirituale, ale vieții poetului, etapele drumului neliniștitului său spirit însetat de ideal și de lumină. În capitolele XXXV—XL, suntem în periodul acut de luptă. Sofismele lui Dante sunt nesfârșite. Rațiunea lui se silește să pună de acord două iubiri inconciliabile. «Nu se poate ca pentru această tânără femeie să nu ai o nobilă iubire»; mergea s'o vadă, fiindcă compătimirea îl făcea din nou să plângă (*pentru Beatrice*, vrea să ne silească să credem); semăna cu Beatrice (*una din sofismele cele mai comune și cele mai banale!*); «păleă ca din dragoste», din care pricină «în multe rânduri mi-aducea aminte de nobila mea doamnă»; *Amorul* (nu are îndrăsneala să zică *Dumnezeu*), mișcat de compătimire față

de suferința sa, îi oferă în «*donna gentile*» o consolare. «Gândeam despre dânsa așa : «Aceasta e o doamnă nobilă frumoasă, tânără și *înțeleaptă* (!) și eșită în cale-mi poate din voința Amorului, pentru ca viața mea să se odihnească». Dar nu izbutea să se înșele pe sine însuși. «Și de multe ori mă gândeam cu atâta drag, că inima consimțea» la acel gând. «Și când consimțeam la aceia, și eu mă gândeam ca împins de rațiune, și ziceam în mine însumi: «Doamne, ce gând e acesta, care în chip așa de josnic vreă să mă mângâe și aproape nu mă lasă să gândesc altceva?» Apoi se ridică un alt gând și-mi zicea: «Acum tu ai trecut prin 'atâtea necazuri, pentru ce nu vrei să eși din atâta amărăciune?» (Cap. XXXVIII).

Un alt sofism, nerelevat, dar pe care un ochiu obișnuit să zărească intențiunile ascunse ale poeziei dantești îl observă numai decât; e visul din cap. XXXIX, în care revede pe Beatrice «cu acele veșminte sângerii cu cari apăruse prima oară» înaintea ochilor săi. Ce vor să zică acele veșminte sângerii? Amorul; dacă nu trupesc, cavaleresc, curtenesc, lumesc, pământesc, în sfârșit cum fu în fond primul său amor pentru Beatrice, înainte de ziua în care o văzu «vestita di colore bianchissimo» (Cap. III). Sofismul consistă aci. — Cine știe? Chiar pe Beatrice am început s'o iubesc ca femeie, și din femeie sufletul meu înamorat a știut să facă un inger. Se poate întâmpla și cu aceasta aceiași metamorfoză. — Și se întâmplă, dar după lungi ani de rătăcire și de sclavie, în plina maturitate, atunci când realitatea are lanțuri mai trainice decât visul și rațiunea nu se lasă învinsă de religie ca inima de rațiune. A renunță la un vis oricât de frumos și de ușor, a renunță la o viață fantastică făcută din misticism, literatură și amor mai mult visat decât suferit, e ceva care, nu cere mari eforturi; dar a renunță la viața reală, a se smulge îmbrățișărilor Donnei Gentile, a se retrage din luptele politice, a renunță la studiile filosofice, a recunoaște insuficiența rațiunii umane, și a renunță în chipul de a merge înainte, nu de a da îndărăt, nu de a se întoarce la punctul de plecare, ci a se depăși pe sine însuși și propriile concepțiuni prezente; e lucru, mai mult decât dificil: *dureros*.

O primă criză de gândire se învinge aproape întotdeauna fără prea multă trudă și mâhnire. O a doua poate fi fatală și ducătoare la scepticism. Prima criză se învinge cu forțele intacte ale virilității, cari birue întotdeauna concepțiile curate dar copilărești și naive ale primei tinereți. A doua, se lasă învinsă cu greu, fiindcă e vorba

de a birui o concepție realistă și rațională, apărută de instinct și de natură, asupra căroră armele cu totul ideale ale doctrinei teologice nu pot triumfa. — Dacă deci lungă și trudnică fu lupta lui Dante pentru a trece dela concepția mistică («Beatrice» din *Vita Nuova*), la aceea filosofică («Donna gentile» din *Convivio*) și mai lungă fu aceea prin care trecu dela concepția filosofică a *Conviviului* la aceea teologică a *Comediei*. În prima lăsă îndărătul său viziuni și fantasme; în a doua, însăși realitatea lumii. În prima, deplângerea aerienei Beatrice și a conșolațiunilor extazierilor mistice, îi erau temperate de mângâerile Pargoletei îmbrăcată în verde, cu părul ondulat de aur și de bucuriile spirituale ale studiilor filosofice; în a doua, *realitatea superioară*, pentru care el renunță la *realitatea pământească* va avea nevoie de un lung period de incubație pentru a-l putea deslipi de chemările Vieții.

Divina Comedie este cu atât superioară *Conviviului*, cu cât mai dificil, mai lung și mai dureros fu conflictul a cărui soluție o reprezintă.

Domnilor Colegi,

Poate prea lung v'am întreținut despre unele idei ale mele referitoare la drumul spiritual străbătut de Dante dela *Viața Nouă* la *Divina Comedie*: Aceste idei îmi sunt însă scumpe fiindcă ani de zile am trăit cu ele în tăcerea trudită a gândirii mele înainte ca să le dau la iveală; dar îmi sunt și mai scumpe fiindcă mi-au încolțit în suflet în lungile discuții ce le-am avut la Tismana în nopțile de vară ale anului 1915 cu cel mai mare dintre Români cari au înțeles vreodată și iubit sufletul uriaș al lui Dante: neuitatul și scumpul nostru coleg Gheorghe Coșbuc. Poet mare el însuși, suflet mistic și setos de adevăr și dreptate, nemuritorul cântăreț al *Morții lui Fulger* și *Nunței Zamfirei* eră desigur printre noi toți unul dintre cei mai bine înzestrați pentru a putea pătrunde tainele poetice cele mai ascunse ale Poemei divine, studiului căreia îi închinase mai mult de cincisprezece ani ai activității lui din urmă. Cu toate că ideile noastre erau divergente, ba uneori chiar diametral opuse, discuțiile noastre păstrau seninătatea și calmul unor dialoguri platonice; și niciodată tânărul n'a uitat respectul și cuvioasa admirație ce se datoreau pletelor albe și geniului nemuritor al bătrânului înțelept care-i făcea cinstea de a sta de vorbă cu el; după cum niciodată bătrânul nu a abuzat față de tânăr de autori-

tatea ce anii și numele lui glorios i-o confereau. Procedurile erau printre cele mai delicate. O carte uitată deschisă pe masa din grădină cu câteva rânduri însemnate alături cu creionul, reprezentau felul obișnuit al tânărului de a sprijini opiniunile sale cu cele ale unor oameni mai cu greutate: niște însemnări adăogate de bătrân lângă rândurile însemnate cu creionul, erau felul lui obișnuit de a răspunde, atunci când cu greu am fi putut să ne înțelegem printr'o discuție orală. Păstrez cu sfîntenie aceste cărți cu însemnările lui Coșbuc și, când le mai citesc, parcă îmi aduc aminte de acele clipe de neuitat, când în tăcerea solemnă a nopților de vară, adâncurile de umbră cari se deschideau în pădure (acolo unde raza lunii călătoare printre vârfurile copacilor nu izbutea să pătrundă prin desul frunziș) luau înaintea ochilor noștri înfățișarea prăpastiei infernale; muntele din față luă forma sfîntului munte al Purgatorului și stelele, sclipind deasupra capetelor noastre, ni se păreau a se învârti cu cereasca melodie de care Dante pomeneste în Paradis.

Maestrului iubit și venerat (căruia i-ar fi revenit astăzi plăcuta sarcină de a vorbi despre Dante în sânul Academiei Române întregite cu reprezentanții ținuturilor desrobite de viteaza noastră armată și de marele ei căpitan, Regele Ferdinand -- și căruia soarta nemiloasă nu i-a îngăduit să vadă această zi solemnă de sărbătoare culturală);— trimit salutul meu înduioșat împreună cu încredințarea ce o am că sufletul acela care de trei ori a scris cuvîntul *stele* la, sfârșitul traducerei lui minunate a *Comediei*, nu poate să se fi adăpostit aiurea decât în *stele*, printre celelalte suflete fericite cu care fantezia puternică a lui Dante a împodobit bolta luminoasă a cerului.

VASILE ALECSANDRI

— ADMIRATORII ȘI DETRACTORII —

de

G. BOGDAN-DUICĂ

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 3 Iunie 1921

Domnilor Colegi!

Opera lui Vasile Alecsandri a pătruns atât de adânc în toate clasele neamului nostru și este încă atât de bine cunoscută, încât socotesc că o reamintire fugară a ei, astăzi, nu este necesară.

Însă astăzi ne-am adunat aici, ca să săvârșim un act de preamărire față de bărbatul, care în timpul întâiei uniri a țărilor românești a fost întâiul ministru al Domnului român, și care, prin viața sa și prin opera sa, stând credincios, activ în mijlocul prietenilor săi de aceleași convingeri ca dânsul, a înlesnit-o într'o măsură încă neapreciată deplin. În ajunul morții, ce venia tiptil el s'a crezut dator, ca pentru a doua unire, să-i lase regelui Carol I un testament în versuri vorbind astfel:

Eu, care din junie stătut-am neclintit

Cu inima lipită de țara strămoșască

Și toate-a ei avânturi profund le-am resimțit

Știu țara ce voește...

Vrem într'o zi Carpații să 'ncingă în astă lume

O Românie 'ntreagă și demnă de-al ei nume.

Cu nădejde la aceste două fapte a gândit toată viața; pe drumul cătră ele totdeauna a stăruit ca țara să se desfacă treptat de un trecut urât, să se curețe de păcatele lui și, învățându-se moraliște, să se apropie cu sufletul pregătit de altarele nouă. Este

sigur că opera aceasta politică a lui V. Alecsandri a contribuit foarte mult la adorarea cu care totdeauna națiunea i-a răspuns poetului. Dar nu-i mai puțin adevărat că mai mare decât omul politic a fost, totuși, poetul și că asupra acestuia, mai cu seamă, s'au revărsat toată căldura și tot entuziasmul poporului nostru plin de recunoștință pentru toate spiritele care, în cursul vremurilor, i-au stârnit simțiri frumoase, nobile.

Cinci decenii națiunea românească din toate părțile a stat neconținut supt influența lui Alecsandri: s'a înveselit cu el, a plâns cu el; s'a bucurat, a gemut împreună; a nădăjduit, a suferit de îndoeli; el a fost ea, ea a fost el. Cinci decenii Mirceștii au fost un cuib împrăștiilor de idei, de sensații. Abia se auzia glasul poetului și ecoul lui răzbiă până în marginile cele mai depărtate ale românismului; abia se tipăria ceva și gazetele sau revistele reproduceau, fericite că pot duce până la aceleași margini, versul poetului.

Căderea aceasta periodică de versuri și proză, de idei generoase și de sentimente alese, peste sufletele poporului nostru se poate asemăna cu căderea ploilor pe lanuri încolțite. • Ca lanurile, ca iarba verde, sufletele creșteau, săltau în sus. Dar, din ele, câte au spus, câte au putut spune ce au gândit și ce au simțit? Unde sunt probele amestecului intim de suflet național și suflet de cântăreț național?

Probele sunt multele dedicații care i s'au scris, sunt rugăciunile ce i s'au adresat să scrie mereu, sunt chemările spre nouă fapte literare, sunt studiile despre aceste fapte, sunt tot ce constituie *adorarea* poetului, pe care toți o simțim, dar ale cărei forme încă nu au fost culese.

I.

Dela 1840 până la 1853 Alecsandri a publicat în volume ușor călătorește numai teatru: comedii. Iași îi știau de frică; delă 1845 îl cunoscuseră și Bucureștenii, unde C. Caragiale îl urcă pe scenă; la 1847 Iorgu delă Sadagura ajunsese chiar până la Orăștie în Ardeal, unde printre actorii cari îl jucară se află și academicianul de mai târziu V. Maniu. Culegând producția aceasta în 1852, *Repertoriul dramatic* închide vre-o patrusprezece comedii și cântecele. Până acum, așadar, niciun volum de poezii, nicio impresie masivă delă poetul liric! *Ex ungue leonem*, din puțin, din răspân-

direa în reviste cu puțini cetitori, puțini îi simțiră până acum toată valoarea.

Însă, dela 1853, după aparițiunea volumului *Doine* dela Paris, faima lui Alecsandri luă alt avânt, alte aripi.

Intâiul poet român care pentru V. A. a găsit în inima sa curată accentele cele mai prietenești de admirare a fost *Dimitrie Bolintineanu*.

După zece ani de cântare, valoarea lui Alecsandri îi părù aceștia fixată definitiv. Volumul *Doinelor și Lăcrimioarelor* nu apăruse încă; D. Bolintineanu îl urmărise pe Alecsandri numai în reviste; dar pentru el aceasta fusese de ajuns. La 1850 D. Bolintineanu îi scrisese întâia dedicație.

Desfăcând chipul poetului de tot ce aparține biografiei arhivarului de atunci al Moldovei, din dedicație — o epistolă — se desface un chip de tânăr cântăreț, fermecător de îndată ce-și începe cântecul „din lira sa de aur de roze sămănată“. Privindu-l din viitorul depărtat D. Bolintineanu l-ar fi vrut mai curând poet nemuritor, decât ministru cu numele supus uitării. Colonia română din Paris, unde apărù dedicația, erà de sigur, de aceeași părere.*)

LUI V. ALECSANDRI.

Tu din a cărui liră s'esală etern și lin
Un cânt suav și dulce ca parfumul dupe erin;
Tu ce, când lași pe harpă-ți o mână fugătoare,
Tragi grațiile în horă și joacă rizătoare;
Tu ce încânți cu farmec prin cântul tău plăcut,
Vei spune mie' oare de ce tu ai tăcut?

Am auzit că lira lăsând-o la o parte
În cârmuirea țarei ai fi luând tu parte;
Că părăsind eterul cu stele semănat
În pulberea arhivei tu capul ai plecat,
Urmând mulțimei lumii ce crede din vechime
Că fără post nu este în viață nici un bine!
N'ar fi mai bine însă, înalte Arhivar,
Decât să pui pe cale al patriei grou car,

*) Epistola lui D. Bolintineanu s'a publicat întâiaoară în nr-ul dela 15 Aprilie 1851 din *Albumul pelerinilor români*. (Manuscriptul academic nr. 6, p. 14. V. — 15. Albumul s'a tipărit la De Soye). Apoi epistola s'a retipărit în *Poeziile vechi și noae ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*, București 1855, p. 274—276.

La tine, la moșie, prin văi desfătătoare
 S'arăți a ta putere pe cerbi și căprioare ?
 Și dacă nu ești meșter la arma de vânat,
 Să prinzi cu undișoara puicuțile din sat ?

Dar nu, iubite frate ! Tu ai o datorie
 Frumoasă, sântă, sacră, spre dulcea poezie...
 De-aceea cătră țălu-ți 'nainte să te-avânți :
 Decât să fi ministru, mai bine e să cânti.
 Un cântec ce exprimă o 'naltă cugetare
 Plătește-o lege nouă ce trece în uitare.
 Ce-ți pasă dacă unii într'alt fel se gândesc
 În cercul de întunerec în care se găesc ?

Ia sborul tău în secolii cu muzele ușoare
 Și de țărân' arhivei te șterge pe picioare.
 Ia lira ta de aur de roze semănată,
 Ia-ți flușul d'ivoriu și cântă înc'odată :
 Imbată-ne de fumul suavei poezii,
 Pe când ambițioșii visează la domnii !
 Nu este nici un bine a fi în lume mare ;
 Înaltul arbor cade l'a vântului suflare ;
 În vârful 'naltei stânce ce-și perde fruntea în nori
 Nu nasc mai niciodată suave mândre flori.
 (1850)

În timpul în care astfel gândia *D. Bolintineanu*, acesta — poetul cel mai mare al Munteniei — scria pe *Andrei sau luarea Nicopolului de Români*, care s'a publicat la 1852 în *Cântece și plângeri de D. Bolintineanu, Iași, Tipografia Buciumului român 1852*. La pag. 117-118 Bolintineanu tipări a doua dedicație din 6 Oct. 1851, în proză. În dedicația aceasta el ne spune ce însemnau poeziile lui Alecsandri pentru sufletul exilaților români. Forma este glumeață, dar fondul este plin de dor după probe nouă de poezie alecsandristă. Se poate spune mai limpede ce însemnă pe-atunci poezia aceasta pentru tot neamul ? Nu cred.

La 1853 bătrânul *Constantin Stamati*, poetul Basarabiei, îi dedică lui Alexandri poema *Fiica lui Deceval și Armin Cântărețul*.

În Mus'a românească, p. 12, dedicația nu se mai află ; dar ea se află în calendarul tipografiei Buciumului (Iași), pe anul 1853, a p. 96.

După poetul Munteniei cel mai mare poet al Basarabiei își mărturisiă, astfel, dragostea ce-o simțîa pentru tînărul poet moldovean, cu care în literatură se întîlnise întîia oară în fasciculele *Daciei literare* (1840).

Sofia Coce, o institutoare măritată după un institutor' (Chrisoscoleu) eră un suflet frumos și o scriitoare foarte animată. Articolele ei se publicau în gazetele generației nouă, ca d. ex. în *Steaua Dunărei*. Ea combătea pentru reformele progresiste, pentru țărănime, pentru cultură. Eră o Cogălnicenistă. Articolele ei se disting printr'o notă etică simpatică. Sofia Coce se născuse la 1839 (în Fălticeni); la 1856 eră deci abiă de 17 ani. (1) Din dedicația ei cătră Alecsandri se poate vedeă ce simțîa lumea fetelor noastre fragede, inteligente, când cetia *Doinele și Lăcrimioarele* apărute de curând. Întîia oară dedicația va fi apărut în vre-o gazetă; eu am găsit-o însă în *Calendarul pe anul 1853*, tipărit în tipografia Buciumului român, p. 53-54.

UNUI POET MOLDOVEAN.

Am cetit poete, versurile-ți frumoase
 Versele acelea dulci și armonioase,
 Care chiar de-un geniu samănă dictate,
 Care ni-s trimise din străinătate.
 Cântările acelea l'a căror celire,
 Pe om îl cuprinde străină simțire;
 De-o lungă uimire omul înbătat,
 In sferi depărtate parcă'i transportat . . .

Atunci acea carte pentru el se face
 Prietin, cu care a convorbi îi place;
 Un prietin scump care'i înpetează
 Totul ce iubește, totul ce spercăză.
 Când pe-a cărței file vede cu mirare,
 Cea mai nepătrunsă a sa cugetare;
 In acea minută el crede un vis,

(1) Lămuriri mai multe se pot căută în *Operile doamnei Sofîia Chrisoscoleu, născută Coce precedate de viața autoarei, de doamna Iulia Aricescu. București 1862.* — Dedicția se află la p. 240-241. Despre S. Coce vorbește și N. T. Orășanu, *Catastihul Dracului sau Calendarul Satanei dăruit Moldovei pe 1861*, p. 39. Vezi și *Arkiva* din Iași XIII, p. 67-76.

Crede că acea carte pentru el s'au scris,
 Și 'ntorcându-și gândul la vre un necaz,
 Simte curgând lacrimi pe al său obraz;
 Astfel cetind cartea care tu ne-ai dat,
 Ochii mei adese trist au lăcrămat.

George Crețeanu se află încă de pela 1843-1844 în legături bune cu literații tineri din București; C. A. Rosetti îi eră bun prietin. La 1848 el se află în Paris. Aici Crețeanu a făcut cunoștință și cu V. Alecsandri, sosit în emigrație; el a rămas încântat de cântărețul Moldovei. Eră dar firesc ca în curând Crețeanu să colaboreze cu Alecsandri la *România literară* (1855), căreia-i trimise vre-o 4—5 poezii. La 1856 G. Crețeanu îi scrisese dedicația sa: *Poesia*, care nu este numai o simplă admirare a desmerdărilor revărsate în lume de lira poetului, ci — asemenea lui D. Bolintineanu — și un delicat sfătuitoare, să lase lumea aceea mare, prin care poetul părea pierdut, și să se întoarcă la epoca-i cea mai bună, de cântăreț național, care deșteaptă virtuți în poporul său.

Poesia a fost scrisă la 1856, dar s'a publicat abia la 1861 în *Revista Carpaților*, Anul II, nr-ul din Februarie, la p. 181—184. În colecția *Patrie și libertate* dedicația se află la pag. 90.

Aș vrea p'o liră d'aur un imn plin d'armonia
 Să pociu a întonă
 Și'n vesele banchete o cupă cu ambrosia
 Cu rose a 'neunună

Spre-a salută, poete, cel geniu ce-ți șoptește
 Sublimele cântări
 Și musa-ți delicată ce inimii vorbește
 Cu scumpe desmerdări

Dar nu-mi fu dat din ceruri cel foc ce te inspiră,
 Abia pociu în delir
 O mână tremurândă să-plimb pe a mea liră,
 Spre a-ți zice: te admir.

Admir a tale cânturi și inima ce-ți bate
 De-al țării sfânt amor
 Și geniu-ți ce se 'nalță ca paseri aripate
 Ce către ceruri sbor. etc.

Aşa dar, dela 1850 până la 1856 : bătrânii : Stamati, contemporanii — Bolintineanu —, generația proximală — Crețeanu și Sofia Coce — se rostiseră, idealizând pe Alecsandri și prosternându-se la cererea după noi opere și noi delicii literare.

În timpul acesta străinătatea întări curentul de adorare prin netârguite manifestări de simpatie consacrate *Doinelor* traduse în limba franceză de I. Voinescu II. (1853—1855), iar în cea englezească de Henri Stanley (1856), care s'a cetit și în București și despre care G. Crețeanu a afirmat, într'o critică de ziar, că abia din Stanley doamnele societății alese — să-i zicem alese — din București au aflat că există un V. Alecsandri ! Amintitul articol al lui Crețeanu s'a publicat în *Concordia* din București.

Pe atunci, în București, mișcarea unionistă avea în *Concordia* un organ agil; Alecsandri avea chiar în redacție amici de idei, amici personali, cărora le-a trimis și versuri, pentru *Concordia*. Amândouă împrejurările provocară o expresie de recunoaștere. O formulă deci A. Costiescu, redactorul; și ea apăru în chipul unei ode de puțină valoare artistică, dar, de bună seamă, de o deplină sinceritate. Oda al cărei avânt sentimental este evident, dar care nu a reușit să-i găsească acestuia expresia clară, care ar fi salvat-o, se află în nr-ul dela 6 Aprilie 1857 al *Concordiei* (p. 72) (1).

Acelaș an 1857 îi aduse poetului două scumpe omagii din străinătate: Cel german al lui W. v. Kotzebue care-i dedică amicului său « o carte întreagă de *Rumänische Volkspoesie* ; cel francez, al unui poet din școala lui Victor Hugo, al lui Ed. Grenier, a cărui simplă dedicație este de-o simpatie mai profundă de cât toate cele citate până acum, nu numai pentru poet, ci și pentru poporul român:

Car j'aime comme toi le pays de tes pères;

Et quel qu'il soit demain,

Qu'on lui fasse des jours malheureux ou prospères,

Mon coeur reste Roumain !

(Dec.-1857).

Recunoșterea din partea străinătății pe care o reprezentau Ubicini, A. Grün, Michelet a deșteptat pe C. A. Rosetti, care s'a simțit, abia acum—îndemnat să scrie o lungă dare de seamă, expansivă și stăruitoare, despre toată opera poetică a Mirceștianului. Darea de

(1) În timpul acesta: 6 Februarie - 1 August 1857 *Concordia* eră redactată series de Constantin Cretulescu Vezi și *Buciumul* din București, 1863, p. 654), un publicist învățat,

seamă fusese terminată în 1856 (Ianuarie)(1); ea apăru în *Steaua Dunărei*, ediția dela Iași, în acelaș an.

Darea aceasta de seamă, cu lungimea ei, pare o așternere de covoare pe care cel chemat este așteptat să calce.

Din ea, poporul român culese întâia sinteză a judecății critice franceze și românești despre poetul său.

Cu anul 1856 ne aflăm într'un timp în care chestiunea unirii principatelor se pusese. Atitudinea lui V. Alexandri eră un factor hotărîtor; lumea îl simțîia; și privîia la el cu nădejde. *Hora unirii* înnebuni lumea și-o scoase în străzi și în piețe, să joace. Cine n'a cetit descripția lui N. Ganea despre acest joc în «urbea» Făl-ticeni nu-și poate da seamă de mîntuitoarea nebunie care entusi-asmase toată Moldova, cu escepția lui N. Istrati, pe care-l izbi *Moldova la 1857*, blestemul care, din cauza censurei, a trebuit să se publice în București, (*Concordia*, Martie, 27). *Moldova în 1857*, este imprecățiumea celei mai sfinte mîinii ce-a cuprins vreodată sufletul lui Alecsandri (2).—In astfel de momente istorice poesia de-vine creațiune istorică; poetul este bard, deși nu calcă în haină albă, lovind în harpă, în fruntea trupei; este un bard, întrucât este poet care duce lumea la răsboiu. In astfel de momente adorarea lui Alecsandri se 'ntinse, ca apa fără zăgaz, asupra poporului în-treg; *întăia oară în viața lui* ea pătrunse până în straturile cele mai adinci.

Nu mai încape deci de-aici înainte nicio mirare, dacă poeții — mici și mari—îl serbează tot mai des, la rînd.

La 23 Ianuarie 1859 *Steaua Dunărei* (Zimbru și Vulturul), Anul IV, n-rul 16, p. 55 publică *Românul și lăutarul* de G. Tăutu. Este o horă, «dedicată lui V. Alecsandri».

G. Tăutu eră pe-atunci un publicist foarte activ și popular. Unde eră el, eră multă lume. Ca să se vază cel puțin firul inspirației, reproduc o strofă, întâia:

Na-ți un husăș, lăutare,
Ce lucrând l-am dobândit
Și, fiind că-i serbătoare,
Zi-mi azi hora desmormit!

(1) Volumul „Democrație“ cu titlul „Lui C. A. Rosetti“, 1916, — p. 239.

(2) Pentru Ardeleni *Moldova în 1857* a fost reprodusă de *Foaia pentru minte* din 17 Aprilie 1857.

Insă hora care sună:
 Măi Muntene, vin'la noi,
 Ca unindu-ne 'mpreună
 Să scăpăm de-orice nevoi!

Printre dedicațiile care nu îmbrățișază tot fenomenul literar: Alecsandri, ci numai o parte din el, dar aceasta cu toată pătrunderea inimei, este aceea a profesorului de limba franceză dela Sf. Sava: *Antonin Roques*, care, supt numele de A. Rocaresco a publicat un volum de traduceri din poesiile populare culese de Alecsandri. Publicând întâia oară traducerea baladei *Inelul și naframa*, în *Naționalul* din București (Anul II, n. 20, 75, din 30 August 1859, p. 298) A. Roques îi adaugă câteva versuri pregnante.

ENVOI À M. ALECSANDRI

Vous qui, cherchant du val à la colline,
 De la cabane au castel en ruine,
 Des bois aux monts qui, de la liberté
 Ont tant de fois le génie abrité,
 De l'ermitage à la grotte féerique,
 Du ruisseau au grand fleuve historique,
 Avez trouvé, poète et fils pieux,
 Ce legs perdu de vos nobles aïeux,
 Ces chants roumains, on revit leur histoire,
 Où tant de deuil se mêle à tant de gloire,
 Ces chants si doux et si tristes pourtant
 Que le plus dur pleure en les écoutant
 Souffrez qu'un fils de la Rome nouvelle,
 Victime aussi de quelque erreur cruelle,
 Ainsi qu'Ovide en vos climats jeté,
 Vous restitue un joyau poétique,
 Joyau tombé de votre écrin épique,
 Et par sa muse avec amour monté.

(Bucharest, Août, 1859)

În sfârșit veni, încet, și bătrânul G. Asachi.

G. Asachi nu eră un scriitor deslipit de egoismul uman, despre care eu nu voesc să scriu aici nimic amănunțit; pentru că destulă pedeapsă au fost rândurile cu care B. P. Hasdeu, în *Lumina* (1863,

No. 12, p. 101—103) l-a chemat pe Asachi la respectul cuvenit lui Alecsandri.

Dedicația lui G. Asachi apăruse supt titlul *Poetul. D-sale d. Vașile Alecsandri. Dedicat de G. Asachi Iassy. Institutul Albinei Române*, 1861, în broșura *Adaos literaru*. Dedicatia o reprodu-se și în *Calendar pentru Români pe anul 1862 (Anul al XXI. Iassii*, p. 117). Același calendar a reprodus-o și în anul 1863, p. 35. Astfel Asachi a dat *Poetului* său publicitatea cea mai întinsă; astfel toată lumea află, că, după părerea sa proprie, Asachi nu va fi întunecat de Alecsandri și că, după Asachi, menirea lui Alecsandri eră să cânte «virtutea străbunilor», menirea pe care, fără să-i aștepte sfatul, Alecsandri o împlinia diu propriu îndemn sfânt. Oda aceasta este deci interesantă și ca duel literar între bătrâni și tineri. G. Asachi i-o trimisese cu scrisoarea ce urmează:

Iasi[†] 20 Martie 1861.

Domnul meu!

Ca un vechi tribut a stimei mele acceptazzi alăturata compunere illustrată prin onorabilul Văstru nume împreună cu voturile sincere pentru a Patrii și a Văstră prosperitate.

Devotul servă

G. Asachi.

D-sale D. V. Alecsandri.

Paris.

LA D. V. ALECSANDRI.

Versul care 'ntăia oară a sunat în Românie
Pe-alăuta, ce do secolî fără coarde a fost rămas,
Spre-a aminti a patrii fapte și a doinei armonie,
Dupre metrul, care Muza l'a dictat de pe Parnas,
Va trăi atâtea timpuri cât Pionul, petros munte,
Între nouri înălța-va maestoasă a lui frunte.

Deși cântul a lui Omer purtă cea întâi cunună.
El nu'ntunecă pe Pindar, nici a lui Alceos ton,
Infocatele suspine și cuvintele 'ncă sună
A Safei înamorate și a lui Anacreon;
Nici într'a Greciei zine a brilat numai Elena,
Pe eroi și pe filosofi n'a produs numai Atena.

Mai 'nainte de Achilles și de falange spartane
 Vietuit-au și alți eroi, cari împleau în timpul lor
 Prin virtute, 'nțelepciune și prin fapte miliane,
 Lumea toată de exemple, de mirare și lucor;
 Însă geniile acele, demne chiar de nemurire,
 Zac uitate, că poeta n'a lăsat de ele știre.

Tu, în căruia sin zeul au aprins sânta scârtee,
 Să dai faptelor prin Muză traiul cel nemuritor,
 Între teme înmiite nu-i afla mai 'naltă idee
 De aceea ce dictează cântul patriei amor.
 A străbunilor virtute deci prin versul tău să'nvie,
 Ca nepoților d'example și de glorie să fie.

(După Calendarul pe 1863).

Fiindcă tocmai am pomenit despre B. P. Hașdeu, dați-mi voie să intercalez chiar aici observația că acest Proteu al literaturii române a fost un statornic admirator al lui V. Alecsandri: în *Din Moldova* (1862—63), în *Traianu*, (1869—70), deosebindu-l adeseori de către celălalt cuprins al *Convorbirilor*, regulat raportat în gazetă, apoi în *Columna lui Traian* (1870—1883), la care V. Alecsandri a și colaborat (ca și la *Din Moldova*). B. P. Hașdeu a avut pentru Alecsandri totdeauna cuvinte mari.

Dela înființarea *Covorbirilor literare* cultul lui Alecsandri găsi aici o vatră pe care focul nu se mai stinse și — arde încă. *Convorbirile* concentrau mai conștient sentimente care se iviau — chiar atunci — și aiurea. Este greu și lung a le culege pe toate din reviste, dedicațiuni de cărți, din gazete. Amintesc câteva. S. G. Vărgolici îi dedică versuri în *Foaia Societății* din Cernăuți (1866, 1 Iulie); la 1867 D. Bolintineanu îi dedică pe *Conrad*; Al. Plagino îi închină versuri franceze în *Le Moniteur romain* (1869, p. 279) — un semn, că pătura de sus începea a se închină în franțuzește poeziei românești; în acelaș an (1879) G. Sion îi închină *Influence morale*, etc. Dar toate semnele acestea erau numai dovezi risipite de înțelegere și iubire. *Convorbirile* alcătuiră un centru de convergență, un focar al cultului lui Alecsandri.

În anul 1869 *Convorbirile literare* vorbiră prin *Iacob Negruzzi* și *N. Schelletti*.

Iacob Negruzzi apăru în 15 Maiu 1869 (Anul III, No. 6, p. 89

—90);(1) iar N. Schelletti în 15 Iunie 1869, p. 135—136.(2) Lui N. Schelletti i s'a făcut cinstea să fie citat în Academie, de I. Negruzzi, în răspunsul la discursul de recepțiune al lui D. C. Ollănescu.(3) Acestor versuri eu le prefer însă poesia lui I. Negruzzi, care nu-i aruncată ușor pe hârtie, ci simțită, bogată și expresivă.

Domnilor Colegi,

Dovezile cultului alecsandrist — sporit de *Pasteluri* și *Legende* — se înmulțesc de-acum așa de repede, sunt așa de multe, încât par că îmi pierd curajul de-a trece printre ele. Totuși mai înșir o parte:

Cărți întregi sau opere mărunte îi dedică N. A. Caranfil (1872), Petre Grădișteanu (1874), Maria Flechtenmacher (1878), Ioan Alecsandri, fratele său (1877), P. P. Carp — ca om închinându-se altora o: *rara avis*—(1878), Ioan Nenițescu (1884), etc. etc.

Versuri care să însemneze reflexe din Alecsandri, la care se închină, care să arate cum sufletele cresc din atingerea cu el, au scris — în acest timp — D. Petrino, Iacob Negruzzi, D. Gusti, I. Vulcan, D. Olănescu, Al. I. Odobescu — ca să ne oprim la anul 1878.

Anii 1877 și 1878 au fost al doilea mare moment istoric în care poesia lui Alecsandri se împleti cu gândurile de fiecare zi ale fiecărui Român. Trecuseră Pastelurile nemuritoare, fără să se simtă încă pretutindeni în toată a lor mărire, ba fiind chiar stupid contestate de *Familia* dela Budapesta ; (4) Trecuseră *Legendele*, dovezi de aceeași putere de abundență, caldă creațiune nemuritoare. Dela 1875 Socec, publicând *Operele Complete*, așternuse încă o temelie vastă cultului acestui poet surprins că găsește un editor. Faptele acestea literare le simțiau perfect, deplin poeții citați; mai puțin decât ei le simția națiunea, care-l cetia acum totuși. Când sosi însă vestea dela 19 Maiu; telegrama lui Roque Ferrier din Montpellier; dela 27 Maiu 1878 — scrisoarea lui Albert de Quintana, tot despre triumful dela Montpellier și dela 11 Iunie 1878 — scrisoarea cu aceeași veste a lui A. Roque Ferrier -- tot poporul înțelese că la Montpellier Românii câștigară—al doilea războiu. Alecsandri însuși,

(1) In *Scriseri complete*, vol. II (1894) p. 287—289.

(2) In *Poesii de colonelul Nicolai Schelletti*, Bărlad, 1888. p. 133—134 Reprodusă în *Lumina* (Arad) An. II, No. 70.

(3) Pag. 145—146.

(4) Intr-o scurtă notiță!

măsurând efectul, scrise: Am câștigat un nou drept la simpatiile marelor popoare de viță latină și poate că acele simpatii răsărite pe câmpul literator vor rodi pe câmpul politic.⁽¹⁾ Aceste speranțe le înțelegeau toți, și deaceia spre Mircești Românii priviau cu religioasă sfială și se întrebau: S'au mai întâmplat încă minuni? Oamenii se schimbă încă în zei? Cine știe...

Dar părăsind propria poezie, să ne întoarcem la a celor ce exprimau acum, în versuri, adorarea universală: D. Petrino și ceilalți.

Bucovina literară, modernă, datorește lui Alecsandri cele mai spornice îndemnuri de trezire. Dela 1848 până la 1868, Alecsandri a publicat în Bucovina pagini prețioase. Poeziile pentru serbarea dela Putna și *Răpirea Bucovinei* de Ștefan Molna au fost cele din urmă prilejuri în care au scăpărat îndemnurile lui. Mulți Bucovineni i-au fost prieteni; dar puțini l-au îndumnezeit cum l-a îndumnezeit D. Petrino, cel născut dintr'o Hurmuzache, prietenă a poetului încă din timpul exilului. Din Petrino care a scris și în proză despre Alecsandri, citez numai pe Raul. *Poem. Dedicat Domnului V. Alexandri. Cernăuți 1875 Tipografia R. Eckhardt*, care se deschide cu o

DEDICARE

Eră o noapte neagră și cerul fără stele
Și eu fără sperare și sânul meu rănit,
Când te-am cetit pe tine și glasul musii mele
Din lunga-i letargie de-odată s'a trezit.

Și te-am văzut în visu-mi, zicându-mi: «Cântă încă,
Cântarea-i mângâierea celor ce pătimesc».
Atunci am pus condeiul în rana mea adâncă
Ș-am scris cu al meu sânge păcatul omenesc.

Ș'am vrut să spun durerea de care pătimește
Orfan de-a sa credință, pierzând pe Dumnezeu,
Pământul fără cârmă pe care-l învârtește
În jurul desperării al vremii braț ateu.

Și ție, numai ție, tot ce-i mai bun în mină,
Pân s'ale mele lacrimi eu voiu s'aduc în dar;

(1) *Scrisori* ed. Chendi; p. 109.

Să treacă peste Molna, s'ajungă pân' la tine,
Aşa precum tămăea pătrunde la altar.

Ear tu Poete-Rege, tu lesne-i înţelege
De ce suspină lira-mi şi mândru pot să zic,
Că noi avem în lume o inimă ş'o lege,
Tu care eşti cel mare şi eu care-s cel mic.

Din soare-şi ia lumina steluţa călătoare
Şi soarele pe ceruri stă falnic, neclintit :
Eu sunt azi o steluţă, tu pentru mine soare,
Primeşte dar o rază ce'n tine am sorbit.

Februar 1875.

În Septemvrie 1877 *Iacob Negruzzi* scrisese, la Tufeşti, o scrisoare care s'a publicat în *Convorbiri literare* (Anul XI, No. 8) la 1 Noemvrie 1877 (p. 277) sub titlul *Cătră Alecsandri*.

Tema este a *Epigonilor* lui Eminescu : Scrisul *lor*, al poezilor mari şi realitatea sarbădă, în opoziţie.

Mă'ntrebam în mine cu jale şi amar
Cei mai bărbaţi ai voştri lucrat-au în zadar?
Şi tu, poete mândre, ce-ai pus atâta foc
Ş'o viaţă-aşa bogată, ca să urneşti din loc
A ţerii noastre peatră, înalta-ţi inspirare
A fost ea oare numai a lui Sisif lucrare?

Însă războiul i-a dat autorului încredere :

Istoria română de veacuri întreruptă
Acuma reîncepe.....

În noua epocă a vieţii naţionale, care-i locul şi rostul lui Alecsandri? Răspunsul este :

Din toţi bătrânii care cu tine au lucrat
Ş'a patriei iubire cântând aţi deşteptat,
Căţi încă mai sunt martori la timpul oţelit,
Când vorbele-s trecute şi faptele-au sosit?
Câtiva în tinereţă s'au dus c'un trist suspin ;
Gonit din ţară unul doarme 'n pământ străin,
Iar altul fără milă pe paie aruncat,
Muri 'n ticăloşie şi în amar uitat.

În urm'acum și Negri, prietenul iubit,
 Cu care-o viață 'ntreagă dulci lanțuri te-au unit,
 În grădinița-i verde, plăcută, zâmbitoare
 Se stinse cum se stinge un blând apus de soare.
 Din sămburele fraged ce-odat' ați răsădit,
 Alecsandri, tu singur vezi pomul înflorit,
 Tu, o poete, care ne-ai dat îmbărbătire
 Când noi, acei mai tineri, jăleam plini de mahnire
 Și care'n orice pășuri prin care am trecut,
 Increderea din suflet în veci nu ai pierdut.
 Ca tine, o poete, de-așa frumoasă soarte
 În șir de multe veacuri puțini au avut parte,
 Căci geniul încă'n viață, după o nedreaptă lege,
 A muncii sale roduri arareori culege;
 Intoarce deci pe liră cântări nemuritoare
 În verdea-ți bătrâneță ș'atât de roditoare;
 Ș'în peptul tuturoră hrănește bărbăție
 Pe vremile de luptă ce iarăș au să vie !

V. Alecsandri fusese pentru Junimea stâlp de bun razim; ea-l cerea și pentru viitor tot stâlp neclintit: lumea credea, simția că nu poate trăi fără el.

D. Gusti, fostul (în tinerețe) ucenic literar al lui G. Asachi, a scris la 1878 (5 Iunie) o odă, pe care o copiez după o foaie volantă (Tipo-litografie Goldner). Nu știu cum va fi apreciat D. Gusti pe Alecsandri în tinerețe; în orice caz, oda dela 1878 descopere alt punct de privire decât al lui G. Asachi dela 1861. Alecsandri supusese mereu, tot mai mult, lumea românească:

Un glas plăcut și dulce, un cântec de frăție
 Ca raza dalb'a zilei din ceruri descinzând
 Pe lira ta de aur, vibrează și reînvie
 Ursita gintei noastre.

Convorbiri Literare (An. XII, No. 4) din 1 Iulie 1878 p. 126 publică *Lui Vasile Alecsandri*, o dedicație împărțită «în foi sburătoare printre oaspeții banchetului dat în 2 Iunie» în București. Autorul e D. C. Olănescu; opera: un toast în versuri care nu se disting însă prin nimic deosebit (1).

(1) În Ardeal l-a reprodus *Amicul Familiei* din Gherla, 11/27 Sept. 1878 p. 44—45.

Iosif Vulcan a avut norocul să producă efecte mari cu mijloace mici. Revista lui a susținut, în Ungaria și Ardeal, limba și literatura română și cultul celor ce le dezvoltau. La 1878 în 4(16) Iunie (Anul XIV, No. 42, p. 265—266) Vulcan publică, în *Familia*, oda sa *La Vasile Alexandri*. Câteva versuri sunt de ajuns ca să caracterizeze oda:

Ca și-un creștin smerit ce vine
La vr'un altar a se'nchină,
Așa m'apropii eu de tine
Voind s'admir mărirea ta
Și cum creștinul își găsește
Acolo mângăeri cerești,
Așa renasc ei sufletește
Cu lira ta mă'ntinerești.

V. Alecsandri a răspuns cu o scrisoare scurtă, gentilă la «frumoasele strofe» ce i s'au trimis. Scrisoarea s'a publicat tot în *Familia*, în numărul următor (p. 273) (1).

Dedicația lui I. Vulcan a fost retipărită în *Femeia română* din București, 1878, 15 Iunie. Gazeta aceasta o redactă Maria Flechtenmacher.

Triumful dela Montpellier a impresionat puternic națiunea ai cărei nervi tremurau încă de Grivița și Plevna și de frigurile independenței. După Montpellier nimic nu mai veni cu aceiaș surprinzătoare lovire a faptei care înveselește. Cugetele se liniștiră; amintirea pâlpaia sigură, caldă.

Din toate părțile, din toate adâncurile se iviau acum glasurile adoratorilor nebânuiți încă: și curse acum o serie nesfârșită de nume; uitații diletanți G. Boteanu, I. Boată etc.; apoi bine cunoscuții V. A. Ureche, Th. Șerbănescu și G. Bengescu, aceștia la banchetul Junimei din 1884; apoi, singură, Carmen Sylva; și iarăși

(1) În numărul din 11(23) Iunie al *Familiei* (1878) a publicat și un *Ion Tripa* o poezie *Cântec pentru cântec*, o urare juvenilă naivă, sinceră, din care scot numai aceste versuri:

Ce-s eu în lume față de tine?
Eu-s numai puiul cel golășel
Ce nici nu zboară, nici cântă bine
Ce șade'n cuibu-i ca vai de el;
Tu ești movila cea uriașă
Ce pân' la ceruri te-ai înălțat, etc.

modești muritori: Iosif Vulcan, care găsește totuși, la 1890, trei versuri simple și adevărate: «Tot ce-i popor legat de glie — În jalea sa și'n veselie — Cânta-va'n veci pe-Alecsandri» — pe atunci, în Ardeal, îl cântă, într'adevăr, poporul legat de glie; îndrăsni și Sava N. Șoimescu; din nou apoi D. C. Olănescu, la 1893, în Aca-demie; D. Teleor într'o revistă; pretențiosul H. G. Leca la deschiderea stagiunii teatrului național 1900/1901; unii dintre ei și alți noi, la moartea poetului. Desvelirea statuei dela Iași (1906) a fost alt bogat prilej de erupțiuni admiratoare: În *Arhiva* dela Iași (Anul XVII, No. 9) se pot găsi cuvinte frumoase zise de A. Naum și de Elena Văcărescu care se 'nchină și ea *Luminatei amintiri a lui Vasile Alecsandri*, și peste care nu pot trece fără să nu culeg câteva versuri.

Elena Văcărescu, în *Luminatei amintiri a lui Vasile Alecsandri*, pornește dela o vorbă înscrisă de poet în albumul ei: „Am cântat o doină și e de-ajuns“.

Cântat-ai un cântec — și de-atunci
Îl cântă pădurea și văile 'ntinse și tristele lunci.
Tăcut-ai acuma, s'ascuți și mai bine
Porumbul și grâul ce plâng după tine
Cântând cântul tău.

Pădurea și șesul și fetele 'n lanuri și stelele 'n hău,
Și, la șezătoare, când fusul se 'nvârte, îl cântă mereu.
Da ce-ți pasă ție că graiu-ți s'a stins!
În tot ce se cântă, pe-al țării pământ, e glasu-ți cuprins.

Dedicația Văcăreștii nu are perfecția stilistică ce i-am fi dorit-o, dar fondul ei relevă mai bine decât oricare alta sentimentul general despre prezența oriunde, pretutindeni, a duhului lui Alecsandri: El a cântat așa încât a mișcat și pământul, și porumbul; și grâul țării, și stelele — toată natura; și ciobanul și mieluseii și draga din câmp: tot ce trăește în această natură a țării noastre: Alecsandri este atmosfera țării! Nimeni nu-i scapă influenței sale.

Ce păcat că ideea nu a găsit o expresie clasică: Ar fi fost, în acest caz, cea mai frumoasă apoteozare.

Mă opresc aici cu partea întâia a cuvântării mele: Pe cine s'a cuibărit astfel în sufletul unei națiuni, din cuib nu-l scot nici toate puterile iadului, necum oamenii cari, ori câte cusururi i-ar găsi, tot îi găsesc și virtuți și valori.

Trecând acum la seria criticilor lui V. Alecsandri — printre ei se vor găsi și câțiva detractori — voi arăta de ce, cu toată adorația, V. Alecsandri, a rămas, totuși, o problemă literară, un obiect de cercetare și de studii care, însă, va trebui să se ferească de păcatul de-a sărăci cuiburile de ciripitul care place.

II.

Dacă V. Alecsandri ar fi putut să rămâie numai scriitorul poetic al ideilor și sentimentelor, care agitau toată națiunea, cu siguranță i s'ar fi cruțat multe lovituri, la care el a răspuns. Dar el a fost și critic; el a și răs mult de cei vrednici de răs; și aceasta nu i s'a iertat: El a avut detractori politici; dar a avut și detractori literari — puțini, foarte puțini, este drept. De oarece aceștia nu pot fi identificați cu criticii, despre care deodată voi vorbi, le vom aplica expres acest nume, când îl merită.

Întâia îndrăzneală politică și-a permis-o (1857 — 1859) un cântăreț anonim, care a bănuț că V. Alecsandri aspiră la domnie și l-a batjocurit într'un cântec, în care a făcut aluzii la pretinsa lui origine ovreească (1). Detractorul începea odios.

A doua îndrăzneală și-a îngăduit-o un pseudonim, în ziarul *Dacia* din Iași, la 1 Aprilie 1861.

În Iași se daseră *Rusaliile*, *Clevetici* și încă o piesă ori un cântecel. Pseudonimul *Daciei* descoperi că în piesele sale poetul râde prea liber de liberali și răspunse cu o critică foarte nechibzuită (2). Anume:

La 27 Martie *Dacia* îl învinuie pe Alecsandri, că, neputând învinge cu «arme parlamentare», s'a suit iarăși pe Parnas, scriind piese politice, dintre care, dela 1 până la 10 Aprilie, ziarul analizează *Rusaliile*, iscăbind criticul ***). După cele trei stelufe, reprezentarea *Rusalilor*, la 26 Martie, în ajunul unei ședințe parlamentare, voi să dovedească (!) că țăranul este «imoral și ignorant și nevrednic de... împroprietărire;» *Clevetici Demagogul* calomnia pe „exaltații“ dela 1848, etc. Articolul este lung, deoarece, la noi, politica eră și este încă fără sfârșit.

Dacă am citat cele două cazuri de detractare politică, le-am

(1) Cântecul se află într'un manuscript academic.

(2) Cred că autorul ei este G. Missail.

citată, ca să arăt că începutul detractării lui Vasile Alecsandri este cu totul străin de literatură.

În literatură chiar, critica — nu detractarea — s'a anunțat foarte târziu. Poetul dela Mircești impusese un respect colosal; nimeni nu se gândia să-l conteste sau să-i conteste ceva. El formă gustul literar. Vezi, în această privință, studiul demonstrativ al lui Em. Cretzulescu din *Revista română* (1862, p. 771).

Începutul critic serios îl făcu, din Iași, T. L. Maiorescu, la 1867, în cercetarea asupra poeziei române. La București B. P. Hașdeu nu 'eră așa de îndrăgneaț, deși mici observări critice făcea și el, ca de ex. în cazul *Bărăganului*.

La 1876 se iviră în București întâiele observări critice pornite dintr'un cerc de revistă literară. Cred că tot cercul începuse a cărti contra amănuntelor, pentru că privitor la întregimea operei lui V. Alecsandri, și cercul acesta eră de aceeași bună părere cu toată lumea. Cei doi îndrăzneți critici erau Bonifaciu Florescu și D. A. Laurian (1).

Bonifaciu Florescu scriă un articol *Despre gust* și constată că fenomenele literare mari, la noi, sunt excepțiuni: «Am avut strălucitoare individualități, un Alecsandri, un Heliade, un Alexandrescu, un Bolintineanu, un Bălcescu, care au realizat frumosul, dar aceste individualități «sunt niște luminoase excepțiuni». Luminoșului Alecsandri îi găsiă, însă, o lipsă de gust, în «*straniul* început al frumoasei poezii» intitulată *Banul Mărăcină*:

Sus la munte ninge, plouă,
La Craiova pică rouă
Din ai nopții ochi cerești
Și din ochii omenești.

«Nu surprindem aici un gust nesigur?» — se întrebă Bon. Florescu.

D. A. Laurianu publică o dare de seamă despre o *Carte de cetire a învățătorilor asociați*, cari începeau opera lor cu *Rugăciune către îngerul păzitor: O dulce înger care sbori* etc. D. A. Laurian se întrebă: De ce?, când în poezie sunt „abstracțiuni ori închipuiri deșerte”? Dar criticul se opriă în loc, pentru că: În cazul de față „*delicatețea chestiunii nu ne permite a spune mai multe*“. Din delicatețea față de marele poet criticul tăcea.

(1) *Revista contemporană*, IV, 1, p. 46 și 49; p. 72.

Nu trecu mult timp și Bon. Florescu descopri, aiurea, că în fondul criticelor dela 1876 era ceva mai multă contestare decât se exprimă atunci. Dar și acest nou atac a fost lateral, nu direct. El se găsește în critica lui B. Florescu despre poema lui Ronetti Roman *Radu* (1)

La contestarea lui V. Alecsandri, tot în *România liberă*, se asocia și fostul admirator, poetul D. Petrino, despre care și *Timpul* (4 Maiu 1878) luă notă, afirmând că în «ultima (sa) poezie» a persiflat pe Alecsandri. D. Petrino era supărat pe Alecsandri de mai de mult; deoarece, încă dela 22 Februarie 1878 (2) Alecsandri vorbește despre diatriba «surdului», care scrisese o scrisoare ironică în versuri și o trimesese ziarelor.

Tot pe atunci *Alexandru Macedonschi* își plămădiă opera sa de cârtire, care umblă pe două poteci: și pe-a criticei, dar și pe-a detractării.

În revista sa literară asupra poeziei lirice românești scrisă în Martie și publicată în Aprilie 1878, în *Albina Carpaților* din Sibiu, (p. 387) Al. Macedonschi nu pomeneste despre Alecsandri. Dar în curând acesta triumfă la Montpellier, și încântă Franța. În 1882, în August, în *Literatorul* din București, Al. Macedonschi începuse așa dar *analiza critică* a marelui poet, a «premiatului» dela Montpellier (Mai ales!). Analiza a fost atât de nedreaptă, încât chiar și *Contemporanul*, care nu-l iubiă pe Alecsandri, se simți nevoit să-i ia apărarea (No. 11, p. 424 etc.) atribuindu-i lui Macedonschi intenția: «Scoală tu, să mă pun eu!» Macedonschi, nemulțumit de puținul succes al criticei sale făgădui *Analelor literare 1885*, p. 51 al doilea studiu despre Alecsandri, dar nu-l mai scrise. În tot cazul atacul lui Macedonschi nu reuși.

La începutul anului 1886 V. Alecsandri se plânge de un succesor al lui Macedonschi, de Aron Densușianu (3). Acesta își resumase toate criticele sale anterioare în câteva pagini din *Istoria limbei și literaturii române* (Iași 1885, p. 241-244). Contra-atacul îl dete un profesor tânăr: Ioan Bogdan, în critica acelei istorii (4), accentuând că — afară de ultimile drame — «adevărata valoare» a literaturii lui Alecsandri nimeni n'a apreciat-o mai bine decât, tot

(1) *România liberă*, 1878 Martie 10, 16, 18 și 19. Vezi în special, No. 242, p. 3 (Foileton).

(2) Il. Chendi, *Scrisori* p. 101.

(3) *Scrisori* (Ed. Chendi), p. 12.

(4) *Convorbiri literare*, XIX, p. 678-696.

în Convorbiri, Vârnăv Liteanu. (1875-1877). Titu Maiorescu adresează un răspuns prea sever, *In lături* (1); iar Ioan Slavici lămurește Ardealul într'un foileton din *Tribuna* (1887, No. 233), cu prilejul *Cercetărilor literare* ale aceluiaș critic, care-și reeditase critica *Dumbravei Roșii*, critica *Fântâna Blanduziei* și revenise la pre-dilecta comparație a lui V. Alecsandri cu A. Mureșanu și cu D. Bolintineanu.

Deodată cu Aron Densușianu, care, într'o carte foarte necesară școalelor, vorbea studenților și elevilor despre lirica moale, «fără adâncime în cugetare» a lui V. Alecsandri, se ridică și Ion Nădejde, tot într'o carte de școală. *Istoria limbei și literaturii române* (Iași, 1886), p. 467, rezumând oarecum părerile din cercul *Contemporanului* — la care tinerimea universitară și școlară ținea. Ioan Nădejde era de părere că odele lui Alecsandri sunt fraze sunătoare, seci, că dramele devin comedii și că poetului îi rămâne numai meritul de a fi improspătat limba literară, — afară de câteva poesii care-i plac și D-sale, deși le critică: *Pahod na Sybir*, *Groza*.

Contestările de până acum nu erau decisive. Ele nu au impresionat prea mult lumea, care a continuat să admire pe V. Alecsandri.

Însă în anul 1886 începui din București o campanie ageră a câtorva scriitori tineri, în contact cu realismul modern. Ei atacară cu mai mult succes. Tinerii erau Barbu Șt. Delavrancea și Al. Vlăduț, cărora li se adăosiră C. Mille și Traian Demetrescu.

Delavrancea care publicase *Sultănică*, dar nu-și scrisese încă *Trubadurul*, — acesta începe în *Epoca* dela 25 Ian. 1886 — atacă pe V. Alecsandri în 11 Ianuarie 1886, într'un foileton din *Epoca*, iscălit *Fra Barbaro*. Vorbind despre *Despot-Vodă* «lucrul cel mai ușor din lume», «mai ales când o viață întreagă nu scrii decât versuri pe silabe și cu coade potrivite», mai ales când drama comedioasă nici nu umpluse măcar sala, Delavrancea avu curajul să spună că V. Alecsandri, la 1878, «ar fi trebuit să încheie glorioasa sa carieră literară». În acest caz, de vreo zece ani Alecsandri ar fi fost un mort viu. În urmă Delavrancea, poate surprins de efectul întâiilor atacuri, ținui să pue și o bază istorică atitudinii sale; pentru că abia după un an (*Lupta literară*, în *Lupta* din 18 Ian. 1886) judecă el toată literatura nouă: pe Eliade, pe Bolintineanu cel molatec și dulce, pe Alecsandri cel din *Legende*, care

(1) *Conv. lit.*, XX, (Iunie), p. 193-207.

n'au viață. Dacă adaog că Delavrancea înlătură și pe imitatorii dramatici ai lui Alecsandri (V. A. Ureche, Bengescu-Dabija, P. Roșca, Sava N. Șoimescu) și pe poeții minori ai *Convorbirilor* (Șerbănescu, Cugler-Poni), este ca să arăt că viforul critic dela el pornise.

Al. Vlăhuță trecea pela 1886 drept o «a doua ediție» a lui Eminescu. Eră o mare exagerare, dar așa îl numia, de ex. un oarecare Hermes în *România liberă* din 2/14 Martie, unde se raportă conferința sa despre Eminescu la Ateneu (conf. se ținuse la 27 Feb. (11 Martie). Vlăhuță a vorbit, de sigur, ca mai târziu în *Curentul Eminescu* (1892); și a citat — spune T. Maiorescu — o poezie de Alecsandri, ca să o înfățișeze inferioară în comparare cu alta a lui Eminescu.

Cei doi poeți-critici, cari desvoltau părerile lui Ar. Densusianu, visau o literatură mai energică, mai substanțială decât cea actuală la 1886-1887, erau dintre cei chemați; și vorbeau convinși, deși, poate, prea impetuoși.

Pe lângă ei scria, însă, și C. Mille, care eră numai gazetar. Acesta credea (în *Lupta*, 1887, 15-16 Iunie) că posteritatea se va interesa de ce D-sa, student, conversase la Bruxelles cu d. A. C. Cuza, care susținea pe Alecsandri și cu V. Gh. Morțun, care-l combattea. Se anunța intrarea în literatură a socialismului! Lui V. Alecsandri, C. Mille îi opunea pe Al. Vlăhuță, pe A. C. Cuza și chiar pe D. A. Theodoru, adevă pe eminescianii *Contemporanului* (*Lupta*, 1887, 22-23 Iunie). După C. Mille, V. Alecsandri nu avea «nimica sau aproape nimica personal» în sine; ca liric el făcuse «poezii de dor, romane pentru cântat, lucruri ușurele, pe care și cucoanele de mahala le-ar pricepe și le-au priceput foarte bine», pentru că ce fusese el, la urma urmelor?, — el fusese numai «expresia ritmică a sentimentelor și gândirilor *banale* a unei generațiuni mai puțin decât semiculte»! Generația actuală, căreia și D-sa îi aparținea, cerea Prometei moderni, Eminesci (*Lupta*), 1885, (4—5 Mai). Toate aceste ocări din lunile Mai și Iunie fuseseră precedate, în Ianuarie 1877, de afirmațiunea că «în general, toată poezia școalei lui Alecsandri și Bolintineanu nu stă decât în această caracteristică banalitate de formă și de fond». Tot fusese un nimic! Pentruca tonul acestei critice, care, în cadrul celorlalți, avu un rost regretabil, să reiasă și mai clar, citez încă o vorbă mai veche, spusă de d-l C. Mille după discursul lui Al. Vlăhuță la Ateneu, în 1886 (*Lupta* din 23 Decembrie): «Cum e cu puțință ca aceia

care aveau o educație făcută de poezia *Dorului* și de *Tu care ești pierdută în neagra veșnicie*, cum e cu puțință ca aceste stomacuri deprinse cu decocturile literare de acest soi, să poată fi în stare a digera puternica și profunda poezie a lui Eminescu?» Cu această frază «criticul» declară pe Vlăhuță — și se declară și pe sine — ieșit din sfera de înțelegere a națiunii și ridicat undeva la o înălțime, pe care eu n'am mijlocul de-a o măsură, deoarece literatura d. C. Mille încă nu am cetit-o!

Toată campania aceasta ajunsese (1889) la cunoștința bătrânului poet — acum de 70 de ani — ; ea îl amări ; și-l făcu să se gândească la un răspuns. Scriind lui Papadopol-Calimach câteva vorbe măgulitoare despre lucrările acestuia, poetul oftă dureros : „Ce fericit aş fi dacă aş apuca să-ți calc pe urmă, încălecând pe condei. Sărmanul bidiviu de mult așteaptă la iesle și stăpânul lui l-a lăsat în părăsire ca pe o vită netrebnică ;... însă bun e D-zeu ! Mi-a venit dar apa la moară și voi eu avea mulțumirea de a da o desmințire puternică acelor mișei cari au răspândit vorba *que je suis mal hypothéqué*“. (*Scrisori*, ed. Chendi, p. 239).

Contestarea venită din partea lui Delavrancea și Vlăhuță a produs impresiunea — neverificată în viitor — că este susținută de-o «nouă școală literară». Contra ei, contra contestărei, s'au ridicat : oameni modești, ca de ex. un necunoscut C. Crișian în *România Literară* (1886, Maiu, p. 29—31) ; s'au ridicat și oameni mai de seamă, ca de ex. Bonifaciu Florescu, criticul sfios dela 1876. Acesta-i impută lui Vlăhuță (în *Peleșul* din 1887) : «Nimeni nu-i mare pentru autor : Alexandrescu, Alecsandri, Bolintineanu etc. trebuie arși, ne-a zis D-sa la Ateneu» ; s'a ridicat, în sfârșit, însuși Titu Maiorescu, care, la 1 Aprilie 1886 vorbi, în *Convorbiri literare* (p. 1—9) despre *Poeți și critici*, așa de oportun, încât *Tribuna* din Sibiu (1886, 21 Iunie—3 Iulie) reproduse tot articolul, pentru ca și în Transilvania să se așeze la loc un sentiment de respect, de care figura lui Alecsandri nu trebuie despărțită de oamenii drepti.

Titu Maiorescu conchideă astfel în *Poeți și Critici* : «Alecsandri are o altă însemnătate. În Alecsandri vibrează toată inima, toată mișcarea compatrioților săi, câtă s'a putut întrupa într'o formă poetică în starea relativă a poporului nostru de astăzi. Farmecul limbei române în poesia populară — *el* ni l-a deschis ; iubirea omească și dorul de patrie în limitele celor mulți dintre noi — *el* le-a întrupat ; frumusețea proprie a pământului nostru natal și a aerului nostru — *el* a descris-o ; șovinismul gintei latine și ura în

contra Evreilor — *el* le represintă; când societatea mai cultă a putut avea un teatru în Iași și București — *el* a răspuns la această dorință, scriindu-i comedii și drame; când a fost chemat poporul să-și jertfească viața în războiul din urmă — *el* singur — a încălzit ostașii noștri cu raza poeziei... În ce stă valoarea unică a lui Alecsandri? În această totalitate a acțiunii sale literare!»

Avut-a această apărare vreun efect?

Dintre criticii literari ai Bucureștilor cel mai stăruitor în atitudinea anti-alecsandristă a fost Delavrancea. Câte-o concesie făcea și el poetului dela Mircești. *Steluța*, de pildă, i se părea și lui că «rămâne de-o frumusețe neperitoare». (*Tribuna Poporului*, 1898, no. 49; conferința de la Iași, despre poezia populară). Însă, în totalitate, el rămânea la părerea că până acum — eră la 1907 — poporul român a avut numai doi artiști desăvârșiți: Grigorescu și Eminescu (*Tribuna*, 20 Ian. 1907; despre o conferință la Ateneu).

Al. Vlahuță a revenit. În acelaș timp cu concesiiile lui Delavrancea el scria articolul *Incubație* (*Tribuna Poporului*, 1897, no. 165, p. 792), în care — întorcând gândul său spre anii 1887, 1882 — acum vedeă în acei ani un îndemn, un aspect înveselitor și anume cu: Vasile Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Creangă, Delavrancea, Slavici; acum Vlahuță accentuă că mai ales V. Alecsandri și M. Eminescu «au simțit cât de curat și de fecund este izvorul acesta» al poeziei populare; acum el mărturisia: «Acești doi fruntași ai literaturii noastre au pus temeiul și au dat adevărată direcție limbii și poeziei românești». Eră o revenire, dela care Vlahuță nu a mai revenit, pe care a susținut-o, apoi, toată viața, între altele, și în prefața ediției populare a «Minervei».

Mișcarea lui B. Delavrancea și Al. Vlahuță avu și alte urmări. Spirite mai mărunte, mai neprecaute, mai înclinate spre imprudentă imitație chiar în chestiuni pe care nu le cunosc bine s'au asociat la mișcare.

Un îndrăsneț foarte neprecaut a fost Traian Demetrescu, care copia atitudinea lui Delavrancea. Adecă și el zicea: În parte Alecsandri reușise, de pildă în *Peneș Curcanul* «una din admirabilele poezii epice» scrise de «marele Alecsandri» (*Secolul*, din Craiova, 8 Oct. 1890, într-o cronică teatrală); însă, în întregime, nu! La trei ani după năvala dela București, în *Revista olteană* (Aprilie 1889, p. 26—31) Tr. Demetrescu execută pe marele Alecsandri fără milă. După el: Alecsandri ieșise din rândul contemporanilor, deși abia acum 7—8 ani, adecă la 1880—1881 se află încă în

culmea gloriei, nu-i vorbă, adăoagea el, în culmea gloriei pe temeiul unei poezii patriotice, care «nu prea preţueşte ceva». A-l scoate pe Alecsandri din rindul contemporanilor, eră tendinţa lui Tr. Demetrescu: Alecsandri, bun pentru o generaţie care se mulţămia cu *Ostaşii noştri*, nu mai mulţămia şi tinerimea dela 1889—1890, pesimistă, descurajată, fără entusiasm şi ideal, apoi, totuşi: cercetătoare, doritoare să ştie tot, realistă. Crezând sincer (?) în această tristă psihologie a tinerimei, Tr. Demetrescu se întrebă: «Ei bine, cum vreţi atunci să ne mai placă o ciocărlie dela Mirceşti cu naivile şi, uşoarele ei ciripiri?» «Alecsandri este un poet care va rămâne, este cel mai mare reprezentant *al epocii sale* şi nimic mai mult». (Pag. 30). Tânărul poet mai eră supărat şi pe toţi care mai ţineau la Alecsandri: pe «favoarea unei regine literale», pe «adoraţiunea savantului corp academic»; şi se plângea iarăşi, sincer şi imprudent: «Este adevărat că mi-e peste putinţă să scriu aceste rânduri fără oarecare nervozitate. Alecsandri, pentru o numeroasă parte a publicului nostru, a rămas încă un idol nediscutabil, mai presus de orice control. Aceasta cade mult în paguba tinerimei: *Alecsandri face umbră talentelor tinere*». (Pag. 29). Acum am înţeles tot: Campania lui B. Delavrancea şi Al. Vlahuţă isgoniau umbrele, în care talentele tinere nu puteau înflori! În campanie s'a amestecat, aşa dar, şi egoismul profesional, totdeauna nedemn, oricât de puţin ar fi (1)

Câţiva ani mai târziu un profesor bucureştean, poet nereuşit în tinereţe, critic contestat la bătrîneţe — cârticica sa despre Nibelungi este un monument de ignoranţă —, V. D. Păun se bucură să descopere în Alecsandri mici «plagiate», arătate în scrierea *Ficţiune, imagină şi comparaţiune* (1896), iar *Lumea nouă*, — fiindcă nu eră veche, ci nouă —, trebuia să se arate satisfăcută (26 Oct., 1896) că V. D. Păun avea curajul opiniei: *Lumea nouă* ca lumea nouă; altceva eră mai rău: aceluiaş V. D. Păun i se permitea să scrie chiar în *Literatură şi artă* (Vol. X, p. 4) vorbe ciudate: «Alecsandri îşi da drumul în elucubraţiuni deşirate ca *Sentinela* şi ca *Marioara Florioara*»! Două mişcătoare povestiri, datorite unora dintre cele mai puternice situaţii, prin care poetul trecuse, deveniau în faţa acestui ignorant îndrăsneţ: *e-lu-cu-bra-ţi-uni*!

Dar — cine-ar fi crezut?! — păreri tot aşă de aspre se iviră şi

(1) La 1884 Traian Demetrescu publicase în *Zorile* (A. Vol. I, no. 6; 6 Maiu) o dedicaţie *Poetului V. Alecsandri*! (Probabil în legătură cu *Fântâna Blanduziei*).

în alte reviste. De ex. în *Noua revistă română* (București, 15 Aug. 1900), chiar supt titlul respectuos: *A zecea aniversare a morții lui Alecsandri* (Pag. 71): «Cine-și mai aduce acum aminte de Vasile Alecsandri? Prin școli se mai vorbește de el câteva ceasuri pe an»... Oarecum ca despre Ramses! Astăzi, chiar și prin școli, se vorbește, grație unei programe de omenie, ceva mai mult decât numai câteva ceasuri pe an.

Curentul de cârtire necontrolată, sever se ivi chiar și acolo unde studiul lui Alecsandri eră înțeles ca specialitate. La 1907 d. N. Pătrașcu, admite rezerve de controlat încă. Dintre ele citez două: De acord cu Tr. Demetrescu, N. Pătrașcu crede că Alecsandri a scris cu talent, dar în «marginea timpului, a nașterii și firii sale», adecă el n'ar fi biruit timpul prin operă vecinică și ar rămânea mare numai «prin deschiderea de drumuri nouă» un inițiator; sau, al doilea: Patriotismul lui nu eră așa de «arzător» ca al lui Bolintineanu!

Bătrâna gafdă junimistă asistă mirată la aceste încercări de *autoda-fé*.

Nicolae Gane se socoti obligat să răspundă clar. Profitând de-o anchetă a ziarului *L'Indépendance roumaine* el scrise câteva convingeri care se găsesc mai ușor în *Pagini răslețe* (Iași, 1901, p. 197): Alecsandri și Eminescu sunt într-o privință egali; nimeni nu i-a întrecut, nici măcar nu i-a ajuns. «Prin urmare timpul în care acești doi oameni s'au ilustrat, cuprinde în sine *apogeul* epocii noastre literare». Vor veni ei și mai mari, dar «până atunci acești doi fac epocă și pun un hotar între trecut și prezent». A doua oară N. Gane a luat cuvântul relativ la aceeași controversă, *Alecsandri-Eminescu* (Pe albumul dedicat memoriei lui Alecsandri Spice, 1909, p. 79-81 și a treia oară *La desvelirea statuei* lui V. Alecsandri în Iași, 1906. Spice, p. 85-82). Privitor la lipsa de recunoaștere a criticei, Gane aduse aminte că Alecsandri a dat tinerilor ca «moștenire un ogor brăzdat și scos din paragină, le-a dat o limbă creată gata, pe care dâșii n'au avut decât să și-o însușască; le-a transmis un vers dulce, armonios, care merge la inimă, un vers cum nu se mai auzise până la el»; iar privitor la întregimea figurei lui Alecsandri, N. Gane se asocia la părerea lui T. Maiorescu despre totalitatea impunătoare a operei. „Alecsandri, zise N. Gane, nu trebuie judecat dintr'un singur punct de vedere, ci după întreg complexul muncii sale intelectuale“. În acest sens, «nimeni până în ziua de azi nu l-a întrecut».

Al doilea junimist care vorbi mai puțin, dar mai precis, fû Al. Naum, tot la 1906, 15 Oct. *Omagiu lui Vasile Alecsandri* (publicat în *Convorbiri literare*, 1907, no. 5) El se oprește chiar la acel unic punct, la care adversarii lui Alecsandri ar mărgini bucuros toată discuția, la valoarea estetică actuală și indică valori nemuritoare: *Groza, Lunca din Mircești, Moldova la 1857*, pe care și B. P. Hașdeu o simția sublimă (în *Traianu*, 1869) *Adio Moldovei, Pohod na Sibir* și altele. Despre *Pohod*, Al. Naum afirmă că se poate măsura cu paginile lui Dante.

Așadar: și de-o parte, și de alta, până către anul 1910, s'au spus, s'au scris despre Alecsandri o mulțime de păreri. Fără Delavrancea și Vlahuță ele ar fi fost, de sigur, mai puține; ei stârniră controversa; urmașii lor încă nu au închis-o: V. Alecsandri *este încă o problemă* de istorie literară și de critică literară.

Pentru a exemplifica numai, nu pentru a încerca imposibilul de a fi azi complecți, aduc aminte numai despre ce ne privește mai deaproape la Academie: Problema istorică și estetică există chiar în mijlocul nostru! Domnul N. Iorga, poet și critic, i-a consacrat lui Alecsandri multe pagini. D-sa este dintre cei ce, aproape deodată cu Delavrancea și Vlăhuță, îndată după 1880, și-a pus problema într'un studiu din *Revista nouă*; istoricește, d-sa i-a făcut un loc mare în revistele sale și în istoria literaturii române. Critica de mai târziu a d-lui N. Iorga este severă. Spre admirarea în forma determinată de T. Maiorescu înclină, de altă parte; colegul poet G. Vălsan, care a vorbit la Mircești — și a vorbit frumos — despre valoarea literară și culturală a lui Alecsandri (*Convorbiri literare*, vol. 49, p. 879), despre legăturile lui cu neamul nostru, lângă care a stat totdeauna aproape, ca «vulturul care se rotește pe deasupra cuibului său, neîndurându-se, de dragul puilor, să se înalțe spre ceruri mai îndepărtate și mai pline de hrană. Jertfă pe de întregul pentru neamul său! «Nu suntem înțeleși nici asupra amănuntelor. Probă: Scriind în *Viața Românească* despre *Țăran în literatura noastră poetică* colegul Oct. Goga, opinează că poesia țăranului lui Alecsandri este o frumoasă realitate — chiar în *Pasteluri!*—și că pricina acestei poezii de pitoresc, nu de muncă, este că «Alecsandri «ușa bordeiului țărănesc n'a deschis-o». S. Fl. Marian care cunoșteă bine poporul, eră de altă părere. În studiile lui de *folclor*, Alecsandri este un citat constant. Cine are dreptate: Marian sau d. Goga? Despre poezia populară, acum câțiva ani, văzurăm desfășurându-se, în această sală, controversa dintre d. D. Zamfirescu

și T. Maiorescu: Cine a avut dreptate? Măine, poimăine, d. Ovid Densușianu ne va da, din istoria sa literară, volumul care va cuprinde și pe Alecsandri; publicațiile de până acum ale colegului nostru ne fac să așteptăm altă critică severă.

Este evident, problema se află încă întreagă, fără deslegări definitive, chiar în mijlocul nostru.

O problemă care există încă cere cercetări nouă. Se vor face; se fac mereu, dovadă publicațiile din urmă despre Alecsandri. Cercetările se vor întinde asupra tuturor condițiilor în care el a lucrat; asupra întregimii concepțiilor, dar și asupra amănuntelor—până la care, până acum, științificește numai d. Ch. Drouhet s'a apropiat în monografii complete, meritoase—; asupra scopurilor ce le urmărește Alecsandri, asupra firii sale care, de dragul unui bine urmărit de el, jertfea ușor considerațiunile artistice; și firește, și asupra tuturor împrejurărilor întâmplătoare care au influențat opera: Totalității ființei sale i se va aplica totalitatea punctelor de vedere afirmate de feluritele metode critice, de feluritele direcții critice.

Eu am impresia că la capătul acestei lucrări ne așteaptă o părere generală, curățită de asprimi nedrepte, sprijinită pe o argumentare bogată, cumpănită și sămănând bine — poate ca doi gemeni—cu o părere pe care colegul nostru N. Iorga a exprimat-o într'un moment de cea mai deplină simpatie cu V. Alecsandri și de cea mai obiectivă contemplare a sufletului acestuia. Incheiu, deci, cu vorbele scrise în acel moment și tipărite de d. N. Iorga în *Sămănătorul* din Octomvrie 1905:

«Cine a cârtit împotriva lui? Vr'un nemernic a cărui lipsă de talent și de caracter luă orice preț spuselor sale. Cine l-a tăgăduit? Vreun tânăr, pe care nu-l ascultă mai nimeni și încă și acela cu cât înconjur, cu câtă sfială și pietate! Și nu i s'a întâmplat măcar ceea ce se întâmplă rarilor scriitori cu bătrânețe lungi, pe cari mai multe șiruri de contemporani îi recunosc pe rând. Nici după moartea lui critica n'a cutezat a vorbi răspicat, a tăgădui veșnicia semizeului. Din potrivă, poetul mort a fost răsbunat foarte repede și de acele ușoare atacuri pe care avuse a le suferi fără a păgubi nimic prin ele. Pe încetul, lumea condusă de scriitori și de critici de meșteșug, s'a întors la vechea părere de închinare fără rezerve înaintea lui. El a rămas astfel și de acum înainte cu toată întregirea culturii noastre, cu toată adâncimea sufletului nostru, cu toată creșterea simțului pentru adevărata limbă românească, așa

cum o vorbește și o înțelege acel ce a făptuit-o: poporul, el a rămas, deci, descriitorul fericit al naturei și al oamenilor dela noi, armonisatorul maestru al cântecului popular, vrăjitorul trecutului eroic, aedul renașterii noastre, al luptelor și triumfurilor din urmă, într'un cuvânt întruparea poetică a geniului național».

COMEMORAREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU

CUVÂNTARE

de

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 5 Iunie 1921.

I.

Mișcarea lui Tudor Vladimirescu, o revoluție pentru epoca noastră — și de fapt a fost o revoluție, o puternică și îndrăzneată revoluție, care nu și-a ajuns scopul din urmă și care, deci, n'a putut da *măsura ei* — n'a fost socotită așa de contemporani.

Dacă Zilot Românul are accente asămănătoare cu acelea din proclamațiile lui Tudor — aparținând el însuși, cronicarul anonim, aceleiași clase —, toți povestitorii episodului scurt de inițiativă și organizare țărănească nu vădesc pentru Tudor nici o înțelegere adevărată, nici o simpatie caldă. Dârzeanu, reproducând actele oficiale, la o epocă mai târzie, prezintă întreaga tulburare ca o nenorocire pentru țară: nimic n'o motivează, și ea însăși nu pregătește nimic. Chiriac Popescu, cetitor de gazete apusene, pune în chip naiv și pretențios problema politică pe care se trudește să o rezolve după sistemul, obișnuit la Grecii vechi și noi, de întrebări și răspunsuri. Cioranu, care se înfățișează ca un colaborator, ca adiutantul lui Tudor — de și unul care a intrat după actul de trădare din Iunie 1821 în rândurile eteriștilor ucigași ai șefului său — nu lămurește începutul mișcării prin nici o concepție a șefului său: nici cu prilejul rândurilor îndurerate despre asasinatul politic din Târgoviște

nimic nu înalță persoanalitatea eroului, confundat aproape cu următorii de planuri stăine și cu simplii căutători de aventuri.

Descrierile mai pe scurt, din acea vreme sau de mai târziu, nu sunt nici ele mai luminătoare asupra sensului întreprinderii. Cutare anonim (1) afirmă că Tudor s'a ridicat, cu «pandurime și oameni du prin sate, câți era'necăjiți și asupriți de slujbași domnești, invitându-i să se scoale cu mic cu mare asupra boierilor țerii, să-i piarză și să li iea veniturile, pricinuind că dintr'înșii li se trage să-răcia și ticăloșia». Să căutăm priceperea, care lipsește aici, la ceilalți: la Fotinò, la Filimon, reprezentând cauza, devenită protivnică, a Grecilor, cari au suprimat din calea lor pe Tudor?

Bătrânul boier moldovean Alecu Beldiman, care vedeă, ce e drept, lucrurile de departe, n'are în poemul său *Jalnica Tragodie*, al cării titlu desperat arată el însuși supt ce raport singur, al suferinților legate de orice prefacere violentă. priviă el toate, și pornirea Grecilor și aceia a țeranilor, n'are, zic, decât cuvinte de spaimă și de despreț și față de actul Oltenilor. În nici o notiță contemporană, din acelea care pe foi de cărți ne lămuresc spontan eu, naiv și sincer asupra faptelor, mari și mici, ale istoriei noastre, n'am putea culege cea mai mică bănuială de înțelegere și de simpatie. Apoi tăcerea se lasă asupra faptei conducătorului țeranilor dela 1821. Nu supt regimul Regulamentului Organic, de sigur, se putea slăvi fapta lui îndrăzneată.

Numai târziu de tot, când revoluționarii dela 1848 fură aduși să-și caute părinții, o altă concepție prinde a străbate. Ioan Brătianu va spune că, de ar fi trăit atuncea, ar fi alergat, deși fiu de boier, supt steagurile «Domnului Tudor». După Unirea Principatelor numai — cea ce înseamnă victoria deplină a generației aceleia — Tudor își face intrarea cu cinste în expunerea istorică, a neamului său. În opera lui, însemnată ca o sistematizare chibzuită a întregii istorii naționale, din toate provinciile, Ardeleanul August Treboniu Laurian, care fusese și el factor revoluționar în Ținutul său la această dată de 1848, arată ca scop al mișcării, pe care n'o califică de revoluție: „curățirea țerii de Fanarioți“ și «restaurarea drepturilor celor vechi de a-și alege domn român». Astfel Tudor, a cărui moarte, de hângerul unor ticăloși cari, după mărturia formală a lui Dârzeanu, îl chinuie pentru a-i smulge măr-

¹⁾ *Revista pentru istorie, și filologie*, II, p. 384. Va fi reprodus, ca și celelalte izvoare, în *Izvoare narative privitoare la mișcarea lui Tudor Vladimirescu*.

turisirii despre închipuitele-i averi ascunse, e prezintă cu duioşie, devine un «erou român».

Supt noua Domnie a lui Carol I-iu un curent de răsturnare se produse, în timpurile cele mai grele pentru dinastia dela 1866. Societatea «Românismul», condusă de B. P. Hasdeu, o reprezintă supt raportul intelectual. Un discurs răsunător al acestuia pomeni jumătate de veac dela ridicarea în arme a pandurilor. Şi, supt influenţa acestei agitaţii, care ţintia, se pare, la o nouă Domnie indigenă, un om dela 1848, Aricescu, autor de versuri mediocre şi de povestiri care n'au mai multă valoare, îşi dădea toate silinţile pentru a strânge, pe lângă informaţia descrierilor făcute de martorii faptelor şi tipărite tot de oamenii revoluţiei mai nouă, un Rosetti, un Boliac, ştiri orale, dela luptătorii din preajma lui Tudor, pentru a-şi alcătui acea «Istorie a Revoluţiei dela 1821», care, cu paginile ei de adevăr documentar, cu legendele ei expresive şi cu cele caricaturale, cu portretul romantic al domnescului Sluger, serveşte şi astăzi ca izvor de căpetenie — împreună cu textele adunate într'un al doilea volum, pentru istoria acelor fapte extraordinare.

II.

Astfel s'a stabilit o teorie cu privire la Tudor şi mişcarea lui: e o protestare naţională contra fanariotismului anti-naţional, se zicea până la A. D. Xenopol; e o ridicare, spuneă profesorul meu, împotriva nedreptăţii sociale, din care, totuşi, motivul naţional, amestecat neconţinut cu celălalt, nu lipsia. Am zice: o încercare hotărîtă, pe care numai anume contingente au împiedicat-o, de a distruge întregul sistem fanariotic, care e turcesc pe cât şi grecesc şi care reprezintă o anumită fază din fireasca dezvoltare a legăturilor noastre silnice cu Imperiul otoman. Căci Domnia dela Constantinopol, fără nici-o consultare şi invoire a ţerii, imixtiunea în toate domniile a unor străini, cari, de şi foarte dispuşi a se naţionaliza în schimbul zestrilor bogate şi situaţiilor înalte, rămlneau străini, împănarea administraţiei inferioare cu tot felul de agenţi hrăpitori, ai lăcomiei lor proprii sau a stăpânilor lor, venalitatea şi corupţia care decurg, oricare ar fi bunele intenţii ale stăpânitorilor, din acest regim, în sfârşit încercarea ambiţioasă, care se observă bine în ultima fază a acestui capitol istoric, de a înlocui cultura şi limba românească prin cultură şi limbă grecească, cu o tendinţă naţională, vădită, de a reconstitui şi peste noi Imperiul bizantin al elenismului, acestea

toate constituie un sistem, în care toate elementele se țin indisolubil. A lovi în abuzurile administrative aceasta înseamnă a atinge boierimea întreagă, cea străină ca și cea de țară, ale căror interese erau împleticite de trista stare de lucruri pe care, cu durere și muștrare de cuget, o descriu frații Golești, membri ai acestei aristocrații leneșe și lacome, îngâmfate și incapabile, dar în care totuși vorbeau străbunii luptători cari apăraseră neatrănarea și cinstea țării lor. Dela cel din urmă zăbet strângător de dăjdi până la Domnul din Scaun, era un lanț neîntrerupt de complicități care trebuia să strângă pe toți actorii dramei politico-sociale pentru apărarea unor privilegii mănoase, fără care nu credeau că ar putea trăi. Oameni ca Nicolachi Văcărescu, ca Banul Brâncoveanu, ca Mitropolitul Dionisie Lupu se simțeau solidari cu cel mai nemernic aventurier adus aici de speranța îmbogățirii și înaintării, când era vorba de a se apăra un regim în care toate se legau împreună într'un chip inextricabil.

Încercările lui Tudor de a despărți pe unii de alții, de a întrebuița pe boerii rămași în București pentru că n'apucaseră a fugi peste munți sau pentru că nu voiau să se compromită în ochii Turcilor, de a căror întoarcere erau cu desăvârșire siguri, silințele lui de a clădi un regim nou pe o tovărășie democratică, am zice, cu protipendada onestă și patriotică, trebuiau să rămâie zadarnice, aducând numai peirea lui proprie, nelipsită. Căci asociația era așa de veche, așa de puternică, așa de durabilă, atât de mult deveniseră instinctive mișcările convergente ale membrilor ei, născuți și crescuți în acest sistem, încât adevăzările nu puteau fi decât aparente și colaborările decât ipocrite. O asemenea societate nu se regenerează decât prin opera înceată a culturii, lucrând asupra unei generații nouă, și fiul țăranilor din Vlădimiri, plin de durerile seculare ale clasei sale, nu avea, fără îndoială, calitățile unui cărturar răbdător.

Ținându-se samă deci de faptul că despărțirea între social și politic, între național și social chiar, este numai încă unul din mijloacele pe care le întrebuițează știința metodică pentru a studia mai bine lucruri care formează în realitate o indisolubilă unitate, că deci politică fără baza socială corespunzătoare nu se poate precum orice schimbare socială își produce fireasca urmare în aspectul însuși al vieții politice, că, pe de altă parte, revendicațiile unui popor apăsător nu se pot ridică într'o formă superioară protestărilor scrise sau cântate decât prin energia aceleia din clasele lui care suferă mai

mult de pe urma organizației existente, se poate admite și astăzi această *teorie*.

Ceiace nu se poate admite însă este să se confunde în tendințele ei, clar rostite, acțiunea lui Tudor cu aceia a tinerilor din 1848, ca și cu toate pornirile de transformare, data aceasta pe căi legale, care au adus regimul de astăzi, ale cărui defecte, venite din lipsa interesării la dânsul a claselor adânci ale națiunii și deci a mulțămirii asigurătoare pentru viitor, care se poate desface, cum a spus-o de mult un Moștenitor de Tron, care e azi Regele României unite, numai din această împărțășire de putere și de fericire, sunt astăzi evidente pentru oricine.

III.

În adevăr, revoluția dela 1821, cu comandirul ei fără generalisim, cu Domnul ei neincoronat, n'a însemnat, ca aceia ce a dat pe urmă filantropia idealiştilor hrăniți la școala ideilor generoase din Apus, reforme pentru țerani, fie ele cât de binefăcătoare, fiind pornite de la intențiile cele mai nobile, ci *guvernarea țerii prin țerani*.

Cercetarea pe scurt, ca pentru un prilej comemorativ, a actelor pornite dela Tudor însuși — și știm astăzi că, afară de unul singur sau de un adaus datorit condeului satiric al lui Ilarion, episcopul de Argeș, care doriă să lovească în rivalul său, Mitropolitul, ele nu sunt datorite unui condeiu străin —, ca și, pe de altă parte, comparația lor atentă cu actele revoluției sârbești a lui Caragheorghe, de care s'a inspirat în ridicarea de steaguri ca și în toată dezvoltarea acțiunii lui, e de natură a ridică orice îndoială.

Când Sârbii s'au răscultat, în 1804, contra Turcilor, ei n'au pornit dela o idee, ci dela o intolerabilă suferință, nu cu un șef, ci cu un număr de pribegi amenințați să fie jertfiți de Turci. E adevărat că acești Turci, dahiii, Ienicerii din cetăți, erau, în același timp, șefii politici și comandanții militari ai țerii robite lor și proprietari, împreună cu spahiii, ai pământului național. Elementul social se confundă astfel, în nemulțumirea ajunsă la paroxism, cu elementul național și chiar — ceia ce nu putea fi cazul la noi — cu elementul religios.

Înainte de alegerea lui Caragheorghe ca «velichi vojđ» nu se întâmpină nici o proclamație, și n'avem vre una nici după această unificare și ierarhizare relativă a revoltei contra abuzurilor. Sârbii se oferiau — publicația recentă a d-lui Gopcević (*Russland und*

Serbien, 1804-1915, Munchen 1916) a dovedit-o și Austriacilor, și Rușilor, și Francezilor. Totuși până la proclamarea, în anumite condiții, a unui Suveran nou, de lege creștină, ei înțelegeau a se conduce, deși *numai în acțiunea lor militară*, de către «Adunarea Poporului», al cărei simplu delegat era comandantul suprem.

La Tudor, vechiu ofițer rus, care luptase în Serbia și cunoștea perfect lucrurile de acolo, la dânsul, boierimea din Oltenia, unde cnejii sârbi, Haiduc-Velico din Craina și alții, aveau legături de familie și de afaceri — corespondența chiar a begilor turci din Cladova făcându-se în românește —, exemplul sârbesc a fost hotărîtor. Fără dînsul e sigur că el n'ar fi apucat în mână steagul revoluționar. Dar Slugerul gorjean fusese adesea, pentru rosturi de negoț, în Ardeal, el petrecuse multe luni de zile la Viena pentru un proces al familiei Glogoveanu, în casa căreia crescuse, el cetia ziarele grecești, și germane chiar, din Capitala Austriei, el avea legături vechi cu promotorii Eteriei și discutasă cu atâția boieri și clerici luminați chestiile la ordinea zilei. Acești boieri și clerici însă scriseseră, cu Mitropolitul în frunte, la 1807, «scrisori către Napoleonul Franțului ca să-i iea supt oblăduirea lor, fiind pravoslavnici ca și ei» (1). La plecarea lui Caragea chiar, în 1817, Vornicul Filipescu, care fusese ales de «sfatul luminatelor fețe boierești, mari și mici, ca și de toți *staroștii isnafurilor și târgoveților*», «ca *staroste* și vechil al lor în nevoi», se luptă, într'o adunare secretă, contra ideii unei răscoale contra Turcilor. «Gânditu-m'am și socotit», spune el, «că e bine, în numele tuturor din viță românească, fie boier ori târgoveț, să spun că nu mă unesc cu vorba de a ridica norodul în contra Sultanului». La capătul discuției, «boierii greci se băteau cu pumnul în piet și tremurau» (2). Și, când cutare popă de sat, fost însă ostaș contra Turcilor lui Pasvantoglu, e adus la Mitropolie ca vinovat de agitații contra Grecilor cari porniseră răscoala, el spune, împotriva îndemnurilor tainice ale Patriarhului însuși: «Preasfinte stăpâne! Preasfințitul Patriarh este Grec, iară noi suntem Români și trebuie să lucrăm pentru noi: că *țara noastră nu e roaba Grecilor și Bulgarilor și Rușilor si Nemților*», și în jurul lui el aude, în murmur discret: «bravo, bravo, popo Ilie» (3).

Deci, când ia hotărîrea cea mare, Tudor reprezintă un pas mai departe în concepția politică a libertăților naționale și po-

(1) *Revista istorică*, III, p. 2.

(2) *Ibid.*, pp. 3-4.

pulare în părțile acestea răsăritene. El se sprijină pe «pravile», care nu sunt legile, ci dreptul natural, așa cum l-a definit Rousseau, pentru a spune că e nevoie să se ridice «frații locuitori ai acestei țeri» contra «balaurilor» sugători de sânge, cari sunt, «precum îi cunoașteți prea bine, Grecii și boierii noștri, atât partea bisericească» — aci suflă nemulțămîntul Ilarion —, «cât și politicească»: doar dacă dintre ei e nevoie a se «alege pe cei buni boieri ai noștri». El învoacă dreptul bisericesc însuși căci, Dumnezeu fiind bun, nu poate fi decât alături de cei cari luptă, în numele lui, ca să distrugă răul.

Ca mijloc de luptă, «adunările pentru binele obștii și pentru folosul țerii», — *Adunările Naționale ale Țeranilor*. Ele vor administra și numi, fără să rupă legătura cu Sultanul, «locțiitorul lui Dumnezeu» pe pământ, dar, în ce privește proprietatea, fără «a se întinde măcar până la un bob». Arzul către Poartă e îndreptat în numele a «tot poporul Țerii-Românești», care se ridică împotriva «tiranilor», Greci și Români, pe cari nu-i poate suferi mai departe, fiind «tâlhari și despoitori», și cere restabilirea «vechilor drepturi ale țerii». În proclamația dela Cotroceni e vorba iarăși de boierii cari «și-au părăsit cu totul cinstita și sfânta lor datorie de a păzi dreptul neamului și al țerii lor», unindu-se cu străinii veniți la procopseală; e vorba de a «scoate neamul și țara la lumina adevăratelor ei drepturi», pe care, din nedestoinicia și răutatea clasei conducătoare, e adus a le reprezenta și apăra «poporul a celor cinci județe de peste Olt», ridicat «la o strigare a țerii». La București, concentrându-se trupele țărănești, „are să se facă adunarea poporului din toate județele țerii“, și ea va aștepta cercetarea făcută în numele Porții, pentru «întoarcerea drepturilor noastre». «Isnafurile», breslele — cu care tratase odinioară Filipescu — sunt chemate a-și trimite delegații pentru complectarea adunării.

«Mulți boieri patrioți», având «aceleași simțiri pentru fericirea țerii», se adaugă dela sine acestei Adunări, cum o va spune Tudor peste câteva zile. El însuși e numai «supus către tot norodul Țerii-Românești», după «datoria sângelui și a nașterii sale», și nu voiește, declară el în altă proclamație, decât «împreunarea glasului nostru într'una», gata fiind a-și vărsa sângele pentru izbândirea «drepturilor» tradiționale. Își zice, în momentul când eră mai puternic, numai: «Teodor» sau și «Slugerul». Cât despre ostașii lui, ei «sunt

hotărîți numai pentru dobândirea drepturilor țerii lor, iar nu pentru în parte-li folos, nepuind nici în gându-ni vre un folos, al vericăruia dintre noi decât numai pentru binele țerii noastre, ce este de obște pentru noi toți și pentru copiii noștri».

Alt act public n'a mai plecat dela dânsul: în aceste patru proclamații se cuprinde toată cugetarea lui politică.

IV.

El eră astfel în cea mai veche și cea mai bună tradiție a țerii și a neamului său. Din străvechile timpuri când din toată ordinea politică română rămăsese numai atâta lucru: ideia necesității Imperiului și a Împăratului și cârmuirea poporului prin sine însuși în umbra autorității și ocrotirii lui, aceasta e concepția politică a neamului nostru. O găsim în tulburările vlahe din Balcani, creatoare de Imperii pastorale pe la 1200, în vechile adunări de alegere ale Domnilor cari pe urmă au tras toată puterea la dânsii; o găsim în strângerea poporului, ca în Moldova lui Alexandru Iliș, pentru a lua sama Domnului celui rău și a pedepsi pe boierii ce-l îndeamnă în acea direcție; o găsim în Adunarea pentru izgonirea Grecilor din Muntenia lui Leon-Vodă, și tot așa în pornirile mulțimilor de dincolo și de dincoace de Milcov în veacul al XVIII-lea, când «norodul, ne mai putând suferi, se strângea la Mitropolie și, trăgând clopotele, se sculă cu împotrivire, strigând». Așa făceau și Ardelenii când din mijlocul tumultului popular impuneau cererile lor în numele «tuturor Românilor, mari și mici», sau când, la 1848, într'o Adunare țărănească proclamau existența lor ca nație deosebită cu același drepturi ca ale privilegiaților.

Acest caracter al revoluției lui Tudor l-au înțeles mulțimile în numele cărora vorbea el. «Popa Ilie», cel cu declarațiile inimoase înaintea Mitropolitului, scrie cu prilejul morții aceluia care «domnise» fără cucă și fără topuz, cu singură sabia libertății românești și populare la coapsă: «Cu durere de inimă am auzit și am plâns când l-au vândut pe Tudor doi căpitani ai săi, de l-au tăiat noaptea. Și am mers cu părintele Ilarion la mănăstire, de am făcut slujbă pentru odihna sufletului. Și plângea lumea, și părintele Ilarion se bătea cu pumnii în piept și da crucea la norod de se 'nchină. Și multă jale pe noi toți.»

Necesitatea acestei baze de libertate țărănească, economică, socială și politică, pentru dezvoltarea Statului român și întărirea nației înconjurate de dușmani n'au înțeles-o în o sută de ani, trei, patru generații. Dacă am înțelege-o noi măcar astăzi, pe deplin! Ar fi singura comemorare de care s'ar bucura sufletul aceluia care în Iunie 1821 a pierit de mâna tâlharilor pentru răscumpărarea unor păcate pe care nu le făcuse clasa lui și pentru izbândirea unor drepturi care erau și sunt ale Românilor de toate treptele.

INCEPĂTORII ACADEMIEI ROMÂNE

LA 1866 ȘI 1867

CUVANTARE

de

I. BIANU

Membru al Academiei Române

Sedința dela 9 Iunie 1921

Domnilor Colegi,

Sesiunile generale anuale ale Academiei noastre se deschid aproape totdeauna cu o notă melancolică, constatând că legile inexorabile ale firii se aplică și asupra celor socotiți ca preocupați mai mult de idealitate. În fiecare an se constată că unul sau altul din cei 36 colegi nu mai poate veni între noi, fiind ieșit din preocupările pământești. În acest an s'a constatat ceva mai mult: s'a constatat că prin plecarea dintre noi a celui mai vesel coleg, Ioan Caragiani, s'a încheiat seria mare și atât de însemnată în viața acestei instituțiuni—seria începătorilor, seria întemeietorilor—chemați la 1866 și 1867 prin decrete domnești, ca să facă începutul Academiei Române de astăzi.

Această constatare v'a impresionat—cum eră și natural—mai puternic decât constatările plecărilor individuale, și ați hotărît ca într-o deosebită sedință să cinstim amintirea acelor dintâi promergători ai noștri aici. Această hotărîre eră sugerată nu numai de starea noastră sufletească, dar și de atmosfera întreagă care înconjoară omenirea și pe noi la intrarea într-o nouă viață după marile evenimente de anii trecuți.

Prin sguduirea fără seamăn în lume din anii trecuți, viața popoarelor Europei a fost împărțită în două părți cu totul deosebite. Românimea noastră a fost și ea cuprinsă de valurile acelei zguduri și din ele a ieșit într-o stare cu totul nouă, mărită și înălțată, cum numai în aspirațiunile ideale se închipuia. Marile formațiuni politice ale celor două monarchii cu emblema pajurei cu două capete, a căror veșnică poftă nesăturată de a înghiți și stăpâni țeri și popoare, a fost secolii îndelungați o neîncetată amenințare pentru ființa neamului nostru; acele monarchii, cari apucaseră în cursul secolelor trecuți sub stăpânirea lor mai multe părți din pământul strămoșesc și din neamul nostru și prin aceasta împiedicau viața unitară a neamului; acele monarchii s'au prăbușit și românimea s'a văzut deodată adunată într'un singur stat propriu al ei.

Ceeace fusese o aspirație, un ideal, un vis, ca steaua magilor arătătoare drumului drept, pe care au năzuit conducătorii neamului românesc în tot lungul secolilor grelei lui vieți, a devenit o realitate.

După realizarea idealului, după atingerea țintei visate, nouă datorii se impun, căci nouă rosturi de viață, nouă țeluri pentru munca viitoare trebuiesc să fie hotărâte lămurit pentru năzuințele întregului neam ajuns la întregirea de astăzi.

Pentru vederea lămurită a nouălor rosturi, pentru găsirea fără greș a nouălor drumuri cari să ducă drept spre nouăle țeluri, este folositor, este chiar necesar mai întâi să ne dăm seama bine de tot ce avem și de tot ce ne lipsește; să ne întoarcem cu privirile minții spre trecut, ca să vedem drumul făcut, să vedem de unde am plecat, cum am înaintat, ce greutăți au trebuit să fie biruite și înlăturate, prin ce mijloace și în ce fel s'a câștigat ce avem, și din cari pricini nu s'au putut câștiga ce ne lipsește; să vedem apoi cine și cum au fost aceia cari au asudat în munca sfântă pentru înaintarea spre lumină, spre libertate, spre mai bine; cine și cum au fost eroii luptelor grele cari s'au purtat și cari au presărat, ca mucenicii, cu viețile lor lungul drum al calvarului milenar al neamului nostru, unul din calvarele cele mai lungi și mai grele dintre toate pe cari le-au trăit popoarele lumii.

Cel mai înalt, cel mai scump, cel mai iubit bine pe acest pământ, pe care îl poate avea conștient orice om, a cărui minte se ridică deasupra satisfacerii trebuințelor vieții personale și materiale—este neamul său: acea comunitate de omenire cu care ne leagă mulți-

mea de elemente comune ale vieții: același fel de gândire exprimată prin aceeași limbă, care este firul de legătură între minți și inimi; același trecut în elementele lui sufletești, același fel de a înțelege rosturile vieții; același fel de aspirații spre eternitate. Aceste legături comune delicate și variate unesc omenirea în acele grupuri mari, cari sunt neamurile; ele sunt atât de multe și atât de fine, încât este mult mai ușor a le simți decât a le înșiră într-o descriere, ele formează fundamentele sociologiei umane.

Intorcându-ne privirile spre viața trecută a neamului nostru, cu cât acest trecut va fi mai apropiat, cu atât vom putea vedea mai lămurit ce s'a făcut și cine a făcut; cu atât vom vedea mai limpede puterile sufletești, virtuțile celor cari au făptuit, și vom înțelege rostul și valoarea morală a făptuirii lor; prin aceasta ni se va lumina datoria noastră, curățindu-se de coeficientele personale și trecătoare și rămânând îndreptată spre țelurile superioare morale — adevărate îndreptate spre binele neamului și prin el al omenirii.

Intoarcerea privirilor spre trecut este acum o simțită necesitate de întâiul ordin pentru a se liniști valurile și turburările produse în omenire de marele războiu prin ruperea unor zăgazuri bune, folositoare, necesare, pe cari războiul le-a sfărâmat.

La noi turburările produse de războiu și prin urmările lui sunt atât de puternice, de adânci și de îngrijitoare, în cât au scos din pana augustă a M. S. Reginei o puternică chemare de o rară înălțime adresată neamului întreg: «Trăim în grele vremuri, în vremuri de primeneală, în vremuri de luptă și de prefaceri» spune «Regina noastră și adaogă: «Țara noastră a trecut prin foc și pârjol, «dar s'a oțelit prin flacăra jertfei și acum este gata în așteptarea «acelora cari vor lega rănilor ei, ... cari vor ajuta-o spre o viață mai «largă, mai bună, mai strălucitoare».

Toți înțeleghătorii, toți cei cu minte și cu inimă, toate instituțiile frumoasei și bogatei noastre țări dela un hotar până la celalalt suntem datori să ne facem din această chemare de goarnă regală un program de muncă, un drapel de luptă dela cel mai umil preot de sat, învățător de cătun, notar comunal, până sus la Miniștri, Mitropoliți, Universități, Academie; toți suntem datori să punem toate puterile minții și toată căldura inimilor noastre în această lucrare, dela care atârnă întreg viitorul neamului românesc, îndeplinirea misiunii milenare pentru care neamul nostru a fost adus aici de Trăian.

Academia noastră pătrunsă de aceste adevăruri și înțelegătoare a datoriei ei a hotărît încă din anul trecut să-și refacă organizarea, lărgind cadrele fixate de premergătorii noștri la 1879, să le facă mai cuprinzătoare după trebuințele de acum ale neamului nostru și după desvoltarea științelor din acest timp; un proiect spre acest scop a fost supus chiar acum desbaterilor D-voastre. Pe de altă parte ați hotărît să ne întoarcem privirile spre trecutul acestei Instituțiuni, spre a ne reaminti împrejurările și rosturile începuturilor ei și să ne aducem aminte de întâii apostoli cari au fost chemați pentru consfătuire, conlucrare și hotăriri asupra direcțiunii de dat culturii acestui neam și cari erau și trebuiau să fie și propovăduitorii ei în toate părțile unde răsună dulcea și sfânta noastră limbă.

*

Neamul românesc a trăit mulți secoli lipsit de o viață de stat proprie a lui, și mai mulți încă lipsit de o viață culturală conștiință superioară. Totuși adăpostit în coroana Carpaților și pe plaiurile și în văile lor, nici odată nu s'au întunecat, nu au pierit din mintea lui două noțiuni cari i-au susținut viața: originea lui romană și unitatea lui ca neam, deși rupt și în mare parte căzut sub stăpâniri străine. Conștiința acestor două noțiuni a fost afirmată hotărît și lămurit acum două secole și jumătate și deatunci această conștiință a fost ca un far nestins, când cu mai multă, când cu mai puțină putere de lumină, până am ajuns acum la limanul țintit al unității neamului într'un singur stat.

În lungile secole ale trecutului întunecat, mintea românească rămăsese necultivată ca un ogor întelenit; pe de altă parte acele părți din neam cari au trăit sub stăpâniri străine au primit dela acele stăpâniri și apucături deosebite după felul traiului și al gândirii popoarelor străine cu cari trăiau împreună.

Când neamul nostru a început să vină în atingere cu popoarele de aceeași sămînție și să aibă iar legătură cu izvoarele de viață comună — cu popoarele și cultura apusană — cu *Roma-mater*, sloiurile seculare ale barbariei reci au început repede să se topească, și o viață nouă să pulseze în toate acele «membra disjecta» care încetase a avea o viață comună. Mințile cele mai luminate au văzut îndată primejdia desmembrării neamului prin acest fel de fissiparitate și s'au gândit la înființarea de organizări cari să oprească răul și să-i înlăture efectele. Baza acestor organizări era unitatea limbei vorbite dela Nistru până la Tisa și din vârful Car-

paților până în Pind. Pe aceasta singură bază se putea întemeia o cultură națională unitară, care să țină într'o singură vieată intelectuală românească întreagă. Cea mai înaltă instituție organizată spre acest scop este această Academie, care a trecut peste o jumătate de secol de activitate.

La această organizare s'a ajuns însă după mai multe încercări, în fruntea cărora stă *Societate filosofească a Neamului românesc în mare Principatul Ardealului*, proiectată la 1795 de cărturarii ardeleni luminați în cultura apusană la Roma și la Viena. I-a urmat după un pătrar de secol *Societatea literală* înființată la 1822 de boerii naționaliști munteni emigrați la Brașov dinaintea revoluției Eteriei grecești, a doua zi după mișcarea de renaștere națională a lui Tudor Vladimirescu. Această Societate în frunte cu cel mai ferbinte apostol al ranașterii noastre care a fost Dinicu Golescu, a dat un avânt puternic și nouă îndrumare organizării unei culturi naționale; din ea a eșit acea comoară de bun simț și dreaptă înțelegere a formării limbei literare, care este înfăptuită prin gramatica lui Eliade dela 1828.

Mai puțin de două decenii în urmă, la 1840 și 1845, două reviste afirmă chiar prin titlurile lor cele două idei fundamentale ale vieții noastre ca neam și a viitorului culturi noastre. Acestea sunt «*Dacia literară*» a lui Kogălniceanu, și «*Magazinul istoric pentru Dacia*» a lui Laurian și Bălcescu. Dacia romană ca izvorul ființei noastre, unitatea culturală a întregului neam românesc continuator al acelei Dacii romane, pe care Traian Impăratul a întemeiat-o aici în coroana Carpaților și la Istru.

Cultura romană începuse a intra la noi din apus din mai multe părți; razele ei calde desmorțeau mințile și luminau conștiințele, înălțându-le la înțelegerea datoriilor superioare. Dinicu Golescu rostise la 1825 tipătul de durere: «suntem rămași în urma tuturor neamurilor». Conștiința acestei rămăneri în urmă a născut în pleiada celor aleși simțământul datoriei inexorabile de a merge repede înainte, de a grăbi pasul, ca să se înpuțineze depărtarea între noi cei întârziați în întârziatul Orient și cei din Apusul, care de secol reorganizase dezvoltarea noii culturi din rămășițele reînviolate ale celei antice.

Mai multe instituții și societăți au fost înființate și organizate spre acest scop: Academia Mihăileană organizată la Iași de Asachi la 1834, urmată de Școala de artă înființată tot în Capitala Moldovei la 1841, și Societatea Naturaliștilor, Societatea pentru teatru

din București și alătura Conservatoriile și teatrele din amândouă Capitalele.

Idea unității culturale necesare pentru neamul întreg domină întreagă mișcarea. Publicațiile periodice din acei ani oglindesc această tendință.

Izbânda deplină a luptei pentru Unirea Principatelor ajunsă la deplină înfăptuire la 1859 a electrizat românimea din toate ținuturile de sub deosebitele stăpâniri. În anul următor 1860 Ardelenii — sub conducerea Marelui Arhipăstor Șaguna — înființează *Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român*.

În acea Asociațiune eră grupată întreaga clasă cultă a românimii de peste Carpați, și la inaugurarea ei în 1861 s'au rosit de cei doi fruntași și conducători intelectuali ai neamului de acolo Șaguna și Cipariu, cuvântări cari au sguduit puternic toată românimea din acele părți. Cipariu proclamă că «națiunea română nu vrea și nu va suferi niciodată ca să apună din seria națiunilor ca romană», și că «mai curând va trece cerul și pământul, decât să se mai prefacă românul în ceea sau ceea națiune».

Acestea au fost elementele principale ale atmosferei de idei din cari a eșit la April 1866 înființarea Academiei Române, mai întâi sub numele de *Societate literară română*, schimbat îndată de însăși Societatea în acela de *Societate Academică română*, iar la reorganizarea din 1879 în acela de *Academia Română*.

Creațiunea acestui nou organ de cultură națională este și ea o urmare directă a Unirii, și întâia propunere pentru înființarea ei se făcuse chiar în 1859, inițiatorul fiind totdeauna entusiastul nostru răposat coleg, V. A. Urechiă.

Idea fundamentală eră ca noua instituție să cuprindă reprezentanți din toate ținuturile de limbă românească, pentru ca astfel să servească de organ central al dezvoltării culturai unitare a întregului neam. Realizarea ideei s'a făcut îndată ce la 11 Februarie 1866 au încetat frământările cari au turburat țara unită și domnia plină de fapte mari ale Alesului dela 1859. Locotenența Domnească a decretat, la 1 April 1866, *Regulamentul pentru formarea Societății literare române*. Întâii membri în număr de 21 aveau să fie numiți prin decrete și erau împărțiți după ținuturi:

patru din Țara Românească,

câte *trei* din Moldova, Transilvania, Basarabia,

câte *doi* din Banat, Maramureș, Bucovina, Macedonia.

Societatea fusese convocată la București pentru ziua de 1 August 1866, dar holera pătrunzând în țară, adunarea a fost amân timeră pentru anul următor 1867.

Membrii din țerile vecine au fost numiți la 1866 de *Locotenența Domnească* a Principatelor-Unite, iar cei din România numai la 1867 prin decrete date de «*Domnul Românilor*». În ajunul întâiei întruniri — la 20 Iulie 1867 — au fost numiți încă doi din Moldova peste numărul din regulamentul de înființare.

Cari au fost personalitățile chemate la o lucrare așa de însemnată pentru cultura națională viitoare a neamului? Cine au așezat pietrele de temelie pe cari s'a înălțat instituția de astăzi?

Ați voit să-i pomenim cu recunoștința și evlavia cuvenită în sânul acestei Academii, să ne îmborspătăm aducerea aminte de calitățile și de meritele lor, pentru ca prin aceasta să se întărească și mai mult în noi simțemântul datoriilor mari cari le avem din ceasul când am intrat între aceste ziduri. Gândul a fost bun, înfăptuirea lui însă va fi cu mult mai pe jos și de ceeace li se cuvine lor și de ceeace vi s'ar cuveni Domniilor voastre.

Pe mulți dintre dâșșii i-am cunoscut personal, căci, Domnilor Colegi, au trecut patru decenii de când mă aflu ca lucrător în slujba acestei instituții și a scopurilor ei; câți-vă mi-au arătat o afecțiune binevoitoare atât de caldă și de dulce, încât amintirea lor a rămas adânc săpată în inima mea; pe ceilalți i-am cunoscut prin activitatea lor prin cărți sau în vieța neamului.

Pentru cei mai mulți ar trebui un volum întreg, ca să li se povestească vieța și faptele și frământările pentru luminarea, pentru cultura, pentru întărirea și înălțarea neamului nostru. Nu vă așteptați, vă rog, deci dela mine decât la mici pomeniri fără desvoltări și fără amănunte.

Privind înapoi spre pleiada urzitorilor Academiei noastre vom vedea pe deoparte somități ale culturai românești alăturai de tineri cari atunci erau la începutul carierei lor, care adeseori a fost strălucită și luminoasă.

În fruntea lor stătea *Eliade-Rădulescu*, cu părul alb și înconjurat de nimbul de „Părinte al literaturai române“. Dela 1822 până la 1848 el fusese un adevărat conducător al vieței intelectuale în Țara Românească: *Gramatica* dela 1828, *Curierul Românesc* dela 1829 — 1848, *Curierul de ambe sexe* 1836 — 1847, *Gazeta Teatrului Național* 1835 — 1836, *Muzeul*

Național, sunt organele de publicitate scrise de dânsul și de colaboratorii lui. Acel om fusese un gigant, acel cap fusese un far cultural. Acum — la 1867 — era sfârșită energia lui productivă, persoana lui era un monument viu al unui trecut măreț. Eliade a fost întâiul președinte al Societății.

Din Țara Românească au fost numiți alături de Eliade strălucitul ziarist, și neobositul și neînfricatul liberal, poetul și scriitorul *C. A. Rosetti*, care, după începuturi literare pline de un spirit vioiu, redactă dela 1857 cel mai bun ziar românesc, *Românul*, care decenii întregi a avut puternică influență în viața publică a țării, iar ca Ministru al Instrucției în guvernul dela 11 Februarie 1866 luase inițiativa pentru înființarea Societății din care s'a făcut Academia. Rosetti însă nu a voit să iea parte la lucrările Societății sub cuvânt că nu era destul de învățat pentru aceasta, în realitate însă fiindcă era cu totul prins de acțiunea politică.

Pe lângă Eliade și Rosetti au fost numiți cei doi profesori *A. Treb. Laurianu* și *I. C. Massimu*. Acești doi profesori fac în Academie o singură persoană, legați fiind atât de strâns prin unitatea de idei și prin opera făcută împreună, care este *Dicționarul limbei române*, încât numele lor sunt indisolubil legate prin acea mare operă nenorocită din cauza concepției greșite pe care a fost înălțată. Gândul lor pornia din cea mai ferbinte iubire de neam, din dorul nestăpânit nu numai de a arăta romanitatea limbei noastre, dar de a o curăți de influențele străine cari i-au turburat sau i-au diformat dezvoltarea în secolii trecuți; de a-i restabili materialul de cuvinte și de forme în puritatea latină cum își închipuiau dânsii că ar fi fost, dacă s'ar fi dezvoltat fără nici o atingere străină. «*Dacia*» reînviată și reîntregită a fost visul vieții lui Laurian, vis concretizat în celebra lui hartă murală, care zecimi de ani a vorbit multor generații de pe pereții școalelor României, arătând ținta năzuințelor neamului întreg. Cu dorul și încrederea în realizarea acestui vis a închis Laurian ochii.

Din «*România de peste Milcov*» — cum spunea decretul — au fost numiți: Constantin Negruzzi, Vasile Alecsandri și V. A. Urechiă, apoi au fost adăogați Nicolae Ionescu și Titu Maiorescu.

Costache Negruzzi era în vârstă înaintată (58 ani) și curând după înființarea Academiei a și trecut la veșnicie. Printr'o activitate literară foarte rodnică de aproape patru decenii el crease proza românească în două forme ale ei: povestirea istorică scoasă din limba veche a cronicelor, cum este în neasemănata lui novelă

Alexandru Lăpușneanu și povestirea episodică scânteitoare de spirit scoasă din viața și din vorbirea vie a contemporanilor. În aceste două feluri Negruzzi nu a fost întrecut până astăzi și scrierile lui sunt încă un izvor de delectare literară.

Alecsandri eră atunci în toată strălucirea lui. Dela *Doinele* scrise între 1842 și 1852, după comediile *Farmazonul din Hârlău* dela 1840 și *Iorgu dela Sadagura* producția poetică și dramatică a lui Alecsandri fusese atât de bogată și atât de strălucită, atât de națională în cuprinsul și în forma ei, încât ajunsese pe la 1860 la situația care cu drept cuvânt a fost numită „*Regalitate literară*“.

Pe lângă acești doi scriitori mari — Negruzzi și Alecsandri — au fost numiți: tânărul plin de inițiativă și entuziast toată viața lui, *V. A. Urechia*, care dăduse indemnul la înființarea Ateneului Român la Iași chiar în anul Unirii 1859 și apoi, fiind Director General al Ministerului Instrucției, la 1866 a pregătit lucrările pentru înființarea Societății literare începătorească a Academiei; a fost numit profesorul de istorie și oratorul strălucit al aceluși timp *Nicolae Ionescu* împreună cu *Titu Maiorescu*, tânăr profesor, fiu al unui strălucit profesor.

Titu Maiorescu, întors de curând în țară cu o vastă cultură, cu convingeri puternice despre ce eră bun și sănătos și despre ce eră slăbiciune și rătăcire în cultura și în literatura românească din acel timp, înzestrat cu o rară putere de caracter și cu un puternic spirit de inițiativă, a grupat repede în jurul său, la Iași, câți-vă tineri în stare de a-l înțelege și a-l urma; a întemeiat societatea «Junimea» și revista *Convorbiri literare*, care a început să apară chiar atunci la începutul anului 1867 — cu cele câteva luminoase studii ale lui Maiorescu despre *Poezia română*, despre *Ortografia lui Cipariu*, *Contra direcțiunii de azi a culturei române*. Aceste studii cuprindeau nu numai o judecată sigură spusă în cuvinte lămurite despre scăderile și rătăcirile culturii și literaturii noastre la acea epocă; dar ele cuprindeau și arătarea drumului adevărat, al direcției sănătoase în care trebuiau să se dezvolte în viitor. Publicarea lor a făcut o impresie atât de mare, încât s'a impus numirea tânărului autor ca membru supranumerar în Academia care se înființă atunci.

Pentru ținuturile românești de peste Carpați au fost numiți trei membri din Transilvania, doi din Banat și doi din Maramureș.

În fruntea tuturor cărturarilor români din acele ținuturi stătea cu mare autoritate eruditul filolog *Timoteiu Cipariu* dela Blaj, care cel dintâi făcuse adânci și vaste cercetări asupra vechei limbi românești din cărțile tipărite în secolii trecuți XVI și XVII și din studiul lor scosese și pusese în vedere nu numai nouă dovezi bogate despre latinitatea organică a limbei românești, ci și mulțime de cuvinte și forme arhaice, cari ar fi trebuit să fie reînviolate în limba culturii generale a neamului. Cipariu era mai mult decât un filolog erudit, el era un adânc înțelegător al rosturilor culturii neamului românesc întreg și un neînfocat luptător pentru emanciparea și dezvoltarea ei viitoare. Cu câțiva ani înainte, la 1861, la inaugurarea Asociațiunii transilvane, el rostise o cuvântare plină de un avânt național și de un curaj, care a zguduit puternic românimea de acolo. El zisese: «decât moartea naturală mai este moarte și mai cumplită pentru om, sclavia, despărțirea de ai săi, și *mai pe sus de toate simțul unei ruine naționale*»; apoi proclamase că: «națiunea română nu vrea și nu va suferi nici odată ca să apună din seria națiunilor ca română»; și că «mai curând va trece cerul și pământul decât să se mai prefacă românul în ceea sau ceea națiune». Acesta era fruntașul chemat la 1867, și el a și ocupat îndată locul întâi în mijlocul nouăi societăți.

Lângă Cipariu a fost numit *Gheorghe Bariț*, care dela 1838 ținea în mână neobosită condeiul de întâiul publicist român peste Carpați, redactând—în mijlocul celor mai mari greutăți—fără încetare *Gazeta Transilvaniei* și *Foaia pentru minte*, în Brașovul, care cuprindea pe Românii cei mai bogați în mijloace de peste munți și avea cele mai scurte drumuri și cele mai vii legături cu Bucureștii.

Alături de Bariț a fost numit *Gavril Munteanu*, învățatul traducător al lui Tacit și harnicul director al gimnaziului superior românesc, pe care stăruințele puternice ale marelui Șaguna îl rădicase în același Brașov între Cetatea Sașilor și Scheii Românilor.

Pentru părțile Ungurești—adecă din Maramureș și Bihor—au fost numiți tinerii Iosif Hodoș și Alexandru Roman.

Iosif Hodoș fusese unul din cei mai inimoși și mai culti tineri ardeleni în luptele revoluției dela 1848; își terminase studiile la Padova cu Papiu Ilarian și cu Bărnuz; a fost unul din fruntașii politici și culturali, a publicat studii în reviste de dincoace și de dincolo de Carpați.

Alexandru Roman fusese profesor la gimnaziul din Beiuș, unde

el cel dintâi făcuse lecții în limba română; desvoltă o însemnată activitate ca publicist prin ziarul său *Concordia* înființat la Pesta în 1861.

Iosif Hodoș și Al. Roman erau la 1866 cei mai de frunte și mai activi reprezentanți ai vieții culturale românești în părțile ungurene.

Pentru Banat au fost numiți Andreiu Mocioni și Vincențiu Babeș.

Andreiu Mocioni eră unul din membri cunoscutei familii de origine macedon-română dela Moscopole, emigrată în Ungaria, unde a strâns însemnată avere. Bărbat cult și iubitor de cultură, dânsul a stat ani îndelungați în fruntea Românilor bănățeni, ale căror interese politice, bisericești și culturale le-a apărut cu toată stăruința. Chemarea la Societatea literară națională românească din București pare a nu fi fost potrivită cu socotelile lui de acasă, deaceea dânsul nu a luat nici odată parte la lucrările ei, unde va fi fost numit fără să i se fie cerut dinainte consimțământul. La 1870 a fost trecut între Membrii Onorari.

Cu totul altfel a fost celălalt reprezentant al Banatului *Vincențiu Babeș*, care a desvoltat o activitate încordată și neobosită nu numai în viața culturală a frumosului și bogatului Banat, dar și în aceea a întregii româniimi de peste Carpați și a Românimii din toate ținuturile. Născut la 1821, pomenirea de astăzi coincide cu centenarul lui. Crescut în atmosfera lui Cichindeal, cu care familia lui avusese relații strânse, ideile și entuziasmul nemuritorului dascăl al Banatului la începutul secolului trecut a avut o puternică influență asupra tânărului născut trei ani după moartea acelui apostol. Întreagă viața lui, Vincențiu Babeș a fost om de studiu, de muncă, de luptă pentru luminarea neamului și pentru câștigarea libertăților naționale ca popor de sine stătător. În școală, în biserică, în viața politică, el stătuse în rândul întâi al muncitorilor și al luptătorilor, nedespărțit de conducerea membrilor familii Mocioni.

Bucovina, după ruperea ei din trupul Moldovei cu aproape un secol înainte, la 1775, intrase sub influențe străine puternice — germană întâi din partea austriacă, polonă apoi prin alipirea țerei la Galiția. Ea fusese ruptă din Moldova tocmai într'un timp când viața culturală eră mai scăzută și de aceea influențele străine găseau mare înlesnire pentru pătrundere.

Rămăsese pela 1848 aproape numai o singură familie, care mai apără și susțineă cultura românească — eră familia boerului pe atunci bătrân Eudoxie Hurmuzaki dela Cernauca. Casa lui fusese ca o casă națională, o casă a neamului, deschisă tuturor ideilor

de deșteptare a culturei noastre. Acea binecuvântată casă, în care se adăpostiseră toți pribegii români aruncați peste hotar de mâna lui Mihai-Vodă Sturdza mânăta de puterea consulului rusesc dela Iași, sau fugiți din Ardeal dinaintea spânzurătorilor ungurești, — aceea casă binecuvântată eră și plină de copii — cinci frați — tineri culți și stăpâniți de un spirit apostolesc pentru ridicarea neamului. La 1848 ei deschiseră gazeta *Bucovina* pentru politică, religie și literatură, cu un program larg de idei înalte pentru viitoarea vieată a neamului românesc. În același an de sguduire binefăcătoare ei primise frățește pe refugiatul dela Blaj Aron Pumnul, care rămase acolo și desvoltă, cu ajutorul și la adăpostul lor, acea lucrare învietoare prin care Bucovina este întoarsă la vieața culturală românească.

La 1866 din Bucovina au fost numiți membri aici *Alexandru Hurmuzaki* și *Dr. Ambrosiu Dimitroviță*, întâiul redactor la «Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina» începută la 1 Martie 1865, iar acesta neprimind a fost înlocuit prin *Ioan Sbiera*, care i-a urmat și la redacția «Foaiei».

Alexandru Hurmuzaki a fost chemat ca reprezentant al acelei binecuvântate familii, din care toți frații erau înzestrați cu o cultură superioară, toți desvoltau o neobosită activitate națională pe toate terenurile. E destul să ne amintim de eruditul jurist și bărbat politic care fusese Constantin fratele cel mai mare și care, în luptele pentru Unirea Principatelor, duse cu energie rară lupta pentru recunoașterea drepturilor Principatelor de a dispune de viitoarea lor soartă și organizare; să ne amintim de al doilea frate Eudoxiu, care și-a dat toate puterile vieții lui de mare muncitor pentru a adună acea minunată culegere de documente istorice care formează temelia largă a istoriografiei române, pentru care el însuși a scris studii de mare valoare. Din acest mediu veniă *Alexandru Hurmuzaki*, dar din nenorocire moartea l-a răpit chiar dela începutul activității lui în Academie.

Ioan Sbiera, eșit din vechea rezășime, înzestrat cu toate calitățile ei de muncă neobosită și de stăruință neînfrântă, eră cel mai convins și mai statornic elev al învățătorului. Pumnul, a cărui doctrină și sistemă pentru formarea limbei literare a susținut-o până la fanatism. Ideile deosebite ale școalei lui Laurian, cari au fost adoptate în întâii ani de activitate ai Academiei 1867-1876,

au făcut pe Sbiera ca și pe alții să se retragă dela lucrări, unde s'a întors mult mai târziu.

La 1866 trecuse o jumătate de secol de când Basarabia fusese ruptă din trupul Moldovei și un aspru regim de despărțire li fusese aplicat curând după întâii ani. Totuși viața culturală românească și conștiința națională, cari începuse a se înviora înainte și după începutul secolului XIX, a stăruit a trăi cu toată atmosfera nefavorabilă în care se află; a trăit mai ales prin puterea de rezistență a țărănimii.

Trei fruntași ai acelei vieți culturale au fost chemați aici dela frații basarabeni la 1866: Alexandru Hajdeu, Constantin Stamati și pe lângă dâșii Ioan Străjescu.

Alexandru Hajdeu eră coboritor din veche familie moldoveană cu înrudire domnească, un bărbat cu o vastă cultură occidentală; publicase în rusește câteva studii între cari unul despre *Cântecele naționale românești*. Scrierea care i-a dus înse numele în toate ținuturile românești a fost celebra cuvântare rostită rusește la gimnaziul din Hotin la 1837, despre vechea glorie a Moldovei, tradusă românește de Costachi Stamate și publicată întâi în foaia lui Bariț dela Brașov, apoi în mai multe foi românești și în nenumărate ediții în broșură.

În vestita acea cuvântare Alexandru Hasdeu spusese «nobililor fii ai țării Moldovei»: «Voi mai de aproape și mai de rudă sunteți inimii noastre decât ceilalți, pentru că din toate legăturile politicești, cea mai de aproape legătură a obșteștii noastre patrii au îmbinat și a noastră stare de astăzi cu a voastră viitorime într'una nedespărțită întregime prin mijlocirea înființării noastre într'aceeași țară». Privind apoi măreția trecutului Moldovei față de starea înjosită din timpul său, zisese cu durere: «Cu întristat sentiment istoricul Moldaviei poate lăsa letopisițele vremilor vechi, ca să se întoarcă către veacurile mai târzie, oăci îl sfâșie mahniciunea pentru trecuta slavă a patriei noastre, pentru căci adevărul mărturisind în privirea noastră de astăzi, florile de pe mormântul strămoșilor sunt mai proaspete și mai frumos se desvălesc și mângăe viața omenească decât florile în lăcașul celor ce trăesc astăzi.»

Traducătorul acestei minunate cuvântări *Costachi Stamate* eră el însuși nu numai întâiul cărturar al Basarabiei românești, dar eră un adevărat literat al neamului întreg, întreținând relații cu toți fruntașii vieții literare ai timpului, dela Iași, dela București și chiar dela Brașov. Începuse să scrie dela 1830 în *Curierul* lui Eliade;

tradusese în proză și în versuri din literaturile străine, scrisese opere originale publicate prin ziarele și revistele timpului, adunate și retipărite la 1868 în volumul intitulat *Mus'a românească*.

Al treilea basarabean numit la 1866 a fost *Ioan Străjescu*.

Stamati s'a grăbit să înștiințeze că nu poate primi numirea și în locul lui a fost numit *Ștefan Gonata*.

De altfel nici unul din basarabenii numiți și chemați atunci la conlucrarea nouăi instituțiuni culturale naționale nu a venit și nu a luat parte la lucrări. Regimul bine cunoscut sub care trăiau în răposata împărăție provoslavnică explică această abținere.

Ideea fundamentală a înființării nouăi societăți fiind ca în ea să fie reprezentată românimea întreagă de peste tot locul, nu au fost uitați nici Românii din Turcia și drept reprezentanți ai lor au fost numiți *Ioan Caragiani* tânăr profesor la Iași și *Dimitrie Cozacovici*, care nu a luat parte la lucrări. *Caragiani* însă a luat parte la lucrările tuturor sesiunilor dela 1867 la 1920. Dânsul a închis în acest an șirul plecării spre veșnicie a tuturor celor numiți la 1866 și 1867 spre a fi începătorii instituțiunii noastre.

Domnilor Colegi,

Am terminat amintirea pe nume a acelor fruntași ai vieții culturale românești din toate ținuturile, cari au fost chemați prin decrete domnești la 1866 și 1867, ca să facă începutul conlucrării culturale în epoca nouă care se începea atunci deodată cu întâiele zile ale așezării binecuvântate a Dinastiei noastre Regale.

Obiectul și scopul activității Societății pe care guvernul Principatelor-Unite dela 11 Fevruarie 1866 trecut apoi în mâna «*Domnului Românilor*» Carol I eră astfel arătat în articolul 1 al Regulamentului de înființare: «de a determina ortografia limbei române; de a elabora gramatica limbei române, de a începe și realiza lucrarea dicționarului român». Iar Ministrul C. A. Rosetti — în referatul său — motivează astfel obiectul acestei lucrări: «Limba «poporului român, eterna dovadă a latinității țerei noastre, reclamă «imperios cultul ei, sub pedeapsă de a nu mai putea servi de vehicul cugetării naționale în noua sa dezvoltare. Cultivarea limbei «e reclamată imperios și de alte împrejurări: fericita introducere «fără suficienți pregătiri, a literelor vechi latine în scrierea română «de-o parte, de alta introducerea în limbă a nenumărați termini de

«jurisprudență, cu nouăle instituțiuni și legi, au ocazionat — nu «trebuie să ne ascundem aceasta, o așa de mare perturbare în mersul «și desvoltarea normală a limbei, în cât astăzi mai mult decât ori «când domnește în privința ei o adevărată confuziune și anarhie. «Această anarhie și confuziune preocupă serios nu numai pe Ro- «mânii din Principatele-Unite, dar și pe cei din provinciile depen- «denți de puteri străine».

Intăia lucrare cerută eră deci unificarea limbei de cultură și prin aceasta unificarea culturei naționale însăși pentru neamul în- treg în noua viață culturală a popoarelor. Intr'adevăr pela 1860 viața intelectuală românească eră pornită spre desmembrarea neamului.

Privind starea de atunci în cărțile și în ziarele timpului, vedem că pe lângă prea puternica influență franceză din Principate, care — cum spune Rosetti — domină în toată viața nouă de stat și în toate organele lui: justiție, armată și altele; chiar între cele două Principate se formase o puternică deosebire în limbă din școală mai ales: sistemul de latinizare italianizată la care ajunsese Eliade se impusese în învățământ, cu toată falsitatea și exagerarea lui latinizatoare; iar alături de sistemul lui Eliade pătrundeă și mai latinizatorul sistem al lui Laurian, care cucerise mai întâi Craiova și Oltenia prin învățătorul ei Fontaninu făcut din Izvoranu. Aceștia erau stăpâniți de un adevărat fanatism al latinizării fără nici o mărginire prin realitatea limbei vii.

În Moldova, în țara unde limba vie, reală și sănătoasă fusese scrisă de Costache Negruzzi, de Kogălniceanu, de Alecsandri, sistemele de latinizare extremă nu putuse prinde rădăcini.

La Româniea de peste Carpați stăpâniă sistemul lui Cipariu, cu totul deosebit de al lui Eliade și de al lui Laurian, căci Cipariu moderase latinizarea premergătorilor prin întoarcerea încâtva spre limba veche din secolii trecuți. Sistemul Ciparian stăpâniă însă toată viața școlară, toată cărturărimea de peste Carpați; autorul lui eră numit de toți «Părintele filologiei române» și înconjurat de o atmosferă de respect, care se apropiă de cult. Astfel limba școlii și a scrisului de peste Carpați, în cărți și în ziare, eră din ce în ce mai mult deosebită de cea din Principate.

În Bucovina Pumnul, dascălul și apostolul redeșteptării naționale, ajunsese la un sistem de reacțiune iar extremă în contra siste- melor latinizatoare Eliade și Cipariu, și crease o limbă nouă de-

svoltată prin analogie; iar pentru scrierea acelei limbi crease un sistem grafic original complicat și nepractic.

Iacă dar limba — purtătoarea culturii naționale — pornită spre o scindare în cinci părți după cinci sisteme: Eliade și Laurianu în Țara Românească, Cipariu peste Carpați, Pumnul în Bucovina, rămânând Moldova singură sănătoasă, de unde eră firesc să pornească lupta de însănătoșire a lui Maiorescu și a școalei lui.

Românii din Basarabia, neputând avea o viață activă culturală proprie, erau tot mai mult acoperiți de ceața întunericului și tot mai mult depărtați de cultura românească.

Reprezentanții acestor sisteme contrare aveau să se întâlnească la București la 1867 spre a ajunge la înțelegere asupra unei direcțiuni comune pentru scrierea și dezvoltarea limbii și a culturii naționale.

Tăria convingerilor eră însă așa de puternică în autorii și reprezentanții sistemelor, încât dela început s'a văzut că găsirea unui sistem mijlociu și practic nu va fi cu putință, ele excludându-se cu hotărîre.

Eliade eră prea obosit după o lungă activitate, ca să poată susține lupta cu energicul Laurian, deaceea în curând s'a retras dela lucrări, asemenea și tinării Alecsandri și Maiorescu veniți dela Iași. Lupta rămăsese numai între sistemul ardelean al lui Cipariu și sistemul lui Laurian. Amândouă aceste sisteme ținteau la fixarea ortografiei; la curățirea limbii spre a i se vedea cât mai mult latinitatea, ca astfel ea să poată fi organul unei culturi romane pentru întreg neamul românesc.

Biruitor în luptă a eșit Laurian secundat de profesorul Maxim, iar Cipariu învins în Academie s'a retras în cetățuia naționalismului ardelean, la Blaj, de unde pontifică asupra întregii vieți culturale a Românimii de peste Carpați.

Rămas stăpân pe terenul academic în câți ani Laurian, printr'o muncă încordată, împreună cu Maxim a scris și publicat între anii 1869-1876 vestitul *Dicționar al limbii române*, care după declarația pusă de autori în fruntea lui—ar fi trebuit să cuprindă «toate cuvintele, toate formele și construcțiunile de cuvinte curat *romanice*, «câte vreodată s'au scris și câte mai ales se aud în gura poporului român din toate părțile...» «din contra — se zicea mai departe — «vorbele de origine neromanică... nu pot și nu se cade să aibă loc «într'un dicționar românesc.» Dacă lucrarea s'ar fi înfăptuit chiar după acest program, s'ar fi dat nației și științei dicționarul ele-

mentelor romanice în limba română. Pentru aceasta ar fi trebuit însă să se extragă toate textele vechi și nouă și să se studieze vorbirea vie din toate ținuturile românești. Asemenea pregătire ar fi cerut timp îndelungat și organizare vastă de studii. Autorii Dicționarului Societății Academice nu aveau însă timpul necesar pentru aceasta; ei erau grăbiți să dea neamului limba romanică a viitoarei lui culturi și literaturi. Pentru aceasta ei au creat limba nouă proprie a lor și după ideile lor—așa cum se vede în Dicționar. Muncă grea, al cărei produs era născut mort prin însăși idea dela care pornia, fiindcă se depărta de ființa reală a limbei, așa cum se dezvoltase ea dela izvorul ei romanic până în zilele noastre.

Idea de temelie a acestei lucrări greșite era unirea sufletească a neamului prin cultura lui romanică manifestată prin limba lui curat romanică purificată de orice element neromanic s'ar fi strecurat în ea ca corpuri străine în cursul secolilor.

Tăria convingerii era așa de puternică în ei, încât se credeau în stare să lupte și să înlăture realitatea milenară, creind una după ideea lor mai bună.

Eram tânăr student deabiă venit dela Blajul renașterii, în 1876. Laurianu, decanul Facultății mele, cu părintească bunăvoință îmi dăduse o modestă însărcinare la Biblioteca Centrală, al cărei director fusese de curând numit. Intr'o zi îmi ceru să-i aduc harta lui cea mare despre Dacia, îmi spuse s'o întind pe jos, o privi lung în tăcere; urmărl cu bastonul hotarele pe Dunăre Nistru, Tisa. Apoi ca transportat într'o viziune, zise cu glas tare: «Frumoasă e! De v'ar ajuta Dumnezeu să o vedeți măcar voi». Acesta era dorul lor, era steaua îndreptătoare pentru munca lor, era cea mai fierbinte aspirație a sufletelor tuturor celor aleși dintre cărturarii neamului la 1866 și 67 și chemați la București—câțiva ani după înfăptuirea mult doritei Uniri a Principatelor și îndată după sosirea Mirelui Națiunii, spre a așeza temeliile unificării limbii și printr'însa a culturii neamului întreg, pregătind astfel Unirea cea mare înfăptuită în zilele noastre.

Dacă lucrarea lor nu s'a putut coordona în mod armonic și rodnic în anii cei dintâi, cauza a fost prea marea tărie în convingere a unora, că singurul drum bun și drept de urmat era acela pe care fiecare îl credea că duce mai iute și mai sigur la înălțarea neamului. Exagerația aceasta a zelului și a devotamentului pentru neam a fost izvorul greșitelor îndrumări din acea epocă a zărilor nouăi vieți a neamului nostru. Sfinte rătăcirii, pe cari bunul simț

practic al neamului nu le-a urmat, ci le-a înlăturat cu sfioasă blândete; dar înaintea căroră se cuvine să ne plecăm capul cu respectuoasă indulgență și cu duioasă amintire de toți aceia cari la 1866—67 erau fruntașii culturali ai neamului, cari pentru aceia au fost chemați să facă începutul acestei Academii. Unii au venit mai de vreme, alții mai târziu, unii au luat o mai mare, alții mai mică parte la lucrările instituției noastre, dar toți au desvoltat în ținuturile lor o activitate concordantă în fond, prin care vieța intelectuală a neamului nostru s'a îmbogățit și s'a înălțat. Toți — unul după altul — au trecut la veșnicie, și șirul lor s'a încheiat în acest an cu neuitatul și iubitul nostru coleg macedoneanul Ioan Caragiani.

Ei au trecut în lumea fără dureri după îndeplinirea bogată a datoriei față de neamul ai cărui fii erau.

Chiar exagerările și greșelile lor au arătat și arată neamului rostul și datoria lui în lume, rost și datorie cari se impun prin situația în cari ne aflăm. Neamul românesc este singura rămășiță vie din marea și înfloritoare romanitate care se întindea odată dela Adriatica până la Pont și spre miază noapte până în Carpații Bucovinei. Acest neam este chiar cea mai nouă așezare din acea romanitate Balcano-Carpatică, care întreagă a pierit afară de el. Illyricul cu palate împărătești, Macedonia, Pannonia, cele două Moesii, toate provincii cu splendidă cultură romană, cari se întindeau până la Istru și a căror romanitate numai în secolul II s'a întins și asupra Daciei noastre, toate au fost inundate și romanitatea lor înecată și pierită sub valurile popoarelor de alte limbi și de alte rase, de popoare slavice și turanice venite din stepele nordului Europei și din adâncurile Asiei.

Astfel romanitatea Daciei noastre a rămas ca o insulă ruptă și ea în bucăți și amenințată cu pierire timp de aproape două milenii. Acuma, când toate părțile ei sunt iar strânse într'o singură ființă, cum au fost în secolul III al erei noastre, o mare și sfântă datorie i se impune pentru al treilea mileniu. Această datorie este nu numai ca să ne închegăm într'un popor cu o vieță unitară, prin care aptitudinile rasei noastre dacoromane să se arate cu toată puterea și rodnicia lor, dar să ne ridicăm cu atât mai pe sus de popoarele de alte rase așezate de valurile secolilor trecuți peste ținuturile romănice copleșite de ele, încât să se restabilească dela noi și prin noi domnia culturii romane undă eră în întâiele secole ale erei creștine între Adriatica și Pont.

Acesta este fondul gândirii apostolilor deșteptării noastre naționale, din care au răsărit și exagerațiile latiniste ale întemeetorilor Academiei la 1866. Așa trebuie să-i înțelegem pe dâșii.

Să ne facem din devotamentul lor exagerat pentru latinitatea neamului românesc o religie, pe care să o răspândim prin cultură în stratele cele mai largi și mai adânci ale poporului nostru dintre Tisa și Nistru și să o lăsăm moștenire urmașilor noștri, și nici odată să nu uităm că singura rațiune de existență, singura pârgie de înălțare a acestui neam este romanitatea lui.

Vieța lor să fie pildă de urmat, căci numai prin aceasta neamul nostru va continua a se lumina și a se întări tot mai mult, făcându-se vrednic de acel *imperium sine fine* din care face parte prin însăși originea lui.

Veșnică va fi în românlime amintirea lor!

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1921.

A. Premii pentru cărți publicate.

I. Premii generale.

1. *Premiul Năsturel*, de 4.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, unei cărți scrise în limba română, *cu conținut de orice natură*, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1921**.

Notă. — În privința *Premiilor Năsturel* se pun în cunoștința publicului următoarele dispozițiuni din codicilul răposatului C. Năsturel-Herescu:

«În tot anul Societatea Academică Română va avea a premiă din veniturile Fondului *Năsturel* o carte tipărită originală, în limba română, care se va socoti de către Societate ca cea mai bună publicațiune apărută în cursul anului; însă aceste premii vor fi de două specii :

«1. În trei ani consecutivi, dearândul, se va decerne câte un premiu de patru mii Lei noi, No. 4.000 L. n., *minimum*, la cea mai bună carte apărută în cursul anului expirat.

«2. Iară în al patrulea an se va decerne un premiu fix de douăsprezece mii Lei noi, No. 12.000 L. n., carele se va numi „*Marele Premiu Năsturel*“, operăi care va fi judecată ca publicațiunea de căpetenie ce va fi apărut în cursul celor patru ani precedenți. Acest premiu nu se va putea decerne unei lucrări, care va fi obținut deja unul din premiile anuale, decât defalcând dintr'însul valoarea premului precedent.

«Operele, ce se vor recompensa cu această a doua serie de premii, vor trata cu preferință despre materiile următoare :

- „a) Scrieri serioase de istorie și de științele accesorii ale istoriei, preferindu-se cele atingătoare de istoria țărilor române;
- „b) Scrieri de religiune ortodoxă, de morală practică și de filozofie;
- „c) Scrieri de științe politice și de economie socială;
- „d) Tratatate originale despre științele exacte;
- „e) Scrieri enciclopedice, precum dicționare de istorie și de geografie, în cari să intre și istoria și geografia României; dicționare generale sau parțiale de științe exacte, de arte și meserii, de administrațiune și jurisprudență, și alte asemenea lucrări utile și bine întocmite;
- „f) Cărți didactice de o valoare însemnată ca metodă și ca cuprins;
- „g) Dicționare limbistice în limba românească, mai ales pentru limbile antice și orientale, adică limba latină, elenă, sanscrită, ebraică, arabă, turcă, slavonă veche și altele;
- „h) Publicațiuni și lucrări artistice de o valoare serioasă, adică relative la artele plastice, arhitectura, sculptura, pictura, gravura, și chiar opere muzicale serioase, pe cari aceste toate Societatea Academică Română le va putea aprecia, atunci când își va întinde activitatea ei și asupra tuturor materiilor de bele-arte;
- „i) Scrieri de pură literatură română, în proză și în versuri, precum poeme, drame și comedii serioase — mai ales subiecte naționale, — și orice alte opere de înaltă literatură. Acestea mai cu seamă aș dori să se acorde „*Marele Premiu Năsturel*“, când vor fi judecate ca având un merit cu totul superior, spre a se da astfel o încurajare mai puternică dezvoltării literaturii naționale.»

2. *Premiul Asociațiunii Craiovene pentru dezvoltarea învățământului public*, de 1.500 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1923, pentru cea mai bună carte didactică în limba română dintre cele tipărite dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la 31 Decemvrie 1922.

3. *Premiul N. Chrissoveloni*, de 2.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1922, celor mai bune lucrări *asupra comerțului*, publicate în limba română dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 Decemvrie 1922.

II. Premiile Secțiunii literare.

4. *Premiul Gh. Chițu*, de 1.000 lei, se va da în sesiunea generală din 1922, unei cărți de literatură, de filologie sau de artă care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decembrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 Decembrie 1921.

5. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1923, pentru o scriere de literatură sau de filologie, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decembrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 Decembrie 1922.

6. *Premiul Constantinide*, de 4.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1923, pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă, cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decembrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 Decembrie 1922.

III. Premiile Secțiunii istorice.

7. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1922, pentru scrieri istorice, economice, juridice, filozofice, cu cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decembrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 Decembrie 1921.

8. *Premiul Hagi-Vasile*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, pentru scrieri privitoare la Comerțul român în trecut și în prezent și publicate în timpul dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decembrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest concurs este până la 31 Decembrie 1921.

IV. Premiile Secțiunii științifice.

9. *Premiul Demostene Constantinide*, de 4000 lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1922, pentru scrieri *cu conținut științific* cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decembrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la **31 Decembrie 1921**.

10. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, pentru o scriere *cu conținut științific*, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decembrie 1921, sau pentru cea mai importantă *invențiune științifică* făcută dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decembrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decembrie 1921**.

11. *Premiul Adamachi* de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din 1923, pentru scrieri *cu conținut științific*, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decembrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decembrie 1922**.

Notă. — Se pun în vederea concurenților următoarele articole din *Regulamentul pentru premiile literare, istorice și științifice*, votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 4. Operele publicate vor fi prezentate la concurs de autorii lor în câte 15 exemplare pe lângă o cerere scrisă, în care se va arăta totdeauna anume premiul la care concurează.

Un autor nu poate prezenta în același an aceeași scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

O scriere prezentată la un premiu nu mai poate fi mutată la altul după trecerea termenului de prezentare (31 Decembrie), fixat în art. 3.

Art. 5. O scriere prezentată într'un an la un premiu și nepremiată poate fi prezentată în anii următori la concursul aceluiași sau al altui premiu, numai dacă este preînviată în părți esențiale în nouă edițiune, publicată de autor în viață.

Art. 6. Operele publicate de Academie, făcute din inițiativa sau cu ajutorul ei, nu pot fi admise la concursul premiilor. De asemenea nu pot fi admise la concurs opere postume.

Art. 7. La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă, ci și parte dintr'o operă, cu condițiune ca această parte să fie completă.

Art. 8. La premiile Năsturel pot fi prezentate scrieri de orice natură; la premiul Eliade-Rădulescu scrieri de literatură, de filologie, de istorie, scrieri economice, juridice, filozofice; la premiul Lazăr scrieri cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general); la premiul Adamachi scrieri cu cuprins moral de orice natură (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei); la premiul Hagi-Vasile scrieri privitoare la comerțul român în trecut și în prezent.

Art. 9. La premiile Năsturel — conform testamentului — pot fi admise numai scrieri în limba română; *la premiile Eliade-Rădulescu, Lazăr, Adamachi sunt admise și opere scrise de autori români sau străini întruna din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă întreg cuprinsul operei va trata despre pământul sau neamul românesc, despre istoria, limba sau literatura românească.*

Art. 10. Traducerile din limbi streine în limba română pot fi premiate numai dacă sunt făcute de pe opere clasice și, prin dificultățile învinse ale unei perfecte traduceri în versuri românești, vor constitui adevărate opere literare ale limbii române, ori — prin anexarea de explicări și note științifice cu totul proprii traducătorului — își vor fi însușit meritele unei lucrări originale în limba română.

Art. 11. Toate lucrările, fie tipărite, fie manuscrite, prezentate la vre unul din premiile Academiei, trebuie să fie scrise cu ortografia Academiei.

Art. 12. Operele publicate anonime sau pseudonime vor putea fi admise la concurs, iar autorii, spre a primi premiile acordate, vor trebui să probeze proprietatea lor.

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

I. Premiile Secțiunii literare.

1. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din 1922, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Vieața păstorească la Români. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

2. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cele mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

3. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Elementul slav în dialectul aromân. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

4. *Premiul Al. Bodescu*, de 1.500 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Opera literară a lui Caragiale. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

5. *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1925**, pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Inrăuriri reciproce între limbile română și maghiară. — (Deciz. 9 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924.**

6. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1926**, celei mai bune lucrări cu subiectul *Monografia lingvistică a unui sat.* (Deciz. 8 Iunie 1921).

Scopul studiului va fi să creeze un tip de monografie lingvistică și folclorică a unui sat românesc, în consonanță cu ultimele rezultate științifice, spre a servi ca model celor ce voesc să scrie de aci înainte ase menea monografii

Autorul va trebui deci să studieze monografiile similare streine și să dea o deosebită atențiune părții metodice.

Va căuta să culeagă, în mod cât mai complet, literatura populară, credințele și datinile păstrate, transcriindu-le în mod fonetic.

Va strânge terminologia specială în legătură cu viața sătească, însoțind-o cu desemnuri și fotografii.

Va da o listă a numelor de familie și de botez și a nomenclurii toponimice, cu toate explicările necesare, urmărindu-le în documente istorice și în catastife, condici, cărți fonduare etc.

Va studia deosebiriile întru graiul bărbaților și femeilor, apoi al bătrânilor a celor în puterea vârstei și al copiilor; deosebiriile între vorbirea reped, și cea înceată, între graiul normal și cel emfatic, între cuvintele rostite și cele cântate sau strigate, între graiul analfabeților și al celor ce știu scrie și ceti, între graiul celor umblați prin lume și al celor ce și-au petrecut viața în sat.

Va arată cari forme gramaticale și cuvinte vechi au dispărut cu totul din graiu și prin ce forme și cuvinte au fost înlocuite, în ce măsură au pătruns și au fost asimilate neologismele și împrumuturile din limbi streine și întru cât împrejurările de viață speciale din acea comună au dat naștere la cuvinte sau înțelesuri nouă.

Cu privire la schimbările fonetice va urmări cu deosebită atențiune extensiunea acestora asupra tuturor sau numai asupra unei părți de cazuri similare și va releva deosebiriile în rostirea cuvântului izolat și al cuvântului în frază.

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la **31 Decembrie 1925**.

7. Premiul Principesa Alina Știrbei se va da, în sesiunea generală din 1926, pentru cea mai bună lucrare despre *Istoria caendarelor românești din punctul de vedere cultural și literar lăna la finele secolului XIX*. (Deciziunea 8 Iunie 1921).

Premiul este de 8.500 Lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de *minimum* 30 coale de tipar *garmond*) în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorulu și 200 ale Academiei.

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la **31 Decembrie 1925**.

8. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei, se va da, în sesiunea generală din 1926, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul: *Scriitorii bucovineni dela anexarea la Austria până în zilele noastre*. (Deciziunea 8 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la **31 Decembrie 1925**.

II. Premiile Secțiunii istorice.

9. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, sau în oricare sesiune următoare, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre :

Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.

Punctele de căpetenie ale programului sunt cele următoare :

1. Teritoriul colonizațiunii romane în țerile din dreapta și din stânga Dunărei de jos.

2. Teoriile vechi și nouă despre originea și locuințele Românilor în cursul evului mediu.

3. Migrațiunea popoarelor în țerile dunărene și înrâurile reciproce dintre barbari și elementul roman, dela părăsirea Daciei Traiane până la înființarea Imperiului bulgar.

4. Românii și Bulgarii în timpul Imperiului bulgar și al celui româno-bulgar și relațiunile lor cu popoarele din stânga Dunărei.

5. Originile Principatelor Române.

Lucrarea va fi întemeiată pe un studiu cât mai amănunțit și conștiințios al izvoarelor antice și medievale : autori, inscripțiuni, documente și orice resturi ale vechimii, utilizându-se și toponimia, limba și în genere orice fântână ce ar putea contribui la lămurirea chestiunii.—(Deciz. 5 Aprilie 1900 și 25 Martie 1904).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921**.

10. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre :

Istoria militară a Românilor din țerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921**.

11. *Premiul Principesa Alina Știrbei* se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cea mai bună scriere în limba română despre:

Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Premiul este de 8.500 Lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de *minimum* 30 coale de tipar *garmond*) în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorului și 200 ale Academiei.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

12. *Premiul San-Marin*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

13. *Premiul Anastasie Toncoviceanu*, de 1.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1921.**

14. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1923**, celor mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia rurală în Basarabia sub regimul rusesc. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922.**

15. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Starea comercială și industrială a Bucovinei sub stăpânirea austriacă, cu specială privire la Români.—(Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922.**

16. Marele Premiu Regele Ferdinand, de 10.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare despre *Vieța și faptele lui Tudor Vladimirescu și starea socială și culturală din timpul său.* (Deciz. 7 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

17. Premiul Funcționarilor C. F. R. din București, de 6.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, celei mai bune lucrări despre *Drepturile funcționarilor publici față de Stat.* (Deciz. 7 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

18. Premiul Eliade-Rădulescu, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Examinarea critică a teoriilor privitoare la dezvoltarea stării țărănești la Români. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

19. Premiul Năsturel, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Partea culturii românești în realizarea unității naționale, cu specială privire la a doua jumătate a secolului al XIX-lea. — (Deciz. 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924.**

20. Premiul Adamachi, de 5.000 Lei (divizibil), se va da, în sesiunea generală din **1926**, celor mai bune lucrări cuprinzând:

„Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol, cu adnotările istorice și o prefață cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale. — (Deciz. 30 Maiu 1915 și 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1925.**

21. *Premiul San-Marin*, de 2.000 lei se va da, în sesiunea generală din **1926**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul *O problemă de Economie Națională în legătură cu noile hotare ale țării.* (Deciz. 7 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1925.**

III. Premiile Secțiunii Științifice.

22. *Premiul Năsturel*, 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Climatografia unei regiuni a României.—(Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922.**

23. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Crustaceele din apele interioare ale uneia din regiunile mari ale României. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1922.**

24. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice ale țărânului român.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923**.

25. *Premiul A. Toncoviceanu*, de 1.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, celei mai bune lucrări *Despre grefele țesuturilor moarte*.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1923**.

26. *Premiul Lazăr*, de 5000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Cercelări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea lor cu parazite și provocarea de boale contagioase între ele. — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924**.

27. *Premiul Neuschotz*, de 2000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Flora unuia din cele două județe din Noua Dobroge (după alegerea botanistului). — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1924**.

28. *Premiul Năsturel*, de 5.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1926**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul *Vitaminele din punctul de vedere fiziologic și patologic*.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1925**.

29. *Premiul A. Fătu*, de 3.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1926**, celei mai bune lucrări despre *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară*.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decembrie 1925**.

IV. Premii speciale.

30. *Marele Premiu militar General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea

mai bună lucrare scrisă în limba română asupra următorului subiect, fixat prin Ministerul de Războiu, de o comisiune compusă din 7 generali și ofițeri superiori:

Principii și metode pentru educațiunea națiunii în vederea viitoarei organizări militare a României Mari.

În dezvoltarea subiectului se vor avea în vedere următoarele norme:

1. Stabilirea nouălor metode de educațiune a poporului românesc în vederea puterii sale militare, ținându-se seamă de toți factorii sociali, economici, politici, etnografici, fizici etc.

2. Indrumarea și sistematizarea contribuțiunii națiunii și a tuturor instituțiilor pentru pregătirea de războiu a armatei.

3. Bazele pe cari trebuie să se clădească viitoarea organizare militară a României Mari. — (Sedința dela 30 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscrisurilor la concurs este până la **31 Decembrie 1923.**

* * *

Notă. — Concurenților la această a doua serie de premii se pun în vedere următoarele articole din *Regulamentul* votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 19. Manuscrisurile se vor prezenta la concurs în termenul fixat în art. 3 (până la 31 Decembrie), fără nume de autor, purtând o deviză sau *motto*; ele vor fi însoțite de un plic sigilat pe care va fi reprodusă deviza sau *motto* din fruntea manuscrisului și în care se va afla închis numele autorului. Acest plic se va deschide numai dacă lucrarea va fi premiată.

Manuscrisurile cari nu vor fi scrise curat și lizibil nu vor fi luate în cercetare

Art. 21. Valoarea premiului acordat unei lucrări în manuscris se va număra autorului, numai după ce lucrarea premiată va fi tipărită.

Art. 22. Manuscrisurile nepremiate vor fi restituite autorilor, cari le vor cere și își vor dovedi proprietatea la cancelaria Academiei prin deschiderea plicului cu numele lor; manuscrisurile nereclamate în timp de un an dela pronunțarea rezultatului vor rămâne proprietatea Academiei și vor fi incorporate în Bibliotecă, în colecțiunea manuscrisurilor.

PERSONALUL
ACADEMIEI ROMÂNE

LA 12 Iunie 1921.

MEMBRII ACADEMIEI.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

- Bârseanu *Andrei* (Sibiu). — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu *Ioan* (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Bogdan-Duică *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 4 Iunie 1919.
Brătescu-Voinești *Ioan A.* (București). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. Ciobanu *Ștefan* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densușanu *Ovidiu* (București). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Goga *Octavian* (București). — Ales la 4 Iunie 1919.
Negruzzi *Iacob C.* (București). — Ales la 26 Martie 1881.
Philippide *Alexandru* (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1900.
10. Pușcariu *Sextil* (Cluj). — Ales la 19 Maiu 1914.
Sadoveanu *Mihail* (Iași). — Ales la 1 Iunie 1921.
Zamfirescu *Duiliu* (București). — Ales la 1 Aprilie 1908.

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

- Bengescu *Gheorghe* (Câmpulung). — Ales la 4 Iunie 1921.
Gusti *Dimitrie* (București). — Ales la 4 Iunie 1919.
Iorga *Nicolae* (București). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpădatu *Alexandru* (Cluj). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. Lupaș *Ioan* (Cluj). — Ales la 17 Maiu 1916.
Mehedinți *Simion* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
Nistor *Ioan* (Cernăuți). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul *Dimitrie* (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan *Vasile* (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
10. Rădulescu *Andrei* (București). — Ales la 2 Iunie 1920.
Sutzu *Mihail C.* (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
Vălsan *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 2 Iunie 1920.

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

- Antipa Gr.* (București). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeș Victor (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainicianu General Gr. (București). — Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites St. C. (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
 5. *Inculeț Ion* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu Dr. G. (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec L. (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni Petre (Iași). — Ales la 30 Iunie 1879.
Racoviță Emil (Cluj). — Ales la 2 Iunie 1920.
 10. *Saligny Anghel* (București). — Ales la 7 Aprilie 1897.
Simionescu Dr. I. (Iași). — Ales la 18 Maiu 1911.
Țițeica Gheorghe (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
-

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAȚI.

- Alecsandri* (Vasile). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 24 Ianuarie 1909.
Babeș (Vicențiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil). — Ales la 29 Iunie 1879. — † 30 August 1891.
 5. *Baritiu* (Gheorghe). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 Martie 1893.
Bogdan (Ioan). — Ales la 29 Martie 1903. — † 1 Iunie 1919.
Brândză (Dr. Dimitrie). — Ales la 30 Iunie 1879. — † 3 August 1895.
Bunea (Augustin). — Ales la 28 Maiu 1909. — † 18 Noemvrie 1909.
Caragiani (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 13 Ianuarie 1921.
 10. *Chițu* (Gheorghe). — Ales la 27 Iunie 1879. — † 28 Octomvrie 1897.
Cipariu (Timoteu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 22 August 1887.
Cobălcescu (Grigorie). — Ales la 29 Martie 1886. — † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 21 August 1868.
Coșbuc (Gheorghe). — Ales la 20 Maiu 1916. — † 26 Aprilie 1918.
 15. *Delavrancea* (Barbu Șt.). — Ales la 19 Maiu 1912. — † Aprilie 1918.
Dimitrovici (Ambrozie). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 3 Iulie 1866.
Eliade-Rădulescu (Ioan). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 27 Aprilie 1872.
Erbiceanu (Constantin). — Ales la 8 Aprilie 1899. — † 7 Martie 1913.
Fălcoianu (Ștefan). — Ales la 13 Septemvrie 1876. — † 22 Ianuarie 1905.

20. **Fătu** (Dr. Anastasie).—Ales la 11 Sept. 1871.—† 3 Martie 1886.
Felix (Dr. Iacob).—Ales la 30 Iunie 1879.—† 20 Ianuarie 1905.
Fontaninu (Gheorghe M.).—Ales la 10 Sept. 1870.—† 24 Aprilie 1886.
Giurescu (Constantin).—Ales la 14 Maiu 1914.—† 28 Octomvrie 1918.
Ghica (Ion).—Ales la 13 August 1874.—† 22 Aprilie 1897.
25. **Gane** (Nicolae).—Ales la 1 Aprilie 1908.—† 16 Aprilie 1916.
Grecescu (Dr. D.).—Ales la 17 Aprilie 1907.—† 2 Octomvrie 1910.
Haret (Spiru C.).—Ales la 31 Martie 1892.—† 17 Decemvrie 1912.
Hasdeu (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866.—Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870.—† 9 Noemvrie 1872.
Hasdeu (Bogdan P.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 25 August 1907.
30. **Hodosiu** (Iosif).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 28 Noemvrie 1880.
Hurmuzaki (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 8 Martie 1871
Hurmuzaki (Eudoxiu).—Ales la 2 August 1872.—† 29 Ianuarie 1874.
Ionescu (Nicolae).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 24 Ianuarie 1905.
Istrati (Constantin).—Ales la 7 Aprilie 1899.—† 17 Ianuarie 1919.
35. **Kalinderu** (Ioan).—Ales la 13 Martie 1893.—† 11 Decemvrie 1913.
Kogălniceanu (Mihail).—Ales la 16 Septemvrie 1868.—† 20 Iunie 1891.
Kretzulescu (Nicolae).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† 26 Iunie 1900.
Laurian (August Treb.).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 25 Februarie 1881.
Maiorescu (Titu).—Numit la 20 Iulie 1867.—† 1 Iulie 1917.
40. **Mangra** (Vasile).—Ales la 27 Maiu 1909.—† 1 Octomvrie 1918.
Maniu (Vasile).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—† 10 Martie 1901.
Marian (Simeon Fl.).—Ales la 26 Martie 1881.—† 11 Aprilie 1907.
Marienescu (At. M.).—Ales la 26 Martie 1881.—† 7 Ianuarie 1914.
Massimu (Ioan C.).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 2 Iunie 1877.
45. **Melchisedec** (Episcop).—Ales la 10 Septemvrie 1870.—† 16 Maiu 1892.
Mocioni (Andrei).—Numit la 22 Aprilie 1866.—Ales membru onorar 12 Septemvrie 1870.—† 23 Aprilie 1880.
Moldovanu (Ioan M.).—Ales la 11 Aprilie 1894.—† 7 Sept. 1915.
Munteanu (Gavril).—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 17 Decemvrie 1869.
Naum (Anton).—Ales la 11 Martie 1893.—† 28 August 1917.
50. **Negruzzi** (Constantin).—Numit la 2 Iunie 1867.—† 25 August 1868.
Odobescu (Alexandru).—Ales la 10 Septemvrie 1870.—† 11 Noemvrie 1895.
Ollănescu (Dimitrie C.).—Ales la 11 Martie 1893.—† 20 Ianuarie 1908.
Papadopol-Calimach (Alex.).—Ales la 12 Sept. 1876.—† 18 Iunie 1898.
Papiu-Ilarianu (Alex.).—Ales la 16 Sept. 1868.—† 11 Octomvrie 1878.
55. **Poenaru** (Petre).—Ales la 10 Septemvrie 1870.—† 2 Octomvrie 1875.
Popea (Nicolae Episcop).—Ales la 8 Aprilie 1899.—† 26 Iulie 1908.
Porcius (Florian).—Ales la 10 Martie 1882.—† 17 Maiu 1906.

- Pușcariu** (Ioan). — Ales la 4 Aprilie 1900. — † 24 Decemvrie 1911.
Quintescu (Nicolae Ch.). — Ales la 14 Sept. 1877. — † 12 August 1913.
60. **Roman** (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 15 Septemvrie 1897.
Rosetti (Constantin A.). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 8 Aprilie 1885.
Sbiera (Ioan). — Numit la 11 Iunie 1866. — † Octomvrie 1916.
Sion (Gheorghe). — Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 1 Octomvrie 1892
Stamati (Constantin). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 26 Maiu 1876.
65. **Stefanelli** (Teodor V.). — Ales la 26 Maiu 1910. — † 23 Iulie 1921.
Ștefănescu (Grigorie). — Ales la 12 Septemvrie 1876. — † 20 Fevruarie 1911
Străjescu (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar
la 21 Septemvrie 1870. — † 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.). — Ales la 16 Sept. 1871. — † 8 Octomvrie 1914.
Teclu (Nicolae). — Ales la 2 Iulie 1879. — † Iulie 1916.
70. **Tocilescu** (Gr. G.). — Ales la 22 Martie 1890. — † 28 Septemvrie 1909.
Urechiă (Vasile A.). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 23 Noemvrie 1901.
Vasiciu (Dr. Paul). — Ales la 2 Iulie 1879. — † 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif). — Ales la 30 Martie 1891. — † 26 August 1907.
Xenopol (A. D.). — Ales la 11 Martie 1893. — † 27 Fevruarie 1920.
-

MEMBRII ONORARI

M. S. FERDINAND I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

(15 Martie 1890.)

M. S. MARIA, *Regina României.*

(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei.*

(6 Martie 1890.)

A. S. R. CAROL, *Principe al României,*

(17 Maiu 1921.)

5. **Antonovici Episcopul Iacov** (Huși). — Ales la 7 Iunie 1919.
Appell Paul (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Arion C. C. (București). — Ales la 21 Maiu 1912.
Arrhenius Svante A. (Stockholm). — Ales la 27 Maiu 1913.
Babelon Ernest (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
10. **Bălan Mitropolitul Nicolae** (Sibiiu). — Ales la 10 Iunie 1920.
Baldacci Antonio (Bologna). — Ales la 29 Maiu 1913.
Balthazard Dr. W. — (Paris). Ales la 11 Iunie 1919.
Bédier Joseph (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Bernát-Lendway Dr. (București). — Ales la 4 Aprilie 1908.
15. **Berthelot Daniel** (Paris) — Ales la 11 Iunie 1919.
Bonaparte Principele Roland (Paris). — Ales la 10 Iunie 1920.
Bormann Eugen (Viena). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Branisce Dr. Valeriu (Sibiiu) — Ales la 7 Iunie 1919.
- * **Bury I. B.** (Cambridge). — Ales la 25 Maiu 1913.
20. **Capellini Cav. Ioan** (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.
Cichorius Conrad (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
Clorogariu Episcopul Roman (Oradia-Mare). — Ales la 12 Iunie 1921.
Cristea Episcopul Dr. Miron (Caransebeș). — Ales la 7 Iunie 1919.
Croce Benedetto (Neapol). — Ales la 12 Iunie 1921.

25. *De Flers Robert* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
De Martonne Emmanuel (Paris).—Ales Corespondent la 26 Maiu 1912,
Onorar la 7 Iunie 1919.
De la Roncière Charles (Paris). — Ales la 7 Iunie 1919.
Diehl Charles (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Dima Gheorghe (Braşov). — Ales la 7 Iunie 1919.
30. *Domaszewski Alfred de* (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Duparc Louis (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
Enescu George (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
Fougères Gustave (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Fröhner Wilhelm (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
35. *Goldiş Vasile* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Gore Paul (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Grădişteanu Petre (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume Baron (Bruxelles).—Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye Filip (Geneva).—Ales la 29 Maiu 1913.
40. *Haller Albin* (Paris).—Ales la 28 Maiu 1909.
Hann Julius de (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head Barclay (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld Otto (Berlin).—Ales la 13 Aprilie 1894.
Hurmuzachi Constantin (Cernăuţi). — Ales la 7 Iunie 1919.
45. *Jagić Vatroslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
Janet Paul (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Jarník Dr. Ioan Urban (Praga).—Ales corespondent la 28 Maiu 1879,
Onorar la 7 Iunie 1919.
Klein Felix (Göttingen).—Ales la 29 Maiu 1913.
Kleinwächter Friderich (Cernăuţi). — Ales la 12 Iunie 1921.
50. *Lacour-Gayet G.* (Paris).—Ales la 11 Iunie 1919.
Lanciani Rodolfo (Roma).—Ales la 10 Iunie 1920.
Laveran Ch. L. A. (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Léger Louis (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann Gabriel (Paris).—Ales la 28 Maiu 1909.
55. *Lorenz Anton Hendrik* (Leyda).—Ales la 29 Maiu 1913.
Maniu Iuliu (Blaj). — Ales la 7 Iunie 1919.
Marie Pierre (Paris).—Ales la 28 Maiu 1912.
Meyer-Lübke W. (Frankfurt pe Maiu).—Ales la 28 Martie 1906.
Meynial Dr. E. (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
60. *Millet Gabriel* (Paris). — Ales la 12 Iunie 1921.

Mironescu Atanasie, fost Mitropolit Primat (M-rea Cernica).—Ales la 25 Maiu 1909.

Nicodim, Arhiepiscop (Huși). — Ales la 15 Octomvrie 1918.

Picard Emil (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.

Pick Behrend (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.

65. **Pimen-Georgescu**, Mitropolitul Moldovei (Iași). — Ales la 15 Oct. 1918.

Popovici Eusebie (Cernăuți).—Ales la 4 Aprilie 1908.

• **Pușcariu Arhimandritul Ilarion** (Sibiiu). -- Ales la 24 Maiu 1916.

Rayleigh Lord John William Strutt (Londra).—Ales la 22 Maiu 1914.

Rosetti Teodor (București). — Ales la 26 Martie 1891.

70. **Roux Dr. E.** (Paris).—Ales la 24 Maiu 1911.

Schlumberger G. L. (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.

Schuchardt Hugo (Graz).—Ales la 13 Septemvrie 1877.

Stroescu Vasile (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.

Suciu Dr. Vasile, Mitropolit (Blaj). — Ales la 11 Iunie 1919.

75. **Teutsch Dr. Friedrich** (Sibiiu). — Ales la 7 Iunie 1919.

Tiktin H (Berlin). — Ales la 7 Iunie 1919.

Vladimir Cavalier de Repta, Mitropolitul Bucovinei (Cernăuți).— Ales la 7 Iunie 1919.

Volterra Vitto (Roma).— Ales la 29 Maiu 1913.

Waldeyer W. (Berlin).—Ales la 28 Maiu 1912.

80. **Wilamowitz-Moellendorff Ulrich de** (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.

Zavoral Metodiu (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI

M. S. CAROL I, Regele României,

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septembrie 1867.

Decedat la 27 Septembrie 1914.

M. S. ELISABETA, Regina României (Carmen Sylva),

Proclamată la 30 Martie 1891.

Decedată la 18 Februarie 1916.

- Adrian** (General Gheorghe).—Ales la 13 Sept. 1875.—† 15 Octomvrie 1889
Ascoli (Graz. Isaia).—Ales la 13 Septembrie 1877.—† Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe).—Ales la 7 Sept. 1871.—† 14 Octomvrie 1904.
Baccelli (Guido).—Ales la 22 Martie 1906.—† 10 Ianuarie 1916.
Baillon (H.).—Ales la 28 Martie 1887.—† 7 Iulie 1895.
Barclay (Head).—Ales la 22 Maiu 1914.—† 12 Iunie 1914.
Barozzi (General C.).—Ales la 9 Aprilie 1905.—† 15 Aprilie 1921.
10. **Bataillard** (Paul).—Ales la 30 August 1872.—† 1 Martie 1894.
Béchamp (A.).—Ales la 28 Martie 1906.—† 18 Aprilie 1905.
Beernaert (August M. F.).—Ales la 25 Martie 1906.—† 6 Octomvrie 1912.
Benndorf (Otto).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 20 Ianuarie 1908.
Berthelot (I.).—Ales la 28 Martie 1906.—† 5 Martie 1907.
15. **Biondelli** (Bernardino).—Ales la 7 Septembrie 1871.—† 29 Iunie 1886.
Blanchard (Dr. Raphaël).—Ales la 22 Maiu 1911.—† 7 Februarie 1919.
Blaserna (Pietro).—Ales la 27 Maiu 1913.—† . . . 1917.
Boek (Dr. Francisc).—Ales la 9 Septembrie 1871.—† 19 Aprilie 1899.
Bosianu (Constantin).—Ales la 30 Iunie 1879.—† 21 Martie 1882.
20. **Bouchard** (Dr. Charles).—Ales la 18 Maiu 1911.—† 2 Martie 1915.
Brătianu (Ioan C.).—Ales la 19 Martie 1885.—† 4 Maiu 1891.
Câmpeanu (Petre).—Ales la 10 Septembrie 1871.—† 15 Aprilie 1893.
Cecchetti (Bartolomeo).—Ales la 22 Martie 1890.—† 4 Martie 1890.
Chasles (Philarete).—Ales la 9 Septembrie 1871.—† 18 Iulie 1873.
25. **Cihac** (Alex.).—Ales la 30 August 1872.—† 29 Iulie 1887.
Cihac (Dr. Iacob).—Ales la 30 August 1872.—† 17 Noemvrie 1888.

- Crețianu (Gheorghe).—Ales la 22 Martie 1882.— † 6 August 1887.
 Crookes (William).—Ales la 27 Maiu 1913. — † 1919.
 Cuciureanu (Dr. Gheorghe).—Ales la 10 Sept. 1871.— † 10 Ianuarie 1886.
30. Dahn (Felix). — Ales la 12 Aprilie 1894.— † 3 Ianuarie 1912.
 Darboux (Jean Gustave).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1917.
 De Gubernatis (Angelo).—Ales la 22 Martie 1895.— † 14 Fevruarie 1913.
 Desjardins (Ernest).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 9 Octomvrie 1886.
 Diefenbach (Lorenz).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 16 Martie 1883.
35. Diez (Frederic).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Maiu 1876.
 Egger (Emil).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 18 August 1885.
 Ehrlich (Dr. Paul).—Ales la 18 Maiu 1911.— † 20 August 1915.
 Fischer (Emil).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 14 Iulie 1919.
 Foerster Wilhelm.—Ales la 27 Maiu 1913. — † 18 Ianuarie 1921.
40. Gaudry (Albert).—Ales la 23 Martie 1904.— † 27 Noemvrie 1908.
 Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat.—Ales la 21 Maiu 1901. — † 24 Iunie 1909.
 Gonata (Ștefan).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 18 Septemvrie 1896.
 Grădișteanu (Grigorie).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 28 Fevruarie 1892.
 Grant Duff (Sir M.).—Ales la 12 Septemvrie 1875.— † 12 Ianuarie 1906.
45. Grecianu (Ștefan D.).—Ales la 9 Aprilie 1905.— † 1 August 1908.
 Grigorescu (Nicolae).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 21 Iulie 1907.
 Haynald (Cardinal Ludovic).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 4 Iulie 1891.
 Henry (Louis).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 23 Fevruarie 1913.
 Hurmuzaki (Nicolae).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 19 Septemvrie 1909.
50. Jireček (Constantin).—Ales la 29 Maiu 1914.— † 28 Decemvrie 1917.
 Ioanid (Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 27 Decemvrie 1888
 Ionescu (Ioan).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 17 Decemvrie 1891.
 Kotzebue (Wilhelm de).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 24 Octomvrie 1887.
 Kretzulescu (Constantin).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 20 Martie 1884.
55. Krumbacher (Karl).—Ales la 28 Martie 1906.— † 12 Decemvrie 1909.
 Lamprecht (Karl).—Ales la 25 Maiu 1913.— † 10 Maiu 1915.
 Lahovari (Gheorghe).—Ales la 25 Martie 1901.— † 13 Iunie 1909.
 Lasteyrie (Comite Ferdinand de).—Ales la 9 Sept. 1871.— † 14 Maiu 1879.
 Lepsius (Richard).—Ales la 30 August 1875.— † 10 Iulie 1884.
60. Linas (Charles de).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Aprilie 1887.
 Longperrier (Adrien de).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 14 Ianuarie 1882.
 Ludwig (Dr. Ernst).—Ales la 4 Aprilie 1908. — † 1/14 Octomvrie 1915.
 Mangiuca (Simeon).—Ales la 22 Martie 1890.— † 22 Noemvrie 1890.
 Marsy (Comite de).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 16 Maiu 1900.
65. Metchnikoff (I.).—Ales la 24 Maiu 1911.— † 18 Iulie 1916.

- Mihályi** (Mitropolitul Victor).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 17 Ianuarie 1918.
- Miklosich** (Dr. Franz de).—Ales la 15 Aprilie 1880.—† 7 Martie 1891.
- Mommsen** (Teodor).—Ales la 3 Iulie 1879.—† 19 Octomvrie 1903.
- Monlau** (Filip).—Ales la 12 Septemvrie 1870.—† 16 Februarie 1871.
70. **Müller** (Max).—Ales la 12 Septemvrie 1875.—† 15 Octomvrie 1900.
- Mureșianu** (Iacob).—Ales la 17 Septemvrie 1877.—† 17 Septemvrie 1887.
- Naniescu** (Iosif) Mitropolitul Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. —
† 26 Ianuarie 1902.
- Petruszewicz** (A. S.).—Ales la 22 Martie 1890.—† 11 Septemvrie 1913.
- Picot** (Emil).—Ales la 31 Maiu 1879.—† 13 Septemvrie 1918.
75. **Poincaré** (Jules-Henri).—Ales la 28 Maiu 1909.—† 4 Iulie 1912.
- Poincaré** (Lucien). — Ales la 11 Iunie 1919.—† 9 Martie 1920.
- Polizu** (Dr. Gheorghe A.).—Ales la 10 Septem. 1871.—† 18 Octom. 1886.
- Quinet** (Edgar).—Ales la 15 Septemvrie 1869.—† 27 Martie 1875.
- Rambaud** (Alfred).—Ales la 22 Martie 1895.—† 10 Noemvrie 1905.
80. **Ramsay** (Sir William).—Ales la 29 Maiu 1913.—† 1 August 1916.
- Sella** (Quintino).—Ales la 2 Aprilie 1883.—† 15 Martie 1884.
- Șiaguna** (Mitropolitul Andreiu).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 16 Iunie 1873.
- Silași** (Dr. Gr.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 5 Ianuarie 1897.
- Stanley of Alderley** (Lord Henry).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 10 Decemvrie 1903.
85. **Steenstrup** (J. Jap. Smith).—Ales la 12 Sept. 1870.—† 8 Iunie 1897.
- Sturdza-Scheianu** (Dimitrie).—Ales la 16 Aprilie 1907.—† 6 Februarie 1920.
- Suruceanu** (Ioan C.).—Ales la 11 Aprilie 1888.—† 18 Noemvrie 1897.
- Szabo** (Dr. Iosif).—Ales la 30 August 1872.—† 15 Decemvrie 1874.
- Tobler** (Adolf).—Ales la 30 August 1875.—† 5 Martie 1910.
90. **Torma** (Carol).—Ales la 22 Martie 1882.—† 17 Februarie 1897.
- Ubicini** (A.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† 15 Octomvrie 1884.
- Uvaroff** (Alexis S.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† Februarie 1885.
- Vegezzi-Ruscala** (G.).—Ales la 15 Septemv. 1869.—† 17 (29) Decemv. 1885.
- Virchow** (Rudolf).—Ales la 6 Aprilie 1902.—† 23 August 1902.
- White** (Sir William A.).—Ales la 17 Martie 1885.—† 16 Decemv. 1892.

MEMBRII CORESPONDENȚI

I. LA SECȚIUNEA LITERARĂ.

Români:

- Adamescu *Gheorghe* (București).—Ales la 12 Iunie 1921.
Agârbiceanu *Ioan* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bănescu *Nicolae* (Cluj).—Ales la 10 Iunie 1920.
Bărbulescu *Ilie* (Iași).—Ales la 4 Aprilie 1908.
5. Bassarabescu *I. A.* (Ploești).—Ales la 25 Maiu 1909.
Burada *Teodor T.* (Iași). — Ales la 25 Martie 1887.
Dan *Dimitrie* (Cernăuți). — Ales la 23 Martie 1904.
Ghibu *Onisifor* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Gorovei *Artur* (Folticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
10. Halipa *Pantelimon* (Chișinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Hodoș *Enea* (Sibiiu).—Ales la 23 Martie 1904.
Murnu *Gheorghe* (București).—Ales la 25 Maiu 1909.
Ortiz *Ramiro* (București). — Ales la 10 Iunie 1920.
Papahagi *Pericle* (Silistria).—Ales la 26 Maiu 1916.
15. Procopovici *Alexe* (Cernăuți). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bădulescu-Pogoneanu *Ioan* (București).—Ales la 4 Iunie 1919.
Sandu-Aldea *Constantin* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Simionescu-Râmnicleanu *Marin* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Speranția *Teodor D.* (București).—Ales la 31 Martie 1891.
— Un loc vacant.

Străini:

- Bartoli *Mateiu* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *M. H.* (Frankfurt pe Main).—Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Cernăuți).—Ales la 29 Maiu 1914.
Roques *Mario* (Paris).—Ales la 29 Maiu 1914.
5. Rosny *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga).—Ales la 18 Maiu 1911.

Weigand *Dr. Gustav* (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
 Zauner *Ad.* (Graz). — Ales la 29 Maiu 1914.

II. LA SECȚIUNEA ISTORICĂ

Români:

- Bogrea *Vasile* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
 Brătescu *Constantin* (Constanța). — Ales la 5 Iunie 1919.
 Cuza *A. C.* (Iași). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 Docan *N.* (București). — Ales la 26 Maiu 1915.
 5. Dragomir *Dr. Silviu* (Cluj). — Ales la 26 Maiu 1916.
 Filitti *I. C.* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
 Frățiman *Justin* (Chișinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Ghibănescu *Gh.* (Iași). — Ales la 11 Aprilie 1905.
 Hârjeu *General C. N.* (București). — Ales la 27 Maiu 1909.
 10. Longinescu *Ștefan* (București). — Ales la 24 Maiu 1910.
 Meteș *Preotul Ștefan* (Boholt). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Moisil *Constantin* (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Negulescu *P. P.* (București). — Ales la 19 Maiu 1915.
 Păclișan *Preotul Zenovie* (Blaj). — Ales la 5 Iunie 1919.
 15. Popa-Liseanu *Gheorghe* (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
 Popescu *Diaconul Nicolae* (București). — Ales la 10 Iunie 1920.
 Popovici *Gheorghe* (Lugoș). — Ales la 29 Maiu 1909.
 Russo *Demostene* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
 Slavici *Ioan* (București). — Ales la 22 Martie 1882.
 20. Ursu *Ioan* (Cluj). — Ales la 25 Maiu 1910.
 Zotta *Sever* (Iași). — Ales la 7 Iunie 1919.

Străini:

- Bastera *Ramon de* (Madrid). — Ales la 12 Iunie 1921.
 Ghedeon *Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
 Guillouard *Louis Vincent* (Caën). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 Kadlec *Karel* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
 5. Nys *Ernest* (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
 Radonić *Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
 Romstorfer *Karl A.* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
 Strzygowski *Iosif* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
 Tamm *Traugott*. (— ? —). — Ales la 2 Aprilie 1891.

III. LA SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Români:

- Atanasiu I. (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
Athanasie Sava (Iași). — Ales la 10 Iunie 1920.
Borcea Ioan (Iași). — Ales la 5 Iunie 1919.
Botezat Eugeniu (Cernăuți). — Ales la 25 Maiu 1913.
5. Călugăreanu Dr. D. (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Cantacuzino Dr. I. (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
Climescu C. (Iași). — Ales la 31 Martie 1892.
Constantinescu Gogu (Londra). — Ales la 10 Iunie 1920.
Cosmovici Leon (Iași). — Ales la 11 Martie 1893.
10. Gerota Dr. D. (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
Hurmuzescu Dr. Dragomir (București). — Ales la 24 Maiu 1916.
Ionescu Ioan (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Levaditi Dr. C. (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Moldoveanu Dr. I. (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
15. Panaitescu General Scarlat (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Pompeiu D. (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
Riegler Dr. Em. (Iași). — Ales la 23 Martie 1904.
Ștefănescu Sabba (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Teodorescu Em. C. (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
20. Vasilescu-Karpen Nicolae (București). — Ales la 5 Iunie 1919.

Străini:

- Bois Dr. Léon du (Baltimore. Maryland). — Ales la 12 Iunie 1921.
Kelly Dr. Howard A. (Baltimore. Maryland). — Ales la 12 Iunie 1921.
Montandon A. L. (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore Fernand de (Chili). — Ales la 27 Maiu 1913.
5. Nicholas Francis C. (Baltimore. Maryland). — Ales la 12 Iunie 1921.
Pittard Eugène (Geneva). — Ales la 7 Iunie 1919.
-

MEMBRII CORESPONDENȚI DECEDAȚI.

- Assaky (Dr. G.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 22 Aprilie 1899.
- Asser T. M. C. — Ales la 1 Aprilie 1903. — † 6 Iunie 1914.
- Bamberg (Dr. Felix).—Ales la 2 Aprilie 1891.— † 31 Ianuarie 1893.
- Barcianu (Sava Popovici).—Ales la 15 Septemvrie 1869.—† 17 Martie 1879.
5. Boiu (Zaharia).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 24 Octomvrie 1903.
- Brătianu (General C. I.).—Ales la 10 Aprilie 1899.— † 6 Ianuarie 1910.
- Broșteanu (Petre).—Ales la 1 Aprilie 1889. — † Ianuarie 1920.
- Codrescu (Teodor).—Ales la 2 Aprilie 1886. — † 22 Martie 1894.
- Culianu (N.). — Ales la 1 Aprilie 1889. — † 28 Noemvrie 1915.
10. Demetrescu (Anghel).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 22 Iulie 1903.
- Densușianu (Aron).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 4 Septemvrie 1900.
- Densușianu (Nicolae).—Ales la 6 Aprilie 1880.— † 25 Martie 1911.
- Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 10 Iulie 1914.
- Eliad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912.— † 24 Maiu 1914.
15. Esarcu (Constantin).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 8 Iunie 1898.
- Gogu (Constantin).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 30 Ianuarie 1897.
- Goldiș (Episcop Iosif).—Ales la 22 Martie 1882.—† 23 Martie 1902.
- Ionnescu-Gion (G. I.).—Ales la 1 Aprilie 1889.— † 29 Iunie 1904.
- Janka (Victor).—Ales la 22 Martie 1882.— † 9 August 1890.
20. Jung (Dr. Julius).—Ales la 13 Septemvrie 1877. — † 1910.
- Kalinderu (Dr. N.).—Ales la 29 Martie 1890.— † 16 Aprilie 1902.
- Kaluzniacki (Dr. E.). — Ales la 20 Martie 1890. — † 21 Iunie 1914.
- Kanitz (August).—Ales la 22 Martie 1882.— † 30 Iunie 1896.
- Lambrior (Alexandru).—Ales la 2 Martie 1882.— † 20 Septemvrie 1883.
25. Laurian (D. Aug.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 25 Octomvrie 1906.
- Lecomte du Noüy (A.).—Ales la 25 Martie 1887.—† 11 Noemvrie 1914.
- Legrand (Emil).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 15 Noemvrie 1903.
- Mărgărit (Apostol).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 22 Iulie 1903.
- Meșiota (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 19 Ianuarie 1878.
30. Mihályi (Ioan). — Ales la 25 Martie 1901. — † 14 Octomvrie 1914.

- Negreanu** (Dimitrie).—Ales la 11 Martie 1893.—† 30 Aprilie 1908.
Nenițescu (Ioan).—Ales la 18 Martie 1896.—† 23 Fevruarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 9 Iulie 1885.
Odhner (C. T.).—Ales la 20 Martie 1890.—† 1904.
35. **Oniț** (Virgil).—Ales la 3 Aprilie 1902.—† 8/21 Octomvrie 1915.
Petrescu (Dr. Z.).—Ales la 18 Martie 1885.—† 16 Decemvrie 1901.
Petrino (Dimitrie).—Ales la 17 Septemvrie 1877.—† 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 3 Martie 1892.
40. **Popovici** (Gh.).—Ales la 11 Aprilie 1905.—† 12 Iulie 1905.
Robescu (C. F.).—Ales la 10 Sept. 1871.—† 1920.
Schrader (Otto).—Ales la 30 Martie 1891.—† 21 Martie 1919.
Suțu (Dr. Alexandru).—Ales la 11 Aprilie 1881.—† 1920.
Roman (Visarion).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.).—Ales la 20 Martie 1890.—† 1 Maiu 1915.
45. **Romniceanu** (M.).—Ales la 23 Martie 1904.—† 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons).—Ales la 3 Aprilie 1902.—† 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen).—Ales la 12 Martie 1885.—† 16 Iulie 1890.
Șerbănescu (Colonel T.).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu (Ioan) (București).—Ales la 9 Aprilie 1897.—† 1917.
50. **Vărgolici** (Ștefan).—Ales la 25 Martie 1887.—† 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.).—Ales la 7 Aprilie 1897.—† 25 Decemvrie 1902.
-

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE ÎN ANUL 1921—22.

A. DELEGAȚIUNEA.

Președintele Academiei Române	Onciul D.
Asesori (Vicepreședinți): din <i>Secțiunea Literară</i> .	Brătescu-Voinești I.
din <i>Secțiunea Istorică</i> .	Pârvan V.
din <i>Secțiunea Științifică</i> .	Antipa Gr.
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922)	Negruzzi I. C.

B. SECȚIUNILE.

I. SECȚIUNEA LITERARĂ.

Președinte	Negruzzi I. C. (București).
Vicepreședinte	Brătescu-Voinești I. (București)
Secretar (pe 7 ani, 1921—1928)	Bianu I. (București)

II. SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Președinte	Sutzu M. C. (București).
Vicepreședinte	Gusti D. (București)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926)	Pârvan V. (București)

III. SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Președinte	Marinescu Dr. G. (București)
Vicepreședinte	Simionescu I. (Iași)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926).	Antipa Gr. (București)

C. COMISIUNILE.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:

Bianu I., Pârvan V., Antipa Gr., Secretarii Secțiunilor.

II. Membru Conservator al Colecțiunii numismatice: Sutzu M. C.

III. Comisiunea pentru Premiul Năsturel de 4.000 lei din 1922:

Din Secțiunea Literară:

Bianu I., Negruzzi I. C., Sadoveanu M., Zamfirescu D.

Din Secțiunea Istorică:

Iorga N., Lupaș I., Mehedinți S., Rădulescu A.

Din Secțiunea Științifică:

Antipa Gr., Craițnicianu Gen. Gr., Marinescu Dr. G., Saligny A.

IV. Comisiunile pentru lucrările intrate la următoarele premii din 1922:

- a) *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei, despre: *Vieța păstorească la Români*:
Bogdan-Duică G., Densușianu O., Pușcariu S.
- b) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), despre: *Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei*:
Densușianu O., Ciobanu St., Pușcariu S.
- c) *Alexandru Ioan Cuza* de 20.000 lei, despre *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*:
Iorga N., Onciul D., Pârvan V.
- d) *Năsturel*, de 5.000 lei, despre *Istoria militară a Românilor din țările ce au făcut parte din monarhia habsburgică*:
Iorga N., Nistor I., Generalul C. N. Hârjeu (membru corespondent)
- e) *Principesa Alina Știrbei*, de 8.500 lei, despre: *Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne*:
Lăpădatu Al., Lupaș I., Vâlsan G.
- f) *San-Marin* de 2.000 lei, despre: *Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic*:
Gusti D., Mehedinți S., Rădulescu A.
- g) *Anastase Toncoviceanu*, de 1.000 lei, despre: *Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din țările liberate*:
Iorga N., Lăpădatu Al., Onciul D.

V. Comisiunea financiară: **Antipa Gr., Mehedinți S., Țițeica G.**

VI. Comisiunea Fundațiunii *Adamachi*: **Negruzzi I. C., Poni P., Simionescu I.**

VII. Comisiunea școlară: **Mehedinți S., Onciul D., Pârvan V.**

VIII. Comisiunea Fondurilor *I. Fătu* și *I. Scorțeanu*: **Bârseanu A., Gusti D., Negruzzi I. C., Onciul D., Pârvan V.**

IX. Comisiunea Dicționarului: **Bianu I., Crainicianu Gr. General, Hepites St. C., Onciul D., Negruzzi I. C., Zamfirescu Duiliu.**

X. Comisiunea pentru localul Bibliotecii: **Antipa Gr., Bianu I., Poni P., Saligny A.**

XI. Comisiunea pentru studiul propunerii de reorganizare a Academiei: **Antipa Gr., Gusti D., Mehedinți S., Pârvan V., Pușcariu S.**

XII. Comisiunea pentru portretele membrilor răposați și busturile foștilor președinți: **Bianu I., Hepites St. C., Negruzzi I. C., Sutz M. C., Zamfirescu Duiliu.**

CUPRINSUL

PARTEA I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

18 Iunie 1920 — 29 APRILIE 1921.

	Pagina
1. Ședința publică dela 18 Iunie 1920.	
D-l Președinte D. Onciul salută pe noii membri G. Vâslan și R. Ortiz	3
D-nii G. Vâlsan și R. Ortiz mulțumesc	»
D-l N. Iorga despre <i>Vechimea culturii porumbului la noi</i>	5
D-l D-r. V Babeș despre <i>Cercetări noi asupra valorii nutritive a porumbului și despre raportul ei cu pelagra</i>	»
Direcțiunea Muzeului de Antichități din București anunță primirea celor 7 manuscrise slave ale Muzeului, ridicate de germani dela Academie	»
Hotărâre de a se publica în <i>Anale Mănăstirea Sucevița</i> de D. Dan; <i>Manuscrisele bibliotecii episcopiei greco-catolice române din Oradea-Mare</i> de D-r. Iacob Radu	»
2. Ședința dela 25 Iunie 1920.	
D-l I. Bianu prezintă documente istorice	6
Invitația Societății Regale din Londra pentru asociere la publicarea Catalogului Internațional al literaturii științifice	»
D-l Președinte D. Onciul salută pe d-l membru onorar D-r Valeriu Braniște, care mulțumește	»
D-nii Emil Racoviță, V. Bogrea, N. Bănescu, Sava Atanasiu, mulțumesc pentru alegerea lor de membrii activi și corespondenți	7
D-nii Gr. Antipa și G. Țițeica despre neputința Academiei de a lua parte la Continuarea Catalogului Internațional de literatură științifică	8
D-l St. C. Hepites propune să se ceară dela Stat ajutorul necesar pentru Catalogul internațional de literatură științifică	»
D-l St. C Hepites dăruiește o dagherotipie	»
3. Ședința publică dela 9 Iulie 1920.	
D-l N. Iorga despre <i>Un poet al irendentismului român: Romul Scriban</i>	»
D-l N. Iorga oferă scrierea d-lui Roberto Almagia <i>La Geografia</i>	9
4. Ședința publică dela 17 Septemvrie 1920.	
D-l Președinte D. Onciul salută pe membrii Academiei și anunță moartea lui Teodor Stefanelli	»
D-l N. Iorga despre: <i>Descoperirile istorice dela biserica domnească din Curtea de-Argeș; Un negustor bucureștean acum 100 de ani; Persistența cărții românești la populațiunea de băștină din Basarabia de sud în tot timpul stă-</i>	

	Pagina
<i>pânirii rusești și legăturile culturale dintre Românii din nordul Dobrogei și populațiunea românească de pe malul stâng al Dunării</i>	9
5. Ședința dela 21 Septemvrie 1920.	
Principele Roland Bonaparte, d-nii Rodolfo Lanciani, D-r D. Călugăreanu și D-r Iuliu Moldovanu mulțumesc pîntru alegerea lor de membri onorari și corespondenți	10
Ministerul Instrucțiunii dăruște documente istorice. D-l <i>Al. A. Saligny</i> , după cererea Ministerului Lucrărilor Publice, este delegat pentru școala Politehnică din București	11
D-l <i>I. Bianu</i> despre documente vechi românești găsite la primăria comunei Ocna Sibiului	"
Academia Regală Belgiană invită la a 75-a aniversare a Secției de Arte Frumoase	"
Dela Marele Stat Major se primește în dar <i>Atlas Topographique et Militaire</i> din 1758	"
D-l <i>N. Iorga</i> dăruște o scriere a sa	12
6. Ședința din 8 Octomvrie 1920.	
Academia de științe din Baltimore a Statului Maryland anunță schimbul de membrii corespondenți	"
D-l <i>V. Pârvin</i> prezintă o scrisoare a d-lui John G. White din Cleveland Statul Ohio, care cere cărți de folclor și texte vechi românești pentru biblioteca publică din Cleveland	"
Uniunea Academică internațională întreabă dacă Academia va contribui la publicarea scrierilor lui Hugo Grotius	13
D-l <i>I. Caragiani</i> oferă din partea Căpitanelului I. T. Ulic scrieri de ale sale.	"
7. Ședința publică dela 15 Octomvrie 1920.	
D-l Președinte D. Onciul salută pe d-l membru corespondent Gogu Constantinescu, care mulțumește	"
D-l <i>M. C. Sutz</i> despre <i>Unitățile ponderale din Egipt și bobul de grâu chaldean</i>	14
D-l <i>C. N. Mateescu</i> , profesor la Râmnicu-Vâlcei, dăruște trei chrisoave slavonești din sec. XVI.	"
D-l <i>Gr. Antipa</i> prezintă din partea profesorului Dr. E Perroncito lucrarea <i>Boala Minerilor dela St. Gothard și Simplon</i>	"
D-l D. Onciul delegat la deschiderea Universității din Cernăuți.	
8. Ședința publică dela 22 Octombrie 1920.	
D-l <i>N. Iorga</i> despre <i>Stefan, fiul lui Alexandru Vodă Lăpușeanu; Românii în câteva isoave medievale apusene</i>	"
9. Ședința dela 29 Octomvrie 1920.	
D-l Președinte D. Onciul despre a 45-a aniversare a M. S. Roginei.	15
D-l D. Onciul despre inaugurarea Universității din Cernăuți.	"
D-l <i>I. Bianu</i> prezintă un album conținând bisericile de lemn din Ucraina.	17
Deciziunea de a se tipări în Anale <i>Acțiunea extractului de Bryonia alba asupra inimii și circulațiunii</i> de Dr. Ar. Grădinescu.	"
10. Ședința dela 5 Noemvrie 1920.	
D-l <i>N. Iorga</i> prezintă o pagină de manuscris dintr'un <i>Chiriahodromion</i> din secolul al XVIII-lea.	"

Primăria oraşului Olteniţa dăruieşte un act de cununie din 1877 liberat de Exarhia Bulgară, Mitropolia Durostolo-Cervensca, tipărit în limba română.	17
Cererea Ministerului Lucrărilor Publice de a se da în viitor burse şi elevilor dela Şcoala Politehnică din Timişoara.	18
D-nii N. Iorga şi V. Pârvan aleşi directori la Şcolile Superioare româneşti înfiinţate la Paris şi Roma.	»
11. Şedinţa dela 12 Noemvrie 1920.	
Dela d-l O. Tafrali se primeşte în dar scrierea sa: <i>Les Fresques de l'Eglise Saint-Nicolas de Courtea-de-Argeş</i> , de O. Tafrali.	»
D-nii N. Iorga şi D. Onciul despre valoarea acestei cărţi.	»
Participarea la lucrările Uniunii Academice internaţionale-proponeri şi decizii.	19
Discuţii asupra acestei propuneri.	»
12. Şedinţa publică dela 19 Noemvrie 1920.	
D-l N. Iorga despre <i>Valoarea isvoarelor vechi Ungureşti despre Ramâni</i>	20
13. Şedinţa dela 26 Noemvrie 1920.	
D-l D. Onciul anunţă moartea membrului corespondent străin Otto Schrader.	»
14. Şedinţa dela 3 Decemvrie 1920.	
Invitarea de către Academia de Medicină din Franţa la jubileul de 100 de ani dela înfiinţarea ei.	»
Deciziunile Secţiunii istorice	21
D-l O. Densuşianu despre Otto Schrader.	»
D-l St. C. Hepites prezintă manuscrise rămase dela Dr. D. Grăcescu.	22
15. Şedinţa dela 10 Decemvrie 1920.	
D-l D. Gusti prezintă <i>Arhiva pentru Ştiinţa şi reforma socială</i> anul II No. 13	»
16. Şedinţa dela 17 Decemvrie 1920.	
Telegramă către Academia de medicină din Paris.	23
Gubernul francez dăruieşte reviste literare franceze abonate pentru Academie.	»
Testamentul Generalului de divizie Ion Manoil Manu.	»
D-l St. C. Hepites prezintă o publicaţie a sa.	24
17. Şedinţa dela 24 Decemvrie 1920.	
D-l I. Nistor prezintă calendarul «Glasul Bucovinei» pe anul 1921.	»
D-l Dr. St. Wedkiewicz, profesor la Universitatea din Poznan mulţumeşte pentru publicaţiile trimise.	»
Manuscrisul P. S. S. Episcopul Dimitrie Radu dela Oradea-Mare	»
Dela părintele D. Dan din Cernăuţi se primeşte în dar un manuscris al Alexandriei scris în 1788.	25
Dela d-l Dr. Björkmann din Stockholm se primesc publicaţii cu poezii româneşti traduse în limba suedeză	»
18. Şedinţa dela 31 Decemvrie 1920.	
Testamentul Doctorului Corneliu Păcuraru-Bianu	27
Fondul Dimitrie (Mitiţă) Bârzanu	»
D-l St. C. Hepites prezintă <i>Procès-Verbeaux des Séances, Session 1920</i> a Comitetului Internaţional de Măsuri şi Greutăţi.	»
19. Şedinţa dela 21 Ianuarie 1921.	
D-l D. Onciul anunţă moartea lui Ioan Caragiani	28
D-l V. Pârvan prezintă o scriere a sa	»

	Pagina
D-l I. Bianu propune comemorarea a 600 de ani dela moartea lui Dante Alighieri.	28
Publicațiile prezentate la premiile din 1921	29
Propunere pentru modificarea regulamentului Marelui Premiu Năsturel	31
20. Ședința dela 28 Ianuarie 1921.	
Transferarea rămășițelor pământești a lui C. Vernescu la București	"
Academia Regală Belgiană din Bruxelles mulțumește pentru felicitările trimise și cere delegați la conferința Uniunii Academiei Internaționale	32
Propuneri pentru sărbătorirea lui Dante Alighieri	"
Propunere pentru comemorarea lui Petru Maior	"
21. Ședința publică dela 4 Februarie 1921.	
D-l Dr. V. Babeș despre <i>Cercetări și considerațiuni asupra apendicitei</i>	33
22. Ședința publică dela 11 Februarie 1921	
D-l D. Onciul salută pe d-l Paul Gore, membru onorar din Basarabia, care mulțumește	"
D-l N. Iorga despre: Câteva informațiuni nouă privitoare la istoria Românilor.	34
D-l D. Onciul cuvântare a rostită la reinmormântarea lui Const. Vernescu la București	"
D-l I. Bianu despre Catalogul Internațional de Literatură Științifică	36
D-l St. C. Hepites anunță moartea lui Wilhelm Foerster	"
23. Ședința solemnă dela 18 Februarie 1921. — Un secol dela moartea lui Petru Maior.	
D-l Președinte D. Onciul despre comemorarea lui Petru Maior.	37
D-l N. Iorga despre Petru Maior	"
Legățiunea Regală a Bulgariei trimite publicațiunea <i>L'Ancien Art Bulgare par Bogdan Filow</i>	"
D-l N. Iorga despre această publicațiune	"
D-l V. Pârvan despre participarea Academiei Române la «Uniunea Academică Internațională a Artelor Frumoase»	"
24. Ședința dela 25 Februarie 1921.	
D-l Președinte D. Onciul anunță moartea Paulinei Alecsandri, soția poetului Vasile Alecsandri	40
D-l L. Mrazec numit membru in comitetul de perfecționare al Școalei Politehnice din Timișoara	"
D-l I. Bianu prezintă un manuscris din 1774 din Maramureș	"
25. Ședința solemnă extraordinară dela 1 Martie 1921. In onoarea A. S. R. Principelui Nicolae al Greciei.	
D-l Secretar General I. C. Negruzzi salută pe A. S. R. Principele Nicolae al Greciei	41
Răspunsul A. S. R. Principelui Nicolae	"
D-l Dr. V. Babeș despre <i>Turbarea intermitentă, importanța ei pentru tratamentul antirabic</i>	42
D-l N. Iorga despre <i>Relațiunile culturale și de familie dintre Români și Greci.</i>	"
D-l N. Iorga salută pe Principele Sapieha, Ministrul Afacerilor Străine al Poloniei care mulțumește	"
26. Ședința dela 4 Martie 1921,	

	Pagina
Căsătoria A. S. R. Principesei Elisabeta cu A. S. R. Principele Gheorghe moștenitorul tronului Greciei. Delegațiunea Academiei în audiență de felicitare.	
Cuvântarea d-lui Președinte D. Onciul	43
27. Ședința publică dela 11 Martie 1921.	
D-l D. Onciul despre celebrarea căsătoriei A. S. R. Principele Moștenitor Carol cu Princesa Elena a Greciei la Atena	44
D-l I. Bianu prezintă un portret al lui Mihai Viteazul și cărți vechi	45
28. Ședința dela 18 Martie 1921.	
Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale invită Academia la parastasul pentru A. D. Xenopol	47
Propunere pentru comemorarea a 100 de ani dela nașterea lui Vasile Alecsandri	"
D-l D. Onciul prezintă ca dar din partea d-lui Mauriciu Blank un manuscris vechiu românesc	48
D-l N. Iorga prezintă publicațiunea <i>La Obra de Trajano</i> de Ramon de Basterra.	"
D-l S. Mehedintzi propune comemorarea donatorilor defuncți ai Academiei . .	"
29. Ședința publică dela 25 Martie 1921.	
D-l N. Iorga despre <i>Relații româno-polone după epoca omagiului moldovenesc</i>	"
D-l N. Iorga prezintă publicațiuni de ale sale	"
D-l Carl Schuchhardt trimite o publicațiune a sa	49
Academia către Ministerul Instrucțiunii, cerând ajutorul necesar pentru întreținerea bibliotecii și a localului	"
30. Ședința dela 1 Aprilie 1921.	
Rectoratul universității din Cluj trimite publicațiunea <i>Fêtes de l'inauguration de l'Université Roumaine de Cluj 31 janvier—2 février 1920</i>	51
31. Ședința publică dela 8 Aprilie 1921.	
D-l N. Iorga despre <i>Relații româno-polone după epoca omagiului moldovenesc</i> .	"
32. Ședința dela 15 Aprilie 1921	
D-l Arhitect I. N. Socolescu dăruiește un inel de aur din 1699	"
Centrala Băncilor Populare dă 5000 lei pentru tipărirea lucrărilor pentru sărbătorirea centenarului lui Tudor Vladimirescu	"
D-l Arhitect I. N. Socolescu face donațiune pentru instituirea unui premiu asupra <i>Arhitecturii și Artelor decorative românești</i>	"
D-l St. C. Hepites prezintă lucrările: <i>Considerațiuni generale asupra regimului precipitațiunilor atmosferice în România de Enric Oteteleșanu și G. D. Elefteriu; Buletinul lunar al Institutului Meteorologic Central al României</i>	56
D-l I. Bianu propune comemorarea Membrilor Academiei Române numiți prin decrete domnești la 1866 și 1867.	"
33. Ședința publică dela 22 Aprilie 1921.	
D-l St. C. Hepites anunță moartea generalului Ajutant Barozzi	"
D-l N. Iorga despre <i>Relațiile moldo-polone în secolul XVIII și al XIX</i> . . .	57
Dela Societatea Ocrotirea Orfanilor de Răsboiu se primește invitație la al doilea congres al ei	"
Ministrul Cultelor și al Artelor anunță că nu poate prevedea în bugetul lui suma necesară pentru Uniunea Academică Internațională de Arte-Frumoase .	"
D-l N. Iorga dăruiește din partea d-lui G. I. Brătianu reproducerea fotografică a <i>Actului papal dela 1251 pentru Ospitalierii în țara Românească</i>	"
D-l N. Filodor, Ministru plenipotențiar, dăruiește trei publicațiuni grecești privitoare la România	"

Hotărâre de a se publica în Memoriile Secțiunii literare lucrarea d-lui Ramiro Ortiz <i>Materia epică în lirica italiană din întâiele timpuri</i>	57
Hotărâre de a se publica în «Studii și Cercetări» lucrarea d-lui Gr. Antipa <i>Dunărea cu problemele ei științifice, economice și politice</i>	»
34. Ședința dela 13 Maiu 1921.	
Cuvântarea d-lui Președinte D. Onciul la Palatul Regal cu ocazia căsătoriei A. S. R. Principelui Moștenitor Carol cu Prințesa Elena a Greciei	58
D-l N. Iorga prezintă în dar publicațiuni din partea Abatelui Mănăstirii Montecasino	59
D-l O. Lugoșianu dăruiește un manuscris românesc din 1830 și mai multe acte și scrisori din anii 1826 și 1863	»

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1921.

1. Ședința dela 15 Maiu 1921.	
D-l Președinte D. Onciul: cuvânt la deschiderea sesiunii generale	60
Programa lucrărilor sesiunii	62
D-l Secretar general I. C. Negruzzi citește <i>Raportul asupra lucrărilor făcute în anul 1920—21</i>	65
2. Ședința dela 16 Maiu 1921.	
D-l D-r Göran Björkman, consul onorar al Braziliei în Suedia, trimete reviste și ziare, conținând traduceri din poeți români, în limba suedeză	91
Propuneri pentru schimbări de regulament	»
Propuneri pentru păstrarea averii mobile aflată în casa lui Vasile Alecsandri la Mircești	92
3. Ședința dela 17 Maiu 1921.	
Cuvântarea d-lui Președinte D. Onciul pentru proclamarea A. S. R. Principelui Moștenitor Carol ca Membru Onorar	»
Dela d-l M. Beza se primește o lucrare a sa	93
Dela d-na Al. Em. Lahovari se primește publicațiunea despre părintele său Nicolae Crețulescu. <i>Viața și faptele lui. 1812—1900</i> de A. D. Xenopol	»
Raportul Comisiunii financiare pentru 1919—20.	94
Comisiunea financiară aleasă pentru 1920—21	95
Raportul Comisiunii fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu pentru 1920	»
Comisiunea fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu pentru 1921	97
4. Ședința dela 18 Maiu 1921.	
Raportul comisiunii școlare pentru anul 1920—21	»
Raportul comisiunii bibliotecii pentru anul 1920	99
5. Ședința dela 19 Maiu 1921.	
D-l Gr. Antipa prezintă ca dar din partea d-lui Ion Gh. Vidrașcu o lucrare a sa.	105
D-l V. Părvan citește raportul comisiunii pentru revizuirea și unificarea regulamentului general	»
D-l D. Onciul citește propunerea pentru adăogirea unui alineat la regulamentul premiilor (art. 4)	107

6. Ședința dela 20 Maiu 1921.

Invitația comitetului pentru comemorarea centenarului nașterii lui Ion C. Brătianu	108
Hotărîre ca Academia să participe la acest centenar	108
Hotărîre de a se publica în «Etudes et Recherches» lucrarea d-lui G. Țițeica <i>Géométrie différentielle projective des réseaux</i>	»
D-l D. Onciul despre modificarea propusă în regulamentul premiilor	»

7. Ședința dela 21 Maiu 1921.

Votarea nouilor dispozițiuni în Regulamentul premiilor	10
--	----

8. Ședința dela 23 Maiu 1921.

Cuvîntarea d-lui Președinte D. Onciul cu ocazia a 55-a aniversare dela întemeierea dinastiei românești	»
Consiliul orașului Oradia Mare cere publicații pentru înființare de biblioteci publice în acel județ	110

9. Ședința solemnă din 24 Martie 1921.—Centenarul nașterii lui Ion C. Brătianu.

D-l Președinte D. Onciul despre centenarul nașterii lui Ion C. Brătianu . . .	»
D-l N. Iorga cuvîntare festivă despre Ioan C. Brătianu	»

10. Ședința dela 25 Maiu 1921.

D-l Sextil Pușcariu propune un nou alineat la Regulamentul premiilor . . .	111
D-l Președinte D. Onciul despre audiența la A. S. R. Principele Moștenitor spre a-l comunica proclamarea Sa de Membru Onorar	»
M. S. Regele adresează scrisoare către Academia Română	112

11. Ședința dela 26 Maiu 1921.

D-l I. Simionescu cetește propunerile comisiei fondului Adamachi pentru modificarea regulamentului	113
D-l D. Onciul și I. C. Negruzzi despre ridicarea monumentului unirii tuturor Românilor	»

12. Ședința solemnă dela 27 Maiu 1921.

D-l Președinte D. Onciul, despre sexcentenarul lui Dante Alighieri	114
D-l Secretar General I. C. Negruzzi salută pe d-l Ministru al Italiei, care răs-punde și prezintă în dar un exemplar din cartea <i>La Divina Comedia di Dante Alighieri, nell'arte del cinquecento</i> (Michel Angelo, Raffaello, Zuccari, Visari etc.)	116
D-nii N. Iorga și Ramiro Ortiz rostesc cuvîntări pentru comemorarea lui Dante.	»
Ministrul Italiei comunică că Guvernul Italian a redeschis școalele românești din Istria închise de Austriaci	»

13. Ședința publică dela 28 Maiu 1921.

D-l M. C. Sutzcu despre <i>Privire generală asupra originelor și a modului de formațiune a unităților ponderale antice și stabilirea legăturilor firești ce ar exista între ele</i>	117
D-l D. Onciul despre audiența la M. S. Regele	»
Secțiunea literară propune pentru a fi ales membru activ d-l Mihail Sadoveanu	»
Raportul Comisiei pentru examinarea lucrărilor făcute în 1920—1921 . . .	»

14. Ședința dela 30 Maiu 1921.

Ministerul Afacerilor Străine trimite din partea autorului, <i>La obra de Trajano de Ramon de Basterra</i>	120
D-l Pericle Papahagi despre corespondența și manuscrisele rămase dela Ioan Caragiani	»

	<i>Pagnat</i>
Propuneri pentru modificare de Statute	»
Secțiunea istorică propune pentru a fi ales membru activ George Bengescu	»
D-l <i>D. Gusti</i> cetește propunerea pentru modificarea marelui premiu Năsturel	121
Raportul Comisiunii Dicționarului pentru anul 1920—21.	»
Raport despre activitatea cabinetului Numismatic în 1920	1232
Ședința solemnă dela 31 Maiu 1921.	
D-l G. Bogdan-Duică cetește discursul său de recepție <i>Titu L. Maiorescu</i> ; d-l <i>S. Pușcariu</i> cetește răspunsul	124
16. Ședința dela 1 Iunie 1921.	
D-l Președinte <i>D. Onciul</i> exprimă mulțumirile Academiei d-lui <i>M. C. Sutz</i> pentru interesul ce poartă cabinetului Numismatic și donațiunile ce i-a făcut	»
D-l <i>S. Pușcariu</i> despre activitatea literară a d-lui <i>M. Sadoveanu</i>	»
D-l <i>M. Sadoveanu</i> este ales membru activ	125
Raportul comisiunii fondului «V. Adamachi» pentru anul 1920—21.	»
Regulamentul fondului Adamachi este schimbat	129
Regulamentarea fondurilor [Dimitrie (Mitiță) Bârzeanu, General I. M. Manu și <i>N. Rătescu</i>	»
Premiul I. Lecomte du Nouÿ dat elevilor școlii de Arte Frumoase din Iași	»
17. Ședința dela 2 Iunie 1921.	
D-l <i>N. Iorga</i> prezintă manuscrisul traducerii egleze a poemului <i>Înșirăte Mărgărite</i> de <i>V. Alecsandri</i> , tradus de d-l Inginer <i>H. W. Watkins</i>	»
Comisiunea pentru examinarea lucrărilor la premiul Năsturel din 1922	130
18. Ședința solemnă dela 3 Iunie 1921. Centenarul lui V. Alecsandri.	
D-l Președinte <i>D. Onciul</i> despre centenarul lui <i>V. Alecsandri</i>	»
D-l <i>G. Bogdan-Duică</i> despre <i>Cultul lui V. Alecsandri: adoratori și detractori</i> , ...	»
19. Ședința dela 4 Iunie 1921.	
Secțiunea istorică propune ca membru activ pe <i>G. Bengescu</i>	131
D-l <i>N. Iorga</i> despre activitatea științifică a d-lui <i>G. Bengescu</i>	»
D-l <i>G. Bengescu</i> ales membru activ	»
20. Ședința solemnă dela 5 Iunie 1921.—Comemorarea seculară a lui Tudor Vladimirescu.	
<i>M. S. Regele</i> : Cuvântare	132
D-l <i>N. Iorga</i> despre <i>Tudor Vladimirescu</i>	»
21. Ședința dela 6 Iunie 1921.	
D-l <i>M. Sadoveanu</i> mulțumește telegrafic pentru alegerea sa de membru activ	133
Dirrecția Poliției și Siguranței Generale din Transilvania anunță că în Castelul d-nei Ducea de San Marco din Comloș (Banat) este o bibliotecă bogată care ar cuprinde note și date despre Români	»
Adăogirea unui nou aliniat la art. 35 Statute	»
Hotăriri ale secțiunii literare	»
22. Ședința dela 7 Iunie 1921.	
D-l <i>N. Bănescu</i> mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent și citește <i>Cele mai vechi știri bizantine asupra Românilor dela Dunărea de jos</i>	134
Deciziunile Secțiunii literare pentru darea premiilor Adamachi și Neuschotz	»
Deciziunile Secțiunii istorice pentru premiile din anii viitori și pentru premiile Eliade și Constantinide din 1921.	135

	<i>Pagina</i>
Hotărârile Secțiunii științifice pentru alegeri de membri corespondenți străini și pentru premii din anii următori	135
23. Ședința dela 8 Iunie 1921.	
D-l Președinte D. Onciul salută pe d-l M. Sadoveanu care mulțumește . . .	136
Deciziunile secțiunii literare pentru premii din anii viitori	»
Rapoartele secțiunilor pentru revizuirea și unificarea regulamentului și alegerea comisiei de revizuire	137
24. Ședința solemnă dela 9 Iulie 1921.	
D-l I. Bianu despre <i>Comemorarea membrilor activi ai Academiei numiți cu decrete domnești la înființarea Societății Academice în 1866 și 1867, al căror șir s'a încheiat prin moartea lui I. Caragiani</i>	138
25. Ședința dela 10 Iunie 1921.	
Secretarul Catalogului Internațional de literatură științifică din Londra anunță că nu se poate continua acel catalog	»
D-l I. Nistor delegat pentru examinarea lucrărilor prezentate la concurs pentru <i>Mausoleul</i> dela Mărășești	»
Deciziunile Secțiunii literare pentru lucrări de publicat, membri corespondenți de ales, alegerea Secretarului Secțiunii I. Bianu	»
Deciziunile Secțiunii istorice pentru lucrări de publicat și altele	139
Biuroul Secțiunii științifice pentru 1921—22	»
Discuții asupra modificării de statute	»
Modificări în statute și Regulamentul general	140
26. Ședința dela 11 Iunie 1921.	
D-l I. Lupaș prezintă lucrări de ale sale	141
Dela «Regio Istituto Superiore di Studj Commerciali in Torino» se primește publicatia <i>Piemonte-Romania</i>	142
D-l Al. Lipădatu propune să se serbeze bicentenarul lui Dimitrie Cantemir . .	»
Proiectul de buget al Academiei pe anul 1921—22	»
Situația financiară a Academiei: declarațiunea d-lui Gr. Antipa și explicările d-lui I. Bianu	143
D-l S. Pușcariu prezintă oferta societății «Cultura Națională» pentru tipărirea Dicționarului	146
Delegația aleasă pentru 1921—22	»
27. Ședința solemnă dela 12 Iunie 1921.	
D-l Președinte D. Onciul despre proclamarea premiilor acordate	487
D-l Secretar General I. C. Negruzzi despre premiile acordate în acest an . .	141
Cetirea rapoartelor speciale asupra scrierilor premiate	»
Membri corespondenți străini aleși	149
D-l I. Brătescu-Voinești despre activitatea literară a d-lui G. Adamescu . . .	»
D-l G. Adamescu este ales membru corespondent	»
D-l Ramon de Bastera este ales membru corespondent străin	150
Sunt aleși Membri onorari:	
D-l Benedetto Croce	»
D-l Gabriel Millet	151
D-l Friederich von Kleinwächter	»
P. S. S. Episcopul Roman Ciorogaru dala Oradea-Mare	152
D-l Secretar General I. C. Negruzzi citește raportul despre lucrările acestei sesiuni.	»
D-l Președinte D. Onciul declară închisă sesiunea anului 1921	154

MARELE PREMIU NĂSTUREL DE 12.000 LEI.

D-l I. Brătescu-Voinești, raport despre <i>Ion</i> de Liviu Rebreanu	155
D-l I. Brătescu-Voinești, raport despre <i>Sonete</i> de Mihai Codreanu și traducerea lui Cyrano de Bergerac de Ed. Rostand	15

SECȚIUNEA LITERARĂ

Premiul Adamachi

D-l I. A. Brătescu-Voinești, raport despre <i>Poemele Luminii și Pietre pentru templul meu</i> de Lucian Blaga	163
D-l I. A. Brătescu-Voinești, raport despre <i>Floarea pământului</i> de Demostene Botez.	163
D-l I. A. Brătescu-Voinești, raport despre <i>Șoaptele amurgului și Din traista lui Moș Crăciun</i> de Elena Farago	164
D-l Sextil Pușcariu, raport despre <i>Dela noi, povești Bucovinene</i> de Morariu Leca.	"

Premiul Neuschotz de 2000 lei

D-l Sextil Pușcariu, raport despre <i>Călugărenii</i> de C. Sandu-Aldea	165
---	-----

Premiul Toncoviceanu de 1000 lei.

D-l I. Bianu, raport despre <i>In sărbători, Icoane din viața țărânilor</i> , de Mihail Lungeanu	167
--	-----

SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Premiul Constantinide de 4.000 lei.

D-l I. Nistor, raport despre <i>Povestea neamului nostru</i> de Florian Cristescu	168
D-l S. Mehedinți, raport despre <i>In focul mitralierii</i> de Maior George G. Garoescu	169
D-l Andrei Rădulescu, raport despre <i>Soli și agenți ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul XVIII-lea</i> de Ioan D. Condurachi.	170
D-l General C. N. Herjeu, raport despre <i>Lupta dela Mărășești</i> de Virgiliu Ștef. Sirdaru	171

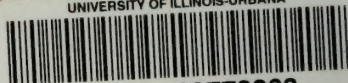
CUVÂNTĂRI DE COMEMORARE

D. Onciul, Mircea cel Bătrân — Cuvântare comemorativă la cinci sute de ani dela moartea lui.	175
D. Onciul, Mihail Kogălniceanu	193
N. Iorga, Despre Mihail Kogălniceanu	219
Andrei Bărseanu, Grăește Marea, Poem	233
Vasile Părvan, Pentru pomenirea împăratului Traian — Parentalia	241
N. Iorga, Despre Mihai Viteazul	267
N. Iorga, La o sută de ani după moartea lui Petru Maior	275
N. Iorga, Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu	283
N. Iorga, Comemorarea lui Dante Alighieri	297
Ramiro Ortiz, Comemorarea lui Dante Alighieri	307

	Pagina
<i>G. Bogdan-Duică</i> , Vasile Alecsandri — admiratori și detractori.	327
<i>N. Iorga</i> , Comemorarea lui Tudor Vladimirescu.	357
<i>I. Bianu</i> , Incepătorii Academiei Române la 1866 și 1867	367
Concursurile pentru premii — 1921	386
Personalul Academiei Române la 12 Iunie 1921	397

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 109778263